F
DIOSCORIDIS
M. MEDICA

P.

Dioscorides

M. Medica

Ped. Dioscorid. Mat. Medic.

Joannes du boys parisiensis & Regis fratris pharmacopœus. ~~Adolfum~~ Lutec.mis pharmacopœus dibus dedit, vij novembris 1581

P. DIOSCORIDÆ

PHARMACORVM

Simplicium, reiq; Medicæ

LIBRI VIII.

IO. RVELLIO interprete.

Vna cum HERM. Barbari Corollariis, & MARC. Vergilij, in singula Capita cẽsuris, siue Annotationibus.

Adiecto INDICE duplici singulorũ Simplicium, & difficilium terminorum.

Præter alia multa, quæ in Præfatione indicantur, quæq; in prioribus æditionibus desyderabantur.

In inclyta Argentorato apud Io. Schottum. 1529.

Cum gratia & priuilegio Cæs. Maiest. ad sexennium.

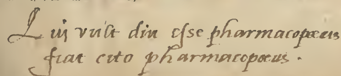

PERITISSIMO, ET MVLTA RERVM experiẽtia prędito, Doctori Nicolao Capitoni, inclytę Vrbis Argent. Medico primario, OTHO Brunfelſius S D.

VETVS, IDQVE ADEO frequẽs malũ eſt, ut qui bonos libros edẽdos curant, tamen ab aliquibus quidem bene, ab alijs uero male mereantur. Siquidem gratiam ineũt ab ijs, qui cum rerum cognitione pollent, quiduis nouerunt boni conſulere. Inuidiam referũt, & mille ronchos ab imperitis, qui pręterquam quod optimis ſemper obſtrepunt conatibus, tũ in dijudicandis quoq; rebus, non magis ualent, q̃ talpæ & ueſpertiliones. Id quod cum iamdudum perſuaſum habeam, plane conniuendum mihi putaui ad calumnias, ſannaſq; quorundã, qui cum toti addicti ſunt ſuis ἀλεξιφαρμάκοις, ἀντιβαλλομένοις (uel ſi quid etiam aliud habent ſeplaſiariorum, & agyrtarum pixides χεῖρες ſcilicet τῶν θεῶν) ſic in ſuum Auicennam, Scrapionem, Razemq;, & id genus ſuauiſſimos autores iurauerũt, ut plane ſordeant eis ueterũ, Plinij, Theophraſtiq; & Dioſcorid. cõmentarij. Sic enim q̃dam eorũ palam nũc blaſphemant, parũ hos medicos fuiſſe, uerum grammaticos & literatores, uel quiduis potius aliud, q̃ medicinæ peritos. Horum itaq; ſtultiſſimis, imo peſtilentiſſimis nenijs, tanq̃ Syrenarũ pernicioſiſſimis ſibilis diſſimulatis (doctiſſ. Capito Nicolae) Dioſcoridem noſtrum in lucem agimus. Idq; adeo ſub tuo celeberrimo, & ſplendidiſſimo nomine, ut qui autor aliquando nobis tanti conſilij fuiſti, καὶ εἴς τις ἄρχος ἀνὴρ βουληφόρος, ut uerbo Homerico utar, tuis etiam auſpicijs (proſcriptis barbarorum delyramentis) in orbem eat, in Medicorum muſæis legatur, inq; manibus habeatur, medicorum ἄλφα καὶ κορυφαῖος. Simul ubi prodiderint huiuſmodi ineptiſſimi graculi & coccyces ſe, tu nihilominus longe optimo autori patronus ut ſies, uindiceſq; ab malignantium iniuria. De autoris præſtantia & laude, non uideo quid publice monere debeam, quem tot nominibus commendat Galenus pharmacorum ſimplicium lib. ϛ. quod unus & ſolus de ſimplicibus effectibus bene ſcripſerit & ſenſerit, quodq; non aliunde mutuatus eſt ſua, neq; ex aliorũ narratione concinnauit hiſtoriam, id quod barbarorum Herbariorum uulgus hactenus ſtuduit, uerum præſenti inſpectione, ſuiſq; ipſius oculis omnia contuitus eſt, ſuis manibus ſingula contrectauit, ſuoq; ore guſtauit, neq; unius tantum et alterius regionis herbas, ſed magnam orbis partem peragrãs rebus perueſtigandis, ut reuera nihil eum poſſet latere. Quod initio operis & ipſe pariter teſtatur his uerbis. ἡμεῖς inq̃t δὲ ὡς ἔστιν εἰπεῖν ἐκ πρώτης ἡλικίας, ἄλληκτόν τινα ἔχοντες ἐπιθυμίαν περὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ὕλης, καὶ πολλὴν γῆν ἐπελθόντες. ἴσθε γὰρ ἡμῖν στρατιωτικὸν τὸν βίον. συναγηόχαμεν τὴν πραγματείαν ἐν ἓξ βιβλίοις σοῦ προτρεψαμένου. &c. Et rurſum. παρακαλοῦμεν δέ σε καὶ τοὺς ἐντευξομένους τοῖς ὑπομνήμασι, μὴ τὴν ἐν λόγοις ἡμῶν δύναμιν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς πράγμασι μετ' ἐμπειρίας ἐπιμέλειαν. μετὰ γὰρ πλείστης ἀκριβείας τὰ μὲν πλεῖστα δι' αὐτοψίας γνόντες, τὰ δ' ἐξ ἱστορίας συμφώνου τοῖς πᾶσι καὶ ἀνακρίσεως τῶν παρ' ἑκάστοις ἐπιχωρίων ἀκριβώσαντες, πειρασόμεθα καὶ τῇ τάξει διαφόρῳ χρήσασθαι, καὶ τὰ γένη, καὶ τὰς δυνάμεις ἑκάστου αὐτῶν ἀναγράψασθαι. Niſi q̃d de uita eius ab eruditis dubitat̃, nec ferme quicq̃ compertũ habemus præter id quod in Suidæ extat cõmentarijs, cuius hæc ſunt uerba. Διοσκουρίδης Ἀναζαρβεύς, ἰατρὸς ὁ ἐπικληθεὶς Φακᾶς, διὰ τοὺς ἐπὶ ἀντονίου. γέγραπται αὐτῷ βιβλία κδ', καὶ τὰ πάντα ἰατρικὰ περιέχοντα. Vtrũ autem a Plinio lectus ſit, aut poſt Plinium uixerit, uel uter ab altero mutuatus ſit ſua, Leoniceni & Pandulphicę diſceptationi cõmittimus, quorũ litem dirimere nunc non eſt conſilij, & epiſtolaris breuitas nõ ſuſtinet. Quanq̃ Plinium Dioſcorid. libros non uidiſſe, uel inde conijci poteſt: quod multa de plãtis, arboribus, lapidibus, metalliſq; diſputat Plinius, quorum Dioſcorid. ne meminit quidem. Multa ſubinde apud Dioſco. de uenenis, & id genus alijs extãt, quę Plinius uel diſſimulauit, uel certe nunq̃ uidit. Poſtremo ſic ab utriſq; tractata ſunt quædam, ut in utroq; alterutrius dicta deſyderentur. Interdum Pliniũ Dioſcorides multitudine rerum exuperat: ſępiſſime Dioſcoridẽ Plinius. Breuiter, quod in Cathalago autorum, nuſq̃ illius meminit Plinius, quod tamen facturus erat fidiſſimus alioqui rapſodus, ſi ante ſe celebratus autor fuiſſet. Sed neq; Celſus ullam huius uiri memoriam facit, quod equidem obſeruarim. Hæc de autore ipſo, quem nihil tam cõmendat, q̃ ſuus ipſius candor, atq; rerum portentoſa quædam experientia, immo mundus ipſe quidam rerum omnium cognitu digniſſimarum. De ordine tantummodo, quo aggreſſi ſingula ſumus, præciumopeſę eſt obiter ſaltem ut quædam præmoneamus. Quando igitur quatuor hodie circumferuntur tralationes, ſcilicet, uetus, Hermolai Barbari, Ruelliana, & nouiſſima M. Vergilij Florentini, nos eam ſelegimus, quæ nobis purior, ſuauior, atq; familiarior uidebatur. Ea eſt Ruellij, ſi non fallimur, idq; ea fecimus modeſtia, ut interim nullam calumniemur aliarum, nec aliorum iudicijs, quam ipſi magis pręferant, quicq̃ pręſcribamus. Et quod ſciamus, plæraq; tanti negocij eſſe, ut interdum omnibus opus habeat, qui

non infeliciter saltem, uelit in hoc autore uersari. Quamobrem et cōmentarios subiecimus duos, eodem nimirum delectu atq; consilio. Vnum Hermolai Barbari, qui Corollaria inscribit: de quibus illud affirmare habemus, nihil eruditius, nihil uberius, nihilq; magis uarium, post unum Plinium, latinæ linguæ editum esse a quoq; mille retro quingentis annis, qui non solum gloriæ suæ, uerum literis etiam, & literatis omnibus tam satisfecerit. Dignus plane qui assidue in manibus teratur ab omnibus studiosis, nedum ab medicis, in quibus sic ὡς τὴν μέθοδον cernes contractum Theophrastum, Plinium, Paulum, Aetium, Orobasium: ex grāmaticis uero, q rerum uocabula descripserunt, Athenęum, Pollucem, Gellium, Suidam, Victruuium: ex Geographis Strabonem & Solinum, ut nihil sit abstrusum in singulis (quantum ad rem qdem medicam attinet) quod idem non apertissime legas in Corollarijs. Quæ ob hoc fortasse sic inscripsit, ut simplicium quidam quasi Colophon existerent. In quibus id solum dolemus, quod incastigatiora ad nos peruenerunt: deinde mutila, et uix in Quintum usq; librum porrecta: quę si usq; ad Venenorum librum perfecta fuissent, dij boni, pręter unum Plinium fortasse, quem studuit imitari, quem haberet tamen meliorem thesaurum, seculorum omnium medicorum cœtus? Alterum Marcelli Vergilij iunximus, uiri ex æquo docti, & lōge diligentissimi, nec ab eruditis etiam minus probati, qui tū sicubi prolixius ea tractabat, quæ uel non admodū necessaria, uel non proxime ad rem facete uidebantur (sic enī interdū rhetoricatur & ludit homo, uel lynceo ipso in dijudicādis rebus perspicacior) data opera decurtauimus: ne & in imensum cresceret uolumen, & rhetoricis magis præstigijs, q̄ utilibus & necessarijs cōmentarijs obturbaremus lectori. Monuerunt id nos initio ipso operis aliquot studiosi, cum alioqui & ipsum quoq; integrum adscripturi Vergilium fuissemus. Postremo, ne nostra quoq; opera abesset, sic in utrisq; cōmentarijs sudauimus, ut multo emūctiores, luculentioresq; nunc habeas, q̄ ex ueteri editione erāt. Vterq; sine punctis erat, uterq; sine artificio gramatico, & ibi desierant periodi, ubi spiritus defecisset lectoris. Ex bonis græcis, mala latine facta tā multa, ut non plures neuos habuerit Therſites. Ex latinis igitur, quæ perperam scripta erant, in ordinem cōegimus; ex gręcis quę manifeste deprauata erant restituimus. Sicubi hiatus erat, uel scrupulus, quem uel instaurare, uel excutere non ualebamus, * asterisco signauimus, ut et alijs esset ansa diuinandi: eo tamē consilio, ut omnia latinis literis permitteremus, partim ut consuleremus græcæ linguæ ignaris, partim q; in priuato Lexico retractamus ad uerbum omnia, nouo opere Pandectarum, longe meliori opera, q̄ si sarta tecta, quod dicitur, nunc restaurassemus. Præterea ubi illi ad uerbum ex Theophrasto, Plinioq; & alijs mutuauerunt quædam, uel transcripserunt (ut in toto fere opere) notas & capita signauimus. Indicem dictauit, & eum quidem locupletiss. IOANNES SCHOTTVS ἀρχιμανδρίτα operis, ut emūctæ naris, ita uigilantiss. Quæ omnia quanto labore nobis constiterint, quantūq; alias editiones euicerimus, nulli certius æstimabunt, q̄ qui similem aliquando telam nobiscum texuerunt, aut nostram hanc cum Italiæ editionibus contulerint. Planeq; falsum esse conuincemus, nullos libros emaculatiores prodire, q̄ qui ex Italia emerserint. Id totum igitur (mi Capito) in tuum effundimus sinū, tibiq; nuncupamus. Tui erit uicissim uetustissimum, & eundem longe utilissimum autorem nobiscum a barbarorum tyrannide uindicare: ut sicut iampridem meliores literę florere cęperunt, ita quoq; uetus & simplex Medicina caput tandē exerat ac regnet. Argent. Anno ab orbe redempto. 1529.

IO. RVELLIVS SVESSIONEN.

Antonio Disomo, Regio Consiliario, utriusq; Linguæ peritissimo, S. D.

VM SAEPE mecum reputarem, humanissime simul ac eruditissime Antoni Disome, omnium ferme disciplinarum conditionẽ, illud in primis cum admiratione mihi, tum miseratione dignum occurrebat, ꝙ saluberrimæ humano generi artes, uel diuinitus nobis datæ, uel mortalium studio adinuentæ, ita affectæ iaceant, ut ad interitum spectare uideantur: quibus olim excolendis, ueteres usq; eo diligentiã omnem, & operam impenderunt, ut intentatũ nihil, indiscussumq; reliquerint. Etenim per aliquot iam secula, & qui discunt, & qui docent, neglecta uera liberalium scientiarũ maiestate, ad echinatas captionũ, cauillationumq; argutias diuertentes, dici docti, haberiq;, ꝗ esse malunt. Quod ut in cæteris ferri, dissimulariq; fas sit, in ea tamen arte nefarium est, quæ ad tuendam salutem hominum, nata, incorrupta semper, augustaq; esse debet. Quæ tamen fere iam inde ab auorũ nostrorum memoria, tam turpi ac desidioso consensu deserta exoleuit, ut uerear, ne flagitiosa fortasse suis professoribus, aut inhonesta uideatur, qui principem eius partem, quæ cognitione delectuq; medicamentorũ constat, uel rei difficultate deterriti, uel ingenio diffisi, uel iudicio lapsi, a se abdicarunt, rudiq; medicamentariorũ ministerio delegarũt: existimantes fortasse dignitati amplitudiniq; suæ non parum detractum iri, suamq; auctoritatẽ eleuari, si ea ipsi tractent, quorum officinæ sibi iam cognitionem uendicarunt. Cum cæteri artifices ignominiosum sibi esse putent, si imprudentes sui negocij conspiciantur, aut uniuersam instrumentorũ supellectilem nõ plane ac memoriter teneant. Proinde ars illa præstantissima, sine qua natura manca merito ac mutila esse censetur, priscis temporibus clara & percelebris, literarumq; monumentis diligentissime tradita, posterioribus seculis, adeo a se ipsa degenerauit, ut simulacrum eius tantũ, uel potius umbra nomenq; remanserit. Quippe cum olim Hærbarij ijdem atq; Medici essent, scidit inde se studium: hominumq; inertia simul & incuria factum est, ut ab ijs destituta quorũ erat propria, circulatorum, ne dicam impostorũ, præda facta fuerit. Cum igitur pluribus scriptorum monumentis admonerer, apud antiquos gloriæ fuisse Simplicium curam, ac memorabiles illos Græcorum duces, hoc illustri studio semper floruisse: huic parti ruinosæ, nutanti, breuiq; casuræ, adbibendam esse manum duxi. Nec aliud occurrebat præsentius auxilium, ut a medijs ignorantiæ tenebris assereretur, ac errores expiari, innumeraq; monstra domari possent, ꝗ ut ea quæ græcis literis hac de re tradita erant, latinis illustrarentur, ac quæ sine graui pernicie dissociari nõ poterant, a cæteris medicinę partibus auulsa, suo corpori restituerentur. Pedacium igitur Dioscoridem, præstantissimũ huiusce partis auctorem, tot seculorũ suffragijs comprobatum, pro mediocritate nostra, latinitate donauimus, tuoq; nomini dicamus. Quod te acerrimi iudicij uirum, omnium bonarũ literarum, ac utriusq; linguę studiosissimum cognouimus: nec parum laudis tibi ex ea re peperisti. Simul ut extaret pignus mutuæ inter nos beniuolentiæ: simul ut mortales officio cumulatiore demereremur. Quod quidem opus non paruo sane negocio a nobis elucubratũ, ueluti primitias industriæ nostræ & maioris laboris præludium, læta fronte suspicias. De quo id cõstantissime ausim polliceri, esse quasi quoddam naturę promptuarium, ex quo res omnes, hærbę, fruges, frutices, arbores, fructus, quibus arua, campi, pascua, montes, conualles, plana confragosaq; uestiantur, & uisceribus terræ abdita, in humani generis pręsidiũ depromi facile possunt, ac deniq; ueluti a quodam rei medicamentariæ seminario, in humanũ usum transferri, e quo uita omnis ea haurire queat, quibus humanæ saluti prospiciatur, & morbis omnibus consulatur. Quæ uero meæ partes fuerunt, quoniam in propria harena, ut dicitur, uersari uidebar, cum sim professione medicus, dedi operam, utinã & præstiterim, uti omnia ex fide responderent, & ut latina oratio, græci auctoris sensum fideliter redderet: ne absurda peregrinitas, medicinam quoquomodo pollueret, etiãsi res ipsa elegantiam ac nitorẽ non facile admittat. Curaui pręterea, ut idem utrobiq; sensus seruaretur, nulla uocum nouitas, nec triuialia uerba, aut exposita: quibus quærendis, latinos fere omnes euoluimus. Cum uero latina me defecerunt, græcis quidem, & fere iam receptis uti malui, ꝗ noua, aut barbara licenter admittere. Sed nihil ęque me torsit, ꝗ ueterum manuq; exaratorum exemplarium inopia (illud enĩ tantum nactus sum, quod bibliopolæ typis excusum circumferunt) in quo permulta manifestissime deprauata, ex uaria auctorum lectione, & pręsertim in libris Venenorum, ex uetustissimo Pauli Aeginetæ codice, ad pristinam synceritatem restituimus. In quibus studiosos omnes rogatos uelim, ut boni consulant. Vale Parisijs. Calendis Maij. Anno Domini. M. D. XVI.

PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, in Libros eius, de Medicinali materia, ad ARIVM Præfatio. IO. RVELLIO Suessionensi interprete.

VANQVAM amicissime Ari, complures non ueterum modo, sed recentiorum quoq;, de medicamentorum compositione, uiribus, atq; probatione cõmentati sunt, nobis tamen nec uanum, nec a ratione abhorrentem impetum animi ad hoc opus incessisse, tibi ostendere tentabimus. Cum eorum nõnulli absolutum nihil ædiderant: alij ꝗ plurima quæ auditu percunctando didicere, scriptis tradiderant. Siquidē Bithynus Iolas, et Heraclides Tarentinus, omissa prorsus Hærbarū tractatione, rem sane ꝗ paucis perstrinxerūt. Neq; uero omnes illi de metallicis quicq; rebus, aut odoramentis memoriæ prodiderunt. Crateuas aūt Hærbarius, & Andreas medicus, qui cæteris diligentius hac in parte uersati uidētur, radices multas apprime utileis, hærbasq; haudquaq; adnotatas reliquerūt. Nec sic quoq; prisci laude sua fraudandi sunt, quos & si pauca ipsis referantur accæpta, magnam tamen impendisse diligentiam constat. Iunioribus minus assentiendum, e quibus Iulius Bassus, & Niceratus, & Petronius niger, & Diodotus, Asclepiadæ omnes, medicinalem materiam uernaculam cognitamq; uulgo, dignam censuerunt, quæ ab eis literis exacte mandaretur, ut medicamentorum uires, probationesq; cursim complexi, sic nullo experimento eorum effectus colligentes, inani uero reddendarum caussarum studio uerba fundentes, alia pro alijs scriptitando, rem in aceruum congeriemq; extulerūt. Siquidem qui inter eos egregius habetur Niger, Euphorbiū nascentis in Italia, Chamelææ succum esse contendit: Androsæmonq; eandem hærbam cum Hyperico esse: quinetiam Alöen in Iudæa fossilem nasci, & plæraq; his similia citra effectuum explicationem exponit, quæ prorsus ueritati refragantur. Quibus coniectura colligi potest, ea non occulata fide, sed narratione potius ab alijs accæpisse. In ordine ijdem ipsi aberrarunt, partim eorum discrepanteis, nullaq; cognatione coniūctas uireis collidentes: alij per elementa literarum scripta in ordinem digerentes, quo facilius memoriæ mandarentur, genera, & eorum effectus, a sua cognatione disiungentes. Nos uero ab ineunte (ut ita dicam) iuuentute, iugi desyderio cognoscendæ materię allecti, permultos Mundi tractus peragrauimus (nec enim nescis, nos militarem uitam exegisse) tuoq; hortatu cõmentationē in sex Libros contulimus: quod opus tibi dicamus Ari, grato nostro animo obsequētes, ob eum quo nos prosequeris affectum. Etenim natura cum in omneis eruditione excultos, tum uero in eos, quis

cum tibi eiusdem artis necessitudo intercedit, pronus ad amicitiam esse
soles, in nos etiam aliquanto peculiarius. Enimuero non parum præ=
bet tuæ probitatis argumentum, optimi uiri Licinij Bassi singularis er=
ga te charitas, quam una degentes nouimus, cum mutuam inter uos be
neuolentiam æmulatione dignam intueremur. Admonitum autem te
uelim, eósque qui in Commentarios nostros incident, ut ne in uerbis fa=
cultatem nostram æstimetis, sed potius adhibitam rebus cum peritia
curam. Etenim partim res oculis subiectas exactissime cognouimus,
partim narratione omnibus consona, indagationeque rerum apud sin=
gulos uernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operam, ut
differenti ab alijs ordine utentes, genera Medicinarum, uiresque descri=
bamus. Quod autem necessaria sit Medicamentorum ratio, nemo est fer
me qui ignoret: ꝙ ea & toti arti coniuncta sit, & ab ea expugnandis mem
bratim uitijs remedia petantur. Quare per medicamentorum composi=
tiones atque misturas, & facta in morbis pericula extendi, & incremen=
tum capessere potest, quamplurimum opitulante singulorum medicami
num cognitione. Quinetiam uernaculam, familiaremq; materiam com=
plectemur, ut perfecta sint quæ scriptis relinquemus. Verum imprimis
curam impendere oportet, ut suis temporibus singula & demetantur, &
recondantur. Intempestiue enim decerpta, conditaue, aut nullo, aut eua=
nido munere funguntur. Serena etenim cœli constitutione demetenda
sunt. Magni siquidem refert inter colligendum, si uel squallores, uel im=
bres infesti sint: quemadmodum si loca in quibus prodeunt cliuosa, &
uentis exposita sint, & perflata, frigidaq;, & aquis carentia. in his enim
locis uires eorum longe ualidiores intelliguntur. Contra, quæ in cam=
pestribus, riguis & opacis, cæterisq; locis a uento silentibus enascuntur,
plærumq; degenerant, & minus uiribus ualent: multoq; magis, si non su
is horis peropportune colligantur, aut si per imbecillitatem intabuerint.
Neq; ignorandum, ꝙ sepe præcoci, aut serotina loci natura, aut anni cle=
mentia, maturius, aut celerius adolescunt. Nonnulla propria ui hyeme
florent & folia pariunt, quædam bis anno florifera. Quare cui in animo
est, horum peritiam assequi, necesse est ijs prima germinatione solo e=
mergentibus, adultis, & senescentibus adesse. Nam qui pullulanti hær=
bæ dumtaxat astiterit, adultam cognoscere non potest: neque qui ad=
ultam tantũ inspexerit, nuper erumpẽtem noscet. Quo fit, ut propter mu
tatam foliorum faciem, caulium proceritates, florum, seminisq; magnitu
dinem, nonnulli qui olim has ætatum uarietates non perspexerunt, ma=
gno in errore uersentur. Quæ caussa etiam nonnullis scriptoribus impo
suit, qui hærbas quasdam, uerbi gratia Gramen, Quinquefoliũ, et Tussi
laginem, emittere florem, fructum & caulẽ negant. Ergo qui sæpius ad ui
sendas hærbas & earũ loca se contulerit, earũ cognitionẽ maxime conse=

quetur. Scire etiamnum conuenit, sola ex hærbaceis medicaminibus Veratri genera, nigrum inquam & candidum, multis edurare annis: reliqua a trimatu inutilia. Quæ uero ramis scatent, sicut Stichas, Trixago, Polium, Abrotonum, Seriphum, Absinthium, Hyssopum, & alia id genus semine pregnantia, demetantur, Flores quoque antea quam sponte sua decidant, Fructus autem ut maturi excutiantur necesse est, & semina ubi siccari cœperint, priusquam defluant. Herbarum succus, et foliorum elici debet, germinantibus adhuc cauliculis. Lac & lachrymæ excipiantur, inciso per adolescentiam caule. Radices, & liquamenta, corticesue ut recondantur eximere conuenit, cum hærbæ suis folijs exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ inibi, locis aspergínem non redolentibus: sed quæ luto, aut puluere sunt obsitæ, aqua elui debent. Flores, & omnia quæ iucundum odorem efflãt, arculis tiliaceis nullo situ obductis reponantur. Nonnunquam charta, aut folijs semina, ut perennent, apte inuoluuntur. Liquidis medicaminibus densior materia, argentea, uitrea, aut cornea conuenit. Fictilis, etiamsi modo rara non sit, accõmodat: & lignea, præsertim e buxo: sed ænea uasa liquidis oculorum medicamentis, quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem & medullas stagneis uasis recondi conuenit.

THO. D. Aucuparius, candido lectori.

Dum uirtus animi, dum mens diuina Deorum
Ad sacra uel solum scandere templa sinunt,
Dotibus his, altã conscendit Apollinis arcem,
Sancta Dioscorides atria dignus adit.
Magnaq; pro meritis aperire sacraria Phœbi
Dum datur, has medicas arte ministrat opes.
Ille Dioscorides pater antiquissimus, autor,
Pœoniæ largas protulit artis opes,
Rerum uirtutes, rerum cognoscere caussas,
Rerum naturas, historiamq; docet,
Antidotũ morbis, certissima pharmaca prestat,
Et quæ præsenti cætera multa Libro.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Primus.

IO. RVELLIO interprete.

¶ De IRI. CAP. I

IRIS, ab aliquibus Illyrica, ab aliĳs Thelpide, ab aliĳs Vrania, a nonnullis Cathæron, aut Thaumastos, a Romanis Marica radix, a quibusdam Gladiola, ab aliĳs Cõsecratrix, ab AEgyptĳs Nar appellat̃. A cœlestis arcus similitudine nomen accępit. Folia fert Gladiolę, sed maiora, latiora, & pinguiora. Flores sum̃o caule, alterno situ incurui e uariant. Siquidẽ candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cerulei conspiciuntur: qua diuersi coloris specie, quędam cœlestis arcus imago representari uidetur. Radices subiacent geniculatæ, duræ, odoratæ: quæ frustatim dissectæ, in umbra siccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior est Illyrica, & Macedonica, & inter has laudatissima quę pumili fere & densa constat radice, frangenti contumax, subruffa colore, gustu amaro, odore percꝗ suaui ac syncero, ita ut nullum prorsus situm redoleat: quę dum tunditur, sternutamẽta mouet. Secundum locum habet Aphricana, candicans, gustucꝗ amara. Teredines in uetustate sentiunt. tunc tñ odoratiores reddi solent. Vis omnib. excalfactoria, extenuan?. Contra tussim efficax, humorum qui ægre reĳciuntur crassiciem digerunt. Bilem, crassamcꝗ pituitam, ex hydromelite drachmis septem epotæ, purgant, Somnum conciliant. Lachrymas cient. Torminibus medentur. Eædem potæ ex aceto, auxiliantur serpentium ictibus, lienosis, cõuulsis, a uento refrigeratis aut rigentibus, & quibus genitura effluit. Menses, ex uino potę, pellunt. Decoctum earum, fęminarum fotibus utiliter imponitur, ad emolliendos locos, laxandacꝗ in eis uenarũ spiracula. Ischiadicis infunditur. Fistulas ac sinus carne explet. Radices ex melle glandis modo subditæ, partus extrahunt. Quinetiam coctæ & illitæ, strumas, ueterescꝗ duricias emolliunt. Siccæ quocꝗ ulcera replent, & cum melle purgant. Nudata ossa corpore operiunt. Dolorib. capitis, cum aceto & rosaceo magna utilitate illinuntur. Admotę cum albo Veratro, et duabus mellis partibus, lentigines, & uitia cutis in facie emaculant. Pessis, Malagmatis, & Acopis inseruntur. In uniuersum, magni ad omnia usus.

A ἶρις ἰλλυρικὴ καθαίρων θαυμαστός

B

HERMOLAI BARBARI

Patritĳ Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ

Corollarĳ Liber Primus.

¶ IRIS Illyrica.

IRIS æstate floret. Folio arundinaceo. Caulem habet cubitalem, atcꝗ rectum, similem Asphodelo, sed minorẽ, duriorem cꝗ. Sunt qui Hierida appel

C lent: unde Consecratrix quoque dicta sit in latino. E rebus in unguenta uenientibus, nihil in Europa nasci, preter Iridem, autor est Theophrastus. In Illyrio cõmendatissima est parte mediterranea, maximeque septentrionib. exposita, & ut inquit Nicander, & Plinius, in siluestribus Drilonis ac Narone. Laudatur Iris radice tantũ. Macedonica candicat. Illyrica duorum generum est, Raphanitis, a similitudine: quę & melior. Rizotomos, subrussa. Non improbatur & Pisidica Selgensium. Fossuri, tribus ante mensibus mulsa aqua circumfusa, hoc ueluti placamento terræ blandiuntur. Circumscriptam mucrone, gladioue triplici cũ legerint, protinus in cœlum attollunt: præcipiturque ante omnia, ut casti petant. Nullos cultus exigit, nisi quod ablaqueatam resiccare solent. Tractatu, pustulas ambusti modo facit. Teredinib, non sicca modo, sed in terra quoque celerrime infestatur. Ostendit nobis Iridem in horto suo felix Sophia Padue. Representabat eius flos pruna perque matura odore, ob quod mire appetitur a formicis. Radicem quoque uidi russam extra, intus percandidam. Genus unum eius Troglodyticum appellant: quam qui manducauerit, uinum quamuis copioso eo hausto, non obolet: ut Aphricanus scriptũ reliquit. In Paulo, non troglodytin, sed Astragalitin legas, in pastilli compositione Pantolmij uocati. Philinus flores Iridis Lycos uocari tradit: quia labiorum lupi speciem reddant. Apollonius, Herophili discipulus, Irin ex Elide ac Cilicia pbabat. Est & orbiculus, pastillusue, Iris appellatus, in medicina: is ex croco, alumine, myrrhaque conficitur.

Lib. 21. cap. 7.

Iris Illyrica, duo genera.

Theoph. Libro 9. capite. 7.

MARCELLI VERGILII in Dioscoridem ANNOTATIONES abbreuiatæ.

PRIMVM in Iride illud animaduertisse oportet, non esse legitimam eius appellationem quod in græcis passim legitur, ἡ δὲ ἶρις ἰλλυρική. bonitatis enim laus a regione hæc est. Quæ tanta, et apud omnes tam cõmunis illi fuit, ut petita a medico, uillicoue, aut unguentario in aliquem usum Iride, non nisi ex ea regione probaretur, & peteretur. Nec sine causa. Frigida eñ, & aquilonia regio est, quo cœli statu & afflatu, materia omnis, in omnes usus melioreſcit. Indicant id Theophrastus, Celsus, Columella, Plinius, omnesque alij.

Illyrida. Non probamus quod Ruellius reddidit, ab aliquibus Illyrica, nec quem Barbarus in Corollario suo titulum illi adscripsit, Iris Illyrica. Videtur enim alter, bonitatis laudem a regione illi concessam, inter appellationes simpliciter numerasse. Alter uero negasse, alibi quam in Illyrico Iridem nasci, aut de Illyrica tantum hoc capite agi: cũ tamen Iris ubique fere nascatur, & hic de omnibus agat, & in earum censu hanc unam cunctis præferat. Meminisse etiam debuerat Ruellius, nihil pro se adiectiua, qualiacunque ea sint, significare, substantiæque tantũ inhærere: in Iride autem indicandam substantiam, quæ patronymico illo nomine, ex quo, consensu oĩu, inter appellationes, laus illa bonitatis referenda erat, nimis obscure & importune indicabat.

D Erunt forte qui putabunt sic dici Illyricam, ut Vetonicam, aut Gencianam, aut Lysimachiam: quarũ prima illa a uetonibus in Hispania, duæ illæ a regibus inuentæ, solo possessiuo nomine appellatur et celebrant.

Thalpide. Thalpidẽ eandem hic etiam dici ait, nulla nobis eius uocis significatione, nisi forte una tantum mutata litera, Thalpide legendum sit, manifesta congruenteque a uerbo θάλπω, quod græcis calefacere, & fouere significat, deriuatione, quod primum præcipuumque habet Iris.

Quod si suspitionibus etiam contra hæc uitia pugnandum sit, non fuerit abs re forsan monuisse, quod Thelpidem legitur, Hieridem, siue Hierida legi posse.

Vrania, id est, cœlestis, ideo dicta ab aliquibus fuit, quod cœlestis arcus specie modo floreat.

Thaumastos, id est admirabilis, eadem illa ratione, qua a Poetis idem ille cœlestis arcus Thaumancias dicitur, genus, originemque hanc illi ex admiratione nouæ rei, rudi adhuc seculo, ut primus Plato indicauit, assignantibus antiquis.

Cathæron, id est purgans, notissimo participio, ἀπὸ τοῦ καθαίρειν.

Gladiolus, quia specimen Gladiolæ herbæ præsefert. de qua infra. lib. 4.

Consecratrix. Credimus quidem ideo Consecratricem dictam, quod in sacrificijs, purificationibusque suis antiquitas quondam Iride usa sit: nihil tamen hactenus compertum de ea re nobis est.

Radix Marica. Quonia autore Nicandro, probatissima nascitur in ripis Naronis, in Illyrico fluuij, non Maricam, sed Naronicã legẽdum esse suspitio est. Nicandri uersiculus est. ἶριν θ' ἣν ἔθρεψε δρίλων χὠ νάρωνος ὄχθη. Relinquimus tamen hoc legentibus arbitrarium, satisque sit, suspitionem hanc nostrã alijs indicasse.

Flos in summis caulibus. &c. Sic uertimus. cũ in græcis, nec summi, nec singuli caules, floresue ulli sint. Factumque id a nobis est. non tam, quod paulo ante diximus, ut certius tota res pateret, quam quod in antiquis græcis aliquot, non ἄνθη ἐπὶ τῶν καυλῶν, simpliciter legitur, uerum ἄνθη ἐπικαυλα, quæ uox singulis caulibus singulos distribuit flores.

Quod erat item παράλληλα, ex propria græcæ uocis significatione, recta, paribusque in se spacijs in altum

altum surgentes, diximus. Hoc enim, si Euclidi, & græcorum grammaticis credimus, lineis quas Parallelas dicunt, præcipue competit. Nec alio pertinet ea uox. q̃ ut significetur, nõ temere, neq; in latera, aliarum plantarum modo, caules Iridis spargi, sed in altum nullo inter se concursu ferri, & flores in his ita disponi, ne alter alterum impellat, simulue concurrat. Quod totum, ut nobis uidetur, parum fœliciter reddidit Ruellius, dicens alterno situ flores in Iride uariari. A

Diximus præterea, in arcum flexos, nullo illic arcus uestigio, quoniã floris ea flexura sit, & græca uox ἐπικαμπῆ, *quæ id exprimit, in arcu frequens reperiatur.*

Subiecimus deinde, & in arcu illo uariantes tam multos colores, præsentis temporis participio usi: quoniam quemadmodum in cœlesti arcu, colores illi plures ex mathematicorum & speculata docentium ratione, non sunt, sed ex oppositæ lucis accessu, ideo apparent, q̃ refractis lineis uidentur, non dissimili modo & Iris cum luce colores mutet: idq; Dioscoridem intellexisse omnes uolunt, cum dixit, ὁρᾶται, *id est, uidentur. quia non sunt in arcu illo tam multi colores, sed ratione accedentis lucis uarient & uideantur.*

¶ DE ACORO. CAP. II

ACORVM aliqui Choron Aphrodisias, Romani Veneream, aut Radicem nauticam, Galli Piper aqueum uocant. Folia Iridis habet, angustiora tamen. Radices non dissimiles, complicatas, non in rectum, sed obliquum tendentes, & summo cespite sparsas, geniculis interceptas, albicantes, gustu acres, odore non ingratas. Optimũ est densum, candidum, plenum, non exesum, odoratum, cuiusmodi colchidicum, & galaticum, quod Aspletion dicunt. Radici uis calfactoria. Decoctum potu urinam cit. Prodest lateris doloribus, & iocinoris, atq; pectoris. Item torminibus, uulsis, ruptis. Lienem absumit. Vrinæ stillicidio, & serpentum ictibus auxiliatur. Ad muliebres insessus Iridis modo utiliter imponitur. Oculorum caligines succo discutit. Antidotis radix magno usu commiscetur.

ἄκορον
χορὸν ἀφροδισίας
ἀσπλήτιον

BARBARI COROLL.

ACorus, & Acorum, folijs Iridis, sed pediculo longiore. Radices ei Dioscorides subalbidas, Plinius nigras, minusq; uenosas reddidit. Ipse rubentem intus uidi, foris colore inter nigrum atq; candidum. Raram inuentu, falso tradit Apuleius. Nec nisi cum florem emiserit cognoscibilem. Locis cultis, & hortis, pratisq; nascentem. Legendam Augusto mense. Aphrodisiam, & Sandicem nauticam, & Syngentianam, alio codice Radicem nauticam, & Vnguentianam, & Piperapium uocatam. Vt deprauatum in Dioscoride quis putet, Piperaciũ, pro Piperapium. Quandoquidem apes, suspensa in uasis earum herba, nunq; diffugere, idem autor proditum reliquit. Arbitrantur & ea parte mendam esse, qua in Dioscoride, Aspletion appellari legitur. Asplenon uerius existimant, q; radix Acori lienem comminuat. Optimę Ponticę, post Galaticæ, mox Creticæ, candidiores Ponticis. Sed primæ in Colchide, iuxta Phasin amnem, & ubicunq; in aquosis. Recentibus uirus maius q̃ uetustis. Siccantur utribus in umbra, digitalibus frustis. Sunt qui radicem Rusci Acoron uocent, proinde ut hanc nonnulli Acorũ siluestrem appellare malint. Acoro flores aureos, croceosue attribuunt. Semen spissum, atq; gliscens, non sine odoris gratia. Haberi ferunt in Chio, Hellespontoq;, & Euxino mari. Radicem Acori subrubentem, uenis intrinsecus neruosis, prætenuibus, & candidis, eaq; indigenas Iridis loco uti. B

Lib. 25. cap. 13.

EX M. VERG. COM.

ACoron, genere neutro. Sunt qui, q̃ herba sit, fœminino Acorum dicunt.

Aphrodisiadem. Fortasse, quia inmodice uenerem excitat.

Piperapium, Solus Apuleius, quicunq; ille fuit, Piperapium dictam fuisse testatus est, quod ea in aluearibus suspensa, nunq̃ facto examine, apes in colonias fugerent: nec tamen causam reddidit, nec inuenta hactenus a me est,

Idem præterea, Sandicem nauticam, & Syngentianam ait uocari, incerta nobis pariter nominum huiusce modi origine & causa. Quæ ego hoc loco non posuissem, nisi ante nos, in Corollario suo, has uoces Barbarus inseruisset, plurisq; q̃ æquum erat fecisse eas uideret, & nisi in antiquo latino Dioscoride, in extrema

C capitis coronide, omnia illa ab Apuleio dicta, tanquam legitima proles scriprori huic adiecta fuissent.

Obiter quoque monendum censeo, quod in Apuleio legitur, Sandicem nauticam dici Acorum, uideri nobis ex Dioscoride acceptum, & si id sit, corrupte Sandicē, pro radice legi, tanque facilis in una litera lapsus, radice in sandicem est, ut id potius, iudicio meo, sic legendum in Apuleio fuerit, quam importuna hoc loco uocis usus inserendus.

Subinde, quoniam Iridi similis, et cognata Acorus sit, eadem illa appellatione potuisse quondam uocari. Et ut in Iride radix Marica, Naronica, donec certius aliquid inueniretur emendata nobis est, sic etiam in Acoro, pro radice nautica, Naronicam legi eodem modo posse. Nec est quod miretur aliquis, latinarum uocū tam graues mendas, cum græcarum in latinis, non dissimiles passim uidere liceat.

Primam habet bonitatis existimationem quæ densa. etc. Priuatim illud opinamur, non densam, sed amaram legi quondam potuisse. Monueruntque nos, probatiores in Græcis codices, in quibus una tantum mutata litera, non πικνόν, quod densum, sed πικρόν, quod amarum significat, legitur. Quod & Galenus aperte innuit dicens, saporem Acoro acrem, cum amaritudine aliqua esse. Non tamen cōmunem lectionem damnamus.

DE MEO CAP .III.

μῆον ἀθαμαντικόν

MEON, quod Athamanticum uocant, in Macedonia & Hispania plurimū gignitur, Anetho folijs & caule simile, sed eo crassius. Binum ferme cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumque radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguā excalfacientibus. Quæ feruefactæ ex aqua, uel tritæ citra coctionem, præclusorum renum uesicæque farctæ uitia potu leniunt. Vrinæ difficultati medentur. Stomachi inflationes discutiūt. Torminibus, cōmotæ uuluæ, articulorum doloribus, atque fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in elegmate auxiliantur. Sanguinem per menstrua pellunt, desessionibus feruefactæ. Infantibus autem illitæ imo uentri, urinas mouent, quod si plus quam deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

θώρακι ῥευματιζομένῳ

BARBARI COROLL.

D

Plinius lib. 20. capite. 23.

Meu, duo genera

MEV, græci μῆον, producta priore syllaba, non diphthongo, sed uocali longa, ex Galeno. Genera eius duo. Nobilius Athamanticum, ita dictum, quod ab Athamante inuentum sit. Siue quod laudatissimum in Athamante reperiatur. In Italia non nisi a medicis seri solitum. Folijs Anisi, caule interim bipedali. Radicibus multis, & obnigris. Alterū ruffius. Est & Geum inter herbas longe distans a Meu, radiculas, ut inquit Plinius, tenues, & nigras habens, & beneolentes. pectoris & lateris doloribus quærenda. Cruditatibus quoque discutiendis. Iocundo sapore. Sunt tamē Pliniani codices, in quibus Gethin hæc, nō Geum scribatur. quam recte nescio.

EX M. VERG. COMM.

MEON. Plinius Meu id, non Meon appellat, qua uoce posteriores etiam aliquot usi sunt.

Caule, folijsque Aniso similibus. Variant in figura, & historia eius antiqui Græcorum codices. In aliquibus enim legitur Aniso, in aliquibus, Anetho folijs similibus esse. Plinius Aniso similia dixit. Nosque in ambiguo, ueluti alterius testis accessione, quæ pluribus testimonijs confirmabatur, Anisi lectionem magis probauimus.

Quod Athamanticum uocant. Cur Athamanticum diceretur, Plinius eodem loco exposuit. Nisi forte Abamanicum, subtracto t litera, legendum, docuerit Dioscorides, & in Athamania nasci, cuius regionis gentē (autore Byzantio Stephano) aliqui Thessaliæ, aliqui Illyrico adsignant. Nec refert, in Macedonia nasci Meon dixisse Dioscoridem: quoniam non longe distant inter se, Macedonia, et Thessalia. Suspitio tamen hæc magis, quam decretum sit.

DE CYPIRO.

κύπειρον ἐρυσίσκηπτρον ἀσπάλαθον

CYpirus, quem aliqui Erysisceptrum, ut Aspalathum appellant, Romani Iunci radicē, aut Iuncū. Folia fert Porraceis proxima, sed longiora, & exiliora. Caulem odorati Iunci, cubitalem aut maiorem, angulosum. In cuius cacumine minuta folia cum semine exoriuntur. Radices, quarum

A ces, quarum in medicina est usus, contiguis inter se oleis oblongis rotundisue similes, nigro colore, suaui odore, amaro gustu. In lacunosis et palustribus enascitur. Optima est grauissima, densa, fractu contumax, plena & aspera, odoris cum quadam acrimonia iucundi: qualis est Cilicia, Syriaca, & quæ a Cicladibus insulis petitur. Huic calida uis inest. Venarum spiracula laxat. Vrinam ciet. Ad calculos, aquamq; subtercutem utilissime bibitur. Aduersus scorpionũ ictus remedio est. Perfrictionibus uuluæ, & præclusionibus, fotu prodest. Pellit menses. Contra ulcera oris, etiam si depascant uorentq;, farina eius efficax est. Malagmatis calfacientibus, et unguentorum spissamentis adijci solet. Aliud Cypiri genus tradũt in India nasci Gingiberis effigie, quod manducatũ croci uim reddit, & illitum præsentem Psilotri uim exhibet.

BARBARI COROLL.

Cypirus Gladioli nomine apud nostros, aliud est q̃ Cyperus is, quem latini radicem Iunci, ut Dioscorides hoc loco, Columellaq; testatur, uel Iuncum quadratum, ut Cornelius. Cyperus pro Gladiolo, ut Theodorus Gaza uertit, a Theophrasto peculiarem habere quandam æqualitatem in caule describitur. Radice tamen inæquali, partim crassa, carnosaq;, partim gracili atq; surculosa. Hanc & in altum agi. Ideoq; contumacem emori atq; uelli. Nasci e latere huius radiculam, unde cauliculus erumpat alius. Sunt qui non distinguant, uicinitate nominis fallente, sed discrimine multo separãtur. Cyperis, siue Cypirus is, qui latine Gladiolus, & Xiphion a Dioscoride suo loco dicitur, radice bulbosa. Laudatissimus in insulis Creta, dein Naxo, postea Phœnice uisitur. Cretico candor odorq; propinquus Nardo. Acrior hic Naxio, exilis Phœnicio, nullus AEgyptio. Nam & ibi ꝓuenit. Tradunt, non egredi barbaros domibus, nisi ab hoc suffitu. uegetiores enim, firmioresq; sic fieri. Dulcis huic radix, & quæ decocta panem etiã gratiorem faciat, ut inquit Theophrastus, unde sumpsit Plinius. Ponderosior utiq; simul subacta. Hoc ipso nomine palustris alter Cypirus, siue Gladiolus ostenditur, quem Iulio mense ad radicem secari præcipiunt. Tertioq; die in sole contineri, dum candidus fiat. Quotidie autem ante solem occidentem in tectum referri: quoniam nocturni rores palustribus officiant. Sit palustris hic qui floreat uere cum Viola nigra, sed utiq; post Anemonem, quę Timonia uocatur, comitatus Hyacinthis, & Gladiolus appellatus, an, quod magis puto, Xiphion, Theophrastum secutus, quærendum & æstimandum relinquo. Est enim uagum & commune multis nomen Gladiolus. Folium simile nomini. At Cyperus, de quo nunc agitur, Iunci triãguli, ut Plinius interpretatur, ut Celsus, quadrati species, iuxta terram candidus, cacumine niger, pinguisq; profilit. cuius radicem cũ oblõga est, Cyperidem appellitãt. Laus prima Hammoniaco. Secunda Rhodio. Tertia Thracio, si Plinium sequare. Nouissima AEgyptio, qui & cõfundit intellectum. quoniam et Cypiros ibi nascitur, qui est Gladiolus. Sed & Cyperus pro Iunco durissima uixq; spirans in AEgypto. Cæteris odor ipsam Nardum imitãs. Nonnulli distinctionis gratia Cypiron pro Gladiolo, Cyperon pro Iunco triangulari, siue quadrato nominant. Non desunt qui Pseudocypirum uocent Gladiolum: de quo Plinius, semel quod meminerim, dixit. Ocyssima omniũ Cypirus, & Pseudocypirus frutex. Protinus enim, inquit, floret, semenq; profert. Quadratus & angularis, ad differentiam rotundi Iunci, quem Schoenon græci uocant, cognominatus intelligitur. Penultimam Cyperi, q̃nq; diphthongo longã, q̃nq; uocali breuem græci scribunt. Dicitur hæc & neutro genere Cyperum a Paulo. Habetur & Cyperus Indica: quam Plinius, Cyperin appellat, etiamsi quibusdam exemplaribus Cypera legitur. Non possum non mirari, quamobrem Laurentius Valla, Cyperum in Herodoto, Siler, conuerterit.

Celsus Lib.3. cap.21. Theophrastus lib.9.cap.7.

B

Plinius lib.21. cap.18.

EX M. VERG. COMM.

Cyperon. Non poterunt hoc loco facile secerni, Cyperus, Cypirus, & in feminino genere Cyperis, quæ tria, multa nominum similitudine, genere, & ut a toto pars inter se differunt. Cyperus siquidem, de quo nunc agimus, in Iuncorum genere angulioso caule, & odorata radice est. a Celso. lib.3. cap.21. quadratus Iuncus, a Plinio lib. 21. cap.18. triangularis primo, mox angulosus dictus, graui, inter graues autores, in angulis eius

C *discordia. Nisi Dioscorides, cum dicens, utriusque hystoriam confirmasse, & omnem inter eos, ueluti litem diremisse uideatur.*

Cypirus autem palustris herba est, Gladiolus quondam, a cultellati folij figura, ut credimus dictus, multis locis laudatus, & in AEgypto, si Plinio credimus, nullius odoris.

Cyperida postremo, fœminino genere, radicem Cyperi ueteres dixerunt, non omnem, sed eã, quam hic oblongæ oliuæ similem, præcipui in medicina usus, laudauit. Quæ una fuit causa, ut posteriores medici Cyperin, siue Cyperida tantum nouerint. Sic enim Paulus ægineta multis locis appellat. Quam uero Plinius eodem capite dixit, per se Indicam herbam esse, quæ Cyperis uocetur, Zingiberis effigie, & commanducatam Croci uim reddere, diuerse a Dioscoride traditur. Non enim Cyperida, sed Cyperum dicit appellari. quæ in India nascatur Zingiberis effigie. Credimusque nos, ab utroque idem dici, uarietatemque uocũ, non aliud esse, quam a potiore parte, & quæ sola usum habet, tota quondam etiam dicta fuerit planta. Quod a Romanis itidem factum est, qui Iunci radicem Cyperum dixerunt, totam plantam, et utiliorem eius partem simul signantes, qua appellatione usus Columella aliquando est.

Sunt qui Erysisceptrum uocent. Nulla a nobis deprehensa hactenus appellationis huius origo est, & causa: quando, ut ex utriusque hystoria patet, nihil simile inter se habent, Cyperus & Aspalathus, & licet aliquas habeant in medicina pares uires, non tamen ἀντιβαλλόμενα *sunt, idest, æqualia, uel quæ hodie sic uocant, quid pro quo. Nisi fortasse multis quoque plantis commune sit hoc nomen. s. Aspalatho, Cypero, Verbenaci, alijsque. Ex quo enim per multas uagatur plantas, oportet in eo commune aliquid intelligere, quo se diuersis cõciliet rebus.* ἀντιβαλλόμενα

DE CARDAMOMO CAP. V.

καρδάμωμον

CArdamomum optimũ est, quod ex Comagene, Armenia, Bosphoroque deuehitur. India quoque & Arabia prouenit. Eligi debet plenum, frangenti contumax, contractum. quod eñ huiusmodi non est, intempestiuum iudicatur, & gustu acre, subamarum, & odore caput tentans. Excalfactoriam uim habet. Potumque ex aqua, facit ad comitiales, ischiadicos, tusses, neruorum resolutionem. Item ad rupta, uulsa, tormina.

D Latas uentris tineas excutit. Ex uino aũt potum renibus, difficultati urinæ, a scorpione ictis, neque non omnibus uenenum uibrantibus auxilio est. Cum cortice radicis Lauri epota drachma, calculos comminuit. Partus suffitu enecat. Scabiem ex aceto illitum adimit. Et ad unguentorum spissamenta additur. ἕλμινθας πλατείας

CArdamomum, Theophrastus refert, alios e Media putare, alios ex India cum Amomo atque Nardo, et plurimis id genus aduehi. Simile Amomo, frutice toto prædicãt, semine oblongo. Quatuor eius genera, uiridissimum, & pingue, acutis angulis, fricanti pertinax, quod & maxime laudatur. Proximum ruffo candicans. Tertium minutius atque nigrius. Peius, uarium & friari facile, odorisque parui. Id quod uerius est, uicinius esse Costo debet. Preciũ optimi, ait Plinius, in libras denarij. 2. Recentiores Mauritani, hoc non Cardamomum, sed Cordumeni, et syluestre Caros uocant. Cardamomi uero nomine genus aliud intelligũt, in geminas diuisum species. Alterum lentis amplitudine. Alterum ciceris obnigri, in quo granum albũ sit, gustu mordaci. Vtrunque odoratum. Quid, quod officinæ Cardamomo utuntur alio, quam quod a Mauris, & a Dioscoride perscribitur, duplicis fastigij, minus & maius appellantes, cui simile id semen sit, quod uulgo Melligeta dicitur, prælatum uiribus?

Theophrastus Lib. 9. cap. 7.

Plinius lib. 12. capite. 13. Gale. 7. simplic.

ADDITIO

AVthor Pandectarum, nescio quid hic lepidum somniat de Cardomomo & Cardumeni, indicans aliquid esse corruptum in Dioscoridis textu, & apud Plinium. Mirum, quomodo hic tam lynceus fuit, in alijs totus talpa. Quare posthac illius nenijs immorari, uel eas reprobare, omittemus.

DE NARDO CAP. VI.

νάρδος ἰνδική
νάρδος συριακή

DVO Nardi genera, unum Indicum, alterum Syriacũ appellatur. Non quod in Syria proueniat, sed quod montis in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectiur. Ex hoc Syriaci gene

re præcipuum est recens & leue, largam gerens comam, flauum colore, A
percp odoratum, ac Cyperum redolẽs. breui spica, amaro sapore linguã ξανθὴ τὴν χρόαν
siccante, quod diu in sua odoris gratia permaneat. Ex Indicis autem Nardũ
quoddam Gangitis uocatur, a fluuio Gange, apud quem enascitur, mon γαγγῖτις
tem præterfluente: quod genus ob multam loci in quo prodit uliginem, uiribus infirmius est, atque procerius adolescit, oppletas ferẽs spicas, ab radice comatas, unaque conuolutas, ac grauiter olentes. Montanum autem odoratius, spica breui, odore Cypero uicino, cæteras habens Syriaci dotes. Est & genus quoddam, cui Sampharitico nomen locus indidit, σαμφαριτικὴ
frutice breui, in magnas se spargens spicas, cãdidiore caule, Hircorum uirus supra modũ redolente: quod improbatur. Madefactum uendi solet. Quod uitium ex eo deprehẽditur, quod cãdida sit spica & squalida, nulloque puluere obsita. Adulteratur * Stilbio cũ aqua, aut Palmeo uino, inspissa *Barbar. στίμμι
tionis ponderisque caussa inspirato. Intueri autem oportet, si lutum radicibus insideat, & incerniculo puluerem excutere, eluẽdis manibus utilem. Vim habent excalfactoriam & exiccantem. Vrinam mouẽt. Aluum potu sistunt. Vuluæ profluuia, saniemque apposita supprimunt. Nauseæ ex aqua frigida auxiliantur. & cardiacis, inflationi, iocineri, regio morbo, re καρδιωγμοῖς
num uitijs. Aquæ autem incoctæ fotu ad insessum, uuluæ inflammationibus medẽtur. Ad glabras oculorum genas ualent: siquidem eas ad densiorem pilum reducunt. Perfusis humore corporibus insparguntur. Miscentur antidotis. & in fictili non picato ad ocularia medicamenta recon ὀφθαλμικὰ
duntur, trita in farinam, & cum uino in pastillos coacta.

BARBARI COROLL.

NArdum, siue Nardus, in Thracia exili odore nascitur, siue ut Theophrastus scripsit, radi B
culæ potius quædam imitantes odore Nardum, sed leuiter. Quanquam Plinius, inuentam in Pli. lib. 12. ca. 12.
Thracia nuper herbam dicat, cuius folia nihil ab Indica Nardo specie dissentiant. Principatus Theophra. lib. 9
in unguentis Nardo apud ueteres stetit. Frutex est graui & crassa radice, sed minuta nigraque ac cap. 7.
fragili, quamuis pingui, situm redolente, qualem Cupressi, aspero sapore. folio paruo, densoque. Cacumina in aristas se spargũt, Ideo gemina dote Nardi spicas, & folia concelebrant. Alterum genus apud Gangem in totum reijcitur. Adulterat Pseudonardo herba, quæ ubique nascitur crassiore atque latiore folio, colore languido, in candidum uergẽte. Sit hæc fortasse quã Dioscorides Sampharitica appellat. Item sua radice permixta, ut Stibio ponderis gratia, & Gummi, & Argenti spuma, & Cyperi cortice. Precium spicæ in libras denarij. 90. foliorum uero eius quod maiora hæc habet, Hadrospheron uocatur, denarij. 30. Eius autem quod minora & Mesospheron dicitur, denarij. 60. At eius quod minima, & ob id Microspheron appellatur, laudatissimumque est, denarij. 75. Odoris gratia omnibus maior recentibus. Nardo color, qui inueterauerit, nigriori melior. Indica, Syriacæ præfertur a Galeno. Nigrior, & ualidior etiã nonnunquam Syriaca. Reliqua genera in mẽtione gallici Nardi, montanique dicemus. Sed poscimur identidem, quæ sint illæ nouem species, quas Nardum Indicum representare Plinius
existimet. An Gangetis prima, Ozenitis, ab odore uirulento dicta. Secunda, Pseudonardus. Nouem species
Tertia, Syriaca. Quarta, Gallica. Quinta, Cretica, id est Phu. Sexta, Baccharis. Septima, Hir Nardi.
culus. Octaua, Assaron. Nona, Thracia. Quidã usum Nardi omnẽ abdicãt, ob ancipitẽ ex ea
medicinã, propterea quod in Nardo quiddã ueneni deliburorij uice nasci ferãt, e quo Pison illud Nardus in ue
uocatũ Indi cõficiant. Exitiale nõ potu modo, sed in sudore corporibus appositũ, etiã si ab le- nenum.
gulis purgari, & elui curiosissime, moris sit, fortasseque hoc sit aut nõ dissimile quod Pharicõ a Dioscoride, ac Plinio, Phariacon ab Athenæo dicitur, gustu Nardi omnino, sed resolutionẽ faciẽs neruorũ, cũ alienatiõe mẽtis, atque spasmo. Aduersari autẽ huic ueneno maxime Cydoni-

C am, Philarcus prodidit. Notatu dignũ, a Dioscoride, cęterisq; ueteribus, Nardũ Cyperi odore cōmēdari, a Plinio Cupressi. Malim qdem librarij fuisse culpã. Sed si Plinio tribuēdus error so ret, affinitate uerbi lapsum esse dicerē, Cyparissizin, pro Cyperizin legentē. Neq; dici potest, cōtra deceptũ esse Dioscoridem, non Plinium. Quando quidem Cyperum idem ipse Plinius odorē Nardi referre alio loco scribat. Aduertēdum est & illud, omnia Nardi gener a herbas es se, præter Indicum. In ijs probatio una, ne sint fragilia, & arida potius q̃ sicca folia. Hirculus porro, qua uitiari Nardum sinceram dicunt, nō grauitate odoris modo, sed similitudinē etiã nonnullam animalis eius nomen accepit. Græci τράγον uocant. Illud, ne quem fallamus, no- scendũ. Syriacam Nardum duplicis esse generis. Vnum in India, sed parte montis in Syri- am spectãte, quam Plinius sub Indicę uocabulo complectitur. Alterum in orbe nostro, id est, Syria, Ciliciaque. Hoc aliqui Gallico præponunt. Aliqui contra, Gallicum Syriaco tali præ- ferunt. De Gallico mox dicemus. Calenus Indicam Nardum accipit quoties absolute Stach- yn, id est spicam Nardi nominat, quasi spicam cæteræ non habeant, sed herbã dumtaxat, quē admodũ & Plinio uidetur. In Gedrosia quoq; Nardum est. Sed sub Indico cōtineri credimus.

nota

Nardus absolute

EX M. VERG. COMM.

Altera Indicum spectat. Credimus, statim in ipsis foribus periisse huic capiti alteram regionem, Indicam scilicet. Siquidem incipiens hoc caput Dioscorides, duplicem esse Nardum ait, uocariq; Indicam alterã, alteram uero Syriacam: subiecitq; statim, non ideo Syriacam dici, quia in Syria nascatur, sed quod montis in quo nascitur, altera pars Indiam, altera Syriam spectat: exigebatq; rei, & dictionis sequax necessitas, ut quē admodum dixerat, non ideo Syriacam. &c. sic etiam de Indica aliquid diceretur: nec aliud dici posse uidebatur, ob ea quæ statim sequuntur, q̃ quod de Syriaca dictum fuerat, non ideo scilicet Indicam dici, quia in India nascatur, sed quod. &c. Quam ob caussam nos Indicam etiam reddidimus, & si in nullo græcorum inuē tum id à nobis fuerit.

Desyderari eodem loco etiam hic potest mōtis nomen, & situs in quo Nardus nasci dicitur, siue in India, siue alibi is esset: & si ob ea quæ Plinius libro. 12. rettulit, & hic paulo post de Gange dixit Indiæ Nardi na tales assignandi sint. Leuiora tamen hæc sunt.

D *Illud in medio capite grauius, in quo non diuersa tantum, sed contraria penitus omnia leguntur. In pluribus siquidem, sed minus probatis legitur. Auferendum in usu Nardi, si quid luti radicibus eis hæserit, cum cribro eximendus puluis. In paucioribus autem, sed probatioris fidei, ut nos reddidimus, Auferendæ scilicet in usu eius primum radices. &c. Videturq; prior lectio illa, Nardi radicibus ad medicinam uti, exque in eum usum purgari eas iubet: idque Paulus AEgineta libro sexto etiam confirmat, fuisseq; hanc Serapionis ætate huius loci lectionem.*

nota

Prosunt & stomachi erosionibus, quas Græci Cardiogmos dicunt. Sciendum illud est, quam Græci ex multo tempore καρδίαν, id est, cor dicunt, antiquissimis in ea gente Peloponesiaciq; belli tempore, quo Hippocrates, medicinam suam commentatus est, non cor, sed uentriculum & ostium stomachi significasse, eaq; uoce intellexisse antiquissimos Græcos, stomachum & eius ostium tantum, non cor penitus aliud ab eo. Testis significationis eius est Hippocrates grauis autor, & qui pro oraculo in hijs merito habēdus sit, pluribus locis ea pro stomacho usus est. Hæc multis etiam alijs in commentario suo Vergil.

ADDITIO.

Cyperum imitante, id est, angulosum Iuncum.

Hircum spirante, id est, hircinum, uel Hircorum uirus.

Frutice pumilo. Breui, uel decurtato. *Adulterant flatum Stibio.* δολίζουσι δὲ αὐτὸν ἐμφυσῶντες στίμμι. *Est autem Stimmi, ut inquit Plinius lib. 33. cap. 6. lapis spumæ candidæ, nitentisq;, non tamen translucentis. Stimmi appellant alij Stibiũ, alij Alabastrum, alij Larbason. Duo enim genera, mas, & fœmina. &c.*

Abundancias fœminarum, id est, uuluæ fluxiones & proflumina.

Nouo fictili. cui tectorium non sit obductum. ἐν ἀγγείῳ καινῷ ἀκονίτῳ, *uase nouo picato.*

De NARDO Celtico. CAP. VII

νάρδος κελτικὴ ἀλιοῦγγα

Celticum Nardum nascitur in Liguriæ alpibus, Saliunca patrio nomine appellatum. Prouenitq; in Istria. Exigue fruticat, & cũ radice uellitur. Alligatur manualibus fasciculis, manipulatimque componitur. Folia habet oblonga, colore in flauum languido. Florem luteum. Foliorum, ac cauliculorum dumtaxat usus est, & odoris suauitas. Vnde pridie fasciculos aqua abluere expedit, & exempta terra, pauito so lo atque

A

lo atque humenti subiecta, charta reponere, postridie repurgare. siquidē utile ab acerosо, alienoq́. propter humoris uim, non excutitur. Adulteratur imposita herba simili, quæ Hirculus uocatur, ab odoris grauitate. Sed facilis cognitio. Namq́ herba candidior est, sine cauliculo, minoribus folijs, radice neque amara, neque odorata, uti uerum Nardum est. Itaque radices atque cauliculi, abiectis folijs triti, uino excipiuntur, digeruntúrque in pastillos, & ita fictili nouo diligenter operto, asseruari debent. Laudatur maxime recens, iucundi odoris, radice numerosa cohærens, plenum, nec fragile. Ad eadem quæ Syriacum pollet. sed uehementius urinam cit, & stomacho utilius est. Inflammationibus iocineris, & felle suffusis auxiliatur. Contra stomachi inflationes, cum Absinthij decocto bibitur. Item aduersus lienem, renum & uesicæ uitia, & uenenatos ictus ex uino. Additur in malagmata, potiones, & calfacietia unguenta.

τράγιον

ἰκτερικοῖς

BARBARI COROLL.

Nardum Gallicū, siue ut Græci appellant, Celticū, laudatur in orbe nostro post Siriacum. q̄ppe quod Syriaco sit leuius, neq́ multū ab Indico differēs, ut Plinius existimat. Preciū sicli 3. Hoc & Aliucā uocari, Dioscorides Alpinis populis tradit. Credo Saliuncā legendū, a uicinitate pro Saliuncæ. Quam nostri foliosam quidē, sed breuem, & quæ necti non possit, describunt. Radici numerosæ cohæret herba uerius q̄ flos. Densa, ueluti manu pressa. Breuiterque cespes sui generis. Pannonia gignit hanc, & Norica, & Alpium aprica. Vrbium Eporedia tantæ suauitatis, ut metallum esse cœperit. Vestibus interponi eam gratissimū. Seruius hanc uulgo appellari, Orci tunicam putauit. De Hirculo herba, cuius Dioscorides hoc loco meminit, superius mox absolui.

κελτικὴ νάρδος
Lib. 21. cap. 7.
& Lib. 20.

EX M. VERG. COMM.

B

Celticam Romani Gallicam, Id est, nascit̄ in alpibus Lyguriæ Celtica Nardus, sed ab incolis regionis suæ uocabulo Gallica appellata est. Suspicionemq́ & coniecturam hanc nostram confirmauit, quod est illic aduerbium ἐπιχωρίων*, manifesta in Græcis significatione, quasi dicas, regionis modo & nomine. quod totū nos reddidimus, ab incolis gētis suæ nomine appellata. Nec aliud est quod certū & pro comperto nobis de ea dici possit, & Genuates quidā Herbaria pro celtica Nardo, quæ est spicati floris colore inter ceruleum & purpureum, Lauendulam exhibuerūt, notam passim herbam. Atque sic dicta, quoniam magnum uectigal genti illi hæc herba est, quotannis in Aphricam eam ferentibus mercatoribus, ubi lauandis, fouendisq́ corporibus in balneis Lybes ea utuntur, nec nisi decocto eius abluti mane domo egrediuntur. Iidem, nullam talē herbam hircini odoris nouisse se dicebant. Quo fit, ut peritioribus censendum relinquamus, an Celtica Dioscoridi Nardus ea sit, quam Genuates Celticam spicam, & Lauendulam, dicunt. Nobis nō uidentur alteri alterius respondere notæ. Nam Dioscorides suam lutheo flore describit, Genuates suam colore inter purpureum & ceruleum ostendūt: ob quas caussas suspicantur proprij generis herbam, Gallicam hanc Nardum esse.*

Lauendula quare sic dicta est.

ἀλιούγγια. Ruellius, Saliunca. Sed omnē, ut uidetur, doctissimorum nostra ætate uirorum, pro Saliunca, & Gallica Nardo disceptationē excitauit una Dioscoridis in hoc capite uox, quæ nec una, nec eadem in antiquis græcis est, sed in aliquibus Saliunca, in aliquibus Aliunca, in aliquibus etiam geminato, ll, Alliunca legitur. Ex qua tam multiplici lectione. oborta nobis suspitio est, uitium in ea uoce esse, ut plærunque fit in his quæ latina a Græcis, & a latinis græca imperitis alterius linguæ librarijs scribuntur: nec Saliuncam illic legendum esse, uerum ex quo sunt in quibus duplum ll est, & in omnibus totam dictionem finit ea syllaba, Gallica, pro Saliunca legi posse.

Prodest eodem modo & lieni. In aliquibus græcis non prodesse simpliciter scribitur: ut non tantum cui parti, uerum in quo eius partis malo etiam mederetur. intelligeremus.

De montano NARDO. CAP. VIII.

Montanum NARDVM, quod ab aliquibus Thylacitis, & Niris appellatur, in Cilicia & Syria nascitur, caule & folijs Eryn-

ὀρεινὴ νάρδος
θυλακῖτις νῆρις

C gio similibus, minoribus, minime tamē spinosis, asperisq́. Radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu Hastulæ regiæ, sed lōge gracilioribus & exilioribus. Neq́ caulem, neq́ fructum, neq́ florem profert. Ad eadem quæ Celticum efficax.

BARBARI COROLL.

NArdus montana, quam & Syriacam, & Ciliciam uocare possis: a Galeno Pyritis appellata est, nec priuatim a Plinio describitur, sed inter Nardi genera promiscue refertur.

EX M. VERG. COMM.

A Quibusdā Thylacitis, θύλακα, θύλακον q́ masculino, nec minus θυλάκιον neutro genere, græci uocāt ex animalium corio factum sacculum, peramq́ & utrem: ab his nominibus adiectiua forma θυλακιτις uox facta est, qua ueteres Nardum hanc dicebant. propterea, q́ ex Cilicia, Syriaq́, mercatoribus in Græciam sacculis his clausa, uenalis afferretur: eratq́ id nomen quasi nota gentis, & a gente bonitatis in hac herba. Indicant id meliora græcorum Lexica, in quibus uox τυλακοφόροι, exponitur, θυλάκοισ περιφέροντεσ τὰ ἀρώματα, quod est, ex corio sacculis circumferentes aromata.

Folia cum Eryngio similia habet. Dissidet hoc quod mox a fine subiungit, Non caulem, non florem, non semen fert. Quomodo caulem habet, & non caulem? Sed quod nocuisse huic capiti credimus, rerum uocumq́ similitudo & uicinitas est. Habent siquidem græci κλῶνασ κλάδουσ, & καυλοὺσ, quibus diuersas in plantis germinationes ostendant, ut aliquando certius nos etiam docebimus. Factuq́ facile fuit, ut in priore illa parte qua nunc legitur καυλοὺσ, id est caules, non id, sed κλάδουσ, aut κλῶνασ quondam legeretur, & a parum perito, diligentiq́ homine, altera pro altera uox accepta fuerit: ideo nos ramulos illic reddidimus. nam in posteriore illo, caules necessario reddēdi erant. In pluribus siquidem naturæ ordo hic est, ut ad florem & semen, caulem prius proferri oporteat. Quæ duo in montana Nardo hic negaturus, tertium etiam negare cogebatur. Qui autem ab nobis ramuli in herbis dicuntur, hi sunt qui infructuoso genere, quale Absinthiū, Ruta, Thymus, pluraq́ alia sunt conserti ab uno principio, pluresq́ oriuntur, & eadem altitudine fere inter se crescunt.

D *Minora tamen, nec Eryngij modo aspera. In paucioribus græcis, non τραχέα, quod asperum, sed παχέα, quod crassum significat legitur. Nec aliud Serapionis ætate legebatur. Tota in eo res uersabatur, asperitatem ne, an crassitudinem, Dioscorides excepisse uideatur. Nos quoniam Eryngio asperitas, & aculei a Dioscoride assignantur, illud maluimus, quod eiusdem scriptoris autoritate defendi & confirmari poterat.*

DE ASARO CAP. IX

ἄσαρον
αἷμα ἄρεωσ
θέσαν
βάκχαρ
σούκκινουμ
δοσκυνέμω κυτινῳ

ASARVM, quod & ipsum aliqui siluestre Nardum appellant, Magi Sanguinem Martis, Latini Perpēsam, alij Bacchar, Osthanes Thesam, AEgyptij Cerea, alij Nardū rusticū, Galli Bacchar, AEthrusci Succinum. Odorata herba est, qua in coronamentis utuntur, Hederę folijs, minoribus multo, rotundioribusq́. Floribus Cytini Hyoscyami, purpureis, inter folia proxime radicem emicantibus, odoratis, in quibus semen acinosum. Cauliculos habet angulosos, asperos, & molles. Radices numerosas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini nō dissimiles, longe tamē graciliores, odoratas, quibus odor inest Ciñamomo proximus. Asperum siccumq́ solum amat. Eius radix, ruptis, conuulsis, in tussi uetere, & spirandi difficultate, & si urina ægre redditur, opifera est. Menses ciet. Contra serpentū ictus, eam in uino bibere, salutare est. Folia, ut quæ astringant, illita, capitis doloribus, oculorum inflammationibus, incipientibus ægilopijs, mammis tumentibus a partu, ignibus sacris auxiliantur. Odor somnum gignit. Crateuas herbarius de eo ita scriptū reliquit. Asarum excalfactoriam uim habet. Vrinam cit. Hydropicis, & uetusto coxendicum dolori prodest. Radices senis drachmis ex aqua mulsa potę

Crateuas herbarius.

menses

mensés trahũt, & Veratri albi modo purgant. In unguenta additur. Vmbrosis montibus prouenit, sed plurimum in Ponto, Phrygia, Illyrico, & Italiæ Iustiniensi agro. A

BARBARI COROLL.

ASaron, præter cæteras differentias, molliora quoq; folia obtinet ꝙ Hedera. Radice Gallici Nardi, Semine, saporis calidi ac uinosi. Bis anno floret, Autumno, & Vere. Optimum in Ponto, proximum in Phrygia; tertium in Illyrio. Effoditur cũ mittit folia, situm ocyssime trahens, ac senescens. Error librariorum est in Plinio, qui alicubi iubere uidetur siccandũ in sole, alicubi in umbra. Nisi quis posteriorē locum ita legat. Nõ ꝙ siccandum sit in umbra, sed ꝙ situ celerrime in umbra sentiat. Non ignorandũ, Baccarē aliud omnino esse ꝙ Asaron, etiãsi medicinas, quas Dioscorides Asaro dicauit, Plinius apud nos Baccari magna ex parte acceptas retulit. Nec mirum, cũ sit earum natura uiribus & effectu proxima. Cęterum Perpensam, siue Perpresam (nã utrunq; legitur, ut in Baccare latius exposui, non Asaron, ut Dioscorides, sed Baccarē intelligi Secundus noster uoluit. Cõtra quoq;, descriptio Asari a Dioscoride facta, cõgruit Baccari mnltis partibus. Primũ, ꝙ odor ei Cinnamomo uicinus redditur, ut Asaro. Deinde, ꝙ gracili, nec humido solo prouenit, ut Asaron. Alioquin reprehẽdũtur a Plinio, q Nardum rusticũ, radicē Baccaris appellauere: quia Nardum rusticũ proprie sit Asaron. Quod uero Dioscorides Coronamentariã esse dicit herbam Asaron, id Baccari potius ꝙ Asaro conuenit. Propterea, ꝙ Asaron uocari scribunt, quoniã in coronas atq; serta nõ addatur. Legebatur in Dioscoride, Romanos Asaron Peritresam uocare: nos Perpensam, aut Perpresam ex Plinio correximus Autor is eandē opinor herbam. 21. libro Perpensam. 26. Perptesam nominat. Codices etiãnum sunt, in quibua non Perpresa, sed Sparsa legitur, ut existimo corrupte. Legitur & Asarus, non pro Asaro, sed pro Arisaro mendose. Quid enim incolume relinquit Medicorum imperitia? De Arisaro agemus suo loco.

Plinius lib. 12. capite. 13.

Idem libro. 21 capite. 6.

EX M. VERG. COMM.

ASaron. Græcis adiectiuum est, significatq; illis idem quod ἀκόσμητον, *id est, quod in ornatum non ueniat, & quo ornari nequeamus. autor Plinius, Cæterum obstat quod sequitur, Coronaria & odorata herba, Asaron est. Respondeo. Non id aduersatur, Possunt enim plantæ, earumq; partes, ob præcipuam eius usus causam, coronariæ esse, ut mox dicemus, & nihilominus quia aliquid alind impediat, in coronas non addi.* B

Sunt qui rusticam Nardum appellent. Haud dubium,, quin ob odoris similitudinem. Cæteræ appellationes nobis incognitæ, ideo excutiendas post nos alijs relinquimus.

Cogor uel nolens appellare Ruellium: quoniam & ipse, & alij interpretes, intelligunt in Asaro cauliculos asperos & molles, contrario (nisi mutata sit latinarum uocum antiqua estimatio inter se) & ob id simul impossibili habitu. Qui enim porest simul aliquid asperum & molle esse? & cur post seminis historiam, q̃d in his quæ caulescunt, in caulibus, plærunq; absoluit Asari caules, importuna, & parum congrua sermonis serie in Dioscoride descripserint? cũ nec molles, sed raros græci omnes illic habeát, nec caules eo loco, sed cuspides, acuminaq; aliqua, quæ in eo semine se proferunt, hic scriptor descripserit. Video lapsum. Crediderunt illi, nihil alind græcis, & huic præsertim scriptori, καυλούς, *καὶ* καυλία *significare, quam in oleribus, plantisq; alijs, ad florem, & semen in altum surgentes. ueluti uirgas, cum tamē Homerus* καυλιόδοντας *suos dixerit, et omnia eius gentis Lexica indicent,* καυλόν, *et eadem ratione* καυλιον, *præter cõmunem illam in plantis significationem, in extremo hastili ferramento acuminatam summam partem, in quam caua deinde cuspis ferrea inseritur, significare: qua uocis non illa estimatione reddendus, iudicio nostro, fuerat hic locus. Hic enim post totã seminis figuram, quam nucleis acinorum similem, dicebat habere idem semen, ostendit uelut in echinato castaneæ calice, acuminata quædam, nõ tamen ut in illo conferta & densa, sed rara, nec mollia, uerũ aspera, neque angulosa itidem, sed angulorum figura modo et specie.* γωνιωειδῆ *enim ea appellat, non* γωνιώδη. *q̃d ab illis fuerat diligentius obseruandum. Nõ enim parui refert in pictura, seu modo uel specie. In illo siquidem manifesti anguli erunt, in hoc quod angulis simile sit. Videtur tamen Plinius hoc aliter indicasse, cum ait, Asaro semen acinosum & uenosum esse, nec extare in eo acuminatũ quid, sed per longitudinē uenas extendi.*

ADDITIO.

SVbtiles, obliquæ. &c. Quæ ab hoc loco sunt, usque ad id, Asarum excalfactoriã habet naturam. &c. in Vergilio desyderãtur, putatq; idē, ab sciolo quopiam fuisse inserta, qui ut Plinij ætate etiam aliqui inueniebantur, Baccarem rusticum Nardum credidit, & appellauit eadem appellatione, deceptus, quod Asaron rusticum, Nardus etiam dicebatur, Asarum et Baccarem simul miscuerit, diuersis alioqui foliorum, radicum, & in quibus utraq; nascitur locorum notis a Dioscoride descriptis.

C
φοῦ
ἄγρια νάρδος
ἐλαφοβόσκῳ ἢ
ἱπποσελίνῳ
σχῖνος ἢ μέλανος
ἐλλεβόρου

¶ De PHV. CAP. X

PHV, quod & aliqui siluestre Nardum appellãt, nascitur in Ponto, folio Olusatri, aut Elaphobosci, caule cubitali, aut altiore, leui, cauo, molli, in purpuram uergente, geniculis intercepto. Floribus Narcisso proximis, maioribus, teneris, & in albicante purpureis. Radice superius ad digiti minoris crassitudinem, ex obliquo uillosa, in nigri Veratri, aut Iunci odorati modum, capillamentis inuicem contextis, flauescẽtibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate Nardum ęmulantibus. Excalfacit. Vrinam mouet, si sicca potui detur. Decoctum eadem præstare potest. Ad lateris etiã dolorem efficax. Menses ciet. Antidotis inseritur. Adulteratur radice Rusci ammista: sed maleficium deprehenditur, qm̃ hæc dura est, & frangenti contumax, sine ulla odoris gratia.

BARBARI COROLL.

PHV, Creticum Nardum nonnulli uocant. Radice uillosa, imitanteq; auium pedes. In Plinij codicibus corrupte Aliphu, pro Phu legitur.

Lib.12.cap.12. & lib.20.ca.21.

EX M. VERG. COMM.

QVAM pro Dioscoridis Phu, ætatis nostræ Herbarij ostẽdunt. s. Valerianam herbam, longe minor ea est quæ ab hoc scriptore describitur. Nec omnes omnino utriusq; inuicem sibi respondent notæ, quæ tamen præcipue a Dioscoride numerantur, conuolutæ glomeris modo, & ut Plinius ait, uillosæ radices, earumq; Nardi odor, & albicans in caule purpura, in nostra pariter sentiuntur. Credimusq; nos, ut in animalibus etiam fit, quæ non eadem mole corporis, ingenijq; sui natura ubiq; nascuntur, in alieno orbe cœli, aut terræ beneficio, Phu hanc proceriorem nasci. Quoniam & in nostro orbe cubitalis aliqñ uisa fuerit.

D
μαλάβαθρον

¶ De MALABATHRO. CAP. XI

φοῦ
ἄσαρον
ἶρις

MAlabathrum arbitrãtur aliqui esse Indici Nardi foliũ, falsi quadam odoris cognatione. Permulta enim Nardum olent. quemadmodum Phu, Asarum, Niris: secus autem res se habet. Namq; Malabathrũ foliũ sui generis est, quod Indicæ gignunt paludes, Lentis palustris modo innatans aquis, sine radice. Id collectum, statim lino transsuitur, & siccatum reconditur. Tradunt, siccatis æstiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus uri: quod ubi non euenerit, ne amplius quidẽ renasci. Laudatur recens, cum nigredine quadam candicãs, integrum, nec fragile, odore caput feriens, quod diu insuaui odore permaneat, & Nardum sapore imitetur, nullo salis gustu. Infirmum uero & minutim contusum, pręsertim si cariosum uirus olet, uitiosum est. Easdem Nardo sortitur uires, sed efficacius omnia pręstat. Vrinam uehementius ciet, ac stomacho magis ꝓdest, Malabathri uis. Lippitudinibus, inflãmationibusq;, tritum, & in uino feruefactum, cõmode illinitur. Subditum linguæ, oris halitum & suauitatem cõmendat. Vestium quoq; odorem interpositum seruat, & ab erosione tuetur.

BARBARI COROLL.

Lib.12.cap.26. & de medicamẽtis eius Lib. 23.capite.4.

MAlabathrum Plinius arborem Syrię affirmat esse, folio cõuoluto, arido colore. Fertilius in AEgypto. Laudatius in Indiæ paludibus, sine radice fluitans. Improbant candidũ. Celerrime situm in netustate sentit. Odor in uino sufferuefacti antecedit alios. In precio quidem prodigio simile est, a singulis denarijs ad tercentum peruenire libras, ut idem inquit autor, oleum autẽ ipsum in libras. 60. Sunt codices in quibus non oleum, sed folium scribatur. Si hęc uera sunt,

uera sunt. Malabathri gemina conditio. Alterum palustre, ut Dioscoridi uidetur. Alterum ex arbore. Nunc medici nec primum, nec secundum, sed tertium Malabathri genus nouere, appellatum a Mauritanis suis Tenbul, cuius surculi cum folio, quale Arbuti siue Lauri est, pollicares plærumq; ad nos ferantur, & fructus quoq; laurinis bacchis simillimus. Omnia tria genera folij appellatione significari consueuerunt, sed priora duo maxime. Foliatũ inde unguentum, quo fœminas locupletes oblini Romæ solitas, Galenus auctor est. Græci Phyllon, hoc est, folium uocãt. Herbæ genus in saxosis montibus repertum. Nostri uulgo Folium syluestre nominant, ut suo loco disseremus. Notadnum, uariare Dioscoridem a Plinio, q alter Malabathrum probari scribat, quodam salis gustu, alter nullo. A φύλλον

EX M. VERG. COMM.

MAlabathron. Primum illud nouisse omnes uolumus, hoc ipsum ab antiquis græcis folium simpliciter fuisse dictum. Sic Plutarchus in libello cui titulus est. Quod bruta ratione utuntur, appellat, odoramentis alijs coniungens, simulq; numerans Cinnamomum, Nardum, Arabicum Calamum, & folium Malabathrum. s. hoc. Quæ uox ex antiquo & probatioris mihi fidei græco codice, instaurata a nobis illic est, ubi legitur. Et nisi id fiat, nõ nasci folium, quæ in cunctis alijs deerat. Ab hac appellatione Malabathrinum unguẽtum foliatum Marciali, & plærisq; alijs, & græcis & latinis scriptoribus dictum est, & ob odoris similitudinem idem Nardino esse creditum aliquando.

Et Niris, quæ montana Nardus. &c. Non νῆριν, quæ montana Nardus ab eo dicta est, uerum ἶριν in aliquibus legitur. Sed nos maluimus, quod ex eodem scriptore seruari poterat. Et si forte utroq; loco ἶριν legi quondam potuerit, non adeo tamen similis odor est, ut mutanda temere ea uox fuerit.

Probatur recens & nigredine albicãs. Habẽt plures Græcorum codices descriptas his uerbis Malabathri notas. ἐστὶ δὲ καλὸν τὸ πρόσφατον καὶ ὑπόλευκον. probatur scilicet recens, & quod albidum, non omnino album. id enim τὸ ὑπόλευκον significat. Sequitur deinde. ἐν τῷ μελανίζειν τε ἄθραυστον καὶ ὁλόκληρον, quæ latinis uocibus reddi quidem possunt, sed parum sequaci & congruente sensu. Si enim dicas. in nigrescendo infragile, nec in partes discerptum, quis erit sensus? & quæ rei natura? Siquidem nulla in colore caussa est, cur magis, minusq; frangatur aliquid, & in suis partibus integrum seruetur. Accedit & illud, quod copula illa τε, uerbo subiecta, alterius in sermone membri ueluti principium facit, quiq; in lectione Græcorum consueuerunt, facile in alijs obseruare hoc potuerunt. Quod nisi Plinius, alijq; omnes, nigricantem colorem Malabathro adsignarent, confidentius & uicium hoc loco testaremur, & ut consueuimus in integrum etiam restitueremus. Vnus igitur tantum inuentus mihi est codex, in quo legitur ἐν τῷ μαλακίζειν τε ἄθραυστον καὶ ὁλόκληρον, quorum uerborum sit sensus. Et in mollescendo infragile, & in suis partibus integrum, ut nihil de colore illic agatur, sed de tenaci lentore: doceatq; Dioscorides, probari Malabathrum id, quod recens & albidum sit, quodq; cum mollescit lentorẽ admisit, tenaces uires tunc acquirat, fiatq; infragile, & in suis partibus integrũ seruetur. Quod in multis humor natiuus, & accedens facit. fiunt enim eo firmiora, & ualidiora. Quemadmodum contra arescentia franguntur. B

Prodest oculorum inflammationibus. Sunt exemplaria gręca in quibus legitur, καὶ πρὸς τὰς ὀφθαλμίας καὶ πρὸς τὰς φλεγμονὰς ἁρμόζει. & ad oculorum præterea lippitudines & inflãmationes accomodatum est: ut duo intelligãtur mala. Sunt itidem in quibus, καὶ πρὸς τὰς ὀφθαλμικὰς φλεγμονὰς, idest, ad oculotum inflammationes, ut unum tantum mali genus intelligatur. Nos posteriorẽ hanc lectionem, monente Plinio, magis probauimus. qui de unguẽto Malabathrino legit epiphoris, idest, inflammationibus uino expressum, utilissime imponitur.

DE CASIA CAP. XII.

CAsia, cuius complura sunt genera, iuxta odoriferam Arabiam gignitur, crassi corticis sarmento, folijs Piperis. Eligenda est fuluescens, pulchri coloris, Coralij æmula, perq; angusta, longa, crassa, & fistulosa, gustu mordens, & cum aliquanto feruore astringens, aromatica, uinoso odore: cuiusmodi est quæ ab incolis Achy appellatur, ab Alexandriæ negociatoribus, Daphnitis. Huic præfertur crassa, purpurea, & nigricans, Zigir cognomine: quæ Rosam odore imitatur, præcipui in me- κασία ἄχυ δαφνῖτις ζίγιρ

C dicina usus. Secundum locum tenet antedicta. Tertia, cui Museletico blasto cognomẽ est. Reliquae uiles, & quae Aphemũ dicitur, nigra, insuauis, cortice tenui, ac rimoso: & quã Darcã & Citton uocãt barbaro nomine.

σλάσον μοσυλήτισ
δάρκα καὶ κιττὸ

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 9. capite. 4. 5.

CAssiam Teophrastus fruticem magnitudine Salicis Amerinae prodidit, sed multis surculosisq́; brachiatam ramis. Crassiore q̃ Cinnamomum sarmento, praeterea neruosissimã, & solo cortice commendabilem, qui ei cutis tenuitate obducitur. Neq; aliter detrahitur, q̃ si praesutas corio bubulo uirgulas bicubitas, enati uermes eroserint, cortice tuto, intactoq;, propter amaritudinẽ, odorisq; acrimoniã futuro. Haec iuxta Cinnamomi cãpos in Ethiopia, Troglodytis permixta connubio, sed in mõtibus nascitur. Dissentit a Dioscoride Plinius, Theophrastũ (ut arbitror) secutus, q Dioscorides crassum eius corticẽ esse scribat. Illi cute uerius, q̃ cortice uestiri tradant, quem conteri, atq; in Cĩnamomo leuari exinanirią; precium sit. Amplitudo fruticis cubitorum trium, ut idem Plinius existimat. Color triplex. Cum primum emicat, cãdidus pedali mẽsura. Deinde rubescit, addito sesquipede. Vltra nigricans: quae pars inquit maxime laudatur, ac deinde proxima. Damnatur uero candida. Eligendam recentem maxime, & quae sit odoris mollissimi, breui tunicarum fistula, & non fragili, quaeq; plurima, minimũ ponderis faciat. Caeterae notae congruunt. Lactam uocant talem, barbaro uocabulo. Alia est Balsamodes, ab odore dicta, sed amara, ideoq; utilior medicis. Hanc esse, quam Dioscorides Zegir, et Galenus Gizer, Aetius Ozem uocarũt. Haud multum absum quin credam. Nominat & Mottoden Galenus speciem Cassiae uiribus proximam, appellatae Gizer. Nigra unguentis expetebatur. Precia nullis tam diuersa. Optimae in libras. xl. caeteris. xv. His addidere Mangones, quam Daphnoidem uocant, Isocĩnamon cognominatam, preciumq; eius faciũt. ccc. Adulteratur Styrace, & propter similitudinẽ cortice Lauri surculis tenuissimis. Forteq; Daphnoides eadẽ sit Cassia, quam Daphnitin a mercatoribus uocari scribit Dioscorides. Fabulae sunt, Cassiam, Cĩnamomumq; nidis auium decuti plumbatis sagittis, aut circa paludes quasdã colligi, propugnante diro serpentium genere, ut Theophrastus ait, uespertilionumq;, ut alij. Sciendum, q ubi nos in Dioscoride conuertimus, quandam haberi Cassiam redolentem hyrcinũ uirus, Mauritani odorẽ Porri transtulerunt, prasizusam, nõ tragisusam legẽtes. Vtra lectio sit uerior, experti iudicent. Nõ conuehitur modo Cassia, praeter q̃ rarissima inter Xylocinnamomi fasciculos quandoq; inuenta, nigriciae argumẽto. Casiam latini correpta priore syllaba pronunciãt, etiam si apud Graecos fere omnes geminata cõsonante scribitur. Vergilius. Nec Casia liquidi corrumpitur usus oliui.

Plin. lib. 12. capite. 20. Item lib. 13. capite. 19.

EX M. VEGR. COMM.

D AB incolis quae talis est Lada. In cunctis fere legitur. Ab incolis quę talis est Achy. Et in aliquibus non ἄχυ, uerum ἄδι legitur, quae uox quoniam in aliquas literas eius, quam Plinius Ladam uocari dicit, incurrit, Lada a nobis restituta est, nulla tamen certa ratione, tam enim nobis ἄχυ nunc barbara uox, quam Plinio tunc erat, & nobis modo Lada est.

Tertia est, quae rubus Mosyliticus appellatur. Cum in cunctis fere legeretur σλαστόν. communi omni germinum appellatione ex melioribus graecis βάτον, idest, rubum reddidimus. Neq; (ut credimus) ab re, in fruticoso enim genere Casia censetur, in quo & rubi numerantur, uerisimileq; est, contractiore hac rubi uoce, magis q̃ ampliore illa & cõmuniore germinis Casiã significari solitam, praesertim a regione: non aliter q̃ Lygusticum, Piper agreste, multaq; alia in plãtarum genere appellamus.

Mosylicus. A promontorio & emporio Ethiopiae Mosylo, unde afferebatur, dictus est.

Vt quae Aphysemon uocatur nigra. &c. ἀφήμων in multis legitur, ἀφυσήμων in melioribus inuenitur: potuitq; ob eam appellari caussam, quod tenui & disrupto eius cortice tibiarũ & fistularum more inflari non poterat. id enim φυσᾶν Graeci dicunt, & φυσητήρια αὐλούς, idest, tibias uocant, & hic φυσητῆρα, follium, fistulam, de Cinerula, & bulla in metallicis agens, appellat.

In odorifera Arabia. Ea est, quae inter Persicũ, & Arabicũ mare a geographis describitur.

Habet crassi corticis Casia omnis sarmentum. In graecis est, ῥάβδον παχύφλοιον, quod significat uirgam, qualem. s. in uitibus, multisq; alijs uidemus. Eam crassi corticis dicit Dioscorides. pro crassitudine. s. totius materiae, in qua crassissimus sit cortex, exigua interior medulla. In aliquibus hoc loco legitur, ὥσπερ ἰνός, uoces duae, nihil, nisi emendentur significantes: credimusq́, ex Theophrasto restitui posse ὥσπερ ἄγνου. ueluti uiticis.

Et Piperis folio est. Legitur in aliquibus ὥσπερ ἴρεως, in aliquibus, ὡς πεπέρεως. Potiorem illã

lectionem sequutus est Mauritanus Serapiõ. Nobis in tam multa in plantarum folijs naturæ uarietate, difficilis coniectura & ratio fuit: et licet utraq; lectione dici plura potuissent, tutius tñ uisum est, ex cognatiõe locorũ, uicinitateq; Piperi folio similẽ potius facere: credimusq; omnẽ hanc uarietatem ab imperitia librariorum & incognitæ rei dubitatione irrepsisse. A

Daphnitim. Si Plinio credimus, a Lauro facta appellatione. quoniam scilicet ob similitudinem Lauri cortice adulteratur, & a Mangonibus Daphnoides dicitur. In quo certe dissidet a Dioscoride. Verũ id alij excutiãt. Aut certe sic dicta Daphnoides, a portu Arabiæ, cuius meminit Strabo. lib. 16. qui thus, myrrham, & alia odoramenta fert.

Odore Porraceo. Mutauimus & hoc, quod in quibusdam babetur τραγίζοσκν. Nã in melioribus, porraciore odore habetur. Et Mauritanus Serapion quoq; sic legit.

¶ De Pseudocasia CAP. XIII.

SImilior huic est Pseudocasia, q̃ ut explicari possit: quæ gustu coarguitur, cum nec acris, nec odorata sit, hærẽtemq; medullæ corticem habeat. Inuenitur etiam lata quædam fistula, mollis, leuis, plena, ab alia distans. Damnatur candicans, scabra, hircinũ uirus redolens, & quæ tenui fistula & scabra cute sit. Vim obtinet calfaciendi, urinam ciendi, siccandi, & leniter astringendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, et malagmata, quæ præstandæ claritatis gratia concinnantur. Lentigines tollit, cum melle illita. Menses trahit. Cõtra uiperarum ictus pota auxiliatur. Aduersus intestinas, inflammationes omnes, et renũ uitia, pota proficit. Fœminis in solia desidentibus, aut suffimẽtis, prodest ad dilatationem uuluæ. Ea duplo pondere medicamentis mixta, Cinnamomi uicem supplet. Nã eosdem effectus præbet. Ad plurima perq; utilis. ψευδοκασία

HERMOLAI BARBARI CORoLL.

HAbetur & Cassia odoratæ genus herbæ, ut in Thymelæa, siue potius Chamelea demonstrabimus. Aliud etiannũ genus est, quã ætas nostra Cassiam appellat, & cognomento fistulæ. Ab aromatica, ligneaue discriminat, ueteribus ignotã ꝑinde ut fere nobis mõ lignea, alioqn in nostro quodã orbe seri cœpta, extremiq; impꝭj Rom. margine, qua Renus alluit. Viuere in aluearijs apum solita. Etiã si color aberat ille torridus sole, atq; ob id simul idẽ odor. Cęterũ scire oportet, si qñ Cassiã syringa, hoc ẽ, fistulã, in antiqs autorib. legere cõtigerit, nõ ꝓ ea capiendã esse, quæ nũc Cania fistula dicatur, colore rubro nigrãs, laminis intus carnosis, quas parietinę discludunt, seminibus siliquæ Ceratiæ, ad deijciendã bilẽ ustã mire ualẽs, sed ꝓ lignea, siue aromatica, cuius una quoq; spęcies ab ipso Dioscoride platea Syrinx, idest, lata fistula nuncupari cernitur. Cassius certe Felix, si mõ liber eius est, qui circũfertur, appellatiõe Fistulę, simpliciter Cassiã odoratã, siue aromaticã intelligit. Inuenio tñ apud gręcos autorẽ, q Paulũ, et Oribasiũ ita loquentes induxerit. Cassia Syrinx aduersus flauã bilẽ ꝓdest: & itẽ eos, q ꝑter naturã pallescunt: itẽ anginas, & laterũ dolores, & peripneumonicos. Hæc Paulus. At Oribasius. Refrigerari ea inquit iecinoris calores intemparatos. Hãc recẽtiores gręci calidã, & humetã abscessu primo phibent. Idẽ fere Mauritani. De Cassia qua bilis per aluũ detrahitur, & ꝓpterea Cathartice dici potest. Nam aromatica, siue lignea excalfacit, atq; siccat abscessu fere tertio. Porro Cassia Cathartice partim in India, partim in AEgypto nascitur, folio Iuglãdis. Alexandrię sibi uisam Põticus Facinus retulit, dũ ista ꝓderẽ. Siliquas habet ꝑlõgas, ac teretes, utrinq; fastigatas, duo fere pedes ꝓceras, carne intus nigra, gustu ꝑdulci, sed plane medicato, ligneis distinguẽtibus mẽbranis, & ossibus siliquarũ intercursantib. ut ꝑdixi. Eligũt ponderosã, collucentẽ, plenã, & quã si cõcusseris, inclusa intus ligna nõ sẽtias. Negociatores in hortis Alexandrię nascentẽ ꝑferũt. Iam & Asię cõmunis facta dicitur. Seritur & apud nos, uerũ frustra. qa nec ad frugẽ peruenit, & celeriter opprimitur. Quid sit Myrrha Cassia Hippocrati, cuius semẽ laudat uolumĩe, fęminarũ morbis dicato. σμίρνυσ inquit κασσίασ τὸν καρπόν, haud scio reddere. Nisi quis ꝓ Smyrri herba cepit, cuius cibo menstrua fœminarum iuuari constat. Strabo Cassiam odoratam e stagnis colligi, non solum ex arboribus in Arabia felice, quosdam in India, maiorem eius partem existimasse prodit. B καθαρτικὴ

EX M. VERG. COMM.

C QVam hodie nostræ ætatis medici ligneã appellant unguentarij, uitęque delicijs magis q̃ medicinę q̃ndã quęsitus frutex, ideoq; ab omnibus Poetis passim celebratus, diuersus omnino ab ea arbore, quę eadẽ, nũc Casię appellatiõe, siliquas potius q̃ fistulas fert Cylindraceas, longitudine fere cubitales, lignosas, colore nigro, & quasi ex sole igniue torridas, intra quas lignosi itidẽ ꝑ interualla orbiculi sunt, & inter orbiculos semina concreta, ceu pulte nigra inuoluta: cuius tanta in mollienda aluo usus est, tã multus, tamq; q̃tidianus, ut sine ea uix possit nostrorũ temporũ medicina stare. Quo magis ueterũ negligentiã, aut fortunã demirari licet, qui aut eã ignorauerint, aut uti noluerint. Neq; em̃ hactenus de ea q̃cq̃, aut in hoc, aut in cæteris inuẽtum a nobis est, quod merito miremur, & uix credibile uideatur.

Ei quoq; parũ recte fistulę nomẽ, et ex eo diuersitatis nota adiecta ẽ. Siliquę em̃ magis, q̃ fistulę nomẽ illi cõgruit, ꝓpterea, q̃ undiq; clausa, aliarũ siliquarũ in leguminib. modo semina sua intra se claudit, medica hęc Casia, et ad maturitatem perducit.

Cauendum igitur, ne in antiqua medicina, uidelicet, quæ supra Galeni ætatem tractata est, fistulã Casiam inueniẽtes, medicam hanc nostræ ætatis credamus, eandemq; credentes, graui periculo ea utamur. Ligneam enim illi semper intelligũt, quę medicę & posteriori huic nomẽ & appellationem suam ex similitudine largiri potuit.

¶ DE CINNAMOMO CAP. XIIII.

κιννάμωμον Cinnamomi genera plura patriũ sibi nomẽ uendicãtia. Præfertur
μόσυλον tñ Mosyllũ, qđ Casiæ, cui Mosolyti nomẽ est, aliquã referat effi-
μοσυλῖτις giem. Sed in eo genere, recens, nigrum, ex uinoso in cinereũ uergens, leue, tenuibus ramulis, ac frequentibus nodis cinctũ, perq̃ iucunde olens. Optimi fere tẽpamẽtũ odoris proprietate cõstat. Inuenitur em̃ in optimo, quodq; seorsum nascitur, odor Cardomomo ꝓximus. Insuꝑ, acre et
D mordens, & cũ calfactiõe quadã tenus salsũ, qđ non cito cõfricanti hirsutũ, aut friãti lanuginosum, leuibus tñ internodijs appareat. Si certior fieri uoles, uellito ab radice surculũ. Facilis est hmõi ꝓbatio. Namq; fragmenta, adiecticia quædã sunt. Quæ aũt potẽtius spirãt, suo halitu cũ nares cõsulũtur, olfactũ explẽtia, deterioris dignotionẽ impediũt. Est etiãnũ Mõtanũ, crassũ, pumile, fuluescẽs admodũ. Tertiũ a Mosylo, perq̃ suauiter olet, nigrũ, fruticosũ, paucis intercedẽtibus geniculis. Quartũ, fungosũ, cãdicãs, aspectu tuberosũ, uile, ac friabile, magnã habẽs radicẽ, Casiã plane repsentãtẽ. Quintũ genus, gustu amarũ, et cortice fuluę Cassię simile, tangenti firmũ, minus neruosũ, densa radice firmatũ. Iis quæ Thuris, Casiæ, aut Amomi odorem spirant, minus suauitatis inest. Deligito scabrũ, rugosum, leue, lignosum. Radicem autem ut inutilem reijcito.

BARBARI COROLL.

Plin. libro .12. capite. 19. Theophrast. lib. 9. cap. 45.

CInãmomum in partes quinque concidunt. Præcipua bonitas tenuissimis ad longitudinẽ palmi, pauloue amplioribus. Secunda proximi breuiore mensura. Vilissimæ, quæ radicem antecedunt, quoniam ibi minimum corticis, in quo summa gratiæ. Qua de caussa præferuntur cacumina, ubi plurimus cortex. Ipse frutex duorum cubitorũ altitudine amplissimus, palmiq; minimus. Quatuor digitorum crassitudinis. Statim a terra sex digitis surculosus, arido similis. Cum uiret, non odoratus. Folio Origani, siccitate gaudens. Sterilior imbre, ceu contraria cęteris natura. Gignitur quidem in planis, sed densissimis in uepribus, rubisque. Difficilis collectu. Verior sententia est, nasci in Aethiopia, Troglodytis cõnubio permixta: Non ut Herodotus, quo situ Liber pater educatus esset, ex inuijs rupibus, auiũq; nidis peti, & priuatim Phœnicis. Neque, ut alij, in Arabia. Igitur mercantes illi a cõterminis uehunt per maria uasta ratibus sine gubernaculo, sine remis ac uelis, sed hyberno per brumã, euris tũ maxime flantibus. Primus his portus Gebẽnitarum Ocila, siue Acila ut Strabo, Ptolomeus Ocelis. Produntur

tur uix quinto anno reuerti mercatores, & interire multos. Contra reuehunt uitrea: & ænea, uestes, fibulas, cum armillis, ac monilibus. A

EX M. VERG. COMM.

MOsylicum. Ita legit & Plinius lib. 6. capite. 29.

Quod colore nigro, & cum uino diluitur Cinereo. Duplex in græcis eius partis lectio est. τεφρίζον. ι. ἐν τῷ οἴνῳ. quod si uerbum uerbo reddatur, in uino cinerescens significat. Sunt itidē in quibus una adiecta syllaba tm̄, alius indicetur sensus. τεφρίζον ἐν τῷ οἰνώδει. i. in uinoso colore cinerescens, quasi mixtum describens colorē, & ex eo uarium Cinamnmū, in quo Cinereus, & ex uino rubens color esset, pariterq́; ac nigrū probaretur. Quam lectionē secutus est Mauritanus Serapion, priorem uero illam antiqua Dioscoridis tralatio. Cur aūt in alteram partem magis inclinauerit animus, ea ratio est tota ex sermonis serie. Numerat hic probatioris Mosylici plures notas, laudatq́; recens & colore nigrum, cūq́; de colore eatinus egisset, nulla interiecta copula, aut diuisiōis nota alia, subijcit statim τεφρίζον ἐν τῷ οἴνῳ. &c. idest, ut nos reddidimus, & cū uino diluitur cinereo, ut non ad uarium in eo colorem pertineat, sed ad mutatum, cum uino maduerit, qualia multa uidētur quotidie oleo, aceto, humoribusq́; alijs cōspersa, ex alio in alium mutari colorem. Nam si uoluisset uarium, & ex uini cinerisq́; colore mixtum Cīnamomū pariter ac nigrum laudare, copula, diuisionisq́; alia nota aliqua alterum ab altero secerni oportebat. Cętera in commentario latissime.

Rutæ, Cardamomoue similis odor. Fuisse aliqn̄ huius loci eam lectionem in latinis testatur Serapion, in græcis uero probatissimę mihi fidei antiquissimus codex, in quo manifeste nulla mutationis alicuius suspitione adhuc seruatur & legitur, ἢ ὡς μὴ πηγανίζουσα ἢ καρδαμώμῳ ἐμφερής. quasi latine dicas, rutescens, aut Cardamomo ęqualis odoris. Suspecta mihi pręterea eodē loco Cardamomi uox est. Siquidē inoleuit toto hoc opere multis locis idem, frequēsq́; uicium, in quo sępius uel uocum uicinitate decepti, parum diligētes græcorum librarij, uel ob uirium similitudinem aliquam, ęqualia rati ueteres eiusdem gētis medici, Cardamon, quod significat Nasturcium, pro Cardamomo: inuicemq́; pro Cardamo, idest, Nasturcio, Cardamomū scripserint. Auxit suspicionem, q̄ in antiqua tralatione Nasturcij, nō Cardamomi: pręterea q̄ Cardamomum odorem tenet, Cinnamomum autem suauis odoris laudatur.

¶ DE PSEVDOCINNAMO. CAP. XV.

ψευδοκιννάμωμον ζιγγίβερ

EST etiānum genus aliud, cui Pseudocināmo cognomen est. Inualidi odoris, solutarūq́; uirium. Vocatur etiā Zingiber, cū tn̄ sit Xilocinamomū, præbens quandā Cinamomi faciem. Est aūt lignosū Cinamomum, sarmenta longa robustaq́; ferens, odore longe Cinamomo inferiore. Sunt qui Xylocinnamomū, a Cinamomo differre dicant, q̄ a natura eius abhorreat. Cinamomum omne excalfacit, emollit, et cōcoquit. Vrinā ciet. Tam menses q̄ partus potū, aut ex Myrrha impositū pellit. Contra bestias quæ uirus eiaculantur, uenenaq́; cōuenit. Caliginē, pupillis oculorū obuersantē, discutit. Crassiciem extenuat. Lentigines, & uitia cutis in facie ex melle illitū detergit. Contra tusses, defluxiones, aquā subtercutē fusā, renū uitia, & urinæ difficultatē efficax est. Vnguentis preciosis inseri solet: & in sumā, magni ad omnia usus. Tritum uino excipitur, umbraq́; siccatū, quo diutius eduret, reconditur. Est & quoddam Cinamomum, quod aliqui Pseudocinamomon appellant, perq́; denso atque crasso sarmento, longe tamen inualidius Cinnamomo et odore et gustu. B

BARBARI COROLL.

IPsum lignum in fastidio est, propter Origani acrimoniā. Xylocināmomum uocatur. Preciū in libras. 20. Quidam Cinnami (nam & Cināmū dicitur) duo genera tradidere, candidius, nigricansq́;. Et q̄ndam præferebatur candidū. Nunc contra, nigrum cōmēdatius, autore Plinio, atq́; etiam uariū pręferunt candido. Certissimo argumento, si sit scabrum, atq́; ut inuicem tritū cōtumaciter frietur et inhorrescat. Impbatur molle imprimis, aut cui albicat cortex. Ius eius

C a Gebanitarũ Rege solo ꝓficiscitur. Is edicto mercatu uẽdit. Precia q̃ndã fuere in libras denariorum mille. Auctum id parte dimidia est, incẽsis (ut ferunt) syluis ira barbarorum: aut etiam forte fortuna, quoniam austri tam ardẽtes ibi afflare solent, ut æstatibus syluas accendãt. Coronæ ueteribus fiebant ex Cinnamomo interrasili auro inclusę. Radicem eius magni ponderis aureę pateræ impositam uidisse, Plinius meminit, ex qua guttæ editę, annis omnibus in grana durabantur. Pseudocinnamomum, Galenus Cinnamomidem quoq; appellari scribit.

❡ DE AMOMO. CAP. XVI.

ἄμωμον

AMomũ exigue fruticat, ex ligno se cõuoluẽs in uuæ modũ, flore ceu cãdidę Violæ, paruo. Folijs Vitis albę similib. Laudatur q̃ꝑ maxime Armeniacum, fuluo auri colore, ligno subruffo, ualde odorato. Medicũ, qm̃ in cãpestrib. et aquosis enascitur, infirmius esse cõstat. Est aũt magnũ, subuiride, tactu molli, frutice uenoso, odore Origani. Põticũ uero subruffũ, paruũ, fragile, racemosũ, fructu turgẽs, et odore nares feriẽs. Deligito recẽs, cãdidũ, uel subrubrũ. qđ nec astrictũ cohęreat, nec cõuoluatur, sed solutũ diffũdatur, seminis plenũ, uuis paruis simile, graue, odoratũ, mõ cariẽ nõ cõtraxerit, acre, gustu mordẽs, simplici colore, nõ euariãte. Vim habet calfaciẽdi, astringẽdi, exiccãdi. Somnũ allicit, et illitũ frõti, doloris sensũ aufert. Inflamatiões & melic eridas cõcoqt, discutitq;. Iuuat qs scorpius ꝑcussit, ex Ocymo illitũ. Et podagricis confert. In flamationes oculorũ uiscerũq; lenit ex uua passa. Ad uuluarũ uitia in pessis, aut insessionib, utile ẽ. Decoctũ iocineri, renibus, podagrę potu cõuenit. Antidotis imiscetur, & ꝓciosissimis unguẽtis. Adulteratur herba Amomo simili, quæ Amomis uocatur, sed sine odore, sine fructu. Nascitur in Armenia, flore Origani. Quare in huiuscemodi ꝓbationibus, fragmẽta fugiẽda sũt. Eligenda aũt quæ ab una radice integros surculos emittũt.

μελικηρίδας

D

ἀμωμίς

BARB. Plin. libro .12. capite. 13. Theophrast. Lib. 9. cap. 7.

AMomum quidã ex India, alij ex Media importari narrãt. E uite Indica, quę sit labrusca, existimatur nasci, frutice uenoso, palmi altitudine. Carpitur cũ radice. Manipulatim leniter componitur. Protinus fragile laudatur. Punici mali folijs simile, nec rugosis, colore ruffo. Secunda bonitas pallido. Herbaceum peius. Pessimumq; candidum: quod & uetustate uenit. Precium uuæ in libras sicli. 70. friato uero Amomo. 48. Nascitur & in Armeniæ parte, quę uocatur Ocene. Adulteratur mali granati folijs, & gumi liqdo, ut cohærescat uuę modo, conuoluatq; sese. Est & quę uocatur Amomis minus uenosa, atq; durior, ac minus odorata, quo apparet aut aliud esse, aut colligi imaturũ. Nec mirãdũ, siquãdo Plinius a Dioscoride nostro dissonat. qm̃ sicut ꝓcia rerũ, ita & notę, & experimẽta quoq; uariãtur. Neq; ulla medicinę pars incertior, q̃ꝑ quę ab alio orbe q̃ꝑ nostro petitur, id qđ & ratio ꝑsuadet. Amomum q̃le nũc officinę ꝓferunt fabulosa specie, nec odoris argumẽto, nec alia rõne cõgruit cũ eo qđ hic describitur.

☞

VERG. ORigani odore sentitur. In pluribus Origani, in melioribus aũt Rutæ legitur, Rutæq; antiquam lectionẽ fuisse ex iunioribus indicat Serapion: licet & de Origano in eo aliquid legatur. Nos in parum diuerso odoris duarũ plantarum sensu, cõmunem in græcis lectionẽ, & antiquam Dioscoridis interpretationem secuti, Origani odore sentiri diximus.

❡ DE COSTO. CAP. XVII.

κόστον

PRęcellit Arabicus, cãdidus, leuis, eximia odoris suauitate. Secũdũ locũ sibi uẽdicat Indicus, leuis, plenus, ut ferula niger. Tertius est Syriacus, grauis, colore buxeus, et odoe feriẽs. Optimus ẽ recens, albus, abũde plenus, dẽsus, a teredinib. nõ erosus, sine graueolẽtia, gustu calidus ac mordẽs. Vis ei excalfactoria. Vrinã ciet. Menses pellit. Vitijs quę uuluã male hñt, tã impositu, q̃ꝑ fotu auxiliatur. Cõtra uiparũ morsus

sextãtẽ bibere ꝓdest. Itẽ aduersus pectoris dolores, cõuulsa, inflatiõesq́, ex uino & Absynthio. Venerẽ ex mulso stimulat. Latas uẽtris tineas ex aqua pellit. Rigẽtibus, ex oleo, ante febriũ significatiões, & neruorũ resolutiõib. oblinitur. Vitia cutis ĩ facie, cũ aqua, uel melle illitus emẽdat. Additur in antidota & malagmata. Sũt q amistis Helenij Comageni prędurís radicibus, adulterẽt. Qđ deprehẽsu facile est. Siquidẽ neq́ gustu feruet Heleniũ, neq́ ualidum odorem uibrat, ut caput tentare possit. A

COstus, & Costũ dicitur, & per diminutionẽ a Strabone, Costariũ. Huius radix in precio. Fructus inutilis. Plinius Indicum dumtaxat uidetur nouisse Costũ. Primo statim introitu amnis Indi, in Patale insula compertum. Duo eius genera faciens, nigrum, & quod melius eo iudicat, candidum. Preciũ. 16. in libras singulas. BARB.

EX aqua et melle. Quę in gręcis est, cõiunctio ἢ, nos mutauimus in καὶ, uertimusq́, ex aqua & melle, nõ ut alij, uel ꝓpterea, ꝙ Mel molliẽdi & exterẽdi uim per se etiam habet: sic in uetustissimis etiã legitur, & ratio etiã nõ repugnat. Asperã, & discolorẽ ceu a sole cutẽ. Id enim sic, græca habent, ἐφηλίδας, ἥλιον enim illi solem, coniunctaque prepositione, ἐφ' ἡλίῳ, quasi in aduerbio sub sole sit, & ephilidas, multo sole adustas. namq́ origo & causa a sole fuit. VERG.

¶ De ODORATO IVNCO. CAP. XVIII.

ODoratus Iuncus, in Africa & Arabia nascitur. Laudatissimus ex Nabathea. Proximus Arabicus, quem aliqui Babyloniũ cognominãt, Alij Teuchitin. Pessimus ex Africa. Eligendus est ruffus, recens, floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmentis. qui manibus confricando Rosæ odorem emittit. Igneę mordacitatis ad linguã. Floris, & arundinum, radicisq́ est usus. Vim urinę ciundæ habet. Menses pellit. Discutit inflationes. Caput aggrauat. Modice astringit, cõminuit, excoquit, ac uenarum spiracula laxat. Vrinã mouet. Flos eius in potu utilis sanguinẽ reijcientibus, doloribus stomachi, pulmonis, iocineris, & renum. Miscetur antidotis. Radix astringentior est: ideo fastidijs stomachi, hydropicis, cõuulsis, cum pari pondere Piperis, per dies aliquot datur. Decoctum uuluæ inflammationibus, ad desidentium fotus, utile est. χοῖνος τευχῖτιν B

IVncũ odoratũ Schœnon græci uocãt, & Hippocrates Schœnõ myrepsicõ, & Schœnõ Hedyosmõ: & florẽ eius Schœnu anthos. Cornelius Celsus Iuncũ rotũdũ, ut ab angulari differat, Cypero a gręcis appellato. Rotũdũ & in Cãpania inueniri tradũt, utiq́ minus pollentẽ. In Arabia sane cũ Calamo odorato nascit̃, cõualle quã dicemus, nihil aspectu differens a cęteris. Prouenit & in Syria, Cœle cognomiata. Iuncũ rotundũ uinosæ mordacitatis ad gustũ sentiri perhibẽt. Preciũ in libras, denarij qnq́. Noscendũ uero Babyloniũ. & Teuchitin a Dioscoride pro eodẽ genere intelligi: nõ sic a cęteris, qppe qui Teuchitin, eundẽq́ nobilissimũ, qui e Nabathea sit, appellẽt. Proximũ Babyloniũ. Pessimũ ex Aphrica, ac sine odore. Dicit̃ et Lẽtiscus arbor siue frutex, a gręcis Schinos, nõ Schœnos, ut quidam e pitioribus falsõ interpretati sunt. Vulgaris porro Iũcus quo ad uitiliũ nexus utimur, itẽ rotũdus, & odoratus, nõ Schinos, sed Schœnos, unde, funes appellati. Recẽtiores Iũcum odoratũ cũ funario palustriq́ cõfundunt. Græci quanquã & palustrẽ & odoratũ Schœnõ uocãt. Quoties tamẽ de odorato intelligi uolunt, Schœnũ. i. Iuncũ, absolute nominãt. Alterũ uero genus Helis, hoc est, Palustris, adiectione discriminãt. Dicitur & Schœnos mensura quædã sicut astarus, & parasanga barbarorũ. BARB. Plin. libro. 12. capite. 18. Theoph. li. 4. capi. 13. de natura Iuncorũ, & li. 9. cap. 7.

SChœnon. Gręci cõmuni aliorum Iuncorum uoce χοῖνον, diphthongo, ut a Lentisco arbore differat, quam χῖνον ijdem appellant. Priuatim tamen in hoc tantũ genere, seruata hæc uox ab illis est. Nam cæteros Iuncos additis communi omniũ nomini notis aliquibus, Oxyschœnon, & Oloschœnon dixerunt. Præterea cum cæteros masculino genere plęrumque dixerint, hanc fœminino dixerunt. Nos, quia non licebat discrimine hoc uti, docentibus Plinio & Celso, in Iuncorũ genere eum constituimus. Deinde, quoniam non satis id erat, sed oportebat VERG.

C ab aliis ratione aliqua secerni, eodem Celso authore rotundum diximus. Neque explentibus his etiam rem totam, odoratum adiecimus. Locus in eo authore est libro.3.cap.21.suntque eius hæc uerba. Iunci quadrati & rotundi semine. Illud Cyperum, hoc schœnon græci dicunt. Paulocp post. Quæ quoties posuero, non quæ hic nascũtur, sed quæ inter aromata afferuntur significabo. Ex quibus ratiocinari facile est, q͞a Schœnos a græcis uocetur Iuncus, q͞a tereti forma sit rotundũ, quia inter odorata numeretur, odoratũ dici oportere.

Capitis grauedines tamen facit. Variãt hic antiquiores græci libri. Nam in aliquibus καρηβαρικὴν, in aliquibus καρωτικὴν legitur, necp sensu in scriptore hoc, necp eodẽ in homine periculo. Siquidẽ prior illa uox, caput aggrauãs, simpliciter significat, quod multa possunt, & inter cætera ebrietas: altera nõ dissimilẽ lethargo somnum indicat. Inexpugnabilis enim somni plura genera sunt: inter ea & κάρος est, a lethargo tãtum differens, quod in lethargo sequitur, in Caro somnus præcedit. Hunc Plinius semper soporem reddidit. Quæ autem uerior sit, & ex re magis lectio, nõ satis pro cõperto nobis est.

Frangit pręterea, maturat & aperit. μαλακτικὴν, quod mollire est, in pluribus legitur. Credimuscp adiectã forte eam uocẽ, quoniam maturet hic Iuncus. Quod etiam θρυπτικὴν passiue legitur, i. frangere. Sunt in quibus legatur θρεπτικὴν, i. nutrire. Sed parum nobis id probatur, ideocp (nihil mutauimus.

Cum pari Piperis pondere. Videtur põderis huius mensura hic deesse, nisi forte æstimandam medicis eam reliquit.

Decocto eius pręterea insidẽtibus. Antiquiores aliqui græci habebãt ἀπόζεμα, quod decoctum, alqui ἀπόβρεγμα, quod dilutũ authore Plinio significat. Est autem dilutum, aqua. humor ue aliquis, in quo maduerit quippiã. Nos quoniam maiore ui decoctum, q̃ dilutũ est, illud seruauimus quod communius erat.

De CALAMO ODORATO. CAP. XIX.

κάλαμος ἀρωματικὸς

Calamus odoratus in India nascitur. Melior est fuluus dense, geniculatus, & qui assulose frangitur, plena araneorũ fistula, albicãs, lentus in mandendo, & astringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus.

D Vrinam potu ciet. quare cum Graminis, aut Apii semine coctus, in aquę subter cutem fusæ morbo, renũ uitiis, stillicidio urinæ, ruptiscp cõmode bibitur. Menses & potu & appositu pellit. Tussi suffitu medetur per se, aut ex resina Terebinthina, hausto per arundinem fumo. Ad muliebres insessus decoquitur. Et clysteribus imponitur. Suffitionibus, malagmatisque, odoris gratia, commiscetur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 12. ca pi. 22. & de aliis generibus Calamorum. lib. 16. cap. 36.

Calamus aromaticus, siue ut Hippocrates Myrepsicos, id est, unguentarius & odoratus, in Arabia nascens, cõmunis Indiæ, atcp Syriæ est. In qua uincit omnis a nostro mari stadiis, ut Theophr. inquit. cl. Inter Libanũ montẽ, aliũcp ignobilem, nõ ut Strabo, & alii quidã existimauere Antilibanũ, lacu Gennesaretide, ubi conuallis amplissima, et pulcherrima, quã Aulonem cognominant, sed in cõualli modica prope stagnũ, palustribus per ęstatẽ siccatis. In eo tricenis stadiis Iuncus & Calamus odorati gignũtur. Sed præstantior odore Calamus, statim e longinquo inuitat. Mollior tactu, meliorcp qui minus fragilis. Araneũ eius, ut ait Plin. in fistula florẽ appellant, magno Domitii errore in quadã Papinii poetæ syluula, non distinguentis harundinem saccarũ fundentem, ab odorata. Calamo preciũ in libras denarii. 11. Reliqua probatio, ut niger sit. Dãnantur aliubi. Nobilior, quo breuior & crassior, lentuscp in frangẽdo. Succũ eius Elaterio similem excipiũt. Legi, & in Meotide odoratũ nasci Calamũ, radice subalbida, & sine fistulis, plena intus, & amara, specie Acori. De quo & falsi quidã sunt, Acorũ eam putantes. Quanto autẽ amarior, tanto & calidior est Indico. Vtrũcp tamẽ genus Acorũ odore superat. Teredinibus ut Acorũ incessitur. Omninocp uicariũ pro Acoro est, ab Ionia, & Ponto, & Herculis columnis, prorsusque apud omnes, qui mediterranea colunt Aphricæ, ut si eadem non sunt plane, maxima tamen germanitate uisantur, ut autores plæricp tradunt.

EX. M. VERG. COMM.

CALAMVS odoratus a Dioscoride appellatur. A Plutarcho in libello cui titulus est. Quod bruta ratione utuntur, Arabicus dictus est; & quam hic natale solum illi Indiam assignat,

assignat, ille Arabiã. Quod & Theophr. indicat, et Plinius, qui in Arabia nasci eũ confirmat. Cõmunem tñ Indis esse, & Syriæ, nostra ętate etiã adeo notũ est, ut nõ sit lõgius de eo agendũ. A

Relinqmus pręterea qđ ad amaritudinẽ ptinebat, ppterea, ꝙ in meliorib. ea uox nõ legitur.

Dubitauimus etiã, legendũ ne esset, simul cũ gramine, & Apij semine decoctũ odoratũ calamũ mederi. &c. an disiũgi duo illa oporteret, cũ gramine scilicet, aut Apij semine; ppterea, ꝙ utriusque lectionis certæ essent in antiquis Græcis uoces.

Dubitauimus itẽ, reddi ne oporteret, cũ gramine, aut graminis semine. Neqꝫ ab re, cũ seminis uox illa utrũqꝫ facile cõplecti, & ambobus cõpetere posset. Placuitqꝫ nobis in similibus, & quæ easdẽ uires haberent disiunctione uti, relinquereqꝫ utentibus alterutrius electionem, propterea, ꝙ in pluribus disiunctim ea legebantur, & si nõ satis alterũ utentibus esset in usu, geminanda, & cõiungenda medicis relinquere. Placuit etiã, gramẽ magis, ꝗ graminis semen reddere, propterea, ꝙ in decretis, & medicina graminis, hic ipse post docet decoctum eius, urinæ angustijs mederi.

Assulose frãgitur. Plinio, Victruuioqꝫ, & plęrisqꝫ etiã alijs antiqua & honesta uox est: qua primũ significant, quæ marmorarij in cædendo marmore fragmẽta dispellunt, & quæ in frangendis alijs rebus in longitudinẽ magis, ꝗ in latitudinẽ fragmenta disijciuntur. Et quoniã Calamus hic in frangẽdo assulas huiusmodi ex se mittit, ideo a nobis sic redditus locus est. Id enĩ significant quos hic græce σκινδαλαμούς appellat.

Decoquitur fœminis ad insidendũ. Nullum habetur certum muliebris mali genus, facile tamen est, ex curationis & remedij ratiõe muliebriũ locorũ affectionẽ aliquã intelligere. Iuniores dolores, eius partis reddiderũt. Nos quoniam nihil a Diosc. certum precipitur de ea re, medicis censendũ relinquimus, nõ omittentes tamen, uideri nobis ex hijs quæ alibi in similibus obseruauimus, menses, & quod ad menses pertineat magis ea uoce, ꝗ dolores significari.

¶ De BALSAMO CAP. XX B

Balsamum, arbor albæ Violę, Lycij, aut Pyracãthæ magnitudine cõspicitur. Foliũ Rutę proximũ, longe cãdidius, perpetuo uirẽs, in Iudęa solũ quadã ualle et Aegypto nascẽs. Iis differẽs modis, scabricia, pceritate, gracilitate. Quod igitur tenui & capillacea coma est, Theristũ uocãt, quasi demessile. Fortassis, quoniã ob gracilitatẽ facile demetatur. βάλσαμος πυρακάνθης θεριστόν

BARBARI COROLL.

Balsamo alij Punicæ magnitudinem reddunt. Ramis frequentibus, semine Terebinthi, colore, amplitudine, figura: quod & odoratius quidam lachryma sua prædicant, Casamum, & Carbobalsamum uocantes. Theophr. lib. 9. cap. 6. Plinius lib. 12. cap. 25.

EX M. VEGR. COMM.

Violæ, aut Lycij magnitudine crescit. Cum suspecta nobis fuisset hæc uox quæ est in grecis λευκοίῳ, id est, Violæ, cuius magnitudine Balsamũ cõspici Dioscorides hic ait, nihil tamẽ mutauimus. propterea, ꝙ in cunctis grecis, quos hactenus uidere licuit, integra et aperta uox illa inuenitur, nullaqꝫ diuersę lectionis, nec obsoleta quidẽ uestigia alibi uidetur; cũ tamẽ parũ uerisimile sit, Dioscoridẽ arborẽ frutici plęrũqꝫ cubitali in magnitudie exęquasse: Et quã Plinius Viti, Theophrastus uero Punicæ similẽ dixerũt, Violæ cõparasse. Nõ dico autẽ Violã florẽ, sed eius plantã, quæ ramosa, pendẽtibus ex uno pediculo pluribus aliqñ, & diuersi coloris floribus, in Italia cubitalis, paulo ue altior floret. Nisi, forte cœli terręqꝫ bñficio speciosior Viola alibi nascitur. & arborescit. Sed parũ id uerisimile est, nec sine ueterũ autoritate credẽdũ. Caret ratiõe etiã, ad similitudinẽ tertij alicuius generis, duo alia inęqualia cõiunxisse, dicereqꝫ Balsami arborẽ Violæ, aut Lycij magnitudine uideri. Siquidẽ Lyciũ, siue Pyxacantham. i. buxeã spinã dicere eandẽ malis tricubitali altitudine hic paulo post esse dicit, quæ in nullis Violis mensura hactenus uisa, aut audita est. Ex his, quoniã nec Theophrasto, nec Plinio, nec sibi ipsi cõueniret hoc loco Dioscorides, suspicati sumus subesse uicium. Quale autẽ id sit, & quomodo instaurandũ, nõ ausim ego adserere: qm̃ nulla sit uitis, aut Punicę cũ Viola in græcis appellatiõibus similitudo, nullęqꝫ cõcurrãt eędẽ literę, aut syllabę, ex quibus licuisset sequaci cõiectura uerę lectiõis uestigia odorari. Non tacebimus tamẽ, quod hoc ipso momento scribẽtibus in mentẽ uenit, potuisse ab imperitis librarijs & herbarijs locũ misceri. Quodqꝫ unũ, ac simplex erat λυκίου. s. geminari, & qm̃ notior Viola ꝗ Lyciũ sit, cũ Lycio Leucoion etiã scribi, quę tota Lycij similitudinis ad Balsamũ in magnitudine relatio legitima est, & aliorũ hystorię respõdet.

C Quod Pixacautha, id est, buxea spina dicitur. Non dixissem ego hoc loco, πυξάκανθαν, id est, buxeam spinam, non πυράκανθαν, quæ nulla in plantis est, legendũ in Dioscoride esse, nisi interpretes alij uoces magis q̃ res secuti, numerum illic plantarum auxissent Violæ, aut Lycij, aut Pyracanthæ, &c. tria quæ, duo alioqui erãt cõnumerãtes. Lycium siquidẽ & Pyracãtha idem sunt, si huic ipsi cum de Lycio agit credẽdũ est. Quæ enim inter Lycium & Pyracantham disiũctiua legitur particula, appellationes Lycij alterat, non disiungit, & numerat plantas.

❡ De OPOBALSAMO. CAP. XXI.

ὀποβάλσαμον

AEstiuis sub ortu canis ardoribus, arbos unguibus ferreis incidi-tur, manatq; e plaga succus, quem Opobalsamum uocãt: sed tã exiguo stillatu, ut annis singulis, ne plures quidem q̃ seni, septeniue congij cogantur. Inibiq; põdus duplo repẽditur argẽto. Succi probatio est, ut sit recens, ualidi odoris, syncerus, non ad acorem uergens, pellucidus, leuis, astringẽs, ac modice mordẽs gustu. Sed uarie uitiatur, misto ab aliquibus Terebinthi, Cypri, Lentisci, Balani unguento. Itẽ Susino, Metopio, Melle, aut cypria Cæra. Quod maleficiũ facile deprehenditur. Nãq; merus in laneam uestẽ fusus, neq; maculam facit, neq; si eluatur notã relinq̃t. Vitiatus autẽ inhæret, & ut lac instillatus coagulat, qd' adulteratus nõ efficit. Quinetiã syncęrus in aqua, aut lacte celerrime liquatur, lactescitq;: uitiatus uero olei modo innatat, se cõuoluẽs, aut in stellę modũ diffundẽs. Syncerus, senescẽs crassescit, deteriorq; redditur. Allucinãtur q aqua concretũ pessum ire, ad ima sidere arbitrãtur, postea dissipatũ supnatare.

BARBARI COROLL.

D CAEditur sub caniem, parte quã maxime uideatur esse pregnãs, & caudice, & cacumine. Sudor e plaga manat æstate tota. Sarmẽta quoq; eius & surculi odore prestãte, amputãtur, & ueneũt magno, alioquin grandesceret arbuscula, nisi succideretur. Balsamum Syluestre, Theophrastus reperiri nusq;, testis est. Omnibus odoribus Balsamũ præfertur: quõdam in duobus tantum hortis, utroq; regio, altero iugerũ. xx. altero pauciorũ. Hiericunta nominãt, quanquã & Palmetis consitũ, tãto quæstu, ut Iudęis opes ex Opobalsami uectigalibus creuisse, Trogus pdat. Is humili Piceæ, quidã Cyaso Terebinthoq;, ut Strabo, quidã Myrto similẽ dixere. Sed Viti similiorẽ esse, Plinio cõstat. Maleolis seri cepta. Impletq; colles, uinearũ modo, quæ pedatæ nõ sunt. Tondetur, nitescitq; rastris. Intra tertiũ annũ a satu fructifera. Folium Tuberis (id genus mali est) a Plinio reddi putant. Sed mendosum in eo locũ esse arbitror. Nec tuberis scribẽdum, sed Rutæ. nam & exẽplaria sunt, in quibus ita legitur, foliũ proximũ rubet, corrupte, ut plæraq; alia, pro Rutæ. Alioqn Theophrastus, & Dioscorides Rutæ folio, sed exalbido Balsamũ describũt. Pausanias nũc Myrto, nunc Sampsuco, a quo nõ per b. sed per p, Palsamũ pronũciatur. Id ipse in Arabia gigni scribit, arbore uiperis obsessa, quarum morsu nemo extinguatur: quoniã succo eo pastæ, noxiũ uirus habere desinunt. Ab Hierosolymis captis serere fiscus Balsamũ cœpit. Proceritas intra bina cubita subsistit. Arbori tria genera. Capillaceũ, Theristõ uocãt. Alterũ scabrũ, incuruũ, fruticosum, odoratius, Ostracõ. Tertiũ Eumeces: quia procerius leui cortice. Huic secũda bonitas. Nouissima Theristo. Semẽ eius est uino proximũ gustu, colore ruffo, nec sine pingui, peius in grano, qd' leuius, atq; uiridius. Ramus crassior Myrto. Incidebatur ante ferreis unguibus, sed qm̃ ferro uitalia lęderẽtur, trãsijt usus ad uitrũ, & lapides, osseosue cultellos. Incidẽtis manus artifici libramẽto tẽperatur, ne qd ultra corticẽ desquamet lacessatue. Succus lanis parua colligitur in cornua, ex ijs nouo fictili conditur, crassiori similis oleo, & in musto cãdidus. Rubescit deinde, simulq; durescit trãslucidus. Sub Alexan. & Theophr. tẽporibus toto die ęstiuo unã conchã impleri iustũ erat: omni uero fœcũditate maiore horto semicõgios bissenos, e minore binos. At Plinij æuo etiã singularũ arborũ largior erat uena. Ter omnibus pcutitur æstatibus. Postea deputatur. Amputãtio ipsa & surculus. 800. uenit. Intra qntũ demũ annum, corticis ad medicamẽta preciũ est etiam ante q̃ ligni. Ex hoc buxosum est optimũ, qd' est odoratissimũ. Ex semĩe aũt maximũ, & põderosissimũ, mordẽs gustu, feruẽsque in ore. Lachryma debet esse pinguis & tenuis modice ruffa, & in fricãdo odorata cũ austero, Secũdus

ro. Secũdus cãdidę color, Peior uiridis, crassusq;. Pessimus niger, q̃ppe ut oleũ senescit. Ex oĩ incisura maxime ꝓbatur, qđ ante semel fluxit. Vitiatur semĩe suo, ut uix possit dep̃hẽdi fraus. Itẽ & oleo Rosę, Myrti, Resina, Galbano, neqssime gũmi: quoniã ipsum quoq; inarescit manu inuersa, & in aqua sidet ut Balsamũ. Quod Cera & Resina ꝑmutatũ est, in carbone nigriori flã ma detegitur. Nam mentitum melle, contrahit muscas. Metopio adulteratum, in aqua circulo candido cingitur. Nec alibi Seplasiæ maior improbitas. quippe sextarius, qui mille denarijs uendente fisco emebatur, mox .300. tantum denarijs constabat. A

EX M. VERG. COMM.

SEcta ferreis unguibus. &c. Credimus nos ungues ferreos a ueteribus Græcis Ferramenta dicta fuisse, quæ humani unguis figura cõuexa acie essent: qualia quotidie in fabrica uidentur adhuc multa, quæ dimidiato orbe lunata ab eius partis similitudine, nomen inuenisse potuerunt. Sed quid, quod Plinius ferri adhibitionem omnino damnauit, in Balsamo colligendo?

Rependitur, quo loco nascitur, duplo ad pondus eius argento. Ideo scilicet, quod nullũ in eo adulterium committitur, id quod in alijs gũmis, oleis, & unguẽtis fit. Author Theophr. lib. 9. qui inter cætera testatur, uendi purum & sine admixtione aliqua, duplo ad pondus eius argento. Quod monuisse legẽtes placuit, ne cui frigidum id & sine ratione dictum uideretur. Idq; etiam Plinius significasse uidetur.

Qui citissime penetret. In Græcis habetur ἰνδιάιτον, quam uocem nouissimus interpres, pellucidam interpretatus est, ex Plinio ut uidetur eam auguratus, qui Balsami lachrymam, inter cætera dixit translucidam esse. Antiquus Dioscoridis interpres, serenam, nulla, ut nobis uidetur, in Balsami notis significatione. Serapion, uelocis resolutionis, quasi ἰνδιάλυτον tunc legeret. Nobis in eadem Græcorum lectione, nihil mutare placuit, sed bona fide, nec absurdo sensu reddere ut legitur, qui citissime penetret. quando græcis uerbũ notissimum est διαιτεῖν, quo διατρέχειν καὶ διανύειν, ab altero extremo ꝑ mediũ aliqđ ad alterũ transire, & absolui, mouerius aliquid significẽt, quod tenuitate sua potest Balsami liquor, qui a Plinio etiã tenuis laudatur.

Lactis modo albescit. γαλακτοῦται uertimus, lactis modo albescit. ne si lactescit simpliciter dixissemus, incertum legentibus esset, quæ nam ex tam multis lactis qualitatibus, sapore. s. candore, substantia, liquore, & hoc aut fluido, aut coagulato intelligenda esset. candorẽq; elegimus: quoniam lac omne, semper, et in cunctis animantibus candido colore sit, deceatq; & tutius sit, ex eo magis, quod inseparabile, præcipuũ, necessariũ, & sine quo nullũ id erit, q̃ ex cunctis alijs ostendi & indicari aliquid. Sic enim lacti candor competit, & inest, ut terræ pondor & cessatio. Nec est qđ credat aliquis, posse eo uerbo significari fluidũ lactis liquorẽ, debuisseq; a nobis reddi, lactis mõ liquescit: q̃m id etiã indicarat Dioscorides, celerrime disiungi, disijciq;. B

ℭ De XYLOBALSAMO. CAP. XXII

ξυλοβάλσαμον

ELigni genere, quod Xylobalsamum uocãt, probatur recẽs, tenue, fuluũ, odoratum, quadam tenus Opobalsamum spirãs. Necessarius etiam seminis erumpit usus. Quare eligatur flauum, plenũ, grande, põderosum, mordens gustu, feruens in ore, modice Opobalsamum olens. Adulteratur semine Hyperico simili, quod a Petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, uirĩu ignauia, sapore Piperis. Efficacissima uis inest succo, & q̃ maxime calfaciens. Abstergit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt. Medetur perfrictionibus uuluæ, cum rosaceo cærato appositus. Mẽses quoq;, secundas, & partus extrahit. Rigores illitu discutit. Vlcera sordida expurgat, & cruda concoquit. Vrinam potu ciet. Aegre spirantibus prodest. Datur in lacte contra aconitum haustum, aut serpentium ictus. Miscetur acopis, malagmatis, & antidotis. In summa, præcipua authoritas succo, secunda semini, minima ligno. Semen commode potui datur doloribus lateris, pulmonum uitijs, tussi, ischiadicis, comitialibus, uertiginosis, orthopnoicis, urinæ difficultati, torminibus, ac serpentum morsibus. Ad muliebres suf-

C situs perquam utile est. Vuluam aperit in desessionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum easdem habet uires, aliquanto minores. Ex aqua potum cruditatibus, torminosis, uulsis, uenenatorũ ictibus opitulatur. Vrinam cit. Ad capitis uulnera cum sicca Iri conuenit. Squamas ossium extrahit. Et ad unguentorum spissamenta additur.

BARBARI COROLL.

Xylobalsamo preciũ in libras sex. Romæ in triũpho Impatoris Vespasiani arbusculã ostẽdere. Plærique in Aegypto nasci perhibent, regione quæ nunc Solis oculus, siue fons dicatur, quondem Heliopolis. Incidi autumno ad liquorem, qui & oleum Balsaminum uocatur. Strabo et in Syria Cœle nasci prodidit, ualle illa fertili quæ Libanum & Antilibanum interiacet iuxta lacum Gennesaritin. In Arabia quoque Sabæorum tractu maritimo. Admonendi sumus, Dioscoridem in huius mentionis calce dicere, Xylobalsami decoctum cum Iride sicca mederi capitis uulneribus. ἀνάγει δὲ καὶ λεπίδας. nos squamas detrahere cõuertimus, ut uel porriginem intelligas. Est enim porrigo, ut Celsus ait, ubi inter pilos quædam quasi squamulæ surgũt eæ, quæ a cute resoluũtur, modo sine ulcere, modo exulcerato loco. Vel quemadmodum recentiores, de squamis fractorum ossium. Sed & caruncula quę inter uiuam & emortuam ossis ad usti partem subit expletura quod abscessit, quasi testa tenuis & angusta, ut idem Cornelius testatur, squama, id est, lepis, a Græcis appellata est. Liberum estimaturis esto.

ἀσπάλαθος
ἐρυσισκεπτρον
σφάγνον
φάσγανον
διάξυλον

De ASPALATHO. CAP. XXIII.

Aspalathus, quem alij Erysisceptron, alij Phasganon, Syri Diaxylon uocant, frutex est surculosus, multis spinis horrẽs. Nascitur in Istro, Nisyro, Syria, & Rhodiorum insula: quo ad unguentorum spissamenta pigmentarij utũtur. Optimus est grauis, detracto cortice rubẽs, D aut in purpuram uergens, odoratus, gustatu amarus. Est & alterũ genus candidum, lignosum, sine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum astrictione obtinet. Vnde decoctum cum uino ad oris ulcera colluenda conuenit. Ad nomas genitaliũ, & sordida ulcera infunditur. Subiectum in pesso partum extrahit. Aluum sistit eius decoctum. Et sanguinis reiectionem potu cohibet. Vrinæ difficultatem inflationesque discutit.

BARBARI COROLL.

Theophr. lib. 9. cap. 7.
Pli. li. 12. ca. 24.

Aspalathus in AEgypto quoque nascitur, spina syluestris, magnitudine arboris modicæ, cãdida flore rosæ: cuius radix unguẽtis expetitur. Idẽ frutex humilior in Syria, & Nisyro, Rhodiorumque insulis prouenit: quam alij Sceptrum Elisei, alij Adipsatheon, alij Dipsacon, alij Diacheron, ut Plinius, uel Diaxylon, ut Dioscorides, uocant. Nascitur & pluribus locis, sed non perinde odoratus. Tradunt in quocunque frutice, sed in Aspalatho amplius, cœlesti arcu in eum innixo suauitatem odoris inenarrabilem fieri. Laudatur colore ruffo, uel igneo, et odore Castorei. Permutatur in libras quindecim. Sane per Hispanias multi & ad odores, & inter unguenta utuntur spina, quam uocant Aspalathum. Sed ea uulgaris est, ex qua fulloniæ implentur urnæ. Radicisque usus tantum habetur: nec dum comperi, sit idem uulgaris spina, & topiaria, de qua in Acantho diximus. Radicem nigram Hippocrates cum uocat, radicem Galeno significat Aspalathi, crisæo Phocidis agro commendatissimam.

EX M. VERG. COMM.

Aspalathon. Admodũ procliuis est hic lapsus in Asphaltũ. quod monemus ꝑpter indiligẽtes librarios. Asphaltus bitumẽ est, Aspalathon inter odoratos frutices, & spinas censetur.

Sunt qui Phasganon appellant & Sphagnon. Quorum prior dictio Gladium indicat, altera autem ab iugulando. quod σφάττειν greci dicunt, potuisse fieri uidetur. Credimusque nos sic dictum Aspalathũ ab aliquibus, quod aculeatus frutex gladij modo aculeis suis pungat et uulneret. Quod in Theocriti bucolicis pastor, a spina in pede ꝑcussus, ab alio monebatur, ne discalciatus per montem ingrederetur, qui Rhamnis & Aspalathis fronderet.

Syri, Dyaxilon. Eadem dicēdi forma, qua nos in Plinio eius florē Diaporphyron dici monuimus. Neq; hoc loco Diaxylō aliud significat, q̄ mediolignū. ex eo, q̄a lignosior est frutex. A

Et contra narium ozenas. Ozenas nos adiecimus, quoniā & Plinius ita legit. Sanat oris ulcera, & ozenas. ut in pluribus græcorum adhuc legitur.

¶ De mvsco CAP. XXIIII

BRyon, id est, Muscus, a quibusdam Splachnon appellatur. In Cedro arbore, Populo alba, & Quercu inuenitur. Optimū est Cedrinum. Proximum Populneum. In quo genere cādidum & odoratius præstat, nigricans improbatur. Astringendi uim habet. Decoctum insidentium uuluis utile. Vnguento balanino, oleisq; inspissandi gratia inseritur. Thymiamatum, acoporumq; compositionibus cōueniens. βρύον σπλάγχνον

BARBARI COROLL.

BRyon, hoc est, Muscus, uerbum ex uerbo. Dicitur & Ipnon. In Cyrenaica prouincia maxime probatur. Secūdum locum obtinet Cyprium, ab eo Phœnicium. Fertur & in Aegypto nasci, quin & in Gallia: nec dubitatur. Sunt & hoc nomine panni arētes muscoso uillo, quales e glādiferis sola fere, quę uocatur Aegylops, fert, non in cortice modo, uerū e ramis dependētes cubitali magnitudine, sed odore præstantes. Candidissimis, atq; altissimis prima dignatio, proxima rutilis, nulla nigrantibus, & in insulis petrisq; nati damnātur, omnesq; quibus Palmarū, atq; non suus odor est. Ex Bryo & balanino oleo expeditissimū, primūq; unguētum fuisse ueteribus tradunt. Differentia hæc: q Bryon aliarū arborum cani quidam sunt, ut dixi, Brion uero Populi candidæ uua circa Gnidum optima, aut Cariam, insitientibus, asperisq;. Secundā in Lycia Cedro pertinentem ad unguentum prædicāt, Paulus & in Picea uel Larice Bryon nasci prodidit a Galeno priore scriptum. Est & Bryon θαλάττιον, hoc est, marinū, ut suo dicetur loco. Muscus, preciosissimum odoris genus est, & quod Muscus uulgo nominatur ab Aetio, itēq; Paulo, sed & a Phocione grāmatico. Recentior Moschus odoratus caprę, seu quod idem est, dorcadis peregrinæ sanies ē ex umbilico eius, aut uomica. Gazellā uocant animal id barbari, ut uerba Hieronymi ad Demetriadem, hoc nōnullis significent. Muscus inquit, & Oenāthe ex peregrini muris pellicula. Sed Muscus Hieronymo aliud non est q̄ Bryon, de quo hic agitur. Nam & Plinius eadem fere mentione de Bryo & Oenanthe disputat. Quis aūt sit peregrinus mus, odorata celebratus pellicula, non uideo, nisi quis animal hoc intelligat, ex quo Zibettū, siue ut recentiores græci uocant Zapetion excipitur: quanquam & compositionis quoddā genus est Zapetion ex animalis Musco, Agalocho, & orientali succino. Hæc ipsa cōpositio etiā Net uocari solet a græcis quibusdā. Sed uox est Arabica. Inuenio & Muscilion dici quandam herbam, ab odore Musci, ut conijcio, quam & Dorcida uocant, naribus uitiosis & fœtentibus accōmodatā: ut Aetius existimat. nisi quis pro Dictāno accipiat, qđ & Dorcidiū appellāt. Plin. lib. 12. capite. 23. B

EX M. VEGR. COMM.

SPlachnon. Ex qua ratione, nullam nobis habet manifestam rationē. Siquidem græci. σπλάγχνα, quæ latinis exta sunt, appellauerūt, nec ē q animātiū extis: & Musco arborum cōueniat.

Cedro. Illud animaduertēdum, quas hic Cedros dicit, Aeginetā Pinos dicere, sed uiciū subesse credimus, quoniam statim Dioscoridi subscribens, omnibus alijs cedrinum Muscum, & ipse antefert.

Populo alba. Non uidetur & uicio carere. Cedri tantum meminit, & albę Populi, desyderatur enim Quercus. Nisi legētibus damnatam uoluerit esse, quam tacitus arborem præterisset.

Habet adstringendi uim. Ne hic etiam conuenit Dioscorides cum Paulo. quoniam hic adstringere, ille discutere, & mediocriter mollire dixit. paruo, ut uidetur, discrimine: quod peritioribus censendum relinquimus.

¶ De agallocho CAP. XXV

AGallochum, lignum est, quod ex India atq; Arabia deportatur, Thuiæ ligno simile, maculatum, odoratum, gustu astringens, cū quadam amaritudine. Cute uestitur aliquantulum uersicolore. Manditur, aut decocto os colluitur, cōmendandi halitus gratia. Sudores arcet to ἀγάλλοχον θυίας

C to corpori insparsum. Pro Thure ad suffimenta substituitur. Radix epo ta drachmę unius pondere, humida stomachi uitia, et imbecillitatē, feruo rēq; mulcet. Si lateris, iocinerisue dolor excruciat, si dysenteriæ, aut tormi na infestāt, ex aqua bibere ꝓdest.

BARB. AGalochon Aetius & medicorum uulgus Xylaloen idest, lignum Aloes appellāt: a non nulla similitudine coloris Aloes, ut arbitror. Nō animaduerto ubi de hoc genere loquatur Galenus. Recentiores græci tradūt sub terra condi solitū Agalochon, nō alias odoratū futurum, q̄ ubi teredinibus computruit. Fastigia eius sum̄a quatuor. Indicū, Sapphicum, ex urbe Sappho. Speon, & Hygron, idest, humidum, quod ipsum deinde in species quatuor conciditur. Arabes nonnulli semen huius arboris esse uolunt, id quod Haormiam ipsi uocāt, similitudine Piperis minuti, colore subrubēs, quapropter & Piperellam dixere. Agalochon Aetius in thymiamate myrepsico idē esse, quod & Tarum putat. De Taro Plinius. Ex Casiæ inquit, et Cinnami cōfinio Cancamum, & Tarum inuehitur per Nabathęos, Troglodytasq; ijs uicinos.

VERG. QVod, scribente & commentante hæc Dioscoride, barbara appellatione Agallochon dicebatur, secuta Græcorum ætas Xylaaloem, facto ab amaritudine nomine, quasi Aloes lignum appellauit. Tradideruntq; id posteriores Græci, quibus quantum credendū sit, ex huius scriptoris historia & notis facile erit nouisse. Paulus AEgineta, nihil non idē, Dioscoridi de eo tradit, etiam usq; ad uerbum: in hoc uno tantū diuersus, quod non πλευρᾶς πόνοις. ut Dioscorides, lateris doloribus, uerum πλευρίτιδι, idest, laterali dolori opitulari eam ait. quæ quantum differant, alibi diximus.

Thyię ligno simile. Quæ sit hæc arbor, non facile nobis fuit conijcere, Theophrastus eam libro primo, inter siluestres arbores, quæ perpetuo frondent, numerauit, nec Cupresso dissimilem alibi descripsit. Crediderūtq; aliqui, eam esse, quam Homerus quinta Odisseæ rhapsodia, a Circe ad odorē fumi & lucē incendi dixit. Et quā Plin. lib. 13. Trogetem, ab alijs uocari ait. Licet non ijsdem literis in Homero, & Theophrasto utraq; scribatur, liceatq; ob id, non esse in utroq; eundem suspicari. Uariantq; antiquiores græci etiam hoc loco. Suntq; in quibus non Thyiæ, sed Sorbo simile Agollochō legatur: quod more nostro, ne quid. s. relinquatur, dictis hactenus a nobis adijcitur.

¶ De Narcaphtho. CAP. XXVI.

D νάρκαφθον νάρκαφθον

NArcaphthum ex India defertur, corticosum, simile Sycomori libro: quod iucundi odoris gratia suffitur. Miscetur thymiamatis compositis. Constrictionibus uuluæ suffitu prodest

BARBARI COROLL.

NAscaphthon prætermissum a Plinio arbitror consulto, q̄a incerta esset natura eius, ut aliorū quoq; pluriū: quæ ille orbi nostro tātū nominib. cognita esse tradit, ut sericatū, gabaliumq;. Paulus & Lacapsithō nominat, inter ea, quæ a q̄busdā in Cyphi heliacū addūtur: et corticē Piceæ, uel alterius arboris existimat. Ego Lacaphthon idē esse cū Nascaphtho ratus sum.

EX M. VERG. COMM.

IN antiquissimo quodam codice sublatū erat hoc caput, nec deprehendi aliquod eius uestigium potuit, sed ne Plinius quoq; meminit: quod equidem sciam non leui suspicione, nisi Paulus id confirmaret, qui habet fere omnia, quę hic dicuntur.

Quod torminibur subuenit. Uariant ab impresso duobus locis hoc capite antiquiores gręci. In aliquibus enim legitur, ὁ στροφουμένοις ἀρήγει, idest, quod torminibus subuenit, nullo eius remedij antiqui alicuius scriptoris testimonio. Siquidem nec Paulus AEgineta in Narcaphtho meminit, neq; antiqua Dioscoridis translatio, ideo nos id neglesimus.

Astrictis fœminarum locis. Sūt in quibus μήτραν ἐστενωμένην, & in quibus ἐσφιγμένην legatur: significatq; altera uox, quod angustum pręclusumq; fit, altera quod astrictū, nec humores remittens: qualia sunt nulla uitio curta, aut rimosa fictilia, primumq; illud angustiarū & pręclusionis uitium, quod græci φίμον dicunt, in ostio muliebrium locorum, ex pręcedente exulceratiōe, aut durata illic inflāmatione fit. Alterū ad suppressos menses, et eius partis fluores ptinet. Nos in ambiguo id maluimus, qđ ab antiquo medicinę, autore Pau. AEgineta cōfirmabatur.

¶ De Cancamo. CAP. XXVII.

κάγκαμον ξυλοσμύρνη

CAncamum Arabici ligni lachryma est, Myrrhæ quodammodo similis, olidi gustus, quam ad suffimenta usurpant. Vestes

eo ex Styrace & Myrrha suffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obesos, si ternum obolorum pondere ex aqua, aut mulso aceto, aliquot dies ebibatur. Lienosis datur, comitialibus, & suspiriosis. Menses cum aqua mulsa pellit. Oculorum cicatrices confestim emendat. Vino madefactum medetur eorundem hebetudinibus. Aduersus gingiuas humore pregnanteis, doloresq; dentium, non aliud efficacius. A

BARBARI COROLL.

CAncamum ex collimitio Casiæ, Cinnamiq; per Nabathæos, Troglodytasq; confines ad uehitur. Qui consedere ex Nabathæis, nomine solo compertum Plinio. Nec sum nescius Laccam a barbaris hoc genus uocari aliam, q̃ quæ de Purpurarum floccis conficitur tinctoribus. Est & gummi quoddam arboris Lacca dictum, & tincturis utile. Nec an ea Cancamum sit hoc de quo agitur, satis habeo comptum. Democritus certe, si modo eius liber est qui de tingenda Purpura circumfertur, Lacchan nominat inter colores hoc. et florem Achaicum appellat: idẽ autor, sicut florẽ Syriacũ, quod Rhiziõ priuatim uocari tradit ad eundẽ usũ. Sit aũt flos Achaicus, aut Syriacus id quod nos modo Cremes dicimus, an diuersum, nõ cõstat. Paulus odoratum esse Cancamum prodidit. Differt Cancamum a Cancano, q̃ Cancanus herba est a Galeno dicta, a Dioscoride Cacalia. Nam Caucalis alia est, ut post dicetur. In quo fœdissime neoterici diffluctuant. Græci lignum quoq; aridum Cancanon appellant. Plin. libro. 12. capite. 20.

EX M. VERG. COMM.

LAxandi uices ultra odoris usum Cancamo AEgineta tribuit. Nec relinquit etiam, quod hic ait, potu eius ad gracilitatem obesos contrahi.

Cicatrices oculorum exterit. Cicatricem uocat Galenus, cum in nigra oculi parte ex profunda ulceratione crassior oculo membrana superuenit, & candido colore conspicitur.

¶ DE CYPHI. CAP. XXVIII.

CYphi, thymiamatis conpositio est, dicata Dijs, qua abũde AEgyptij sacerdotes utuntur. In antidota misceri solet. Suspiriosis datur in potu. Permultæ cõponendi rationes, quarũ una hæc est. Sumitur Cyperi dimidiũ sextariũ, cũ pari Iuniperi adultæ modo. Vuæ passæ pinguis, exemptis uinaceis, minas duodecim. Resinæ repurgatę minas quinq;. Calami, & Iunci odoratorum, & Aspalathi, singulorum minam. Myrrhę duodecim. Vini ueteris sextarios nouem, cum duabus Mellis minis. Vuã detractis uinaceis tusam, cũ uino & Myrrha subigito. cætera tusa & cribrata adijcito. die uno humorem conbibere finito. dein mel coquito, dum sibi glutinis asciscat crassitudinem. eliquatam Resinam accurate per misceto cum reliquis diligenter contritis, & in fictile uas recondito. κῦφι B

BARBARI COROLL.

CYphi urebantur uesptinis omnibus AEgyptij, Matutinis Resina, Meridianis myrrha. Ea erat miscella, ut Plutarchus inquit, sexdecim literis sacris contenta, ex melle, uino, uua passa, cypero, resina, feseli, aspalatho, myrrha, bitumine, iunco, bryo, calamo, utroq; iunipero, cardamomo, lapatho. Quamquam Lacaphtho forte, nõn Lapatho scribendum sit in Plutarcho, ut ex ijs quæ in Nascaphtho diximus comprehendi potest. Confundebantur hęc nõn temere, aut fortuito, sed præeuntibus de scripto, qui rationem & ordinem præcinerent, quo quicq; loco, tempore, mensura, conijciendũ esset. Placuit uero numerus sexdecim, q̃ is e quadrato quadratus existeret. Talis. n. linea circumcurrens per oras, æqualem cum area sua mensum habet. De quo latius in libello dictũ est, quem ex antiquis autoribus de Iside & Osiride condidimus. Sunt & aliæ thymiamatis huius, & pro arbitrio cuiusq; rationes, sed duæ in medicina cognomentis insignibus, Heliacon & Seleniacum, hoc est, solarium & lunare. * *

EX M. VERG. COMM.

ERant Cypheos huius confectiones uariæ, quod hic a principio statim testatur. Videturq;

C hoc loco ea describi, quæ in frequentiori medicinæ usu, forte & notior omnibus erat. Nã quæ a Plutarcho describitur, amplior est. Hæc decem, illa sexdecim rebus constat, ad explendum quadratum numerum. Non tacendum etiam hoc loco, quod suspicati sæpe sumus, non esse Dioscoridis legitimum hoc caput, quod in antiquissimo omnium mihi & probatissimo codice non legitur, nec eius meminerit Paulus Aegineta, cum medicam omnem materiam lib. 6. ꝑcurreret, quod agendum nõ erat homini, qui in curandis morbis, usus eo sępenumero fuisset. Quodque in eam suspitionem nos magis traxit, illud est: quod parum uerisimile est, simplicem medicam materiam docentẽ hominem, compositam illi miscuisse. Nec est quod miretur aliquis, in græcorum scriptorum codicibus, tam multas & tam graues labes. Quo eñ malo fato latina res iam pridẽ perijt, eodẽ & Græcà collabefactata est, et qđ adijciẽdi cõtinue antiquorũ decretis aliqđ, uiciũ nunc oẽs tenet, idẽ antiqores tenuit: dũ uolumus oẽs aut sapientiores uideri, aut ocio consulentes, parata & exposita eodẽ loco omnia habere. Suspitio tñ, non decretum hoc sit. Neq; enim nos rem damnamus, nec legẽtibus inutile fuerit, tã multa de Aegyptiorum Sacerdotum & medicorum Cyphi narrata à nobis, & ex antiquitate repetita fuisse.

¶ De croco. Cap. XXIX.

κρόκον Crocum ab aliqbus Castor, ab alijs Cynomorphos, a magis Herculis sãguis appellatur. Optimũ in medẽdi usu Coryceũ, recẽs, et boni coloris, paulũ cãdidi gerẽs in capreolo, oblõgũ, oĩbus suis partibus cõstãs, nõ fragile, plenũ, a quo detractũ ẽ nihil, qđ madefactas manus inficit, nec sitũ redolet, aut cariẽ sentit, subacre. Sin huius generis nõ ẽ, aut uetus, aut humore ꝑfusum creditur. Secũdus locus datur Coryceo, e tractu Lycię cõtermĩo. Tertius Lycio, e mõte Olympo. Dein ex Aegibus Aetolię. Cyrenaicũ e Centoria, inter sicilica oĩa uiribus ꝓstat. Omniũ ad obsonia usus. Itali tñ ob succi copiã, et coloris uenustatẽ, ad Thuię infectus usurparũt. qbus de causis magno uẽditur. D Vtilissimũ in medicina qđ ante descripsimus, Adulteratur imisto Crocomagmate tuso, atq; etiã Sapę sub litu cõtrita, q̃ põdus adijciatur, simul argẽti spuma, aut Plumbagine. Sed maleficũ declarat insidẽs puluis, pręsertĩ si Sapã oleat. Thessalus ipm̃ tm̃ odoratũ esse uoluit. Alij exitiosũ, trib. drachmis ex aqua potis. Proculdubio uim coquẽdi, emolliẽdi, atq; substringẽdi habet. Vrinã cit. Elegãtẽ colorẽ ꝓstat. Qui ex Passo biberint, crapulã nõ sẽtiẽt. Oculorũ fluxiões, illitũ cũ humano lacte, cohibet. Additur in potiões, quę interaneorũ caussa temꝑantur. Ad uuluę etiã, sedisq; cataplasmata cõmode ꝑmiscetur. Venerẽ stimulat. Vergentes ad ignem sacrum inflamãtiones mulcet. Auricularijs collectionibus utile. Quo facilius conteratur, in calido fictili sole siccari oportet, celeriterq; uersari. Vrinam mouet radix ex Passo pota.

Barbari Coroll.

Plin. lib. 21. capite. 6. Crocum folio angusto, adusq; capillamenti exilitatem, germine ac flore serotino, per autumnum occasu uergiliarum: qui paucissimis diebus marcescat. Cum folio florẽ expellit obiter, quin & prius uidetur. Subest radix multa, carnosa, peruicax. Calcatum melius surgit, & quasi pereundo lætius prouenit: semitas eo fontesq; amat. Seritur radix Bulbo. Duo genera eius, montanum, & satiuũ. Prius hebes, posterius odoratũ, utrunq; primis imbribus. Emicat autumno, ut dixi, post Aphacen. Inodori duo genera, candidum, ac spinosum. Viret bruma, & colligitur, siccaturq; in sole. Sed in umbra melius est Hyberna. Crocũ syluestre optimũ. Serere in Italia nõ expedit, ad scrupula usq; singula areis decoquentibus. Satiuũ maius, nitidiusq;, sed leui momẽto degenerat. Omnino infœcundũ natura ubiq;, uel Cyrenis, ubi laudatissima oĩa. Quidã Phlegręo Croco scdm̃ locũ adsciscũt. Probatio, synceri, ut manu imposita crepet, ueluti

ueluti fragile: dilutum et humidũ sedet. Altera ꝓbatio, si manu ꝓlata ad os, leniter faciẽ, o culosq́ mordeat. Esse inquit Plinius, & per se genus satiui blãdissimum, uulgo cum sit medio sui candidũ Dialeucon uocatũ. Cyrenaico uitium, q̃ omni Croco nigrius, & q̃ celerrime corrũpitur. Laudatur breuibus capillis in Lycia. Año septimo, uel octauo transfertur in locũ subactũ: atq́ ita degenerans reuocatur. Vsus eius in coronis nusq́, ꝓpter angustiã folij, nisi quę ad mulcendã ebrietatẽ fieri a quibusdam soleãt. Vino mire congruit, pręcipue dulci, quo & aqua facillime soluitur, nullo q́ alio dulci. Tritũ ad theatra replenda, ut q́ hoc nõnulli apud Dioscoridem intelligant, cum στύιαν dicit, errore librariorum στύιαν pro στίαν scribentiũ. Sed nos imutare lectionem antiquam, ausi non sumus. Ideo q́, mortarijs tingendis, conuertimus. ꝓsertim cũ de mortarijs atq́ Croco mentionem quodã loco habitam a Plinio sciremus. Asseruatur pixidecula e cornu. Acerrima Croco uis tribuitur: ut illatũ manus palmę, cõtinuo ꝑueniat ad cor. A Διάλευκον

EX M. VEGR. COMM.

Croci appellationum nulla est a nobis certa ratio, quę plures etiam, quam in impresso Dioscoride, in antiquis alijs græcis leguntur. nihil igitur de his agemus.

Integer, friabilis. In aliquot græcis legitur, ἄθραυσος, quod est fragile, & tenaci lentore durũ. In aliquot uero, εὔθραυσος, quod friabile significat, contrario penitùs sensu: prioremq́ illam lectionem, secuti sunt iuniores omnes. Plinius alteram his uerbis cõfirmat. Probatio synceri imposita manu, crepat ueluti fragile. nosq́ in ambiguo hanc magis probauimus, non tam Plinij autoritate, q̃ necessitate & usu eius admoniti. friato em̃ Croco plærumq́ in medicinis utimur.

Et sine unguine plenus: &c. Sequitur eam mox uocem alia, quæ penitus corrupta est, ἀντλιπής. s. cum ἀλιπὴς legi oporteat, idest, qui nullo unguine uuescat, non cui nihil desit: idq́ meliores græci adhuc habent. Nec obstat quod Plinius decreuit, optimũ ubicunq́, quod pinguissimum. Crassitudinem enim, non unguem ea uoce significauit.

Et cum malescit, manus inficiens. Obseruauimus, non eodem modo in cunctis legi βάπτων ἐν διίσει τὰς χεῖρας. Sed in aliqbus, ut modo scripsimus, manifesta significatione, infici attritu Croci manus: In aliquibus autem, διαίσει, idest, cum humore diluitur: quod quoniã uniuerso Croco cõmune est, minus ideo nobis placuit.

Restituimus idemtidem non multo post, uocem quæ in cunctis alijs, præterq̃ in eo qui mihi omnium codex probatissimus est, perierat, illic. s. ubi hic ait. Qui enim talis non fuerit. &c. Deerat enim, ἄωρος, quod nos intempestiue lectum diximus, manifesta eius uocis iactura, & necessaria instauratione. Incertus ab hoc loco, nec sequax sermonis cursus est: non tñ intellectum adeo confundit, ut non facile dissimulari, aut ex Plinio in integrum restitui non potuerit. B

Et ex Olympo Lyciæ monte affertur. Δευτέρα δὲ ὁ ἐκ τῆς πρὸς λυκίαν κωρικίς, καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ λυκιακοῦ ὀλύμπε. Articulus præpositiuus, & Coricij in genitiuo casu, illic accurrentes, legittimam sermonis seriem miscent. Ideoq́ nos secundæ bonitatis, a Coricio, ex Cilicio esse diximus, eum qui ex agro ad Lyciam, & Lyciæ Olympo monte afferatur, nullã earum uocem perire nobis utilẽ patientes. Cum alioqui licuisset ex Plinio, breuius & certius totam absoluere rem. Siquidem ille etiam sic decreuit. Prima nobilitas Cilicio Croco, & ibi in Corico monte, dein Lycio monte Olympo. Sed nos qualẽ nostra habet ætas, Dioscoridẽ interpretamur, nõ Pliniũ exscribimus.

Grauius in Cyrenaico Croco. A librarijs peccatum est. nihil enim illi redditur. Verum statim ad eos qui in Sicilia nascuntur translatus sermo est, tam incerto intellectu, ut nos hiatum illic reliquerimus, qui a doctioribus aliquando expleatur. Credimusq́ nos, uitium aliquod in Cyrenaico significasse Dioscoridem, quod tamen nunc non legitur, quale Plinius in eo nigredinem damnauit. Mox de Siculis egisse, omniumq́ in ea insula nascentium Centuripinũ ignauissimum, satiuosq́ omnes hos esse, ideoq́ ignauiores. Quoniam autore Plinio, optimum silueste sit. In antiqorib. græcis aliquot, certissimo sẽsu & intellectu hic locus adhuc inuenitur.

Miscetur præterea. &c. Desyderatur hic certi morbi genus. quod facile conijcitur.

De Crocomagmate. CAP. XXX

Fit etiã exꝓssis unguenti crocini odoramẽtis, qđ Crocomagma uocãt. Optimũ ẽ odoratũ, modice Myrrhã olẽs, graue, nigrũ, ligni expers, leue, subamarũ, qđ madefactũ Croci colorẽ reddit, gustatúq́ uehemẽtꝰ dẽtes ac linguã inficit: multis durãs ãnis. Quale ẽ qđ a Syria defertur. Habet suas uires ad delẽda quę caliginẽ oculis obuersant. Vrinã cit. κροκόμαγμα

C Calfacit, concoquit, & emollit, Vires Croci proportione repręsentat. quandoquidem plurimam Croci partem sibi Crocomagma uendicat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.20 Crocomagma uerbũ ex uerbo fęx olei Crocini est. nam fęces unguẽtorum Magmata gręci appellãt, & consperisionem, siue massam quæ subacta sit, Ecmagma, quo nomine inquit Galenus, ipsum quoq; Crocomagma significamus.

EX M. VERG. COMM.

Sunt græcis Magmata, quæ expressa materia aliqua, supsunt, crassa, fęculenta, & lignosa. Verbi caussa. Si tusa Plãtaginis folia in usũ aliquem manib. aut p̃lo expſſerit medicus, quod supest terrestre, lignosũq;, id Magma dici posset. Sed qm̃ nullus similium usus ẽ, ideo in nullo huiuscemõi id nomẽ inuenit̃: seruatũ tñ id est tm̃ in ijs, q̃rũ et humoris, et expſſe substãtię alicuius usus est: ut in Rosacio, alijsq; huiuscemodi multis. Ex hoc genere Crocomagma est.

Fit aũt sic. Oleũ primũ inspissatur, idq; aliq̃bus aromatis. mox Crocus infunditur. post aliquot dies oleum colatur, expresso oleo, quod superest, Crocomagma dicitur. Vnde fiunt pastilli. Celsus lib. 5. uocat Recrementum. Plinius, Vnguenti fęcem.

Et mediocriter myrrhatum est. μέσον κατὰ σμύρνον, idest, non odore solum, sed tota Myrrhę substantia mediocriter myrrhatum.

Dẽtesq; et linguã ad aliquot horas inficit. Nõ significat qđ statĩ seq̃tur, ἐπιμένοντι συχνὰς ὥρας q̃d ex Gallia interp̃s dixit, multis ãnis perennare Crocomagma. Non em̃ quas hic ὥρας dicit, Poetarũ more ãnos significat, sed de colore eius agit Dioscorides, quẽ testatur, cũ linguã et dẽtes semel infecerit, aliq̃t continuis horis p̃manere, cũ alioq̃n cõtinua oris pituita dilui deberet.

De Helenio. CAP. XXXI.

ἑλένιον Helenĩũ, q̃d Symphitõ aliq̃ uocãt, alij Persicã, alij Medicã, alij Orestiũ, alij Nectariõ, alij Cleoniã, alij Idęã Batõ, aut flomũ, Latini Terminaliũ, aut Enulã cãpanã, Aegyptij Lenẽ. Folia habet Verbasci, an-

D gustioris folij, asperiora, oblõga. Caulẽ q̃busdã in locis nõ emittit. Radicẽ subalbidã, interdum subruffam, odoratã, acrẽ, uegetam, magnam, ex qua agnatæ appendices Liliorum, aut Ari modo feruntur. Montibus inumbrosis, siccoq; solo prouenit. Foditur æstate radix, particulatimq; dissecta siccatur. Potum radicis decoctum, menses & urinas ciet. Ipsaque in eclegmate ex melle, p̃dest tussi, orthopnϾ, ruptis, cõuulsis, inflatiõib. et serpẽtiũ morsib. In sũma, excalfaciẽs. Folia ex uino cocta utiliter ischiadicis illinũtur. Heleniũ stomacho utile, ĩ passo cõditũ. siq̃dẽ salgamarij paululũ siccatã radicẽ, mox decoctã, & frigida aqua madefactã, in Sapã cõijciunt, et ad usus recõdũt. Trita, potaq;, ad cruentas excreatiões efficax est.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.21. Heleniũ, Enula, siue Inula, sed duplici natura, folio Serpilli: de qua statĩ post dicet̃. Altera folio Verbasci exilioris, de qua nũc agitur. Breuior hęc q̃ Pastinaca ẽ, sed torosior, amariorq;, et nisi tẽpetur liq̃do dulci, stomacho inimicissima. Sed plurib. modis austeritate uicta, gratiã inuenit. Nã & Vuis passis, & defruto, & melle subigit̃ in pollinẽ tusa: et pinguib. quoq; Caryotis, iam Cotoneis, Malis, Sorbis, et Prunis, aliquando Pipere atq; Thymo illustrata, maxime Iulię augustę quotidiano cibo. Superuacuũ eius semen. qm̃, ut Dioscorides meminit, p̃paginibus seritur, modo quo harundines, magnisq; interuallis, neq; ullo minus quaternorũ pedũ: quoniam spaciose fruticat.

EX M. VERG. COMM.

ELenion. Siue a lachrymis Helenę, siue ut alij dixerunt, quoniam contra serpẽtes ex eo primum a muliere illa remedium inuentum est.

Symphyton. Inuenisse id nomen uidetur, ex sobole adnatisq; illis, quæ in radicibus Liliorum modo

rum modo συμφύονται, ideſt, connaſcuntur, & hærent. A

Sũt q medicã & Nectareã. Scilicet facto a regiõe noĩe, et a dulcedine. Sic Perſicam, ſic Cleoniã dictã etiã conijcere licet. Etſi in probatiſſimo mihi codice, non ſimpliciter κλεώνιον legitur, ſed βούγλωσσον κλεώνιον, ideſt, Bugloſſum Cleonium.

Apuleius etiam Chironion Panacen dicit uocari. Vt in alterutro uitium ſit: adiectumque hoc a nobis eſt, ne quid obſeruatum & inuentum hactenus relinqueretur.

Oreſtium. Cauſſam ignoramus. Niſi forte Oreſtis & Helenæ propinquitas, communem eius plantæ laudem & honorem ambobus fecerit.

Sunt qui Rubum Idęum, Verbaſcum Idæum, ex ſola ſimilitudine (ut toto hoc opere infinitę aliæ) factæ ſunt. Et quoniam copioſum in mõte Ida naſceretur, ideo loci, & regionis diſcrimine, a proprie dictis, de Rubo & Verbaſco, diſcretum eſt.

Terminaliũ. Vnde Romani ſic dixerint, modo integra ea uox eſt, nihil cõpertũ habemus.

Inulam campanam. Inulam dici antiq omnes teſtatur, nullibi tamẽ ex Campania magis, q̃ aliũde ab illis laudatur. Suſpicamurq; nos, multas in ſcriptore hoc, nõ legitimas eſſe appellationes, deincepſq; p tẽpora inſertas, aliena & pegrina admirãtibus cũctis, eoq; magis in Romanę gẽtis fortuna et impio, hãc grecis miſcere, pprijs placuiſſe, & ex ppinq urbi regione laudauiſſe.

Folia habet anguſtiora folio Verbaſco. &c. Id ex Verbaſci hiſtoria patebit. Qđ utinã in caule pariter liceret. quoniã hic ait, aliquibus locis in Inula nõ proferri, nulla eorũ locorũ certa indicatione, quã merito omnes deſyderẽt, multoq; magis ubi cauleſcat hoc olus, & caulis, & floris, & ſemini certam rationem & hiſtoriam, quam iuniores aliqui non ex ſe, ſed ab hoc ſcriptore acceptã rediderũt. Quod enim in impreſſo, cunctiſq; alijs fere græcis nõ legitur, in antiquiſſimo & probatiſſimo mihi codice adhuc ſeruatur, deſcribiturq; in eo caulis appellatione, quod in Inula creſcit, his uerbis. Caulem ex ſe mittit Heleniũ craſſum, hirſutũ, cubitalẽ, & aliqñ maiorẽ, anguloſumq;, flores luteos, et in hijs ſemẽ Verbaſco ſimile, tactu pruritũ faciens. Licetq; hæc, ut diximus, tam aperte in Græcorum aliquo legãtur, nõ ideo tamẽ cæteros omnino dãnamus. Obſeruauimus enim, diuerſitati huic cauſſam dediſſe, mediam quandã in Inula creſcentium naturam, quæ nec in caulium genere, nec fruticum ramulorũue cenſeri penitus poſſent. Siquidẽ caules plærũq; in ſingulis plantis, ſingulares ſunt, nec niſi appetente flore & ſemine ſurgũt, ut in Lactucis, ac Betis, alijſq; oleribus huiuſcemodi fit. Inula autẽ raro, & a principio ſtatim fruticatu pdit. Ramuli cõtra, fruticeſue copioſiores & graciliores, q̃ in Inula ſũt. quales in Ruta, Serpillo, alijſq; multis uidẽtur. Columella frutices, qđ in Inula extollit, dixit lib. 12. B

Radicem habet intus albeſcẽtem, foris rubeſcentem. Sic ex melioribus græcis legendũ eſt.

Radicem habet odoratam, grandẽ, acrem. Sunt in quibus εὐφυῆ, quod eſt ſpecioſam & craſſam, & in qbus ὑγρᾶ, quod nos facili lentore mollem reddidimus, ἀμάλακτον enim, τὸ ὑγρὸν ſignificat. Probauimuſq; hanc ratione magis, quod ad oſtendendã eius quantitatẽ ſatis erat, qđ hic μεγάλην, id eſt, grandem dixerat. Liberum tamen hoc legentibus relinquatur.

Suſpectum eſt nobis, quod in græcis omnibus legitur, cruentis ſputis utilem eſſe Inulam. Non tam quia meliores græci nihil huiuſmodi habent, quam quia non legitimo loco, ſe id oſtendit. Debuerat enim in medicina, nõ in extremo capite poſt eam tractari. a quo loco diſtractum, additum magis & aduentitium, quam natiuum & antiquum Dioſcoridi uidetur: relinquimuſq; peritioribus de eo cenſendum.

De altero Helenio. Cap. XXXII.

ALterũ Helenij genus in AEgypto gigni Crateuas tradit. Herba eſt cubitalibus ramulis, Serpilli modo per humum repentibus. Folijs Lenticulæ, ſed longioribus, crebriſq;. Radice pallida, digiti minoris craſſitudine, p ima tenui, ſupne craſſa. Cortice nigro. Naſcitur in maritimis, collibuſq;. Radix una in uino epota, cõtra ſerpẽtiũ ictus auxiliatur.

EX M. VERG. COMM.

HElenium hoc poſterius, noſtris Inulam appellari poſſe, non uideo. Theophraſtus interim Velenion, Ariſtoteles Belenion ſcripſere: ſi modo liber eius eſt, qui de plantis ad autorem Ariſtotelem refertur. Belenium inquit, delibutoriũ in Perſide uenenum erat, & in AEgyptum & Paleſtinam tranſlatum, ſine periculo mandi cœpit. Hæc commentatio Græcis perierat, Habebatur in arabico, demũ cõuerſa eſt in grecum ſermonem a quodã, ut ferũt, Maximo.

C propterea quędam in eo libro barbara fruticũ & radicũ leguntur nomina, ut sunt, Benteli, Nenuphar, Opinais, & aliquot huiusmodi. Nenuphar pro Nymphęa quidẽ capitur Arabiæ: sed Benteli, & Opinais quid sit, parum liquet. Nisi quis Opinain pro Silphio intelligat: quoniam succum ex eo manare lentiusculum dicat, quem priuatim uocamus Opon. Bentelos autem initio spicata esse traditur, mox in arborem grandescere. Sed redeamus ad Helenium. Plinius hoc Helenæ lachrymis enatũ refert, dum gubernatorem Canopum, Hæmorrhi serpentis ictu exanimatum fleuisset. Hilaritatem, Hippocratis testimonio facit. Prædulcis in eo cremor. Radix cõtrita, mures necat. Cãdida intus est, & dulcis, Dioscoridi uero pallida. Laudatissimũ in Helena insula. Huius rami dodrãtales a Plinio, cubitales a Dioscoride feruntur. Addebatur in coronamenta folium.

EX MAR. VERG. COMM.

Credimus etiam in AEgyptia Inula corruptam esse illic uocem, quo loco in extrema totius capitis coronide, hic ait, uires illi esse, ut cũ uino pota radix eius una, serpẽtiũ morsibus subueniat. Cur enim una magis, q̃ duabus, tribusue? & si quantitas in ea uoce decernenda fuerat, pondere potius q̃ numero, quod alioquin inæquale est, constitui debuerat. Id nos, una & altera litera mutatis, quod erat μία, id est, una, λεῖα quod tritum significat, legendum esse arbitrati, tritam cum uino potam Inulæ radicem, remedio esse diximus.

De OMPHACINO OLEO. CA. XXXIII.

ἔλαιον ὀμφάκινον

OLeum quod ex immaturis Oliuis exprimitur, ad multos usus recte ualentibus accõmodatissimũ, Omphacinum id appellatur. Præstat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale unguẽtorũ compositionibus idoneũ intelligitur. Stomacho utile est, ꝙ astringat. Gingiuas contrahit. Dentes firmat, si contineatur in ore. Sudores cohibet. Et quo uetustius ac pinguius, eo ad medicamenta aptius est. Et ut reliqua in commune dicãtur, omne oleum calfacit. Emollit uentrem. A perfrictionibus corpus tuetur, ipsumq́ promptius ad obeũda munera reddit. Aluũ leuigat. Vlceratiorũ medicamentũ uires permistũ hebetat. Cõtra uenena datur, assidue potum, redditumq́ uomitionibus. Soluit aluum heminę mensura, cum pari Ptisanæ succo, aut aqua potum. Ad tormina, calidum simul decocta Ruta tribus sextarijs in potu datur. Ventris animalia pellit. Idem maxime Ilei intestini morbo laborãtibus infunditur. Vetus magis calfacit, & uehementius discutit. Oculorũ claritati sublitum cõfert. Si uetusti non sit occasio, in uase decoquitur ad mellis crassitudinem, ut uetustatem representet.

D

BARBARICOROLL.

Plin. lib. 15. ca. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. de omni oleo, Gale. 6. simp. pharma. capite. 19. 20. Ad Paternianum. cap. 199.

OLeum Omphacinũ fit duobus modis, Olea adhuc alba expressa. Cãdidum deterius ex Druppa (ita enim uocatur a græcis, latinisq́, priusquã tenera esui sit) iam tũ luteola, coloremq́ demutans. Hoc uiride Cato appellat, atq́ utilius est. Est & Omphacinum siue Omphaciũ e uite, de quo post Galenus Oleum nõ Omphacinũ, sed dulce fieri ex Druppa scribit. Alterũ uero genus, qđ ex immaturis, albisq́ premitur, & Omphacinũ, & Omotribes appellari tradit, unguẽtis utilissimum e Phaulia, ut Theophrasto placet. Simile Omphacino fit Oleum, si oleæ ramus in condituram adijciatur. Quibusdam natura soli, nõ conficiẽdi ratio astrictoriam uim, qualis in Omphacino sentitur, dat, ut Hispaniensi nominato. Omphacinum, ab Omphace deducitur, unde acor ex uuis, græce appellatur Omphacium, & acerba uua Omphax, & acerbum mel Omphacomeli, ab eodem omnia uocabulo.

Galen. 6. sim. cap. 19. 20.

Oleum ex Druppa fieri dulcissimum, Galenus testis est, utiq́ si ex maxime Druppa fiat, nõ si ex Druppa tantũ. Olei probi notæ apud Galenũ sunt, ut sit q̃ dulcissimũ, tenuissimũ, purissimum, translucidum, quodq́ modico eius cuti superfuso plurimũ sese fundat, & facile combibatur. Cuiusmodi est, inquit, quod Sabina bacca premitur. Oleũ cum aqua mixtũ Hydręleon uocatur, & Chytlon: quanquã posterius hoc Homero lustrationem fere significat. In Bactris

iuxta flumen Ochum, effossa terra fons manauit olei, quod quidem traditum ab ijs qui Alexã dri res scripserunt: & Strabo credidit. A

EX M. VERG. COMM.

OLeum Omphacinum, ἔλαιον ὠμοτριβὲς καὶ ὀμφάκινον. ὠμὰ enim cruda significat, & ὄμφακας omniũ plantarum acerbos adhuc fructus græci appellant.

Datur contra lœtalia uenena. &c. Id est, cõtra Cicutam, Nigellam, herbã Apollinarẽ, Mãdragorã, Elateriũ. &c. Nam his mixtum oleum hebetat operationem & maliciam eorum.

Cyathorum sex pondere. In cunctis, excepto probatissimo mihi codice, cotylarũ sex põdus legitur. In illo Cyathorũ: fuisseq; & ueterem lectionem, & antiquam mẽsuram, testatur Plinius lib. 23. dicẽs tormina pellere oleum calidũ, potũ cyathis sex, magisq; Ruta simul decocta.

¶ De OLEO siluestris Oliuæ. CAP. XXXIIII.

OLeum quod siluestres Oliuæ fundunt, uehementer astringit, & ad sanorum usus secundũ sibi locũ uendicat. In doloribus capitis utiliter pro Rosaceo substituitur. Sudores arcet. Defluẽtes capillos inhibet. Furfures, ulcera capitis manantia, scabiem, leprasq; abstergit. Tardius caniciem sentiunt, qui eo quotidie perungũtur. ¶ Candidũ oleum fit hoc modo. Album colore, nec anniculo uetustius, in nouũ fictile oris patuli funditur, centũ heminarũ mensura, & sub solem media quaq; die cõcha refunditur: ex altoq; demittitur, ut assidua deuolutione, ictuq; agitatum respumet. Octaua die Fœnũ græcũ mũdum quinquaginta drachmarũ pondere, calida aqua madefactũ, donec emollescat, in supradictum oleũ deijcitur, ita ne exstillet aqua. Postea tedę præpinguis Piceæ, assulatim cæsę, ęquale põdus adijcitur, & trãsactis octo diebus, oleũ cõcha mouetur. Si intentũ finem assequatur, in uas nouum uetere uino affusum recondi debet, substratis sertulæ Campanę corollis drachmas undeim pendentibus, cum pari Iridis pondere. Sin minus, rursus soli mandandũ, & idem munus obeundum, usq; dum inalbescat. B

ἔλαιον ἐκ τῆς ἀγρίας ἐλαίας

ἔλαιον λευκόν

BARBARI COROLL.

OLeum ex Oliua siluestri, tenue, multoq; amarius q̃ ex satiua. Vtile hoc ad medicamenta fere tantũ, de quo alio quoq; Dioscorides in ratione Oleastri & Oliuarum cõmemorat. Aridissimũ hoc Galenus inter olea describit: post hoc Histricũ: mox Hispanũ. Pinguissimũ, Libycum, & Cilicium. In pingui uero tenue Sabinũ. Inter hæc media fere natura eorum, quæ Græcia, & Asia, & Cyclades mittunt. Pausanias Tithoreum e Phocide cõmendat, Hispaniensi prætulit & Histrico. Pingue lenticia, tenue, perspicuitas, & puritas consequuntur.

Gale. 6. simp. cap. 19. 20.

Oleum cãdidum aliud spõte, ut quod ex Oliua adhuc alba exprimitur, Omotribes uocatum. Aliud factitium, ut de quo nunc agimus.

EX M. VERG. COMM.

EStillud ex Columella, alijsq; rei rusticæ scriptoribus sciendum, plures antiquis fuisse oliuitates. Primam, in qua acerbum oleũ exprimebatur, quod ęstiuũ a tempore etiam dicebatur. Secundã, quæ ante decembris Calend. fieret in qua uiride oleũ a colore, quod ex uiridi adhuc bacca exprimeretur, uocabant. Tertiam decembri mẽse, quam mediam Colomella dixit, & in qua maturum oleum exprimebatur. Quartam ianuario mense. Erantq; singularum bonitatis & usus laudes aliquę. In uiridi autem id maxime laudabatur, quod satis fluere, & precio dupli caret domini redditum. Credimus q nos, ob hanc caussam album exigi a Diosco. oleum, ut a uiridi ea colo ris nota distingueretur, quoniam a natiua uiriditate non facile ad candorem mutari id posset, & ad contrahendam olei Sycionij naturam, minus aptum esset.

Super inijcito ex pinguissima Picea. &c. Vt parum cognitum nobis est, quid hoc sibi uelit ita uehementer suspectum: dubitamus autem deesse aliquid, aut quæ sequuntur non sine ui

C cio esse, Est enim illic nõ πίτυος substantiue, id est, Piceę arboris, uerũ adiectiue πιτυϊνὴς id est, q̃d ex arbore aliquid significet. Verbi caussa, frondẽ Resinam, Onicã. aut huiusmodi quippiam.

Secus lõge author Pandectarũ, qui album dici existimat, quod est uetus. quoniam quo antiquius, eo quoq; albius apparet, quod subinde quoq; lotum a Myrepticis est.

σικυώνιον ἔλαιον

¶ De oleo sicyonio. CAP. XXXV.

Sicyonij componendi ratio hæc est. In lebetem oris lati stanno inductũ, funditur olei albi, quod crudæ Oliuæ reddiderũt, cõgius unus, aquæ congius semis. leui id igne coquitur, leniter mouẽdo. At ubi bis efferbuit, & sustracto igne refrixit, innatans oleum concha tollitur. & adiecta noua aqua conferuescit, & reliquis ut diximus peractis reponitur. In Sicyonia maxime fieri consueuit, Sicyonij inde accepto cognomine. Calfactoriam ad quẽdam usq; modum uim habet. Febri ac neruorum uitijs prodest. Fœminæ, ad commendandum faciei nitorem, eo utuntur.

EX MAR. VERG. COMM.

Dealbatum oleũ Sicyonium, ideo facere Diosco. docuit, quod medicis & fœminis quondam multus esset usus eius, illis in aliquot malorũ curatione, his in lenocinio formæ passim eo utentibus. A Sicyone antiquissima Peloponẽsi urbe prope Corinthum, gentile sibi nomẽ inuenit, incertumq;, medici ne prius, an fœminæ eius confectionem docuerint, uoluptas ne, an necessitas. Vtebatur eo passim in aliquot malis antiquitas. Sæpeq; Paulus Aegineta aliquid eo curari præcepit. Etsi libro sexto Samium magis, non Sicyonium in usu medicinæ cõmendet.

D

ῥύπος βαλανείου
ῥύπος ἐκ τῆς παλαίστρας
ῥύπος γυμνασίων

¶ De Strigmentis balnearum. CAP. XXXVI

Strigmenta a balneis calfaciunt, molliunt, discutiunt. Ad sedis rimas & condilomata illinuntur. Illa uero quæ ex Palęstris puluerem sibi asciuerunt, in sordis speciem redacta, articulorũ nodos imposita adiuuãt. Ischiadicis in fotis, aut malagmatis locum, calida commode sufficiuntur. Derasæ Gymnasiorum parietibus, simulacrisq; sordes calfaciunt. Tubercula, quæ ægre ad coctionem perducuntur, dissipant, Desquammatis, & ulceribus senum prosunt.

BARBARI COROLL.

Strigmenta balnearũ.

Strigmenta, hoc sunt, quod Græci Rhypon, & Gloeon appellant. Id quod ex Celso, Plinioque colligimus. Aurium certe sordeculas, Græci uocãt Cypsellas. Rhypon Iulius Pollux pro cæra quoq; sigillari, acceptum quandoq; tradit ab authoribus. Nisi quis Typon, non Rhypon in Polluce lectitet. Sed & apud Ciceronẽ in epistolis ad Atticum, Rhypos scriptũ est pro cęris, siue formis, unde sigilla fingebantur, fortasse a situ uetustatis, appellatas: ut Plinianum quoq; illud, & expressi cæra uultus, singulis disponebãtur armarijs, ut essent imagines quæ comitarẽtur Gentilicia funera. defuncto ẽm aliquo totus aderat familiæ eius, q̃unquã fuerat, populus.

Strigmenta Palęstrarũ.

Strigmenta, hoc genus aliud non sunt, q̃ puluis, qui luctantium corporibus inspergitur: et oleo supue... Hæc pulueris inspersio, a græcis ἁφὴ dicebatur. puluis ipse, conis. Cũ ipso te, inquit Plautus, puluisculo conuerram. Et geometricũ est Puluisculus. Palęstris quidem, optimum e Nilo Sabulum, tenuissima sui parte. Oleum quo luctaturi perfundebantur, Cęroma dicitur, & Patos. Quanquã Patos proprie cœnũ est, atq; lutum cęromati permixtũ: cui si sudor accesserit, Conisalon uocari, ab ijs qui nimis Attici uideri uolunt. autor est Galenus. Locus in Xystis huic operi dicatus priuatim, Conisterium appellatur Victruuio.

Strigmenta Gymnasiorũ.

Strigmenta a Parietinis, & a Palæstra significare Plinium existimo, cũ ita loquitur. Vsum olei in luxuriam uertere Græci, uitiorũ omniũ genitores, in gymnasijs publicãdo. Notũ inq̃t, est magistratus honoris eius octogenis sestertijs Strigmenta olei uendidisse. Item. Quin & sordes inquit, hominis, in magnis fecere remedijs, quæ suo sorum gymnasia Gręcorum: quippe, ea Strigmenta molliunt, calfaciunt, complent sudorẽ & oleo, medicinam facientibus. Item alibi. Et in gymnasijs inquit, oleũ cõditur odoribus, sed uilissimis. At Strigmẽta statuis gymnasiorum

ſiorũ detracta: in quibus Galeno autore, multũ olei cõburebatur: quia puluere inq́t carerent, & cum erugine permiſta colligerentur, acrioris naturæ q̃ ſtrigmenta cætera noſcuntur. A

EX M. VERG. COMM.

STrigmẽta dicũtur, quę oleo illitis capitibus poſt ſudorẽ, una cũ ſudore, reliquiſq́ humani corporis cõcreta, & in balneorũ pauimẽtis relicta, in eos uſus quos hic docet Dioſc. ſeruabãtur.

¶ De ELAEOMELITE. CAP. XXXVII.

IN Palmyris Syrię, quod Elęomeli uocant, ex quodã caudice manat, craſſius melle, ſapore dulci. Bilem, cruditateſq́ detrahit, ſextario cũ una aquæ hemina dato. Sed qui ſumpſere, torpeſcunt, & uiribus deficiunt: quod minime uereri oportet, uerum crebro excitare, ne ueterno preſſi, ſomnos captent. Fit & oleum e pinguitudine ſurculorum Oleæ. Optimum uetus, craſſum, pingue, non turbidum. Calfacit. Priuatim caliginibus oculorum illinitur. Lepras, neruorumq́ dolores, illitum emendat. ἐλαιόμελι

BARBARI COROLL.

ELeomeli fluit ex ipſis Oleis in Syria, tenuius Reſina, ſapore Mellis: unde nomen. Nõ ſine nauſea emollit aluũ. Pugnatores certaturi, præſumũt ex eo cyathum. Plinius in maritimis Syriæ naſci prodit, cũ tamẽ Palmyra longe a mari abſit. Forte non maritimis, ſed Palmyris legendum, niſi quis locum, unde id excerpſit, non Palmyris, ſed Almyris legiſſe Plinium exiſtimet: quod in tanto uiro dubitare, nullo modo poſſum. Elęomeli medicinę tantum gignitur. ſit hoc idem quod & Aeromeli dicitur, quaſi mel æthereum ac cœleſte, quod ſacræ literæ Manna uocent: ut nõ plane cõtendo, ita certe ꝓpenſiſſimus ſum, ut credam. Sed ita tamen, ut intelligatur aliquod diſcrimen eſſe inter id quod mandi potuerit, & id quod medicinæ tantũ naſcitur. Decerpi hoc Amyntas ſcribit, una cũ ipſis quibus hęſit frondibus. Et in offas, paſtilloſue, aut etiã orbiculos conuolui, ut cũ uſus poſtulat, in lignea pocilla, quæ Tabaitas in Aſia cognominãt, aliquo humore diluatur. Plane ab exortu ſideris cuiuſq́, ſed nobilium maxime, ut Plinius exiſtimat, aut cœleſtis arcus, ſi nõ ſequantur imbres, ſed ros tepeſcat ſolis radijs, Medicamẽta potius q̃ mella gignuntur oculis, ulceribus, interniſq́ uiſceribus dona cœleſtia. Quod ſi ſeruetur inquit hoc, Sirio exoriente, caſuq́ congruat in eundem diem, ut ſæpe Veneris, aut Iouis, Mercurij ue exortus, non alia ſuauitatis uſuſq́ uis mortalium malis a morte reuocandis, q̃ diuini nectaris fiat: niſi hoc ut alia fraus hominum pernicie corrumperet. Plin. libro 11. capite. 4.

EX M. VERG. COMM.

NOn ſunt Plinio, & huic de Oleomelle omnia eadẽ. Plin. in maritimis, hic in Palmyris Syrię ſpõte ſua manare, nõ leui diuerſitate, dicũt. Nõ multi tñ faciẽdũ id eſt. Illud grauius, ꝙ hic arborẽ ex qua manet, ignorare uidetur: Plinius Oleas eius regionis eſſe teſtatur: et hic ſpõte ſua fluere, & opere humano ex ſumma arboris parte confici docet, Plinius per ſe tm̃ duobus locis manare ait. Nõ uidetur hic ipſe etiã ſibi cõuenire. Primo enim ex quodã trunco fluere, tanquã cuius arboris hic trũcus eſſet ignoraret, mox humano opere cõfici etiã dixit, ἐκ τῶν θαλλῶν, qua ſi olearũ ſurculos indicaret. id ẽm pręter cõmunẽ in plãtis nouorũ germinũ ſignificationẽ, priuatim ea uox Atheniẽſibus quondã ſignificauit: auditaq́ τοῦ θαλλοῦ uoce, Oleę ramulos adhuc plerũq́ intelligimus, & ſi eius uocis maior ſit ambitus, ſignificetq́, ut diximus, nouas aliarum etiã plãtarũ germinatiões. Nõ facile ideo eſt, præſertim in re tẽporibus noſtris ignota, unde afferaẽ, qdq́ Oleomel hoc ſit indicare. Eã ob cauſſã, nõ diſſimulatis, uerũ pręteritis quæ a Plinio dicũtur, Dioſcoridẽ latinũ fecimus. Et ut primis reſpõderẽt ultima, nõ magis Oleę, q̃ alterius arboris ſurculos, et germina indicare uoluimus. Verum quęcunq́ ea arbor ſit in Syria, ex eius etiã ſurculis Oleũ cõfici diximus, eodẽq́ in loco naturã rei magis, q̃ quod legebatur ſecuti, qđ erat λίπους, quę uox gręcis unguẽ oẽ indicat, λέπος, una tm̃ mutata litera, qđ corticẽ ſignificat, mutauimus: neq́, ut credimus ab re. qñ ubi ex trũco arboris humor per ſe fluit, expreſſus eiuſdem corticibus fluere etiã poterit. Perſuaſitq́ id præcipue, ꝙ cõficere uerbũ, eã hominis operã indicat, quę q đ nondũ eſt efficiat. Vnguẽ autẽ ꝑ ſe propius ad olei naturã & habitũ accedit. Nec rõne caret, ut qđ in ima arboris pte ꝑ ſe fluit, in ſumo lateat, nec niſi ui, et humão ope extrahi et colligi poſſit: pſerti ex corticib. q copioſiore q̃ interiores partes in pluribus humore abundant. Nõ tamẽ hoc adeo decernimus, ut illud damnemus.

Veruntamen quaſi Veterноſi torpent. Eſt in ea re ſciendum, in cæteris ſcriptoribus, et in communi eius uocis æſtimatione, νωθρὸν καὶ νωθρότητα, tardum, pigrum, hebeſque Gręcis ſignificare, diciq́ ad iter νωθρὸν B

C ad agendum, intelligendum, uigiliam, motumq; omnem alium, somno, pigritia, & languore marcentem. In medicina autem, ad capitis malum, grauemq;, & profundiorẽ somnum contracta est eius uocis significatio. Estq; ἀνωθρότης quãtum inexpugnabilis somni genus: quod ex humida materia fit. Nunc satis signasse sit, quos nam hic ἀνώθρους dicit, & nos ueteri torpore diximus.

Non probamus quod aliqui suspicari se dixerunt, esse Oleomel hoc quod antiquiores græci ἀερόμελι, idest, aerium mel uocauerunt: id scilicet quod ab Hebræorum sacris literis acceptũ ueteres Man, nunc uero passim medici Mañа appellãt, qđ ex huius scriptoris historia nõ facile conijcitur. Siquidem ab oleo statim de eo agitur, & quasi cõgener oleo subijcitur: in censu mellis alioqui constituendum, si mellis magis q̃ olei naturam referret. Nec dixisset hic, ex trunco arboris manare. &c. cum aerium illud mel non ex trunco manet, sed in arborum folijs inueniatur. Sunt præterea in medicina, quę aerei mellis euentibus parum conueniant. Nec nobis pro cõperto est, quod antiquioribus quibusdam aerium mel fuit, quod nostra ętas Manna appellat, sed Melliginem (sic enim nũc uoco) sub Lucanis temporibus, in arborũ folijs concretum, rosidum sapore mellis humorem, quem deinde legentes apes, mel in aluearibus suis coaceruant. Nec tamen negamus, quod nunc Manna uocant, ex eadem, uel simili substantia esse, uerum nihil, ut nobis uidetur, ad Oleomel hoc. Aerium omne id mel facit, quod incensũ, et nomẽ mellis sola saporis dulcedine adscitum est, cum tñ pręcipua olei uis in eo intelligatur.

De Manna.

Melligo.

De Cicino Oleo. CAP. XXXVIII.

κίκινον ἔλαιον

Cicinũ oleum hoc modo tẽperatur. Maturi Ricini qua uoles quãtitate torrido sole flaccescunt, & instrati tantisper insolantur, dũ uestiens cortex fractus decidat. Caro colligitur, & coniecta in pilam diligenter tunditur. Postea in lebetem stanno illitum, qui aquam habeat demittitur, subiectoq; igni feruescunt. Et ubi insitũ prorsus humorem reddiderunt, sublato ab igni uase, innatans oleum concha tollitur, & recõditur. Sed in AEgypto, ubi largior increbuit usus, longe secus fieri solet. D Nam repurgatos Ricinos molæ mandãt, & accurate molitos per sportulam organo exprimunt. Tũ quidem ematuruerunt Ricini, cum continẽtibus orbiculis exuuntur. Ad psoras, & ulcera capitis manãtia ualet. Prodest inflammationibus, uuluis conuersis atq; præclusis. Item indecoris cicatricibus, & aurium doloribus. Emplastta efficaciora reddit additum. Potu aquam aluo extrahit. Ventris animalia pellit.

BARBARI COROLL.

Oleum Cicinũ, e Cici arbore fit, in Aegypto copiosa: ubi sine igni & aqua sale aspersum exprimitur, cibis fœdũ, luminibus lucernarũ ꝑpter nimiã pinguitudinem, ineptũ & obscurũ.

Plinius lib. 15. cap. 7. li. 23. capite. 4.

EX M. VERG. COMM.

Cici quondam fruticem aliqui dixerunt, quem plures græci Crotona, & Romani Ricinũ, a figura seminis appellauerunt. Rura autem nostra, & omnis fere Thuscia nunc Romanũ Phaselum uocat. Illi a notissimi insecti, nos a leguminis similitudine, eandem rem indicantes. Frutex hic tantum non arborescit, seriturq; in hortis nostra ætate, ad spectaculum magis, q̃ utilitatem, altitudine, ut hic in historia eius humilis Fici. Platani folio, & si Plinius uitigineo, nullo discrimine tamen indicat, quando Platanus uitigineo folio a cunctis describitur. Ricinium Plinius sua ætate uocari dixit, a fœdissimi insecti similitudine, quod græci κρότωνα appellant. Suntq; latinis Ricini, & græcis κρότωνες insecta, quæ animalibus alijs, canibusq; præsertim inhęrent. sine motu, cum semel inhęserint. quibus cibi nullus exitus est, colore liuido, nullis discretis mẽbris, in globum continue crescentia, donec plenius saginata, post aliquot dies, sponte sua decidant. Ideoq; nos, autore Plinio, fruticem, eiusq; semen, & ex eo confectum oleum, Ricini appellatione indicauimus. Et nisi Plinium libro. 15. sine igne & aqua in AEgypto exprimi Ricininum oleum, suspicaremur, nec sine ratione, non esse hoc loco integrum Dioscoridẽ, qui in prima illa huius olei confectione, auxilio aquæ ideo uteretur, quod ob Ricinorum ariditatem aliter

aliter exprimi nequiret, mox autem in AEgypto confici, sine humore aliquo testaretur. Oportet itaq; duobus, iisdemq; grauissimis authoribus, in eadem re idem testantibus, constituere uuidiores in Aegypto Ricinos quam Italia nasci, eaq; unguinis sui copia, nullo etiam adsperso humore exprimi posse. A

¶ De Amygdalino oleo. CAP. XXXIX

AMygdalinum oleum, quod aliqui Metopium uocant, hoc fit modo. Semodius ex amaris nucibus repurgatis, siccatisq;, in pila ligneo pistillo leniter tunditur in offas. aquæ quæ ferbuerit sextarius adiicitur. & ubi dimidia hora humorem hauserit, uehementius quam antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis hæsit, concha excipitur. Pressis nucibus rursum hemina aquę inspergitur, & postq; ebiberint, idē opus prosequendum. Singulas heminas reddunt singuli modii. Contra uuluarum dolores, strangulatus, conuersiones, & eorūdem locorum inflammationes efficax est. Vitiis renum, calculosis, difficili urinæ, suspiriosis, lienosisq; proficit. Dolores capitis, grauitatē auditus, sonos incertos, tinitusq; discutit. Maculas tollit in facie, et cutem erugat cum melle, radice Lilii, & cypria Cæra, aut rosaceo Cærato. Et oculorū hebetudines emendat. Vlcera capitis manantia & furfures cum uino abstergit. ἀμυγδάλινον ἔλαιον μετώπιον

BARBARI COROLL.

OLeum ex Amygdalis, Neopum uocari legitur in Plinio. Puto corruptam esse lectionē, & aut Netopum, ut Hippocrates, aut Metopium, ut Dioscorides legendū. Adde, quod unguentum Aegypto familiare quod Metopium appellatur: ipsum quoq; de nucibus amaris conditur, ut post liquebit. Paulus Amygdalinum inquit. Metopium quoq; dicitur, ꝓpter Galbanū, qnod Metopum in Aegypto nominatur, & in oleum hoc adiicitur. Aetius oleum hoc etiam Halinon uocari tradit, ab amaritudine, ut opinor. Pli. lib. 23. capite. 4.

EX M. VERG. COMM.

MEtopium qdam dicunt. Siue a Galbano, quod Aegyptii Metopion uocāt, & huic oleo miscebatur: siue ab Aegiptiorū ꝓprio unguento, quod amaris Amygdalis conficiebatur. B

Feruentes aquæ heminis duabus. Variant hic antiquiores græci in mensura. In aliquibus em̄, ut nos reddidimus, heminę, in aliqbus, cyathi, leguntur. Fecitq; hoc, ut credimus, notę in utraq; hac mēsura similitudo. In eo nihil nos decernimus, monemus tn̄. qm̄ facilis & lubricus in pōderib. lapsus fuerit, cōiectura, sensusq; etiā uti oportere. Nobis inclinat aīus, modii q̄drātibus, cyathi magis, quam heminę mensurā congruere, etsi contra redditus a nobis locus fuerit.

Cypriæq; Ceræ. Non Cypriam a regione uoluit dicere, sed Ceroma, siue Ceratum, quod Ligustrino unguento maceratum & subactum esset.

¶ De Balanino oleo. CAP. XL.

SImili modo fit Balaninū oleum: quod repurgat maculas, lentigines, uaros, et cicatrices nigras. Aluum soluit. Stomacho aduersatur. Contra aurium dolorem, sonos, & tinitus auxilio est cū anserino adipe instillatum. Similis Sesamini ratio. Fit etiam e nuce Iuglande oleum, quod Caryinum uocant. Eandem uim habet quam Balaninum. βαλάνινον ἔλαιον

BARBARI COROLL.

BAlaninum oleum e glāde fit Aegyptia: quæ Myrobalanus quoq; dicitur. Simplex huius compositio diu fuit. deinde Resina quoq; mixta.

Oleum Sesaminum Indis refertur acceptum, qui e Castaneis quoq; atq; Oryza cōficiant. Pli. li. 23. ca. 4.

Oleum e iuglandibus iners, & graue corpori est, sapore ingrato. Etenim si quid in nucleo cōputruit, totus modus deperit. Nunc tota fere, Liguria Insubriaq; promiscuum & cibis & lumini, haud magnopere molestum.

EX MAR. VERG. COMM.

C Paandectarum Rhapsodus interpretatur, Balaninũ, ideſt, de Ben: cui id ſtudiũ fuiſſe uideri poteſt, nõ ꝗ utile conſueret Rhapſodium, ſed quam locuples, & ingens.

Videtur & repugnare his quæ dicũtur hic ab Dioſcoride. Quę Theophraſto dicuntur lib. 4. capite. 2. Glans a fructu nomen accepit. Folium ei ſimile Myrto, oblongius tamen. Illæſa magnaq; arbor eſt, uerum non recta, ſed contorta. Fructus putamine contuſo. Vnguentarij uti ſolent. eſt enim boni odoris, ſed fructus ipſe inutilis. Aut igitur in re nunc notiſſima dicendũ eſt, conficiendi modum tantum demonſtraſſe Dioſcoridem, aut aliã unguenti ab oleo confectionem fuiſſe, & in altero corticis, in altero fructus uſum fuiſſe.

¶ De Hyoſciamino oleo. CAP. XLI.

ἔλαιον ὑοσκυάμινον

HYoſciaminum ſic fit. Semen candidum, recens ac ſiccum tunditur. & calida aſpergitur aqua, ut in Amygdalino diximus. dumq; inſolatur, ſiccatæ partes madidis permiſceantur: hoc autem fieri oportet, dũ nigreſcat & grauiter oleat. Mox preſſum atq; excolatum reconditur. Ad auriũ dolores efficax eſt. Peſſis miſcetur. Ad emolliendum utile.

BARBARI COROLL.

De Hyoſciamo herba Pli. lib. 25. cap. 9.

HYoſcyaminum oleũ ex ſeminibus Apollinaris herbæ conficitur, quam Hyoſciamon gręci uocant. Cauendum in potu, quoniam cerebri motus faciat.

EX M. VERG. COMM.

DE eo oleo illud tacuiſſe inhumanum & iniuſtum fuerit, quod potum, cerebri motus facit, & inter lętalia ſemen eius in cibo ſumptum numeratur.

¶ De Oleo e grano Cnidio. CAP. XLII.

FIt & e grano Cnidio purgato & tuſo. Vis ei aluum ſoluere potu.

BARBARI COROLL.

GNidium oleum ex Gnidio grano, ideſt Gnidio Cocco fingitur.

EX M. VERG. COMM.

D Chamælcę, quam Cneoron Theophraſtus uocat, granum, Cnidium, ſemen eſt. In hiſtoria plantæ lib. 4. plenius de eo agetur.

¶ De Cnicino. CAP. XLIII.

ἔλαιον κνίκινον

NOn ſecus Cnicinum oleum temperatur. Cui facultas eadem eſt quæ facto e Cnidio grano, uerum inualidior.

BARBARI COROLL.

Plinius lib. 25. capite. 15.

OLeum Cnicium, ex Cnico herba, quam celebrant Aegyptij, oleo tantum, non cibo gratam. Italiæ ignota Plinij temporibus.

EX M. VERG. COMM.

CArthamum noſtræ ætatis medici, Græcorum Cnicon uocant. Rura autem noſtra, Crocum Saracenum. De eo plenius libro quarto.

¶ De Rhaphanino. CAP. XLIIII.

ἔλαιον ῥαφάνινον

RHaphaninum e Rhaphani ſemine fieri ſolet cæterorum more. Phthiriaſes mala ualetudine contractas tollit. Scabricias cutis in facie emendat. Ad obſonia utuntur AEgyptij.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 4.

RAphaninum oleum, ex radice latinis appellata. Aegpptij Rhaphanum maxime cupiebãt ſerere, modo licuiſſet: quia & quæſtus maior ꝗ e frumento radibat, & minus tributi pendebatur, nullumq; copioſius erat oleum.

VERG.

COntra oẽs pediculos Raphanino oleo utitur Paulus. Plinius ꝗq; addit, Scorpionibus ac Ceraſtis aduerſari, poſſeq; impune tractari, ſi quis uel ſemine, uel oleo perunctus ſit.

DE MELANTHINO. CAP. XLV.

ἔλαιον μελάνθινον

MElanthinum idem quod Rhaphaninum poteſt.

BARBARI COROLL.

MElanthinum oleum, nomẽ habet a Melanthio, quod est Git, quasi Nigellã uerbum e uerbo dicas. Nam Melanthemon, Anthemis est, quam modo Chamæmilon uocari frequentius animaduerto. quã Plinius utrãq; Melãthiõ appellat, nisi lectio deprauata ẽ, qđ & crediderim. A Pli. lib. 20. ca. 17. & 22. ca. 21.

EX M. VERG. COMM.

NIgella qualis sit, et quo colore et ordine, in purpuraceis uasculis conspiciatur eius semen, certius in historia ostendetur.

De Sinapino CAP. XLVI.

TRitum Sinapis semen, & calida aqua madefactũ, adiecto postea oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax est. Trãsfert humores qui in aliqua parte concreuerunt. ἔλαιον σινάπινον

ADDITIO.

DE Sinapi natura & medicinis Plinius libro. 20. cap. uicesimosecũdo, &. 19. capite octauo.

EX M. VERG. COMM.

VAriant antiquiores græci hoc capite. Alij enim calida, alij frigida aqua Sinapim aspergunt. Nos ad molliendam, soluendamq; seminum duriciem, aptiorem calorem existimamus. Plinius in eadem confectione, etiam Dioscoridi idem nõ est, & aliter conficit. In medicina etiã pluribus morbis quam hic, mederi dicit. locus est lib. 20. cap. 22.

De Myrteo. CAP. XLVII.

MYrtei faciundi ratio hæc est. E Myrto nigra, siluestri, aut satiua, foliorum mollissima quæq; tusa premuntur. Succo pares Omphacini olei portiones adijciuntur. subiectisq; carbonibus inferuescunt, donec concoquantur. Innatans oleum deraditur. Sed longe facilior hæc compositio. Tenera folia contusa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. Priuatim alij deiecta in oleum folia in sole macerant. Alij prius oleum inspissant Malicorio, Cupresso, Cypiro & Iunco odorato. Efficacius est amarũ gustu & oleosum, uiride, translucens, & olens Myrtum. Astringit, & indurat. Ideo medicamentis miscetur quæ cicatricem obducunt. Prodest ulceribus in capite manantibus, ambustis igni, & papularum eruptionibus. Facit ad attrita & furfures, sedis rimas, condylomata, articulos laxatos, corporis sudores, & ad omnia quæ astrictionem inspissationemq; desyderant. μυρσίνινον ἔλαιον B

BARBARI COROLL.

MYrteum oleum, & hoc e latifolia nigra, siluestriq;. Pręstantius, quam Oxymyrsinem, alij Chamęmyrsinam uocant. Aliqui Acoron, a similitudine. Est enim breuis, & fruticosa, minore semine, ut docebimus. Fieri et aliter oleum Myrteum solet. Tunduntur Baccæ aspersæ calida aqua, dein coquuntur. Myrtas Cato baccas huius arboris appellat. Interest, uinũ, an oleũ facias. Ad uinũ Baccę in ariditatẽ siccanť, ad oleũ nõ siccãtur. Inest huic oleo uini qđã sapor, simulq; pinguis liquor, præcipua ui ad corrigenda uina faccis ante perfusis. Retinet q̃ppe fęcẽ, nec præter purum liquorẽ transire patitur: datq; se liquatis cõmendatione mira quasi comitẽ. Pli. li. 23. ca. 4. & alias de Myrto lib. 15. cap. 29. & 23. cap. 9.

De Laurino. CAP. XLVIII.

LAurinum fit hoc modo. Maturæ Lauri baccæ in aqua coquũtur. siquidem ex obducto cortice quandam pinguitudinem reddunt: quę manibus expressa, cõcha excipitur. Alij Omphacinum prius oleum Cypiro, Iunco odorato, & Calamo inspissant. deinde mollia Lauri folia concoquunt. Alij etiã Baccas, donec oleũ odorẽ cõtraxerit. Alij Styracẽ, δάφνινον ἔλαιον

C et Myrtū addūt. Optima Laurus ad id latifolia, et mōtana. Oleum Laurinū utilius q̃ recētius, q̃q; uiridius colore, amarissimū, et acre. Vis ei excalfactoria, emolliens. Venarū spiracula laxat. Lassitudines discutit. Oibus neruorū uitijs, horrorib. destillatiōibus, auriū doloribus, malis renū frigore contractis, illitū non aliud iuuantius. Attn̄ potum, nauseam parit.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 23. capite. 4. de ipsa arbore lib. 15. capite. 30.

OLeum Laurinum e Druppis inquit instituitur. Nam Druppa nō olearum modo, sed alias quoq; Baccas uocamus, græcos imitati, δρυπίτιν appellantes. Quidam folium & corticem Baccarum adhibent. Laudatur siluestris & nigra baccis. Ex Delphica uero ad acopum & cerata utilissimum.

EX M. VERG. COMM.

ALiam huius Olei confectionem tradit Palladius lib. 2. Nempe talem. Lauri Baccas quàm plurimas & maturitate turgētes, in aqua calida bullire facies, & ubi diu ferbuerint, olei qđ ex se dimiserint, super natantis undam pennis leuiter cogentibus, in uasa transfundes. Sunt autem Druppę in Olea & Lauro.

Parum deinde sequax sermo est in græcis, ubi nos diximus, quam manibus in conchulam exprimentes colligunt. Quod enim est illic participium διακόψαντες, nullum habet sensum: ideoq; nos rem magis quam uocem secuti, sic reddidimus. Volumus tamen id tam diu legentibus placere, quousq; ex minus corrupto codice, certior confectionis huius ratio cognoscatur. Suspicamur & illic uitium esse ubi legitur. Miscent aliqui Styracem, & Myrthum. Credimusq; pro Myrtho frutice, Myrrham legi oportere. Styraci enim Myrrha aptius copulatur, quam Myrthus, & in spissando oleo maiorem uim, & frequentiorem usum habet. Facilis ab altera in alteram uocem in græcis lapsus fuit. Et antiquus latinus Dioscorides, Myrtham adhuc habet, potestq; una tm̄ mutata litera, in hunc sensum trahi. Cuiq; tn̄ suum iudicium sit, & arbitrium.

De Lentiscino. CAP. XLIX.

D

σχίνινον ἔλαιον

SImilis Lentiscini ratio. Nam e maturo fructu temperatur, factis prius spissamentis, ut in Laurino diximus. Hoc scabiem iumentorū, canumq; sanat. Vtilissimum pessis, acopis, et leprarū medicamētis. Sudores cohibet. Nec secus Terebinthinū fieri solet, qđ refrigerat et astringit.

BARBARI COROLL.

σχῖνον σχοῖνος Pli. li. 15. ca. 7. lib. 24. ca. 7. li. 15. cap. 26.

LEntiscinum oleum, e Lentisco fit. Grę̨ci schinon uocant. Nam schœnos Iuncus est: de qua uicinitate nominum sæpiuscule decipimur. Durius hoc paulo q̃ Rosaceum, cæterū eiusdem effectus. Nec mihi plane certum est, an hic Iuncinum potius, q̃ Lentiscinum interpretari debeam. Quandoquidem & Iuncinum Rosaceo simillimū esse prędicant. Duobus quoq; locis Plinius hac similitudine Rosacei, altero Lentiscinum describit, altero Iuncinum: alioquin falsum, aut lapsum affinitate, autorem illum diligentissimum, qui putem? pręsertim cum fieri possit, ut Rosaceo sit utrunq; natura proximum. Nam & Therminum, quod ex Lupinis cōstat, proprietatem Rosaceo sororiam habere Plinius idem testatus est.

EX M. VERG. COMM.

LIbet hoc loco addere, Lentiscini olei diuersam ex Palladio confectionem lib. 2. his uerbis ab eo traditam. Grana matura Lentisci, quam plurima colliges, & una die ac nocte supra se aceruata esse patieris. Deinde sportam granis ijsdem plenam, cuiq; uasculo superpones: tunc ex eo humore qui defluxerit, supernatans oleum Lentiscinum, sicut Laurinum colligetur. Memento autem, ne frigore possit adstringi, aquam calidam sæpe suffundere.

De Mastichino oleo. CAP. L.

μαστίχινον ἔλαιον.

MAstichinum e trita fit Mastiche, quod contra omnia uuluę mala efficax est. Mediocriter calfacit, astringit, & emollit. Aduersus prominentes stomahi duricias, cœliacorum, dysentericorumque cruciatus, utile. Faciem emaculat, & colorem nitidum facit. Optimū in Chio

inſula componitur.

A

BARBARI COROLL.

MAſtychinum oleum e Maſtyche, cuius ſpecies multæ ſuo loco numerabuntur. Reſinam Lentiſcinam Dioſcorides appellat.

De Maſtiche Pli.lib.12. capite.17.

EX M. VERG. COMM.

MIſcetur idem ceratis, quæ ſtomacho, celiciacis, & inteſtinorum torminibus imponũtur. Græce πρὸσ τὰ περὶ τὸν ςόμαχον ἐπιῤῥιπτόμενα σκηῤῥώματα, &c. Qui dicendi modus, nec rei, nec ſcriptori huic legitimus, aut honeſtus eſt. non enim ſtomacho ſuperponuntur duricies. Cum autem decerneret ille ſtomachi, alui, inteſtinorum, & iecoris inflamationibus accomodatam eſſe Maſtychen, facile opinati ſumus, ex rei & ſermonis ductu, quod erat σκηῤῥώματα, quæ uox omnium generum duricies, in humano corpore ſignificat, κηρώματα. ideſt, Cerata, ſiue Ceromata legendum eſſe: decreuiſſeq; hunc ſcriptorem ſubactam Maſtychino oleo, ceram partibus illis imponi, contra earum partium mala, ad quæ ex uiribus ſuis Maſtyche faceret. Indicat Paulus Aegineta his uerbis. Maſtyche præſertim ex Chio inſula, in ſecundo calefacit, & ſiccat: mixtas habet uires, adſtringit enim ſimul & mollit: ideoq; ſtomachi, alui, & inteſtinorum & iecoris inflammationibus accommodata eſt. Aegyptia quadam tenus nigro colore, ſiccat magis et diſcutit, minus autem adſtringit, diſcutiendis ſtrumis ideo accõmodata. Quæ longius cõmentarijs his noſtris adiecimus, ut ratio mutatæ uocis a nobis intelligatur: obiterq; illud teſtaremur, confirmari ab eo, quod in hoc ſcriptore ſuſpectum forte uideretur, cum ait, Maſtychẽ adſtringere ſimul & mollire: quod aduerbium non temere, ſed ex melioribus græcis additum illic a nobis, in quibus legebatur ςύφον ὁμοίωσ καὶ μαλάσσον.

ℭ De Vnguentorum ratione. CAP. LI.

DE ratione Vnguẽtorum conſequenter tractandum exiſtimauimus. quandoquidem ea in nõnullis corporum uitijs, aut medicamentis miſta, aut corpori perfuſa, aut naribus obiecta, plurimum proſunt. In quorum probationibus conſulere nares oportet, an ea oleant, ex quibus temperantur. Optimum huiuſcemodi iudicium, quod in quibuſdam plane obſeruari non poteſt, propter ea quæ admiſcentur, odore cæteris præualentia. ut in Amaracino, & Crocino, Telino, & plæriſq; alijs, quæ crebra circa hæc meditatione experiri conueniet. B

BARBARI COROLL.

VNguenta græci myra uocant, a Myrtha, ſiue quaſi mora, ut Chryſippus inquit, q; infatuati uino & crapula fere uti ſoleant unguentis. Etenim cum bellarijs & corollis Vnguenta ſecundis menſis inferebantur. quod & Socrates apud Xenophontem, ut meretricium accuſat, ut ueſtem ita odorem, alium pudicas, alium impudicas decere prædicãs. Lacedemonij certe unguentarios eijciebant urbe, quaſi corrumpentes Oleum, quemadmodum & infectores: ut qui candorem uellerum accerſitis medicamẽtis inquinare uiderentur. Prohibuit & Solon, ne quis unguenta uenderet. Proinde Sophocles et Callimachus Veneri ſpeculum & unguenta tribuunt, oleum Mineruæ, q; illa uoluptati, hoc uirtuti natum eſſet. Primus omnium Archilochus uſurpauit unguenti nomen, hoc eſt, Myron: & ſi res Homero quoq; nota fuerit, oleum, non myron appellanti. Vnguenta ſane, quæ non de floribus, ſed de aromatis conficiebantur, Thyomata uocabãt: quod & Homerus nouit: cum Thethyomenon, hoc eſt, delibutum eo genere Iunoni corpus fuiſſe cecinit. Dicuntur & Myromata, non myriſomata. Hippocrates odoramenta, hoc eſt, aromata & ſuffitus appellauit. Nomen & a patria unguentis eſt quibuſdam: ut Panathenaicon, Athenis factitari ſolitum, & Babylone Babylonicũ. Quãq; Appollonius autoritatem & præſtantiam unguentorum non locis, aut regionibus, ſed peritiæ artificum, & induſtriæ acceptam retulit. Nam Epheſina quondam in precio habebantur: nunc exoleuere. Habebantur & Alexandrina, propter duas Reginas, opibus & luxu diffluentes, Berenicem, & Arſinoem. In Cortyna quoq; diu laudatum eſt Roſaceum, Berenices maioris temporibus, Cœnãthinum Adramytti modice cõmendabatur: poſtea ob Stratonicem, primum Eumenis nomen obtinuit. Syriacis, præſertimq; Telino ſũma fuit olim autoritas, ſicut & Aſiaticis e Pergamo. Vnguentarij occaſione Libanotion e Thure cõmendantis: quod antea nuſq; fuiſſet. Vnguen

C tum porro preciosum innatat infusum uili, contra mel probum, uitioso melli additum sidet. Nec omnia sane unguenta omnibus placebant. Quin sua singulis fere partibus corporis erant dicata, ut in Baccari monstrauimus. Infames huius luxuriæ Lydi sunt. a quo Sardianum mundum, Poetæ pro unguentis capiunt. In mentione sunt & Brethyon ex Lydio, pro crasso & pro Anthino quoq; acceptum. Et Sagda, siue Psagdan; etiamsi Nicander in uerbo Sagdanon unguentum, sed homines effœminatos & profligatos moribus intelligit: alij uero suffimenti genus. Helæi celebrant, ab inuentore dictum Plagoninon. Athenis unguenti hemina quinq; pōdo argenti ueníbat. Aliqui decem produnt. Vnguentū frequens, ut inquit Aristoteles, canitiem oblinentibus siccitatis uitio conciliat. Icesius, qui de odoribus scripsit, unguētorum duo facit discrimina. Deliciarum, quod & Chrima, siue Chrisma dicitur. Et uulgare ac promiscuū, & fere palestris dicatum, quod Alima cognomināt, et Aloemon, & Epalelima. De quo uerbo Festus quoq; apud nos: unde Aliptes, & Exaliptes, q̄s nostri unctores, & reunctores uocāt. A græcis frequētius Coniatę chrisiæ, ac Pædotribæ nominātur: ut q̄ a limo dictū Epalima, ob uilitatem scripserunt, errauerint, etiam si mediastini, non medicorum ipsi medici reungerent. Habentur & quæ sicca unguenta, hoc est, Ceromata dicuntur: ut liquida, quæ Hygromyra, fœminarū auribus expetita. Sunt & Moschata, quæ alij Moschomyra, Paulus Moschelea uocauit. In quæ sicut in Arabica quoque unguenta, genus illud quod Arnabone Paulus & Aetius appellant, quæritur. Sed quid sit Arnabo, nondum comperimus. De Moscho, siue Musco diximus alibi. In multa odoramenta uenit & Camphora: quam Aetius Caphura nominauit: in eo unguento quod Salca dicitur, axillis & auribus fœminarum dicato. Nam & suffimentū Moschatū in eodem Aetio legas: in quod & sandala, & Nuces Indicæ desyderantur, comitante oriental i succino. Est autem Nux Indica, fructus ut Mauri putant, Palmæ cuiusdam Indicæ prægmagnus atq; pinguis, cuius oleum butyro quoq; pręferunt, bonitate succi. Sandalorū uero tria genera, candidum, rubrum, luteum. Camphoræ quaterna: arboris ea gumi est. In quibusdam locis medulla non aliter prouentu magno, q̄ si terremotus & tonitrua multa fuerint. Initio maculis rubentibus, post uel calore solis tosta, uel ignium candescit. Inuenio & Alua, et Sarua, & Scylmatis folia, siue Scymatis odores suffumigandis domibus idoneos. Primū in eo thymiamate quod Cyriæ Romuli ascribitur. Sequens in eo, quod ad Embolarchum refertur

D autorem. Tertium in eo, quod Myrepsicon uocatur. Scylma certe hoc etiā ad Calliblepharon probatur Aetio. Nominatur inter suffitus & Masucha, siue Masuaphion a Paulo. Sed ea compositio est, non facultas simplex aliqua. Vnguēta sane quæ cerā, uel resinam, uel aliquid huiusmodi recipiunt, nō Myra simpliciter, sed Myracopa dicuntur: quoniam similia sint acopis. Talia sunt Amaracinum, & Decamyron, a decem rebus unde constat appellatum: sicut a quinque Pentamyron.

¶ De Rosaceo. CAP. LII.

ῥόδινον ἔλαιον

ROsaceum oleum sic fit. Iunci odorati quinq; libras et bessem tundito, & subactas aqua in duabus olei libris & quincunce subinde mouendo coquito. Dumq; percolaueris, in olei libras uiginti & quincuncem adijcito Rosas non madefactas numero mille, & manibus melle perunctis identidem moueto, sensim premens. Sinito nocte tota macerari, postea exprimito: & ubi recrementū pessum ierit, mutato uase, in craterem melle illitum recondito. Cæterum Rosas quæ anteà pressæ fuerūt, in labellum demittito, & affusis octo libris & quadrante spissati olei, iterum premito: eritq; secundarium oleum. Quod si tertias usq;, quartasue perfusiones infundens exprimere uoles, secundarium fiet, tertiarium, & quartarium unguentum. Sed quoties id feceris, uasa melle oblini debent. Si uero secundam adiectionem instituere libet, in expressum oleum, numero pari recentes Rosas nullo humore imbutas inijcito. manibus melle præmadefactis, agitans premito: & iterum, tertio aut quarto, simili modo exprimens facito. totiesq; recēteis Rosas detractis unguibus immittito. si

et enim

et enim ita oleũ multo ualidius. Nã septies oleũ Rosarũ infusionẽ admittit, nec amplius. Prælũ melle perungatur. Oleũ a succo diligenter secerni oportet. nã si minimũ quid relinquat, unguentũ corrũpet. Alij autem detractis unguibus, Rosas tantũ oleo macerãt in sole hoc modo. Rosæ quæ selibram põdere æquant, in sextario olei diebus octo madescũt, & usque tertiã perfusionẽ quadraginta diebus insolant, & sic oleũ recõditur. Alij Calamo, aut Aspalatho prius olei spissamẽta faciunt. Alij coloris caussa Anchusam admiscent, & salem, quo minus oleat. Vim astringendi & refrigerandi obtinet. Fomẽtis & cataplasmatibus utile. Potum soluit aluũ. Stomachi odorem restinguit. Vlcera caua replet, & mulcet, quæ Cacoethe uocantur. Vlceribus in capite manantibus, atque feruidis eruptionibus illinitur. Caput dolens eo perfunditur. Dẽtes inter initia doloris colluí prodest. Ad genarum duricias illitum efficax est. Ad lacessita interanea & cõcitatas uuluas utilissime subijcitur. A

BARBARI COROLL.

VNguentum Rosaceũ, id est, Rhodin on Phaseli, maxime diu placuit. Commendabatur & Neapolitanũ, & quod in Seplasia Capuæ diuendebatur: ut inquit Apollonius. A quibusdam addi salem, & anchusam, & rosaceum, & Dioscorides & Plinius autores sunt. Disiunctim hoc fortasse capiendum est, cum ea sit unguenti faciendi regula, quibus anchusa adiecta est, sal uti ne addatur. Simplicissima eius mixtura diu fuit, additis Omphacio, flore Rosæ, Crocino, Cinabari, Calamo, melle, Iunco, salis flore, aut anchusa, uino. Huic cãdidus colos erat. Qui macerant in sole Rosas oleo conditas, uitreis uti pręcipiuntur. Vnguentũ Cyrenis, e Rosa preciosissimum Theophrastus pręadicat: quoniam Rosa ibi odoratissima fit. Inuentum est, & Rhodomeli facere, hoc est mel, Rosaceum: & aquam Hydrorosatã appellatam recentioribus gręcorũ. Plin. libro. 21. cap. 4.

EX M. VERG. COMM.

QVod statim in ipsis foribus uitium se nobis obtulit, huiuscemodi est. Iubet hic in Rosacei confectione ad olei spissamentum sumenda esse, rotundi odorati Iunci põdo quinque, & uncias octo: statimque subijcitur, sumenda pariter olei pondo duo & quincuncem: nec male, incertoue sensu hactenus, si odoratus ille rotundus Iuncus spissando huic oleo satis esset: & nisi quod sequitur paticipium κόψας, male rei responderet. Et præter hoc alterum illud participium φυράσας nulla ratione oleo competere posset. Qui enim tundi oleum, & macerari aqua potest? quod duo illa participia significant. alterũ enim in duris & aridis tantum fit, alterum in his solum dicitur, quorum arescit alterum, liquescit uero alterum. ut cum dicit Tranquillus, lutum sanguine maceratum, & quotidie auditur aqua macerari farinam. Accedit, φ iniusto pondere, & mala rerum inæqualitate, in spissando humore præcipitur, maiori copia sumi quod spisset, minore autem quod spissatur. Spissatur enim oleum, spissant uero aromata, quæ si copia abundent, non spissare dicentur, sed oleo dilui. Cogerunt postremo nos, non suspicari iam, sed pro comperto uitium hoc loco habere, quæ plura in antiquioribus aliquot grę cis in spissando Rosaceo numerantur. Elenium, quam nos Inulam, angulosum odoratum Iuncum, & odoratum itidem Calamum. Credimusq́, quod oleum statim a rotũdo odorato Iunco legitur, non oleum, quod graeci ἔλαιον, sed ἑλένιον Inulam, antiquam lectionem fuisse, deesseque alia deinceps, quæ prius aqua macerata, in oleo coquenda essent. tum per colum traiecto oleo, uiginti sic spissati olei pondo, & uncijs quinq; inijciendas esse Rosas numero mille. &c. Quæ omnia coniectura tantum nostra dicuntur; quam alijs etiam relinquentes, nihil mutauimus, suspiciones, suspicionumq; caussas diligentioribus ostendisse contenti. B

Et quia toto hoc opere passim põderum mẽtio est, testari semel id uolumus, si quid maius, minusue, pro rei natura & necessitate dici forte uidebitur, non ideo damnandũ esse laborẽ hũc nostrũ. Lubricus enim in antiquis ponderũ, & mensurarũ notis, ad uitiũ lapsus est. Multa etiã in antiquis graecis uarietas, & nos codicũ fidem, nõ experientiam sequimur, quã medicis relinquimus, quibus licebit semper, ex aliorũ decretis, aut iterũ facto rei periculo, in melius conuer

C tere, quod ex hoc scriptore parũ apposite dictum a nobis fuerit.

ἐλάτινον ἔλαιον

¶ De ELATINO. CAP. LIII

FRacta Elate, tusa, & scarificata in labellum deijcitur. Omphacinũ oleũ triduo infundit, mox p sportulã exprimit. Verũ pares esse debent utriusq; portiones. dein mũdo uase ad usus recõditur. Viribus Rosaceo proportione respondet. Aluum tamen non mollit.

BARBARI CORROLL.

ELatinum e Palma fit Elata: quam nostri Palmam Abietem uocãt. Dicẽda per se, in loco. Lachrymam eius in unguentis misceri tradũt, ad oleũ domandũ, id est, Stymmatis uice: huius & surculos, & lachrymam uocauimus. Abietẽ certe graeci arborẽ ipsam Elatem & Spathen nominant: lachrymam fere Spathen. In Theophrasto nomen huic unguento, Phœnix.

EX M. VERG. COMM.

A Columella Elate lib. xiij. Cortex Palmæ appellatur.

ἔλαιον μήλινον

¶ De MELINO. CAP. LIIII.

MElinum oleũ hoc modo temperatur. Olei congius, decẽ aquæ sextarijs amiscet. Adijcitur Spathæ fractę quadrans, & Iunci odorati uncia, quæ die uno macerata coquuntur. mox in uas oris patuli oleũ excolatur, & indita harũdinacea crate, aut uetusta tegete, Cotonea mala superponuntur, & uestimentis operta tantisper inibi residẽt, dum malorum uires ad se oleũ alliciat. Aliqui Cotonea, decem dierum spacio ope-
D rimentis inuoluunt: ut cõtineatur odor, nec euanescat. Postea biduo macerata oleo, exprimũtur, oleumq; reconditur. Id uim refrigeratoriam & astringentem habet. Contra scabiosa ulcera & quæ serpunt, ac furfures, perniunculosq; effectum prębet. Exulceratis uuluis infunditur. Citatam urinam sistit inditum. Sudores cohibet. Contra cantharidas, buprestin, pinorum erucas, bibitur. Laudatur maxime quod Cotonea mala olet.

BARBARI COROLL.

Plin. libro. 23. cap. 6.

MElinum prelatum in Coo, cotoneis malis, & struteis fit. Quidam genus hoc, tum demũ in unguentum trãsire perhibent, admixtis cyprino, sesamino, balsamo, casia, abrotono. Quæritur, uti ne in humidis nata fiat, quæ in hoc parentur: Ideo utilissima esse quę in Sicilia nascantur. Minus probari Strutea, quamuis cognata.

οἰνάνθινον ἔλαιον

¶ De Oenanthini compositione. CAP. LV.

OEnãthe e labrusca, optime olẽs postquã emarcuit, deiecta in Omphacinum oleum mouetur, uoluiturq;: & cum biduo manserit, exprimitur: oleum reconditur. Astringit, proximum Rosaceo effectum prębẽs, sed aluum non resoluit, aut mollit. Probatissimum est quod odore Oenanthem refert.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 13. ca. 1. & 23. ca. 4.

OEnanthinum in Cypro, deinde in AEgypto, prępositum est ex Adramytto. De Oenanthe in loco agetur. Sit hoc unguentum idem cum Anthino, ab Hippocrate uocato, mulieribus malis utile, an diuersum, & Anethinum potius, non liquet. Alioquin uidetur Anthinum dici posse unguentum omne, quod ex floribus componitur lilio, narcisso: rosa, iride. Cuiusmodi maxime in Bœotica Cheronea fingebantur, cõmẽdata Pausaniæ. Vinum porro Anthine, siue Anthinon, aliud est q̃ uinum Oenanthinum: ut in uua Oenanthe diximus. Vnguentum

guentum Oenanthion, etiam Oenantharion dici posse, testis est Paulus, qui nõ eo nominatũ putat, ꝙ accipiat Oenanthen, cum sæpe fiat sine ea, sed a uino, & floribus Lilij. Vtebantur, inquit, hoc ueteres a balneis, spargebant eo mensas, & nares linebant, & contra pestilentiam ualere iudicabatur: præsertim Possidonianum, cognomento Mesopotamites. A

¶ De Telini componendi ratione. CAP. LVI.

FOeni græci libræ quinque, Calami libra una, Cypiri libræ duæ, olei libris nouem: septenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, postea premuntur. Aliqui pro Calamo, Cardamomum substituunt, & Cypiri loco, Xilobalsamum macerant. Alij oleo antea his odoribus spissato, Fœnum græcum macerantes exprimunt. Hoc Telinũ abscessus emollit, & concoquit. Omnibus uuluarum duricijs magnopere cõuenit. Fœminis difficile parientibus subijcitur, ubi prę excretis humoribus loci siccitatem cõtraxerũt. Sedis inflãmationes lenit. Tenesmo subditum prodest. Vlcera capitis manantia, furfuresq́ expurgat. Ambustis & pernionibus addita cæra proficit. Vitia cutis in facie emẽdat. Pigmentis ad conciliandũ faciei nitorem inseritur. Eligi oportet recens, quod nõ uehementer Fœnigræci odorem præ se ferat, & manus abstergat, sapore ex dulci in amarum inclinato. Tale enim optimum iudicatur. τήλινον ἔλαιον

BARBARI COROLL.

TElinum e Silicula, id est, Fenogręco nomen rationemq́ habet. Addebant huic & mel, & sertam campanicam, & cypirum, & mellum, & maron, & amaracũ. In Telo insula etiam Menandri ętate celeberrimum. Quid sit Mellum Plinio, quod & in uina fictitia, & in Susinum addi meminit, haud ita dum inueni. Forte non Mellum, sed mel in his locis scribendum sit. Nam Amellum, de quo & Virgilius, & Columella, frutices fert apibus gratissimos, aureo ac luteo colore: ab imo foliosos: floribus purpureis, aspero gustu: cuius radicis succus ęgroto examini cum Amineo uino dari præcipitur. Dicitur uero Amellum, ꝙ pastores eum curua legant, prope flumina Mellæ: is Gallię amnis est. Quẽadmodum a Lemano lacu, Alemani, ut Seruius existimat. Est & Amilla flos apud græcos autores quosdam, gallico uocabulo: herba ea quæ uocatur Anthenis: siue Chamęmilon: ut forte Amilla, uel idem, uel similis sit Amello, nihil asseueramus, sed in medium posuisse nihil officit. Plin. 13. cap. 1. B

EX M. VERG. COMM.

ID qđ in extrema Capitis huius coronide est in græcis, σμῆχον τὰς χεῖρας, id est, manus abstergẽs, eodẽ modo in cunctis eius gentis codicibus legitur; nec nisi manus ea uoce intelliguntur. Oborta tamẽ suspitio nobis est, nõ χεῖρας. i. manus, uerũ τρίχας. i. capillos legi oportere. Suspitionis huius caussam nobis fecit, qđ in Fœnogręci historia, & medicina, quæ secũdo uolumine tractabitur, idẽ hic scriptor ait, σμήχει δὲ καὶ τρίχας καὶ πίτυρα καὶ ἀχῶρας, quod est, abstergere Fœnogręco decoctũ, capillũ, furfures & capitis manãtia ulcera; omnia eius partis uitia, ideoq́ deinceps numerata, quibus uerisimile est, nõ debuisse misceri manus. Ex eadẽq́ ui credimus, hunc nõ manus, sed capillũ Fœnogræco unguẽto abstergi præcepisse. Nisi quod in ungẽto est bene, quod autem in Fœnogræco male legatur, sitq́ illic, non hic uitium. Nobis capillum legi magis placet. Non enim uidemus, cur, solam manus cutem abstergere hoc possit, reliqui uero corporis consimilem illi nequeat. Suum tamen cuiq́ iudicium sit.

¶ De SAMPSVCHINO. CAP. LVII.

SErpilli, Casiæ, Abrotoni, florum Sisymbrij, frondium Myrti, Sampsuchi singulæ portiones, quadam pro uiribus singulorum cõiectatione, una tunduntur. atque is Omphacini olei modus adijcitur, qui madentium uires non euincat. Hæc post quatriduum exprimuntur. denuo alia, simili mensura & æquali tempore macerata premuntur. ita enim ualidius σαμψύχινον ἔλαιον

C lidius reddi solet. Eligi oportet Sampsuchum colore nigrũ, plurimũ redolens, mediocriter acre. Vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem. Aduersus uuluæ præclusiones, conuersionesq; efficax est. Menses & fecundos partus extrahit. Vuluæ strangulatus recreat. Lumborum, inguinumq; dolores lenit. Sed cum melle uti eo præstat: quãdoquidem uehementi astrictione locos indurat. Lassitudines illitum discutit. in opisthonicorum, uulsorumq; cataplasmata utilissime additur.

BARBARI COROLL.

SAmpsuchino Calamus accessit. In Cypro, & Mitylenis optimum, ubi plurima Sampsuchus. Differt hoc Dioscoridi ab Amaracino: q aliæ res in Sampsuchinũ, aliç in Amaracinum quæruntur. Dubitationem Pliniana uerba faciunt. E Sampsucho inquit, oleũ fit. quod Sampsuchinum uocatur, aut Amaracinum.

VERG. Pli.21.cap.22. &.11. NOta omnibus in quotidiano sanitatis usu Amaracus est. Eam cõmuni appellatione græci Samsuchũ neutro genere uocãt: nec certe differunt, nisi diuersarum gẽtiũ nominibus. ut in historia eius in tertio uolumine certius patebit.

Eligito Samsuchũ, qui colore nigro in uiridi sit. In cunctis fere græcis legitur. μελάγχρουν. Nos meliorũ codicũ fidẽ secuti, atq; naturam rei & sensum, μελάγχλωρον, qđ nihil significat aliud, q̃ cõiunctos mistosq; simul colores duos. q a nobis, ut legiẽ, in uiridi nigro colore, redditi sunt.

Et fœtus. Adiecimus eadem fide, & fœtus. quoniam menses & secũdas trahere dixit.

¶ De Ocimini compositione. CAP. LVIII.

ὠκίμινον OCiminum oleum fit ut Cyprinum. Ocimi folia detrahens librarum undecim & bessis pondo, die noctuq;, uiginti olei libris macerato, premito, colato. Cumq; exhauseris quallum, rursus parẽ olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id secundarium. nam tertiæ perfusionis noŋ est capax. Deinde recens Ocimum æquali pondere, ut in Rosaceo diximus, maceratur: & cum tanto temporis spacio maduerit,

D exprimitur, & oleum reconditur. Quod si in animo fuerit, ter, aut quater madefacere, semper Ocimum recens addes. Potest ex Omphacino confici, sed illo modo melius. Idẽ qđ Sampsuchinũ potest, sed inefficacius.

EX M. VERG. COMM.

QVod hic a principio statim dixit, confici Ociminũ oleum Ligustrino, similiter ad spissamentũ & odorem olei pertinet, id est, præparationem illã, de qua longius non multo ante egimus, breuitatisq; caussa ad alterius unguenti rationem olei spissamentũ, in hoc Dioscorides reiecit: patetq; id quod nullis in hoc aromatis oleũ præparat, quod alioqui cõmune omnibus fere est. Indicatq; id aperte, qđ in capitis extremo calce additũ est, posse & ex acerbo oleo Ociminum fieri: quasi dicat, non posse simplici oleo Ociminum fieri, sed aut spissato Ligustrini modo, aut ex maturis oliuis expresso faciendum esse. Qualis autem Ligustrini spissatio & confectio quondam fuerit, certius non multo post patebit.

¶ De Abrotonini compositione. CAP. LIX

ἀβροτόνινον OLei Cyprini odorib. imbuti libris nouẽ et quincũce, foliorũ Abrotoni libras octo, die noctuq; madefactas, premito. Quod si in longum tempus oleũ uelis asseruari, eiectis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit. Ad uuluæ duricias, præclusionesq; efficax est. Menstrua & secundas pellit.

¶ De Anethini compositione. CAP. LX.

ἀνήθινον OLei libris octo & dodrante, florũ Anethi libras undecim & bessem maceratas, manibus premito, & recondito. Quod si iterum perfundere

perfundere uelis, recentes Anethi flores consimiliter madefacito. Vuluarum duricias emollit. Venarum spiracula laxat. Contra rigores febrium circumitu redeuntes auxiliatur. Calfacit enim, & lassitudines discutit. Prodest articulorum doloribus. A

EX M. VERG. COMM.

Acerbum, in aliquibus græcis in unguento hoc quæri oleum, præcipitur. Sed an cōfectionis eius antiqua hæc ratio esset, incertum nobis. Id genus olei certe quōdam laudatissimū fuit, & inter unguenta facile receptū. Paulus AEgineta utitur eo cōtra uigilias ad somnū. Et in adstricta cute corporis, iubet eo inungi, præsertimq; ex uiridi Anetho confecto.

¶ De Susini compositione. CAP. LXI.

Susinum, quod alij Lilinum appellant, sic temperatur. Olei libræ nouem cum quincunce, Calami libræ quinque & quadrans, Myrrhæ unciæ quinque, permixto odorifero uino decoquuntur. & colato oleo, Cardamomi tusi & cœlesti aqua madefacti libræ tres & semis macerātur, premunturque. Tres libræ cum semisse spissati olei assumūtur. Mille Lilia decerptis folijs in latum labellum demittūtur. Iniectum oleum, manibus melle punctis agitatur. die noctuque cōquiescunt, & in pixidem matutinis exprimuntur. Oleum protinus ab aqua, quæ simul expressa fuerat, colo incerni oportet. Non enim ut Rosaceum moram tolerat. Nam concalfactum feruet, & computrescit. Quare sępius decapulandum. Vasa melle illinenda. Tenuis sal inspargendus, & si qua sordes uasis faucibus hæsit, eximenda. Odoramentis iam expressis, ex quasillo in labellum transfusis, rursum olei prius odoribus imbuti, quod primum pondus æquet, & Cardamomi tusi drachmæ decem conijciuntur. Hæc manibus scite pressa, interiecta breui mora exprimuntur. Quod profluit repurgatur. tertio eadem infunduntur, adiecto Cardamomo & sale, & manibus melle madefactis. Longe optimum erit quod prius exprimitur. Proximum quod sequitur. Tertium locum sibi uendicat, quod nouissimum prodijt. Denuo in mille Lilia euulsis folijs, expressum primo oleum infunditur. Tum porro prosequendum, eademque facienda ut prius, addito Cardamomo, dein expresso. Et quo frequentius recentia Lilia maceraueris, eo ualidius unguentum efficies. Denicq; cum factum abunde uidebitur, singulis compositionibus miscere conuenit Myrrhæ q̄ optimæ duas & septuaginta drachmas, & Croci decem, Cardamomi quinque & septuaginta. Croci uero & Cinamomi pares portiones tundūtur, & cribratę in labellū cū aqua demittūtur. Expressumq; primo unguētum infunditur. & paulopost excipiūtur, uasculis siccis Myrrha, aut gūmi antea perfusis, & Croco, melle & aqua madefactis. Eadē fiunt in altera aut tertia expressione. Aliqui simplex ex Balanino, alioue oleo, et Lilijs componūt. Optimū esse cōstat in Phœnice, mox AEgypto factum. Sed cū primis laudatur qđ Lilia redolet. Excalfacit. Emollit. Vuluæ præclusiones laxat, & collectiones aperit. Vtilissimum ad muliebria mala. B

Vlcera

C Vlcera in capite manantia, feruidas eruptiones, uaros, furfuresq; emendat. Vibices, cicatricesq; celerrime ad colorem reducit, ita ut sępe fallant. In summa, extenuat. Potum bilem per aluum extrahit. Vrinam ciet. Sed stomacho alienum est, & nauseam parit.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 13. capite. 1. SVsinum omnium tenuissimum est. Hoc & Phyllinon, & Lilion, & Lilinum & Lirinum, & Lirium (ut Galenus inquit) & Syrium quoq; uocabatur: & Cinnomyron. Vnguinosum erat hoc, & e Lilio quoq; sub diuo, sole, luna, pruina maceratũ, fiebat. Ipse quoq; succus floris Lirium dicebatur, atq; mel. Lilia purpurea, oleo faciendo, maxime præferuntur, quæ in Syria & * Pisidia Pamphiliæ Dioscorides cõmemorat. Hinc Syrium appellatũ crediderim. Nũc omnes fere succi, unde Syrupi uulgo. nam Syrupa Oliuæ condiendæ genus est Columellę. Susinum porro dicitur, a Suso, quod Lilium significat. Vnde Susa Persarũ regia, ut inquit Athenæus, ob amœnitatem uocata fertur. Theoprastus Lilium Aegineticum, & e Cilicia cõmendat.

EX M. VERG. COMM.

SVsinum. Testantur Græcorum Lexica, ex Lilijs factum unguentum, Susinum dici, nullã tamen eius nominis caussam & originem docent.

Sunt qui Crininon. Manifestum hoc habet intellectum. Crina enim Lilia uocant.

Excolatoq; oleo Cardamomi tusi. &c. Grcęe, εἶτα ἀπηθήσαντα τὸ ἔλαιον ἀπὸ χυμάτων καρδαμώμου. Nos deflexo in certiorem sensum, rerũ & uocum ordine reddidimus. Nulla tamẽ melioris codicis fide adiuti, sed sola usus, necessitatisq; in ea coniectura: quæ quam uera sit, peritorum censuræ æstimandum relinquamus. Nobis, ut aliquam rationẽ harum reddamus, uisum est, bis diuersa spissatione iubere Dioscoridem, ad Lilium unguentum præparari oleũ. In prima. odorato Calamo, & Myrrha, quæ uino prius macerata, in oleo coquenda sunt. absolutaque coctura, & excolato ab illis oleo. In secunda Cardamomum inijci præcepisse, & cum aliquãdiu in illo oleo maduerit, exprimi. &c.

D Post hęc translatis in labrum ex fiscelli expressis aromatis. &c. Non satis certũ habet ex uerborum ordine sensum, facilis tamen rei cõiectura est. Iubet enim Dioscorides, iudicio nostro, ut minore sumptu, maior olei copia spissetur, expressis semel aromatis illis superinfundi rursus oleum, sic iterum, tertium, & quartum faciendum esse. Credimusq;, participium quod illic est ἀρωματισμένα, quod aromatis odoratum significat, abundare, aut pro præterito futurum legendum esse ἀρωματισομένα, scilicet, quod odoratum significabit, unaq; hac uoce tantum mutata, facilis sequaxq; totius rei deinceps intellectus erit: quod signasse satis sit.

Reliquimus præterea ab hoc loco statim, quod instaurari, impleriq; a nobis nõ potuit, nec debuit. Priuationis enim nulla est mensura, periculosaq; temeritate, quod sic deest expletur, facillimumq; omnibus erit ex gręcorum codicum lectione uitium deprehendere. Numero enim plurali inceptũ mẽbrũ, singularis numerus excipit, miscetq; adeo sensum & incerta reddit quæ sequũtur, ut nihil nobis eo loco cõmodius uisum fuerit, quã relicto hiatu aliq, legẽtes uitiũ monuisse, ut aut cognitũ nõ fallat, aut instaurãdo eo felicius posthac laborare aliquis cogitet.

¶ De Narcissini compositione. CAP. LXII.

ναρκίσσινον NArcissini olei spissamenta ita fiunt. Sex libræ Aspalathi cum sextante tunduntur. Olei eloti libræ septuaginta cũ uncijs quinq; assumuntur. Aspalathus aqua madefactus, in tertia Olei parte coquitur, quo exempto, Calamus quinque libris & besse, cum Myrrhæ gleba contunditur: cribratusq;, ac uino ueteri odorato immistus decoquitur: simul ac autem cum ijs efferbuerit, eximitur. Refrigeratum Oleum excolatur, cuius portio in labellum mittitur, Flores Narcissi q̃plurimi conijciũtur, qui bidui spacio, ut in Susino dictum est, permoti exprimuntur. Oleum subinde decapulandum, siquidem celerrime putredinẽ sentit. Valet hoc ad emolliendas uuluæ duricias, præclusionesq;: sed capitis dolores facit.

De Crocini

BARBARI COROLL.

NArcissinum ex Narcissi flore componi, desijt Plinij ætate. Id de unguento eius dictum accipio. Nam de oleo Narcissino medicinas idem Plinius persequitur. A Pli.21.cap.19.

EX M. VERG. COMM.

VAriant Græcorum antiquissimi codices, quo loco hic ait, κόψας καὶ βρέξας ὕδατι τῷ τρίτῳ τοῦ ἐλαίου. Indicant enim alij sensum, qui sit, Aspalathum coquendum esse in tertia olei parte: quod sine caussa dictum uidetur. Cur enim .70. pondo olei hic accipi iussisset, si tertiæ tantum partis futurus erat usus? Alij concinniorem ostendunt sensum, qui sit, ad olei tertias sumendam esse aquam, in aqua Aspalathus maceretur. Quã lectionẽ rei magis congruentẽ nos secuti sumus.

Non habet deinde certum pondus, quod nos diximus, Myrrhæ grumum. Intelligenda tñ in eo, ea quantitas est, quæ exigua potius quam grandis sit. Siquidem græci χόνδρους, dicunt in sale exigua frusta, & quasi quantum summis cõtractis in unum digitis capere aliquis possit. Tota res in coniectura unguentarij posita erit.

Credimus præterea deesse olei pondus, quo loco ait. Sumito postremo ex oleo. &c. Non enim decernit quantum olei sumi oporteat. Nisi forte & hoc in eiusdẽ coniectura relictũ fuit.

Erant & alia de Narcissi flore dicenda. Sed omnia quarto uolumine in hystoria eius copiosius dicentur.

¶ De Crocini olei compositione. CAP. LXIII.

CVm Crocinum cõponere uoles, prius olei, ut in Susino diximus, spissamenta facies, eisdem ponderibus & mensuris. cuius olei, libras treis & semissem, Croci unciam unam assumes. identidem in die moueto. & sexta die quam hoc assiduo peregeris, oleum a Croco colis incernito. Eidem Croco parem olei modũ adijcito: Moue triduo. Dein contusæ Myrrhæ atque cribratæ drachmas quadraginta permisceto, & in pila agitans recõdito. Aliqui parem Cyprini portionem oleo aromatibus ad Crocinum imbuto adijciunt. Optimum est quod abunde Crocum spirat, in medendi usu expetitum. Proximum, quod Myrrham refert. Calfacit. Somnũ allicit. Quare persæpe phreniticis subuenit, aut perfusum, aut naribus admotum, aut illitum. Pus mouet. Vlcera purgat. Contra uuluæ duricias atq; præclusiones, & ulcera quę cacöethæ uocantur prodest, cum croco, cæra, medulla, duplicato olei põdere. Concoquit enim, emollit, humectat, & permulcet. Ad oculorum glaucitates ex aqua illinitur. Huic autem simile est Butyrinum, Onychinum, & Styracinum: quæ & si nominibus distant, uiribus & compositione cognata sunt. κρόκινον B

BARBARI COROLL.

CRocinum, in solis Ciliciæ diu laudatum: mox Rhodi. Additũ huic & Cinnabari, et Anchusa, & uinum. Theophrastus & ex Aegina cõmendauit.

EX M. VERG. COMM.

INclinat animus nobis, quod in omnibus græcis pariter legitur, eidemq; Croco par olei pondus superinfundito, non sic, sed contra legi oportere: mutataq; inuicem a librarijs, aut imperitis Medicis, oleum & Crocum fuisse. nullam enim id caussam habet, rationemue, cur sic faciendum. Si quis autem multo rerum ordine legat, eidemq; oleo, par Croci pondus superinfundito, cõmunẽ alijs confectionibus caussam & rationẽ ostendet, ut geminata scilicet Croci quantitate, maiores continue & efficaciores uires Crocinum acquirat unguentum.

Confidentius non multo post literas mutauimus aliquas, quo loco hic ait. ἔνιοι δὲ τὸ ἴσον κύπρινον, quod significat, sunt etiam, qui par Cyprinum oleum. &c. Instauratusq; a nobis certiore sensu sic locus est, ἔνιοι δὲ τῷ ἴσῳ τὸ κύπρινον. Quod est, sunt etiam qui ad Ligustrinum unguẽtum aromatis. &c. Neq; enim aliter intelligi res potest. Quemadmodum Paulo ante etiam quod erat, καὶ κίνει ἐν ὅλμῳ χρησίμως, quod est, in pila, seu mortario misceto, non pilam, mortariumue

C dīximus, uerum in oleo, quod uerisimile erat, cogitantes, pro ἐλαίῳ, ὅλμῳ factum esse. Qui em̄ sensus potest esse, & quis rei usus, si quis tusam et excussam cribro myrrham in mortario misce at? Quod enim mortario erat tusum, iam et cribro excussum erat, nec bene sumi, et in mortario misceri præcipiebatur, in quo non recte misceri aliquid dicitur. In tundendo enim, non in miscendo mortarij usus est. Miscetur autem oleo bene, quod tusum iam est. Nec aliter, si quis locum bene odoretur, intelligi res poterit. Barbarus in cunctis his comunem lectionem secutus, qualia se illa ostendebant, talia etiam uertit.

Styracinum, idest, ex Styrace.

Butyrinum, ex butyro, quod ut apparet olim pro oleo adijciebatur, miscebaturq; his quæ suppurationes adiuuabant.

Onychinum, ob Onyche in testaceo genere pisce, cuius adeps pro eodem oleo in usu erat. Indicauitq; id Plinius lib. 12. cap. 6.

De Cyprini spissamēto & olei cōpositione. CAP. LXIIII

κύπρινον OLei Omphacini eloti pars una, aquæ cœlestis dimidium, cuius una parte oleum diluitur, altera adijciendis odoramentis am̄iscetur. dein assumptis Aspalathi libris quinq; & semisse, Calami libris sex & semisse, Myrrhæ libra una, Cardamomi libris tribus & dodrante, olei libris nouē & uncijs quinq;. Aspalathus tusus & aqua affusus decoquitur in oleo, donec efferuescat. Myrrha autem uino uetere odorifero sub acta, cōtusisq; Calamus digeruntur in offulas, quæ exempto Aspalatho immittuntur, & ubi efferbuerint, sublato ahæno, oleum percolatur. Cardamomū tusum reliqua aqua aspersum infunditur, spatha agitatur, nulla D dum refrixerit interpellatione. Post hæc colato oleo, in uigintiocto libras olei, floris Ligustri, quod Cyprum uocant, sex et quadraginta libræ cum besse instillantur. quæ sufficienter madefactæ, per sportulam exprimuntur. Quod si copiosius desyderetur, idem florum pondus iniectum simili modo prematur, & iterum, aut tertio si quis uelit madefacere, poterit, & ita reddetur efficacius. Eligi oportet bonum, quod cum odoris suauitate nares feriat. Aliqui Cinnamomum addunt. Calfacit. Emollit. Venarum spiracula laxat. Uuluę, neruorūq; uitijs cōuenit. Pleuriticis, fractisq;, per se, uel Cerato im̄istum. Malagmatis imponi solet, quę opisthotonicis, angina laborantibus, inflammationiq; inguinum opitulantur. Item acopis.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 1. CYprinum, in Cypro cōmendatissimū: deinde in Aegypto. Huic et Abrotonum quidam adijciebant. Alij Panacem. Optimum postea Phœnicion, e Sidone fuit, mox Aegypto. Si non addatur Sesaminum oleum, durat quadriennio. Excitatur Cynamomo. Viris dicabatur Cyprinum & Rosaceum. Colos Cyprino candidus Theophrasto, uiridis Plinio. Precium in libras quinq;. E Cypro Canopica, in ripis Nili nata, laudatissimū. Ascalonem, Iudeæ proximū. In Cypro tertium. Ita mutatur sæpe autoritas. Vnguentum ipsum a Theophrasto, non Cyprinum, sed Cyprus quoq; dicitur. Nam Cyperinon, e Cypero, quę Cyclades fuerunt insulæ, cōponitur, Euetricon, a Theophrasto nominatum.

EX M. VERG. COMM.

DEsyderatur in hoc capite certum temporis spacium, quo dimittendo in oleo flores illi essent. Idque non minus, q̄ cætera monuisse oportebat. In antiquo sane Dioscoride latino, noctem & diem adhuc legit, quod tempus, implendis oleo floribus, miscendisq; simul uiribus, satis fore uidetur. Sed nescimus, quanta illi fides habenda sit. Qui id agent, sagaci coniectura utentur, obseruabuntq;, ne breuiore tempore, abortiuum fiat unguentum, longiore uero referueant, & uitientur humentes & succosi flores.

Quod si

Quod si copiosius facere uolueris.&c. Non caret suspitione hic locus. Credimusq; comparatiuum nomen πλέω quod illic est, aut aliud quiddam fuisse; quod non copiam, sed efficaciam, & uires significaret, aut uocē aliquam deesse, quæ illi coniungeretur. Verbi caussa, δύναμιν, ut esset sensus, quod si maiores uires illi addere uolueris.&c. Eo enim, non ad copiam pertinent quæ sequuntur, ad quas augendas uires, nō bis tantum, sed ter flores addi etiam iubet: caussamq; ipse adfert, efficacius ea ratione fieri dicens. Nihil tamē his quæ passim leguntur addidimus, commentatione hac nostra, quod desyderari potuit, explentes. A

❡ De Irini spissamento. CAP. LXV.

SPathæ quam minutissime contusæ sex libras cum besse, in tribus & septuaginta libris & quincunce olei, æreo uase, additis decem aquæ heminis incoquito, quoad odorem acceperit. postea in craterē melle oblitum colato. ex eo aromatibus imbuto oleo, Irinum primo temperatur, macerata Iride, ut scripsimus. Sed alia est componendi ratio. In olei septuaginta libris & quincunce, Xylobalsami, ut dictū est contusi, libras quinque & sextantem excoquito. Postea detracto Xylobalsamo nouem libras & dextantem adijcito, & Myrrhæ glebam uetere uino odorato perfusam, & in olei odoribus imbuti quatuordecim libris tantumdem tusæ Iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, strenue et uehemēter distringito. Quod si uis ualidius fieri, par pondus iterum ac tertio maceratum exprimito. Longe optimum est, quod solam Irin olet: quale est in Perge, in Pamphilia, & Elide Achaiæ natum. Vim habet calfactoriam, atque emollientem. Crustas adimit. Sordida ulcera & putrida purgat. Confert fœminis uuluę affectionibus obnoxijs. Item inflammationibus eiusdem atque præclusionibus. Partus eijcit. Hæmorrhoidas laxat. Contra aurium sonitus ex aceto, Ruta, et amaris nucibus, prodest. Diuturnis destillationibus naribus illitum, & contra grauεolentia earum ulcera, quas ozenas uocant, auxiliatur. Aluum purgat cyathus epotus. Facit ad Ilei cruciatus. Vrinam mouet. Difficileis uomitiones adiuuat, perunctis eo digitis, & immissis, uel ijs quæ ad uomitum ciendum induntur. Anginæ etiā illinitur, aut ex aqua mulsa, gargarisatur. Item contra faucium scabriciam. Datur ijs qui Cicutam, Coriandrum, aut uenena Fungorum hauserunt. B

BARBARI COROLL.

IRium Corinthi, postea Cyzici placuit: ipsa quoq; per se Iris illyrica nobile unguentum facit. Sunt qui unguentum hoc, Catirinon quoq; uocent. Pli.li.13.ca.1.

EX M. VERG. COMM.

QVam hic Achaiæ Elidem dicit, Arcadiæ credimus legendum esse. Illi enim, non Achaiæ, altera a geographis Elis assignatur. Quæ uero Medici usserunt, græci ἐσχάρας nominant, relictas ab igne carbonis modo & colore crustas.

Nec sunt paulo post, Ruta & Amygdalæ a nobis instillari dictæ, nisi etiam succo & oleo intelligendæ. Sic em̄ hic docere multa consueuit, medicis necessitatem usus in tractatione cógnoscendam, relinquens.

❡ De Gleucini cōpositione. CAP. LXVI.

GLeucinum absolute constat Omphacino, Iunco, Calamo, celtico Nardo, Spatha, Aspalatho, Sertula campana, Costo, & Mu- γλεύκινον

C sto, circundatis interim uinaceis uasi, quod aromata uinum & oleum cõceperat. Tricenis diebus, bis in die mouetur. postea expressum oleum reconditur. Calfacit, emollit, cohibet. Rigoribus, & neruorum, uuluæq; uitijs auxiliatur: omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 4. Colu. lib. 12 cap. 51 Gleucinum dictum est, quia ex musto conditur: ab alijs Mustum incoquitur, uapore lento. Alij permittunt, sine igne consumatur oleo mustum; alioquin non Sampsuchum tantum admiscent, sed preciosiora quoq; odoramenta.

EX M. VERG. COMM.

Alteram, diuersamq; ab hac fuisse quondam Gleucini confectionẽ, hic ipse indicat. Et Columella libro. 12. capite. 51. copiosiorem eius confectionem indicat. Postremo Plinius, qui libro 23. capite. 4. de Gleucino agens cõtra Dioscoridis decreta, astringere Gleucinum et refrigerare dixit, aut manifesto errore, quod in re tam manifesta non facile credendum est, aut de altero Gleucino eas uires testatus. Ea nulla hactenus in græcis inuenta a nobis est. Desyderauimus etiam Musci olei, aromatumq; illorum mensuras & pondera: poterit tamen qui id nouisse cupiat, ex Columella eodem capite uestigia eorum aliqua odorari.

¶ De Amaracino. CAP. LXVII.

ἀμαράκινον Amaracinum longe optimum in Cysico fieri solet ex Omphacino & Balanino, spissamentis e Xylobalsamo, Iunco odorato, & Calamo factis, ascitaque suauitate Costi, Amomi, Nardi, Casiæ, Carpobalsami, & Myrrhæ odoribus. Aliqui, quo preciosius fiat, Cinamomum addunt. Mel autem & uinum assumuntur, hoc in uasorum illitionem, illud ad cogendas tusorum aromatum offas. Amaracinum calfacit. Soporem

D mouet. Venarum spiracula laxat. Emollit. Feruorẽ excitat. Vrinam cit. Putridis ulceribus ac fistulis perquam utile, necnon humẽtibus hernijs, postquam medica manus operam suam impenderit. Crustas, & tetra ulcera, quæ theriomata uocant, rumpit. Difficili urinæ illita sede, & eius inflammationibus auxiliatur. Hæmorrhoidas illitu soluit. Vuluæ subditum menstruos cursus euocat. Duricias, ac uuluæ tumores, discutit. Vulneratis neruis, lacertisq; confert, leniter astringentibus madefactum & impositum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 22 Amaracinum duplex, uulgare, & quod priuatim componebatur in Co: cui & nomen peculiare inditum Hedychrum: ideoq; seorsum agitur de utroq;, quanq; non distinguat Plinius. Laudabatur & e Melo insula, ut scribit Apollonius. Hedychrum a cõlore dictum uideri potest, quoniam Theophrastus infici hoc tradidit radice Syria, quã Chroma uocant: unde Chromasius forte color nomen uulgo traxit. Quamuis & aliã originem dicemus in Saxifraga. Meminit & herbæ cuiusdam Syriæ uocatæ Aristoteles, quam Theodorus Suriam cõuertit. In Columella radix Syria, genus quoddã, ut nonnulli tradunt, Rhaphani significat. Et in carmine Assyriam radicem uocauit, quam Zythum commendari cum Lupino macerata cecinit. Ipsius quoq; Amaraci Cyzicenæ succo preciosum unguentum fiebat. Paucarum, ut ait Plinius, accessione specierum, melle, salis flore, omphacio, agni folio, uel ut quidam legunt, agno, polea, panace. Plinius & alij Amaracum hac parte pro Sampsucho uolunt intelligi, ex quo Amaracina unguenta nominentur. Seruius grammaticus, Puer fuit inquit unguentarius Amaracus, qui casu lapsus, maiorem ex confusione odorem creauit: unde optima inquit unguenta dicuntur Amaracina. Alioquin Amaracus proprie Galeno & Paulo, est herba illa quæ a Dioscoride Parthenion uocatur.

EX M. VERG. COMM.

Vnum idemq; olus Amaracus, & Samsuchum est. non eadem tamen ubique bonitas, & unguenti

unguenti ex eo confectio. Neq; idem omnibus locis nomen. Omnis fere græcia Samsuchum, Cyziceni, hoc ipso autore in eius historia, Siciliaq;, & ut in uicino fit, Siciliæ propinqua Italia, Amaracum uocant. In Cyzico & Cypro laudatissimum, probatissimumque nascitur. Etsi Plinius Cyprium tantum laudauerit, communiterque tota Græcia, sed minus probatum preciosumq;, ut supra traditum. A

Quotidianum eius unguenti usum in delicijs fuisse, Lucretius indicat cum canit. Aut Amaracini blandum, Stacteq; liquorem. Et in plebe notissimum prouerbium. Quid cum Amaracino sui? Multum & ubiq; notum hoc olus est. Rura nostra Persam, reliqua omnis fere Italia Maioranam appellat, quæ appellatio in Græciam aliquando perlata, historiæq; huius scriptoris, pro romano nomine inserta, uera esse ostendit, quæ a principio de appellationibus his dicta a nobis fuerunt. Creuisse scilicet, per tempora earum numerũ, adijcientibus continue medicis, herbarijsque codicibus suorum temporum, suæque gentis, & alienas appellationes. Nouum enim Italiæ id nomen est, ideoque historię Samsuci, non a Dioscoride, sed a posterioribus additum est.

¶ De Megalino. CAP. LXVIII.

FActitabatur olim Megalinum, sed nunc compositio exoleuit & prorsus obliterata est. Cuius ad historiæ complementum meminisse non fuit alienum. Mistura cum Amaracino eadem erat, sed Resina exuperabat, excellebatq;. Quare leuiter emolliebat. Resina unguentis, neq; tutelæ, neq; uoluptatis gratia adijciebatur, sed coloris crassamentiq; caussa. Ea tantisper coquebatur, dum desineret olere. Cuius coquendę ratio declarabitur, dum de Resina differemus. μεγαλῖον

BARBARI COROLL.

MEgalium propter gloriam appellatum ferunt, q excusserit Telinum, ante se cantatissimũ. Alij, ut a Megalio inuentore, qui Siculus, siue Atheniensis fuerit, existimant. In qua sententia & Aristophanes, & Pherecrates, & Stratis, comici Poetæ sunt. Huic nonnulli & Casiam asciscebant. Huius proprietas, ut uentiletur in coquendo, donec olere desinat. Rursus refrigeratum, odorem suũ capit. Iulius Pollux & Metallicon, a Metallio Siculo inuentore celebrat. Nisi quis mendose, pro Megalio, scriptum Metallicon existimet. B Pli.li.13.ca.1.

EX M. VERG. COMM.

AB honore, qui unguento huic ob feliciorem eius usum a ueteribus datus est, μεγαλῖον græci uocauerunt. Nec aliud Plinius indicauit dicẽs, propter gloriam sic appellatum fuisse. Idem. Excepta, inquit, resina, Amaracino erat quondam primæ bonitatis æstimatum, mox damnatum, meliore, & aptiore Amaracini confectione inuenta, qualem hic pauloante duobus capitibus tractauit.

¶ De Hedychroo. CAP. LXIX.

QVod Hedychroon uocãt, in Coo fieri solet, eisdem pręditum uiribus & misturis, quibus Amaracinum, sed suauius spirat. ἡδύχρουν

BARBARI COROLL.

HEdychrum, & Hedychroon, a coloris hilaritate dictum, ut præfati sumus. Idem uidetur esse cum Amaracino, nisi q nomen hoc proprie habet in Co, ubi nobilissimum. Hinc ꝓuerbio locus. Nihil cum Amaracino sui. ut est apud Gelium. Inuenio & in Theriacen, requiri Hedychroon: quanquam diuersa eius compositio probatur. Andaracoron, peruerse appellant Arabes. Ingrediuntur in Hedychrum, ut græcos sequamur, asarũ, amaracus, aspalathus, carium semẽ, calamus odoratus, iunci flos, xylobalsamum, opobalsamum, phu ponticum, cinamomum, costum, myrrha troglodytica, feniculum, spica nardi, amomum, mastyche, uinũ uetus odoratum.

EX M. VERG. COMM.

NObilissimum in Co unguentum hoc quondam fiebat. Incertum tamen, quam nam hic

C Co dicat: an Hypocratis patriã, & Cariam quondã, autore Stephano appellatam: an in AEgypto ciuitatem eodem nomine, cuius idem meminit autor, et quam antiquiores aliquot græci, maluisse uidentur. in quibus adhuc legitur, σκευαζόμενον δὲ ἐν κῷ ἐν αἰγύπτῳ. Quod sequentis capitis principium quadam tenus confirmare etiam uidetur, in quo uelut in continua rerũ historia hic ait, σκευάζεται δὲ καὶ ἐν αἰγύπτῳ. quod est, conficitur in Aegypto etiam: cum tamen nec superiore capite, nec ab eo altero Aegypti Dioscorides meminerit.

A coloris nitore & hilaritate Hedychroon factum huic unguēto nomen est, neq; in ratione nominis dubitandum. Illud potius quærendum, an sic uocaretur, quia haberet ipsum, an magis, quia in alijs coloris eam hilaritatem faceret. Si cõfectio eius, & quę id aromata, semina, multaq; alia ingrediebantur a græcis tradita, diligētius expendãtur, nihil erit quod ab egregia coloris bonitate laudari possit, mistisq; tam multis colore dissimilibus, gratum oculis & hilare expectari possit. Inclinat ob eam caussam animus, quoniam his, qui eo inungerentur, coloris bonitatem & nitorem adderet, sic quondam ueteres id nominasse, rarumq;, aut nullũ eius in medicina usum fuisse, historiæ breuitas, & capitis decurtatio ostendit. Nec facilis nũc coniectura est, docuerit ne tam breuiter de eo Dioscorides, an posteriores medici, quia sanãdis morbis exiguas haberet uires, quotidianosq; alios usus, ad eam breuitatem contraxerint. Galenus certe his uerbis rem absoluit in sua Isagoge. Quæcunq; autem ad meliorem uultus speciem inunguntur, qualia sunt quæ Sandice, & Hedychroo constãt, non medicinæ, sed fucatoriæ, & mangonici lenocinij propria sunt. Quibus manifeste ostenditur, facere in homine, non habere in se coloris hilaritatem Hedychroon.

Capite de oculorum medicamentis.

¶ De Metopio. CAP. LXX.

μετώπιον

FIt in AEgypto unguētum, quod Metopion patrio nomine appellatur, propter Galbani mistionem. Nam lignum in quo Galbanũ enascitur, Metopion uocant. Cõstat amaris nucibus, Omphacino oleo, Cardamomo, odorato Iunco, Calamo, melle, uino, Myrrha, Balsami semine, Galbano & Resina. Probatur pingue, graui odore, quod magis Cardamomum & Myrrham quã Galbanum resipiat. Calfacit uehementer, & adurit, atq; extrahit. Ora uenarum aperit. Vlcera purgat. Ad præcisos neruos, & lacertos, ad hernias putri humore contractas, efficax est. Cæratis & malagmatis inseritur. Rigoribus, conuulsisq;, præsertim quibus ceruix in scapulas deiecta, & retrorsum cõtracta est, utile habetur. Sudores ciet. Vuluæ spiracula laxat, & eiusdem duricias discutit. In summa, molliendi naturam habet.

D

BARBARI COROLL.

MEtopium in AEgypto, præferebatur quondam Cyprino. abstulit deinde gloriam Phœnice. hoc e uilissimis erat.

EX. M. VERG. COMM.

NOn ferulam in Syria nascentem, ex qua Galbanum fullet, Metopium in historia eius hic ait appellari, sed liquorem, siue lachrymam eius. Credimusq; ideo, non ξύλον hoc loco, quod lignum, & materiam, uerum ὀπόν, quod liquorem significat, legendum esse. Nisi forte in historia, non hic uitium sit.

Sequitur mox, quod in cunctis græcis legitur, ex amaris Amygdalis, confici unguentum hoc. Quod non sic intelligendum est, ut Amygdalarum carnem credat aliquis illi misceri, uerum oleo ex illis expresso, confici hunc docere. Indicatque id, quod hic idem, in Amygdalino oleo dixit Metopium dici, quoniam scilicet priuatim in hoc unguento usus eius esset, eamque ob caussam, nos certius rem indicantes, ex nucibus illis expresso oleo fieri diximus. Iteq;, acerbo oleo, ut alterutrum eligi oporteat.

Non uidetur nobis deinde integer locus, ubi diximus, Emplastris additum, quas græci ab excedendo,

exedendo, septas uocant. Nec uolumus id pro certo legentibus accipi, neque enim sequax rei & sermonis ductus est. Nec accipiendi sunt hoc capite rigores in scapulas, ut non aliјs etiam rigoribus hoc ipsum remedium utile sit: aliјs enim rigoribus pariter proderit. Nos autem quod in Dioscoride legitur, qua debemus fide reddidimus. A

¶De MENDESIO. CAP. LXXI.

Mendesium cõstat Balanino oleo, Myrrha, Casia, & Resina. Aliqui tamen post singulorum pondera, Cinamomi exiguum adдunt, nullo compendio. Nam quæ simul contrita non fuere, uim nullam exhibent. Similem Metopio uim obtinet, sed inferiorem multo. μενδήσιον

BARBARI COROLL.

Mendesio colos niger: a loco ubi Mendes, hoc est, caper colitur. Veteribus inter laudatissima, & post Deliacum in AEgypto, prælatum quandoque uel Cyprino. Celebratur & Mendesium uinum ex AEgypto. Item Mendæuum, ex Thracia Hippocrati, contra renum uitia. Plin. lib. 13. cap. 1.

* EX M. VERG. COMM.

IN AEgypto fieri cõsueuisse Mendesium unguentum, & in ea AEgypti parte in qua Caper, qui Mendesios genti illi appellatur, coleretur, nomen indicat. Eiusq; rei testis Plutarchus est in libro quem scripsit, quod bruta ratione utuntur. Plinius Metopium & Mendesium, propria fuisse Aegyptiorum unguenta ostendit.

Nobis in hoc capite suspectum est, quod hic ait μετὰ τὸν κατασκευασμόν. significat enim singulorum per sua pondera adiectionem: cum tamen hic mox dicat, non communicare uires, quæ non fuerint simul decocta. Quibus colligere ratiocinariq; facile est, de coctura aromatũ in oleo, aliquid egisse Dioscoridem, & quod ponderis illic significationem habet, cocturæ notam & rationem habiturum fuisse.

¶De STACTE. CAP. LXXII.

STacte, uocatur pinguitudo recentis Myrrhæ cum exgiua aqua tusę, & organo expressæ. Ea perquam odorata, ac preciosa est. atque unguentum per se facit, Stacte nominatum. Maxime probatur, quæ nullam olei mistionem admisit, cuius minima portio compos est uirium plurimarum. Vim Myrrhæ calidis unguentis correspondentem habet. στακτή B

BARBARI COROLL.

STacte dictum, quoniam e stillaticia dũtaxat Myrrha fiat: colore pallido, suauitate mira, sed amaritudine præcipua. Constabat & Myrrha unguentum regibus Persicis dicatum, quod illi capite, ceu diadematis uice impositum gestabant. Sed addebatur Myrrhæ, Labyzos appellata, quam multo preciosiorem, q; Myrrham esse, Dinon scribit. Appellatione unguenti AEgyptiј, Stacten uenire, autor est Atheneus. Hippocrates, pro eo, q; ex Acanthes uocatæ floribus conficitur, & Pæderos ab aliјs uocatur. Olei uero AEgyptiј uocabulo, idem Hippocrates Cicinum significat. Vbi uero adiјcitur, candidum Aegyptium, pro Libino capitur, ut Galeno placet.

EX M. VERG. COMM.

NOn uidetur Theophrasto, Theophrastumq; secutis scriptoribus, & Dioscoridi huic nostro, eadẽ Stacte esse, nisi forte, quod in Theophrasto legitur τῆσ σμύρνησ ἡ μὲν στακτὴ ἡ δὲ πλαστή, non ad genera eius, sed ad partes & usus referendum sit: diuiseritq; Theophrastus, nõ Myrrhæ genera, sed docuerit in expressa Myrrha primam destilationem, ad unguentum Stacten, reliquam uero Plasten, quasi ficticiam, eo q; conformaretur, appellari. Hic enim, & hoc capite, & mox in Myrrhæ historia, Stacten indicat, primam cum exprimitur, Myrrhæ destillationẽ esse, significareque hanc uocem, simplex ex ea factum, qua ratione præmonstratum est unguentum. Neque enim aliter intelligi potest eo loco, qua expressa Stacte excipitur, & mox. quę etiã multam Stacten dat: omnia, si diligentius res expendatur, non ad Myrrham simpliciter, sed ad bonitatem, usumque eius pertinentia.

A destillando, quod græci στάζειν dicunt, Stacte dicta est, significatq; ea uoce non simpliciter Myrham, uerũ ex expressa Myrrha pinguissimã eius destillationẽ indicat Lucrecius, dicẽs,

C Aut Amaracini blandũ Stacteq́; liquorem. Odoramento, & unguento eam coniungens. Meminit Columella etiã in carmine suo, cum cecinit. Et melior Stacte, ponatur Achaica Myrrha.

Quin etiam antiquorum græcorum lexica, non Myrrham, sed τὸ ἀπὸ τῆς σμύρνης γινόμενον μύρον, Stacten diffiniunt. Ob quæ inclinat animus, & in hoc, & alijs scriptoribus non Myrrhæ aliquod genus, sed quod optimum et pinguissimum ex ea destillet primum, hanc Stacten esse, quæ per se nullo alio aromate adiecto, unguentum fit. Neq; obstat quod Plinius ait. Sudãt autem sponte prius, quam incidantur Stacten dictam. Et paulo post, Precia ex occasione ementium uaria. Stacte a sex ad quinquaginta. Potuit enim Myrrhæ genus unũ, eadem hac uoce a destillãdo facto significari. Quemadmodũ idem Plinius lib. 17. cap. 11. de Resina agens ait. Hanc mares dumtaxat ferunt, & eam græci Sacten uocant, odoris grauissimi. Ex quo facilis cõiectura est, non Myrrhæ tantum propriam uocem Stacten esse, sed aliorũ etiam liquorũ lachrymarumq́; ex arborum truncis destillãtium. Quæ autem dicta a nobis hoc capite sunt, ad unguentum, non ad Myrrhæ genus: ut certius adhuc in Myrrha ostendemus.

¶ De CINNAMOMINO. CAP. LXXIII.

κιννάμώμινον

CInnamominum e Balanino oleo, & Xylobalsami, Calami, Iunci odorati spissamentis, atq; Cinnamomi, & seminis Balsamini sua uitate, quadruplaq; Myrrhæ ad Cinnamomum portione cõstat. Mel ad cogẽda omnia adijcitur. Laudatur acre, molli odore, plane Myrrham redolens, crassum, odoratum, gustu perquam amaro. Id non a Resina, sed myrrha crassitudinem obtinuit. Resina enim neq; amaritudinem prębet, neq; ullam odoris gratiam adijcit. Vim habet admodum acrem, amarã, & calfacientem. Itaq; ora uenarum aperit. Calfacit, discutit, dissipat. Hu-
D mores & spiritus attrahit. Caput aggrauat. Contra uuluæ uitia cum duplo oleo, cæra, & medulla efficax est. Ita enim fere acrimonia exolescit, & quædam emolliendi uis contrahitur. Alioqui adurit, & præ cæteris unguentis indurat. Facit mirum in modum ad fistulas, & ulcera quæ putredinis uitium senserunt. Item ad hernias humidiores, carbunculos, febriũ rigores, tremores, gangrænasq; cum Cardamomo. Aduersus serpentium morsus, illinitur. Scorpionum & phalangiorum ictibus cum tritis grossis imponitur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 13. capi. 1.

CInnamominũ, quod mel accipit, odoratum sit, a nõnullis quæritur. Precia eius prodigiosa a denarijs. 35. ad. 310.

EX M. VERG. COMM.

CAret certo intellectu, quod in omnibus græcis legitur hoc capite, δύναμιν δὲ ἔχει σφόδρα δριμεῖαν καὶ θερμαντικὴν καὶ πικρὰν, a nobis contra communem τοῦ πικροῦ. i. amari significationẽ his uerbis. Acerrimas habet uires, calefacit, maturatq;. Nec absurdo, ut nos credimus, in mutatione eius uocis consilio, & rei sensu. Paulo enim ante de amaritudine eius hic egerat. Incontinuumq; est, si quis dicat, amaras alicuius rei uires esse, presertim, cũ de calore, acrimonia, aperiendi discutiendiq; ui, & potestate agitur, quæ in diuerso penitus genere a saporibus sunt.

Eam ob caussam, ex historia Cinamomi πεπτικὴν δύναμιν. i. maturãdi uim, pro illo πικρὰν, id est, amaram, in hoc caput transtulimus: quod q́; bene, et ex re factum sit, aliorum censurę relinquimus, quibus licebit semper cum libuerit ad amaritudinem redire.

¶ De Nardini unguento. CAP. LXXIIII

νάρδινον

RAtio Nardini faciundi euariat. Nam aut Malabathrino folio, aut sine eo fit. Complurimum autem Balanino oleo, aut Omphacino.

phacino. Iuncus odoratus spissamenti gratia adijcitur, sicuti propter odoris suauitatem Costus, Amomum, Nardum, Myrrha. Balsamũ. Laudatur tenue, non acre, Nardi aut Amomi odorẽ referens. Vis ei extenuans, acris. Expurgat. Excalfacit. Humorem extenuat. Hoc liquidum est, nec habet strigmenti crassitudinem, nisi Resinam recipiat. Fit etiam simplex ex Omphacino oleo, Iunco, Calamo, Costo, & Nardo. A

BARBARI COROLL.

NArdinum, Galenus spicatum Romæ dici solitum, & fœminis, præcipue diuitibus familiate, prodidit. Nardus uero Pistica, siue unguentum, de quo mentionem literę sacræ faciũt, probam & fidelem, & quæ adulterata nõ sit, Nardum significat Hieronymo. Quidam a loco, nomen id fuisse putant. Nardinum e Tarso Ciliciæ commendatissimum. Vnguenti nomen est & Nardus Cyzicena, in quod tamen Nardum quandoq; non quæritur, nisi Gallicum. Ingredit & Arnabo. Iulius Pollux, & Babylonicum Nardum, pro unguento uidetur accepisse. Galen. lib. 13. cap. 1.

EX M. VERG. COMM.

PRobatur in Nardini unguenti confectione &c. Græce, ἐσὶ δὲ χρηστὴ ἡ λεπτή. In fœminino genere rem indicauit, quæ ad unguentum, nulla ratione referri potest: oporteteq; ad aliquid referri, quod fœminino genere non longe inueniatur. Nihil autem aptius nobis uisum est, q̃ ad Nardum, quæ nomen unguento dedit, referre: monuitq; in eo nos omniũ probatissimus mihi codex, in quo non λεπτή, sed λιτὴ legitur, quasi ignaua, & uulgaris Nardus, in unguenti confectione probetur. Quam certius adhuc describẽs, acrimoniã illi abstulit, & siccæ Nardi, & ob id minus olẽtis, aut Amomi odore ꝓbauit. Qualia aũt hęc fuisse quondã cõijcimus, talia etiã docemus, qđ sępe alias testati sumus, liberã legẽtibus ꝓbãdi, & imꝓbãdi nostra hęc relinquẽtes.

Quod autem Dioscorides ait, uariam Nardini unguenti confectionem esse, eo pertinet, ut ostendat Nardinum ideo dici, quod non uera Nardo tantũ conficeretur, sed alijs etiã, quę odore Nardo similia essent: quale Malobathrum est, quod Folium quondam dictũ fuisse testati sumus: ideoq; factũ fuisse, ut Nardinum aliquãdo Foliatum diceretur, crederetur q; a multis idẽ esse: cũ tamen diuersa materia confectum, alterum ab altero manifesta uarietate differat. B

Quod etiã in Euangelio legitur Spicatũ, eãdẽ caussam habet, ut ex spica Nardi confectũ, ab alijs discerneretur. Indicauitq; id Pau. AEgineta, quo loco de auriũ uicijs & remedijs agit, inter quæ foliatum & spicatum diuersa numerat unguenta: uerisimileq; est, ex omnibus quæ odore Nardi essent potuisse fieri, ideoq; hunc dixisse, multifariam confici Nardinũ unguentũ.

De Malabathrino. CAP. LXXV

MAlabathrinum spissamenta Nardini habet. Insuper Myrrha additur, qua de caussa calfacit, Crocino, aut Amaracino, uiribus correspondens. μαλαβάθρινον

BARBARI COROLL.

MAlabathrinum succo folij eius, nullo prꝑterea coniecto, nobile unguentum. precium in libras. 60. Foliatum quoq; appellari diximus. Quanquam dicat aliquis, Nardinum quoq; Foliatum uocari posse: quia folium Malabathri quandoq; accipiat, quod & Dioscorides in Nardino meminit. Paulus quandoq; Foliatinum, pro Foliato appellat. Idem Foliatum, Spicatũ, Moschaleon, & Commagenum, fœminis ad odorem tantum quæri affirmat. Plin. lib. 13. cap. 4.

EX M. VERG. COMM.

FOliatum proprie unguentum hoc dicitur. Succo enim folij, quod idem Malobathro est, conficitur. Cætera eadem illi, & Nardino sunt.

De IASMINO. CAP. LXXVI

APud Persas fit, quod Iasminum cognominatur, ex albis floribus Violæ, quorum sextans, in italicum sextariũ Sesamini olei demittitur, Violis ut in Lilino diximus, uicissim permutatis. Apud Persas in- ἰάσμινον

C ter epulandum usurpatur odoris caussa. Nam toti corpori conuenit, præsertim cum in balneas descensum est. Sed his opitulatur corporibus quæ calfactionem, laxationemq; desyderant. Grauius enim spirat, q; ut libenter a plærisq; recipiatur.

BARBARI COROLL.

IAsme si quis interpretetur, Violaceũ significat: quanquã Violaceum illud quod triuiale est Iaton potius appellant græci. Theophrastus Leucoion. ut ipsam quoq; Violam. Aliud hoc q; quod Regale nominatur, a Persis conditum atq; Parthis. ŋ fœtentis animæ uirus, multitudine ciborum & ebrietate natum, accersita odorum commendatione summouet. Vnguentũ hoc & Iasiminum, & Iasimeleon, & Iasme dicitur. Quæ uox admonet me, ut ex ea fere Viola cõpositum intelligam, quæ uulgo Iesiminum uocatur, distinctiones & harundineos parietes in hortis opere topiario cõuestiens, flore candido, præcipuæ suauitatis, folium in uiridi nigricãs, oblongum, fastigiatum, mucrone languido, magnitudine Rosacei, sed angustum. Hoc Violę genus Persicum, & Particum, & omnino peregrinum uocauerim, ab alba Viola, nostrate longo interuallo distãs, ueteribus (ut arbitror) incognitũ, saltẽ Italiæ. Recentiores tria Iasmes siue Iesimini genera cõstituunt, albam colore, ceruleam, & in AEgypto lutheam, qualem & in Venetia nasci modo cernimus.

EX M. VERG. COMM.

FLorem quem omnes Iesiminum dicimus, colore candido, Violis figura non dissimilem, Violam antiqui uocabant, ignotum diu Italiæ, ut uidetur, nunc autem plæbis hortos etiã grato odore commendantem, tam notum omnibus, ut nulla descriptione nostra indigeat. Credimusq; nos de eo egisse hunc scriptorem, cum cõmunis Violarũ historia tertio uolumine ab eo tractatur. Numeratis enim albis, lutheis, seu purpureis Violis, quę cõmunes & notæ omnibus sunt, quartũ genus colore ceruleo addidit, quæ nullæ in Violarum genere nũc cognoscũtur, necesseq; est ad Iesimini huius florem referri ceruleum colorem illum. Posteriores enim &
D inter eos Serapion, tria Iesimini, ex colore discrimina, & genera fecerunt, Cãdidum, Lutheũ, quem ille Citrinum, & Ceruleum, quem cœlestis coloris uocat, omnes quõdam peregrinos, & Italiæ ignotos, nunc omnibus cõmunes: uidetq; Italia & habet iam non candidos tantum, sed lutheos etiam Iesiminos. Nec in alio Violarum genere Iasme hæc, & Iasminũ unguentum intelligẽdum est. Nam quod Palladius Violaceum docet, a græcis ἰάτιον dictum, ex Violis proprie nunc dictis, conficiebatur. Violasq; nos græcorum more dicimus eas, quæ primę uer nũciantes, plures uno ramulo florent, paucis & exiguis folijs, colore triplici, candido, lutheo, & purpureo, præcipui in medicina usus. Quam enim Theophrastus nigram dicit, in alio genere ab antiquis numerata est, de qua suo loco dicemus. Videntur postremo nobis male sibi inuicem respõdere, in Iesimini huius cõfectione, olei sextarium, & flores unciæ duæ. Credimusq;, in florum pondere uitium esse, nec tam exiguo flore, tantã olei mensuram satis posse odorari.

De MYRRHA. CAP. LXXVII.

σμύρνα — MYrrha lachryma est arboris, quæ in Arabia gignitur, AEgyptiæ spinæ nõ dissimilis. e cuius uulnere defluit lachryma in subiectas tegetes. Alia circum caudicem concrescit. Dicitur ex his aliqua Pediasimos, præpinguis, qua expressa Stacte emittitur. Alia Gabirea, pinguissima, læto & pingui solo nascens: ea copiosam sudat Stacten. Omnium prima est, quæ Troglodytica appellatur, accæpto cognomine ab tractu, in quo prouenit, splendens, subuiridis, ac mordens. Quinetiam legitur tenuis quædam, quæ Troglodyticæ secunda est, Bdelij modo mollis, uerum odore grauiuscula, apricis nascens. Alia Caucalis cognominatur, scabra præter modum, nigra, & retorrida. Omnium deterrima, quæ Ergasima dicitur, pingui carens, cano situ obducta, acris, ad

[margin: πεδιάσιμον, γαϐιρέα, ἐργασίμα]

gummi

gummi imaginem uergens,& uiribus eius proxima. Improbatur Amminea cognomine. Ex his paſtilli fiunt, ſed e pinguibus pingues, & odorati, e ſiccioribus haud quaquam pingues, & inodorati. Minus uiribus pollet, quæ oleum non admiſit, cum in paſtillos digerebatur. Adulteratur macerato gummi aqua, in qua Myrrha maduerit. Eligenda eſt recēs, ſquallore obſita, leuis, undiq; concolor, quæ confracta internatos quaſi ungues, cādidos & leues oſtendat, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciens. Superuacua & inutilis eſt grauis, coloris Picei. Calfacit, cohibet. Soporem gignit. Siccat, aſtringit. Vuluam emollit, & pręclusam laxat. Menſes & partus celeriter extrahit, cum Abſinthio, Lupinorū cremore, uel ſucco Rutæ admota. Tuberculo fabæ deuorat in uetere tuſſi, orthopnœa, in laterū pectoriſq; doloribus, in alui profluuio, & dyſenteria. Rigores diſcutit, duabus horis ante febrium acceſſiones, fabæ magnitudine pota cū pipere & aqua. Subdita linguæ, liquataq;, ſcabriciem arteriæ expolit. Et denſam uocem expedit. Ventris tineas enecat. Contra grauem oris halitū manditur. Et aduerſus alarum tædia cum liquido alumine illinitur. Gingiuas & dentes ſtabilit, colluto cum uino & oleo ore. Vulnera capitis illitu glutinat. Medetur fractis auribus, ac oſſibus nudatis, peruncta cum cochleæ carnibus. Item purulentis auribus, inflammatiſq;, cū meconio, caſtorio, & glaucio. Ad uaros autem, cum caſia & mel le illinit. Impetigines ex aceto purgat. Defluētes capillos cum Laudano, & uino myrteo illita, firmat. Diuturnas diſtillatiōes lenit, illitis pinna naribus. Oculorum ulcera complet. Albugines tollit. Caliginem diſcutit. Scabriciem leuigat. Fit e Myrrha perinde atque Thure fuligo, & ut poſtea oſtendemus, ad eadem conueniens.

A

B

BARBARI COROLL.

MYrrha græce σμύρνα dicitur, & Zmyrna: ob id & notis duabus, zz, ſcribi ſolet a Medicis. Hanc & Myram uocat Hippocrates. Minor altitudine, ſed fruticoſior eſt Thure. Ad. v. tamen cubita creſcere arborem Plinius meminit, caudice duro, intortoque, & craſſiore q̃ hominis ſura, & ab radice etiam q̃ reliqua ſui parte, corticem leuem, proximumque Vnedoni, Andrachnæue. Folium Oluſatri, quidam Oliuæ tradunt. uerum criſpius, aculeatum, extremitate ut Iligneū, Theophraſtus Vlmeo ſimile. Niſi quod ſuſpicor, librariorum menda ſit, ptele as, pro aleas contrarie ſcribentium. Scabrum alij, ſpinoſumq; dixere. cætera ſimilem Terebintho, aut Iunipero, etiā guſtatu. Foliū etiamnum rotūdius. Veteris odoratior lachryma eſt, ut in Vite. Prima eius partitio, ut aliam Stactem, hoc eſt, ſtillaticiam, aliam Plaſten, hoc eſt, fictitiam a Theophraſto nominatā ſciamus. Permixtam arboribus Thuris naſci tradūt. Alij ſeparatim. Sed & alijs Arabiæ locis proueniunt. E ſiluis quoq; laudata, quam a Troglodytis Sabæi tranſitu maris petunt. Satiua ſilueſtri præfertur. Gaudet raſtris & ablaqueationibus. Melior, radice nuda, refrigerataq;. Falſum eſt, e Thuris arbore utranq; gigni. Inciditur bis, ijſdēq; cū Thure tēporibus, ſed a radice uſq; ad ramos, q ualeāt. Sudat ſpōte antequā incidat, Stactē uocatā: cui nulla pręfertur. Poſt hanc ſatiua, & in ſilueſtri quoq; melior æſtiua. Regi Gebēnitarū quartas partes Myrrhę pendent. Deo nō dant, quia & apud alios naſcatur. Coemptā paſſim, ac pluribus locis in folles confarciunt, ipſiq; unguētarij probitates digerūt odoris & pinguitudinis argumētis. Aliter nomina generū tradidit Plinius q̃ Dioſcorides, hoc ordine. Prima Stacte, cui precium a. 13. ad. 50. Secunda ſatiua, cui precium ſummum ad. 22. Tertia ſilueſtris. Silueſtrium genera complura. Primuſque inter eas locus Troglodyticæ: cuius nucleo preciū ad. 16.

Plin. lib. 12. capite. 15.
Theophraſt. lib. 9. cap. 3.

Myrrha optima dicitur quae sponte manat et sic lacryma ab arbore priusquam incidatur

C probatur pinguedine, aspectu aridiusculo, sordida, et plane barbara, acrior cæteris. Proximus Erythrææ, quam intelligi Arabicam uolunt, Mineam uocant alij, preciumq; eius ad.16. Huius species quatuor. Stactea, Atramitica, Gebenitica, Ausiritis. In quibusdam exemplaribus non habetur Stactea. Tertius Dianitidi. Quartus Collaticiæ. Quintus Sembracenæ, a ciuitate regni Sabæorum, mari proximæ. Hæc hilaritate insignis est, sed uiribus infirma. Sextus Druisi tidi. Est & candida uno tantum loco: quæ in Messalum oppidum confertur. Diuersa sit a prædictis, Odoraria cognomine atq; Sea, quoniã plæriq; sextam in Plinio, nõ Seam legunt, haud constat: cui precium redditur ad.14. In plenum probatio Myrrhæ, glebis exilibus, nec rotundis in concretu, albicantis succi, & tabescentis. Secunda bonitas, intus uaria. Pessima, quæ intus nigra. Peius, si sit etiam foris. Adulteratur Lentisci glebis, & Cucumeris succo, amaritudinis caussa, sicut ponderis, Spuma argenti. Reliqua uitia deprehenduntur, sapore gummi dentelentescentis. Fallacissime autem Indica Myrrha, quæ ibidem quadam e spina colligitur, multo detetior: atq; hoc solum peius affert India. Nascitur & in Gedrosia, ut inquit Strabo. Argillosa uero terra, crustosaq; prouenit in Arabia. Describitur a Dioscoride, & uocata Caucalis, * colore atro, retorrida, ὑπέρωρον, conuerti, maturitate insignis. Quemadmodũ & exoleta dicimus, quæ græci ἔξωρον, & ἔξωρα. Quidam corruptum locum putant & ὑπέρσκληρον legendum arbitrantur, hoc est, prædurum atq; scabrum: quod & barbara illa Mauritani Serapionis interpretatio secuta est. Quanquã & τὸ ὑπέρωρον, etiam hilaris, speciosaq; transferri potest: qualem Sembracenam fuisse diximus ex Plinij sententia. Hæc inquit, ante alias hilaris est, sed uiribus tenuis. Seorsum indicabitur & herbæ genus apud nos Myrrhis & Myrrha nominatũ. Itemq; apud græcos. Quanquam pro aromate illi quidem proprie non Myrrham, sed Smyrnam uocant.

EX M. VERG. COMM.

Diximus non multo ante, cum de Stacte unguento ageremus, uideri nobis Stacten, pinguiorem, melioremq; expressæ Myrrhæ partem, huic scriptori esse, cum tamẽ Plinius Stacten, Myrrhæ genus manifeste faciat. Et Theophrastus libro.9. idem testari credatur: quod tam certum hoc capite nobis sit, ut nõ aliter intelligi a quoquam, Stacte in medicina possit, q̃ expressę Myrrhæ prima distillatio, et quasi pinguissimus flos. Aliter enim, alijsq; appellationibus a Plinio hic Myrrhæ genera numerat, numera tisq; duobus, Peliasma scilicet, & Gabirea, quas pinguissimas appellat, ex utraq; expressa, copiosam reddi Stacten dicit. Quo ductu sermonis, quarumq; uocum significatione, nihil certius audiri potest. Nec aliud colligi, quam esse huic Stacten pinguissimam, & primam expressæ Myrrhæ destillationem, cuius in unguentis & medicina, præcipuus & laudatissimus esset usus. Nec obstat quod Plinius ait. Sudãt autem sponte, priusquam incidatur, Stactem dictam. Id enim plenius, ut in Resina lib.7. forte appellauit, a destillando facta appellatione, & quoniam intelligeret, ut in expressa Myrrha Stacte reliquis partibus antefertur. Sic in fluxu eius ex arbore, probari magis sponte sua, q̃ inciso arboris cortice destillantem. In multis enim naturæ hic ordo, & quasi lex est, ut quæ prima, & sponte sua fluxerũt, meliora & minus fæculenta excipiantur. Quodq; & Theophrastus ait. τῆς δὲ σμύρνης ἡ μὲν στακτὴ ἡ δὲ πλαστὴ, id est, in Myrrha alia Stacte, id est, stillaticia, alia Plaste. i. ficticia, non satis pro comperto nobis est, ad genera ne eius, an ad artificiosam expressionem referendum sit. πλαστὸν enim, artficium & opus humanum habet. Siue enim fingere, siue conformare dicas, utrumq; hominis est. Confirmareq; hoc uidetur non multo post Dioscorides cum ait, fieri ex Myrrha expressiones, ex pingui odoratas & pingues. Mox ignauã, & inefficacem esse expressam, quia oleum eius τὴν ἀνάπλασιν, id est, inconfirmationem nõ admiserit. Eodem uerbo usus, quo et Theophrastus in diuisione illa usus est. Quæ omnia longius a nobis dicta fuerũt, ut qđ Dioscoridi & Plinio idem non est, certius a legentibus agnosceretur: scirentq; omnes, huic scriptori, Stactem primam expressæ Myrrhæ destillationem tantum esse, neq; in medicina uoce illa aliud significari.

Myrrhæ stacte id est stillaticiæ. (handwritten margin note)

Non sunt præterea Plinio & huic eadem generũ nomina. Hic in primo ordine Pediasmon, id est, campestrem numerat, Theophrastum ut uidetur, secutus, qui de Thure & Myrrha longiorem historiam sic incœpit.

Nascuntur autem Thuris & Myrrhæ arbores, aliæ in monte, aliæ ad radices montis, in priuatis agris. Ideoq; aliæ coluntur, aliæ cultura carent. Feruntq; montis excelsam altitudinem esse, siluestrem habitum, & niuibus conspergi, ex quo in planiciem profluunt flumina, quę. quoniam a græcis πεδίον dicitur, hic Pediasmon, quasi in campestri solo natam Myrrham appellauit, ut ea appellatione, a montana distingueretur.

Cæterę generũ in Dioscoride appellationes, quẽadmodũ & suæ, Plinio incertæ nũc sunt.

Irrepsit

Irrepsit inter hæc genera uitium etiam. Nam quod hic ait, συλλέγεται δέ τις καὶ λεπτὴ μετὰ τὴν τρωγλοδυτικὴν ἀριθμουμένη. &c. non λεπτή, idest, tenuis, uerum, λευκή, idest, candido colore legendum est. Sic quoq; nos reddidimus, Plinio & alijs autoribus accedentes: qui inter alia candidũ numerant: idq; palam testatus est dicens. Est & candido uno tantum loco. Nec nos in eo tantum ueterum autoritas mouit, quam quod tenuitas, parum Myrrhæ competere uidebatur, quæ glebosa, & in offas conuoluta, longe ab ea forma abest: & quod frequẽtissimus toto hoc opere hic error est, ut ubi λευκόν, quod cãdidũ est legi oporteat, illic λεπτόν, quod tenue legatur. A

Quod deinde ὑπέρωρος, & nos uertimus, eorum modo quæ exoleuerunt arescens. Non adeo difficilem habet intellectum, ut dubitandum tãtopere, in Corollario suo, de uocis eius significatione Hermolao fuerit, qui maturitate insignem conuertens, parum proprie rem significauit. Inter cætera enim, quæ græcis ὥρα significat, & speciosus habitus est, & quasi ἀκμή dicuntur ὡραῖα, quæ nec citius, nec serius in usum ueniunt. Sic Plinius Horeum mel uocauit, alterũ eius genus, quod præcipua tempestate conficeretur.

Variant antiquiores græci in ea quam ergasimon dicũt, quam alij gummi, uiribus & aspectu, alij uiribus & odore referre testantur. Nos quod in pluribus legebatur, illud reddidimus.

Coniungitur huic parti statim quod omnino uitiosum est, & in quo male sequax & incertus sensus occurrit, a neutro in comune genus traiectus. Idq; huiuscemodi est, καὶ πιέσματα δὲ ἐξ αὐτῶν γίνεται ἀπὸ μὲν τῶν λιπαρῶν εὐώδη καὶ λιπαρά, ἀπὸ δὲ τῶν ξηρῶν ἄλιπῆ καὶ οὐκ εὐώδη. Quod totum a nobis sic redditũ est. Exprimuntur omnes, quodq; ex pinguibus expressum fuerit, odoratum pingueq; est, quod uero ex squalentibus & aridis, nec pingue, nec odoratum. His tam aperte & tam certo sensu dispositis, nulla fœminini generis intercedente uoce, succedunt hæc statim, ἄτονος δὲ διὰ τὸ μὴ προσειληφέναι ἔλαιον εἰς τὴν ἀνάπλασιν. Quod si uelit aliquis, ut res habet, latinum facere, non aliud aptius, quam si a masculino, uel fœminino nomine incipiens (comune enim illic genus est) dicat.

Infirma, quod oleum in conformatione non acceperit. &c. Quæ uoces superioribus coniunctæ, nullum indicãt legitimum sensum. Nec suspicari, sed pro comperto habere uitium illic esse, oportet. Videtur autem nobis, potuisse quondam hic sensus & rei series esse, ut quoniam in Myrrha sint crassiores aliquæ parteis, doceret hoc loco Dioscorides, faciendã ex omni Myrrha Stacten, idest, exprimendã, adfusa aqua, myrrham, ut in Stacte unguento præmonstratum est, seruandumq;, & in pastillos conformandum quod expressum destillasset: & quoniam in Myrrha bonitas odoris, & ad sanitatem in morbis uires essent, sic expressam Myrrham alteram odoris .s. commendationem & usum amittere, fieriq; ἄτονον, infirmam & ignauam; non in uiribus ad sanitatem, sed in odore ad uoluptates, & delitias uitæ. Indicatq; id, quæ subiecta statim caussa est, quod oleo careat, quo, experiẽtia docuit, diutissime seruari odores, & facile citissime perituros, nisi unguine & humore eius contineantur. Testantur id Plinius, Plutarchus, mille alij, ne longiores simus. Ex hac itaq; caussa, facilis coniectura fuit, de infirmitate odoris agere illic Dioscoridem, neq; ἄτονον forte antiquam, ueram fuisse lectionem, ἄνοσμον, idest, sine odore legendum esse, ut una uoce infirmitatem & rem indicaret. Conijcimus tamen hoc, non decernimus. B

Quo loco deinde legitur, contra alarum dolores, cum liquido alumine pari utiliter inungitur, iniectus mihi scrupulus, non dolores forte, sed uirosum & hircinum odorem illum qui ea parte sentiatur, legendum esse. Suspitioni huic nostræ caussam dedit, quod hic ipse in metallis, de omni alumine agens contra ingratos alarum, & uirosos odores inungi eo præcepit, quoniam illi astringendi, & repurgandi uis sit: nunc autem Myrrha illi adiecta, non tantum uidetur ea præcipere, ut absit malus odor, quam simul etiam nouo & meliore odore qualis in Myrrha est, tetrum & hircinum ille delere.

De Bœotica Myrrha. CAP. LXXVIII.

Bœotica Myrrha, dissecta radix est arboris cuiusdam in Bœotia nascentis. Melior est quæ Myrrham odore representat. Vis ei calfactoria inest. Emollit, discutitq;. Suffimentis commodissime inseritur. Βοιωτικὴ σμύρνα

De Styrace. CAP. LXXIX.

Styrax lachryma est arboris malo Cotoneæ similis. Præfertur for- στύραξ
descens, flauus, resinosus, albicantibus grumis, quamplurimum in

C fua odoris gratia permanens. qui dum mollitur, melleum liquorem reddit: qualis e Caftabala urbe, Piſsidia, & Cilicia deuehitur. Deterior niger, furfurofus, canoq; fitu obductus. Cæterũ lachryma inuenitur gummium fimilitudine, perlucida, & Myrrhæ æmula. Verum perpauca manat. Adulteratur ligni Scobe, quam uermiculi erodentes excuſſerunt, melle, & Iridis craſſamento, & quibuſdam alijs. Alij cæram, aut adipem odoribus imbutum, flagrantiſſimis folibus cum Styrace fubigunt, & per laxa cribri foramina in frigida aqua uermiculos exprimunt, uenundantque. Styracem hunc, quoniam in uermiculorum fpeciem contrahatur, Scoleciten cognominant, quem tanquam fyncerum imperiti approbãt: non animaduertentes ad præcipuam odoris fragrantiam. Siquidem acer admodum eſt, qui adulterationis uitio caret. Styrax calfacit, emollit, & concoquit. Medetur tufsi, deſtillationibus, raucedini, grauedini, & retuſæ uoci. Vuluæ præclufæ, duriciaue laboranti conuenit. Ciet menfes potũ, appofituque. Aluum leuiter mollit, fi exiguum cum Refina terebinthina bibatur. Miſcetur utiliter diſcutientibus malagmatis, acopiſque Adoletur autem & igni torretur, ut fiat ex eo ueluti ex thure fuligo, ad eadem conueniens ad quæ thuris fuligo. Ex eo etiam in Syria Styracinum oleum componitur: quod calfacit uehementer, & emollit. Verum caput dolore afficit, adgrauatq;, & foporem adfert.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. capi. 17. 25. libro. 24. capite. 6.

STyracem Syria ſupra Phœnicem gignit, ad Gabala, fiue ut Diofcorides fcribit, Catabala & Marathunta, & Caſſium Seleuciæ Pieriæ cognominatæ montem. Arbor & lachryma eodem nomine eſt. Hæc illi ex auſtero iucundior. Intus arbori fimilitudo harundinis, fucco prægnãs. In eam fere per Canis ortum aduolant pennati uermiculi erodentes, ob id in Scobe fordefcit. Laudatur & e Sidone, Cypro, e Creta uero minime. Ex Amano Syriæ medicis, fed unguentarijs magis. Placet maxime purus. Improbatur colos cano fitu obductus. Adulteratur Cedri Refina, uel gummi, aut amygdalis amaris: omniaq; ea guſtu coarguuntur. Exit & in Pamphilia, aut Pifidia prope Selgam Lacedæmoniorum in eo tractu coloniam. Sed acrior, minuſque fuccofus, ut Helianus autor eſt poſt Strabonem. Ibi filuam eius ligni fertilem fuiſſe tradunt, e quo miſſilia corneis fimilia conficerẽtur. Vnde ortum, ut Tonfillę præpilatæ, quas gręci alio nomine Vrofcos uocãt, Styraces appellari confueuerint. Ibi caudicem uermiculus, ramẽtaq; congerit ad radicem, deinde fluit humor, & fcobi fe ad radicem collectæ miſcent. Pars quæ nõ leprofa modo, fed terrofa quoq; eſt, odoratior, ut inquit Strabo, eſt. In AEthiopia quoq; Styracem prouenire fcribunt. Precium optimo. 19. Qualitatem eius non unam eſſe, argumento funt cognomina in compofitione medicinarum frequentia, Chrymatias, Calamitis. Afpros, hoc eſt (ut puto) candicans. Chrymatiam Arabes interpretantur eum, qui rarus inuentu, & * gummi fimilis defcribitur. Iidem Calamitin, quanquam harundine fua mixtus, ipfo nomine fignificatur. Pro liquido tamen accipiũt, & faſtigia Styracis duo faciunt, ficcum, & liquidum, confufione magna: q aliquando liquidum Styracen pro Myrrha Stacte fumunt: aliquando ex eadem arbore colligi utrunq; putant, liquidum, atq; ficcum. Aiunt Arabes Styracen e Syria petẽtes, in pellibus hircinis urere, ut odorum fuorum Thuris & Myrrhæ fatietatem acrimonia peregrini ligni redimant. Iidem petunt Elimæos arborem brutam Cupreſſo Sufæ fimilẽ, ex albidis ramis, iucundi odoris accenfam, & miraculo, ut inqt Plinius, hiſtorijs Claudij Cęfaris celebratã, cuius Parthi folia potionibus infpergant, odore Cedri. Fumum eius cõtra ligna alia remedio eſſe prædicant. Nafcitur ultra Phafim, Tigrimq; in finibus oppidi Scinæ, in monte Scanthro. Sunt autem Elymæi Aſſyria gens, Sufianæ Perfiæ contermina. Petunt & in Carmanos arborem Strobum, quam uino Palmeo perfufam urũt, fuffiuntq; tecta. Nidor a lacu

naribus

naribus ad solũ iocundus reciprocat, q citra dolorẽ caput aggrauet, & somnũ ægris cõciliet. A

EX M. VERG. COMM.

BOnitate in eo excellit, qui ruffus & pinguis. &c. Non ut in impresso sic in cæteris ῥυπαρόν, quod pingue significat, quod sordidum est legitur, sed una tantũ & altera mutatis literis.

¶ De Bdellio. CAP. LXXX.

BDellium, alij Bolchon appellant, alij Madelcon. Lachryma est saracenicæ arboris. Probatur gustu amarum, translucidum taurini glutinis in morem, intus pingue, liquescens facile, ligni ac sordis expers, suffitu odoratum, ungui simile. Est etiamnum Bdellij genus sordidum, nigrum, in offas conuolutum, Aspalathi odore, ex India aduectum. Defertur etiam a petra oppido siccum, resinosum, liuescens, sed facultate secundum. Adulteratur gummi: sed ita uitiatum non perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec usqueadeo suffitionibus odoratum. Calfacit & emollit. Duricias, & turgentia guttura, humidasq; hernias discutit, cũ ieiuna saliua impositum. Vuluæ spiracula laxat appositu & suffitu. Et partus, humiditatesq; omnes extrahit. Calculos potu comminuit. Vrinam mouet. Tussientibus, a serpente percussis utilissime datur. Valet ad rupta, uulsa, intentas laterum membranas, & discursantes spiritus. Malagmatis inseritur, quæ contra duricias & neruorum nodos prosunt. Contusum resoluitur affuso uino, aut aqua calida. βδέλλιον

BARBARI COROLL.

BDellium, in nomine est, ut Galenus inquit, Scythicum & Arabicum. Scythicum nigrius, resinosiusq;. Arabicum trãslucidius et siccius. Vbi nos Sambracenicę cõuertimus, in Dioscoride, saracenicę legebatur. Sed nos Plinium secuti sumus: quanquam de Myrrha commentantem. Cæterum optionem do, utrũ probent, qui hæc cognoscunt: ut obiter criticos effugiã. B Pli. li. 12. ca. 9.

EX M. VERG. COMM.

ANtiquæ & communes Plinio Bdellij appellationes, omnes hæ sunt, barbaræ tamen, ideo q; nec græcis, nec latinis, ex ui noninis certum aliquid indicantes. Solum adrobolum, a glebarum crassitudine, nominis certam habet in græcis rationem, idemq; est, quod Plinius ait, in offas conuolutum.

Non est deinde scriptori huic legitima uox, Saracenicæ arboris lachrymam Bdellium esse. Quo enim tempore, hæc ille commentabatur, nullum erat Saracenorum nomen, nec nisi post multum tempus, mutata appellatione, Lybes ad AEthiopiam Saraceni dicti sunt.

Non placet item, quod Barbarus mutauit Sembracenicę. Licet enim inter Myrrhæ genera Sembracenam Plinius numerauit, non ideo tamen sola nominis uicinitate mutanda uox erat, sed numerantibus laudantibusq; Scythicum & Arabicum Bdellium Galeno & Paulo Aegineta, ex altera duarum regionum, gentile instaurandum illic nomen fuerat, Scythicæque, aut Arabicæ arboris lachrymam dicendum. Quod nos tamen facere ausi non sumus, cõtenti hactenus, legentes monuisse. Inclinat enim animus, utranq; legi oportere, fuisseq; antiquam lectionem, σκυθικοῦ καὶ ἀραβικοῦ, coaluisseq; simul librariorum uitio, & medicorum negligentia, ut toto hoc opere multa alia, duarum gentium nomina. Vtorq; ad eam opinionem argumento, quod hic in medicina utriusq; uires, nullo gentium discrimine numerat, quod alij. Aginetaq; in primis post egerunt. Cuius lib. 6. de Bdellio hæc uerba sunt. Molliendi uires, quę durata fuerint, habet Scythicum & Arabicum Bdellion, præcipueq; recens, Arabicum hoc amplius, ut urinam pellat, calculos frangat, & concoctiones adiuuet. quorum priora illa duo, ab hoc scriptore pariter docentur.

Quod etiam non multo post corrupte legebatur, παλαθώδην, antiquo latino Dioscoride monente, in quo ueræ lectionis aliqua uestigia nonnunquam deprehenduntur, confidentius mutauimus, diximusque, Aspalathi odore, ἀσπαλαθώδην. Sed hoc mihi cum alijs commune sit, tam facile inuentu fuit.

De Thure. CAP. LVIII.

C ἄῤῥην σταγονίας THus in ea gignitur Arabia, quę thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere masculum, Stagonias appellatum, suapte natura rotundum. Tale autem indiuiduum est, candidum, cum frangitur intus pingue, in suffitu statim ardens. Indicum uero fuluescit, & colore liuet. Sed rotundum industria factitant. Nam in quadrangulares formas dissectũ dolijs uersant, donec rotunditatem contrahat. Verum huiusmodi thus tempore flauescit, quod Atomum, aut Syagrum appellant. (ἄτομον, σύαγρος) Secundum locum habet Arabicum, & in Smylo nascens, quod aliqui Copiscum uocant, minus multo & fuluius. (κοπίσκον) Est & genus aliud cui Amymitæ cognomen est, alioqui candidum, quod dum mollitur, MasticHes more digitis cedit. Adulteratur Pini resina & gummi, quod facile deprehendi potest. siquidem suffitum gummi flammam non eiaculatur, & resina in fumum euanescit, Thus uero statim ardet. Idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & astringendum pollet. Oculorum caliginem discutit. Caua ulcera complet. Et ad cicatricem perducit. Cruenta uulnera glutinat. In fręnatque sanguinis eruptiones, etiam si cerebri membranis effluat. (κακοήθη) Vlcera quæ Cacoëthe uocantur, & sedis, & reliquarum partium permulcet, tritum cum eo & lacte linamentum. Formicantes uerrucas inter initia, impetigenesque, ex aceto & pice illitum tollit. D Ambusta igni, pernionesque cum suillo adipe, aut anserino, & ulcera in capite manãtia cum Nitro, si infricetur, sanat. Parony chijs cum melle, auribus fractis cum pice, medetur. Ad reliquos aurium dolores cum dulci uino infunditur. Inflammatæ a partu mammæ cum Cimolia, & Rosaceo magna utilitate perunguntur. Additur ad arteriæ, uiscerumq; medicamenta. Prodest sanguinis excreationi potum. Sed in secunda ualetudine haustum insaniam mouet, & largius cum uino potum interficit. In fictili mũdo Thus crematur flagrante glebula succensum a lucerna, donec exuratur. Post perfectam ustionem operire oportet, usque dum restinguatur: sic enim in cineres redigitur. Aliqui ollulam æneo uase cauo circa medium perforato cingunt ad excipiendam fuliginem: ut in eius mentione mox ostendemus. Alij crudo fictili luto oblito, & in furnum indito, cremant. Fictili etiam nouo uiuacibus prunis torretur, dum non amplius bullet, aut uaporem emittat. facile enim comminuitur, quod perustum non est.

BARBARI COROLL.

Pli.li.12.ca.14. THuris arboris altitudo, ad quina fere cubita, ramis frequẽtibus, folio Piri, sed multo minore, coloris herbacei, modo Rutę, leui cortice, ut Lauro. Alij foliũ Lauri, leueq; ꝓdiderũt. Alij Lẽtisco similẽ, etiã fructu, folio subrutilo. Nõnulli proximam Terebintho faciunt. Alij Terebinthũ esse. Et hoc uisum Antigono regi, allato frutice. Sũt qui ex eadẽ arbore Thus, & Myrrhã manare putẽt. Diodorus paruã, Aegyptiæ spinæ albæ, similẽ foliõ Salicis, flore aureo. Placet Theophrasto & Plinio sententia eorũ, qui Lauro similẽ tradũt: qm̃ talis arbor fuerit Sardibus studio, Regum Asię delubro quõdã sata. Iuba Rex contorti esse caudicis, siue ut placet So

lino, uiminis scribit, ramis Aceris, maxime Ponti: succum Amygdalæ modo emittere, talesq; in Carmania apparere, atq; Aegypto, cura Ptolomeorum regnantium consitas. E uirgis certe ad nos commeatibus, credi potest, matrē quoq; teretem, & enodi fruticare trunco. Thus collectum, & Myrrha quoq; Sabotam camelis conuehitur, porta una ad id patente, in delubrum Solis, quē Sabin uocant, armatis ibi custodibus, tabella sup struem posita, descripto, quemadmodum attulerint, quantiq; indicent: mercatores tabellis perlectis, precium Thure sublato, deponunt: idq; absentibus dominis fit. Sacerdotes partem pecuniæ tertiam Deo reponunt, reliquum dominis redeuntibus numerāt: autore Theophrasto. Thus Spontinum prçter Arabiā, nullis, ac ne Arabiæ quidem uniuersæ. Commendatissimum, quod spectat ad Persas, ut Straboni placet. Cæterum in medio fere eius Atramytę sunt pago Sabæorum, qui caput regni est. In Sabota mōte arduo, ab hoc mansionibus octo distat regio eorum thurifera, Sabaq; appellatur. Solum id rubrum, e lacteo traditur. Siluarum longitudo passus. C. millia, siue ut alij passus. V. &. L. millia. Terra ibi argillosa, crustaceaq;, raris fontibus ac nitrosis, p Mimeos, proximum pagum euehitur, tramite uel singulis angusto. Hinc & Thus Minieum uocatur. Ius in Thura .300. esse familiarum dicunt: quæ ob id saeræ dicātur: & cum arborem uulnerant, nec fœminarum congressu, nec funerum pollui. Quidam promiscuum ius his populis esse perhibent in siluis. Alij per uices annorum diuidi. Duplex eius uindemia. Prior canis ortu cortice, qui pregnans & tenuissimus tenditur. Laxato, plaga non adempto, quod hæsit in arbore ferro depectitur. Ideo Corticosum. Tāta inter barbaros fides. Saucias arbores nemo custodit. Contra Alexandriæ, ubi Thus rude interpolatur, renouaturq;, nihil tutum a fure. Autumno legitur, ex partu æstiuo. Hoc purissimum, & candidum, Carphiatum uocant. Sequens uindemia uerna, incisis per hyemen arboribus. Ruffum hoc exit, nec comparādum priori, Dathiathum appellant. Nouellæ arboris candidius, ueteris odoratius. In insulis melius, in Arabia suauius: quanq; in insulis nasci, negatur a Iuba Rege. Masculum Thus a specie testium uocari, sunt qui credāt. Prçcipua gratia mamoso, cum hærente lachryma priore consecuta. Alia miscuit se. Singula hæc manum implebant, cum tardius depecteretur. Hoc modo Stagoniam, & Atomum Thus uocabāt. Minores guttas Orobiam appellant. Inueniuntur tamen etiamnum guttæ quę denariorum. 33. pōdus ęquent. Conuehentibus Thura, capitale est digredi uia. Decimas Deo mensura, non pondere sacerdotes Solis accipiunt: nec ante mercari licet. Inde impēsæ publicæ tolerantur. Nam et benigne certo dierum numero, Deus hospites pascit. Euehi nō potest, nisi per Gebanitas. Horum Regi penditur uectigal. Caput eorum Thoma, abest a Gaza, nostri littoris Iudeæ oppido. 80. 38. millia passuū, quod diuiditur in māsiones Camelorum. 62. Thure q conuehunt commutant. Si quid in itinere opus est, queri in singulos camelos sumptus. Denarium. 688. ad nostrum littus colligit: precium optimi, siclorum. 6. secundo. 12. tertio. 14. Resina Piceæ, nō quacunq; adulteratur. Sed gemma ea quæ interuenit ei, tam similis Thuri, ut mixta uisu discerni non queat, & inde fraus. Laudatur in Thure candor, amplitudo, fragilitas, neu dentem recipiat, potiusq; in micas frangatur. Omnia hæc cum Theophrasti, tum Plinij temporibus. Thus aut a uerbo gręco, deos, aut sacrificiū significante, flectitur: aut certe a tusis glebis, ut tunc latine scribi debeat. Porro cum dicat in fastis Ouidius,

Thura nec Euphrates, nec miserat India Costum,

uideri potest aliūde, q̄ ex Arabia in urbem comportari solitum. forte quoniam in Carmania quoq; nascebatur, unde ad nos inuehi non poterat: nisi transmisso amne illo: aut certe quia Chara oppidum Arabiæ nundinarium, haud procul Euphrate situm erat sinu Persico.

Theoph. lib. 9. cap. 4.

EX. M. VERG. COMM.

NVllas, qđ huiuscemodi est sectiones habet. Græce, ἔςι δὲ ὁ τοιοῦτς ἄτμος, manifesta significatione uocis eius, in cunctis quæ secari nequeāt, aut nunq; secta fuerint. Estq; Dioscoridi sensus. Thus, qđ natiuam habet guttæ rotunditatem, carere sectionibus. Diciq; ob id atomum, et testiculorum figura masculum appellari, primęq; bonitatis esse, qm̄ q̄d uolutatione, aut, ut Theophrastus ait, sectione in rotunditatem conformatum fuerit, in tāto bonitatis honore nō sit, & alijs ab illo differat notis. Prima em̄ Thuris laus est in eo, q̄d sponte sua, rupto arboris cortice fluxit, & stillicidij rotunda forma, in arbore pependit. Quapropter & Stagonias. i. stillicidiare dictū est, ςαγόνας enim græci aquarum stillicidia dicunt. Eoq; tota res pertinet, ut ostendat Dioscorides, quod huiuscemodi fuerit Thus, nullo artificio hominis, sed spōte sua ea forma factum uideri. Quod etiam tale non erit, adulterinum habendum.

Vocantq; id Stageron, aut Entomon. &c. ἄτομος ἢ σύαργος καλούμενος. Apertum uitium est. Qui em̄ potest hoc loco atomum Thus dici, q̄d in alio genere paulo ante decretū est. Aut quō

C sectionibus conformatum non diceretur: quod hic testatur in quadrangula figura secari, coniectumque in fictile, usque dum rotundetur, uolutari. Videor igitur cõstituere posse, non ἄτομον, sed contraria significatione ἔντομον legendum esse, ut rei conueniat nomen.

Et quoniam hic ait, in quadrãgula fragmẽta secari, sectionis etiã in nomine significatio sit. Indicauit id nobis Theop. etiã, qui de hac ipsa re agẽs, eadẽ uoce usus ẽ, dicẽs, ὁποίαν ἂν βούληται ποιεῖν ἔντομον.

Varie præterea legitur, quæ in grecis aliquot huic coniuncta uox est. σύαγρος, in alijs, hisque melioribus, stageros inuenta, habetque prima illa a Syagro Arabię promontorio, secunda a destillando rationem. Nobis in ancipiti, potior uisa quę a destillando facta est. Videtur enim hic duo Thuris genera contrarijs appellationibus, aut diuersis saltem inter se discreuisse, cum prius illud Stagoniam & Atomum, secundum uero hoc, Entomum & Stageron uocari dixit. Differt autem Atomon, & Entomon, manifesta contrarij habitus significatione. Stagonia uero, a Stagero, quo a stillatitio stillicidium. Optionem tamen in Stagero legentibus relinquimus, hoc ne malint, an ab Arabiæ promontorio Syagron, ita tamen, ut non Syagron, sed Syagrium gentilis nominis adiectiua forma legendum esse id sciant.

Quod sequitur deinde, in secundo bonitatis ordine. Orobias dictum, a quantitate nomen inuenit, & quod minoribus guttis concrescat erui, semen nõ excedentibus, sic appellatum est.

Quod autem illi coniũctum est, καὶ ὁ ἐν σμίλῳ, ut fere in omnibus, siue ut in melioribus, καὶ ὁ μιλινώτος legatur, diuersam coloris, aut loci in quo nascitur rationem habet. Nobis inclinat animus, ut a colore sic dictum fuisse putemus: quando hic statim subijcit, quantitate minimum esse hoc Thus, & κιῤῥότερον, idest, ruffo colore, quarum uocũ altera Orobiæ, altera melino, idest, lutheo colori respondere uidetur, cui idem esse credimus, quod hic melioton.

Quid Copiscus significet, incertum nobis est. Nisi adulterinũ ea uoce indicauerit Dioscorides. κοπίζειν enim græcis ψεύδεσθαι, idest, mentiri significat.

Contra incipientes formicas, & impetigines cum aceto & pici inungitur. &c. In plærisque grecorum cum Rosaceo inuenitur, triaque deinceps numerata sunt, acetum, rosaceum, & pix. Etsi Paulus ægineta capite de formicis, his aceto tantum utatur.

D Coacti sumus non multo post, negationem illic restituere, ubi de cremando Thure hic ait. In quo nunquam satis admirari alios interpretes possum, qui non senserint, cum pręcipiat Dioscorides, incensum & ardens operculari, usque dum extinguatur, ideo id iubere, ne cinefiat Thus, sed crematum integrum permaneat: ut in carbonibus ad ignẽ seruandis, quotidie fieri uidemus, qui igniti terra operiuntur. non enim cinerem, sed crematum Thus quęrit hic scriptor, cuius consumpta pinguitudine, reliquum medicinæ usibus seruiat. Eum etiam sensum probatissimus mihi codex habet, οὕτω γὰρ οὐκ ἐκτεφροῦται, quod est, sic enim non cinefit.

Credimus etiam in extremo capite male legi, θρύπτεται δὲ εὐχερῶς μὴ κατακεκαυμένος. rei enim non respondet sensus. Non enim facile ob lentorem, & pinguitudinem suam, friatur non crematum Thus, ut indicant uoces illæ, sed quod igne omne id unguen amiserit, & coctura aridius factum fuerit, id facillime friatur, & perfectam cocturã Dioscorides hic ostendere uoluit.

De Cortice Thuris. CAP. LXXXII.

φλοιὸς λιβάνου

PRæfertur Thuris Cortex crassus, pinguis, odoratus, recens, leuis, minime scaber, sine membranis. Adulteratur admisto Pini, aut nucis eius cortice: sed horum index ignis est. Siquidem reliqui cortices suffiti nequaquam incẽduntur, sed sine odore fumum eructant. Thuris uero cortex ardet, & cum odoris fragrantia uaporem eiaculatur. Thuris modo uritur. Et uis eadem quæ Thuri, sed ualidior, astringentiorque. Quare cruentis excreationibus, uuluis fluctione laborantibus, in pesso confert. Ad caua oculorum ulcera, cicatrices, sordesque efficax est. Tostus scabris lippitudinibus auxiliatur.

BARBARI COROLL.

COrtex Thuris. Plinius medicinas, nec Thuris, nec Myrrhæ priuatim exeqtur: cũ tamen Styracis & peregrinarum rerum multarum describat. Credo, quod usus horum uagus & amplior esse uidebatur, quam ut loco uno includi posset. Arbor porro ipsa Libanos, & Dendrolibanos, lachryma uero Libanotos a Galeno dicitur. Interim, confundi usum eũ cõperias. Sophocles, ut Galenus,

nus, Euripides cōtra Libanū pro lachryma, Libanaton ꝑ arbore Thuris accipit. a iuuene Assy rio, cui nomē esset Libanos, in hūc fruticē cōuerso, dictā græci fabulant, quē, Deos studiosissime colētē, inuidi occiderit, hinc nihil esse Dijs Thure gratius. In Sabęis, & Larimnū odoris, ut inqt Strabo, pręstātissimi genus oritur: nec quale id sit demonstrat: quemadmodū, nec herbā illam in ora littorali eiusdem tractus nascentem, suauissimi odoris, sed qui celerrime uanescat. A

N E X M. V E R G. C O M M.

NOn male Thuris Corticem, corticosum Thus, dixerit aliquis. Quod enim in eo laudat, & medicinæ inseruit Thus est, quo nisi turgeat cortex, inutilis erit: non ideo tamen sic intelligēda res, ut ex quacumq; parte arboris corticem hic laudet, sed ex ea tantum, in quam interioris lachrymæ impetus ingruerit, ruptoq; cortice destillauerit: quo loco omne quod in arbore hęsit, ferramentoq; auulsum, corticis aliquam crustam secum detulit, thuris Cortex dictus est, qui multo humore, a Thure non magnopere differt, ideoq; medicinæ utilis est. Ea crusta lachrymæ coniuncta, simulq; allata a medicis, in proprios quos hic docet usus, a Thure separabatur, priuatimq; aliquid magis, minusue poterat, quemadmodum eiusdem Thuris manna.

Tria enim hæc simul plærumq; in officinis & earum acerris inueniuntur, Thus, Cortex, & concussu elisæ Thuris micæ, quas latini ueteres aliquando Manna, aliquando Pollinem thuris dixerunt: substantia idem, aut non penitus diuersum, aspectu autem, & rei euentu diuersa.

¶ De Manna Thuris. CAP. LXXXIII.

MAnna Thuris probatur candore, micarum frequentia, & puritate. Vim habet eandem quam & Thus, sed inualidiusculam. Sunt qui cribrata Pini resina, ac Polline, aut cortice Thuris contusi adulterant: sed hæc igne deprehenduntur. Neque enim æque suffitu aërium uaporem, sed fuliginosum & impurum expuit, & permistum suaue olentiæ odoris uirus habet. μάννα λιβάνου

M B A R B A R I C O R O L L.

MAnna Thuris, est Hypofisma: quod Plinius, micas concussu elisas interpretatus est. Vbi deprauata dictione, Mammas, non Manna uulgo legitur. Id autem fit, gestarum atterentibus se glebis, ut inquit Aetius. Differt a Thure Manna, ꝙ plus astringit; propter corticis fragmenta quæ remanent. Nam quod Thuris Chondros a gręcis dicitur, nos Thuris granum interpretamur, secuti Plautum in Penulo, Qui nullum inquit Thuris granum sacrificant. Est & genus Mannæ recentioribus dictum, & a sacris quoq; literis acceptum. De quo superius in Elæomelite. Manes certe, uasis nomen est, & in Cottabo pars extantior ac prominula: quam Sophocles aheneum caput uocauit. Erat autem Cottabus, siue Cottabis uasarium, iocularis in conuiuio iactus conceptaculum, propositis uictori præmijs, quę Cottabica uocabant: id quod eiaculabantur, liquida erat materia, hoc est, id quod in poculo reliquum obmanserat, Latagæ, itemq; Latax appellatum. In eo uase pars, quæ sonitum reddebat percussa casu Lataginis, Plastinx nominabatur. Sinistro cubito innixos, dextra molliter, & per gyrum iacere legitimum erat. Cottabi mentionem in Plauto quoq; habes. Medici, Cottabum ex imperitia uocabuli, ut Atheneus inquit, potionem a balneis, siue ut Phocion, uomitionem ante balneas uocabant, nō pridem inuentam, & sanitatis usu detestabilem, & ab Erasistrato uehemēter damnatam. B *

D E X M. V E R G. C O M M.

DIximus superiore capite, omnem Thuris substantiam, in antiqua medicina trifariam diuidi, in Thus, Corticem Thuris, & eiusdem Māna. Nec aliud est, quod nunc dicimus, quā uoce hac in Thuris puluere tantum ueteres usos fuisse. Satis rem Plinius indicauit, cum ait; esse concussu elisas Thuris micas, quæ attritu glebarum, in acerris subsiderent. A concussu etiam gręci ὑπόσειμα dixerūt, nihilq; illi simile cōmuneue est cū aërio melle. Quod posteriores a sacris Hebręorū literis accepta similitudine, Mannam dicūt, in alio genere, & diuersa potestate rem. Illi enim soluēdi, huic adstringēdi uis est. In quo cauendum, ne similitudine nominis decipiat aliquis, in antiquis, quibus in Thure semper, in aërio autē melle nunquā usus eius uocis fuit.

¶ De Fuligine Thuris. CAP. LXXXIIII.

FVliginem Thuris sic facito. Forcipicula, lucernis accensas singulatim Thuris glebas, in nouam fictilem ollam concauam imponito. αἰθάλη λιβανωτοῦ

C & æreo uase in medio perforato, detersa diligenter sorde, obtegito. Aliã admoueto, in altero aut utroq; labro, subiectis quaternũ digitorum altitudine lapillis, quo facilius perspici queat, si urantur. Et qua locus capax fuerit, glebulas alias supponito. & antea quam prorsus prior gleba restinguatur, aliam imponito. donec sufficientem fuliginem uidearis aggregasse. Continuo tamen externæ æramenti partes spongia aqua frigida madefacta, abstergantur. Ita enim temperato æris feruore, fuligo omnis inhærebit. Quæ alioqui per leuitatem decidua, Thuris cineribus admiscetur. Derasa itaq; fuligine, cinis cremati Thuris seorsum substrahendus est. Idem opus quoad satisfactum tibi uidebitur, obeundum. Oculorum inflammationes mitigat. Fluctiones suspẽdit. Vlcera purgat. Caua explet. Carcinomata sistit.

BARBARI COROLL.

FVligo Thuris græce Lignys, & AEthalon, & Ethal nominata. Nam Lychnis herbæ coronamentariæ genus est, ut liquebit. Et alio modo scribitur dici Aetalida. Et Rubiginem satorũ lego, & Achymistis quoq; uideo Aethalen uocari diuinum laticem, unde philosophicũ illud pharmacũ, siue lapis cõsistat: a quibusdã Etesios, & Androdamas quoq; dictos, & aurũ potulentũ, & alijs nominibus iñumeris, ut Mazys, & ꝑ diminutionẽ Mazygion, & Chalcyriõ. Aliogn Maza ęs ipm Iudęis significat. Iidẽ fuligines Hemisomata, hoc est, semi corpora appellãt.

EX M. VERG. COMM.

PLutibus, ut obseruasse facile fuit, fumos & hærẽtes ex eo parietibus & tectis fuligines græci appellationibus discreuerũt. καπνόν αἰθάλην λιγνὸν καὶ ἀσβόλην dicentes. Nos fumi, & fuliginis tantum appellationibus, omnia indicamus, eamq; ob caussam non licuit alia, quam fuliginis D uoce Dioscoridis αἰθάλην uertere. Quæ eo differt ἀπὸ τοῦ καπνοῦ. i. fumo, quod fumus crassior nigriorque, & ex materia nondum fulgente flamma, aut ea desinente surgit: αἰθάλη uero hæc tenuior, leuiorq;, nihil aliud est, quam ignis & flãmæ impetus, qui quoniã fumi modo nigra, contactu suo reddit quæcunq; lambit, fumus etiam dicitur, eodem modo & fuligo a nobis dicitur. Tam quæ a græcis ἀσβόλη a fumo facta est, quã quæ λιγνὺς a flamma alicubi concrescens eo colore materia aliqua. Ideo in græcis etiam, quorũ est ditior lingua, promiscue ꝓ fumo, fuligineq; omni, uoces illæ in usu sunt. Apollonius in Argonauticis suis, appellauit λιγνὺν fumum, qui ex attritu lignorum inter se fieret.

¶ De Fuliginis compositione. CAP. LXXXV.

SImili modo e Myrrha, Resina, Styrace, reliquisq; lachrymis fuligo excipiť, ad eadem conueniens.

BARBARI COROLL.

FVligo Myrrhæ, Styracis, Resinæ lachrymarum omnium.

¶ De Pinu & Picea. CAP. LXXXVI.

πίτυς πεύκη

PInus & Picea generi eidem ascribuntur, sed quandam flagitãt specierum distinctionem. Arbores uulgo cognitæ. Quarum cortex astringit. Prodest tritus et illitus intertrigini, ulceribus summũ corpus occupãtibus, ambustisq; cũ spuma argẽti, & mãna. Vlcera delicatulorũ acrimoniã recusantiũ cærato myrtino exceptus, ad cicatricem perducit. Tritus cũ sutorio atramento, serpẽtia cohibet. Suffitu partus & secũdas ejicit. Potus aluũ sistit. Vrinam mouet. Folia eorũ trita & illita inflammationes leniunt. Vulnera ab inflammatione uindicant. Trita autem & decocta in aceto, feruenti collutione, dentium dolores mulcent. Hepaticis utilia

utilia sunt, drachmę pōdere in aqua, aut mulsa pota. Pineæ nucis cortex, & folia potu eadem præstant. Teda particulatim secta, si in aceto coquatur, & decocto dens colluatur, dolores leuat. Ex his etiam fit Spatha acoporum, pessorumq́ compositionibus idonea. Quinetiam earum crematarum fuligo, ad librarij atramenti confectionem excipitur. Ea circumlitionibus efficacissime imponitur, quibus palpebras ornāt, coloremq́ mentiuntur, calliblephara græci uocant. Arrosis oculorum angulis, callosis glabrisq́ genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellantur Pinorum, Piceæq́ fructus, qui in conis inueniuntur. Vim astrictoriā habent, & aliquantum excalfacientem. Tussi, & pectoris uitijs auxiliantur, per se, aut ex melle sumpti. A

καλλιβλέφαρα

BARBARI COROLL.

Picea ueteribus est, quam græci πίτυν fere uocant. Huius speciem Theophrastus. & Plinius Phthiropœon, hoc est, pediferam, tineosamq́ appellant, quia totis paniculis, non prima tantum in parte, ut abietes, nucleos & minores & nigros habeat; sed ipsas quoq́ paniculas minores gracilioresq́. Sunt autem Paniculæ, nucamenta quædam, quæ e ramis arborum, Resinam fundentium, callo squammatim compactili dependent in Larice. Negant aliqui florere Piceam, sed uice floris esse nucamenta illa, quæ κύτταρον græci uocant, grossis præciduis, fici proportione respondentia. Hæc compressiora maribus sunt, ac minus Resina madēt, q̃ fœminis. Præuenit germinatio huius, florem Abietis. quia paulo ante solsticium erumpit, diebus fere 15. & ad proportionem fructificat post uergilias. Differt a Pinu Picea, q̄ pinguior ac tenuior folio est, q̄q́ minus alta, minusq́ recta, q̃ Pinus assurgit. Præterea, conū minorē, & magis algentē, nucleos quoq́ Resina pfusos, obtinet. Vtriq́ foliū capillamenti modo, prętenue, ac breui seta uillosum. Vtraq́ crassior, duraq́ ceu Cupressus. Materies cādida, et Abieti similior. Pinus ustis radicibus, nō repullulat, Picea repullulat, ut in Lesbo accidisse, Theophr. scribit, incēso Pyrræi mōtis nemore, qd' Piceis scatebat. In quo scire oportet, Pliniū Larici tribuere, quod Theophrastus de πεύκη, hoc est, de Pinu prodit. Decacuminatio, quā græci ἐπικοπὴν appellāt, Piceæ, Pino, Abieti, Palmæ, aliqui addūt & Cupresso, & Cedro, perniciem afferre phibetur. Picea nauigijs expetitur. In Cypro præstantior etiam, q̃ Pinus. Eadem & ad fabricas cęteras, malleos grandiores, scādulas, cupas, & alia secamēta utilis: celerius tamē q̃ Abies, corrumpitur. Vsus & in carbone metallis argenti. Montes amat & frigora. Feralis arbor, & funebri indicio, ad fores posita, ac rogis uirēs. Iam tamē & in domos recepta, tonsili facilitate, rami pene statim ab radice modici, uelut brachia lateribus inhærent. Hæc plurimā Resinam fundit, interueniēte cādida gēma, tam simili Thuri, ut discerni uisu nequeat: & inde Seplasiariorū adulteria, ut in Thure diximus. In Hispania & Piceastri sunt, ex qbus Resinā, unde Pix coquatur, colligunt. Pinus procera est. Hāc uecte sollicitatā, octo cubitis lōgiorē effici, Theophr. affirmauit, at ne sic qdem solida radice, sed abrupta. Germinatio cœpta in Pinu, sicut in robore, Abieteq́ intermittitur: ideoq́ turget ter, & terna edit germina: quod genus arbores τρισλοίπους appellantur, qui ter inchoatum opus intermissumq́ repetāt. Theodorus gaza, ter squamosas, interpretatus est. Credo eum τριλέπρους, non τρισλοίπους legisse. Germinatio prima Februario ineunte: q̃q́ in mōte Ida serius, ac fere idibus. Secūda, mēse Martio, qua & omnis Galla gignitur. Aprili tertia, paucioribus interiectis diebus q̃ inter primam secūdamq́ fuerant. q̃q́ tempora hæc ad rationē latinam translata nō cōgruunt, ut in Galla de robore disputauimus. Cęditur uere: ubi cortex tantum detrahēdus est, ad operū rotūda. Nā ad quadrata, ubi germinatio desierit, & si ualidior quæratur, etiā ubi fructum excoxerit. Sed tū uermiculi quidā sub cortice nascuntur, q summotenus caudicem nō erodāt, sed uelut inscribāt, unde quibusdam sigilla. Hoc nō in Pino, uel Larice tantum euenit, sed in omnibus, quæ post fructus maturitatem cędūtur. Et illa cōmunis omnibus quæ cæduntur in arte, fabricaue distinctio, ut aliæ quadrifidos uenarū cursus habeāt, bipartitos aliæ, uel omnino simplices, hoc est, ut Theophrastus inquit τετραζύγους, quæ Gaza meus quadriuiuas, & biniuiuas, & uniuiuas conuertit. errore manifesto, q̄ τετραζωοὺς διζωοὺς μονοζώους legisset. Nos in ea re Plinium, & Victruuium autores habuimus. Ex Pino nauigiorum rotunda fiunt, & onerarijs carinæ: quanquam nec ex quercu negligunt.

Plin. lib. 16. capite. 10. Theophr. libro. 3. cap. 10.

Theophr. lib. 5. cap. 2. & lib. 9. cap. 1. 2.

B

*

C Sed illa triremibus idonea magis est, ut diximus. AEscuflores carbonem Pini querno præferunt: non quia uiribus parem, sed quod ad flatū cōmodius respōdeat, nec ut quernus marcescat. Resina huius a germinatu tollitur, detracta prius teda. Ex omnibus resinam ferentibus, scādulas e Pino firmissimas esse constat, ex cæteris faciles omnino, sed imbecilles. Folium Pino, Pinastroq; aculeatum mucrone, prælongum, exile. Pinus fert minimū Resinæ, interdum ex ipsis nucibus, uix ut ascribatur generi. Pinaster nihil aliud est quam Pinus siluestris, mira altitudine, & a medio ramosa, sicut Pinus in uertice. Copiosiorem dat hęc Resinam. Gignitur et in planis eodem modo, Peuce dicta. Easdem arbores alio nomine esse per oram Italię, quas Stibulos uocari Plinius existimat. Ego Strobilos legendū arbitror, e nataliū cognatione ita dictas: sed graciles, subcinctioresq;, & enodes. Liburnicarum ad usus pene, sine Resina, cura degenerant. Florem Abietis, Taxiq; præueniunt diebus circiter. 15. ab occasu uergiliarū. Eadem proportione fructus suos afferūt. Aliqui genera duo faciunt. In Troade montanū siue Idæum, recta, celsa, crassa materie, nucibus oblōgis, uiridibus, sero dehiscentibus, utpote siluestrior, pice copiosa. Maritimū folio tenuiore, infirmioreq;, cortice leuiore, & corijs utiliore quam Idæi. Nuce rotunda, breuiq; aperiēda, ualida, & robusta materie. Alij, ut Macedones, marem intelligūt sterilem, breuiorem, folio duriore. Fœminam proceram, & folijs pinguiter mollibus, & simplicibus, atq; non rigentibus. Lignum maribus retorridū, præcinctū medulla, durum, & ad fabrorū opera cōtortum. Nigrior radix fœminæ, mollius, & omnino tractabile securibus. Pinus fœminā habet, quam græci uocāt ægida, mellei coloris, pictorū tabellis immortalē, nullisq; fissilem rimis, pximā medullæ, cor Pinus a Theophrasto nominatū: quę in Abiete Lusson appellatur. Nascitur hęc in fœmina dūtaxat, ut quæ minus tedacea sit quam mas, leuigatior quoq;, ac pbior cursu meatuū. Ficū uocāt Idæi tedarij, cum grādiū arborū medullæ securis adigitur. Quibus prostratis partes cādidę ambientesq; cōputruerint, colore uehemēter abiecto, et neruo pretenui. Nam id quod in Pinu rubidius Peda nascitur, mares potius habēt quam fœminæ: hoc maribus tantū accidit, & odore grauissimo est: neq; tedam redolens, nec ardens, sed ab igni resiliēs, Syce, nō Stacte dicta, ut in Plinio correximus. Pini morbus est, ut teda fiat, tam parte caudicis externa, quam corde, id quod abundātia succi, & ubertate larga luxuriātis naturæ puenit. Mares hanc tantū ferunt. In quo noscendū, superiora, quę de Pino Theophrastū secuti diximus, omnia fere ascripta esse Larici a Plinio, ut premonuimus. Nec mirū, quando & ppetua fronde uirent omnes, & in Macedonia, & Arcadia. Circa Elin pmutāt nomina: nec cōstat autoribus, quod cuiq; generi attribuāt. Larici ergo situs idē qui Piceæ in montibus, eadēq; facies. Materia pręstātior longe, incorrupta uis, emori cōtumax, rubens, odore acrior: nec ardet, nec carbonē facit, nec alio modo ignis ui cōsumitur quam lapides: cū cætera quæ picē & resinā fundūt, imodice accēsa, carbonē expuant, cū eruptionis crepitu, eiaculanturq; lōge. Plusculū huic melleo colore, atq; lentiore nunquā durascentis. Tęda uero proprie dicta & a græcis δάσ καὶ δαδίον uocata. Sed & sui generis arbor in Illyrico est, redūdantior humore quam reliquę, parcior, liquidiorq;, quam Picea, flammis, & lumini sacrorū quoq; grata. Improprie uero, tedas appellamus, tum alia quoq; ligna, quæ flāma olei uel picis illitu cōcepta, faculæ modo luceāt, tum piceæ fatiuæ partes imas, qualem in Nucleorū pineorū capite monstrauimus. Ex ijs quæ dicta sunt, cōstat in Europa sex haberi genera cognatarū arborum, quę resinam ferāt. Pinū, Pinastrū, Piceam, Abietem, Laricē. Tedam. Addi potest & septimum, Piceaster in Hispania. Pinum uoco, piceas nuces ferentem: quā græci χῶνον appellitant. Pinastrum & Laricem, quam πευκήν, in Troade uisenda, magnitudine. 24. pedum ambitu, altitudine duorū iugerum, præterea cubitorū quindecim. Piceam, quam πίτυν, & poetæ blotrem, ut quidam rentur. Tedam porro, quam δάσ & δαδίον. Atq; omnia hæc Pliniū sequentibus. Nam Theophrasto, Pinus atq; Larix idem, quemad modū sæpissime testati sumus. In Palladio corrupte legitur Tinus, pro Pinu. Idem autor Lignū gallicū uocando, aut Laricem, aut ei simile quid significat, ut multi sentiunt.

D

*

Theophr. li. 9. capite. 1. 2. Pityida fructū Piceæ, Dioscorides uocari scribit, itemq; Pini: sed improprie, ut Galenus inquit. Plinius e Pinastro nuces ita nominat. Hippocrates Pityida, pro resina e Pinu, siue Picea potius intelligit, ut eidem Galeno placuit.

EX M. VERG. COMM.

ARborum quæ mastichem, resināq;, & pices destillant, tanta est in destillādo similitudo, & tam multa in natalibus, earumq; appellatiōibus mistura, ut nihil in Theophrasto, Plinioq;, et alijs incertius legatur, alijs tēporibus eiusdē rei, nō eiusdē appellationibus utentibus, & inuicē eas cōmutātibus. Nos diligēti obseruatione eorū, quæ Theophrastus, & post eū Plin. amboq; pluribus locis tradiderunt, græcam Pityn tuto, & communi omnium in ea uoce consensu. Pi

ceam

ceam uertimus, & πεύκην tedam: eo, præter multa alia argumento usi, quod hic ipse scriptor, A
non multo post hæc de liquida pice dixerit, συνάγεται μὲν ἐκ τῶν λιπαρωτάτων ξύλων πεύκης καὶ πίτυος, quod est, collige præcipue picem, ex pinguissimis lignis peuces & pityos. Quod totum Plinius pariter indicauit, copiosiorem resinam, & liquidam Picem fieri ex teda & picea testatus. Poterat & multis aliis argumẽtis idẽ confirmari, sed nos his quę in Theophrasto, Plinioq; & gręcis, latinisq; aliis legi possunt, Cõmentationes has nostras, impudenti alienarũ opum coaceruatione augere nolumus. Poterunt uolentes lib. 16. cap. 11. Plinium, & Theophrastũ, omnibus fere libris, de Plantarum historia uisere, omniaq; cognatarum arborũ discrimina, in tam grauibus scriptoribus certius cognoscere, & cognita grauius censere.

Quod deinde Dioscorides ait, Piceæ Tedæq; corticem, in teneris corporibus ulcera ad cicatricem perducere, τριφεροχρώτων, non ad genus uitæ tantum, ut Ruellius uertit, sed ad illud & sexum & ætatem referendum etiam est, pueros inquam, & in deliciis et umbra agẽtes, quales fœminę sunt, eorumq; corpora. Sic enim antiquiores grecorũ medici usi ea uoce sunt, ἁπαλὰ σαρκὰ καὶ σκληρόσαρκα, id est, teneræ & duræ carnis, ex ætate sexuq;, & deliciis appellantes. Sic Paulus AEgineta capite, de uulneratis neruis, uocibus illis usus est.

Diu post hæc nos torsit, qđ in græcis omnibus legitur, σπάθη δὲ ἐξ αὐτῶν γίνεται εἰς ἀκόπων σκευασίας καὶ πεσσῶν ἐπιτήδειος. Et nos uertimus. Quinetiam densandis in cõfectione acopis, pessulisq;, eadem omnia materia apte utuntur, concinniore sensu, q̃ si rude, quæ ad subigendum liquida, notissimum instrumentum est, ex his arboribus facta, subigi in confectione ea dixissemus: pro quo sensu, non σπάθη fœminino genere, sed neutro σπάθημα legendum illic erit. Est autem σπάθημα, ut græcorum lexica indicant, πύκνωμα, id est, dẽsatio: factaq; ea uox est, quod quæ telarum modo texuntur cultellata, huiuscemodi spathe percutiũtur, percussaq; densantur. ex qua similitudine hic ait, harum arborum materia densari acopa & pessulos. Non tamen dãnamus aliam illam lectionem. Potuit enim antiquitas, in his quæ ad acopa & pessulos coquerentur, rude ex his arboribus facta, uti: sed illa aptior uisa sententia est.

De Pineis nucibus. CAP. LXXXVII. B

NVces Pineæ cum repurgatæ manduntur, aut cum passo, aut Cucumeris semine bibuntur, urinam ciẽt. Acrimonias in renibus, aut uesica hebetant. Stomachi rosiones leniunt, datæ cum Portulacæ succo. Virium infirmitatem roborant. Corruptorum quoque humorum labem obtundunt. Pineæ nuces recenter arboribus decerptę, in passo franguntur, & decoctæ, uetustæ tussi ac tabitudini conferũt, si quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur. στρόβιλοι

BARBARI COROLL.

NVclei Pinei, græce Strobili dicuntur. Quãquam Strobilos, & tripudii genus est, siue saltationis, apud Iulium pollucem. Galenus etiam Coccalos uocat, nucleos eos in Hippocrate. Sunt qui Coccalos, non pro nucleis Pineis, ut cæteri, sed pro Cocco gnidio accipiãt, ut idem Galenus ex alterius Dioscoridis sententia testatur. Arbor ipsa Conos &, quandoq; Strobilos. Cũ decocti melle sunt in taurinis, Aquiceli nominãtur. Dulciarii quoq; genus quoddam ex uua passa, Nucleus pineus, ex amygdalis una tostis, Conos, appellatur apud eundem Iulium Pollucem. Nuces ergo Pineæ, grandissimæ, altissimæq; a terra suspensæ. Intus exiles nucleos, lacunatis toris, ferruginea tunica uestitos, contegunt. Nucis Pineę quaterna genera. Durũm, qđ & uulgare. Tenerũ, & putamine digitis fragile. Ideoq; auibus exposi tũ, Tarentinam uocabant. Tertiũ e Picea satiua, nucleorũ cute mollissimum, adeo ut simul mãdatur: qđ autore Plinio Sapiũ uocetur, & Nucleis. quanq; uerbũ Nucleis in eo melius fortasse pro nucibus Sapineis, q̃ pro arbore ipsa capitur. 16. uolumine. Pliniani certe codices, libro quintodecimo, non Sapium, sed Apinum habẽt. Nos Apium, & Indicis, & inscriptionis, & exemplariũ, quæ manu scripta sunt argumento, legimus, & Columellę, apud quem nux Sapinea legitur. Quidam Apinas, a uilitate dictas arbitrãtes, literam, S, dictioni ueræ detrahũt. Imas arboris huius partes, ut idẽ inqt Plinius, tedas appellamus. Omninoq; nihil aliud, q̃ Picea est, feritate paulũ mitigata satu. Nã Sapinus, siue Sapinea, Fusternæ pars est Abietis inferior: nõ ut Seruius scribit, species Abietis apta nauibus. Nã supna eius arboris, a duricia nodorũ, Fusternę simpliciter ap

Theophr. lib. 3. cap. 16.
Plí. li. 23. ca. 8. et lib. 16. ca. 26

C pellātur. Vtriusq; meminerūt, & Plin. & cęteri. Mouit hominē grāmaticū, Varronis credo au toritas parū intellecta: qui dixerit in mōtanis plixiores uenire Abietes, et Sapinos, firmioresq; propter frigus. Quartum Pityides: quas proxime descripsimus. E nucibus quoq; Pineis non nihil Resinæ colligitur.

De LENTISCO. CAP. LXXXVIII.

σχῖνος

Lentiscus nota arbor est, cui uis inest astringendi. Semini enim, folio, ramo, cortici, radicibusq; cognatæ insunt uires. Liquamentū autem ita fieri solet. Folia, cortex, & radix in aqua coquuntur, & ubi abunde cocta sunt, folia abijciūtur. Aqua denuo coquitur, donec mellis habeat crassitudinem. Lentiscus sua astringendi dote, ualet aduersus sanguinis reiectiones, alui profluuia, & dysenterias in potu. Item cōtra eruptionem sanguinis e uulua, & eiusdem, aut sedis procidentia. In totum acaciæ & hypocystidis uicē representat. Idem facit succus e tritis folijs. Decoctū fotu caua explet. Et fracta ossa ferruminat. Vuluæ fluctiones sistit. Nomas arcet. Vrinam pellit. Motus dentium collutione stabilit. Virentes surculi calamulorum uice dentibus repurgandis affricantur. Fit e semine oleum, quod prodest cum quid astringi opus est.

BARBARI COROLL.

Theophra. libro. 9. cap. 1. 2 Pli. li. 15. ca. 24

Lentiscus, σχῖνος a græcis uocata, Resinam ubiq; sudat. Mastiche uero dicta in Chio tantū insula. Lētisci fructum, Hippocrates Schinida nominauit etiam, si tamen (librariorum culpa) non Schinides, sed Schœnides legendum esse, sicut & Cechrides pro Cedrides. Lentisci folia, quibus modo pelles excoriarij cōficiunt apud nos, iudaico Iunco, plurima ex Illyrio conuecta, & uulgo Folia dicuntur. Plinius Lentiscum Italicam dicendo, uidetur præter Chiam alia quoq; genera nouisse. Fructus initio rubet, post nigrescit: qui & Sābuci specie, in racemis depēdet, folio Pistacij, sed minore, per extremitatem rubente. In summo siliquæ Pisorum, sed corniculi modo intortæ: in quibus Resina odoris iucundi continetur. Romę demonstratur in ru-
D deribus, monumentisq; Lentiscus, folliculis inanibus & deformibus. His confractis, culices euolant frequentes.

EX M. VERG. COMM.

Potior quam nunc sit, quondam Lentiscus fuit. Et si, testante id Plinio, Ciceroni credendū est, rustici plębi necessaria, quæ cœli, et in eo syderum imperita, arandi suorum operum auspicia ex propinqua arbore certius cognoscere posset. nihil enim nobis occultum natura, in disciplina ruris esse uoluit. Ciceronis uersiculi hi sunt.

Iam uero semper uiridi, semperq; grauata
Lentiscus, triplici solita est grandescere fœtu,
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.

Exprimitur succus e radice. &c. Non in omnibus legitur refrigeratis, sed obiectis tantum. Nos autem illud adiecimus, in probatissimo omnium codice inuentum, in quo legebatur. μετὰ τὸ ἑψηθῆναι καὶ ψυγῆναι τῶν φύλλων ῥιπτομένων.

De Resina Lentiscina. CAP. LXXXIX.

μαστίχη ῥητίνη σχινίνη

Lentiscus resinam gignit, quæ Lentiscina cognominatur, & ab aliquibus Mastiche. Pota utilis est sanguinem reijciētibus, & tussi ueteri. Stomacho auxiliatur, sed ructum mouet. Additur in dentifricia, & illitiones faciei, ad nitorem cutis conciliandum. Palpebras oculis incōmodas replicat. Manducata halitum oris commendat. Gingiuas contrahit. Optima & copiosissima in insula Chio prouenit. Præfertur Nitedulæ modo resplendescens, & candore Tyrrhennicæ Ceræ similis, adulta, friabilis,

bilis, odorata, stridorem edens. Viridis autem inferior est. Adulteratur Thuris, Resinæq; mistura. A

BARBARI COROLL.

Resina Lentiscina, in Chio Mastiche est. Importatur & ex India, quadā e spina Mastiche. Item ex Arabia, Lamā uocāt. Sed ex Asia et Græcia ueræ q̃ simillima Exixme herba: quā Theodorus gaza Chamæleontem album intelligit, & Carduum Pineam appellat: id autem q̃ recte, diximus inter herbas. Ex Lentisco Chia, gummi modo nascitur, nigra, & candida. Preciū candidæ in libras. 10. nigræ. 12. Ex Ponto quoq; uenit mastiche, bitumini similior atq; nigra, ui no cōdendo. Cæterum laudatissima inter omnes, Chia, candida. Adulteratur ut thura, resina, ut Plinius ait. Sed ut Dioscorides, Thure et Resina. Galenus in duo genera colligit. Nigram, et Candidam. Nigram Aegyptiam, Candidam Chiam, uocari prodens. Ex Aegyptia unguentū aut oleum fieri solere negat. Non arbitror quenq; monendum, q̃ longe a uero sint, qui Mastichem a Silphio non separant. Pli. li. 12. ca. 17. *

EX M. VERG. COMM.

Crassa, friabilis & odorata: Græce sic, ἁδρὰ, καὶ πυρὰ, καὶ εὔθρυπτος, καὶ εὐώδης. Vitiosum nobis uidetur, credimusq; secundam illam uocem πυρὰ, aut aliam quandam fuisse. Aduersatur enim superioribus, nec potest aliquid simul candidum, quo colore hic Mastichem, & alij oēs laudauerūt, & πυρὸν, idest, ruffum, colorecq; ignis esse. Quam ob caussam nos eā expunximus, non inuenientes, quam similem illi aliam uocem substitueremus: ibidemq;, monstrante id re ipsa, in fraude & adulterio Mastiches, resinā Pineam adiecimus, sic in melioribus græcis legentes, disiunximusq; Thus, & Pineam resinam, eadem ueterum codicum fide admoniti; quoniā alterū satis esset, nec omnis resina id præstare possit, sed Pinea tantum, quæ colore candido in concolore Mastiche facilius falleret.

Quam diximus præterea acum harundineam, nihil intelleximus aliud, quam in purgandis a cibo dentibus, acuminatam harundinis festucam, pro qua ex Lentisco facta, usi ueteres sunt, & nostra ætate adhuc elegantioris uitæ homines utuntur. Nam καλαμίδας græci, proprie dixerunt acus ex harundine factas, quibus mulieres cincinnos & uelamenta capitis firmarēt, quod nunc æreis, aut argenteis fit. B

De Terebintho. CAP. XC.

Terebinthus cognita arbor est, cuius folia et semen & cortex astringunt, & ad eadem ad quæ Lentiscus conueniūt, simili parata modo, sumptaq;. Fructus esui aptus est, sed stomacho aduersatur. Excalfacit. Vrinam mouet. Venerem excitat. Contra phalāgiorum morsus conuenienter in uino bibitur. Resina eius ex Petra Arabiæ oppido defertur. Prouenit etiā in Iudæa, Syria, Cypro, Aphrica, et Cicladibus insulis. Sed præualet candida, perlucida, uitreo colore. & in cæruleum uergente, odorata, Terebinthum olens. Terebinthina resinas omneis antecedit. proxima Lentiscina, & e Pinu, & Abiete. Has sequitur e Picea & Pineis nucibus resina. Natura omnibus calfacere, mollire, discutere, expurgare. Tussi ac tabi conueniunt per se, aut in eclegmate ex melle. Vitia pectoris expurgant. Vrinam cient. Cruda concoquunt. Ventrem emolliunt. Palpebras commodissime replicant. Lepras tollunt, cum erugine ac sutorio atramento, nitroq;. Auribus saniem emanantibus, item in pruritu genitalium utiles. Malagmatis, acopisq; ammiscentur. Laterum doloribus illitu, aut appositu auxilio sunt. τέρμινθος

BARBARI COROLL.

Terebinthus, τέρμινθος grece dicta. Messibus tritici, aut Paulo serius fructificat. Mas sterilis. Fęminæ distinguuntur. Aliæ fructum protinus rubentem, magnitudine Lentis edunt: qui concoqui non potest. Aliæ uiridem, pallidumue primo, demum rubentem, nouissime cum uua

C maturescentem & nigrescentem, qui & odore iucundior, amplitudine fabę. Interim maiorem, & resinosum tactu, sulphurosumq;. In Troade, circa Idam, et Macedonia, breuis, et fruticosa, & contorta. Damasco Syrię insignis, copiosa, decoro aspectu, ubi mons Terebintho, nec alia silua scatens. Materies admodum lenta, radicibus ualidis, actisq; in profundum, fidelis ad uetustatem. Flos racemosus, oliuæ modo, sed rubens. Folium numerosum, ab eodem pediculo. Figura Lauri, digesto in uersus, ut Sorbo. Vnicum ad cacumen exit, & numerum parem cōturbat: minus tamē angulata sunt q̃ Sorbo, & similiora per ambitū Laurinis uidentur. Oleosa quoq;, ut fructus. Fert & nucumenta quædam caua, ceu folliculos, Vlmi exemplo. In quibus animalia quasi culices erūpunt. Et resinosus lentor, qualis e ligno, unde fit resina. Fructus q̃diu maturus non est, in aqua fere supernatat. Niger sidit. Vulneribus ꝓfundis, ut Abies, & quę resinā tedamq; ingerunt. Fecundior efficitur contra quam cæteræ arbores. Materia uehementer nigra, spissa, splendida. Præcipue in Syria tantum, ut Hebenum quoq; prouocet. Cultellis ex ea capulos, & calices Thericleos detornant, tam feliciter, ut a Figlinis internosci nequeant. Thericlei porro calices Athenis clari habebantur. Nomen ab inuentore datum, qui Aristophanis ætate fuerit: siue, ut alij putant, a detornatis in eo beluarum pellibus, sacrū Baccho poculum facere. Cæterum falso quidam extimauerunt idem esse quod Carchesium, cum hoc constet antiquissimum pateræ genus fuisse. Nam poculum, quod Alcmenæ Iupiter, in faciem uersus Amphitrionis eius coniugis dono dedisse fertur, Carchesium uocatum perhibet, multis post seculis Lacedæmone seruatum. Terebinthus ad resinam tollendam postq̃ germinauerit, inciditur: id quod in omnibus resinam fundentibus custodiendum est.

EX. M. VERG. COMM.

QVia extremæ iniusticiæ est, sua gloria aliquem defraudare, nec magis in homine laudandum constantia animi, & reddendi unicuique quod suum est, non pigebit, Theophrasti manibus & nomini hanc gratiam habentes, ex quo cuncta diuersis locis de Terebintho ab eo tradita, præterito eius nomine, Barbarus pro suis in Corollarij commentationibus edidit, græcam eius scriptoris de Terebintho, mox latinam omnem historiam huic capiti adijcere: ut possint uolētęs (quod testati paulo ante sumus) aperte cognoscere, obiterq; intelligere gręcarum literarum peritiores, in uertendis græcis, hominis nescio celeritatem, an negligentiam potius dicam, qui Plinium & Theophrastum simul miscens, θυωδέστερον, ex Plinio iucundiorem, ex Theophasto, sulphurosum uertit, non animaduertens ab utroq; idem dici.

D Nos breuitati cōsulētes, data opa eū locū abbreuiauimus: ne & in imēsū cresceret cōmentarius, & q̃ ne ad eruditionem quoq; nobis aliquid facere uidebatur.

In quo parum caute egit, ratus θεῖον, quod græcis sulphur significat, idem esse quod θυά, & θυώδη græci idem dixerunt, quęcunq;. s. in sacrificijs et aris ad suffitus & uapores incenderent.

Quod tam manifeste patet, ut probari non oporteat, uideturq; Gazam, Theophrasti interpretem, in ea re secutum esse.

Idem etiam, quod erat ἄπεπτον, uertit, qui concoqui non possit, cum tamen de coctura cibi quæ in stomacho fit, Theophrastus eo loco non agat, sed de maturitate quæ calore fit, & similis cocturæ stomachi est: parum memor, πέπτειν utrunq; significare, & Theophrasto in hijs quæ maturantur peculiarem hanc uocem esse. Nam & in medicina πεπτικά etiam dicuntur, quæ abscessus, & collectiones maturant.

Possemus & multa alia hijs adijcere, sed hęc satis nobis esse uolumus: ut hoc quasi gustu meminerint legentes, & ubiq; sciant, nihil non alienū in eo esse. Nec morte pręuentum potuisse extremam & salutarem illam manum his quę conceperat apposuisse, oportereq; eos, qui integram rem nouisse uelint, primos eius autores consulere, nec nouis scriptoribus tm̃ deferre, ut ueterum obliti, quemadmodum in cantu & musica fieri Homerus dixit, nouisse quę tantum amemus & admiremur.

Terebinthum posteriores grani uiridis arborem dixerunt, facto illi nomine ab eo eius genere, quod fructus suos in uiridi pallidos fert: quod Theophrastus χλοερόν dixit, quasi herbaceum. Ex ea Terebinthina destillat resina, omnibus notissima, in quotidiano medicinę usu. de qua cum semel agere Dioscorides cępisset, de reliquis etiam egit, cognata congeneribus suis coniungens. Nosq; ut in melioribus gręcis adhuc legitur. continuata historia, uno tm̃ titulo et capite omnia complexi sumus Resinæ genera, inter quæ Larignam ex Larice collectam hic numerat, a Victruuio præcipue in architectura, & medicina laudata. Qui libro .11. de materia agens, Laricem his uerbis commendauit.

Larix uero, qui non est notus, nisi in his municipalibus, qui sunt ad ripam fluminis Padi, & littora maris Adriatici, folijs est Pini similibus, habetq; resinam liquidam mellis Attici colore, quæ etiam phisicis medetur. Credimusq; nos, eam nunc esse, quam Venetijs deflexa a La-

rice appellatione, Larga, officinæ & uulgus appellant. Si quis autem uelit totam Laricis historiam naturamq; nosse, Victruuium libro illo, & Plinium pluribus locis lib. 16. & 24. Palladiumq; in Nouembri mense legat. Sunt enim scriptoribus his, & huic, omnia fere communia. A

Quod in coctura Picis passim legitur, δύο δὲ χόας ὀμβρίου ὕδατος ἐμβαλόντες εἰς ἀγγεῖον, ex meliorum codicum lectione, εἰς χαλκεῖον, idest, ahenum uertimus, presertim ostendente id Plinio, qui libro. 16. hoc modo coqui præcepit. Verba eius sunt. Alij utilius putant, sine aqua coquere lento igne tota die, utriq; uase æris albi.

De liquida Resina e Pinu & Picea. CAP. XCI.

Liquida Resina e Pinu & Picea, a Gallia & Hetruria conuehi solet, atque olim a Colophone petebatur, hinc Colophoniæ sibi cognomentum uendicauit. A Galatia quoq; Alpibus contermina, quam uernaculo nomine Laricem appellant incolę. Ea in linctu magnopere prodest tussi ueteri. Colore inter se distant. Siquidem alia candida est, alia oleosa, alia mellei liquoris similitudine, ut Larigna. Cupressus etiam liquidam fundit resinam, quæ ad eadem pollet. Quæ uero spissarum generi ascribuntur, quædam ex Pineis nucibus, aliæ Abiete, aliæ Picea & Pinu exierunt. Eligi debet longe omnium odoratissima, translucēs, non ruffa, nec humida, quandam ceræ faciem præbens, & friabilis. E Picea et Abiete resinæ, cæteras antecedunt. odoratæ enim sunt, atq; Thus odore imitantur. Præstantiores a Pytiusa insula deferuntur, quæ secundum Hispaniam sita est. Sed quæ e Picea, nucibus Pineis & Cupresso manarunt, nihil ad illas, nec tantis uiribus potiuntur. Verumtamen eorundem gratia ut illæ sumi solent. Lentiscina Terebinthinæ correspondet. Vritur Resina omnis liquida in uase quadruplæ capacitatis ad humorem, qui infunditur. Itaq; Resinæ congius, in duobus aquæ pluuiæ coquitur, subiectis leuibus prunis, Resina assidue mouetur, donec omnis odor aboleatur, & friabilis & stridula reddatur, ac digitis cedat. Cæterum ubi refrixit, in fictile non picatum, quod Aconitum uocant, idest, non illitū, recōditur. Fiet etiam eximij candoris, si Resina omnis eliquata præcoletur, quo fæculēta sordes excernatur. Vruntur quoq; sine aqua, primum lento igne, & ubi coire cœperunt, maior carbonum strues supponitur, & triduo citra intermissionem discoquuntur, usq; dum suum odoris uirus exuerint. mox ut dictum est, reponuntur. Spissam unius diei spacio decoxisse satis est. Vstę odoratis malagmatibus, & acopis, & unguentorum colorationibus magnopere utiles sunt. E Resina perinde atq; Thure fuligo excipitur, ad circumlitiones idonea, quibus palpebras fucant, & colorē mētiuntur. Prodest glabris genis, collachrymationibus, erosisq; oculorum angulis. Ex ea fit atramentum scriptorium. B

BARBARI COROLL.

Resinę, multis arboribus leguntur, omnibus incisis a germinatu. Sed uarie. De Pinu, teda demum detracta, de Abiete, ac Picea, ligno prægustato: de Terebintho, radicibus, ramis & caudice uulneratis. Sed melior, quæ defluxit in caudice. Optima Terebinthina est spissitudine, leuitate, odore. Secunda bonitas Abietinę, ac Piceæ. Copiosissima, ponderosissima, Piciq; proxima, e Pinu est. Portatur utribus liquida. Tum sponte crescit, autore Theophrasto. Nam Pli-

C nius, minimum Resinę de Pinu colligi scribit. Credo, quia Pinus Theophrasto Larix est, ut diximus. Resinam piceam, quæ sicca sit, aridissimam inter omnes prædicat Aetius: eamq; Pityinon Physema, priuatim dici meminit.

Resinam grȩci ῥητίνην, καὶ πιτυΐνην quandoq; Paulus uocauit. Hanc ex Pinu & Picea siccam esse, Plinius intelligit. Dioscorides ex ijsdem arboribus alias esse siccas, alias haberi liquidas uult. Item, liquidas e Terebintho, Larice, Lentisco, Cupresso. Nam & eæ ferunt in Asia, Syriaq;. Falluntur uero, qui eandem esse putant, e Picea atq; Larice. Picea pinguem, & Thuris modo succosam fundit, Larix gracilem, colore mellis Attici, ac mellei etiam liquoris uirus redolentem. Illud notauimus, tam arborem ipsam, q̃ eius Resinam uocari Laricem. Potest & Larigna ut Illigna dici: nam & castellum in fluminis Padi ripa ex eo ligno conditũ, Victruuius Larignum appellauit. Oribasius, atq; Paulus Resinæ genus Italię tm̃ nascentis, ξυλώδην, hoc est, lignosam cōmendant in Dropacem. Fortasse hanc intelligentes quã Dioscorides Tyrrheniã, siue Gallicam uocauit, uel Corticatam Columella. Resina laudatur, nationũ Cypria, Syriaca. Vtraq;, mellis Attici colore. Sed Cypria carnosior ficciorq;, antecedens omnes. In sicco genere candida. In omni montana & cãpestri, pręfertur Aquilonia. Terebinthi tenuissima est. Cupressi acerrima saporé, crassior Cedri, & faciendis picibus idonea. Arabica alba est, acri odore, difficilis coquenti. Iudaica collosior. In Asia, quę fiat ex Picea, admodum, ut Plinius inqt, candida Sphagos, siue ut legi maluimus, Epargos, a candore dicitur. Liquida, raro utuntur medici, et in ouo fere. Nec Pinea magnope in usu. Cęteris, nõ nisi decoctis. Resina oleo dissoluit: utiq; ad malagmata, ususq; uulnerũ. Quidã & creta figlinarum hoc fieri anbitrantur, in potiones amaris amygdalis. Colophonia, præter cæteras fulua. Si teratur, alba fit, grauior odore: & ob id ab unguentarijs neglecta. Abieti resina, ut Larici teda, uitiũ est. Exiguum Abies sudat, aliquando contactu solis. Inuenio & Acernam resinam, hoc est, Zygian, in cõpositione, cui nomen est Baion. Est em̃ Zygia tertiũ genus Aceris, rubens, ligno fissili, cortice liuido et scabro: q̃d alij Carpinũ uocare maluerunt, ut Victruuius, a iugis, quę bobus ex hac arbore fieri solẽt.

D Resina Picea, si cum aqua leuius decoquatur, coleturq;, lentescit, colore ruffo, Stillaticiaq; dicitur. Eliguntur autem in id fere uitia resinæ, corticesq;. Picea uase æris albi, Terebinthina in sartagine referuenti coquitur. Est & illa temperies ad crapulam. Flos crudus Resinæ cum multa assula tenui, breuiq; auulsus conciditur ad cribrum minuta. Deinde feruenti aqua, donec coquatur, perfundit. Huius expressum pingue pręcipua Resina fit atq; rara: nec nisi paucis in locis subalpinę Italię, conueniens medicis Resina: quę coquenda sit candidissima, requiritur. Porro sciendum est, aliud esse resinam comburi, aliud coqui. Si ꝓprie loquaris, uritur ad fuliginem: coquitur uero, qa crudæ usus in medicina fere nullus, nec extra q̃ in ouo, teste Plinio.

De Pice liquida. CAP. XCII.

πίσσα, κῶνον

Pix liquida, quam alij Conum uocant, e pinguissimis Pini Piceæq; lignis congregatur. Optima est splendens, syncera, leuis. Contra uenena, phthisin, purulẽtam excreationẽ tussim, suspiria, et pectoris humores qui difficile extussiuntur, efficax est, eclegmate cyathi mensura cũ melle dato. Tonsillarum, & uuæ inflammationes, anginæq; utiliter perunguntur. Purulentis auribus infunditur cum Rosaceo. Et illinitur cum trito sale serpentium morsibus. Adiecta uero pari cæra, scabros ungues extricat. Tubercula uuluæ, & duricias sedis, discutit. Cum farinaq; hordeacea, & pueri impubis urina decocta, strumas rumpit. Cohibet ulcera quæ serpunt, cum pineo cortice, aut sulphure, aut furfuribus illita. Cæterum cum thuris manna & cærato subductos ulcerum sinus conglutinat. Rimis sedis & pedum, magno auxilio illinitur. Vlcera replet, & cum melle purgat. Quin & cum uua passa & melle carbunculos, & putrida ulcera emarginant. Erodentibus medicamentis, quas Septas uocant, probe immiscetur.

BARB.

BARBARI COROLL.

Pix, nihil aliud est q̃ fluxus combustæ in teda sua Resinæ. De Pinu fere omnis, ut Theophrastus inquit. Quanquam in Syria Terebinthi quoq; picem ferunt: quia desint ibi Pinus. E Picea quoque, Cedro, Palma colligitur. Pix hyeme frigida, deterior, minus copiosa, decolor. Vbiq; optima, ex apricis Aquilonis situ. Ex opacis horridior, uirusque preferens. Ex Idęa & montana Pinu largior, coloratior, dulcior, odore gratior, utiq; cruda: quoniam decocta multum deperdit: propter serum, quod in ea continetur abundanter. E Paralia, hoc est, maritima, flauentior & crassior, q̃diu Resina est, uidelicet q̃diu cruda: sed decoctio ex ea, prius absumit. Idęa Tedosior, e pari modo tedæ. Imbribus admissis, q̃ squaloribus, pix abundantior & liquidior excipit. Hæc Idęi, priora Macedones. In Ida Pinus aperiũtur parte solari, ablato p̃ uulnus cortice, binis, ternisue a terra cubitis, cum plurimum, singulis cum minimum. Postea confluit e tota pix, in ulcus, non sine teda, cum manare humor desijt. Simili modo ex alia parte cędit, ac deinde alia & sequenti semper anno teda locum implet. Extenuata per hæc arbor, facillime subuertitur uento: quod cũ fit, tota succiditur: & cor. Id est, medulla eius, urit. In qua, & in radice plurimum tedæ semper est. Explentur uero in Pinu caua uulnerum, non cortice, nec cicatrice, quæ in hac arbore non coit, sed resina, seu pice, anno maxime ab incisu proximo, si pinus frugi sit: aut secundo aut tertio, si pessima. Probæ uices multas perferunt. Vitiosæ, nisi q̃s modice inaniat, prouentumq; dispenset, detractionem quartam non tolerant. Pinus nouellæ, fructificant. Veteres teda, nõ fructu sunt fertiles. Plinius hæc de Pinu a Theophrasto dicta, transtulit ad Laricẽ, partim ad Piceã, cuius assulas terrę p̃ximas laudarit. Altiores amaritudinẽ afferre scribit. In Syria Terebintho quoq; ad picẽ, detrahunt cortices, e ramisq; etiãnum, ac radice uindemiantur, cum resina tñ damnetur ijs partibus. In Hispania e Piceastro quoq; fit, minime laudata, qm̃ resina eius arida, uirosa, & amara sentiatur. Pix conficitur hoc modo. Pauitur area canali præparato, per quem humor in medium confluat. Tum lignũ in hastulas cõcisum, locatur struis congerie, uelut in carbonis usu: mox igni succenditur, terra undiq; circundata: ne flamma erumpat. perit enim pix, si hoc eueniat. Quod si fumus se parte aliqua extulerit, scalis p̃rinus admotis, locum terra sepiunt, lutoq; obstruunt, ne euolet. Canalis subiectus Picẽ fluentem corriuat in scrobes, * Strues ipsa sexagenis, aut qnquagenis cubitis, centenis & octuagenis alta patet p̃ ambitũ. Sunt q per utrunq; mẽsũ, cubitos centenos agant. Humor qui fluit, obiter frigescit contactu. Vritur fere biduum. Opis p̃fecti signum, si rogus decumbat, subsidatq;, & quasi latus det. Sũma hoc illi diligentia, & religione peragunt, ceu feriantes, & cum apprecatione præsentiũ solenni, ut Pix ea tum copiosa, tum p̃ba euadat. Ac primus quidẽ sudor, q aquæ modo fluxit in canali, Cedriũ uocat, utiq; in Syria: ubi Pinus non sunt: quo in Aegypto corpora defunctorum perfusa custodiunt. Sequẽs liquor, Picem fundit, quæ in cortinas æreas cõiecta, aceto spissatur, & coagulata, Brutię cognomen accipit, dolijs dumtaxat utilis, lentore ab alia pice differens, item colore rutilãte, et q̃d pinguior est. Autore Plinio, Brutiam a brutijs dici constat, ubi nascitur, ad oppidum Mamertium feraci nemore, ut Strabo inquit. Nec Brutianam silam, quamobrem uocari eam Picem dicat * comperi. Non enim silatum uinum, pro picato significari crediderim, etiamsi Plinius quodam loco spissarum utilissimam medicinæ Brutiam, & ad uasa quoq; in Italia condiendo uino, tradidit, quoniam pinguissima & resinosissima utranq; præberet utilitatem. Hinc ex mascula arbore meliorem esse adijciunt. Id quod intelligi non posse, Plinius existimat. Theophrastus certe, uri Pinum in Macedonia, non omnem, sed marem scripsit, Picis gratia. Nec fęminæ tamen radices negligi, q̃ ea tantum pars in fęmina tedam habeat, ex qua omnia illa fiunt. In Asia Syri non detrahunt tedam, sed machinamento quodam in arbore ipsa Picem urunt. Fit Pix e resina quoq;, sola picę feruentibus cocta lapidibus in alueis ualidi roboris: aut si aluei non sint, congesta strue, ut in carbonis faciendi ratione. Hæc in uinum additur, farinæ modo tusa, colore nigrior, ut ait Plinius. Vitia Picis acor, aut odor fumidus, aut Picis adustio. Expimẽtum, si fragmenta subluceant, ac sub dente lentescat, acore iucundo. Asia picem Indicam maxime probat. Græcia e Macedonia Piericam, Virgilius Narintiam, condiendis uinis. Columella et Nemeturicã commendat: quæ in Liguria conficitur. Et Allobrogicam, quæ corticata dicitur. Siccata hæc uetustate in puluerẽ resoluitur, cribraturque. Idem autor Picis quoddam genus crudæ, Tasim uocari tradit, in defrutum Neapolitanum addi solitam. Sunt qui Rhœticam, Palladius Coracinam picem nominat, contra formicas arborum. Sed mendosa lectio est, & Coracinum piscem legendum: id quod ex græcis rei rusticæ scriptoribus elicias.

A

Theoph. li. 9. capite. 1. 2. Pli. lib. 14. ca. 20. Item li. 16. capite. 12.

*

B

*

C EX M. VERG. COMM.

RESINIS coniunxit natura Pices, ideoq; legitimo historiæ ordine, post eas Dioscorides de omni Pice docuit. Quod enim ex uiuentibus plantis resinæ nomine destillat, id incensa in furnis eadem materia, appellatione Picis, fluit, simplex a principio, & liquida tantum, mox ea decocta, sicca etiam, non dissimili penitus potestate: & hoc tantum diuersæ, ut testatus est Paulus Aegineta, quod sicca in secundo ordine, desiccat, minusq; quam liquida calefacit: contra uero liquida. Habentq; ambæ, quod purget, maturet, discutiat, & acre sit. Ad omnia tamen liquida efficacior, sicca uero glutinandis uulneribus aptior. Ob quas uires, hic mox dicet, uulnerum remedijs utiliter siccam misceri.

Conon a quibusdam uocari liquidam Picem hic Dioscorides ait, quæ uox, & rei in ea estimatio, quam uetusta, & uera sit, non ausim ego affirmare. Id certe pro comperto est, græcis κῶνον dici Pineam nucem, & ab ea forma mathematicis, terræ umbram, Conum dici, & Coni forma describi, & ab eo fructu, Pinum arborem, etiam Conum dictam posterioribus græcis fuisse, posseq; hoc loco, quoniam ex cognatis Pino arboribus Pix fiat eius appellatione censeri: alioqui nihil habet ea uox quod ad picem referri possit. Dubitamusque nos, non κῶνον prima producta, sed κόνιν prima correpta, legi quondam potuisse, & ex usu Pici id nomē accreuisse, quia scilicet in uindemia, dolia, & in alijs uitæ nostræ usibus fictilia pice ex interiore parte linirent, ideoq; picata passim dicerentur, & non picata. Qua uoce hic sepius utitur, ut in superiore capite cum ait, in uase non picato seruandam Resinam, &c. Quod totum græci κονιᾶν uocant, quod est, illinire: liceta; κόνιν proprie puluerem greci dixerint, nihilominus cinerem, calcem, & quæcunq; alia dicebant, quibus leuigari asperitas, & obstrui raritas posset, quod in dolijs uini, fictilibusq; alijs, quondam passim fiebat, & nunc uitro etiam fit: ideoq; græci κονιᾶν. calce, glutino q; & maltha aliqua illinire adhuc dicunt, & aconita fictilia cuncta illa, quæ picata non fuerint, & aliquo huiuscemodi obstructa leuigataq;. Nec nos mouet, quod in hac significatione prima producta κωνιᾶν aliquando, & κόνησαι inuenitur, facilis enim eiusdem soni litera, ad uitium in scribendo lapsus est.

D Quod deinde impresso codici deerat post λεπροὺς ὄνυχας, id est, scabros ungues, instaurauimus, καὶ λειχῆνας, id est, impetigines.

Nec multo post dubitauimus quod legitur, φύματα τε ὑστέρας καὶ σκληρίας δακτυλίου διαφορεῖ, quæ uoces si sic legantur, significant, uuluæ abscessus, & sedis duricies discutit, non sic forte legendum esse, sed mutatis locis, aut malis uuluæ duricies, & sedis abscessus legi potius oportere, quando communius malum sedis abscessus quam duricies sit. Non tamen mutare rem ausi sumus, satisq; fore credidimus, signasse locum.

De Picino oleo. CAP. XCIII.

πισσέλαιον E Pice fit quod Pisselæon appellant, separato liquore aquoso, qui supernatat Pici, sicut serum lacti. Nam expansa quamdiu Pix coquitur supra cortinam uellera madescunt, acceptoq; halitu eius exprimuntur in uas. Quas Pix liquida, præbet utilitates. Alopecias capillo replet, cum farina hordeacea illitum, quibus & liquida Pix medetur. Iumentorum ulcera, scabiemq; emendat.

O BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.4. OLeum picinum, græci πισσέλαιον uocāt. Probatur maxime e Brutia, ut quę resinosissima, & pinguissima sit. Color oleo fuluus.

C EX M. VERG. COMM.

COnfundit intellectum, quod ultimū fœminini generis participium, in græcis claudit hoc caput, contra quadrupedum ulcera, & scabiem utiliter inuncta. Non enim certum est, Picemne, an Picinum oleum præstare id Dioscorides decernat: nec nos audemus de ea re censere, cū Picino oleo id Plinius tribuat lib.23. capite.4. dicens Picino oleo usum passim esse ad quadrupedum scabiem. Et Columella lib.6. cap.5. idem testatur, quo loco liquamen Picis oleum hoc nominat. Maro autem Pici id adsignat, cum in Georgicis suis cecinit, Idæasq; Pices. &c. Et Columella lib.6. cap.30. etiam confirmet, bitumen, sulphur, & plæraq; alia, liquidæ Pici in hunc usum miscenda præcipiens. Nos communem, & fere omnium lectionem secuti, Pici id tribuimus nihil, quod eiusdem uices Pix, & Picis oleum habent, in ea re periculi timentes: potuitq;

Dioscorides

Dioſcorides forte, quod in Pice a ſe relictum fuerat, hoc loco reſtituere uoluiſſe. A

De Fuligine liquidæ Picis. CAP. XCIIII.

λιγνὺς τῆς ὑγρᾶς πίσσης

FIt hoc modo e liquida Pice fuligo. In lucerna noua quæ ellychnium habeat, nonnihil Picis incendito, lucernamque fictili uaſe in clibani ſpeciem conformato, ſuperius in anguſtum fornicato, inferius perforato ut clibani eſſe ſolent, operito, & adoleri ſinito, conſumptoque liquore nouum infundito, quoad ſufficiētem uſui fuliginem collegeris. Vis ei aſtringens, acriſq;. Vſui eſt ad pigmenta, quibus palpebras linunt & uenuſtant, & ad circumlitiones, item ubi glabris genis pilos reſtitui oportet, ad imbecilles, lachrymoſoſq; oculos. Inſuper ad eorundem ulcera non inutilis eſt.

BARBARI COROLL.

FVligo Picis, cremata Pice fit: quod quidem aliud eſt, q̃ Picecocta, ut in fuligine reſinarum diximus.

EX M. VERG. COMM.

FAcile eſt, græci clibani, quem nos furnum uertimus, ex deſcriptione, picturaq; hac Dioſcoridis formam non diſſimilem his intelligere, quas noſtra ætas Campanas dicit, & quibus officinæ paſſim utuntur, ex floribus, herbiſq;, ſubiecto igne, exſudatum humorem colligentes.

De ſicca Pice. CAP. XCV.

παλίμπισσα καὶ ξηρὰ πίσσα καὶ βοσκάς

LIquida Pix decocta in ſpiſſam coit, quam uocant aliqui Palimpiſſam, quo in genere quædam uiſci modo lenteſcit, Boſcas cognominata. Altera ſicca eſt. Probatur pura, pinguis, odorata, ſubruffa, reſinoſa. Calfactoriam uim habet. Dura emollit. Pus mouet. Tubercula, panoſq; diſcutit. Vlcera replet. Vulnerarijs medicaminibus commode permiſcetur. B

BARBARI COROLL.

PAlimpiſſa, nihil aliud eſt, q̃ cocta bis Reſina. Nam prima decoctione Pix fit. ſecunda bis pix, hoc eſt, παλίμπισσα.

EX M. VERG. COMM.

QVod moneamus hoc capite unum tantū eſt, adieciſſe nos illi ſcilicet, & inſtauraſſe amiſſas, incuria librariorum uoces illas, Talis Lycia eſt, & Brutia, cōiuncta ſimul picis et reſinæ natura, quæ in aliquot melioribus græcis his uerbis adhuc leguntur, τοιαύτη δὲ ἐστιν ἡ λυκιακὴ καὶ βρυττιακὴ δύο φύσεων ἐχόμεναι πίσσης ἅμα καὶ ῥητίνης. Acceſſitq; noſtro huic conſilio & Plinius libro.24.capite.7. dicens. Spiſſarum utiliſſima medicinæ eſt Brutia, quoniam pinguiſſima, & reſinioſiſſima, utraſq; præbet utilitates. Idem fere Dioſcorides teſtatus.

De ZOPISSA. CAP. XCVI

ζώπισσα ἀπόχυμα

ZOpiſſam aliqui aiunt deraſam nauibus reſinam cum cera, quam alij Apochyma appellant. Ea diſſipandi naturam habet. quoniā marino ſale macerata ſit. Alij Pineam reſinam hoc nomine uocauerunt.

BARBARI COROLL.

ZOpiſſa, efficacior omni Reſina & Pice traditur. Ad omnia: quibus illæ, proſunt, uidelicet adiecto ſalis e mari callo. Optima hæc, a tyrocinio nauium. Plin. lib. 16. cap. 12.

EX MAR. VERG. COMM.

QVod Zopiſſę adijcit nomen, Apochyma, a Paulo AEgineta Hypochyma aptiore nominis cōpoſitione dicitur: nulla tamen nobis in ea uoce certa rei ſignificatio eſt.

C

ἄσφαλτος

¶De Bitumine. CAP. XCVII.

Bitumen Iudaicum cæteris anteponitur. Cuius probatio est, ut purpuræ modo splendeat, sitque graue, ac ualidum odorem uibret. Nigrum autem & sordidum, uitiosum est. Adulteratur Pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agrigentino Siciliæ, fontibus innatans, quo utuntur ad lucernarum lumina olei uice. Hallucinantur qui id Sicilicum oleum nominant. Namque liquidi Bituminis genus esse constat.

BARBARI COROLL.

Plí.li.35.ca.15. Herodotus lib.1. Iustinus lib.1.

Bitumen, græci ἄσφαλτον dicunt. Vnde lacus Iudeæ, ubi nascitur, Asphaltites uocatus, quo Iordanis amnis, e Tiberiade lacu altero profectus, influit lacum Asphaltitem. Galenus in Syria Cöele, salsum, & propterea Mare mortuum uocari prodidit. Vitruuius sub Babylone (inquit) lacus amplissima magnitudine, Asphaltides appellatur. Habet supranatans bitumen liquidum, quo Semyramis situsa, cum Babylonem circundedit muro. Itē Ioppe. In Syria, Arabiaque lacus, inquit, sunt, immani magnitudine, qui emittunt Bituminis maximas moles. Ex Iudæa bitumen oritur, certo anni tempore supernatans, nec potest ibi tunc euelli, ad omnem contactum sequax atque lentum, præterquam filo, quod menstruum mulieris infecerit. Bitumen, alibi limus, ut in Iudæa, alibi terra est, ut in Syria, circa Sidonem oppidum marinum. Spissantur hæc, addensanturqꝫ. Lliquida sunt Zacyntinum & Babyloniū: cui detracto, subest sal: & ad lucernas utuntur. Babylone nigrum & candidum gignitur: ubi & siccum fonte quodam, ut inquit Eratosthenes, Euphrati proximo. Liquidum est, & in Apolloniatarum agro inuentum: etiamsi coire in glebas a Dioscoride dicatur. Fortasse defertur hoc a montibus liquidum: post concrescit. Siculum ex Agrigentino lacu pingue, liquorisque oleacei est. Incolæ harundinum paniculis id colligunt, ocyssime ita adhærescens. Bitumen illitur æramentis, munitqꝫ ea contra uim ignis. Statuas ex eo inungi solitas ferunt. Placet in ferarijs fabrorum officinis, tingendo ferro, clauorumque capitibus. Nam calcis usu, cōstructos eo Babylonios

D

muros, nouimus. Bitumen ex fulmine oriri dicitur. Vnde iuxta Babylonem redundant eo lacus, ꝙ frequentia ibi cadāt fulmina, ut Seruius grammaticus existimauit. Haud procul Susis puteum haberi scribit Herodotus, unde Bitumē, sal, & oleum extrahitur: id oleum Persas appellare, Rhadinacem.

Herodatus libro.6. Erato.

EX M. VERG. COMM.

Vitruuius libro octauo architecturæ suæ, cum de medicamentosis aquis agit, ait, bituminosas aquas interioris corporis uitia potionibus purgādo sanare. Licetqꝫ uitiorū certum genus ille non dixerit, ex uiribus tamen & potestate bituminis, conijciendum id est, Iudaicumqꝫ hoc Bitumen ideo a Dioscoride omnibus alijs prǽferri.

¶De Pissasphalto. CAP. XCVIII.

πισσάσφαλτος, id est, Picis bitumen.

Nascitur in Apolloniatarum agro circa Epidamnum, quæ Pissasphaltos appellatur. Ea Ceraunijs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æstuque in littus expuitur, illic coacta in glebas. Mistam bitumini picem redolet.

BARBARI COROLL.

Pissasphalton, aliud naturale, ut Apolloniaticum, Babylonium, Zacynthium e quodam lacu: Nam græci omnia ea modo Asphalton, modo Pissasphalton nominant, quandoqꝫ resinam. Naturale optimum. Ex eo, quod cum feruet, innatat. Aliud factitium, mixta Pice bitumini. Hoc genus bituminis in Apolloniatarum agro inuentū, picem fossilem a Theopompo dictam auguror.

EX M. VERG. COMM.

Plinius Pici bitumen hoc, aliquādo Fossilem picem appellat, parum certa rei indicatione, & in qua sibiipsi parum conuenit. neqꝫ enim potest simul aliqd fossile, & liquidū esse. Quod enim liquidū ex terra in lucem protrahitur, haurit. Testantur autē, Paulus AEgineta, Epyriqꝫ incolæ omnes, & res ipsa, concreta substantia pici bitumen hoc esse, quod nostra ætate adhuc

picandis

picandis nauigijs, illic in usu est, ex quo uectigal ea gens non negligendum sibi fecerit. Nascitur autem ad Apolloniam antiquam ciuitatem, quam Strabo Epyroticam nominauit. Stephanus ἰλλυρίας dixit esse, κατὰ ἐπίδαμνον, ut ab alijs, quae quondam eodem nomine, uiginti quatuor diuersis locis fuerunt, ea regionis nota distingueret. Fuit autem mos antiquis scriptoribus, homonyma locorum, regionis adiectione certius indicare. Quo fit, ut passim legitur, ἐν ἀπολλωνίᾳ τῇ ἐν ἐπιδάμνῳ, non sic, sed aut, τῇ ἐν ἠπείρῳ, legendū sit, ut Strabo ait: aut qđ Paulus AEgineta, τῇ πρὸς ἐπιδάμνῳ, aut quod Stephanus τῇ κατὰ ἐπιδάμνῳ, id est, in Apollonia, quae est apud Epidamnum, eiusdem Epyri aut Illyrij significatione, in qua & Epidãnus ciuitas antiquissima fuit, de qua Thucydides, Paulus, pluresq; alij longius tradiderunt. A Strabo.lib.16.

De Naphtha. CAP. XCIX.

NAphtham uocant Babylonij, bituminis colamen, colore candidum. Inuenitur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex spacio protinus in eam transiliant. Ad suffusiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne discutit, glutinat, emollit. Ab inflammatione tuetur. Vuluarum procidentias, strangulationesque, olfactu, suffitu imposi tu, emendat. Comittales morbos suffitu deprehendit, Gagatis lapidis more. Purgationes mulierum cum uino & Castorio potum elicit. Tussim ueterem, & anhelitum adiuuat. Serpentium morsibus, coxẽdicum, laterumq; doloribus auxiliatur. Datur coeliacis in catapotio deuorandũ. Cum aceto potum discutit sanguinem concretum. Dysentericis cum ptisana liquatum infunditur. Distillationibus suffitione medetur. Mitigat dentium dolores oblitum. Caeterum pilos incommodos, siccum replicat specillo impositum. Concalfactum autem & cum farina hordeacea nitro & caera illitum, podagris, articulorũ doloribus, lethargicisq; prodest. Pissasphaltos eadem quae Pix & Bitumen, si misceantur, potest. νάφθα B

BARBARI COROLL.

NAphthen, Erathosthenes generi Bituminis liquidi ascribit. Sed ardẽs eius uis, ignium naturae cognata. Procul abest ab omni usu. Ita appellatur circa Babyloniam & Susidem & in Austagenis Parthiae, profluens Bituminis modo liquor. Crematam ea, pellicem Creontis filiam a Medea ferunt, ad axas accedẽtem, corona igne correpta. Etiam si radicis cuiusdam ui, a Circe doctam, incendium id creasse Diodorus meminerit. Similis est naturae limus, in Commagene urbe Samosata, stagno emergens, Maltham uocant. Flagrat ea protinus, & cum quid attingit solidi, adhaeret, & sequitur fugientes. Ita defendere muros suos municipes, oppugnãte Lucullo, flagrabat miles armis suis. Aqua magis accenditur, utique nõ admodum copiosa: pulueris tantum, & luti iactu restinguitur. Itemq; aceto, uisco, sulphure. Possidonius in Babylone fontes Naphthe geminos esse tradit. Alterũ candidi, quod & liquidũ sulphur sit, ignes in se cõtrahens. Alterum nigri, quod liquidum sit Bitumen, & olei uice ad lucernas utile. In Mutinensi certe agro Italiae similis Bituminis, seu Naphthae potius liquor. Nascitur, & candidus, & ruffus: quem circulatores ad praestigias suas utilem circũferunt. In terra Moena Pannoniae iũcta, inquit Solinus, parte qua pontum attingit, herba nascitur, qua cum inficitur oleum, quod uocant medicum: dirae naturae. aqua enim exardescere, terra extingui. Plinius lib. 2. cap. 105. & lib. 35. cap. 15. Idem. lib. 2. capi. 104. Plutar, in uita Alexandri. Solinus de mirabilib. mũdi.

De CVPRESSO. CAP. C.

CVpressus refrigerat & astringit. Cuius folia ex Passo & exigua Myrrha uesicae rheumatismis, & urinae difficultati auxiliantur. Pilulae autem ex uino tusae in dysenteria, alui fluctione, tussi, & orto= κυπάρισσος

C pnœa, aut ſi reijciatur ſanguis, conuenientiſſime bibuntur. Earum decoctum eoſdem præbet effectus. Tuſæ cum Fico duricias omolliunt. Nariumque polypo medentur. In aceto coctæ, & cum lupinis detritæ, ſcabros ungues eijciunt. Hernias inteſtinorum prolapſu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præſtant. Pilulæ cum arboris coma ſuffitæ, culices abigere exiſtimantur. Folia trita, & impoſita, uulnera conglutinant. Sanguinem ſupprimunt. Capillum ex aceto tingunt. Illinuntur per ſe, aut cum polenta ignibus ſacris, ulceribus quæ ſerpunt, carbunculis, & oculorum inflammationibus. Admota cum cærato, ſtomachum corroborant.

BARBARI COROLL.

Plin. libro. 16. cap. 33.

CVpreſſus, longa, ſubrecta caudice attollitur, cætero quidem orbe, ſatu, hoc eſt, ſemine ſuo naſcitur. In Creta etiam trunco, præſertim in montuoſis Tiraſenſium, ubi cędua eſt, & cæſa regerminat: modo ab terra, modo a parte media, modo ſumma, raro ab radicibus. Semē ei perexiguum. Non enim galbuli, qui naſcuntur, ut Theophraſtus refert & Varro mutuatur, tanquam pilæ paruę, cortice cupreſſini, dictæ Coni, ſed ijs intus primigenia ſemina dedit natura, Laricis proxima, perquam minuta. Hæc pilula dehiſcente, illa cum matureſcit, diffiantur & euolant. Neque facillime colliguntur, præterquam a peritis. Aduena Italiæ quondam, & natu moroſa, baccis torua, folio amara, odore uiolento, materie rara, ac pene fructico ſi generis. Diti ſacra, funeribus indicandis, ante domos poni ſolita. Sterilis fœmina diu, ſed metæ aſpectu, quæ in faſtigio ei conuoluta eſt, grata, diſtinguendis Pinorum ordinibus, facilem ſe tonſili culturæ præbens, hiſtoriales picturas, tenui folio, breuiq; & uirente ſuperueſtiens.
D Contra mas, ſpargit extra ſe ramos, deputaturque, & accipit uitem. Vterque ſexus, in perticas, aſſereſq; admittitur, amputatione ramorum: qui tertiodecimo anno, ſingulis denarijs ueneunt. Proinde filiarum dotem Plantaria, ueteres appellauerunt. Tarentinam Cato nominat, quoniam, ut Plinius arbitratur, primum e Creta uenerit Tarentum Cupreſſus. In AEnaria quoque ſucciſa regerminat. In Creta quocunque loco quis mouerit ſolum, niſi feratur alia, hæc ſponte gignitur. In Idæis albiſque montibus etiam non appellata ea, proſilit, ibiq; ſummis iugis, ubi niues nunquam abſunt, plurima. Alibi non niſi in tēpore prouenit, magno altricis faſtidio ac labore. Commendari maxime Cupreſſum Meliſiam inuenio. Fructum Cupreſſi, Galbulos, & Nuces Cupreſſi recte uocaueris. Nam Galbæ, ut ait Suetonius, animalia ſunt exilia, quæ in æſculis naſcuntur. Cupreſſos a partu ramulorum parilium uocatas græci uolunt ἀπὸ κύειν παρίσους τοὺς ἀκρέμωνας. Eaſdē & Charites appellari ſolitas, Eteoclis fuiſſe filias adnarrant: quæ dum tripudio Dearum ſubſiliunt, in puteum ceciderint.

Sueton. lib. 7. in Galba.

EX M. VERG. COMM.

QVæ in Cupreſſo pilulæ, autore Plinio, dictæ a nobis fuerunt, Galbuli, nuces, & coni, eiuſdem rei appellatione, ab alijs etiam dici poterunt, omnibus in ea arbore notiſſimæ, in quibus exigua ſemina ſunt, dehiſcentibus ijs euolantia magis, q; decidentia. His, folijs q; cæteri omnes in medicina addiderunt βλαστούς, id eſt, ſumma germina, & ſummos coliculos. Neſcimuſq; nos, an deſyderari hoc in Dioſcoride debeat. Paulus certe AEgineta, huius arboris coma in aliquibus utitur, hic tantum in fugandis culicibus uſus eſt, licetque in uniuerſum de totis folijs hoc loco agatur, poſſunt tamen ſummæ illæ parteis, teneritudine ſua diuerſa a folijs natura eſſe: quæ omnia peritioribus cenſenda relinquimus, ut interim quod commentationis huius noſtræ curſum in foribus ipſis remoratum eſt, breuiter ſignemus, Decernit hic pota in paſſo, adiecta exigua Myrrha Cupreſſi folia ſuccurrere, κύστει ῥευματιζομένῃ καὶ δυσουρίαις, ſi uerbum de uerbo uertatur, in ueſicam deſtillationibus, & urinæ anguſtijs: quorum ultimū hoc manifeſtam habet ſignificationem, prius illud ex ui græci uerbi, quod eſt ῥευματίζεσθαι, fluxum mali & noxij alicuius humoris in eam partem ſignificat: quemadmodū in podagris fit, in qbus græci dicūt, articulos ῥευματίζεσθαι. i. fluxu humoris in eā partē tentari. Quibus ſic ſe habētibus, dubitatū a nobis, ex uiribus Cupreſſi, q; adſtringere, & refrigerare hic tm̄. Gale. autē & Pau. pręter hęc ſiccare etiā dixerūt, ſi in ueſicā deſtillatiōib. ſiccādo adſtringuēdoue cōferūt,

quomodo

quomodo urinæ angustijs, quibus contraria ratione succurrendum est, conferre poterunt. A

Accedit suspicioni huic nostræ, etiã quod Plini. lib. 24. cap. 5. de his agens ait. Cupressi radicem & folia, uesicæ & stranguiriæ pota mederi: quasi, quod hic in uesicã destillationes dixit, id Plinius ad urinæ stillicidium transtulerit. Non tamen in medicinæ decretis, Plinium antiquis græcorũ medicis comparamus, sed in re parũ certa, suspicioni nostræ, ex eo authore fidẽ aliquam adijcere uoluimus.

Aut igitur constituendum, in uesicam destillationes illas, pro uesicæ & urinæ stillicidio intelligendas esse, ut cognata simul urinæ duo mala, hic coniunxerit, stillicidiũ scilicet, & difficultatem. Quod nos non probamus. quoniam quod paulo ante diximus, significat græcis ῥευματίζεσθαι, aut angustias illas urinæ. i. δυσουρίαν, nõ pro his quę uere & ex difficili urina urinæ angustiæ sunt, sed pro labe, & noxa aliqua alia, quæ ex destillatione humoris in eam partẽ urinæ accedat. Quod ex aliorũ sentẽtia erit. Nam & Serapion sic uertit, & Cupressi uiribus magis conuenit, quæ ut diximus, in siccando, adstringendo, refrigerendoq; sunt.

Quo loco etiam legitur, tritas Cupressi pilulas cum uino potas. &c. in antiquioribus gręcis, non pilulæ tantũ sunt, sed folia etiam, legiturq; pilulæ & folia, & si Plinius pilulis tantum id tribuat. Nos græcos secuti utrunq; diximus.

Dubitauimus præterea non procul a totius capitis fine, coniungendũ ne in denigrãdo capillo, an in sistendo sanguine acetũ Cupressi folijs esset, alijs gręcorũ codicibus id, alijs aliud indicantibus. Neq; ab re penitus, quoniam sistendo sanguini acetũ in usu est. In ambiguo tamẽ, accedente Plinio, qui eodem libro & capite ait, capillum denigrant ex aceto, ad capilli denigrationem & nos contraximus.

De Iunipero parua. CAP. CI. B

Iuniperum paruam græci, Arceuthyda, aliqui Mnesitheũ, alij Acatalidem, AEgyptij Libium, Galli lupicellum, Romani Iuniperũ uocant. Eius duo genera. Altera maior, altera minor. Vtraq; acris est. Excalfacit, & urinam mouet. Accẽsa serpẽtes fugat. Baccarũ nõnullæ, nucis iuglandis magnitudine nonnũquam grãdescere, aliæ nucem ponticã æquare inueniuntur, rotundæ, odoratæ, in mandendo dulces, subamaræ, quę Archeutidis etiam nomẽ, id est, Iuniperi retinuerunt. Modice calfaciunt & astringunt, stomacho utiles. Contra pectoris uitia, tussim, inflationes, tormina & serpentium ictus efficacissime bibũtur. Vrinam cient. Vnde ruptis, conuulsis, & uuluæ strangulatui subueniunt. Folia acrimoniam habent. Ideo tam ipsa, q̃ eorum succum ex uino contra uiperarum morsus illini, aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus, lepras eximit. Ramenta ligni deuorata, interficiunt.

ἀρκευθὶς μίκρα
μνησίθεος
ἀκαταλίδα
λίβιον μ

BARBARI COROLL.

Iuniperi, duo genera quidem constituunt, Vnum, quod floreat, nec fructificet. Alterum qd' fructificet, nec floreat. Solam fere arborum, prorogare fructus suos in biennium, qui ne maturescant quidem, sed decerpantur, & aliquandiu conditi seruentur. Et si in arbore relinquãtur, marcescant. Materia fabricis conueniens, tam futuris sub dio, q̃ terrã obruendis. Plinius hac descriptione Cedrum maiorem, non Iuniperum demonstrauit, ut indicabimus in Cedro.

Plin. lib. 16. capite. 25.

EX M. VERG. COMM.

Non leuiter in instaurãdo hoc capite laboratũ nobis est, tam uarie corrupteq; in antiquioribus græcis totum hoc caput legebatur, alijs in prima parte statim maioris, minorisq; Iuniperi diuisionẽ & appellationes describẽtibus, alijs alterã ab altero separantibus, & quę ad minorem pertinerẽt in principio, quę uero ad maiorem in extremo calce docẽtibus, cunctis uero in reliquo capite parũ sibi ipsis cõuenientibus. Sed nos meliorem ordinẽ, latinorumq; autoritatẽ & fidẽ secuti, qua nunc legit forma instaurauimus, ita tñ, ut nihil additũ, subtractũue a nobis fuerit, nihil ab impresso mutatũ, quod non in reliquis omnibus, aut in plurimis saltẽ legeret.

C Credimusq; in Gallia minoris Iuniperi appellatione, ex obsoletis incertisq; notis, & uestigijs quibusdam, quæ in antiqua lectione adhuc apparent, non Iucipellus, quod caret sensu, sed Iuniperellus legendum esse. Nō tamen hoc multifaciendum.

Illud in Iuniperi fructus historia grauius & diligentius curandum, quod in antiquis ab impresso codice: diuerse legitur. Hic enim ait, alterius fructum nucis magnitudine prouenire, nullo nucis genere adiecto, quod merito desyderandū est: alterius nucis Ponticę. i. auellanæ quantitate. At in antiquioribus, hisq; melioribus, in primo nucis Ponticæ legitur, in secundo fabæ: quā lectionem etiam Serapion secutus est. Quo fit, monente id re ipsa, ut etiam primo Ponticę nucis magnitudinem, secundo fabæ adsignauerimus. Lapsus hic librarij fuit in exscribēdo, inter κύαμον & καρύον errantis.

Pli. li. 24. ca. 8. Suspicamur & illic uitium esse, quo loco hic ait, Vrinā idem etiam trahit, quapropter conuulsis, ruptis. &c. Non enim uidemus, cur hic inferat, ex eo quod ciendę urinæ prosit Iuniperi fructus, ob eam caussam conuulsis ruptisq; prodesse debeat. potest quidem omnia illa, autore Plinio, qui hoc ipsum agens, ait urinam ciere, illiniri & oculis in epiphoris, & dari conuulsis, ruptis, uuluis. &c. Verum nos id non damnamus, sed suspectam nobis sermonis seriem dicimus esse, desyderamusq; illic aliquid, a quo certius fieret illud.

Quæ deinde in morbis & medicina pectoris uitia dicta a nobis sunt, a Plinio, Serapioneq; ad dolores eius partis contrahuntur.

¶ De Iunipero magna. CAP. CII.

ἄρκευθος μεγάλη, μνησίθεος, ἀκατήρα

IVniperus magna, quam aliqui siluestrem Cupressum appellāt, alij Mnesitheum, alij Acateram, Romani Iuniperū, uulgo cognita est. Cupresso assimilis. Asperis, maritimisq; locis plærunq; nascitur, easdem quas supradicta uires habens.

BARBARI COROLL.

IVnipero uirtute similem, Capidam a Catone dictam inuenio, ad lotium mouendum: nec quid sit, dicere coniectura possum.

¶ De hærba Sabina. CAP. CIII.

D βράθυς, βάρυτον, βαρόν

GRæcis Brathy, alijs Baryton, alijs Baron, Romanis hærba Sabina appellatur. Duorum generum est. Vna folijs Cupresso similis, spinis horridior, grauiter olens, acris & feruens. Arbor est coactæ breuitatis, quæ sese magis in latitudinem fundit. Huius folijs nonnulli pro suffitu utuntur. Altera Tamaricæ folio similis est. Vtriusq; folia nomas sistunt. Collectiones illitu mitigant. Et cū melle nigricias sordesq; repurgant. Carbunculos cum uino pota rumpunt. Sanguinem per urinam eliciunt. Partus apposita extrahunt. Et suffitu idem prẹstant. Vnguētis calfacientibus immiscentur, & priuatim gleucino.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 17. capite. 13. & lib. 24. cap. 11. HErbæ Sabinę, aut etiam Sauinæ genus id, quod simile Cupressi folio est, Cupressum Creticam nonnulli uocauere. Notum est contra gallinacei generis pituitas remedium, ut cubēt in fimo qui ex herba Sabina fiat. Dioscorides hoc loco Baryton uocari eam tradit a nonnullis. Vt fortasse de hac intelligant scriptores, præsertimq; Diodorus, cum in Arabia nasci dicunt, Boraton, Iuniperū, Cedrumq; quasi Boraton ꝓ Baryto, uel cōtra exemplariorū uitio legatur.

EX M. VERG. COMM.

NOn est, quod in Sabinæ herbæ, tam græcis ꝙ latinis appellationibus legentes moneamus, nisi forte, quod a Diodoro in Arabia nasci dicitur Borathon. Sabina herba est, quā hic Barython, & Barathon uocari a quibusdam dixerit. Quod suspicari penitus ab re non est. cognatæ enim plantæ, & ab hoc deinceps descriptæ Iuniperus & Cedrus illi coniunguntur. Sed non omnino literis Diodoro, & huic scribuntur: hic Barython, ille Barathon uocant.

Sic dicta est a regione qua multa nascitur. Et herba dicitur, quoniam non arborescit, sed in latera caulium modo se explicat. A

In curandis morbis, nō bene in græcis legi suspicamur, καὶ ἄνθρακας περιῤῥύπτειουν οἴνῳ ποθέντα καὶ αἷμα διούρων ἄγει, quod paucis mutatis uersum a nobis est, carbunculorum crustas ex uino imposita exterunt, & cum urina sanguinem ducunt. ad exterēdas enim carbunculorum crustas, foris magis quam intus remedia afferunt, & ad ducendum cum urina sanguinem, aptius aliquid bibitur.

De Cedro. CAP. CIIII.

Cedrus arbor magna est, ex qua Picem colligunt, quæ Cedria uocatur. Iuniperi modo baccas parit, baccarum Myrti magnitudine, rotundas. κέδρος κεδρία

BARBARI COROLL.

De Cedro autores uariant. Theophrastus alteram Phœniciam, alteram Lyciam appellat, similes Iunipero, nisi q̃ folium Cedro acutū, spinosum & durum, Iunipero simplicius ac mollius. Excelsior & hęc quam Cedrus. Alij utranq; Cedrum, inquit, nominant, sed quæ proprie sit Cedrus, acutam Cedrum uocare malunt, idest, Oxycedrum. Nodosæ ambæ, alis frequentibus, ligno contorto. Sed in Iunipero, spissiore, putrescenteque. Cedro æterna materies. Vtriq; medulla rubens. Sed odorata in Cedro, sicut & fructus: qui & flauus, & magnitudine baccarum Myrti cernitur, esculentus, hilaris. Iunipero niger, acerbus, ingustabilis, durans añum, prius non decidens q̃ subnascatur alius. Arcades fructus in ea ternos eodem haberi tempore confirmant. Satyrus utranq; sibi allatam sine flore, Cupresso similes, scabriore tantum cortice. Radices solutę summa cute ambabus hęrent. Saxosa loca & algentia sequuntur. Plinius lōge aliter: quippe qui notas Iuniperi, Cedriq; confundat. Fortasse uerius, q̃ priores. Cedri summa genera duo facit, maius, & minus. Maioris iterum duo: quæ floret, fructum non fert: quæ fructifera est, non floret, & in ea antecedentem fructum occupat nouus. Semen eius Cupresso simile. Quidam Cedrelaten uocant. Ex hac resina laudatissima. Minoris quoq; species binæ, Lycia, & Phœnicia, Iuniperi similitudine. Differunt folio. Nam quæ acutum, durum, spinosumq; habet, Oxicedros (inquit) appellatur, ramosa, & nodis infesta. Altera odore præstat. Fructum eæ ferunt, Myrti amplitudine, dulcem sapore. Dioscorides fructus Myrti similitudinē Cedro maiori, ex qua pix fiat, nō minori tribuit. Crassiuscula Cedri resina est: & ad faciendas pices comodissima. E Cedro simulacra, Dijs p̃cipue, sicut in Cupresso, Loto, Buxo, atq; etiānū oleaginis radicibus minora. Optima nauigijs, Syriæ, Phœniciæq;. Nā Syriacę, in mōtibus natæ, tanta crassitudo ferē, ut homines terni caudicē amplecti nequeāt. Solēt Cedri humorē quendā reddere, ut simulacra etiā Deorum quandoq; sudent. Similis in Arcadia est arbor, Cedris nomine. Frutex in Phrygia pusillus, frondis æternę, arborescensq; nunq̃, a Theodoro Gaza uocatus Cedrula. Hāc & Cedriā a Theophrasto dici puto, quatenus arbor est, nō quatenus frutex. tunc enim Cedris sit, non Cedria. Cedria Theophrastus inquit, differt a Cedro. Arbor folio pungēte mucronibus perinde ut Cedrus. Hippocrates Cedrin creticam, & Hederam creticam fœminarum incommodis auxiliari scribit in uino lacteo, idest, tepido, sic enim οἰνογάλα interpretantur nonnulli.

De arboribus odoriferis, Theophrast. lib. 4. cap. 6. & de Cedro amplius ca. 12 & lib. 5. ca. 9.

Pli. li. 13. ca. 15.

B

Theoph. li. 3.

EX M. VERG. COMM.

Excelsa quædam Iuniperus, Cedrus est: ob quam caussam, alternatis quondam nominibus descriptæ ab aliquibus sunt.

Omittemus libenter, quæ Plinius diuersis locis miscuit, quæ Iunipero debebātur Cedro, & quæ Cedro Iunipero tribuens. Omittimus & quæ ab Theophrasto dicuntur lib. 6. quæ si quis diligentius expendat, facile intelliget caussam, quare olim confusæ, mistæque fuerint hæ plantæ.

De Cedria. Cap. CV.

Cedria optima est crassa, perlucida, ualidi odoris, quæ dum effunditur, guttatim, nō dissipata coit. Cui ea uis inest, ut defuncta corpora cōseruet, & uiuentia corrumpat. Qua ex causa, mortuorum uitam κεδρία

C aliqui appellauere. Vestimenta quoque & pelles, eximia calfaciendi & siccandi dote, corrumpit. Magni ad ocularia medicamenta usus. Quippe illita oculis claritatem affert. Albugines, cicatricesque detergit. Instillata autem cum aceto, uermes aurium necat. Cum Hyssopi decocto infusa, sonitus, sibilosq; sedat. Cauis dentium indita, eos frangit, & dolores leuat. Quapropter cum aceto colluere eosdem prodest. Peruncto ante coitum genitali, abortiuum fieri constat. Anginæ ea perunguntur. Tonsillarum inflammationibns auxilio est. Lendes, pediculosque illitu enecat. Cerastæ morsibus cum sale imposita subuenit. Contra hausta leporis marini uenena, in passo sumpta auxiliatur. In elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit. Pulmonum ulcera purgat, & si cyathus eius sorbeatur, persanat. Tineas, & cætera uentris animalia necat. Infusa partus extrahit. Fit & oleum, a Cedria separatum dum coquitur, uelleribus supra halitum eius expassis, ut in Pice. Eiusdem ad omnia usus. Priuatim uehementer perunctum, scabiem quadrupedum, canum, boumque persanat. Inhærentes ricinos enecat. Vlcera quæ ex tonsura accæperunt, ad cicatrices perducit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.16.ca.11. Cedria modo Cedri Pix, modo Cedri Resina uocatur, e Cedro magna, quę Cedrelate dicitur, nihilq; aliud est, si proprie loquēdum sit, q̃ cruda Cedri lachryma. Cedrium uero, succus
D Cedri est, e teda eius, concisa furnis, q primus aquę modo fluxerit in canali. Nã sequẽs liquor, Pix iam, non Cedrium est. Sed cõfundunt autores, nunc ꝓ Resina, nunc ꝓ sudore tedarũ, nũc ꝓ Pice, Cedriã & Cedriũ uocantes. Interim ꝓ oleo cedrino, q̃d Cedrelęon, ex malis Cedri, ut ait Plinius, appellãt. omnibus em̃ ijs, quanq; diuersis, eadẽ tñ natura inest. Columella, cedrinũ liquorẽ uocauit. Libri Cedrio inuncti, a tineis et carie uindicantur. Damnat usũ Plinius, ꝓpter ancipitẽ eius ꝓprietatẽ, uiuentia perimendi, perempta custodiendi. Cuius tñ ratio præclare a Galeno redditur: quia tametsi adurat, ita ut ordine quarto calfaciẽtium censeri meruerit, inter omnia tñ erodentia medicamenta, quę græci Septica, & Septas cognominant, infirmissimum esse cõstet. Proinde uiuentibus appositum, uitali calore adiuncto sumit uires, & quasi accẽdit, atq; ita iugulat. Sed defunctis additũ, putredinem tm̃ & uitiosos humores exterit & absumit: quibus detractis, incorrupta seruãtur. Galenus & Paulus non cedriã, sed Cedream uocabant.

De Cedride. CAP. CVI.

κεδρίδες Cedrides Cedri fructus uocantur. Calfactoriam uim habent. Stomacho aduersantur. Auxilio sunt tussi, conuulsis, ruptis, stranguriæ. Menses ciunt, ex polline Piperis poti. Contra haustum leporem marinum in uino sumuntur. Serpentes fugantur, peruncto ex adipe ceruino, aut medulla, corpore. In antidota adduntur. Fuliginem quo modo ex Pice, congeri oportet, quæ eandem quam Picea fuligo uim præbet.

BARBARI. COROLL.

Cedrides fructus Cedri sunt: ut Daphnides Lauri. Minus urunt, q̃ Cedrus gustantis os: ut mandi quoq; possint. Soporifera tamen ui. Si copiosius edantur: caput tentant, inflamantq;. Interanea quoq; torquent. Galenus autor.

De Lauro. CAP. CVII.

δάφνη Laurus quædam tenui folio constat. Altera latiore. Vtraque excalfactoriam naturam habet, & emollientem. Vnde decoctum earũ

in muliebres insessus additum, uuluæ & uesicæ uitiјs conuenit. Virentia folia sensim substringunt. Illita quoq; uesparum, apiumq; ictibus opitulantur. Eadem cum polenta, ut pane illita, inflammationem omnem mitigant. Sed pota stomachum effundunt, & uomitiones mouent. A

BARBARI COROLL.

LAurus, cortice tenui describit. Degenerat ut Quercus & Myrtus pertinaciter, adeo, ut in Antandro, fructus e rubro niger eueniat: quod & in Myrto ibi accidit. Fert & uuam suam Laurus, tam fœcunda q̃ sterilis: nec tamen fœcunda omnis. Copiosius sterilis, quam marem appellamus. Genera Lauri præter ea quæ in ratione Daphnoidis & Alexandrinæ monstrabimus, Delphica, ex albo uiridior, maximis baccis, atq; e uiridi rubentibus. Dicta, q uictores Delphis coronarentur ea, ut triumphantes Romæ: unde & triumphalem uocabant, ad Cęsaris Augusti tēpora, ut mox dicemus. Delphicā, Helianus e Thessalia translatā Delphos, ab ipsis Tempe scribit: tum cum Pythius Apollo, draconē sagittis interfecit. Hanc Lactantius gramaticus etiā Tripodem uocari dicit, quoniam radices, inquit, ternas habeat. Apollini dicata, ꝓpter uim triplicē diuinationis, p̄teritorum, futurorū, pręsentium. Cypria folio breui, nigro, per margines imbricato, crispa: quam Laurum siluestrē aliqui intelligunt. Nonnulli sui generis arborem, q bacca ei cerulea sit, Mustax, folio maximo, albicāte, flaccido appellata, q Mustaceis subjceret. Mustacea quid sint, & qua ratione fiāt, Catonem consule. Diximus & in Amylo. Regia, quę & Augusta dici cœperit, amplissima folio, baccis, arbore, gustatu quoq; nō aspo. Aliq ab Augusta Regiā dispescunt, longioribus folijs, latioribusq;, q̃ angusta. Baccaliam uero dicunt hanc, quę uulgatissima est, baccisq; fertilissima. Sterilē earū triumphalē, q ea putant triumphantes usos a Cæsare Augusto, reiecta Delphica. Sterilem & Laurū eam esse phibēt, quę missa sit e cœlo eidē Cęsari, altitudine minima, folio crispo ac breui, rara inuentu. Est & quę Taxa dicit, Topiarij generis, excrescente in medio folio, paruula uelut lacinia folij. Habet & Spadonia opacitatis patientissima. Itaq; quantalibet sub umbra solum implet. Extra Herculis columnas, in mari nascit frutex, folio Laurea: q eiectus, in pumicē transfiguratur, in Heroo sinu pare aquis extante lapidea est, similis tñ uirenti. Magnitudo frutici bipedalis. In mari quoq; Rubro uiuere affirmant eā, sed similē Ariæ. Aria siluestris arbor est, hyemis initio fructificans, materie durissima, ut necesse sit, anteq̃ terebretur, macerari eā prius aqua. Quod & in Robore, Carpinoq; seruat. Honos ei ad carbones argentarijs officinis, ut Robori, Vnedoni, Picec, utiq; ad coctionem primā. Est & Aria, siue Agria, quā ꝓ Ilice aquifolia Dores habēt, ut in Fago diximus. Ex ea Lauro quæ in mari rubro nascit, instrumentū musicū Pandura factum a Troglodytis legimus. In Corsica Laurus diu nulla fuit, nunc ibi satu prouenit. Ramo Laurum seri posse, constat, quod ueteres dubitauere. Manu satarum receptarumq; in domos, fulmine sola nō icitur. Ignes abdicat, salis modo, crepitu. Interaneorum etiam uitia, & neruorum, ligno torquente. Folium eius Lauream uocamus, et Cato Loream. Vna arborum, latina lingua nomen imponit uiris. Nam Tullius Ciceronis libertus Laurea nominabatur: qui Ciceronianas aquas epigrammate celebrauit. Laureolos quosdā ueteribus dictos, Iuuenalis & Martialis poetę satis indicant. Sunt qui Lora hinc dicta existiment, quę antiqui Laura nuncupabāt, a Laurea triūphorum: sub qua solerent captiuos uincire, ducendos in pompam. Vri lignum eius ꝓphanis usibus: sed ne aras quoq; ipsas accendi eo fas erat: ut quidam mirētur. Vnde Horatius, et Papinius Laurum ipsam, non solum Imperatoribus, sed Vatibus dicatā cecinerint. Cum Hedera Poetarū, Laurus Ducum fuisse legeretur. Quidam seniles baculos, e Lauro quoq; faciūt. Cęsarū Pontificumq; domos, militum arma, fasces Impatorum ornare quōdam solita. Pacis ut Olea, sic uictoriarum Laurus semp index. In lauro uetere Spartani libū et bellaria iacentes rodebant post cœnā, ob id folia eius, Camatidas ἀπὸ τοῦ κάπτειν, quod est, rodere uocabant, & placentas ipsas Camata, siue Psesta, hoc est, polentā, oleo conspersam: quarū loco nobilioribus, Epęcla, siue quod idem est, Mattye dabant, ceu sportulę quędā maiores preciosioresq;, ut turdi, palumbi, merulę, turtures, et ansercs, & alia ijs similia. Post obtinuit, ut omne paulo suauius atq; lautius edulium, Mattya diceretur: siue ab eo uerbo, qđ pinsere, unde Magides, & Maze quoque sint appellatę: siue ab eo, q̊d mandere significat, unde Mastiche dicat. Hæ quia in postremo cænarum dabantur, ab alijs Epidorpismata, & Epidiphnides appellari solent. Hinc iuris cuiusdā p̄ciosi genera Magis et Capis appellant, in Plauti poetæ Pseudulo. Nam & uasis genus est Magis, quod tamen Varro a magnitudine deducit, ut Capis quoq;, nō captis legi possit. Fuit em̄

Plin. li. 15. ca. 30. & alibi passim.

Theoph. li. 3. capite. 12.

B

C hoc moris ueteribus, Iurulēta ipsa nominibus uasorū appellare: ut Paropsidē, et Tribliō. Sed & Tragematis uice Laurum in secundas mensas inferri solitā, Callias & Diocles, ut Atheneus inqt, autores sunt. Ramus Lauri, aut etiam Oliuæ, a quibusdam uocatur Arsacus. Quanq; & aucula Erythacus, hoc ipso nomine appellari solet. Est aūt Erythacus, a Theodoro dictus, Tubecula. Est & Tubetra quędam uolucris ab eodem, conficto nomine, quam Aristoteles Batin uocauit.

Vide Cęlium lib.3.cap.7.

EX M. VERG. COMM.

Primum id legentes monemus, nescire nos, quanta sit eius loci integritas, & fides, ubi in omnibus græcis pariter legitur, ποιοῦντα δὲ πραΰνει τὸν στόμαχον καὶ ἐμέτου κινεῖ, quarum uocum manifestus est sensus. Non tamen antiquiores latini, Serapion scilicet, & antiquus interpres, quicunq; ille fuerit, sic quondam legebant. In omnibus enim est, Stomachum subuertunt, & nauseas, uel uomitiones faciunt, non diuerso tamen, sed contrario penitus sensu. Ex quo oborta nobis suspicio est, potuisse quondam illic πραΰνειν legi, quod lenire et mitigare est. Non eñ quod lenit uomitiones facit, sed aliud similiter desinens, aut non ideo dissimile uerbum, qualia sunt τραχύνει, παχύνει ue, aut ἀνακινεῖ, uel his simile aliquod aliud, quod subuertendi, miscendi, & exasperandi uim haberet.

Illud etiam ex melioribus uetustoribusq; græcis instaurauimus, quod in impresso multisq; alijs deerat, ob id ex melle, passoue concisæ, &c. Deest enim in pluribus λεῖαι, quod est concisę, & cum melle aut passo subactæ.

Eadem fide etiam aurium duobus malis grauitati scilicet, & dolori tertium addidimus, q̃d incertos uocum sonos, indiscreta significatione ad aures peruenientes pertinet. ὠταλγίαις enim est, καὶ δυσηκοΐαις, καὶ ἤχοις quos ueteres incertos, & indiscreta significatione sonos inter auriū uitia dixerunt, de quibus alibi certius dicemus.

D

δαφνίδες

¶ De Baccis Lauri. CAP. CVIII.

Lauri Baccæ magis q̃ folia calfaciunt. Ergo in eclegmate cum melle, uel passo prosunt tabi, ortopnœæ, & omnibus thoracis rheumatismis. Contra scorpionum ictus ex uino bibuntur. Vitiligines emaculant. Succus Baccarum utilissime aurium dolori & grauitati instillatur, cum uino uetere & Rosaceo. In medicamenta autem adijciuntur quę neruorum lassitudines reficiunt, acopa uocant, & ad unguenta quæ calfaciunt & discutiunt. Cortex radicis calculos rumpit. Partus necat. Hepaticis prodest, tribus obolis in uino odorato potus.

BARBARI COROLL.

Daphnides, & Daphnococci, Baccæ Lauri sunt, Daphnoides uero frutex.

πλάτανος

¶ De Platano. CAP. CIX.

Tenerrima Platani folia in uino decocta, mox illita, oculorum fluctiones sistunt. Tumores & inflammationes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. Virides pilulæ in uino potæ, serpentium morsibus auxiliantur. Exceptæ aūt adipe igni ambusta sanant. Incidens foliorum pilularumq; lanugo, oculos & aures defendit.

BARBARI COROLL.

Platano in quantam uis altitudinem radicandi se natura, modo nihil obstet, & aquæ suppetāt. Qualis in Lycio Athenis fuisse traditur: quæ iuxta aquæductum, nouella adhuc, in dodrantes fere centum progressa est. In Creta insula, ad Cortyniam, Platanus stetisse dicitur, ad fontem quendam, quæ folia hyeme non amitteret, sub qua Ioui compressam Europen indigenæ fabulantur. Itemque in Cypro una, simili esse natura, uisam aliquando. Platanum in æreo tripode nasci credit Theophrastus. Vna hac maxime tolerat securim, & subuersa flatu ab radicibus, reponi potest: ut Salix & Populus alba. Ideoq; actionem dabat Labeo arborum furtim cæsarum, contra eos, qui prostratas uel subcidissent, uel asportassent. quoniam nomine arborum

Theoph.lib. 4.capite.7. Pli.li.12.ca.1. Herodo.li.7.

arborum continerentur quæ possent resurgere. Hęc Italiæ aduena, diuq; in ea, Theophrasto etiamnum prodente, rarissima: per mare Ionium, in Diomedis insulam primum inuecta. Communicata quoq; barbaris occidentis, & ad Morinos usq; imperij Romani terminos perducta. In Lycia unius specu, Plinij ætate, octuaginta, atq; unius pedum cauo, prædicata. Huius umbra delectatum Xerxem, in terra Lydia reperio, qui diem integrum cum exercitu consumpsit sub ea: atq; ut capti amore solent, multis donauit arborem muneribus; quodq; ridiculo proximum est, custodem ei tanq; pellici, Meledonium quendam reliquit, autor Helianus. Nutritur mero Platanus infuso radicibus. Commendatio eius summa. Solem æstatibus arcere, per hyemes admittere. Platani satæ, ut Plinius inquit, regenerauere uitium. Sunt & Platani pumilæ, Chamæ Platani uocatę. Id & genere serendi & recidendi fit. Ratione inuenta, sub Augusto Cęsare, quemadmodum nemora tonderētur. A Platani foliorum amplitudine Plataniſtos græci uocant, loca spaciosa, lateq; patentia, ut Photioni credamus. Platanionem uero Hippocrates saxum mari extans leuigatumq;. At Platanos uasis genus est, e quo popana fingebant. Platanum Italia modo raram habet, Romæ uisam, & in Venetia prouincia Bassiano agro, in uiculo cui Sogia nomen fit. Theophrastus e Platano Aegyptia unguentum fieri solitum scribit commendatum uestibus, non per se, sed additum in alia, presertimq; Irinum. A | Meminit & Cęlius lib. 13. cap. 31.

EX M. VERG. COMM.

AMabilis & expetita omnibus quondam hæc arbor fuit. Peregrina primum Italiæ, mox omnibus in ea locis, & hortis uirens. Iterum neglecta, paulominus q; ad antiquam gratiam ætate nostra restituta est, uiretq;, & in delitijs in Aethiruria etiā habetur, magno ipsorum & hominum argumento, quibus uoluptas & uitæ ocia, aut contra sollicitudo, & utilitas in precio & honore fuerint. De ea qui plura nosse uelit, Plinium consulat lib. 24. cap. 8. nos ea, breuitati consulentes, relinquimus.

❡ De Fraxino. CAP. CX.

FRaxinus arbor nota est, cuius folia cum succo peruncta, aut ex uino pota, uiperarum ictibus auxiliantur. Corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. Ramenta scobemq; potu, perniciem afferre traduntur. μελία | B

BARBARI COROLL.

FRaxinum, Mileam, & Meliam quoq;, græci uocant; Trinodemque cognominant, hoc est, Triozon, quia ramos habeat pręgrandes, ordinatos, paresq; numero: quod genus arborum, græci ἀξιολογώτατον, hoc est, ut quidam interpretantur, egregias appellant, copiosissima, procera, teres. Fructificat æstate. Quanq; in duo genera diducitur. Excelsum, procerumq;, ligno candido, molliore, crispiore, neruoso, enodi. Alterum humilius, scabriore, duriore, fusciore, sed folio Laurus, Latifoliæ acutiore, leuiterq; per ambitionē serrato, et ut Theodorus inquit, subsidenti, quia legisset ἐπικαθίζοντι, nos ἐπακανθίζοντι, hoc est, non sine quodam marginis, uel cacuminis aculeo. Ramulum totum, ceu folio singulari credas constare. quoniam ab pediculo uno, folia simul cuncta erumpunt, & per ampla uersuum interualla, tanq; per genicula continenter, ordineq; pendeant, perinde ut in Sorbo, unde Pennata dicitur a Plinio. Internodia latiora candidæ, coniugationesq; plures, & folia longiuscula. & magis angusta, coloris herbacei. Cortex leuis, spissus & tenuis, rubro colore. Radices crebræ, sublimes & crassæ. Carere hanc flore ac fructu, in Troadis Ida, credunt falso. Etenim fructum fert minutum in siliquis, nucosum, qualem Amygdalæ, gustu subsalsum. Fert & Lauri modo Fraxinus muscū, & alia quædam astrictiora gustu, circinnataq;, ut pilulæ Platani. Hæc partim cum fructu emergunt. partim multo post nascuntur ei, et quæ Plecta, hoc est, plicamēta, siue, inuolucra dicuntur. Leuis exire amat cauis, madentibusq; locis, scabra sitientibus & saxosis. In Macedonia Bumeliam appellant, raro corpore, minusq; crispo, amplissimam & lentissimā. Fraxinus, Pirus, Piraster solæ in planis, & materia & fructu commendantur. Oportuna cędi autumno est. Materies ad plurima utilis. In Ida Troadis, intantū similis Cedro, cortice ablato, ut Plinius, Taxo, Theophrastus ementes uti fallat. Quidam situ diuisere Fraxinum. Campestrem crispam, Montanā spissam. Folia earum iumentis mortifera. Cæteris ruminantium innocua, idque in Græcia. Nihil iumentis nocent in Italia. Et hoc de Taxo, Theophrastus interpretatur, nō de Fraxino. Fortasse nominum uicinitas fefellit prodentes, Græcis Fraxinum Mileam, Taxum Milon uocantibus. Matutinas occidentesque umbras eius, q; uis sint longissimæ, nulla serpens attingit. Expertum se Plinius dicit, Si fronde ea, gyro claudat ignis, et serpens, in ignē potius, q; in Fra- | Plin. li. 16. ca. 13. lib. 24. ca. 8.

C xinum fugere serpentem. Fraxinus, anteꝗ serpentes prodeant, floret, nec ante conditas folia dimittit. A Fraxini foliorũ similitudine, Fraxinula, siue Fraxinago herba dicit, ueteribus nusquam dicta, quod equidem sciam. Mauritania, uel hanc, uel similem Fraxinulę, Secaculim appellat: in compositiones ad uenerem excitandam quæsitas, adhibitam, radice candida, & nodosa, flore uiolaceo, fere inter candidum & ceruleum, semine rotundo, ut Iuniperi. Folio inter Pisum, atq; Fraxinum. Non desunt tamen qui Secaculim, ex India tantum inuehi putent, non tis quas modo exposui. quandoquidem Fraxinago hæc, quæ in nostris habetur manibus, inefficax & infirma sentiatur ad medicinam.

¶ De Populo alba. CAP. CXI.

POtus albæ Populi cortex unciæ unius pondere, ischiadicis ac urinæ stillicidio prodest. Abortiuum fieri tradunt, si cum mulino rene bibatur. Folia quoque cum uino post purgationes pota, idem præstare produntur. Tepens foliorum succus utiliter aurium dolori instillatur. Pilulæ quæ primo foliorum partu exiliunt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderunt, corticem albę Populi particulatim cæsum, & sulcis stercoratis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre.

BARBARI. COROLL.

Pli. li. 24. ca. 8. Theoph. lib. 3. cap. 14. Columel. lib. 5. cap. 5. POpulus duplex, alba, & nigra. Alba λευκὴ, nigra, αἴγειρος græcis appellata. Vtriusq; folia ut Crotonis, in iuuenta circinatæ rotunditatis sunt, uetustiora in angulos exeunt. Ecõtrario, Hederæ angulosa rotundantur. Propterea meminit Theophrastus, putare quosdam, mutari candidam, ut Croton & Helix, in Hederam uetustate, quemadmodum & Pirus in Pirastrum. Habet candida cum quibusdam perpaucis proprietatem illam, ut ab æstiuo solstitio circumagatur, hoc est, partes supinas foliorum conuertat. sicut Olea, Salix, Vlmus, & Tilia. quod D quidem sideris confecti, rusticis argumentum est. Vtrunq; genus erectum, sed nigra procerior & leuior. Folium simile ligno. Intus utriq; par candor. Neutra uidetur florere. Populorum folijs grandissima lanugo, græci χνοῦν appellãt. Euolat candidæ, ut Iulus. Nostri tria genera Populi fecerũt. Albæ: quæ uuas, Bryon uocatas, ferat unguentis, folio numerosiore, bicolore, superne candido, inferiore parte uiridi. Nigræ: quam Arcades sterilem putauere. Sed in Creta fructificat in ipso Ideæ specus aditu, & ad fontem quoq; Sauri, duodecim ab eo loco stadijs. In Cindrio quoq;, proximo ab Ida monte, & circa Tirasiam, parte montuosa. Tertium genus Libycę, folio minimo ac nigerrimæ, fungisq; enascẽtibus laudatissimę. Populi ferunt in folijs guttam, ex qua apes ꝓpolim suam faciunt. Inter nigras efficacissima Populus est, quę in Creta nascit. Aristoteles autor est, Acheroin uocari nigram Populum. Pausanias, candidam ita nominatam, ꝙ Hercules in descensu ab inferis, apud Acherontem uidisset eam, ramumq; extulisset. Proindeq; non alio ligno, cremari uictimas in Elide, Ioui olympio. Aristoteles omne satum siluosum, arborosumq;, Acherusion dici, prodidit. Ad quod forte alludens poeta festiuissimus, Vlmorum Acheruntem dixerit in Amphitrione. Resina Populo exigua est. humor e cauis huius effluit, medicinæ utilis. Oleum fit & e Populo nigra, semine. Populeũ uulgo, AEgirinon, a græcis appellatum. Verno id conficitur, cum plurimum grauis est, prægnansq; resina. Nam unguentum Populeum ex uua Populi, quæ Bryon est, conficitur.

EX M. VERG. COMM.

EXposita omnibus in Theophrasto, Plinioq;, & plærisq; alijs, utriusq; Populi albæ scilicet, & nigræ, de qua mox dicemus, omnis historia est. Poteruntq; uolentes ab illis certiora & plura audire, ꝗ̃ excerpta ex eis, et exscripta ab aliquibus nostra fuerint.

¶ De Macere. CAP. CXII.

μάκηρ MAcer ex Barbaria aduehitur, cortex flauescens, crassus, gustu perq; astringens: qui contra cruentas excreationes, dysenterias, & alui fluctiones bibitur.

MARBARI COROL L. A

MAcir, græce Macer, & Xylomacer, cortex est rubẽs, radicis magnę, nomine arboris suæ. Conuehitur ex India. Gustu acerbo, & cum quadam acrimonia, iocũde odorato, ut Galenus inquit. Qualis ea sit, incompertum habet Plinius. Recentiores, non radicis, sed nucis odoratæ corticem, ac folliculum esse affirmant: idq; uero propius est, & plane ita modo cernitur. Hanc nucem græci modo Carion myristicon appellant, hoc est, nucem unguentariam: quæ sane diuersa est a glande unguentaria, ut post constabit.

Plin.lib.11. capite.8. Galen.lib.7. simpliciũ far. capite.29.

EX MAR. VERG. COMM.

MVlta sunt, quæ inuentum hoc loco Macer, peregrinitatis in hoc scriptore, & alienæ elocutionis arguant. Siquidem, quod in aromatum cẽsu, & ordine est, nasciturq; in India procul a nostro orbe, inter uiliores, & nostræ orbis arbores, tractari non debuit, nec certam habet generis historiam, si quod in India nascitur, apud Barbaros nasci dicatur. Græcis enim Germani etiam Barbari sunt, quibus in frigido cœlo nihil huiuscemodi nascitur. Neq; Dioscoridis ętate consueuerant ad orientem, & meridiem mundi partes Barbariam nominare. Quo fit, ut credamus, a proprijs sedibus, quæ illi inter aromata erant, in alienum locum temere translatũ fuisse Macer hoc, & quod legitur ἐκ τῆς βαρβάρου, ἐκ τῆς ἰνδικῆς legendum, aut intelligendũ saltem esse. De ligni cortice Galenus multa, & post eum Paulus AEgineta, pluresq; alij.

Nostra ætas ex India aduectum aromatis appellatione nouit, non ligni corticem, sed odoratæ nucis, corticosum operimentũ, et quasi uillosum folliculũ, qualis in Ponticis nondũ penitus maturis nucibus uidetur. Qui si idẽ cũ hoc, & eo quod Galenus Xylomacer uocat, sit, peritiorũ iudicio relinquimus. Nobis, ut a primo diximus, in scriptore hoc, suspecta omnia facit, loci breuitas, incõcinna elocutio, & quod in ꝓbatissimo mihi codice, nusquã Macer hoc legitur. Cæteri tamen omnes de eo tradiderunt. Nosq; eorũ fidẽ & autoritatẽ secuti, hactenus de eo egimus.

¶De VLMO. CAP. CXIII.

VLmi & folia, & cortex, & rami uim habent spissandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinũtur. Vulnera glutinãt, sed multo magis corticis Tilia, si fascię loco intorqueatẽ. Nam lori more flecti potest. Crassior cortex in uino aut aqua unciatim potus, pituitas trahit. Fracta ossa celerius solidescũt, si decocto foliorũ corticis aut radicis foueãtur. Humor in foliculis enascẽs prima germinis eruptiõe, cuti illitus nitorẽ inducit, facieq; splẽdidiorẽ pręstat. Qui dũ siccatẽ, in animalia abit, quæ culicũ formã gerũt. Folia cũ tenerescũt, olerũ more ad obsonia usurpantur.

πτελέα B

VBARBARI COROLL.

VLmum πτελέαν græci uocant, utiq; campestrem, quæ & fruticosior. Alterũ genus montanæ, Oripteleam nominant. Folium indiuisum, leuiter per oram serratum, oblongius q̃ Piro, scabrum. Arbor grandis & celsa, irriguis amica, ligno flauo, neruoso, robusto, ut quę tota cor sit. Vtũtur eo ad fores lautiores, ad cardines, assamenta portarum, & torcularia, sonitum caueas, & ad carpentarium quandoque opus. Viridis facile cæditur, sicca difficile. Sterilis habetur arbor. Gradæ Vlmo, ut Fico, Robori, Platanoque gignuntur. Vuam fert, & in petiolis lachrymæ modo gummi, & bestiolas culicibus caprifici similes, in foliculis & autumno Cachryes uocatas, cõplures, minutas, atq; nigras, ut Theophr. scribit. Italiæ quatuor Vlmi sunt genera. Nostrates densiore folio, & ab eodem pediculo numerosiore. Gallicũ. Siluestre. Quartum Attinias uocant. Excelsissimas, & in ijs Sicanas illis præferũt: quę nõ sunt riguæ. Steriles Attiniæ. Ideo plantis feruntur, autumno uitibus, & Maritas appellamus. Reliquæ proueniũt. Samara, siue Amara, ut Columellę placet (ita nominatẽ Vlmi semen) colligũtur circa martias Kalendas, cũ flauescere incipit, priusq̃ folio uestiantur Vlmi. Columella Vlmorũ duo tantum genera putauit. Gallicũ, & Vernaculũ: illud Attiniam, hoc Nostratem uocari: qui & Tremellium scropham reprehẽdit, q̃ Attiniam Vlmum nõ ferẽtem Amaram falso sit opinatus: Nam rariorem, inquit, sine dubio creat: & idcirco plærisque sterilis uidetur, seminibus inter frondem primę germinationis latẽtibus. Itaq; nemo inserit ex Amara, sed ex sobolibus. Est au

*

Theophr.lib. 3.cap.14. Plin.lib.24.ca pi.8.& lib.17. cap.11. Columella libro.5.cap.5.

C tem Attinia lõge lętior & procerior nostrate, frõdemq́ iucũdiorem bubus præbet. Amara, ut dixi, dicit̃ semen eius latina uoce. Nã græce, ἀμάρα nõ hoc significat, sed riuulũ & incile rigandis hortis, ita dictũ, quia marcessere phibeat: sed & auriũ cauernæ, dicuntur a græcis Amaræ.

EX M. VERG. COMM.

THeophrastus & Plinius longissime de hac arbore tractauerũt, ideoq́ nec a nobis desyderanda. Illud tãtum monemus, uoluisse nos Tiliam corticis illic dicere, quo loco legitur, Cortex pro uinculo & fasciola uulneri. &c. Qua rei descriptione Plinius antea usus fuerat, ne Tiliã arborem Vlmo miscuisse nos aliquis dubitaret. Scimus enim & nos, a Tilia arbore, cuius materia lenta & tractabilis est, quõdam Lẽtiscos, fasciolasq́ in coronis ex ea arbore pendẽtes.

Non omittemus præterea, in deijcienda aluo, Plinium frigida aqua tantũ uti, nec pituitã solum, sed etiã aquã deijcere: quæ nescio an Dioscoridi deesse possint, & abundare uinũ, quo hic in eadem purgatione utitur.

Et cum nihil osseum in Dioscoride illic legeretur, ubi dictum a nobis est, solidescunt celerrime ossea succedente cicatrice. &c. non sine caussa ad fracta ossa contrahendam esse rem cogitauimus: cum illic πωροῖ uerbum esset, quod id tantum significat, ut paulo ante testati sumus, & præter id κάταγμα, quod in fractis tantum ossibus, ab antiquis medicis receptum est.

Quas deinde bestiolas culicibus similes in Vlmi folliculis nasci Dioscorides ait, a Theophrasto Cnipes dicũtur, quẽadmodum ex Caprificis euolãtes. Similes his, alię bestiæ Psenes ab eodem uocantur.

¶ De Lignorum marcore, CAP. CXIIII.

ἀπὸ τῶν παλαιῶν καὶ πρίμνων σαπρία.

INcidens caudicibus lignisque ueteribus caries congeritur, quæ farinæ modo illita, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Serpẽtia cohibet, si cum pari aniso & uino subacta, linteisque imposita, illinatur.

BARBARI COROLL.

CAriem lignorum, σαπρότητα græci uocant, & Embion poeta.

EX M. VERG. COMM.

D CRedidissem ego facile, de Vlmi carie tantũ a Dioscoride agi hoc loco, nisi Paulus AEgineta his uerbis subscripsisset. Lignorum caries, eorũq́ præcipue, quæ mediocrem adstringendi uim habent, qualis Vlmus est, humentia purgat ulcera, & explet.

¶ De Populo nigra. CAP. CXV

αἴγειρος

POpuli nigræ folia cum aceto illita, magna utilitate podagricis doloribus illinũtur. Resinam Populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile est. Lachrymam commemorant, quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in succinũ, quod Electrum uocant, alij Chrysophoron. Id attritu iucundum odorem spirat, & aurum colore imitatur. Tritum, potumq́ stomachi uentrisque fluctiones sistit.

BARBARI COROLL.

Theophra. libro. 3. cap. 14.

POpulus nigra, qualis ea sit, indicatum est in candida. De ipso autem Electro, sunt qui tria eius genera constituant. Ex arborum succo primum, quod inde Succinum dicatur: ut non hoc sit quod Homerus nouerit. Secundum naturale, quinta parte argenti, ut in canaliensi auro. Tertium cura fit, ex tribus auri partibus, & una argenti: quanquam quod quintam partem argenti excedit, incudibus non resistat. Errare Plinius existimat, qui melius esse putant naturale. Cuius probatio, ut ueneno accepto, & stridorem emittat, & uarios quasi arcus cœlestis in dissimilitudinem reddat colores. Narratur & hæc ad lucernarum lumina clarius argento splendere. Electrum inquit Strabo, purgamentum ipsum auri est, coctura prima qđ ex sulphurosæ cuiusdã cretæ comitatu fit. Argentũ auruq́ in se cõplexũ, chymistæ Phaetontem uocant. Diuersum ab hoc uidet̃ genus esse qđ Ambra, siue Ampar caninũ dicit̃. Aetius Ambar, nos Succinum oriẽtale primi nominauimus: incõpeatum ueteribus ut arbitror, multis locis scaturiens, bituminis & sulphuris modo. Discrimen eius triplex, Ruffum, & pingue præferunt.

runt. Selachiticū, a municipio quodam Indiæ uocatum, ubi nascitur. Subalbidū ex Arabia fe lici. Minus probatur e maritimo quodā oppido, cui Sechra nomen est. Deterrimū nigrescit, quod pisces deuorauere. De hoc tamen alij aliter. Nos græcam fidem sequimur. A

EX M. VERG. COMM.

Verisimile est, debuisse in scriptore hoc etiam coniungi Populū albam, & nigram, & neutram absq; altera tractari. Nos tamē, quoniā locis omnibus in antiquissimis græcis reperiuntur, eas relinqmus, nō ausi mutare, qđ antiquorū omniū codicū fide immutabile esse debuit.

De Succino, quod Electrū ueteres, nostri Ambram dicunt, qui nosse uelit plura, apud Plinium legat libro ultimo, cap. 3. & 4.

Nos etiā illud adijcimus, credere nos, nō ex utraq; Populo succinū fluere, sed ex nigra tantum: ideoq; non ἐξ αὐτῶν numero multitudinis, sed ἐξ αὐτῆς numero singulari legēdum esse locum. Nihil tamē testantibus omnibus græcis, mutatū a nobis est, cognoscendumq; id diligentioribus relinquimus.

❡De Harundine. CAP. CXVI.

IN Harundinum genere quædem Nastos uocatur, ex qua sagittæ factitari solent. Alia fœmina, qua tibiarum ligulas efficiūt. Alia quod fistulis addicta sit, Syringias, cui multum inest carnis, crebris cincta geniculis, ad librorum conscriptionem accommodata. Alia crassa, concaua, apud amnes nascens, quæ a quibusdam Cypria, ab alijs Donax appellatur. Alia Phragmites, seu Valltoria, gracilis, candicans, uulgo cognita: cuius trita radix per se, aut cum bulbis suis illita, spicula aculeosq; corpore extrahit. Luxata, lumborumq; dolores, cum aceto mulcet. Virentia folia tusa, & imposita ignibus sacris medētur, & cęteris inflammationibus. B Corticis cinere perūctę cū aceto alopecię sanant, Paniculę lanugo si aures intrauerit, exsurdat. Eundē effectū implet Harūdo quę Cypria dicitur.

BARBARI COROLL.

HArundo κάλαμος a græcis dicit, a Phœnicibus Gingros, ob Adonin, quem Gingrem uocant, & lugent. Radices eius uiuaces, geniculatæ, ac fere insolæ, similes ijs partibus, quæ supra terrā eminēt. Huius duo summa genera. Tibiariū. i. Auleticon. Vulgare posterius. Hoc in Characiam, hoc est, Vallarem, crassam & ualidā, quæ Gręcanica quoq; uulgo dicit, & a Vitruuio Cerdone gręca. Et in Plotiā, siue Plocimon, diducitur, hoc est, flutam, uel nexilem, graciliorē & imbecilliorē priore, utraq; Orchomeniū circa lacū. Superior, in ripis exspaciātis stagni, et in Comitibus (sic enim Harundinetū prædensum & farctū appellāt) sequēs subtilis, in insulis fluitantibus, quas græci Ploadas uocāt, in immēsum prælatis ijs, quos Cephisus amnis abluisset, ut cecinit Pindarus. Interim cū Auletico nascit Characias, sed longior cæteris, & uermibus ob noxia. Tibialem hyeme legūt, uere tunicas eximūt, æstate per internodia cędunt. Optima fieri armamēta e medio geniculo, mollissima e supioribus, durissima ex imis afferunt. Persuasum erat, & ligulā ex sua quanq; tantū harūdinis parte cōgruere: & eam: quæ radicem antecesserit, lęuo Tibiarū lateri cōuenire, quæ cacumē, dextero cæterū internodio, in duas partes dissecto, utriusq; ligulæ os incisuræ cōmittebat: alias negatur congruere: Theophrastus autor. Plinius magno nominū ambitu, Calamos numerat: AEgyptios chartis seruatos: probatiores tamen Gnidios: & qui in Asia circa Aneticū amnē nascātur. Nostratibus fungosior natura, bibulos, cauo intus corpore, tenui superne ligno fissiles, præacuta semper acie geniculatos. Gracilitas nodis distincta, lęui fastigio tenuat in cacumina, crassiore paniculæ coma, qua pro pluma implentur strata cauponarum. Et hæc ad nauium commissuras in Belgis, glutino quocunque fidelior rimis explendis. Bononienses e Rheno amne, quibus plurima inest medulla, ponduscque uolucre. Contra flatus quoque perticax libra, ut nullus sagittis aptior sit calamus. Post hos Cretici & Belgici laudantur. Creticus carnossissimus, lōgissimus internodijs, lentissimus si calfiat, Toxicus; id est, sagittarius, ob excellentem eius usum, a Theophra. dictus. Nunc scriptorius, ex ea insula præcipuus, nec aliūde fere expetit. Omnibus pręferūtur Indi, ut q hastarū quoq; uicē pręsilati, hoc ē, cuspidibus additis, prębeāt. Iis amplitudo arborea est: nec dubitat.

Theophrast. lib. 4. cap. 11. Plin. lib. 16. capi. 36. Lib. 24. ca. 11. lib. 17. capite. 10. & 28.

C E quarũ radicibus, ut Solino placet, succus exprimit̃ ad suauitatẽ mellis, quasi Saccarum inter pretari possis. Longitudo subrectarũ, 30. fere passus, humi uero serpentiũ, 50. crassitudo cubitorũ ternũ, interim senũ: quae tamẽ Strabo nõ credidit. Diodorus in australi quadã insula, æquinoctiali plaga scribit harũdines haberi plurimas, fructũ candidum, Eruo similẽ ferẽtes, e quo suauissimus panis cõficit̃. AEque fabulosum atq; illud, ꝙ in eadẽ insula, duas nasci tradit herbas, supra quas iacẽtes, placidissimo somno moriant̃. In AEthiopia certe populi, radicibus Harundinum in farina tritis, uictitant, & ob id Rhizophagi nominantur. Spissius mari corpus Indi tradũt. Fœminæ capacius. Nauigiorũ etiam loco, singulis eorũ internodijs circa Acesinem maxime amnem, ternos homines capiẽte alueo. Syringias, totus concauus, ita dictus, quia fistulis utilissimus, quoniam nihil fit ei cartilaginis atq; carnis, ut Plinius existimat. Dioscorides crassa eum carne descripsit. Tibialis, Orchomenius, ideq; Auleticus, cõtinuo foramine paruius est. Fruticosissimus Donax, nõ nisi in aquaticis natus, latine Canna. ꝗꝗ Canna apud nos, ut inqt Columella, gracilẽ & degenerẽ significat harundinẽ. Apud græcos fiscellę genus Cãna dicit̃, ut est apud Pollucẽ. Præfert̃ aquaticis, siccus. Laconicis foliũ uariũ, & ab ima parte densius, tunicis longioribus: quales circa stagna, dissimiles amnicis. Est & obliqua Harũdo, nõ excelsa, sed iuxta terrã fruticis modo se spargẽs. Suauissima in teneritate, pecori. Ab aliqbus uocatur Elegia. Zeugitæ, calami dicunt̃, Armamentarios Theodorus interpretatur, cũ in amplitudinẽ aucupatoriã adolescũt. Auletici, lacu Orchomenio, influente Cephiso amne, ꝑmanenteq; anno, celerius autẽ recedẽte. Graciliores, Bombycinæ appellabantur. Horũ generũ fœminæ, Spadones et Eunuchiæ uocari solitę, folio latiore, candidiore, nulla, uel modica lanugine. hinc erãt armamẽta ad cãtus inclusos, quę græci Iugamẽta, siue Paria, hoc ẽ Zeuge, ad dexterã & sinistrã tibiã utilia uocabãt: qđ ita essent cõiunctæ, ut altera eiusdẽ carminis incentiua, altera succẽtiua foret, ad Bacteriã a Theoph. (nisi fallor) appellatos. De Bacteria meminit & Plutar. & Pollux, gestameq; id theatraliũ ꝑsonarũ demõstrant esse, ut Scipionẽ Plautus, rectũ insignibus, curuũ ignobilibus. In sacris certe literis Bacteria dicitur inuocatio ea, quæ post pręceptionem addi solet. Quid si qs in Theophrasto, nõ ad βακτηρίαν, sed ἱμεατήρια legendũ putet. Erat autem hoc & loci nomẽ, ut inqt Pollux, & theatralis cuiusdã operę cãtionis ue genus, statariũ, & citra saltationẽ, ac tripudiũ: quo Lacedæmonios & Arcades uti solitos incinẽte modulos & frequentamẽta quædã simplicia tibicine Atheneus cõmemorat: qđ & Enoplion uocauerint: etiã Embasim, hoc est, ingressionẽ incessioneq;, ut ẽ apud Gelliũ. Ob id inclusos cãtus a Plinio dictos intelligo, qbus antiquitas in theatro contẽta erat, simplici adhuc musica, hoc est, ut Theophrastus inqt, Aplasto, cõprimentibus se tibiarũ ligulis, quia tempestiue cæderetur, ideoq; ad uarietates, flexusq; sonorũ inutilibus. ad hoc excẽpli, πιλὴν κιθάρισιν uocabãt: cuius inuetor Aristonicus fuisse dicitur, ut Atheneus meminit. Illos autẽ, quibus operosa ratio canẽdi placuit, Camptaulos, a uocũ inflexione appellauerũt: quod nomẽ in Carini Cęsaris uita deprauatum, correximus. Correxit hoc luxuria, & per solsticia cędi placuit, ut in trimatu demũ utiles fierẽt apertioribus earũ ligulis, ad flectẽdos sonos. Armamẽta sane, Plinio est, ubi ꝓ Iugamẽtis uinearũ, Pedamẽtis ue accepit. Tibicines gręci, et Monaulos, & Calamaulas, et Rhaphaulas quoq; dicũt. Habet̃ & illa distinctio. Tibiarũ aliæ uirginales & puellares. Aliæ uiriles: quas & ꝑfectas & plusq; ꝑfectas cognominãt. Sũt & citharisticæ quædã Tibiæ: item quę Dactilicę uocãtur, & quę Lysiodicę, & Tragicę. Lysiodi uero dicebãtur, q mimos qsdã sub ꝑsonis muliebribus agebant, ut uirilibus Magodi. Nã Elimi tibiæ apud Sophoclẽ in Niobe, nihil aliud uident̃ esse, ꝗ Phrygię: quas & Scytaleas, ob crassitudinẽ appellãt, et obliquas, ut inqt Varro, siue impares, quẽadmodũ Serranas, quæ pares essent & æqualibus cauernis. cũ in Phrygijs dextera unũ haberet foramẽ, sinistra duo: quarũ inuẽtor Midas. Nominant̃ & Diopi, hoc est, biforæ, qbus & nos utimur, sed e buxo, aliaue materia. hæ corniculorũ tubarũq; sunt, & semꝑ fuere comites. Hebebãtur olim & Hemiopi, hoc est, semiforæ: quas & minores, & imꝑfectas, & puellares uocabant, atq; terrenas, hoc est Moluculas, epulis adhiberi solitas. Vt hoc uideat̃ Plautus intellexisse, cũ semisonarios artifices quosdã nominat. Itẽ Mesocopę, & Hypotretæ, qđ alterę in medio foratę, alterę ad imũ ꝑtusæ forẽt. Tityrina quoq; tibia eadẽ est quę harũdinea. Nã Magadis & Palæomagadis ea est, quę acutũ graueq; sonũ reddit, genus citharisticæ tibiæ: ꝗꝗ Magadis & Psalteriũ nomẽ est idẽ cũ Sãbuca & Pectide, ut multis placet, nec tñ omnibus. Alias quoq; Tibias in arbore Loto diximus. Singularẽ tibiã Monocalamõ, & Monauliũ uocãt: sicut multiplicẽ Polycalamõ. Priorẽ Marsias Celænis, aut Mercurius inuenit. Alij Seuthen, & Rhonacen Medos homines inuenisse quidẽ, sed Marsiã uinxisse cera putãt. Alteas Silenus, siue Marsias, quorũ Poetę gręci, tibiã plærũq; Lebyn uocãt, ab inuẽtoris patria, ut Duris scriptũ reliqt. Varro Præcentiuas

Vide Cęliũ libro. 5. cap. 26.

D

ro Prçcētiuas & Succētiuas cōnumerat: quarū sit usus ad puluinaria præcinendi subcinēdiq́;, a quo & Prçcentores & Subcētores appellant. Item Vascas, foraminibus q̃ prçcentiuæ pluribus. Lydias porro, easdemq́; Turarias uocabant, q́p inter Tura adhiberentur. Gingrinæ, tenuiorem sonū edebāt, q̃ Vascæ. Clarissimū AEgyptiæ, Garrulū Arabicæ. Ob id græci nugacem hominem, Arabicū tonariū, prouerbio facto nominăt. Acutissimæ Gingrinæ habebantur & Corinthiæ, ut inquit Solinus. Gingrinas, ab anserina uoce dictas putăt. Nam & græci, χιγγιάζειν pro eo quod est, tibia sonare, dicunt. Ego a Ginge, qui sit Adonis, ut huius capitis initio monstrauimus. Erant & suæ funerū tibiæ, siue tubæ, ut inquit Gellius, quarū peritos, Siticinas uocabāt, non quasi siccinistas, a genere tripudij, sed q́p ad sitos, hoc est, uita functos, & terra cōditos sonarent. Erant & Tonaria, quibus uti Gracchus solebat, ad cōponendā in cōcione uocē eburneis. Nota est historia. Est & in Italia nascēs, ex qua fit Adarcha nomine, de qua post dicemus. Aucupatoria sane harundo, a Panormo laudatissima legit, & Panorito, Piscatoria abaritana ex Africa. Musicæ harūdines, ex insula Siciliç, Thermitano agro sita laudătur, ut Solinus ait. Sunt & aliæ sine nominibus harūdines, proceritate, breuitate, crassitudine, exilitate similibusq́; distinctæ: adeo, ut. 29. earū genera demōstrasse Plinius se dixerit. Harūdo omnis, ex una stirpe numerosa, atq́; etiā recisa, deustaq́; fœcūdior. Folia Indicis tantū breuia. Omnibus a nodo cōplexus initiū est membranis per ambitum tenuibus, raroq́;, non a medio genu procumbentibus. Latera in rotūditatem bina, sup nodos alterno semper inguine, hoc a dextra, illo ab leua, superiore per uices. Inde exeunt aliquādo rami, qui sunt calami tenues. Mira huius & Filicis discordia. Vtriusq́; radix cōtrita & imposita, stipem alterius eijcit infixū corpori. Ad hūc usum, ex Harundinis radice medicamentū Hippocrates, Epispastron Orchomeniū, uidet quibusdā appellasse. Magna cū altero genere concordia. siquidē ut Cato præcipit, optime corruda seritur, ubi sint harūdines. Harūdinibus septentrio, domos suas operit: duratq́; ita in altitudine tegulū earum. In reliquo orbe cameras leuissime suspendunt. Harundinis Italiæ usus ad uineas quoq́;, ut Arpino agro. Paniculæ florē illū, auribus infestū, Anthelem grçci appellăt.

A

Arabicus tonarius. Prouerbium.

Gell. li. 20. capite. 2.

EX M. VERG. COMM.

Quos cum radice Harūdinis bulbos diximus, oculos eius intelligimus, quo nomine etiā ueteres in radice Harūdinis eā partē dixerūt, unde noua eius suboles quotānis nascit.

B

¶De PAPYRO. CAP. CXVII.

Papyrus, qua chartæ fiunt, nullis non cognita, præcipuç in medicina utilitatis ad laxandas fistulas. Madefacta lino inuoluitur usque dum inaruerit. Constricta enim atque immissa in hiatum completur, & intumescendo fistulas aperit. Habet nescio quid alimenti radix. Itaque AEgyptij eam mandunt, succum tantum deuorantes, & mansam expuunt. Ipsis radicibus pro ligno utuntur. Crematæ Papyri cinis depascentia ulcera cum omnium partium, tum oris maxime cohibent. Verum melius id combusta Charta præstat.

πάπυρος

BARBARI COROLL.

Papyrus, et Papyrū, latine dicit. In palustribus AEgypti, aut qescentibus Nili aquis nascit: quç regio, Delta, & inferior pars uocat. Item Syriç, circa quē odoratus ille Calamus lacū nascitur, & in Euphrate circa Babylonē. In AEgypto, nō excedēte bina cubita gurgitū altitudine, uolari hominis robusti, brachialiq́; radicis crassitudine. Obliqua hçc, atq́; densa, nō amplius q̃ cubitorū decē longitudinis. Triāgulis Papyrorū lateribus, qui a terra multis partibus tolluntur, pedibus, ut inquit Strabo, decem, uel ut alij, cubitis quaternis. In gracilitate fastigiati, sustinentes comata, ac Thyrsi modo cacumē includentes exile. Ad nihil utile, præterea nullo semine, aut usu eius alio, q̃ floris ad Deos coronādos. Radicibus incolç utunt, nec ignis tm̄ gratia, sed ad alia quoq́; utēsilia uasorū: ut q pba & alta materie sint. Ex ipso quidē Papyro nauigia texunt. E libro uela, tegetesq́;, necnō & uestis genus, & stragula & funes. Mādunt crudū elixū, succo deuorato, corpus expuentes. Scitur & usus ex eo ad chartas ueteribus. Nūc alia earum officinis inuēta ratio est. Habet & in AEthiopia & Italia Papyrus uel pmiscue, Ciminio lacu plurimum, sed alterius forte generis, nec ad chartas utile. quandoquidem AEgypto propria tribuitur, & Biblos appellatur. Alioquin Strabo, in India quoque nasci Biblum scribit. Idem autor, in parte Nili, quæ dicitur inferior, abundare tradit eam: quoniam ibi prçcipue colatur.

Plinius. lib. 13. cap. 11. 12.

C & duorum esse generum; deteriorem, & meliorem; quę Hieratica dicatur; unde & nomē Chartæ Plinio. Herodotus ueteri consuetudine pelles quoq; hircinas, & ouillas, Biblos uocari tradit, q̄ ijs in penuria chartarum uteretur uice.

De MYRYCA. CAP. CXVIII.

μυρίκη Myrica, seu Tamarix arbor, uulgo cognita est, cum apud pigras & stagnātes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens compage muscosum. AEgyptus, Syriaque alteram gignunt mitiorem, siluestri cætera similem. Fructum parit Gallæ proximum, inæqualiter, asperum gustu, quo conuenienter utimur uice Gallæ in medicaminibus oculorum orisque. Datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & contra profluuia fœminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus. Illitus tumores inhibet. Cortex in eosdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem absumit. Ad dolorem dentium in collutionibus salutare, & mulieribus fluctioni uuluæ oportunū in desessionibus. Phthiriasi, lendibusque circumfusum prodest. Abundantiam fœminarum sistit impositus arboris cinis. Potorios calices e caudice lienosis moliuntur, quo datus in his potus proficiat.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 13. cap. 11. Myricen, Tamaricem uocant Corinthij. Et in Achaia quoq; est, & Bria dicitur: & cum plus iusto adoleuit, Promala utique poetis. siluestris, & sterilis forte, quia fructus ei bryodes, hoc est, muscosus. Nam satiuæ similis Gallę prouenit: quæ in Syria, & in AEgypto copiosa etiam est. Hanc & Amaricem nonnulli appellant: similem scopis amerinis prodentes. Neq; ta-
D men omnibus eandem esse Tamaricem & Amaricem placet. Myrices certe infelicia ligna uulgo nominantur: quoniam nihil ferat pręter flosculum, de quo diximus, muscosum: nec ferat unquam. Huius cum uno uiscerum liene tanta diffidentia est, ut affirmēt, a Democrito sumentes, si ex ea alueis canalibusue factis bibant sues, sine liene inueniri. Et ideo homini splenetico, cibū potumq; dant in uasis ex ea fabricatis. Illud obiter indicādum est Columellæ studiosis, ut locum in octauo eius libro corrigant, ita scriptum. Succurritur, inquit, si fabricentur Canales Tamaricis & Rusco. Legendum est, Tamaricis e trunco, author Dioscorides. Nec illud nō docendum, qui uitro soluendo firmandoq; accurrāt, ex hac arbore potissimum igni suo escā ministrāt. Cuius radicem officinæ Casiam uocare solēt: & quæ palam imperitia medicorū est, pro Casia odorata utuntur. Folium Miricæ sunt qui Sabinæ herbæ nō nihil simile ꝓnūcient.

EX M. VERG. COMM.

Quam cæteri græcorum appellatione Myricen, potius q̄ Tamaricen dixerūt, nos authore Columella, plantarum & Romani sermonis grauissimo teste, Tamaricen libere & intrepide diximus. Is enim de suillo pecore, eiusq; morbis lib. octauo agens, Solere ait sues uitiosi splenis dolore infestari, accidereq; id malum magnis siccitatibus, quo tempore stratis passim sub arbore pomis, sues dulcedinē pabuli cōsectātes, splenis incremento laborāt: succurriq; huic malo dixit, si e trunco Tamaricis fabricentur canales, impleanturq; aqua, deinde sitientibus admoueantur. Quippe ligni succus medicabilis epotus, intestinum lienis tumorem compescit. Quo uno testimonio satis fore nobis credidimus, ut quæ græcis μυρίκη est, latinis Tamarix quondam fuerit, & adhuc sit, eodem in duobus autoribus eiusdem mali conueniēte remedio. Sterilem Tamaricen in Theriacis suis Nicander esse testatus est, speciosumq; eius fruticē: ideo μάντιν .i. uatem uocari, quoniam iusserit Apollo uates Tamaricis ramulū; manutenentes uaticinari. Versiculi eius sunt.

καὶ μυρίκης λάζεο νέον πανακαρπέα θάμνον,
μάντιν ἐνί ζώοισιν γερασμίον ᾗ ἐν ἀπόλλων,
μαντοσύνας κορυπαῖος ἐθήκατο καίθεμιν ἀνδρῶν.

Quæ sic facile uertat aliquis. Sumito præterea Myrices fruticem, uatem inter uiuentes honoratum. In qua Apollo Corypæus uaticinia posuit, & iura mortalium. Ob quam caussam, ex historia

ut ex historia collegimus, Magi & Scythæ ad uaticinia sua Myrice utebantur. Quod genus diuinationis ab alijs gentibus etiam seruatum est. Herodotus siquidem sępe in diuersis gentibus Myriceis ramulis uaticinia fieri testatur. Ob quam caussam & Apollo Myriceus quondam dictus est. Quoniam ex eadem arbore in pompa Iouis coronari solitos in Aegypto sacerdotes, & in Media Magos, ex antiquioribus scriptoribus plures retulerunt. A

De Erica. CAP. CXIX.

Erica fruticosa arbor Myricę similis, longe minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. Tam flos, quam coma serpentium ictibus illitu medetur. ἐρείκη

BARBARI COROLL.

Ericem, colore tradunt Roris marini, ac pene folio. Propterea Theophrastus uberrimam Libanotide Erice nasci refert. Mel quod e flore huius, apes faciunt, Ericeum uocatur, simile arenoso, siluestre, improbumq;. Conuehitur post primos autumni imbres, cum Erica. Sola floret in siluis. Asiæ, Græciæque fruticibus ascribitur. Athenienses hanc, ut ait Plinius, Tetradicen, Euböea Sisarum, siue ut Varro Sisaram, unde liquidum mel fiat, putantque apibus esse gratissimam. Fortassis, quia tunc nulla alia sit copia. Theophrastus, Tetralicen, non Tetradicē, nisi mendosus codex est, appellat, in genere fruticum aculeatam, & germinantem æstate. De hac Erice intelligat, nec ne, haud scio. Quia tamen bis anno floret Erice, prima uidelicet & ultima siluestrium, nec inter acculeatas ponitur, fieri potest, ut alia sit Tetralix sua Theophrasto, alia quæ pro Erice Athenis capitur: nisi quis hanc Tetradicē, illam Tetralicem uocari malit. Meminit & Tetragoniæ uocatæ Theophrastus, sed inter arbores quæ tardissime germinãt, ut Thyia, Taxusq;. Theodorus Quadratoriã interpretatus est, melius si Quadrangulã. Columella Ericem intelligit, cum amaricum, siue amaricem, & amaricinos flores commemorat; Quanq; & ibi lectio corrupta in eo fertur. Nam & amaranthini, pro amaricinis, & tamaricem pro amarice, scriptum fere inuenias. Cum sit Tamarice, nõ Erica, sed Myrica. Confundit hoc Palladius: qui tertiam mellationem, Tamarisci floribus (ita enim uocat ipse Tamaricem) cõstare tradidit: cũ Erices, idest, Amaricis ea, non Tamaricis pabulo fiat, autore Plinio. Nisi quis Tamaricis appellatione, ueteres & Ericem, & Myricem significare uoluisse dixerit. Plinius Ericem Ilici similem descripsit. Credo Myricem, non Ilicem legendum, cum Dioscoridis autoritate, tum quod ita modo cernitur in Patauinis montibus: non quidem folio, quod ei Roris marini simile tribuitur, sed musco, quem floris uice habet, ut Myrica. Quod autem Erice uideatur etiã uocata Siderites, libro Plinij undecimo, nos eum locum in castigatione Pliniana, deprauatum ostendimus. Pli. li. 11. ca. 16. B

EX M. VERG. COMM.

Vitilibus plærisque. Qualis Salices, Vitex & Genistæ sunt: ueluti congenerem illis plantam libro uicesimoquarto Plinius Ericem adnumerat. Omnes Tamarici similem tradiderunt, floreque eius, qui solus extremo autumno ab apibus inueniatur, ultimam mellis uindemiam fieri.

Theophrastus Libanotidi, quam Rosmarinũ Romani dicunt, similem fecisse uidetur. Ex quibus omnibus, non fuerit difficile notas has omnes diligenter obseruantibus, quænam ea nunc sit ostendere. Nobis inclinat animus, in Genistarum genere, siluestrem a nobis dictam Ericem hanc esse. Vidimus enim aliquando septembri & octobri mense, utriusque Genistæ flores. Non tamen quotannis, & ubiq; apud nos eo tempere florent. Quod cœli maiore benefitio alijs potest competere locis.

Erice in Aegypto quondam fuit, grata Isidi arbor, quæ tempestate eiectum Osyridem excepisset, subitoq; incremẽto intra se clausum operuisse. ttestis et autor Plutarchus libro de Iside et Osyride. Paulus Aegineta dicit discutiendi uires sine erosione habere, foliaque & flores in usu præcipue esse.

De Acacalide. CAP. CXX.

Acacalis fructus est nascentis in Aegypto fruticis, seminis Myricę quadã tenus similis, cuius aqua in qua maduerit ad collyria ad= ἀκακαλὶς

i

C ditur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

BARBARI COROLL.

Acacalin, Paulus Atallida nominat. Galenus ubi meminerit, nondum comperi. Nomē frutici, a nympha datum crediderim Acacali, quæ ab Apolline compressa, Phylacidē & Phylandrum ediderit in Creta, miraculo ab Elyræis insulæ populis conficto: nutritos a capra eos fuisse: cuius rei monumentum in Apollinis quoq; delphici delubro monstrabatur, autor Pausanias. Apollonius poeta, in Argonautico, Acacalin Minois regis filiam, ab Apolline quidem uitiatam cecinit: sed quæ in Aphricam relegata, filium ediderit nomine Amphithoon, qui & Garamas quoq; uocaretur, Nasamonis & Caphauri pater, ex nympha Tritonide.

De Rhamno. CAP. CXXI.

ῥάμνος Rhamnum alij Persephonion uocant, alij Leucacantham, Romani Spinam albam, aut Cerualem, Aphri Atadim. Rhamnus fruticat in sepibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ spinæ modū, folijs paruis, oblongis, suppinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. Tertium nigrioribus, latioribusque folijs constat, & quadam tenus rubentibus, cuius rami quinum cubitorum longitudinem implent, infirmioribus horrentes spinis, innocentioribusque. Fructum ædit latum, candidum, tenuem ueluti foliculum, Hastulæ regiæ similem. Omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus efficaciter illinuntur. Fama est, ramos huius ualuis, fenestrisue impositos, ueneficia depellere.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.14 Rhamnum, igniarijs utilem ferunt, presertim conceptaculo et craticulæ. In duo genera diuiditur, nigrum, & candidum. Vtriq; fructus parentum colore. Nigrum folliculos fert, Theoph. lib. siluestreq; habetur. Huius radice decocta in aqua, fit medicamentū, quod uocatur Lycium. Rha- 3.cap.17. nos inter Ruborum genera describitur. Hæc Theophrastum Pliniumq; secuti, diximus. Aliter a Dioscoride monstratur. Photion Rhamnum, a quibusdam Agnon, a uirtutis similitudine uocatam scribit, quod uenerem coerceat, ut Vitex. Rhamnum Dioscorides, a nostris Spinam ceruale dicit appellari. Quo argumento uideri potest, haud dissimile huic genus esse quod hodieq; uulgo Spinam ceruinam uocamus, fructu Myrti, foris nigro, intus uiridi, ob id uel ad colorem eum pingentibus idoneo. Cortex arbori subniger, & nitidus, quasi Cerafo, intus uires, post luteus, lignum extra candidum, interior medulla rubet.

EX M. VERG. COMM.

Spinam antiquiores græci Rhamnum, posteriores alterius spinæ nomine, ob candoris similitudinem, Leucocantham, Romani modo hac, modo illa appellatione indicarunt, quæ alterius erant, alteri etiam tribuentes. Quod Plinius, ut nobis uidetur, fecit: qui amuletum contra ueneficia Rhamno fuit a græcis adsignatum, Aquifoliæ spinosæ pariter arbori adsignauit, libro suæ historiæ. 24. testatus, Aquifoliam arborem in domo, aut uilla satam, ueneficia arcere. Nisi forte eadem uis Aquifoliæ quondam inesse etiam credita fuerit. Naso certo in Fastis suis, græcam fidem secutus, spinam albam Rhamnum dixit: ex re ipsa, & altera in græcis Rubi huius appellatione rem ostendens. Locus non longe à principio sexti libri est.

De Halimo. CAP. CXXII.

ἅλιμος Halimum alij Damasonium uocant, alij Erymon, alij Brettanicam, alij Rhabdion, alij Basilion, Magi Mercurij basim, aut Osyridis diadema, alij Elystephanon, aut sacrum caulē, Pythagoras Anthenoron, Aegyptij Asontiri, alij Asphen, alij Asealuri, alij Asariphen, Latini Albutium, aut Ampeluciam. Halimus frutex est sepimentis idoneus, similis Rhamno, sine spinis, folijs Oleæ, sed latioribus. Nascitur in sepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. Radix con-

uulsa, rupta, torminaque mitigat, drachmæ pōdere in aqua mulsa pota. Eadem lactis ubertatem facit. A

BARBARI COROLL.

HAlimon, nostri, ut ait Plinius, Aureonem uocāt. Conuoluit se ut Hedera. Locis salsis nascitur, salsilaginemq; prefert. Sit hæc, de qua Dioscorides, & Plinius, a quibusdam Asphodelon, siue Albucum existimatam perhibent, an alia, mihi parum constat. Reperio autem in autoribus, modo afflatā, modo nude scriptam primam literam. Placet aspiratio, quoniam maritimum olus credatur, & Almytis etiam a salsilagine dicatur ab Aetio. Asphodelon appellari Halimon ab Hesiodo, quidam falso interpretantur: qui tamen error a græcis ortus, peruenit & ad latinos. De Halimo discrepant sententiæ. Alij fruticem esse uolunt, densum, candidū, sine spina, folijs Oleæ mollioribus, latioribus, quæ cibo coquantur. Addunt in maritimis natum. Alij separant, maritimum olus dicentes Halimon, & salsum: unde nomen folijs, in rotunditatem longis, quod & mandatur, condiaturq;. Duorum preterea generum, siluestre, & mitius. Folium siluestri tenuius, maioris effectus. Crateias tertium genus facit, longioribus folijs, & pilosioribus, odore Cupressi, nascens sub Hedera. Galenus Halimum in Cilicia prouenire copiosam, ibique folia recentis in cibos recipi, & in usum condita seruari, scribit. Solinus Alimon in Creta nasci tradit, mirabili, si credamus, effectu: quod aduersa ea, fames interdiu nulla sentiatur. ut nomen inde impositum ei sit, quasi famem arceat, proptereaq; nec aspirationem prima litera recipiat. Pli.li.22.ca.22

EX M. VERG. COMM.

NAsci maritimis locis Halimū, quem Plinius Aureonem nominat, hic ipse testatur. Salso autem sapore esse, & inter olera quondam in usu fuisse, præter Dioscoridem idem Plinius indicauit, salsum olus a quibusdam dici affirmans, & Plinio, Dioscoridique subscribens Paulus Aegineta libro primo. Theophractus libro quarto de historia, & libro quinto de caussis, enecandi ꝓpinquas, & adnatas plantas uim illi adsignauit; quales multæ in natura sunt, quæ sub tracto alimento, alias perimant arbores. quales Hedera, & Cytisus est. B

Fecit in sanitatis usu, & medicina Halimi quondam usus, ut in multo ambitu nominum et appellationū, antiquis græcis fuerit hæc planta: quæ omnes appellationes, aut superstitiosæ, aut ab illis excogitatæ sunt, aut a similibus factæ.

Credimus nos (quod Plinius. 22. ait) existimasse quosdam Asphodelon ab Hesiodo Halimon uocari; ideo factum esse, quod in sepibus nasceretur: et Hesiodus in cibis etiam Asphodelum laudauerit, cum ait, nescire iniuste agētes, quanta in Asphodelo & Malua utilitas sit. Qua opinione semel illata, facile factum est, ut Halimus non aliter, q̄ Asphodelus Albucus diceretur. Albucum enim, si Plinio credimus, antiqui Asphodeli radicem dixerunt.

Quod deinde passim & in cunctis Ampeluciā dici etiam Halimon, ab alba uite, quam græci in sepibus nascentem uitem albam nominant, factum fuisse credimus. Quæ tamen omnia coniecturam, non decreta uolumus esse.

¶ DE PALIVRO. CAP. CXXIII.

PAliurus frutex cognoscitur aculeatus, durus, cuius semen pingue & fuliginosum inuenitur. Quod potum tussi opitulatur. Vesicæ calculos comminuit. Serpentium ictibus aduersatur. Folia & radix astrictoriam uim habent. Quorum decoctum potu aluum sistit. Vrinam trahit. Contra uenena & serpentium morsus auxiliatur. Radix recentia tubercula, tumoresq; omnes discutit, trita & imposita. παλίουρος

BARBARI COROLL.

PAliurus, ut in fruticum genere collocetur, in magnitudinem arboris assurgit. Ab occasu uergiliarum fructificat. Fert in siliquis terna & quaterna semina, lentorem quendam pinguem emittentia, ut lini semen contusa. Amat nasci aridis, quemadmodum & Rubi, nec minus dilutis. Folium exciduum sicut Rhamno. Cyrenis laudatissima: ubi Loto quoq; preferunt, eodem folio, sed fructu diuerso, ut qui non latus, sed rotundus, ruberque fit nucleo, qui non simul māditur, ut in Punicis. Magnitudo ei quæ fructibus Cedri, pauloue amplior. Nominatur ab Afris Zura, iocundus per se, atq; suauior etiā uino affusus; contra quoq; uina succo suo com- Pli.li.24.ca.14 Theoph. libro.3.cap.17. & lib.4. ca.4.

C mendans. Paliurus, spinosa ramis, ut Rubus. Agathocles Paliurum ab Alexandrinis Connarum uocari tradit, enatam scribens icto fulmine sepulchro. Vlmi atque Pinus amplitudine, ramis frequentibus, prælongis, subaculeatis. Folio uiridi, rotundo, molli. Biferam. Nam & uere & autumno fructum parit Oliuæ, Phauliæ uocatæ magnitudine: cui & nucleo & carne similis est, sapore uincens. Crudus uirensque manditur. Vbi exoleuit, farinam ex eo fieri, atque ita esitari, nec subactam, nec conspersam aqua. Ichthyophagi, piscium carnes semine Paliuri conditas inueterant. Troglodytæ, succo Paliuri pro uino utuntur uulgo. Nam proceres florem quendam exprimunt, cuius liquor nostrati Musto similis aspicitur.

EX M. VERG. COMM.

PAliuro nulla certa est nota, propter multiplicem eius crescentiam. Nam in aliquibus locis arborescit, in aliquibus fruticis naturam non excedit. Ideo diuersa eius historia legitur. Numerassem et ego aliquas eius notas, nisi copiose ab aliis de eo collecta et tradita omnia fuissent. Illud tantum adiicimus, nostratem Paliurum, non ideo dissimilem Canis sentibus esse, quos græci Cynosbatos dicunt, cognatasque et ueluti congeneres plantas esse Rhamnum, Paliurum, Oxyacanthum, & Canis sentem: ideoque a Dioscoride deinceps tractatas, aculeatas omnes & muniendis sepibus aptas, & ob id tantum priuatim descriptas, quoniam proprie singularum notæ aliquæ essent: quod in Oxycantho mox etiam dicemus.

¶ De Acuta spina. CAP. CXXIIII.

ὀξυάκανθα · πυρίνη · πιξυάνθη

ACuta spina, quam Pyrinam, aut Pityanthen aliqui uocant, arbor est Pirastro similis, spinosa, & minor. Baccas profert Myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum. Radicem multifidam, alte descendentem. Huius baccæ potu, aut cibo, alui profluuium, & abundantiam fœminarum sistunt. Radix illita, aculeos & spicula extrahit. Abortum fieri tradunt, si ter radice uenter, aut sensim feriatur, aut perungatur.

D

BARBARI COROLL.

De spinarũ generibus plura Theophrast. lib. 4. cap. 3.

OXycãthos quæsiit, in Plinio non comperi. Medicinas certe, quas Dioscorides ei tribuit, Paliuro Plinius dicauit. Dicitur hæc et Oxyacantha, Olympo mõte plurima, siluestrium arborum, frondis æternæ, ab occasu uergiliarum, fructifera, flore coronario, fructu Cedri atque Myrti. Rura modo hanc Crispinam, quasi acrem spinam uocant, ut multis placet: ex cuius acinis uinum etiam conficitur, Crispinum uocatum, eodem fere usu quo uinum ex malo Punico. Singulares in acinis quibusque nuclei sunt. Acini oblongi, & racemosi, congesti, folia quoque oblonga. Diuersum genus est quod uuam fert, Crispinam uulgo dictam, ueteribus præteritã, acinis candidis, & in maturitate dulcibus, aculeato frutice, folio apii fere, in hortis frequens. Habetur & alter frutex, æque spinis horridus, sed topiarius magis, & uitis pusillæ, folio rubentis uuæ fertilis: nec in Italia modo, sed in Germania quoque mihi uisus.

EX M. VERG. COMM.

FAcilis cognita & inuentu Oxyacantha hæc, tam certæ eius notæ sunt, & tam multis locis nascitur. Ab agresti Piro diminuta appellatione rura nostra eam uocant. Florem fert muscosum, & post florem racemosum fructum, nõ dissimilem Ligustro. Non fuit latinis cura, quod hactenus inuenerim, illi nomen dare, nec Plinius, quod meminerim, sub hac uoce eius meminit. Græci a spinarum acuminatis cuspidibus, Oxyacantham dixerunt: meminitque eius pluribus locis Theophastus, aculeatis spinis infestam, & post uergiliarum occasum, hyeme fructus suos maturantem.

Quę mox adiectæ illi sunt appellationes Pyrine, & Pyrianthe, a græca, aut a latina appellatione fieri potuerunt. Si a latina, a Piro id erit: ut quemadmodum nos Pirastrum agrestem Pirum dicimus aliquando, sic græci etiam latinam uocem more suo diminuentes, πυρίνην dixerint. Si a græca, tunc a nucleis, quos plures intra se fructus claudit, nominis ratio erit. In Pomis enim græci πυρῆνας dixerunt nucleos omnes, quibus exterior et ambiens caro substinetur: ut in Cerasis, & Prunis.

Quod legebatur deinde in impresso, pluribusque aliis, καὶ ἀκανθώδεσ ἅμα, ex melioribus mutuatum a nobis est, in ἀκανθώδεσ ἄγαν. Neque ab re, quando hic ait, agresti Piro similem Oxyacantham, minorem tantum & spinosiorem.

Quo loco etiam in græcis legitur, διάῤῥοιαν ἵστησι καὶ ῥοῦν γυναικεῖον, in aliquibus, non tamen melioribus hoc amplius inueniebatur, οὖρά τε ἄγει καὶ θανασίμοισι καὶ θηριοδήκτοις βοηθεῖ, idest, urinam etiam trahit, ueneniſq; & uenenatorum morſibus ſuccurrit: ea nos facile negleximus, ad ſtringendi uires Oxyacantham habere inuenientes. Et quod Paulus ægineta agreſti ſimilem, figura & uiribus exęquauit, quàm nihil eorum poſſe, neq; ille, neq; hic teſtati ſunt. A

De Rubo canis. CAP. CXXV.

FRutex eſt arboris inſtar, Rubo longe maior. Folia fert multo latiora Myrto. firmis circa ramos ſpinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo Oliuæ ſimili, qui per maturitatem fuleſcit, & flocculos intus continet. Fructus exemptis interioribus floccis arefactus, aluum ſiſtit. Feruefacti enim ij in uino, mox poti, arteriam infeſtant. κυνόσβατος

BARBARI COROLL.

CYnosbatos, Caninus uulgo rubus. A Theodoro, Canirubus. Columella Sētem canis. fructu malo granato ſimili, ſubrubido, media inter arborē, fruticemq; natura, & proxima Punicę. Folium Salicis amerinæ, Theophraſto Agni. Quanq; legendum puto in ἴχνει, hoc eſt, ut ueſtigio humano ſimile dicatur, q Plinius ita uerterit. Et ſane uiſam a ſe Rubum, quidam teſtantur, in ſiluis, hac ſpecie, ut quaſi ſolea eſſe uideretur. Flatu auerſo fructum huius legēdum pręcipiunt, alioquin periclitantur oculi. Plinius hanc ab alijs Cynosbaſton, ab alijs Neuroſpaſtum uocari ſcribit. Vuam fert nigram: in cuius acino neruus ſit: unde Neruus paſſus, dicat. Idem ſit hoc, nec ne cum eo quod Dioſcorides, itemq; Theophraſtus deliniant, conſiderandū peritioribus exiſtimo. Rubus certe, qui ſimilitudinem Roſę fert, et Caſtaneæ ſimilem pilulam, Cynosbatos a Plinio dicta eſt. Alia uidetur eſſe Cynorhodon, de qua diximus inter Roſas. Nec illud conſtat, nunquid Rubi huius ſit Roſa, quæ Coroneola uocatur, munus autumni, odore iucundo, ſed exili, an potius Cynorhodi appellatæ. Nec illud omittere conſtitui, Cynorhodon a Cynosbato, non flore roſeo, quem fert utrumq;, ſed ſpongiolis diſtingui, quas Cynorhodon habent, Cynosbatos non habent. Parit & uuam nigram Cynosbatos, ut prædiximus ex Plinij ſententia. Quod quidem nemo, pręter eum (q ſciam) confirmat. Hoc ſi error eſt, fortaſſe natus inde ſit, quoniam Hedera Cilicia, hoc eſt, Similax aſpera, Labruſcæ modo ferēs uuas, Cynosbatos a quibuſdam uocari ſoleat, ut Dioſcorides teſtatur. Pli.li.13.ca.23. Theoph lib.3. ca.17.&.18. * * B

EX M. VERG. COMM.

SAtis docuit Columella libro duodecimo, qualis Cynosbatos hic eſſet uaſtiſſimis ſpinis, Paliuro, Rubiſque eam coniungens, cum in conferenda ſepe præciperet, ſemina uaſtiſſimarum ſpinarum ſolo credenda eſſe: cuius generis etiam ſunt Cynosbati, quos ſua ætas Sentem canis appellauit.

Idem Cynorhoda, ideſt, Canis roſa quondam dictus eſt. quoniā flos eius roſeus ſit, & rabidi canis morſibus medeatur, ſi Plinio credimus, quod ſua ætate admonente Deo inuentum ſit. Rura noſtra paſſim eum nouerūt, maximum inter Rubos omnes, & qualem in cunctis hic deſcripſit.

De Liguſtro. CAP. CXXVI.

LIguſtrum arbor eſt Oliuæ, folijs circum ramos latioribus, mollioribus, & uirentioribus. Flore candido, muſcoſo, odorato, ſemine Sambuci, nigro. Optimū naſcitur in Canope et Aſcalone. Folia aſtrictoriam uim habent. Quare commanducata ulceribus oris medentur. Illita feruidis inflammationibus, carbunculiſq; proſunt. Decocto eorundem igni ambuſta fouentur. Capillum ruffant trita folia, quæ in radiculæ ſucco maduerint. Flos ex aceto fronti illitus, capitis dolorem ſedat. Cyprinū oleum, quod ex eo fit, excalfacit, emollitque neruos: quoniam miſta quæ feruenti natura prædita ſint, aſſumat. κύπρον

BARBARI COROLL.

CYprum, quidam, ut Plinius inquit, eſſe dicunt arborē, quę in Italia Liguſtrū uocat, ſemi-

C ne Coriandri, folio Ziziphi. Prefertur Canopica, post Ascalonica, ultimus locus Cypriæ. Seruius grammaticus, Ligustrum florem scribit esse candidissimum, ac uilissimū. Fortasse hunc intelligens, qui e Conuoluolo herba nascitur. nam & hic barbare, ac uulgo dicitur Ligustrū, ut in Clematide secūdā monui. Cyprus & Hemicyprus, uasis & mensuræ genus est, coquis, ut placet Iulio Polluci, cognitum.

EX M. VERG. COMM.

QVos Maro cecinit, a pastoribus negligi, & inutiliter perire Ligustri flores, medicinæ, & unguentariorum officinę libenter exceperūt: quanq̃ tamen nostra ætate, nulla eius, aut exigua ratio est. cum alioqui uulgaris, & ubiq; paratus frutex hic sit. Notum omnibus Ligustrum. Cisalpina Gallia omnis adhuc sic uocat. AEthruria autē corrupta, deflexaq; penitus ab antiqua appellatione Ruuisticum dicit, sine labore cognoscendum in sepibus maio mense, cum floret, autumno autem, cū maturis baccis nigrescit. Paulus Aegineta, ultra ea quæ a Plinio tradūtur, dicit etiam lieni plurimum conferre.

¶De tilia. Cap. CXXVII.

φιλλυρέα

TIlia arbor est Ligustri magnitudine. Folijs Oleæ, nigrioribus & latioribus. Fructu Lentisci, nigro, subdulci, racematim cohærente. Asperis nascitur. Huius folia astringunt. Ad eadem utilia ad quæ Oleaster, cum astrictione est opus: maxime ad infantium ulcera in ore, commanducata, aut si decocto colluantur. Pota urinam ac menses cient.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 18. 28. lib. 16. ca. 14. lib. 21. cap. 8. Theoph. li. 3. cap. 4.

TIliam, græci Phelyream, nostri quoq; Phelyream, & Philyram. Sed tunicas ex ea tenuissimas appellant. coronarum lemniscis celebres ueteribus, inter corticem & lignum membrana multiplici contentas, e quibus uincula Tilię uocantur. Materies mari senticosa, dura, nodosa, ruffior & odoratior. Cortex crassior, ac detractus statim inflexibilis, sine semine, sine flore. Crassior fœminæ arbor, & materies candida est, atq; precellens, e qua Tiliæ, Philyręq; uitiles: quas diximus. Arbor hæc serotina, folijs dulcibus, esculentisq; pecori, sed fructu animalibus omnibus ingustabili. Teredinem non sentit, proceritate perq̃ modica, uerum utilis, & operibus intestinis uel obedientissima: etiamsi Abies, ut Theophrastus inquit, pulcherrima defenditur. E cortice, fœminarum & cunæ fiunt, atq; cistæ, nauium longarum asseres, & arculæ, mensurarumq; nonnulla genera e ligno. Probatur & igniarijs. Medulla exigua est, nec magnopere cætero corpore mollior. Est enim materia eius tota mollis, ut inter carnosas mollissima, calidissimaq; dicatur. quoniam citissime retundat ascias, tincturam earum, caloris sui ui resoluēs. Cæditur autumno. Cinesias poeta flagitiosissimus, in quem Lysiæ oratoris plena conuitiorū & stomachi legitur oratio, tam gracilis fuisse dicitur, ut Tinaceis asseribus corpori circūdatis, imbecillitatem suam fulciret, ut Philetas alter poeta, plumbeis orbiculis circum pedes adalligatis, ne uento subuerti posset. Theophrastus quãdoq; nominat & Philycam. Siluestris, inqt, arbor est Philyca, fronde perpetua, Olympo monte, fructum suum ab occasu uergiliarū edit, Celastri modo cādida. Theodorus Philycam hanc a Tilia, siue Philyra differre censuit. Vtranq; tamen & candidam, & alendo pecori utilem demonstratam. Legebat & serotinā. Celester porro siluestris arbor perpetuo uirens. Fructum sero perficit, atq; hyemis superuentu perdit, ut quidam putāt. Cacuminibus montium gelidissimis nascitur: cura deterior efficitur. Vsus ad baculos senibus. Plinius odoratiorem Tilię mari corticem q̃ fœminæ, Theophrastus contra, fœminę quā mari tribuit. Flos caliculaceus, pediculo quisq; suo annexus, uiridi, q̃diu Alabastro includitur. Dehiscentes ĳ flauescunt. Flores pariter cū mitibus & urbanis. Fructus oblongus, & ad fabæ magnitudinem rotundus, similis acino Hederæ, maiusculus, angulis quinis, ceu neruis quibusdam in acutum depressis extuberat. Partitionem hanc exilior indigesta: & omnino confusiorem habet, maior si scabitur. Semina emittit pusilla & pretenuia, ut uideri possint Atriplicis. Folium Hederæ, nisi q; se in acutiorem angulum rotundat, incuruum. Qua pediculo innectitur e medio sui prodit in acumen, crispum per orbem molliter ac serratum. Laurentius Valla in Herodoto, conuertit Tiliam falso, q; autor ille Iteam uocauit, quæ Salix est, non Tilia.

EX M. VERG. COMM.

QVæ in Corollario Barbari Tiliæ adijciuntur. ex Plinio, Theophrastoq; ijsdem uerbis

exscripta, nihil præter compendium laboris habent. multa sane, sed tam noua, & affectata elocutione a græcis uersa, ut græcarum literarum imperiti non facile intelligant, quid sibi tinctura ferri eo loco sit: quasi Plinius, quem ille tantum amauit, ut totum iterum in Corollario suo exscripserit, non temperaturam ut celaturam dixerit, & quia græci βαφὴν dicant, ideo tincturã dicere nos oporteat, plurisq; faciendum sit quomodo aliquid fiat, quã quod & quale fuerit factum dixisse. Illud ego magis ostendi operosum, sit ne nostrati Tiliæ, antiqua illa eadem. Dico autem nostratem, quæ in AEthruria nunc ab omnibus Tilia nominatur, ex qua secandis corijs eius paratam ubiq; tabulam habent, in nullam partem rectis pectinibus, sed quacunq; parte ferramentum agatur, sequacem & cedẽtem. Ideoq; Tiliam, ut credimus, dictam, q̃ quæ proprie quondam Tilia dicebatur, per longitudinẽ rectis pectinibus, tractabilis & fissilis sit, & ob id, ut inquit Theophrastus, texendis cistis & corbibus idonea. Plura Theophrastus lib. 3. A

¶De CISTO. CAP. CXXVIII.

CIstus, quem aliqui Citharon, aut Cissaron uocãt, ramosus frutex est, sed improcerus, foliosus, saxosis locis nascens. Folijs rotundis, acerbis, hirsutis. Flos masculo ut mali punici, fœminæ albet. Vis astringens. Vnde flores in uino austero bis in die poti, prosunt dysentericis. Et nomas illiti cohibent. Vetustati ulcerum, & igni ambustis cum cerato medentur. κίστον κίθαρον κίσσαρον

BARBARI COROLL.

CIstos, & Cistaros, a Cisso differt, q̃ Cissus Hædera tantum est, Cistos sui generis frutex. Quæ uicinitas, nisi quis aduertat, facile confundet intellectum. Describitur maior Thymo, folijs Ocimi. Et sane inter Hęderas mentio eius a Plinio habita est. Pręterea Hæderæ speciem uidentur auctores existimasse, qui Ladanum capris depecti tradant: quæ florem Hæderæ pauerint: cum constet ex Dioscoride fruticem, unde id fiat, Ciston uocari, speciem alteram Cisti huius, de quo nũc agimus, ut in cõmentatione post Hypocistidem proxima explicabitur. Plin. lib. 24. capite. 10.

EX M. VERG. COMM.

CErtarũt olim doctiss. uiri Nicolaus Leonicenus, & Herm. Barb. de Cisto, qd tãdẽ esset. Verũ extat de ea re inscriptũ de erroribus medicorũ opusculũ, unde nos plura dicere omittimus. B

Quod uero in textu legitur, sed in fœminino, colore cãdido, hoc membrum sequaci sermonis serie certo carebit sensu. Nisi intelligatur, Ciston diuisisse antea Dioscoridem in marem & fœminam, mariq; alium, fœminæ uero aliũ adsignasse floris colorem, desyderariq; in omnibus gręcis, totam eã diuisionẽ, cuius ultima tantũ pars seruata sit, quod iam necessario, ex his quæ sequuntur, constituendum legentibus est: ut tantũ non ego eam restituerim diuisionem, pręsertim indicãte Plinio lib. 24. cap. 10. Cuius hæc uerba sunt. Ciston appellãt fruticem maiorẽ Thymo, folijs Ocimi. Duo eius genera, flos masculo rosaceus, fœminę albet. Quasi ex hoc scriptore uerterit, ἐπὶ δὲ τοῦ θήλεος λευκά, quod debuerant alij interpretes, hiatu saltem aliquo illic relicto legentibus indicare, ne credẽtes integrũ esse locũ, inutiliter in eo laborarent.

¶De Hypocistide. CAP. CXXIX.

HYpocistis Robethron, aut Cytinus a nonnullis cognominata, iuxta Cisti radices nascitur, floris Punici similitudine. Quædam flaua. Altera uirens. Tertia candida. Liquatur Acaciæ modo. Aliqui tamen exiccant, fractamque macerant, & incoquunt, reliquaq; ut in Lycio prosequuntur. Vires Acaciæ habet. Verum aliquanto magis siccat, & astringit. Prodest dysentericis, cœliacis, sanguinem excreantibus. Fœminarum profluuio & pota & indita. ὑποκυστὶς ῥόβεθρον κύτινος

BARBARI COROLL.

HYpocistis, & Hypocisto, triplex huius ratio a Dioscoride proditur. Alij russa & candida sunt contenti, ut Plinius. In montibus Patauinis Hypocistin uidere licet, et Ciston, sub qua nascitur Ocimi folio, ut prędiximus. Flore candido quasi Rosæ siluestris. Radice lignosa & prædura: e cuius fere medio Hypocisthis uelut infixa pullulat.

EX MAR. VERG. COMM.

C QVod Cisto adnascitur Cytinos, aut ueluti Cytinos, Paulus ægineta appellauit, Hypocistidem uero ex his expressum succum. Hic contra Hypocistidem, quod adnascitur, et Cytinos etiam uocari dixit. Hic natiuam rem, ille humano opere ex eadem expressum in medicinæ usum remedium appellans: non multifacienda diuersitate, si quis utriusq; consilium et propositum diligentius animaduertat. Quid autem græcis, & in natura Cytini sint, in Punica certius cognoscetur.

Non prætereundum & hoc, quod dicit hic eius genera esse, ruffum, uiride, & candidum, Plinius uero ruffum, & candidum colorem illi tantum tribuit. Quo fit, ut aut in aliis uiridis ille color desit, aut in hoc abūdet: & quam Orobethrum hic ait appellari, nescimus nos, an corrupta uox sit, & Erythranum, ut in Plinio legitur, uocari eam oporteat.

De LADANO. CAP. CXXX

λήδον EST & alterum Cisti genus, Ledō a nonnullis appellatum, frutex simili modo nascens, longioribus foliis & nigrioribus: quæ uerno tempore quiddam contrahunt pingue. Foliorum uis astringens, atque effectus Cisti præbens. Fit ex eo quod Ladanum dicitur. Siquidem cum Cisti frondes pascuntur capræ, hircique, pinguitudinem conspicue barba carpunt, & suo lentore uillosis cruribus adhærescentem reportāt: quā depectentes incolæ, colantesque, cogunt in offas, & ita recondunt. Alii uero attractis funiculis, insidentem fruticibus lentorem abstergunt, conglomerantque in Ladanum. Maxime probatur odoratum, subuiride, facile mollescens, pingue, quod arenas non collegit, nec squallore obsitum

D est, resinosum: quale in Cypro gignit̃, Arabicum uero, Lybicumq; uilius. Natura ei spissandi, calfaciendi, molliendi. Laxat ora uenarum. Capillum fluentem continet, addito uino myrrha, aut myrteo oleo. Cicatricibus decorem reddit cum uino illitum. Medetur aurium doloribus cum hydromelite, aut rosaceo infusum. Suffitu secundas eiicit. Pessis im mistum, uuluæ duriciem sanat. In medicamenta quæ dolorem tussimq; finiunt et malagmata utiliter inseritur. Aluum sistit cum uino uetere potum. Et urinam ciet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.12.ca.17. & lib.26.ca.8. CIsthos, siue Ledon, & Lada, sed Ladanum in Arabia Nabathæis tantū nascitur, qui sunt contermini Syriæ. Iniuria illa qua diximus caprarum: sed non e Lada herba, uerum ex omni silua. Hoc genus Strobon uocari placuit. Est & genus aliud in Syria & Africa, Toxicon dictū: quia neruos in arcu lana circūdatos trahunt per siluas, adhęrescente roscida lanugine. Sed uerum Ladanum Cypri in insula fit. quod Cesyphum, hircorum in pascēdo genubus atque barbis hęsit, hæderæ, ut Plinius inquit, flore deraso, pastibus matutinis cum est rorulēta Cyprus, siue funibus tractis, quo dictum est modo. Non omittendum, Hęderam quidem putari Cisthon a Plinio, de cuius flore colligatur Ladanum. Non q Cisthos aliud nō sit q̄ Hedera, quę Cissos a græcis appellata, sed q species eius una etiam sit, a nostrate multum diuersa. Quandoquidem & Paulus Aegineta scribit Ladanū ex Hędera Ladone cognominata fieri. Et Dioscorides Cisthon a quibusdam, Cissaron quoque dici tradit: quasi Hederaculā interpreteris, aut Hederaginē. In Carmania & super AEgyptum fruticem esse narrant, per Ptolomeos translatis plātis, ex q̄ Ladanū fiat. Sūt qui Ladanū gūmi modo ex arbore laxati corticis uulnere, ut Tura colligi, & caprinis pellib. excipi cōmemorēt. Adulterat̃ Myrrti Baccis, & animaliū sordibus. Sinceri odor debet esse ferus, & solitudinē redolens, ipsum accēsum fulgere, odoreq; iucūdum reddere. Myrtata in igne crepitant. Placet, cui e rupibus calculi potius, q̄ puluis inhęreat. Precia laudatissimo in libras, asses. 40. Aetius Cisthon, e qua Ladanū fit, eandem esse cū Cistho nostrate, sub qua Hypocisthis nascitur, affirmat: sed calidioris naturę, ob qualitatē soli.

EX M.

EX M. VERG. COMM. A

TOtam colligendi Ladani historiam, omnesq; eius in medicina uires, breuissime complexus est Paulus AEgineta, testatus ex Cistho Cyprio frutice fieri, quem Ladona dicũt, quem capræ pascentes, barbis femoribusque suis, quod pingue & lentori simile in eo est, secum auferu nt, idq; collectum Ladanum esse.

Neq;, ut in Corollario suo Barbarus retulit, ex Hedera Ladone Ladanũ fieri is dixit, sed ex Cistho Cyprio frutice, qui Ladon uocetur. Verba eius libro sexto hęc sunt, λάδανον ἀπό κισθοῦ λάδονος λεγομένυ γίνεται ἐςὶ δὲ ἐν κύπρῳ. Quod nescio ego, an Plinio fauẽs, sic uertere magis ille amauerit, an quæ Plinium Hederam & Cisthum simul miscere coegerat uocum similitudo in eo, quoniam ille Aeginetam forte habuit, pro Cistho Cisson fecerit. Lubrico ab altera in alteram uocem lapsu, pręsertim in imperitis & parum diligentibus librarijs, qui incognitam, neq; ubiq; nascentem Cisthum, una tantum mutata litera ad Hederam transtulerint, quã Cisson gręci passim dicunt. Nec esse Cisthon Hederam notæ, omnisque eius historia satis ostendunt. Cypriamq; hanc a priore illa diuersam Dioscorides descripsit foliorum longitudine, nigredine, & pingui lentore: quoniã folia eius priuatim sibi inhærentẽ, ad Ladani confirmationẽ per uer ostendant. Fecitq; coloris nigredo, quæ folijs huius a Dioscoride tribuitur, ut in priore illa, quod erat ςρυφνά μέλανα dixerimus, testantibus id aliquot ex antiquioribus græcis, in quibus μέλανα. i. nigra, non ςρυφνά. i. acerbi saporis adhuc legitur. Et quod hic ait, in altera hac Cistho, longiora, & nigriora folia esse: quam comparandi uim & rationẽ si quis diligentius animaduerterit, facile intelliget, cõgenera esse oportere, quæ inuicẽ cõparant nigro colore folia esse.

Addidimus præterea, mellis modo per colum liquant. Sic in antiquioribus gręcis legẽtes, ἣν ἀφαιροῦντες ὥς μέλι διυλίζουσι, non ob aliam ut nos credimus caussam, nisi ut qui caprarum & hircorum pili in Ladano erant secernerentur.

Quomodo autem per se Saligneum qualum castratis alueis liquetur, purgeturq; mel, undecimo libro satis Columella ostendit, & ab eo liquandi purgandiq; Ladani similis ratio poterit cognosci. Quam deinde adstringendi uim, Ladano Dioscorides tribuit, Paulus AEgineta ad capilli defluuia tantum contrahit.

¶De Hebeno. CAP. CXXXI.

HEbenus optima habetur Ethiopica, & nigra, nullos habens uenarũ discursus, factitij Cornus leuitate. Cum frangitur, dẽsa apparet, mordens gustu, atque astringens. Suffitur iucũdo odore supra carbones sine fumi tędio. Recens autem ad ignem prolata ob pinguitudinem accenditur, & trita ad cotem flauescit. Altera est Indica internatis segmentis candicantibus, & modice fuluis, item frequentibus maculis. Cæterum prior, bonitate antecedit. Apud quosdam sesamina, aut spinea ligna Hebeni uice ueneunt: quod discernitur ex eo, quod fungosa sunt, & in purpureas assulas resoluuntur, nihil mordacitatis in gustu, nec redolentiæ in suffitu præferentia. Caliginem oculorum abstergit. Ad ueteres distillationes, pustulasque mirum in modum pollet. Si quisquam facta ex eo coticula collyrijs utatur, melius proficiet. Ad oculorum medicamenta efficax est, si scobes, ramentaue uino Chio die noctuque macerata, in collyria digerantur. Nonnulli prætrita ramenta excolant, reliquaque eundem in modum peragunt. Alij pro uino aqua utuntur. Vritur in fictili nouo, donec in carbones redigatur. Lauatur plumbi modo, & ita siccis lippitudinibus conducit. ἔβενος B

BARBARI COROLL.

EBenus, siue Ebenum, spissitudine ligni & pondere, in aqua non innatat, sed mergitur tantum, non tota ut Buxus, cui similis esse dicit, sed pars eius medullacea. Decorticato summa ni

C gricies. Ebenus cęsa durescit in lapidē, ut iam uideat hodie quoq; parti saxū, parti lignū, ceu inchoato opere, non perfecto. Duo genera eius. Rarū id, quod melius, arboreum, trunco enodi. Alterum fruticosum, Cytisi modo, tota India dispersum. Ebenus Ethiopica, nō alia, quã Palmarum generis esse traditur. Lignū Ebeni, Galenus, si quis aqua infusa terat, in succū inquit resoluitur, ut nonnulli quoq; lapides. Magnus Pompeius in triūphum Mithridatico bello duxit Ebenum. Pausanias a Cyprio quodam medico accepisse tradit, Ebenū radicem tantum esse terra conditam, nec folia, nec fructus ullos edere, propterea nec omnibus inuentu facilem, sed in Ethiopia quosdam esse huius operis artifices, hoc est, Ebeni scrutandi gnaros.

EX MAR. VERG. COMM.

MAro Indiam tantum ferre eã arborē cecinit. Vnus Pausanias in Atticis nec folia, nec fructus ferre prodidit, neq; a sole conspici, sed sub terra tantum radices esse, quas fodiant Ethiopes, sintq; in ea gente eruscandæ Ebeni peritissimi aliqui.

Hanc Theophrastus, arborem cortice Buxo similem testatus est, decorticatã deinde nigro colore fieri.

Interim legentes monebimus, suspicari nos, nec leui argumento in cunctis græcis uitiū illic, ubi nos uertimus, pro Ebeno uendi a quibusdam, Spinæ Indicæ, & mori materiam. Quo loco, Spinæ Indicę addidimus, & pro Sesamino ligno, mori mutauimus. Spinę enim nihil adiectum legebatur, nec legentibus licebat ex tam multis spinis, quę diuersæ toto orbe nascunt, quam hic diceret intelligere. Idq; autore Plinio fecimus lib. 12. dicente ibi. Et Spinæ similis est, sed deprehensa uel lucernis igne protinus transiliente, quod uera Ebeno fieri hic apte testat.

Præterea quod erat, σησάμινα, a Sesamo in frugum genera adiectiuo nomine συκάμινα legendum esse arbitrati, mori materiã uertimus. Quid ẽm frugi simile cū arbore? aut q̃d potest Sesamum lignū intelligi? Fuit autē facilis in tanta uocū similitudine ab altera in alterum lapsus.

De rosa. CAP. CXXXII.

ῥόδον — ROsa refrigerat & astringit, sed sicca multo magis. Succus recentibus folijs exprimitur, defectis forfice unguibus, sic appellantur

D cãdidæ foliorum partes, reliquum in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumliciones recondi. Siccantur etiamnum folia Rosarum, continuo uersata, ne muceant, ueue situs in ijs insideat. Aridis Rosis & in uino decoctis, expressus liquor, facit ad dolores capitis, auriū, oculorum, gingiuarum, sedis, recti intestini, ac uuluæ, pinna illitus, aut infusus. Eadem sine expressione tusa, præcordiorum inflammationibus, humidis stomachi uitijs, igni sacro illini prodest. Siccis ac tritis femina asperguntur. Misceri solent uulnerarijs antidotis, atq; compositionibus quas Antheras uocant. Folia uruntur in calliblephara. Flos qui in medijs Rosis inuenitur, siccatus, gingiuarum fluctionibus efficaciter inspergitur. Capita pota citam aluū, & cruentas reiectiones sistunt.

BARBARI COROLL.

Plin. li. 21. capite. 4. Theophr. lib. 6. cap. 6. & 7.

ROsam, græci Rhodon, & Poetæ Brhodon, sed plantam eius Rhodoniam, ut nos Rosariū appellant. Est & condimēti preciosi genus Rhodonia, quam & Rhoduntiam Patellam uocãt, ex cerebellis auiū & porcorū, in multa Rosa coctis, infuso garo, oleo, uino, pipere, ouorum luteis. Differt a Patella Rhodūtia, quæ Rhodiaca olla dicitur. Figlinę genus hoc. Permixtis, ut inqt Aristot. myrha, iunci flore, croco, balsamo, cinamomo, amomo, coquit ad arcendã ebrietatem, si excalfactis ijs uinum infundatur. Origo huius e Copto prima, ut inquit Athenæus: unde Coptica fidelia. Sed redeo ad propositum. Rosam, Timachidas, qui de cœnis scripsit, in Arcadia Eumphalon, ab odoris præstantia uocari tradidit. Ergo Rosam aculeatam ramos nemo ignorat. Folia interna, quæ admodum exigua sunt. Item ex maioribus, externa minus odorata. Inter amplas odore præstant, quibus ima pars scabra & corticia est. Vsta recisa, translata fit melior. Siluestres ex toto asperiores, odore, colore, magnitudine superantur. Rosa ut nouissima erumpit inter omnes flores, ita prima desinit. Satiua excepta. Rosæ uita

uita quinquenniũ, non incisæ, nec adustæ. Illo enim modo iuuenescit. Flos senescẽtis deterior. Capita foliorum eius, partesq́ candidę, Vngues uocant. In flore aliud Semẽ, aliud Capillus. In capite, aliud Cortex, aliud Calix. Coronas e Rosa, quæ pactilibus & sutilibus successerũt, Rosalia dixere ueteres. Nec erat ijs gratia, nisi folio solo nexis. Recens a longinquo olet. Sicca propius. Serenis diebus lecta odoratior. Itẽ siccis, ruderatis, gracilibus. Omnis Rosa germinat granoso primũ inclusa cortice: quo mox intumescẽte, & in uirides alabastros figurato, sensim adrubescit & panditur. In medio calicis lutea stamina, sub quibus semen insidet. quæ proprie flores dicuntur. Desitum est seri semine, cum alioquin ꝓsilit. quoniam sero ita nascatur. Genera eius prope nimia. Celeberrimum Prænestinæ, quæ nouissime deficit. Campanæ, quæ præcoquox est. Milesiæ, cuius color ardentissimus. Serotinæ, duodecim folia nõ excedentis. Proximam fecere Trachiniam minus rubentem. Mox Alabandicam uiliorẽ, albicantibus folijs. Vilissimam pluribus, sed minutissimis, Spermoniam. Malo Pliniũ sic legi, q̃ spinolam, aut spinosam. Ita enim, siue q minutissimo folio, siue q uilissima sit omniũ, rectissime uidet̃ appellata. Sunt qui Sycioniam legendũ putent. Nulli folia quinis pauciora. Campaniæ Cẽtifolia tribuitur. Et Philippis in gręcia, a Pangeo monte uicino translaticia, numerosis folijs ac paruis. Nec tamen talis odoratissima, nec cui latissimũ, maximũq́ folium. Ideo nec coronas intrat Centifolia, nisi extremos uelut ad margines. De Lichny Quinquefolia, quæ inter Rosas quoq́ numerari solet, & græca, seu græcula uocatis, suo loco dicet̃ Quinquefolia. Est & alia Gręcula appellata, conuolutis foliorũ paniculis, nec dehiscens, nisi manu coacta, semperq́ nascenti similis, latissimo folio. Alia funditur e caule Maluaceo, folia oleacea habens, Musceton (est ubi aceton legatur, & Mosceuton, a propagine, Viuiradiceue, quã gręci Mosceumia dicũt) uocata. Atque inter has media magnitudine, autũnalis Rosa, quã Coroneolam uocamus, in Rubo natã, iocundi odoris, sed angusti, ut in Cynosbato monstrauimus. Reliquæ sine odore, hoc est, Maluacea, et duæ græculę. Semen Rosæ in ipso cortice est sub flore, optum lanugine. Precox Rosa emergit, si pedali scrobe ab radice facta, calidam infuderis, germinare incipiẽte calice. In Hispania Chartagini, præcox Rosa, hyeme tota uisitur. Vnũ genus inseritur pallidæ, spinosę, longissimis surculis Quinquefoliæ, quæ Gręcula altera est. Nisi quis hoc quoq́ loco, spermonię, nõ spinosæ legerit in Plinio. Satis ambigo, Coroneola sit Cynosbati, an Cynorhodi flos. Quanquam Cynosbati magis puto. Cynorhoda porro, siluestres Rosæ sunt, spongiolis penicillisue inter medias eius spinas nascentibus, unico aduersus expauescentes aquã, a morsu canũ, remedio, nec fere ante Plinium comperto: unde nouatũ ei nomen crediderim. Quanquã Aristoteles hanc uidetur appellasse Cynacanthẽ, hoc est, Caninam senticem, Cantaridũ feracẽ, ut dicemus secundo libro, in mentione Cantaridum. Est & Cynorhodos alia, sed Liliũ, ut monstrabimus. Nihil dubito, Cynorhodon aliud esse, q̃ Rhododaphnẽ. Esse aliquos flores, Rosis colore similes, arboribus in externo mari natis, autor est Theophr. Columella punicã Rosam uocando, aut rubentẽ, aut ex Africa translatã significat. Rosam triplex comitatur fabula. Nõ nisi candidã per initia fuisse. Mox uulnerato Veneris pede, dũ Adonidi, quẽ Mars zelotypus, interfecerat, opẽ latura, ꝑcipiti cursu per dumeta rapit̃, adrubuisse. Alij sanguine Cupidinis, ut Ausonius, alij nectare affuso, ala Cupidinis, in Deorũ conuiuio lasciuientis, illisa poculis.

A

B

EX M. VERG. COMM.

GEnera Rosarũ multa Theophrasto primũ, mox Plinio fuerũt, ex foliorũ numero ꝑcipue discreta. Post quę nõ male aliqs forte credat, alia etiã extitisse, et nostra ætate adhuc quoq́ esse: tantopere diuersis locis per se, & humano ope coacta, uariat natura suas opes.

In cũctis fere gręcis a principio statim deerat, ῥόδα ψύχει καὶ στύφει. τὰ δὲ ξηρὰ μᾶλλον στύφει, cũ tñ ex melioribus legi oporteret, νεαρὰ ψύχει καὶ στύφει. ut sit sensus. In rosis refrigerare, & adstringere recẽtes: siccas uero amissa refrigerãdi potestate solũ & efficacius adstringere. Indicat id, præt̃ antiquorũ fidẽ, res ipsa, & sermonis ordo, in q̃ altera pars ꝑ contrariã diuisionẽ illata, cõtrariã sibi alterã exigit: cũq́ in posteriore de siccis ageret, oportebat in priore de recẽtibus actũ fuisse.

Sequitur deinde non multo post, quod penitus corruptum sit, facilem cõiecturam habet. Docet enim Dioscorides, desectis foliorum Rosæ unguibus, terendum in mortario reliquum corpus, exprimendumque, & in umbra habendum succum donec densetur. Sed non potest, ex his quæ nunc leguntur hic sensus colligi. Nos quoniã illic, mortarium, & umbra est, & donec densetur, eo sensu qui legitur, Serapionis ope reddidimus. Quod donec certius aliquid ab alijs inueniatur, a legentibus accipi uolumus.

Quod deinde erat, ξηρὰ δὲ λεῖα παρὰ μήροις προσπάσσεται, nullo sensu ex antiquorum & meliorum codicum fide instauratum est, παρατρίμμασι μηρῶν, id est, femorũ intertriginibus.

De Rhoseis

C ῥοδίδες

De Roseis pastillis. CAP. CXXXIII.

PAstilli quos Rhodides uocãt, hac ratiõe cõficiũtur. Rosarũ uiridium, quę nullo antea humore madefactę exaruerĩt, drachmę. xxx. Indicę Nardi drachmę. x. Myrrhę drachmę. vi. tritę digerũt in pastillos, q obolorũ pondus æquent. Siccatiq; in umbra, in fictili non picato, atq; obturato reconduntur. Alij adijciunt Costi drachmas duas, Iridis illyricæ totidem, & uinum Chium cum melle miscent. Mulieribus monilium loco usui sunt, ad retundendum graue sudoris uirus. Tritis etiam utuntur ad illitiones, & diapasmata quæ fiunt ad sudores coercendos, ita ut a balneis inarescant corpora, dein frigida aqua abluantur.

EX M. VERG. COMM.

SImilem, non tamẽ eandẽ Dioscoridi Rhodiorũ confectionẽ Pau. AEgin. lib. 6. docet, neq; eodẽ genere eã appellat: hic fœminino Rhodias, ille neutro ῥοδίδια uocat, iubetque recẽtibus Rosis et eodẽ põdere ipse etiã cõfici. Latini, qđ eqdẽ inuenerim, de his nihil tradiderũt, Romana grauitate blãditias amorum, & uoluptatũ illecebras docuisse, indignum existimantes.

De LYCIO. CAP. CXXXIIII.

λύκιον πυξάκανθαν

LYcium, quod aliqui Pyxacanthan uocant, arbor est spinosa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, folijs Buxi, densis, fructu Piperis, nigro, leui, amaro, densoq;, cortice pallido, non dissimili Lycio madefacto, radicibus multis, obliquis, lignosis. Nascitũ plurimum in Cappadocia, Lycia, & plærisque alijs locis. Aspera loca amat. Coquuntur rami cum radiculis tusi, & ante per aliquot dies macerati, tũ abiectis lignis denuo liquor coquitur, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id Lycium adiecta decoctioni Amurca, aut Absinthij succo, aut felle bubulo. In-

D natans spuma inter coquendum exempta, oculorum medicamẽtis additur. Reliquo ad alia utũtur. Simili modo fit Lycium, semine expresso & insolato. Optimum quod uri potest, restinctumque rubentem spumam ostendit, glebis extrinsecus nigris, intus cum fregeris ruffis, ingustabile, cum amaritudine astringens, crocino colore, cuiusmodi Indicum est, cæteris præstantius. Lycium astringit. Caliginem oculorum discutit. Genarum scabiem, pruritus, ueteresq; fluctiones sanat. Facit ad purulentas aureis, exulceratas gingiuas, tonsillas, labiorum fissuras, sedis rimas, attritusque illitum. Cœliacis, dysentericis, potum inditumq; conuenit. Datur sanguinem excreantibus, & tussi ex aqua. Contra rabiosi canis morsus in catapotio deuoratur, aut in aqua bibitur. Flauos facit pilos. Paronychijs, ulceribus quæ serpunt aut putrent, medetur. Fœminarum profluuia appositum sistit. Rabiosorum ictibus ex melle potum, aut uice catapotij deuoratum, auxiliatur. Tradunt Indicum fieri Lycium, ex frutice Lõchitide appellato. Ea spinarum generi ascribitur, ramos rectos habens, ternum cubitorum longitudine, maioresue, Rubo crassiores, a radice numerosos. Fructus cortex rubescit. Folia Oleæ similia. Herba in aceto decocta proditur lienis inflammctionibus, & regio morbo mederi. Et

λογχῖτιδος

fœminarum

fœminarum purgationes elicere. Aſſeuerant etiam crudam in potu, eoſdem effectus præſtare. Semen cyatho dimidio potum, pituitam expurgare. Venenis quoq; auxilio eſſe. A

BARBARI COROLL.

LYcij, tum ſpina ipſa, tum ſuccus ex ea, dicitur Pyxacanthos. Chironias in Græcia uocatur. Frutex, unde Lycium fit, adulteratur aſphodeli radice. Item ſpina, in Pelio monte nata. Medicinæ aptiſſimum intelligitur, quod eſt ſpumoſum. Indi Camelorum, aut Rhinocerotum (hi boues Aegyptij ſunt) ut Feſtus inquit, utribus condunt. Lycium foris nigrum, intus ruffum, cito nigreſcens cum fregeris, optimum ex indico frutice. Aliter Dioſcoridis Lycium, ex radicibus quoq; ſylueſtris Rhamni coctis conficitur. Nomen Lycio inuentum puto, quoniam e Lycia inueheretur, præcipuum urbe Patara, quanq; Indicum omnibus præfertur. Plini. lib. 24. capi. 14.

EX M. VERG. COMM.

QVæ a Plinio lib. 12. & 24. longius dicta ſunt, parata & expoſita omnibus relinquimus. Lycium ideo dictũ eſt, quod probatiſſimũ, & quotidie ex Lycia ad alios importaret.

Quod in impreſſo legebatur, ῥίζας δὲ πολλὰς πλαγίας, radices numeroſas & obliquas, una tantum mutata litera, πλατείας, ideſt, latas uertimus.

Expunximus deinde aliqua. bis enim idem importune repetebatur, in quo iterum contra rabidi canis morſus ſumi Lycium Dioſcorides iubet. Et quoniam in uetuſtioribus aliquibus, pro melle eo loco lac legebatur. Ex Plinio remedium aliud illic inſtaurauimus, dicentes ſiſtere Lycium fœminarum profluuia appoſitum, aut cum lacte potum. Locus eſt libro uiceſimo quarto, cap. 14.

Suſpicamur præterea ab eo loco quo ait, fertur Indicum fieri Lycium, ſequentia parum eſſe legitima, qui cum ſemel in India naſci buxeam ſpinam dixiſſet, idq; pro comperto docuiſſet, ad famam & aliorum fidem transferre rem non debuerat, nec quod ſemel a ſe decretum fuerat, ex aliorum dictis infringere. Suſpicionem noſtram auget, quod plures illic uoces ſunt parum propriæ, & huic ſcriptori inſolitæ, potuitq; ab antiquiore aliquo medico ex alicuius hiſtoria, omnis ea pars Dioſcoridi accreuiſſe, et paulatim in unum corpus coaluiſſe.

De Acacia. CAP. CXXXV.

ACacia in Aegypto naſcitur inſtar arboris, frutice ſpinoſo, non ſe in rectum attollente. Florem habet candidum, & ſemen Lupino ſimile in folliculis, ex quo ſuccus expreſſus ſiccaĩ in umbra, niger ex maturo ſemine, ſubruffus ex uiridi. Eligatur modice ruffus & odoratus. Aliqui folia cum ſemine exprimunt. Manat & gummi ex ea ſpina. Vis ei ad ſpiſſandum, refrigerandumq; efficax. Succus oculorum medicamentis utilis. Valet ad ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt, perniones, pterygia, et oris ulcera. Procidentes oculos reprimit. Menſium abundantiam ſiſtit. Prociduam uuluam cohibet. Citam aluum ſupprimit, aut potus, aut inditus. Capillos denigrat. Lauatur oculorum medicamentis, trito in aqua, mox effuſo quod concreuerat, donec pura extet aqua. Et ita cogitur in paſtillos. Vritur etiam in fictili nouo fornacibus, torreturq; in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum ſolutos artus fotu committit. Præfertur eius ſpinæ gummi, quod in uermiculorum ſpeciem contrahatur, & uitri modo perluceat, ligni expers. Proximum eſt candidum. Sordidum uero ac reſinoſum inutile. Cutis meatus obſtruit. Et medicamentorum quibus ammiſcetur, acrimoniam hebetat. Ambuſtis ex ouo illitũ puſtulas non patitur erumpere. B ἀκακία

BARBARI COROLL.

C Pli.li.24.ca.12 ACaciam fundentem, idem uideo accepisse autores, cum spina ægyptia. Testis Oribasius, & Aetius. Nisi quod acacia, etiam alibi quam in Aegypto nascitur. Hæc & syria quoque spina dicitur. In Aegypto, alba, nigra, & uiridi arbore conspicitur. Arbor tota horret aculeis, excepto caudice. Prętendit eos & germinibus & folijs, ligno in duodena sæpe cubita procero. Cędit tectis & nigra, nauium costis, incorrupta, etiam in aquis ui. Candida facile putrescit. Semen in Siliqs ad coria perficienda, Gallæ usu. Flos & coronis addi blandus, & medicamentis petitus. Manat & gummi ex ea, cum sponte, tum plaga, non e cortice, sed e uase. Præcipua utilitas, quod cęsa, anno tertio resurgit. Numerosa omnino arbor: ingenti sylua eius Thebaica prefectura: ubi & olea, & quercus, & textilis persica. Prouenit & in Galatia, teneritudinis summæ, spinosior arbore. Colligitur autumno semen: quoniam collectum maturius, nimis uehemens. Spissatur succus ex folliculis, aqua pluuię, maceratis mox in pila tusis exprimitur. Tum densatur in sole mortarijs in pastillos. Acacia uocatur, arboris uidelicet suæ nomine. Fit & e folijs per se, minus efficax. Galaticę Acacię nigerrimus improbatur. Itē qui ualde ruffus. Placet purpura, aut leucophea, & quę facillime diluitur. Nunc Acaciam ex syluestri Pruno colligit officinarū desidia. Illud meminerimus, semē ægyptię, a Dioscoride lupino simile reddi ponticę, seu quod idē puto, galatiacę lenticulę. Plinius nihil distinguit, sed utrunque semen, lenticulę par existimatur, minore tantum grano & folliculo. Demetrius adserit in Aegypto spinā, quę fit arbor, ramos coronarum specie natiua effundere, in quibus semen rotundum sit, flore subobscuro. Ex hac Tindięas, & Abylęas coronas in ægypto fieri, docuimus in Myrto. Spinam porro ægyptiam, sunt qui & arabicam uocarint, ut Dioscorides, & Galenus. Non est superfluum, ut spinarum hoc loco genera subijciam, quę nominis comunione gręci, legentibus dubitationem afferunt. Acanthos, siue quod idem est, spina uulgaris, ut quidam coniectantur, acantha, pyxacantha, oxyacanthos, leucacanthos, acanthaleuce, tragacantha, acantha arabica, uel ægyptia, acantha indica, acantha ariana, acantha babylonia siue regia. Adduntur a latinis, spina sitiens, spina pennata in ægypto, spina appendix, spina bunia. Diuersa omnia, decem & septem numero. Accedat ijs Galatica, siue Pontica, siue Cappadocica: de qua proximo capite differitur. nam syluestris quæcunque spina, Calabrix uidetur esse nominata.

EX M. VERG. COMM.

D COniunximus in Acacia, ueterum græcorum fidem secuti, quæ male in duas secesserant parteis, unoque capite, ut res ipsa etiam exigebat, fecimus de omni Acacia a Dioscoride doceri. De qua non eodem modo, Oribasius, Aetius, Pliniusque & alij docuerunt, sed non facilis nostra ætate commentatio est.

De Acacia altera. CAP. CXXXVI.

ALterum Acacię genus in Cappadocia, Pontoque prouenit, ægyptiæ spinæ similitudine, longe minor, tenerior, humilis. Aculeorum uallo munitur, folia habens Rutæ. Semen lenticula minus fert autumno, in loculis ternum quaternumque seminum capacibus. Succus eius adstringit, uiribus inferior, & ocularibus medicamentis inutilis.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.12 ACACIA hæc, a Plinio Galatiæ tribuitur.

De Amurca. CAP. CXXXVII.

ἀμόργη AMurca expressæ Oliuæ recrementum est. Decocta in cupreo uase ad crassitudinem mellis, adstringit, cæteros prębens Lycij effectus. Insuper dentium dolori, & uulneribus, cum aceto, uino aut mulso, commode illinitur. Additur in medicamenta ocularia, & meatus obstruentia. Vetustate meliorem fieri constat. Vtiliter infunditur sedis, genitalium, & uuluæ exulcerationi. Si uero cum omphacio recoquatur ad mellis crassitudinem, cariosos dentes extrahit. Iumentorum scabiem cū decocto lupini & chameleonte illita sanat. Cruda & recenti amurca po-

dagras, articulariosqꝫ dolores foueri utilissimum. Peruncta in uillosa pel A
le, & hydropicis imposita, tumoris molem reprimit.

BARBARI COROLL.

INter innumeras Amurcæ laudes, agricolarum usibus a Catone prædicatas, illa maxime me Pli.li.15.ca.8.
morabilis, q̄ ligna macerata liquore eo, nullius fumi tedio ardent. Græci ἀμόργην uocant, etiā
fecem quādoqꝫ uini. Item genus herbę purpureę, qua uestes tingantur, Amorginę a græcis ap
pellatæ. Sed & tenuissima pars harundineæ paniculæ, dicitur Amorgis, autorē habeo Pho
tionem grammaticum.

EX M. VERG. COMM.

COC Turam Amurcæ, certius primo rusticarum rerum libro docuit Mar. Varro, quam
condi in domesticos usus iussit. Si quis præterea Amurcæ laudes alias, & multiplices usus no
uisse uelit, poterit autoribus Mar. Catone, & Plinio diuersis locis quod cupit inuenisse: eritqꝫ
illud homini saltem laboris huius operepreciū, ut naturam discat, nihil tam sordidum esse,
& ingratum genuisse, quod in hominis usum beneficio aliquo non instruxerit.

❡ De Vitice. CAP. CXXXVIII.

AGnon aliqui Agynon, alij Lygon uocant, alij Amictomiænon, ἄγνος ἄγυνος
alij Tridactylon, magi Semnon, alij Hæma ideos. Aegyptij Sū, λύγος
Romani Salicem marinam, alij Piper agreste, alij Lecristicū. Vitex, seu ἀμικτομίαινος
castus frutex est, in arborem assurgens. Nascitur in fluminum ripis, aspe τριδάκτυλος
risqꝫ locis, ac torrentium alueis. Ramos gerit prælongos, fractu peruica σεμνός
ces, folia Oliuæ, sed molliora. Duo genera eius. Vna harum album florē αἷμα ἰδέως
mittit cum purpureo, altera tantum purpureum, et semen ut piper. Excal
factorias uires habet, & astrictorias. Semen eius potū, uenenatis ictibus,
aquæ quæ cutē subijt, lienosisqꝫ auxiliatur. Lac euocat. Menses ciet, dra
chmæ pondere in uino potum, Genituram exoluit. Caput tentat, & so B
porem affert. Decoctū hærbæ & seminis in desessione, mulieribus uul
uæ malo oportunis opitulatur. Item inflamationibus. Purgationes mo
uet semen cum Pulegio potum, etiam suffitu, uel appositu. Capitis dolo
rem dissoluit illitum. Instillatur cū aceto & oleo capiti in letargo & phre
nitide. Folia suffitu, aut substratu fugant uenenata. Illita quoqꝫ serpen
tium morsibus auxiliatur. Testium duricias cum butyro et folijs uitium
emolliunt. Rimas sedis semen cum aqua illitum mitigat, & cum folijs me
detur luxatis, uulneribusqꝫ. Virgā qui manu teneat dū iter facit, negatur inter
triginē sentire. Agnū, quasi dicas purū, uocāt Græci. q̄m matronę in thes
mophorijs Atheniensium castitatem custodientes, folijs cubitus sibi ster
nunt: et Lygon, quasi uimen, propter inuictā fere ramorum flexilitatem.

BARBARI COROLL.

AGnos, siue ut Hippocrates appellat, Agne, dicitur latine Vitex. Non habeo tn̄ plane cō
pertū, an salix amerina, idem q̄d Agnos Vitexqꝫ sit, & si Dioscorides hoc affirmat. Et ipse ita
censeo. Vitex, non multum a Salice uulgari distat, usu uinculorum, foliorum q̄qꝫ aspectu, ni
si odore gratior esset. Semen potum, uini quendā saporē habet. Duo genera eius. Maior in ar
borē Salicis mō assurgit, flore candido, unde Candida quoqꝫ dicitur. Minor ramosa, folijs al
bioribus, lanuginosis, purpureo flore, Nigra nuncupata. Nascuntur in palustribus cāpis. Se
men uiticis, Galenus mandi cum bellarijs solere scribit, usu tragematis. Ita em̄ minus officere
capiti. Lygon, Lygeanqꝫ græci uocāt & arborem, & quoddam herbę genus, q̄d, ut inquit A
theneus, in nidos suos parituri cygni ferant. Nec tn̄ satis habeo compertū, hanc', quam cygni
petant herbam; aliud genus oportere intelligi q̄ uiticem. Inuenio & scopas amerinas, spartis

C similes describi, folio tamen minore, sed lenticia uirgularum maiore, quas, sunt qui genistillā amerinam uocitent, hoc tempore. Corolla e Lygo usos esse ueteres, Anacreonti poetę credimus: cuius originem Samij, Caresq; dederint, diuersis caussis. Nam & Lacedęmones arundine certis sacris, ut autor est Sosibius, coronabantur. Aristophanes quoq; autor est, coronas ex arundine factitari solitas Athenis: quas & dioscuris, hoc est, Castori et Polluci dicatas fuisse cōstat, ut frugales atq; simplices. Lygō & Aegylin qnq; dici lego. Itē Mosyn, & Oesyan, et Oesō, et Oesocarpon, ut Polluci & Photioni uidet. Vñ Gerra oesyma, hoc est, quadrata quędā tuguriola ex huius salicis uiminibus: quę Ligella q̄q; nominant a Plauto in Aulularia, forte a Lygo. i. uitice, aut a ligādo. Adijciendū illud uidet, q hic a Dioscoride scriptū ē, Viticē a qbusdā Lecristicum uocari, putare me in eo uerbo mendā esse. Nec lecristicū, sed a similitudine saporis & acrimonię Ligusticū legendum. Nam & piper agreste dici uiticem, idem autor affirmat.

EX M. VERG. COMM.

Vocatur Agonos, non alia ratione, quam quod semen genitale diminuit.

In Amictomiæi uoce, & si non sint integra omnia, antiquæ tamen integritatis, et significationis aliqua adhuc supersunt uestigia, ex quibus facile coniectura est, fuisse eius uocis compositionem, quæ ad uenerem misceri cum mare prohiberet.

λύγος quoq;. i. flexilis, ἀπὸ τοῦ λυγίζειν. A rubore uirgarū sanguis dictus est. Itē Semnos, idest, uenerandus, q̄d incontinentiā arcet. Ligusticum, a similitudine saporis. Piper agreste, q̄a piperis naturam explet.

Amerinam salicem a Romanis græcorum Agnum dici, aperte Dioscorides testat. Sed uerum id sit, in Plinij & Columellæ lectione diligentiores facile cognoscent. Nobis inclinat animus, ut negemus græcorum ἄγνον, Romanorum salicem esse, suspicamurq; adiectam ab imperitis latinarum rerum græcorum medicis eam Dioscoridi appellationem accreuisse. Tam eñ Viticis, quam Amerinæ salicis uocem nouisse quōdam Dioscoridem, uerisimile est: & ex quo Plinius aperte docet, Viticem latinis esse, quæ græcis Lygos & Agnos, nec multum a salice uitiliū usu distare, non credendum, in ea appellatione deceptum diligentissimum alioquin & ex professo hæc agentem hominem.

Theophrastus, quod Oleæ folia habet, composito nomine ἐλαιάγνον uocauit.

¶ De Salice. CAP. CXXXIX.

D ἰτέα Salix uulgo nota est, cuius semē, folia, cortex, & succus spissandi uim habent. Trita folia cum exiguo Pipere & uino pota, ileosis subueniunt. Sumpta cum aqua, præstant mulieribus ne concipiant. Salignum semen, in potu sanguinem expuentibus prodest. Cortex eosdē præbet effectus. Corticis cinis admisto aceto illitus, clauos & callos tollit. Ex folijs & cortice succus, cum rosaceo in calice punici calfactus, auriū dolorib. auxiliat. Decocto eorū podagras foueri utilissimum. Furfures purgat in corpore. Excipit succus q manat ex ea cū floret, exciso cortice. In plaga enim cōcretus humor inueni, q ad purgāda quę obstāt oculis, suā uim prębet.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 9. li. 17. ca. 20. li. 16. cap. 37. Breui fere & cōtorto caudice arbor, & ut nouimus, aquatica, ἰτέαν gręci uocāt. Asia tribus generibus hāc diuidit. Prima nigro cortice, aut puniceo, nigra nominatur. Secunda candido, candida uocata. Tertiam coactę breuitatis, & sponte naturę, pumilā, fœcundo, ut qdā putāt fructu, Helicē appellāt Arcades. Virgas ad nexus, e nigra cōmodiores & pulchriores, e cādida spissiores, & agricolarū utēsilibus aptiores esse. Plinius apud nos quoq; tria Salicis esse nomina commemorat. Viminalē, eandēq; purpureā. Vitellinā, a colore luteo, graciliorē priore. Gallicā, quę sit tenuissima. L. Columella Grecā, Gallicā, Sabināq; reddit: gręcā flaui coloris: gallicā obsoleti, purpurei, tenuissimiq; uiminis: sabinā gracilibus uirgis atq; rutilis, quā plurimi uocāt, inqt, amerinā. Plinius gręcā rubentē, amerinā candidiorem asserit. Porro quam dixi

* Vitellinā, in exēplaribus nicellinā, & itellinā corrupte legimus. Inueni & alia distinctio. Procerę, uineis iugādis ꝑticales uocatę, balteo corticis uincula ꝑbentes. Alię ꝑtenues, a uiminibus, appellatę uiminales. Aliæ uirgas, sequacis ad uinctum lenticię ferētes. Alię corbibus et supellectili uillicę firmiores cādidioresq;, detracto cortice, leuiq; tractatu: mollioribus inde uasis, q

e corio & cathedrarum delitijs aptissima. Fructum Salix fert, abeuntem in araneam, anteq̃ omnino maturitatem sentiat. Ob id, ante maturitatem colligitur, dicta Homero ὠλεσίκαρπος, hoc est, frugi perda. Vna tm̃ prodit, ad maturitatem proferre solita, in Creta insula, ipso descensu Iouis speluncę, toruum ligneumq̃, magnitudine ciceris. Succus Salici triplex. Vnum arbor ipsa, gum̄i modo sudat. Alter cortice triū digitorū magnitudinę ablato manat. Tertius detruncatiõe ramorū, a falce distillans. Salix fertilior & densior recisione fit, ac tonsura ex breui pugno, uerius q̃ ramo, ꝓuentu certissimo. Tertium locum in æstimatione ruris, Cato ei tribuit. Salictum non hoc tantum Seruio grammatico significat q̃d oliuetum, arbustum, uinetum, sed & uirgulti quoddam genus, dictum ita, ꝙ saliat surgatq̃ cito: ut Lupum fortasse salictarium intelligat, de quo suis locis egimus. A

ὄλεσσ' .κ. μακραί τ' ἄιγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι.

EX M. VERG. COMM.

GRauissimā huic arbori inuidiā Homerus ꝓpemodū fecit, q̃d ὠλεσίκαρπον hāc uocauit, frugi perdam. De hac, omniq̃ eius medicinę usu aliter magis q̃ alia Plin. lib. 24. plæraq̃ tradit, quæ in medio posita omnibus relinquimus.

¶ De Syluestri Olea. CAP. CXL.

ἀγριελαία

SYluestris Oleæ, quam aliqui Oleastrum appellāt, alij æthiopicam Oliuam. Folia adstringūt. Trita autē & imposita ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, paronychia, nomasq̃ cohibent. Crustas emarginant cū melle illita. Quinetiā sordida repurgant. Inflamationes, panosq̃, cū melle imposita discutiunt. Cutē a capite uulsam conglutinant. Oris ulceribus commanducata medentur. Succus & decoctum, eosdem habent effectus. Sanguinis eruptiones, ac muliebre pro fluuium, admotus succus inhibet. Vuæ oculorum, pustulisque prodest. Vlcera, & ueteres defluctiones sistit. Quapropter in collyria addit, ad genarū erosiones perq̃ utilis. Exprimitur succus tusis folijs, affuso uino ex aqua, siccatusq̃ sole in pastillos digeritur. Sed longe ualidior ad recondendū succus habetur, qui cum uino q̃ cum aqua expressus est. Auribus subuenit, siue ulcerentur, siue pus effluat. Folia conuenienter cœliacis cum farina hordeacea illinuntur. Vruntur cum floribus folia, ut spodij uicem cinis præstet. In cruda olla oblito ore luto, usq̃ dum figlinum percoquatur, restinctaq̃ uino, & rursus subacta, eodem modo uruntur. Postremo cerusæ modo elota coguntur in pastillos. Huiuscemodi cinerem in medicamentis oculorum constat spodio non cedere. Sed eisdem uiribus præditum esse putandum est. Foliorum satiuæ oleæ eadem uis intelligitur, sed aliquanto inferior. Vnde ocularibus medicamentis ob suam mitiorem uim conuenientior est. Sudor ligno uirenti accenso manans, illitu sanat lichenas, furfures, & scabiem. Oleaginum semen illitum medetur furfuribus, & ulceribus quæ depascunt uorantque. Quod autem intra nucleum est ex adipe & farina, scabros ungues excutit. B

BARBARI COROLL.

OLeaster, grece κότινος appellatur. Syluestris Olea fœcundior satiua, ꝙ fere syluestres habent, ceu cura fertilitatē minuere. Mansuescere hanc tractatu, decisis circa taleis, aut omnino translatione mitem fieri, uix potest adduci Theophrastus, ut credat. Sola hęc arborū cū Olea, teredinem sentire nõ dicit. Ex Oleastro marculos breuiores, & terebris uaginas, sicut ex buxo, ulmo, fraxino, aquifolia, factitatas produnt. Est & in Appennino frutex, uocatus Cotinos, ad liniamenta modo conchilij colore insignis. Sed hoc ego nõ Oleastrū esse puto, sed Ole

Plin. li. 17. ca. 12. Lib. 12. ca. 17. Li. 15. cap. 1

C astellum, & Oleam cilibracam, a Columella nominatam: cuius & ipse Dioscorides in Chamę lea meminit. Photion, Oleastrum quandoq; dici Phauliam existimat. Certe Phaulia Oliuę genus est Columellæ, Plinio, gręcis omnibus.

Plin. li. 15. ca. 2. 3. 4. 5. Oleæ medulla tam incerta, ut non in medio haberi, sed p totum lignum sparsa uideaẽ, radi ce parua, uelut lacinia ex medio tendente, cæteris grandibus & cancrorũ similitudine contortis. Proprium ei malum Congros, etiamsi deriuatur in alias quoq; id nomen. Sunt q affectum * tũ Premnõ, Crotonẽ alij cognominent. Supina foliorum huius contra q̃ cęterarum, candicant magis q̃ prona, minusq; sunt leuia: q̃d & cum hedera cõmune est oleę. In Syria, & alibi, congestum quasi uuæ modo fructum ferunt, ubertate soli. Oleam utiliter & probe defloruisse dicimus, cum flores eius caduci, uelut perforati reperiuntur. Nascitur modis omnibus extra, q̃ surculo. Ex huius nucleis, quos Sansas uocamus, syluestrem oleam prouenire Theophrastus scriptum reliquit. Sansam, sunt qui & Naucum dici uelint. Vnde uerbum nauci facere. Quandoquidem & fullones, ob uilitatem artis, Nacæ dicebantur, ut nunc mesitas et proxenetas, sansarios & ossarios uocamus. Quidam pro nugis, naucum. Alij omnia fere opera ex lana, græce νάκας dici uolunt. Ipsum quoq; nucis, sed & omnium rerum putamẽ. Alij nucleum malunt iuglandis. Alij mediũ illud uelut dissepimentũ. Glossematorũ scriptores fabæ grani, q; hæret i sabulo. Quidã ex gręco leuẽ hominẽ in eo uerbo significare putauere. In mari rubro uiuit Olea, quę uocatur arabica, baccis fere nostratibus, fungos, cum largi ceciderunt, imbres educans, qui tacti sole in pumicem duranẽ. Ex qua manat lachryma, inhibendo uulnerum sanguini expetita medicis. In sinu heroo lapidis specie, ut thynum & laurus, cubitorũ trium magnitudine. Ignẽ olea, quamuis optime subditum excipiat, q; spissa & pingui natura sit, igniariis tñ ineptissima est. Vna maxime omniũ Olea regerminat in opere. Vitam oleæ Theophrast. 200. años longissimã esse tradidit. Si olea consitũ in confinio quercetũ habuerit, nõ solũ nõ feret, sed etiam fugiet, introrsumq; se in fundum abijciet. Vt cradę fico, ita thaleæ tribuuntur huic arbori, utiq; apud nos. Gręci, ut inqt Pollux, Thalos non oleagineos solum, sed uitigineos quoq; ramos nominãt interdum. Pręcidunt, Varro inqt, eam de tenero ramo æquabiliter, ex

D utraq; parte circiter pedalem. Sunt qui sclauolas nominent. Eresionẽ porro Athenis, siue Iresionem uocabant, plãtam oleagineã, uelleribus & corollis inuolutã. Vnde & nomen cõtra pestilentiam foribus imponi solitum, ut est apud Aristophanẽ. Hanc & Corythalion dicebant. Etiamsi pro laureo quidã ramo capiunt, in eundem lustrationis usum. Credo huius quoq; ritus apud Romanos uestigium fuisse, cum ita legamus apud Festum. Planta oleaginea uirga, inquit, foliata est ex olea deplãtata. Nam & februa quoq;, lanæ sunt & arborum rami apud nos quibus redimiti sacerdotes expiabant domos, Quod deinde nomen ad oĩa purgamina translatum est. Autor Ouidius. Morbus & ille proprius, pręter uermiculationem, Elos uocatus, hoc est, clauus. Ab alijs Mices, atq; Lopas, hoc est, fungus & patella: ceu quædam solis inustio. Quanq; Patella in ficu morbum significat, qui nimios propter imbres radici contrahitur in olea. Et Arachnion uocatur affectio, hoc est, aranea, fructus absumens uermis: sub corio prouentũ adimit, in uicemq; adiuuat, si nascatur ad nucleum. Nulla post ficum arbor uredini magis obnoxia est. Carpę appellanẽ in oleis uermiculi, flatib. austrinis creati, ut ἶπες in uitibus. Est et impetigo, peculiaris ei morbus, ut scabies fico, & uitib. fluor. Oleã gręci, ἐλαίαν uocãt: nostri qñq; Termitẽ. Quãq; ita & ligni uermes dñr. Optĩa erat Olea ueterib. licinia, siue liciniana. Pausia. 2. oleo. Escę, orchas. Varro, grãdis inqt, Olea uocaẽ orchitis, a similitudie, ut credo, testiũ: antiqtus archemora. Minus ijs gratę sunt regię, et radij uocatę. Sũt et alia earũ gña, quę ambiti osũ sit, pleq, cũ et. 6. uolumine Colum. et Plin. 15. naturalis historię, nihil fere indictũ relinquãt. Hãc arborẽ nõnulli existimãt ultra. 60. a mari, aut nõ uiuere, aut nõ esse feracẽ. Sed in qbusdã locis recte puenit. Oleã Mineruę sacrã, ut Aristoph. & Iulius Pollux inqt, gręci Moriã uocabãt, in academia satã, ut in Olympia nascẽtẽ Oleastrũ calistephanõ: qa olympię uictores ea coronarenẽ, ut ait Pausanias. Nã Secos, fructiferã oleã in poetis significat Photioi. Dicĩẽ & Callię lęa, quã nos satiuã, ut ab oleastro differat, quã uocãt Agrielęã. Celebraẽ & cognominata Strepte, ab intorta specie. Sed ea loci nomen ẽ, circa Epidaurũ, adiecta fabula, euenisse ita ei circũactu manus, Hercule illac meante. Nã & clauã eius ex oleastro uolũt reuerso ex Hyporeis fuisse, ignoto prius gręcię: quę mox spõte refloruit apud Troezenios, aut certe ad Alpheũ amnẽ: si Pausaniæ credendũ est, hoĩ qdẽ satis docto, sed superstitioso, diui Adriani & Antonini, utriusq; tẽpibus. In eadẽ gẽte Streptos, Rhachos uocãt, locũ oleastris frequentẽ, uersus mare: q; eorum consuetudine, quicquid ex olea relinquitur inutile, Rhachos appellabatur. In Arcadia spectari solitam, Pausanias affirmat arborem, e cuius radice una, Ilex & Olea nasceretur in

quodam fano. Syracusis, ut Diodorus auctor est, in frondibus olearum scriptis optimatum nominibus, discessione facta, irrogabatur quinquennale ciuibus exilium: de quo argumento, genus id mulctæ, Petalismus appellabatur, ut Athenis Ostracismus. A

EX M. VERG. COMM.

FVit uniuersæ Grçciæ quondam in maiore honore Oleaster quam Olea. Hanc ipsam arborem Cotinon Dioscorides uocari ait, communi & recepto ab omnibus græcis nomine. Oleastrum enim græci Cotini appellatione intelligunt, & ex similitudine æthiopicam Oleam, quę proprię generis in ea regione arbor, nullum inuenit ob similitudinem aptius cui compararetur in Grçcia nomen & genus. Maro noster folijs amaris Oleastrum esse dixit. Nec falso, si sensui & uiribus eius in medicina credendum sit.

❡ De Colymbadibus Oliuis. CAP. CXLI.

COlymbades tritæ, & ambustis illitæ, pustulas gigni prohibent. Sordida ulcera purgant. Muriæ succus collutas gingiuas contrahit. Et motus dentium firmat. Oliua flaua & recens, stomacho utilior est, uentri difficilis. Nigra autem & matura, corruptioni oportuna est, stomacho aduersatur. Oculis non conuenit. Capitis dolorem mouet. Arefacta illitu depascentia ulcera sistit. Et carbunculos emarginat. κολυμβάδες.

BARBARI COROLL.

OLiuæ, Colymbades ideo uocantur, quoniã oleo suo puræ, hoc est, sine accersita cõmendatione innatant, & quasi urinabundæ fluitant. Halmades autem dicuntur, quæ muria seruantur, etiam si quidam Græci confudere nomina. Sunt & Netrindes appellatæ, quia natent, apud Iulium Pollucem. Idem auctor & Cotinadas nominat, quas & Phaulias, & Trambelos dici tradit. Medicinæ, quæ a Dioscoride subruffis redduntur, tributæ candidis a Plinio uidentur. Castigandi sunt in auctoribus loci, Columbares, pro eo, quod Colymbades, imperitia librariorum scribentes. Genus alterum oliuæ cibariæ, Grçci Thlastas, & Pyrenas, & Pityrum, siue Pityridas, hoc est, nucleos, & fresas, & furfuraceas appellant. In hunc usum stringuntur ante q̃ prçmaturæ sint. Epicyra falso dicta, cum sit Epityrum, ut Varro inquit, siculum edulium: de quo dictum est alibi plenissime. Pli. li. 23. ca. 3. B

FVit quondã multiplex Oliuarũ conditura, accersitaq; aliorũ saporum cõmendatiõe placebat, quod alioqn ingratũ habuisset in cibis usum. Inter eas Colymbades a Græcis dictę fuerunt, quæ cõmuniore & certiore uocabulo Halmades itidem dicebantur. Hæ nomen a sale inuenerant, Halas enim Græci, salem dicunt. Illæ ab eo, quod in conditura sua natarent sic appellatæ fuerunt. κολυμβᾶν enim urinare est. Dico autẽ urinare, in natando sub aqua esse. Si quis rem uelit exactius nosse, facile illi erit ex Plinio lib. 15. capi. 3. Palladio lib. 13. cap. 20. Columella, præterea lib. 13. cap. 47. infinitas pene Oliuarum discere conditurae. VERG.

❡ De Oleo syluestris Oliuæ. CAP. CXLII.

OLeum syluestris oliuæ humidis gingiuarũ uitijs colluitur. Dentium mobilitates stabilit. Calfacti fotus, gingiuis fluctione laborantibus utilis est. Lanam enim specillo circumligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ spectentur.

BARBARI COROLL.

DE oleo syluestris oleæ dictum est superius. Plin. ut supra de oleis.

EX M. VERG. COMM.

PAulus affirmat spissandi simul & adstringendi uim habere, aridiusq; & squallidius omni alio oleo esse. Locus est eo capite, in quo de erosionibus gingiuarum, earumq; excrescentijs & pladis agit. Sic enim ille uocat, quæ hic οὖλα πλαδῶντα dicit. Quod uitium facile, & quale sit intelligetur, si nouerimus quid in alijs πλαδαρόν græcis significet, non humens simpliciter, sed quod cum humore flaccessit: quale erit, quod natura sua durans rigensq; admisso humore languit, & paulominus quam dilabitur, oportetq; ἐν τῷ πλαδάρῳ duo hæc intelligere, humorem, & ex humore infirmitatem, idq; est, quod hic ait, gingiuas πλαδώσας, & nos uertimus flaccidas, & cum infirmitate humentes.

C

λάκρυον τῆς αἰθιοπικῆς ἐλαίας

¶ De Lachryma Aethiopicæ Oleæ. CAP. CXLIII.

LAchryma, quam Aethiopica Olea stillat, Scamoniæ similis est, fulua, stillis exilibus constans, mordax. Quæ autem ammoniaci, aut gummi similitudinem refert, colore nigricans, nec gustu mordens, su peruacua est. Nostrates Oleæ, Oleastriq; similem lachrymam sudant, quæ cõmode ad oculorum habetudines illinitur. Cicatrices, albuginesq; illitu emendat. Vrinam & menses ciet. Cauis dentium impressa, ad dolores efficax est. Inter uenena scribitur. Partus pellit. Lepras & impetigines sanat. Appellatur autem Aethiopica & agrestis Olea.

BARBARI COROLL.

OLeæ Aethiopicæ lachryma in precio est. Sit hæc Arabica, quæ & ipsa dotatur lachryma, nondum constat mihi. Quanq; puto eandem esse, quoniã in Arabici sinus desertis, tribus insulis, ut inquit Strabo, nascitur. Vt cumq;, in Arabia stillat eam olea, qua medicamentũ conficitur, Enhæmon appellatũ, singulari effectu contrahendis uulnerum cicatricibus. Sunt qui hoc esse putent gummi genus, illud quod recentiores Elemi, quasi Enhæmi appellant, ad ossa etiã fracta caluæ conglutinanda cantatissimum. Porro uerbum Enhæmon, non huic modo rationi conuenit, sed emplastris omnibus, quæ cruentis protinus inijciuntur uulneribus, ad reprimendas inflãmationes, & inhibendum sanguinem: quod genus & Alipenon, & Catagmaticon, & Collecticon uocatur. quoniã medicamẽtis minime pinguibus constat. Oleæ autẽ hæ in Arabia nascuntur, in maritimis, & fluctibus, æstuq; operiũtur rubro mari, ut in olea demonstratum est. Nec baccæ nocetur, cum constet & in folijs salem relinqui. Oleastrum quoq; ipm, ueteres Oleam uocabant Aethiopicam, testis est Dioscorides.

EX M. VERG. COMM.

EX Aethiopia usq;, ut Comicus ait, Aethiopicæ oleæ lachryma quondam Græciæ importabatur. Neq; a nobis igitur desyderabit quispiam, quæ in tam longinquo, & inaccesso orbe nascentia cognosci ætate nostra non possunt.

D

Δρῦς

¶ De Quercu. CAP. CXLIIII.

OMnis Quercus adstrictoriam uim habet, præsertim liber, qui cortici, & ligno intercedit. Quinetiã tunica putamini glãdis subiecta. Decoctũ ex ijs datur dysentericis, cæliacis, sanguinẽ excreantibus. Trita in pesso, fœminis fluctione uuluæ laborantibus subijcitur.

BARBARI COROLL.

De glãdiferis arboribus & glandibus, & gallis. uide Plinium lib. 16. ca. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

PLinius glandiferas arbores, una uoce comprehendi posse negat latino sermone, quemadmodum græco potest δρυὸς, & antiqua uoce Saronos, a qua Saroniacus sinus, & Saron, in Arcadia nemus, trans Ladonem fluuium. Quibusdam, ut Theodoro gazæ, Roboris appellatione cõtineri posse omnia ea genera uidentur. Sane Græci Dryos uocabulo, etiã omne lignum significant. Vnde Gerandryon, pro ueteri & ambusta quacũq; arbore accipitur, quasi uetus ramale. Persius. Ergo roboris quaterna genera, Quercus, Robur, Aesculus, Cerrus: quæ Græcis illis respondent: Hemeridi, Aegylopi, Haliphloe, Platyphyllo: ut sit quercus Hemeris, Platyphyllos Aesculus, Aegylops Cerrus. Sed nunquid Haliphloeos robur significet, non habeo compertũ. Theophrastus certe Agriamdryn appellat, quã nostri robur interpretãtur, ut in Galla disseruimus. Nec minor hic, q̃ in pinu difficultas, quæ quibus græcis latina congruãt. Nos utroq; loco tantũ laborauimus, quãtũ uix ipsi qui ꝓdidere. Quidã quatuor supradictis duas addidere spẽs, Phagũ, & Ilicẽ. Sed toto gñe distãt, ut cognatæ potius, q̃ congeneres hñdæ sint. Hemeris, sane Homero, non quercũ, sed uitẽ significat. ut Photion testatũ esse uoluit. Sibari, qui nũc Sibari thurij dicunt, quercus fuisse tradit, in oppidi cõspectu, fronde ꝑpetua, Varrõis & Theophrasti testimonio, q̃ nec germinare cũ alijs, sed ab ortu caniculæ solita sit. Rarũ est, q̃n sata quercus deterior eueniat. Dulcissima glãs Hemeridi post Phagũ. In orbem hæc comat, torqueturq; in alas, crebro ramorum sinu caua, materies ualida. Macedones, quæ glandem dulcem perducat, ἐτυμόδρυν, hoc est, quasi ueri quercum appellant. Nasci Quer-

cus in rubro mari glandiferas tradūt. Nasci & in nostro, propiores terræ, super lapides atq; testas, sine radicibus, sed patellarū modo adhærescentes, folio carnoso, crasso, atq; oblongo, myricæ simili, accedētis ad purpurā coloris. Magnitudo arboris tota, paulo amplior sesquipede. Hac tingi mulieribus lanas. Ramis earū adhærent conchæ quædam, & caulibus parte ima, ubi & bestiolæ populantur. Naufragis & urinātibus comperta hæc. In Lusitania profundo mari Quercus glandiferas innasci, unde Thūni uescātur, auctor est Polybius. Ob id Thūnos, qui dicat marinos esse porcos, minime discesserit a uero: ut inquit Athenæus. Carinas nauibus quernas subijci præcipiūt, maxime triremibus. Abieti, aut pino larici uocatæ, ferruminari quercus nō potest. Insociabili natura, q; hæc spissa corpore sit, illæ textu raro. In septētrione haud ꝓcul Caucis, circa duos ꝑcipue lacus, littora ipsa obtinēt quercus, tāta magnitudine, ut suffossæ fluctibus, aut flatibus propulsæ, uastas cōplexu radicū insulas afferāt. Itaq; libramēto eo stantes, nauigāt, Ramorum ingentiū armamētis sæpe territa Romanorū classe, noctu & prælio contra arbores quoq; inito. De Herciniæ syluæ miraculis, nihil attinet dicere, nisi q; magnitudine insigni robora ibi crescere concupiūt. E glandiferis ciuicas coronas necti mos erat: quæ omnibus anteferrentur. Ciuica iligna primo fuit. Postea placuit ex æsculo Ioui sacra. Variatūq; & hoc cum quercu est, ac data quæ ubiq; fuerat. Non puto prætereundū Alexandri Macedonis inuētū, seruandæ niuis, in scrobes ubi ea sit, coniectis e quercu ramis. Saronicus in Peloponeso, Plinius inquit, sinus est, olim querno nemore redimitus: unde ei nomē, ita Græcia antiqua appellante quercū. Pausanias ab Sarone, qui post Althipū regnauit, sinū eum dici uoluit. A

EX M. VERG. COMM.

Coniunximus, unoq; & eodē clausimus capite, quæ natura primū in eodem genere, mox in historia hic scriptor, postremo meliores græcorū codices coniuncta esse uoluerunt.

Emēdauimus præterea, addidimusq; pauciora quędam, quæ græca cum nostris conferentibus nouisse facile erit, præsertim in communi & nota omnibus re. Nullibi enim non nascitur Quercus aliqua, Fagus, Ilex, Castaneaq;, quam hic Sardianam glandem, a Sardibus appellat: quemadmodū a Castano Magnesiæ oppido, uel ut Stephanus docuit, in Apulia non procul a Tarēto, Castaneam Latini & Gręci appellauerunt, glandiū generi ab hoc scriptore, & ab alijs adsignatā, & Iouis glandē dictam. Etsi posteriores regijs nucibus eum honorē tribuerint. B

Eandem legimus in ueterum Græcorum lexicis Lopimam, & Euboicam dictam fuisse: hanc a regione, illam a cortice, quod λέπος Græci dicunt, & λεπᾶν decorticare.

Laudauit contra uenena quædam præcipue Nicander, Castaneam, Nucemq;, ut postea Maro fecit, appellauit. Versiculus eius est. καστανοῦ καρύου παχυφλοίοιο κάλυμμα. Et populo post, λιστέπιον καρύον τὸ καστανίσ ἴτρεφεν αἶα. Quod non parū miretur aliquis, cum manifeste inter glandes, potius q̃ inter nuces, Castanea numeranda sit. Magnis autoribus defendi utrunq; potest, nec nos aliud in ea re monemus, quam fuisse quondam in ea glandis & nucis nomen, latiusq; glandis, quam nucis claruisse.

❡ De Glande. CAP. CXLV.

Glandes eosdem effectus exhibent. Vrinam ciunt. Capitis dolorem, & flatus in cibum sumptæ pariunt. Resistunt esitatæ uenenatorum ictibus. Decoctum corticis, cum lacte uaccino potum, prodest contra toxica. Intritæ crudæ, inflammationes illitu leniunt. Ad duricias, quas cacoethæ uocant, & malefica ulcera cum salsa axungia conueniunt. Iligneæ glandes uiribus quernas præstant. βάλανοι

BARBARI COROLL.

Glans græce βάλανος, ut Varroni placet. Præfertur omnibus Hiberica, fago dulcissima, post Hemeridi. Tum Platyphyllo, deinde Haliphloeo. πλατύφυλλος, hoc est, latifolia, post cerrum excelsiissima & rectissima. Sed post haliphloeon, usu ædificiorū deterrima, nec utilis carbone. Macedones latifoliam intelligunt amaræ glandis: quam Aesculum quidā interpretantur. Aesculū porro ab esu dictā miremur, cum diphtongum æ requirat. In qua uermiculi nascentes, priuatim albæ nominātur. Ab æsculo æsculetum, ut a quercu querquetū. Vtrunq; locus Romæ fuit. Vnde Querquetulana quoq; porta, q̃ a uiminali, & caulaira nō discrepat. Etiā si ab auibus Querquedulis, quas M. Varro & Columella, Cercidas uocari græce dicūt,

C uideri potest appellata, Haliphloeos salsicortex a Theodoro dicta. Potest & recticortex, quia nõnulli apud Græcos, euthyphloeon eã uocent. Crassissimus huic codex, & plerũq; fungosus & cauus. Pessima carboni, & materiæ. Nec putrescit alia etiã cum uiuit. Quin & fulmine icitur sæpissime, tametsi altitudine nõ excellat. Ideo lignũ eius, ne ad sacrificia quidẽ uri fas erat apud Aeoles. Sphagnon, siue Splachnon, siue Phascon appellant, itemq; Bryon, pannũ quendam mucosum, pendentẽ ex ea quasi uillos, ut in Cerro, sed nigriorẽ breuioremq;. Vtũtur arbore Macedones, ad axes, & id genus utensilia. Glans eius rara & ingustabilis animalibus, præterq; suillo generi, ut Plinius existimat, ac ne sui quidẽ, si pabulũ aliud habuerit. Quod quidẽ Theophrastus Aspridi, hoc est, Macedonicæ cerro tribuit. Est aũt Aspris, rara & improba glande sterilis, quæ caput tentet mandentiũ, ut iligna. Cerrus, αἰγίλωψ a Græcis uocat, glande omniũ amarissima. Rarissime nascitur in cultis. Pannũ quem dixi phascon, longitudine cubitali, branchiarũ similitudine, mucosum, uillosumq; ferens. Nascitur e cortice, non e surculo, unde glãs, nec ex gẽma, sed e supernis nodorũ si a latere. Lignum rectissimũ, excelsissimum, leuissimum, per longitudinemq; robustissimũ. Aedificijs ineptũ aspridis, si dedoletur. Ideoq; rudi duntaxat utuntur. Damnatum & carbone, quoniã exiliat, scintillasq; edat. Aerariorum tantũ officinis compendiũ: quia flatu desinente, protinus emoriens, sæpenumero uratur.

¶ De Fago & Ilice. CAP. CXLVI.

φηγὸσ καὶ πρῖνοσ

FAgus & Ilex, quercus generi assignantur, & consimile munus obeunt. Ilignæ radicis cortex cum aqua coctus, dum eliquescat, & tota nocte illitus, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia oĩm tusa et trita, tumoribus ꝓsunt. Et imbecillas mẽbrorũ partes corroborãt.

BARBARI COROLL.

Plini. lib. 16. cap. 6. 11. 19. lib. 24. cap. 5. Theophrast. lib. 3. cap. 9.

FAgus ea, ut quidam scripserunt, quæ in tenuissimas secatur laminas, glandifera non est. Ideoq; duo genera, siue nomina Fagi sunt glandem ferentis. Materie scabra, quam Græci φηγὸν appellant, ut fructũ quoq; Hippocrates. Et alterius quam Greci Oxyam, Lydi, Myson, Olympo eorum monte copiosam. Vnde Mysi populi, ut Strabo inquit, & Eustathius. Nostri Scissimam appellant, sectilem in laminas, similemq; abieti. Syluestrem, nunq; ut Macedones arbitrantur, florentem, erectam, leuem, enodem, ligno colorato, robusto, neruoso, folio crasso, bifido, longiore q; piri, extremitate aculeato, radicibus nec multis, nec altis. Fructus glandis effigie leuis. Includit cauliculo echinato quidẽ, sed blãdo, nec hispido, ut in castanea, cui tũ similis est dulcedine ac succo. Nascitur eadẽ candida, sed in montibus. Vtilis ad carpenta, lectos, subsellia, mensas, nauigia. Campestris nigra, & ad hęc minus petita. Fructus utriq; similis. In aqua durat æuis, ut robur, atq; ita firmior quoq; redditur. Humidissima hæc, & fraxinus. Quãobrẽ e duabus his lectuli, qui fierent, incuruant cedentes ponderi. Minoribus Scissima nauibus cõmendat ad carinas. Itẽ ad testudinem plaustrorũ quoq;, uectabulorũq; uilem fabricã, specie uisenda prouenire in agro latino solita, auctor est Theophrastus, tanta longitudine, ut nauibus Ethruscis, pro carina satisfaceret. Sunt qui Oxyam interpretant Ornũ. Ilex uero, Prinos græce dicta, post occasum uergiliarũ fructificat, & anno proficit, ut putãt Arcades. Simul eñ antecedentẽ fructum, nouus occupat, proptereaq; a nõnullis inter biferas descripta. Radix Ilici multiplex, & ut syluestri altissima, folio roboris minore, aculeato, leuiore cortice. Arbor de amplissimis, ut robur, materie spissa & robusta, sed quæ frangat ac dissiliat sponte sua. Ob id Pericles Beocios Ilicibus dixit esse similes, ut est apud Aristotelẽ, qm̃ ipsi se conficerẽt intestinis discordijs. Glãs exigua, & ꝑter glandẽ puniceum granũ sunt hæc. Hyphear, & uiscũ in ramis, ut alienã sustinet, a septẽtrione uiscũ, a meridie hyphear. Hanc & Aquifoliã, uel Aquifoliũ uocari puto, siue paulo ab ea differentẽ. Theodorus Aquifoliã appellat, quã Theophrastus Ariã, siue Agriã, siue Narycan syluestrẽ, & cui folia nunq̃ decidãt. Ita eñ Dores uocãt, inq̃t, quã Arcades Phellodryn, sempiternæ frondis arborẽ, mediãq; inter Robur & Ilicẽ. Sunt qui Phellodryn aliud negent esse q; Ilicem fœminã: ut Ilex ubi desit, utanẽ hac in carpentarijs præcipue fabricis, quod & Lacedæmone faciũt & Elide. Lignũ intusq; Ilici candidius, sed fuluius q; robori. Materia quoq; durior, sed q; Ilici solutior in opere: foliũ simile, sed iligno maius, & querno minus. Speciosior medulla q; Ilicis: fructus minimis glandibus. Aequalis Acylon uocatur, quẽadmodum & iligneus. Nam Balanos, siue glans robori propria tribuit. Acylon certe Lydi genitale ipm uocant: quẽadmodũ & Balanos, pro glande Colis dicitur. Plinius contra q; Theophrastus, Phellodryn uidetur eãdem existimasse cum subere, quod & Phellos dicatur, in fœminarũ

calciatus utilem hyberno tempore, ob id mulieres, facete a graecis, arborum cortices uocari. Est autem Suber, arbor procera, sine multis ramis, ligno robusto, cortice praecrasso & aspero in senectute, qui ut in Picea rūpatur, sed maioribus fragmentis, folio Fraxini crassiore longioreque, ac perpetuo. Glans Aquifoliae. Corticem detrahere oportet, ne deterior fiat arbor: qui trienio post subnascit. Simulachra e Subere dijs factitata. Sed successit in eius locū palma. Haec Theophrastus. At Plinius haec, Suber inquit est arbor, glans pessima, rara, cortex tantū in fructu prae crassus, ac renascēs, atque etiam in denos pedes undique explanatus. Vsus eius anchoralibus maxime nauiū piscantiumque tragulis, & cadorū obturamentis. Familiaris haec arbor Theophrasti temporibus Pyrenicae. Nec in Italia tota nascitur, aut in Gallia omnino. Sed & illinc nascitur confusio, quod Smilacē uocari legimus, quę dicatur Ilex in Italia, & in prouincijs Aquifolia: cum Smilacem Sestius eādem esse eum Taxo prodiderit. Recentiores sunt qui Smilacen cum Phellodrye faciunt eandem: haud ferendo errore: etiam si Smilax Ilici describitur a Theophrasto similis. Dictū est de Aquifolia & in Crarcogono. Vt cumque sit, Ilicis inquit Plinius, duo genera, ex ijs in Italia folio non multū ab oleis distantes, a quibusdam graecis Smilaces dicūtur, in prouincijs Aquifoliae: masculas Ilices negāt ferre. Ilici honos, ad axes in plaustris simplicibus, hoc est, monostrophis. Item ad iuga lyrarum, psalteriorumque. Igniaria quoque. Ciuicam ex Ilice primam fuisse diximus: cui ex aesculo successerit, dicata Ioui. Lignum ex Aquifolia confractum ac discissum, Tedae modo uritur, & a graecis in hoc usu Garbion uocari solet. Hoc & e quercu fit, & alio nomine Panos & Phanos appellatur, uulgo quoque, quemadmodum e uitigineo libro, factae lampades, Lophiae dicuntur, & ex arundinibus Elanae.

A

¶ De Castaneis. CAP. CXLVII.

SArdianae glandes, quas aliqui Castaneas, aut Lopima, aut Glandes Iouis appellant, adstringunt, similesque effectus praebent. Praefertur tunica, quae carnem & corticem media intercursat. Caro his qui ephemerum biberunt conueniens est.

σαρδιαναὶ βάλανοι λόπιμα ἢ κάστανα Διὸς βάλανος

BARBARI COROLL.

CAstanea, uergiliarū obitu fructificat. graece Διὸς βάλανος, hoc est, Iouis glans, uocat. Cum tamen Iuglandis appellatio, nucibus tantū Regijs dicata sit a nostris. Nuces uocamus & Castaneas, quanquam propiores glandium generi. Ideo apud Graecos appellantur balani sardianae: quoniam sardibus prouenere primū. Euboidas quoque a Graecis dici, quas nos Castaneas uocamus, lego. Sed & Castaneas primo dictas scribit Phocion, quod ab oppido Magnesiae, quod Castanon dicatur, aduectae sint. Vt forte Diodorus, nuces Castanaicas inde nominarit. Quid si a castitate, cum Plinius ieiunijs fere dicatas eas innuat? Ex ijs, Graeci Pogonias appellāt, quae barbulas quasdam habent: nisi quis lanatas earum intelligat. Sunt enim aliquae pilis hirsutae. Tiberius Caesar, balanum nomen imposuit satiuis, cura multo excellentioribus. Plura earum genera. Tarentinae faciles, nec operoso cibo, figura planę. Balanitides rotundiores, purgabiles maxime, ac sponte prosilientes. Salarianae, purae ac planae. Nam Tarentinae, minus ijs tractabiles sunt, & Corellianae laudatiores, & Meteranae ex Corellianis factae, rubenti cortice. Triangulae, & populares nigrae: quae uocantur coctiuę, minima laude, patriae commēdatissimae Tarentum, & in Campania Neapolis. Caeterae suum pabulo nascuntur, scrupulosae corticis. Intra nucleos quoque ruminatiore. Armatum Castaneis echinato calice munimentum, quod inchoatum glandibus, trini quibusdam partus ex uno calice. Cortex lentus. Proxima corpori membrana, & in ijs, & in nucibus, saporem, ni detrahatur, infestat. Torrere has in cibis gratius. Molitura etiam praestant, ieiunio foeminarum, ut ait Plinius, quandam imaginem panis, & ubicunque fruges aliae deficiunt, ut in Bergomatis, Agri montanis.

B

Plin. lib. 17. cap. 20. & lib. 15. cap. 23.

¶ De Galla. CAP. CXLVIII.

GAlla fructus est Quercus. Aliqua Omphacitis appellatur, parua quidem, sed torosa, solida, nullo foramine peruia. Altera plana leuis, perforata. Eligi debet Omphacitis, quae efficacior est. Vtriusque uis uehementer adstringere. Tritae excrescentia in carne, fluctiones gingiuarum & uuae, atque oris ulcerationem cohibent. Nucleus, den-

κηκὶς ὀμφακῖτις

C tium cauernis inditus dolorem ſedat. Crematæ carbonibus, donec igne flagrent & uino aut aceto, aut acida muria extinctæ, ſanguinem ſupprimunt. Decoctum quibus inſidere expedit efficax eſt. Et contra uuluas procidentes, fluctioneſq;. Capillos denigrant aceto, aut aqua maceratæ, Dyſentericis cœliaciſq; cum uino aut aqua tritæ, conuenienter illinuntur, aut bibuntur. Obſonijs addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil excoquendum eſt, quod ipſis conferat. In ſumma, his utendum ad adſtringenda quæ opus ſunt.

BARBARI COROLL.

Plini. libro 16. capi. 7. Theophraſt. lib. 3. cap. 6. 8. 9.

GAllæ, a græcis κηκίδες dicuntur, ad coria utiles. Hemeridis, Cerri, Platyphyllíq;, hoc eſt, latifoliæ, nullius fere uſus. Quanquã ſimiles hemeridi, tantum leuiores. Genera faciunt, medicinæ utilia, ſolidam, perforatam, albam, nigram, maiorem, minorem. Galenus Onocicidas, hoc eſt, quaſi aſininas, a ruſticis uocari Gallas eas ſcribit: quæ fungoſæ, flauæ, atq; magnę ſint, minus efficaces. Vis omniũ ſimilis. Optima comagena. Naſcitur autẽ Galla, ſole de geminis exeunte, erumpens noctu ſuper uniuerſa. Creſcit uno die candidior, & ſi excepta eſt æſtu. areſcit protinus: neq; ad iuſtum modum grandeſcit, hoc eſt, ut nucleo magnitudinem fabæ impleat. Nigra, eademq; reſinacea, diutius uiret, interdum mali amplitudine. Deterrima ex robore. Signum eius, q cauernæ tranſlucent. Galla nigra, ſine oleo flagrat. Robur Gallam fert minorem: & alteram, ut dixi, reſinoſam atq; nigram. Quæ glandem ferunt, omnes & Gallã. Hemeris, id eſt, quercus, optimã, & corijs, ut dixi, perficiendis aptiſſimam. Fert & nigram, tingendis utiliorem. De Robore, quã Theophraſtus, agriamdryn appellat, diſcrepant ſententiæ, Alijs ſemine, Alijs etiã radice, quanq̃ ſero, Alijs trunco naſci contendentibus. Item alij florere eam putant, alij negant, ſed muſcum floris loco edi credunt. Fructificat poſt Autumnũ, circa occidentes uergilias. Ramos habet inconditos, craſſum corticem, atq; ſcabrum, in ſenecta maxime. Ac reliquæ quidem arbores, ut cœpere, continenter germinant, ſolæ Robur, Abies atq;
D Larix, germinatione terna parturiunt, corticemq; inter ſquamas ſpargunt, ac deinde rumpũt. Ob id Triſlepri, ſiue Triſlipi uocatæ, ut in Pinu diximus, hoc eſt, intermiſſariæ, aut triſquamię. Robori & Cachrys dicta, quam nonnulli Amentum appellant, innaſcitur, durans hyeme, de qua in Abiete monſtrauimus. Tardiſſime Robur cæditur, hyeme ineunte. Ante computreſcit. Tempeſtiue cæſum, durat eius ſpiſſatum, ut cornu. Non deſunt tamen, qui tempeſtiuũ putent uere, cum amentum, hoc eſt, cachryn ſuam gerit. Medullam huius inter ſpiſſa commemorant, Melandryon uocatam. Aeterna in aquis materia, ſed dulcibus. Mari putreſcit: contraq; magna pars arborum. Hoc tamen & mari utile. Sed nauibus & ædificijs quoq; cæteris, quæ terra obruantur. Carbones e robore annoſo & nouello damnant. Media ætas in precio eſt, quanq̃ utcunq; anteferantur, ex aria, arbuto, picea, præſertim metallis argenti.

EX M. VERG. COMM.

PRimus lib. 3. de plantis Theophraſtus multa eius genera tradidit, quem ſecutus Plinius eiſdem uerbis omnia latinis reddidit, Quæ omnia ad duo tantum genera a Dioſcoride contracta ſunt. Credimuſq; nos, quam hic κονδυλώδην uocat, & nos articulorum in digitis magnitudine uertimus, eam eſſe, quam ille dixit magnitudinem fabæ habere, quoniam ad iuſtam magnitudinem non creuiſſet.

Dicendum breuiter, hoc loco etiam, quam nos diminuta a columna uoce oris Columellam diximus, eam, quam græci σαφυλὴν etiam, latini uero uuam dixerunt, ea craſſior facta & inflammata remedijs huiuſcemodi indiget.

Quam deinde nos exhalmeni diximus, Plinius aliquando, ut credimus ſalſum acetum dixit. Sed maluimus nunc græca uoce uti: quoniam de ea Plinius cum de exhalme ex profeſſo egit, uſus eſt. Interim ſatis ſit ex nominis compoſitione, quoniam aceto & muria conſtaret, ſic græcis dictam intellexiſſe.

De Rhoe. CAP. CXLIX.

ῥοῦς ἐρυθρός

RHus, quę obſonijs aſpergitur, ab aliquibus Erythros appellata, ſemen eſt coriarij fruticis. Ita uocari ſolet, quoniam coriorum in

fectores ea utantur ad inspissandas pelles. Arbuscula in petris nascēs, binum cubitorum altitudine, folijs oblongis, rubicātibus, in ambitu serratis, acino uuarum gracilium, denso, magnitudine Therebinthi, quadamtenus lato. Cuius corticosa tunica perq; utilis est. Folia uim habēt adstringendi, & Acaciæ effectus præbent. Decoctum capillos denigrat. Dysentericis infunditur, & in potus eorum insessusq; adijcitur. Instillatur auribus purulentis. Gangrænas & pterygia cohibent folia ex aceto, aut melle illita. Liquamētum fit ex aridis folijs, ad crassitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem ut Lycium conueniens. Semē eosdem effectus exhibet. Cœliacorum, dysentericorumq; obsonijs inspergitur. Fracta, desquamata, liuidaq; illitum ex aqua, ab inflammatiōe uindicant. Linguæ asperitates cum melle abstergit. Candida fœminarum profluuia sistit. Hæmorrhoidas sanat, cum quærno carbone intrito admotum. Latex in quo semen maduit decoctus, cogitur, coitq;, efficacior ipso semine. Gummi defert quod dentium cauis imprimitur, ad dolores finiendos. A

BARBARI COROLL.

RHus, siue ut Hippocrates, Roon, a Theodoro, fluida uocatur. Sterilis fœmina est. Mas fructificat. Virgas, ut inquit Theophrastus atq; Plinius, fundit Rhus, breues & graciles, folio Vlmi, longiore paulo, subhirsutoq;, disposito per uersus, ita, ut in nouellis ramorum, contrarijs int' se pediculis, germina respondeāt. Iis candidas pelles conficiunt. Flos in racemis albus, a quo semē collectum, lentis & rerrebinthi similitudine, rubescēs, cum uua, q̃d uocatur Rhus: medicamenti necessarium, in eoq; osseum. Radix simplex pro summa cespitum cohærens, ut facile possit uniuersa flecti. Nascitur ubiq;, sed argillosis potissimum, utiq; in Syria. quanq; habeo unde mihi hoc Rhus syriacum, siue ut Columella & Palladius appellant Ros Syriacus, parum distare uideatur ab hoc nostrate, qui frutex coriarius, & rhus erythrbs, a colore subrutilo uocatur, Dioscoridi & Plinio: quem Columella rorem sutorium semel dixerit. qm̃ Rhus scytodepsicos & brisodepsicos dicatur, cuius aridis folijs pelles, ut malicorio perficiantur, crassitudine digitali, altitudine bicubitali. Quanq; Plinius, nisi librariorum ea sit incuria, cubitali p̱didit. Duo faciunt omnino græci genera. Magiricon, quod additur in obsonia, idest, cum Syriaco, ut opinor. Alterum quod βυρσοδεψικόν, idest, excoriarium. quandoquidem utrunq; in pastillum, ex carnibus ceruinis compositum, & in pantolmium quoq; dictum requirunt, diuersis ponderibus, contra dysentericos & cruenta reijciētes. Habetur & syluestris herba, folijs myrti, colliculis breuibus: quæ tineas & uenena pellit, Rhus uocata, porro specie, quam Theophrastus supra reddidit. Contemplati sumus Rhum ex Vmbria perlatum. B

Theoph. li. 3. Col. li. 10. ca. 13. Pli. li. 13. ca. 6. li. 24. capite. 11.

EX M. VERG. COMM.

FVit quondam huic frutici in Græcia duplex honor, & quod coquinę, conficiendisq; pellibus inseruiret. Duplex etiam nominis indicatio. Latini, qui sale potius in obsonijs quam semine eius uti uoluerunt, ab altera utilitate nomen illi tantum fecerunt, sutorium Rhun dicentes.

Posterior medicina, quæ barbaris uocibus plærumq; utitur, Sumach appellat, quę uox corijs cōmunis etiam in aliquibus locis est; non aliunde, ut credimus, quam quia folijs fruticis huius cōfecta fuerint, uocantq; eā passim coriariorum officinæ Sumach. Theophrastus in fruticoso genere, et a spina alba paliuroq; & rubo statim eam descripsit.

De Palma. CAP. CL

PAlma in AEgypto gignitur. Ea medio autumni uigore decerpi solet, arabici Myrobalani similis, Pomatis cognomīe, colore uiridi, & odore mali cotonei: quod siematurescens sole percoquatur, Phœnicobalanus fiet. Palma acerba est, & adstringens. Contra alui fœminarumq; profluuia, in uino austero bibitur. Hæmorrhoidas sistit. Vulnera

φοίνιξ πᾶμα φοινικοβάλανος.

C glutinat illitu. Phœnico balani plus ſiccis adſtringunt. Capitis dolorem afferunt. Copioſiores in cibo inebriant. Sicciores ſanguinem excreantibus, ſtomachicis, & dyſentericis utiles in cibo. Illinuntur cum cotoneo & cærato œnanthino ueſicæ uitijs. Cariotæ præſertim faucium aſperitati eſu medentur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.5. Lib.13.cap.4. Theoph. li.1. ca.2.li.3.ca.5.

Palmę teneritas, proceſſu ligneſcit. Vita in ſicco æque ut in humore. Sabuloſis ſalſiſq; gaudet, adeo ut in Syria Cöele, tribus duntaxat locis, ubi arenę ſint, ꝓueniat. Alibi computreſcit, etiam ſi recentes earum palmulæ ſuaues guſtu ſint, nouellę fructu nullo intus ligno edunt poſtea cum ligno. Paucos fere Palma ramos habet, ſcabro cortice, pręcipue cum ſeneſcit. Medulla omnino nulla. Mari tantum flores, fęminis ſtatim fructus. E ſemine ſuo naſcitur, ut coniferę omnes, pręterq; Babylone, ubi & uirga ſeritur. Tanto ibi unius eius uſu, ut extare carmina ſcribant, quę utilitates ex ipſa numero dierum anni pares eſſe prędicant. Simulacra ex hac fieri ſolita ueteribus, ſed prius tamen e ſubere, ut diximus aliubi. Palma uictorię ſymbolū eſt, quod ut Ariſtoteles & Plutarchus inquiunt, non cedit oneri quālibet ingenti. Nec intra flectiī pandi turue, ſed cōtra pōdus reſurgit. Ideoq; in coronarijs certaminibns fere aliud præmium q̄ Palma non dabatur, ut inquit Pauſanias. Etiā ſi Gręcia quatuor tantum locis, oleaſtro, pinu, lauro, & apio coronare uictores mallet. Palma fumo infeſtat cremata, de quo & Cheremonis poetę uerſum Theophraſtus prętexuit. Parit arborum ſola fructū ceu in ſpica: q̄d ei ſiccitatis cauſa, & proprietate quadam naturæ contingit. Fit & in alto Palma, fruticum generis, fronde corroſa, breui caudice, uirgis rectis: parte ima non in orbem, ſed in latitudinem ſigillatim ambientibus, cōtinenti ſerie aliq̄n t̄n interrupta. Color toti plantę puniceus. Surculis eius natura foliorum acanthinorum, qualia ſoncus, & cętera id genus. Sed recti t̄n ſunt hi, nō ut illis recurui. Palma porro ægyptia, quam Dioſcorides hic deſcribit, Myrobalanon appellatā fert, nullo intus ligno: quę & Adipſos, & Poma nominaī. Phœnicobalanus niger eſt, quia matureſcere permittitur Myrobalanus uiridis. Habetur & Myrobalanus unguentaria cognominata, ſed generis alterius, ſuo loco indicanda. Quid autem ſit Chryſobalanus apud Aſclepiadem, ad ardores ſtomachi ſingultuſq; adhibita, non comperi. Aegyptia uero, ut Solinus inquit, ſitim ſedat,

D utiq; ante maturitatē decerpta. Matura ſenſum, greſſum, linguam retardat & inebriat. Phœnix appellaī gręce Palma, unde fructus dependent Spathę. Palmulas e mari Plenes, e fęmina Balanos appellāt, ut Iulius Pollux tradit; qui ſumpſit ab Herodoto. Eſt & Phœnix herba, ut poſt conſtabit. Itēq; muſicū inſtrumentū, ab inuentore ita dictū: ſiue, ut alijs placet, quia primū ex Deliaca palma cubiti eius facti fuerint. Ipſos palmarū cū fructu termites, Baia & Spadices gręci, p̄ſertim Dorici, appellāt: a q̄ & color equo generi, ſpadix, aut ſpadiceus & phœniceus, hoc eſt, palmeus: unde uulgo q̄q; Baius, alioq Phœniceus, ꝓprie is ē, q uermiculus et puniceus uocaī, ab Euſebio ſiue Hieronymo in chronicis: nomē h̄ns a Phœnice illo, q literas inuenerit. Reperio & Parium & Balium colores equis attributos. Sed pro uario apud Euripidem, eſt Balius. Scio & Achillis equum Baliam uocatum, & equos Balias, pro celeribus quoq; acceptos a Poetis. Nam murinus color, a mure dictus in equino genere, is eſt quē gręci pſaron, quaſi a ſturno appellāt. Cerebrū palmę Galenus Encephalō, Dioſcorides Encardiō, hoc eſt, medullā uocant, quod & eſculentum eſt. Palmarum plantam Cephalonem uocari, Palladius autor eſt.

Lib.13.cap.4. PALMVLAE Caryotæ, celebrantur cibo. Sed & ſnccus earum uberrimus eſt, ex quibus præcipua Orienti uina, capiti iniqua, unde Pomo nomen. Ex his & acetum & mella fiunt, & farina Babylone. Nuclei pro carbone ſunt. Et pabulo quoq; iumentorum aqua macerati. Laudatiſſimæ in Iudæa: nec tota, ſed Iericunte maxime. Quanquam & Archelaidæ in precio & Phaſelidæ, & Lybiadæ, gentis eiuſdem conuallibus. Dos his præcipua, ſucco pingui lactentibus: quodamq; uini guſtu, in melle præduleibus. Tria Caryotidum, ſiue Caryotarum genera. Nicolai, ſicciores, amplitudinis uaſtę, ut quæ cubitorū quaternum longitudinem cōpleant: ab Auguſto ita primo nominatæ, in honorem Nicolai peripatetici Philoſophi, crebro eas ad ſe miſſitantis, ut inquit Athenęus. Alterum genus minus ſpecioſæ, ſed ſapore Caryotarum proximo ſorores, unde nomen. Tertium genus nimio liquore madidum, rumpente ſe pomo in parente ipſa quoq; calcato ſimile, ob id Pateton appellatum. Ariſtoteles in libro de ſtirpibus, Eunuchos appellari ſcribit, quoddam genus Palmulę, quod alij Enorchos uocent, quaſi teſticulares ac ſpadonias.

EX M. VERG. COMM. A

E, δὲ ἀφεψηθῆ πεπαινόμενος, &c. nullo ſenſu, ſi ſic legatur apparebit. Neq; em̃ de coctura Palmę hoc loco agitur, ſed quod Plinius uertit, Quod relinquitur Phęnicobalanus uocatur: ideo q; nos diximus, eadẽ ſi uſq; ad maturitatem in arbore relicta fuerit, mutato colore & nomine Phęnicobalanus dicit. &c. quaſi non ἀφεψηθῆ, ſed ἀφεθῆ legendum ſit. ſenſus enim eſt, Aegyptiã palmulam ante totam maturitatem lectã, uiridi colore eſſe, & appellari πῶμα. Si uero in arbore relicta, penitus maturuerit, tunc mutato colore Phœnicobalanum, ideſt, puniceam palmulam dici, monet res ipſa: quia nullus erat ſenſus, ſi ἀφεψηθῆ, ideſt, decocta fuerit, legeretur.

De Thebaicis Palmis. CAP. CLI

φοίνιξ θηβαϊκή

THebaicarum decoctum potu, æſtuationem ſedat. Vires recreat cum hydromelite ueteri ſumptum. Cibo idem faciunt. Fit ex eis uinum ad eadem conueniẽs. Decoctum potu & gargariſatione magnopere adſtringit, & cohibet. Nuclei Palmarum cæterorum more cremati in crudo fictili, et uino reſtincti, cinere loto, ſpodij uicem efficiunt. Miſcetur q; in calliblephara. Quod ſi non iuſtam uſtionem accæperint, denuo cremandi. Vim adſtringendi habent, & ſpiracula cutis obſtruunt. Contra oculorum uuam, & puſtulas, palpebrarum defluuia, cum Nardo effectum prębent. Corporis excreſcentias reprimunt. Vlcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex Palmis humilibus ægyptiæ.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.4.

PAlmulæ thebaides, in totum arentes ſunt, quemadmodum & arabicę, macro corpore, exiles & torridę, cruſta obductę uerius q; cute, iudaicis, ut inquit Strabo, ſuauiores, etiam ſi duriores, nec alio tractu Aegypto tota nobiles. In ipſa quidem Aethiopia friatur hęc, tanta eſt ſiccitas, & farinę modo ſpiſſatur in panem. Gignitur autem in frutice, ramis cubitalibus, folio latiore, pomo rotundo, ſed maiore q; mali amplitudine, Cyces uocant. Triennio matureſcunt. Semper q; frutici pomum adeſt, ſubnaſcente alio. Hanc palmam Chamezelon uocatam a Dioſcoride, quam nos pumilam interpretati ſumus. Aliud ab ea genus eſt, quam Theophraſtus Chäeriphem appellat, hoc eſt, abiectam & repentem humi palmam, folio latiore atq; molli, ad uitilia utiliſſimo, de qua in Taxo dictum eſt, copioſam in Creta, ſed magis in Sicilia. Thebaidis fructus extemplo in cados conditur: ni ita fiat exanimatur, marceſcit q; non retoſtus furnis. Ebenus Aethiopica palmarum generibus fere aſcribitur, ut diximus. Sylueſtris Palmę fructus exiſtimantur a recentioribus, quos officinæ Tamãrindos modo nominant: & qdam a ſaporis acrimonia, Oxyphœnicas, algentis naturę contra bilem flauam pollentis. Sunt qui folia ei ſalicis deſcribant ſimilia. Non inuenio e ueteribus, qui de hoc genere quicq; prodiderit. B

De Palma Elate. CAP. CLII.

φοίνιξ ἐλάτη σπάθη

PAlma, quam aliqui Elaten, aut Spatham appellant, fructus Palmarum adhuc florentium, tegumẽtum eſt, calyx q;, quo in ſpiſſamenta unguentarij utuntur. Optima habetur odorata, adſtringens, grauis, præcluſa, intus pinguis. Vis ei adſtrictoria. Siſtit ulcera quæ depaſcunt. Laxatos artus committit. Trita miſcetur cataplaſmatis & malagmatis. Prodeſt præcordijs, imbecilli ſtomacho, & iocineri affecto, miſta cõferentibus cataplaſmatis. Eius decoctum ſubinde deterſum, capillos denigrat. Datur bibendum congrue renum ueſicæ, & uiſcerum uitijs. Vuluæ ac uentris fluctiones ſiſtit. Scabiem cum reſina & cæra ſanat, ſi uiginti diebus recens apponatur. Fructus quem ſuo amplexu fouet, Elate etiam uocari ſolet, & ab aliquibus Boraſſus. Adſtringit, & Spathæ effectus prę

C ſtat, non ſic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta eadem facit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 28 PALMA Elate laudatur, Hammoniaca maxime. Tum Aegyptia, demũ Syriaca, duntaxat in locis ſiccentibus, odorata, pingui lachryma: quæ in unguenta additur. Elatem, Galenus tenellum palmę germen intelligit. Dioſcorides ipſum fructus integumentum. Alibi genus eſt, ut in unguento Elatino diximus. Non ignorauit hoc Secundus noſter, cum inquit, palmam Elatem conferre medicinę, germina, folia, corticem. Cato Palmam hanc intelligere mihi uiſus eſt, cum dixit, odoratum uinum fieri e Palma: quam habent Vnguentarij. Abies ergo duplex eſt. Vnguentaria, & materiaria, uulgo nota: unde abiegnæ trabes dicuntur, & Abietarij negociatores, atq; fabri, pro eo q; eſt lignarij. Abies quia in cœlum abeat, a proceritate uidetur appellata.

EX M. VERG. COMM.

VIdetur Plinius lib. 23. cap. 6. Elatem, ſiue Spathem hanc, de qua Dioſcorides hoc loco ait, in cenſu, & hiſtoria Palmarum, proprium habere genus crediſſe, quę medicinę conferret, germina, folia, & corticem: cum tamen cæteri omnes non palmam, ſed palmę partem indicent, & multifariam appellent. Verum de hoc alias.

¶ De Malo punico. CAP. CLIII

MAlum punicum omne boni ſucci eſt, ſtomacho utile, nullum ſufficiens alimentum. Dulcia ſtomacho utiliora habentur. Sed aliquantulum in eo calorem gignunt. Inflationes pariunt. Vnde in febri abdicantur. Acida adſtringunt. Aeſtuanti ſtomacho auxiliantur. Et multo magis contrahunt, ac urinã cient. Ora, gingiuaſq; lædunt. Vinoſa uero mediam ſortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi punici in

D ſole ſiccati, & obſonijs inſparſi, concoctiue, fluentem aluum ſtomachum q; ſiſtunt. Cœleſti aqua madeſcunt, bibunturq; cõmode ſanguinem excreantibus. Ad deſeſſus dyſentericorum, fœminarumq; fluctione uuluę laborantium utiles ſunt. Expreſſus nuclei ſuccus coquitur cum melle ad oris, uirilitatis, & ſedis ulcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore extuberant, aurium dolores, & narium uitia, præſertim acidi.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 19. lib. 15. cap. 17. PVnica, contorto & breui trunco, flore contra q; reliquis arborum puniceo. Excipiunt amygdalarum quoddam genus, quæ ſubrubicundum florem ſuſtineat. De acidæ planta uel ſemine, uinolenta dulciſq; in Aegypto exit in Cilicia, circa Solos, ad Pinarum amnem, ubi contra Darium pugnatum eſt, ut Theophraſtus inquit. Omnes ſine nucleo proueniunt. Sola hęc, & Vitis, & Ficus, & Malus, caudice fiſſo non emoritur. Aculeos gerit in ramis, ut Paliurus & Rubi. Punicum malum Chartagine laudatiſſimum, indeq; cognomen, Malum punicum. Et Romę locus erat in regione ſexta, ut inquit Suetonius, quæ alta quoq; ſemita dicebatur, ut eſt apud Martialem poetam, ubi nunc uidelicet Diocliciani thermæ ſunt. Genera ſumma duo. Alteri nucleus adeſt lignoſus, Sclerococcon ob id uocatum. Alteri nõ adeſt, aut certe minimus, quod ex argumento Apyrenon dicitur, penultima producta, licet correpta Martiali. Archeſtratus certe anguillã, ut ſpinis & oſſibus carẽtẽ, ſolã piſcium Apyrenõ eſſe cecinit hoc uerſu.

ἔγχελυς ἡ φύσει ἐστὶν ἀπύρηνος μόνος ἰχθύς

Quę autem ſit Paulo æginetę radix Apyrani, ex qua recenti diſcuſſorum cataplaſma diapyranu, contra collectiones fingitur, ignoro. Natura ſunt candidiore Apyrena, & blandioribus acinis, qui minus amari ſint, diſtinctiq; membranis. Eſt & alia ſtructura eorum communis, tanq; in fauo nucleos habentium, quinq; ſpecies, dulcia, acria, mixta, acida, uinoſa. Samia & ægyptia. Diſtinguunt erythrocomis, & leucocomis. Ita nouẽ genera colligunt omniũ. Dulcia ſæpe intelligun tur, cũ apyrena dicimus. Vinolẽta nucleũ fere paruum habẽt. Vuam in ijs, ac ne muſtum quidem, ſed uinum protinus aperuit natura. Apyrenis & uinoſis, cortex aſperi-

or. Ex acerbo fit medicamentum Stomatice uocatum. Sicut ex Mori quoq; ſucco, Panchriſtos cognominata. Acinos, granatis totidem eſſe numero in ſingulis affirmant, etiam ſi magnitudo uariet, modo ex eadem arbore legantur. Satam primum in Cypro Malum punicam a Venere, teſtantur fabulę gręcorum. Bœotij, malum punicam ibidem, ut eſt apud Callimachum, & Sidem Hippocrates, alia gręcia Rhoan & Rhöean, pomum quoq; Rhoas & Rhoidia & Rhoedia uocare ſolent. Inuenio & Rhoiadrion uocari a Paulo in quodam cataplaſmate, cui nomen Aphroditario eſt. In quod & tus, & amylum, & ſquama æris, & ceruſſa quęritur. Nam Aloidarion ex aloe medicina eſt. Sidem porro & Boetia terra dicitur: a qua et arbori nomen datum. Quo argumento Athenienſes ab Epaminunda in Sidę regionis quæſtione uicti memorantur. Legitur & Theophraſto Side frutex quidam, ut Athenęus interpretatur, punicę malo ſimilis, Orchomeno lacu naſcens. Theodorus gaza nō punice, ſed papaueris ſimilitudine deſcripſit, quia Rhoeas, & punicam, & papaueris genus unum ſignificet. Quanq; diſcrimen illud, q pro arbore primę declinationis nomen eſt, & rhoea, non rhoeas dicitur, pro papauere in tertiam refertur, Rhoeas, Rhoedis. Theophraſtus certe non Rhoeadi ſimilem, ſed Rhoeæ dixit. Vtcunq; ſit de Sida, Theodorus ex Theophraſto ita ſcribit. Sida papaueris, inquit, habet ſimilitudinē, capite ad portionē maiore, ut quod magnitudinem mali referat, nec nudum id eſt, ſed membranis candidis obducitur, ſuperq; eas folia roſæ cū ſuis continentur caliculis quaterna herbacea; dehiſcens uero grana rubra, exigua, orbiculata oſtendit: nec magnopere maiora q miliū, ſapore tritici diluto, craſſeſcit æſtate paruo pediculo: flos callicibus roſarū ſimilis, quanq; duplo fere grandior: hunc & folium ſuper aquas manere, ſed ubi defloruit, inclinari magis in uadum: donec attingat terram, atq; ita fructum fundere: folia pecudibus, germina ſuillo generi, ſemen hominibus mandi. Cognominem huic haberi & in Nilo ſcribit idem Theophraſtus herbam, ſed radicibus carentem. In tumulo Menœcei, Creontis filij, ad Boetias Thebas punica naſci traditur Pauſaniæ, cuius poma intus ſanguineum colorem præferant.

EX M. VERG. COMM.

NOTIOR QVAM ut tractari longius a nobis debeat, Punicorum omnium hiſtoria & uſus eſt. Illud tantum animaduertendum, quod uno excepto, in cunctis legitur græcis, τῆς δὲ ὀξείας ὁ πυρὴν ξηρανθεὶς ἐν ἡλίῳ, &c. & a nobis contra communem ſignificationem conuerſum eſt: Acidorum uero acini in ſole ſiccati. πυρῆνας enim græci nucleos pomorum, quales in ceraſis, prunis, & uuis ſunt appellant, κόκκους uero acinos: nihilominus tamen πυρῆνας acinos, non nucleos uertimus. Primum, quod in probatiſſ. non πυρὴν erat, ſed ὀπὸς, quod liquorem ſignificat, quaſi ad cohibendam aluum, & in ſtomachum deſtillationes, non acinis, nec nucleis hic uti iuberet, ſed ex acinis expreſſo liquore, eoq; in ſole ſiccato. qui ſenſus forte abſimilis uero non eſt. B

Certius quod ſequitur idem oſtendit, εὔχρηστον δὲ τὸ ἀπόθλιμμα τῶν πυρήνων, quod eſt utiliſſimum, & quod ex nucleis expreſſum fuerit, decoctum & melle mixtum.

Quod enim exprimitur, uuida acinorum caro eſt, non duri & arentes nuclei: idq; Plinius libro 24. cap. 7. quoq; confirmat.

De Cytino, ideſt, flore Punici. CAP. CLIIII.

HVIVS FLORES Cytini uocantur, qui adſtringunt, ſiccant, cohibent. Sanguinolenta glutinant. Quas Punicum præſtant utilitates. Humida gingiuarum uitia, mobileſq; dentes decocto colluuntur. Herniam pro lapſu inteſtini erumpentem cataplaſmate repellunt. Memorię tradunt, qui tres q minimos Cytinos deuorauerit, nullā eo anno lippitudinem paſſurum. Eliquatur hypociſtidis exemplo. κύτινοι

BARBARI COROLL.

CYtinus aliter ab alijs exponitur. Dioſcorides & Galenus florem satiuę punicę ita uocant, Balauſtium ſylueſtris. Plinius pomum ipſum inmaturum, & primum partum eius florere incipientis, Cytinum appellat. Flores ipſi Balauſtia, in ipſo erumpentes Cytino ueſtibus tingendis: quarum color nomen inde acceperit. Cytinum Dioſcorides cognominat ipſum quoque Apollinaris herbę florem. Cęterum non proprie, ſed per tranſlationem. At Cicum, M. Varroni dicit membranula prætenuis, in malo punico diſcrimen. Vnde Cicures animantes, quæ non ſunt feræ, atq; agreſtes. A quo Veturij quoq; nobiles cognominati Cicurij. Etenim Siſen Pli. li. 23. ca. 6.

C na Terabitē, ꝑ syluestri arbusto posuit. Partim inq̄t Terabite, partim Lauro atq; Pinu abūdat.

¶ De Malicorio. CAP. CLV.

Μελὰ τῆς ῥόας Malicorium asperum est, mali Punici putamen, quod aliqui Sidion appellant. Id spissandi uim habet, & quos Cytini, præbet usus. Decoctum radicis potu latas uentris tineas pellit. Et easdem euocat.

BARBARI COROLL.

Malicorium, græci Sidion appellant, ex acerbis prælatum, ad perficienda coria. Nam & arbor ipsa, ut prædixi, a Boetis Sida uocabatur.

¶ De Balaustio. CAP. CLVI.

Βαλαύστιον Balaustium syluestris Punici flos est, Cytino similis. Cuius complura genera reperiuntur, candidum, fuluum, rosaceum. Liquamentum ex eo fit, hypocistidis modo. Cui adstrictoria uis inest, eadem faciens hypocistis & cytinus.

BARBARI COROLL.

Pli, li. 13. ca. 19. Balaustium, græce quid esset, dictum est in Cytino. Quidam caducum appellare modo uolunt, a græco detorquentes. Mihi appellatio antiqua perplacet, Nec tantum græca fastidio, ut latina deteriora probem. Ausonius Baulaustum, siue Balausum, non Balaustium in carmine pronunciat. Item Columella.

EX M. VERG. COMM.

DE Balaustiorū nominis caussa & origine, nihil pro cōperto nobis est. De uiribus hoc breuissime Aegineta tradit, efficacissima in adstringēdo esse, siccā frigidāq; naturā habere.

¶ De Myrto. CAP. CLVII.

μυρσίνη Myrtus satiua, nigra, utilior est medicinę q̄ cādida. Sed hac multo magis mōtana. Semen tn̄ imbecillius parit. Vis & Myrti & seminis adstringit. Semen uiride aut aridum in cibo datur sanguinē excreātibus, & uesicę erosioīb. Succus uirentibus baccis expssus, eosdē effectus exhibet. Stomacho utilis. Vrinā cit. Prodest cōtra phalāgij morsum, & scorpionis ictus in mero. Seminis decoctū capillū tingit. Ius decocti in uino ulcera ī extremitatib. sanat. Oculorū inflamatiōes illitū cū polline polētę, lenit. Cōtra ægilopas illinit. Crapulā arcet ꝑsumptū uinū, q̄d feruefacto semine exprimatur: alias enim acorem contraheret. Prętat uinū seminis effectus. Vtile procidentiæ uuluarum in desessionibus, sedis uitijs, & fœminis fluctione uuluę laborantibus. Purgat furfures, ulcera capitis manantia, atq; eruptiones papularum. Fluentes capillos continet. Additur quoq; in medicamento q̄d liparas uocant, uti oleū q̄d ex folijs eius factū est. Decoctū foliorū ad desessiones balnearū cōuenit. Et cōtra laxatos artus, & male solidescētes. Eo fracta ferruminatiōi repugnātia, utilissime fouentur. Vitiliginē emēdat. Purulētis auribus infundit. Et capillos denigrat. Succus eadē efficit. Trita folia, & ex aqua illita humidis ulcerib. & mēbris omnib. fluctiōe laborātib. cœliacisq; ꝓsūt. Et admisto omphacino oleo, aut exiguo rosaceo cū uino ad ulcera serpētia, ignē sacrū, testiū inflamatiōes, epinyctidas, & cōdylomata. Arētiū foliorū farina utilit̄ inspargit paronychijs, pterygijs; & cōtra alarū feminūq; ꝓfusiōes. Cardiacorū sudores cohibet. Folia cruda seu cremata cū cęrato, ābustis, paronichijs,

pterygijsq; medent. Exprimit folijs succus adfuso uetere uino aut aqua coelesti, cuius recetis usus e. Nã exiccatus plane carie fetit, & uires amittit. A

Myrtus, graece μυρσίνη dicitur. Item Myrsinos, & Myrsine. Item Phibaleos, ab Antiphane. Sed & Myrton, ab Archilocho. Degenerat in frutice, nisi crebro repurget. Vita ei ut quibusdã animalibus ambigua, hoc est, terra & aqua. Precipuus odor Myrtis Aegypti: ubi caetera omnia hebescunt. Semen apud Menandrum Synaristusin manditur. Myrtum & Myrta dicitur a Catone, masculino & foeminino sexu, graecorũ (ut arbitror) imitatione. Item Murta Varroni, unde Murtatũ, siue Murtatulũ, genus farciminis, q ea large farciret intestinũ crassius. Vsus baccae antiqs p libo fuit, anteq piper haberet. Gñosum inde obsoniũ, cognomine Myrtatũ. Cõmẽdant Myrtis & iura, pſertim aprorũ. Peregrina Italiae arbor, atq etiã Europae quondam. Pacifera Romę habita, uice cuius uerbena nũc, laurus & olea praetendi inter armatos hostes quietis indiciũ fuerit. Purificatõibus quoq;, suffimẽtisq; adhibita. Ob id & in coronis utebant ea thesmothetae Athenis. Praeest Venus arbori, quippe q littoribus maxime pueniat: Venus aũt e mari dicit orta. Hinc & arbor sacra coniugio. Graeci arborẽ Mineruae, ut Oleã dicant: cõmenti fabulã, q Myrsine Atheniensis puella fuerit, pulchritudine ac robore insignis, amica Palladi, quã iuuenis, ab ea cursu & palaestra superatus, interemerit. Catonis fastigia sunt candidi, nigri, coniuguli. Alia distinctio est, satiuae, ac syluestris: & in utraq latifoliae. De syluestri agetur in Oxymyrsine. Satiuarũ gña topiarij faciunt. Tarentinã, folio minuto: nostratẽ, patulo: forensem, hoc est, exoticã, pdenso, uersibus foliorũ senis. Haec non est in usu. Vtraq; alia ramosa. Coniugulã, quae & Coniugalis uocat, nostratẽ dici existimãt. Quantes myrtea corona usos quãdoq; tradunt, ut triũphantes Lauro. Celebris est Hippolyti & Phaedrae amoribus Troezenia, cuius folia, ut inqt Pausanias, prope Veneris delubrũ satae pforata nascebatur, iniuriã uidelicet ferentia saeuientis unguibus, & calamistris foeminae. Myrtae sunt, ipsae Myrti bacculae. Controuersum fuit apud Graecos, quod nam coronae genus esset Anacreonti, Naucratites appellata. Et pluribus uisum est, non aliud esse, q ex Myrto, rosis comitantibus. Alij papyrũ coronariã: quam Aegyptij Biblon stephanotrida cognominãt, interpretantur Alij e sampsucho sertum, q in Aegypto copiosissima sit sampsuchus.

B A R B: Plin. 15. ca. 29. lib. 23. cap. 9.

*

Quia porro de coronis incidit sermo, inutile nõ arbitror quaedã huc transferre, q alio a nobis opere dicenda seruabatur. Ergo Lesbij, ut inqt Athenaeus, Myrti ramulos Hypothymidas uocãt. Iis se coronãt implexis floribus. Alij pectorales coronas: quibus & ceruices quoq; redimibãt, Hypothymiadas, Hypothymidasq; dicebãt. Habet & Hypoglotis, ex Hypoglossoherba, quae post dicet. Item Isthmion, quã plaeriq; Isthimiacã appellant. Pyleones uero serta sunt, quae Iunoni circundabatur, utiq; apud Spartanos. Sicyonij celebrãt Iachachas, ex Iacha flore quodã odoris cõmendatissimi. E Myrto constãt & Haellotides uocatae ambitus ingentis, cubitorũ uicenũ: ab Europa dictae, quã Ellotida Corinthij appellãt, q eius ossa in Myrto condita ferãtur. Quidã Elotida & Mineruã dictã uolunt. E Palma Psilimi sunt, quas Lacedaemonij Thyreaticos uocãt, a loco ubi castra hostiũ coepere. E serta Campanica Melilotini, quanq; ex omni gñe coronamẽta muliebria in eo uocabulo Graeci fere intelligũt. E Loto Aegyptia fit Antinoios, utiq; non omni, sed ex ea quae colore rosae nascit. Ex ea uero quae ceruleũ eum habet, Lotinos tantũ dicit. E rosa cylistos maxie, quas & Eccylistias cognominãt. E Struthio Struthiũ. E Potho, Pothos. Est aũt Pothos duplex. Alterũ genus Hyacinthi flore. Alterũ sine colore candidũ, quo sepulchra coronabãt, a quo & nomẽ quasi desyderatis esset dicatũ. Theodorus desyderiũ cõuertit. Floret aestate. Diuturnius est candidũ. Habet & Aegydion coronę genus Eubulo, aut ex Anagalide, ut arbitror, quã nõnulli Aegylin uocabãt. Aut e Lygo. nã Lygos Aegylis a quibusdã uocat. E Lygo aũt coronas fieri solitas antiqs, in Vitice docuimus. Aut gramine, quippe qd ab aliquibus Aegrion uocet. Nam Fauni arundine ferulaq; uinciebatur. A tilia Phyllirinos. Synthematicos, Aristophanes cũ dixit, coronas uidet promptuarias & parabiles intellexisse, nõ multũ a triuialibus & promiscuis diuersas, quae a Graecis Chydeae, quasi confusanae uocatur. Choronos, Appion grãmaticus, apud Philetam, a choro dictos putauit. Vnde apud nos coronae sint uocatę. Sũt & Acinij, corollae genus ex Acide, ita dicit flos & satũ quoddam, ut Athenaeus & Plinius scribunt. Sunt & Elicti ex Helice, familiares Alexandriae, nec non alijs quoque floribus plicatiles. Nam Tindiaei, Abydaei, ab oppidis Aegypti, ex spina sunt Aegyptia, nemore ibi sacro Apollini semper florente, multis comitatae fabulis, quas referre, ut non piget, ita certe parũ intereſt. De ijs & in Aegyptia spina diximus, ex Demetrij sententia. Coronamẽti nomen uidet, & cuius mentionẽ fecit Cratinus, Cosmosandallos uocatũ,

Coronarum genera. B

C cuius inuentores Lacedæmonios fuisse Clearchus auctor est. Ariadnes coronã e flore Theseo dicto perhibent fuisse. Id fatũ radice discribit amara, ut Theophrasto placet, de quo Timachidas poëta græcus cecinit. Inuenias & Apragmosyn uocatũ, coronariũ quoddã fatum, apud Aristophanem poëtã, ut grãmaticus Aristophanes interpretat. Athenis in academia nasci solitũ. Anethinis quoq; sertis usos ueteres, & Alcæus, & Sappho testes sunt. Coronas in Græcia factitatas, a Stephano primo dicunt, ob id & nomen sertis datũ, ut Stephani uocarentur. Auctorem & inuentorem coronæ Ianum biformem fuisse græci affirmant. Hybernas corollas nostri Corneas uocabant, q; e cornu fierent, in florũ defectu. Sicut ex omni florum genere, Pancarpias. Dictum est & in Vitice de coronis aliis. Itemq; in Elichryso.

EX M. VERG. COMM.

Myrtus differt a Rusco, quod mitior & quod Græci dicunt ἥμερον. Ruscus uero cuspidatis foliis, uulnerãs magis quã pungens, asperior & indomita est. Qualis aũt sit Ruscus, cum de Oxymyrsine nobis ageť certius patebit. Nigram Myrtũ ueteres dixerunt, quæ candidæ comparata nigresceret, & candidam quæ nigræ comparata albesceret. Præfertur in omnibus in medicina nigra, teste Columella lib. 12. cap. 38.

¶ De Myrtidano. CAP. CLVIII.

μυρτίδανον

Myrtidanum dicitur incrementum inæquabile, uerrucosum & concolor. Quod perinde quasi manus Myrti caudicem amplectitur. Magis q; Myrtus adstringit. Tusum addito austero uino reponitur, coactumq; in pastillos siccatur in umbra, multo efficacius, & folio & semine, cærato, pessis, insessionibus, cataplasmatis admistum, ubi adstringendum aliquid est.

BARBARI COROLL.

D Pli. li. 23. ca. 9.

Myrtidanum, a Galeno Myrtada nominatur, uirgultum & soboles Myrti: qualis fortasse in Ficu quoq; fruticat, exiens ab radice. Mytridanum certe Plinius pro uino accipit, quod ex syluestris Myrti baccis sit conditum, libra in tribus musti congiis deferuefacta, donec duo supersint. Hippocrates Martidanum uidetur appellasse hunc fruticem. Myrtidanũ uero ipsum piper, ut post dicemus.

¶ De Cerasiis. CAP. CLIX.

κεράσια

Cerasia uentri utilia sunt, si uiridia sumãtur. Eadem siccata aluum sistunt. Gummi quod Cerasi resudarũt, cum uino diluto tussi uetustæ medetur, Colorem commendat. Visum exacuit. Appetentiam inuitat. Idem ex uino potum calculosis auxilio est.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 25: li. 23. ca. 7. lib. 16. ca. 18. Theo phr. li. 3. ca. 13.

Cerasus, in quatuor & uiginti sæpe cubita erigiť, crassa, dodrantibus quatuor ab radice. Foliũ Mespili durũ, & latius corticis leuore, colore, crassitudine. Similis Tiliæ, ob id apta cistis, ut Tilia. Hæc meatu flexo, nec girũ complente, abduciť arbori ab infernis sursum uersus in angustias colligendo sese, qualis in fronde ipsa quoq; descriptio est. In eundem modũ, & desquamatio euadit. alioquin præscindiť potius q; filo eodẽ auferri possit. Per crassitudinẽ secto tenuitas folii detrahiť, nec arbor emoriť, q; si totũ deglubas, qui reliquus sit, tunc humor elabiť. Tunica porro exteriore adempta, nigricat. Interior pituita quadã muccosa, & uice illius secundo anno tenuior, altera subnasciť. Nerui ligno contorti cõuolutiq;, in anfractus, ut cortex uirgis conti nuo q; nasciť idem mos: rami dum adolescunt, alii subinde pereunt, ut qui ab imo sunt, alii cõtinue crescũt, ut supni. Prorsus arbor de rãosis nõ est, minus etiã aliquãto q; Populus. Radix multiiuga, & sũma telluris cute nec crassa. Contortio eadẽ radicis & corticis, radice tegẽtis, flo re albo, piri uel mespili, e racemis fauaceo. Fructus ruber diospyri figura, magnitudine fabæ. Q; q; acinus diospyro ꝑdurus, ceraso mollis, ut Theophrastus inqt: apud quẽ diospyros, hoc significat, q̃d lithospmon Dioscoridi & Plinio, ut arbitror. Nec Theodorũ satis ꝓbo: q̃ diospyron, Iouis flãmam interꝑtatus est: cũ Iouis triticũ interꝑtari debuisset: quãdo & uulgaris quoq; sermo granũ solis appellare consueuit. Nascitur Cerasus ubi amnes & tigna, oĩnoq; ubi Tilia. Italiæ Cerasum Lucullus intulit. Nunc trãs Oceanũ, & in Britaniam quoq; uecta. In Aegypto

nulla cura eualuit, ut prouenire posset. Genera nominãtur Aproniana, quæ maxime rubeant. A
Actia nigerrima, rotunda Ceciliana. Iunianis gratus sapor tantũ, sub arbore adeo teneris, ut gestatu marcescant. Principatus Duracinis, quæ Campania Pliniana appellat. In Belgica Lusitanis. In ripis etiã Rheni. Tertius ijs colos e nigro ac rubenti, uiridiq;, similisq; maturescentibus semper. Sunt & laurea Cerasa in Lauro primũ insita, non ingratæ amaritudinis. Hinc Amarasia dicũtur uulgo, quasi amara Cerasia. Et enim pomũ ipsum non cerasum, sed Cerasiũ uocari, Seruius præcipit: cuius & illa quoq; uerba sunt. Cerasiũ inquit, & anteq; e Ceraso urbe Lucillus adueheret, erat in Italia, sed durum, & cornu appellabatur: quod postea mixto nomine Cornocerasiũ est uocatũ. Sint aũt Cornocerasia idem cũ Duracinis genus, an uero Seruio credendũ, qui Cornũ in Italia Cerasium fuisse prodat, cũ alia res sit Cornus, alia Cerasus omnino, satis ambigimus. Cerasiorũ porro discrimen alterũ, quod Romæ Visulum appellant, frequentissimũ in Germania, & Gallia. Sed in Scythia fere supra modum, ubi & Viscina Barbari cognominãt, ut Pomponius Lætus, qui ea loca modo inuisit, constanter affirmat. Sunt Macedonica, paruæ arboris, raroq; tria cubita excedentis, Chamæcerasi uocatæ. Pomũ hoc, primã colono fere gratiam uertentis anni refert. Primo candidum, mox rubescit, deinde nigret septentrione frigidisq; gaudens, siccatur sole, conditurq; ut Oliua cadis. Medium Cerasis genus, inter acinos atq; baccas, sine osse. Quemadmodũ nascantur, Græci & Latini monstrauere. Fatigatur canicularum æstu Cerasus. Defendit hoc incommodũ, ut inquit Palladius, herba Symphoniaca, trunco arboris eius circũdata: nec qualis herba ea sit, ostendit. Quemadmodũ neq; Græci Polypremnon appellatam, cuius succo ægrotas arbores oblinere præcipiunt. Nisi quis Apuleio credat, Symphoniacã tradenti, eãdem esse cum Hyoscyamo. Plinius Symphoniã herbam describit alternis uiridibus, roseisq; per caulem folijs, in posca sanguinẽ reijcientibus mederi. Hanc aliqui Cremphenã scribunt, aliqui Symphonã, alij Comphenã, aut Somphenam. Quod si pro Hyoscyamo sumi posset: non folijs alternis uiridibus, roseisq;, sed floribus legendum erit. Quandoquidẽ Dioscorides ita dicat, παρὰ δὲ τὸν καῦλον ἐφεξῆς πεφύκασιν ἀνθήματα ῥοιᾶς. Accedit, q ad eruptiones sanguinis Hyoscyamus quoq; laudatur.

A EX M. VERG. COMM. B

Aliter de Cerasijs docet lib. 6. Paulus Aegineta. Saporẽ enim tribuit, quod hic ex siccitate, contrarioq; habitu eorũ decernit. Siquidẽ monet, q dulcia sunt, citissime dilabi, austera stomacho utiliora esse, Acida uero, ob incidendi uim, habent pituitosis, & excrementosis stomachis prodesse. Seruabitur a nobis id posthac multa fide, ut ubi εὐκοίλιον sit, bonam aluum semper, ubi λύειν, solutam, ubi μαλάττειν, mollem, ubi ὑπάγειν, deiectam, aut soluere, mollireue aut deijcere dicamus.

De Siliquis. CAP. CLX.

Siliquæ recentes stomacho aduersantur. Aluum soluunt. Eædem siccatæ sistunt, stomachoq; utiliores fiunt. Vrinam ciunt, sed præcipue quæ uinaceis condiuntur. κεράτια

BARBARI COROLL.

Siliquã arborem Ficũ Aegyptiã uocari, & in Ionia Ceroniã, Theophrastus auctor est, quæ & Ceratia dicat. Galenus arborem Ceratoniã, fructum Cratia nominari scribit, a corniculi similitudine. Lucius Columella, Siliquã græcã, credo, ut a fœno græco distingueret, qd absolute siliquã rustici cognominãt. Recentiores Græci Xylocerata. Sed alia est Ficus Aegyptia omnino, ut Plinius notauit, & nos paulopost monstrabimus. Quãdoquidẽ in Aegypto nulla nascitur. Sed in Syria, Ioniaq;, & circa Gnidũ, atq; Rhodũ, folijs semper comãtibus, flore candido, cũ uehementia odoris: pomo siliquæ, & ob id nomen: radice sublimi, sed non multũ, plantigera, imis partibus, superficie flauescens inarescensq;, succũ auferente sobole. Pomo antecedentis anni detracto, post canis ortũ, statim concipit, uterũq; præfert, & mollem quandã uuæ modo informem indiscretãq; primo edit: quæ postq; adoleuit, per arcturum & æquinoctiũ florem emittit, Hyeme fœtus enutriente, qui usq; ad canis ortũ in parente durãt, ut prædiximus. Tum metitur. Non puto quenq; nescire, Siliquas prædulces esse, earumq; mandi corticem, digitorum hominis longitudine, interim falcata pollicari latitudine. Seritur & hæc apud nos semine, sed parũ feliciter, Quãdoquidẽ nec fructũ fert, & breui emorit. Galenus usum eius cibo dãnauit, ut mali succi, & lignosi, nec facile conficiendi. Posteritas cõmendat ad stomachum fulciendum, utiq; post cœnã, & ad uentris profluuia, si quis præsumpserit. Subter hanc arborẽ flami-

Plin. 15. capit. 29. 23. li. 17. ca. 5. lib. 23. ca. 5.

Gellius lib. 9. cap. 15.

nis Dialis capillū, & ungues ꝑsectos terra operiri mos & religio erat, ut est apud Geliū. Quanq̃ non Siliqua, sed silica mendose in eo legit. Nisi quis non siliquā, aut ilicem, aut salicem putet legendum. Ego ut ingenuæ ueritatis homo, quid sequendū in eo potissimū sit, non diffitebor nescire. In mediū, ut plæraq; alia relinquo. Est & nomen herbæ Plinio Ceratia, uno folio, radice nodosa & magna, cœliacis & dysentericis in cibo danti. Idem auctor coniūgit huic Peraticā: septem ei caules reddendo, qui uelut rosæ capita sustineant. Quanq̃ in codicibus quibusdam non Peratica, sed Statica scriptum legas, quoniā sistat aluum.

C

EX M. VERG. COMM.

EAdem Græcis & Latinis in hac arbore fructuq; eius ratio nominis est. Illi κεράτιον, qua uoce in frugibus & leguminibus aliquot longiores Siliquas dicunt, facto a cornu nomine appellauerunt. Latini cōmuni, & aliȷs Siliquis appellatione indicauerunt, & ut ab aliȷs distinguerentur, aliquid quod rem ad proprium genus contraheret, adiecerunt, nunc dulcem, nunc græcā Siliquā appellantes. Nota satis arbor, notus & fructus, felici descriptione a Plinio lib. 15. indicatus. Quorū arborem, paulo a Ceratiȷs deflexa uoce, Paulus æginеta Ceratoniā uocat. Græci aliquot itidem facto ex lignosa soliditate cornuq; longitudine, & flexura nomine, Xylocerata appellauerunt. Damnauit in cibo Siliquæ huius usum Galenus.

Carere quoq; intellectu nobis uidetur quod dicit, μάλιστα δὲ τὰ ἐκ τῶν στεμφύλλων συντιθέμενα. quæ sic uerbum de uerbo uertat aliquis. Maximeq; ea quæ ex uinaceis componuntur. Nulla cum superioribus serie & rei sensu. Quid enim Siliquis his cum uinaceis? Corruptus nobis omino locus uidetur. Suspicamurq; ex quo στεμφύλλων duplici λ legitur, contra q̃ id in uinaceis scribatur id nomen, potuisse aliquid de foliȷs arboris eo loco decerni. Quod uetustissimus, qui apud nos est, Longabardus, literis scriptus latinis Dioscorides indicat, in quo legitur, maxime quæ ex foliȷs componūtur. Aut si uinaceorū illic futurū nomen est, de conditura aliqua Siliquarū, qua uuarū modo in uinaceis seruarentur. Sed obstat huic sententiæ præpositio ἐκ. Non enim ex uinaceis, sed in uinaceis seruantur, quemadmodū priori illi στεμφύλλων uox.

Potuit forte etiā Dioscorides, corticem huius στέμφυλον dicere. quemadmodū in uuis Græci appellant, docereq; urinam præcipue ciere, quæ ex Siliquarū huiuscemodi corticibus confecta essent, confectionis genus aliquod indicans ea ætate notum, sed nobis incognitum.

D

¶ De Malo. CAP. CLXI.

μηλέα

FOlia, flores, & germina cum omnis Mali, tum maxime Cotoneæ adstringunt. Pomis acerbis adstringendi uis inest. Maturis uero longe secus. Ex iȷs uerna bilem gignunt. Neruos lædunt. Inflationes pariunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 14. li. 12. ca. 3. lib. 16. cap. 27.

MAlus corticis lęuore nitet. Peculiares habet nodos, belluata facie, ut Theophrastus scribit, sed prægrandi uno, aliȷs circa eum pusillis compluribus. Fructificat primis frigoribus. Verna intelliguntur mala, quæ adulto uere maturescunt. Inter Mala tuberes correpta priore syllaba dicūtur, baccis similiores q̃ Malis. Post Armeniaca, & omnino inter primas florent arbores. Inseri solent Cydonio, piro, pruno, & calabrici, & malis omnibus, ut inquit Palladius. quamq̃ Plinius syluestrem spinam, calabricem uocari dixit. Genera duo Tuberum, candidum, & a colore, Sericum uocatū. Papinius Tuberes, & Zizipha, hæc ex Africa, illa e Syria nouissimis Augusti temporibus inuexit, in castris sata, & aggeribus præcipue decora. Græci quemadmodū ipsas Tuberes appellent, haud possum coniȷcere. Nisi quis Syrica, siue, ut in quibusdā exemplaribus habetur, Serica eas uocare putet, parui succi poma, nec concoctioni, nec stomacho facilia, ut inquiunt Paulus, Oribasius, Aetius. Præferuntur e Ziziphis Aedesina uocata, ut quidam putauere, q̃ grandissima, calore, ac humore tẽperata, medicis monstrantibus. Columella duplex Ziziphi genus habet, rutilū, & candidū. Inuenio apud Græcos, qui Dinzipha pro Ziziphis appellitent. Pene uero Tubera peregrina sunt in uno Italię agro Veronensi nascentia, quę peculiari noīe lanata Plinius appari dicit, obducta lanugine, ut Strutheis & Persicis fere plurimis, nulla tamen alia cõmendatione insignia, ab inuentoribus nuncupantur. Matiana ex uico Aquileiensi sub ipsas Alpes, quibus similitudine respondeant Gangeris Paphlagonæ urbe nascentia, nunc Hispaniæ uernaculo uocabulo Matiana in commune sunt mala oīa. Sunt & a Manlio Manliana. Claudianis color rubens. Appianis odor & magnitu-

do cotoneorũ, insito cotoneo. Sceptiana rotũditate insignia. Cato addijcit Quiriana, & Conditiua, quæ dolijs condantur. Et Scantiana, Scandianaq;. In nomine sunt & Gestiana, siue Sextiana, siue, ut Græci scribunt, Castiana: quoniam & Cestomela uocantur ab Aetio. Quanq; ridicule a cesto, id est, loro dicta quidam interpretes existimant, cui similia sunt cortice. Hæc ipsa & Pezomela uulgo dicunt, & austera prædicant. Austera e dulci sunt Aphratomela: odorata hæc, & pulpam habent asperam, & squalentem, ut cidonia. Sunt & parua quædã, saporis gratissimi Petisia. Habetur & Pelusiana, & Prosiua, & Veriana, siue Tiburnenana & Sirutia. Sunt & Phaulia, & quæ Delphica Græci uocant, & Platania, & Mordiana orbiculatis similia, ex Apolloniate agro, qui Mordius cognominabat, & Camerina, siue ut Columella uoluit, Amerina, & Græcula. Itẽ Gemella, nunq; in fœtu singula. Sicut Belgemela, siue Melgemela, q; folium unũ aliquãdo geminũ erumpit latere medio. A colore Serica, ut nesciã Tuberum hæc generis, an diuersi putẽ. A gentilitate Melappia, a celeritate mitescendi Mustea: de quibus in Melimelis loco suo dicetur. A mãmarum effigie Orthomastica. A conditione castrati seminis, Spadonia. A corrugationis celeritate Pãnucea. Ab importuno & stolido tumore, Pulmonea. Sunt quibus color sanguineus, origine ex mori insitu tracta. Sunt & parua grati saporis, atq; etiã acutiora, odore syluestria peculiari, acerbitatis, improbitatisq; cõuitio, de qbus proxime differemus. Itẽ Daca, ferme uilissima, Quanq; aduẽtu prima: decerpiq; properantia. Græci Corinthiaca, e Sidunte uico celebrãt. Nominãtur & Laconica, & Herina, a uere dicta, sicut a lanugine Chnodia, Lanatis supra dictis fortasse nõ plane dissimilia. Seruant poma tabulatis, loco frigido, septẽtrionalibus fenestris, quæ sereno die lucẽ accipiãt patẽtes. Austri specularibus arcendi, Aquilonis afflatu marcescunt in rugas. Colligunt post æquinoctiũ autumni, nec ante sextamdecimã lunam, neq; ante primã lunam. Cadiua separanda. Minimũ Melimela durant. Plurimũ Camerina: quæ ut Scantiana quoq; serotina sunt, & gelu maturescunt, ad hyemẽ usq; pendẽtia in parente. Vini Malo ꝓprietas æque ut Piro. Malũ a Græcis Melon, arbor Melea dicitur. At Pomi nomen generalius est, ut complectat quicqd apud Græcos Opora continet, in quo significatu est, cum dicitur a medicis, omne Pomũ refrigerandi & humificandi uim habere, parũ alere, mali succi esse, autumno plus officere. Inde Oporotheca, ubi custodiunt. Pomũ Varro dictũ autumat, quia potu siccitatibus indigeat. Differt tamen Opora ab ijs, quæ Acrodrya Græci uocãt. Q2 Opora est, quicquid nihil habet exterius lignosum, Acrodrya uero contra, ut malũ punicũ, pistacia, castaneæ, nuces, similiaq;. Vtrũq; genus Salgami nomine cõplectunt Latini: a quo Salgamanus. Dubitatũ est, & in iure apud Cesellũ, an nux pinea pomũ esset, quia Nuces essent quicqd foris duro tegitur, Malũ quicquid id quod esus est foris habet, Pomo utrunq; contineretur: quod fere probamus. Seruio Nuces sunt omnia corio duriore tẽcta, molliore uero Poma. Feruntur & alia Mali genera, suis mentionibus prodenda. Galenus omnia inquit Mala breui fugiunt, atq; acescunt, utpote frigida, & excrementitio succo redundantia: ideoq; nisi melle condita seruando, seruari non possunt. Excipiuntur Cotonea inquit, & Struthea. Malorum enim appellatione ueniunt & Cotonea, & Granata, & Persica, & Piri genus, unum Librale nuncupatũ, ab amplitudine ac pondere.

A

B

Poma quomodo seruanda.

❡ De Cotoneo malo. CAP. CLXII.

Cotonea stomacho utilia. Vrinam cient. Verum tosta accommodatiora habẽtur. Prosunt cœliacis, dysentericis, purulenta extussientibus, cholericis, presertim cruda. Maceratorum liquor, commode in stomachi, aut uentris fluctionibus potui datur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis salutaris est. Decocto fouentur uuluæ, & sedes si procidant. Cotonea quæ melle condiuntur, urinam mouent. Mel autem sibi constringentem illam uim, & inspissantem adsciscit. Quæ cum melle coquuntur, stomacho atq; ori gratiora sunt, sed minus inspissant. Cruda cataplasmatis adijciuntur, ad cohibendam aluum, aut si stomachus æstuet, aut in uomitiones effundatur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipsis tusis, expressisq;. Sed quo perduret, quindecim sextarijs succi unus mellis adiungitur;

κυδώνια

C alioquin in acorem degenerat. Prodest ad omnia quæ dicta sunt. Fit & oleũ ex ijs, quod Melinum uocauimus, quo utimur quoties adstringenti oleo est opus. Eligi oportet uera, rotunda, parua, & odorata. Quæ uero Struthia dicuntur, magna quidem sunt, sed minus utilia. Flos & uiridis & siccus cataplasmatis imponitur, ijs conueniens quæ adstrictionem desyderant. Inflãmationibus oculorum, reiectionibusq; sanguinis, contra citam aluum, & mensium impetus, in uino bibitur.

BARBARI COROLL.

Plì.li.15.ca.11. 17.li.23.cap.6. Cotoneis, ut primus Cato nominauit, amplitudo Pinearum nucum. Interim maioribus incuruatos trahunt ramos, prohibentq; parentem crescere. Cydonea Græci appellant, quoniam ex Creta primum illata fuerint. Genera eorum, Chrysomela, hoc est, aurea mala, incisuris distincta, colore ad aurum inclinato. Nostratia candidiora, odoris præstantissimi. Neapolitana ex eodem genere minora, odore uibrantia, prouentu serotino, quę Struthea nuncupentur, sicut quæ celeriter mitescunt & præcocia sunt Mustea. Aetius Struthea inquit dicuntur, quæ magna sunt, & suauiora, minusq; acerba. Cotoneo Strutheis insito, muluiana cognominantur: quæ sola ex ijs, uel cruda uescendo sunt. Habentur & syluestria parua, e Strutheis odoratissima, in sepibus nata: Omniaq; iam & uirorum salutatorijs cubilibus inclusa, simulachrisq; noctium conscijs imposita, ut Plinius queritur, insigni taxatione sęculi muliebriter mollis. Cotoneum, & Codymalon, siue Cydyomalon uocari quidam scripserunt: uerum Polemon, floris genus esse id existimat. Cotonei genus præter hæc inuenio, Phaulion uocatum. Quo nomine, Mali quoq; genus unum dici meminimus.

EX M. VERG. COMM.

Quod in gręcis dicitur, ἐμπυϊκοῖς, quæ uox purulentas excreationes significat, in antiquioribus & melioribus græcis, non ἐμπυϊκοῖς, uerum αἱμοπτοϊκοῖς, id est, sanguinem expuentibus legitur, diuerso mali genere, & quod in his qui ad tabem feruntur purulentas excreationes antecedit, si Hippocrati credimus. Ideoq; nos maluimus dicere, sanguinem expuentibus, auctore, & confirmante id Plinio lib. 23. capi. 7. de Cotoneis malis, cuius uerba sunt, Matura inquit, prosunt sanguinem excreantibus, &c. D

Non uideo, cur relicta hic uoce græca Barbarus uerterit, aletlima, quasi ex hoc nomine priuatim aliquod genus indicaret. Nullibi enim inuentum id a nobis est, nec ipse inuenisse se testatur. Nos uera reddidimus. Nec aliud inter Cotonea uera, & Struthia discrimen hic esse ostendit, quam ex forma, magnitudine, & odore.

De Malis dulcibus. CAP. CLXIII.

μελίμηλα Melimela uentrẽ molliunt, & animalia expellũt. Stomacho negocium exhibent. Aestuosa. Ea a multis, dulcia mala uocantur.

BARBARI COROLL.

Melimela dicũtur a sapore melleo. Eadem & a celeritate mitescendi, Mustea, ut inquit Varro, uocabantur. Minimũ durant hæc, ut inter Mala diximus. Mustea sane ueteres appellabant id quod nos præcocia. Vnde Cotonea quoq; certo genere Mustea dici solita reddidimus. Item Pira, quod recens est, Mustum, & Musteum dici solet. Athenis Melimella nominabãtur, malo in syluestrem Pirum, Cydoniumue insito, ut scribit Diophanes.

EX M. VERG. COMM.

θηρία ἐκτινάσσει, uidetur non carere mendo, tametsi & nos quoque reddiderimus, uentris animalia pellit. Dulcia enim hæc mala sunt, mellisq; sapore, a quo nomen inuenerunt, non uidentur posse uentris animalia facile pellere: nisi forte deiectam hoc cibo aluum, ea etiam sequũtur, & quæ alioquin hæsissent, impetu excrementorũ, quasi in torrente pisces, qui largiore per æstatẽ imbre abundauerit rapiũtur, aut propria naturæ suæ potestate, qualia multa passim uidenĩ, id ea mala possint. Habet quidem parũ certam, non tamẽ absurdã id rationem.

De Orbiculatis Malis. CAP. CLXIIII.

ἠπειρωτικά Epirotica mala, quæ latine Orbiculata dicũtur, stomacho utilia. Sistunt aluũ. Vrinas euocant. Malis tamen Cotoneis inualidiora.

Epirotica, ex

BARBARI COROLL.

EPirotica, ex Epiro inuecta primum. Argumento eſt cognomen. Orbiculata noſtri appellant, ex figura orbis in rotunditatem circumacti. A

EX M. VERG. COMM.

FAcile nobis indicatur, poſſe hæc mala eſſe quæ rura noſtra a colore roſea appellant, Mala rotunda & orbiculata, quæ toto anno ſeruari poſſunt.

¶ De Syluestribus Malis. CAP. CLXV.

SYlueſtria mala ſimilia ſunt uernis, & adſtringunt. Sane in hunc uſum immatura opus ſunt. ἀγριόμηλα

BARBARI COROLL.

SYlueſtria, odore acutiora, ſed improba & acerba: ob id & conuitio dicata. Iis tanta uis, ut aciem gladiorum perſtringant. Aliud genus ſunt, quæ Poma ſylueſtria dicuntur, a rei ruſticæ ſcriptoribus, ut albæ ſpinæ, græcæ ſiliquæ, iuniperus, lotos, pampinus, cornus, arbutus, prunus, & paliurus, atque ſachrades piri. Quid porro ſit in Columella (ſunt enim hęc Columellę uerba) Pāpinus, & an corrupta ſit lectio, pro eo quod eſt Carpinus, aut Pinus, relinquo diſcutiendum peritis.

EX M. VERG. COMM.

SYlueſtria ſunt, quę Theocritus in Bucolicis ſuis ὀρειμαλίδας, ideſt, montana appellat. In quibus illud animaduertendum, nō de his tantum pręcipere Dioſcoridē, ad adſtringendum immaturis opus eſſe, quod ex Plinio Barbarus uertit, ſed in uniuerſum omnibus acerbis in adſtringendo uti oportere.

Verba eius hæc ſunt. Δεῖ δὲ πρὸς τὰ στύψεως χρήζοντα ἀωροτέροις ἅπασι χρῆσθαι. Id eſt, Oportet autem ad ea quę ad adſtringenda ſunt, intempeſtiuis, ideſt, immaturis omnibus uti. Omnibus id tribuitur, non priuatim ſylueſtribus.

¶ De Perſicis Malis. CAP. CLXVI.

PERSICA poma matura, tam ſtomacho, quam uentri utilia ſunt. Acerba aluum cohibent, ſed ſicca uehementius. Decoctum e ſiccis, alui ſtomachique fluctiones ſiſtit. περσικά B

BARBARI COROLL.

PErſica, ex Perſide aduecta, ut ipſo nomine apparet, Theophraſti temporibus in Aegypto tantum, & uicinis locis ferebat. In Rhodo ad florem uſque perueniens: quod primum ab Aegypto uenienti hoſpitium fuit. Inde Rhodacina fortaſſe uernaculo græcorum ſermone dicta. Niſi quis inuerſum nomen putet, quaſi Doracina. ſic enim Perſica ipſa nominantur a gręcis recentioribus, Paulo, & Aetio, quaſi Duracina: de quibus poſt agetur. Notant autores, nuſquam minus odoris pomo, plus ſucci, qui tamen ſitim ſtimulet. Falſum eſt, uenenata cū cruciatu in Perſis ea naſci, & pœnarum cauſa a Regibus tranſlata in Aegyptū, ubi cœlo proprietatem mutauerint. Id enim de Perſea diligentiores tradunt. quam nos in ſuum locum differimus. Perſicorum palma Duracinis. Nationum habent nomen Gallica, & Aſiatica. Poſt Autumnum matureſcunt, ſicut æſtate Pręcocia: quæ Plinius intra .30. annos inuenta prodente ſe teſtatur, & primo denarijs ſingula uenundata. Supernatia e Sabinis ſunt. Popularia ubique. Pomū innocuū uel ægris. Preciū ſingulis triceniquondā fuere nūmi, nullius maiore quod miremur: quia non aliud fugacius. longiſſima namque decerpto bidui mora eſt, cogitque ſe uenundari. Perſica in prouentum alium Autumno condiuntur, ut uuæ cadis. Molluſcam nucem ſunt qui Perſicum interpretati falſo fuerint, ut in Iuglande cōmonebimus. Perſica ſine ſuis oſſibus, & inſcripta quemadmodum naſcantur, docebit Palladius. Idem tria genera enumerat, Armenia, Duracina, Perſica. Sint hæc Armenia, quę Prunorum generis eſſe quidam uolunt, an diuerſa, ſtudioſi ſalgamorum dijudicent: mihi eadem uideri placet. Pli. lib. 15. ca. 9 lib. 23. cap. 7.

EX M. VERG. COMM.

NOtum Perſicorum genus omne & forma, nondū tamen in antiquoribus ſatis patet, an huius pomi arbor ea ſit, quā paulo poſt hic, pluresque alij Perſeā dicūt, in Aethiopia lętalē, in Aegypto aūt ſalubrē; de qua in Hortulo notiſſimos uerſus cecinit Columella, an quę malus Perſica ubique nunc naſcitur. Sed eandem eſſe Perſicā malū, & Perſeā, ex Nicandri cōmentatore probabimus. Eius uerba ſunt eo loci quo de Phalangijs ait, Sciendum eſt, Socratē in Cōmentario de

C reptilibus & serpentibus, testari Perseam, quam Rhodacineam dicunt. Hac uoce autem græci Persica nūc etiam appellant. Ex Aegypto in Aethiopiā translata fuisse testat, et Rhodius Demo critęus in cōmentario de his quæ ἀντιπαθῆ, & συμπαθῆ dicuntur, Persas ait lætalem arborem ha bentes, in Aegyptum misisse, credentes perituros ab ea multos. Sed utilem contrario euētu il lis profuisse, procul illisq; suauissima poma, qualia nunc uidentur. Et hęc interpres eo loco.

Ex quibus manifeste patet, quam alij περσίαν arborem dicunt poetice, a Nicandro, interp-tecq; eius περσεῖαν uocari. Quod a Barbaro relictum, addere placuit. In hanc enim partem inclinat animus. Etsi Plinius id negauerit, & aliorum multorum autoritas obstet.

¶ De Præcocibus. CAP. CLXVII.

ἀρμενιακὰ

ARmeniaca, quæ a latinis Præcocia dicuntur, minora sunt supra-dictis, & stomacho utiliora.

BARBARI COROLL.

ARmeniaca, siue Armenia, Prunorum generis sunt, peregrina & ipsa, ut ex nomine cognoscitur. Sola e Prunis odore cōmendantur. Armeniaca uocari desita, & Præcocia, siue præcoqua tantum dici, testis est Galenus. Palladio Præcoqua differunt ab Armenijs. Gręci non pręcocia, sed Berioccia fere pronunciant.

¶ De Medico Malo, seu Citreo. CAP. CLXVIII.

μηδικὰ

MEdica mala, aut Cedromela, quę latini Citrea uocant, nemini nō cognita. Arbor ipsa omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs subnascentibus. Malum oblongum est, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum. Semen habet Pyri. Id in uino D potum uenenis resistit. Aluum mouet. Oris suauitatem commendat, decocto eius colluto, aut succo. Estur in malacia mulieribus. Vestiarijs im- κίτριον positum, ab erosionis uitio uestes uindicare existimatur.

BARBARI COROLL.

MAlus medica, flores duobus modis procreat. Alios qui uelut erectam in medio collū habeant, fœcundiores existimari. Alios qui careant ea, infœcundos. Sunt qui & Assyriā, & Persicam malum uocent. Item Citrum, Citream. Gręci & Hesperida, & malum eius Hespericum, autore Iuba, qui ab Hercule translatum id in Græciam, & aureum malū uocatum scripsit, ut Virgilius de ijs intellexisse uideatur, cum dixit, Aurea mala decē. Nuptiale pomū intelligi hoc uolunt, qui æditum a tellure fabulantur, nunciato Iouis & Iunonis cōnubio. Foliū ei Adrachnes, Vnedonisq;, spinis intercurrētibus, ut in pyro & oxyacātha, sed lęuibus infestis mucrone, ualidis. Nō mandebat pomum Theophrasti ætate, sed ne Plinij quoq; (ut arbitror) magnope, tm̄ odore cōmendato. Plutarchi certe auorum memoria, gustabat nemo, ut Athenęus inquit. Nunc a Palladij fere temporibus promiscuum, expetimus cœnis. qui & medullas eius acres, dulcibus mutare docuit. Quanq; Apuleius negauit eandem esse malū assyriam, siue medicā, quæ Citrus: q Citrus exiguum esset genus arboris, Medica uero, ut Maro scribit, ingens. Pamphylus Citrum, Critum a Romanis eam dici, parum peritus homo scripsit. Vtcūq; arbor hæc scribitur, uere partibus cultissimis semine quarto die aut quinto rigatur. Maiuscula transfert etiam uere in solum molle, udumq;, nec admodum gracile. Arbor ipsa omnibus horis pomifera est, alijs ruentibus, alijs subnascentibus, alijs maturescentibus. Serit & fictilibus, dato radicibus spiramento, per cauernas ut Palmę: qualiter oīa transitura longius haberi conueniunt. Semen eius solum id quod in colo quadam e medio prorumpit, fœcundum existimatur a Theophrasto. Sed hęc olim fuere. Nunc traslatitia & triuialis fere arbor, ut pluribus generibus Citreta Ligurię, Campanię, Benaco lacu, Italia fere tota germinent feliciter, quamcunq; libeat imaginem reddentia. Hęc ex insitione Mali quoties proueniunt, Citromela proprie dicuntur ab aliquibus. Quanq; uero Medica malus dicatur, ipsum tamen pomum Galenus malum medicum uocari negat, sed Citrinum dumtaxat. Theophrastus etiam malum Medicum & Persicū est ubi appellet, cum huius fere unius mali semen imperspicuum esse dixit, secundo uolumine de stirpibus, ut Athęneus interpretatur. Diphylus autor est, Citria, quandoque Pruna persica uocari solita. Aristophanes grammaticus, a Lacędemonijs Oxymala persica nuncupari pro-

Pli. li. 12. ca. 3.
Theoph. li. 4.
Athenę. 3. dipnosophistæ.

didit, quibus & Deos coronent. Mensas illas ueteribus & Plinio decantatas, præsertimq; Ciceronianam, non ex hac fuisse Citro, sed ex alio citri genere conijcio, pluribus argumentis: sed illo potissimum, q̄ arbores ex quibus fierent, Cupresso feminę syluestri similes folio, odore, caudice, a Plinio produntur, Anchorano monte, citerioris Mauritanię, sed iam tum exhausto. Itē Atlante, cuius imas radices densis altisq; repletas syluis, incognito genere arborum Suetonius Paulinus, a Plinio citatus, asserit spectabili proceritate, enodi nitore, frōdibus Cupressi, pterq; grauitate odoris, has tenui lanugine obduci, quibus addita arte possint quales bombice uestes confici. Idem autor paulo superius, efficacissima inquit luxuriæ uis sentitur, cum Ebori Cedroq; syluę exquirantur. Preterea quis potest negare, arborē ex qua tam celebres mensæ cōstent, Trogetem, & Thyian, & Thyon a Theophrasto & Strabone dictam esse? Idq; Plinius exploratissimum nobis fecit: de Thya uero Theophrastus. Perpetuo, inquit, uiret, arbor procera, inter syluestres serotina, ut nulla fere tardius germinet, algentissimis locis, & cacuminibus montium gaudens, circa Hammonis delubrū pręcipua nascens, & in inferiore Cyrenaicę parte, atq; ubi ipsa tunc esset, ramis, caudice, frondibus, syluestri Cupresso similis, ex ea ueterum templorum contignationes fuisse, imortali post Cupressum in tecta materie. Nihil radice crispius, nec aliunde preciosora opera. Siccatam mari, duricie & maturitate incorrupta spissari tradunt, nec ullo modo uehementius. Homero quoq; notam fuisse, inter odores uri solitā a Circe, magno errore eorum, qui odoramenta in eo uocabulo accipiunt. Cum pręsertim eodē uersu, Cedrum & Laricem nominet, ut manifestum sit de arboribus tantum loquutum. Nam & Calypsus, & Helenę thalamos, & Thya cōditos, idē poeta cecinit. Quid habet Citrus nostras cōmune cum Cupresso, frondis Cupresso, Iuniperi sabinę, Cedri, Citro, Lauri, Adrachnes, Arbuti? Quid tam diuersum, q̄ Galbulus, & Citreum? Omitto alias notas. Quibus perspicuo liquere potest uolentibus, decipi gramaticos, quicunq; mensas citreas ex hac citro, quæ nunc habetur, factitatas arbitrantur. Dion certe historicus, Neronis uita, non citreas, sed cedrinas mensas appellauit, siue cedro potius q̄ citro similes esse uiderentur arbores, siue q̄ in exempla ri uitium est. Erit ergo Thya, siue quod idem est, Trogetes, et Citrus duorum omnino generū, ut constat. Vnum Cedri eius, ex qua mensæ dolabantur. Alterum Citri eius, ex qua malum medicum. Plinius, alia inquit est arbor eodem nomine malum ferens execratum, aliquibus odore & amaritudine, alijs expetitum, domos etiam decorans. Quod & sensisse Macrobius uidetur. Hodieq; Mauritani malum medicam, & pomum eius Atrogi uocant, a Trogete uocabulo parum deflexo. Alioquin Trogeten, non quia mandi posset, sed catantiphrasin, q̄ mandi non possit, appellatam censuerim: quandoquidem, ut dixi, ueteribus esculentū non erat. In summa, non nego Malum quoq; Medicam in Mauritania fuisse, cum plena sint Poetarum omnia fere uolumina, sed ex qua mensę illę celebres existerent, malum medicam fuisse, hoc nego, & pernego. Nec dissimulandum tamen est, Phaniam Eressū quinto uolumine de plātis cedrum appellasse, ac malum cedrium, pro eo quod nos citrū & citrium uocamus, & Dioscoridem secuti Cedromelon. Varro quoq; libycam Citrum nominat.

A — Theo. li. 4. & 5. cap. 5. — * — B — Macrobius libro. 3. cap. 19.

EX M. VERG. COMM.

De Medicis, quæ Persica etiam hic uocari ait, quoniam nostro orbi, & Græcia diu peregrinę fuerint, & ex Perside in nostrum orbem transierint, illud primum testabimur, in appellationibus eorum, non Cedromela forte, sed Citromala, quasi Citria mala legendam esse uocem. Nihil enim Citro cum Cedro, & a Romanis Citria hæc uocari iampridem recęptum est. Nihil tamen mutamus, in cunctis enim gręcis pariter legitur.

Quę autem in Barbari Corollario longius narrantur, omnia ex quarto Theophrasti uolumine, & Athenęi dipernosophistę excerpta sunt. Qui etiam quod uno aduerbio ab hoc ἐπαλλήλως dictum est, pluribus conuertit. Nobis una superfœtationis uoce indicare id placuit.

Sequitur deinde quod anceps in hoc scriptore sit, quo loco statim a descriptione seminis legit, δύναμιν δὲ ἔχει ποθὲν ἐν οἴνῳ ἀντενεργεῖν θανασίμοις, tribuēdū ne id sit semini, an pomo, utrūq; eīn neutri generis. Sed q̄d ad pomū ptinet lōgius in sermonis textura abest: q̄d uero ad semen, ꝓpius, et quasi cōtiguū. Plinius et semini, et pomo id tribuit. uerba eius hęc sūt. Citria cōtra uenena in uino bibunt, uel ipsa, uel semē. Cęteri, int quos Theoph. pomo eā uim tm̄ adsignarūt.

De Pyro. CAP. CLXIX.

PYrorum multa genera, quæ tamen omnia adstringunt. Adduntur conuenienter in repellentia cataplasmata. Decoctum e siccis, ἄπιος

C & cruda ipsa aluum sistunt. Ieiunos esitata lędunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.15.ca.15. Pirum, graeci edomitam, siue urbanam Apion & Adipion appellant, de quorũ prouentu, Peloponnesus quoq; ipsa quandoq; dicebatur Apia. Licet quidã ab Apia Phoronei filia, terram eam ita nominatam putent. Poetæ sunt, qui Pirum Ochnen uocent, syluestrem Achrada, ut mox dicemus. Apios & Rhaphani genus est. Turbinata Piris omnibus figura, multis generibus. Alia parua ocyssimaq;, & odoratissima, nominant Superba: in his crustumina, quæ gratissima, & ex parte rubent. Et proxima his Talerna, ceu largo succo habundantia: hæc Lactea uocantur. In ijsq; alia colore nigro donant Syriæ. Post hęc Decumiana, & ex ijs tracta origine Pseudodecumiana. Dolobelliana longitudine pedali. Pomponiana, cognomine mamosa. Liceriana seueriana, & quæ ex ijs nata sunt, Tyrañiana petioli longitudine distantia. Fauoniana rubra, paulo Supbis maiora. Laterlana, siue laterisiana, ut Columella uocãt et Macrobius. Anitiana, & autumnalia accidulo sapore grata, & quæ maxime Tiberio principi placuere Tiberiana. Colorantur hæc magis sole, grandescuntq;: alioquin eadem essent quę Liceriana. Accedunt ijs Neuiana, Turanianaq;. Atq; hęc auctorum suorum nomen habent, pręter Supba, & Phalerna. Patrias nobilitauere quę sequũtur. Serissima omnium Amerina, Picetina, Numantina, Alexandrina, Numidiana, Gręcula, & ijs Tarentina. Signina, quæ alij a colore Testacea appellant: sicut Onychina, ut quoddã pruni genus, Purpurea. Ab odore Myrapia, Nardina, Laurea. Ordearia, siue ordeacea, a comitatu frugis eius. A collo Anpullacea & Coroliana, & brutę gentilitatis Cucurbitiana. Acidula a succo, a melle Mulsa. Incertã omnium ratio. Barbaricis & Venerijs, quæ colorata nuncupant. Itẽ Regijs, quę minimo pediculo quasi sessilia sunt. Iã patricijs uoconijsq; uiridibus & oblongis. Dixit & Volema Virgilius a Catone sũpta. Volemiũ, uocat Macrobius, qui & ceritium, & ceruisiũ, & calculosũ, & lollianum, & Lauiniũ, &

Macrobius li. 3. cap. 19. Milesiũ & Myrteum, & Orbiculanũ, & Precianũ, & Rubile, Tulianũ, Ticianũq;, itẽ Mespilaceum, et Valerianũ indicauit, Cloatiũ secutus. Idẽ Cato & Semẽtina, & Mustea quoq; nominat. Ampullacea, gręca, Laurea, ad hyemẽ usq; in parente pẽdent. Serotina, et gelu maturescentia. Nam quæ Aristotel. Apẽ, Bloadas nominãt, insitij generis intelligunt. Vini ꝓprietas & Pi-

D ro. Cõdunt hæc totidẽ qbus uua modis, non aliť, ꝗ in cados. Vino & aqua coquunt in escã ægris, dãturq; pulmẽtarij uice, quod nõ alia præterq; Cotonea. In conuiuijs græcorũ Pira secũdis mensis inferebant aqua mersa, ut mitissima, quęq; legi possent. Pira sunt & quæ Libralia uocãtur. Sed sola tamen e Piris Mala dici consueuerunt. Liquamen de Piris fieri solitum, ad ieiunia fœminarum. Inuenio quod Castimoniale dicebatur. Pirorum quæ maturissima sint, carnibus integro sale calcatis & resolutis, atq; ita fictilibus picatis cuppis ue conditis.

VERG. Pirorum infinita pene genera, quæ ab antiquioribus rei Rusticæ scriptoribus tradita sunt. Quod solũ desyderari in hoc capite poterat, longissime in Corollario suo Barbarus prosecutus est: nos ideo nihil ultra de his agemus.

De Pyrastro. CAP. CLXX.

ἀχράσ Acchras Pyrastri genus est, quod tardissime maturescit. Vim Pyro adstringentiorem habet. Et ad eadem conuenit. Stringũt etiã eius folia. Ligni Pyrorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos fungi strãgulãt. Aiũt fungos si syluestria Pyra cum eis coquantur, innoxios fieri.

BARBARI COROLL.

Achudõ Pirum syluaticam, hoc est, Achrada, & apud quosdã, ut apud nos, et Pirastrũ, fertiliorem urbana prędicant, Hyeme fructificat fere, Autumno tñ genus eius unũ, ut Theophrastus inquit, materia ei apprime dura, Ideoque discos, tabellasq; sutorias, e Piro syluestri faciunt. qm ut in molli retundit, ita in duro ferrũ acuitur. Aculeatos hęc habet ramos, ut Punica. Quid autem Achyrades Heliano sint, quas in cibo primum Tirynthios habuisse memorat, non comperi. Nisi quis nõ Achyradas, sed Achradas, hoc est, Pira syluestria in eo legat. Nam

Victus antiquũ frugalis. ut idem autor inqt, ante panis usum, Argiuos esitasse Pira meminit, ut Athenienses ficos, Glãdem Arcades, Indi Arundinem, Carmani palmulas, Milium Sarmatę, Terebinthum nasturtiumq; Persę. Achyra certe paleam significat: nec uideo, ꝗ sit uerisimile paleis quemq; uesci potuisse, quasi ueterinum, etiam si Arcadas radicibus herbarum, & arborum folijs recentibus ante glandis faginæ usum a Pelago traditum uicitasse creditur.

❡ De Mespilis. CAP. CLXXI. A

MEspilus, quæ a nonnullis Aronia uocatur, spinosa arbor est, folio acutæ spinæ. Fert pomum suaue, exiguum, tribus intus officulis. Qua ex caussa id nonnulli Tricoccon appellauere. Tarde maturescit. Esu adstringit. Stomacho gratum est. Aluumq́ supprimit. μέσπιλον

BARBARI COROLL.

MEspilorum tria genera, Setanium, Anthobon & Anteheboides, quam et Gallicã intelligunt. Setanio fructus grandior, candidior, solutior, Acini molliore ligno, reliquis minor, sed pstantior odore, & astringẽtior gustu. Quo fit, ut diutius q̃q́ durẽt. Lignũ his flamius, & spissius. Flores oĩbus Amygdalę, nõ tñ rubẽtes, sed ppemodũ herbacei. Arbor inť amplissimas, comosa in girũ, folio scisso, extremitateq́ Apio simili, sed maiorib. diuisuris, pmisso, rigẽti, neruoso, tenuiore & longiore q̃ Apiũ, lõgo & gracili pediculo. Radice alta, numerosaq́. Ideo lõgeua ẽ arbor, a terraq́ inextricabilis. Lignũ densũ, incorruptũ, solidũ. Semine et auulsiõe seriť. Foliũ anteq̃ decidat, uehementť adrubescit. Infestať et hęc uermibus in senecta, q p̃grãdes ei diuersi q̃ cęteris cõtingũt. Nõ fuit hęc arbor in Italia Catõis æuo. Hęc Theoph. & Plin. Verũ alia hęc Mespili distinctio ẽ, q̃ a Dioscoride rep̃sẽtata ẽ. Et sane dubitari solet, an Mespilũ ueteres cũ Sorbi arbore cõfuderint. Quãdoq̃dẽ altissimis cõnumerat, q̃ certe Sorbo q̃ Mespilo nũc uocatę, magis cõueniũt. Nisi q̃s nostratũ Mespilũ, nõ tã Mespilũ, q̃ Chatemespilũ appellandã fortasse cẽseat, quę nascitur, ut inq̃t Dioscorides, Italię uocata Epimelis, de qua sequenti capite differitur. Certe Iulius Pollux, Mespila inquit, & Sorba quoque appellantur. Theo. li. 3. ca. 12. Pli. li. 15. ca. 20. li. 23. c. 7

QVam genere neutro Mespilũ arborem fecit, Theophrast. lib. 3. fœminino gñe descripsit. Longius idem de tota hac arbore pomoq́ eius eodem loco egit, quæ omnia a Barbaro in Corollarium suum translata a nobis relinquuntur. VERG.

Illud tñ notãdũ, ubi de semine huius pomi agit, nõ dicere Theophrastũ claudere in se hoc pomũ acinos molliore ligno, ut Barbarus uertit; sed πυρῆνας μαλακοτέρους, quod est, nucleos habere molliores. Toto enim genere differunt inter se acini, & nuclei. Etsi in antiquioribus idem utriusq́ fuerit nomen. ut in Punica non multo ante dictum est.

Sciendũ & illud, quam primũ hic describit Mespili arborem peregrinam & incognitam Italię nobis uideri, & sui generis arborẽ spinosam, & ut hic ait, Trigraniam, quę nostrates Mespili non habent, quinq́ intus nucleis farctę, & nullis spinis armatę. Nostratem uero Epimelidem ideo, ut nos credimus, a gręcis dici, quod felicissime in Malo inseritur, & quasi ἐπί τῆς μήλεας, idest, in malo adoptata creuerit, fœminino genere & diuturna forma, ἐπιμηλίς dicta a gręcis est. B

Quod aũt diximus, esse nostratẽ Mespilũ latiore umbilico, quodq́ Barbarus, fundo in latitudinem resimo, nõ facile intelliget aliq̃s: nescio q̃d in pomis πυθμὴν. i. si uerbũ de uerbo uertas, fundus, significet, qua uoce ueteres gręci, q̃d in sumo pomo umbilici descendit iudicauerunt, p̃sertim in malis, piris, sorbis, mespilis, alijsq́ pene infinitis, in q̃bus cauum, & ueluti lacuna descendens, lanugines in ea, floccosq́, & floris postquã defloruit inutiles reliq̃as oſtẽdit.

Et quoniam descendit, & quasi in doliolo fundum facit, idest, πυθμένα, & quod humani umbilici modo cauum est ὀμφαλόν etiam græci uocauerunt, nos umbilicum igitur uertimus.

Quod aũt a Barbaro dictũ est Resimo, in Diosc. nõ legiť, etsi ea est umbilici ĩ Mespilo figura.

❡ De Setanijs. CAP. CLXXII.

ALterũ Mespili genus in Italia nasciť, q̃d aliq̃ Setaniũ, alij Epimelida uocãt. Arbor folijs Mali, sed minoribus. Pomũ fert rotundũ, esui aptum, ima parte latius. Quod adstringit, seroq́ maturescit.

MEspilum Setaniũ a Theophrasto nominatam, Dioscorides Epimelida uocari scribit. Hippoc. Amamelida. Galenus Mespilum, cõmuni uocabulo Tricoccũ, quasi Triossum, aut Trigranium ab aliquibus appellatum meminit: quoniam tria intus grana, siue ligna, fructus habeat loco seminis. Quid autem sit Epimelis Galeno, differendum putauimus in Arbuto. BARB.

❡ De Loto arbore, seu Faba græca. CAP. CLXXIII.

LOtus arbor est uastæ magnitudinis, ferens baccam pipere maiorem, dulcem, graui odore, stomacho facilem. Aluum sistit baccis. λωτός

C Ramētorum ligni decoctum, siue potu, siue infusione dysentericis, ac fœminis fluctione uuluę laborantibus, auxilio est. Ruffat capillos. Citam aluum cohibet.

BARBARI COROLL.

Theo. lib. 4. cap. o. Plin. lib. 16. cap. 31.

Lotus arbor (nam & herbæ sunt hoc nomine complures) in latino Celtis uocatur, itemq; Faba græca. Seruius Fabam Syriacam. Nympha in arborem sui nominis conuersa, quam Priapus fugientem comprimere quæsisset. Anacacabeam uulgo apud græcos dici, autor est Aetius, ut fructum eius Anacacabon, licet quidam peruerse, Alicacabon scripsere græci, Piri magnitudine, aut paulo infra. Incisuræ folio crebriores, alioquin Ilicis uiderentur: spissa, nigra, enodi materie. Differentiæ generum plures, eæq; maxime fructibus constant. Amplitudo Fabæ pomo. Color Croci, sed ante maturitatem ut in uuis alius atq; alius. Nascitur in ramis densum myrti modo inter sese aduersum, non ut in Italia Cerasij. Manditur inter Lotophagos innocua dulcedine, suauitateq; nec uentris sentire morbum ferunt qui uescanrur. Iucundus meliusq; sine interiore nucleo, qui in alterutro genere osseus uidetur. Vinum exprimitur huic simile mulso: quod ultra denos dies negat durare Polybius. Sūt qui biduo triduoue acescere i dscribant. Baccas eius contusas cum nucleo & callo suo, dolijs ad cibos condunt. Vnde uulgo Romæ, puls Tyriaca uocat̄ arbor illa modo. Nam Padi accolę, baccā syriacā appellant. Tanta uero fructus & arboris copia narratur, ut exercitum Ophelli, Carthaginem petentis, in commeatuum defectu pauerit. Numerosa in Pharide insula Lotophagorum. Plurima et in Aphrica nos spectante. Familiaris & Italiæ: sed natura cœli terræq; mutata, & succos oblita priores. Præcipua est circa Syrtes, atq; Nasamones. Sunt qui breuem tradant arborem, ut Polybius, qui & uidisse se testatur spinis asperam, folio uirenti, quale rhamno, tantum profundiore latioreq;, fructu myrti candidæ per initia, processu puniceo, magnitudine oliuæ, sed rotundo: eum cibo familiæ tundi cum nucleo, qui perexiguus ei est, seruari conditum. Eundem nucleum herilibus mensis eximi. Saporem fici & phœnicolobani esse pomo, sed præstare odore. Vinum & acetū inde fieri. Lignum ceræ ad tibiarum cantus expetitur, e radice cultellis capulos & subscudes, ac breues alios usus excogitant. Hesperidum Lotos, ab ea quæ Lotophagis nascitur distat: ut qua ligni uice utantur ad urendum. Non desunt, qui fructum eius post putamen esse, nec carnosum foris, sed cuticulaceum prodiderint, nec tam cibo dulcem, q̄ gustu alias iucundum: ut hinc fortasse Dioscorides maiorem Pipere descripserit. Ac fructus quidem lotophagis dulcissimus, sed materia Cyrenaicæ pręfertur. Radici nigricia maior q̄ ligno: sed densitas minor, q̄ in Loto post Buxum & Hebenum summa redditur. Vtilitas quoq; radici latior. Particulatim Lotus fructificat, non ab utroq; sui germine: quod & in bulbi & tithymali quodam genere notatum est. Ludicræ Tibiæ fieri cœptæ sunt e Loto, quas Alexandrini Photingas appellant. Sicut ex asininis quoq; ossibus, & argento ebur quoq; ceptum pertundi. Vnde Tibiæ elephantinæ dicantur, reiectis propter nimiam difficultatem harundinibus. Propterea Cenomani, Lotum arborem hodieq; appellant Calamum. Spectatur Patauij antiqua Lotos, in quadam Anoniani templi xysto. Est quando Hippocrates Luton pro Loto nominat. Circa Memphim, nemus a Theophrasto describitur, fuisse tam uastis arboribus, ut excederent trium hominum amplexum, utiles operibus, colore densitateq; persimiles Loto. nam Faba, siue arbor pontica, genus diuersum est à Faba græca, idest, Loto, magnitudine Fici, fructu fabæ, succo uestibus expresso, quem Achy uocāt: niger autem crassusq; est. Aut per se lugentes, aut mixto lecta uictitant. Nascitur in Scythia.

Homerus odyss. 1. Strab. lib. 17.

D

EX M. VERG. COMM.

Vagum est per herbas & arbores aliquot Loti nomen, ut libro. 4. docebimus: ob eam caussam, nos capitis huius titulo arborem adiecimus. Monente id scriptore hoc, qui Loton arborem ait, plantam esse. &c.

Multiplex, longaq; est arboris huius in Theophrasto & Plinio historia. Nos eam relinquimus in scriptoribus illis, & Corollario Barbari uolentibus legendam.

ξανθίζει δὲ καὶ τρίχας, ruffat capillum, ut nos reddidimus, cum tamen uetus lectio aliud habeat, si ex eo caput lauetur, capillorum casum prohibere: nec ego detulissem huic lectioni aliquid, nisi Plinius lib. uicesimo quarto, cap. 2. idem his uerbis docuisset, Ramenta ligni decocta. &c. cohibent & capillum. Suspicamur itaq; uitium esse in uerbo illo, ξανθίζειν. Communem tamen lectionem secuti, nihil mutauimus.

De Corno. CAP. CLXXIIII. A

Cornus dura arbor est, baccas ferens oliuæ modo oblongas, quæ primũ uirent, dein per maturitatẽ rubescunt, aut cæræ colorẽ repræsentant. In cibo adstringũt. Profluuio alui, atq; dysenteriæ salutares, siue in edulio, siue in cibis exhibeantur. Muria ut oliuæ condiunt. Sanies quã uirentia folia torrendo resudarũt, impetigini cõuenienter illinitur. κρανία

BARBARI COROLL.

Cornus Cranias a Theophrasto dicit. Sexus in ea duplex. Fœminã, Græci Thelycraniã uocant. Fructus syluestris maturiores, suauioresq; q̃ urbanæ: quod in hac & Sorbo peculiare fere est. Cornus altera præcox, solstitio fructificans: altera post autumnũ, cui & fructus ingustabilis, lignum infirmũ, hiansq; ac fungosum, quæ fœmina intelligitur. Contra masculæ firmissimum. Fœmina uiticulas paruas a lateribus emittit, amerinæ modo Salicis, in totũq; fructicosior est, mollis & medullacea, uenabulis damnata. Materies masculæ robusta, solida, excorsq; tota, hoc est, sine medulla, & cornu instar, prædensa & ossea. Nodos Cornus oĩs habet per interualla geminos, & inuicẽ respondẽtes; ut in Vitice. Foliũ Amygdalę, sed pinguius & crassius, cortice neruoso ac tenui, caudice nõ admodũ crasso. Mas duodecim fere cubita excedit: quã altitudinẽ Sarissæ Macedonũ amplissimæ habent. In Ida mas sterilis, fœmina fructifera. Fructũ apud Macedones ambæ ferũt, sed fœminæ (ut diximus) qui mandi nõ posit. Radices ut Amerina, firmas & contumaces emori. Humidis locis auulsione, semineq; prouenit. Est & in India arbor, ferens fructus similes Cornis, quæ merito Cornus Indica nominari possit. Plin. lib. 15. ca. 26. 25. 45. Theoph. lib. 3. cap. 12.

Diximus fortem & speciosam arborem Cornum esse: sic certius indicantes, quod in græcis κάλρον est, quibus ea uox τὸ ἐυτραφὲς, id est, pingue & feliciter nutritum, ex eoq; cum decore ualidum & forte, qualis Corni materia, & ob id uenabulis apta. VERG.

De Sorbis. CAP. CLXXV. B

Sorba colorem malorũ referentia, priusq; maturescãt, dissecta, & sole siccata manduntur, ut aluũ sistant. Eadem est functio molitorũ farinæ, si polentæ loco sumatur. Quod & decoctũ eorũ in potu præstat. ὄυα

BARBARI COROLL.

Sorbo syluaticæ, præstatior q̃ urbanæ fructus, q̃d in hac & Corno præcipuũ Theophrastus notauit. Arborẽ Græci Oen, & Oeien, fructus Oa & Va uocãt. Fœmina fructificat sola. Discrimen in fructu, q̧ aliæ figura orbis, aliæ oui ferunt. Itẽ in succo. Aliæ odoratiorẽ dulcioreq;, ut orbiculati fere oẽs. Aliæ acidũ peiusq; olentẽ, ut ouales. Vtriq; folia pediculo singulari prolixo, neruaceo, condita in uersus, alæ modo a lateribus emicantia, tanq; ex oĩbus unũ fiant, lacinijs pennatim, ut in filice, ad neruũ usq; diductis, ampliusculoq; diuisis interuallo. Atq; hęc non paulatim ut cæteris, sed uniuersa collabunt. Omnibus ramulis in extremo pediculi foliũ prominet, cuius accessione impar numerus efficit. Figura his lauri, tenui folio, pręterq; q̧ serrata per ambitũ, breuioraq; sunt, neq; cacuminibus mucronatis, sed in rotũditatẽ retusis. Flos racematim coactus ex pluribus candidis ac minutis, petiolo unico dependet. Fructus cum large ꝓueniũt, uuæ modo, farcti congestiq; uisunt, ex uno petiolo faui spẽm ꝑbentes. Exest eos uermiculus etiãnum crudos acerbissimosq;. Ipsa quoq; arbor in senecta uermibus obnoxia, ruffis, hirsutis, sui gñis. A trimatu fert. Autũno folijs subinde amissis Cachryn suã fundit, eduraturã hyeme: ut in Roborẽ. Aculeos Sorbus non habet, ut mespilus. Nouella, cortice lęui, pinguiusculo. Flauet e candido, ãnosa scabro, atroq;. Arbor ipsa de grandibus & subrectis, coma concinna: & nisi q̃d impediat, uerticẽ nucis Pinę repræsentãs. Materies solida, colorata, firma, cõpactilis: radicibus neq; multis, neq; in altũ defixis, ualidis tamen & crassis, auellique difficillimis. Nascitur semine, radice, auulsione, solo aliioso, humecto, interimq; montibus. Condunt sapa Catonis ꝓcepto. Nostri differentias in Sorbo quatuor nouere: alijs rotunditatẽ mali reddũt: alijs turbinẽ piri, utriq; saporẽ uini gñosissimũ, cui circa pediculos folia: alijs ouata specie, odore acri, nec pinde iucũda suauitate. Quartũ genus Torminale appellãt, ualens cõtra tormina: hoc assiduũ prouentu est, minimũq; pomo, arbore dissimili, folijs fere platani. Theophrast. lib. 3. cap. 12. Pli. li. 15. ca. 21.

Longa est arboris huius & pomi in Theophrasto historia. Nec breuiter Plinius de eadem legit. Res etiam ipsa de quotidiano spectaculo satis nota est. VERG.

C Quo fit, ut magis Barbarũ demiremur, tã incerta de pomo, arboreq́ hac in Corollario suo docentẽ. Optandũ profecto hoc loco erat, græca nouisse oẽs, ut collatis cũ Theophrasto ab eo dictis, imperfectã hoĩs interpretationẽ cognoscerent: in qua nescio, credendũ ne magis sit, q̃d obiter ea uerterit, an potius, ꝙ morte præuẽtus, fartã tectãq́ rem ostendere nõ potuerit.

De Prunis. CAP. CLXXVI.

κοκκυμηλέα

PRunus arbor est nota, cuius pomum estur. Sed stomachum male habet. Aluum mollit. Syriaca Pruna, & præcipue quæ Damasci gignuntur, exiccata stomacho utilia sunt. Aluum adstringunt. Folia Pruni in uino decocta, gargarizatu uuam, gingiuas, & tonsillas fluctione laboranteis reprimunt. Præstant idem syluestrium Prunorum baccæ, post maturitatem exiccatæ. Cum sapa uero decocta stomacho utiliores redduntur. Aluumq́ magis adstringunt. Gummi Prunorum agglutinat. Potum in uino calculos comminuit. Ex aceto quoq́ illitum, impetigines infantium sanat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 13. lib. 13. capi. 5. Theoph. li. 3. cap. 16.

PRunus, Coccomelea, & Cocomelos græce dicta. Pomũ ipm neutro gñe. Arborẽ masculino media comœdia ꝓnunciat. Folio Arbuti describiẽ, si Theodorus audiaẽ. Et inter paruas, ut peculiare in ea Theophrastus reddiderit, fructũ in lanuginẽ solui, quæ dicaẽ Pappus: q̃d nulli aliĳ arbori eueniat. Sed hoc Plinius, Theophrastũ secutus, non pruno, sed coggigryæ uocatæ tribuit. Decepit hominẽ uel corrupta lectio, uel nominũ affinitas: forte q̃a cocconeliã, non cocconelcam scribendũ erat. nã & Vnedo, cui similis est Coggigrya, neliæ nomẽ apud Theophrastũ habet. Prunũ syluestrẽ Virgilius Spinũ uocauit, eo uersu. Spinos iã Pruna ferẽtes. Genera Pruni ꝑpe inexplicabilia. Versicoloria, nigra, candida: quæ a cõitatu frugis eius hordeacia dicãtur. Alia eodẽ colore, seriora, maioraq́, Asinina cognoĩata ob uilitatẽ. Sũt & Onychina Co-

D lumellæ, nigris laudatiora. Sũt Cerina, siue Cereola, atq́ Purpurea, necnõ Armeniaca, de quibus dictũ. Habenẽ & insita Nucipruna, q̃ in facie parentis succũ adoptionis ꝑferunt, Nuciprunaq́ uocanẽ. Hęc & Cerina & syluestria ubiq́ nata, ut uuæ autũno cadis usq́ ad alia nascentia condunẽ. Reliquorũ uelocitas transuolat cito marcescentiũ. Non pridẽ, inq̃t Plinius, in Betica malina appellari cœperũt malis insita, & Amygdalis, intus in ligno nucleus amygdalæ, nec aliud pomũ ingeniosius germinatũ est. Damascena, e Damasco Syriæ, iã pridẽ ante ętatẽ Plinĳ, in Italia nascebãtur, grandiore q̃q́ ligno, & carne exiliore: nec unq̃ in rugas siccata, quãdo soles sui desunt. Populares ĳs Myxæ, de q̃bus in Aegypto & uina fiunt. Familiares & ipsæ Italię, uel Sorbis insitæ. Amariora prunis Myxa, ui similia Paulus existimat. Nã myxa Græci uocãt, nos myxas. Quibus similis est Persicus ægyptia, nisi ꝙ poma ægyptiæ rubescũt. Pruna oĩa post Catonẽ in Italia cœpisse manifestũ est. In syluestribus, satiuisq́ Prunis limus est arborũ quę Lichena Gręci uocãt. Est & sua Prunus Aegypto, magnitudine insigni, nõ dissimilis Spinę Syriæ, pomo mespili, ligno intus grãdi ac rotũdo, Florere incipit mẽse fere Iulio: maturescit bruma, nec folia dimittit. Corpus ipsum pomi natura, copiaq́ pro messibus est incolis. Siccatũ purgatũq́ fundũt, seruãtq́ eius offas qui Thebis habitãt. Miraẽ Galenus Dioscoridẽ, ꝙ Pruna Damascena sicca aluũ sistere ꝓdiderit, cũ perspicuo soluãt. Q̃z q̃ minus inq̃t, q̃ Hiberica uocata: q̃m primũ ex Hispania uenerũt, ut inq̃t Aetius, succi dulcioris. Cæterũ Damascena intelligũt, q̃ Theocritus Brabyla uocauit, quę & Madrya, & Badrya dicunẽ Athenæo. Prunus syluestris, ut idem auctor est Galenus, in Asia Prumnon dicitur, & nos ea uulgari uoce Prumnulã uocamus.

EX M. VERG. COMM.

CErtiora, & ex re magis de Prunorũ uiribus post Dioscoridem alĳ tradiderũt: demiraturq́ hunc Galenus lib. 2. de simplici medicina, dicẽtem siccatis Damascenis Prunis compesci aluũ, cũ manifeste & hæc deĳciant, sed minus q̃ alia. Vnde nõ male suspicabitur aliquis, quod in cunctis græcis legitur, τὸ δὲ ἀφέψημα τῶν φύλλων. &c. quod est, foliorum decoctũ potuisse quondam aliter legi. Nã præter aliorũ decreta, qui fructui hoc tribuerũt, res ipsa id exigere uidetur. Nihil tamẽ in cõmuni omniũ codicum lectiõe & fide mutatũ a nobis est, & quã forte hic locus exigebat castigationẽ, ad ea q̃ statim sequunẽ manifeste trãstulimus. Quod em̃ in hoc scriptore passim legiẽ τὸ δὲ ἀφέψημα τῶν φύλλων ἐν οἴνῳ σκευαζόμενον, non σκευαζόμενον. i. ꝑparatũ, q̃d nullã habet

hoc loco significationem, sed διακλυζόμενον, quod colluere significat, legendum est: id omnium probatiss. mihi codex habet. Et Paulus Aegineta de his ipsis libro 6. agens, ait, τὸ δὲ ἀφέψημα αὐτοῦ τὰς κατὰ γαργαρεῶνα φλεγμονὰς ἰᾶται διακλυζόμενον. quod est, Prunorum decocto gutturis inflammationes collui. ut sit in Dioscoride sensus, collui & gargarizari decocto illo faucium mala ab ea multa deinceps numerata. A

¶ De Arbuto. CAP. CLXXVII.

ARbutus, siue Vnedo, arbor est Cotoneæ malo non dissimilis, tenui folio. Cuius fructus Pruni magnitudinẽ implet, nullo intus nucleo. Huic Apomacolæ cognomen est. Maturus aut flauet, aut rubescit, in esu acerosus. Stomacho aduersatur, Capitisq; dolorem mouet. κόμαρος

BARBARI COROLL.

ARbutus græce, Comaros dicta, corticẽ deciduo, tenui, similitudine tamaricis, folio inter Ilicem atq; Laurũ. Arbor ampla non est. Flores Iulio mense, ab uno pediculo cacuminibus racematim dependent, similes baccis longioribus myrti, neq; foliosi, sed concaui, ceu oui pertuso uertice. Cum deflorescunt, parte qua sunt annexi perforãtur, relabendoq; in pediculũ, speciem uerticilli fuso iniecti præbent. Fructus anno perficit, cibo idoneus, ut pariter floreat subnascens, & prior coquat. Carbones officinæ argentariæ cõmendant coctione prima, ut ariã. Pomum hoc, & Comaron, & Memecylon Græci fere uocant. Latini pomũ & arborem quoq; ipsam Vnedonem, & Arbutũ appellant. Sunt qui duo genera constituant, Theophrastũ, ut arbitror, secuti. Comaron, id est, Arbutũ: & Mimecylon, id est, Vnedonem, a Theophrasto Nelian uocatũ, defluo & hoc cortice, folijs quoq;, sed ima tantũ parte deciduis, uirente perpetuo coma. Mas sit, an fœmina sterilis, nõ constat. Arbor ipsa fruticosa. Pomũ inhonorũ: ut cui nomen ex argumento sit unũ dumtaxat edendi: uel fortasse, quia solũ hoc pomorũ simile fructui terræ gignit, hoc est, fragis terrestribus e quinq; folio frutice nascẽtibus: quæ & Mora terrestria dicunt a Seruio grãmatico. Nec satis scio, an recte. Ideoq; mõtana Fraga nominant a poetis, ut a terrestribus distinguerent. Galenus & Paulus Arbutũ comaron, Sytedonẽ uero, siue ut ipse lego, Vnedonẽ a rusticis Italiæ uocari scribũt, quã Epimelon, & Epimelida Græci nuncupant, syluestris mali genus, copiosum in Calabria, fructu acerbo, & infesto capiti & stomacho. Sed siue aliud hoc sit ab eo, quod Dioscorides inter mespila connumerat, & Epimelida meminit uocari, siue idem, certe Palladius Epimelides, siue Hypomelides inquit, sunt poma Sorbo similia, mediocri arbore nascentia, flore candidulo, sapore ex acri dulci. Pamphylus Apimelida Piri genus arbitrat, quod alij uocant Amamelida. Quidam, Homomelida: frequentẽ in Ionia, & biferam, fructu Piri, sed sui generis. Omnino, ut Athenæus inquit, prædulci & sine nucleis, ac prælato piris. Alij Omomalidas uocant, ut Asclepiades, non pira, sed mala syluestria & montana: quæ Theocritus Oromalidas appellauerit, cũ ficu maturescentia. Amamelides, inquit Galenus apud Hippocratẽ, mespili genus est nascentis in Italia. Ex quo facile colligit, Amamelidas ei esse, quæ sunt Epimelides Dioscoridi. Mirũ, q eius usu, mulieribus lac cieri tradidit Hippocrates. Autores sunt, quinquagenũ cubitorũ altitudine, in Arabia esse Arbutos. Similis Comaro est & Adrachne, quã oẽs fere Græci, Portulacæ nõie interpretant falso: cũ illa sit herba, & Andrachne uocet, unius literæ diuersitate. Theodorus, apud nos arborẽ Portulacã uocauit, ut a Portulaca herba distingueret, eruditius, q felicius. Cæterũ Adrachne est syluestris arbor, neq; in planis nascens, similis Vnedoni, fructu & folio tantũ minore, & nunq deciderẽ, pterq ab imo. Cortex exciduus, & scaber quidẽ, sed qui circũgelatus uideri possit, tã tristis aspectu est. Q q in Theophrasto, nõ περιπηγνυμένον, hoc est, circumgelatũ, sed περιρρηγνύμενον, hoc est, rumpentẽ se per ambitũ legat. quod & Theodorus quoq; sequit. Alibi quoq; Theophrastus, φλοιορραγία, hoc est, corticis abscessus, Platano & Adrachnæ cõe inquit est. Sed lectionẽ Plinij ueriorem puto: quia corticẽ excidere huic arbori propriũ nõ est, sed ad alia quoq; plura pertinet. Liberũ tamen sit æstimantibus hæc iudiciũ. Corticem quoq; candidũ, Theodorus ei reddidit, quia leucon, ut arbitror, legebat. Ego lepron, id est, squarosum, scabrũq; lego, Pliniũ secutus. In Helicone arborẽ hanc Pausanias enasci tradit frequentẽ. Etiamsi Andrachnũ uocari credidit. Magnitudo arbori nõ præcipua. Illud cum Subere habet peculiare, detracto in orbẽ cortice, nõ emori: quod ueteres latini, cingere arborẽ uocabãt: actione instituta cõtra eos, qui ita deglabrassent, & balteũ exemissent, Arborũ furtim cæsarũ, eadẽ causa, qua legis aquiliæ. Germinare cum Vrbana Theophrastus eã scribit: Nec de urbana qualis esset inuenio, nisi quod mi-

Pli. li. 15. ca. 24.

B

Nota de Adrachne portulaca.

C nime uerū puto, herbā intellexit Portulacā. Inter biferas hæc arbor, priore fructū, incipiente pubescere uua, peragit. Posteriorē, hyemis initio, siue ut Theophrastus inquit, priorem cū dulcescit uua, posteriorem cū floret. Adrachnę usus fœminis, ad opus telarū. Similis huic Apharca. Plinius Aparachem uocat, e syluestri gnē arborū, æterna fronde, olympo monte frequens, nec nisi montibus nascens. Habetur & urbana. Vtrūq; genus simul germinat, & ut Adrachne bife rum, septis uallisq; utile, sed urendo quoq; prędicāt. Differt Connaros a Comaro, ut in Paliuri mentiōe diximus. Testandū est & illud, grāmaticos græcos esse, qui fructū Arbuti, Acylon uocari credant falso, cum Memecylon eum dici constet: Acylon uero Iligna glans sit.

De Amygdalis. CAP. CLXXVIII.

ἀμυγδαλαί

AMygdalæ amaræ radicum decoctū, uitia cutis in facie corrigit. Illitæ nuces idem munus præstant. Menses admotæ ciunt. Capitis dolori auxiliātur, illitæ fronti, aut temporibus cum aceto, uel rosaceo. Epinyctidas sanant ex uino. Item putrescentia ulcera, & quæ serpunt, & morsus canum cum melle. Earum autem esu dolores finiuntur. Aluum emolliunt. Somnum faciunt. Vrinam cient. Contra sanguinis reiectiones cum amylo assumuntur. Renum uitijs, et pulmonum inflammationibus ex aqua in potu, aut eclegmate cum resina terebinthina dantur. Calculosis, difficilicq; urinæ in passo auxiliantur. Et illinctu cum melle & lacte hepaticis, tussi, & inflationibus coli, nucis Auellanæ magnitudine. Quinis, septenisue præsumptis, ebrietatem non sentiūt potores. Vulpes, si cum quauis esca eas uorauerint, emoriuntur. Gummi eius calfacit et adstringit. D Reijcientibus sanguinem, potum auxilio est. Impetigines quæ summum corpus occuparūt, illitum cum aceto tollit. Tussi uetustæ cum diluto uino potum medetur. Calculosis cum passo bibere prodest. E nucibus græcis dulces cibo idoneæ, sed multo minus ualent in remedijs q̃ amaræ. Attamen extenuant. Vrinam ciunt. Recentium esu cum suo putamine humida stomachi uitia recreantur.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 16. ca. 25. li. 17. ca. 18.

AMygdalæ flos, anteq; folia (quod fere soli propriū inter arbores tribuitur) manat e trunco. Lachryma ad nihil utilis. Proximū corpori operimentū, item summū, simile Iuglandiū, sed tenuius, nucleo dissimili, lato, calloſioreq;. Mori uulpes earum pastu ferunt, utiq; si non contingat e uicino aquā lambere. Nihil æquæ degenerat, q̃ Amygdalus. Ideoq; aut plantā sæpius transferri, aut adultā inseri præcipiunt. In remedio est, & paxillum adigere, & lachrymā defluentem extergere, reliquo cultu omni perinde adhibito. Ex Amygdalo cinerem & lixiuiam probāt, ut acerrimā. Ad fornaces, artesq; aliquas non incōmodo quoq; ligno. Amygdalā eandem esse cum græca & Thasia, Cloatius putabat. Alijs græca uidetur esse Iuglans. Columella * tria facit genera libro sexto, Græcæ, Iuglandis, Amygdalæ. Amygdalus dulcis, si a pecore sit erosa, dicitur amarescere. Quemadmodū Amygdala nasci scripta possint, rei rusticæ libri docent, origine a Græcis orta: quod & ad alios quoq; fructus feliciter conuersum est.

Pli. li. 13. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

SI huic, & Galeno, quorum decreta pro oraculo antiquis medicis fuerunt, credendum de uiribus Amygdalæ est, primam capitis huius partem, parum feliciter latinis Barbarus reddidit, dicens, amaræ Amygdalę radicum tritarum decoctum, cutem in facie corrigere. Neq; enim hic, si uerba eius omnia diligentius estimentur, illud decernit, sed quod Galenus lib. 6. de simpli. Si accipiantur Amygdalę radices, coquanturq;, ephelides foris impositas auferre: iubetq; non decocto Amygdalæ radicum foueri ea labe hominis faciem, sed decoctam radicis materiā uitio illi imponi. Quod primo lib. etiā Paulus Aegineta confirmat.

Alternat præterea, si melioribus græcis habenda est fides, Dioscorides, acetum, & rosa-

ceũm, quo loco iubet in dolore capitis utroq; uti, non ſimul, ſed alterutro. ἢ enim, quod uel, non καὶ, quod &, ſignificat intercedit. A

Reliquit & Barbarus, quod alioquin Plinius monebat, & poſt Pliniũ Serapion cõtra ſanguinis reiectionẽ, ultra amylum cum mentha ſumendas Amygdalas eſſe. Siquidem Plinius libro 23. cap. 9. his uerbis rem indicat, Et ſanguinẽ ſiſtunt, cum amylo & mentha: fuiſſeq; hanc lectionẽ Serapionis ætate cõmentaria eius indicant. Et nos plures ex melioribus Græcis uidimus, in quibus μετὰ ἀμύλου καὶ ἡδυόσμου manifeſte adhuc legitur.

¶ De Piſtacijs. CAP. CLXXIX.

PIſtacia quæ in Syria gignuntur, Pineis nucibus ſimilia ſunt, & ſtomacho facilia. Trita cum uino contra ſerpentium ictus proſunt, ſiue edantur, ſiue bibantur. πιςάκια

BARBARI COROLL.

PIſtacea in nucũ genere habentur. L. Vitellius, qui cenſor fuit, & hæc in Italiã primus intulit e Syria, cũ legatus in ea prouincia fuiſſet, nouiſſimis Tiberij Cæſaris tẽporibus. Mox & in Hiſpaniã, qui cũ eo militauerat Flaccus Pompeius eques Romanus. Venetijs hæc, Iudaico uico, ſatu ſeminis enata uidimus, folio maiore q̃ Lentiſci. Marem in hoc genere accipiũt, cui ſub corio uelut oſſei longi uidenẽ latere teſticuli. Nicander Colophonius Pſittacia uocauit. Et alius Nicander Piliſtacia. Sunt qui Liſtacia, ut Poſſidonius. Inuenio & Aſtacia ſcriptũ in poetis. Athenæus auctor eſt, Terminthos, ſiue Terebinthos credi ſolita a nonnullis, quæ nunc Syri Piſtacea uulgo appellant, foliorũ ſimilitudine, ut arbitror fallente. Pli. li. 23. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

MAle in omnibus græcis, præterq̃ in probatiſs. mihi codice legebatur, πιςάκια τὰ μὲν γεννώμενα ἐν συρίᾳ. Hic enim dicendi modus alterum ſibi membrum & Piſtaciorum genus exigebat. Quando, ut græcorum grammatici docent, ſemper τῷ μὲν, reddendum, τὸ δὲ eſt, non aliter q̃ ſi in latinis dicas, hic quidem, ille autem, ſemperq; propoſita altera expectanda, & quærenda altera pars eſt, quæ aliud, aut diuerſum a priore illa aliquid oſtendat: quod nullibi in hoc capite inueniri poterat. Fuitq;, ut uidere licuit, uera & antiqua huius capitis lectio πιςάκια ἐν μὲν συρίᾳ γεννώμενα, facili in una tantũ ſyllaba ad uitiũ lapſu. Idq; etiẽ Plinius lib. 13. indicat. B

¶ De Nuce iuglande. CAP. CLXXX.

NVces iuglandes ſunt difficiles concoctu, ſtomacho inutiles, bilioſæ, capitis dolorem inferentes, tuſſientibus inimicæ, & uomituris ieiunis in cibo aptæ, Cum Ruta uero, & Ficis præſumptæ, uenenis reſiſtunt. Nec minus ſi a ueneni hauſtu comedantur. Largius eſitatæ tineas latas pellunt. Illinuntur mammarũ inflammationi, abſceſſibus, luxatiſq; cum mellis exiguo & ruta. Cum cepa autẽ, ſale & melle, canis, hominiſq; morſui proficiunt. Tormina, cum calyce ſuo peruſtæ, & umbilico admotæ, ſedant. Putamen combuſtum, tritumq; in oleo & uino, infantiũ capite perunctọ, nutrit capillum. Alopecias replet. Siſtunt menſes nuclei uſti, ſi triti ex uino admoueantur. Iidem e ueteribus illiti carbunculis, gangrænis, & ægylopijs medentur. Alopecijs commanducati & impoſiti præſenti ſunt remedio. Nucibus tuſis oleum exprimitur. Recentes ſtomacho innocentiores ſunt, & ſuauiores. Itaq; allio miſtæ eximũt acrimoniam. Liuores in corpore illitu tollunt. κάρυα βασιλικὰ

BARBARI COROLL.

CAryon baſilicon, id eſt, Regia nux uocata, fructificat autumno. Arbor Carea græce dicitur. Notum in ea eſt, callieulacea tegumenta totidem, quot flores fuere, contrahi pediculo, ſinguliſq; his ſingulas includi nuces, duplici munimento protectas, puluinato primũ calice, mox ligneo putamine, quot modis & fœtus in parente, hoc eſt, utriculo atq; uentre. Propterea Feſce

Pli. li. 15. ca. 22. 28. Macrob. lib. 3. cap. 18.

C ninæ locutionis comites, & religiosas nuptijs, uerisimiliusq; hoc, q̃ q; cadendo tripudium faciant, elidendo uirginũ puellarum clamore. Germinat hæc non cacumine, ut maxima pars arborum, sed lateribus impulso priore pululo. Qua forma & caudex totus, & prægrandes rami crescunt. Hoc & Auellanæ faciunt, & quibus germina in folium unũ procumbunt uidelicet: quia desit initium unde germen erumpat. Medulla nucis quæ in ligno ipso continetur, Isca dicitur Aetio. Forte ut alia quoq; multa, deprauate a latinis id acceptum, quasi esca, quoniã pro igniario & cauterio quoq; fit medicis. Mutari hanc in quercum senio, nõnulli produnt. Transtulere Iuglandem reges e Perside, ob id regiæ nuces appellãtur. Caryon uero, a capitis grauedine, propter olacitatem uocatã, nemo dubitat. Etenim arborũ ipsarum, foliorũq; uires, in cerebrũ penetrant, hocq; in cibis nuclei earũ, minori momẽto faciunt. Tinguntᵉ cortice earũ lanę, & capillus ruffatur. Primũ prodeuntibus nucleis, id compertũ, infectis tractatu manibus, pinguescunt uetustate. Sola differentia generũ in putamine duro, fragili, tenui, crasso, multiloco simplici. Solũ hoc pomũ natura compactili cinxit operimẽto. Nãq; sunt bifidæ putaminũ carinæ, nucleorũq; illis quadripartita distinctio, lignea intercursante mẽbrana. Hæc arbor an fuerit in Italia Catonis æuo, nõ constat: quoniã græcas nominat, quas quidã in genere Iuglandiũ seruãt. Sunt & Galbæ, siue Caluæ. Itẽ Prænestinæ, ab eodẽ Catone dictæ: quas maxĩe laudat, & conditas fictilibus in terra seruari uirides meminit. Postea Thasiæ, & Albenses ꝓbari cęptæ. Et Tarentinarũ duo gña; fragili putamine, & duro, quæ sunt amplissimæ & minime rotundæ: quas a frangẽdi mora Moracias, & Moracillas sunt qui uocent. Præterea Molluscæ, putamen rũpẽtes. Macrobius, qui Persicũ uulgo dictũ Molluscã nucẽ esse putat, aperte hallucinatus est, cũ is nõ de Persico, sed de nuce regia & Iuglãde q̃ fit e Perside cõuecta primũ ad nos, Molluscã intelligat. Nã a quibusdã Nucẽ persicã uocari tradit, Sueuij hoĩs doctissimi testimonio fretus. Thasiã quoq; nucẽ, atq; Græcã, Amygdalarũ esse gñis, Cloatius existimat. Prenestinã Macrobius eandẽ esse cũ Auellana, Varronis & Neuij auctoritate meminit. Iuglans a iuuãdo & glande, siue quasi Iouis glans, literis intercisis appellatur: siue quasi diu glans, id est, Dios balanos Theophrastũ uocasse Cloatius auctor est. Sed certe Diosbalanos Castaneã Dioscoridi significat.
D Proinde nõ parcius errauerit Nonius Marcellus, qui Iuglandẽ pro syluestri nuce interpretatus est. Biferas Iuglãdes, Siluaciano patauini agri uiculo prouenire satis constat. Fomites ex hac nuce Mnestor optimos fieri cum dixit, de Iuglande uidetur intellexisse.

EX M. VERG. COMM.

CVr Persicas, & Regias Gręci, Romani uero Iuglandes in genere nucum eas dixerint, quas nunc priuatim Ethruria gentesq; aliæ multæ nuces nominant, satis Plinius lib. 15. cap. 22. declarauit, quare nos ea de re supersedebimus.

Barbari tamen superstitiosam interpretationẽ non probamus, qui quod hic δύσπεπτον dixit, nihil aliud significãs, quã quod ægre in stomacho concoquitur, & quod Plinius difficiles concoctu ait, resides in corpore, & difficile transire dixerit, longiore q̃ decuit uerborũ ductu, nec satis apto uerborũ intellectu. Quando aliud iudicio nostro est, ægre concoqui aliquid, & aliter dicĩ residere aliquid in corpore, nec facile transire. Nec obstat, q̃d & Varro usus hac uoce est, sed tamẽ quod aptius & certius in Dioscoride ad medicinã dici debuerat, desyderamus.

¶ De Nucibus Auellanis, CAP. CLXXXI.

κάρυα ποντικά

NVces Auellanæ, quas & Leptocarya uocant, stomacho infestæ sunt. Ipsæ tamen tritæ, & in aqua mulsa potæ, tussi ueteri medentur. Tostæ, & cum exiguo piperis potæ distillationem concoquunt. Crematarum cinis cum axungia, aut adipe ursi perunctus, alopecijs capillum reddit. Aiunt nonnulli, usta earum putamina, & in cineris speciem redacta cum oleo, cæsiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuso sincipite.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 15. ca. 22. Macrobi. lib. 3 cap. 15.

NVx Auellana, quã Græci Heracleoticã appellant, nostri Prænestinã, & Abellinã patriæ uocabulo. In Asiã Græciãq; uenit e Ponto, propterea nunc Ponticæ, nunc Heracleoticæ dicũtur. Quo nomine Macrobius, Castaneas intelligi falso putat, Oppiũ secutus. Ponticas, sunt qui & Alareas nuces cognominent. Inuenio & Alariã uocari, arborem undę iacula & hastæ factitari sole-

A ctitari soleant. Auellanæ sunt ex arbore, quæ Corylus dicitur. Has mollis quidem tegit barba, sed putamini nucleisque solida. Rotunditas contra, q̃ Iuglandibus. Vmbilicus Auellanis, et in uentre medio. Torrentur eæ cibis. Corylus neglecta cõmeat in fruticem: quã q̃ si quis eam minus sublucet, fructum meliorem & copiosiorem ferre traditur: ut quæ naturę suę proprietate fructicosa sit. Tonderi tamen, resecariq́ pręcipiunt: ita fructicosam reddi. Alioquin si arborescere patiatur aliquis in corpulentiam & magnitudinem, alimentum omne sumptitat. Florere negant hanc aliq́, sed floris uice quosdã in ea uillos erumpere. Huic simul fructus decidit, uuę mõ callus innascit, magnitudine uermis grandiusculi pinguis, singulo pediculo cõpactilis: Iulũ uocant. Dehiscit uere ac defluit, cum folia emergunt, simili omnino sorte qua Cachrys in robore, abiete, cęterisq́ amentiferis. Syluestris ꝓrsus natura: qm̃ hyemis patiẽtissima, & montibus magna parte prouenit. Nec urbanæ fructus magnopere q̃ indomitę p̃stantior, folium urbanę maius. Seratumq́ ambitu utiq́ Alno simile, tm̃ latius. Coryli, alię nucẽ rotundã, alię oblongã ferũt. Candidiorẽ urbanę, meliorem in aquaticis. Translatu mitescunt syluestres. Cortex fumus, tenuis, pinguis, & maculis albis uarius, materies lenta, prægraciles eius uirgæ desquamantur, crassiores derasæ interpolantur. Medulla tenuis sufflaua, quæ dematur.

EX M. VERG. COMM.

Ἐπιβρεχομένης τοῦ βρέγματος, parum recte perfuso capite transtulit Barbarus. Neq́ enim βρέγμα caput græcis est, sed anterior tantum capillata pars, si Galeno in anatomia credendum est.

¶ De Moro. CAP. CLXXXII.

Morus arbor nota est, cuius fructus aluum soluit. Stomacho inutilis est, & facile corruptionem sentit. Hoc idem præstat Mori succus. Decoctus autem æreo uase, atq́ insolatus adstringẽtior redditur. Facit ad fluctiones, nomas, & tonsillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed inolescit uis eius adiecto scissili alumine, galla, croco, & myrrha, item myricæ semine, iri, & thure. Immatura Mori poma siccantur, tusaque acinorum rhois uice obsonijs miscentur, ut cœliacos iuuet. Radicis cortex decoctus in aqua, et potus aluum resoluit. Latas uentris tineas excutit. His quoq́ auxiliatur qui aconitum hauserunt. Folia ex aceto illita, ambustis igni medentur. Tingunt q́ capillum, uitium & fici nigræ frondibus simul coctis in aqua cœlesti. Succus foliorum cyathi mensura potus, contra phalangiorum morsus auxilio est. Feruefacti corticis, & foliorum iure dentes aptissime in dolore colluuntur. Radix circiter messem incisa, facto in ambitu scrobe, succum emittit, qui postridie concretus inueniri solet. Is in dolore dentium efficax est. Tubercula discutit. Et aluum purgat.

μορέα ἢ συκαμινέα.

B

BARBARI COROLL.

Moro succus in carne uinosus. Trini colores. Candidus, mox rubẽs, maturo niger. In nouissimis floret. Inter prima maturescit & transuolat. Tingunt manus succo. Matura eluunt, acerba pilũ corijs folia eius in urina madefacta detrahũt. Minimũ in hac arbore ingenia profecerunt, nec nominibus, nec insitionibus, nec alio modo q̃ pomi magnitudine. Mora differebant Hostiensia, & Thusculana Romæ. Autores grçci, Morũ inserunt castaneę, phago, terebintho, piris syluestribus, malo, ulmo, populo, quæ sit alba: unde cãdida nascant Mora. Nascunt & in rubis, multũ differente callo: quę Maratha nominant ab Hippocrate. Quanq́ corrupta fortasse lectio est, nec μάραθα ἀπὸ βατοῦ, sed μόρα τὰ ἀπὸ βατοῦ scribere oportuit. E pomo arboris Mori Panchrestos stomatice, eadẽ Arteriace appellata, pluribus modis fit. Neq́ est aliud oris, arteriæ, uuę, stomachi iucũdius remediũ. Hoc et uulnera ad cicatricẽ ꝑducebãt. Succus siccato exp̃ssus pomo, multũ sapori q̃q́ obsoniorũ cõfert, ab Hippoc. Rhoõ qñq́ dictus. Mora germinatiõe priusq́ in folia exeãt, sinistra manu decerpi iubẽt. Futura poma Ricinos, siue ut q̃dã legũt, cytinos grçci uocãt. Ii terrã si nõ attigere, sanguinẽ sistũt alligati, quacũq́ parte fluat.

Pli.li.15. ca.24
The.li.4. ca.2

C Ad hoc seruantur repositi. Materia utilis operibus, quę flexu constet. Ideo furculas ex ea circosq; faciũt, ut ex caprifico q̃q;. Itẽ nauibus tornacula, ut ex fraxino, ulmo, platano. Quanq; e Platano celerit putrescũt. Itẽ auriculas liburnicis, & testudines atq; firmamẽta. Mora in Aegypto & Cypro sui generis habent, ut mox dicemus. E ficu Aegyptia et Cypria, Sycaminõ gręci pomũ ipsum uocant. Sycamineã, & Sycean, & Sycen q̃q; ipsam arborẽ Hippoc. Nã Aegyptia & Cypria Sycomoros, & Sycomorea dici fere solent. Media Comœdia, Sycaminõ uocat et pomum & arborem, sed pomũ neutro, arborẽ masculino gñe, ut apud Iuliũ Pollucẽ notatũ legit. Hippocrates Morum arborem, est quando Sycen, & Moreon quoq; dicat: ubi uidelicet radicem Syces, primo de fœminarum incõmodis uolumine requirit, ut Galenus interpretat. Inuenio & Modon scriptum in Hippocrate, pro Moro, nisi fallor, culpa librariorum.

De Sycomoro. CAP. CLXXXIII.

συκόμορος

SYcomorum aliqui etiam Sycaminum, idest, Morum uocant, cuius fructus Sycomorum etiam propter inefficacem gustum appellatur. Arbor est magna, fico similis, frondosa, multo lacte abundans, folijs Mori. Pomum ter aut quater in anno fert, non ramis ut ficus, sed caudice ipso, caprifico non dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus. Quod nõ maturescit, nisi ungue, aut ferro scalpatur. Nascitur plurimum in Caria, Rhodo, locisque non multi tritici feracibus, ubi prouentu fœcundo iuuamentum adfert, cum annonæ caritas premit. Pomum aluo utile est, sed nullam præbet alimoniam. Stomacho aduersatur. Succus tenera arbore antequam fructum ferat eximitur, lapidis ictu summo cortice desquamato. D Si enim altiore plaga uioletur cortex, nihil effluet. Spongia, aut uellere lachryma excipitur, quæ siccata & in pastillos coacta reponitur. * Vis succi emollit. Vulnera conglutinat. Discutit collectiones coctioni repugnantes. Bibitur etiam, aut illinitur contra serpentium morsus, duratos lienes, stomachi dolores, & horrores. Celerrime pomum teredinem sentit. Gignitur & in Cypro arbor genere distans, quod Vlmus esse uideatur, folijs Sycomori, fructu Pruni crassitudine, multo dulciore, supradictis cætera similis.

BARBARI COROLL.

Macrob. li. 3. ca. 20. Pli. li. 13. capite. 17.

FIcus Aegyptia, siue Morus, quam, ut Celsus ait, & Morosycon appellant. Fructum hãc nõ caudice, sed ramis fere q̃dam falso tradunt: cum ueriores sint, qui utroq; nasci prodãt. Magnitudo, aspectusq; pomo fici, succo tñ & sapore caprifici. Sed dulcedo copiosior sine granis interioribus, scalpẽdo tm̃ ferreis unguibus, nec alit maturescit. Quod cũ factum est, quarto die decerpitur, alio subinde atq; alio subnascente terno, ita ut etiam septeno numerosa partu p singulas æstates, multo lacte abundante. Subnascit etiã si non scalpat, quater æstate, priorẽ impellendo fœtũ, q sit imaturus. Arbor nostrati Moro similis folio, magnitudine, cõspectu. Materies int paucas utilissima. Cæsa statim uiret. Siccatur mersa incilibus atq; stagnis. Cũ fluitare cœperit, tempestiua opibus intelligit, ablato ita pondere, ac soluta. Id probe inueteratę signũ habent: uidelicet alienus humor, alium eius omnẽ rigando fugit. Huic similis est, quę uocat cypria Ficus, in Creta. Nam & ipsa trunco pomũ fert, & ramis, cũ in crassitudinẽ adoleuere. Distat a superiore: quod germina emittit, sine ullis folijs, radiculę similia, cui fructus quasi cuspidis accessu præpilatur. Caudex magnus, & Populo albę proximus. Foliũ ulmeũ quater germinat, quater suas ficos maturat. Sed grossus in ea nunq; excoq̃tur, nisi emisso incisura lacte. Suauitas pomo Fici, sed interna. Similitudinem caprifici habent. Magnitudo Pruni, uel Sorbi.

Humor humorem siccat

De Ficu Cypria iam dictum est in Aegyptia.

EX M. VERG. COMM.

The. li. 4. ca. 2.

CRediderunt Theoph. & Plinius, in Aegypto tm̃ nasci Sycomorum hanc. Alter em̃ ubiq;

nõ eius meminit, q̃ ut dicat, τὴν ἐν αἰγύπτῳ συκάμινον, aut αἰγυπτίαν συκάμινον. Alter lib. 13. ca. 2. his uerbis de ea tradit. Et in Aegypto multa arborum gña, quę nõ alibi. Ante oĩa Ficus ob id Aegyptia cognominata. Arbor Moro similis. Gręci ex utroq; Sycomorũ, quasi ficũ simul & morum, uel Sycaminon, idest, Morum tantum dixerunt. Ab illa nomen ex pomo, ab hoc & ab alijs ex arborum aspectu nomen factum est. Celsus aliquando Sycaminon, aliquando Sycomorum, interdum etiam Morosycon appellat, nisi uicium etiam in eo sit. A

Illud etiã nõ immerito quęrit, cur nã arboris huius pomũ ob ignauũ & inertẽ saporẽ Sycomorũ uocat? Sic em̃ ait, καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπὸ αὐτῆς καρπὸς συκόμορον, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως, ex quibus aperte indicatur, non quia similis Moro arbor hęc sit, sed quod lãguido & inerti sapore sentiatur. Et si id hoc sensu simpliciter accipiatur, nõ ab re suspicari aliquis poterit, non συκόμορον, sed una tm̃ mutata litera, συκόμωρον, quasi fatuã et stolidi arboris ficũ appellandũ sycomori fructum esse. Id enim prima producta μῶρον gręcis significat. Nos tamen id nõ probamus, credimusq; quod hic ait, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως, ad proprium eius saporem referendum esse, qui in eo sit, ut ait Plinius prędulcis, & sine interioribus frumentis, seu granis.

¶De Ficis. CAP. CLXXXIIII.

FIci maturæ, recentes, stomachum lædunt. Aluum soluunt. Sed facile contracta ab eis fluctio sistitur. Sudorem euocant, papulasq;. Sitim sedant. Calorem restinguunt. Siccis, natura excalfaciẽdi. Vires alunt. Sed sitim magis stimulant. Aluo utiles, Rheumatismis uentris & stomachi contrariæ. Gutturi autem, arteriæ, renibus, uesicæ, & ijs quos longa ualetudo decolorauit, anhelatoribus, hydropicis, comitialibus aptissimæ. Feruefactæ cum hyssopo, & potæ, pectus purgant. Tussi ueteri, diuturnisque pulmonum uitijs conueniunt. Aluum molliunt, tusæ cũ nitro & croco, dein manducatæ. Decoctum arteriæ, & tonsillarum inflammationibus gargarizatu prodest. Cum hordeacea farina cataplasmati miscentur. Et in muliebres fotus, cum fœno græco & ptisana. Cęterum cum ruta coctæ, torminibus infunduntur. Coctæ, illitæq; duricias discutiunt. Parotidas, ac panos emolliunt. Furunculos ad maturationem perducunt, maxime nitro, iri, aut calce addita. Crudæ si cum antedictis tundantur, eadem efficiũt. Cum malicorio, pterygia purgant. Cum atramento sutorio, deploratis fere tibiarum fluctionibus, & cacoethicis ulceribus medentur. Quin & cum uino decoctæ, addito absinthio & hordeacea farina, utilissime hydropicis illinuntur. Crematæ cum cærato sanant perniones, prurigines. Sonitusq; si crudæ terantur, & synapi liquido exceptæ auribus instillentur. Tam syluestri, q̃ satiuæ Fici lacteus succus, coaguli modo lac contrahit, concretumq; dissoluit ut acetum. Exulcerat corpora. Venarum spiracula laxat. Soluit aluum. Vuluam aperit cum detrita nuce gręca potus. Menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut thyrrhenica cæra. Podagricorum cataplasmatis cum farina fœnogræci & aceto utilis. Lepras, lichenas, uitiligines, uitia cutis in facie, psoras, ulcera in capite manantia, cum polenta expurgat. Instillatum plagæ percussis a scorpione, uenenatorum ictibus, & rabiosi canis morsibus auxiliatur. Prodest dentium dolori lana exceptus, & in cauis eorum additus. Verrucarum insormicationes tollit cum adipe, circumlita in ambitu carne. Hoc idem

σῦκα

B

C præstat succus e teneris ramis syluestris Fici, qui lacte prægnantes, silente adhuc oculo tusi exprimuntur, & siccatus in umbra reponitur. Et lac & succus imponuntur exulceratorijs medicamentis. Decocti cum bubulis carnibus ramuli ficulnei, facilem afferunt decoctionem. Lac efficiunt quod magis soluat, si inter coquendum ficulneo surculo spathæ loco moueatur.

BARBARI COROLL.

The.li.4.ca.5. Pli. li.13. ca.7. li.12.ca.5.li.15. ca.28.18.

Fico circa Elephantiū agrū folia nō defluunt. Græci pomum Syca, & Palathen quāq; uocāt. Arborem uero Sycen, & Sycada. Quanq; Sycada nouellam ficum fere intelligunt, ut Iulius Pollux inquit. Nam Ischades, aridę fici sunt, aut caricæ interdum. Inuenias apud græcos Ischadas, recentes et ueteres quoq; dici. Comœdia et Iscada, captū pro ficca, uidet appellasse. Quanq; & Ischada Sophocles, pro anchora est ubi acceperit. Fici pomum Hegeteriam, ab Athenienſibus uocatum, quasi ante alias fruges inuentum, autor est Athenęus, etiam quibusdam festis præferre pompæ solitum in offis. Naxy, ficum ipsam Melichen appellant, a quo & Liberū patrem Melchion, ceu inuentore eius uocant. Vt Lacedæmonij Sycitē. Quidam gigantem nomine Syceam, Ioue persequente, in Ficum a tellure conuersum fabulantur: unde in Cilicia urbi nomen sit inditum Syceæ. Sunt qui Sycen, hoc est, ficum, Oxyli, ex Amadryade filiam, ut alias quoq; arbores fuisse memorent. Pausanias in Attica primum editas putari tradit, Cereris munere, in memoriam hospitij Phytalo donatas: quod & in monumento eius testatum est uersibus hexametris. Ficus omnis, breui fere, nec procero caudice. Quanq; amplissimę quædam inueniuntur, uel piris æmula magnitudine. Cortex ei leuis, laciniosa folia, & cruciformia, hoc est, ut Theophrastus inquit, σκλοποειδῆ, nisi quis κορωνοποειδῆ magis legendum putet. Nam Hippocrates, uere inquit, folia sunt Fico, pedibus cornicis similia. Ex interiore pomi huius semine, id est, minutis in eo granis, quæ græci κεγχραμίδας uocant, etiam caprificus nasci dicitur a Theophrasto. Germinat sub arcturum, post uer: q̄d tempus cōmune omnibus est, pręsertim edomitis, ac pręcipuæ in Fico, uite punica. Ficus in Hircania dulciores multo, fertilioresq;, ut modios.270. singulæ ferant. Externæ sunt in Italia Chalcidicæ: quarū genera plura. Item Lydiæ, quæ sunt purpureæ, & māmillanæ, similitudinem mām̄arum habent. Calistrutiæ, parum

D sapore pręstantiores, sed grecorū iudicio prelatæ cæteris. Has & Ficus & Passarias uocari, Capitolinus autor est in Clodio albino, Ficorum omnium frigidissimæ. Inuenio Psyctalia uocari quoddam earum genus, ab algore. Nisi quis malit ab Atticæ regiōis insula Psyctalia. Sed an Calistrutiæ sint, quia frigidissimæ dicantur, mihi parum constat. Nōnulli sunt, qui Psyctalia intelligant, quæ recentes non sint quidem, non tamen siccatæ. Africanæ ab aliquibus praeferuntur, cunctis celebratę Carthaginis excidio. Et alię ab Africanis Libycę. Habentur & Sulcę, & Topię quæ dicantur. Patrię nomen obtinent etiam Alexandrinę, post dicendę. Candicat Serina, cognomine delicata. Nigra est & Rhodia, & Tiburtina, pręcoquę. Sunt & Liuianę, siue ut alij uocant, Liuię pompeię, in usus annuos arefactę solibus, aptissimę cum mariscis. Et quas harundinei folij macula uariare dicunt, Harundineas ob id uocatas, a quibusdam Alfulas. Est & Herculanea, & Albicerata, & Aratia alba, pediculo minimo latissima. Cloacius & Asinastrā, Atram, Paluscam, Augustam, Biferam, Cucurbitanam, Leptolydiam, Marsicam, Numidicā, Pullam, Pompeianam adijcit in nomine. Sunt apud græcos Atticę, delatoribus inde nuncupatis, pręsertim Aegilides. Sunt & Laconicę, item Phrygię. Item Phibaleæ Hippocrati. Androtion Leucerineon adiungit, quas nostri Albiceratas uocant, albas Ficos ferentē. Addit et Oporobasilidas, & Celuron, & Phormynion, & Megaricam. Et alijs Toxalię sunt, & ex insula Paro Aemonię uocatę, nihil a Lydijs distantes, colore sanguineo. Sunt & Amadei, et Coracei, & Nicolei, & Basilię, quas & Basilidas uocant. Hybernas Ficos, Cydoneas gręci appellant. Probabantur & e Zacyntho, quod & Plauti confirmat autoritas in Mercatore. Item Cimolię. Primo autem prouenit Porphiritis, longissimo pediculo. Comitatur eam e minimis & uilissimis appellata Popularis. Contra nouissima sub hyeme maturatur Chelidonia, hæc rubens est e nigro. Quæ porro nigra Ficus est, Barbachytra dicitur a græcis. Iulius Pollux, Chelidonias dicendo, Atticas inquit intelligimus, quas Lacedæmone Chelidonias appellabant. Sunt pręterea eædē serotinę, & præcoces, biferę, alba & nigra cum messe maturescentes, atq; uindemia. Serotinę, a corio appellatę duro, hoc est, ut Macrobius, Duricorię, ex Chalcidicis trifero quarundam prouentu. Tarenti tantum prædulces nascuntur, quas uocant Onas. Sunt & Sagun-

tinę, Telianeq;. Quibusdam prouincijs & Hibernæ, sicuti Moesiæ: non natura, sed ingenio. In Ficorum genere, Caricas peculiari arbore fert Syria, & minores, eius generis quæ Coitana appellant. Habentur & Cauneæ ominales, Marco crasso in Parthos mouenti. Cauneæ porro sunt, tam ex Cariæ oppidulo, unde nomen Caricis apud nos, ut conijcio, aperte ut multa, quàm ex Aeolica urbe Cauno cõmendabiles. Antiochenæ uero Caricæ, quas & Triphyllos uocãt, ut inquit Strabo, ab Antiochia Phrygię Meandro apposita nomen habent. Omnia hęc L. Vitellus in Italiam Tiberij principatu transtulit. Ficus unum genus, pomum super folij dorsum ferentis, circa Idam ostenditur, & ob id Opisthocarpion uocatum, Idæi cognomine. Ramosa hęc, neq; celsa, cubitali crassitudine, ligno ualido, cõtorto, lento, sine lacte. Pars quæ a terra est, leuis, enodisq;. Superior comosa in orbem. Colos folio & cortici liuens, ac uiridis. Folium Tiliæ per omnia, sed molle. Flos mespilaceus, & cum Mespilo erumpens. Ficus rubra, magnitudine Oliuę, rotundior, sapore Mespili. Radice crassa, ut Ficus quoq; cætera. Item lenta materies, incorrupta, corde solido, neq; medullaceo siue molli. Alexandrinam hanc ibi uocant. Nascitur & in mari ficus sine folijs, parua, rubro cortice. Quædam Ficum & Grossos ita ferunt in Cypro, Cilicia Hellade, ut ficum aduerso folio, grossos auerso sustineant: cum reliquę arbores sub folio pomum, ut protegatur, habeant. Laconicum genus uocatur, præcoces eas habens: quas Athenis Prodromos, hoc est, præcoquas atq; præcurrentes uocant. Eiusdem feracitatis est, & quę a Theophrasto Leucomphalios nominata est. Idem autor & Charition, & Aration ficum nominat. Ficus maturas græci, Colythra, ut Philemon scribit, uocant. Seleucus Protericen fici genus uocari tradit, primitiuas eas ferentis. Habentur & alia Ficorum nomina, Cirocoelaidæ, Picridię, Hiladiæ, Sarcelaphię, Lapyrię, Dracontiæ, Leucophiæ, Melanophię, Creneæ, Mylæcæ, Ascaloniæ, Trallianæ, Rhodijs simillimæ, Bringidaridas. Quanq; barbaræ, tñ cum Atticis fere certantes. Prosenidas Pamphilus, Tithrasias Theopompus, generosas Plato in legibus, & ficus & uites quasdam comemorat, quasi nobiles: etiamsi nobile a generoso, ut inquit Aristoteles, diuersum est. Fortasse illa genera intelligens, quæ dicuntur Aegilides, inter ficos, & racemos, Nicostraticos inter uuas: quæ duo Athenis maxime cõmendabantur. Vt racemus Hipponius, in Rhodo insula, Thracesinas, ad Lienam probari, apud Aetium inuenio. Morbus fico peculiaris, uermiculatio. Bestiolas eas uocant cerastas, stridulum animal. Itẽ patella: sed aliter quàm in olea: quoties uidelicet radices imbrium superuentu, quasi deglabrantur. Item crados, scabies, & cocleæ. Crados intelligitur, cum marcescunt rami, quos priuatim cradas in Ficu uocant. Attici ficum ipsam Cradem nominant. Nam & machina, quæ in comœdia Bellorophontas, & Perseos, & deorum imagines in aere pręsentabat, crada appellabatur: quia species ea ficum imitaretur arborem. Inter morbos est & uredo, idest, κλαῦσθμός, & tabes quæ dicatur ἔκπληξις, quasi quidam stupor, rigorq;. Frigore hic & gelu, alsiosis annis contrahitur. Cõmunis hæc & alijs, quemadmodum & radicatio syderatioq; ἀστροβολισμός uocata. folliculus Fici, ut frumenti, a Varrone gluma dicitur. Ficaria quoq; grana, Plinius frumenta nominat: quas nos a græcis Cenchramydas uocari diximus, succus maturescentibus lactis, percoctis melle. Tactus omnibus mollis. Maturis frumenta intus. Lacte satiuarum coagulat lac, syluestrium nequaquam. Aut minus probe fructus, ut in uite alba. Eo melior futurus intelligitur, quo lętius germen antecesserit, contra quam cæteris arboribus. Ficus sola, ex omnibus arboribus non floret. Lactis inquit Macrobius, proprie ficorum dicitur ficus. Tanq; non pomum secerni a pomis apud idoneos autores, Afranium Ciceronemq; reperias. Fico fumus acerrimus, caprificoq;, Item, cuicunq; lacteus cremor redundat, atq; ipsa hęc tamen fluuiata detracto cortice, mox siccata, minime omniũ tedio illo infestant. Quin & flãmam quoq; mollissimam reddunt; Lixiuium quoq; cinere uehementer asperum. Quanq; ex Amygdalis asperrimum ignem excipere, optimas ficum & oleã, contrarię causę faciunt. Ficum, lenta fungosaq; materieş, oleam pinguis & densa. Senescunt ficus in arbore, anusq; distillant gumi modo lachrymã, ob id Athenienses, γραῖας uocant earum folliculos, ut nostri glumas, quemadmodũ prędiximus. Siccantur, seruantur in capsis. Ebuso insula pręstantissimæ amplissimęq;, mox in Marrucinis, plurimę in Asia, Ruspinaq; Africæ urbe. Panis uicem & obsonij habent, siccatę, ac recentes quoq;. Athletæ hoc cibo uires aluere, priusq; Pythagoras exercitator eos transferret ad carnes. Sale inueteratis, & casei quoq; loco uesci excogitatum est. Decoctũ, inquit Paulus, Ficorum, plærię; Siræum appellauere: quod & defruto quoq; nomen est, Hippocrates Sycion. Studiosos uocis, abstinere Ficu gręci iubent, Aegesianactis Alexandrini exemplo moti, quòd is tragœdiarum actor optimus euaserit, quia .15. annos a ficu temperasset. Produntur & de hac arbore prouerbia. Ficum post piscem. Legumina post carnem. Gallinaceos amantibus, ficum

A

B

C ne ferito. Assentari nescio, ficũ ficũ, panẽ panẽ dico. Sacra ficus Athenis uocabat, uia quę du cit ad Eleusinem. Erat & Sicelensis Romę uia, quae Nomentum ducebat, & Nomẽtana quoqꝫ dicebatur, ex Viminali porta. Cęterum non a ficu, etiamsi Plautus locum innuit, sed a figlinis appellata, quasi figulensis: ꝙ ibi foderetur figlinum, ut ad Auentinum quoqꝫ montem. Ficum atram, infelicem pontifices putabant, felicem albam. Quę autem felicia sint ligna, contraue, Macrobius libri tertij calce docuit, acrifolium inter ea numerans: quod quidem quale genus sit, haud facile reddiderim. Nec enim puto aquifolium posse legi, ꝙ Aquifolium sit Ilex, quã felicibus annumerant. Recentiores certe, Agrifolium pro Faba gręca, siue quod idem est, pro arbore Loto capiunt. Sed Lotus felix erat arbor, ut idem Macrobius testis est. Scio Peucedanum quoqꝫ Agryophyllon dici a gręcis. Inter arbores infaustas, & Alternus, & Sanguis, siue quod idem est, Sanguen, ab eodem autore collocantur.

Pli.li.13.ca.27. 25.li.23. cap.7. Caprificus, Erinos a gręcis uocata, ꝙ in Erineo Thessalię oppido primum apparuerit, ut Photioni placet. Longe ualidior est ꝙ̃ ficus. nullis fere uitijs obnoxia, ut etiam fico insita grossos suas tueri credat. Interdũ tñ inuadit eam scabies. Frequentissima in ficu, quoties post uergilias admissi sunt imbres, utiqꝫ parui (nam largis causa omnis eluitur) flexilis materia. Nunqꝫ maturescit in ea pomum. Additur Ficetis, ut culices alimento in ea fraudati, euolantes in ficos ferant: aperiantqꝫ ora earũ: atqꝫ ita sole imisso & lacte absumpto, maturitati præparent. Eos culices ficarios, Aristoteles Psenas, ionica uoce appellat. Etiã si legat corrupte pseras. Dicunt aũt Psenes, quasi galbę. nã & Psenes poetę cũ dicunt, caluos & glabros intelligunt, ut est apud poetã Simonidem. Nos tñ Galbas, æsculi uermiculos uocamus, ut prędictũ est. Sũt in fico & Centrinæ dicti culices, fucis apum ignauia maliciaqꝫ similes. Interimendo em̃ utiles, & ueros culices utiqꝫ ipsi cõmoriunt. Caprificatio a nostris hoc uocatur, a græcis erinasmos, & sycasmos. Interim non arbor ipsa ferit, sed grossi ex ea pertusi, uelut serta suspenduntur ad eundẽ usum. Theophrastus autor est, meliores quodã loco nasci ficus, sine ulla Caprifici ope: quas Anerinasta prædicari uendentium uoce scribat. Caprificus, tauros quamlibet indomitos collo eorũ

D circundata, cicures & immobiles præstare dicitur. Habetur & Ficus indica, cuius germina per ambitum radicari tradunt, neqꝫ caudicem contingere, arbor magnitudine insigni, ut sub quatres turmas equitum cõndi affirment. Caudici crassitudo sexaginta passus. Ramorum umbræ bina operiunt. Folijs amazonicæ peltæ amplitudo, formaqꝫ, ut Solinus inquit. In Hircania tam fœcunda est Ficus, ut medimnos. 60. singulæ ferant. Est autem μέδιμνος modij sex italici, utiqꝫ atticus. Nam ptolemaicus maior est, ut qui sesquinplus sit attico, sed exiguo pomo. Caprificus in Co insula, non bifera modo, sed trifera quoqꝫ habet. In Gallia transalpina, Strabo similem Fico nasci tradit arborem, fructu capitulum corinthiacæ columnæ referens: cuius lacte mortifero, sagittas suas illinant, infami alias temperandi uenena, cœlo non pridem aboleri cœpta: eius rei nota Gallijs, ut hoc forte Virgilius intenderet, cum de Cimbro Tullio, qui fratem ueneno sustulit, in senario locutus est, de quo inter odoramenta diximus.

¶De Grossis. CAP. CLXXXV.

ἀγρία συκῆ

GROSSI, quæ Erinei nonnullis uocantur, coctæ, illitæ & strumas nodosqꝫ omneis emolliunt. Crudæ, formicantes uerrucas, & thymos nitro farinaqꝫ additis tollunt. Folia eadem possunt. Illita cum sale & aceto, ulcera in capite manantia, epinyctidas, & furfures sanant. Iis ficosæ extuberationes, & genarum scabriciæ perfricantur. Nigræ ficus folijs cauliculisqꝫ, candidę uitiligines perunguntur. Faciunt ad canũ morsus & ulcera, quæ Ceria, idest, fauos uocant. Grossi cum syluestris papaueris folijs, ossa extrahunt. Furunculos cum cæra discutiunt. Contra muris aranei morsus, & scolopendræ uenena, cum eruo & uino illitæ auxiliantur. Fit ex cinere ficus tam syluestris ꝙ̃ satiuæ lixiuium, crematis ramorum cauliculis, quod subinde macerari opus est & inueterascere. Siquidem inter caustica intelligitur. Gangrænis prodest. namque expurgat & consumit quę excrescunt. Quo utendum ita est. Spongia assidue hoc

lixiuio imbuta superponitur. Interdum dysentericis, & influctiones ue- A
tustas, & sinus cuniculatim exedentes, magnosq́, instillari conueniet. Et enim purgat, conglutinat, carne replet, & oras committit, non secus atq; emplastra quæ cruentis uulneribus iniiciuntur, Enhæma uocant. Bibitur ad discutiendum sanguinem concretũ, & contra præcipitationes, rupta, conuulsa, cum cyatho aquæ recenter colatũ, addito olei exiguo. Cœliacis, dysentericis per se cyathus datus prodest. Neruorũ uitijs, conuulsionibus cõmode illinitur ex oleo, ut pote quod sudores moueat. Aduersus gypsi potum, & phalangiorum morsus bibitur. Hæc eadem præstant reliqua lixiuia, præsertim quernum. Omnia tamen adstringunt.

BARBARI COROLL.

GRossulos, atq; Grossos, Græci Olynthos, & Erineos uocant, de quibus in fico & caprifico abundanter egimus. Sed Grossi proprie Olynthi sunt, hoc est, primitiuæ ficus. Apud Macrobium, Grossos legas ficos esse, quæ nunq̃ maturescunt. Alij sic distinguunt, ut ficus primo sit Olynthos, deinde Pheiex, postea Sycon, postremo Ischas. Frondes ficus, Græci priuatim uocãt Thuria. Nicander & papaueris folia sic appellat. Est & edulij genus Thrion, ut alibi notauimus.

Cinerem lixiuium, Conian Græci appellant: de quo dictum in Fico a nobis est, asperitate insignem, ex eo ligno esse, asperiorem ex Amygdalo.

¶ De Persea. CAP. CLXXXVI.

PErsea arbor est, in Aegypto fructum ferens cibo idoneum, stomacho utilem, in quo Phalangia cranocolapta nomine inueniuntur, præsertim in Thebaide. Arida folia illitu sanguinis eruptiones sistunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, transla- B
tamq; in Aegyptum, mutata natura in cibos receptam.

περσέα

BARBARI COROLL.

PErseam arborem, Aethyopia & Aegyptus habent solæ. Persicum Aegypti Plinius, appellare quodã loco maluit, hilarem in tuitu, piro similem per omnia. Semper autem folia habet, & poma, subnascentibus alijs. Maturitas per Etesias. Alio tempore crudiuscula decerpunt, ac reponunt. Magnitudo longioris piri. Amygdalæ putamine includitur, & corio, coloris herbidi nucem intus habet, ut prunũ, sed minorẽ multo molliоremq́. Suauitas carni prædulcis, & innocua etiã largiorem mandentibus. Concoctu & deiectu facilem. Radice prægrandi. Materies longitudine, crassitudine, copia, inter cõmodissimas bonitate, firmitudine. Nigritia quoq; nihil differens a Loto ea, quã Fabam græcã uocamus. Simulacra ex hac, & lectulos, & cubilia factitauere, non tam decoro ligno q̃ fideli, ut quod magna ex parte sit contortũ. Proindeq; naualetantũ esse cœpit. Hanc aliqui rubescentibus Myxis fecere similem. Perseam hanc, non Persicum, ut diximus, e Perside in Aegyptum translatã a regibus tradunt, propter supplicia: quoniã uenenata ibi esset, quod eruditiores tamen constãter negant: sed a Perseo Memphi satã fatent, & ob id Alexãdrũ illa coronari uictores ĩstituisse in honorẽ Ataui sui. Fortasse Theophrastus hanc intelligit, cum textilem Persicã in Aegypto plurimã nemore Thebaico fuisse scribit. In quo & Aegyptia Spina, & olea, & quercus habeant, ut textilem a coronæ usu dixerit. Quidam pro cuci capiũt Palmæ simili, cuius folijs ad nexus & textilia utant, & Persicã textilem uocatã putant: quia Persis in magno honore fuerit. Aliã a Persea, de qua Dioscorides præsenti mentione loquitur. De Persea porro hac Columellæ uersus illi fortasse fuerint.

Quin etiam eiusdem gentis de nomine dicta,
Exiguo properant mitescere Persica malo.

Plutarchus auctor grauissimus, Perseam arborem inter omnes Isidi gratissimã, & in Aegypto maxime celebrari tradit: quia fructum ferat cordi similem, folium uero linguæ.

C ἰβηρὶς

De Iberide. CAP. CLXXXVII.

IBeris, siue Cardamantica, folia habet Nasturcij, uere uirentia, caulem cubitalem, aut minorē. In incultis nascitur. Aestate lacteum florem promit, quo tempore efficacior est. Radices duas nasturcio similes habet, calfacientes, & adurentes. Ipsæ enim ischiadicis cum salsa axungia emplastro utiles, quaternis horis alligatæ, ut dein in balneas descendatur, & postea oleo cum lana locus perungatur.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 25. ca. 8. 12. & lib. 26. cap. 8.

HIberida, siue Hiberiada, & Hiberiden herbam comperit Seruilius Democrates, assignato etiã inuentioni eius senario. Nascitur maxime circa uetera monumenta, parietinasq;, & inculta itinerũ. Semine tam paruo, ut aspici uix possit. Radici odor nasturtij: de quo Cardamina, & Cardamantice, & Apollonio Cardamen, & Hiberitis appellata est. Vsus æstate melior, & recenti tantũ. Tunditur difficulter. Galenus Hiberida eandem esse cum Lepidio uocata conijcit. Carmen quoq; Democratis ipsius prætexuit, ex eius libro qui Clinicus inscribitur. Multa de hac Archigenes, in epistola ad Aristonem: eamq; Lepidion & Agriocardamon, id est, sylueſtre Nasturtiũ uocauit. Vidimus hanc Venetijs, specie qua describitur a Dioscoride ac Plinio. Illud adijcimus, folia ei pusilla esse, qualia Nasturtio. Semen quoq; in siliquis admodum pusillis, tam exiguum, ut cernere non liceat. Flos item pusillus, & lactei candoris. Differt Hesperis ab Hiberide. Nomen uero Hesperis inuenit, non ab Hiberia, sed ab re: quoniam ut Theophrastus inquit, nocte plus oleat q̃ interdiu, contra q̃ herbarum plurimæ.

D ἀλικάκαβον

De Halicacabo. CAP. CLXXXVIII.

HAlicacabum aliqui Dircæon, alij Strychnon, alij quod insaniam faceret Manicon, alij Dorichnyon, quod cuspides eo tingerentur, appellauere, Rhomani Apollinarem minorem, aut Vlticanam herbam. Alij Opsaginem, Daci Cocalidam, Aphri Cancabon. Frutex est multos habens ramos, fractu peruicaces, surculosos. Folia plurima, pinguia, Cotoneę malo similia. Florem rubrum. Acinum in folliculis paruis croceum, ciceris magnitudine. Semina quina, senaue Erui modo rotunda. Nascitur in petris non procul a mari. Huius succus cum uino potus drachmæ pondere somnum conciliat, ut papaueris opium. Semen urinam cit. Dantur hydropicis duodecim corymbi. Plures aũt poti mentis alienationem creant. Remedio est aqua mulsa copiosa potui data. Succus & cortex miscentur pastillis, qui doloris sensum auferũt. Decoctum in uino si in ore contineatur, dentium dolorem mitigat. Radicis succum melle illitus, oculorum hebetudines discutit.

BARBARI COROLL.

DE Alicacabo una Strychni, hoc est, Solani specie, quarto uolumine differet: ibi quæ hic in Dioscoride leguntur repetita sunt ad uerbũ fere: q̃q; libro quarto pro secũda Solani specie, primo pro tertia uidetut accepisse: nec Alicacabum ibi hanc appellat, sed quod uerius est, Hypnoticon. Alicacabus enim uera est, quæ quarto uolumine descibitur.

Finis LIB. Primi.

A

PEDACII
DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Secũdus, IO. RVELLIO interprete.

RIORE, chariſſime Ari, libro, quem de Medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, unguẽtis, arboribus, & naſcentibus in eis ſuccis, lachrymis, ſeminibusq; diſſeruimus. In hoc autẽ ſecundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frumentis, atq; oleribus explicabimus, ſubnexis herbaceis quæ acri prædita ſunt facultate: ut pote quæ cum ipſis cognatione iuncta ſint. Qualia Allium, Cepa, Synapi intelliguntur. Idq; ideo, ne cognatorum uires diſiunxiſſe uideamur.

¶ De aquatili Echino. CAP. I.

MArinus Echinus ſtomacho uentriq; utilis eſt. Vrinam cit. Huius teſta recens inaſſata, commode medicamentis ammiſcetur, quæ pſoras abſtergunt. Crematæ uero cinis, ſordida ulcera expurgat. Luxuriantem carnem reprimit.

ἐχῖνος θαλάττιος

B

HERMOLAI BARBARI
Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ
Corollariorũ LIB. Secundus.

RINACEVS marinus, quem Græci Echinon thalaſſion appellant, alius piſcis eſt ab eo, qui Echneis, hoc eſt, Remora, ſiue Remeligo dicitur, adhærens nauibus, & medio mari curſus earum impediens, palmari craſſitudine, pedali, ſemipedali ue amplitudine, magnæ Limaci ſimilis, Odynolyon appellatus a quibuſdam, quia partus grauidis adalligatus, reſoluat inueteratus ſale. Alij & muricis genus quoddã hoc nõie, potentiaq; accipiũt. At Echino, id eſt, Erinaceo, ſpinæ pro pedibus ſunt, quibus uoluit in orbẽ, nec aliter ingredit. Itaq; detritis ſæpe aculeis inueniunt. Ex hoc gñe appellamus Echinometras, & Iulius Pollux, Metras: quibus ſpinæ longiſſimæ caliceſq; minimi. Neq; omnibus idem color uitreus. Circa Toronem candidi capiuntur, ſpina parua. Oua omniũ amara, quina numero, nec niſi per hyemem, atq; plenilunijs. Ora in medio corpore in terrã uerſa. Tradunt ſæuitiã maris præſagire eos, quoties correptis operiuntur lapillis. Echinos aliqui & Patangas nominant. Sed Ariſtoteles tria eius genera dinumerat, Ouarios, qui & mandatur, Patangas, & Bryſſos. Haberi & fluuiatiles Echinos, Paulus Aegineta prodidit. Pli.li.32.ca.11.

MARCELLI VERGILII
in Dioſcoridẽ ANNOTATIONES abbreuiatæ.

Ria hæc una Echini appellatione Græci indicauerunt. In mari, & in teſtaceo genere piſcẽ, cui natura eſt, ſpinis quaſi pedibus, & earũ in orbẽ uolutatiõe ingredi. Mox in arida, & in quadrupedum genere, quod nouerunt rura omnia, animal aculeato omni corpore, præterq; ore, pedibus, & ex inferiore parte, infeſtis & ad uulnus ſemper paratis ſpinis, quibus ſalutem uitamq; ſuam, a canibus & uenatoribus tueri poſſe ſe credat: cui natura ſit, in periculo in globum circumagi, nec niſi ſpinas oſtendere & porrigere. Quam ob cauſam Acanthon etiam Græci id uocarunt. Poſtremo Caſtanearum, a conſimili

C spinarum figura & noxa, summum illud operimentum, quod pauloante descripsimus: de quo satis dicta hæc sint. Quod enim ad terrestrem pertinet, a marino statim dicetur: cum pleraq; legentes in eo monuerimus, quorum id primum erit. Non probari ab Aristotele libro. 4. de animaliū historia, ad ciendam urinā marinos Echinos oēs, sed ex multis quæ ab eo illic numerātur unum tantum genus, quod in exiguo corpore longissimas & durissimas spinas habet, nec nisi in altis gurgitibus inuenitur. Verba eius hæc sunt. πρὸς δὲ τοῦ τοῖς ἀλλογένος μικρὸν ἀκάνθας ἔχον μεγάλας καὶ σκληρὰς γίνεται δὲ ἐκ τῆς θαλάττης ἐν πολλαῖς ὀργυαῖς ᾧ χρῶνται πρὸς τὰς στραγγουρίας τινές. Estq; eorū sensus qui antea dictus a nobis est. Legentes monemus, etiā uideri nobis nō esse integrū, quod in omnibus græcis passim legitur, οὗ τὸ ὄστρακον ὠμὸν μίγνυται χρησίμως ὀπτηθὲν τοῖς περὶ τὰς λώρας σμήγμασιν. Si enim quale id membrū est uertatur, non alius fiet sensus q̄ crudā marini Echini testā misceri utiliter tostā his, quæ ad exterendas scabies cōficiunt. At qui possunt, nulla intercedente copula, aut dictiōe alia, simul præcipi & doceri, cruda, & tosta: Necesse itaq; omnino est, aut copulā intermiscere, quod nos fecimus: aut disiunctionē, quod forte fuit, aut (quod nos magis credimus) suspicari aliquot deesse illic uoces, quibus in cruda Echini testa uis, usus, aut remediū aliquod doceretur: cui deinde de tosta & cremata subijceretur, quod ad læuigandas cutis asperitates pertineret. Id enim cineres, præsertimq; marinarū testarū maxime possunt, ut in Purpuris mox patebit. A qua potestate longius crudæ abesse uidentur. Neq; in huiuscemodi remediorū rationem facile admittuntur.

¶ De terrestri Herinaceo. CAP. II.

χερσαῖος ἐχῖνος

TErrestris Herinacei corium combustum, alopecijs cum pice liquida aptissime illinitur. Assiccatum corpus, & cum aceto mulso potum, renum uitijs auxilio est. Item aquæ quæ cutem subijt, conuulsionibus, elephantiæ, & male habitis, quos cachectos uocant. Viscerum

καχέκται

D fluctiones exiccat. Eiusdem iecur testa insolata arefactum, ad eosdem usus utilissime reconditur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.31.ca.9.

ERinaceus terrestris, id est, Echinos cherſæos, & Acanthion epigios, uallatus est aculeis extra q̄ ore, pedibusq;, ac parte inferiore, quā rara tantū, & innocua lanugo operit. Vbi uenantem sensere, conuoluūtur in pilā, ne quid apprehendi possit p̄ter aculeos. In desperatione urinā reddunt tabificā, spinis, & tergori propter quod petuntur. Ideoq; artis est, uenari eos exinanito prius lotio. Capti, aquæ calidæ aspersu resoluūtur, & suspensi posteriorū pedum altero, enecantur inedia. Hac cute uestes expoliuntur. Cibos sibi præparat in tempus. Etenim uolutatus supra poma iacentia spinis affixa, unū non amplius tenens portat in cauas arbores. Idem mutationes aquilonis in austrū prænunciat, condens se cubili. Echinus, Græcis uas æreum significat, in quod testimonia coniecta signabātur. Sed & fœni partem, & ollæ genus. Item muliebris ornamenti non dissimile omnino brachialibus, & armillis. Pollux auctor. Dicuntur & in castaneis Echini. Eos tamen latine qui Erinaceos uocarit, non inuenio.

EX M. VERG. COMM.

CRedidit quondam antiquitas, homini ut pleraq; alia animalia inuidere etiā terrestrem Erinaceum, Testatusq; id Theophrastus est in eo quod reliquit commentariolo de his animalibus quæ homini inuidere dicuntur, quæ ille multa numerauit, Stellionem, Ceruum, Equum, Phocam, Lyncem, & pleraq; alia. Quorum Stellio exutam uere tuniculam, anguium modo deuorat, statim comitialibus utilem: cuius rei & Plinius testis est libro trigesimo, capite tertio, In locis fenestrarum, aut sepulchrorum cameris frequens hoc animal inueniri ostendens. Solereq;, qui eorum membranas has uenantur, incipiente uere, ex fissis harūdinibus textas, illis ueluti casas opponere: quarum angustijs id animal gaudet: eoq; facilius circundatū torporem exuit, quo inter harundines eas relicto non possint remeare. Nec ultra Plinius quicq; dixit, q̄ nullum animal fraudulentius inuidere traditum esse, cogitandum legentibus quod nos dicimus relinquens. Ceruus dextrum cornu terra obruit, contra rubetarum uenena necessarium. Equus pulli sui hippomanes præripit, ad amoris ueneficia quæsitum. Phoca coagulum euomit, ijsdem comitialibus optatum. Et Lynx urinā suam celat, multi in medicina usus, & in delitijs uitæ ad anulos expetitā. Sed omnia falso inuidere homini creduntur. Nullus enim brutis inuidiæ contra hominem sensus est; metuq; perturbata, aut aliter affecta id agunt anima-

lia hæc. Verisimileq; est Phocã, cũ capi & teneri se sentiat, metu, doloreq; id pati. Siqdẽ in eodẽ affectu, idẽ aliquando hoĩes animo pturbati patiunt. Et Stellionẽ tunicula suam, & equũ pulli hippomanes eodẽ, aut nõ dissimili naturæ affectu deuorare, q̃ canes & sues a partu statim secũ das suas etiã deuorare dicuntur, Lyncesq; & Ceruos ignotã nobis habere eius q̃d agunt aliquã cãm. Multa em̃ huiuscemodi bruta agunt, quorũ reddi rõ a nobis nõ potest. Ex hoc animaliũ homini inuidentiũ gñe, terrestris Erinaceus antiqs esse creditus est. Is em̃ teneri se sentiens, metu, affectuue alio pturbatus, in globũ se circũagit, circumactusq; noxiã spinis & cuti suæ urinã remittit: cuius cõtagio corruptæ, nec multo post deciduæ spinæ, desinũt in artibus habere usũ, & in medicina coriũ inutile fit. Eius cinere ad Alopecias nõ hic tm̃, sed ueteres Grecorũ medici, & Plinius pcipue utunt, ob egregiã siccãdi, discutiendiq; uim quã habet. Qua etiã potestate inueterata eius caro hydropi, quẽ Greci, Anasarca, uel Hyposarca uocãt, mederi a Diosc. dicta ẽ.

A

De Hippocampo. CAP. III.

Hippocampus marinum animal est, exiguum, cuius cremati cinis cum liquida pice, aut axungia, seu amaracino unguento illitus, alopecias replet.

ἱππόκαμπος

EX M. VERG. COMM.

Credimus olerũ & plantarũ erucas, quas Græci Campas dicunt, marino pisci a similitudine nomen dedisse. In locustarũ enim genere Hippocãpus a ueteribus numeratur. Breuem, paruumq; hunc piscem scriptor hic ait esse, & nihilominus magnitudinis nota illi coniuncta est. Quod enim Græci hippo, multis in natura adijciunt, grande significat, ut in Hipposelino, & Hippomarathro, aut Hippolapatho indicabimus. Sed id sic intelligendum est, ut comparatũ hoc animal, olerũ, aut arborũ erucis, grande sit: marinis uero beluis & piscibus, breue & paruum. Nec aliud hic intelligi uoluit dicens, paruum esse marinum animal.

De Purpura. CAP. IIII.

Purpura usta exiccat. Dentes abstergit. Excrescẽtias in carne cohibet. Vlcera purgat. Et ad cicatricem perducit.

πορφύρα

B

P. BARBARI COROLL.

Purpuræ, a Græcis Porphyræ nuncupantur. Hinc ipsas quoq; uestes Purpuras uocamus, auctor est Theopompus, tãti quondã precij fuisse, ut æquali argento penderentur. Nemo ignorat, Ostreorũ quoddã genus esse purpurã; idq; sanies eius, quẽ testis detractis colligeret, Ostrũ, ut Victruuius inquit, appellata est. Ostrea porro inquit Galenus, penultima correpta, & producta differunt. Producta genus est Aristoteli, ad oĩa testacea, ut per diphthongum ει scribantur ὄστρεια uidelicet. Correpta uero species est eius una. Quibus respondere apud nos quidã uolunt, conchã, per. χ. & Concã per. c. Sed auctores ipsi sunt, nec præter ipsos alius. Athenæus, ueteres per ει diphthongũ proferre solitos affirmat, nec aliter locutos Cratinũ, & Archilochũ, Platonẽ correpta. Sed placet Galeni ex Aristotelis auctoritate distinctio. Porphyrides ex auiũ sunt gñe, a Porphyrionibus diuersæ: sicut ab utroq;, Lathiporphyrides, siue Adiporphyrides, & lathiporphyræ. Illud obiter notauerim, Porphyriones a nobis uisos esse in agro Patauino, allatos ex Hispania, quos ibi Telamones uocãt: siue quia statuæ uiriles, quibus mutili & coronæ sustinent, ita nominãtur: siue quasi thalamorũ & pudicitiæ custodes. Etenim scribit Athenæus, uolucrem hanc sensum adulterij habere, ac significare id patrifamilias, in cuius domo alitur, nõ uoce quidem, aut omnino aliter q̃ suspendio. Nisi quis Telamones, quasi nutriculas esse dictos putet. Ita enim Græci Altrices uocãt. Porphyrioni similis est Tetrax appellatus, ut Athenæo placet, Gallos gallinaceos uincens magnitudine. Vox grauis. Caro si mãdatur, struthionis sapore. Pendent ei ex auribus utrinq; cartilagines, atq; cristæ, ut in Gallo Gallinaceo. Epicharmus, & Alexander certe myndius, qui aues scripsit, pusillã uolucrem hoc nomine intelligunt. Tetrax inquit auicula est, a uoce dicta, quã oua pariens emittit. Plumis color macularum sorde uarius, perpetuisq; lineis. Magnitudine Spermologi eius, quã nos Spicilegam, siue Frugilegã uocare possumus. Quicq; Frugilega nomen generis est, ita uictũ quærentis apud Aristotelem. Rura ipsum passerculũ uocant Spicilegã, detrita modo priore syllaba. Ab eodem auctore Scolopax, atagenis colore tradit, Gallinaceo generi persimilis, quã Theodorus Gallinaginem, uernaculã uocem secutus (ita enim uulgo nominatur) interpretatus est.

Pli. li. 9. ca. 36. 37. 38. 39. 40.

C ## De Buccinis. CAP. V.

κήρυκες EAdem præstant concremata Buccina, sed uehementius urunt. Si quis salis plena, fictili crudo adurat, dentifricio conueniunt. Am bustis utiliter illinuntur, quibus solui medicametum non oportet. Nam posteaq̃ uulnus cicatricẽ duxerit, ipsum in testæ modũ induratũ, spontẽ sua decidet. Fit etiã calx e Buccinis, ut in eius mentiõe demonstrabimus.

BARBARI COROLL.

Pli.li.9.ca.36. BVccina, a Græcis Ceryces dicũtur. Muricũ nomen gñalius esse uideo, q̃ Buccini, ut pote quod & Purpurã quoq; cõprehendat. Illud notare libet, Cerycas a nostris uerbũ ex uerbo Buccina cõuerso s esse, q̃ Ceryx idẽ sit quod Præco: q̃q̃; & a cera, quã muco similẽ attritu mutuo saliuant, cognominari posse uideantur: quod Græci κηρίζειν dicunt. Muricum generis sunt, inquit Plinius, & quæ uocant Græci Colycia, Alij Corycia, turbinata æque, sed minora multo, efficaciora etiã, & oris halitũ custodientia. Athenæus hæc non muricũ, sed chamarũ generibus contribuit: easq; in Macedonia κωρυκοὺς dici, Athenis χρῦα. In cætera Græcia, Tracheas, hoc est, asperas, uocari prodit: quod & Plinius fere aliubi secutus uidetur.

EX M. VERG. COMM.

NOn paruã naturalis historiæ partem, mare & maritima faciunt, nec parum in homine laudanda eorũ cognitio: tam late uis utriusq; rei patet, totq; modis ad uoluptatem, necessitatemq; humanã instruunt uitã: & tanta est in mari nascentiũ uarietas, quæ si quis numerare, & ex his quas habent notas secernere conet, quod pene impossibile sit incœperit, & huic scriptori inutilem laborẽ inierit: qui ex tã multis pisciũ, & testarũ quæ toto mari nascunt generibus, pauciora quædã ad hominis morbos & medicinæ usum elegit. Poterũt uolentes ex Aristotele, Plinio, & plærisq; alijs reliqua longius & certius cognoscere, & q̃d ad Purpurarũ Buccinorũq; sapores, & in medicina uires aliquas priuatim ptinet, nõ contemnendã ab Athenæo historiã, quo loco de Ostreis agit, audi...: Nos eã ganeæ multũ, medicinæ uero parũ necessariã relinquimus.

D ## De Ionijs. CAP. VI.

ἴονια IOnia uocantur Purpuratum Buccinorumq; media, qua parte testæ uolumen clauiculatim intorquetur. Cremata simili modo, maiorem Purpuris Buccinisq; facultatem urendi consequuntur, ut pote cum ea parte eorum natura prematur. Buccinorum carnes ori gratæ sunt, & stomacho utiles. Sed aluum non molliunt.

BARBARI COROLL.

IOnia, sunt qui florẽ esse credãt eum, quẽ Purpuræ, ut Aristoteles scribit habent, & Buccina, & qui a Democrito Anthos porphyrios dicat. Alia nigrũ, alia q̃d rarius est rubentẽ, mediũ inter Papauerculũ & Ceruiculã, ut Athenæus testatur. Est aũt Papauerculũ in Buccino pars eius ima esculentaq;: q̃q̃ oĩs callus pinnæ & conchilij interior Papauer quoq; dicit, ut idẽ auctor scriptũ reliquit. Est & in Polypo, qui & Polyps dicitur, & Anosteos suũ papauer, ea pars uidelicet, quæ supra uentrẽ eius folliculi specie conspicit, liquore plenus, non atro ut in sepia, sed rubente. Ego in Dioscoride nõ Ionia, sed Cionia, hoc est, uerbũ e uerbo, Columellã lego: ita scriptũ in excplaribus aliquot inuenias. Est & uasculi genus Cionion, siue Cion: quo noĩe in hodiernũ usq; diẽ utunt Caupones, hoc colũnas, a nostris ex interptatione Greca uocitatũ putes. Vnde apud iuris pitos Colũnariũ: q̃q̃ non colũnariũ, sed colũbariũ fortasse pnunciandũ sit: Instrumenti genus ita nominatur Vitruuio, ad aquã hauriendam, per tympana. Etiam si a colluuie, Colluuiarium sunt qui legant. In quo illud mihi occurrit, Columbarium non a columbis, sed a græco uerbo, quasi colymbarium uenisse: quando Græci κολυμβᾶν, & colymbistas uocant, quod nos urinare, & urinatores dicimus. Vrinatorium ergo uas, quo uidelicet aut Vinum promitur, aut aqua, Columbarium a ueteribus dictum existimare possumus. Alioquin & columbæ ab hoc ipso uerbi Græci significatu appellantur. Quid si Columnarium apud Iurisperitos pro mensa lapidea, quę Cartibum, & Cartibulum quoq; dicebatur accipias? De qua M. Varro. Altera inquit, uinaria mensa erat lapidea, quadrata, oblonga una Columella, uocabatur Cartibulum, in qua uasa ponerentur ænea.

De Myacibus.

De Myacibus. CAP. VII

A

MYaces laudatiſſimi in Ponto. Cremati eundem Buccinis effectum præbent. Priuatim plumbi more eloti, oculorum medicamentis cum melle utiles habentur. Genarum craſſitudines abſumunt. Albugines purgant, & cætera quæ oculis caliginem offundunt. Carnes eorum ad canis morſus utiliſſime imponuntur. μύακες

BARBARI COROLL.

MYtuli, Græci Myas, & Myacas appellant, Hippocrates Scaphidas. In harenoſis ſponte natura proueniunt. Quidam prius his genus faciunt eorum, qui proprie Myes dicantur: quorum proprietas ſit, congregari muricum modo, & uiuere in algoſis. Ii mutuo attritu, lentore cuiuſdam ceræ, Meliceram uocatum, ſaliuant. Gratiſſimi autumno ſunt, & ubi multa dulcis aqua miſcetur mari. Ob id in Aegypto cõmendatiſſimi. Procedente hyeme amaritudinem, coloremq; rubrũ contrahunt. Degenerant, ut Atheneus & Plinius teſtant, in duas ſpecies. In Myias, ideſt, muſcas, & Mytulos. Mytuli ſalem, uiruſq; recipiunt. Muſcæ, ſiue ut in exemplaribus quibuſdã Plinianis legit, Myiſcę, differunt rotunditate, minores aliquanto, atq; hirtæ, tenuioribus teſtis, carne duriores. Laudantur apud Græcos Epheſij. Eſt & piſcis Muſce, Ponto cõmendatus, ex Atheneo. Plautus in Rudẽte, nominat qdem Muſculos. Captamus inquit Echinos, Lapadas, Oſtreas, Balanos, Vrticam marinam, Muſculos. De Mytulis intelligat, an de piſce Mure, iudicent legentes. In Ariſtotele Myſtocetus piſcis, a Theodoro Muſculus conuertitur. Pli. li. 32. cá. 11.

EX M. VERG. COMM.

QVæ ſequuntur Tellinas, non Myacas, Mitulos a Romanis dici teſtatus Athenæus eſt. Nos tamen aliorum in ea re obſeruationem ſecuti, Myacas, nõ Tellinas Mitulos uocauimus. Similitudo, & iidem fere eorum natales, nominum uagam & incertam hanc rationem faciunt. Quod in multis fieri quotidie uidemus, deficientibus in tanta rerum naturæ uarietate & copia, proprijs earum appellationibus. Eſt in Mitulis his, ubi nos legerimus mederi eorum cinerem palpebrarum aſperitati, non craſſitudini. Idq; Paulus Aegineta lib. 6. etiam cõfirmat, niſi uitium in eo ſit. Nos tamen cõmunem lectionem ſecuti ſumus, confirmante eã Plinio, qui lib. 32. cap. 5. de mitulis hęc ait. Lauantur quoq; plumbi modo ad genarum craſſitudines, & oculorum albugines. Perſuaſit & illud etiam, nihil in his mutare: q facillimus lapſus eſt in græcis ab aſperitate, in craſſitudinem: ſiquidem una tantum mutata litera, τραχὺ, quod aſperum, παχὺ quod craſſum eſt fit: multiſq; locis occurrit in hoc ſcriptore huiuſcemodi uitium. Craſſitudo autem genarum, quam nos craſſas palpebras uertimus, Galenus in Iſagoge ſua fieri dixit, cum inuerſæ a natiuo habitu palpebræ, duriores, carnoſioreſq; fiunt. B

De Tellinis. CAP. VIII.

REcentes Tellinę aluo utiles, ſed maxime ius earum. Salitæ urunтur, tritæq; in cinerem, & cum cedria inſtillatæ, auulſos pilos renaſci non patiuntur. τελλῖναι

BARBARI COROLL.

QVui Tellinas interpretãtur in Martiali poeta Mytulos, improprie locutos arbitror. Cũ aliud genus eſſe Mytulos, aliud Tellinas Dioſcoridis autoritate cõſtet, Atheneus certe Mytulos a romanis uocari, eas uidet̃ exiſtimaſſe. Sunt q Tellinas, & Ctenia, ideſt, Pectũculos, idẽ eſſe iudicent, a celeritate creſcendi nominatas, ὅτι τάχιϛα γίνονται τέλειαι, hoc eſt, ocyſſime pficiunt̃. Qđ Ariſtoteles; tã Pectũculis, q̃ Purpuris tribuit cõe. Año em̃ magnitudinẽ totã implẽt. Plinius certe medicinas quę hic de Tellinis reddũt̃, ad uerbũ fere Pectũculis adſcripſit. Tellinas ad Canopũ in ægypto frequẽtes eſſe narrãt: quarũ tenuiores, exilioreſq;, Baſilicas, hoc ẽ, regias appellãt: his dulciores eſſe fluuiatiles e Nilo. Romę circũferunt̃ puſillę quędã cõchulę, quas q uendũt, Tellinas prędicãt. Hę uulgaribus conchis minores, & leuiores ſunt, & cãdidę, nec ſtriatæ: quas Veneti piſcatores, a capparis ſimilitudine, Capparoculas appellant.

EX M. VERG. COMM.

NVllibi, qđ hactenus legerim, Plinius Tellinas appellauit: et neſcio, an cõmune hoc multis in mari nomen ſit quę celerrime in integram ætatem abſoluuntur. Nouit noſtra ætas Tellinas

C in mari ubiq; nascentes, quotidiani in cibis usus. Nihil illis Paulus Aegineta tribuit quod non a Dioscoride illis tributum fuerit, priuatim primo sub Tellinarum titulo, mox iterum ubi de omni esculento iure agit, quo loco Tellinarum aluum maxime deijcere ait.

¶ De Chamis. CAP. IX.

χῆμαι

CHamarum, Conchularumq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet. Id cum uino assumitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.32.ca.11.

CHamæ, a Græcis χῆμαι, species sunt Cōcharum. Aliud in mari uidetur piscis esse genus Chamæ, quas Hiatulas quidam interpretantur, habentes uuluam, sicut & qui Erythini, hoc est, Rubelliones dicuntur. Nisi quis ita distinguendum putet, quod & Aristotelis præferunt codices, ut Chamę hiatulæ interpretētur: Chamas autem concharum speciem agnoscas. Chamarum duo redduntur genera. Tracheæ, hoc est, asperæ, mali succi, quas & Ostrea cognominant, & in Macedonia Corycos, & Athenis Crios, ut in Murice diximus. Alterum lęues, multo meliores, & crassiores, ob id & Pelorides, & Pelorinæ a quibusdam, & Basilicę uocantur, & ab Helio spartiano Liostrea. Etiamsi lithostrea mendose legeretur. Esset hic de Conchis, siue quod idem est, Ostreis, & Conchylijs tractandi locus, sed copia deterreor. Sufficiat primatum gulæ huic generi datum esse, adagio inde nato. Conchylia uiduarum cupediæ, ut est apud Sophronem mimographum, & Phalerępum Demetrium. Nec illud prętermisero, Conchę genus, ex qua margaritæ, unionesq; uellantur, Berberion, & Berberi ab incolis uocatū esse, Pinę, aut Pectunculi effigie, nisi q nec auriculas habet ut Pectunculus, nec operculū exterius, sculpturis ullis asperū, sed lęue. Coloris quoq; nomen Conchylium, & chliaro conchylium, & cōcha ægyptia Paralios cognomine, quam & Pninā uocat Democritus. Idem Chrysocōchyliū fieri docet, sed fictitium, & metallicum, sicut & Chrysocorallium, quod item & gemmæ est nomen.

EX M. VERG. COMM.

D LOnga est in Athenæi ostreis Chamarum historia: q forte sic dictas quondam fuisse ait, παρὰ τὸ κεχηνέναι, id est, q aperto ore, & hiantes, contra q̄ alia in hoc genere semper sunt. Ex qua caussa latinorum aliqui Hiatulas eas appellauerunt, nominis rationem, & animalis naturam secuti. In genere minimorum ostreorum Chamæ sunt, tanta cū alijs affinitate, ut facile in antiquis scriptoribus cōfundaī earū historia. Nihil difficilius in tota huiuscemodi rerū cōmētatione est, q̄ in appellationibus his concordem ueterū historiā ostendere: ob id nos eam peritioribus relinquimus, contenti ab hoc scriptore didicisse, omnium huiuscemodi conchularum in soluenda aluo eandē uim & naturam esse. Fuisseq; in deijcienda aluo antiquis morem, conchulis his uti, indicauit M. Cato centesimo & quinquagesimo octauo sui de re rustica operis capite, inter cætera Mytulis tribus ad eam rem utens.

¶ De Onyche. CAP. X.

ὄνυξ

ONYX conchylij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur. Quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur, suauem ideo spirans odorem, quod Conchylia inibi nardi pabulo uescantur. Colligitur posteaq; stagnantes aquæ æstiuis squalloribus inaruerunt. Laudatissimus qui a rubro mari defertur candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atq; minor conspicitur. Ambo odoris gratia suffiuntur. Sed aliquatenus castoreū olent. Iidem suffitu excitant fœminas uuluæ strangulatu oppressas, comitialesq;. Poti uentrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit quæ Purpura & Buccinum.

BARBARI COROLL.

Pli.li.32.ca.11.

ONyx græce dicitur, quod nos Vnguem odoratum uocamus, Ostracium nōnulli appellant, siue Ostracon. Galenus Poma, hoc est, cauū, siue quod idē est, Opculū, etiā in purpuris. Onycē uero Paulus testam uocari dicit conchylij duntaxat Indici, quod & Cōdyliō appellat. Condylos certe Ostrei genus est, eidem Paulo, ut alios pręteream. Vngues uocanī & quos Solenas Gręci dicūt. Eos deniq; Donacas, & Aulos, Theodorus modo Vngues, mō Digitos ap

pellat, in utroq; Plinium secutus. Hinc & piscatores Ostrearum Solinistæ nominabantur, ut Atheneo placuit. Et ampulla unguenti Onyx quandoq; dicitur, Porphyrio grammatico. A

EX M. VERG. COMM.

Plinius Ostracum cõmuni omniũ testaceorum appellatione uocari Onychen hunc dixit. Posteriores Blattã bizantiam dixerũt. Hic Onychem generis nomine etiam appellat: quando ubiq; nascentes testæ, in quibus leuor sit & candor, eodem hoc nomine censentur, quod ab ungue humano factum sit, & ad gemmas marmorisq; certum genus translatum etiam fuerit. Ex eodem enim humano ungue, quem græci ὄνυχα dicunt, Onyx: & Sardonyx gemma, & Onychite marmor ab antiquis dicta sunt. Ex eodẽ plura alia etiam, quę in gręcis & latinis passim leguntur. Variauit natura omnes has in mari testas, uoluitq; eas coloribus, figuris, & quantitate differre: ut nominibus etiam distinguerentur. Onychesq; priuatim dicti sunt, in quorum testis nulli margines, nullæ rugæ, nullę concauitates, nullæ asperitates essent, sed toto corpore leuor & candor, quales in humano ungue sunt. Ex hoc genere indicus Onyx est. Dico autem Indicum: quoniam ut ab alijs secernatur, gentis nota illa nomini adijcienda est. Sic enim Paulus Aegineta eum appellat. Sic etiam gręcorum ueteres aliqui codices adhuc habent. Sentiri in eo Nardi odorem Diosc. ait: ꝙ in palustribus Indiæ Nardum ferẽtibus inueniatur, uescaturq; ea. Non satis certa re, quo modo in palustribus Nardus uiuat, cui in arida uita est: aut si iuxta paludes illas Nardus nascitur, quo nam modo ostreum, cui natura est scopulis in mari hęrere, extra aquam uesci in arida possit. Barbarus ut alterum scopulum uitaret, in alterum incidit, adiecitq; quod alioquin in Diosc. non legitur. Neq; eñ ille ait, in paludibus Indię nasci Onychem, ubi regio eius nardifera est, sed inueniri in Indiæ paludibus Nardum ferentibus: nec alia præter hæc in eo sunt. Credimusq; nos respondere quæ in hoc capite leguntur, his quæ in Malobathro a Dioscoride & a nobis dicta fuerunt, plura. s. odoris similitudine in censum & nomen Nardi uenisse, quæ multa tunc numerata ab hoc fuerunt: & inter ea quod Malobathrum antiquitas uocabat, folium tãtum quod in paludibus Indiæ fluitans inueniretur odore Nardi, lectumq; ad multos usus seruaretur. Nec tñ inclinat animus nobis, quas hic modo Indiæ nardiferas paludes dicit, easdem illis esse in quibus Malobathrũ inueniri & colligi antea tradidit, sed pro comperto rem habere uidemur. Siqdem utrobiq; ait siccari paludes illas æstate. Cũq; in eis Malobathrum inueniatur, odore Nardi foliũ, & ob eum odorem in Nardi nomen a multis adscitũ, nihil impedit, ne constituamus hoc loco, ex cõmuni omniũ opinione, qui Malobathrũ cũ Nardo miscerent, Nardiferas hunc dixisse paludes, quę re uera non Nardum, sed Malobathrum ferrent. Constitutoq; hoc, facile & sequax est quod sequitur, pasci Nardo in paludibus his indicos Onyches, parato & ubiq; exposito sibi cibo, & quem extra aquas contra naturę suę leges quęrere non cogerent. Nunq; enim legisse me memini, in ostreorũ genere esse quę ambigua sint, & quæ, qualia plęraq; alia quotidie uident, in aqua pari & arida agere possint. B

❡ De Cochleis. CAP. XI.

TERRESTRES Cochleæ, stomacho utiles sunt, & non facile corrumpuntur. Optimæ Sardonicæ, Aphricanæ, Astypaleicæ, & quæ in Sicilia, Chio, & Liguriæ alpibus gignuntur, Pomatiæ, idest, operculares cognominatæ. Marina stomacho idonea, & facile aluo excernitur. Fluuiatilis uirus olet. Quæ uero uepribus, frutetisq; glutinata cohæret, quam uocant nonnulli Cesilon, uentrem & stomachum turbat, uomitiones excitat. Crematæ omniũ testæ, excalfaciendi & urendi naturam sortiuntur. Purgant lepras, uitiligines, dentesque. Emendant oculorum cicatrices, & uitia cutis in facie, albugines, ac uisus hebetudines, si ustæ tritæque ex melle illinantur. Crudæ cum tegumentis impositæ, aquę inter cutem tumores exugunt. Sed non ante soluantur, quam omnis hauriatur humor. Podagricas inflammationes leniunt. Impactos corpori aculeos illitæ euocant. Menses tritæ & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure & myrrha illitæ, cum uulnera alia, κοχλίαι χερσαῖοι

C tum maxime quæ nerui acceperunt, conglutinant. Tritæ in aceto, sanguinem naribus erumpentem infrænant. Viuæ corpus, & præsertim Aphricanæ cum aceto deuoratum, stomachi dolores mitigat. Trita cũ testa, uino & myrrha, si exiguum inde bibatur, coli, uesicæque cruciatus sanat. Terrestris, pilos incommodos replicat, si quis abraso acu lentore, pilum attingat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 9. ca. 56. & 32. li. 32. ca. 11. li. 30. ca. 12. Cochleam, & Limacem Græci Cochlian, & Cochlion appellant. Nam Cochlos, & Cochlax, marinos calculos significat. Est & Cochlos apud Aristotelem, animal testaceum, & aliud q̃ Limaces, a Theodoro dictũ Vmbilicus. Hoc & Cochlian est, ubi Aristoteles appellet, sicut Limacem quoq; Cochlon. Nobilitas precipua Solitanis. A patria item Balearicis: quas in speluncis nascẽtes, Cauaticas nominant. Aphricanis duplex genus. Nudarum, tectarumq;: quibus magna fœcunditas. Sicut Illyricis amplitudo. Nam Siculæ cõmendãtur q̃diu paruę sunt: quia magnitudo duras facit, aufertq; succum. Laudantur & Caprearum insulis. Prȩterea sunt quæ albæ, siue albulæ dicuntur, in Reatino agro. Itemq; aceratæ latęq;, multifariam nascentes. Itẽ minutę. Iã alię in usu sunta, liæ cibis damnatę. Cochlearũ uiuaria nepotibus priscis fuere, sapa, & farre, alijsq; rebus alẽdo eas, tanto successu, ut singularũ calix quadrantes. 80. caperet. In Aegypti Nilo grandissimæ feruntur, uocales ululãtium expressa similitudine. Saliua Cochlearũ, quæ punctis, acu, uel stilo carnibus manat, a Grȩcis, ut Galenus inquit, Myxa dicitur, hoc est, mucosus lentor, siue mucor, mucusue. Limacem Teucer ad exemplum quȩstionis ludicrȩ, ita finit, Animal sine pedibus, sine spinis, sine ossibus, crustatum, oculos nunc exerẽs, nunc retrahens. Cicero, terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguinecassam. Inuenio Limacis genus Cocaliam ab Aristotele uocari, & aliud Abrotonem. Quanq; sunt qui locustam putẽt, Item qui apem, Alij qui piratam in eo uocabulo intelligãt. Strabo Cocleas prȩdicat Linusias, ab agro, cui nomẽ Lino est, iuxta Pityuntem, medio inter Parianã coloniam, & Priapũ spacio. (Libro. 13.)

EX M. VERG. COMM.

D Domiportam Cicero, grȩcorum more, qui φερέοικον inter cȩtera nomina eam uocat, Cochleam dixit. Nec male una hac ratione laudata est necessario homini exemplo, ut sua omnia secum ipse etiam ferat, & Prienæi sapientis modo eas domi suæ opes coaceruet, quas nec hostis ferat, nec populetur bellũ. Idem Sanguinecassam appellauit: propterea, q̃ illi saliua & mucosus lentor pro sanguine sit, quo in oculorum medicina, ut hic docuit, ueteres utebantur. Quibus, quod hactenus inuenerim, nullus fuit usus exsudati igne ex Cochleis humoris, quo nostræ ætatis medicina, præsenti remedio utitur in his, quorum corpora ad tabem lubrica sunt, & macie cõficiuntur. Silicei operimenti cinere, carnibus, & crudis totis Cochleis contra aliquot hominis mala antiquitas tantum usa est.

De Cancris. CAP. XII.

καρκῖνοι CANCRORUM fluuiatilium exustorum cinis, qui duo cochlearia expleat, adiecto consimili radicis gentianæ modo, triduo potus cum uino, magnopere prodest canis rabiosi morsibus. Rimas pedum, sedisque, perniunculos, & carcinomata, cum decocto melle lenit. Triti crudi, potiq; ex asinino lacte, auxiliantur contra serpentium phalangiorumq; morsus, atq; scorpionum ictus. Decocti autem, & cum iure esitati, ijs prosunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauserunt. Necant scorpiones triti, & cum ocimo admoti. Possunt eadem marini, uerum inefficacius omnia præstant.

CARRBARI COOLBL.

Pli. li. 9. ca. 31. Cancer grȩce Carcinos, mirabile contra morsum canis rabidi remedium: prȩsertim ut Aeschrion parabat, qui popularis, & prȩceptor Galeno fuit, urens eos æstate in patella uiuos sub Canis ortum, cum sol in Leonem transisset, non nisi, 18. luna. Pelops medicus, idemq; Gale-

ni doctor, qui rerum omnium caussas, & effectus scire profitebatur, hanc Cancrorum uim in Canis morsu, qualitati corporis, ac materię, non proprietati naturæ tribuebat. Nec fere quisquam est, qui eum sequatur. A

¶ De terrestri Scorpione. CAP. XIII.

TErrestris Scorpio tritus & impositus, suæ plagæ remedium est. Quin inuenitur assatus ad eadem prodesse. σκόρπιος χέρσαῖος

BARBARI COROLL.

SCorpionum duo summa genera fere traduntur, Terrestres, & Marini. Sed Pausanias uidisse prodit & uolucres, pinnatosque, ut locustæ sunt, e Phrygia in Ioniam translatos. Pli. li. 11. ca. 25.

¶ De marino Scorpione. CAP. XIIII.

MARINI Scorpionis fel conuenit ad suffusiones oculorum, albugines, & hebetudines. σκόρπιος θαλάττιος

BARBARI COROLL.

SCorpionum, alij Pelagi sunt, atque alto mari capiuntur: alij Palustres, ac cœnosi potius. Preferuntur sapore pelagij, quos & ruffos colore prædicant, cum alteri sint subatri. Aristoteles & Scorpidas nominat. Nec constat, pro diuerso, an pro eodem genere accęperit. Scorpiæna certe, ut Athenæo placet, euidenter a Scorpione differt. Pli. li. 32. ca. 11.

¶ De Dracone marino. CAP. XV.

DRaco marinus replicatus atque impositus, ictus spinæ suæ qua ferit, medela est. δράκων θαλάσσιος

BARBARI COROLL.

ADiectum est huic Draconum generi Marinum, ut a terrestribus Aethiopię distingueret: qui, ut inquit Aetius, non ueneno, sed dentibus, quos similes aprugnis habent, opprimunt: colore enim uno, sed alij ruffo, alij cinereo, alij nigro. Pręterea iubarum umbra tecta, prominentibus e mento barbulis, ore uasto, lingua præpeti. Pli. li. 8. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

NOn ab re fuerit quęsijsse, ut in Scorpione dictum est, an eundem illum Draconem qui uulnerauit, medicinam uulneri a se facto, facere dicat: an ex eodem genere quem potuerit aliquis habere. Nobis in priorem illam partem animus inclinat. B

¶ De Scolopendra. CAP. XVI.

SCOLOPENDRA in oleo decocta, si illinatur, auellit capillos. Sed contactu pruritus facit. σκολόπενδρα

BARBARI COROLL.

SColopendra Marina dicitur, quoniam et terrestris sit, ut post liquebit. Dioscorides Ophioctenam quoque nominat, aut Scolopendram, aut uermem scolopendræ similem accipiens, libro huius opis extremo. Emorsis inquit a Scolopędra, siue Ophioctena, locus ambitu colliuescit. Pli. li. 32. ca. 11.

EX M. VERG. COMM.

QVales terræ Scolopendræ, siue Centipedes sunt, tales & marinæ, longiores, tereti corpore, & infinitis pene pedibus ingredientes, notissimum omnibus insectum, & ex quo rustici futuræ pluuiæ præsagia aliquando accipiant.

¶ De Torpedine pisce. CAP. XVII.

MARINA Torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus uehementiam mulcet. Eadem apposita, conuersam sedem, prociduamque coercet. νάρκα θαλάσσια

BARBARI COROLL.

TOrpedo, a Græcis dicta Narce, nomen utraque lingua ex argumento inuenit, quod etiã e longinquo, aut si hasta, uirgaue attingatur, quamuis pręualidos lacertos torpescere, quãlibet ueloces ad cursum p[illegible]des, alligari faciat. Est & Turpæna piscis maritimus, a quo Cerati quoddã genus, ad duricias emolliendas appellatum est a medicis, ut est apud Paulum. Pli. li. 32. ca. 1. 3. li. 9. cap. 51.

C EX M. VERG. COMM.

AB euentu græci suam Narcem, Romani suam Torpedinem dixerunt. Vtrisq; em̃ in sua appellatione eadẽ piscis nota & uis indicatur: quæ tanta esse traditur, ut hamo capta, per ferrũ, setam, harũdinemq; in piscatorẽ torporis sui naturã & uim Narce trãsferat, & limo obruta, adnatantes pisciculos eodẽ torpore imobiles corripiat. Ignaui ingenij piscis, & qui, quã alij manifestam & generosam uenationem faciunt, clandestinis dolis, & quasi ueneno quodam hęc sibi acquirat: quasi Maronis illud ad uitam magis laudauerit, Dolus, an uirtus quis in hoste requirat: Hanc Paulus Aegineta uiuentem, ad arcendos capitis dolores capiti imponi iussit: idq; eodem illo torpore facere, quo membra omnia hominis contactu eius torpere creduntur. Viuentem pręterea in oleo coqui, oleoq; illo utiliter inungi articulorum dolores: & præter hęc, quod hic de procidente & inuersa sede ait. In cuius mali significatione, non placet quod Barbarus ait, procidentis interanei, aut euersi morbum coercet. Latius enim interaneum patet, & hic sedem tantum dicit: & inuersam, non euersam eam partem appellat.

¶ De Viperinis carnibus. CAP. XVIII.

ἐχίδνης σὰρξ

VIperinæ carnes si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt. Neruorum uitijs auxiliantur. Increscentes strumas reprimunt. Detracta autem cute, caput caudaq;, quoniam carne uacant, amputari debent. Quippe commenticium est, quod præcipitur, certam utrinq; mensuram pręcidi oportere. Reliquum uero corpus elotum, dissectumq; discoquitur cum oleo, uino, salis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui Viperas esitent pediculos procreari, quod plane a ueritate abhorret. Adijciunt alii qui, longam senectutem agere, qui eo cibo uescuntur. Sal ex eis ad eadem D conficitur, sed inefficacior est. Viua autem Vipera in fictile nouũ demittitur: adijciuntur salis, caricarumq; tritarum singulatim quinq; sextarij, mellis cyathi sex: mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus inassatur, donec sal in carbones redigatur: qui postea tritus in pulueris faciem, reconditur. Plærumq;, quo stomacho gratior fiat, immiscetur Nardi spica, aut folium, aut Malabathri momentum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 10. ca. 62

VIpa Echis, & Echidne a Gręcis uocata. Sed prior mas, sequẽs fęmina est. Hęc colore suffla uo, multis maculata capillamẽtis cernit̃. magnitudine cubitali, aliqñ etiã palmorũ ternũ, utiq; si nõ sit Indica. qppe quã cubitorũ. 9. & dodrãtis a se uisã Nearchus, & Strabo p̃dicãt. Cauda Viperę nõ paulati gracilescente, sed uniuersim, & ,ptinus Vipa, & sine carne. Oculi subrubẽt, caput latiusculũ, ceruix angustior. Aluus ,pminula, meatus ad extremã caudę. Incesus geri ,p ximus, dẽtes canini quatuor. Cõtra mari, angustius caput, ceruix crassior, corpus uniuersũ tenuius & ,pcerius, meat supiore uẽtris pte festinãtius. Dẽtes canini duo, totidẽq; uulnera. Horis septẽ, sũmũ die. 3. cõficiũt Vipę. Sũt q Dipsadas a Vipa nõ distinguãt: nisi q; Dipsades salsa loca incolũt: unde fiat, ut caro earũ salsa q̃q; sentiat, alienaq; sit medicinę, uehemẽtissimã sitim afferẽs uẽtribus, et inde nomẽ: quales in Africa plurimę nascant̃. Nullę in Italia, ,ppter cœli, soliq; mollicię. Hoc se Gal. Romę ab ijs, q serpẽtes uenant̃, Marsiq; dicant̃, accepisse scribit: nec tñ omnino credere. Cubitales esse p̃hibent̃ crassitudine, in gracilitatẽ se minuẽte, nigris & russentibus inspũctę maculis, angustiore q̃ Viparũ capite. Diosco. etiã Pręsteras uocari eas uoluit. Solinus distinguit. Percussus inqt distendit̃, & corpulẽtia enormi dissilit. De Vipa, ut cõstat, Theriaci pastilli fiũt, q queadmodũ cõficiãt̃, alio loco indicabimus. Viperã Italia mõ aut nõ habet, aut nõ agnoscit. Quãq; sũt q Marsos Angues, ut inqt Eustathius, & ut uulgus ipsũ mõ uocat Marasos, ,p Vipis accipiãt: ita passim uocãtib. Hispanis, ex qbus q sũt minus atri, Aspides ru ribus dicunt̃. Aspidũ uero tria gña. Chelidoniæ, ab hirundinũ colore, iuxta ripas amniũ, sed Nili p̃cipue uersant̃, paulo cubitalibus maiores. Secũdũ genus Chersææ, hoc est, trerestre, sub uiridi fere, aut cineris colore, cubitorũ quinũ. Maiores ijs sunt Ptyades, qbus idem color, sed & auro quoq; proximus. Intra horas oẽs cõficiũ: celerius Chelidoniæ, tardius Ptyades. Mas

binos ictus, fœmina quaternos relinquit. Ptyadem fuisse, quam Cleopatra sibi admouit, Galenus auctor. Hæc ceruicē exporrigens, metit ex interuallo quē feriat, Solinus Hypnalem dicit appellari, necantē somno, qua uitā sibi Cleopatra inuiderit. Aspidas in Aegypto, Nicāder ait, sunt qui ferūt alias dodrantales, quæ citius interimāt, alias etiā passum iustū longas. A

EX M. VERG. COMM.

Negabant quondā Marsi, gens quæ in Italia impune serpentes uenaret, & tractaret, Viperas in nostro orbe nasci, ob cœli temperiem, & molliorem soli naturā. Id tamen non credere se Galenus ait. Omnes contra Aphricæ, peculiare hoc naturæ malū potius, q̃ animal esse testati sunt. Iidem non satis certe genus & formā Viperæ descripserunt: alijs Dipsadem: alijs Præsterem, alijs aliud genus & nomen Viperæ assignātibus: alijs hac forma, alijs illa describentibus. Longum sit, si Strabonis, Galeni, eiusdem scriptoris huius, multorūq; aliorum dicta hoc loco congesserimus, & præter longitudinē superuacuum etiā: cum ante nos plura ex his Barbarus in Corollario suo retulerit, quæ poterunt uolentes ab eo intelligere. Nos propositū nostrum agentes, ex ueterum Græcorū decretis primū monebimus, calido siccoq; palam temperamento esse Viperinas carnes, totumq; corpus per cutem purgare: ideoq; ab elephantijs suis, solo hoc cibo, multos ad sanitatē restitutos fuisse, testatus libro sexto Paulus Aegineta est. Nec minus libro 4. quo loco de mali illius curatione agens, Viperinis carnibus uti iubet: & si sit earū copia, nihil æque in cibo prodesse testatur. Iubet præterea, cōfecto uiperinis carnibus sale illo, de quo pauloante dictum est, pariter uti, nec minus prodesse. Quem ille Theriacū ideo uocat, q̃ ἐκ τοῦ θηρίου, id est, uenenato, & serpente hoc animali confectus fuerit. Idem contra strumas eodem Dioscoridi, aut non dissimili remedio pugnat. Hic Viperæ carnibus strumarum incrementa sisti ait: Ille non uiperam, sed quem Græci ὄφιν uocant, iubet in fictile gypso circūlitum conijci, & in fornace cremari: tum addito fœno græco, melle subigi: eaq; ratione uti. ὄφιν autem intelligere oportet, quē nos Anguem dicimus omnibus notū. Vtitur medicamēto etiā ex aspidibus cōfecto. Ex quibus cogitatū a nobis aliquādo est, nō adeo differre Viperas ab Aspidibus, & nostrates Angues nō dissimiles penitus uires habere posse: quodq; in Africanis laudatur, & alijs anteferri siccitate regionis, & cœli temperamēto fieri. Iubet deinde in præparādis ad cocturā Viperis, detrahi primū pellem, mox caput & caudā amputari, quia minus, aut nihil carnis hæ partes habent. In qua amputatione dānat, fabulosumq; esse dicit, quod quidā præceperunt, certa aliqua mensura auferendas Viperæ partes illas esse. Quod tamē antiqui oēs testati sunt, eamq; digitorū quatuor fore decreuerūt. Plinius lib. 29. cap. 5. cuius hæc uerba sunt: Quatuor digitorū mensura utrinq; præcisa. Paulus Aegineta primo quarti uoluminis capite in Viperæ coctura, προαποκοπεισῶν πρότερον τῶντε κεφαλῶν αὐτῶν καὶ τῶν οὐρῶν ὅσον ἀπὸ δακτύλων τεσσάρων. Quod est, amputatis antea capitibus & caudis quatuor fere digitorū mensura. Id ipsum & plærīq; alij testant. Nec dānat, negatq; Dioscori. earum partiū amputationē, sed quā uulgus amputatiōis cām opinat, quia, scilicet ueneni sedes in his partibus sit: fabulosamq; huiuscemodi historiā testatur, & q̃ certa mensura amputādæ illę partes sint. Caussa em̄ amputationis est, nulla in his partibus caro, & ob id inutilitas, cōiecturaq; satis ad mensurā est: ideoq; & Paulus Aegineta quatuor fere digitorū dixit, qui per latitudinē, & ut in manu se contingūt intelligendi sunt. Cōiūctū huic est, quod nos uitiosum oīno suspicamur, & ex similitudine uocis alterū ex altero participio factū esse, τὸ δὲ λοιπὸν πλύναντας καὶ τεμαχίσαντας, &c. Quod si uerbū de uerbo uertas significat, postremo aūt lotā, & in frusta dissectam Viperā, &c. Lauare em̄ πλύνειν est. Et si sic legat, dubitandū non est, quin lauari ante cocturā Viperā oporteat. At nō sic in omnibus grēcis legit. Vidimus em̄ nec spernendæ fidei codices, in quibus non πλύναντας, id est, cum lauerimus, sed πλατύναντας, id est, cū aperuerimus, & quasi diffisa inferiore parte diuaricauerimus, tunc in frusta dissectā coqui oportere: nullo alio sensu, q̃ ut significetur, oportere Viperā euiscerari, detractisq; interaneis omnibus tūc coquendā esse. Persuademurq; in eo facile, q̃ hic sensus a rei necessitate non abhorret, q̃q; integra adhuc lectio in aliquibus hæc est, & q̃ Plinius eodem loco ait, exemptis interaneis discoqui in aqua, aut oleo, &c. & præter Pliniū Paulus Aegineta eodē loco. Cuius hæc uerba sunt: ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν ἐντός, &c. Quod est, ablatis interaneis, quorū nulla fieri detractio, nisi aperta & dilatata inferiore parte poterat. Ideoq; nos, relicta lotura, exēptis interaneis coqui Viperā diximus. Addiderūt huic cocturæ aliqui, q̃ a Dioscori. non dicunt, rutā, & porrū. Neq; ab re fuerit, suspicari in tot rerū censu, potuisse librariorum incuria perire, aut ambo hæc, aut eorū alterū. Dubitandū illic etiā, quo loco Dioscori. ait credi, pediculos gignere qui uiperinis carnibus, aut earū iure uescant, fieri ne id, an contra non fieri pediculos Dioscori. dixerit his qui ea uescuntur. Multa enim in utrāq; partem afferri pos- B

C sunt. Galenus, Paulusq; Aegineta, quod hactenus legerim, nihil de pediculis his docuerũt, sed alter quod ad hanc rem faciat tantũ dixit, per cutem totũ uiperinarum carniũ cibo purgari corpus: potuitq; cõmuni purgationis appellatione illa, pediculos etiã intelligere, qui, ut in pediculosis a longa ualitudine fit, pellente corruptos humores natura, toto corpore aliquando gignuntur. Alter certius, longiusq; descripta eadem uiperinarũ carnium potestate, ampliore adhuc uoce usus, ait gigni in cute uiperarũ carnibus uescentiũ cuncta illa, quæ corrupti intra hominem humores gignere solent: numerauitq; scabies, lepras, labesq; alias, in quibus extima uitiatur cutis, nulla pediculorũ priuatim habita mentione. Quodq; in his fit propria earum carnium potestate, fieri & in aliis poterit, quæ quod crassum terrestreq; in humore nostro est, in exteriorem partem pellunt: in quo genere potuit & pediculorũ labes illa etiam censeri. Plinius tantũ pediculorum eodem libro his uerbis meminit. Ius, præter supradicta pediculos e toto corpore expellit. Quo uerbo usus, negare uidetur, quod Dioscorides, & si falsum mox dicit id esse, confirmat: nisi in expulsionis uerbo, non fuga & euectio intelligenda sit, sed ut in auibus, quæ pullos suos post incubitum excludere dicuntur, generatio, & quasi ex occulto & priuatione in lucem & uitam protractio, nec aliud expellere uerbum, q; ad generationem excludere Plinio illic significet. Quæ omnia longius dicta a nobis sunt: quoniam non desunt in græcis, in quibus contrario sensu μὴ γεννᾶν, quod est, non gignere legat. Nos in ambiguo communem lectionẽ secuti sumus, præsertim negãte id fieri Dioscoride. Variant in extremo capite non multo post antiqui Gręcorũ codices, suntq; in quibus πρὸσ ἐυσομίαν, quod nos, ut suauius ori sapiat, uertimus: & in quibus πρὸσ ἐυσομαχίαν, id est, ad stomachi utilitatem legatur. Habetq; utraq; lectio quo niti possit. In priore illa, & ratio, & cõmunis lectio est: in posteriore, ratio, & Plinii auctoritas, qui eodem libro & capite ait. Exuritur cum sale in olla, quem lingendo claritatem oculorũ consequũtur, & stomachi totiusq; corporis festiuitates.

¶ De senecta Anguium. CAP. XIX.

γῆρας ὄφιοσ

SEnectus Anguium in uino decocta, dolori aurium infusu, & dentium, collutione auxilio est. Addunt eam in medicamenta oculorum, sed præcipue uiperinam.

D

BARBARI COROLL.

Plin. 20. cap. 23. & 20.

SEnectus Anguina, græce Geras opheos, a Catone Pellis Anguina dicitur, Coriũ anguis a Palladio, Leberis ab Hippocrate. Inuitat me Serpentiũ natura, ut præter supradictas de generibus earũ reliquis, quatenus ad Dioscoridis extremũ uolumen attinet, breuissime attingam. Hæmorrhus, & Hæmorrhois, a sanguinis effectu nominãtur, qui toto corpore percussis effluit. Ille mas, hæc fœmina est. Vtriq; colos arenaceus. Magnitudo palmorũ trium. Crassitudine paulatim, in tenuitatem descendẽte. Incessu tardo, & directo serpunt, ruffis, ut quidam scribũt, pedibus. Maculæ per totas, multæ, partim atræ, partim candidæ, squamis asperæ. Ob id ingredientes, strepitu sese produnt. Fœmina in aluum iacet serpendo, meatumq; uersus caudam inferiore situ continet. Mas autem uersus aluũ habet, ceruicemq; serpendo porrigit. Fœmina perniciosior, ut ex cuius ictu dentes gingiuæ, unguesq; decidant. Colore sabuli uisunt & Hammoditæ, maxillis Viperæ latioribus, cui & similis est, nisi q; uiperæ color suffuluus. Hos & Cenchrias nominat Aetius, cubitales eos describens, nigris maculis, cauda superiore parte scissa, & prædura: unde nomen inquit, Cenchriæ, ut cerchriam potius, q̃ cenchriam putem legendum. Nam Cenchrites, siue Cenchrinus, siue Cancros, aliud serpentis genus est, quod & Acontion, & acontitem, & acontiam aspidem, hoc est, Iaculum uocãt aliqui: ut idem uoluit Aetius, longitudine cubitorum binum in exilitatem fastigiatũ, uiride præsertim sub aluum, ut milio, cum recens eius seges est, uideatur persimile robustum. Pręterea se iaculi specie proripiens, infestumq; saltui. Erasistratus epar, colon, uesicam affici eorum scribit, quos Cenchrinus peremerit. Arenæ colore, & cerastæ magnitudo, cubiti unius, summũq; duorũ, squarrosa cauda, binis in capite corniculis, siue quadragenis, ut Solino placuit, squamis uero in uersum quendam sub aluo conditis: eo fieri, ut crepitum sibilo non dissimilem serpendo edant. Incessu obliquo. Nono die interficit. Dryini a quercubus dicũtur, q; in radicibus earũ, ut Galenus inquit, uiuant, in Hellesponto copiosi, odore tetro, qui & eos prodit, si quis aggrediatur eos perimere. Olfactu multantur, nec alterius rei odorem præterea sentire perhibent. Qui uero supergredit̃ imprudens, crura tumescere, cutem pedibus abscedere, manus quoq; ipsas curantium eodem modo periclitari. Amplitudo bicubitalis. Præpingue corpus, muni-

tum, loricatūq; squamis durissimis, in quibus Aeripennes muscæ latitant, quæ ipsum animal conficiunt. Amphisbæna similis est Scytalæ tereti, & æquali corpore, uti ne caput utra parte sit cognosci possit. Amphisbæna etiā biceps est, ut inquit Galenus, & utraq; parte ingreditur. Vnde nomen. Cæterū nec Amphisbæna, ut Aetius existimat, interficit, nec Scytale, præterq; chalcidica, eandem afferens quam uipera perniciem. Scytale tanta uarietate fulget tergoris, ut notarum gratia moretur obuios. Prima ponit exuuias. Hydros, siue Natrix primū in terra uiuit, & Chersydros appellatur. Deinde in aqua. Similis est aspidi pusillæ, præterq; q; ceruicem latam non habet ut aspides. Nominatur ab Aetio & Parous, in Syria proueniens, modo æris colore, modo nigricans. Item Spathiuros apud Chalcidem, ex crassitudine in exilitatem procumbens, lato capite. Sed neutrum genus inferre mortem. Ab eodem auctore Pelias, & Elaps produntur, sed quia noti sunt, descriptione, inquit, non indigent. Elaps & a Solino dicitur. Fit & Chamedraconū mentio. Sed omniū sine dubio pestilentissimū est animal, quod a triplici frontis apice, quasi alba mitrula, & plane regio insigni Basiliscus appellatur, palmorū ternum longitudine, sufflauus, exacuto capite, cuius uel sibilum animantes nullæ perferunt, præter Mustellam, a qua uincitur. Auditus, conspectusq;, momento perimit. Quicquid morsu eius occiditur, ipsum etiam extinctum, iacentemq;, nullum attingit animal. Vulnus ab eo factū, ut inquit Erasistratus, aureo colore obducitur. Ex ijs quas dixi pestibus, alias esse surdas, alias haberi cæcas, quæ propterea Typhlini, hoc est, Cæciliæ uocantur. Prouidentia naturæ factū esse dicerem, nisi facile responderi posset ab imperitis, melius consulturam fuisse, omnino nō peperisse, q; si captas oculis, & auribus peperisset. Ita em leges naturę dicimus eadem facilitate, qua contemnimus. Atq; utinā accusare mala satis esset. Odimus & bona. Vsu certe comperi, haud temere alios naturæ taxatores esse, q; quibus uitia ipsa placent, impunitatem conquestione redimentibus. Sed hæc alterius curæ sunt. Illud obiter admonendi sunt lectores, ea quæ de serpentibus a neotericis dicuntur, præsertimq; Arabibus, & eorum Principe (ita enim modo scholæ uocant, & Galeno quoq; præferunt, si Dijs placet) usq; adeo negligenter & sordide mandata esse literis, ita mendacijs haberi plena, ut non dico infantissimi, sed plane omni rerum usu uacui fuisse uideantur.

A — Basiliscus. — Auicenna, Rasis, & Serapion taxantur.

EX M. VERG. COMM.

QVam hic contra dentiū dolores Anguium senectā in uino, Paulus Aegineta in aceto decoquit, & quā hic ἔχιν, id est, Viperā dicit, ille Dipsaden uocat, non negligendo testimonio uagū quondā in Græcis uiperarū nomen fuisse, unaq; hac appellatione plures huiusce modi species nunc etiā intelligi posse. Nihil senecta anguis, siue anguina uernatio hęc aliud est, q; quod hyemalem torporem exuentes, appetente uere Angues, spolium relinquūt, & quā lubrica serpens exuit in spinis uestem, ut Lucretius cecinit, Græci γῆρας, id est, senectutem eam dixerunt. Plinius quod uere id fiat, Vernationem appellauit.

B

De Lepore marino. CAP. XX.

LEpus marinus Lolligini paruæ similis est, qui per sese tritus, aut cum urtica illitus, capillos euellit.

λαγωὸς θαλάσσιος

BARBARI COROLL.

LEpus marinus, græce Lagoos thalassios, animal pusillum, odore tetro. Inter Lolligines fere uersatur, quibus & similis esse dicitur. Venenū id est, alijs cibo, alijs potu, alijs contuitu. Siquidem grauidæ, si fœminā ex eo genere aspexerint, confestim nausea, & redundatione stomachi uitiū fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio esse marem tradunt, induratū sale, ut in brachialibus eū habeat. Eadē pestis, in alto, uel tactu solo nocet. Vescit eo unū tantū anial, ut nō intereat, Mulus piscis, & tenerescit. Inde ingratior, uiliorq; fit. Hoies qbus in pastu fuerit, pisce olent, moriūturq; totidē diebus, quot Lepus uixerit. Oino incerti tēporis ueneficiū id affirmāt. In India uiuentē capi negāt, inuicēq; illi hominē pro ueneno esse, ac digito quoq; in mari tactū emori. Esse aūt ampliorē multo, quemadmodū reliqua orbis eius animalia.

Pli. li. 9. ca. 48. li. 32. ca. 5. & 11.

EX M. VERG. COMM.

NOuerūt terrestrem Leporem in continenti agentes oēs, Marinū piscatores, & qui ad mare habitant, informē magis offam q; piscem: cuius formā ex ueteribus plures descripserunt, inter uenenata ab hoc ipso scriptore in sexto uolumine numeratū, de quo tunc copiosius & certius ex Nicandro & alijs agetur. Hunc non satis certo intellectu, cum urtica simpliciter depilare cæteri interpretes dixerūt, cōem græcorū lectionem secuti, cui deest quod in melioribus adhuc in

C uenit, quodq; a Paulo Aegineta in sexto uolumine tradit. Quorũ fidem & auctoritatẽ nos secuti, quod Dioscoridi deerat adiecimus, cũ marina urtica illitũ leporem marinũ depilare uertentes. Paulus enĩ his uerbis rem explet λαγωὸσ θαλάσιοσ λῖοσ καταχρισθεὶσ καθ' ἑαυτὴν ἢ μετ' ἀκαλήφησ θαλασσίασ τρίχασ ψιλοῖ. Quod est, Marinus lepus concisus, inunctusq; per se, & cũ marina urtica pilos aufert. Idipsum & meliores Græci habent. Esse aũt in mari urticas, & homini medicinã facere, testatus Plinius pluribus locis est, qui lib. 9. cap. 45. totã earum naturã & in medicina uires pluribus locis descripsit. Testati & alij sunt, quos breuitatis causa relinquimus.

λαγωὸσ χερσαῖοσ

¶ De Lepore terrestri. CAP. XXI.

TErrestris Leporis inassatum cerebrum manditur, iuuandis tremoribus, qui ualetudine contracti sunt. Affrictu, aut cibo facilem infantibus dentitionem præstat. Exustum caput, & cum adipe ursino, aut aceto illitum, alopeciarum inanitatibus medetur. Leporinum coagulum, post triduum a concubitu potum, conceptum adimere, partusq; spem intercipere proditur. Vuluæ & alui fluorem sistit. Comitiales iuuat. Contra uenena ex aceto bibitur, præsertim aduersus concretum lac, & uiperarum morsus. Sanguis eius si calidus illinatur, uitia cutis in facie, uitiliginem, lentiginesq; sanat.

BARBARI COROLL.

LEpus terrestris, græce Lagos, & Lagoos cherssæos, & a stupore atq; metu, Ptox, & ab dormiendi habitu Derceumenos, Nicãdro, Lagides quoq; Strabo eos uocauit: dictus, ut Varro putat, non quasi lenipes, sed q; Eloes Boetij leporem uocarent ita. Genus Leporum triplex. Italicum, Gallicum, siue Alpinũ: qui toti sunt candidi. niuem esitant algoribus, qua liquescente, rutilescunt, raroq; Romam perferuntur. Adapis nomine Hispanum, quos, ut Polybius est D auctor, appellamus Cuniculos. Quorum fœtus, uentre exectos, aut ab uberibus ablatos, gratissimo cibo Laurices appellant. Strabo Leberidas a quibusdam appellari tradit ipsos Cuniculos: qui ab effectu Lepores Gæorychiæ, hoc est, fossores ab ipso cognominãtur. Aristoteles & Iulius Pollux Leporem etiam Dasypoden uocari tradunt. Alij distinguũt Dasypoden a Lepore. Inuenio & Chelidoniam cognominatum genus quoddam leporis a Diphilo. Sunt qui Plinium accusent, q; Leporem alium a Dasypode uideatur habuisse. Nec intelligunt, genus quidem unum ambobus esse, sed discriminis tamen aliquid inter eos notari posse. Nam illud, quod a Plinio dictum uidetur esse Lepori coagulum, inutile. Dasypodi præcipuum. Lectionem arbitror corruptam, ut in Annotationibus libri undecimi docuimus. Nec illud tamen inficias eundum est, confundi sæpe nomina, ut & Leporem pro Dasypode, & contra pro Lepore Dasypodem Lepores appellasse uideam. Dioscorides certe Leporem, nec aliter uocare solet, opere toto. Apud nos certe Lepores montani, differunt a campestribus, in Tridentinis & Vicentinis alpibus frequentes, nigritia, magnitudine, ferocia, densiore pilo, a cæteris distincti. De Lepore prouerbium dictum est, δασύποδοσ κρεῶν ἐπιθυμεῖ, Leporis carnes concupiscis. usurpatum a Terentio in Eunucho.

τρυγὼν

¶ De Pastinaca. CAP. XXII.

MArinæ Pastinacæ radius, qui eius cauda enatus aduersis squammis reflectitur, dentiũ dolorẽ mitigat. Nã eos frangit & euocat.

BARBARI COROLL.

Plin. 32. cap. 2. PAstinaca piscis, græce Trygon, Turturis appellatione dicitur. Hæc quæ momorderit, si
& lib. 9. ca. 20. figatur in arbore, querna maxime, liberari qui sit percussus, arborem siccescere, auctores sunt. Vt meminit Aetius. Pastinaca dicitur, & insecti genus, quod ab Aristotele, Staphlinus appellatur, uerticilli magnitudine.

EX M. VERG. COMM.

RAdium, quẽ nos aculeum in maris Pastinaca diximus, Plinius appellat, nulla rei, sed sola nominis diuersitate. Hanc Græci Trygona, Turturi æquiuoca appellatione, uocãt. Nec nobis ex antiquo scriptore aliquo causa satis patet, quod sæpe desyderauimus; quemadmodũ desy-

derare nunc etiã cogimur, quis nam in sedando dentium dolore usus aculei eius sit: neque enim hic docet, inspergendus ne, an imponendus dentibus sit: an percussisse, conuulsisseue eo dentes oporteat. Poterunt diligentiores nouisse id, & nescientes docere. A

De Sepia. CAP. XXIII.

Sepiæ coctæ comesum atramentum ægre concoquitur. Aluum mollit. Collyrijs e testa factis conuenienter genarum scabriciæ perfricantur. Vstum in sua testa, donec id quod crustosum est abscedat, postea tritum, expurgat uitiligines, furfures, dentes, & uitia cutis in facie. Elotum in medicamenta oculorum addi solet. Contra albugines, oculis iumentorum efficaciter inspuitur. Pterygia oculorum absumit, cum sale tritum & iniectum. σηπία

BARBARI COROLL.

Sepias Græci σηπίας uocãt, & Lolligines Theutidas, de quibus Matro græcus poëta cecinit. Solos piscium cognoscere, quid atrũ, quid album sit. Differunt Lolligines a Sepijs, toto genere, quamquam & amicitia & similitudine conueniunt. Est & Teuthos, magnitudine insignis, qua sola fere differt a Teuthide, ut Theuthos Lolligo, Teuthis Lolliguncula dici iure possit. Atramentum Lolligini suppallidum, nigrum Sepiæ. Inuenio & libi genus Teuthida, hoc est, Lolligunculam a Græcis uocatum. Thebani ridentur a Comicis, qui Sepiam opittolicam, gallum gallinaceum orthalicon, ficus tyca, hirundines cotiladas nominent. Plin. lib. 9. capit. 29. & 51.

EX M. VERG. COMM.

IN uocibus uitium, & male sequax earum ductus est. Nam quod ad rem pertinet, facile est, quod hic docet intellexisse. Duo enim in Sepia. Primum sunt, quod duriore testa intra eam clauditur: & quæ foris claudit, id testa. Rursus in exteriore testa duplex rei substantia. Quod intus pumicosum, & tenerius quam pumex: & quod foris siliceum, durius, crustaceum, & in quo cum asperitate aliqua læuor est. Ex his in duobus tantũ medicas uires aliquas esse Dioscorid. docuit: in eo quod testa clauditur, uentrem mollire: & in eo quod claudit, asperitatem palpebrarum leuigare, uitiliginesque & alias his similes corporis labes exterere: non tamen simpliciter, sed cinerem eius. Quam ob causam addidit, crematã in propria testa Sepiæ testam, &c. obscure quidem, sed necessario rei intellectu, ex eo quod sequitur, donec quod crustaceum in eis est abscesserit. Crustaceum enim hic dicit, extimũ illud operimentũ, quale nos paulo ante descripsimus. Estque sensus, cremãdam Sepiæ testam, donec extima illa pars, quam hic crustaceam dicit, ui ignis coacta, a reliquo pumicoso corpore separata ceciderit: integræ enim cocturæ indicium id erit. Post quã hic iubet, friatam in puluerem corpori inspergi. Nosque rei necessitatem, & Paulum Aeginetã secuti, ut legitur uertimus: qui de eadem hac re libro primo agens, κεκαυμένον σηπίας ὄστρακον dixit, id est, crematam Sepiæ testam. Idem etiã nobis auctor fuit, ut in extremo capite sali fossili adijceremus: quod in aliquibus græcorum adhuc legitur, & ab eo in exterendis oculorum unguibus manifeste præcipitur. B

De Mulo pisce. CAP. XXIIII.

Mulorum assiduo cibo, aciem oculorum hebetari constat. Is marini Draconis, Aranei, ac Scorpionis morsibus medetur, si crudus atque dissectus admoueatur. τρίγλη

BARBARI COROLL.

Mulum, Græci Tryglen, goneatida, hoc est, barbatum uocant: dictum ita, quoniam ter anno pariat. Præfertur ex Ionia. Est ab hoc diuersus, qui Trigolas appellatur. Item qui Myllos, de quo inter salsamenta, in Omotarichô disserui. Mulum piscem Proserpinæ, item Dianæ sacrum fecere Græci: ut Citharon Apollini, Mercurio Bocas, Libero patri Cittulum, Apuam Veneri, Neptuno Pompilum. Plin. lib. 7. capit. 18. 51.

EX M. VERG. COMM.

NOuerũt gulæ proceres, Mullũ piscem Græcorum uocabulo, nunc etiã Tryglen ab omnibus dictũ, lautioribusque cœnis eum seruari, quæ de eo iactatur ubique uox indicat, non comedi

C a piscatore Tryglen. Fuit huic cibo omnibus sæculis gratia, nec uile pretiũ: in quo singulis sex tertijs singulæ rependerent libræ, si Iuuenali credimus, dicenti, Mullũ sex millibus emit, æquãtem sane paribus sextertia libris. Hunc uenenatorũ multorũ morsibus non recentẽ, ut Barbarus uertit, sed crudũ imponi Dioscori. iubet. ὠμὸ enim in eo est, quæ uox Græcis crudum tantum significat. Nescioq; ego, cur recentẽ potius, q̃ crudũ uertere ille uoluerit, cõmunemq; græcarũ uocũ æstimationẽ mutare, non leui sane in medicina periculo, si crudum, & recens promiscua significatione misceant. Multa enim in tota natura sunt, quæ cruda uetustatem habent, & quæ cocta recentia dici possunt. Libet hoc loco gratias Plinio habere, qui ea quæ angustius a Dioscoride dicta fuerant, latius explicauit. Hic enim marini Draconis, & simpliciter Scorpij, Aranearumq; morsibus imponi Mullum iubet, nullo inter terrestrem, & marinũ scorpionem, & araneas, & Phalangia discrimine. Plinius uero libro 32. capite 4. de hoc ipso pisce agens, his uerbis rem docuit. Item contra Scorpiones terrestres, marinosq;, & Phalãgia illitus, &c. Qua Phalangiorũ uoce in eo remedio usus, aliud & uenenatius araneorum genus q̃ Dioscori. intellexisse uidetur. Hic enim non Phalangium, sed ἀράχνην ait: eam intelligens, quæ in trabibus, parietibusq; suas telas suspendit. Quod totum peritiorum censuræ relinquimus, cõtenti qua debemus & possumus fide scriptoris huius uoces uertisse.

¶ De testibus Hippopotami. CAP. XXV.

ὄρχις ἱπποτάμου

HIPPOPOTAMI testes exiccati, ac triti, contra serpentium morsus bibuntur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 8. capit. 25. 26.

Quum fluuiatilem Hippotamon Græci appellant. Sanguine utuntur pictores. Geminus, ut Crocodilo uictus, super Saiticam præfecturã, in Aegypto plurimus, in India quoq;, ut Onesicritus est auctor, amne Indo. Celebratur inuentione sanguinis trahendi.

EX M. VERG. COMM.

Peregrinũ Italiæ fluuiatilis hic equus semper animal fuit, Romanæ tamen urbis & Cæsarũ D fortuna suæ genti sæpe id palã ostendit. Viditq; Ro. Po. in Aegypti Nilo ad Saiticam pręfecturam genitũ ambiguum, & cui æque in arida ac in flumine uita sit animal, binis & quales in bubus sunt unguibus, dorso, iuba, & hinnitu equi: a quibus & flumine cõposito nomine, fluuiatilis equus dictus est. Rostro pręterea resimo, caudã torta, dentibus aprorũ aduncis, sed minus noxijs. Depasci eum segetes, testis Nicander est. Qui in Theriacis suis de eo sic cecinit.

Ιππον τὸν νεῖλοσ ὑπὲρ σάϊν αἰθαλόεσαν
Βόσκει, ἀρόυρεσι δὲ κακὴν ἐπιβάλλεται ἅρπην.
Οσ ἒ καὶ ἐκ ποταμοῖο λιπὼν ζάλον εἰλυόεντα,
Χιλοὶ ὅτε χλοάουσιν ἑον δ' ἀπεχεύατο ποίην,
Τόσον ἐπιστείβων λείπει βύθονόασάτιον περ.
Εκ νέμεται γεγύεσιν παλίσυτον ὄγμον ἐλαυνών.

Quorũ uersiculorũ ea sentẽtia est. Aut equi quẽ Nilus supra nigricantẽ Saim pascit, aruisq; eũ noxiã immittit falcẽ. Hic ex flumine egressus, relictis cœnosis fluctibus, cũ frumẽta flauent, & uirentẽ amiserunt frondẽ, quãtũ a flumine ingrediens per arua, pgreditur, tantũ dentibus depascitur, retrogrado incessu iter faciens. Quod Plinius felicissime descripsit his uerbis. Depascitur segetes destinatione, ut ferunt, antea determinatas in diem: & ex agro ferentibus uestigijs, ne quæ reuertenti insidiæ comparentur. Plures, nec paruifaciendas in medicina uires ei Plinius q̃ hic tribuit, quas licebit uolentibus multis locis in eo scriptore inuenisse, præsertimq; libro 28. capite 8. Quorum hic unum tantum probauit, quod ille scilicet ait. Testiculi drachma ex aqua, contra serpentes bibitur.

¶ De Fibrinis testibus. CAP. XXVI.

κάστορος ὄρχις

FIber ancipitis uitæ animal, plærunq; cum piscibus & cancris ex aqua uictum capescit. Huius testes serpentium uenenis aduersantur. Sternutamenta mouent. Et in uniuersum uarios obtinent usus. Siquidem menses ac partus ciunt, duabus drachmis cum pulegio poti. Secundas quoq; eijciunt. Contra inflationes, tormina, singultus, uenena,

ixiamq́ꝫ ex aceto bibuntur. Lethargicos, & utcunq́ꝫ ueterno obdormi- A
ſcentes excitant infuſi. Cum aceto autem & roſaceo, olfactu & odoris ſuf
fitu, idem faciunt. Poti & illiti proſunt tremulis, conuulſionibus, et omni
bus neruorum uitijs. In ſumma, calfactoriam uim habent. Eligi debent
Teſtes qui ex uno ortu connexi ſunt. Fieri enim non poteſt, ut gemini
folliculi in una membrana coniuncti reperiantur. Liquore intus ueluti
mellis cæroſi, odoris grauis, guſtu acri, mordente, ac friabili, naturalibus
tunicis circumdato. Quem fraude aliqui corrumpunt, conijcientes in fol
lem gummi, aut ammoniacum cum ſanguine & caſtorio ſubactum, & ita
exiccantes. Vanum eſt quod traditur, Teſtes ab ipſis euelli, et a ſeſe abij-
ci, quum uenatu urgentur. Siquidem tangi nequeunt, ita ut in ſue ſuſtri-
cti. Operæ autem precium eſt, diuiſa pelle melleum liquorem cum eue-
ſtiente tunica aſſumere, & ſiccatum potui dare.

BARBARI COROLL.

Fiber, quem Græci Caſtora uocant, ab extrema ora, ut Varroni placet uocatus, quoniã de-
xtra & ſiniſtra fluminis maxime uideri ſoleat. Et antiqui Fibrum, inquit dicebant, extremum. Pli.li.8.ca.30.
Vnde ſagis fibriæ, & fibræ in auribus & iecore. Differt a Lutra Fiber ſola cauda, cætero pilus
utriq́ꝫ, pluma mollior. Dicta uero Lutra eſt, quod ſe in aquis lutet. Ob id græci eam ἐνυδρον uiden
tur appellaſſe Theodoro: qui tamen lutrin, non lutram conuertit. Plinius Enhydrinda ſerpen-
tis nomen eſſe maluit, ut aquatilis colubri. Varro quoq́ꝫ non lutram a luendo, ſed Lytram tra Lib.30.ca.3.
dit: quoniam ſuccidat, diſſoluatq́ꝫ in ripis arborum radices. Cæterum teſtes Lutræ comitialibus
prodeſſe docẽt experimenta, ut appareat cum Fibro cõmunem Lutræ proprietatem eſſe. Plini
us e genere inquit, Fibrorum Lutris, ſed nuſq́ꝫ mari accepimus mergi. Archigenes iuſtũ uolu
men de Caſtorũ utilitatibus conſcripſit. Plurimus hic in Ponto, morſuq́ꝫ hominẽ, nõ prius di B
mittit, quàm oſſa fracta cõcrepẽt, ut Solinus inquit. Naſcunt & in Hiſpaniæ fluminibus Caſtores, ut
inquit Strabo, cæterũ nõ ineſt uis illa medica, ut in põticis. Caſtorẽ porro dictum, quod ſeſe caſtrẽt, Strabo lib.3.
ea ſe corporis parte redimentes, propter quã expetunt: & ponticũ eſſe canem, Seruius honora-
tus prodidit. Nam qui Canis marinus dicit, piſcis eſt, & longe a Cane Pontico diuerſus. Eſt aũt
marinus canis, etiã carmine Homeri celebris: cuius fruſta Romæ, thuriani pulmẽti nomine uẽ-
debãtur tribus obolis in libras, Rutilij Ruffi ætate: qui res geſtas populi Romani ſcripſit. Hoc et
a Plinio, Tomos Thurianus, ut ego quidem primus cõperiſſe ſuſpicor, appellatus eſt. forte a
Thurijs oppido Italiæ, quòd primũ e Sicilia ſit cõuectus. Athenæus & Thurionẽ, ſiue Thurſionẽ
dici obſoniũ hoc latina lingua ſolitũ affirmat. Suauiſſimũq́ꝫ id ac lautiſſimũ fuiſſe. Strabo Gale
otẽ hũc, & Xiphiã uocari tradit, & quemadmodũ capiat oſtẽdit. Dictũ & Scyllã, & Lamiã, &
Carchariã quoq́ꝫ arbitror a nõnullis. Vnde cõiectari liceat, aut eũ eſſe Thurionẽ, quẽ nos uul
go Sturionẽ appellamus: aut quod uerius exiſtimandũ eſt, ab eo quaſi delicato & cupediario
piſce nomẽ accepiſſe. Notãdũ, Ariſtoteli aliud quodãmodo, ſed affine tñ genus uideri Scyllã,
& Canẽ marinũ. Nã Scillaros apud eum pro Squilla parua ſumitur. Nec illud omittẽdũ, Pho
cænã apud eũ dici, quã latine Tirſio uertat a Theodoro gaza, ſiue Turſio, aut Torſio, ut Plinius.
Delphino ſimilis, paulo triſtior, & roſtris canicularum ſimilitudine maleficus. Hũc puto eſſe,
quẽ ab Athenæo mõ Thurionem, mõ Thurſionẽ, mõ Thurianũ pulmentũ uocari diximus, a
Strabone Galeotem & Xiphiam, ab alijs Canem marinum, aut ſi nõ ijdem omnino ſunt piſ-
ces, quod & ratio nõnulla ſuadet, certe ſimiles fateri eos neceſſe eſt. Sunt qui græce Hyſcam, ſi
ue Hyccam, hoc eſt, porculum pro ſturione capiant. Mentionem Hyccæ penes eundem Athe-
næum legas & Callimachum, qui eum piſcem Sacrum uocauit. Aliud uidetur genus eſſe ab
Hycca, id quod Hyn, ideſt, ſuem uocant, qui ſit, ut Athenæo placet, idem cũ apro, ſiue capro,
ut Archeſtrato, diuerſum, qui ſuem marinam Pſamitin, alij Pſammatida cognominant. Nam
oppidulum Siciliæ quod Hyccara uocatur, ab Hyccarũ multitudine cognominatũ putant.
Cyrenæi certe hunc non Hyccam, ſed Erythrinum, hoc eſt, quaſi Rubellionem appellabant.
Sunt tamen qui & piſces Iulidas uocatos, Hyccas nominent, & Philetæ uerſum
Ουδυκκη ἰχθυσ ἐσχατοσ ἐξέφυκε,

C sic interpretentur, quia difficile sit eos capere. Propterea & uermes, quos Intestina terrę dicimus, & Gręci Gesentera, & Iulos à nostris, uulgari uoce Porcelliones appellantur. Numenius & Hyænam piscem cõnumerat, qui an idem sit cum aliquo ex prædictis, in incerto est mihi. Est & terrestre quadrupes Hyæna, ut constat. Inter pisces & Syagris, a sue dicta potest uideri: quanq; inuenio quandoq; scriptum Synagris. Diphilus & Capriscum dici quendam significat, qui & Mys uocetur. Nisi quis non Myn, idest murem, sed Hyn, idest, suem legendum potius existimet. Sunt enim & mures in piscibus, quemadmodum & inter ostrea.

EX M. VERG. COMM.

Contra multa hominis mala, usa quondam antiquitas est, & nostra ætas adhuc utitur Castoreo, prȩsertimq; contra uenena aliqua. Quæ uerisimile est a Dioscoride illuc numerata fuisse: sed ea librariorum incuria excȩpto uno perierunt, idq; Ixias est, quod Barbarus Viscum, ex Plinio interpretatur ubiq; : nõ satis certam nunc rem notissima Visci appellatiõe indicans, uocumq; similitudine Ixiam, & Ixon simul miscens: cum tamen alterum in ramis arborum inueniatur, aucupio inseruiat, & in medicina non penitus inutile sit: alterum ad Chamæleonis aculeatȩ herbȩ radices nascatur, omni careat usu, & inter uenena ab hoc ipso, & a Paulo Aegineta numeret: quemadmodũ in Chamæleone herba, & in uenenis lõgius ab hoc scriptore, et a nobis dicet. Nec animus mõ nobis est, Pliniũ, & Pliniũ secutos inscitię, aut incurię arguere. Fecit eñ ante nos id Leonicenus, oĩ doctrinarũ gñe clarus homo. Sed q̃d ad nos ꝑtinet, legẽtes monemus, qm̃ nihil Visco & Ixię idẽ sit, nõ declinatio, nõ genus, nõ natales, nõ u sus, nõ rei substãtia, maluisse nos gręca uoce in altero q̃ latina uti, & Ixiã uenenũ dicere, Viscũ u ero q̃d in ramis arborũ natũ, multos habet in re nostra usus: ne uisci audita uoce, crederent le gẽtes, hominiut auibus mortem uiscum esse, abstinentesq; eo, quas habet utilitates amitterent. Certius de tota hac re in utroq; Chamæleone, & uenenis patebit legentibus, & a nobis dicetur.

❡ De uulgari Mustella. CAP. XXVII.

γαλῆ κατοικίδιος

Mustella, quæ in domibus nostris oberrat, ambusta exenteratur, & inueterata sale in umbra siccatur. Ea binis drachmis cum ui-

D no pota, aduersus omnia serpentium uenena præsentaneo est remedio. Toxico, simili sumpta modo resistit. Eius uentriculus coriandro farctus, inueteratusq;, percussis a serpente, & comitialibus potu auxiliatur. Cremata in fictili, podragicis cõfert, cinere ex aceto illito. Sanguine perunctæ, strumæ iuuantur. Comitialibus etiam prodest.

BARBARI COROLL.

Pli.li.29.ca.4. Mustella uulgaris quam Græci γάλην, Cato Ecidion appellant.

❡ De Ranis. CAP. XXVIII.

βάτραχοι

Contra omnium serpentium uenena pro antidoto sunt Ranæ, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusque earum itidem sorbeatur. Contra inueteratos tendonum rigores pollent. Illitus earum cinis, profluentis sanguinis impetus sistit. Explendis alopeciarum inanitatibus ex liquida pice illinitur. Viridium Ranarum cruor, auulsos genis pilos renasci prohibet, in uestigia euulsorum instillatus. Decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.9.ca.42. Ranam Gręci & fluuiatilẽ, & marinã ꝑdicant, etiamnũ ꝓ pisce, Batrachõ, & poetica uoce
51.li.32. cap.5. Batrachon uocãt, ut Iones: q̃d & apud Aristophanẽ & Xenophanẽ poetas legit. Batrachiõ & Chymistæ suũ habent, excellentis in auri cõfectione miraculi, ex putrilagine diuini laticis nascentem, specie Ranunculi, uenenũ ꝑsentissimũ, q̃d uel solo halitu minus prudentes opprimat. Hoc ab effectu Chrysocolla q̃q; dicit. Est & morbi genus Batrachos, tumẽtibus sub lingua uenis, cui simile fortasse Plinius. 26. uoluminis initio monstrauit, rubentis sub lingua duriciæ. Inter Ranas est & quę Phrynos gręce dicit, hoc est Rubeta, qa in uepribus uiuat, quãq; prius in

aquis, postea fit terrestris. Perniciosa hæc, ut Chersidros. Grandissima cunctarũ. Magnitudo testudinis paruæ, geminis quandoq; ueluti corniculis, ut inquit Plinius, dorsum exasperat: in flatq; se irata, tam proterue audax, ut insiliat quoq; proximum: quanq; suspirio se frequẽtius, q̃ morsu uindicans. Buffo inde, ut arbitror, a Virgilio & uulgo dicta, ueneficiorum plena, præcipue ossiculis duobus: quorum in sinistro latere inuentum, Apocynon uocãt, quia Canum impetus cohibeat. Recentiores lapidem in capite huius Ranæ haberi tradunt, ad dolores iliũ gestatu probant, sed qui uiua ea sit exemptus: quales uulgo magna etiam copia ferũtur anulis: quanq; hunc elici potius, q̃ eximi uiuentibus constat, puniceo in panno, cuius plurimum colore delectantur, ita dum ipsi feriando relaxant se, capitis onus deponunt: id mox in subiectam cistam e medio foramine collabitur: alioquin ea est illi inuidissima natura, ut lapidem eum, nisi tolleret, resorbeat. Huic aliquando & cauda ab initio est, quam post amittũt: ob id in stagnis, cũ adhuc pusillæ sunt, Mutili ruribus uocantur. Alterum genus, & hoc exitiale, Calamites dicitur, quando arũdinetis frutetisq; roris linctu uictitans, sine uoce, omniũq; minima & uiridissima: quæ si forte a bubus hauriatur, distendit eas. Hanc et Dryopetem uocari credimus a Plinio, quia inter frutices & arbores uisatur. Est & genus uocalis paruæ, scandentis arbores. Inuenio & palustrem mutã inter uenena, hoc est, Eliobatrachon, diuersam a Phryno: q̃m & signa, & medicinę uariant, p̃sertim Aetio. Aristoteles Ranas cões, Telmatiæos, aut Lymnæos, hoc est, lutarias & lacustres nominat. Varro luridã Ranã dicendo, p̃ Calamite uidet accepisse: q̃m Psilothrũ sit, ut Plinius, ideq; Varro affirmant, illud efficacissimum: quãq; & epitheton Ranarũ omniũ putant id poetę. Miror quãobrem Diosc. Phrynõ, hoc est, rubetã lion, q̃d est lęuis, cognominari dixerit. Nisi q̃s Rubetæ duo gña constituat. Lęuis, & sine cornibus, ex qua delibutoriũ uenenũ, sicut ex palustri quoq; Muta cõdit: & Aspera cornutaq;, quę proprie sit Buffo: cuius dorsũ paulo ante scabrũ esse diximus ex Aetij sententia. Habetur & Batrachos halica, hoc est, piscatrix rana, sed inter pisces Aristoteli, Ciceroni, Plinio.

EX M. VERG. COMM.

Non est Ranis omnibus unum genus, nec idem color, aut similis uita & mores. Nascunt̃ aliæ per se, conspersis tantum æstiuo imbre, littorum & itinerum puluerulentis harenis: quarum breuis uita, & nullus usus est. Habent aliæ legitimo naturæ ordine in aq̃s suos natales, nec mare tantum, sed profluentes omnes & palustres aquas incolunt. Sunt & quæ in sicco agunt: quales Rubetæ, & quæ in harundinetis inueniuntur, Calamitę ob id appellatæ, inutiles, & ob uenenum suum lętales. Sunt & in fluuiatilibus & palustribus, quæ uiridi, & quæ liuido colore sunt: quæ itidem tutius, & quæ non sine periculo comedi possunt. Ex toto hoc genere serpentibus aduersari intelligendæ sunt, in profluentibus, aut stantibus aquis agentes, & in cibis utiles. Et quas hic uirides, nouum in palpebris pilorum incrementum prohibere dixit, in aquatilium illarum genere eo colore cognoscendæ erunt.

¶ De Fele. CAP. XXIX.

Recens Felis in cibo nutrit, & facilem præbet aluum. Sale uero conditus, non suppeditat alimentum. Arteriam expurgat. Et uocem expedit. Illita saliti caro, aculeos extrahit. Muria eius incipientibus dysenterijs prodest, si in desidentium fotus adijciatur. Fluctiones siquidem ad summa cutis elicit. Ischiadicis infusa medetur. σίλουρος ταρός

BARBARI COROLL.

Silurus, piscis est fluuiatilis, q & alibi q̃ in Nilo nascitur. Aetius, Silluarion, ut puto, uocauit hunc, cuius felle suffusos oculos inungi cum attico melle pręcipit bobus. Aristoteles uidetur Silurum intelligere Theodoro, cum Glanim piscem nominat. Pli.li.9.c.15.51.

EX M. VERG. COMM.

Thynnos pręcipuę magnitudinis in mari pisces, æquant in fluminibus aliquot nascentes Siluri, priuatimq; in Aegypti Nilo. Vnde maxima eis ad ganeam laus in poetis & gloria. Feroces ijdem uti in piscium genere, & qui non aliter q̃ hostes in aqua latrocinentur, obuia quæcunq; appetentes, & q̃d in ferocioribus rarum est, multo prolis amore. Aedita a fœminis oua, mares in hoc genere ne pereant custodiunt, tantopere sibi seruandisq; rerum generibus natura consulit. Crediderunt iuniores aliqui, Siluros esse quos nostra ætas Sturiones uocat, sed falso. Thynnis enim similiores Siluri sunt, & eorum magnitudinem æquantes.

C

σμαρίς

De Cerro pisce. CAP. XXX.

CErri saliti caput exustum, excrescentes ulcerum oras, puluillosq; reprimit. Nomas cohibet. Thymos, clauosq; absumit. Caro nõ secus atq; salsamentũ ꝓdest a scorpiõe ꝑcussis, aut a cane demorsis.

BARBARI COROLL.

DE Smaride, siue q̃d idẽ est, Maride, in sequenti mentione dicit. Illud in transcursu nõ silebit, Maruda genus etiã mẽsurę dici apud Aristote. quę ut inqt Iulius Pollux, heminas. 6. capit.

VERG. MAEnis cõgeneres, de quibus mox dicet, Smarides sunt, tã similibus inter se notis, tamq; mixtis natalibus, ut mutatis iamp̃ridẽ appellationibus, non facile nũc sit alterũ genus ab altero secernere. Id ego non ausim quod alias dixi, procul a mari natus homo. Poteram & ipse hoc loco quæ Plinius, Athenæus, pluresq; alij de utroq; hoc genere longius tradiderunt, in unum collecta coaceruare, sed nihilo magis res patuisset.

μαινίς

De Mænis. CAP. XXXI.

MAEnarum ex capitibus cinis si illinatur, callosas sedis rimas abolet. Eius etiam garrum corporis putredines collutione sedat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.32.ca.11. MAenas græci Mænidas appellant, laudatissimas e Lipara. uulgus Mænulas. Aleculam quasi ex Plauto Theodorus interpretatur. Ego Aleculæ uocabulum generale credo, idem apud nos significans quod apud græcos Anthracides, ut in Halme demonstrabimus. In Pañonia pisciculum quem Menapij & Belgę cæteri copiosissime uenantur & inueterant, Arengam nocantes, ipsi Alecem hodie quoq; nominant. Similes inter se uult Speusippus esse Męnas bo

D acas, et Smaridas. Candidiores nẽpe Mænas. Sunt qui Boacas, siue Boecas appellent, hoc est, Leucomænidas. Smarides uero, siue Marides, sunt quas nõnulli uocant Cynoseuma, ut inqt Athenæus. Aristophanes byzantius, solus non Bocas, sed Boopas uocandos existimabat: quia parui essent, & magnos oculos haberent. Miror unde Theodorus Cerros interpretetur, quas gręci Smaridas appellant. Sũt quidẽ Gerres, Plinio, Martiali q̃q; inter uiles, ut illo uersu,

Fuisse Gerres, aut inutiles Mænas, Odor impudicus urcei fatebatur.

sed diuersos a Smaridibus, ut in Castigatione Pliniana diximus. 32. libro.

VERG. NOn cinere Męnarum in medicina tantum Plinius utitur, sed carnibus etiam: quibus impositis, docet uerendorum pustulas sanari.

κωβιός

De Gobio. CAP. XXXII.

GObius recens in suillum uentrem coniectus, si contusa rima in duodecim aquæ sextarijs, donec duo supersint decoquatur, & sub diuo refrigeratus potui detur, aluus sine molestia dejcitur. Illitus cõtra serpentium canumq; morsus auxilio est.

BARB. Pli.li.9.ca.57. GObius, & Gobio uocat & gręce Cobios. Plinius quoq; p. c. scribit, nõ per. g. secũdo & .30. uolumine. Præfert nigro cãdidus. Deterrimus omniũ est, q uiridis appellat, etiãsi grandissimus, quem Diphilus Caulinem dici testis est. Gobios saxatiles, sunt qui Cothonas dici putent. Siculi certe Gobium, non aliter q̃ Cothonem uocabãt. Sunt & fluuiatiles q̃dam Gobij.

VERG. IN mortario tusum antea iubet ad dejciendã aluũ Paulus Aegineta decoqui in aqua Gobiũ. Piscis e uilissimis est. Ob quam caussã in Satyra Iuuenalis ait. Nec mullũ cupias, cum sit tibi Gobio tm̃ In loculis. Laudauit contra Martialis in xenijs dicẽs. In Veneris sint lauta licet cõuiuia terris, Principiũ cœnę Gobius esse solet. Plinius paulominus q̃ in eo genere Gobium numerauit, in quo terreni pisces censentur: quoniam palustris, & quasi incola terrę sit contra aliorum piscium naturam. Declinauerunt ueteres latini in secunda & tertia declinatione eundem significantes, ut ex pauloante citatis exemplis aperte patet.

ὠμοτάριχος

De Thunno. CAP. XXXIII.

COnditanei Thunni caro, quã Omotharicõ uocãt, sumpta, ijs auxiliant, quos uipa noĩe Prester, momorderit: sed oportet uinũ q̃plurimũ subinde cogantur haurire, ita ut uomitione reddatur, Cõtra

acrimonias efitatorum maxime ualet. Canum morsibus utilissime illinit. A

BARBARI COROLL.

OMotarichos e Thynno, salsa caro dicitur, Thũnina uulgo. Paulus Tarichon, siue Tarichos, hoc est, salsamentum. Differt autem a Salsamẽto Salgama, ut ex Columella facile colligitur. Salsamenta Græci duorum generum fecere, Horæa, & Thũnia. In Horæo, quod a tempestiuitate uidetur appellatum, macra pinguibus, in altero macris pinguia præferri: quæ Cybia dicuntur. Inter macra sunt, ut inter pinguia Cordylæ. Horæa ex Pelamyde, id est, Lutaria minore fieri. Thunnia ex maioribus: quas aliqui Synodontidas appellant. Aliud genus uidentur, ꝗ Synodontes uocantur, & a nostris Dentices. Similis est Pelamydibus & qui Triton, siue Chelidonias uocatur. nam Chelidon, aliud genus est, Polypo, ut inqt Diphilus, simile. Adijciamus obiter & prouerbium, quod fertur. Salsamentum putre cunilam bubulam desiderat. Item & illud. . Salsamenta simul ignem uidere, cocta esse. Crates salsamentum celebrat Elephãthinon a se uocatum: cuius & Aristophanes meminerit, sicut Omotarichon Alexis. Inuenio & Hemitarichon: & quod ab hoc plane differt Hemineron. Vtrunq; Salsamẽti genus est. Sed Hemineron e Coracinó; quem Alexandrini Hemineron appellãt. Dicitur & Peltes, & Saperda Coracinus, & a nõnullis Aeolias Meotide stagno cõmendatissimus: quanq; alius piscis est Aeolias Epicharmo. Nam & Saperdam Photion ꝑ Apua inueterata & arundinibus infixa capit. Item pro Succidia, & Larido, quod Paphlagões, inquit, Ionden quoq; appellant. Laudantur in salsamẽtis Delcani, a Delcano amne dicti, quos aliqui Leptinios, & Lebianos cognominant. Item Mylli, quos & Platistacos, & Plastacos nominant, utiq; maiusculos. sed cum parui sunt, Gnotidia, sicut media ætate Myllos. Sunt tamen qui Platistacos, & Plataces eosdem esse cum Coracinis putant. Inter Salsamenta preciosa, est & quod Spondylos uocatur. Athenæus certe id, quod in capite Mugilum Echinata specie conspicitur, Spondylum dici meminit. Item est ubi & ipsum Horæi salsamẽti Spondylum cõmendari scribat. Sexitana, siue Gaditana, ex Orcyno, quę Clides & Clidia, hoc est, ex eo Iuguli dicuntur. Quemadmodũ ex Antaceis uocatis maxillæ, palataq;. Antaceis nomen uidetur amnis dedisse, in Meotim lacum asiatica parte influens. Magnitudine sunt Delphinis pares, & ipso Cimerij Bosphoro gelu fodiuntur plęrunq;, nullis ossibus spinisq;, ut Herodoto placet. In Borysthene copiosi, carne prędulci, ut ait Plinius. Ex Orcyno sunt & Melandryæ. Sed et pubes eius tota salem accipit, admodumq; pinguis est. Pamphilus Melandryn, genus Thynni grandissimũ esse statuit. Diphilus pisces quosdã salsamentarios uocauit Costas. Aetate nostra Gręci piscem Hyscã, de quo supra dixi, tribus nominibus inueterant. Rhachin partẽ eius Dorsuariam & Spinalem uocantes. Quam nostrũ uulgus, schinalem corrupte appellat. Pleuram, idest, costas & latera. Hypocœliõ, idest, aluum eius atq; pubem. Hunc piscem, ut testati sumus, Italia Sturionem modo uocat. B

EX M. VERG. COMM.

QVem composito ex crudis Thyñorum carnibus et salsura nomine Omotarichõ hic nominat, cęteri oẽs simplici plærũq; Tarichon dicũt. Salsamẽtũ q̃d piscĩũ carnibus & sale constat, non simplex, aut unũ, sed quot fere sunt in Thynnis ætates, corporis partes, habitus, loca, & piscationis tempora, tot etiam nominibus ab antiquioribus græcis discretum, nec Thynnorum tantum, sed aliorum etiam piscium quorundam carnibus confectũ. Eius rei longiorem historiam Athenæus libro primo Dipnosophstæ sui prosecutus est, quæ græcarum literarum peritis in eo legenda relinquimus. Eius autem linguæ ignaris in Barbaro, qui licet breuius ꝗ̃ oportebat ex scriptore illo plæraq; collegerit, plura tamen ꝗ̃ in latinis inueniri possint exscripta ab eo in Corollario suo fuerunt.

¶ De Garro. CAP. XXXIIII.

GArrũ omne quod ex piscibus, carnibusq; sale maceratis liquamen est, illitum, depascentia ulcera sistit. Morsis a cane medetur. Dysentericis, atq; ischiadicis infunditur. Nõnullis ut exulcerata adurat. Alijs autem ad lacessanda, quæ ulcera non senserunt. γάρον

BARBARI COROLL.

GArus, & Garũ dicitur, a Garo pisce, ex quo olim conficiebat. Postea ex Scombro pisce. Laudatissimum in finibus Carthaginis spartariæ Cætarijs, quod Garũ sociorũ appellabat, singulis millibus numum pmutantibus, congios pene binos. Nec liquor fere ullus, præter unguenta, maiore in precio erat. Scombri quidẽ Mauritania, Beticaq;, & Carteia ex Oceano in- Pli.li.31.ca.7.

C trantes capiebantur, ad nihil aliud utiles. Græci optimum Gari genus putant, quod Hæmation, hoc est, Sanguiculum appellãt, ex intestinis Thynni, cum brãchijs, sanie, ac cruore. Garũ, & Clazomenem, & Pompeios, & Leptin nobilitauit. Vitium huius est Alex imperfecta, nec collata fex, neutro dumtaxat genere, ut Plinius atq; Flaccus, & primus omnium Plautus efferunt. Si quidem & græci liquamen uocant id, quod purissimum ex eo fluxit: id autem quod fecis instar in cophino (ita enim uocant) obmansit, Alex. Vnde liquiminarij dicantur. Quõ etiã pro liquore accipitur, promiscui gregarijq; pisciũ: ut iam ad Ostrea Echinos, Vrticas, Cãmaros, Mulorum iocinora pertineat. Cãmari sunt, quos græci quoq; Camaros appellant: itemq; Astacos. Est ubi Alecem uero Galeculam fœminino genere ueteres appellant, minutum, uilemq; pisciculum, ut est apud Catonem, atq; Plautũ. Columella riualem nominat Aleculam, inter pisciculos, & incrementi parui fluuiorum animalia. De hac uoce quid sentiremus, in Męna & Halme diximus. Cœpit uero Garum & priuatim ex inutili pisciculo, minimoq; cõfici. Apuam nostri, Aphyen gręci uocant: qa non alio principio fere, q̃ ex pluuia nascat, quasi Dypsphyes: ob id Apulas Theodorus, nunc Apuas cõuertit. Eundẽ Aphritidã q̃q; nominãt, & Gonõ thalassion: qm̃ ex spuma tm̃ marina coalescat. quanq; Aphyarũ multa gña notant. Sed Aphritis omniũ p̃stantissima est. Quã & Aphrõ, & Aphryan q̃q; uocãt. Quæ uero int̃ has alba ẽ, Cibotis appellat. Meretriculas Athenis fuisse quasdam legimus Aphyas cognominatas, qa graciles & cãdidę magnos haberẽt oculos. Gręci Phalericas maxime pbabãt Aphyas. Foroiulienses, ex pisce quẽ Lupũ uocãt, ipsi Garũ faciũt. Creuerunt deinde ad infinitũ gña. Nã et ad colorẽ mulsi ueteris fiebat, tã dilutę suauitatis, ut bibi posset. Aliud uero, ad castimoniarũ supstitionẽ etiã sacris Iudęis dicatũ, ex piscib. squama carẽtib. Garus latinũ nõ habet nomẽ, ut Ausonius poeta autor ẽ, q & liquorẽ Sociorũ uocauit. Nec sẽtio cũ qbusdã, q Ausoniũ poetã id uelit dicere q̃d nõ dicit, quasi sociorũ Garũ appellauerit antiqtas: ut Gręcũ nomẽ Garũ, latini nominis, hoc ẽ, sociorũ accessiõe mollesceret, ita ut quasi gręcũ uideri desineret. Nõ hoc Ausonius intelligit, sed illud. Malle se inqt uocare Muriã, cũ sciẽtissimi ueterũ, & uocabula gręca fastidien

D tes, latinũ in Gari appellatiõe nõ habeant. Sed q̃cũq; inqt nomine liquor iste sociorũ uocetur, Iam patinas implebo meas, ut parcior ille Maiorum mensis Apuarum succus inundet. Mendosus erat locus. Nam & pro in gari appellatione, legebat ignari. Et pro apuarum, apalaria. Vtrũq; lectioni ueræ legitimęq; restitui. Differt porro Garum a Muria, & Alece; q Garũ ex extis Scombri, & quondam Gari piscis fiebat. Muria ex Thynno fere Antipoli thuriam: inde uero & Dalmatiã nobilitans. Quanq; Muria, siue Muries Catoni, Palladio, Columellæ nõ liquamẽ ex piscibus, sed salsilaginẽ facticiam ad caseos cõdiendos, uinaq; significat. Erat & sua uestalium Muries, ut inqt apud Festũ Verrius, certis pręscriptisq; rebus condita: ut quę rituãlis esset, & ad religionisquęsita cerimonias. De Alece supra dictum est. Habetur & Halme dicta, latine Salsugo, & Salsilago, apud Dioscoridem & Plinium. Quanq; in medendi usu Salsugo hęc, a Muria nihil distat. Habetur & Halos achne, hoc est, ramentum quoddã salis atq; spuma, cuius mentionẽ apud latinos in Plinio tm̃ cõperi. Habet & Oxalme appellata, q ex aceto & sale fiat. Nã Gari genus acidi Oxigarũ appellatũ, ipso nomine significat. Columella Oxigarũ Moreti genus facit, & Oxiporũ q̃q; dici posse uult: rationẽ eius cõdendi totius opis fine reddit. Videt id nominis habere, quia cum usus exigit, aceto Garoq; diluit. Sunt & sua medicis Oxypora, sicut & Hydrogara, & Oenogara, & Eleogara. Alioqui Eleogaron & ferculi genus erat delicati, quod Sibariticum, missum in cœnis appellabãt: qm̃ Sibaritę quo año id, ganeæ inuenissent, perijssent, autore Spartiano. Inuenio & Oxiliparõ genus esse iuris, in quo Raiæ, ac cęteri eius naturę pisces mãdi soleãt. Isicia quid sint, nemo ignorat, sed e piscibus inuenisse primus traditur Heliogabalus, inter ganeones potius q̃ Romanos principes dicendus.

EX M. VERG. COMM.

SAtis in Garo nobis fore credimus, si quę corrupta in hoc capite sũt, in antiquã & uerã lectionẽ instaurata fuerint. Quod fiet, cum breuiter dixerimus, esse Dioscoridi Garũ, nõ ut alij s, q̃d feculentũ carnosũq; in eo subsedit, sed q̃d liqdũ, & aquæ mõ fluens supnatat: neq; in piscibus tm̃, sed in animalium carnibus Garũ etiam dici, q̃d ex earũ salsura exsudatũ, siue ut Columella ait, exsaniatum fluxerit. Et qm̃ liquidum sit, ideo in medicinæ usu, non illitum dicendum, ut cæteri interpretes uerterunt, impressi tantum codicis lectionem secuti, in quo καταπλαττόμενον, quod illitum significat legitur: sed ut nos diximus, meliorum fidem secuti, si eo foueantur. καταντλούμενον enim, est quod uerbum certam in græcis habet significationem, cum liquore aliquo quidpiam fouemus. Quod totum rei necessitas exigit. Fouemur enim liquidis, & inspergimur, non illinimur. Post quam usus in strumis, & canum morsibus rationem aliam docere

aggressus, non ἐνίοτε aduerbio, quod interim, & aliquando significat Dioscorides ait; intestinorũ tormina & coxẽdices sanari, sed uerbo ἐνίεται usus, inijci & infundi Garũ oportere dixit: leuis in una tãtũ litera lapsus, sed qui usum Gari in his malis, & oẽm huius scriptoris hac parte intellectũ confundat. Quod aniaduertere alij interpretes debuerãt, nec tam incerto sensu. A

¶ De Iure piscium. CAP. XXXV.

Recentium piscium Ius, modo per se, modo ex uino potum, aluum subducit. Priuatim ad hunc usum conficitur e gobijs, & scorpionibus, & iulide, e percis, & recentibus alijs saxatilibus, nec uirus recipientibus, simpliciter cum aqua, oleo, & anetho. ζωμὸς ἐκ τῶν νεαρῶν ἰχθύων.

BARBARI COROLL.

Saxatiles Græci uocant Petreos, quos saxosum mare nutrit, ut Merulę, Turdi, Elephetides, Menaluriæ. Tria enim sunt piscitij marini genera, siue littoralis. Limosa regio planum piscem educat, ut Soleam, Rumbum, Passerem. Harenosi gurgites pelagium, ut Auratam & Denticem. Saxosum littus, Saxatilem. Inter quos principatus gulæ Scaro. Deindę Turdo, ac Merulæ. Post hos Iulides, Phycides, & Percides, hoc est, Percæ laudantur ab Aetio. Iulidas Theodorus in Aristotele conuertit Iuliam, Diphilus Phycidas, & Phycenas, quasi genera duo, sed uicina tamen inter Saxatiles enumerat. Porro contrarij Saxatilibus uidentur, quos Hippocrates Planetas, & Cymatophlegas, hoc est, Errones & fluctiuagos appellat.

EX M. VERG. COMM.

Saxatiles, qui a Diosco. numerãtur hoc capite, cuncti pisces sunt: non ideo tamẽ, quod Barbarus fecit, mutandus capitis titulus erat. Neq; enim de carne eorũ agitur hoc loco, sed de esculento iure, quod coctis piscibus his fit, quo deijci posse aluũ hic scriptor ait. Sunt autem Aristoteli, Plinio, multisq; alijs Saxatiles pisces, quos saxosum littus nutrit, in ægrotantium cibis a Paulo Aegineta sæpe laudati. Eorum iure hic deijci aluum iubet, sic tamen, ut simpliciter, id est, nullo addito condimento, aut sapore alio, in aqua præter ab eo numerata, oleum & anethum coxisse eos oporteat. Nos salem ex ueterum codicum lectione, & Paulo Aegineta adiecimus. Quod & antiqua Dioscorid. interpretatio habet. Cuius licuit mihi uidere antiquissimum, & Longobardis literis scriptum codicem, incorruptæ antiquitatis, multa adhuc uestigia seruantem, in quo etiam sal oleo, anethoq; additur. B

¶ De Cimicibus lectularijs. CAP. XXXVI.

Cimices, qui in cubilibus enascuntur, cauis fabarum inclusi, si ante febriũ significationes septeni deuorẽtur, quartanis auxilio sunt. Et citra fabas illiti, percussis ab aspide prosunt. Vuluarum exanimatiões olfactu reuocant. Poti cum uino, aut aceto, adhærentes sanguisugas abigunt. Triti, & urinariæ fistulæ impositi, stranguriam leuant. κόρεις

BARBARI COROLL.

Cimices lectarios, græci Cores Clinicos appellant, ad differentiã syluestriũ, in maluaq; nascentiũ, ut arbitror. Aduersant aspidibus Cimices, adeo, ut gallinas quo die hoc animal ederit, interfici ab illis negent. Contra Cimicibus Scolopendra, ut quæ suffitu necet eos. Pli. l. 29. ca. 4.

EX M. VERG. COMM.

Foedissimum sane animal, dictu quoq; fastidiendum Cimex: ob quem non male descensurus ad inferos Bacchus, in lepidissimo græcorum Comico; iter illud ostendi sibi precabatur, & eas dari cauponas, in quibus paucissimi Cimices essent. Nihilominus concordia illa rerum, & repugnantia, quæ totam duce natura explet medicinam, quod homini prodesset, aliquid in eis esse uoluit, non omnibus. nam in lectis inueniuntur Cimices: inueniuntur, & in oleribus aliquot: præsertimq; in Malua, quos Plinius Agrestes nominat. Sed his tantũ qui circa nos nati contra quartanas a Dioscori. numero septem cauis fabarum inclusi deuorari iubentur. Quod remedij genus falsum, nec referendũ Plinius dixit, damnauitq;, agrestibus tantum Cimicibus id tribuens: & præter fabas, ouo, ceraue includi ostendens. Quod miretur aliquis in eo, qui noua, superstitiosaq; hæc in medicina remedia magnopere amaret. Nos in plæbe & agro uidimus aliquãdo id fieri, dariq; in cunctis febribus sorbendos, tritos in

C pulverem Cimices. Contra aspides prodesse eosdem testis itidem Plinius. Sed quod nouisse in Dioscoride oporteat, non καταπλασθέντας, id est, illitos, ut fere Græci omnes habent, sed ut in melioribus adhuc legitur, καταποθέντας, quod est, deuoratos.

¶ De Millepeda. CAP. XXXVII.

κουβαρίς

MIllepedæ, quæ sub aquario uase stabulantur, animalia sunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu, contrahunt in orbem. Hæ ex uino potæ, difficili urinæ, & regio morbo auxiliantur. Millepedas illini anginis utilissimum. Tritæ, & in cortice mali punici calfactæ, doloribus aurium, addito rosaceo, conuenienter instillantur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 29. cap. 6. li. 30. ca. 5.

ONos, latine Millepeda, Centipeda, Multipedaque dicitur: Græci & Oniscon, & Tilon quoque uocant: Galenus & Cyamon, a fabæ similitudine, fuscum colore. Photion & Iulum dici credidit. Sed Iulus Vermis terreus est potius, quem Lumbricum uocamus. Athenæum sequor. Pilosa hæc, & arcuatim repens. Aliud genus Multipedæ habetur, quæ non arcuatur, Seps uocata, & Scolopendra minor: quæ perniciosa quoque est. De hac paulo post tractabitur. Illud meminisse oportet, Onon & Millepedam uocari & quoddam locustæ genus, ut dicetur. Oniscos & piscis est, quem nos Asellum dicimus, duos in capite lapillos, & cor in uentre habens solus omnium: hunc Græci etiam Banchon, & Chellaren, siue Gallarian appellant. Est & Mugilis genus unum cognomento Banchos, id uidelicet, quod ab Aristotele Chelones dicuntur, omnium minimi. Porro non desunt, qui inter pisces Onon ab Onisco dirimant, Onon & Gadon uocantes, Oniscon uero Gallarian, siue Galleridan, atque Maxinon. Nam Onias Scari genus est. Sunt enim Scari alii Oniæ, alii Aeoli cognominati. Oniscos porro Hippocrati uulnerarium instrumentum est, ad luxata corporum, Aetius Oniscon marinum, ad uitia interaneorum commendat. Piscem intelligat, an uermem, non satis scio.

D

EX M. VERG. COMM.

NOtæ omnibus Multipedæ hæ, nullibi non in humidis & aquosis nascentes: Græci a liuido colore ὄνους, quasi Asinos eas uocauerunt. Antiquiores Romani a numero pedum, nostra ætas & gens a totius corporis specie Porculos uocauit. Eas nos in aquosis & humidis agere potius, quam sub situlis diximus, Paulum Aginetam, & rem ipsam secuti. Frequentiores enim in humidis, quam sub aquariis uasculis inueniuntur: & ille non ὑπὸ τὰς ὑδρίας, quod est, sub hydriis, sed ὑπὸ τὰς ὑδρείας, quod est, ubi hauritur & tractatur aqua, inueniri & agere Multipedas has dixit. Meminit earum lib. 5. de animalium historia Aristoteles, quo loco de pediculis animalium agit, quos in piscibus similes Multipedis his esse dixit, præterquam in cauda, quam illi latiorem habent. Vocauitque ὄνους πολύποδας, id est, Multipedes asellos, quoniam ὄνου, id est, aselli nomen hoc commune uagumque per multa animalia in græcis fit: nam & in quadrupedum genere, piscium, & locustarum aselli nomine aliquid indicatur: quam ob causam Multipedes ille adiecit, idque animaduententes latini ueteres, a pedum numero Multipedas eas uocauerunt.

¶ De Blatta pistrinaria. CAP. XXXVIII.

σίλφη ἐν τοῖς ἀρτοκοποιοῖς

BLattæ eius quæ in pistrinis inuenitur, interanea trita, aut cum oleo decocta, aurium dolores instillatu mitigant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 29. ca. 6.

BLattas, Græci dicunt Silphas: ridendo cuiusdam errore, qui Silphiophoron Cyrenis agrum, hoc est, ut Catullus inquit, Laserpitiferum, a Blattis cognominatum, ratus Blattiferum, conuertit in Strabone. In his pinguitudo quædam est, capite auulso, quæ celerrime transit in uermiculum. Plura earum genera: Mollium, & quod Mylœcon appellauere, quoniam circum molas fere uisatur, fortasse quam Mylacrida nominat Aristophanes. Tertium genus odoris tędio inuisum, & exacuta clune fastidiendum.

EX M. VERG. COMM.

LOnge breuior, quam Plinius in Blattarum remediis Dioscorides est. Ille longiore historia Blattarum genera omnia, & singulorum priuatim remedium aliquod prosecutus est: hic in uno genere unum tantum remedium docuit. Causam peritiores conijcient. Nobis ad suspitionem inclinat animus: facitque in aliorum abundantia tanta capitis huius paupertas & breuitas, ut suspicemur non esse integrum hoc caput, neque ex antiquioribus, & melioribus Græcis, quæ id ostendant,

coniecturæ desunt. Sed male sola suspitione de re aliqua censetur, ob id consulto eas relinquimus. Est autem in Plinio locus libro uigesimonono capite quinto. A

¶ De Pulmone marino. CAP. XXXIX.

PODAGRAS; pernionesq́ emendat Pulmo marinus recens, tritus & illitus.

πνεύμων θαλάσσιος

BARBARI COROLL.

MArinus pulmo, Pneumon thalassios a Græcis uocat. Pulmo etiã Pleumon dicit atticé.

EX M. VERG. COMM.

QVales in mari Pulmones sunt, nouerũt qui ad mare habitant, fruticum natura magis q̃ pisciũ: & in eorũ censu & ordine, quæ a ueteribus Græcis ζωόφυτα, medio inter plantas & animalia habitu dicta sunt. Nomen illis similitudo fecit. Pluriũ dierum in pelago hyemẽ Pulmones marini portendunt: & in sanandis hominũ aliquot morbis egregias habent uires.

¶ De Suillo pulmone. CAP. XL.

SVillus, & Agninus, Vrsinusq́ pulmo impositu, intertrigines ab aquis contractas, ab inflammatione tuetur.

χοίρειος καὶ ἄρνειος καὶ ἄρκειος πνεύμων

¶ De Vulpino pulmone. CAP. XLI.

PVlmo Vulpis si arefactus bibatur, suspiriosos adiuuat. Adeps quoq́ liquefactus, infususq́, auris dolorem finit.

ἀλώπεκος πνεύμων

BARB. Aristo. de partib. animaliũ lib. 3. cap. 6.

PVlmones Equini, Suilli, & Vrsini, cęterorũq́ animantiũ, ex Dioscoridis instituto referẽdi erãt. In his quãdo nihil erat scitu admodũ dignũ, ad diuerticula multę lectionis uenimus, q̃ nec inutilia, nec iniucũda futura sint lectoribus. Suem igit Græci Hyem uocãt, & Sin, & Hyn. Aliquãdo Thytem, q̃ a suillo pecore antiqui principiũ imolandi sumpserint lactentẽ porcellum, qui & Subgrumus est: Græci Orthragoriscon uocãt, quia matutinis uenales essent. Sed cõmuniori uoce Galathenon, Agnũ Amnon, & Arna, & Arnon, & Rhena Hippocrates. Agnam Amnada, & Amnida, Hircũ tragon, & Aegyptia uoce Murem. Vrsum Arcton, Arcon ue. Arietẽ Veruecemue Crion & Ctilon, præcipue sectariũ. Vulpem Lampurim & Alopeca. Est & uolucre animal, & piscis hoc nomine. Græci certe Alopecis uocabulo, in medicina quãdoq́ intelligũt carunculas musculares eas, quę utrinq́ lumbos aĩalis quasi uestiũt: quas Hippocrates Psyas, Aristoteles pro lũbis ipsis Psoas, & Psoeas, Hieronymus Psyas pro renibus accepit. Alij Neurometras uocãt. Earũ porro caua, inanitatesq́ partiũ, Cibos nominãt, & Lagonas, nos Ilia: unde Lagonoponos, qui sit dolor Iliũ, alius q̃ qui laterũ dolor appellat, hoc est, Pleuritis. Vulgus eã partẽ græca uoce, sed luxatã inuersãq́ significat, non lagonẽ dicendo, sed Galonẽ. Dicta uero Ilia existimo a tenuitate, q̃ ea pars imbecilla, sublesta, ĩanis, & flaccida sit. Ob id & Ceneones itẽ Lagones uocatos, Athenęus auctor diligẽtissimus affirmat. Nam & Lagana, & Artolagana hinc nomẽ habuere, quasi lagara. Porro Ina, & Ila gracilis est pellicula, ut Festus prodidit: unde Ilia crediderim fuisse noĩata. Quãdoquidẽ tenuiora quoq́ intestina, q̃ in homine, atq́ oue Lactes proprie uocant, ut Plinio placet, Ilãs ueteres appellauere. Theodorus certe Gaza, Lactes interpretat, pro eo quod Græci Mesenterion appellãt: nec quẽ sit auctorem in ea re secutus uideo. Ileos certe morbi genus est, ita Græce dictus: nec arbitror, aut Ilas, aut Ilia hinc esse deriuata. Ina quidem Græcis & neruum, & uim significat. Dicitur Sus a Græcis etiã Choeros, hoc est, porcus. Nam Porceta est, quæ semel peperit, Scropha quæ sæpius. Mulieres inquit Varro nostræ, nutrices maxĩe, naturã qua fœminæ sunt, appellant Porcũ, & Græci eadẽ significatione, Choeron, siue ut Athenæus inqt, Delphaca: unde qui fratres sunt Adelphi nominant, hoc est, uterini. Porro Delphax porcus est adultus, atq́ masculus, ut grãmaticus Aristophanes existimat, Coheros uero dum adhuc tener est. Alij cõtra uolũt. Hippocrates usum carnis e Choero dãnat, cum e Sue, hoc est, ὑὸς cõmendet. Certe Delphax, & pro fœmina Sue capit quãdoq́ a poëtis, sicut & Chioeros quoq́ apud Iones. Opimas Sues Græci quidam sunt qui Petalidas, & Larinas cognominẽt. Alterũ nomen a uitulis deriuatũ est, quos illi Petalos appellãt: ubi patula habere cornua cœpere. Alterũ a bubus, quos e pastoris nomine Larinos uocabãt, siue a larina Epiri uiculo, siue a græco uerbo saginã significãte. Dicitur Sus & Verres, & cũ exectus est, Maialis: ut in gallis gallinaceis Capi, & in equino genere Cantherij: quia seminis usu careant. Nam Canthelios Græci pro segnibus accipiunt atq́ tardis; ab

B

C asinorũ similitudine, quos Canthonas appellant, a clitellis, quas Cantheleos uocant.

EX M. VERG. COMM.

SPirandi officina Pulmo est, attrahens ac reddẽs animã, idcirco spongiosus ac fistulis inanibus cauus, quibus aperiens se excipiat, contrahens uero aerem reddat: eamq; ob causam operatione follibus in fabrica, figura autẽ bubulæ ungulæ similis est. Preciosum uitę instrumentũ, & quod nõ ratione hac tantũ eam a morte distinguat, sed ex bestijs, quadrupedibusq; aliquot homini medicinã faciat. Quã nos certius docere cupientes, quod in impresso codice legebatur ὑδάτων, quod aquarũ significat, ὑποδημάτων, id est, calceorũ necessario mutauimus. Obseruauimus etiã in Vulpino pulmone monere Paulum Aeginetã, non simpliciter ξηρανθέντα, quod est siccatum, sed σκελετευθέντα, id est, sale inueteratũ suspiriosis prodesse. Quod adijcere his placuit, ut siccandi eius exti certiorem rationẽ legentes haberent.

De Asinino iocinere. CAP. XLII.

ἧπαρ ὄνειον

ASini iecur inassatum, esu comitialibus prodest. Verũtamen ieiunis edendum præcipitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. ca. 11. HAberi & piscem ferunt, qui a iecore dicatur Hepar, & Hepatus, qui felle careat, in capite lapillos duos habẽs, ostrei colore, sed rumbi forma. Hinc Eubulus, Rebaris, inquit, carere bili me, nec mecum aliter ꝙ cum Hepato pisce loquebaris. Hunc Phagro, & Rubellioni similem Speusippus facit. Archestrato, Lebias uocatur. Inter saxatiles a Diocle ponitur. Color ei niger ab Aristotele tribuitur, oculi maiores, ꝙ pro corpore, cor triangulum atq; candidum. Et hæc dixisse in transcursu nihil officit.

EX M. VERG. COMM.

COntinuata historia in uetustioribus & melioribus græcis de aliquot animaliũ iecore agitur: neq; ab re. Male enim a toto partes, & a genere species alterius rei intercessione separantur. Eorũ nos fidem & rei rationẽ secuti, de omni in scriptore hoc iecore deinceps egimus: nihil D Dioscoridi nociturã ab impresso codice mutationem hanc nostrã opinati: præsertim ut diximus, meliorũ uetustiorumq; fide & rei necessitate confirmatã, neq; ex his quę reliqua in animalibus mox dicẽda erunt quidpiã auferẽtes. Multũ, longeq; plus ꝙ cordi, iecori detulerunt antiqui aruspices: caput extorũ in eo constituentes, & eius notas omnes ad futuram fortunã diligentius obseruantes. Plato etiã, excepta iracũdia, affectionũ aliarum omniũ nostrarum sede in eo constituta, multas et graues quæ in exto illo fiunt labes, ut nos credimus, contemplatus est: pro quarũ multiplici curatione, ut aliquã naturæ gratiam idem referret, medicinę se miscuit, & ex diuersis animalibus diuersa curauit, & adhuc curat mala.

De Genitali Cerui maris. CAP. XLIII.

αἰδοῖον ἄῤῥενος ἐλάφου

GEnitale masculi Cerui tritum, & in uino potum, a uipera demorsis auxiliatur.

BARBARI COROLL.

GEnitale Cerui, Aedœon Elaphu, Græci appellant. Lydi genitale ipsum Acylon uocãt, ut in Fago diximus. Est & piscis nomẽ Aedœon, ꝗd & nos Genitale nũcupamus marinũ, a nonnullis Halesurion græce dictũ: ꝙq; Halesurion sunt qui pro Callionymo pisce capiant.

EX M. VERG. COMM.

CEstius libro sexto remedium hoc Paulus Aegineta docuit. siccari enim prius: tum teri, sicq; cum uino bibi Genitale id Cerui iussit, addiditq; misceri remedijs, quæ ad Viperarum morsus componuntur.

De Vngula Asini. CAP. XLIIII.

ὄνυχες ὄνων

VNgularum asini cinis, per dies multos binis coclearibus potus, proditur comitiales adiuuare. Eædem oleo subactę, strumas discutiunt. Et illitæ pernionibus medentur.

BARBARI COROLL.

VNgues Græci Onychas, & Oplas uocant.

EX M. VERG. COMM. A

DEsyderabunt non sine causa, frustra tamen legentes, quo humore dilutus Asininæ ungulæ cinis comitialibus bibendus sit: nihil enim aliud in scriptore hoc legitur, & nos ex aliis scriptoribus nihil habemus, quod in ea re moneamus. Iudicio id medicorum seruabitur, qui malo illi noxios humores omnes uitabunt: quale in primis uinum est.

¶ De Lichenibus equorum. CAP. XLV.

LIchenes sunt in equorum genibus, & super ungulas indurati calli, qui triti & in aceto poti comitialibus mederi traduntur. λιχῆνες ἵππων

BARBARI COROLL.

IN equo Lichen, & Hippomanes haberi solent. Lichen os est, dentibus caninis simillimū, in genibus & super ungulas animalis eius agnascens. Hippomani uero tantæ in ueneficia uires sunt, ut affusum æris mixturæ, equæ Olympiæ, admotos mares equos, ad rabiem coitus instimulet. Est & herbæ genus Hippomanes Hesiodo, quod & Seruius testatur. Nomen hoc & Dioscorides duabus herbis tribuit, ut post constabit. Sunt & Limi arborū Lichenes appellati. Est & herba Lichen uocata. Græci & Impetiginem Lichenas uocant. Hippon Græci equum, Celtæ, qui Breño duce Græciam inuasere, Marcam uocant, auctore Pausania. De qua Plini. lib. 26. cap. 4.

EX M. VERG. COMM.

CVtis uitiū & aspredo græcis Lichen est, latini Impetiginem id malū dixerūt. Eius natura est, quoniā ex salsa pituita, flauaq; bile fit, ut quales ex fictilibus crustosæ squamę decidūt, cum salsugo in eis aliquādiu fuerit, sic ex hominis cute squamulæ etiam decidant. Hæc cum diutius in cute hæserunt callosam contrahūt duriciem, & ab harū similitudine in genibus & unguibus equorū excrescentes callos, Lichenas Græci dixerunt, quibus ad medicinā usa est antiquitas. Meminit earū Plin. li. 28. capite decimo, meminit & Paulus Aegineta: qui prætereà comitialibus omniū uenenatorum morsibus mederi etiā ait. Facile est in equis id uitium obseruare. Plinius adnatū in his equi partibus os esse dixit. Hic non magis os, quàm quo uoluerit aliquis nomine appellare. Non esse autē os, indicat quod hic ait, ἐν τετυλωμένους, quod est, in callum duratos: fieriq; κατ' ἐπιγναφὴν, non κατ' ἐπιγραφὴν. Nihil enim hoc significat: illud autem ἀπὸ τοῦ γνάμπτειν, quod est, flectere in flexu genu, & unguis fieri, & durari ait. Lichenes λιχῆνες B

¶ De Vngula capræ. CAP. XLVI.

VNGVLARVM caprinarum cinere perunctæ ex aceto, alopeciæ sanantur. αἰγῶν ὄνυχες

BARBARI COROLL.

CApra græce uocatur Aex: quarū syluestres, atq; feras in Samothrace nasci Varro scribit, Platycerotas uocatas. Quem locū in auctore illo deprauatū omnibus exēplaribus corrigendū monemus. Non eñ Platycerotas, sed latine Rotas legit, ubiq; sæculis cōniuentibus. Capras a carpendo dictas, idē Varro scripsit. Has & Chimaras Græci uocant, & Chimaron, & Enorchā Theocritus, qui sit caper: quàm idem Vatro Caprū dici proprie uult, qui sit excastratus.

¶ De Caprino iocinere. CAP. XLVII.

CApræ inassati iocineris decidua sanie, inungi lusciosos prodest. Et dum coquitur, apertos oculos uaporari. Carnes assas uesci per quàm utile. Tradunt Hircini iocinoris cibo comitiales deprehendi. ἧπαρ αἰγὸς

¶ De Apri iocinere. CAP. XLVIII.

IEcur Apri recens si arefactum teratur, ex uino potum, contra serpentium, uolucrumq; morsus auxilio est. κάπρου ἧπαρ

BARBARI COROLL.

CAprinū, & Aprugnū latine dici posse uideo. Aprum Græci, Capron uocant & Syagron. Siculi Aschedoron, ut est apud Aeschylum. Poëtæ item Clunim, ut in Truculento Plauti cluinum pecus, legendū censeam, chluninū. Nam & Aristoteles suem ferum Chlunin uocat. Suillum præfertur omnibus Aetio, si quis, inquit, animal id arida fico pauerit. Quod genus Græci Sycoton appellant. Vnde ortū puto, ut imperitū uulgus omnia iocinora uocare Ficata cœ-

C perit. Sane, ut meminit Aristoteles, suem præcipue alunt, & opimant ficus, & cicer.

ἧπαρ κυνὸς λυσσῶντος

De Cane rabioso. CAP. XLIX.

IEcur Canis qui rabie exagitatur, ab emorsis sumptum, ne tententur metu aquæ tueri creditur. Vtuntur autem ad arcendos aquæ pauores dente eo, qui Caninus dicitur. Hunc a cane qui momordit exemptũ, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt.

BARBARI COROLL.

CAnem græci Cyna uocant. Poëtæ Acamythion, rabiosum, Lyssonta.

καττυμάτων παλαιὰ δέρματα

De Soleis ueteramentarijs. CAP. L.

VEteris Soleæ crematæ illitus cinis ambusta igni, intertrigines, necnon calciamentorum attritus sanat.

BARBARI COROLL.

COrium e calceo, græci Cattyma, & Cassyma uocant. Nostri Veteramentũ, & Veteramentarios artifices appellant, quos Græci Palæurgos. Sicut Veteramenta quoq; ipsa Palimpega, & Palindoria. Hinc & Veteratores fortasse dicti, a consuendis fraudibus. Nam & apud Gręcos Cattyma, sutelam, dolumq; significat. Nam Alutarij sunt, qui ex aluta, hoc est, concinnato corio pellicium opus faciunt: unde Alutamentum, ut Veteramentum. Pelliones quoq; ab ijs differunt. Sed hæc instituti huius non sunt. Corium certe pecudis, sugillata ui prædicant. Vt propterea utilissimũ sit ad eos, qui uirgis cæsi fuerint. Pellis certe Calcedonia, in Hippocrate habenam mollem, Cornelio significat.

EX M. VERG. COMM.

SIccat cremati corij cinis, ideoq; exulcerationibus medetur. In quem usum non satis integro sensu illini hic iubet. Desyderatur enim, ex quo liquore, aut unguine illinendus sit. Barbarus ex Lini oleo fieri q̃d ait, cum tamen in scriptore hoc, quod hactenus legerim, nihil huiusmodi inueniatur. Nos illud monemus, non esse herbarij, & eius qui medicam materiam tan-

D tum doceat, usum eius docere. Priuatim enim a medicis instituendus, & tractandus hic est: ideoq; non esse certam eius rei disciplinam, sed oportere medicum his uti, & in usu ea addere, quæ utiliora & aptiora fore ille coniecerit.

αἰθύιας ἧπαρ

De Mergi iocinere. CAP. LI.

SIc catum Mergi iecur, & ex Hydromelite binis coclearibus potum, secundas expellit.

BARBARI COROLL.

MErgum Aethyiam Græci uocant. Et poëtæ Dypten. Alioquin nihil aliud est Dyptes uerbum ex uerbo, q̃ Mergus. Poëtæ Græci etiam Poigas, & Bungas dicunt aues eas. Photion auctor.

ἀλεκτορίδες ἀνασχισθεῖσαι

De Gallina. CAP. LII.

DIssectæ Gallinæ, & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliantur. Sed identidem alias sufficere oportet.

ἀλεκτορίδος ἐγκέφαλος

De Gallinaceo cerebello. CAP. LIII.

GAllinarum cerebellum in uino bibendum datur contra serpentium morsus. Sanguinem a cerebri membrana profluentem sistit. Subdita autem uentriculo Galli membrana, cornu non absimilis, cuius pellis in decoctionibus detrahi solet, siccatur, tritaq; in uino conuenientissime stomachicis datur in potu. Ius e uetere Gallinaceo, aluum soluit. Abiectis itaq; interaneis, salem conijci oportet, & consuto uentre, decoqui in uiginti sextarijs aquæ, donec ad treis heminas redigantur. Totũ

id refrigeratum ſub diuo, datur. Aliqui incoquunt olus marinũ, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores craſſosq;, atram bilem & ſtrigmenta elicit. Prodeſt longis febribus, ſuſpirijs, articularijs morbis, & inflationibus ſtomachi. Eorum uenter ſale conditus, & in umbra ſiccatus, cõtra eximias uacuationes medicamentorum trium drachmarum pondere, præſenti eſt auxilio. Quandoquidem protinus deiectiones cohibet. Teri autem debet in farinam, & aqua ſubactus dari. A

BARBARI COROLL.

Gallos gallinaceos Alectryonas, & Alectoras Græci uocãt, quia nos a lecto exuſcitet. Gallinas uero Alectoridas, & Ornithas. Ariſtophanes Alectoras qui mares ſint, Alectriænas quæ fœminæ. Alectro nas utrumq; continere, ludens in comœdia monſtrauit. Inuenias et pro maribus Alectoridas acceptos, ut inquit Athenæus. Alexarchus Caſſandri Macedonum Regis frater, is qui Vranopolim condidit, Gallum Gallinaceum Orthoboam uocabat, confiсto nomine: in quo uel ambitioſiſſimus fuiſſe dicitur. Athenæus pullos Gallinaceos a Græcis Hippos, hoc eſt, quaſi equulos uocari ſcribit: credo, quia pulli proprie ſunt equorum. Dicitur & Pullaſtra. Sed & iubas & capillum Græci Alectoridas appellant. Perſæ etiã coruos hoc nomine ſignificant. Iure Gallinaceorum perunctos, Pantheræ Leoneſq; non attingunt, præcipue ſi & allium fuerit incoctum. Si Gallinarum membra auro liqueſcenti miſceantur, conſumunt illud in ſe: ita hoc uenenum auri eſt. Inteſtina Gallinarum, cum rebus alijs incocta, ueteres Gigleria uocabant. Gallinarum tria genera, Cortalles & Villaticæ, ſiue quod idem eſt, Cortalis: de quibus medicinæ hoc loco habentur. Item Ruſticulæ manſuetæ, ac feræ non diſſimiles, Villaticis aucupio quæſitæ. Varro Africanis ſimiles aſpectu, ac facie incontaminata ſcripſit, a quibus ꝑ productionem uocabuli Gallinaria inſula uocatur, in mari Tuſco Liguſticoue, contra Intemilium & Albingaunum. Gallinæ Africanæ ſunt grandes, uariæ, gilberiæ, Meleagrides appellatæ a Græcis, ut Varro putat. Columella Numidicas eaſdem quibuſdam eſſe cum Africanis tradidit. Africanas uero non Meleagrides, ſed ijs ſimiles, niſi q rutilam criſtam capite gerunt, quorum utrunq; ſit in Meleagride cæruleum. Clytus Ariſtotelis diſcipulus, Meleagridas Gallinę deſcribit noſtratis magnitudine, paruo capite, ad portionem corporis, & glabro, criſta carnea, ſed rotunda, & prædura, quæ paxilli modo promineat, colore ligni, ab ore ad malas carunculam pro mento eſſe, ſed rubriorem q̃ Gallinaceo generi. Etenim mentum uocari carnem, quam Gallinæ in roſtro habeant: hoc Meleagrides carere. Roſtrum acutius, & maius q̃ Gallinæ, ceruix breuior & craſſior, atq; nigra. Corpus uarium, maculis in nigro candidis, frequentibus, per interualla maioribus lenticula, ſoleæ figura, uel orbiculis ut alæ, ſerrata ſpecie, digeſtis in quendam uerſum maculis lucentibus. Crura ſine calcaribus, cætero ſimilia Gallinacels. Mares a fœminis internoſci ægre poſſunt: tam eſt in ſpecie germanitas. Pullos ſuos uelut peroſæ negligunt. Nam Medicæ, a Media, quaſi Medicæ generi uillatico aſcriptæ ſunt: propter magnitudinem in Italiam tranſlatę: cuiuſmodi Patauinæ modo ſunt, Pulueraricę cognominatæ, a uico, ubi grandiſſimæ, ac ſpectabiles maxime naſcuntur. Quas Turcarum Rex is, qui Conſtantinopolim ætate noſtra cœpit, ui muneris magni loco, a ſenatu miſſas habuit. Ad Pugillatum atq; prælia Græci e Boetia Tanagricas, itẽ Rhodias, ut Athenęus & Columella, Martialiſq; apud nos, nec minus Chalcidicas & Melicas probauere. Quidam Alexãdrinas ex Aegypto. Pauſanias Boeticarum duo genera deſcribit, alterum prcliare, alterum Coſſyphos, quaſi Merulas appellans. Magnas inquit, alit Lydia, ſed colore coracino, calcaria & apex Anemonæ floris macula modo rubent. In roſtro ſummo, & in cauda item ſumma candidæ. Ex omnibus generibus Cortales, fœminæ proprie appellantur Gallinę. Mares Galli ſeminares, qui Capi hoc nomine uocantur, cum ſunt caſtrati. Gallinas Græci quandoq; uocant in comœdia Mylacridas. Quanq; Ariſtophanes ita appellat beſtiolam inter molas naſcentem. Adrianas, ſiue Adriaticas Gallinas, Chryſippus exiguas intelligit, eaſq; ab Athenienſibus expetitas commemorat. Ariſtoteles quoq; paruo eas corpore, ſed feroces, & quæ pullos plærumq; ſuos opprimãt. Gallinas primi feruntur habuiſſe Perſę, ut Meleagridas Aetoli, & Pauos, ſiue quod idem eſt, Pauones Samos inſula: quos Græci quoque Taos, & Taonas bifariam, ut nos appellant. Et Antiphon orator, aues uarias. Attici Taos, circumflectẽtes & inſpirantes ultimæ pronunciant, ut Athenæo placet.

Pli. li. 37. ca. 10
lib. 11. capit. 7.
lib. 29. cap. 4.

B

C

ὠὸν τὸ ἁπαλὸν

De Ouorum natura. CAP. LIIII.

OVum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli. Luteum oui, contra oculorum dolores utile est. Inassatum, sedis inflammationibus prodest, cum croco & rosaceo. Et condylomatis cum meliloto. Cum uua autem fruticis eius quem Rhoa dicunt, & Galla in patinis frigitur, ut cibo aluos sistat. Per se etiam offerri solet.

λευκὸν τοῦ ὠοῦ

De Candido oui. CAP. LV.

CAndidum Oui crudum, refrigerat. Spiramenta cutis obstruit, inflammationes oculorum infusum lenit. Ambusta si statim eo perungantur, pustulas non sentiunt. Faciem a solis adustione tuetur. Fronti impositum cum thure, fluctiones arcet, auertitq;. Inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo melle, & uino, mitigat. Vtiliter contra hæmorrhoidum morsus crudum sorbetur. Summe tepidum prodest uesicæ rosionibus, renũ exulcerationibus, fauciũ scabriciẽ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis reumatismis.

BARBARI COROLL.

OVum græci Oon uocant, cognomentis distinguitur: tenerum, siue liquidum, siue ut Cornelius, molle. Apalon Græci uocant: quod recentiores Elixum, & semicoctum interpretantur. Scleron, hoc est, durum, quod ita fit coctum ut indurescat. Sorbilia dicuntur, id est, Ro-
D pheta, quæcunq; tantum incaluerunt. Quæ uero plus coquuntur, appellant Ephtha. Sunt & quæ Trometa, hoc est Tremula dicantur, optime alentia, etiam si facilius transeunt sorbilia. Sed hęc alĳ aliter cognominant. Et quantũ conĳcio, tenera & tremula sunt eadem, sicut & Sclera, & Ephtha. Habentur & quę Teganista, a patellis, & sartagine dicantur, succi deterrimi. Mala sunt, & Optethenta, hoc est, tosta cinere. Ideoq; ĳs anteponuntur quæ Gręci Exapheta, siue Pnicta nominant, hoc est, quę in aquam calidam mittuntur, immerguntur q; cum garo, uino, & oleo coquenda lento igni, ac modice coagulanda, ut inquit Paulus. Nam & quoddam obsonandę carnis genus, Pnicton ipsi uocãt: quod equidem haud reor multum distare ab eo, q̃d Anabraston appellant. Sunt & quę uulgo dici solent Ootaricha, idest, oua salsa, inueterataq;, abdicandi usus. Nunc oua piscium salita in offas, aut in pastillos durata, inclusaq; membranulis, Oua Taricha dicuntur, inter lautissimos recepta cibos. Præferri uolunt omnibus ex gallina, ut Paulus inquit, ac fere Galenus. Item ex Phasianis, Perdicibus. Pessima dicunt anserina: quanq; proprietate illa cõmẽdentur, quasi promptum ingenium faciant, si quis crebro utatur cum butyro, & melle. Schista quoq; oua, Plinius appellat tota lutea, quæ triduo incubata tolluntur. Causa nominis, ut arbitror, quia diuidantur, & discedat uitellus a candido. Firmitas putaminis tanta est ouo, ut recta, nec ui, nec pondere ullo frangatur, nec nisi paululum inflexa rotunditate. Putãmen in aceto maceratorũ mollit. Candidũ ex ĳs, siue ut Columella inqt, albus liquor, siue ut Palladius, albor oui, admixtũ calci uiuę, glutinat uitri fragmenta. Vis uero tanta est, ut lignũ perfusum ouo nõ ardeat, ac ne uestis qdem cõtacta aduratur. Luteum & Vitellus oui dicitur, quem Græci mõ Lecython, modo Chryson uocant. Hippocrates etiam Chloron, Oua quę non sint recentia, ueteres appellabant reqeta. Est et uasculi genus Ouum, ab ouali specie. Sicut & quod Ooscyphion Gręci uocãt. Sed & ipsum cœlum a ueteribus Ouum dici solitum, & hominem quoq; ceu quandam cœli paruam imaginem comperias.

VERG. MOnebimus legẽtes, mollis, sorbilis, duriq; oui discrimina in nutriendo solam facere coctură: quantũq; Ouo cocturę accesserit, tantũ in nutriendo uirĩu illi accrescere. Et hoc est quod hic ait, magis q̃ sorbile nutrire tenerum Ouum: quod nos, excelso molle uertimus. Rursusq; magis q̃ tenerum, siue molle, quod igne duratum fuerit. Et ut tota res certius pateat, sorbile hic Ouum uocat, quod in coctura concepto tantum calore, uix densari incœperit, & liquidum adhuc caleat, potiusq; coctum sit. Tenerum deinde, siue molle, q̃d ulteriore coctura densatum qdem, nõ tamen duratũ penitus fuerit. Durum postremo, siue igne duratũ, q̃d extrema coctura ad eã duriciẽ peruenerit, ut cõmanducari & teri dẽtibus opus sit. In quo ordine primũ

illud & sorbile, ab usu & sumendi ratione sic appellatum, exiguas, aut mediocres in nutriendo uires habet. Secundum mox quod tenerum, siue molle, duri comparatione, a nobis dictũ est, ampliore coctura densatum, maiores in nutriẽdo uires acquirit. Durum postremo, quod nos igne duratum etiam diximus, maximæ in nutriendo potestatis est. Et hic in ouorum usu gradus & quasi census nutriendi ab hoc scriptore traditur: cui addiderunt multa & certiora posteriores, medicis notissima, & a nobis ob eam caussam relinquenda. A

De Cicadis. CAP. LVI.

Cicadæ quæ inassatæ manduntur, uesicæ doloribus prosunt. τέττιγες

BARBARI COROLL.

Cicadę Tettiges a Gręcis dicunt: quo nomine coci quoq; & absurdi, & imperiti dicebant. Sicut elegantes, & urbani Mæsones: a quo facetias & sales, & quę scommata gręci uocant, Męsonia cognominantur. De Męsone Athenęus, Chrysyppũ inqt, existimasse falso, a uerbo grę co deriuari nomen id, manducum & helluonem significante. Cæterũ Megarensis homo quidam Mæson fuit, comœdiarum actor: qui & seruorum, & cocorum personas, & eam primus comperit quæ Mæson appellatur: a quo dicta inquit salsa Mæsonica uocari consueuerũt. Cicadę genus quoddam Acanthion, et Acantha uocant: quod mutum interpretantur nonnulli: quoniam in Acantho urbe Aetoliæ non canat: ut prouerbij quoq; loco sit, ἀκάνθιος τέττιξ. Pli. li. 11. ca. 2.

EX M. VERG. COMM.

IDEM ijsdem uerbis remedium & Paulus Aegineta docuit.

De Locustis. CAP. LVII.

LOCVSTAE odoris suffitu, urinæ difficultates adiuuant, prę sertim quæ fœminas male habent. Earum carnes nullo sunt usui. Est & quoddam genus Locustæ quæ Assiracos, aut Onos dicitur, sine pennis, prælongis membris. Exiccata autem si ex uino bibatur, contra scorpionis morsus magnopere proderit. Hac abunde uescuntur Aphri, qui Leptim incolunt. ἀκρίδων B

BARBARI COROLL.

Locustarũ, quas Gręci nominãt Acridas, una species Onos appellat, & Apteros a Paulo, qa peñis careat: quã & Bruchon uocari putant, rodentem sata, & Attacõ in sacris literis appellatã. Licet in Dioscoride Asitacõ, siue Assiracõ legamus corrupte, ut arbitror. Nicander Mastacẽ appellat, pro Brucho. Aristoteles Attelabon. Clitarchus in Ambracia Locustas omnes Mastacas dici uoluit: ut Molurin, quę frumẽta depopulat. Ionia Locustas a numero peñarũ Tetrapelyridas nominat. Oetę Cornopas, alij Parnopas, & Pornopas: unde cognomen Herculi, & Apollini quoq; in Aeolia, q Locustas abigat. Ridẽdus uero Strabõis interps apud nos, q culicẽ, nõ locustã uertit in Parnote, quã & Millepedę genus unũ est: qd uocat Onos. In sacris certe literis sunt, quibus Locustę mandi solitę, nõ animal insectũ, sed herbã hoc nomine significent. In qua sentẽtia magnus autor Chrysostomus, & prior eo Athanasius fuisse credunt: quasi pro animali acceptę, uescẽdo nõ essent. Cũ tñ in Africa, ut Dioscorides cõmeminit, ad Leptin, cibo etiã frequẽti cõmendent: hodie q; uulgo eas comedunt Aegyptij. Plinius & Indorũ gentẽ quãdã, & Aethiopũ q; partem Locustis tm̃ uiuere, fumo & sale duratis, in annua alimẽta, prodidit post Diodorũ, Strabonẽq;: ut ob id Acridophagi nomen habeant. Locustã igit, siue Pedẽ Locustę, pro herba sumptã interpretãtur, quã uulgo Repunculũ, siue Napũculũ uocamus, folio angusto, desinente in mucronem cauliculis, uertice torulos habentibus, ut in asparago et salictario lupo cernit. Itemq; multi lateris. Ex quibus minores alij alterno semper inguine prosiliunt. Radicula uel diuitũ, lautorũq; mensis petita. Rapisti qdem sapore, non tamen ad ructus illiberali, ac fatuus omnino gustus, sed cum aceto, & sale non iniocũdus. Semen ei tam exiguum, ut discerni fere aliter non possit, q grana sabuli. Alij Pedem Locustę pro Blito, aut ualde simili herba capiũt, in Arabicis scriptoribus. Sunt qui uocabulo Acridis, non herbã unam aliquã, sed summa herbarum omnium, quibus uictitarit homo sanctus in solitudine, accipiant. Quod si esset, perperam uertisset Hieronymus Locustas. Alioquin certum est, Locustas Iudęis inter animalia, quæ non sunt interdicta cibo, numerari. Dioscorides certe paniculas auenę dependentes, ut in Bromo diximus, Locustas, Plinius Lobas appellauit. Pli. li. 11. ca. 29. Aristot. de natura animalium. li. 5. ca. 17.

EX M. VERG. COMM.

C VT plura sunt in natura gña, sic etiã pene infinita ueterib. earũ nomina fuerũt. Nihilq̃ mõ difficilius, q̃ attelabos, parnopas, mastacas, molurides, tetrapelyridas, cornopas, & alia in græcis earũ nomina digito signari, & dicier, hæc sunt: generatim excæpta Asiraco, quã et Asellũ dicũt. Ob eã, ut nos credimus, causã, Dio. de Locustis egit. Nec priuatim stragurijs. i. uesicæ stillicidio, sed δυσουρίαις. i. urinæ angustijs mederi ait. Quo magis Barbarum demiror: q ad delectationem certas græcorum & latinorum in morbis & remedijs uoces tantopere uariauerit.

De Ossifrago. CAP. LVIII.

φίνις

VEnter eius auis quam latini Ossifragum appellant, particulatim potus, calculos cum lotio pellere proditur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 10. ca. 7. OSsifragus, siue Phinis, & ut Aristot. appellat Phine, alienos foetus cũ suis alit: q̃s Aq̃læ nutriẽdi tedio eiecerint. Quidã nõ generare Ossifragũ scripsere, ut Aristot. Plinius ex Haliæto nasci Ossifragos, ex Ossifragis Vultures minores, & ex minoribus maiores, q omnino nõ generẽt. Differt Ossifragus, ab Ossifraga, etiã si cõfundãt aliq: q̃ Ossifraga septimũ est Aq̃læ genus, quæ Barbata dicit, & Sanqualis. Ossifragus uero qualẽ indicaui, laudatus ad coli uitia, q̃m intestinũ unũ habeat, mirabili natura, oĩa deuorata cõficiendi. Nescio quãobrẽ Ambrosius Fulicã accipiat, quã Græci Phinin uocarunt: cum sit apud Maronem Fulica, ut q̃busdã placet Herodius, ex Arato, quẽ Poeta noster ea parte uidet imitatus, ubi prognostica tẽpestatũ carmini suo inseruit. Idẽ Ambrosius Herodiũ, alio loco Sturnũ interp̃tatus est: cũ Sturnos græci Psaras nominent. Hieronymus Herodiũ Græco nomine appellat. Seruius Herodios accæpit, quas nos Diomedeas aues uocamus. Pausanias Herodiorũ genus maximũ, & pulcherrimum, & augurijs quoq; proditũ uocari tradit Ocnon. Theodorus Fulicam, quæ ab Aristotele Cepphos, siue Cemphos dicitur, intelligit. Ossifragus parum ualet oculis, nubecula etiamnum suffusis.

EX M. VERG. COMM.

AVis postremi int̃ Aq̃las generis Ossifragus est. Nominis manifesta oĩbus cã. Longissime in Aq̃larũ cẽsu Aristoteles & Plin. de eo egerunt, & q̃d facile uolẽtibus inuenisse sit: nihil non ab illis dictũ, a Barbaro in Corollario suo repetitũ est. Nõ parua laboris, & p̃cij mercede quærenda auis hæc erit, si q̃d de ea fert̃, uesicæ calculos per urinã pellit. Sed q̃ uerũ id sit, nõ est testatus Diosc. ἱστορεῖται q̃d est, tradi, & ferri id dicẽs, sapient̃ q̃dẽ & caute, in aliorum fidem & famam rejciens, quæ testari ipse non posset. Cuius morẽ & exemplũ nos etiã secuti, nihil ultra citraue mensurã & significationem uocũ eius tradidimus: legentesq; in eo ἱστορεῖται, quod est narrattur & fertur, ferri & nos uertimus: ne si præcipi, ut Barbarus fecit, dixissemus, ueterum præcepto confirmari & probari crederetur, quod hic non sua, sed aliorũ fide credi tantũ uoluerit.

D

De Galerita. CAP. LIX.

κορυδαλλὸς

GAlerita auicula est parua, apicem in uertice pauonis modo gestans, quæ assa & in cibo sumpta, cœliacos adiuuat.

BARB.

Pli. li. 10. ca. 49 GAleritã, siue q̃d idẽ est gallica uoce, Alaudã, Græci Corydon, & Corydalon, & Scordalõ appellant. Itẽ Corydalida. Oẽs a Galero, siue Galea. Nã & Epitymbiditõ Theocritus, q̃a ceu tymbõ, hoc, est, sepulchrũ patris in capite gerat. Cuzulã græcũ uulgus nominat. Nota est apud Aristophanem comicũ poetã fabula, primã uolucrũ fuisse Galeritã: priorẽ q̃q; terra defunctũ ei patrẽ, cũ humari non posset, nõdũ enata humo cõditum in uertice. Corydalis est & herba Capnos appellata: q̃m & ipsa doloribus coli medeatur, ut auis ipsa. Galeritã nemo fere ignorat, auem pusillã, & plærumq; ob iter nobis obuiam, ingenio ad cantus docili, Passerculis, ut inquit Galenus, qui Pyrgitæ ac Troglytæ nominant̃, in oppidorũ muris, ac turribus frequentes adsimilem, extra q̃ galero, quo illæ carent. Nam Corydylis, salsamentarius piscis est, quem nos Cordyllam uocamus, Græci etiam Cordylida, & Dorylum. At Cordila tumores in capite significat: & Mitellam quoq; Cyprij: eam quam Persæ Cidarin, Athenienses Crobylon appellant. Porro similis est Alaudæ, Zerraneola uocata: nisi q̃ apice in terra nidificans: unde nomen. Differt ab Alauda & Parcus, etiam siqui negant. Est autem Parcus auicula Palumbo minor, aliquanto subtus candida, cætero Pauoni similis, & crista quoq;.

EX M. VERG. COMM.

VAriant in Alaudæ remedijs latini scriptores, & græci. Paulus Aegineta simpliciter elixam

(dico autem simpliciter, in aqua tantum) sumi diu iubet: hic assam præcipit. Plinius non assam tantum sumi, sed cinerem eius etiam in aqua bibi. Adijcitque, quod suæ ætatis testimonio & experientia confirmat, idem homini præstare cor eius femini adalligatum, & recens, tepensque ad huc deuoratum: pluraque alia quæ lib. 30. cap. 3. uolentes nouisse in eo poterunt. A

De Hirundinibus. CAP. LX.

DISSECTIS crescente luna pullis Hirundinis, qui primo partu exclusi sunt, in uentre eorum lapillos offendes: e quibus duos, unum uersicolorem, alterum purum eximes. Ii priusquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle, lacerto, aut collo adalligati, comitialibus proderunt. Et sæpe prorsus eos recreabunt. Hirundines, uti Ficedulæ in cibo, aciei uisus medicamentum præbent. Tam pullorũ quam matrum cinis, cum melle oblitus, oculis claritatem adfert. Anginæ eo commode perunguntur. Vuæ & tonsillarum inflammationibus hoc cinere succurritur. Et ipsæ & pulli exiccati, si drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur. χελιδών

BARBARI COROLL.

HIrundines, græce Chelidones, lapillum dicuntur pullo excluso dare. Tria earum gñа, ut Banarum, syluestrium: quæ nidorum figura deprehenduntur. Ripariarum: quæ ita uocantur, quoniam in riparum cauis nidificant. Fit hoc capite Ficedularum quoque mentio, Græci eas mõ Sicalidas, modo Ampelidas, modo Ampelionas uocant: autor Pollux, ut cæteros prætercam. Pli. li. 10. ca. 33.

EX M. VERG. COMM.

CHelidonios ab Hirundinibus, quas græci Chelidonas dicunt, Plinius lapillos eos appellat, qui in earum uentriculis inueniri feruntur, fabulososque existimat, & magicis artibus in medicinam illatos. Quod magis credendum in eo facit Paulus Aegineta, qui sexto sui operis libro de Simplicibus his agens, crematarũ Hirundinũ cinere tm̃ in medicina utitur, anginisque, & ad oculorum claritatem ex melle inungi præcipit. Recepit tñ antiquitas omnis quæ de eis in scriptore hoc leguntur: eamque ob causam qualia in græcis, latinisque omnibus adhuc leguntur, talia a nobis etiam reddita fuerunt: cætera omnibus eadem sunt. B

De Ebore. CAP. LXI.

EBoris scobe illito paronychia sanant. Vĩ adstringẽdi ebur obtinet. ἐλέφαντος ὀδόντος ῥίνισμα

BARBARI COROLL.

EBur a Græcis appellatur Elephas, eodem quo animal ipsum nomine. Quanquam animal Elephantus quoque dicitur. Ebur uero alij cornu, alij dentem Elephanti nuncupant. Est & uasis potorij genus Elephas. Pli. li. 8. cap. 3.

QVæ nos Eboris ramenta diximus, Plinius Scobem appellauit eadem significatione: et si Ramentorũ amplior quam Scobis ambitus sit. Ramẽta em̃ ueteres latini dixerũt oĩa quæ radẽdo, secãdo, incidẽdoue ex materia aliqua, quasi inutiles reliquæ supsũt: Scobẽ uero priuatĩ, quæ lima, aut ferra detrita cadũt. Estque Ramẽtorũ uox cũctis his cõis, et quasi gñis appellatio: illa aũt unius, aut alterius rei tm̃ nota et significatio Diosc. ῥίνισμα dixit scobina, detritũ ex Ebore puluerẽ indicãs. Quã rõnẽ secutus Pli. li. 28. ait, Scobe paronychia tollunt. Nos cõiorẽ & ampliorẽ rõnẽ secuti, Ramẽta diximus, quicquid ferramẽto detritũ ex Ebore puluerẽ significantes: fecimusque id autoribus alijs græcorũ medicis. Paulus Aegineta nõ ex dentibus tm̃ Elephantis, quod solũ Ebur est, sed ex unguium, aliorumque ossium ramentis remedium hoc conficit. VERG.

De Suillo talo. CAP. LXII.

SVis talus comburitur, dum e nigro albescat: qui tritus & potus, inflationibus coli, longisque torminibus medetur. ἀστράγαλος

BARBARI COROLL.

TAlus Astragalos Græce dicit in sue: cuius uicẽ in homine, Malleolus appellatus implet.

EX M. VERG. COMM.

NOn omni malo coli mederi cinerem suilli Tali hic scriptor ait, sed ex tribus eius generi-

C bus illi tãtum, quod cessante, nec transeunte crasso, & qualis peditu efflari solet spiritu, in eo in testino fit. Habet enim plures id malum caussas. Fitq; aliquando, cum inter eius membranulas crassus, pituitosusq; humor subsederit. Nonnunq; cessante, nec transeunte illhac spiritu: quale pauloante descripsimus. Sepe ex eiusdem intestini inflammatiõe, aut ob acres erodentesq; humores dolorem acrimonia erosioneq; sua excitantes. Ex his secundum illud genus ἐμπνευματώσιος, idest, inflationis uoce indicasse uidetur.

De Ceruino cornu. CAP. LXIII.

ἐλάφου κέρας

CEruini cornu cinis elotus, binis cochlearibus epotus, prodest dysentericis, excreantibus sanguinem, cœliacis, regio morbo, & uesicæ doloribus cum tragacantha. Fœminis fluctione uuluæ laborãtibus, cũ liquore huic rei accõmodato. Cerui cornu cõtusum, crudo fictili luto circũlito, & in furnũ indito uritur, donec albescat. Id cadmię mõ elotũ, ul ceribus oculorum & defluctionibus salutare est. Infrictũ dentes expurgat. Crudi cornu suffiti nidore serpentes fugantur. Feruefactũ in aceto, si eo gingiuæ colluant̃, maxillarum a dentitione dolorem adimit.

BARBARI COROLL.

CEruum Græci Elaphon appellant, ut prædiximus, & Bredon poetæ. Alij caput ipsũ Cerui Bredon uocant. Inulum, siue Inuleum eius, Nebron, et Cemada. Quanq; Cemas nondũ progredit̃ in pascua. Damã uero Græci Proca dicunt. Aristoteles, et idonei fere oẽs, et Dionysius a Ceruo non distinguit. Philetas, primogenios Ceruos Procas dici uoluit. Ab hoc animali Procõnesos appellata est. Nam Ophion, quod Sardinia quondam ferebat, & interisse credit̃, Ceruus non erat, sed animal pilo, ac dente simili, Ceruo minus. Genus uero Ceruorum prægran-
D de, Greci Echæineas, ab oppido uocãt. Aristoteles Achænas cognominat. Inulũ, Varro & ex equo & asina uocari scribit: quos & Bardones aliqui appellant, sicut ex asino, et equa Mulum: quanq; uetusti codices, tum Varronis, tum Columellæ Innum habent, non Inulũ, q ab equo patre nomen traxerit. Sed & Aristoteles quoq; Innũ græce dicit, q ex mulo & equa nascit̃, ceu paruus mulus. Proinde Nonius marcellus, Hinnas inquit, & Hinnos, sub quo nomine accipere debeamus Varro signat. Ait eñ, ex equis & mulis q nascant̃, Hiños uocari. Verrauerit, q distinctiõis studio cõfinxit, Hinulos ceruini generis esse pullos, eqni uero Inulos uocari. Quin si mutare oportet, uerius fit Inulos p simplex, n, & sine flatu ceruinos pullos accipi: Hiños aũt & Hinnulos per duplex, n, & cũ aspiratione, ex asina conceptos equi coitu, sed utiq; si sint mares, ut Plinius adiecit: q̃q; Nonius marcellus alit̃, ut p̃monui. Porro Inis, etiã infantẽ & paruulũ Grecis significat. At Ginni per, g, ab Aristot. appellant̃ eq pumili, nõ alia rõne q̃ maris & uteri uitio, Gygenios a Strabone dictos arbitror, in Liguriæ montanis, ubi & Mulorum genus uocat hoc nomine. Non placet quorundam distinctio inter Dorcem, & Dorcadem: quasi Dorcas ceruinus pullus sit, Dorx animal diuersum, cum Dorcas Aristoteli non Ceruum, sed Capream significet. Certe Dioscorides in coaguli mentione, Dorcadem a Dorco separauit. An, ut eo distet Dorcus a Dorcade, quo Ceruus ab Inuleo, & in Strabone Zorces, pro eo quod sunt Dorces. Nisi uitium sit in exemplari legas. Ipsum cornu Ceras uocant: quod & poculi genus est. nam cornibus ueteres bibisse, Pindarus, Sophocles, Homerusq; testantur: si modo ut fere persuasum est, Rhyton, in Poeta eminentissimo idem sit quod Cornu.

EX M. VERG. COMM.

NOn placet quod in extremo capite dictum a nobis, & ab alijs est, colluí ceruini Cornu decocto utiliter molarium dentitione factos dolores. Cur enim molarium magis quam primorum, & caninorum? Omnium enim eadem ex inflammatione doloris causa, et ratio est. Nec sic cantibus, qualis hic cinis est, sed natiuo unguine mollientibus remedijs, ad adiuuãdas in pueris dentitiones, uti antiquiores preceperunt: qualia sunt gallinaceorum adeps, & leporis cerebrum: at in dentibus γομφίους molares tantum græci appellant. Fatemur id quidem: & ab his γομφίασις facta uox nihil nisi molarium dentitionem significare potest, concedimus id etiam, sed hac conditione, dum certius aliquid & ad hanc rem aptius inueniatur. Inclinat enim animus, nobis significari ea uoce aliud in cunctis dentibus malum. Nec leuibus argumentis ob-

A

orta nobis hæc suspitio est, non ob eas quas pauloante diximus causas, sed quoniam Galenus usum ceruini Cornu esse ait ad restringendã gingiuam, & confirmandos dentes. Quod & Paulus Aegineta etiã, cum de omni Cornu lib. 6. agit, his uerbis testatus est. τὸ δὲ τῆς ἐλάφου, καὶ μετ᾽ οἴνου λειόμενον, εἶτα περιπλασσόμενον ὀδόντας ἵστησι σειομένους. Quod est, Cerui autem cornu tritum, uinoq́ maceratũ, mox circumlitũ mobiles sistit dentes. Et paulo ante, οὖλα πλαδαρά, id est, humentes & diffluentes gingiuas compescere idem Cornu dixerat. Plinius etiã lib. 28. ca. 10. dentes mobiles confirmare ceruini Cornu cinerem testatur: doloresq́ eorũ mitigare, siue infricentur, siue colluantur. Additq́ statim, arbitrari quosdam ad omnes eosdem usus efficaciorem crudi cornu farinã esse, & dentifricia utroq́ modo fieri. Quæ omnia eodum pertinent, ut dentibus, non dentitionibus mederi ceruinum Cornu uideatur.

¶ De Eruca. CAP. LXIIII.

ERucis, quæ in oleribus gignuntur, cum oleo peruncti, a uenenatis bestijs feriri negantur. κάμπη

BARBARI COROLL.

ERucæ, pro animali acceptæ, a Græcis Campę nominantur. Hippocrates in herba tithymalo nascentes, aculeatas esse prodit, utiles ad conceptus. Campa dicebatur & genus illud bestiæ, quam Liber pater in Libya sustulisse dicitur, ad Zambirram oppidum, tumulo in monumentum eius facti condito. Vt Diodorus meminit. Plin. lib. 19. capit. 6. lib. 11. capi. 23.

EX M. VERG. COMM.

HOrtorum, satorumq́ omniũ pestis calamitasq́ Erucæ sunt, dirũ animal, lento & humido tempore, auctoribus Theophrasto, & alijs nascens: multiplex hoc malũ, & quod in uitibus & arboribus natũ, frondem om͂ & florem erodat, turpiq́ facie depastam arborẽ relinquat. Nihil in carmine suo, & ultimo duodecimi libri capite Columella pro horti, annona diligentius curauit. Si cætera defecerint naturæ & artis auxilia, ad superstitionẽ translata re, in qua non ueritus est, auctore Democrito, docere quæ saluo pudore dici & audiri non possunt, sed ut ille testatur, tam p̄senti contra hoc malũ remedio, & ope, ut non aliter q̃ cum decussa pluit arbore nimbus, Vel teretis mali, uel tectæ cortice glandis, Voluit ad terrã distorto corpore campe. Qualia aũt ea sunt, poterunt uolentes ab eo audire. Nobis em̃ in scriptore hoc aliud consiliũ est, nec in Erucis eius aliud q̃d moneamus habemus, q̃ ideo in oleribus nascentes Erucas eum appellasse, ut a picearũ, aliarumq́ arborũ Erucis, quæ ueneni maleficium habent, separaret. Nostra ætas & gens totum hoc genus quacunq́ forma sit, & ubicunq́ nascatur, una appellatione Brucos nominat: cum tamen Locustarum genus quoddam priuatim Brucum Græci appellent. B

¶ De Cantharidibus. CAP. LXV.

FRVMENTis congestæ Cantharides, ad recondendum idoneæ sunt, quæ fictili uase, non picato conduntur, & raro linteo obligato ore, & deorsum conuerso, suspenduntur super aceti feruentis q̃ acerrimi halitum, donec æstu examinentur. Postea lino transfixæ reponuntur. Potentissimæ omnes uariæ, lutheis lineis, quas in pennis transuersas habent, promissoq́ corpore, crassæ, ac blattarum modo præpingues. Sed inertes ac imbecilles, quæ unius sunt coloris. κανθαρίδες

BARBARI COROLL.

NOmine Cantharidũ e nostris aliqui etiã Scarabeos, maxime pilularios accipiunt: qui & Canthari dicantur. Et ab Hippocrate Copriones. Plinius, est inquit & Cantharis dictus Scarabeus paruus, fruteta erodens. Porro Cantharus & nauigij, & pocilli nomen est, & ornamenti quoq́ muliebris, ut Athenæo placet. Ipsarum Cantharidum uenenũ, in qua parte sit, non conuenit. Alij in pedibus, & capite existimant esse. Alij negant. Inter omnes constat pennas earum auxiliari, in quacunq́ parte sit uenenum. Ipsæ nascuntur ex uermiculo in spongia maxime tynorhodi, quæ sit in caule, sed fœcundissime in fraxino. Cæteræq́ in alba rosa, minus efficaces. Improbantur duo earum genera. Minutæ, latæ, pilosæ. Item macræ, unicolores. Plí. li. 11. ca. 28.

EX M. VERG. COMM.

MVlta sunt, quæ Scarabeis congeneres Cantharidas faciunt: sed nihil æque cognationem eorum ostendit, q̃ uaginis clausæ utriusq́ animalis pennę. Ob quam similitudinem, diminu-

C ta a Scarabeo, quem Cantharon Græci nominant appellatione, Cantharida illi simile, sed minore corporis mole animal hoc dixerunt, pueris etiam notissimum: sed quod præsenti, & insanabili ueneno hominē perimat: quemadmodū inter uenena hic ipse in extremo opere docebit. Habent ueneni par maleficiū Buprestides, & picearū Erucæ. Hæ cæteris Erucis similes, & congeneres, discrimen ab arbore in qua nascunt nomine ipso ostendūt, Pytiocāpæ a Græcis dictæ: Illę boū acerba pestis, in eadē gente a maleficio suo nome inuenerūt. Descripsit Buprestim Plinius lib. 30. cap. 3. his uerbis. Rarū in Italia animal Buprestis est, longipedi Scarabeo simillimū. Fallit inter herbas bouem maxime, unde & nomen inuenit: deuoratumq;, tacto felle ita inflammat, ut rumpat. Nouerunt nunc etiā rura hoc malum. Vidimusq; nos, peremptum aliquādo eo ueneno bouem. Non satis tamen ostendunt rustici eius animalis formam, diuersisq; appellationibus, diuersis locis, & diuersa forma describitur & appellatur. Copiosius inter uenena de his omnibus iterum agetur. Nunc satis sit nominū causam & rationem reddidisse.

¶ De Bupreste. CAP. LXVI.

βουπρήστεις

Simili modo reconduntur Buprestes, genera quædam Cantharidū, & pinorum erucæ, quæ supra cribrum suspensum feruenti cinere paulisper intostæ, reponuntur. Vis omniū communis erodere, ulcerare, calorem elicere. Qua de causa ammiscentur medicamentis quæ lepras, ferosq; lichenas, & carcinomata sanant. Menses ciunt pessis emollientibus additæ. Aliqui Cantharidas antidotis impositas, aquæ subter cutem auxiliari prodiderunt. Argumētō, φ urinā moueant. Alij pennas, pedesq; contra potarum ueneficia, remedio esse tradiderunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 30. ca. 4. Pityocampæ a nostris Erucæ picearum, aut pinorum uocantur. Buprestis & animal, & herba est. Ex his Erucis uermiculi postea nascuntur, qui acceptis alis euolant: quemadmodum & in ficu, & cynorhodo, siue canina sentice.

D

¶ De Salamandra. CAP. LXVII.

σαλαμάνδρα

Salamandra lacertæ genus est, iners, uarium, quod frustra creditum est, ignibus non uri. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. Additur ut Cantaris in medicamenta, quorū uis est exesse, & lepras abolere. Similiq; modo reconditur. Liquefacta in oleo, pilos euellit. Exenterata, detractis pedibus & capite, in melle seruatur ad eundē usum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 10. ca. 67. Salamandra animal lacerti figura, stellatū, nunq; nisi magnis imbribus proueniens, & secuta serenitate deficiens. Huic tantus rigor, ut ignē tactū extinguat non alio modo, φ glacies. Quod quidā tamen negant. Aetius per ignem inquit, cadentibus flāmis ambulat, eumq; non solum frigoris ui, sed etiā pondere corrumpit, quasi obruens. Theophrastus & frigori & humori tribuit, qui ex ipsa lentus profluat. Si diutius tamen in igni mansitet, comburitur. Cassiodorus, Salamandra subtile, & paruū inquit est animal, lumbricis associum, flauo colore uestitum. Saliua eius, quæ lactea ore uomitur, quacunq; parte corporis humani contacta, uel pede imo respersa, toti decidūt pili, & colorem in uitiliginē mutat. Si arbori irrepserit, omnia poma inficit ueneno. Ita populos sæpe totos necando frigida ui, nihil aconito distans. Quinimo, si contacto ab ea ligno, uel pede crusta panis incoquatur, idem ueneficium est, uel si in puteum cadat. Manditur tamē a suibus innocenter. Similis Ascalabotæ Salamandra est Aetio. Lacerta uenenaria, hoc est, Pharmacitide uelocior. Ascalabotem Græci, & Colloton, & Galeotē quandoq; appellant. Nostri Stellionē. Horum transmarini pleni lentigine, stridoris acerbi, qui & uescuntur, intantū scorpionibus aduersi, ut uisis protinus torporē afferāt frigidi sudoris. Tales in Italia non sunt. Viuūt enim rore, ut chamæleontes, præterea & araneis. Qui aūt Stelliones appellantur, ut Marcellinus inquit, in nouis domibus cernunt, forte ij quos Romanū uulgus Tarantulas uocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes. Sunt & Apulorum Tarantulæ in agris.

Phalangiorũ fortaſſe generis, ueneni præſentanei, cõmoto ſtatim eius mente, quẽ percuſſerint. A
Auxiliari cantu eis, & omnino muſica ratione, cõſuetudo regionis eſt. A Stellione fraudulen-
tiſſimo animali, ſtellionatus crimen, & ſtellatura. Spartianus in Peſennij Nigri uita, quos inqt
conſtiterit accepiſſe ſtellaturã. Et alibi. Tribunos, qui ſtellaturas inquit militibus tuliſſent, capi
tali pœna affectos. Inuidentiſſimũ hoc animal intelligit, quoniã ſenectutis ſuæ membranã de-
uoret, gnarum propter Comitiales morbos impeti eam. Hinc ſtellare uerbũ, pro inuidere. Cu
bilia ſtellionis, in locis oſtiorum, feneſtrarũq; ſunt, aut cameris, ſepulchriſue.

EX M. VERG. COMM.

SVnt nobis & alijs de Salamandra eadem fere omnia. Quod inter nos non cõuenit, unum
tm̃ & illic eſt ubi legitur, φιλοῖ δὲ τρίχας τακεῖσα μετ' ἐλαίου. Quã lectionem illi ſecuti, liquefactam
in oleo Salamandrã depilare dixerunt. Nec male: id enim participiũ illud plærunq; ſignificat.
Nos autem non liquefactã, ſed crematæ cinerem facere id diximus: in antiquiſſimis, ijſdemq;
probatiſſimæ fidei græcorũ codicibus, non τακεῖσα, ſed καεῖσα, quod eſt, cremata legentes. Con
firmauitq; nobis eam lectionem Paulus Aegineta, qui crematæ Salamandræ cinere tm̃ ad hos
uſus utitur. Verba eius hæc ſunt. σαλαμάνδρας δὲ καυθείσης τὴν τέφραν ἔνιοι μίσγουσιν, &c. quod eſt,
crematæ autem Salamandræ cinerem aliqui miſcent.

De Araneo. CAP. LXVIII.

ARaneus, quem Holcum, alij Lycium uocant, ſubactus cum ſple- ἀράχνη ὁλκὸν
nio, & linteo illitus, prolatusq; utriſq; temporibus, aut fronti, λύκειον
tertianos circuitus perſanat. Tela eius impoſita ſanguinem ſiſtit. Vulne
ra quæ ſummã cutem occuparunt, ab inflammationis iniuria uindicat.
Eſt & alterum Aranei genus, qui candidam, tenuẽ, denſamq; telam ordi
tur, quem in loculo ligatum, & lacerto appenſum, quartanis circuitibus
mederi narrant. Decoctus ex roſaceo, & infuſus, aurium doloribus au- B
xiliatur.

BARBARI COROLL.

ARaneũ Græci Arachnen uocãt, Araneorũ, Phalangiorũue multa gña. Innoxiũ lupi nomi Pli. li. xi. ca. 24.
nẽ poſt dicendũ. Noxiorũ duæ ſpecies ab Ariſtotele tradunt. Vni corpus exiguũ, uarium, acu
minatum, aſſultim ingrediens: ob id Pulex uocatus. Alteri maius & nigricans, prioribus cruri
bus longiſſimis: tardũ hoc & imbelle, nec ſaliens, æque Phalangiũ. Præter hæc a Plinio uocat
genus Aranei lanuginoſum, grandiſſimo capite, quo diſſecto, inueniant intus uermiculi duo,
qui adalligati, ceruina pelle ante ſolis ortũ, dicunt mulieribus pſtare ne cõcipiãt. Vimq; illã du
rare anno, unde Atocion q̃q; dicit. Eſt & Rhagion uocatus, ꝙ acino uuæ nigro ſimilis eſt, ore
mimo, ſub aluũ pedibus curtiſſimis, & tanq̃ inchoatis. Dolor a morſu eius, qualis a ſcorpiõe.
Vrina textis Aranei pſimilis. Quintũ genus Aſiorcion, uel Aſtertion, ex manu ſcriptis codici
bus, aut Aſtorgion, q̃ſi diſcordialẽ & inamabilẽ ſignificent. Sed in picto Dioſco. ἀστήριον. i. aſte-
riũ, uirgulis albis, a proximo diſtinguit, cuius ictu genua labefactantur. Sextũ ceruleus, utroq;
pernicioſior, lanugine nigra, caliginẽ morſu concitans, & uomitus araneoſos. Septimũ a cra-
brone penna tantũ differens, deterius etiamnum ceruleo: propterea macie quoq; conficit a ſe
percuſſos. Octauũ Myrmecion, quia formicæ ſimilis, ſed multo maior, ruffo capite, aluo & re
liqua parte corporis nigra, guttis reſperſus albis interſtinguentibus, acerbiore q̃ ueſparũ do-
lore torquens. Viuit maxime circa furnos, & molas. Fuliginoſum deſcribitur Aetio, ſtellatũ,
præſertimq; dorſo. Nonũ Tetragnathus, ſed duobus faſtigijs. Alterius mediũ caput, linea can
dida & trãſuerſum. Itẽ altera diſtinguit, qui & peior, tumorẽq; oris molitur. Alter cinereus, po
ſteriori parte candicãs inertior. Aetius Tetragnathon modice lato, & ſubalbo corpore deſcri-
bit, pedibus aſperis, duabus inciſuris in capite, recta una, per obliquũ altera, ut quaternas buc
cas habere uideat: unde nomen. In Aethiopia tam frequẽtes, ut regionẽ in ea quandã prope Sil
los, Acridophagosq; deſeri coẽgerint. Idem auctor & Cranocolaptẽ, & Scoletion, & Sclerocẽ
phalon enumerat. Vt primũ genus longis cruribus, ſubuiride, aculeo circa ceruicẽ infeſto pro
dat: ita dictũ, quia caput maxime percutiat. Secundũ ſqualet maculis, præſertim capite, longis
pedibus. Tertio caput duricia ſiliceum. Lineamẽta toto corpore ſimilia beſtiolis, quæ lucernas
circũuolant. Hæc fortaſſe uel eadẽ ſunt, uel parũ diuerſa plinianis. Præcipue uero Cranocola-

C ptes idem genus uidet̃ illud esse, q̃d nos Sextũ haberi diximus, ceruleũ, & caligine morsu concitans, caputq; tentãs. Habet̃ & cinerei genus quoddã minime noxij, telas muscis in parietibus latissime pandentis: qui & Muscarius uocat̃, inter lupos, ut arbitror locandus. Comperio & Araneum candidũ, longissimis, tenuissimisq; pedibus. Item aliud genus crassissimũ, textũ condentis in contignationibus: quorũ uterq; in dictas, aut dicendas forte species recidit. Est & discrimen Araneorũ, quos Aristoteles appellauit Lupos: quorũ minimi non texant, maiores in terra cauernarũ uilia, & exigua uestibula præpandant. Mediũ genus lautiores, crassioresq; telas orditur uel operosissime, ob id Eruditissimũ ab eodem Aristotele uocatũ, cuius duas quoq; species reddit. Maiorem subtus pẽdere, degrauatũ mole corporis. Minorem, in sublime e quibusdam telæ suæ latebris obseruantem excubare. Græci qui de uenenatis ictibus scripsere, Lupum uenari muscas demonstrãt rotundũ, cælata, sculptaq; ceruicula, tribus in ore, quod ei latiusculum est, lineamentis. Aranei Lacertarum catulos irretiunt, utraq; labia mordicus apprehensa, telas suas altius tollendo. Incrementa amniũ futura præsagiunt. Sereno non texunt, sed nubilo. Fœminã textrinæ, marem uenationi operã dare arbitrantur, idq; sole oriente, occidenteq;, bestiolis tum maxime infestis. Aranei clunibus in uenere conueniũt. Vermiculos similes ouis pariunt, in telas expansos: quia saliendo excludũt: Phalangio excepto, qui specu in ipso cubat, magno numero, triginta fere: sed ubi emersit, matrem consumit sæpius, & patrem. Incubant triduo. Cæteris generibus oua pauciora. Consumant̃ Aranei, quater septenis diebus. Simul porro editi sunt, fila sua mittũt, siue de suo q̃d foris habent, ceu uellere corticeo, ut Aristoteli uisum est: siue ut Democrito, excrementi cuiusdã modo, uelut corrupta intus alui natura, statuto tempore: siue ut alij dixere, quia intus sit quædã lanigera fœcunditas. Ouidius.

Cætera sunt uentus, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet Aranea telas.

Non habet Creta insula maleficũ animal, præter Phalangiũ, alioquin Italiæ ignotũ. Hoc ceruí percussi, cancros edendo sibi medent̃. Nominat̃ & Mus araneus: de quo priuatim agendũ nobis est. Araneorũ telæ, priuatim Vescæ, hoc est, siccæ, ac teneræ uocari solent. Ipsum anĩal Ara-

D neus uocat̃, græce Arachnes. Tela uero Aranea, ut græce Arachne. Quq; interim & pro anĩali poëtæ capiũt Araneũ. Phalangia uero, & quod idem est Aristoteli, Phalangas, & Phalangios arbitror esse dictos: & Phalanx internodiũ significat, qualis pars ea digiti, q̃ rigida manet, nec flectit̃, ut Aristoteli placet. Omnibus em̃ Phalangijs internodia terna in cruribus. Ob id & fustes nodis rigentes, ut Plinius testat̃, Phalangas uocabãt. Vnde baiulos Victruuius, quia Phalangis uti soleant, Phalangarios appellat. In Albania Phalangiũ haberi traditur Straboni, Hellanocq;, a quo si qui feriuntur, aut ridendo, aut flendo moriant̃ desyderio suorũ.

EX M. VERG. COMM.

Longa est Plinio, Nicandro, Aristoteliq; animalis huius historia: fecitq; id multiplex eius genus, diuersiq; in tam exiguo corpore ad uitam & mortem hominũ euentus, & quæ artificio se modo exercent, modo insidiose ubiq; animalia hæc agunt. Prima & maxima omniũ, id est, noxios, & innoxios, diuisio est: hos Græci ἀράχνας, nos Araneos, illos ambo Phalangia diximus. Rursus Phalangiorũ plura sunt genera, priuatim ab antiquioribus latinis & græcis suis nominibus appellata. Araneorũ itidem, sed pauciora: quæ Dioscorides hoc capite numerat. Qui primũ Arachnes nomine usus indicauit, non de omni Araneo, sed de innoxio tantũ agere, qui in parietibus & trabibus telas suas ad aliorum insectorũ uenationem suspendit. Notissimus omnibus hic est, in uetustis & rimosis parietibus habitãs. Hunc Holcon, & Lycon, id est, lupum uocari hic ait: facta, ut nos credimus, a uenatione & insidijs eius appellatione: & quoniam muscas rapiat, trahat, & enecet, ideo lupum, & Holcon a trahendo dictum fuisse. Lupos Aristoteles totum hoc genus etiam appellauit.

De Lacerta. CAP. LXIX.

σαύρας ἡ κεφαλὴ

LAcertæ caput intritũ, & appositum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit. Varos, formicantes uerrucas, & pensiles, quas acrochordonas uocant, tollit. Iecur exesis dentibus coniectum dolores finit. Si diuulsa admoueatur, ictis a scorpione leuamentum præstat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.8.ca.39. LAcertam Græci Saurã. Huius una species Chalcidice uocatur, atq; Seps seorsum reddenda. Lacertum, & Lacertam idem genus esse conspicor, ut est apud Græcos quoq;, Sauros, atq;

Saura. Est & piscis hoc nomine. Lacerta uidetur & uasis genus esse apud Iuris peritos. Sicut & apud Grecos Saura, cuius in palma meminit Hippocrates. Est & Herbæ nomen Saura, Plutoni sacra, ut Nicander poëta docuit illo uersu. σαύρηντε
ἠχθόνιον πίλεται σίφος ἠγεσιλίον.
Fortassesq; in eo uerbo aut Anagallidem intelligit: quippe quam Dioscorides Sauritin a nonnullis dici prodat: & prophetę Nycteritin, quasi nocturno & subterraneo dicatam numini: aut ipsum Sinapi, quod, ut Plinio placet, ab Atheniēsibus Saurion uocatur: aut Nasturtiū, quod ab Hippocrate Sauridion quoq; dicitur. Lacertarū pedes Græci Blæsos uocant, hoc est, quorum pars extrorsum, pars introrsum specter.

EX M. VERG. COMM.

VTroq; genere Lacertū, & Lacertā idem hoc animal antiquiores Latini dixerūt, tam certū, tanq; ubiq; nascens, ut nihil dicendū aliud de eo sit. Nec fuisset nobis in cōmentatione eius aliquis labor, nisi quod fere in cunctis legit, pellere, siue malueris dicere, tollere impositū Lacertæ caput ἰόνθους, id est, uaros: nō sic, sed ἥλους, id est, clauos legi oporteret: quod nos antiquissimorū codicum fide instaurauimus: persuasitq; id audere Paulus Aegineta, qui clauos hoc remedio curat: & prętcr hęc res ipsa etiā, & cōgeneres morbi uerrucæ & formicæ, quibus rectius claui, q̄ uari coniūgebanř. Quinetiā uerbum ἆιρει, quo hic usus est, & tollere significat, clauis aptius q̄ uaris competit, qui extenuantur leuiganturq; potius q̄ tolluntur.

ℂ De Sepe. CAP. LXX.

SEps, quam aliqui Lacertam calchidicam uocarunt, in uino pota, morsus suos sanat. σήψ.

BARBARI COROLL.

SEps, nunc Lacerti genus est, nunc u t diximus Millepedæ. Cum Lacertam significari uolumus, Chalcidicæ cognomento utimur. Sed an idem sit cum ea, quam Aristoteles Chalcida, & Zygnida nuncupat, Theodorus more suo Dignydam conuertit, lacerto paruo similem, æstimabunt legentes. Ipse in diuersam partem moueor Plinij uerbis, qui quodam loco ait, Peculiariter inquit, a Chalcide Ceraste differt. Est & turberculi maioris ac pestilentis nomen Seps apud Hippocratem, ab erodendo impositum. Aetius, Seps inquit, serpens est cubitorum binum, crassitudine in exilitatem, ut alia quoq; genera serpentium, descendente: ingressu tardo, rectoq;: lato capite, ore acuto, maculis corpore toto candidis: triduo, uel quatriduo interficit. Pausanias quoq;, AEpytum inquit, Arcadiæ quondam Regem in uenatione occupatum, & imprudentem Seps oppressit. Viperæ similis est inquit, minime, cineris colore, maculis ex interuallo uarius, lato capite, angusta ceruice, aluo maiori, cauda breui, obliquo incessu, quasi cancer: quod & Cerastæ inquit, serpenti proprium est. Chalcidicem Helianus, si quis inquit, habeat in tritico, fore ut incorruptum seruetur. De serpente intelligat, an de pisce Chalcidico, qui & Chalcis dicitur, non constat. De Sepe pro Multipeda, Plinius uigesimo uolumine. Multipedem inquit, Sepa Græci uocant, oblongam, pilosis pedibus, pecori præcipue nocuam. Castigatus est in ea parte locus, proprerea q̄ non Sepa, sed Ipa legebatur. Nam Ips genus uermis aliud, ut in pumice docebimus. B

EX M. VERG. COMM.

AB exedendo Seps lacerta hæc dicta est. σήπει enim, id est, exest quæ ueneno suo contigerit. Lacertæ similem omnes describunt: præsertimq; in Theriacis suis Nicander dicens, σήπα γίμην πιδλανοῖσι δομὴν σαύροισιν ἀλύξεις, quod est, Vitabis & Sepa, corpore humilibus lacertis similem. Dico autē humiles, quas ille πιδλανοῖς, id est, per terrā serpentes dixit. Fuit hoc illi ab euentu nomen, quemadmodū a corporis maculosis lineis, quas in tergo habet colore æris: quod Grȩci Chalcon dicunt. A Chalcis, siue Calcidica dicta eadem est. Nos enim eādem credimus: fuisseq; antiquam & uerā eius appellationem Chalcida, quasi æneā, ob eam quā diximus causam: & ex eo deinde nomine, cuius rationem non nouissent omnes, ad adiectiuū gentis, & loci nomen translatā eius appellationem fuisse, dictamq; Chalcidicam, quasi in Chalcide Euboiæ plurima inueniretur. Quod falsum est: cum in Libya & Cypro nasci præcipue dicatur, & inter petras illic uiuere. Factū ob id etiā est, ut in antiquis scriptoribus modo Chalcis, modo Chalcidica lacerta inueniatur: eorūq; auctoritate diuersum, non idem creditū hoc animal fuerit. Nobis in hanc partem inclinat animus: habemusq; opinionis huius auctorem antiquissimū Nicandri interpretem. Nec eo secius liberum legentibus arbitrium relinquimus.

C σκίγκος

¶ De Scinco. CAP. LXXI.

SCincus aut Aegypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus: quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Est autem terrestris Crocodilus sui generis, qui salsus affertur in nasturcio. Aiunt carnes quæ renes amplectantur, id sibi uirium uendicasse, ut si drachmæ pondere bibantur, uenerem accendant. Verum decocto lentis cum melle, aut semine lactucæ cum aqua poto, ueneris cupiditates inhibentur. Additur in antidota.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 2. ca. 8. SCincus a Crocodilo cute distinguitur, candidiore, tenuioreque, sed præcipue seta squamarum, quæ a cauda ei ad caput uersa est. Maximus Indicus. Post Arabicus. Afferuntur inueterati sale. In Nilo natus, Ichneumone minor est, tanto inferior Crocodilo. In Libya duos cubitos excedere, Pausanias existimat. Venales Scincos ex Aegypto licet uidere, lacerti magni similitudine. Sunt & Vincentino agro sui quidam Scinci, minores multo ueris, etiamsi pro Aegyptiis officinæ subiiciunt. In Bithynia Chalcedonis agro fere, Crocodilos minutos quodam fonte nasci, qui a Zaritia dicatur, Strabo meminit: fortasseque pro Scincis accipit, quoniam paruos esse tradat. Crocodili Champsæ apud Aegyptios uocantur. Iones uero Crocodilos primi uidentur appellasse, ut inquit Herodotus, sumpto nomine ab illo Crocodilorum genere, qui apud ipsos in sepibus, maceriisque nascuntur.

γῆς ἔντερα

¶ De Terrenis uermibus. CAP. LXXII.

TErreni uermes impositi, præcisos neruos glutinant. Tertianas discutiunt, decocti cum anserino adipe. Infusi, affectis auribus medentur. Cum oleo autem decocti, si in contrariam aurem instillentur, dentium doloribus præstant auxilium. Poti ex passo, urinam ciunt.

BARBARI COROLL.

D VErmes terrenos, quidam Blininthas, alii Gensentera, hoc est, Lumbricos, & Intestina terræ uocant. Iulos aliqui, ut Dorion. Gaphagæ a Syracusanis uocatur, quasi limo & terra uicti tent. De iis nonnihil & in Fibro diximus. Est Iulus & Polypus & Cantilenæ genus, qua lanifices siue purpurarii utuntur. Hoc nomine uocantur hymni quoque Cereris, ac Proserpinæ. Sed & fruges ipsæ. Propterea, quod singulares manipulos farris hordeacei, amalas Græci uocant: ipsas uero metas, & fasciculos, qui ex multis manipulis præligati sunt, Vlos, & Iulos nominant, ut Athenæus inquit, meliusque Photion Vlos interpretatus, panes holocleros, hoc est, quibus nihil detractum sit. Nec satis scio, de autopyro pane, an de holopyro Photionis ennarratio intelligenda sit: de quorum utroque in tritici mentione disertabitur. Terreni uermes, cum e cauernis suis prodeunt, tempestates, imbresque prænunciant.

μυογαλῆ

¶ De Mure araneo. CAP. LXXIII.

MVS ARANEVS dissectus & impositus, sui morsus ueneficia luit.

BARBARI CORLLO.

Pli. li. 29. ca. 4. MVrem araneum Mygalen, & Myogalen Græci appellant. Negant transiri orbitam ab eo, naturæ quodam torpore: & si transierit, moritur. Inde contra morsum eius, terram ex orbita sumendam præcipiunt. In Italia uenenatus eorum ictus. Eosdem ulterior Appennina regio non habet. Monendi sumus in Theodori præfatione de animalium historia, non Mygalen pro mustella, sed Galen scribendum ab impressoribus fuisse. Mus araneus ideo Mygale dicitur a Græcis, ut placuit Aetio, quia muris magnitudine sit, & mustellina specie. Os ei oblongum, cauda gracilis, dentes quadruplici uersu tenues: quod & uulnus indicat. Ex eo purus statim sanguis effluit, mox saniosus, tum pustulæ insurgunt. Sunt quibus caro feculenta. Ipsum animal maxime testiculos aggreditur. Pustulæ, si prægnans percusserit, nec aliter rumpuntur, ut Dioscorides & Aetius scripsere. Plinius, non pustulas, sed ipsum Murem araneum si prægnans ferisset, dissilire protinus existimarunt.

EX. M VERG. COMM. A

DEscripserunt ex ueteribus plures araneũ Murem, præsertimq; Aetius: q ideo a græcis Mygalem, facto ex mure & mustela nomine, appellari ait, qm muris magnitudinẽ, & eadẽ illi caudę gracilitate, et rictus longitudine, reliquo autem corpore mustelina specie sit. Amyntas tñ, antiquissimus græcorũ scriptor, ideo Mygalem uocari ait, q adulterino coitu ex mure & mustela nasceretur. Quod nec uerum, nec uerisimile est. Qui enim ad generationem coibunt mus & mustela: quibus non solum dissimilis penitus natura, sed quales multæ aliæ inter animalia uidentur natiuæ & exitiales inimicitiæ sunt. Meminit aranei Muris Nicander in Theriacis suis, cęcumq; appellauit, homini exitialem, in orbitis rotarum pereuntem.

¶ De Muribus. CAP. LXXIIII.

MVres, qui in domibus oberrant, concisos, scorpionum plagis utilissime imponi in confesso est. Si inassatos infantes ederint, oris saliuam exiccari promittunt. μῦς

BARBARI COROLL.

MVris nomen ut Mustellæ, animalibus multis cõmune. Alpini, quos aliqui Marmotas uulgo dictos intelligunt, magnis oculis prominẽtibus, media magnitudine, pabulum hyemi præparant, anteq; condantur. Alterni, ut aiunt, mas, & fœmina, complexo herbarum fasce, supinos cauda mordicus apprehensa, inuicem detrahunt ad specus, proindeq; tunc temporis detrito uideri dorso. Pares ijs Aegyptij, similiter residunt in clunem, & in binis pedibus gradiuntur, prioribus manuum uice utentes. Sunt & Pontici, unius coloris, & uarij. Ex hoc gñe creduntur esse pelles, quibus muniri uestes contra frigora cœpere, candidos eorũ Armillinos, sordidum uulgus nominat. Nam uarij, parte tãtum prona, candicãt. Venetis in dorso color, a quo Dossuariæ Pelles uocantur: quandoq; ferrugineus, deterior priore. Instruxit & ex Muribus luxuriã suam uita, alios magnis frigoribus, alios medio anni tempore a septentriõibus petẽdo. Armamus corpora, debellamus animos. Condunt mures hyeme dumtaxat albi, quorũ palatum in gustu sagacissimum esse referunt. Murem Græci Myn appellant, Cretenses Smynthion, siue Smynthea, unde Appollini cognomen, ut Photioni uidetur post Strabonem. B

EX M. VERG. COMM.

PLura sunt Murum ueteribus genera. Alpini, Pontici, Glyres. Et in his generibus diuerso colore & forma, sunt & in domibus nostris latentes: quos adiecta hac nota ad medicinam Dioscorides ab alijs secreuit.

¶ De Vsu lactis. CAP. LXXV.

LAc generatim omne boni succi est. Corpus alit. Aluum emollit. Stomachum & intestina inflatione uexat. Vernum tamẽ dilutius æstiuo habetur. E uiridi pabulo aluum magis læuigat. Probatur autem candidum, æquali crassitudine, quod ungui instillatum cogitur. Aluum minus tentat caprinum. Quoniam adstringentibus pabulis, robore, lentisco, & oleaginis frondibus, magna ex parte uescuntur. Inde stomacho accommodatissimum reddi solet. Ouillum autem dulce, asperum, & præpingue, non usq; adeo utile stomacho. Bubulum tamen, asininum, & equinum, uentri magis idonea. Sed ipsum turbant. Quibus in locis pecora scamoniam, ueratrum, lematipem, aut mercurialem pascuntur, lac omne uentrem & stomachum subuertit. Quale in Iustinis montibus esse, a nobis proditum est. Siquidem capræ, quibus candidum ueratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in uomitiones effundit. Adstringentius omne decoctum, præcipueq; candentibus calculis marinis exuctum. In sũma, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præsertim faucium, pulmonis, γάλα

C interaneorum, uesicæ, & renum. Foris uero contra pruritum cutis, eruptiones papularum, & uitiatos corporis succos. Recens cum melle crudo, addito sale, datur exigua aqua dilutum. Minus inflat quodcunq; feruefactum. Decoctum cum calculis marinis ad dimidias, ulcerosas uetris fluctiones adiuuat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.28.ca.9. Lib.11. ca.41. Aristot. de naturis animalium. lib.7. cap.5.11.

LAc Græce Gala. Camelinum, ab hominis lacte, dulcissimum: præcipue si ad unam mensuram tres aquæ addantur. Bos ante partum non lactescit, Asina protinus. Pullo eius ubi pingue pabulum est, biduo a partu maternum lac pressisse mortiferum. Genusq; morbi uocatur Colostratio, & infantes Colostrati, densato lacte in casei speciem. Ex proximo semper a partu Colostræ fiunt, quæ nisi admisceatur aqua, durescant in pumicem. Est autem Colostra, siue ut Plinius Colostrum, prima a partu spongiosa densitas lactis. Theodorus pro coitu lactis quocunq;, Colostrum plærumq; accipit. Itemq; pro eo quod ab Aristotele Trophalides appellantur. De Colostro & Martialis poeta meminit, & Lucilius, & Plautus in Penulo. Mea inquit Colustra, meum cor, meus molliculus caseus. Inter opera uero ganeæ preciosissimum ex lacte Caput uocatum: quod Britanni atq; Belgæ Cremorem lactis hodieq; nominant. conficitur & quæ Spuma lactis dicitur. Insubriæ supra memorati, Cremoris æmula, quam græci Aphrogala, ut inquit Aetius, appellant. Vtrinq; dentatorum lac non coit. Tenuissimum camelis. Mox equabus. Crassissimum asinæ, ut coaguli uicem impleat. Omne Lac igne spissatur, frigore serescit. Spissatum igni, Pyriathes, & Pyriephthon uocari a græcis, autor est Aetius. Meminit & Iulius Pollux, sicut spissatum coagulo Pyctes, quod rustici nostri Lac Iuncatum, a iunco & carice, aut quibus alijs seges tribus inuoluitur, appellant. Athenæus uero primum lac Pyriephthen, & Pyriephthon tradit uocari. Photion primum Lac a græcis etiam Pyos, & Pyon dici uoluit. Alioqui Pyos & sanguis concretus est: quod & Pus dicitur. Pultem ex ouo & lacte Oogala medici cognominant. Lacticinia, qui uocãt ex Lacte quoquo modo cibum, etiam si quidã in sacris literis id usurpant, non probo. Lactarium opus dixerim potius, autore Spartiano. Cœnas inquit Heliogabalum exhibuisse alia die de oleribus, alia de pomis, alia de dulciarijs, alia de opere lactario.

D

De Sero lactis. CAP. LXXVI.

ὀῤῥὸς γάλακτος

LAC QVODCVMQVE Serum cõtinet implicitũ. Quod ubi discessit a lacte, multo potentissimum ad purgationes redditur. Datur quibus sine acrimonia uolumus deiectionem moliri: ut melancholicis, comitialibus, lepris, elephantijs, & erumpentibus toto corpore papulis.

BARBARI COROLL.

Strabo lib.3.

SErum iam multo potentissimum quidam ad tertias decoquunt, & sub diuo refrigerant. Græci Orron uocant. Hoc quemadmodum a lacte separetur, Dioscorides mox indicat. In Erythia iuxta Gades, insula unius stadij, patente freto, lac sine Sero premi tradunt, ut Strabo retulit: tanta pinguitudine, ut in caseo conficiendo, aqua diluatur.

De Schisto, ceu scissili lacte. CAP. LXXVII.

σχιστόν

EX omni lacte fit quod Schistum appellant. Lac autem fictili nouo feruet, ramoq; ficulneo recenti mouetur, insparsis postquam bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulsi cyathis, quot sunt heminæ lactis. Ita enim serescens, liquidum ab eo diuiditur, quod in caseum concreuit. Sed cum feruet, ne superfundatur, conueniet spongia ex frigida continuo fictilis labrum detergere, sestariumq; argenteum frigidæ aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per interualla singulis usq; ad quinas, ita ut intercedentibus spacijs, potantes ambulent. Lac autem recens efficax

est contra rosiones ustionesq;, ab exitialibus medicamentis factas, uti a cantharidibus, aut salamandra, bupreste, aut pinorum eruca, hyoscyamo, dorycnio, aconito, aut ephemero. Præsertim bubulum ad id eximie confert. Gargarizatur autem exulceratis faucibus, tonsillisq;. Asininum peculiariter collutos dentes, gingiuasq; stabilit. Fluctiones alui, si ulcera sentiantur, tenesmosq;, ouillum, bubulum, aut caprinum cum marinis lapillis decoctum, sistit. Per se autem, & cum hordeacea ptisana, aut halicaceo cremore infusum, magnopere intestinorum rosiones mitigat. Exulceratæ uuluæ immittitur. A

BARBARI COROLL.

LAc Schistō uocatur, quasi scissile, ac dimidium, quoties uidelicet concretam eius partem, quæ Casealis dici potest, ab serosa, ut Galeno placet, separamus. Improprie tamen Schiston inquit lac nōnulli appellant, id in quo aut littorales calculi, aut ferrum ardens restinctum sit.

De Muliebri lacte. CAP. LXXVIII.

HVmanum lac dulcissimum est. Et maxime alit. Mammis autem exuctum, prodest tabi, & stomachi rosionibus. Contra haustū leporem marinum præsidio est. Oculis cruore ex ictu suffusis, cum thuris polline instillatur. Podagricis utile est, cum meconio, & cærato illitum. Lac omne respuendum splenicis, hepaticis, comitialibus, uertiginosis, & neruorum uitio laborantibus, febriculosis, & capite dolentibus. Nisi si quis interdum purgationis gratia, ut ostendimus, Schistum præbeat. Primiperæ canis lacte perunctos narrant glabrescere. Potum contra uenena antidoti uicem obtinet. Abortus mortuos expellit. γυναικὸς γάλα B

BARBARI COROLL.

LAc mulieris ante septimum mensem inutile, insalubreq;. In omni usu præfertur eius, quæ geminos enixa fuerit, tum eius quæ marem fere. Inefficax eius quæ sequiorem sexum edidit. Eius quæ marem peperit, lacte gustato, Canes rabiosos fieri negant. Pli. li. 28. ca. 9.

De Caseo. CAP. LXXIX.

CAseus recens, sine sale, sumptus alit. Stomacho utilis est, & facile in membra delegatur. Corpus auget. Aluū modice emollit. Alius tamen alio præstantior, pro natura lactis a quo conficitur. Decoctus autem & expressus, deinde inassatus, aluum sistit. Illitus, oculorum inflāmationibus & sugillatis prodest. Qui uero recens salitus est, minus alimenti præbet. Corpus apte minuit. Stomacho aduersatur. Negociū uētri, interaneisq; exhibet. Vetustiore sistitur aluus. Sero quod a caseo manauit, q̄ optime canes aluntur. τυρὸς νεαρὸς

BARBARI COROLL.

CAseus nō fit ex utrinq; dentatis, ut diximus. Bubulum, Caseo fertilius q̄ caprinum, ex eadē mensura, ut Aristoteles tradit, pene altero tanto. Quæ plures quaternis mamas habent, Caseo inutilia, & meliora quæ binas. Caseus infumatus laudabatur a ueteribus: nec hodie cōtemnitur. Omnis porro Caseus, senectute fit salsus: sed in musteum redit saporem, aceto e thymo maceratus. Barbaros Caseo non usos tradunt, sed in iocundū tamē acorem solitos lac cogere, quod & Oxygala uocatum sit: cuius rationē aliam Columella postremo sui operis libro tradidit. Casei genus Saptum, quasi putrē dicas. Faciunt utilem cœliacis. In Plinio legendū sit epityron, an caprarum, in mentione Casei lib. 11. controuersum diu fuit. Ipse nō epityrum, sed

C caprarum lego, non quia Epityrum oliuæ fractæ genus sit, ut quidam putant: quandoquidem oliuæ genus illud pityrum & pityrida, non epityrum appellari constat: sed illa ratione potius, ꝙ nisi caprarum gregibus sua laus est, in recenti maxime eam augente fumo gratiam, & reliqua legamus, uix stabit sensus, nisi plane quis extorqueat. Præterea, cum de bubulo, & ouillo Caseo disseruisset autor, maxime sequens erat, ut de caprino quoq; loqueretur, ne quia sit omnium fere deterrimus, improbari omnino iudicaretur. Adde, ꝙ infumari, nõ alius magnopere Caseus, ꝙ̃ caprinus assolet. Nec fere placet, nisi musteus, atq; recens. Athenæus latina uoce usus, fumosos Caseos appellat. Laus Caseo Nemausensi, Lesuræ, Gabalicíq; pagis. Alpino duobus generibus. Docleati, ex Dalmatia. Vatusico, ex Ceutronia. Cebano e Liguria & Appennino, maxime lactis ouium. Aximati, ex Vmbria. Item Iunensi magnitudine conspicuo, singulis quãdoq; milibus pondo. Item Vestino, Crustuminoq;, ac Coditio campo. Nam Siculum Iulius Pollux meminit, & Aristoteles, qui & Phrygium quoq; nominat: sed Siculum ex ouillo & caprino mixtum lacte, Phrygium ex equino asininoq; fieri solitum commemorat. Siculum Athenæus præferri putat omnibus, utiq; post Achaicum, ex oppido Tromilia, unde Tromilistus dicatur, & a Simonide Stromilius, ex caprino lacte. Epityrum uero caseus non est omnino, sed ut Varro inquit, edulium, Siciliæ ꝙ̃ Italiæ frequentius: cuius uocis in Plauto mentionem haberi sciunt omnes. Vnum inquit epityrum edam. Pollux uidetur hoc Xeriantyron uocasse, siculum edulium id esse affirmans. Athenæus Hypotyrida placentæ genus facit, fortasse idem cum Epityro. Nam Catatyron condimenti nomen est e caseo, apud eundem autorem. Trans maria Bithynius fere in gloria erat, Salonites ab oppido appellatus. Gallici sapor medicamenti uim obtinet. Nunc a Cisalpina Gallia cõmendantur, Placentini maxime. Formaginem Theodorus pro Caseo cur dixerit, aut quem autorem secutus ita uerterit, quod Aristoteles Trophalida scripsit, nisi ꝙ in Columela forte legit, cõcretum lac in fiscellas, aut in

D calathos, uel formas transferri solitum, non uideo. Alibi Theodorus idem, Trophalida colostrum interpretatur, ut prædiximus. Neutrum satis probo. Caseum Græci Tyron uocãt. Eius discrimina pulcherrime Antiphanes poeta reddidit, Chloron, hoc est, recentẽ atq; mollẽ: qualis in fiscella fertur. olim Fiscellis uocatis: quia inde caseum abliguriunt: Xeron, hoc est, aridũ, atq; ut Iulius Pollux interpretatur, macilentum. Copton, hoc est, prædurum. Nam & Copta rhodia, & Copta ficus hinc nomen tulere. Xyston, hoc est, tonsilem atq; rasilem. Nam & horti sic dicuntur. Tmeton, hoc est, scissilem. Pecton, hoc est, coagulatum, colostratumq;: nam eũ qui acescere incipiat & lacte ficulneo coierit, Opian uocant. In Creta Caseos quibus lata forma est, sed gracilis, Thelias, idest, quasi fœminas appellant.

¶ De Hippace. CAP. LXXX.

ἱππάκη QVod Hippacen uocant, Caseus est equinus. Ea uirus redolet. Magnopere alit. Bubuloq; proportione correspondet. Nec desunt qui Hippacen, equinum coagulum appellarint.

BARBARI COROLL.

HIppace differt ab Hippice: ꝙ Hippace caseus atq; coagulum est, Hippice uero herba, Scythica equestris, a Theodoro dicta. Phrygiũ caseum, Aristoteles ex equino & asinino lacte confici solitum scribit, ut in caseo notauimus. Hippocrates inuectum scribit Scytharum Hippace. Ex equino lacte, in ligna, inquit caua infundunt id. Deinde obturbant, in natantem spumam, Butyrum uocant: id quod sidat, Hippacem: id quod in medio subsistit, Serum. Vires exiguo cibo sustentat Hippace, quemadmodum & Hippice.

¶ De Butyro, & eius fuligine. CAP. LXXXI.

βούτυρον E Lacte pinguissimo probatum fit Butyrum, quale bubulũ est. Fit & ex caprino, agitato in uasis lacte, donec pingue discedat. Butyrũ natura oleosum est, & emolliens. Vnde largius epotum, uentrem resoluit. Prodest, ubi oleum non adfuerit, contra uenena. Cum melle, si infricetur, dentitiones adiuuat. Gingiuarum pruritus, & oris ulcera infantibus emendat. Illitum foris, capaciora alimentorũ facit corpora. Et ab albidis pustulis per summa scatentibus asserit. Contra inflãmationes, et duri-

cias uuluæ, quod nec uirus resipit, nec uetustatem sentit, Butyrum efficax est. Dysentericis, & coli exulcerationibus infunditur. In medicaméta addi solet, quæ pus mouent. Vtile præsertim cum nerui, aut cerebri membranæ, uesica, aut ceruix uulnera accæperit. Id autē purgat. Replet. Carnem creat. Ab aspide percussis utilissime imponitur. Recens obsonijs additum, olei uicem pensat. & adipis uice fungitur in bellarijs. Colligendæ ex eo Fuliginis ratio hæc est. Butyrum in lucernam nouam ingestum accenditur, fictiliq; operculato, quod superne in siphunculū desinat, & sub pedibus cuniculos clybani modo habeat, crematur. & subinde aliud in absumpti locum sufficitur, dum coaceruetur Fuliginis modus, quem facere institueris. Penna post deraditur ad usus. Eius effectus est in medicamentis oculorum, exiccare & adstringere. Fluctiones cohibet. Et ulcera celeriter ad cicatricem perducit. A

BARBARI COROLL.

Butyrum spuma Lactis est, cócretiusq; q̃ quod Serum uocatur. Hic & Butyrus dicitur, & Butyrum, & ab Hippoc. Picerion. Laudatissimus Barbaris cibus, & q diuites a plæbe distinguat. Butyrum a boue nominatur, qa e bubulo lacte fiat; ut miretur Dioscoridem Galenus, q ex caprino, & ouillo cófici lacte dixerit. Ex caprino tamē fieri solere, testis est Plinius. Quod quidem cū fit, hyeme calefacto eo, æstate uero dumtaxat expresso utuntur, crebro iactatu, in longis uasis, angusto foramine, additur paulum aquæ, uti acescat. Quod est maxime coactū, in summo fluit. Id exemptum addito sale, Oxygala, hoc est, acre Lac appellant. Reliqua decoquunt in ollis. Ibi quod supernatat, Butyrum est. Quod magis uirus respuit, hoc præstantius. Oxygala fit & alio modo, lacte acido in recens addito. Casei genus a Galeno Oxygalactinon uocari Asiæ, Pergameno præsertim agro dicitur. Pli. li. 28. ca. 9. B

EX. M VERG. COMM.

Ex lacte Butyrū fit, spuma eius dū coquit̃ cócretior q̃ Serū: & qm plurimū e bubulo fit, a boue nomē inuenit. Alioqn ex omni lacte fieri posse, & hic, & Plinius testati sunt: q̃d antiqores aliqui negauerunt, nomen magis, q̃ rei naturam contemplati. Oleosum natura Butyrum esse, Diosc. ait, & p̄ter hoc non μαλακτικῆς δυνάμεως, quod fere in omnibus græcis legitur, quod molliendo aptum significat, sed ut in uetustioribus, & ut res ipsa exigit, γαλακτικῆς .i. lactuosæ naturæ. Barbarus ex priore illa lectione, molliens id uertit. Nos ex posteriore, oleosum natura Butyrum esse, & lactis naturam sequi diximus: non tam ueterum codicum fide & autoritate persuasi, q̃ passiui eius uerbi ἔχεται significatione admoniti, quæ apte id indicabat.

¶ De medicina Lanarum. CAP. LXXVII.

Succidę Lanę molles, e collo, feminibusq; laudatissimę habent̃. Subueniūt int̃ initia uulnerib. pcussis, desquāmatis, liuidis, ossib. fractis, aceto, oleo aut uino imbutę. Siquidem capaces sunt liquidorum, quibus oblesæ partes fouentur. Et ob pecudum sordem, sic enim Oesypum uocant, emolliunt. Capitis, stomachi, aliarumq; partium doloribus, cū aceto & rosaceo efficaciter imponuntur. ἔρια οἰσύπηρὰ τὰ ἁπαλὰ

¶ De Lanis ustis. CAP. LXXXIII.

Crematarū Lanarū cinis crustas obducit. Excrescentias in carne cohibet. Et ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem, & carptæ in fictili crudo cæterorum more uruntur. Nec secus purpurarum tomenta cremari solent. Aliqui cum sordibus Lanas carpūt, & melle irrigant, eodemq; modo urunt. Alij in fictili oris patuli, uerucula inter se di κεκαυμένα ἔρια

C stantia componunt, & conceptas lanas oleo ita suffusas, ut ne stillare quidem possint, assulis tædæ subiectis, & eisdē lanisq; permutatim interstratis, leuiter succendunt, & ustas tollūt. Quod si e tæda pix, pinguitudoue ulla profluxit, collecta reconditur. Lauatur ad oculorum medicamenta. Cinerem in labellis aqua addita manibus confricant, & considere patiuntur. Idq; sæpius, mutantes aquā donec linguam adstringat, nec mordeat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.8.ca.48. Lib.29.cap.2.

LAnam, Græci Erion uocant. Ad medicinam laudatissima est Gaiatica, Tarentina, Attica, Milesia. Lanæ quibusdam locis non tondentur, sed euelluntur. Ob id cum dempta est, atq; cōglobata, quidam Vellera, alij Velumia appellant. Mirum quod tradunt, mederi Lanas pecori, cibos fastidienti, si cauda q̄arctissime præligata, indidem uellantur: statim enim uesci pecus incipere, & quod extra nodum sit, præmori. Lanam succidam Græci Rhyparam, Ionia Sinypen, alij Oesypiram, hoc est, sordidam, & cum Oesypo suo, de quo paulopost dicturi sumus, nominant. Galenus autor. Succidam, a sudore dictam Varro existimat: quia oues cum inceperint sudare, tondeantur. Nam Succidia, non a sudore, sed a sue nominatur, cuius caro est. Lanarum sunt & a coloribus, quos bibunt, discrimina. Cymatiles a fluctibus, Geranochroes a gruibus. Iam ab Amethysto, ab serenitate, a Croco, a Rosa, a Myrto, a Glandibus, ab Amygdalis. A Cera, a Coruo Coraxicæ, a Purpura Colossinæ. Et hęc partim ex Plauto, partim ex Ouidio in Artibus, & Strabone. Adulteros, ut Aelianus tradit, in Gortyna Cretæ deprehensos, Lana coronabant, molliciæ probro; atque ita per ciuitatem, ad Magistratus traducere moris erat.

Suppliciū adulterorum apud Cretēses olim.

EX M. VERG. COMM.

QVales fuerint ueteribus, & unde nomen inuenerint succidæ Lanæ, satis docuit Varro rerum rusticarū secundi uoluminis ultimo capite, cuius uerba hæc sunt. Tonsuræ tempus inter æquinoctiū̄ uernum & solstitiū, cum sudare incœperint oues, a quo sudore recens Lana tonsa, succida est appellata. Hic pręter tonsuræ tempus, quod succidarū appellatione signatum ab eo est, ex qua etiā pecoris parte tondendæ essent, ad medicinā docuit: ex collo scilicet,

D & femoribus, unde molliores, & copiosiore sudore sordidiores tondent: quorū alterū mollit, alterū adspergines felicius cōbibit. Dicimus aūt adspergines quæ Græci ἐμβρέγματα, & ἐμβροχὰς in sua medicina passim dicunt, quæcūq; humida & liquida corpori inspergunt: quæ quoniā cito dilabunt, linteolis, stuppis, alijsq; huiuscemodi inspersa imponunt: & in hunc usum aptissimas esse pecoris lanas Diosco. ait Nec aliud in Satyra Aquinas poeta indicauit dicens. Vinū, q̄d succida nollet Lana pati. Eo em̄, alijsq; humoribus ad medicinā quotidie inspergunt.

¶ De Oesypo, pecudum sorde. CAP. LXXXIIII.

οἴσυπον

OEsypum uocant græci, succidarum lanarum pinguitudinem. Cuius parandi ratio hæc est. Succidæ molles radicula curatæ, calida aqua lauantur, & quibuscunq; sordibus expressis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur, magnoq; impetu cocleari uti respumet agitatur, aut lignea rude ualidiuscule cōturbatur, quo largius sordida spuma colligi possit. Deinde marina respergitur. Et considente pingui quod supernatabat, collectoq; in fictili uase, denuo aqua in labellū fusa agitatur. Spuma mari perfunditur, & demum eximit. Hoc tantisper fieri solet, dū consumpta pinguitudine nihil prorsus spumæ extet. Collectum Oesypum manibus emollitur, & si qua insedit spurcitia, cōfestim demitur. Exclusaq; sensim omni aqua, recentique affusa, manibus misceatur, donec admotum linguæ Oesypum, adstringat leuiter, nec mordeat, atque pingue candidūq; spectet. Tū in fictili uase condit. Verū omnia feruido sole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida aqua eluunt, & manibus

non secus atque cæratum fœminæ, confricant. Ita enim candidius redditur. Alij elotis lanis, & sordibus quibuscunque exemptis, ac lento igni in æneo uase ex aqua decoctis, pingue quod supernatat collectum, aqua ut diximus lauant, colatumque in fictilem ollam, quæ calidam aquam contineat, linteo operiunt, atque soli mandant, donec candidum fiat, & satis crassum. Alij bidui spacio aquam effundunt, nouamque adijciunt. Melius est læue, radicula non curatum, quod succidarum uirus oleat. Et si manu in concha fricetur cum aqua frigida albescat, nihil in se duri, aut concreti habens. Veluti quod cærato, aut adipe adulteratur. Oesypum excalfacit, explet ulcera, & emollit, præsertim sedis ac uuluæ, cũ meliloto & butyro. In uellere appositum, menses & partus euocat. Vlcera non aurium modo sanat, sed & genitalium cum anserino adipe. Contra erosos angulos oculorum, scabiososque, genas quæ occalluerunt, & ciliorum defluuia efficax est. In testa noua torretur, donec redactum in cinerem pinguitudinem amittat. Ex eo etiam fuligo colligit, uti demonstrauimus. Quæ in oculorum medicamenta commode addi solet. A

BARBARI COROLL.

OEsypum, & Oesypus, utroque modo effertur, ab eo quod Oes, hoc est, ouis. Græci masculino fere utuntur, Latini frequentius neutro. Laudatissimum a sudore alarum & feminum, sicut in Atticis ouibus genitum: quod & notauerit Ouidius, Pli. li. 29. ca. 13

Oesypa quid redolent, quamuis mittantur Athenis. B

Hippocrates, Caprinã e clunibus sordem uocauit Oespen, ouillam Oesypiden: quo quidẽ nomine, Lanam quoque succidam significat quibusdam. Quidã hoc a Galeno Hysopũ dici putãt: errore uulgi, & quidem a Græcis orto, qui non Oesypum quãdoque, sed Hysopum scribant: ut siue prudentes, siue imprudentes, non Oesypum simpliciter, Hysophon Hygron, & Hysopum pharmacum sæpissime cognominent: quasi ab Hysopo herba distinguere uoluerint, ut Paulus in compositione, quam a Ruta πηγανήραν appellant, utilem pleureticis.

De Coagulo. CAP. LXXXV.

LEporis Coagulum tribus obolis ex uino, uenenatorum morsibus, cœliacis, dysentericis, & fœminis fluctione uuluæ laborantibus, ac reiectionibus a pectore, auxiliatur. Sanguinem concretum discutit. Post menstruas purgationes appositum uuluæ cum butyro, præstat mulieribus ut concipiant. Potũ uero partus enecat. Et post excretiones, pariendi spem adimit. Equi Coagulum, quam Hippacen aliqui uocant, priuatim cœliacis, dysentericisque conuenit. Hædi, agni, hinnuli, capræ, apri, cerui, uituli, bubalique Coagula similes naturas sortiuntur. Contra aconiti potũ in uino, & concretũ lac in aceto, cõuenienter assumũtur. Hinnuli Coagulum triduo a purgationibus admotum, partus spem intercipit. Vituli marini Coagulum castorei uires repræsentat. Comitialibus, strangulatis uuluis potu conferre existimatur. Sed syncæri hoc experimentũ est. Aqua inspergitur, qua paulisper cum alterius animantis, tũ præcipue agni Coagulũ, maduerit. Quod si uerũ est, statim lique- πιτύα λαγώου

C scit in aquam. Sin minus, consimile permanet. Excipitur autem catulis qui nondum natare possunt. In summa, Coagulum omne dissipata cogit, & coacta dissoluit.

BARBARI COROLL.

Coagulũ Pictya, & Pitya græce dicit, & Tamisos poetis. Plinius ex hædo laudat. Aristoteles ex Inulo. Præcipuũ tamen Dasypodis: quod & profluuio alui medeat, unius utrinq; dentatorũ. A Pitya Pitynã uulgo dici, concretũ igni serum, & quod in caseum coire non potuit existimo. Est & apud Græcos id quod appellant auctores noui, Melcen, imbuto uase aceto, atq; ita excalfacto, mox lacte infuso, ac nocte tota quiescere citra ignem permisso. Q̃z̃q; & alij plærique modi sunt. Sed hic & compendiarius, & facilis. Sunt quibus Melce uideat esse, quod Oxygala uocauimus. Tametsi butyrũ quoq; rustici non aliter fere appellant, q̃ Melcen.

EX M. VERG. COMM.

Nota oĩbus res Coagulũ est. Et nihilominus qui in græcis literis se tantũ profecisse iactant, ut singulis diebus aliqd cõponere se posse dicant, & depromere, quiq; sacrarũ literarũ antiqs interp̃tes nouis æditionibus castigare ausi sunt, in Plutarchi cõmentariolo, cuius titulus est, quo modo quis ab inimicis utilitatẽ inueniat, pro coagulo lac uerterũt: non intelligẽtes, quantũ ab altero alterũ differat, & q̃d in ea re scriptori illi propositũ & consiliũ fuerit. Licetq; auctore Aristotele lib. 3. de historia animaliũ, Coagulum lactis substantia sit, non tamẽ illi idem est: & ut re ipsa differunt, lac, & Coagulũ, sic etiã diuersis a grçcis & latinis appellationibus indicant. Multa de animaliũ Coagulis in utraq; gente uetustissimi scriptores docuerũt. Sed in græcis omniũ copiosissimã historiam eodem libro & loco Aristoteles, & inter latinos Plinius.

¶ De Adipis ratione. CAP. LXXXVI.

στέαρ D ADEPS ANSERINVS, aut gallinaceus, recens, & sine sale conditus, ad uuluæ uitia proficit. Sale inueteratus, & qui temporis spacio acrimoniam concæpit, uuluæ inimicus est. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior sit, quantus sit modus Adipis quem curare institueris, obstructo diligenter uase, flagrantissimo soli exponitur. Eliquescens inde humor in fictile alterum excolatur, donec Adeps omnis absumatur: mox loco uehementer frigido reconditur, & ad usus digeritur. Alij fictile fulciunt super aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ solis uicem penset. Est & alia curandi ratio. Exemptis membranis teritur, coniectusq; in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momento. Mox lineo colo transfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines & fatigationes leuant. Suillus adeps, & Vrsinus hoc curantur modo. Recens, præpinguis, renibus potissimum detractus, in largiore aqua cœlesti & q̃ frigidissima, exemptis tunicis, diligentissime manibus confricatur, & exprimendo ferme siccatur, subindeq; noua aqua abluitur. Cæterum fictili capacitatis duplæ inditus, in aquam demergitur. Et subditis leuibus prunis, spatha mouetur. Eliquatusq;, colo transfunditur in aquam. Vbi uero refrixit, & guttatim aquam omnem exclusit, in prælotum fictile demittitur. Et infusa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quo facilius fæculentum uirus pessum eat. Postea in pilam spongia madefactam transfunditur. Vbi coire cœpit, residens in imo sordes eximitur. Tertio citra aquam eliquatur, repurgatusq;ficti-

li bene operculato, perq; frigidis locis reponitur. Hircinũ seuum, ouillũ, A ceruinũq; ita curato. Elotum ex his quodcũq;, tunicis ut in suilli mentione dictũ est exemptis, pilæ emolliendũ tradito, ac manibus fricato, affusa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentũ uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, sed nitida spectetur. Deinde in ollam conijcito, & adiecta aqua ut superemineat, leui pruna liquefacito, atq; in aquam colato. Cumq; refrixerit, iterum in loto fictili eliquato. Et quæ ante diximus facito. Tertio sine aqua liquefactum, in perfusam liquore pilam colato. Refrigeratũq;, ut in suilli ratione diximus, recondito. Bubulum autem seuum, renibus maxime detractum, exemptis membranis, aqua marina ex alto petita eluendũ est. Mox in pila tundendũ diligenter, affusa maris aqua. Cum uero dissolutum fuerit, in fictilem ollam conijciendũ, & marina aqua, quæ non minus dodrante superemineat, proluendũ. Decoquendum, donec omnis aboleatur odor, additis ad singulas seui atticas minas, quaternis tyrrhenicæ cæræ drachmis. Excolatumq;, detractis quæ pessum ierant sordibus, in nouo fictili reponendum, opertumq; soli interdiu credendum, ut ad candorem reducatur, & uirus euanescat. Priuatim taurorũ pinguia sic curari debent. Renibus euulsum pingue, profluente amnis aqua abluito, detractisq; tunicis fictili nouo postq; exiguũ salem insperseris, liquefacito. Dein in nitentem aquam excolato: & ubi concrescere cœpit, manibus iterum confricando uehementer lauato, aqua sæpius infusa, refusaq;, donec q̃ optime elotum uideatur. Rursus in olla cum pari modo uini odorati decoquito. Et cum iterũ efferbuerit, dempto ab igni uase, ibidem finito pernoctare. Postridie si grauiter adhuc oleat, noua olla repetitũ, uino odorato perfundatur. Eadem quæ prius fiant, dum omne uirus euanescat. Colliquatur, & sine sale, præsertim affectionum earum caussa, quibus sal aduersari solet. Sed ita paratum, non magnopere albescit. Eodem modo pardorum, ac leonum pinguia curari oportet. Taurorum autem & uitulorum pinguia, necnon ceruorum medullæ, odoramentis imbuuntur hac ratione. Pingue quod odoratum reddi debet, demptis quo diximus modo membranis, elotum, & uino q̃ odoratissimo nulla maris aqua diluto feruefactum, pernoctare sinitur. Alterum id genus uinum eadem mensura infunditur, colliquatur, & exquisite colatur. Nouemq; eius heminis, iunci Arabici septem drachmæ adijciuntur. Quod si ipsum odoris fragrantioris fieri uoles, quadraginta floris eiusdem drachmæ, cum paribus palmæ, calami, & casiæ modis adduntur. Et xylobalsami, aspalathi singulæ drachmæ, cinnamomi, cardamomi, & nardi singulæ unciæ. Omnia exactius tunduntur, & affuso uino odorato, in uase operto quod supra carbones firmiter collocatum sit, ter efferuescunt, & semoto ab igni uase inibi pernoctant. Postridie uinum effunditur. Aliudq; generis eiusdem adijcitur.

C Ter simili modo conferuescat. Matutinis uinum effundatur. Et abluto uase, si quid imo subsidens hæsit, detergatur. Postremo eliquatum pingue, & excolatum, ad usus reconditur. Hoc autem modo odoramētis imbuitur, quod antea curatum est. Verum ante dicta prius inspissari solent, quo facilius sibi odoramentorum uires adsciscant. Itaq; assumens quod uoles cum uino feruefacito, impositis una myrti ramulis, serpylo, cypero, item aspalatho plenius tuso. Aliqui tamen pro usu, uno dumtaxat horum contenti sunt. Cum autem ter efferbuit, exemptum leniter & linteo colatum, aromatis uti expositum est imbuitur. Adipibus spissamenta sic fiunt. Syncærus, & sanguinis expers adeps, reliqua habens quæ sæpe retulimus, in ollam nouam demittitur, infuso uino albo, uetere, odorato, quod semipedis altitudinem superet: lento igni ferueſcat, dum uernaculus odor aboleatur, planeq; uinum redoleat. At ubi deposito uase refrixit, duæ adipis minæ in ollam mittuntur, & duo uini eiusdem sextarij, & seminis loti, eius inquam cuius e ligno ludicræ tibiæ factitantur, tusi minæ quatuor adijciuntur. Lento igni subinde miscendo decoquuntur. Cumq; odoris uirus euanuerit, excolatusq; adeps refrixerit, una contusi aspalathi mina, cum amaracini floris minis quatuor, & uetere uino subigitur. Nocte una hæc odorem rapiunt, combibuntue. Postridie in fictilem ollam tricongialem ea omnia cum adipe iniecta, additis sextarijs tribus uini, una ferueſcūt, quousq; & uim & odorem spissamentorū adeps ipse cootraxerit: qui eliquescens colatur, & reponitur. Quod si maiorem odoris fragrantiā efflagites, drachmas octo q̃; pinguissimæ myrrhæ uino maceratæ, quod multos in annos asseruatū est, misceto. Gallinaceus, anserinusq; sic odoribus imbui solent. Cuiusuis eorū percurati sextarij duo fictili olla excipiuntur, erysceptri, xylobalsami, palmæ elatę, & calami plane contusi singulorum sescuncia admiscetur. Vini lesbij ueteris cyathus unus adijcitur. Ea ter efferueſcunt prunis. Mox uase sublato ab igne, die noctuq; refrigerantur. Postridie liquata per linteum mundum in uas excolatur. Vbi uero adeps coierit, concha excipitur, fictiliq; nouo densius operto, perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id instituere oportet. Aestate siquidem pinguia non coguntur. Nec desunt qui tyrrhenicæ ceræ momentū adijciāt, quo facilius in unum corpus omnia coalescant. Eadem ratione suillus adeps, & ursinus, cæteriq; id genus, odoramentis imbuūtur. Verum Sansuci odorem adeps ipse repræsentabit hoc modo. Curati q̃; optimi adipis, præsertim taurini mina una, tempestiuiq; sansuci exquisite confracti sesquimina miscentur, & insparso largiore uino digerūtur in offas, quæ in uase cooperto nocte quiescunt. Matutinis in fictili olla leuiusculo igni, affusa aqua coquūtur. Dumq; suū adeps odorem exuerit, defæcatus, ac bene opertus, nocte tota permanet. Postero die detersa sorde quæ pessum ierat, sansuci, ut dictū est, contusi iterum sesquimi

na priori pastillo adijcitur. Eodemq; modo in offas cogitur. Alijs quæ dximus peractis, decoquitur, & colatur. Quod si qua fundo hæsit spurcitia, deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anserinum, gallinaceum, aut uitulinum, a putredine tueri uelit, ita faciundum est. Quamuis Adipem diligenter elotam, & siccatam in umbra, super cribrum per lintea munda manibus uehementer exprimat, linoq; consutã umbroso in loco suspendat. Et post multos dies noua charta inuolutam, frigido loco recondat. Pinguia autẽ, indito melle, uindicantur a putredinis uitio. Vis omniũ est excalfacere, mollire, odorem ciere. Taurinus adeps, bubulus, & uitulinus aliquantum adstringunt. Earundem uiriũ compos leoninus. Nam resistere eum aiunt ijs qui insidias moliuntur. Ceruino, elephantinoq; perunctos, serpentes fugiunt. Adstringentior est caprinus. Qua ex causa decoctus cum polenta, rhoe & caseo, dysentericis datur, & cum ptisanę succo infunditur. Ius decocti phthisicis in sorbitionibus prodest. Datur quoq; utiliter his qui cantharidum uenena hauserũt. Hircinus, ut qui ualidissime discutiat, podagricis auxiliatur cum fimo capræ & croco impositus. Huic proportione respondet ouillus. Suillus uero contra uuluæ & sedis uitia idoneus est. Ambustis igni medetur. E sue uetustissimus quisq; sale conditus excalfacit, & emollit. Elotus uino pleuriticis prodest. Cinere, aut calce exceptus, inflammationibus, fistulis, ac tumoribus succurrit. Asininum tradunt, cicatrices corpori concolores reddere. Anserinus, gallinaceusq; conueniunt muliebribus malis, & ad labiorum rimas, ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores. Vrsinum constat raptos uitio alopeciæ capillos restituere. Pernionibus subuenire. Vulpinus medetur auriũ doloribus. Fluuiatiliũ piscium pinguia perunctis oculis claritatem afferunt, si in sole liquescant, & melli ammisceantur. Viperæ adeps contra oculorum hebetudines, suffusionesq; efficax est, addita cedria, melle attico, & pari oleo uetere. Pilos alis euulsos, perunctis radicibus obliterat.

A BARBARI COROLL.

Adipem, atq; Seuum, item pingue, medici fere cõfundũt, cum ueteres, tum noui. Sed differunt: q ruminantia Seuum habent, Adipem cætera. Vel ut Aristoteles tradit, cornigera, non utrinq; dentata, & quorum in pedibus tali sunt. Pinguescunt Seuo bisulca, scissisq; in digitos in pedibus adipe. Adeps atq; Seuum semper in fine carnis sunt, pingue uero inter carnem, cutemq; succo liquidum. Adeps atq; Seuum concreta sunt, ac gelascunt, fragiliaq; si refrixerint, pingue non gelatur. Atq; hoc Plinius intellexisse mihi uidetur cum dixit. Adeps concretus est, & cum refrixit fragilis; appellatione Adipis, etiam Seuũ complexus. Lupino Adipi apud ueteres palma fuit: adeo, ut nouæ nuptæ intrantes, solẽne haberent postes eo inungere: ne quid mali medicamẽti inferretur. Seuum Græci Stear uocant. Nam Staes massa est farinæ, quã & Conspersionem, & Baltheum, atq; Tractã dicimus, Adipem uero & pingue Pimelẽ appellãt. Item Pion, atq; Lipos: a quo genus carnis Alipaston uocatur, hoc est, sine pingui, quã Strabo comicus, seruitijs apponit. Dicitur & Grassos Adeps ipse a Græcis, & Grassõn, sed ouilis maxie cum sordibus, & sudore illuuies. Dicitur & Demos a poëtis ipsum pingue, ut nihil preterijsse uidear. Archigenes sudorem sordesq; corporis, Grassõniã uocauit. Pollux Grasõn, & Cinauram. Quædam non pinguescunt, ut lepus, atq; perdix. Steriliora pinguia in utroq; sexu, cele

C rius senescunt omnibus anĩalibus. Est quoddam & in oculis pingue. Adeps sine sensu est oĩs, nec arterias habens, nec uenas. Pingue animaliũ, plærisq; sine sensu. Quã ob causam sues spirãtes, a muribus erosæ perhibentur. Adipes homini detrahunť, & uiuit, leuatus onere. Habent & arbores suos Adipes, quos Alburna Plinius appellat: quos amputare, & adimere, Exalburnare dicimus. A colore nomen sumptũ: cum ligni pars est deterrima, & teredinem breui sentiens. Vnde robur exalburnatum, quod a Theophrasto Melandryon est dictum: quia sit ei color nigricans. A cuius similitudine falsamẽti genus quoddam Melandryon fortasse uidetur appellatum. Quid autẽ sit Aruina, Suetonius in eo libro, qui de uitijs corporalibus inscribitur, explicuit, durum esse dicens pingue, quod est inter cutem atq; uiscus. Non solum autẽ pinguitudo, sed etiam pinguedo latine dicitur: quicquid Seruio grãmatico uisum fuerit, qui alioqui mihi parum uidetur Plinium multis partibus legisse.

Pli. li. 11. ca. 37.

ADEPS SVILLVS, ET AGNINVS.

Pli. li. 28. ca. 9. Aristo. de natura animaliũ lib. 3. cap. 17.

Adeps Suillus Vnguen, ut inquit Palladius, & Axungia latine dicit: & Græci quoq; usurpant. Sed Oxyngon fere appellant, tracta origine ab axibus curruum perungendis. Q̃q̃uam est, ubi Plinius aceti fecem, Oxyngion interpretatus esse uideatur. Et nos fortasse quibusdam locis, auctoritatem summi uiri nostro iudicio prætulimus. Alioquin Paulus Aegineta Oxyngion pro Axungia clarissime uidetur intellexisse, in emplastro cui Phœnicite nomen est. Laudatissima ex apris. Tanta porro uis, ut genibus etiam adalligata, redeat ad os sapor, eamq; expuere uideantur. Neq; occulta ratio, quoniam hoc animal radicibus herharum uescatur, ideoq; innumeri e fimo quoq; usus. Axungiæ nomen ad alia quoq; pinguia transferri: sed raro comperi. Laridum uero salita est animalis eius caro, quasi large aridum, ut Macrobio placet. Sunt qui Suillum pingue, Laridum uocatum putent.

ADEPS BVBVLVS.

Gellius lib. 11. cap. 1.

Bouem Græci Boa, & Bun uocant, itemq; Taurum, & quandoq; Italon, unde dicta sit Italia. Nam steriles uaccas nostri Tauras uocabant: sicut prægnantes Hordas, atq; Sordas. Vnde Hordicalia Romæ festa, quo die Hordæ boues imolabantur. Ephesij pincernas ipsos appellare Tauros solebant. Nam Portis, & Portax pro iuuenca dicit a Græcis. Item Damale, siue Damalis, ut Dores solent δάμαλη, quam nos Iunicem uocamus. Damales uero ipsum iuuencũ significat: quẽ in Alexandri Cæsaris uita Lampridius Damalionẽ uocauit. uterq; sexus in Moscho continetur. Photion Damalin uocari omne animal existimat in iuuenta.

* D

ADIPES ODORATI, E VITVLO, TAVRO, CERVO, ITEM MEDVLLA CERVI.

Sapientiæ. 4.

Vitulũ Græci Moschon, unde Moscheuma in Agriculturæ usu dictũ existimant. Qui Vitulamen in literis sacris interpretati sunt: cũ latine dici posset, Viuiradix. Moschos & pediculũ significat, quo frondes & fructus ramis annexi pendẽt: qui & Peciolus, & a Palladio Tenax uocatur. Viuiradix & Auulsio parũ distant, sicut Moscheuma, & Paraspades apud Græcos. Dicitur & Moschos, siue quod idẽ est Oschos Pampinus, & Capreolus, & Clauicula, quæ Græci Helicas, & Ligna, & Clemata, & Amphidas quoq; appellant, ut Galenus inquit.

ADIPES GALLINACEORVM ET ANSERVM.

Plin. 10. ca. 22.

Anseres, & Ocæ siue Aucæ, a Græcis Chenes appellanť. Vnde Chenoboscion, locus ubi aluntť. Nam chenizin uerbũ, ad musicos pertinet, quasi tibiarũ sonum p̃sentans. Herbã in Varrone pabulo Anserũ seri solitam, non herin, ut habent exemplaria, sed Serin scribendũ monemus, auctore Columella. Ferunt eam, cum est aqua tacta, etiam cum est arida, quasi renouellari, uiridemq; fieri. Laudanť Anseres siteuti, hoc est, altiles ueteribus, & ex ijs iocinora.

ADIPVM MEDICINAE.

Caprinum Adipem astrictiorem esse q̃ Suillum, Galenus falso creditũ a Dioscoride commonuit: nisi quis astrictiorem, pro eo quod est acriorem, accipiendũ putet: quandoquidem homo inquit, alias peritus, sed barbarus, proprietatem græcæ linguæ minus tenuerit.

περί μυελῶν

¶ De Medullarum ratione. CAP. LXXVIII.

Laudatissima est ceruina. Mox uitulina. Post hanc taurina. Dein caprina, & ouilla. Colliguntur æstatis exitu, cum appetit autũnus. Quippe cum alijs anni temporibus concrementum sanguinis, & ueluti caro friabilis, in ossibus inueniat. Nec facile cognosci potest, ni quis eam

ossibus extrahat, & recondat. Omnes Medullæ molliunt, sedant, rarefaciunt. Vlcera explent. Ceruina perunctos uenenata fugiũt. Curantur recentes aquæ resparsu mollitæ, selectisq; ossibus elotæ, donec aqua syncera emanet, & detersa sorde pinna, si qua innatet, liquatæ per duplicatũ linteum in pilam exprimuntur. Et ubi coiere, omni fæce quæ ad ima sidit derasa, fictili nouo reponuntur. Quod si libet incuratas reponere, facito omnia quæ de anserum & gallinarum adipe demonstrauimus. A

M. BARBARI COROLL.

Medullam, quam Græci Myelon uocant, uituli, Galenus post ceruinam præfert omnibus: eamq; priuatim a medicis appellari Moschion scripsit. Medulla proprie, inquit, Galenus est, quæ ossibus includitur. Improprie uero etiam e spina dorsi. Notiæos, hoc est, dorsago, ut ita dicam, nominata, quæ sit reliqua medulla durior ac siccior. Nam ea quæ spondylis, hoc est, articulis uertebrisq; continetur, spondylionis habet nomen, ut inquit Pollux.

Pli. li. 28. ca. 9. Gale. lib. 3. de aliment. & ad Paternianũ. 82

A. EX M. VERG. COMM.

Adiecerunt posteriores Medullarum disciplinæ ex animalium partibus discrimina aliqua. Tradideruntq;, pinguiores, & ad molliendum maiore ui & potestate Medullas esse, quæ ex animalium anteriorũ, posteriorumq; crurũ ossibus erutæ fuissent: squalidiores uero & duriores, quæ ex spina, & dorso: pcipuamq; habere uim cõtra corporis duricies, quę gręci sciromata uocant, de quibus alibi certius & ex pfesso dicet. Nunc q̃d nouisse legẽtes inutile penitus nõ erit, monebimus, q̃d Barbarus dupõdiariũ uas appellauit, maluisse nos in re non satis certa, græcorum uoce uti. Credidit eñ ille ut uidet̃ Δίπλωμα a græcis ideo dictũ id uas fuisse, q duplicẽ caperet mensurã aliquã, & ex nominis ratione rem auguratus est: cum tñ nullam habeat Medullarum curatio mensuræ in uasculo necessitatem. Et Paulus Aegineta libro primo, quo capite de ouis & eorum diuersis cocturis agit, nihil aliud Δίπλωμα esse ostendit, q̃ fictile, aut æneum uas, in quo ad ignem densarentur oua, quæ ille πνικτά, quod est, præfocata appellat: facilis intellectu res, ignota tamen nostra ætate uasis forma, & nominis ratio. B

De Felle. CAP. LXXXVIII.

Fel omne curatur hoc modo. Recẽs præligato ore folliculi lino, demissum in feruentem aquam, spacio quo quis stadia tria percurfaret: mox exemptum siccatur umbroso loco, asperginem non redolente. Sed quod ad oculorum medicamẽta adijci solet, ligatum lino in uitreum uas, quod mel habeat, immittitur, circũuoluto ad os uasis lini principio, & operto uase reconditur. Est enim uis omnium acris, & excalfaciens. Intensis tamen, & remissis uiribus differunt. Siquidem præstantius in effectu esse uidetur fel marini scorpionis, & piscis qui Callionius appellatur, marinæ testudinis, hyenæq;. Item perdicis, aquilæ, gallinæ candidæ, & syluestris capræ. Quod priuatim prodest contra suffusiones incipientes, & oculorum caligines, albuginesq;, & genarũ scabricias. Ouillo, suillo, hircino, atq; ursino, taurinum multo efficacius. Felle omni perfacilem, p̃sertim infantibus deiectionem quis molietur, si intinctum eo tomentum sedi subijciat. Priuatim taurino anginæ cum melle perungunt. Sedis ulcera sanat, & ad cicatricem usq; perducit. Idem auribus fractis, & purulẽtis, cum muliebri lacte, aut caprino instillatum, medetur. Et sibilo earundem ex porri succo. Admisceri insueuit uulnerarijs emplastris, & circumlinitionibus quæ contra uenenata parantur. Phagedænicis ulceribus, co

χολή

C lis, & scroti doloribus ex melle prodest. Lepras, furfures cũ nitro, & terra cimolia q̃optime purgat. Ouillum et ursinum contra eadem pollent. Verum inefficacius hæc præstant. Vrsinum eclegmate comitiales adiuuat. Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis prodest. Naribus inditum comitiales erigit, Syluestrium caprarum Felle peculiariter peruncti, lusciosi sanantur. Hircinum idem obit munus. Thymia abolet. Et luxuriantes elephanticorum extuberationes illitu reprimit. Suillum autẽ contra aurium ulcera, reliquaq; omnia, magno usu assumitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.11.ca.37. FEl, siue Bilis, Chole a Græcis dicitur. Minorum animalium subtilius. Equinum tantum damnatur, inter uenena. Ideo flamini sacrorum, equum tangere non licebat Romæ: cũ tamen publicis quoq; sacris imolaretur equus. Taurino Felle aureus color ducitur, æramentis atque pellibus, qualia Græci cholobaphina cognominant. Bilis duplex, Atra, & Flaua: Sed cũ simpliciter pronunciatur, Flaua inquit Galenus, intelligitur. Flauæ duo fere genera. Luteæ, quam Græci Ochran uocant: & Ruffæ, siue fuluæ, quam Xanthen dicunt, uehementiorem & calidiorem priore. Sũt & alia cholorum discrimina. Virentis, quam Ioden: ceruleæ, quam Cyaneam: & subnigræ, quam Phæon, Isatidis modo fuscam. Callionymum piscem, cuius mentionem habet hoc loco Dioscorides. Sunt qui Callichthyn, & Anthiam quoq; appellent. Itẽ Hellopa, hoc est, Accipẽserem, & Castum, Sacrumq; piscem. Aliqui etiam Lycon. Sed differre tñ eos inter se, cum ex Aristotele, tum ex aliis autoribus, aperte constat. Sacer certe piscis est proprie, quem Pompilon uocamus. Dixi Hellopa eundem qui Accipenser dicatur. Cęterum Archestratus, eum qui uocetur inquit a Romanis Accipenser, Galeon a Græcis appellari existimauit, perspicuo errore, ut alibi monstrabitur. Fit & de Perdice sermo hac parte. In quo sciendum, Perdices, & Caccabidas, & Cacabos etiam uocari, a sono quem edunt canentes. Theophrastus autor est, non omnes eum sonum reddere, sed Dittybizin aliquas. Perdicum porro multa genera: sed præstantissimum, cui rostrum purpureum. Nam Italicæ, inquit Athenæus, præparuæ sunt, nec rostrum rubens habent. Idem autor Phasianum, siue Phasianicum, aliquã do Tatyrin, aliquãdo Tetarton, & Tettaron uocatũ scribit. His adiecit Attagas, non attagenas dicendo, etiamsi Varro, & Gellius ita nominent. Atagenus certe piscis e numero est.

D

¶ De Sanguine. CAP. LXXXIX.

SAnguis anseris, agni, & hædi, utilissime in antidota miscẽtur. Palumbi autẽ, turturis & columbæ, necnon perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum uulneribus, lusciosisq; illinuntur. Peculiariter colũbæ sanguis, cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet. Hirci, capræ, cerui & leporis sanguis patinis inassatus, dysenterias, & cœliacorum profluuia sistit. In uino potus cõtra toxica effciax est. Leporinus sanguis, ita ut tepet illitus, uitia cutis in facie, lentiginesq; emaculat. Caninus commode ab his bibitur, quos efferata in rabiem bestia momorderit. Contra epotum toxicum auxilio est. Testudinis terrestris sanguinem epotũ tradunt prodesse comitialibus. Marinæ autem testudinis cum uino & leporis coagulo, cuminoq;, contra serpentium morsus, & hausta rubetæ uenena, conuenienter bibitur. Taurinus cum polenta illitus, duricias discutit, emollitq;. Sanguis equarum quæ admissuram expertæ sunt, in medicamenta additur quę erodunt. Septica uocant. Sanguine chamęleonis genarum palpebras euelli creditum est. Hoc idem uiridium ranarum sanguine præstatur. Menstruus sanguis fœminarum, circumlitu conceptio-

nem inhibere existimatur, aut si omnino mulier mẽstrua supergrediatur. Leuat podagras muliebres, & ignem sacrum, illitus. A

BARBARI COROLL.

Sanguis Graece uocatur Haema. Distat a Sanguiculo, quod is proprie sanguis aedi est in cibũ, igni coctus, Nigrum Ius, ut Iulius Pollux arbitratur, uocatus. Hoc a Graecis Hypotrimma, & Aemalea, & Aemation, & specialius Hyposphagma dici putant: sed ex omni tamẽ quadrupede, adiecto melle, aut sapa, sale, aceto, lacte, caseo, cumino, laserpitio. Inuentum Lacedaemone putant. Vulgo id nos Ius Dulce nominamus. De alio Sanguiculi significatu diximus in Garo. Non dissimile uidetur, quod Graeci Creocaccabon appellant, hoc est, carnem minutatim concisam cum sanguine, & adipe, iussulentoque, ac dulciario liquore. Nam quod Myma uocãt, mihi quaedã uidetur miscella Creocaccabi, & Hyposphagmatis fuisse: nisi quod paulo plura sunt, quae in Myma requiruntur a quibusdam, autore Athenaeo. Iuris & illa sunt genera, quorum in Pseudulo festiuus poeta meminit, Cicilendrum, Hypolindrum, Cicimandrum, Paropsis, Captis, Mecis, siue Magis, ut coniicio. Equae uirginis sanguini uim inesse negant, quę maribus foeminisque, non uirginibus. Taurinum ubique inter uenena collocant. Excepta Egyra, ubi descẽsura in specum sacerdos uaticinij causa, tauri sanguinem praesumit. Caprinum bibentibus, pallor accidit. Hircorum sanguine ferramẽta acuuntur, indurata subtilitate, & scabricia expolita, uehementius etiamnum, quam scobina fabri. Adamantis natura inuictissima, & duarum rerum uiolentissimarum, contemptrix ignis, & ferri, non alia rumpitur ui, quam hircino sanguine macerata recenti, & calido. Etiam si hoc gemmarij nostri falsum & ridiculum existimant. Anatem, de qua mentio hic habetur, Graeci Nessas, & Necta uocant. Quanquam Necta magis est, ut septa anataria significent, quam anates ipsas. Anatem ueteres, & anilem morbum uocabant. Similes Anatibus sunt, sed maiores, quas Glaucia Gręci uocant, ab oculorum colore. Sunt & Boscades, et quas ab urinandi uoluptate Colymbos, & Colymbidas nominant. Inter omnes eas minimae, atri ac sordidi coloris, acuto rostro. Soli earum spectantur oculi, caetero merguntur. Habentur & Chenalopeces appellatae, sed anseri contribuuntur. Inuenitur & Boscadis unum genus, maius Anate, sed minus Chenalopece. Huc & Phascades pertinent, paulo grandiores quam Colymbi, caetero similes Anatibus. Est & Vria dicta, non multo minor Anate, rostro longiore, ac tenui, colore sordido figlinae. Angustum & Phalaris uocata, rostrum obtinet, caput rotundius, uentrẽ subcinericeo colore, tergus nigricatus. Nominantur hic & Columbae. Graeci eas modo Peristeras, & masculino genere Peristeros, ut Attici, & neutro Peristeria, modo Pelias, et Peliadas uocant, ut Dorici. Quanquam Aristoteles distinctum genus facit, qui & alia dinumerat. Quo fit, ut in pocillo Nestoris, plerique non Columbas, sed Pleiadas coeleste sidus intelligendas arbitrentur in Homero. Columbae porro Siculę praeferuntur omnibus. Laudantur & Cyprię, luteo colore. In India Columbas esse graeci affirmant. Caeterum Columbarum quas diximus Peristeras a Graecis esse dictas, duo genera constituunt, ut Galenus est autor, Catoceidion, hoc est, domesticum, & Nomadicum, hoc est, pascuum & syluestre.

Pli.ii.28. ca.14 & alias saepe.

B

EX. M. VERG. COMM.

Quod ad medicinã pertineat, de Sanguine satis nouisse illud sit, nullũ frigere Sanguinẽ. Omnibus enim ingenitus & necessarius calor est. Differunt solum, quod alter altero minus, magisue calet. Fuitque hic quondã in Sanguinibus uirium & naturae census, ut suillus humidior, minusque calidus caeteris sit, temperamento suo hominum Sanguini maxime similis. Columbarum uero, palumbis & turturis aequali inter se temperamento, oculorum medicinae calidus inseruiat: instillatusque crassiori cerebri tuniculae, in his quorum calua perforata esset, inflammationes arceat. Noctuę cum uino, aut aqua, contra spiritus angustias utiliter bibatur. Vespertilionum, ranarum, chamaeleonis, ricinorumque, qui in canibus haerentes inueniuntur, mammarum incrementa in uirginibus compescat, & quae eo inungantur alia depilet. Negauit tamen, facto periculo, Galenus uera hęc esse. Inuenimus etiam, caprinum ob siccitatem suam, contra cutem subeuntes aquas cum melle utiliter bibi, & renum calculos frangere. Agninum comitialibus prodesse. Hędinum nuper coagulatum, cum aceto bibi contra cruentas pectoris exscreationes. Vrsorum, siluestrium caprarum, hircorum, & taurorum abscessus maturare. Et terrestris crocodili oculorum claritatẽ facere. Quę omnia a Galeno, Plinio, Pauloque Aegineta, & ab alijs longius dicta sunt. Poteruntque uolentes plura his etiam in antiquis medicinae autoribus inuenire, consulto a nobis relicta: satis fore credentibus, si communiora aliqua dicta fuerint.

C ¶De Fimo. CAP. XC.

ARmentarij bouis Fimum si recens admoueatur, uulnerum inflãmationes mitigat. Folijs autem inuoluitur, & calfactũ cinere feruenti supperponitur. Coxendicis cruciatus tali impositu compescit. Illitum ex aceto duricias, panos, & strumas discutit. Priuatim suffitu Fimi, quod a masculo boue redditum est, procidentes uuluæ reprimuntur. Accensi nidore culices abiguntur. Fimum caprarum, præsertim quę in mõtibus errant, potum in uino, regium morbum emendat. Menses cit cum odoramentis haustum. Et partus euocat. Tritum in farinam, & impositũ lanis cum thure, fœminarum profluuia sistit. Cæterosq; sanguinis impetus ex aceto cohibet. Medetur alopecijs exustum, & cum aceto mulso illitum. Cum axungia uero impositum, his qui podagra tentantur auxilio est. Caprillum in aceto decoctum imponitur serpentium morsibus, ulceribus quæ serpunt, igni sacro, et parotidibus. Vtilem ischiadici ustionem hunc in modum accipiunt. In interstitio pollicis, qua parte brachio committitur, caua ueluti lacuna subsidet, in qua lana oleo imbuta substernitur: deinde sigillatim feruentes, stercoris caprini pilulæ imponuntur, dũ uapor per brachium ad coxam sentiatur peruenire, & coxendicis dolorẽ mitigare. Adustio id genus Arabica appellatur. Fimum pecudum ex aceto illitum, sanat epinyctidas, clauos, pensiles uerrucas, thymos, & ambu-
D sta, igni rosaceo cærato exceptum. Fimum suis syluestris aridum, in aqua aut uino potum, reiectiones sanguinis sistit. Vetustum lateris dolorem mulcet. Ad rupta & conuulsa ex aceto bibitur. Luxatis cum cærato rosaceo medetur. Tam asinorum q̃ equorum Fimum, siue crudum, siue crematum, addito aceto, sanguinis eruptiones cohibet. Armentarij qui herba pascitur siccum Fimum liquatum in uino, mox potũ, contra scorpionum ictus magnopere auxiliatur. Columbinum uehementius excalfacit, & urit cum hordeacea farina mixtum. Strumas ex aceto discutit. Carbunculos emarginat, tritum cum lini semine & oleo. Ambustis igni medetur. Gallinaceum uero omnia eadem, sed inefficacius præstat. Priuatim tamen contra uenena fungorum, & coli cruciatus ex aceto, aut uino bibitur. Ciconiæ Fimum si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt. Vulturini Fimi nidore partus excuti produntur. Murinum detritum cum aceto, & illitum, alopecijs medetur. Cum thure & mulso, calculos expellit. Subditæ infantibus muscerdæ, alui deiectionem promouent. Caninum quod flagrantissimo canis sydere fuerit exceptum, cum uino, aut aqua potum, sistit aluum. Humanum stercus illitum; uulnera inflammationem minantia intumescere non patitur, Sed ea statim glutinat. Sicco ex melle anginæ perungi commodissime traduntur. Terrestris crocodili Fimum Crocodileam uocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremque seruat. Optima est tenuissima

et friabilis, amyli modo minime ponderosa, in humore statim eliquescēs; quæ cum teritur, fermenti acorem quadamtenus refert. Adulterant eam sturnorum fimo, quos captos oryza pascunt: ipsumq; non dissimile uendunt. Alij Amylum, aut Cimoliam miscent, & adscito colore per rarum cribrum paulatim exprimunt, ut se contrahat in uermiculorum speciem. Qui siccati pro Crocodilea uæneunt. Inter omnes conuenire inuenio humanum stercus, caninumq; gutturi impositum, anginis auxiliari. A

BARBARI COROLL.

Fimum Græci multis nominibus, Apopatema, & Apopaton, & Bolbitō, & Hippomactoboliton, & Scatos, & Aposceuen, & Aphodon, & Eumarean ionice appellant, & Scor: quãq; hominis hoc ppriē: ut asini, Onida, & Onthon: equi, Copron: pecudis, Oespoten, uel Oipoten Aristophani, & Sinypen: Iones suis Hypeleuton: murum Myocopron, & Miscelerdā; nos Muscerdam: ut suillum Sucerdam. Liquidius quod est, nostri Soria cognominant. Vnde Sorioli, quibus solutiuscula est aluus. Et cōsorire uerbum, pro eo quod est inquinare fimo: quod Plautus concacare dixit. Et Sorica locus in publico, ut latrinæ in priuato. Fimos porro etiam lusorias tabellas, hoc est, alueolos dixit Horatius. Asinini certe pulli Fimum, quod primū edidit, Polion uocari tradit Aristoteles. Plinius Polean priuatim & caprinum, Spyrathos, & Spyradas, & Spyrdana, quas Palladius Caprinas baccas uocauit. Pli.li.17.ca.9

CROCODILEA.

Crocodileam Cerusæ modo elui præcipiunt. Est & Crocodilea, siue Crocodilina, & Crocodilitis uocata quęstio Sophistarum ludicra, ut Prion & Ceratina, sed alienæ omnes ab hoc opere. Crocodileam Plinius etiam intestina ipsa terrestris Crocodili appellat: ob id diligenter exquisita, quoniam iocundissimo nidore fragrant. Viuit enim odoratissimis animal id floribus, simile Crocodilo ei cui uita in terra, aquaq; communis, sed multum infra magnitudinem eius, & in terra tantum.

De Vrina. CAP. XCI.

Humanam Vrinam suam cuiq; bibere, cōtra uiperæ morsus ac uenena, incipientemq; aquam intercutē proderit. Marini scorpionis, uiperæ, draconisq; morsus ea conuenientissime fouentur. Canina, ad perfundendos canis morsus idonea est. Pruritus, & lepras nitro addito expurgat. Sed uetus ulcera capitis manantia, furfures, psoras, & feruidas eruptiones, multo magis abstergit. Nomas, & præcipue genitalium cohibet. Auribus infusa manans pus supprimit. Decoctaq; in calice mali punici, earum uermiculos abigit. Pueri impubis resorpta urina, orthopnoicis auxiliatur. Decocta in æreo uase cum melle, emendat cicatrices, argema, caliginesq;. Ex ea & cupro idoneum auri ferrumen conficiunt. Lutum quod in Vrina subsidit, illitu ignem sacrū mitigat. Feruefactum cum cyprino, inditumq;, uuluæ dolores mulcet. Strangulatus leuat. Genas deterget. Oculorum cicatrices expurgat. Taurina, si cum myrrha instilletur, aurium dolores lenit. Aprina uiribus eisdem prædita est. Priuatim comminuit uesicæ calculos, & potu expellit. Ad aquam quæ cutem subijt, cum nardi spica cotidie binis cyathis cum aqua bibitur, urinamq; per aluum extrahit. Aurium doloribus instillata medetur. Asinina, traditur renum uitijs mederi. Lyncis urinam, quam Lyncurium appellāt, simulac excernitur, glaciari, coireue in calculi duriciam, uulgo creditum B

C est. Quare quod de ea proditum est, uanum esse conuincitur. Est enim quod a nonnullis uocatur succinum pterygophorō. Id potum ex aqua, stomacho, aluoq; fluctione laboranti conuenit. Asininæ urinæ potu renum uitia sanari traduntur.

BARBARI COROLL.

VRina, siue Lotion, Græce Vron uocatur. Vrina struthionis atramenti lituras abluit. Fullones pedum uitijs carere affirmant Vrinæ beneficio. Magi præcipiunt, ne quis contra solem, lunamue nudetur Vrinæ caussa: neue umbram alicuius respergat. Hesiodus contra obstantia reddendam, ne Deorum aliquem nudatio ea offendat. Non desunt qui Amuletum esse dicāt, suam cuiq; matutinis omnibus instillatam in pedem.

LYNCVRIVM.

Pli. li. 8. ca. 38. DE Lyncurio non constat autoribus, an sit, aut unde sit. Qui electrum id esse negant, gemmam tamen fatentur, ex urina Lyncis omnino, sed quam animal id statim redditam, aggesta pedibus terra obruat inuidia, ceu gnarum peti eam ab homine: celerius ita concrescere in gemmas similes carbunculis, igneo colore fulgentes, atq; frigidas, quæ & scalpant. Quanq; distinguunt e maribus, præcipueq; feris & fuluas & igneas, e fœminis, præsertim cicuribus, candidas atq; languidas existere, nec frondes & acus modo rapere, sed æris quoq; ferriq; bracteolas, ut Diocles & Theophrastus referunt. Alij dixere Langurium, & esse in Italia circa Padum Langurias, quæ ab aliquibus Langæ nominentur. Falsa hæc omnia Plinius existimat, nec uisam æuo suo gemmam appellatione tali scribit. De Lyncurio lapide non hoc, sed alio inter fungos, mirum quidem, sed uerum dicturi sumus. Succinum Dioscorides hoc loco Pterygophoron cognominat, q; stramenta, floccos atq; fimbrias in se trahat: aliubi Chrysophoron, ut Plinius Chryselectron. Lynces clarissime omnium quadrupedum cernunt.

EX M. VERG. COMM.

D HAbet Vrina in animalibus, quæ per renes, & quos urinæ meatus dicunt, ex sanguine in uessicam non aliter q̃ per colum fluit, quod cōmune omnibus sit, calorem. s. & acrimoniam. Priuatim omnium aliorum animalium, exceptis eunuchis, humana infirmior est. In nutriendo non paruas habet Vrina uires: ideoq; in fame pota Vrina seruati aliqui sunt. Sanat præter ea quæ a Diosc. dicta sunt, pedum attritus, sed nondum inflammatos, ex calceis factos. Caprarum & Camelorum urina aluum deijcit: ideoq; contra cutem subeuntes aquas, utiliter bibitur. Ex homine omnium efficacissima impubis pueri est. Auguria ualitudinis ex ea a medicis præcipue accipiuntur. Suntq; tam multi eius colores, tā diuersi habitus & odores, ut nihil æque in medicina difficilius & utilius nouisse sit. Nisi forte aliquis Romani Cæsaris exemplo, ad rigandas, stercorandasq; simul arbores ex ea uectigal in gente sua excogitauerit. Ea pruritus foueri utilissimum Dioscorid. ait: κνησμοὺσ græci id malum uocant, in senibus non adeo curabile. In reliquis ætatibus haud difficilis curationis, si deprehensa mali causa fuerit: quæ plærumq; est corruptus, & (ut aptius loquamur) putris, pituitosus, aut biliosus humor. Contra quem Vrinæ acrimonia & calore inter cætera pugnandum est. Exigebat post omnia hic locus, ut de Lyncurio, siue gemma, siue succinum id sit, aliquid diceremus. Sed tanta est ueterum in historia eius uarietas, ut nihil censere de eo audeamus. Sunt enim qui negent Lyncurion esse. Sunt qui esse quidem dicant, sed unde, aut quid sit, affirmare non audent. Plinius diuersis locis multa, sed quæ omnia de gemma intelligantur. Quæ possunt uolentes facillime ab eo audire.

De Melle. CAP. XCII.

μέλι ὑμήττιον σίμβλιον

PRincipem locum obtinet Mel, quod Atticæ regionis est, præcipue ex Hymeto, mox Cycladibus insulis, & e Sicilia, cognomine Simblion. Maxime probatur dulcius, & acre, odoratum, sufflauum, nec humectū, graue, & minime fluxū, q̄d ob sequacē lenticiā nō facile abrumpit, tractūq; resilit in digitos. Mel abstergendi uim habet. Ora uenarū aperit. Humores euocat. Qua ratione in sordida ulcera, sinusq; comodissime infunditur. Decoctū, atq; impositū, abscedentem carnem glutinat.

Medetur impetigini coctum cum liquido alumine, & illitum. Item aurium sonitui & dolori, cum fossili sale tepido instillatum. Lendes, & fœda capitis animalia illitum necat. Nudam glandem recutitis operit, præsertim quæ circumcisione aperta non est, si melle coles a balineo triginta diebus emolliatur. Oculorum caliginem discutit. Faucibus, tonsillis, anginæ illitum gargarisatumue medetur. Vrinam ciet. Auxiliatur tussi, & a serpente percussis. Contra haustum meconium, cum rosaceo calidum assumitur. Aduersus uenena fungorũ, & rabiosi canis morsus linctum, aut potum proficit. Crudum tamen aluum inflat. Tussim lacessit. Et ea de re despumati usus aptior est. Primatum tenet in Mellis genere uernum, deinde æstiuum. Hybernum uero, utpote quod crassius constet, deterrimum reputatur. Siccas eruptiones excitat. Quod in Sardonia gignitur Mel, amarum est. Quoniam apes inibi absinthio uescantur, quo uitia cutis in facie & maculæ aptissime perunguntur. Heracliæ in Ponto quibusdam anni temporibus, propria quorũdam florum dote Mel conflatur, quod qui edere, mente abalienantur, ac sudore diffluunt. Remedio sunt esitata ruta, & salsamenta, aut epotum mulsum, resumpta quoties uomitione reijciuntur. Acre autem est. Et olfactu sternutamenta mouet. Quod cum costo illitum, fœminarum cutem emendat, & cum sale sugillationes rapit. Est & aliud concreti Mellis genus, quod Saccharon nominatur. In India uero & felici Arabia in arundinibus inuenitur. Salis modo coactũ est, dentibus ut sal fragile. Aluo idoneum, & stomacho utile. Si aqua dilutũ bibatur, uexatæ uesicæ, renibusq́ auxiliatur. Illitum ea discutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt. A B

BARBARI COROLL.

Mel a Græcis Meli. Natum in Carina Cretæ monte Mel, muscæ non attingunt, propterea medicamentis eligitur. Varro Siculum præfert omnibus: q ibi Thymum bonum frequensq́ sit, quo ad mellificium nihil est præstantius. Strabo e Cycladibus, & inter Cycladas Calyminum anteponit omnibus. Natura Mellis ea est, ut uitia coërceat, ne serpere ultra patiatur. Quam ob causam, uel exanimum corpus hominis, per annos plurimos innoxium conseruat. Est & suus in Melle, ac mulso flosculus, si recta est apud Columellam, in oliuæ conditura lectio. Sunt enim qui uasculum Mellis, non flosculum ibi legant. Sed certe in omni re purissima & tenuissima quæq́ pars, floris appellatione demonstratur. Est & in pomo flosculus, qui & Vmbilicus dicitur. Nam & in fico pomo fundus, græce Omphalos dicitur, hoc est, extremitas altera, q quæ petiolo annectitur. De cœlesti Melle dictum est superius in Elæomelite. Hircanum Mel, ex ipsis quoq́ fluit arboribus, sine cura mortalium, examinibus inibi se cogentibus atq́ mellificantibus, ut inquit Strabo. E petris quoq́, ut Diodorus. Sed minores apibus sunt, Arthredones appellatæ. Meminit bestiolæ huius & Aristoteles, inter crabrones uiuentis. Etiamsi corrupte legitur in ipso, Tenthredon, pro Anthredo. nam crabrones Anthrenæ a Græcis dicuntur. Hoc ipsum fere in Media, & Armenia quibusdam locis uisitur. Diodorus, & Quintus Curtius, arbores in Hircania, quarũ folia multo Melle tingantur, faciem quercus habere tradunt: ac nisi solis ortum incolæ præuorterint, fore, ut uel modico tempore is succus extinguatur. Mellis inuentionẽ, Plinius & Diodorus Aristeo Atheniensi, uel Arcadię regi, ut Trogus, sicut medicinã ex eo, Gelius Oceani filio Soli assignat. Trogus colligẽdi Mellis usum monstrasse Gargorin scribit, uetustissimũ Regem in Hispania Curetum, qui saltus Thartesiorum incoluere: in quibus Titanes bellum cum Dijs gessisse perhibentur.

Pli. li. xi. ca. 14. Aristot. lib. c. cap. 22. de animalibus.

C

MEL SARDOVM.

CVm Mel in Sardinia progenitū uirus habeat, mirum est, cur nullum tamen animal homini pestiferū, in insula eā nasci perhibeatur, extra q̃ Solpugam, ut Solinus meminit: de qua in castigatione Pliniana dictum est abunde. Non solū uero Mel Sardoum, sed & Cholchicum infame traditur amaritudine. Sunt & alia Mellis fastigia, quæ mox subiunget dissertatio.

MEL PONTICVM.

MEl Heracleoticū, siue Ponticū, ex herba fieri candida cōmemorāt, quæ Aegolethros uocet: quia uexatio iumentorū sit, præcipue caprarū. Non sentitur aūt omnibus annis hoc malū, nec nisi cum flos ille marcescit aquoso uere. Signa uenenati sunt, nunq̃ densari, color magis rutilus, & q̃d ponderosius est, q̃ probū: qui gustauere abijciūt se humi, refrigerationē quærētes. Exitiū hoc per excremēta, ad canes quoq; peruenit, similiterq; torquet eos. Mulsum tamen ex hoc Melle inueteratū, desinit esse pniciosum. Aliud genus Mellis in eodē Ponti situ, Manicon, siue Mænomenon appellant, ab insania, quā facit, existimatū, rhododendri flore contrahi, quo scatent syluæ. Optima tamen ex hoc uno cera fit. In Perside aūt, & in Mauritania Cæsariensi, Getuliæq; Massylis contermina, uenenati Faui gignunt: quidāq; non toti, sed parte, quo nihil fallacius, nec nisi liuore deprehendunt. In Themiscyra Pōti regiōe, mons est Scydisses, cuius incolunt Byzeres & Heptacomitæ dicti iuga. hi tris cohortes Pompeij, eā cōmeantes interfecerunt, dispositis qua trāseundū erat Mellis insani uasis, quod ibi ex arborū quarundā, ut inquit Strabo ramis, fundit. Corruentē enim potu eo militē aggressi, facile confecerunt.

SACCHARVM.

Pli.li.12.ca.8. SAccharum laudatius ferebat India: nunc popularis ortus eius est in Aegypto, Cypro, Rhodo, Creta. Italia quoq; nascitur. Nullū epulum magnificū iam, ne quotidianus quidem uictus placet, sine Sacharo. Digerit in pastillos, effingit in placentas, a maza & pane, ut puto Mazapanes uocatas. Q̃q̃ & Marcipanes ab auctore dictos coniectari licet: quandoquidē & Marcia tum unguentū, & Marci pastillos in medicina legimus, ut est apud Aetiū, & priorem eo Paulū. Omnino cōponitur in oēm figurā Saccharum, non aliter q̃ farina, trahiturq; etiā in picturas,

D

opere historiali: uenatus, classes, oppida, & quascunq; rerū afferri libeat imagines præsentās: a coronatis ministris, cū abicine introferri solitū conuiuijs, & ad principia eorū, & in secundam

Prouerbium. quoq; mēsam. Vnde natū fit prouerbiū: nullum ferculū corrumpi Sacharo. Amplissimū nucis auellanæ magnitudine, Plinij tēporibus, & medicinæ dūtaxat usu, nunc tam promiscuū, ut desinat prodesse, multis obsit. Pueris certe lūbricos & tineas contrahit. Varronis uersus sunt.

Indica non magna nimis arbore crescit arundo,
Illius & lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeant succo contendere mella.

Strabo quoq; nō ex ipsis tantū arundinibus, sed & radicibus quoq; Mel exprimi cōmemorat in India. Nunc ex Alexandria Aegypti, & Cypro cōmendatissimū. Melius quo uetustius, q̃q̃ calidius, ita & capiti fere nocens. Dilutū aqua, refrigerandi uim concipit: præsertim ter coctū. Primo excoquunt arundinē, deinde flaua pars secernit: hanc Saccharū existere. Hoc iterum coqui potest, atq; ita fit candidius & concretius. Quod si tertio coquat, maxima in eo fit & candoris & densitatis accessio. Quartum & quintū quoq; solet excoqui, & donec specie aluminis scissilis fere transluceat: q̃d genus alij Candidū, alij Cantiū cognomināt. Saccharū Græci Sacchar uocant. Rarū, nec plane cognitū Galeni quoq; seculo: tantū abest, ut instrumētum nitidioris uitæ fuerit. Q̃q̃ non magnopere pridem inuētum puto, ut nucleos pineos, amygdalas, auellanas, pistacea, citreum, cinamomū, coriandrum, anisum, feniculū ductili tunicarum facilitate contegat, circundatum modo corticis crassitudine, modo cutis tenuitate uestiens. Dulciaria quidē ex nucleis pineis, & amygdalis condebat antiquitas: sed cum melle, ut est apud Paulum. Venale porro Saccharū, in dupondiairos fere panes, metæ effigie diuiditur. Preciū optimi, in libras aurei nummi fere sexcunx. Cyprium non coibat ante: nunc densatur, tanto inuentoris quæstu, ut inde locupletissimus euaserit: neq; ratio tamen cōmunicata est, sed archanam habent, ut ad hæredes latifundi cuiusdam, aut monopolij uice transeat. Illud monendi sumus, in Pampinij sylua quadam illo uersu,

Et quas præcoquit Aebusita Cannas,

Hypasitam, non Aebusitam legendum: ita enim populi uocantur Indiæ a fluuio Hypasi, ut est apud Strabonem, Pliniumq;. Nec audiendi sunt, qui nullo auctore, nullo teste, in Syria locum eum tradant, inter Libanum & Antilibanum, conualle media. Nam ibi arundo quidem prouenit, sed odorata, non sacchareа: ut alibi quoq; diximus.

¶ De Cæra. CAP. XCIII. A

Cæra optima est subfulua, odorata, subpinguis, pura, odorisq; quadamtenus mellei, natione Pontica, aut Cretica. Secundũ locum obtinet candida, & suapte natura pinguis. Candida fit hoc modo. Ex ea radunt album, synceruq;, atq; transfundunt in uas, quod satis habeat marinæ ex alto petitæ, insparsoq; nitri momento decoquũt. Cumq; iterum, tertioue inferbuit, separatum uas refrigerant, ac cæræ pastillum eximunt, detersa sorde, siqua forte adhæsit. Tum denuo indita noua maris aqua feruet, uti retulimus: & uase dempto ex igne, basin ollulæ nouæ aqua frigida madefactam, in cæram summam suspensa manu intingunt, quo celerius concrescat, & q̃ minima portio extrahatur. Suscepto primo cæræ orbiculo, iterum uas imum aqua refrigeratum, tantisper immitti debet, dum tota excipiatur. Orbiculi lino consuti, ita ut intercedat spacium, suspenduntur. Et interdiu, continuo sub sole, noctu sub luna aspergunt, usq;dum perfecte albescant. Verũ si eximius ille candor desyderetur, eadem factitari, & identidem recoqui operæpreciũ est. Nec desunt qui pro marina, in muria q̃ acerrima, semel aut iterũ excoquant. Dein laguncula tenui, rotunda, ansam habente, extrahunt. Postea orbiculos, substrato cespite hærboso insolant, donec candorem summũ contraxerit. Præcipiũt hoc obeundũ munus uere, cum sol remissa uehemẽtia humorem pariat, ut nõ facile liquet. Cæra omnis mollit, calfacit, modice explet corpora. Datur in sorbitione dysentericis. Ac milij magnitudine decem grana Cæræ hausta, lac in lactantibus non patiuntur coagulari. B

BARBARI COROLL.

Cera græce uocatur Ceros. Fit expressis fauis, sed ante purificatis aqua, & triduo in tenebris siccatis, quarto die liquatis igni nouo fictili, aqua fauos tegente, tum sporta colatis. Rursus in eadem olla coquitur Cera, cum eadem aqua, excipiturq; alia frigida, uasis melle circumlitis. Optima quæ Punica uocatur. Plurimum habet ex Propoli Cretica: ideoq; locum secundum in nationibus obtinuit. Tertium Corsica: quoniam ex buxo constet, & medicaminis uim referat. Fieri candidam Ceram, nihil aliud esse uideo, q̃ Punicam fieri. Hæc medicinis utilissima, uarios in colores pigmentis Cera trahitur: ob id & Tracta dicitur, ut puto etiam à Græcis. Nigrescit, addito chartarum cinere. Anchusa mixta rubet, ad reddendas similitudines, & innumeros uitæ usus, ut taceatur interim pugillariũ, parietũq;, & armorũ tutelæ. Superat niuem candore Cera, quã Pharmacopolæ nostri præparant, nuperrime uri cœpta publicis, priuatisq; sacris solenibus & prophanis usibus. Officina tantũ una concinnabatur hæc patris memoria. Nunc urbe tota uenditur, nec alia crematur Cera dumtaxat apud nos, q̃ candida. Primus omniũ Cornelius, e Senatu domũ rediens, funali Candido usus dicitur, tanta uerecũdia, ut non prius accendi pateretur, q̃ tota curia & foro decessisset: quia cæteri, aut laterna, aut triuiali Cera deducerentur. Exemplum eius deinde sequuti oẽs, maiestatiq; hoc illius ordinis amplissimi, non luxuriæ datũ. Itaq; Senatu misso, post occasum solis, tam longus est ordo luminũ, ut plane diem reddant. In Cera qui nascitur uermiculus, ab Aristotele uocatur Acar. Pli.li.21.ca.14.

EX M. VERG. COMM.

Qvod habet in medicina utilissimũ Cera, excipiendis, retinendisq; alijs medicamẽtis materia est, qua omniũ generum Cerata quotidie fiunt. Maturandi, abstergendiq; uires aliquas nihilominus habere illam, aliqui ex ueteribus tradiderunt: hic calefacere tantũ, mollire, explereq; eam dixit: & omnia mediocriter, quoniã parum efficax uis eius ad omnia fit: præterq; (modo id Cera possit) ad prohibendã in nutricibus lactis in caseum densationẽ. Quod uitiũ ex Dioscoride uerbis descriptũ à nobis est, Barbarus id Colostrari dixit.

C

❡ De Propoli. CAP. XCIIII.

πρόπολις

PRopolis eligi debet flaua, odorata, styracem referens, in uehementi ariditate mollis, & mastiches more ductilis. Magnopere calfacit & euocat. Aculeos, et oīa infixa corpori extrahit. In uetere tussi suffita ꝓficit. Impetigines admota tollit. Et in aluearīū foribus, cerosę naturę īueniť.

BARBARI COROLL.

E Propoli Apes faciunt ad foramē introitus protectum, æstate maxime, ut inqt Varro. Alia hæc ab Rhitace uocata, qua fauos extremos simul conglutinant. Interdū extra fores alui ei obturant omnia, qua uenit inter fauos spiritus. Interpretatur hanc Gaza noster & Cæreum quandoq;. De hac & in Lilij mentione differemus.

VERG. QVæ in aluearibus apiū uideri etiamnū possunt fundamēta operis, ut diuersos habent in apibus usus, nec eandē ex qua confecta sunt materiā, sic diuersis appellationibus a græcis pariter & latinis discreta sunt. Inter ea post Metyn, & Pissoceron, tertia Propolis est, inter coria & ceras media crassioris materiæ: ueluti gūmi, additis aliquādo etiam floribus: nondū tamen cera, sed fauorū stabilimentū: qua oēs frigoris, aut iniuriæ aditus apes obstruūt, magni ad medicamēta usus. Quorū genera hic breuiter complexus, nihil quod de Propoli ab alijs dictū fuit, non duobus uerbis, & maior ū totidem generibus prosecutus est. Eam Plinius ab apibus præcipue fieri dixit, ex gutta quam populi arbores in folijs ferunt.

❡ De Tritico. CAP. XCV.

πυρός

OPtima e Tritici generibus ad secundę ualitudinis usus habētur, quæ recentia, & iam perfecte adulta, colorē mali referūt. Dein sequūtur trimestria, quæ nōnullis Sitania nominanť. Itaq; cruda in cibis teretes tineas gignūt. Canū morsibus prosunt māsa & imposita. Confectus

D eorū similagine panis, plus alit q̄ cibarius. E trimestriū farina panis leuiorem cibū præbet, & qui facile in mēbra demandeť. Farina eorū cum hyoscyami succo illiniť, aduersus neruorū fluctiones, quas Græci rheumatismos uocant. Itē contra interaneorū inflationes. Lentigines ex aceto mulso tollit. Furfures aūt in acri aceto decocti, turgentes māmas sedant. Viperarū ictibus auxilianť. Et torminosis prosunt. Farinaceum fermentū calfaciendi extrahendiq; uim habet. Priuatim callos pedū, clauosq; extenuat. Cætera tubercula, furunculosq; ex sale concoquit, & aperit. Sitaniorū farina, contra uenenatos ictus cum aceto, aut uino cōmodissime illinitur. Eadem si decocta in glutini modū delingať, cruentis excreationibus proderit. Contra tussim, & exasperatas fauces, cum menta & butyro decocta efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulsa, aut hydræleo decoquatur, oēm discutit inflāmationem. Panis & crudus & coctus inflāmationes omneis illitu mulcet: cum emolliat & quadamtenus refrigeret. Sed hærbis succisue huic rei accōmodatis ammisceatur. Vetus panis aridus, adiectis conuenientibus, citam aluum cohibet. Recens muria maceratus illitu, uetustas impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidius ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum.

BARB. Plini. lib. 18. cap. 7. 10. 11.

TRiticum & Satiuū & Syluestre, cultu annorū trium mitescit, in Leontino Siciliæ agro plurimū. Degenerare Triticū in ordeum, ex eodēq; nasci pede, utrūq; fabulosum existimať a Theophrasto. Frumentū omne radicibus multis ac prætenuibus exit, folio uno, germinibus

gino multis, sed quæ in ramos brachiari non possint: cuius contrariũ in omni legumine cõspi- A
citur, excepta Faba. Frumentũ Sitos græce dictũ, quicqd ex se aristas mittit: in herba quã Græ
ci Loion uocãt per hyemem est. Remollito aũt cœlo, cauliculus de medio assurgit: cuius tertio
aut quarto genu spica geritur, non prius euidens, q̃ folliculo inclusa: qui Gluma dicitur. Con
sumato eo, flos erumpit: quarto aut quinto post die, ac totidem fere diebus, plurimũq; septem
durat. Varro quindecim diebus frumentũ in uaginis esse dicit, quindecim florere, quindecim
arescere. Post florem crassescit, inquit Theophrastus: maturaturq; intra quadragesimũ diem, Theoph. li. 8. capi. 25. 26. 27. 28. de plantarum caussis. Itẽ li. 4. ca. 17.
cũ tardissime octauo a satu mense, plurima parte metitur. Aegyptus, ut scribunt, septimo. Fo-
liũ harundineum, angustius tamẽ Tritico q̃ ordeo; caulis quoq; leuior, & lentior, nec perinde
fragilis. Triticũ multis integitur tunicis, ordeum nullis. Culmus Tritico altior q̃ ordeo, spica
quoq; remotior a folio, palea suauior, mollior, succosior. Inconditæ Tritico spicæ, explana-
tæq;: ordeo dispositæ in uersus. Vtriq; culmus spicã sustinet, quæ & Spicus, & Spicum a Ci-
cerone dicitur in Arato. Spica granum & aristam, quæ uti acus eminet e folliculo siue gluma.
Sunt autẽ Aristæ partes in spica primæ, quæ a Græcis Antherices dicuntur, & Atheres. Est au
tem Ather proprie in ordeo, ut Galenus interpretat, cuspis ipsa spicæ. Nam & mẽti pars extre-
ma, hoc nomen inquit, habet, cum aristam non habet. Mutica spica dicitur, quasi mutila. Va-
ginã uocant, sub qua latet herba. Stipulæ sunt folia culmũ ambientia. Est autẽ Culmus, idem
quod & Calamus, cum spicæ penitus oriũtur in summo spicæ iam maturæ. Quod minus est
q̃ granum, uocatur Frit. Quod uero ad culmi cacumina in firma spica geritur, minus item
q̃ granum, Vruncus appellatur. In tritico marcescente gurguliones, hoc est, Bias (sed lego
Cias, ut in pumice notaui) a Græcis uocatos, innasci ferunt, ut in faba Midæ. Gigni & cantha
ridem in Tritico (Scarabeus is paruus est) ut Phalangion in Eruo constat. Tritici multa dis-
crimina. Sitanias uocat. Genus id est siliginis trimestre, ut Columella uoluit. Frumentago di-
cta Theodoro, differens crassitudine surculorũ, quẽmadmodũ inter ordea Crithanias, Ordea-
go nominata. In nomine sunt Assyriũ, Aegyptium, Ponticũ, Thracium, Siculũ, Africum, q̃d
facile absoluatur folliculo. Nam Thraciũ multas habet tunicas. Habetur & Cachrydias, siue
Canchrys, culmo crasso, quod etiã Africo tribuitur. Ponticum leuissimũ. Siculum pondero-
sum. Ponderosius Boetium. Deprenderũt hoc Athletæ. Ponticũ & Aegyptium sine lolio na-
scũtur. Item Siculũ, præcipue Agrigentinũ. Q̃q; cum siculo, melapyron nasci perhibent. Sed B
innocuũ, neq; lolij modo graue, caput ue tentans. Nominat & Alexandrinũ, oblongo semine,
quod fortasse idem sit cum Aegyptio, & Calymno. Ex Calydnis insulis, a Ptolomæo Philadel
pho in Aegyptũ conuecto. Dracontias, & Selenusium, & Stlengias, crasso cũcta calamo. Iam
aliud trimestre, aliud bimestre. Sitaniũ, uideo idem esse cum trimestri. Satinũ dorice uocatũ, &
attice Titinũ, quasi purum, ut Photioni placet, de quo & paulo supra dixi. Galenus Sitanium,
inquit, est Triticũ instantis anni, id quod uere seritur. In Truculento Plauti Etanio, pro Setanio
legitur mendose, castigauimus. Non possunt inquit, militares pueri setanio exducier. Euboicũ
certe intra diem quadragesimũ a satu metitur, firmitate ac pondere præcipuũ, non ut trimestri
leuitas, ob id cibario pani utile: nam & furfuris parũ habet, inuentu rarũ. Bimestria, in Achaiã
e Sicilia primũ uenere, parum fœcunda, sed cibo facilia & iucũda. Olynthi & in Euboea apud
Cerinthum genus effoditur terræ, qua Triticum oblinẽtes diu id seruãt. Trimestria ubiq; sunt,
uerũ inutilia, & infirma, singulari calamo. In Asia quodã loco trans Bactra frumẽtum nucleis
oliuæ par nasci referunt. In Pissotis, tam firmũ, ut multos Macedonum largiore usos, eo saties
peremerit. Omni frumẽto nocent imbres in flore. Itẽ iam plane crassato, Triticum plus q̃ orde
um uligine cõmeat in lolium. Camatias in Thessalia Tritici genus est, quod admisso pecore de
generat Babylone: propterea nihil patitur, etiã bis derosum. Præter lupinũ, nihil æque in spica
durat q̃ Triticum. Durat bonitas cibo in petra Cappadociæ, in septuagesimũ usq; annũ. Vn-
de Cappadocio pani summa gratia, qui & Apalos, a teneritudine uocat, & Syrorũ lingua La-
gman. Addebat in massam lac & oleum, & salis quantum satis esset. Laudabatur & Parthicus:
quẽ alij aquaticum uocabãt, quoniã aqua traheret a tenui & spongiosa inanitate. Triticum ex
Asso Troadis, in panẽ sibi Reges Persarum quærebant. Varro conditũ diligenter Triticũ, quo
uentus non perueniat, mansurũ ad annos promittit. Vis Tritico tanta, ut cados plenos siccet.
Panificij multa & nomina & genera. Ex his nauticum intelligo, qui uetus atq; siccus a Diosco
ride in medicinis dicatur, fortasseq; biscoctus: quẽ Græci Diephthon appellant. Syncomistos
uero, is est quẽ alio nomine Autopyron uocari Galenus auctor est: quoniã ex omnibus farinæ
suæ partibus detractione nulla constet. Inter Pityriã, & Semidalitin, hoc est, furfuraceum, simi
lagineumq; medius. Et enim Autopyros, siue quod idem est, Autopyrites, & Xeropyrites, &

C Pyrnos Athenæo, siue Pyrinos Hippocrati, a Tritico, non ab igne flectitur, propterea φ non ex Tritici parte sit, sed ex ipso plane toto. Dicitur autē Anerectos ab Hippocrate. Item Syncomistos, quasi confusaneus, quoniā castratus nō sit, sed omnia simul tulerit, furfures, utriculos, & similā. Idem fere qui Sordidus. Cuiusmodi Neronē usum legimus. Quāquā Paulus Sordidum, a Syncomisto separat. Vtriculos in auctoribus intelligo, id qd furfure melius est, & simila deterius: hodieq; Fertini suos farinę uentres uocant. In Cisalpina Gallia Redundago appellat. Medianū in Venetia prouincia. Autopyri panes dicunt, & qui furfure tantū leuiter succreto fiunt, qualis fere Cibarius, & Secundanus est, & qui Rubidus fortasse a Plauto poëta dicit. Hoc autem fieri solet, ut Galenus ait, quotiens Triticū generosum non est. Generosum inquit uocat, quod similaginis plus habet φ furfuris. Nam similago & simila prorsus idem sunt, Semidalis gręce dicta. Nimis fortasse multa de hoc pane, sed consulto: quia parum constabat inter eruditos qualis esset, præsertim cum in Plinio illa uerba legerentur. Ad omnia inquit, hæc fermentatus qui uocatur Autopyrus utilior: nullo nō accipiente fermentatū panem eundē esse cum Autopyro. Nō hoc significari uoluit Plinius: nec tantū hallucinatus fuisset homo, seculorū omnium post Varronē fere doctissimus, sed quod fermentatus panis, non quicūq;, sed qui sit Autopyrus, ad omnia ea quę dixisset utilior esse uideatur: quod & duobus locis seorsum Galenus præcipit: in altero panē Autopyrum, ut secundo ad Glauconē uolumine, in altero fermentatū ad omnia illa præferens, de simplicibus facultatibus lib. 9. Sunt qui fermentatū panem Apopyrian uocitant, ut Cratinus, non a Tritico, sed a pruna: quoniā torretur, ut ipsum nomē indicat. Farinā Græci Aleuron, & Alphiton, & Halisparton, & Aliaton, & Aliton uocant. Quāquā Alphita polentā fere significāt, & Aliata farinam coctam, & Halisparton agrum consitū poëtis. Fermentū Zymen, Cyribia, quæ nos excreta Tritici, aut ordei, ut Columella, siue ut Palladius Creturā uocamus, auctore Iulio Polluce. Photion & Galenus etiam ipsos Furfures, quos Græci Appherema, & Pityra, nos etiā Canicas, & Apludas uocamus. Vnde Canicaceus panis, id est, furfureus Pacuuio. At Ceribia in Cratino, idem Photion pro fabalibus interpretat. Pepalem uero Pollux ipsum farinæ pollinē. Dioscorides & Plinius Pepalem Alphiton, pro polenta capiunt fere. Triticū Syracusani Spyron, non ut cæteri Græci pyron uocabāt. Panem Arton, quē Phryges Beccum, ut testis est Herodotus, a perfectione, quia rotunda eius forma sit,

D ut Athenæo placuit. Tritici summa tria genera obseruant, qui minus operose persequūtur ista. Primū Robus, pondere & nitore præstat. Alterū Siligo: cuius candor & species in pane præcipua, sed pondere deficitur. Tertiū Trimestre, de quo supra diximus, Sitaniū uocari: cuius usus agricolis gratissimus, inopiæ subsidio: hoc &, Candidum esse dicitur. Nunc locus est, ut Panis genera dicantur φ breuissime. Zymites, hoc est, fermētatus, qui & Nastos dicitur. Quāquā Nastos, quibusdam placentæ genus est. Contrarius huic Azimos, qui & Daratos. Nam acidus & squarosus, græce Oxylepes uocatur ab Aetio, febrientibus eum dante, quibus uenter fluat. Hunc Aegyptij Tyllastin dicunt. Alij ex ordeo confectū accipiunt, qui Cyllastis uocetur, Herodotus ex siligine, Semidalites e simila. Dictam uero Similā a Cerere putauerim: quam Syracusij Simalida nomināt, & Sitona. Aleurites a farina. Gyrites a polline. Condrites ab halica, siue Zea. De Syncomisto, & Autopyrite, & Apopyria diximus. Item de Cappadocio, & Apalo, Parthico, & aquatico, & rubido. Ipnites, & Caminites, a coquendi ratione. Item Aescharites a craticula, sub finem cœnæ cōuiuis apponi solitus, & intingi passo, usq; ad ebrietatem legitimā. Hic & inuoluebatur, atq; ita ut calebat intortus. Athenis maxime placebat. Cōiectari liceat id genus panificij, quod a tenuitate, & candore Nebulas fere uocamus, Aescharitē ueteribus fuisse. Nam & apud nos uulgari uoce ita dicitur, una tantū detrita priore litera. Hinc & Escharulas mulieres a panificio dictas crediderim: cuius uerbi mentionē in Plauto, ut cæteros taceam, inuenias. Tabyrites pusillus erat. Achænes prægrādis, quo in Thesmophorijs utebantur Atticæ mulieres. Qualis aūt sit Apurites, Polluci non constat. Prefertur omnibus sanitatis usu a Galeno Cribanites, siue quod idem est, Clibanites, hoc est, ut Varro Textuaceus, a clibano, quē Attici Cribanon appellāt, nostri Textū, φ in textu calido coqueretur, usas comitialibus matronas scribunt. Cribana uero placentæ genus sunt, specie mãmosa. Encryphias, qui & Agoręus, hoc est, Forēsis, & Venalitius, & Atticus uocari solet. Dipyros, qui & Pyrites Polluci, delicatus fuisse dicit, siue idem qui Dipyrites ab Hippocrate cognominat, siue alius. Quia porro Dipyrites, ad aquā intercutem cibo utilis existimat, coniectari liceat, pro bis cocto pane capiendū esse eum. Lasgana, siue Lagana, minimo pondere, φφ leuior & tenerior, etiãnum a carbone dictus Epanthracis, Saturnalibus præberi solitus, nihil, ut quidā putant, ab Encryphia differēs. Vterq; subcinericius est. Iam Homoros, & Stætites, & Encris, & Aliphatites, &

Genera panis multa.

Hemiartion,

Hemiartion, & Placites, & qui Tytontes a caseo nomen habent. Encridi similis est Physicillus, quo Spartani utebantur in sacris epulis, Rapi effigie. Magnos & sordidos panes Cilicios uocabant, & a colore subnigro Phæos, sicut Agelæos, qui a nostris cibarij & gregarij dicuntur. Ornides ab Oryza, siue ab semine quodam Aethiopico, tam simili sesamo, ut difficile possit internosci. De ficu ægyptia, Sycaminites fit. Collabus, siue quod idem est Collix, & per diminutionem Colliphion, ut Xyliphion e caseo recenti constat: de quo Iuuenalis, & in Persa Plautus. Hic & Crimmatias, & Chondribos quoq; dicitur. Sunt & Maconides uocati. Sunt Chrysocollæ, sed ex lino, ac melle. Aegyptij sunt, & ad sistendam aluum utiles, ut inquit Strabo, Caces appellati. Sunt Colloræ, siue Collirиæ: quos Plautus non Colloras modo, sed Colluria uocauit, & Collyria ut existimo in Persa, & Collyridas sacræ literæ. Is olei mistione conspersus intelligitur a Hieronymo. Sunt Obeliæ Baccho sacri: ita dicti, uel quod obolo Alexandriæ uenirent, uel quod in ueru torrerentur. Sunt Eunitæ. Aut etiam Enitæ, cognomento Lecythitæ. Sunt Pani: unde apud nos uocabulum. Etenim Messapios redundātiam & saturitatem, Paniā appellasse, testis est Athenæus. Varro tamen Panis uocabulum a pano duci putat, quod figuras in eo faciebant, ut in lana mulieres. Habetur & Cnestos a nidore. Itē Banchylos, & Thronos. Spodites idem uidetur esse cū Banchylo. Patrias nobilitauere Cyprius, & Cappadox, de quo supra dictum est. Artopticius uero panis a Clibanite ac Turnaceo differre eo dicitur: quod hic e duriore fermento splēdidus conficitur: illi fermentum semper perquam tenerrimum desiderant. A boleti forma Boletinus, papauere accepto & fumosi casei colore. Strepticius, siue Streptos, ex lacte, oleo, pipere conficitur: aut olei loco, adipe. Artolagana pusillū uini, lac, piper, oleum, siue adipem olei uice continent. Capyridia sunt, quæ alio nomine Tracta dicimus, ut Athenæo placet. Cuius uocis & apud Catonem mētio est, ubi de placenta, & spira, & scriblita loquitur: quo uerbo ipse non Panificium, sed portiones tota materia detractas, & in solum, hoc est, stratum in tabella, siue alueolo diffusas cōgestasq; significat. Proinde in hoc usu Græci sic loquunt, ἕλκειν λάγανα, pro eo quod est, tracta facere. Hinc et Cera candida, Tractum dici a Græcis quoq; autor est Photion: a quo & uerbum τρακταΐζειν, pro eo quod, perficere, ac subigere, ut alba fiat Cera. Paulus quoq; Ceram tractam, ad psoras cōmendat. Sunt & Cubi, hoc est, quadranguli, aut etiam quadrati, ex oleo, anetho, caseo. Quanquam Athenæus eos qui Romæ quadrati uocarentur, incisuris præcinctos, & Bomilios a Græcis appellari prodit. Thargelos, qui & Thacysius: ita dici panem uolunt, quod primus e nouella messe fingit. Est & Samites, & Pytamus: quem nonnulli eundem cum Sesamite putauerūt. Thiagonos Dijs coquitur in Aetolia. Sunt & Dramices, & Araxis. Quanquam Dramin in Macedonia uocari, qui panis in Thessalia dicatur, nōnulli scribunt. Ericitem uocant, qui ex confracto, nec excreto fit tritico. Blema porro calidus, & egregie subactus, ac Depstitus panis est apud Seleucū: quem nostri forte Despitium uocēt, ut est apud Catonē. Quanquam in Catone sunt qui Speuticium, a festinatiōe legendum putant: nec ut arbitror male. Brattimes, & Pityrites idem est, qui Furfuraceus, a quibusdā Eucōnos, & Teuconos appellatus. Nam Spolea, eum panem Græci uocant, quo necessarij dūtaxat cognatiq; uescuntur. Est & Phacinos de lente, popularis Alexandriæ, ut scribit Athenæus. Opis pistorij genus est, & quod Buccellatū ab Paulo, & Aetio uocatur. Iustiniani codex, & Marcellinus intē militaris annonæ gñā cōnumerant, quæ bis coquat, a buccea dictū. Est aūt Buccea, ut ex Suetonio colligit, idem fere quod bolus. Sunt qui Buccellatum, fermento putent carere. Plautus Rubidum panē cū nominat, uidet Nauticū accipe: quia fit bis coctus. De Placentis alius mihi locus est: & sane prolixa mētio ea foret. In Amylo dicent, ubi & panis quædā gñā, sed admodū pauca necessario libabimus. Alioquin & Placenta panis est, ut Athenæus inquit. Illud obiter anotasse nō fuerit inutile, genus id quod Itricon, & Itrion Græci appellant, a nostris Libū uocari, et neutro et masculino genere, ut Athenæus testatum reliquit. Ego nō Libū simplicit, sed Libū fuminale interptor, ut in Amylo docebimus. Cato Libū ex caseo & ouo condidit: ut aūt legūtmen, ita & triticū si coquatur: appellationē habet nouā. E piso & faba Etnos, ex lente & aphaca Lenticulam, ex tritico Pyanum, & ut recentiores malunt, Holopyron uocamus. Aliqui fruges omnium generum in passo coctas Pyanon appellant. Vt mirer Iulium Pollucem, qui Pyanon quasi Cyamon, pro faba cæperit. Chidron uero coctum triticum, ut Atheneus inquit, seu frictum far, ut Hieronymus: quasi molam salsam. Est autem Mola salsa tostū far, sale conspersum: quo uictimæ perfundebantur, Vlochyton græce dicta. Iulius Pollux Chidron sorbitionem ex tritico uirenti factam intelligit: quia uirens triticum Chicria ab Aristophane dicatur. Nam Pelanos apud Aristophanem, a quibusdam accipitur pro specie leguminis. Pausanias placentæ genus accipit in Pelano. Euripides pro quacunq; re concreta, gelataue.

c

Marginal notes: A — Strabo lib. 17. — B

C

¶ De Hordeo. CAP. XCVI.

κριθὴ

HOrdeũ optimũ est candidũ, purumq;. Id minus q̃ triticum alit. Ptisana tamen ob cremorem in decoctiõe redditũ, plus alimenti prębet, q̃ polēta ex hordeo facta. Cõtra acrimonias atq; fauciũ scabrici as, exulceratiõesq; pollet. Quibus etiã triticea ptisana p̃sidio est. Sed plus alit, magisq; urinã mouet. Lac abũde suppeditat, si cũ fœniculi semine de cocta sorbeat̃. Hordeũ abstergit. Vrinã ciet. Inflationẽ parit. Stomacho aduersat̃. Tumores cõcoq̃t. Farina hordeacea decoquit̃ in mulsa aqua cũ fico, ut inflãmatiões collectionesq; discutiat. Duricias cũ resina et fimo co lumbarũ cõcoq̃t. Cũ meliloto aũt et papaueris calyce dolores finit, q̃ latus excruciant. Aduersus intestinorũ inflatiões, cũ lini semine, fœnogræco, & ruta, illini iuuat. Strumas cũ pice liq̃da, cæra, oleo, & impubis pueri u- rina, ad cõcoctionẽ perducit. Et cũ myrto, uino, malicorio, syluestribus pyris, & rubo, alui ꝓfluuia sistit. Podagricis inflãmatiõibus, cũ cotoneis, aut aceto ꝓdest. Decocta in acri aceto, modo quo hordeaceũ cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Liquata eadẽ cũ aqua, atq; cũ pice de- cocta, pus excitat. Cum aceto liquata itidem contra articulorum fluctiões prodest. Farina ex his aluum cohibet, inflãmationesq; mitigat.

BARBARI COROLL.

Pli. eodem ut supra.
Strabo lib. 10.

D

ORdeum, Chymisi, Lutum Vulcani appellant, in græcis codicibus. De Ordei radice, or tu, herba, flore, spica in tritici mentione diximus. In Aegypto metitur sexto mense: aliubi mul to tardius. In Chalcia, Rhodiorum insula, celerrime q̃dam loco. Itẽ Messanę in Sicilia, ubi My las uocant. In India syluestre nascitur, iocundum in panis esu. Hoc eq̃s appositũ Alexãdri, ne- cabat eos primo: deinde in palea exhibitũ, paulatim desijt esse noxium. Fundit̃ hoc in brachia, quemadmodũ & Crithanias, hoc est, ut supius dixi, Ordeago. Ad Cedropolin, in Thracia q̃d nascitur, iumenta non attingunt: cuius rei causa, ut Theophrasto placet, malus odor, etiã si nõ sentit̃ homini. Gña Ordei cõplura. Alijs granũ rotundius, & breuius. Alijs maius, oblõgius, et rarius. Aliud cãdicat. Aliud uergit in purpurã, copiosius farina, ualidiusq; q̃ cãdidũ. Iã ali- ud binos spicarũ uersus, aliud ternos quaternosq; habet, itẽ q̃nos: nullũ tñ plures senis, cui spi ca folio perq; ꝓxima est, amplitudinis & crassitudinis maioris. Hoc Achilleis, & Achilleias ab Hippocrate cognominatur: ob id ꝓpensius obnoxiũ erugini. Erysibẽ gręci uitiũ hoc appellãt, plenilunijs fere accidens: q̃d & Rubigo frequẽtius dicit̃, ordeo q̃ tritico infestior. Eteocrithon genus Ordei est tutũ a Rubigine: q̃m incuruũ nascat̃. Sunt & Leptides, a tenuitate dicta recẽti oribus Græcorum. Nam Amphicaustis, in tragœdia Ordeũ montanũ significat, q̃d & Eustrõ uocat̃. Differt Polēta a Farina ordeacea, q; torret̃ polēta, nõ farina. Polētã Gręci Alphita, nõ ut in Palladio corrupte legas, alphica. Itẽ Gerania, instrumẽti nomine, quo p̃cutiunt̃ ligneo: & E- naulemata, p̃sertim cũ uino et oleo. Ordeũ Crithẽ et Cri, et Proconiõ poetę: q̃q; et triticũ tostũ Proconiõ quoq; dicitur, & genus item suffitus, Photioni. Galenus in Hippoc. Proconiũ, po- lentã ex ordeo recenti, aut etiã ex ordeo nondũ tosto, significari tradit. Ordeacei uero panis ge nus unũ Mazã nominant, int̃ ordeaceos panes deterrimum. Aetius polentã ordeaceã, quæ fit humido conspersa, Mazã appellari testis est: quę uidelicet mandat̃ cruda cũ defruto, uel melle, uel alio quo huiusmodi. Mazarũ uero plura genera, siue nomina. Physten Attici uocant, quæ non multum subacta sit. Est & Anthema, & Ephicois, & Concon, & Tripte, & Cardamale di- cta, & Berex, siue Barax. Alij Caryx, etiã Carycce, a nigricia nomen habens, non a nucibus. Di stinguit̃ Berex a Caryca Iulio polluci, et Tolypa, et Thridacina, siue Thridacisca, et Anemolos. Itẽ a uino Oenutta, sicut a melle Melitutta. Nam Achilleos uocata, ex ordeo cui Achilleis no- men est, constare creditur. In nomine sunt et Cypria, et Magidis. Hesiodus Amolgeę dictæ me minit, quæ nihil aliud sit q̃ recens. Iis uero quæ in sacrificijs Trophonij degustandæ præbeban tur, Melitutę, Arestę, & Hygicę nomen erat. In summa, laudatur Lydia, Carycce, Eretria. Prę-

fertur omnibus Conchos. Maza in latino non habet nomen, nisi quis interpretetur panis offam, ut ipsi quandoque fecimus. Et ante nos Theodorus gaza, Offam, inquit Festus, abscisum globi forma nominabãt, ut manu glomeratã pultẽ. Frumenti genus est quod ueteres Ador, & Edor, & semẽ Adoreũ, & Far uernaculũ, aut etiã Vermiculũ uideo appellasse: ab edẽdo: uel quoniam adurebatur, ut tostũ fieret, ex quo mola salsa in sacrificijs, & Adorea pro laude. Nam Ordeum etiam Sifar quandoque dici solet. Leguminibus fere ascribitur, quia ex eo ptisana fiat, ut Columella inquit. Inuenio tamẽ & Sacrum ordeum a Grecis uocari Didalida: quasi eo pro farre ac mola salsa usos existimare liceat, si Photioni credamus: qui & Cãchryn dici frictum Ordeum notauit. Galenus plurali tantum numero Canchryas pronunciat. Singulari uero non Ordeum frictum, sed radicem Libanotidos, hoc est, roris marini, ab Hippocrate significari cõmonet. Confractum porro indiligenter Ordeum, Ericidas idem Hippocrates appellat. Seminis porro Adorei quatuor sunt publica discrimina. Far Clusinum candidius, ac nitidum. Far quod uocãt Vermiculum, rutilo colore. Far Candidum, maioris utrũque ponderis quam Clusinũ. Quarto genere semen trimestre Halicastrum uocatum, pondere, bonitateque præcipuum. Ordei uero illæ differentiæ. Cantherinum quidam & Exhastichũ appellãt, animalibus quæ ruri sunt pascendis utilius, & homini quoque melius, quam malum triticũ, fragili culmo, & nulla uestitum palea, celeriterque decidens, ac tritu facile. Aliud genus est, quod Distichõ, siue Galaticum uocamus, ponderis & candoris eximij: quod Oryzã esse quidam interpretantur ætate nostra. Græci, quemadmodũ Far ipsum uocent, nisi Ordei appellatione contineri dicant, haud scio reddere.

De Zytho. CAP. XCVII.

EX hordeo potus fit, cui Zytho nomen est. Is urinam cit. Renes & neruos tentat. Membranis, præsertim cerebrũ uestientibus officit. Inflationẽ parit. Vitiosum succum creat. Elephantiasin. Qui eo potus genere perluitur, agilis, & ad opus obeundum expeditus euadit. ζῦθος

B

De Courmite. CAP. XCVIII.

FIt & ex hordeo potus quem Courmi nominant. Eoque sepe potu, pro uino utuntur. Verum dolorem capitis mouet. Malum succum gignit. Neruis nocet. Consimilia etiam potus genera ex tritico fieri solent in Britania, & quæ occidentem spectat Iberia. κοῦρμι

BARBARI COROLL.

ZYthus, & Zythum dicitur, & Græce uulgo Pliocadion. In Aegypto fit: ideoque a poetis quandoque Pelusiacus potus uocatur. Madescunt aqua fruges, donec resoluantur in liquorem uino similem. Inebriãt hoc, & acre gustu est: quoniam ex putrilagine acescente constat. In Mediæ montanis, septentrionali situ, gentes uini loco succum e radicibus quibusdam ebibunt. Curmi porro fortasse hoc sit, quod Ceruisiam in Gallia uocant, & Curmi, Curmithos inflectitur. Possidonius homo stoicus, non Curmi, sed Corma appellat. Inuenio & Celiã, & Ceriã, unde Sicera, & Sicerites uinũ forte nominetur. Quanque Hieronymus in ea uoce, quã uult Hebraicã intelligi, accipiendũ esse dicit omne potionis genus, quod inebriare possit bibẽtes. Id autem pluribus omnino modis ac nominibus, ratione tamen una fere ubique. Hispani iam et uetustatem ferre genera ea docuerunt. Spuma uero dum resoluitur frumentũ concreta, utuntur fermẽti uice: quã ob causam leuior illis quam cæteris panis est. Aristoteles Pinũ uocari tradit, quod ex ordeo fit uinum. Hoc qui fiunt temulenti, nõ in omnẽ partem cassabundos corruere, ut cæteri, sed retrorsum duntaxat, ac supinos. Paulus uinum quod ex sordibus uellerum elutis conficitur, Pinon uocari putat. Sophocles, Aeschylus uinum ex ordeo Bryton uocant, non Zython, aut Pinum. Est & apud Theophrastum Bryton. Hellanicus & ex oryza Bryton fieri cõmemorat. Fit & e milio, ut Athenæus testis est. Nam Cyceon homericus aliud genus erat: id ex mixto farina caseo constabat, in sorbitionis usum. Sunt qui Pinon pro uino capiant, quo lanæ cum sordibus suis lauantur, atque ita siccatum reponitur. Illud notatione dignum existimamus, Dioscoridem ebur scribere maceratum Zytho, facile tractari. Plinius non ebur, sed ipsum animal tractabile hoc modo reddi prædicat. Cæterum inquit, Elephanti mitificantur ordei succo. Pli. li. 22. ca. 25.

EX M. VERG. COMM.

ANtiquum est, ex frugibus fieri pocula, quorum ad ebrietatem non minor quam uini etiam uis

C est. Nec nostra ætas eadem sibi parare his locis desueuit, quibus negata uina, ex quo non satis homini aqua est, quod eorum uicem expleret, quærere sibi homines coegerunt. Inter ea Zythus quondam fuit, qui ex hordeacea fruge madida fieret. Meminerunt Zythi Plinius in naturali, Diodorus Siculus in Gētium historia. Meminit & in carmine suo Columella, Aegypti inuentum & usum Zythi ostendens, cum cecinit. Iam Siser Assyrioq; uenit, quę semine radix Sectaq; præbetur madido satiata lupino, Vt Pelusiaci proritet pocula Zythi. Veteres gręcorum medici, acrimoniam habere Zythum dixerūt: quoniam ex corruptione factus esset. Frigidum pręterea: quoniam acorem haberet: ideoq; mali succi esse. Quos autem in medicina usus habet Zythus, & hic, & alij manifeste dixerunt.

ζειά

¶ De Zea, seu Semine. CAP. XCIX.

ZEa duorum generum est. Vna simplex. Altera in geminis putaminibus grana bina iuncta gerit. Ob id Dicoccos appellatur. Plus q̃ hordeū alit. Ori grata. Digerit in panificia, minus q̃ triticū alēs.

BARBARI COROLL.

Plí. li. 22. ca. 25. lib. 18. cap. 8.

ZEam nostri Semen dicunt. Hæc si seratur pinsita, hoc est, tusa, transit in Triticū, ut Tiphaq; non protinus, sed anno demum tertio: nunq; contra. Nihil hac robustius, terramq; magis exinaniens, radice alta, multiplici, culmo numeroso, fructu facillimo, cunctis animalibus iucundo, simillima tritico aspectu quemadmodum & Tipha. Solū non q̃dcūq;, ut Tipha, sed lętū, pingueq; desiderat. Zea & in Bromō dictā cōmeat. Dionysius halycarnasseus latine dici Fabilā existimat. In Catōe porro Fabulus albus, fabā cādidā ut arbitror significat: quā bubus cū languent, dari p̄cipit. Vt in Columella deprauate legi putē, Balbulos albos in cura Boū, p̄ Fabulis albis. Dioscorid. certe Papauer albū, a Romanis Fabiolū uocari tradit. De hoc lectorē ad fabę mentionē differo. Zea, Zeteiō, & Zontiō, & Zostiō apud Aristoph. in comœdia, quę Babylō inscribit, locus uocat, quo seruitia punienda mittebant. Meminit & Pollux. Ad q̃d allusit poeta noster comicus in Asinaria (ni fallor) cū dixit, Qui polentā pransitāt, & ubi uiuos homines mortui incursant boues. Gregorius Tifernas in Strabone Zeas interp̄tat, rustica potius q̃ latina uoce Speltas: credo q̃a Rhemius Palæmō prior usurpauerit in carmine de pōderibus, ac mensuris, quod tñ Prisciano grāmatico inscriptū circūfert, Octo inq̄t speltas pēdere scrupulū.

EX. M. VERG. COMM.

D NIhil difficiliorem medicæ materiæ cognitionem semper fecit, & adhuc facit, q̃ q̄ non eadem ubiq; omnia sunt: neq; ubi eadem sunt, iisdem nominibus appellant: & q̄ quo cōmunius aliquid humano generi natura fecit, eo facilius neglectum ignoratur. Idq; in frugibus animaduertisse licet: in quibus nulla alicui certa huius, aut illius ex antiquis scriptoribus indicatio nūc esse potest, cum tamen nihil in illis frequentius inueniatur. Fecerunt id mutatæ per tempora earum appellationes: sed multo magis, quod paulo ante diximus, neglecta cōmunia, et quotidiana naturæ bona: & ut in Zea, de qua nunc agimus, accidit. Eam Plinius, Theophrastusq; tritico similem & hordeo dixerunt, ab Homero nullo non fere carmine laudatam. Posteriores notam nunc frugem, quā Speltam rura nostra appellant, esse eam existimarūt. Nec huius scriptoris descriptio & historia, ab ea seminis forma penitus distat. Plinius in Italia, præsertimq; in Cāpania feliciter prouenire lib. 18. ca. 8. testatus est: priuatimq; semen appellari p̄clarā, ut ille ait, rē. Quam in medicina ueteres græcorum medici, tritico similes habere uires dixerunt, medioq; inter calorem & frigus temperamento esse. Ex hac fieri Alicam, non secus q̃ ex hordeo, idem Plinius testatus est. De qua non multo post dicemus. Esse autem tritico similem Zeam, Theophrastus præcipue. 8. de plantarum historia uolumine ostendit.

κρίμνον

¶ De crassiore Farina. CAP. C.

CRimnon crassior est ex Zea, triticoque farina, ex qua pultem faciunt. Abunde alit. Facile conficitur. Aluum uehementius adstringit, si Zea ex qua fit, prius torreatur.

BARBARI COROLL.

CRimnō fortasse hoc est, quod Cremor latine dicitur, ut succus a cremore differat sola crassitudine. Interim confunditur. Cornelius Celsus cremorē ptisanę pro succo fere accipit. Crimnon & Hordei genus est Phōtioni, et Cyceonis homerici liquamentum, Hippocrates Crim-

nodeas urinas pro crassis, & ad similitudinem farinæ tritici corpulentis accepit, ut Galeno placet, in Aphorismis, sicut alias eruo, alias frondib. alias furfuribus haberi similes docemur. Nã Crymodes aliud est. Ita uocatur febris quę pulmone, sacris ignibus correpto prouenit: sicut Lepyria, quæ stomacho, & Typhodes, quę iocinere. Pultem Gręci Polton, et Poltarion appellãt. Plinius, Calidam inquit potionem in pultario poposcit Offilius. Vt Pultarium aut pro uase, aut pro sorbitionis genere acceperit. Puls certe, ut Aetio placet, omnis sorbitio uocatur, quæ aut de leguminibus, aut cerealibus granis coquendo in succum resolutis conficitur. A

EX M. VERG. COMM.

ARtis, non naturæ opus Crimnon quondam fuit, idem Romanę Pulti, qua quondam Gręcia pariter & Italia pro pane usa est: manifesteq; id Plinius lib.8. cap.8. testatur, Pulte, non pane longo tempore uixisse Romanos dicens. Translata deinde ad medicinam res est, relictaq; uetere appellatione, posteriores græcorũ medici, non crimnon, sed πολτόν, aut πολτάριον .i. Pultẽ, aut Pulticulam appellauerunt. Sic Paulus Aegineta, sic ante eum Galenus aliquando dixerũt. Fieri autem solitam præcipue ex hordeo, nomẽ testatur. ἀπὸ τῆς κριθῆς enim, id est, ab hordeo, κρῖμνον dicta est. Vtilior deinde deprehensa fuit quæ ex Zea, & Tritico fieret. Qualis deinde ea esset, satis hic ostendit dicens. Crassiorem q̃ farina sit cõfectione, trituraq; Crimnon esse. Post hunc Paulus Aegineta lib.6. de eadem agens, Crimnon, idest, Pultem appellari ait, quod ex Tritico & Zea crassius esset. Cæteri gręcorum medici eam his uerbis diffinierunt. κρῖμνον καὶ πολτὸς τὸ παχυμερὲς οὕτως ὀνομάζεται τοῦ, τε πυρίνου καὶ τοῦ τὸ ζείων ἀλεύρου. Quod est, Crimnon, siue Puls dicitur, quod in Tritici & Zeæ farina crassum & crassiorum partium est. Poteritq; quãta & qualis hæc crassitudo farinæ in Crimno sit, cupiens nouisse, si quas Hippocrates, & posteriores græcorũ medici κριμνώδεις urinas appellant, aliquando uiderit, in quibus corpulentioris farinæ similes nubeculæ apparent: quasq; Plinius lib.23. furfures, & nubeculas appellauit.

¶ De Siligine. CAP. CI.

ET DEM generi Siligo adscribitur, sed minus aliquanto nutrit. ὄλυρα In panes ut Zea cogitur. Fit quoq; e Siligine crassior farina, quam græci Crimnon uocitant. B

BARBARI COROLL.

OLyra, Siligo à nostris uocatur, autore Plinio. Catoni quoq; genus est tritici. Siligo locis apertis, celsisq; ferenda, & ubi sol q̃diutissime sit. Vitium est Siligo tritici. nam omne triticum solo uliginoso, post tertiam sationem, conuertitur in Siliginem. Est & Olyra Galliarum propria quæ cognominatur Arinca, uel Italiæ copiosa. Theophrastus Olyram folliculo describit multiplici, ut Tipham, sed Bromo & Zea molliorem, infirmioremq;. Sit autem siligo, quam nũc rustici Secale uocant, ambiguum est q̃busdam, nõ mihi. Plinio certe farraginis & pabuli genus est Secale nominatum, occari tantum desideras. Hoc inquit Taurini sub Alpibus Asiã uocant, deterrimũ, & ad arcendã famem utile, fœcunda, sed gracili stipula, nigritia triste, sed pondere præcipuum. Admiscetur huic far, ut mitiget amaritudinem eius: & tamen sic quoq; ingratissimũ uentri est. Nascit̃ qualicũq; solo, cum centesimo grano, ipsumq; pro lętamine est. Farrago autem ex recrementis farris prædensa seritur, admixta aliquando & uitia. Eadẽ aliq̃n in Africa fit ex Hordeo, unde hordeacea Farrago dicitur. Hãc esse puto, quam Gręci uocãt Cratin, ut est apud Aristotelem, siue quod idem est, Grastin. Interpretantur enim Grastin, uirẽs hordeum. Alij Crastin dicunt, & fenum semiaridum intelligunt, utiq; Pollux, quod & Poam, & Chilon uocant, atq; Chonton. Fit igitur optima Farrago, cum cantherini hordei. 10. modijs iugerum obseritur. A farragine Farraginariam deducimus, pro loco ubi Farrago seritur. A Siligine differt radicula: quam pastores Consiliginem uocant, in Marsis montibus frequentem, omni pecori maxime salutarem. Corrigẽdus in Columella est locus, ubi de Consiliginis usu loquitur, circumscribendum esse ita, manante sanguine, tanq̃ olitę reductum appareat. Legendũ est, Tanq̃, o, literæ ductum appareat. Hoc in transitu monuisse quid officiet? Plinius lib.18.

EX M. VERG. COMM.

COngener, & ut Theophrastus ait ὁμοιόπυρος, quod est, tritico similis Olyra est. Semen eius antiquiores græci figura inter triticeũ & hordeaceũ tradiderũt. Longa est Olyræ in Plinio historia: nec in Theophrasto breuis. Collectaq; ex his scriptoribus simul oĩa, eã indicare frugẽ uidẽtur, quã nostra tempora Secalem uocãt: non tñ id pro cõperto habemus. Quod certũ sit, inter tritici gña, aut tritico similia ab omnibus numeratur, Græcię magis & Aegypto q̃ Italię pecu-

C liaris: & ob id in gentibus illis feliciore prouentu, magisq; nota. Siliginis nomen huic aliqui etiam cōmunicauerunt. Sed si Columellæ grauissimo rei rusticæ scriptori credendum est, Siligo secundæ conditionis triticum est. Verba eius sunt. Tritici genera plura cognouimus: uerū ex his maxime serendum est quod Robus dicitur: quoniam pondere & nitore præstat. Secunda conditio est habenda siliginis, cuius species in pane præcipua pondere deficitur. Habent nihilominus qui Olyram siliginem non dixerunt, latinos alios autores, quibus tueri rem suam possunt. Sed nos, qui ex professo hæc docuerunt, libentius sequimur. Vagæ rerum in gētibus appellationes, nec ubiq; eędem res, diuersitati, & incertitudini huic causam dederunt.

¶ De Athera, idest, tenui pulticula. CAP. CII.

ἀθήρα ATHERA EX Zea fit tenuissime molita. Est autem sorbitio, quasi liquida pulticula infantibus conueniens, & cataplasmatis efficax.

BARBARI COROLL.

Plinius lib. 18. EX Olyra Atheram constare Plinius, Dioscorides e Zea scribit. Aetius etiam ex amylo. Familiaris Aegypto Athera ex Siligine, hoc est, Olyra, quæ ut dixi Arinca dicitur. Iulius Pollux, Atharen uocat pultem e miliacea farina. In Plauto, Atharathrion compositum uidetur ex Athara & Thrio, quod placentæ, aut libi genus est, dictum a folijs fici, quibus circumdatur: aut seorsum utrumq; legant, qui eius poetæ studiosi sunt. Potest & Athara, & Oathrion legi, ut est apud Alexin comœdiarum scriptorem. A quo locus is in Plauto festiuissimus, ex persona coci sumitur: qui & Candauli mentionem habet. Erat autem Candaulos, siue Candylos, miscella ex carne cocta, pane, caseo phrygio, ut Athenæus inquit. Vt Photion, ex lacte, ac melle: qui & Amætacem tradit heroicum edulium fuisse. Dicitur & pinnula ea quam sub uentre habent thynnides, Athera, ut inquit Aristoteles, sed ut sit Tribrachys.

N. BARBARI COROLL.

D NOn uidetur Atheræ hęc a Pulte, nisi liquidiore habitu differre. Nec Paulus Aegineta aliter eam sexto uolumine descripsit: pulticulam sorbilem ex tritico, zeaue emollitis confectam esse Atherā dicens. Obseruauimus tamē ex olyra, amylo, & milio factam pultem, Atharam pariter dici. Plinius Aegyptiorum uocem Atharam esse dixit. 22. uoluminis ultimo capite: a gręcis tamen recepta, non ad pultem tantū, sed ad tubercula quę in homine aliquando extolluntur ea uox est, quibus qm̄ subest ueluti tenuis et dilutior pulticula, ab Athara hac Atheromata inᵗ abscessus ab antiquis græcorum medicis dicta fuerunt: de quibus certius cum primum dabitur occasio dicemus.

¶ De Trago. CAP. CIII.

τράγον TRAGOS quandam Halicę figuram gerit. Multo minus quā Zea nutrit, q; multum aceris habeat. Quare ægrius conficitur. Aluumq; magis emollit.

BARBARI COROLL.

Plinius lib. 18. TRagos cognomine Sitodes, hoc est, Cerealis, ut ab herba Trago distinguaᵗ, frumenti genus est. In Hippocrate quid sit Strygis, quod ipse leuius esse tritico, & uentrem magis soluere testatur, non comperi, nisi quis pro Trago Strygite capiat.

EX M. VERG. COMM.

NOn habet in græcis unam significationem tantum Tragus, sed animal, herbam, frugem, & qui sub alis sentitur uirosum odorem significat. Ideo in frugis significatione, Tragon σιτώδη, id est, Tragum frumentaceum ueteres aliqui frumenti genus hoc appellauerunt, peregrinum Italiæ. Cuius breuissime Plinius meminerit, nec ultra q̄ ut diceret, ex omni eodem genere grani prætulit Oreuntium, & Tragum. &c. locus est libro decimo octauo, capite septimo. Quinetiam capite eiusdem libro decimo. Inter peregrina Italiæ tritici genera Tragus hic numeratur his uerbis. Adijciunᵗ his genera bromos, siligo exceptitia, & Tragos externa, omnia ab oriente inuecta. Est & illud ex eodem Plinio intelligendum, non frugem tantum ipsam, & tritici genus Tragum dici, sed quæ ex semine eius ptisanæ similis ad medicinam conficeretur farina. Verba eius eodem capite sunt. Ptisanæ conficiendæ uulgata ratio est: simili modo ex tritici semine Tragum fit in Campania tantum, & Aegypto. Hic Tragum figura similem Chondro ait, non

ſatis certo intellectu, ſimilem ne frugi dicat, quam græcorum aliqui Chondron, id eſt, Far nominant, an Alicæ, quæ paſſim Chondros etiam uocatur. Vtrunq; enim Chondros in græcis ſignificat: ſi qua hic uſus eſt uoce χῦμα, & eius tota ſignificatio expendatur, ad frugem potius, ꝙ ad alicam referenda ſimilitudo uidebitur. Frugis enim figura aptius ꝙ alicæ dicitur. Si ea quę mox hic de Chondro ait, ad alicam magis ꝙ ad frugem. Chondron ſiquidem alicam, non frugem uocat. Nobis inclinat animus ad frugem magis, ꝙ ad alicam referri oportere. Legentibus tamen & hoc liberum relinquatur. A

❡ De Bromo. CAP. CIIII.

βρῶμος

BRomus genicula quædam habet. Folio & ſtipula triticum imitatur. Et in cacuminibus dependentes paruulas ueluti locuſtas gerit, in quibus ſemen continetur, utile ad cataplaſmata uti hordeum. Pulte huius aluus ſiſtitur. Prodeſt tuſſientibus in ſorbitione ſuccus.

BARBARI COROLL.

BRomos correpta prima, ſemen eſt ſpicam ferentis herbæ, de qua & libro quarto ſepoſita mẽtio eſt: hic enim de grano ipſo potius, quia ſit inter fruges, diſſeritur. Semen hoc natura maxime operuit, ut Theophraſtus inquit. Radice copioſa innititur, multiplici culmo ſparſa, ſylueſtri fere habitu, quaſi ægylops, inter uitia ſegetis, auenæ modo naſcitur, dependentibus, ut Dioſcor. inquit, locuſtis, ut Plinius, lolijs. Poëtæ Bormon, & Bormacem quoq; dicũt interim.

EX M. VERG. COMM.

QVis non credat, Hauenã, cũctis notiſſimã frugem, hoc capite a Dioſcoride deſcribi? tam appoſite in eo pictura naturæ rñdet. Quis etiã in hoc ſcriptore adeo incautus fuerit, ut quæ inter Bromon, & Aegylopem, alterã in frugũ, alterã in herbarũ genere diſcrimina ſunt, non facile ſola eius lectione ſtatim intellexerit? Toto eñ genere, & partiũ notarũq; hiſtoria differunt. Hæc inter congeneres fruges a Dioſcoride numerat, & deſcribit, magno argumẽto Bromon Hauenã frugem eſſe: illa inter herbas. Hæc culmũ habere dicit: illã βοτάνιον, id eſt, Herbula appellat. Hęc in ſummo dependentes paruulas ueluti locuſtas, duplici crure diuaricatas habet, in qbus ſemen eſt: illa in cacumine καρποῦν, id eſt, q̃d ſemen cõtinet, duos, tresue colore rubẽtes habet, ex qbus ariſtę capilli figura prodeunt. Hæc in medicina ad cataplaſmata & tuſſim utilis: illa ad oculorũ ægylopas, & diſcutiendas duricies uim habet. Et ne longiores ſimus, quis non credat aliã ab Aegylope Bromon. i. Hauenã eſſe? ſi Paulũ Aeginetã. 5. uolumine legerit ſeorſum de utraq; agentem: & utriq; quæ ſua ſunt aſſignantem. Hanc ſimiles hordeo uires habere, quibus leniter & ſine eroſione ſiccet, habere itidem aliquid quod adſtringat, eamq; ob cauſam alui fluores compeſcere: illam diſcutiendi tantũ habere uim, qua duricies, inflammationesq; & oculorum ægylopas ſanet. Erit quarto uolumine in Aegylope iterum de his dicendum: quæ nunc cauſa eſt, ne in re nota ultra ꝙ deceat immoremur. Quodq; nunc dictum eſt eo pertinet, ne quis ex eo quod Barbarus in Dioſcoride ait, Bromon Hauenæ genus eſſe, & in Corollario de grano tantum Hauenæ dici hoc loco, de herba autem in quarto, eandem Bromon & Aegylopem huic ſcriptori eſſe opinetur, & hic de ſemine, in quarto de planta ſub diuerſis nominibus actum a Dioſcoride fuiſſe. B

❡ De Oryza. CAP. CV.

ὄρυζα

ORyza frugum generis eſt, in paluſtribus riguisq; naſcens. Mediocrem cibum præſtat. Sed aluum ſupprimit.

BARBARI COROLL.

ORyzam, Theophraſtus Oryzon uocauit. Quidam Ordeum galaticum, quia graue ſit atq; candidum, appellant. Peregrinum initio ſemen, ex Indiaq; illatum, ſimile Zeæ aſpectu lolij, magna parte in aquis cubitorum quaternum altitudine: cæterum effundit non ſpicam, ſed milij modo ac panici iubam. In Bactrianis quoq;, ac Babylonia, & Suſide, atq; Syria inferiore gignitur. In Italia uero multis locis. Indi hanc Farris, ſeu Zeæ modo piſtam reddunt concoctu facilem. In eadem gente Boſmorus, frumẽti religioſi genus traditur, tritico minus. Inter amnes prouenit, excuſſum areis torretur protinus. Iuramentoq; adiguntur meſſores, non abſportaturos id ſe prius inde, ꝙ coxerint: ne ſemen in alias terras cõmunicari poſſit, Strabo auctor. In Diodoro Boſporon, non Boſmoron corruptis exemplaribus inuenias.

C EX M. VERG. COMM.

NOta omnibus etiam Oriza, parati & quotidiani in sanitate usus, præsertim quibus locis abundat. Descripsisse eam inutile, & inanis iactantiæ fuerit. Quod ueteres Græcorum medici ei tribuerunt, est; ægre concoqui Orizam; exigui nutrimenti esse; & quod hic ait, aluum subprimere.

¶ De Halica. CAP. CVI.

χόνδρος

HAlica fit ex Zea, quam Dicoccon appellauimus. Plus alit quam Oryza. Aluum magis cohibet. Stomacho longe utilior. Decocta in aceto, illitaque, lepras tollit. Vnguium scabricias extricat. Incipientibus ægylopijs medetur. Decoctum dysentericis, quos excruciat dolor, infusum idoneum est.

BARBARI COROLL.

ALicam Theodorus hanc interpretatur, quam Græci Chondron uocant: quod & Plinius quandoque facit. Paulus Alicam differre a Chondro putat. Alix inquit, similis Chondro est natura: nisi quod uentrem magis subprimit. Plinius, Alica inquit, res Romana est: neque Pompeij magni ætate in usu fuisse traditur, ptisanæque antefertur sine dubio. Ptisana Græcum uerbum est, & Pisana quoque dicitur, & olim græce Besana. Chondros porro, ut Paulus ait, similis est tritico, plus tamen lentoris habet si comanducetur. Hippocrates Chondron dicit esse utilissimi cibi sorbitionem. Aetius Chondrum Alicæ cum dicit, Ptisanam ex Alica significat, hoc est, Alicam farris, modo fresam, in sorbitionis usum, ut ptisana. E Zea pista quemadmodum Chondros fiat, ut ex Olyra quoque generosa Tragos, rei rusticæ scriptores Græci produnt. Inuenio & Hadron dici, quæ fit Chondros. Alix, & Alicion uocatur. Quamquam Alix Callimacho pro Chlamyde accipitur. Thessalico uocabulo Chondros, & cartilaginem significat, & nucleum in ture, præsertim ceu quendam callum: quem & Pyrena Hippocrates appellat. Oino Chondros ea frumenti species a Græcis intelligitur, quæ a nostris Far, siue Farrum uulgo nuncupatur. Archigenes Far Chon-

D dro potius simile, quam idem uidetur existimasse. Far inquit Romæ, ut Chondros, Græcis conficitur sanitatis usu. Frumentum aqua maceratum nudatur cortice: mox siccatum in sole tunditur, sed leuiter, ita ut singula grana in partes quaternas, quinasue dissiliant. Idem Archigenes (ut meminit Aetius) pulte ad dysentericos, ex Farre quemadmodum conficiatur docet. Ad eumque usum Far, inquit, clusinum desydero. Ita enim legendum credo, non iliusinum, ut omnes Græci habent codices. De clusino Farre dictum est supra ex Columellæ sententia.

EX M. VERG. COMM.

ROmana res, inquit Plinius, Alica est. Nobis eam cognouisse Hippocrates etiam uidetur, multo ante eum medicinam professus. Plures fuerunt latinis & græcis Alicæ confectiones: quas fere omnes idem scriptor lib. 18. cap. 11. prosecutus est. Quam tamen ille confectionem cui Gypsum adijceretur Africæ assignat, Græci ut suam uendicant: & hoc modo conficiunt. Tunditur Zea: tusaque in calidam conijcitur aquam: statimque exprimitur. Mox tusum in tenuissimum pollinem album, illi gypsum exigua quantitate additur: adspersoque itidem sale sub ardentissimo canis æstu, ne acescat, insolatur: & cum insolata fuerit, cribratur, & seruatur. Hæc nos ex græcis collegimus: quibus non dissimilia Plinius antedicto uolumine narrat: quæ relinquimus omnibus parata, & in eo scriptore exposita.

¶ De Milio. CAP. CVII.

κέγχρος

MIlium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit. Sistit pulte sua aluum. Vrinam cit. Torretur Milium, feruensque in sacco ponitur, ut torminibus, reliquisque doloribus auxilio sit.

BARBARI COROLL.

MIlium intra quadragesimum diem metitur. Caulis ei harundineus. Flos lanugineus, ut frumento, largior aquatio detrahit folia. Plus centum manet annos, si condatur quo uenti non perueniant. Nihil leuius, mollius, aut caloris capacius Milio est. Farinam miliceam, seu fractum Milium, sunt qui Scrutum uocari putent in Horatio. Sunt quibus uasis potius appellatio ea uideatur, ex Scroto, id est, corio consuti: quod genus Græci Thylacos, id est, folles, & quasi pasceolos dicunt. In quibus tamen, ut est apud Aristophanem, panis quoque seruabatur: cuiusmodi & Panarium, & Pa

nariolũ a nobis cõmode uocari poteſt, quacũq; conſtet materia: quæ uox in Varrone, & Papi nio poëta, & Martiali, Suetonio, Tranquillo legiť. Nos de Scruto quid ſentiamus in Cicere di cemus. Nam Miliariũ uas a pondere, non a Milio nomen habet. Eſt aũt, in quo excalfiunt aquæ, ut Athenæo placet: q̃d e Græcis aliqui appellant Ipnolebeta, id eſt, caldariũ. Porro Miliũ a miliaria ſumma deriuatũ, non a græco, Feſtus exiſtimat: apud quos Cenchros, & Straboni Cenchrys diciť. Hippocrates Paſpalem uocauit. Varro Miliũ a græco deducit. Nam id Melinem inquit uocant. Dioſcorides & Theophraſtus Melinẽ, pro Panico intelligũt. A Milio, aues quædã Miliariæ dicunť, ut eidem Varroni placet: quas ego non auſim eas credere, quas a Milio Græci Cenchridas appellant: q̃ illæ uideantur in latino Tinnunculi uocatæ. A

EX M. VERG. COMM.

Milio poſteriores naturam & uires aſſignarunt, refrigerandi in tertio, ſiccandi uero in ſecundo ordine. Habere præterea uires extenuandi aliquas Milium crediderunt, nihilq; ad concipiendum & retinendum calorem aptius eo eſſe.

¶ De Panico. CAP. CVIII.

Panicum frumentaceis ſeminibus annumeratur, milio ſimile. Eodemq; modo in panes ſubigitur. Eoſdem habet uſus. Minus tamen & nutrit & ſtringit. ἔλυμος

BARBARI COROLL.

Panicum Helymos, etiam Melinos a Theophraſto dicitur. Nelinos porro cantionis græce nomen eſt. Item Elynos, ſiue Linos, lugubris eiulatus, quẽ nos Leſſum dicimus. Tibiæ genus quoddam apud Sophoclem uocatur Helymos, ut in Harundine docuimus. Quadrageſimo die abſolui conſtat, ut æſtiua omnia. Calamus harundinis, ut milio. Flos lanuginis. Durantiſſimum inter fruges Panicum. Ideoq; Diocles medicus, Mel frugum merito appellauerit. Seras uermiculos, e quibus Sericum uellus metitur, Panico ali quadriennio apud Seras populos, tradit Pauſanias: quinto anno Harundine recenti, quam prædulci paſtu auidius carpentes diſſiliant. Alioquin non ultra eum finem uicturi. Ex utero Bombycem eam pecti, multo fertiliorem q̃ uiuentium, detractam pedibus, quos araneorum modo ſub arbore texentium octonos habeant. Eſſe autẽ corpus ĳs amplitudine ſcarabei maximi. Seras ipſos in Aethiopia ſinum rubri maris intimũ colere, uel ut alĳs inquit, placuit, in Scythia Indis contermina, qua inſulæ iacent Seria, & Abaſa, & Sacæa, nihil contendo, uerum, falſumue dicat. Scio & ab alĳs de hoc iactata. Illud teſtari bene eſt, Seras uermiculos, iam pridẽ in Italia tam multos ali, Vicentino maxime agro, ut non alia re prouentus quibuſdam maiores conſtent. Sed hos non Panico, non Harundine, ſed Mori folio ueſci: ob id, multis locis plantaria ſunt eius arboris frequentia. Circa Mediolanũ quoq; Abiterno agro ſeritur, alias non magnopere in illis uiſa regionibus, nunc crebra in latifundĳs Ludouici Sfortiæ, clari ætate noſtra Principis, prædĳs eius ad Ticinum amnem, uilla magnificentiſſime ſubſtructa. B

EX M. VERG. COMM.

Foeminino genere Melinen, & maſculino Melinon, Theophraſtus Panicum notiſſimam omnibus frugem uocat. Romani a paniculis in quibus ſemen eſt, Panicum appellauerũt.

¶ De Seſama. CAP. CIX.

Seſama ſtomacho inutilis cibus. Halitus grauitatem facit, quoties inter mandendum commiſſuris dentium inhæſit. Neruorum craſſiciem illitu diſcutit. Medetur auribus fractis, ambuſtis, inflammationibus, coli doloribus, & ceraſtæ morſibus. Capitis dolores, qui æſtuatione concitantur, ex roſaceo lenit. Eadem efficit herba decocta in uino. Præſertim inflammationibus oculorum, doloribusq; prodeſt. Ex ea fit oleum quo Aegyptĳ utuntur. σήσαμον

BARBARI COROLL.

Seſamum, & Seſama uocatur, & Plauto poëtæ Seſuma, caule ferulaceo, flore foliaceo, ut Irion. Quadrageſimo perficitur die. Genus ex eo candidum præfertur dulcedine: quod & in cæteris leguminibus contingit. Grana eius in ſiliquis diſtincta, ut Lupini, ſed peculiari quodã-

C modo septa. Viride nullum attingit animal. Nihil ita emacrat solum: ut pote cui crassior & multiplicior harundo sit quam Milio, & radix quoque numerosior. Sesartia, & Sesania quandoque legas corrupte in Columella, pro eo quod est Sesama.

EX M. VERG. COMM.

DEsijt iampridem seri in Italia Sesamum, neque inter fruges nostras numeratur, pauloque minus quam peregrinum, & alienum modo nobis est: quondam tam commune, tamque omnibus agris satum, ut æqua esset huius & aliarum frugum cura. Indicantque id quæ tam multa de semente eius a Columella, Plinioque, & ab alijs docentur. Nouerunt tunc omnes Sesamum, nunc cum fruge multis locis nomen etiam ignoratur. Et nisi ex Græcia repetatur, & Aegypto, quibus regionibus adhuc seritur & abundat, nulla fere erit quæ ab hoc & alijs Græcorum medicis Sesamini olei ad medicinam utilitas ostenditur. Frugis omnem figuram Plinius lib. 18. capi. 7. aptissime & felici pictura descripsit. Ideo nos nihil de ea repetemus: dictis ab eo tantum adijcientes, candido colore semen eius esse, dulce simul & odoratum: quod minores aues, quales fringuillæ, passeres, & cardueles sunt, auidius appetunt. Græcia omnis eo ad dulciaria utitur in panificio tritum, reliquo pani compinsentes: mox in summa panis cute integrum addito liquore aliquo inspergentes, ut retineatur, & in coctura pani concorporetur. Aegyptus oleum ex eo exprimit, quo in cibo, & omni alio domestico usu utatur, tanta copia, ut amplissima latifundia nulla alia fruge uireant. Nostra ætas, ut paulo ante diximus, uix nomen eius audit, & si aliquando utatur.

De Lolio. CAP. CX.

αἶρα θύαρος

LOlium quod inter segetes nascitur, molitum, illitu nomas, uetera ulcera, gangrænasque emarginat. Sanat cum raphanis, sale & aceto feros lichenas. Et ex aceto & sulphure uiuo, lepras. Strumas quoque discutit, cum fimo columbino & lini semine decoctum in uino. Abscessus etiam rumpit, qui ægrius ad coctionem perducuntur. Decoctum ex aqua D mulsa, utilissime ischiadicis illinitur. Si cum polenta, thure, myrrha, aut croco suffiatur, conceptionem adiuuat.

BARBARI COROLL.

LOlium e Tritico & Ordeo, corruptis uligine seminibus, e lino quoque nasci non desunt qui affirment. Negant uernam esse frugem, sed hyeme statim ineunte prosilire terra, folio angusto, hirsuto, pingui, non tunicis, ut Auena multis, sed nudum: nec ptunditur. Quidam non ex tritico, aut ordeo, sed inter ea, ut in Sicilia Melampyron prouenire putant. Inter Lolia flosculi uisuntur, e carne tantum, non e cortice atque uena, ut cæteri. Lolium Græci Aeram uocant, etiamsi Calimachus pro pila quoque & globo Aeram accipit. Plinius certe aliud uidetur genus existimare Lolium, aliud Aeram. Vnde farina Aerina dicitur, Aeræ inquit granum minimum est, in cortice aculeato. Cum est in pane, tam Aera quam Lolium inebriat, celerrimeque uertigenes facit. Aiunt in Asia & Græcia, balneatores ad pellendam turbam, solitos Aeram inijcere carbonibus. Triticum hæc circuligando se strangulat. Plautus quoque Lolium oculis officere testatur in Milite: quamquam non Lolio, sed Oleo corrupte legebatur hoc modo. Mirus oleo uictitaret, & tam uili tritico. Quid iam? quia lusciosus es.
Sed scribendum ita fuit,
Mirust Lolio uictitare te, tam uili tritico.
Et reliqua. Ouidius,
Et careant Lolijs oculos uitiantibus agri.

EX M. VERG. COMM.

INter uitia frugum & noxas Lolium est, omnibus notissimum, macro solo plærunque proueniens, & cum degenerauerunt uitio aliquo frugum semina, inter eas nascens: neque enim solum in triticea, sed in omni fere alia segete & per se etiam prouenit: frugum acerba pestis, ideoque a Poëta infelix appellatum.

De Amylo. CAP. CXI.

ἄμυλλον

AMylum ex eo appellatum est, quod sine mola fiat. Optimum ex trimestri, natione Creticum, aut Aegyptium. Ratio faciundi Amyli hæc est. Purgatum trimestre triticum madescit quinquies in die, & si

A fieri poteſt nocte. Cum emollitum fuerit, effunditur ſenſim ſine agitatione aqua, quo minus cremoris dulcedo una excludatur. Vbi molliſſimum eſſe uidetur, mutata aqua pedibus calcari oportet. Rurſus infuſa, teri. Tum demum enatantes ibi furfures incerniculo eximendi. Reliquumq́ꝫ quallo, ſportisq́ꝫ ſiccatum tegulis nouis confeſtim torreatur flagrantiſſimo in ſole. Namq́ꝫ ſi pauliſper udum maneat, acorem concipit. Contra fluxiones oculorum, puſtulas, cauaq́ꝫ efficax eſt. Sanguinis reiectiones potu cohibet. Exaſperatas fauces lenit. Lacti atq́ꝫ obſonijs ammiſcetur. Fit etiam Amylum ex zea, quæ maceratur, ac eluitur uno aut altero die, & farinæ modo manibus ſubigitur: preſſaq́ꝫ feruentiſſimo in ſole, ut ante retulimus, exiccatur. Nullius in medicina uſus. Ad alia tamen conueniens.

A BARBARI COROLL.

AMylũ ex omni Tritico, ac Siligine, ut Cato uoluit, ſed e Sitanio. i. trimeſtri: q̃d item Siliginis genus eſt laudatiſſimũ. Inuẽtio eius Chio inſulæ debet̃, unde cõmendatiſſimũ Plinij tẽporibus. Probat̃ leuitate ac læuore: utiq́ꝫ recens ſit. Quia uero etiã Placentæ genus eſt Amylon, de Placentis agere tempus eſt: q̃d & in Tritico pollicitus ſum. Ergo patriæ nomẽ habent Paria, & Samis, & Rhodia: quã & Coptam, & Coptoplacunta noiant, inſignẽ duricia, ut Martiali placet: Accipiebat hęc & papauer, & mel, cui ſimile uidet̃. In Feſto Coctum dici legimus, & aliubi Coccentũ. Alexãdrinis Pancapra celebrabat̃, in modũ rotæ Papyro inuoluta diuturnitatis gratia. Similis hæc ijs erat, quæ Itria dicunt̃, & a feſto Sumenalia, ut cõijcio, ꝙ ſumen ἦτρον dicat̃. Conſtabat aũt Itrion, ſeſamo, ac melle. Quæq́ꝫ a ſeſamo & Seſamutes, & Seſamides pilari ſpecie appellant̃. In noie ſunt & Amæ Ionũ, q̃s alij Ametas, & Ametiſcos uocat. Sunt & Splenia colorę candida. Habent̃ & Amphiphontes, ſacrũ Dianæ fertũ, faculis urentibus circũdatis, ut Baſyniæ, iridi, ex triticea farina cũ melle. Celebrant̃ & Thrymãtides, & Samiæ, & Philoxeniæ. Sũt & Coccora, quorũ meminit Demoſthenes in oratiõe ꝓ Cteſiphonte. Sũt & Tageniæ, q̃s & Enchridas uocat Pollux. Apud Catonẽ eſt, q̃d uocat̃ Enchyton: cuius & Menãder meminit. Aliud hoc, an idẽ ſit genus cũ eo q̃d Epichytes dicit̃, æſtimandũ relinquo. Photion nihil diſtinguit: Pollux uidet̃ ſeiungere. Epichytos certe, atq́ꝫ Anites quoq́ꝫ noiatur, ut Pãphilus exiſtimat. Catonianę ſunt & Spira, funi nautico in orbẽ cõuoluto ſimilis. Et Globi, ſiue Globuli: fortaſſe ij, q̃s Syracuſani Epicyclios uocabãt: Nam paſtillũ in ſacris libi genus rotundũ erat. Itẽ Erneum, & Sphærite, & Scriblitæ. Itẽ Sauillum: quẽ Athenęus Subityllum noiat. Et ex halica quoq́ꝫ fieri monſtrauit, Aelius ſtilo Subuculũ uocari ſcribit. Libi genus ex halica, oleo, atq́ꝫ melle, ut Feſtus inq̃t. Chryſippus multa ijs gñã adiungit. Tarentinũ, Craſſianũ, Siculũ, Cruſtulũ, Iulianũ, Apicianũ, Canopicũ plucidũ, Cappadociũ, Hedybion, Maryptũ, Pliciũ, Guttatũ, Montianũ, Cœrianũ, Tuttatũ, Tabonianũ. Tria hæc poſtrema Cruſtulacei ſunt gñis. Iis adijcit Muſtacea, e mulſo, quorũ hodieq́ꝫ in Iunenſi agro uſus. Muſtacea, Seſamata, Puriũ, Goſgloaniũ, Pauliãnũ: & hęc q̃q́ꝫ Cruſtula. Iã Lucẽtulę, Argyrotryphemata, libi Circi, ſiue Circuli, adẽpta farina, & aqua, & caſeo: q̃a circuitũ æquabilit̃ fundebãt hos q̃dã, qui magis incẽdere faciebãt: & Lixulas, & Semilixulas uocãt, ut Varro inq̃t Sabino uocabulo. Exaphę, Cruſtoplacũtes, Oryzitę, Phthoes, Oſtracites, & q̃ Catillus ornatus a Romanis dicit̃, lactucas, & piper, & axungiã accipiens. Fit ex ſiligine. Poſt has ſunt Creion: quã apud Argiuos ſponſæ ad ſponſum ferũt. In carbone coquit̃. Glycinas ex paſſo & melle, Cretenſibus familiaris, eadẽq́ꝫ fere cũ Muſtaceo, q̃d ex mulſo fieri docuimus. Empẽptas uero triticeus panis eſt cauus, ut in quẽ Placentæ caſeariæ, ut in thecã recondi ſoleant. Encris in oleo primũ coquit̃, mox accipit mel. Habet & Panis hoc nomen, ut diximus in Tritico. Cyribanæ Lacedęmonis ſunt ꝓprię, in cõuiuijs fœminarũ circũferri ſolitæ, cũ uirgo laudanda eſſet a choro muliebri. Crimnites, a Crimno fit, de quo ſupra diximus. Stætites ex pingui, melle, caſeo, ac ſeſamo conficit̃. Erat & panis nomẽ Stætites. Chariſios Ariſtophani Placenta eſt, panis Eubulo. Præmiũ hoc in ꝑuigilijs dabat̃. Apud nos hinc fortaſſe Chaliſiones, quaſi Chariſſones appellati ex amygdalis, & ſaccaro, nec alia fere materia q̃ Mazapanes, ſed oblongi, faſtigatiq́ꝫ in medio quaſi dehiſcẽte cruſta tumẽt. Ex eadẽ miſcella ſunt & Fungi, ſolicitudine matronali cum feriantur, prælatis ſemper quos ſanctimoniales ipſæ

Pli.li.18.ca.7.

De Placentis.

B

C finxerint. Epidætron sub finem cœnæ mensis apponebatur: unde nomen. Nanos panis uidetur placẽtaceus magis q̃ placenta, constat caseo & oleo. Psoihia, siue ut alij Psathyria, sunt qui micas panis, quas & Attaragos uocant, ita nominatas putent. Attaragus porro & pro rimula in pane ignis ui facta capitur, & oīno pro uilissima & minima quaq; re: ut Ecta apud nos: unde uerbum Ectafacio, de quo Festus. Polluci Attaragos est superior in pane crusta, sicut in ima Epsethia. Sunt qui genus placentæ fecerint. Taganitæ a patellis ac sartagine dicuntur. Elaphos, a mensis nomine quo fingebāt. Sicula est Amorbites. Aliud ab hac genus est Amoras appellata. Oedepæsa Cōi celebrant. Syracusani Myllos, ex sesama, & melle, muliebris pubis specie: q̃s fœminæ Dearum focis & altaribus circūferant. Nastos e nucibus & intestinis, & fartilibus, adiecto melle fit atq; lacte. Vnde dicitur Nastos, quasi fartum. Ab Erinaceo nomen Echinus habet. Ab Hemina Cotyliscus. A tritico Pyramuntes, & ab ijs diuersæ Pyramides, fortasse haud ijs dissimiles, quas Cato Graneas triticeas appellat. Pyramides porro in peruigilijs dabantur: quasi præmia ijs, qui nocte tota insomnes excubassent. Quidam tamen & Pyramuntas hoc genus uocabant. A caseo, & usu cribri Tyrocoscina dicunt. Ab ijs differunt Hypotyrides appellatæ: quas e caseo, lacte, ac melle condūt. Nam Pityrides, siue ut alij quidā legunt, Epityrides, & Epityra, oliuæ genus est: ut aliubi docuimus. In Creta fit a uentre, Gastris uocata, e nuce, thasia, & auellana, & amygdala, & papauere. Item pomis, & sesamo, & pipere quadrangula figura. Ab ijs est Poltos dicta: quam nos Pultem uocamus. In Catone quidem punicæ fit Pultis mentio inter Placentas: forte non dissimilis a libo eo, quod punicum uocabant, q; ex Africa uenisset, & Probum cognominabatur. A melle Melicerides. A suibus Chœrinæ. Latina sunt, & sacris dicata libi genera quæ Fertum, & Strues appellātur: unde Strufetani, qui ea ferre consueuissent. Strues uero dicebatur, q; erat digitorum coniunctorum similitudine: qui superiecta panicula, in transuersum continebantur. Item Libum farreum a farre. Libum uero, q; prius libaretur q̃ esset coctum, ut Varroni placet, dictum est.

De Fœni græci Farina. CAP. CXII.

τῆλις D GRæci Telin, alij Carpon, alij Buceras, alij Aegoceras, Latini Fœnum græcum appellant, Aegyptij Itasin. Vis farinæ est mollire, dissipare. In aqua mulsa decocta aduersus tam internas, q̃ externas inflammationes efficaciter illinitur. Lienem cum aceto & nitro trita extenuat. Succus decocti eius, fœminarum malis subuenit, & siue tumor, siue præclusio sit uuluæ, fouentur, & insident. Decocti cremor, capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat. Locos laxat & emollit, si cum anserino adipe pessi uice subijciatur. Viride cum aceto utilissimū imbecillis partibus, & ulcera sentientibus. Decoctum eius prodest aduersus tenesmos, fœtidamq; dysentericorū proluuiem. Oleum quod ex eo exprimitur, ex myrto, capillos & genitaliū cicatrices abstergit.

BARBARI COROLL.

FEnum græcū a Theophrasto Buceras uocāt. Ab aliquibus Ceraitis, Epiceras, Hippocrati, quoniā semen habeat simile corniculis: unde Siliquā nōnulli appellant. Plinius Siliciam, Varro Siliculam. Inuenio & Carpum in nostris, & Græcis auctoribus uocatum: q̃q; & pro balsami semine Carpum fere accipiunt. Item Carphos pro Fæno græco, quasi flocculum, siue arentem surculū. Dioscorides Boton quoq; dicit uocatā. Quidam Lobon, hoc est, siliquam legendum, non loton credunt. Ego & lotum dici posse uideo, ut in Anoni diximus.

Pli. li. 24. ca. 19. Columel. libro 2. ca. 11.

EX M. VERG. COMM.

FAenograeci a principio statim numerantur a Dioscoride aliæ appellationes aliquot. Earum plures a siliquarū figura, quas corniculis similes habet, factæ sunt. Neq; hæ quidem nouitiæ, posteriorumue temporum, sed uetustissimæ sunt, & a Theophrasti temporibus. Siquidem auctor ille libro quarto de plantarum historia, a bubuli cornu figura Bucceron appellauit. Eademq; ratione alij non a bubulo, sed caprino cornu similitudine accepta, Aegoceron Fænograecum dixerunt: Alij a cornu simpliciter Ceratida. κέρας enim græcis cornu est.

De Lino. CAP. CXIII.

A

LINVM aliqui Linocalamin uocant, alij Annon, alij Linon agrion, Romani Linum, Pœni Zeraphöes. Vulgo notum est. Cuius semen easdem quas fœnum græcum uires habet. Discutit, & emollit omnem intus forisq; inflammationem, cum melle, oleo, exiguaque aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. Vitia cutis in facie, uarosq; crudum tollit. Illitum cum nitro & ficulneo cinere, parotidas, duriciasque discutit. Vlcera quæ serpunt, fauosque, cum uino decoctum expurgat. Vngues scabros eximit, cum pari modo nasturcij & mellis. Vitia pectoris extrahit, si ex melle in eclegmatis uicem substituatur. Tussim lenit. Venerem stimulat, si farina piperis & melle exceptum, pro placenta largius adsumatur. Huius decoctum interaneorum, uuluæq; erosionibus immittitur. Alui excrementa euocat. Ad uuluæ inflammationes in defessionibus perquam utile. λίνον

BARBARI COROLL.

LInum, a Græco sumitur. Semen eius Linospermon appellatur. Oleo seminibus expresso, fraces, & retrimenta quoq; ipsa reponuntur, saginando iumentorum generi, præcipue bubus obesitate sola insignibus futuris. Quales ad nos Mediolano coronati ueniũt, Principibus q̃tannis officij gratia donantibus, Visceratione hinc solenni orta, Magistratibus diuisa carne globulis, quos quia fere pares sunt, Sociolos consuetudo appellat. Quidam nõ Sociolos, sed Succidulos, a suilla uisceratiõe uocari malũt, quę singulis annis ante Curiã uenationis die agit. Inter Lini genera est Cholcicum: quod tamẽ Sardonicũ uocant Græci. Est & Aegyptium: a quo Xylinæ uestes, quas & Gossampinas dixere. Hoc iurisperiti Lanam ligneam appellant. Est autem Gossampinus, siue Gossipiõ, siue Xylon, fruticulus e superiore parte Aegypti, etiam in Italiam delatus, fructum ferens barbatæ nuci similem, plenum lanugine: nec alterum Lini genus est, quod huic candore, aut mollicia præferri putent, quanq; firmitatis in eo parũ. Huius putant esse generis quod uulgo a pocilli credo forma Cothonem uocamus, siue a mali similitudine cotonei, quod in eo gignitur. Id maturitate hiascẽs, lanuginis pilas ostendit. Folia huic uitiũ minora. Aliqui Gitonẽ, a Git, cui similem fere gerit in capite folliculum, appellant, Draconis acetarij e Lini semine, ut post dicemus, nascentis, folia ipsa testantur originem.

Plin. libro. 19. in pręfatione.

B

De Cicere. CAP. CXIIII.

CIcer satiuum aluo idoneum est. Vrinam ciet. Inflationem parit. Colorem commendat. Menses ac partus expellit. Lac auget. Cum eruo decoctum, illinitur ad inflammationes testium, uerrucosas informicationes, ad scabiem, ulcera capitis manantia, impetiginesq;. Contra carcinomata, & ulcera quæ cacöethe uocantur, cum melle & hordeo prodest. Alterum genus arietinum nominatur. Vtrumq; cit urinas, dato cum rore marino, hydropicis, aut regio morbo laborãtibus eorũ decocto. Lędunt ea exulceratam uesicam & renes. In uerrucarum formicantium pensiliumq; genere, prima luna singulis granis singulas tangunt, eaq; grana lintheolo deligata abijci post se præcipiunt. Ita decidere eas arbitrantur. Syluestre Cicer, folijs Satiuo simile est, odore acri. Sed semine discrepat. Idem quod satiuum præstat. ἐρέβινθος ἥμερος

BARBARI COROLL.

CIcer Erebinthos a Græcis uocatur. Legumina gallicani, ut Varro ait, nominant Legaria.

Theoph.lib.8 capite.6. Pli.li.18.ca.12. Col.li.2.ca.11

C Dicuntur ita, quoniam uellantur e terra, non subsecentur ut fruges. Eadem Gelius etiam Legumenta nominat. Inter haec Cicer altissima radice adhaeret. Floret diutissime ut Eruum: quadragesimo die uellitur: caulis admodum lignosus. Ciceris aliud Arietinum, Crios a Graecis uocatur. Aliud Columbinum, idemq; Venereum, Erui similitudine, Orobiaeos ob id dictũ, a Columella Punicum. Siliquae Ciceri rotundae. Vni leguminum florenti, pluuiae officiunt. Erucis nascentibus, eluta salsilagine, nigrum & ruffum candido ualidius, herbas omnes enecans, sed tribulum celerrime. Sideratio Radicis & Erucae, quas aliqui Vricas, & Graece Campas uocat, Ciceri propriae dicuntur. E Cicere corrupto nullum fit animal, contra q̃ in caetero frugum genere. Quanq; hoc & seminibus olerum, & quibusdam aliis commune. Nigrescit hoc cũ corrumpitur. Durat Erui modo annos. Ciceris generibus syluestre adiicitur, a Dioscoride, Galeno, atq; Paulo, cuius uis alia duo excedat. Orobiaeos, siue Orobias, calidior est Arietino, subamarusq; ut Eruum: unde nomen. In Columbino, & Orobiaeon, & Syluestre contineri puto. Nasci & in India suum Cicer aiunt, diuersum omnino genere. Caeterum tam simile, ut mensis appositum, dignosci fere non possit. Cicerculam uero Theodorus putat esse, quam Lathyron Graeci uocant, folio non rotundo, ut plurima leguminum, sed oblongo: caulis humi serpens, ut piso: quaterni & inequales grano sunt anguli, ut Plinius inquit. Idem Theodorus, Ochron uocatum, interpretatus est modo Eruilium, modo Eruiale, modo Cicerum. Folio ut Cicercula oblõgo, uermiculus, ut item Cicerculae, obnoxio, secutis post imbres caloribus. COLVMELLA quidem Cicerculam similem piso tradidit. Ciceram uero non tam leguminibus, q̃ pabuli generibus annumerat. Nec Cicerum, sed ut dixi Ciceram uocando: quae Bubus Erui loco detur, fresa in Betica, nec hominibus inutilis: sapore nihil differens a Cicercula, colore tãtum discernitur, quo sordet obsoletior uidelicet, et nigro propior. Sunt qui Ochros etiam Phasilos appellari scribant. Habentur & Dolichi uocati: quos Theodorus a Plinio sumptum interpretatur Siliquas, qui & Lobi, siue Lobia nominentur: q; soli fere leguminum, ut inqt Aetius, cum thecis suis mandantur in patinis. Scandunt hi pedamento cui accubant, praelongo affixo: ita enim reddi putant frugi: contrahens eruginem, ni fiat ita. Semen eius aeuum non patit, breuiq; marcescit ut aphaca. Nec desunt qui Lobos, siue Dolichos a ueteribus, pro Phasiolis dictos existiment: et a recentioribus Pisos. Caeterum Theophrastus, & ante Theophrastũ Hippocrates, Pisum a Dolicho manifeste separauerunt. De Phasiolis nusq; meminit. Nisi quis Phasiolos ab eo significatos Dolichorum appellatiõe censeat, ut Aetio placere uideo. Sed nõ

D semper Paulus Pisos, & Ochros, & Phasiolos, a Lobis, siue quod idem est, Dolichis manifeste seiunxit. Illud quidam putant Lobos esse, nõ candidos istos et triuiales Phasiolos, sed rubentes ex milace herba. Alioquin idem Paulus in quadã compositione, Phasiolos requirit albos: qua si sint etiam nõ albi, utiq; ad renes. Pisus, Pisum, & Pisa uni tantum Palladio genere foeminino dicitur: cuius Africanum genus unum haberi meminit. Idem ualuulas thecasq; Ciceris, Cotulas appellat. Quod admonitionis gratia, non imitationis retulimus. Inter legumina & Acani feruntur, a duricie uocari, quod eos κλάζειν, id est, frangere non sit, lenti similes, ut grammatici quidam interpretantur. Ego haud scio, idem, an diuersum id genus sit ab Aracis: quos Aetius Cathyris, hoc est, Cicerculae, ut Theodorus uult, similes esse dixit, & usu, & uiribus: duriores tantum, & pfici difficiliores. Aracos inquit Theophrastus, inter aphacas, siue lentem nascitur, res dura & scabra, & proinde uilis. Hippocrates Aracida nominat, ab aliqbus dicta Lecithos. Est & Aracidna, & alia q̃q; Aracos in Tubere dicenda. Quidam Lecithõ ꝓ genere accipiũt, ad Pisum, & Aracum. Nec scio, an iis assentiã, qui Lecithõ ab oui luteo, cui similis colore sit Aracus, deductũ putent: cum scriptura fortasse diuersa sit. Galenus certe Lecithõ ꝓ lente, cui detracta sint putamina, uidet interptari apud Hippocratẽ: quasi λεκιθώδεα ἢ λέκιθον, hoc est, id q̃d intra coriũ est. Proinde contrariũ ei genus esculẽti fortasse fuerit: q̃d Horatius illo uersu insinuat,

Vilia uendentem tunicata Scruta popello.

Vt Plautus quoq; Scrutea, & Collubia in hũc forte sensum appellauerit in Persa. Cęterũ Horatianũ forte nõ scruta, sed scuta legas, pro uasculo rustico. Vnde Scutriscum Catoni sępenumero, Matellum, Trullum, Scutriscum unum: Matellã, Trullã, Nasiternã unam. Quanq; pro uase sunt q̃ cęperint Scruta in Horatio. Cęterum Collubia, & Collubię sunt, quę Tragemata etiã, & Bellaria dicunt, Ciceris frixi, uuarumq; passarum uilia munuscula, ut Hieronymus interptatur. Vnde Colybistas, pro numulariis mutatitium foenus exercentibus, uocari coeptos asserit: q̃d genus a Polluce nominat Colybos. De Colybo & ante diximus. Propterea locũ in Plauti Persa eum, non strutea, & colluthea, ut omnes habent codices, sed Scrutea, & Collubia legẽdũ putamus. Fortasse Scrutea sunt, quae graeci Catachysmata, hoc est, missilia uocabant, spargi so

lita: siue a uilitate, ut diximus, siue qm̄ e pellicijs folliculis, quos & Pasceolos uocamus, effun di consueuissent. Quid si Coluthra legamus? cū maturas ficus ita græci uocent, ut inquit Phile moni. Nam strutea pro cȳdonijs quoq; sumi possunt. Apud Aristophanem & comicos Leci- thopolæ mulieres dicuntur, quæ uilia quædam uenditant, quasi Nugiuendulæ. Sidonius A- pollinaris in epistolis, nunc inquit quædam friuola, nunc ludo apta uirgineo, Scruta donita- bat, hoc est, scurila quędam & quisquilias, & nihili munuscula. Meleager Græcus autor, uo- lumen singulare scripsit, Lecithi & Phaces comparationem continens. Porro legumen omne, ut inquit Atheneus, tribus modis manditur. Aut enim ex eo fit quod Etnos dicitur, ut ex faba & piso, quam nos Cōchin uocemus, si placet. Quanq; quid sit Conchis proprie, dictum est a- liubi. Aut Lecithos, ut ex araco. Aut Phace. Aut ex aphaca & lente: quod nos Lenticulā. The ophrastus Loti ægyptię radicem decoctam Lecithodem fieri cibo gratam scribit, hoc est, araci, uel leguminis alterius in modum. Quanq; Theodorus albumen oui, quemadmodū in ea uoce luteū intellexerit, uehementer miror: cum Lecithos, uitellū oui potius, q̃ candidū significare ui deatur. Hoc primi uidimus, seu recte, seu perperam. Certe si errauimus, utilis & eruditus error futurus est. Nec illud tacuerim, Lecython pro gutto oleario, & ampulla falso a qbusdam cœ- pisse, Lenticulam uocari. Nescio q̃ perite: cum Lenticula uasculum non sit magis, q̃ id q̄d græ ci Discū uocant. Defendit eos fortasse Apuleij de strigilecula, quæ lenticulari forma uisebat, au toritas. Satis est locum notasse. In sum̄a, Lecithos, pro legumine, aliquando pro putamine per iota scribitur, pro uitello per, y, ꝓ ampulla per, u, potius q̃ per, y. Hęc fortasse curiosius q̃ de- bui ꝓsecutus sum, sed imorandum fuit, quia & Græcis & Latinis multa hinc caligo ꝓdiu fuit. A

¶ De Faba. CAP. CXV.

FAba inflationem excitat. Aegre concoquitur. Tumultuosa som- nia facit. Tussi confert. Carnem gignit, media calidi frigidiq; natu ra. Decocta in posca, & cum suo cortice esitata, dysenterias et cœliacorum profluuia sistit. Contra uomitiones conuenienter manditur. Inflatio leui or contrahitur, si aqua prior inter coquendū abijciatur. Viridis plus ne- gocij stomacho exhibet, maioremq; flatum parit. Lomentum eius & per se, & cum polenta illitum, inflammatiões quas uulnus excitauit, mitigat. Cicatrices concolores facit. Turgentes præduraśq; mammas, etiamsi in- flammatione tententur, adiuuat. Lac restinguit. Furunculos, sugillata, pa rotidasq;, cum fœnigræci farina & melle discutit. Cum rosa autem, thure & oui candido, procidētes oculos, tumores, uuasq;, reprimit. Subactum uino, suffusos ictu oculos recreat. Manducata sine cortice Faba, ad auer- tendas fluctiones, fronti illinitur. Decocta in uino, testium collectiões sa- nat. Quo tardius pubes erumpat, pueris imo uētri illinitur. Vitiliginem purgat. Fabarum cortice illiti capilli, qui post euulsionem renascuntur, gracilescunt, et minus alimenti capescunt. Cum polenta scisso alumine, et uetere oleo impositi cortices, strumas discutiunt. Decocto earum lanæ in ficiuntur. Faba dempto cortice, in illas parteis diuisa, in quas suapte natu ra scinditur, imponi solet sanguinis defluctionibus ab hirudine concita- tis. Namq; eas supprimit, si semisecta apprimatur. κύαμος B

BARBARI COROLL.

FAba Græce Cyamos, Hellenicos uocatur, ad differētiam Aegyptiæ. Aul. Gelius & Festus Fabam etiam Fabulum appellant. Plautus in Sticho. Conuiuium, inquit, hoc satis est pro opi bus nostris, satis commodule, nucibus, fabulis, ficulis. De quo & in Zea diximus, Græci Cya mon uocant, & primam in mam̄a concretionem lactis. Eadem parte scapus & radix funditur, idq; in omni leguminum genere. Non diuersa, ut in frumento singularis ei radix, sed capillata fibris, ut cætero legumini. Folijs exit multis, ut pisum atq; cicer: non singulis, ut triticum. Die- Pli. li. 18. ca. 12.

C Pus quadraginta floret, non uniuersim, ut frumentum, sed particulatim, ut reliqua legumina: xost florem totidem diebus perficitur, quantū legumina nulla. Differūt folio rotundo, ut maxima pars leguminum geniculato & inani caule, lignosissimoq; post Cicer. Sola fere leguminū scapo recto assurgit. Circa Philippos Ateramon uocant, in pingui solo herbam, qua necantur Fabæ. Teramon de qua in Macro. Nonnunq; porro fieri, ut Teramos in Ateramō transeat, cū uapore atq; halitu terræ madidam, indigena quidam uentus efflauerit, ut Theophrastum Plinius intelligit. Aliter Theodorus, qui duo illa, Teramon, & Ateramon, siue Ateramnon, pro coctibili & incoctibili, non pro herbis ita nuncupatis accipit. Theophrastus certe alio loco faci le significat, ueriorem Theodori q; Plinij sensum fuisse. Ateramna uulgo Legumina Græci uocant, inobsequiosa & contumacia. Quod genus seminis etiam Cerasbolon uocatur a Platōe, superstitiosa origine, quasi sterilia & irrita proueniant, quæ per boum cornua serendo cecidissent in terram. In Macedonia & Thessalia moris est, arua fabis florentibus inuertere: quia legumen id solo proficit, quasi pro stercore. Nascitur in marcescēte Faba uermis, quem dixi, Mydas. Siliquæ, Fabarum folliculi sunt. Fabalia uero, purgamēta earum dicuntur, autore Plinio. At nigrum id, quod in sumā ea uisitur, Hilum uocatur: cui respondet in prouerbio apud Græcos Gry: etiamsi aliud significat, hoc est, unguiū sordeculas. Legumina Græci Ospria, & Theophrastus Chedropa nominant. Aristophanes Beleccos, ut quidam interpretatur. Fabæ genus quod Marsicum uocāt, uere seritur. Faba cum suis corticibus elixa, Conchis appellabatur, ad discrimen fresæ: nam Conchos aliud esitŋ genus est, ut in Hordeo monuimus. A Fabis, Fabaginem Cato dixit, & Plinius Fabalia. Interdictum esse Pythagoricum, cibo Fabam. Inualuit opinio contra uerum. Sicubi porro detestatos usum eius ueteres inuenias, non Cyamon, id est, Fabam in eo uerbo, sed Venerem intelligi demonstrat oportere Gelius. Tota Insubria & Liguria, recentes Fabæ uendētium uoce nuncupantur Baianæ. In Etruria & Latio, Scaphi. Vtrumque originem habet eruditam. Nam & Baianas Apitius ipse appellat, & Scapos fabarum Plinius decimo octauo libro. Inuentus est inquit Scapus, cētum Fabis onustus, ut inde uulgo Scaphi, pro Scapis, tenuis in flatilem diuerticulo uocentur.

¶ De Faba ægyptia. CAP. CXVI.

αἰγύπτιος κύαμος

AEgyptia Faba, quam aliqui Ponticam uocant, in Aegypto plærumq; prouenit. In Asiæ etiam, Siciliæq; lacubus inuenitur. Folia habet ampla, etiamsi ad arborum frondes comparentur, caulem cubitalem, digiti crassitudine, florem roseum, dupla papaueris amplitudine. Et ubi flore exuitur, fert folliculos loculis similes, in quibus Faba supra operculum bullæ modo prominet. Cibotion ideo nominant, id est, arculam, quoniam seratur ipsa, humenti glebæ mandata, & ita in aquam demissa. Radice firmatur harundine crassiore, quæ cruda coctaue estur. Ei Colocasiæ nomē est. Faba uirens manditur, & exiccata nigrescit. Grecā magnitudine superat. Adstringendi facultatem obtinet, & stomacho utilem. Dysentericis, cœliacisq; prodest, insparso polentæ uice lomēto. Datur quoq; in pulte. Cortices in uino mulso decocti, si terniq; inde cyathi bibantur, magis proficient. Facit ad aurium dolorem, quod in earum medio uiride spectat, gustu amarū, si tritum et cum rosaceo coctum instilletur.

D

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 2. de causis plantarū. cap. 19.

FAba Aegyptia, & Colocasia idem sunt, ut fructus tamen ipse Ciborium dicatur, radix uero Colocasia, & Mazizanion ab Aetio. Pocilli genus ab hac similitudine, Ciboriū uocari scribit Athenæus. Paludibus stagnisque nascitur. Caulis ei longissimus redditur, decem pedum a Strabone: uel ut Theophrastus & Plinius, cubitorum quaternum, digitali crassitudine, mollis & sine geniculis, rimæ intus per totum, ut Lilio. Propter quod & Lilium Aegyptium ab Herodoto uocatur: quemadmodum & Lotus ipsa. Calyx in cacumine rotūdus, uesparum fauo similis. Triginta plurimum loculis: qui singulas singuli contineant, non quidem omnino tectas, sed paulo extantes. Ipsi quoq; calyces aqs extant, latissimis circa folijs, quæ singulas Fabas obi

ce uideantur. Magnitudo ijs, ad similitudinem eorũ, quæ ut Plinius inquit, Personata in nostris fluminibus uocantur. Atterenti Fabas, amaritudo uel odore prodit. Radice crassissima, plenio re q̃ Harundinis, rimosa ut Scapus: q & Araneosus sentiri dicitur, ubi coctus est, in mãdendo, ait Plinius, filis ad morsum ut in lana sequacib. autore poeta Martiali. Thyrsus uero inter folia emicat spectabilis, a Theophrasto, Pilos ut arbitrantur uocatus. Quãq; Theodorus Pilulas interp̃tatus id uidet. Alij calicẽ rotũdũ in eo uocabulo significari uoluerũt. Indigenę implexis Colocasiæ folijs, in uariã speciem uasorum potitare gratissimũ habẽt. Nascitur sponte, ac satu, quo mõ & in Italia quoq;. Non excoquit Syriæ, Ciliciæq;, & in Trorone Chalcidis lacu ad maturitatẽ omnino peruenit, sed magnitudine deficitur. In India quoq; fluuio Hydaspe cernit, Alexandro id falso in coniecturam trahente, nauigari posse in Aegyptũ inde. Fructus q̃dem, ut dictum est, amarus, sed ipsa radix perq; lauta cibis. Seritur in limo paleato, ut descẽdat, cõprehen datq; : ob id Spirobolos quoq; dicitur. Vbi semel coaluit, durat ad infinitum. Refugiũt eã Crocodili spinis horrentem, caule ac radice: oculis timentes, quos hebetiores habẽt. Nominatur & Faba quædam Indica, ex arboribus, in siliquis digitorum decem longitudine dependens, melle plenis, sed quo gustato difficile fit euadere, ut inquit Aristobulus. A

EX M. VERG. COMM.

QVód ex Aegyptia faba usum in Aegypto nostra ætate habet, radix sola est: quam coctã, sed in taleolas prius sectam incolæ quotidie comedunt, odore cotonei mali, p̃ plẽbi, nobilitatiq; cõmunem cibum. Nec minus tota Aegypto Colocasia nunc, seruato antiquo nomine, q̃ nobis Rapa nota sunt. Falsum est quod antiquiores omnes de ea tradiderunt, non nisi in aquis nasci: quoniam in arida, sed non procul a mari, & humido harenosoq; solo, etiam sata, & per se prouenit. Licetq; nunc totos Colocasijs consitos agros, ut ferunt, supra Tripolim urbem ad mare, non iniocundo spectaculo uidere. Latissimis siquidem & numerosissimis folijs uirent, quibus solis æstum in calidissima regione etiam arcent.

¶ De Lente. CAP. CXVII. B

LENS SVO cibo aciem oculorum obtundit. Aegre concoquitur. Stomachum male habet: eumque, & intestina inflat. Sed aluum cum cortice cocta sistit. Præstat in cibo, quæ facillime coquitur, nihil atri in maceratione reddens. Vim habet adstringendi. Qua ex causa aluum cohibet, si detracto antea cortice discoquatur accurate, primaq; aqua inter coquendũ effundat. Quippe primũ id decoctum uentrem resoluit. Somnia tumultuosa excitat. Capiti, neruis, ac pulmoni inutilis. Melius suo fungetur munere contra alui fluctiones, addito cũ aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut baccis myrti, aut putamine punici, aut aridis rosis, aut mespilis, sorbisue, pyris thebanis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quæ post decoctionem abijciuntur, uel uuarum rhois, quæ obsonijs inspargun tur. Verum acetum cum eo diligenter percoqui debet: alias aluum conturbat. Contra subuersionem stomachi, triginta grana lentis delibrata deuorari, proderit. Decocta cum polenta, & illita, podagras lenit. Sinus cum melle glutinat. Crustas rumpit. Vlcera purgat. Decocta in aceto, duricias & strumas discutit. Cum cotoneo, aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, sedisq;, addito rosaceo. Sed in amplo sinu, aut inflammationibus sedis, quæ maius remedium exigunt, cum putammine punici, ac siccis rosis, adiecto melle decoquitur. Nomis quæ in gangrænam euaserunt, adiuncta maris aqua, pustulis, & his quæ serpunt, igni sacro, pernionibusq;, ut antea dictum est. Contra turgentes

C mammas, et usque eo duras ut quandam cartilaginis speciem referant, cocta in aqua maris & illita auxiliatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.18.ca.12. Lens feracissima leguminum, siliquis in latitudinem molliter fusis. Melior quae coctibilior, & quae maxime aquā absorbet. Enecat Lentē herba Securidaca, ut Plinius Aparina, siue Lappa, ut Theophrastus. Nascitur & sua Indiae Lens fenograeco similis, quam circa occasum uergiliarum demetunt. Differt haec a nostrate omnino. Sed illatam cibo discerni posse negant ab ignaris. Aegyptia Lens a Marone Ouidioque laudatur. Pelusiaca ob id uocata. Graeci Lentē Phacon, Lenticulā Phacen uocant: quo nomine & Vlixis soror fuisse tradit, ab alijs Callisto appellata. A quibusdā non Phace, sed Phaceus: ut Orpheus, & Peleus uocata est Lēticula: sed ij peregrinitatis in comoedia coarguūtur. Laudes Lenticulę apud autores Gręcos legas, praesertimque Pythagoristas: utique si rationē Zenonis sequare, pręcipiētis, ut in eā Coriādrū .12. parte indat. εἰς δὲ φακὴν ἐμβάλλε δωδεκάτον κορίαννον.
Congruūt & cū ea Bulbi. Ob id & Bolbophace dicta est a poeta quodam. Vnde scitū illud ortum uidetur, contra perditos gulones, Lentem laudat, ut apud Phalereum Demetrium est. Notū & prouerbiū apud Varronē in satyra Menippaea, τὸ ἐν τῇ φακῇ μύρον, hoc est, unguentū in Lēticula: ut obiter emaculemus inolitum, atque adeo receptum in Aulo Gelio multis seculis errorē, ubi τὸν ἐπὶ φακῇ μῦθον, pro eo quod est, ἐν φακῇ μύρον legitur. Et ne librarij mendum fuisse uidetur, Theodorus Gaza locū interpretatus est, fabulam in Lenticula. Hoc nos Athenęi uiri doctissimi testimonio corrigendū monemus. Hoc adagiū, contra cacozelos, et apirocalos inuētū est: quos, ut est apud Senecam, & eundem Gelium, Infrunitos appellamus, qui nullo discrimine rerum quas agunt, aut dicunt, habito, pari nixu, cuncta moliuntur: & eadem ornamenta, figuras, emblemata, conuenire omnibus locis et temporibus existimant. Cuiusmodi et illud est, τὸ ἐν λαχάνοις πέπερι, hoc est, Piper in oleribus.

Gel.li.13.ca.28

De Phasiolis. CAP. CXVIII.

φασίολος

PHasioli inflant. Spiritus cient. Aegre coquuntur. Virides cibo aluum emolliunt, ad uomitiones idonei.

BARBARI COROLL.

D DE Phasiolo in Cicere disserui. Habetur & genus herbae Phasiolus, ut post constabit. Graeci pro legumine Phasiulon, & Phasiolon, & Phasilon quandoque appellant. Nostri Phaseolum, & Phaselum. Columella.

EX M. VERG. COMM.

DOlichum, nescio an Theophrastus aliquando idem legumen hoc appellet. Piso enim magis quam Phaseolo congruunt quae de Dolicho ab eo dicuntur. Verba eius lib. 8. de plantarum historia haec sunt. ὁ δὲ δόλιχος ἐὰν παρακαταπήξῃ τις ξύλα μακρὰ ἀγαθαίνει καὶ γίνεται κάρπιμος, εἰ δὲ μὴ φαῦλος καὶ ἐρυσιβώδης. Quod est. Dolichus uero, si prope longius lignum defixerit aliquis, ascendit, foecundusque fit: sin minus, deterior, & rubigine uitiatur. Paulus tamen Aegineta primo uolumine quo capite de leguminibus agit, de Phaseolo his uerbis usus est. οἱ δὲ φασίολοι καὶ δόλιχοι καλούμενοι, quod est, Phaseli uero, qui & Dolichi nominantur. Magna utriusque autoritas. Neque ego ausim pro re, quae ad utramque partem trahi potest, inter eos censere. Dolichon enim longū graecis dicitur, quod Phaselorum siliquis msgis competit: & Pisum per se stare nequit ideoque adiunctis sibi lignis, ut Theophrastus ait, nititur.

De Eruo. CAP. CXIX.

ὄροβος

ERuum paruus frutex, omnibus cognitus, angusto folio, tenuis, semina in ualuulis habens, e quibus farina fit nomine Eruina, ad multos medendi usus conueniens. Eruum capiti onerosum est. Aluum esu turbat. Sanguinem per urinam extrahit. Elixo boues saginantur. Parandae farinae ratio haec est. Vberiora grana, candidaque deliguntur, permiscendoque, aqua resperguntur, donec sufficienter cōbibant. Postea torrentur, usque dū hians cortex disrumpatur. Molitaque farinario cribro incernuntur. Postremo farina reconditur. Haec aluo utilis est. Vrinam ciet.

Meliorem colorē efficit. Sanguinē per uesicam, aut aluū cum torminibus elicit, si largius in cibo aut potu assumat. Vlcera cū melle purgat. Lentigines, & uitia cutis in facie, & maculas, totumq; corpus emendat. Nomas, gangrænas, duriciasq; serpere non patit. Mammarū durícias emollit. Atra ulcera, quæ theriomata uocāt, fauosq; emarginat. Carbunculos rumpit. Cum uino illitū, morsibus uiperarū, canum, hominūq; medetur. Vrinæ difficultates, tenesmosq; ex aceto mitigat. Tabidis, qui alimentū non sentiunt, tostū, & in nucis magnitudinē melle collectū, conuenit. Eius decoctum perniones, & pruritus in toto corpore sanat, fouendo. A

BARBARI COROLL.

ERuū, Herbumue, aliud candidū, aliud ruffum. In siliquis grana sine septo habet, quæ se inuicē quasi tangāt, ut in Piso. Siliquæ forma teres, & ad rōnē grani Cylindracea, ut itē Piso. Patientissimū uetustatis est atq; cicer. Genus est & Eruilia leguminis, quā nōnulli falso Durellā uulgo dictā interpretant: propterea, q hodie quoq; in Vmbria uocant Eruiliā agricolæ, q̄d in Gallia & Venetia prouincia Dorā, Durellāq;: folio crasso & oblongo leontopodij, sed maiore: capitulis semē includētibus minutū, simile nasturtio, tantū exilius flore cādido. Scopas ex ea rurí faciūt. At Eruilia, syluestris herba ē, amaritudinis eximię, colore & folio cicerculę, q̄q̄ minore. Pli. li. 18. ca. 15.

¶ De Lupinis. CAP. CXX.

SAtiuus Lupinus notus est. Cuius farina cū melle delinctu, aut potu, uentris animalia expellit. Ipsi quoq; macerati, & cū sua amaritudine esitati eadē efficiunt. Decoctū eorum idē munus pręstat, cū ruta & pipere potū. Quare lienosis prodest. Eodē ulcera tetra, quæ theriomata uocant, gangrænas, incipientē scabiem, eruptiones pustularū, ulcera in capite manātia, uitiligines, maculasq; fouere utilissimū. Menses & partus extrahit, cū myrrha & melle subditū in uellere. Eorū farina cutē liuoresq; corrigit. Inflāmationes cum polēta & aqua mitigat. Tubercula, & coxendicū cruciatus, ex aceto lenit. Strumas in aceto cocta illitaq; dissipat. Carbunculos rumpit. Decocti cœlesti aqua, donec in liquamēti crassiciem redigantur, faciem abstergunt. Medentur pecorū scabiei, cum radice nigri chamæleontis, ita, ut tepente decocto abluantur. Cit urinā radix cum aqua cocta. Lupini triti, ubi maceratu dulcescere cœperint, cum aceto poti, fastidium detrahunt, & cibi auiditatē faciunt. Gignunt & syluestres Lupini satiuis similes, sed omnino minores, qui eadem quæ satiui possunt. θέρμος ἥμερος B θέρμος ἄγριος

BARBARI COROLL.

LVpino cura officit, quis alte conditū in terra, diducit eam radice, & in summa nititur. atq; ita germinat ceu per uim. Grana eius in siliquis discreta septis. Viride nullum mandit animal. Diuturnius id tradunt Eruo, ac Cicere. Sabulum, & arenas, & omnino uitia terræ sequit, horretq; culta ex omnibus quæ eduntur. Sicco nulli minus ponderis, plus utilitatis. Mitescūnt cinere, aut aqua calida. Circumagi Lupinum cum sole, tradunt plærìq;.

LVPINVS SYLVESTRIS.

LVpini syluestres per omnia minores inueniuntur satiuis, præterq̄ amaritudine.

¶ De Rapo. CAP. CXXI.

DEcocta Rapi radix alit. Inflationem parit. Mollesq;, spongiosasq; carnes creat. Venerem stimulat. Decocto podagræ, per- γογγύλη

C nionesq; fouentur. Contritoq; Rapo, atq; impoſito iuuantur. Si excauatæ radici roſaceum cæratum adigatur, & feruenti cinere eliqueſcat, exulceratis pernionibus proficiet. Aſparagi eius decocti eſu, urinam ciunt. Semen antidotis & theriacis, præſertim quæ ſenſum doloris auferunt, Anodyna uocant, idoneum eſt. Potum contra uenena ſalutare eſt. Venerem concitat. Muria conditum, minus alimenti ſufficit. Sed multo magis appetentiam recreat. Sylueſtre Rapum in aruis naſcitur, fruticoſum, in cubiti altitudinem aſſurgens, ramoſum, læue. In cacumine folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora, & fructum in ſiliquis caliculatis, Cumq; pulpæ aperiuntur, alia intus ſiliqua ſpectatur, quæ quandam capitis ſpeciem præbet. In qua ſemina paruula concipiuntur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamenta, quibus ad detergendam cutem in facie, totoq; corpore utimur, præſertim quæ ex lupini, aut erui, tritici, aut lolij farina fieri ſolent.

BARBARI COROLL.

Theophr. lib. 7. cap. 4. Pli. li. 19. ca. 13.

RApa, quaſi Ruapa, ut inquit Varro, tellure accumulata conditur ab olitoribus, ut in ſequentem annum regerminet. Semen includitur ſiliqua. Vtrunq; ſexum in hoc quoq; genere intelligunt, ex eodem ſemine prouenientem, ut ſcribit Theophraſtus. Q; quã uidetur Athenæo, marem a Theophraſto nihil aliud intelligi, q; Napum Buniada. Effœminari collocatæ rarius dicunt, maſculeſcere denſius compoſitę. Laudatur ſemen eius tenue. Seritur ſemine, poſt transfertur. Dulceſcit algoribus: per quos & in radicem, non in folia incrementum capeſcit. In Italia Nurſinæ præferuntur a Columella. Pollux, & Athenæus e Mantinea maxime commendant. D Gongylen, & Gongylida Græci uocant, quemadmodum & noſtri Rapum, atq; Rapam. Nam Rapina ut Napina, & Cepina dicitur: & Rapitium, ut Auitium, Piſcitium. Cato coles Rapitios uocauit alio loco. Rapa biennio ſata conuertuntur in Napos, alio Napus Raporum naturã accipit. Gongyliorum uocabulo Hippocrates globos puſillos quaſi pilulas, & catapotia ſignificat Galeno: ipſos autem paſtillos, ſiue orbiculos, quibus in medicina utimur, Dactylios appellat: quod & officinæ modo ſeruant. Rapas Lacedæmonios Gaſteras uocare Apollas tradidit. Sed Nicãder colophonius Gaſteras a Bœtis Braſſicas intelligi: Rapas uero Zaceltidas appellari uoluit. Amerias, & Timachides non Rapas, ſed cucurbitas ita dici arbitrantur. Sunt e Græcis qui Rhaphyn eſſe dicant Napum Buniada: licet Glaucus non Rhaphyn, ſed Rapyn uocet: unde apud nos Rapo nomen uideri poteſt manaſſe.

RAPVM SYLVESTRE.

Pli. li. 19. ca. 19.

SYlueſtris Rapa longior, in ſpeciem q; Raphani, caule breui, ſemine intus candido, duplo maiore q; papaueris. Has in Dalmatia frequentes ſponte naſci, Poſſidonius eſt auctor.

EX M. VERG. COMM.

COmmunem latinis græcam Gongylem, non Rapum, ſed uocem fecit in carmine ſuo Columella, cum peractis Vulcanalibus cecinit: Nube noua ſeri cœli impendentibus undis Gongylin, illuſtri mittit quam Nurſia campo. Nec peregrinitatem uocis ueritus latinus homo eſt: tam grata omnibus erant omnia, quæ ab ea gente in doctrinis audirentur. Cumq; in ſecunda græcorum declinatione, & in quinta nomen id in græcis inueniatur, ex quinta elegit ſecundã, ſcilicet hoc quod Dioſcorides ait, ſunt qui Gongylida, nulla ſignificatiõis diuerſitate. Niſi quis forte diminutiua forma Gongylida, a Gongyle factum id nomen dixerit. Quacunq; autẽ forma dixerit aliquis eadem ſignificatione, ſemper indicabit quod rotundum ſit: qua figura ubiq; plærunq; naſcuntur Rapa. Græcis enim γόγγυλον ςρόγγυλον, id eſt, rotundum ſignificat. Quod deinde hic ait, minus nutrire in cibo Rapa quæ in muria ſeruãtur, ex antiqua ſalgamorum conſuetudine rationem habet: quorũ cum eſſet quotidianus uſus, docere Dioſcorides uoluit, mutata aliquantiſper natura, minorem ex conditura uim in nutriendo Rapa habere. Quomodo autẽ condirentur, & condita ſeruarentur, Columella. 12. uolumine capite quinquageſimo tertio ſatis docuit. Poterũt uolentes ex eo ſcriptore omnia facile nouiſſe. Quos obiter monemus,

quærendum medicæ materiæ studiosis esse, quas nam hic dicat in syluestris Rapi siliquis capitum speciem & figuram. Quale enim id sit, non satis constat. A

De Buniade Napo. CAP. CXXII.

COcta Buniadis Napi radix inflat. Modicum alit. Semen eius potum uenenorum uires hebetat. Antidotis ammiscetur. Conditur sale radix. βουνιάς

BARBARI COROLL.

NAporum in medicina quoque Græci fastigia duo seruant. Angulosis foliorum caulibus florentis, quod Bunion uocant, dicendum inferius. Alterum genus Buniada appellant, de qua hic agitur. Amiterninam Buniada maxime sunt qui probent. Græci Thebaicam. Officinæ modo ignorant Buniada, & syluestris Rapi semine Buniadis uice utuntur. Quod quam facile cognosci poterat. Est enim syluestri Rapo semen & nigrius & maius, quam Buniadis.

EX M. VERG. COMM.

RApis congeneres Napi sunt, quibus locis nascuntur, omnibus cogniti, & a cunctis rei rusticæ scriptoribus longissime descripti. Eorum plura a Theophrasto, Plinio, alijsque genera numerantur. Columella in his etiam græca uoce in eodem carmine usus ait, Quæque Amiterninis defertur Bunias aruis. Eodemque loco de conditura eorum a Rapis statim certam rationem monstrauit.

De Radice. CAP. CXXIII.

RAphanus latine Radix dicitur. Excalfacit. Flatus gignit. Ori suauis est, sed stomacho aduersatur. Ructus ciet. Vrinam pellit. Aluo aptior. Summo tamen cibo sumi debet, quo magis eius distributionem adiuuet. Cum autem præsumitur, cibum subleuat. Quare uomituris commodissime datur ante cibum. Sensuum aciem excitat. Decocta contra ueterem tussim, & pituitæ crassiciem in pectore, efficax est. Cortex ex aceto mulso, celerius uomitiones mouet. Hydropicis commodissime illinitur. Lienosis utilis. Sugillata cum melle tollit. Contra uiperarum ictus auxiliatur. Alopecias ad pilum reducit. Lentigines cum loliacea farina emendat. His qui fungis strangulantur, tam cibo quam potu salutaris est. Semen uomitiones facit. Vrinam mouet. Menses cit. Lienem extenuat. Cum aceto potum gangrænas ualidissime emarginat. Coctum cum aceto mulso, anginis perque utiliter gargarizatur. Contra cerastis morsus, potum ex uino auxilio est. Syluestris Raphanus, quam Romani Armoraciam uocant, alij montanum Raphanum, alij Apium, alij Iscada, alij Chamæbalanum, Romani etiam Radicem syluestrem, ramulos tenues iunceos duos siue tres spargit, rubentes, folijs rutæ syluestris, oblongioribus, & angustioribus, semine paruo, radice albuci, rotundiore, turbinatiore, pyri figura, candido cortice. Ea lacteo succo madet. Pars radicis superior uomitione bilem pituitamque extrahit, inferior per aluum. Tota susque deque purgationes mouet. Quod si tibi in animo est succum extrahere, radix tusa in fictili mergitur, & qui supernatat succus pinna eximitur. Is sesquiobolo potus, utraque parte purgat. ῥαφανίς B

BARBARI COROLL.

RAdix, quam ut Varro inquit Raphanon, & Raphanida, & Crambidion Græci nominant, caudice uno assurgit fere arboreo, ut in Ruta quoque cernitur; proinde hoc genus olerum Den-

C drolachana cognominant, hoc est, ut Theodoro placet Oleriarbores. Die tertio a satu prosilit, radice terra adoperta, Rapi modo. Sequenti anno germinat, tellure abiecta. Semen in siliquis. Genera, Bœotium rotundum & dulce. Liothasion, quod alij Thracium uocant, patientissimum hyemis. Cleonæon, in longitudinem porrigitur. Corinthium, amplissimum detecta stirpe nascitur. Quo folium leuius, eo suauior atq; mitior est Raphanus. Dulcescit ut Rapum frigoribus. Traditur genus unum erucæ folio. Pulices appellantur bestiolæ Raphanis innascentes. Raphanorum radices lignescere Theophrastus est auctor. Hæ, ut inquit Palladius, fœminini generis existimantur, quæ minus acres sunt, & habent folia latiora, leuiora, & iocunde uirentia. Raphanum, ut brassicam, uitibus inimicũ esse constat, ut si circum se feratur, diffugiant. Genus ei unum est, quod ab Herodoto uocatur Syrmæa. In Aegypto cum cepis & allio pyramidibus condendis præberi solitum, Iulius Pollux auctor. Confirmant id & Diodorus, & Plinius, qui scribunt ad id opus in Raphanum cepas & allium talenta mille octingenta erogata. Vt mirer Laurentium Vallam, apium, uertisse pro Raphano. Sunt e Græcis qui Syrneam apud Iones genus oleris apio similis accipiant. Itemq; pro edulio ex adipe, atq; melle. Sed Syrmeam legi malo, q̃ Syrneam. Vtq; hinc fortasse ferculum nuptiale uulgus Syrmiam corrupte pro Syrmæa dixerit, ex amygdalis, & pulpa gallinacea, & saccharo. Nam Hippocrates Surmeam, siue Syrmæam, pro succi quodam genere. seu passum, seu defrutum id sit, intelligi uolebat, cum præciperet, quid in uino odorato, Syrmæaue sumendum esset. In compositionibus quibusdam Pauli & Aetij Bacanum inuenio commemorari. Nec quid ea res sit comperio, præterq̃ in quodam glossemate, ubi semen, siue nucleum, siue mucronem Raphani Bacanum esse legebatur. Bacanum Aetius iocinori prodesse in cibo, utiq; parti eius uisceris incuruæ prædicat.

AGRIORAPHANOS.

AGrioraphanos, ab Raphano agria differt auctoribus: ut aliud sit syluestris Raphanus, aliud Raphanus syluestris: quemadmodum leuca canthe, ab acantha leuce distat, id est, alba spina, a spina alba. In quo tamen honestius puto nominibus Græcis uti, q̃ Latinis. De Agrioraphano, & hic, & libro quarto paucis immutatis agitur. Apion, & Ischada nominando. Nec Theodorum probo, caricam, atq; pirum interpretantem. Falsum est & quod scribit, inter spinas esse, quam pirum uocant. Non enim hoc in Theophrasto, quem uertit, legitur. Fefellit hominem, q auctor ille de Orchi herba scribit, similem ei caulem esse apio, sed spinosum. Proinde Plinius, caule inquit spinoso est Orchis. Paulus Chamæraphanon quoq; dici hanc existimat, quæ Apios, siue Agrioraphanos uocetur. Radicem habet cepæ, sed ampliorem, uel ut Theophrastus inquit, asphodeli, uerum squammosam. Nascitur in montosis & asperis, aliquando & herbosis. Effoditur uere.

D

¶ De Syluestri Raphano. CAP. CXXIIII.

ῥαφανὶς ἀγρία

SYluestris Raphani, quam Romani Armoraciam uocant, folia satiuo similia, & quadamtenus Lampsanam imitantur. Radix gracilis, tenera, subacris. Tam folium q̃ radix in olera recipitur. Excalfacit. Vrinam concitat, æstuosus.

BARBARI COROLL.

RAphanos agria, id est, Radicula syluestris, & quę Cheria, & in Ponto Arinon, & ab aliquibus Leuce, a nostris Armoracia uulgo dicitur, fronde copiosiore q̃ corpore. Laudatissima nascitur Arcadiæ. Seritur in Italia, & Armoraciam uocant satiuam, ut inquit Plinius.

¶ De Sisaro. CAP. CXXV.

σίσαρον

SIsarum uulgo cognitum. Cuius radix decocta ori grata est, & stomacho utilis. Vrinam ciet. Et appetentiam inuitat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.5.

SIser Græci Sisaron appellant. Duorum generum est, Satiuum, & Erraticum. Inest longitudine Siseri neruus ut pastinacæ: qui decoctis extrahitur, magna tamen parte amaritudinis relicta: quæ mulso in cibis temperata, etiam uertitur in gratiam. Nobilitauit hoc princeps Tiberius, flagitando a Germania omnibus annis ex Gelduba castello, quod impositum Rheno est, ubi generositas præcipua: ex quo apparet frigidis locis conuenire. Non prætereundum, quod tradunt, ideo utilem stomacho uideri cibum, quoniam nemo tres Siseres edendo con-

tinuaret. Sisaram Varro, Plinius Sisarum appellat herbam, cuius flore uescantur apes: ut in Eryce disputatum est. A

EX M. VERG. COMM.

INter olera quorum radix tantum in usu est Siser antiquis fuit, nec quaesitam in eo nisi radicis crassitudinem Plinius, & Columella indicauerunt. Siquidem alter. 12. rei rusticae suae libro de satione eius agens, iubet pastinato, stercoratoq; loco, & quàm rarissime ponenda esse pastinacam, Siser, & inulam, ut maiora capiant incrementa: Alter naturalis historiae libro. 19. e Germania maxime laudauit: quoniam egregiae generositatis, & amplissimae magnitudinis, in frigidissima regione nasceretur. Seri hoc non semine, sed bulbis ueteres dixerunt: qui ut in lilio, inula, & aro fit, a reliqua radice auulsi, ad nouam sobolem in hortis disponuntur. Fecerunt in hoc genere ueteres etiam satiuum, & erraticum: quemadmodum & in pastinaca, cui congener esse creditur, si cuncta a ueteribus de eo tradita diligentius obseruentur. Poterant dici & alia, sed quae ab alijs tradita sunt, sine desyderio a nobis relinquuntur.

¶ De Lapatho, & Rumice. CAP. CXXVI.

EX generibus Lapathi, Oxylapathum uocant, quod in acutum tendit, praedura habens extrema, non nisi in palustribus nascens. Aliud est satiuum, illi dissimile. Tertium syluestre, paruum, plantagini proximum, humile & tenerum. Quartum genus est, quod alij Oxalida, alij Anaxyrida, aut Lapathon uocant, syluestri ac exiguo Rumici simile, caule non magno, semine subacuto, rubente, acri, in caule, & agnatis appendicibus emicante. Omnium decocto olere aluus emollitur. Crudi illitu, meliceridas temporis tractu discutiuntur. Syluestris & Oxilapathi, & eius quam Oxalida nominant, semen ex aqua, aut uino utiliter bibitur, contra dysenterias, & coeliacorum affectus, stomachi fastidia, scorpionum ictus. Quod si quis in potu praesumat, nihil molesti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctae, aut illitae crudae, lepras, impetigines, & scabrosos ungues persanant. Sed antea locus aceto & nitro in sole perfricandus est. Pruritus corporis, decoctum earum sedat, si foueatur, aut in solijs balnearum confricetur. Coctae in uino & instillatae, aurium dentiumq; dolorem mulcent. Strumas, parotidasq; discutiunt. Lienem cum aceto extenuant. Aliqui amoliendis strumis radicum gestamine utuntur, eas collo appendentes. Tritae & inditae, foeminarum profluuia sistunt. Cum uino autem potae, regio morbo medentur. Calculos uesicae comminuunt. Menses cient. Scorpionum ictibus auxiliantur.

λάπαθον
ὀξυλάπαθον
ὀξαλίδα
ἀναξυρίδα

B

BARBARI COROLL.

LApathum, nostri Rumicem fere appellant. Radice altissima, & inter olera maxime singulari: nec enim lateribus crassiores alias emittit, sed praetenues. Multicaule hoc olus, ac ramosum, & cum perfecte adoleuit, figura betae proximum, corpus carnosum & madidum: eoq; uel exemptum terrae diu recens. Viuacissimum prae caeteris oleribus est Lapathum, praesertim satiuum. Differt hoc a syluestri, quòd sesquipedalis satiuo radix, breuior syluestri: gustus tamen gratior syluestri, sed acrior, ut omnia syluestria satiuis collata. Syluestre Lapathum, Aetius Centrodes, a pungendo cognominauit, radicem ei sublongam tradens, Raphano paruae similem. Quanquam porro Lapathum a nostris Rumex dicitur, proprie tamen Rumex est, quem Oxalida, & Oxylapathum Graeci nominant, satiuo similem, folijs aquosis, colore betae candido, radice minima, Cantherinum Lapathum ab aliquibus uocatum. Quidam Oxylapathon satiuo similius esse, quàm Oxalida, siue Rumicem existimant. Lapathos Democritus pro uenaticis scrobibus accepisse dicitur. Theocritus Alapathon uocauit, ab effectu, quoniam exinaniat. Et enim Attici Alapatha, quae nos inanitiones dicimus, appellant. Pli. li. 20. ca. 21.

EX M. VERG. COMM.

C QVæ a pincipio capitis huius frequens uox auditur, ὀξὺ ὑπόξυ, & quæ ab his composita sunt, ὀξυλάπαθον, & ὀξαλις, in quibus anceps ad acetum, & quæ acuminata sunt significatio est, causam antiquis interpretibus, & latinis medicis dedit, ut omne Rumicis genus uno acetosæ nomine indicarent: quod scilicet ὀξὺ Græci acetum dicunt. Cum tamen quartum Rumicis tantũ genus acido sapore sit, ideoq; ὀξαλις dicta fuerit: qua uoce uinum quod acorem contraxit, & acescentem fecem, Græci etiam appellant. Cætera uero omnia ab acuta foliorum magis minusue cuspide ὀξυλάπαθον, & ὑποξυλάπαθον dicta fuerint. Quod forte miretur aliquis, si nesciat late in græcis patere significationem τοῦ ὀξέως, id est, eius quod illi acutum dicunt: nec tantum indicari ea uoce quæ in cuspidem, aut mucronem desinunt, sed quę celeri motu etiã transeunt, & subito efficaciq; sensu sentiuntur: quoniã quemadmodũ illa cuspide mucroneq; suo quàm primũ penetrant, eodem modo & hæc festinata & efficaci actione potestatem suã exercent. Sic Homerus gladium acutum sæpenumero dixit. Pindarus uero acutam niuem, non eodem quo gladius modo acutam, sed gelu, sensuq; suo in humanum corpus penetralem. Qua uoce Lucretius, & Maro felicissime in frigore usi fuerunt. Eadem ratione Hippocrates etiam καιρὸν ὀξὺν, id est, occasionem non acutam, sed citissime transeuntem, & præcipitem dixit. Ob hanc ipsam causam acetũ etiam ὄξος a Gręcis dictum est, quod acore suo altius, efficacissimeq; in hominis sensum penetret, nec sine doloris aliquo sensu sentiatur. Fuit itaq; in Rumicum nominibus antiquis græcis hæc ratio, ut una eademq; uoce in aliis acidus significaretur sapor, in aliis acuminata foliorum cuspis. Ideoq; nos in quibus acidus sapor sit, ea descriptione usi sumus, quæ id indicaret. In quibus autem acuminata essent folia, aliquid itidem adiecimus, quo ea significaretur species. Quodq; hic in quarto genere ait, non oxalida ab acido sapore tantũ, sed anaxyrida etiam dici, a foliorum figura accæptum est.

¶ De Hippolapatho. CAP. CXXVII.

ἱππολάπαθον

HYppolapathon olus est magnum, in paludibus nascẽs. Easdem habet uires quas supradicta Rumicis genera.

BARBARI COROLL.

D HIppolapathum maius satiuo, candidiusq;, ac spissius. Adiecere nonnulli Bulapathon, radicis tantũ altitudine differens. Sunt qui & Hydrolapathum tradunt, in aqua natum.

¶ De Lampsana. CXXVIII.

λαμψάνη

LAmpsana, quod Romani Napium uocant, syluestre olus est. Plus alit quàm Rumex, & stomacho utilius. Cuius folia caulesq; coquuntur in cibo.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.9. LApsanam Græci uocant Lampsanem, Cyma est, siue Brassica syluestris, pedali altitudine, foliorũ trium: quæ hirsuta ei sunt, Napo simillima, nisi candidior esset flore. Hinc a latinis uocari Napium existimo: in quo tamen Dioscoridem auctorem solum habeo. Lapsanam diui Iulii carminibus, præcipue iocis militaribus celebratam, ait Plinius. Alternis quippe uersibus exprobrauere, Lapsana se uixisse apud Dyrrhachium, præmiorum parsimoniam cauillantes. Aliam puto herbam fuisse, qua cum lacte uictitauit exercitus. Cara nomine, ut alibi notabimus. Nam radice utebantur eius, non folio. ut ait Hirtius.

EX M. VERG. COMM.

HAec est Lapsana illa, qua Plinius ait ad Dyrrachium, uixisse Cæsarianos milites, eamque in triumpho Imperatori suo iocularibus carminibus exprobrasse: Vulgare olus, & in Brassicarum genere. Eam præcæpit Columella prope aluearia serendam esse: quoniam copiosam ex ea ceram apes colligant: Vulgaremq; dixit, quoniam ubiq; fere nascitur, foliis non dissimilibus Brassicæ, & ut nos uidimus, utrinq; trinis.

¶ De Bunio, Napi genere. CAP. CXXIX.

βούνιον ἀκτίναν ἀνεμόσφορον παράδακρυ

BVnion aliqui Actinam uocant, alii Anemosphoron, magi Paradachry, Aegyptii Erxonem, Romani Scopã regiã, Aphri Zigar, aut Tẽpso. Caulẽ emittit quadrangulũ, & in eo foliosos ramulos, tenues,

prętenuibus foliolis et floſculis ſcatentes, longitudine digitali, folia ꝑpter radicē, Apio ſimilia, ſed multo tenuiora, & quæ modo quodam folia tribuli imitentur. Flores anethi, ſemen odoratū, minus Hyoſcyamo. Excalfacit Bunion. Vrinā ciet. Secūdas detrahit. Lieni, renibus, & ueſicę utile. Eo humēti aridoue utunt̃, exēpto radice & caulib. ſucco, ex aqua mulſa. A

BARBARI COROLL.

BVnion, hoc eſt quod noſtri Napum uocant, ut in Buniade meminimus. Quanq̃ Dioſcorides Scopam regiam uocari Romæ ſcribat. Cæterum alia quoq; Scopa regia eſt, ut in Siderite conſtabit. De qua porro Scopa regia loquatur Plinius uigeſimo primo libro, non leuior inquit odor ei, quam Scopam regiam uocant, quanq̃ folia eius oleant, non flores, exiſtimandū relinquo. Paulus Aegineta Buniō, a nonnullis Arction appellari ſcribit. Galenus Arcticonē. De Bunio eadem à Dioſcoride libro quarto, quæ hic legebantur detraximus, q̄a inutiliter repetita eſſe uidebantur.

¶ De Blito. CAP. CXXX.

BLiton Aegyptij Echlotoripā appellāt, alij Riplā. Romani Blitū, Daci Bles. Olus eſt aluo utile, nullius in medicina momenti. βλῖτον

BARBARI COROLL.

BLitum, ſiue Blitus (Græci etiam Bleton) erumpit ocyſſime, ſemen ut Betæ, corticeum, copioſum, racemoſumq;, ut Atriplici. Radice non una, craſſa, in rectum tendente, ut Beta, & Lapathon, & maxima pars olerum, ſed continuo, multiplici, ac prolixa. Inſipidum, & ſine acrimonia. Vnde conuicium fœminis apud Menandrum faciunt mariti. Blitum duplex oſtenditur, rubens, & candidum. Apud Ariſtophanem quoq; Blitomamæ, pro ſtolidis accipiuntur: quos Plautus noſter Bliteos appellat in Truculento. Plí. li. 20. ca. 22 Theoph. lib. 7 cap. 1. 2. 3.

Blitea inquit, & lutea eſt meretrix.

Etiamſi corrupte legitur Blittera. Hippocrates Bubleton quoq; nominat herbæ genus: modo mendum in uerbo non ſit. Scio enim & Bolbiton pro fimo bubulo, & Bolbiton pro quodam polyporum genere minuto capi ab Hippocrate, ut Galenus teſtatum reliquit. Sed & Onobleton herba, linguæ ſimilis, Hippocrati, contra fœminarum profluuia in uellere apponitur. B

EX M. VERG. COMM.

MAledicebatur quondā hominum ignauię ex hoc olere, & in accuſanda ridendaue alicuius ſocordia & inutilitate, deſpectiorem Blito uulgus appellabat: tam nullum in morbis, aut ſanitate uſum habet. Edendo herbam eſſe Blitum, Paulus Aegineta in ſexto ait, humereq; in ſecundo ordine et frigere. Palladius in Martio menſe, his uerbis de natura ſationeq; eius tradidit. Hoc menſe Blitus ſeritur, ſolo qualicumq;, ſed culto. Olus hoc neq; runcādum, neq; ſarculandum eſt. Cum ſemel natum fuerit, ipſum ſe per multa ſecula ſeminis ſui deiectione reparabit, ut etiam ſi uelis uix poſſit aboleri. Paulus itidem Aegineta, pręter paulo ante dicta, in primo inter olera Blitum numerauit, coniunxitq; Atriplici: nec quicq̃ de utraq; aliud dixit, q̃ humidū eſſe, uentrem deijcere, & parce nutrire.

¶ De Malua. CAP. CXXXI.

MALVAM hortenſiam Pythagoras Antema uocauit, Zoroaſtres Diadema, Aegyptij Cochortem, Magi Lienem capræ, aut muris Vrinam. Satiua eſui longe aptior ſylueſtri. Stomacho aduerſatur. Aluum iuuat, ſed multo magis caules. Interaneis & ueſicæ utilis. Cruda folia cum ſalis exiguo manducata, ægylopas ex melle ſanant. Verum cum cicatricem trahere cœperint, ea demum citra ſalem utēdum eſt. Contra aculeatos apium ueſparumque ictus, illita efficax eſt. Eadem cum oleo trita peruncti, non feriuntur. Vlcera manantia in capite, furfureſq; cum urina ſanat. Sacris ignibus, & ambuſtis decocta folia, tri- μαλάχη ἄνθεμα

C taque, utilissime ex oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas insessione mollit. Prodest erosionibus uesicæ, & intestinorum, uuluæ, sedisq;, clystere infusum. Ius decoctæ cum radice sua, contra omnia uenena auxiliatur, si continuo a bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum morsus remedio est. Lac euocat. Semen in uino potum, addito Loti syluestris semine, uesicæ cruciatus lenit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.21 Theo.li.9.c.19 MAlua culturæ opera, intra sextum, septimumq; mensem grandescit in arborem, hastarũ, baculorumq; usu in Arabia, Mauritania quoq; Lixi oppido æstuario, ad Hesperidũ hortos, & iuxta delubrum Herculis. Duo genera earum summa: quę amplitudine folij discernuntur. Maiorem Græci Malachen uocant in satiuis. Alteram ab emolliendo uentre dictam putant Malachen e syluestribus; cui grande folium, & radices candidæ, Athæa nominatur. Est & quæ unicaulis nascitur, Monocaulos ex facto cognominata. Omne solum in quo seruntur Maluæ, pinguius faciunt. De Althæa, quæ item Dendromalache, siue Anadendromalache dicitur, & Ibiscus, uolumine tertio differitur. Est & Alcea huius fere generis seorsum indicanda.

¶ De Atriplice. CAP. CXXXII.

ἀτραφάξις χρυσολάχανον ATraphaxin aliqui Chrysolachanon uocant, Romani Atriplicẽ, Aegyptij Ochi. Cognitum olus est. Duo eius genera. Syluestre. & Satiuum. Coctũ estur ut olus. Aluũ mollit. Panos discutit, siue crudũ, siue coctum illinatur. Semẽ cũ aqua mulsa potum, regium morbũ sanat,

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.20 ATriplex, octauo die a satu, Octobri mense prouenit. Radix ei una descendit in altitudinẽ, unde fibræ aliæ promantur, ut in Beta. Foliatum habet semen, & obductum cortice, numerosum, racematimq;, singulis ramis insidens. Atriplex & syluestre est, & satiuum: accusatum a D Pythagora, tanq; faceret hydropicos, morbosq; regios, & pallorem. Coquitur difficillime, ac ne in hortis quidem iuxta eum nasci quicq;, nisi languidum, culpauit. Addidere alij plurimas ægritudines ex eo gigni, nec nisi aqua sæpius mutata coquẽdum. In Italia difficulter id nascebatur. Syluestri capillos tingebant. Atreplexũ ueteres, nõ Atriplicẽ uocasse perhibent: ab greco nomine potius, q; ab atrore, ut arbitror. Hippoc. etiã Adraphaxin appellat: post Atraphaxin dixere Atticis, d, literam in, t, mutare amantibus: ut facit Aristot. qui entelechiam, pro endelechia usurpauit, ut Lucianus autor est. Quibus porro Atriplex idẽ uidet esse cum eo genere qđ Spinacia uulgo dicimus, & Græci recentiores Spanachia, fallunt apertissime. Si quẽ porro uocabulum id parum delectat, Atriplex Hispaniensis nominetur. Et Hercule fieri potest, ut inde profectum sit ad nos olus, ieiunijs aptissimum, nec ueteribus (ut conijcio ac demiror) compertum.

EX. M. VERG. COMM.

IOcatus ex hoc olere quondam in fabula quæ Equites inscribitur, græcorum omnium comicorum lepidissimus Aristophanes, est, falsi Atriplicis olere, ab oratoribus Athenienses impleri in concione dicens: compositoq; ex olere, & mendacio nomine, quæsitam in populo uulgari ratione gratiam, & credulæ plæbis irritam bonorum spem simul deridens: non aliam ob causam, q; quia uulgare hoc olus est, nullamq; habet maiorem utilitatem: qualia hominum mendacia sunt, ubiq; omnibus in promptu parataq;, & inutiliter plærumq; euadentia: quod olus hoc etiam habet in tertio refrigerandi ordine, per aluum celerrime descendens. Quæ tota spei fortuna est: siquidem in ancipiti posita, quantumuis leui pulsu & strepitu tota perit & euolat. Sationem Atraphaxis docuit Columella libro. 12. his uerbis. Cherephilum, itemq; olus Atriplicis, quod græci uocant ἀτράφαξιν, circa calendas octobres obrui oportet, non frigidissimo loco. Nam si regio sæuas habet hyemes, post idus februarias semine differenda sunt, suaq; sede partienda. Papauer, & Anethum eandem habent conditionem sationis quam Cherephilum, & Atraphaxis. Cur autem Chrysolachanon etiam, id est, aureum olus quondam diceretur, facilem habet coniecturam: quoniam lutheo flore sit, ideoq; ab auro nomen inuenerit.

¶ De Braſſica. CAP. CXXXIII. A

CRamben Romani Braſſicam uocant. Ea aluo eſt idonea, ſi modo leuiter ferueſacta edatur. Nam percocta aluum ſiſtit. Sed multo magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur. Stomachum autem male habet. Acrior eſt æſtiua. In Aegypto propter amaritudinem non eſtur. Cæcutientibus, et tremulis eſſe, prodeſt. Summo cibo ſumpta, crapulam diſcutit, & uini noxam reſtinguit. Melior ſtomacho Cyma, ſed acrior, & ad ciendum urinam ualidior. Ea condita, ſtomacho inimica eſt. Aluum conturbat. Crudus ſuccus cum nitro & iri deuoratus, aluum emollit. Cum uino quoqꝫ epotus, uiperarum morſibus auxiliatur. Cum fœnograeci farina, podagris & articulorum uitijs illinitur. Prodeſt & ſordidis ulceribus, & uetuſtis, illitus. Caput purgat naribus infuſus. Menſes extrahit cum loliacea farina inditus. Folia per ſeſe, aut cum polenta trita, conferunt inflammationibus, tumoribuſqꝫ. Epinyctidas, ignem ſacrum, lepraſqꝫ ſanant. Carbunculos ex ſale rumpunt. Fluentes capillos retinēt. Cocta, addito melle, aduerſus depaſcentia ulcera, gangrænaſqꝫ ualent. Lienoſiſqꝫ, ex aceto cruda proſunt. Manſa deuorato ſucco, retuſam uocē inſtaurant. Decoctum eius potu, aluum & menſes ciet. Flos poſt concæptionem in peſſo ſubditus, partus ſpem adimit. Semen eius, præſertim B quæ in Aegypto naſcitur, potum, tineas repellit. In antidota cœliacorum additur. Faciei cutem, lentigineſqꝫ expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati, & adipe porci uetuſto excępti, diuturnos laterum dolores mitigant.

κράμβη

BARBARI COROLL.

BRaſſicam, antiqua Græcia, non Cramben, ſed Raphanon appellabat: quod & Ariſtoteles, ut Iulius Pollux inquit, et Theophraſtus fere ſequitur. Crambe quaſi Coramble dicta exiſtimatur: q pupulas oculorum, quas Græci Coras uocant, hebetet, autore Columella. Sed & ipſi quoqꝫ Attici Corambem dicunt eam. Dederit hoc locum prouerbio fortaſſe, repetitā Braſſicam, nedum nocere, etiam occidere. Græci toſtam carnem Crambaleam uocant, Athenæus autor. Braſſica, ut Varro inquit, dicta quaſi paſſica, q ex ſcapo minutatim præſiccatur, & paſſa fiat. Die a ſatu decimo ſe oſtēdit Braſſica. Digeritur a Theophraſto in genera maxime tria. Syluestris, cui folium æquabile, paruum, rotundū, multiplex: ramoſæ, ſucco aſpo, medicato, ad detractiones per aluum pcipuo. Secundum Criſpæ: quę & amplitudine folij, & bonitate ſucci pręfert omnibus. Tertium Leuis appellatę. Nonnulli addidere Quartū, cui ſemen deterrimū, aut omnino nullum. Cato quoqꝫ tria facit diſcrimina. Vnam extētis & grandibns folijs, caule magno: propterea Cauloden uocatam, aliquando Septembrinā, ab alijs Eleada. Alterā criſpo folio, Selinada nominatam, a ſimilitudine foliorū Apij: quā & Apiam cognominant, alij Cliuaculā. Tertiam proprie appellatam Crambem, minutis caulibus, folijs tenuioribus, & ſimplicibus, denſiſſimiſqꝫ, ſed amariorem, leuiorē, tenerā, quæ ob id & Lenis dicatur. Sed de ſylueſtri Braſſica ſuo loco agemus. Athenæus tria inquit Braſſicę ſunt faſtigia. Primū Halmyris: quā & pręfert omnibus, pręſertim in Eretria, & Cumis, & Epheſi, & Rhodo, & Gnido genitā. Secūdū Liophyllos, a foliorū lęuore dictum, ubiqꝫ naſcēs. Tertium Selenuſia, folio criſpo, et Apij ſimilitudine, a qua & nomē habet. Hęc naturæ, illa ganeæ diſtinctio. Tritiana magnitudine ac ſapore pcipua, cui pedale aliquādo caput. Dein Cumana ſeſſilis folio, capite patula: mox Aricina, altitudine nō excelſior, folio numeroſior q tenuior, cuius ſub omnibus pene folijs fruticat cauliculus peculiaris. Ideoqꝫ utiliſſimū genus exiſtimat. Pompeianę, in oppido Cāpanię. Pompeijs pcerus caulis, ab radice gracili, intra folia craſſeſcens. Rariora hęc, anguſtioraqꝫ, ſed teneri

Theo. li. 7. c. 4
Pli. li. 20. ca. 9.
Cato de re ruſtica. ca. 156. 157

C tas in dote, frigora non tolerat. Sabellicę usq; in admirationem crispa sunt folia: quorũ ei assiduo ipsum caulem extenuat, sed dulcissima perhibentur ex omnibus. Non pridem ante Columellam subiere Lacutures, a loco dicti, quo lacus Turni, siue ut Plinius scribit, lacus Turonis fuerit, conualle Aricina, capite prægrandes, folio innumero. Alij in orbem porrecti. Alij in latitudinem torosi. Nec plus ullis capitis post Tritianos, et Cyma nullis serior. Hoc genus quidã interp̃tant q̃d mõ Capitios coles, & in Hispania Murtianos uocãt. Brutiani, frigoribus alunt, grandes folijs, caule tenues, sapore acuti. Addunt ijs Silirenses, Tiburtini, Stabiani, Parthenopęi, q sunt hirsuti. Vesuuini, q sunt amari, nõ sine suauitate. Marrucini, rubent paucis folijs. Signini breuiores, crassiores, sapidiores Cappadocę folijs, caule pene nullo, frequẽtibus tunicis, & contra frigus muniti, priusq; in florem exeant, ut uix prima folia discernantur hyeme. Cuicũq; generi pruinæ plurimũ suauitas conferunt. Suauissima ex omnibus est Cyma. Est aũt Cyma qdã ipsorũ caulium, delicatior teneriorq; cauliculus, quem a prima sectione, proximo uere præstant. Græci Cyema, quasi partũ eius uocant. Nos & Cymas, & Cymata uocamus: nec in Brassica mõ, sed in Raphano, & alijs cõpluribus: q̃q; absolute Cyma, nõ nisi de Brassicę fructu capit. Palladius Quymã uocat, et semel opere in toto Plinius. Post Cymã æstiui, autumnalesq; cauliculi, mox hyberni, tũ deinde iterum Cymæ, nullo æque genere multifero, donec sua fertilitate cõsumatur. Omnibus oleribus anteponit Cato Brassicã: ꝑpterea, ut inquit Varro, nomine oleris Brassica intelligitur. Vites ad Brassicã assitæ diffugiunt, introrsumq; in fundum se declinant: quo argumento usus Androcydes, cõtra ebrietatem ualere Brassicam dixit. Tãta est inter plantas quoq; discordia. Hinc Nestor in eo libro, qui Alexicepos inscribitur, olus hoc ex lachrymis Lycurgi, a Libero patre uiribus adalligati, natum prodidit. Brassicæ decoctę aqua, nihil æque fetet humi effusa, crustæ si occupent intus uasa calidaria, in tantum, ut non sit eas auellere: si Brassica in ijs decocta fuerit, abscedũt. Coles capitatos, uulgaris sermo, Scapitos appellat, antiqui Lacuturres, et Tritianos, ut conijcio. Ex semine uetusto Brassicę nasci aiunt Rapam, & contra ex Raporum Brassicam. Nobilitauit Brassicam Ionia, per eam iurando, quasi ꝑ aliquem Deorum: ut Zeno Citeius stoicę familię caput, per Capparin, Socratis credo æmulatione deierantis per canem. Ob id & mantin, ceu uatem quandam ab Hipponacte Brassicam

D uocari, testis est Athenæus: qui & puerperis in Attica regione amuleti cuiusdam loco Brassicã apponi solitam commemorat. Nomen oleris commune quidem est quibuscumq;, Lachanum apud Græcos, priuatim tamen Brassicæ tribuitur. Ab olla dictum Olus, testis est Varro: ut eo uideatur poeta Veronensis alludere cum cecinit, non olera Olla capit. In quo sciamus obiter, non pro uase in eo uersu capi Ollam, sed nomen esse uiri proprium, quod ignorãtes fere grammatici, delyrant: Quemadmodum & in eiusdem poetæ uerbo, Mentula.

EX M. VERG. COMM.

AVtor omnibus, ut credimus, post se Theophrastus fuit, ut Brassicæ, quæ edendo est, pręcipuam diuisionem triplicem facerent: nec aliter, si conferantur ueterum latinorum cum eo in hac parte cõmentaria, rem diligenter intuentibus uidebitur. Nihil enim octauo de plantis libro, de olere hoc ab eo dictum, non ijsdem uerbis, Romana breuitate a Marco Catone rusticarum rerum capite centesimo & quinquagesimo septimo redditum est: & post Catonẽ a Plinio naturalis historiæ. 19. cap. 7. Quæ ideo non repetuntur a nobis: quoniam quæ tria a Dioscoride numerantur hoc loco Brassicæ genera, satiuæ, agrestis, & marinæ, aliam diuisionis rationẽ habent. Siquidem illæ ex ruris, hortorumq; disciplina, & ad usum sanitatis in pascenda familia ab autoribus illis traditæ fuerunt: hæ diuersis locis nascentes, ad medicinam docentur. Oportet itaq; in priore illa Brassica, & quam satiuam hic dixit, tria illa Theophrasti, Catonis, & Plinij genera collegisse. Omnium enim pares uires sunt. Tum agrestem, & marinam illis adijcere sponte sua, alijsq; locis, & ad medicinam tantum nascentes, & quæ non aliunde q̃ ex similitudine aliqua in familiam & nomen Brassicarum uenerunt: quales plantæ aliæ multę, deficientibus proprijs appellationibus, quibus indicarentur, gentiũ adoptione, nomen, & dignitatem inuenerunt. Vidimus nos marinam Brassicam, nihil præter florem simile satiuæ habentẽ, eadem figura qua a Diosc. describitur, tenuissimis, & in longitudinem porrectis folijs, qualia in Salice sunt, pediculis pendentibus, & in longis ramulis per interualla binis deinceps dispositis. Hanc in antiquissimis grecorum codicibus a Romanis legimus marinum Codiculum uocari. Agrestem Plinius Erraticam etiam nominat, cõmuni syluestribus cunctis appellatione. Quæ enim græci ἄγρια dicũt, erratica plærũq; latini appellauerũt. Non relinquendum illud etiã, q̃d ad gręcorũ in hoc olere appellationes pertinet: quam posteriores in ea gente Cramben dixerunt, antiqiores Raphanum dixisse. Testatur id Theophrastus libro de plantis octauo, qui non alio q̃

Raphani nomine ꝓ Crābe utit̃. Verba eius ſunt. τῆς δὲ ῥαφάνου τριχῆ διαιρουμένης. &c. Nec multo poſt, ἰδίως δὲ ἡ ῥάφανος ἔχει. Itemq́ lib. 2. de cauſis plātarū. καθάπερ ἡ ἄμπελος τῇ τῆς δάφνης καὶ τῇ τῆς ῥαφάνου. Quę oīa nō de Raphano, quę Radicula nūc eſt, ſed de Crābe, quā Braſſicā noſtri nomināt, ab eo dicta fuerunt. Idem, & longe certius Ariſtoteles lib. 5. de animaliū hiſtoria, q̊ loco de erucis in Braſſicis naſcētibus his agit uerbis. αἱ δὲ γίνονται ἐκ τοῦ φύλλων τοῦ χλωρῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥαφάνου ἣν καλοῦσί τινες κράμβην. Qđ eſt. Naſcunt̃ et alię ex uiridibus folijs, p̄ſertimq́ in Raphano, quā Crambē aliq. i. Braſſicā nomināt. Actum de tota hac re lōgius a nobis eſt, ut intelligerent legentes, quanto periculo huiuſcemodi docent̃, niſi res prius q̃ uoces cognouerit aliqs: & ſcirent, qui medicinam profitentur, poſſe aliq̄n fieri, ut Raphanū ꝓ Braſſica in antiquiſſimis græcorum ſcriptoribus inueniant, qualis Hippocrates eſt: oporteretq́ in ea uoce, non Radiculam quæ nunc græcis & latinis Raphanus dicitur, ſed Braſſicæ olus intelligi. A

¶ De Syluestri Braſſica. CAP. CXXXIIII.

Sylueſtris Braſſica, quam Romani Ruſticā appellant, maritimis prę ruptiſq́ locis, magna ex parte gignitur. Satiuæ ſimilis, ſed candidior, hiſpidiorq́, amara. Cuius Cyma ī lixiuio cocta ori nō inſuauis. Folia illitu uulnera conglutinant. Et inflammationes, tumoreſq́ diſcutiunt. κράμβη ἀγρία

BARBARI COROLL.

Braſſicam ſylueſtrem, Græci medicantes Ceram quoq́ nominant: nos Erraticam. Quanq̃ ſciendum, Ceram genus Raphani a Plinio acceptū, non Braſſicæ. Hanc alij Petræam uocāt, inimiciſſimam uitibus. Sunt qui Colem ſyluaticum appellent. Sylueſtris laudes īmenſo plus prędicat Cato q̃ ſatiuæ. Folia ſylueſtri leuia, rotunda, parua, & ut Plinius inquit, bina, ſed denſiſſima, & plurima, plantis oleris ſimilior. Inter ſylueſtres Braſſicas & Lapſana eſt, ut diximus: itē Sandix, & Iaſione, & Enthuſicon, ſiue ut alij codices, Anthriſcon. De Petræa Theophraſtus, ſi modo hæc eſt quam ſupra diximus, circa Pſophidem naſci ſcribit optimā, numeroſamq́. Alibi non Petræam, ſed Petræum uocauit. Alioquin & Capparis Petræa quandoq́ dicitur. Nā Petrophyes Aizoum eſt, ut Empetron Saxifraga. Theo. lib. 7. capite. 4. 5. B

¶ De Braſſica marina. CAP. CXXXV.

Marina Braſſica a ſatiua prorſus abhorret, cp folia ferat rotundæ Ariſtolochiæ, prælonga, tenuia. Singula a ramulis rubentibus exeunt, ſingulari ut Hędera ſtilo. Habet lacteum ſuccum, ſed paucum, ſalſo guſtu, & aliquantum amaro, pingui compage. Hærba in totum ſtomacho inimica, acris. Vehementiſſime aluum ciet, in cibo cocta. Coquitur, propter acrimoniam, cum pingui carne. κράμβη θαλάσσια

BARBARI COROLL.

Braſſicæ marinæ cauliculos quidam Halmyrida uocari putant, quoniam niſi in maritimis non proueniat. Nauigatione quoq́ longinqua, uiridibus aſſeruatis ad transferendum. Plinius hanc marinum Olus, eſt ubi appellarit, recentiores græci Thalaſſocramben.

¶ De Beta. CAP. CXXXVI.

Beta duorum generum eſt. E quibus nigra coquitur cum lenticula, ut uentrem ſiſtat. Quod magis radice eius pręſtatur. Candida aluo utilis eſt. Vtraq́ tamen propter nitroſum humorem quem habet in ſe, noxij ſucci eſt. Vnde ſuccus earum, cum melle naribus inditus, caput purgat. Aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorū, furfures, lenteſq́ deterget. Perniones fotu mitigat. Crudis folijs uitiligines nitro antea perfrictas, alopeciarū inanitates, atq́ depaſcentia ulcera, illini prodeſt. Eruptionibus papularū, igni ſacro, ambuſtiſq́, cocta medet̃. τεῦτλον

BARBARI COROLL.

Beta culturæ quadam ratione incrementum capeſcit arboris. Seritur circa menſem maium, Pli. li. 19. ca. 8.

C ſicut omnia, quæ græci uocant Epiſpora: quod genus etiam ſementis primæ nomen habet: etiam ſi alio quoq; ſata menſe proueniant. Ideoq; Beta æſtate, ſexto die naſcitur, hyeme decimo. Peculiare in Beta eſt, ut non continuo ſingula ſemina producat, ſed anno interim ſequenti, ſępe tertio. Radix Betæ unica, longa, recta, carnoſa, guſtu iucunda, & nonnullis grata cibo uel cruda. E lateribus aliæ item craſſæ, modo ſingulæ, modo binæ, ternæq; funduntur. E quibus fibræ cohęrentes alligant. Cortex neq; craſſus, neq; Raphani modo extricabilis, ſed Oluſatro ad quendam modum ſimilis. Semen integitur cortice. Folio Beta uiret, pede candicat, figurã, b, literę cum deprimitur, ab olitoribus refert, unde nomen. Beta hortenſiorũ leuiſſima eſt. Græci pręferunt ex Aſcra ubiq; candidam, parciſſimi ſeminis, appellantes Siculam. Noſtri Betę gña faciunt, uernũ, & autumnale: q̃q; & iunio & ianuario ſeratur. Medici Betam ĩnocentiorẽ, quã olus eſſe indicauere, ut inquit Diphilus. Quamobrẽ appoſitas, non nemini deguſtare etiã religio erat, utq; ualidis potius in cibo eſſent. Gemina huic natura, & oleris, & capite ipſo exilientis bulbi. Neq; alij hortenſium latitudo tanta, ut in lactucis, cum cœperit colorẽ trahere, impoſito leui pondere, in binos pedes aliquando ſe pandendo. In Circeienſi agro ampliſſimę proueniunt. Vini ſapor in dolio corrumpitur Braſſica, ſed odore Betę folijs demerſis reſtituit. De alia porro Beta ꝓprie ſyluestri dicemus in Limonio. Gręci Betã modo Seutlos, ſeu modo Teutlos uocant. Hippocrates Tetydon (ut arbitror) niſi corruptus locus eſt in eo libro, q de mulierũ natura inſcribitur. Aliud uidetur genus eſſe Teutlis, ut Athenæus inquit, ex Diphili comici ſententia. Nam duo fuere Diphili: medicus, qui & Siphnius cognominatur: & comicus. Hic imperitum quendam in comœdia deſcribit, taxans q Teutlon Teutlida nominaret. Eudemus quatuor Betæ facit genera. uulſile. ſurculoſum. populare. candidum. Betam gręci, ouillum Corium uocant: unde Bætylus is lapis appellatus eſt, quem pro Ioue Saturnus uoraſſe fingitur. Monſtratur & ſaxum hoc nomine, ad Iuliopolin in Syria, proxime Libanum montem. Eſt & auicula, quæ uocatur Betylus, olim dicta Detylus.

EX. M. VERG. COMM.

QVotquot hactenus de Beta notiſſimo omnibus olere, aut in hiſtoria, aut medicina aliq̃d tradiderunt, omnes duo genera eius fecerunt, colore alterum ab altero diſtinguentes. Theophraſtus lib. 8. ἐυχυλότερον δὲ καὶ τῶν τεύτλον τὸ λαυκὸν τοῦ μέλανοσ, καὶ ὀλιγοσπερμότερον ὃ καλοῦσι τινὲσ σικελικόν. Quod eſt. Meliore autem ſucci copia in Betis candida q̃ nigra eſt: paucio re etiam ſemine, quam Sicelicam aliqui uocant. Plinius. 19. uolumine a Theophraſto accepta eadem, his reddidit uerbis. Eius quoq; a colore duo genera græci fecere, nigram, & candidam, quam præferunt, parciſſimi ſeminis: appellantq; Siculam. Paulus Aegineta etiam in ſexto, candidam nigræ antepoſuit. Athenæus præterea in tertio Dipnoſophiſtæ, candidam nigræ prætulit: q ſimul aluum mollit, & ſtomacho accomodata eſt: quod non facit nigra, quæ adſtringendi uim habet. Et ne longiores ſimus, nullus non de Beta agens, diſcrimen eius oleris hoc tradidit: & nihilominus præter Theophraſtum, nullas diſcriminis eius alias notas aliquis oſtendit, quibus cognita in frequentiore uſu eſſet: & is non quod ad colorem pertineret, ſed quod ad uires, bonitatemque ſucci, & exiguam ſeminis copiam. Solus Columella, quod hactenus legerim, in carmine ſuo facilem coloris huius in Beta cognitionem indicauit, dicens. Sic & humo pingui, ferratæ cuſpidis ictu. Deprimitur folio uiridis pede candida Beta. pedem candidum, radicem appellans, quæ facilis cognitu, nota omnibus cum feretur & uelletur erit. Quæ enim nigra radice erit, agreſtis Beta habebitur: ideoq; in uetuſtioribus & melioribus aliquot græcis, a principio huius capitis legitur, non ut Barbarus uertit τεύτλον μέγα, quod grande ſignificat, ſed una tantum mutata litera, μέλαν καὶ ἄγριον, quod nigrum indicat & ſylueſtre. Hæc enim candidæ comparata, agreſtis a græcis habebitur: non quam Plinius uiceſimo libro cap. 8. Limonion, aut Neuroides a quibuſdam uocari ait. De qua hic ipſe ſcriptor libro quarto folia Betæ ſimilia habere tantum dicet.

¶ De Portulaca ſylueſtri. CAP. CXXXVII.

ἀνδράχνη ἀγρία

SYlueſtris Portulaca, quam aliqui Aizoon ſylueſtre uocant, alij Telephion, Romani Illecebram, aliqui Portulacam, Aphrimœmöen, Daci Lax, Aegyptij Mochmutim. Folijs puſillis, ad ſatiuam accedentibus, hirſutis, latioribus. Naſcitur in petroſis. Nonnunquã in hortis. Folia Oleę habet, minora multo, plura & tenera, rubentes cauliculos, ex u-

na radice multos, in terra sessiles, qui manducati bonum succum pariunt, uiscosi, & aliquantum salsi. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Discutit strumas, cum axungia illita. A

BARBARI COROLL.

Andrachne syluestris, de qua hic agit, genus est Aizoi, ut quarto uolumine constabit, ubi Dioscorides hanc herbam fere iisdem uerbis demonstrat. Nascitur breuiore cacumine, quam minus Aizoum: quod in muris, parietinisque prouenit: cui & similis ostenditur. Colligi hanc & cibi caussa constat. Habentur & alia duo genera syluestris Andrachnes, hoc est, Portulacæ nomine, ut in Telephio, & Pepli diximus. Telephion in Theocrito, sunt qui folium papaueris accipiant, ad explorandum amorem crepitu adhiberi solitum, qui lusus fere puellaris erat, ut inquit Pollux, etiamnum ex Lilio. Non desunt qui sui generis herbam intelligant, succo feminis sanguineo, folijs Loti satiuę, siliqua Pampini modo intorta. Alij miscellam quandam esse putant Telephion, quæ corporis partibus imposita, si cutis rubescat, indicium amoris esse, ob id Philtron quoque dici: sin accendatur, & exulceretur, odij. Ego Telephion Theocriti eandem esse cum ea de qua hic agitur existimo, quippe cui excalfactoria & ulceratoria uis insit. Pli. li. 25. ca. 13.

¶ De Portulaca. CAP. CXXXVIII.

Portulacæ uis adstringit. Capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisque, cum polenta imponitur. Ardoribus stomachi, sacro igni, uesicæ doloribus auxilio est. Commanducata, dentium stupores sedat. Stomachi & intestinorum æstuationem, fluctionesque mulcet. Renes & uesicam adiuuat, etiamsi erosionem sentiant. Veneris impetus exoluit. Succus epotus simili effectu prodest, in febribus ualens. Contra teretes uentris tineas, cruentam excreationem, dysenteriam, hæmorrhoidas, & profluuia sanguinis, percocta efficax est. Item contra sepis morsus. Ocularibus medicamentis utilissime commiscetur. Interaneis fluctione laborantibus, atque uuluarum erosionibus infunditur. Contra dolores, quos æstus excitauit, caput ex rosaceo & oleo fouetur. Eruptiones papularum in capite, cum uino emendat. Vulneribus quæ ad syderationem spectant, ex polenta illinitur. ἀνδράχνη B

BARBARI COROLL.

Portulaca exit post Cucurbitam, Ianuario mense, ut Theophrastus inquit, seritur. Hippocrates Portulacam fluuiatilem dicendo, uidetur recentem, & non inueteratam intelligere. Fluuiatilis inquit Portulaca refrigerat, inueterata excalfacit, atque purgat. Theoph. li. 7.

¶ De Asparagis. CAP. CXXXIX.

Asparagvs, quem aliqui Petreon, alij Myacantham, alij Myon uocant, uulgo notus est. Huius cauliculi in cibo, uentrem emolliunt. Vrinam cient. Radicis decoctum contra urinæ difficultatem, regium morbum, renum uitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit. Cum uino autem phalangiorum morsibus auxiliatur. Si decocti succus super dente contineatur, eius dolori medetur. Semen ad eadem ualet. Canes, ut aiunt, si decoctum bibant, emoriuntur. Asparagum etiam nasci prodiderunt, arietis cornibus contusis, atque defossis. Quod, quantum equidem sentio, plane a ueritate abhorret. Is tamen Asparagus multis ramis fructicat, folijs feniculi, numerosis, radice rotunda, grandi, tuber habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, renum dolores sedant. ἀσπάραγος

C Assus autem, coctusue, urinæ stillicidium, difficultatemq́ꝫ, ac dysenterias, mitigat. Radix cum uino, aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. Cum ficis, aut ciceribus sumpta, regium morbum sanat. Coxendicis cruciatus, stranguriamq́ꝫ leuat. Alligata radix, aut haustum eius decoctũ, concæptum adimit, & sterilitatem adfert.

BARBARI COROLL.

Pli.li.19.ca.8. ASparagus, uel ab asperitate, ut inquit Varro, uel quoniam ita Græci nominẽt, Aspharagos a Theophrasto dicitur. Ipsum quoq; guttur a quibusdam Aspharagus uocatur. Ab Appione tamen grãmatico, non Aspharagus, sed Spharagus. Corrudã nostri appellant hanc herbam. Spinosi sunt Asparagi ex toto fere, ut scorpius, unde Scorpiones quoq; a Columella fortasse nominãtur: quamq́ꝫ Asparagus cognomẽto Scorpius, siue Scorpio aliud genus est, ut in Scorpio de herba disputabitur. Post æquinoctium autumni flos exit e quodam folliculo secundum aculeos. Asparagã uero Theophrastus pro planta ipsa uidetur accæpisse, aut etiã pro loco, ubi satus est Asparagus: eodem etymo fere quo apud nos Cepina, Rapinaq;. Theodorus Corrudagine quasi aliud ꝙ Corruda genus interpretatur. Cato certe ad eundem modum Corrudam, quo Cepinam & Rapinã accipit. In arundineto inquit Corrudã serito, unde fiant Asparagi. Exit uere caulis cibo idoneus: tum scabrescit, & processu in florem abit: qui nõ ex ipso tantum, sed ex prioribus erumpit. Non enim caulem habet annuũ. Hæc ueteres, qui Altiles Asparagos non uidentur nouisse. Corrudam Attici, non Horminon (aliud enim est) sed Orminion, & Ormenon potius, aliqui Libycum Asparagũ dixere, utiq; syluestrem qui post inuetos Altiles, proprie Corruda est. Corrudæ iterũ species duæ, candoris solo discrimine. Candidiori efficacior uis tribuitur. Iulius Pollux syluestrẽm Asparagida scribit uocari: satiuũ, Ormenon. Serunt spongijs hortenses Asparagi. Ita eñ Radiculæ Altiliũ uocantur. Vellũtur præterq; primo anno radicitus, alioquin decerptis stirpes præfractæ angunt, & quasi excæcãt oculos spon

D giarũ, nec patiuntur Asparagũ mitti: spongiæ post quadragesimũ diem inter se implicantur, & quasi unitatem faciunt: post annos aliquot transferunt fertilitate in decenniũ durante. Serũtur & seminibus paxillo dimissis. Viret thyrso, siue stilo primũ emicante: qui caulem educens, tempore ipso quo fastigatus est, in thoros struitur. Nullum ijs gratius solum ꝙ Rauenæ fuit, quæ gloria in hodiernũ quoq; mansit ei terræ. Nomen porro Asparagi generale est: ut Betæ, Blito, Lactucæ, Atriplici, Maluæ, Rapo, Sinapi, Radiculæ, Pyrethro, Brassicæ, Nasturtio, Bryoniæ, Lauragini, ut in omnibus ijs alia res Asparagus, alia frutex sit. Errant qui Corrudã pro eo capiunt, quẽ medicorum officinæ Lupulum cognominãt: folijs apertissime reclamantibus, quæ in Corruda capillamẽti modo tenuata, in Lupulo Bryoniæ similia, paulo asperiuscula. Caulis ei spinis horret, cacuminibus tamẽ, & Corrudæ modo in torulos turbinatis. Flores habet foliaceos & candidos, qui fere allium, uinũq; subolent. Hanc Græci uulgo Bryton uocant, a Bryoniæ ut puto similitudine. Bruscandulam, quasi bryon scansile, rura dicunt. Aut hæc oĩno, aut non absimilis huic herba est, qua occidentis populi Ceruisiam suã maceratis humore floribus cõmendant, sapore quodã uini, Habiolam, siue Habillam Gallice uocantes, Humulũ, & Thoolophin Germani. Ego Lupum salictariũ a Plinio dictam censeo, subit enim, scanditq; salices, & arbusta omnia, circũuoluendo se complectitur. In Flaminia quoq; Lupus reptitius uulgari nomine uocatur hodie. Herbarũ inquit sponte nascentiũ, quibus utimur in cibis, in Italia paucissimas nouimus, Fraga, Tanum, Ruscum, Batin marinam. Batin hortensianã, quam aliqui Asparagum uocant Gallicũ: præter has Pastinacã pratensem, Lupum salictariũ: eaq; uerius oblectamenta ꝙ cibos. Habetur & aliud quoddã genus, ut idem Plinius testatur, incultius Asparago, mitius Corruda, passim etiã in montibus nascens, refertis superioris Germaniæ campis. Nam quod in Neside Campaniæ insula sponte inquit oritur, optimũ existimatur.

EX M. VERG. COMM.

VIx credat aliquis, ꝙ multa in notissimo olere toto hoc capite mutata, corrupta, & addita fuerint, quæ nouisse legentes inutile penitus non fuerit. Estq; illud ante omnia sciendum, de agresti Asparago omnia hæc a Dioscoride dici. Ideoq; a principio statim Petræus, id est, in petrosis nascens dictus est: ut ea additione ab Altili, quem in hortis consitum, solæ nouerunt ditiitum mensæ, discerneretur. Nec tantũ Petræus illic legitur, sed in aliquot græcis ἄγριος, id est, agrestis etiã inuenitur. Indicantq; id manifeste quæ sequũtur appellationes, Myacantha, & Orminion, quæ omnes in agresti Asparago a Plinio numerãtur. Habetq; Myacantha caussam &

originem nominis ex Rusci appellationibus: ut in eo indicabimus. Orminion autem a nobis dictum est, quod myon in impressis codicibus legebatur, nulla significatione: instauratusque locus Plinij, & aliorum auctoritate merito a nobis est. A

De Plantagine. CAP. CXL.

ARnoglosson, alij Arnion uocant, alij Probation, alij Cynoglosson, alij Heptapleuron, alij Polyneuron, Magi Eurechnemona, Aegyptij Asonth, Romani Plantaginem, Hispani Thesaricam, Pœni Atirjcon. Duo eius genera. Minor, folia habet angustiora, minora, molliora, læuiora, & tenuiora, caule anguloso, in terra sessili, floribus pallidis, semine summis caulibus emicante. Altera maior & uirentior, latis constans folijs, olerum generis. Cuius caulis cubiti altitudinem petit, angulosus, subruber, a medio ad uerticem tenui semine circumdatus. Radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine æquantibus. Nascitur in lacunosis, sepibus, & locis humidis. Multo utilior magna est. Vim habent folia exiccatoriam, constringentem. Quare omnibus malignis ulceribus, & fluctioni opportunis, atque elephanticis, sordidisque illita prosunt. Profluuia sanguinis, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, nomasque cohibent. Vetera ulcera, & inæqualia cicatrice obducunt. Chironia sanant. Sinus conglutinant. Morsibus canis, ambustis igni, inflammationibus, panis, parotidibus, strumis, ægylopijs illita cum sale prosunt. Coctum cum aceto & sale olus, dysentericis, cœliacisque sumptum subuenit. Datur & in locum Betæ, cum lenticula coctum. In leucophlecmatia, inter aridas epulas hærba decocta datur. Comitialibus, & suspiriosis data proficit. Foliorum succus, colluta subinde oris ulcera, purgat. Cum cimolia, aut cerusa, igni sacro medetur. Fistulis infusus prodest. Lippitudinibus & aurium doloribus idem succus instillatur. Additur quoque in oculorum collyria. Gingiuis cruore suffusis, & sanguinis reiectionibus, potu confert. Clystere dysentericis infunditur. Contra tabem datur in potu. Aduersus strangulationes uuluæ, in uellere subijcitur, etiam si uulua fluctione laboret. Semen ex uino potum, alui fluctiones & sanguinis excreationes sistit. Decocta radix, & manducatu, & collutione dentium dolores sedat. Eadem cum folijs, ulceribus renum, & uesicæ in passo datur. Ferunt treis radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari, & quatuor quaternis. Sunt qui radicis gestamine, discutiendis strumis utantur. Syri ius Plantaginis & calaminthæ, cum melle produnt ijs mederi, quos uires defecerunt, datum die secunda, & quarta, & parasceue, id est, ueneris die. Hoc autem ueluti arcanum accipito, quod ueraci experientia compertum est. B

ἀρνόγλωσσον
ἄρνειον
κυνόγλωσσον
πολύνευρον
ἑπτάπλευρον

BARBARI COROLL.

PLantago herba, Stelephuros, & Ortyx a Theophrasto dicitur, a Plinio Selapyros, & Ortygia. Coturnix a Theodoro uertitur, a Dacis Simpeax, Alij Thyetericem, alij Theucaricon. Pli, li. 25. ca. 8.

C appellant, a nostris quandoq; Septineruia. Quamq; Heptaneuron alia uidetur herba q̃ Plantago, id quod ex emplastro quodam aduersus collectiones, cui nomen est Botanicon, aperte liquet: quippe in quod tres quærãtur herbæ: Plantago ternis uncijs, heptaneuron senis, leoneuron quoq; ternis. Nec quæ sit Leoneuron intelligo. Flosculus ei lanugineus, ut frumento: particulatim erumpens, ut aphaca, & intubum. Inter spicatas est Plantago, sed minor, nigrioribus folijs, & linguæ pecorũ simillimis, unde nomen apud Græcos Arnoglosso: maior folijs laterũ modo includitur: quæ quia septem sunt, Heptapleuron nonnulli uocauere. Caulis angulatus, & similis Napi. Arnoglosson, & Arnoglossa dicitur, a Græcis Plantago.

EX M. VERG. COMM.

QVæ a Dioscoride numerantur tam multæ Plantaginis appellationes, una tantũ uoce a Plinio colliguntur. Siquidem 25. uolumine capite. s. linguæ pecorum similia Plantaginis folia esse dicens, Romana breuitate complexus omnia est: quæ in legentium gratiã explicanda modo a nobis sunt. Arnoglossos itaq; a Græcis Plantago dicta est, q' agninę linguæ folia eius speciem habent. ἀρνῖον enim agnum, γλῶσσαν uero linguam ea gens appellat. Eandem habet rationem & caussam ἄρνιον, quasi adiectiua forma agninã herbam dicas. προβάτιον itidem ab oue, quasi ouillam. πρόβατον enim græcis ouis est. κυνόγλωσσος, id est, canina lingua, non quia quæ uere Cynoglossa dicitur Plantago sit, sed non dissimili foliorum figura. Videturq; appellatione hac minor potius, q̃ maior Plantago significari, quæ caninæ linguæ similior q̃ maior est. Dico autem Caninã linguam herbam sic appellatam, de qua in quarto agendum erit. Heptapleuros eadem, & Polyneuros ex eadem caussa, ijsdem notis dicta est. πλευρὰς enim Græci costas dicunt. Et quoniã septem crassioribus fibris, quasi costis in dorso per longitudinem folia eius distincta sint, ideo nomen id inuenit. Nec minus a multitudine earundem fibrarũ, quas neruos etiã uocant, Polyneuron. Factumq; postremũ hoc nomen ex eo est, quoniã non semper septem, sed aliquando quinq; tantũ his fibris distincta est. Eamq; ob caussam, quoniã non semper responderet numerus, aliqui incertã relinquentes rem, Polyneuron, quasi multineruẽ dixerunt. Tam enim quinq; q̃ septem multa sunt. Variant autẽ Plantaginis fibræ pro latitudine folij: quod enim latissimũ fuerit septem, quod angustius, quinq; plærunq; habet.

D

¶ De Lauere, seu Sio. CAP. CXLI.

σίον ἀναγαλλὶς χῖνος ἀρωματική

SIon, quod in aquis est, aliqui aquatilem Anagallida, alij Darenion, alij Lauer, alij Schinon Aromaticum uocant. In aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, Holusatro similibus, sed minoribus, & odoratis. Quæ cruda coctaq; esu calculos rumpunt, atq; excernunt. Vrinas cient. Menses & partus extrahũt. Dysentericis in cibo auxiliantur. De Sio Crateias tradit, hærbam esse fruticis specie, pauca folia ferentem, rotunda, maiora q̃ Mentæ, nigra, & ad Erucam accedentia.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 26. ca. 8.

SIum latius Apio est, nigrius, pinguius, copiosum semine. Sion ἐν ὕδασι a Græcis uocatur, hoc est, Sium in aquis, siue aquaticũ. Hoc multi uulgo Cresionẽ dici rentur falso, promiscuũ & acetariũ olus, & refrigerantis naturæ: At Sium calfacientis est, & odoratũ. Sunt qui Lauer Plinio uocatũ, in riuis proueniens, utile torminibus coctum & conditũ, & ad calculos uesicæ crudum pro Sio capiant. Nam & Dioscorides hoc loco Sium ait a Romanis Lauer dici, etiãsi Lauerde scriptũ est. Sunt qui herbã, quæ ab eodem Plinio Silaus dicat̃, in glareosis & riuulis nascentẽ, Apij similitudine, uesicis perinde laudatã, pro Sio & Cresionibus intelligant. Ego in castigatione Pliniana uerbũ illud Silaus, adulterinũ arbitratus sum, nec Silaus, sed Lauer scribendum. Hoc aũt Lauer, ipse pro Cresionibus accipio, nõ pro Sio, q̃d odoratũ est, ut cõmonui.

EX M. VERG. COMM.

NOn est ut uidetur dubitandum, quo loco nascatur Sium: quale autem sit, Anagallis indicabit: ob cuius similitudinem aquatica Anagallis a quibusdam dictum est: indicabit ob eandem causam & odoratus Iuncus. De quorũ altero actum in primo uolumine est, de altera non multo post in hoc ipso agetur. Idem hoc Sion a Romanis Lauer dici, hic ipse scriptor testatur. Meminit autẽ Laueris Plinius, ut credimus, lib. 26. non tamen idem Laueri in eo Sion est: quoniam de Sio. 22. uolumine eiusdem numeri capite longius egerat: dixeratq; latius Apio esse, in aquis nasci, pluraq; alia, quæ poterunt in eo uolentes certius expendere. Nos illud tantum mo

nemus, Lauer dici Sion ob natalium similitudinem, quoniã ambobus uita in aquis sit. Quid autem Lauer Plinio dicatur, non difficile erit rem diligenter in eo contemplantibus intellexisse. Describit enim, in aquis nascentem uulgarem herbam, qua rura fere omnia cum aceto in cibis utantur. Sunt qui credãt hanc esse, quam uulgus Cresiones appellat. Quod nos ut non negamus, sic etiã non confirmamus. Quod autem testamur est, non esse Sion quod Lauer. Id enim auctore Dioscoride odoratum est, Lauer nullo odore commendatur. Qualecunq; autem Sion sit, non adeo dissimile Apio describitur. Nec est q͂ miretur aliquis, nostra ætate tantã rerum incertitudinem: cum nec quondam florente Græcorum fortunã, Sium, ut pauloante monstraui mus, a professoribus cognosceretur. Ostendunt nostræ ætatis herbarij, dissimilem huic penitus quam illi Sion uocant, Feniculi folijs, altiore crassioreq; caule, grandi in summo umbella: nisi confertior sit feniculo, non dissimili colore, in cunctis albicante. A

De Sisymbrio. CAP. CXLII.

SISYMBRION, alij Serpillum uocant, alij Veneris Coronam, σισύμβριον Romani Veneream, aut Eusteralem. In solo inculto nascitur, Mentæ hortensis similitudine, odoratius, latiore folio. Inseritur coronis. Calfaciendi uim habet. Contra stillicidia urinæ, calculosq; semen ex uino bibitur. Tormina & singultus sedat. Folia in capitis dolore, fronti, aut temporibus illinuntur. Item contra uesparum, apiumque ictus. Vomitiones potu cohibet.

BARBARI COROLL.

Sisymbrium, siue ut recentiores Græci, Cimbium, degenerat in Nepitam aspectu, sed odore in Mentam, ut Theophrastus existimat. Lætissimum nascitur circa piscinas, & stagna, & in puteorum parietibus. Folium in sicco nascenti angustius, q͂ quod in aquis prouenit: de quo mox agetur. Sisymbrio montes plærîq; scatent, sicut Thracia: ubi & Serpyllum, aut aquæ deferunt ex ijs auulsos ramos, feruntq;. Item Sycione ex suis montibus, & Athenis Hymetto. Sisymbrium folio tantum coronat. Theophr. lib. 6. cap. 7. B

EX M. VERG. COMM.

Sisymbrium ut odore in Mentam, figura in Nepetam degeneret, præcipuam a culturæ negligentia caussam habet. Nisi enim assidua cultura coërceatur, & translatione nouos ueluti natales quot annis accipiat, in uarias plantas q͂primum diuersa sui parte degenerat. Testantur id rei rusticæ, & plantarum historiam tradentes scriptores omnes, Theophrastusq; præsertim: qui nullibi de naturæ mutationibus his egit, ut non Sisymbrij in Mentam, degenerantis exemplo usus sit: caussamq; mutationis eius in quinto de plantarum caussis longius prosecutus est: docens fieri, ut cum Sisymbrium non excoluerit olitor, nec propriam illi & necessariam culturam reddiderit, altius radices agat, actisq; in altũ omne illuc nutrimentũ conuertat, eoq; destitutas superiores partes infirmiores fieri, & odoris acrimoniã amittere: eaq; amissa, reliqui corporis odorem infirmũ, languidumq;, & Mentæ similem fieri. Eamq; ob caussam, ne id patiat, transferri sæpius Sisymbriũ in disciplina ruris & hortorũ præcipitur. Serpilli figurã & speciem aliquam Sisymbriũ habet: ideo a quibusdam, ut hic ait, Serpillum etiam uocatũ est. Quemadmodũ in similibus fieri solet. Plinius Serpillũ ait syluestrem Sisymbriũ a quibusdam dici. Facit id negligentia, & rerũ ignorantia: cogitq;, cõmutatis ob similitudinẽ inuicem noĩbus, diuersa rerũ genera, graui periculo miscere. Veneris coronã, & herbam Veneream, ob odoris suauitatem, uerisimile est dictum quondã fuisse Sisymbrium. Amorũ enim Dea, amoribus aptas tantũ sibi exigit herbas, quibus coronata in cõmessationibus suis iuuentus, suauiore odoris oblectamento, uoluptates suas cõmendet & augeat. Et hæc de primi, aridisq; & incultis locis nascentis Sisymbrij appellationibus dicta satis sint. Quæ deinde in altero & Sij modo in aquosis nascente a Dioscoride numeratæ fuerunt, ab eodem etiã declarãtur. Ideo enim Cardamine facto a Nasturcio nomine, dictũ quondam Sisymbriũ hoc fuit, quod simile Nasturcio in gustu & sapore sit. Tantaq; est Sisymbrij huius quod Cardaminẽ dicunt, ad Sium similitudo, ut Paulus Aegineta in sexto retulerit, dicere quosdam, Cardaminẽ hanc Sium esse. Nasci hoc ijsdem locis quibus & Sium, a Dioscoride tantũ dicit, in aquosis, scilicet. Idq; genus Plinius etiã descri-

C psisse his uerbis uidetur. Lætissimum nascitur in puteorum parietibus, & circa piscinas, & stagna. Cum tamē hic aliter tradiderit, non circa, sed in aquis eodem quo Sium modo nasci. Non possunt abundantibus rebus, deficientibusq; nominibus priuatim, seorsumq; omnia citari. Generatim necesse est uocari, describiq; multa, unamq; hanc ob causam medica ubiq; materia tam parum certa est, tamq; in antiquis etiam scriptoribus multiplex, & uaria. Nos quod possumus præstamus, immensi operis huius aliquam post nos alijs partem relinquentes.

¶ De altero Sisymbrio. CAP. CXLIII.

καρδαμίνη

ALterum Sisymbrij genus, quod aliqui Cardaminam, alij Sion appellant. Ea herba riguis gaudet, & eisdē in locis quibus Sion prouenit. Quæ ideo nōnullis Cardamina nominatur, φ gustu Cardamū, id est, Nasturciū representet. Folia primū rotunda prodeunt, adulta Erucæ modo findunt̄. Id excalfacit. Vrinas mouet. Crudū estur. Purgat lentigines, cutisq; uitia in facie, noctibus impositū, matutinisq; detractū.

BARBARI COROLL.

SI Symbrium syluestre a quibusdam Thymbræum appellatum, pedali, nō amplius altitudine conspicitur. Huic cognomentum est Cardamine, ut Galeno placet, atq; Dioscoridi.

¶ De Crithmo. CAP. CXLIIII.

κρίθμον
κρίταμον

CRITHmum, seu potius ut aliqui Critamon, fruticosa hærbula est, cubiti altitudinem petens. Nascitur in maritimis, & petrosis, folijs pinguibus, numerosis, albicantibus, ueluti Portulacæ, crassioribus, & longioribus, salso gustu. Flores candidi sunt, & semen ceu Rorismarini, odoratum, molle, rotundum, quod siccatum rumpitur. Habet intus semen ruffum, radices digiti crassitudine, tres, aut quatuor, grati odoris & iucundi. Radix, semen, & folia incocta uino, potu urinæ difficultati, & regio morbo auxiliantur. Menses cient. Estur crudum coctumue in olere. Seruatur etiam in muria.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 27.

CRethmon, Batis latine dicitur: φq; Batis duplex, marina, & hortensiana: quā aliqui Asparagum uocāt gallicum. Liguria Baticulam hodie quoq; appellat. Caulis ei palmū altus Plinio, cubitalis Dioscoridi. Semen feruens, nucleo interiore, qui ut in Rosmarino Cachrys uocetur. De marina potius φ de hortensiana, siue quod idem est, satiua loquitur Plinius, quotiens Crethmon nominat. Proinde alio loco de Bati medicinis, alio de Crethmo differit. Satiuam Batin, & olus Chordum a Columella dictam inuenio. Hanc quia serotinum fit olus, quo modo & Fœnum Chordum, pro eo quod secūdariū est, & augusto mense uellitur, autumaleq; uocatur. Sed & pecus Chordum, & Chordū suem dicimus, ut Græci Opsigonon. Nam Metachœron uitiatus in utero partus suillus uocatur Aristoteli. Hāc rustica Hecale apud Callimachū notat̄ apposuisse. Hippocrates Aethiopicā Batin cōmendat. Est & Batis, siue Batos. inter pisces, quē admodū & Botis. Qūφ sunt qui Botin, pro herba potius φ pro pisce capiant. ut Athenæus inquit. Batin, atq; Baton nostri Raiam appellant. Nam quod Græci Rhinam, ipsi Squatinā uocamus, cuius aridā cutem Hippocrates Ichthyen noīat. Quamq; & instrumentū medicinale, quo partus ex utero præcidit̄, Ichthya dici solet. Raiam certe Theodorus pro Batracho, siue Rana quādoq; uertit: nisi alterutra lingua librarius errauerit. Batis porro piscis in tria genera dirimitur, Baton, Hobaton, & Asterianbatin: & ex Squatina & Raia, natus Rhinobatos.

EX M. VERG. COMM.

QVam Græci Crithmon, a figura seminis, ut credimus dixerunt, Plinius, & alij ubiq; Batim, Columella nunc Batim, nunc olus Chordum, φ sero & appropinquante uindemia condiatur, appellat: ad mare primū, & in littorum petris, quoniā priora satiuis sunt syluestria, & per se nascentia, inuentū: mox in hortis ubiq;, ad quotidianos usus consitā herbam: quam ditiorū, & plæbis mensæ pariter nouerunt. Eam hic paulominus φ cubitali altitudine in

caulem crescere ait: cæteri palmum erigi a terra tantum dixerunt. Quod in Italia, præsertimque in Hortensi uerius uidetur. Non ideo tamen arguendus Dioscorides. Nulla enim in his certa naturæ lex & mensura est. Refertque magnopere in huiuscemodi rerum historia, quibus locis aliquid cōmētetur aliquis: credimusque nos quod hic ait, cubitali fere altitudine esse Batim, sic accipiendum esse, ut maxima omnibus locis hęc eius mensura sit, nec altiorem cubito Batim alicubi inueniri. Estque legitimus hic, et ob naturæ uarietatem necessarius metiendi omnia modus: ut præfinito altero extremo, nec ultra, nec citra id aliquid fieri intelligatur. A

¶ De Coronopo. CAP. CXLV.

Coronopus, aliquibus Ammonos, alijs Astrion, Pœnis Atirsitte, Romanis Cicatrix, alijs Stilago, alijs Sanguinaria dicitur. Oblonga hærbula est per terram repens, fissis folijs. Coquitur in olere. Radicem habet tenuem, adstringentem, quæ in cibo cœliacis facit. Prouenit in semitis, iuxta domicilia, & locis incultis. κορωνόποδος

BARBARI COROLL.

Coronopus, hoc est, Pes cornicis, inter aculeatas a Theophrasto ponitur, spōteque nascentes. Interim & seritur, medicinæ ad usum, Silago, aut Stilago dicitur a nostris, a Gręcis etiam Coronopodion, ut Galeno. Sunt Arabes qui hanc Coruinum uocent. Nec prohibeo, dū res constet, quibus cuique libet uocibus utaē: illud monendi sunt, herbam, quæ mō Pes coruinus ab officinis & herbicidis appellatur, non tam Coronopoda uideri, quam Ranunculi genus, qd Polyanthemon cognominatur: quandoquidem aculeata & oblonga esse Coronopus herba traditur, & aluinis prodesse: Coruinus aūt pes, auis eius, & Ranunculi similitudine conspicitur, plurimis foliorum diuisuris, cuius uel tactu solo pustulæ, ambusti modo corporibus attolluntē, flore aureo, copiosoque: quibus notis, Ranunculum Polyanthemon uocatum conijciunt. Pli. li. 22. ca. 19

EX M. VERG. COMM.

Scripsit de Coronopode hac iampridē multa Leonicenus, uir nost[illegible] ætate dignus, cui multum deferant bonarum literarum cupidi, in cōmentariolo eo quod de Plinij erratis aliquot edidit. Conatusque inter cætera est, quam hic romana appellatione Coronopodis Casiatricem esse dicit, ostendere ab Apuleio Galli crus dictam fuisse: & ex Galli crure ab imperitis græcorū librarijs Caciatricem in hoc scriptore factam esse. Quod si confirmare ego ausim, uaticinari magis quam censere me credam. Nulla enim eius uocis uestigia in hac supersunt. Nec coniectura aliqua in ea se offert, qua quod ignoratur & latet in lucem trahi possit. Illud potius admittendū, quoniam gręci a Cornicis pede eam uocauerunt, uerisimile esse, latinos a Galli crure congruentibus alijs notis, ob similitudinem, nomen illi fecisse: quemadmodū ab aliquibus etiā, non cornicis, sed Coruinus pes hęc ipsa nominatur. Idem præterea eandem a Plinio ait lib. 24. Gramen aculeatū appellari. De quo dubitandum nulli esset, si hic aut aculeatā dixisset Coronopodem, aut qd aculeos indicaret aliqd illi adiecisset. Quam ob caussam, nō sine ratiōe subsistet in Plinio aliqs, audiens inē aculeatas lib. 21. & secūdo Coronopoda ab eo numerari. Nec nos Plinium arguimus, sed uarietatē historię demiramur: dubitamusque, posse eam notā Diosc. deesse. Theophrastus lib. 8. de ea tradidit humi caulescere, quod hic ait per terram sterni: numeratque inter aculeatas, & sponte nascentes. Vulgaris & ubique fere nascens herba hæc est. B

¶ De Cicerbita, seu Soncho. CAP. CXLVI.

Sonchon asperum, aliqui Cichorium uocant, Romani Cicerbitam asperam. Aphri Gathonem. Huius duo genera. Syluestrior magis spinis horret. Alter teneritate quadam mollescit, cibis expetitus, anguloso caule, interdum rubicāte, folijs in ambitu per interualla dissectis. Vtriusque uis refrigerat. Modice adstringit. Vnde æstuanti stomacho, et inflāmationibus illiti prosunt. Succus eorū stomachi rosiones sorbitione mitigat. Lac elicit. In uellere appositus, sedis ac uuluæ collectionibus opitulatur. Tam hærba quam radix illita, uibratis a scorpione ictibus subuenit. Alter Sonchus tenerior, arboris instar, latis constans folijs. Eum qui ra- σόγχος

C mos habet, folia distinguunt. Sed ad eadem pollet.

BARBARI COROLL.

SOnchos, in candidum, nigrumque diuiditur. Lactucæ similes ambo: nisi spinosi essent, caule cubitali, intus cauo, sed qui fractus copioso lacte manet. Sunt qui nigro uesci prohibeāt: qua si faciente morbos. Sonchum Hecale cum Bati supradicta Theseo, apud eundem poetam intulit, non tacendo Euclidis parasiti dicto non insulso, qui Sonchum in cœna copiosam apponenti, senarium ex Euripide poeta protulit, ubi Capaneus inquit.

μισῶ τραπέζασ ὅστισ ἰξορκιῖ τἆγαν.

Aculeatur postquam tenera esse desijt, et adulta facta Sonchos, ut Galenus inquit. Aetius hanc quandoque Dipsacon uocauit. Dioscorides Cicerbitam a Romanis dici prodidit: quod quidem uocabulū in Ethruria hodieque durat. Nunc Romanum uulgus Crispinos, Venetia Lactucinos. Folia ex aceto, saleque manduntur. Esculenta est & radix.

EX M. VERG. COMM.

EStur toto fere anno Sonchos: sed nihil autumno, quo tempore post primas pluuias nouo ortu tenerior frondet. In acetarijs nostris frequētius est. Eam, ut hic etiam testatur, rura nostra, & omnis Ethruria Cicerbitam uocat. Non ideo tamen credimus fuisse hoc eius antiquum nomen. Potuit enim ex non multo tempore Diosco. accreuisse, eo quo a principio diximus modo. Est ubi Crispinus, & ubi Lactucella Sonchos uocetur. Quotque toto orbe gentes sunt, tot fere huiuscemodi herbarum appellatione audiuntur. Nihilque in medicæ materię disciplina periculosius est, quam neglectis rebus, nominum tantum sollicitum esse. Nota omnibus Sonchus est. Certas enim habet notas: & si in scriptoris huius historia omissum uideatur quod precipuum in ea est, cuiusque meminit Plinius, & unde Lactucella a quibusdam dicta fuit. Id autem est lactis liquor, quo fractus caulis eius manat. Potuit a Dioscoride propterea, quod nota uulgo Sonchus sit, ea nota relinqui. Potuit perijsse, ut perierat etiam in caulis descriptione ὑπόκενοσ, quod est,

D inanis & uacuus: quæ uox in cōmuni græcorum lectione nulla est, & ex alijs, in quibus erat, restituta a nobis fuit: præsertim monente id Plinio, qui ait, caule cubitali, anguloso, intus cauo, & qui fractus copioso lacte manet: quæ omnia manifeste Sonchus habet. Inter aculeatas herbas, sed non simpliciter a Theophrasto lib. 6. Sonchus numeratur. Aculeatur enim postquam induruit, & arescere cœperit. Fecerunt ceteri omnes Sonchi duo genera: appellaruntque alij candidam, & nigram: alij asperiorem, & mitiorem: alij edendo, alij non edendo esse dixerunt, eadem rei diuisione et significatione. Vbique enim duo illa nascunt gña. Solus Diosc. tertiū genus Sonchi arborescētis fecit, quod caret Italia. Nec nos hactenus qualis ea sit, & ubi nascat, a quoquam audiuimus.

¶ De Intubo, & Seri. CAP. CXLVII.

σέρισ
κιχώριον
πικρίσ

SAtiuam Serin alij Picrida appellant, Aegyptij Agon, Romani Intubum. Duum generum est. Altera syluestris, quæ Picris, et Cichoriō uocat. Altera latioribus folijs constat. Stomacho quam hortēsia utilior. Quę iterū in duas species digerit. Vna folio latiore pdit, Lactucarū simillima. Altera angustiore ē folio, & gustu amara. Vtraque refrigerat et adstringit. Stomacho utilissima. Aluū sistit cocta, si cū aceto adsumat. Syluestres stomacho meliores. Quādoquidē æstuantē ipsū, et quē imbecillitas uexat, leniūt. Cardiacis per se, aut cum polenta utiliter illinunt. Podagris, et oculorum inflamationibus auxilio sunt. Hærba cum radice illita, percussis a scorpione subuenit. Igni sacro cum polenta medetur. Succus cum cerusa & aceto ualet ad illitus eorum quæ refrigerationem desyderant.

BARBARI COROLL.

SErin satiuam Dioscorides non describit, sed syluestrem dumtaxat. Summa ergo Intuborū genera, Seris, & Cichorium. Seris Lactucæ simillima, Troximon a recentoribus græcis uocatur. Iterum duplex hæc. Satiua, quæ proprie dicitur Seris, minor Cichorio & uenosior. Et Syluestris, melior priore: nigra hæc & æstiua, deterior hyberna, & candidior. Cichorium, siue ut Theophrastus inquit, Cichore, nunquam est satiuum. A latinis Ambugia, & Intubus erraticus, in Aegypto Cichorium nomen habet. Duplicis & hoc naturę. Folio angusto, Chreston, & Pan-

Theophr. lib. 7. cap. 11. & 7.

cration,propter salubritatem uocatū,folio latiore,quod Edypnoida cognominant, & Leonis dens uulgari uoce dicta creditur. Similitudo Intubis tanta cum Lactucis, ut neq; ex eodem genere dici possint, neque item ex alio. Hyemis quidem impatientiores sunt q̃ Lactucæ, uirusq; præferentes,sed caule nō minus grati. De Cichorio Theophrasti uerba subijciemus in Chondrilla: quando & illa species existimatur Intubi a nonnullis. A

EX M. VERG. COMM.

PRima oleris huius,& amplissima diuisio est,in satiuū,& erraticū. Dico aūt Erraticum, qd sponte sua natum,omni humano cultu caruit: qualia in plantis, & disciplina ruris multa fecit natura, feniculū,serpillū,pluraq; alia: a ueteribus latinis sic appellata,q sub nulla olitoris, aut agricolæ lege,libera uagantur & errant. Ideoq; incastigata, satiuis minus speciosa sunt. Quod manifeste in Intybo deprehenditur: cuius a principio unum idemq; genus,hac una ratione,in duas statim distrahitur species: quarū diuersæ penitus notæ sunt. Amarescit em̄ Erraticū, & angustiore folio est. Satiuū ori,& in cibo gratius,latioribusq; folijs. Quod aūt unū idemq; in ambobus seruatur,flos est,& q flores ferunt ramuli: quos natura nobis indulsit,ut esset unde satiuum Intybū facere uolētes,Erraticum cognosceremus. Post primā deinde & amplissimā diuisionem illam,alia rursus,accedente maiore, diligentioreq; cultura,& hominis labore, diuisio facta est: discretumq; satiuū Intybū in Lactucę dulcedine,foliorūq; quātitate & figura simile: & q̄d minus eo sit,& amarulenti saporis. Et hic census Intyborū nostra ætate etiā est,uocatq; Florentinus ager Erraticū & Amarū primū Intybū illud, q̄d græci ab amaritudine Picrida nomināt: gentes aūt aliquę priuatim Cichoriū: a multis quę habet in radice capillamētis, Radiculā. Idemq; huic nomini genus est, quod translatum, terraq; sępius obrutū,candorē teneritudinēq; acquirit,& maiorem amaritudinis partem amittit. Duoq; hæc genera sunt a Diosc. primū numerata. Satiuum deinde illud uno Intybi nomine nunc censetur: etsi corrupta ab Intybo uoce, Ethruria Endiuiam passim appellat. In hoc & maius,et minus est,dulcedinisq;,et amaritudinis discrimen aliquod: quod ut uidetur ex una diligentia & culturę ratione euenit. Prius illud notissimo uersu in Georgicis suis indicauit Maro, cum dixit. Et amaris Intyba fibris. Intelligens em̄ Intybū gñis nomē,ut gręcis Seris est,latinis esse amaritudinem, ut ad[illegible]ertā contraheret speciē, addidit. Secundum illud Galenus dicens, κιχώριον τὸ ῥωμαῖσι λεγόμενον ἰντυϐολάχανον, quod est. Cichorium,quod Romani olus Intybi appellant. Indicauit & Flaccus cum cecinit. me Cichorea, leuesq; Maluæ. & cætera. Est enim Cichorion peregrina græcis etiam uox, quæ omnia hæc Intyborum genera simul indicet. Etsi ab aliquibus ad primum illud & amarum Intybum cōtracta fuerit. Nihil,ut uidetur,in antiquis scriptoribus circa congeneris plantæ huius appellationes certum est. Theophrastus lib. 8. de plantarum historia,Cichoriō appellat syluestre illud genus,quod eodem autore ab amaritudine nomē inuenit. Agit em̄ de herbarum caulibus, aitq;, ὁ δὲ τοῦ κιχώριον μέγας καὶ ἀποφύσεις ἔχων πολλάς, ἔτι δὲ γλίσχρος καὶ δυσδιαίρετος διὸ καὶ δεσμῷ χρῶνται. Quod est,Cichorei autem caulis magnus est,multas habet ueluti brachia agnationes: lentus itidem est, & in frangendo contumax. Quā ob caussam,pro uinculis eo utuntur. Qua descriptione, uidetur amarū & agreste illud significare. Idem paulo post Picridem hoc ipsum appellat. Sæpe etiam in describenda in aliquibus latiore foliorum figura, κιχωρίωδη ea appellat, idest,Cichorio similia,satiuum indicans: hoc enim latiore & lactucino folio est. Paulus Aegineta Romana appellatione usus in primo, ἴντυϐα totum hoc genus uocauit. In sexto deinde satiuum,agresteq;,& amarum uno eodemq; nomine Serim: in secundo postremo Serim satiuū, Intybum agreste. Plinius libro. 19. capite septimo, a Lactuca digressus, satiuum esse Intybum his uerbis declarat. Neq; ex eodem genere possunt dici,neq; ex alio Intybi. Pauloq; post. Est & erraticum Intybum,quod in Aegypto Cichorium uocant. Mox iterum lib. 20. cap. 8. de erratico & satiuo hæc ait. Intybi quoq; non extra remedia sunt. Erraticum apud nos quidam Ambubeiam appellauere: in Aegypto Cichorium uocāt quod syluestre sit: satiuum autem Serim. Columella lib. 2. cap. 18. cum docet, quomodo prata colantur, Primū ne stirpes, aut spinas, &c. atq; alias ante hyemem, alias per autumnum exstirpemus, ut rubos, uirgulta, iuncos: alias uel lamus, ut Intyba, ac solstitiales spinas. Qua descriptione, Intyba indicauit, quæ syluestria sunt. Satiua enim in pratis non inueniuntur. Idem postea li. 9. capite. 13. cum de educandis anseribus agit, Serim satiuam appellat his uerbis. Palustris quoq;, sed herbidus destinetur ager: atq; alia pabula conserantur: ut uitia, trifolium, fœnū græcum, sed præcipue genus Intybi, quod græci appellant Serim. Postremo Palladius in octo'ri mense satiuum Intybū uocat. uerba eius sunt. Mense octobri serenda sunt Intyba, quæ hyemi seruiant. &c. Ex his quæ tam multa & longissime repetita a nobis sunt, colligere facile est, nullam in his, nec græcis, nec latinis certam, per- B

C petuaamq; appellationem esse: sed in græcis Cichorium nunc agreste, nunc satiuum Intybum indicare: Picridem semper agreste, quemadmodum Serim plærumq; satiuum. In latinis Intybum modo satiuum, modo agreste, Ambubeiam autem agreste semper. Nec fore antiquos autores legentibus aliquid utilius, q̃ præcedente rei coniectura, contra q̃ in cæteris fit, non ex uocibus res, sed ex rebus uoces intellexisse. Solus Celsus libro.2.cap.29. de utroq; gñe agens, ad certas uoces in medicina rem contraxisse uidet: satiuumq; Intybũ, syluestre Ambubeiã appellasse. Verba eius sunt. Lẽticula, cui uel Beta, uel Intubus, uel Ambubeia, &c. alterutrũ sumi iubẽs, aut satiuũ q̃d Intybũ, aut agreste q̃d Ambubeiam uocat. Censeremq; ego: q̃m graui periculo in medicina hæc uariant, satiuũ in græcis Serim, in latinis Intybũ: Agreste in græcis Picrida, aut Cichorium, in latinis Ambubeiam semper appellari: ut certa nominũ ratio, certam legentibus rem indicaret: nisi in medicæ materiæ nomenclatura audacior uideri aliq̃bus timerẽ.

De Condrilla. CAP. CXLVIII.

κονδρίλλα

Condrilla, quam aliqui Cichorion, alij Serin appellant, caulem, flores, & folia habet Cichorio similia. Qua ex causa nonnulli syluestris Intubi speciem esse pronunciarunt. Verum tenuior tota est, in cuius ramulis gummi mastices simillimum, tuberculo fabæ inueniri solet. Quod cum myrrha tritum, & linteo appositum instar oliuæ, fœminarũ mẽses trahit. Tusa cũ radicibus tota, adiecto melle, diuiditur in pastillos, qui nitro ammisti uitiligines emaculant. Gummi, inordinatos pilos replicat. Quod item tenera radix efficit, si intincta succo acus, pilis admoueatur. Contra uiperas in uino pota proficit. Succus decoctę in uino, aut per sese potus, aluum sistit. Aliud habetur Condrillæ genus, folium ferens D oblongum, circumrosum, humi sparsum, caulem succo madentẽ lacteo. Radice tenui, rotunda, leui, uegeta, flauescẽte, succosa. Cuius & caulis & folia concoquendi uim habent. Succus incommodos palpebrarum pilos reflectit. Nascitur in lætis, & cultis.

BARBARI COROLL.

The.li.7.ca.7. Plí.li.21.c.15.17

Chondrilla, siue Chondrillon olus est folio Intubi, & propter amaritudinem ingustabili. Succus radici lacteus, copiosus, acer. Caulis fere pedalis, succo manans amaro. Radix Fabę similis, aliquando numerosa. Gumi eius proximum terræ funditur. Herbam mures agrestes a serpentibus læsi, mandunt. In Theophrasto Andryala, in Plinio Chondryala, pro Chondrylla deprauate legitur. Hanc Galenus speciem Seridis unam esse meminit. Germinat post Virgilias. Omnia Intubacea, ut Theophrastus inquit, ineunte uere, caulem, floremq; simul edunt. Cichorium foliatu, & caulibus, & ab radice, unaq; cum emersu ramusculorum flosculus emicat. In caule per partem, ut Heliotroprium usq; in autumnum. Caule magno, surculisq; brachiato pluribus, itemq; ad uinctum quoq; lentis, ut radices: quarum prolixitate contumaciter emoritur. Fert & siliquam, siue folliculũ, et in ea semen per extrema caulium. Intubam auem plęriq; falso intelligunt amari iecoris, non herbam, in Virgilij uersu primo Georgicorum,

Et amaris Intuba fibris.

Quo doctissimus Poęta, ad genus illud Intubi uidetur alludere, quod Picris appellatur. Aetius Picrida pro Cichorio syluestri, quod & Serin dici uult, accepit. Iulius Pollux autor est, appellatione Cichorij ueteribus syluestria olera uenisse dumtaxat: quæ & gracilia, & tenuia cognominabantur. In Ouidio ad cutem probari Seram legimus illo uersu.

Et simul instantis corpora finge Seræ.

Quod autem id genus sit fruticis, non ausim decernere: nisi q̃s ab eo Serã, pro Seride uocatam credat. Nã & Chondrilla, quæ itẽ Seris est, ad illũ usum, ut Diosc. hac parte docet, adhibebat.

EX. M. VERG. COMM.

Intybis congenerem esse Condrillam, argumẽto est ueterum omnium de ea historia, q̃ ab Intybis statim de Condrilla agentes, eam illis coniunxerunt: deincepsq; descripserunt quã natura coniunxerat, & simul docendam esse ob similitudinem monuerat. Plura cęteri omnes q̃ hic de-

ea docuerunt: caule pedali, & amarissimo totam sapore esse: radicem habere numerosam: gummi illud proximum terræ in ea inueniri, & candidum conspici florem: multaq; alia: quæ quoniam in Corollario suo a Barbaro collecta fuerunt, a nobis relinquuntur. Adijciemus hoc solum, tantam esse illi cum Ambubeia, quam diximus agreste Intybum, similitudinem, ut sæpe legentes in campis fallat. Nascitur, ut hic etiam ait, pingui & lutoso solo: quem habitũ una uoce γεώδεσιν χωρίοις felicissime Dioscorides indicauit. γεώδη enim χωρία in re rustica ueteres dixerunt eas agrorum partes, quæ nullos habent terræ mixtos lapides, sed solam terræ profunditatem: ob quam caussam, non dilabentibus per lapidum interualla aquis, lutuosus ager & pinguis fit. Idq; una τοῦ γεώδους uoce Dioscorides monstrauit. Sit autem hoc, an secus quod Barbarus uertit, nasci in terrosis, aliorum iudicium sit. Nos rem primum, mox uocis rationem secuti, & pinguibus lutuosisq; locis nasci eam diximus. A

¶ De Cucurbita. CAP. CXLIX.

CVcurbita esui apta. Cruda illitu tumores & abscessus mitigat. κολοκύνθα. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam syriasin uocant, in sincipite illinuntur. Oculorum inflammationes, podagrasque refrigerant. Succus e ramentis tusis per se, aut cum rosaceo infusus, aurium doloribus auxiliatur. Adustiones cutis illitu adiuuat. Totius feruefactæ & expressæ succus, cum melle exiguo & nitro potus, aluum leniter resoluit. Vinum in cucurbitam recentem excauatam infusum, si mistum sub diuo teneatur, potu aluum leuigabit.

BARBARI COROLL.

CVcurbitam satiuam Colocynthen græci uocant. Syluestrem, Colocynthida. Erumpit satiua, post quintum, sextum, septimumue diem. Cucurbitæ multa genera. Satiuum, & Colocynthis, ut prædiximus. Tertium Somphos cognominata: quia sit inanis, digitali crassitudine, non nisi in saxosis nascens. Cucurbitam marinam nonnulli putant. Satiuæ fastigia duo. Prima, Camerarium in tecta scandens, leni umbra testudines & pergulas operiens. Plebeium humi reptat flagellis. In priore, mire tenui pediculo libratur pondus imobile: auræ. Crescit qua cogitur forma in uaginas uiriles coniecta, postq; defloruit: plerumq; & draconis intorti figura: libertate uero pensili concessa, iam uisa est nouem pedum longitudinis. Cortex uiridi tener deraditur cibis, quemadmodũ & primus quoq; caulis. Ipsæ quo longiores tenuioresq; sunt, eo gratiores, & ob id salubriores, quæ pendendo creuere; minimumq; seminis tales habent. Chrysippus unus omnium damnabat eas in cibis, cum tamen adagiũ illud celebre iam esset. κολοκυνθίδος ὑγιέστερος, hoc est, saniorem esse q̃ Cucurbita. Siccantur fumo Cucurbitę hortensiorum seminibus condendis, rusticæ supellectili, Alexandrinæ maxime. Iam & in balnearum usum uenere, urceorum uice, multo etiam prius cadorum ad uina condendã. The.li.7.cã.4. Pli.li.19. ca. 5. B

EX M. VERG. COMM.

OVotidianus, sed uulgaris usq; dum lignescat, cibus Cucurbita est, quibus nascitur locis omnibus pariter nota: nihil ideo longius de ea repetendum. Quod in medicina nouisse inutile non sit, ex grecorum placitis, quod infantium Syriasis sit, breuiter dicemus. Cuius mali appellatione Romani caruerunt. Et si Plinius ardores capitis id lib. 20. capite. 3. appellauerit. De Syriasi autem hac græcorum medici, presertimq; Paulus Aegineta his uerbis docuerũt. Inflammatio partium circa cerebrum, membranasq; eius, in infãtibus Syriasis est. Concauum fit in ea sinciput. Concaui itidem cum pallore oculi. Accedit etiam totius corporis siccitas. Succurrit huic malo, impositus sincipiti cum rosaceo uitellus oui: sic tamen, ut continua mutatione renouetur. Oportet eodem loco etiam imponere herbæ quam Heliotropiũ greci, latini Solarem dicunt, folia, cucurbitæ ramenta, cucumeris, quem Peponem uocant, adiacentem carni cutem, aut hortensis solani cum rosaceo succum. Græci dulcem, & quæ edendo est Cucurbitam fœminino genere in secunda declinatione κολοκύνθαν dixerunt: medicam uero & amarã, de qua suo loco longius agetur in quinto, & ab hac diminuta appellatione κολοκυνθίδα. Est & illud animaduertendum, in dulci Cucurbita ex duplici genere duplex etiam nomen esse. Rotundæ, & in globum tumenti, q̃ Cucumeri similis sit σικύα. Tereti & in longitudinem extensæ, κολοκύνθα. Latini utramq; eodem Cucurbitæ nomine appellauerunt.

C

¶ De Cucumere satiuo. CAP. CL.

σίκυς

SATIVVS Cucumis aluo & stomacho perquã utilis habetur. Refrigerat, qui corruptionem non sentit. Vesicæ prodest. Olfactu reuocat, quos animus liquerit. Semen modice urinam mouet. Cum lacte, aut passo, uesicæ exulcerationibus subuenit. Illita cum uino folia, morsus canum sanant, & epinyctidas cum melle.

BARBARI COROLL.

Pli.li.19. ca.5. lib. [illegible] ca.1. Theophr. [illegible] lib.7. cap.4.

CVcumis a curuitate, ut placet Varroni. Græce Sicys, & attico more Sicyos uocat, & Sicydiõ a Phrynicho poeta, & cucumeraria Sycélata. Cucumerem Heraclides Tarentinus Hedygeon uocauit. Quinto, sexto, septimoue die emicat, sed omnino celerius q̃ Cucurbita. Radice breui, ut Pepo. Dulciores fiunt, maceratis aqua, lacteue seminibus. Tres satiui differẽtię Theophrasto sunt, Laconici, Scytalij, Boetij. Laconici rigantur; nõ gaudent aqua reliqui. Adiecit ijs Euthydemus quos Dracontias uocauit. Tanta porro naturę cognatio est inter Cucumeres, Pepones, Melopepones, Cucurbitas, ut sępenumero & ꝓprietates & nomina latini, gręciq; cõfundant. Ipsum quoq; instrumentũ Cucurbitulã gręci a Cucumere cognominãt, Sicyã uocando. Quanq̃ non desunt q Sicyam hoc intelligant, q̃d uulgo Anguriũ, et Palęstinus Melo dicit. Athenęus certe Sicyã ucteres ꝓ Cucurbita uocare solitos affirmat. Atq; ita & Nicandrũ poetã uti Georgicorũ uolumine. 2. Apud Gręcos certe Cucumeris appellatiõe, Pepones q̃q; ueniũt. Demetrius Ixion, Sicyos dici uoluit, ἀπὸ τοῦ σεύεσθαι καὶ κίειν. qa uenerẽ cieant: q̃d tñ cõtra multi sentiunt. De Cucumere ꝓuerbiũ Gręci celebrãt illo uersu. σίκυαν τρωγοῦσα γυνὴ τὴν χλαῖναν ὑφαινε. ut mulier uidelicet texẽdo Cucumerẽ manducet. Fortasse, q̃m textrices, ut Aristoteli placet, impudicę sunt magna ex parte. Cęterũ cartilaginei oĩa ea gñis sunt, crescũt quacũq; libeat effigie. Virides Italię Cucumeres & q̃ minimi sunt, inquit Plinius, prouincijs q̃ maximi. Citrinos, nigrosq; ꝓbant. Copiosissimi Aphricę, ac grandissimi Moesię. Aquas ita diligunt, ut ad eas modi

D

ce distantes, etiã dissecti ãrrepant. Oleum odere mire, ita ut in hamos curuent, ne attingant. Inuenti et sine seminibus sunt, macerato uidelicet semine farina cuiusdã herbę, quam Culicem appellant. Citrinos Cucumeres intelligũt, qui uulgo Citreoli a colore Citri nominant, maiores multo uulgaribus, nec striati, q iam & in Italia passim nascunt. Particulatim floret Cucumis, sibi ipse superflorescens, et ficciores locos patit. Candida lanugine obductus, magisq; dũ crescit. Seruatur in muria usq; ad alios fere prouentus, & uiridis quoq; in sabulo locis opacis, fœno sicco operiente. Cucumeres in fistula, ut est apud Hippocratem, dimisso flore, mira longitudine, quasi anguina specie proueniũt. Quãq; anguinus Cucumis, idem uidetur esse qui Syluestris, multo infra magnitudinẽ Satiui, Erraticus, & Angueus Columellæ appellatus, a Satiuo penitus differens, uix, ut solo aspectu gentilis ei appareat. Serotinũ æstate germen, & flos, gaudetq; frigidis. Cucumim nasci præcipuum in Arabia, mox Cyrenis tradunt. Alij in Arcadia, similem Heliotropio, cuius inter folia & ramos proueniret semen, magnitudine nucis iuglandis. Esse autem ad speciem Scorpionis, cauda reflexa, candida: propter quod aliqui Cucumim Scorpioniũ uocarunt. Decoctionẽ Sylustris sparsã mures non attingũt, cicimes ea necant. Cucumis syluestris Elaterium quoq; dicitur, quemadmodum ex ipso succus. Vinum & inde fit Phthorium uocatum, ut post liquebit. Herbam Culicem, cuius hoc capite meminimus, a Theophrasto Conopa uocari censeam, nec ne, quoniam & Cynopa scriptum est maiori parte, nõ dixerim. Theodorus Canis oculum, & Canuram conuertit, quasi Cynopa, non Canopa probauerit. Olus est hoc Theophrastus inquit, primisq; post æquinoctium imbribus germinat, & inter spicatas herbas ponitur, a Plinio quoque duobus locis dictum, ut in castigatione Pliniana demonstrauimus.

¶ De Pepone. CAP. CLI.

πέπων

PEponis caro in cibis, urinam cit. Inflammationes oculorum illita sedat. Ramenta eius contra adustionem infantium, quam Syriasin uocant, sincipiti imponuntur. Fronti admota, oculorum fluctiones auertunt. Succus cum semine, adiecta farina, siccatus in sole cogitur in smegmata, quæ faciem repurgãt, & nitorẽ afferunt. Radix sicca, & ex

hydromelite pota drachmæ pondere, uomitionē mouet. Si quisq́ mode- A
rate secundā cœnā uomere cupiat, geminis obolis sit contētus. Sanat quo
q́ illita cū melle, ulcera concreta in modū faui, quæ Cæria uocant.

BARBARI COROLL.

PEpo, a Græcis Pepon, a Theophrasto Sicyos, & Persicyos quandoq́ dictus, a Polluce Spermatias. Cucumerum generi contribuitur. Siquidem cum magnitudine excessere, uocantur Pepones. Particulatim floret, ut Faba. Sunt qui & Melopepones dicūtur, in Campania primum reperti, effigie mali cotonei, a quo & nomen fortuito natum ibi, mox semine ex illo genus factum. Non pendent hi, sed rotundantur humi, figura & odore præstantissimi, ubi maturuere. Qzq́ non pendentes statim a pediculo recedunt. Lusitani Regis Liburnicæ inter alia meridianæ illius nauigationis miracula, Melones in Aethiopia nobilissimos haberi prædicāt, quorum odorem Elephantes, sagacissimi olfactus animal, de longinquo sentiant, aduolantesq́, cucumeraria tota depopulentur ac proterant. Illud propter iactatam a medicis controuersiā præterire nolo, Auctores esse Græcos aliquos, qui præcipiant, post Pepones, Melopeponesq́ uinum bibendum ijs, qui pituitosi fuerint, biliosis uero acida edenda.

De Lactucis. CAP. CLII.

LActucæ satiuæ, quibus natura refrigeratrix inest, stomacho gra- θρίδαξ
tæ habentur. Somnū conciliant. Aluum emolliunt. Lac euocant.
Verum decoctæ magis alunt. Stomachicis illotas esse prodest. Epotum
semen, assiduas libidinum imaginationes in somno, compescit. Et Ve-
neri refragatur. Frequentiores tamen in cibo, claritati oculorū officiunt.
Muria condiuntur. Cum in caulem exierunt, uim quandam nanciscun- B
tur, succo, aut lacti syluestris Lactucæ similem.

BARBARI COROLL.

LActuca, Lactucula, & Lactecula, sicut apud Grçcos Thridax, & Thridacina dicitur, & uulgo Myrulon, caulem primo blandum, processu spinulis inhorrentem habet: die quarto aut quinto emergit. Suauior reciso caule regerminat. Semen lanugine occulitur. Ex ijs candida tenerior & dulcior. Lactucæ Græci tria monstrauere genera. Vnum lati caulis, adeo, ut olitoria ex ijs hostiola factitari prodiderint Theophrastus & Plinius. Foliumq́ ijs paulo maius herbaceo, & angustissimum, ut alibi consumpto incremento. Alterum rotundi caulis. Tertium a gente cognomento Laconicum, sessile, folio Scolymi, rectum, amplumq́, nec brachiatum a caulibus. Alij distinguunt in nigras, rubentes, candidas, ratione satus colores uariante. Primas Ianuario, secundas Aprili, tertias Martio serentes. Quidam fastigia quinq́ faciunt. Purpureas & crispas, utranq́ Cecilianam uocantes. Tertium Cappadoces. Quartum Græcas. Longiora his folia, caulesq́ lati, præterea longi & angusti, Intubis similes. Quintum genus Picris, amaritudine insignis. Vnde nomē. Alij Crispā, Fuscam, Cappadocem, Tartesiacam, & Cypriā, ut Columella. Cappadoci pexum, densum, pallidūq́ folium. Tartesiacæ, siue Beticæ, candidū, crispissimū. Cypriæ, siue Paphiæ rubicundū ex candido, tenerrimū ac leue. Alij distinxere Atram, quæ Meconis, & Meconitis dicat, a lacte papaueris simili, maxime soporifero, q̄d apud antiquos Italiæ solū genus earū fuit: & ob id Lactucis nomen inditū. Purpuream, siue fuscam, maxime radicis, quā uocant Cecilianā, a Cecilio Metello dictam. Rotundā minimæ, sed latis folijs, Artylida nominatā, siue ut Græca fides habet, quæ & a mulieribus ita uocari scribit, Astylida. Et Eunuchion a Pythagora, hoc est, Spadoniā, quia hæc maxime refragetur Veneri. Candorē lacteum contingere putant arte, atq́ cura, sed ijs dumtaxat quibus semen album est. Candida Lactuca maxime hyemem tolerat. Irrepsit & satiuis alia, ut Plinius inquit, admodum probata, quæ Cecilia uocatur, a supradicta Ceciliana, quæ purpurea est differens, folio Cappadociæ, nisi crispū, latiusq́ esset. De Caprina, & alijs agrestibus, in Lactuca dicemus syluestri, & uno eodemq́ pede quemadmodū Lactuca, Ocimū, Apium, Eruca, & omnino genera olerum diuersa proueniant, Græcus auctor Didymus, memoriæ scriptū reliquit, Cyprij Lactucam Brenthisitin uocabant. Sunt & Brenthiæ quædam radiculæ, quibus mulieres genas rubificent, quas nonnulli Fucum, aut Anchusam interpretantur.

Theophra. libro 7. cap. 5. Pli. li. 20. ca. 7.

EX M. VERG. COMM.

C NObis in tam noto, tamq; utili olere suspecta capitis huius tanta breuitas est. Inclinatq; animus, desyderari posse in eo multa ex his quæ Plinius, Galenus, Paulus Aegineta, pluresq; alij docuerunt, præsertimq; Serapion: qui in collectis a scriptore hoc, abscessibus, & sacris ignibus mederi hoc olus ait: quæ hominis mala in hoc scriptore modo nulla sunt. Accedunt suspitioni huic nostræ etiam argumenta alia. Primum, q in seminis medicina nihil hoc loco legitur, prodesse scorpionum ictibus, & Cenchri morsibus. Quorum alterum Plinius, alterum hic ipse in extremo opere, capite de Cenchri morsu indicauerunt. Verisimileq; est, ut in cæteris ab eo factum fuit, ad eius periculi remedium ex hoc olere semen etiam accipiendum fuisse. Mox quod plurali numero, non procul a fine legitur, continuũ Lactucarum cibum claritati oculorũ officere, deesse aliquid ostendit. quoniã singulari numero semper antea de satiua Lactuca egerat: quod inconcinnũ simul, & hoc scriptore indignũ est: credimusq; nos, nihil dicendum huiuscemodi ab eo fuisse, nisi prius aliorum scriptorũ exemplo, de tam multis satiuæ Lactucæ generibus egisset. Quo fit, ut suspicemur deesse huic capiti aliquid, præsertimq; Lactucarũ censum, & nomenclaturã aliquam: quam negligentes in exscribendo antiqui librarij, mutilum nobis hoc caput reliquerunt. Eamq; ob caussam nos locum uitij nota signauimus. Poterit tamen qui plura Lactucæ genera, nomina, & bonitates noscere uoluerit, ex Columella, Plinio, alijsq; multis ea audire, & conditurae earum antiquam rationem intelligere.

De Lactuca syluestri. CAP. CLIII.

ἀγρία θρίδαξ

SYluestris Lactuca, quam Magi sanguinem Titani, Zoroastres Phe rombion, Romani Lactucam syluestrem appellant, Satiuæ similis est, sed longior caulis, & candidiora folia, graciliora, & asperiora. Amaro gustu est, & uiribus aliquantum papaueri similis. Vnde lacteum eius succum aliqui meconio permiscuerunt. Aquam per aluum elicit, potus

D in aceto mulso succus ad duos obolos. Argema, caliginemq; repurgat. Contra adustiones efficaciter illinitur, cum lacte mulierum. In summa, somnum allicit. Doloris leuamentum præstat. Menses trahit. Contra scorpionum & phalangiorum ictus bibitur. Semen non aliter q̃ satiuæ, libidinum imaginationes in somno amolitur, ac Venerem arcet. Succus ad eadem ualet, sed uiribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lac eius, antea, ut in alijs liquaminibus moris est, insolatum.

BARBARI COROLL.

LActuca syluestris, radice breuior, & multicaulior q̃ satiua est, sponte nascens in aruis, folio pusillo, & ubi consummatum est, aculeato: caule candidiore, a lacte copiosissimo acri medicatoq;, quod carpitur per messes, scapo inciso, præclarum ad multa. Syluestris Lactucæ plura genera. Esopon, de qua hic agitur. Secundũ Caprinæ, qua pisces necantur, Marinam Cornelius appellat, de qua inter Titymallos sermo est. Tertiũ in syluis proueniens, Isatis uocatur. Quod & duplex est, Satiuum, & Syluaticũ, ut suo constabit loco. Quartum Hieracium, rotundo folio: quemadmodum post liquebit. Communes notæ Syluestrium, candor caulis, interdum cubitali longitudine. Thyrso & folijs scabricia. Succus omnibus candidus.

De Gingidio. CAP. CLIIII.

γιγγίδιον
λεπίδιον

GIngidiũ aliqui Lepidion, Romani Bisacutũ, Aegyptij Dorysastrũ, Syri Adoriũ, Aphri Tiricta appellãt. In Syria & Cilicia plærũq; nascit. Hærbula syluestri Pastinacæ similis, tenuior, & amarior, radice parua, candicãte, subamara. Olus hoc crudũ, coctũ, cõditũue estur magna stomachi utilitate. Vrinã cit. Decoctũ ex uino potũ, uesicę prodest.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 15. GIngidium Syria in hortis operosissima. Vnde natum est adagium, Multa Syrorum olera:

Simillimam Staphylino, & Scandici herbam ferit, non differenda recentium medicorum imperitia, Gingidium pro Fumaria, siue Capno accipientium. A

EX M. VERG. COMM.

PEregrinũ Græciæ & Italiæ, si Plinio, & Dioscoridi credimus, Gingidiũ quondã fuit. Ille in Syria, hic in Cilicia & Syria nasci & seri dixerũt. Quo minus mireť aliquis, ignorari nostra ætate, quodnã olus Gingidiũ sit. Cognouit tamen id utraq; gens: descripsitq; Plinius. 20. uolumine, capite quinto omnẽ eius figuram & usum. Paulus Aegineta libro. 1. capite de oleribus post Ocimum, Sinapin, Nasturcium, Vrticam, multaq; alia quæ acrimoniã habent.

De Scandice. CAP. CLV.

SCandix, quam Romani hærbam Scanariam, aut Aculam nominant, syluestre olus est, amarum, subacre. Quod crudum, coctum ue manditur. Stomacho & uentri utile. Decoctum in potu, uesicæ renibus & iocineri confert. σκάνδιξ

SBARBARI COROLL.

SCandix olus est syluestre, ut in Brassica notauimus, Plauto quoq; dictum. Hanc Aristophanes Euripidi poetæ obijcit ioculariter, matrẽ eius ne olus quidem legitimũ uenditasse, sed Scandicem. Vnde uerbum σκανδικίζειν, pro eo, quod est, εὐριπιδίζειν confictum, hoc est, ad imitationem Euripidis aliquid aut dicere, aut facere. Eademq; erat, ut Theophrastus ait, Enthusticon, siue ut Athenæus & Plinius, Anthriscon, si tenuiora folia, odorationaq; haberet. Et Iasione olus est syluestre, repens in terra, cũ lacte multo, florem fert candidũ. Conciliũ uocant, singulari folio, sed ut descriptio tamẽ, & quasi rudimẽtũ multorũ in ipso appareat. Theophrastus autor. Plinius, Foliũ inquit unũ habet Iasione, sed ita implicatũ, ut plura uideanť. Huius flos, ut Theophrasti uerbis utar, conceptaculo auersa parte nõ indiget, sed postrema eius exeunt in angulos, qualis fere oleagineus aspiciť. Stimulat hæc herba coitũ, lactis ubertatẽ præstat, phthisicis pdest: infantiũ illita capiti, nutrit capillũ. In Plinio tamẽ pro Iasione, Lassiria deprauatũ erat, duobus locis. Differt Scandix a Sandice: q Scandix herba est, Sandix metallica. Scandix aliť non describiť, q̃ q olus est syluestre, gustu acri, subamaroq;, folijs Anthrisci, sed maioribus, & minus odoratis. In exẽplari græco Dioscoridis, adpictã uidi Scandicem, feniculi folio fere cum corniculis, in summo floribus luteis, siue albis. Hac ipsa specie in syluis quoq; uisiť, frutice odorato, flore candido. Paulus, Aetius, & si recte memini, Galenus, simile Gingidio fecere Scandicẽ. Plí. li. 21. ca. 15. B

EX M. VERG. COMM.

HAec est Scandix illa quæ toties Athenis in theatro plausum & risum excitauit: cum in Comœdia lepidissimi poetæ, Dicæopolis ex agro in urbem profectus, rudis homo, ab Euripide eam humiliter poetæ supplicans peteret, σκάνδικά μοι δὸς μητρόθεν δεδεγμένος. Nouerant enim omnes uulgare & uile olus: meminerantq; poetæ, illius matrem quotidie in urbem uenientem, uendito eo olere, filium in summa paupertate theatro & spectaculis educasse. Nec antiquę hominis paupertati illudentes, sed ad uirtutem in angusta re studium & occasionem admirantes, totis subsellijs audito uersiculo illo exultabant. Nota tunc omnibus Scandix erat, uulgare, & sponte sua nascens, locis plærunq; incultis olus, plæbis cibus, & quotidianum pulmentum & acetariũ, quo ad sanitatẽ magis q̃ quæsitis toto mari & orbe obsonijs proficerent. Vires eñ illi sunt siccandi in extremo ordine, calefaciendi uero in secũdo, aut incipiente tertio. Sed quod utilissimum in ea est, urinam ciere, & renes egregie laxare, testati ueteres Græci sunt: utiturq; ad eas difficultates sæpissime Paulus Aegineta: iubetq; in primo, si non iuste quotidie purgetur aliquis, Scandice, Apio, Asparago, similibusq; alijs sollicitandam esse urinam. Plinius etiam 22. capite eiusdem numeri, multis Scandicem prosequitur laudibus: peculiaremq; illi laudem tribuit, q uenere fatigato corpori succurrit, marcescentesq; senio iam coitus excitat. Quo magis mirũ, in tanta morũ ruina & labe, in nullo honore esse herbã, neq; ab Herbarijs nostris cognosci. Græci nunc etiã Scandicem appellãt, nihilq; in eorũ gente notius, sed non congruentẽ antiquorũ notis ostendũt. Quã eñ illi Scandicẽ modo appellãt, latiore, & quasi Betę folio est. Antiquiores aũt, ut in re nota sit, nullas eius certas notas tradiderũt. Verũtamen, ut ex multis conijcere licet, tenui, & q̃si capillato folio est. Plinius li. 21. cap. 15. inter sponte nascentes numerauit: coniũxitq; illi, ut uerisimile est, cõgeneres plures alias, quę oẽs tenui folio & capillaceo sunt: pſertimq; Caucalim, & Tragopogona: q̃ a capillamẽtis, q̃ pro folijs habet, Coma dicta a Græcis est. Ob quã causam non ab re penitus fuerit, similem in foliorũ figura illis credere.

C καυκαλίς

De Gallinaceo pede, seu Caucalide. CAP. CLVI.

CAucalis, quam alij Caucum, alij syluestre Daucum, alij Myitin, Democritus Brion, Romani Pedem gallinaceum, aut Pedem pulli, Aegyptij Seselin uocant, cauliculo est dodrantali, aut maiore, hirsuto, folijs Apio similibus, feniculi modo per extrema multifidis, hispidisq;, candida in cacumine umbella, suauiter olente. Crudum, coctumue olus estur. Vrinam mouet.

BARBARI COROLL.

CAucalis, olus est flore candido. Syluestris Daucus, ut Galenus inquit, a pluribus uocata, propter similitudinem & gustus & uirium.

EX M. VERG. COMM.

GEnus herbarũ lib. 8. de Plantarũ historia facit Theophrastus, quod ἀρουραῖον uocat, id est, in aruis sponte sua nascẽs: statimq; in eo Caucalidem hanc numerat, nullis alijs adiectis notis. Nec parũ, si quis rem iuste æstimet, fuerit, tam certe, a tam graui auctore, Caucalidis natale solum, & ubi quærenda sit, audisse. Id enim additũ his quæ hic scriptor, Galenus, & alij tradiderunt, facillimã eius inuentionẽ nobis efficiet. Nota em̃ omnibus Apij folia, quibus similia Caucalis sua habet. Altitudinẽ deinde, hirsutam lanuginẽ, in summo incisa folia, & candidi floris umbellã oculus deprehendet: inuenietq; Dauco tam similem herbam, ut aut syluestris Daucus sit, aut rudimentũ naturæ Daucum facere condiscentis. Qualis aũt Daucus uterq; sit, in eo certius cognoscetur. Nullibi non Caucalis nascit: præsertimq; in noualibus, anteq̃ noua aratione renouent. Galenus Dauco Caucalidem sapore & uiribus similem ait. Hic tamen, ex similitudine figuræ, ab aliquibus agrestem Daucum potius appellari ait. Habet em̃ & hæc, & Daucus folia incisuris diuisa. Habent ambo etiã candidi floris umbellã. Dico autẽ umbellam græcorũ exemplo, qui σκιάδιον ab umbra appellant, in aliquibus plantis floris ueluti pedamentũ, in plures

D diuisum longiores pediculos, qui singuli florem sustinent, & in orbem circumactum. Qua floris figura feniculum, anisum, sambucus, pluraq; alia sunt. Quod quoniã umbellæ, qua solem a uultu mulieres arcent, forma est, ob latitudinem circinationẽq; suam, ideo Græci primũ eam floris formã σκιάδιον, mox Græcos imitati latini, Vmbellã dixerũt. Quę uox huic scriptori multa est. Caucalidis huius Nicander etiã in theriacis suis meminit. Retulitq; Chrisippus antiquissimus scriptor, in secũdo de oleribus, habere Caucalidem in gustu salsuginem aliquã: quod nec sensus, nec ex ueteribus alij indicant. Longe plura q̃ hic in medicina Plinius Caucalidi tribuit: quæ poterunt uolentes in eo legere. 22. uolumine, eiusdem numeri capite.

εὔζωμον

De Eruca. CAP. CLVII.

EVzomon, Romani Erucam uocant, Aegyptij Ethericem, Pœni Asuric. Cruda Eruca uenerem largiore cibo concitat. Semen eodem effectu prodest. Vrinam cit. Aluo perq; cõmodata. Semine ad condimenta utuntur, quod uti in longum tempus asseruetur, adiecto lacte, aut aceto, digerunt in pastillos. Gignitur etiamnum syluestris Eruca, maxime in Iberia, quæ occidentem spectat. Cuius semine pro Sinapi incolæ utuntur. Vrinam uehementius pellit, multo satiua acrior.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 6. 8. 10. li. 20. ca. 13. ERuca, Euzomos græce dicta, quoniam cõmendet iura. Concitat hæc morantem, ut poeta inquit, Venerem, frigorum contemptrix. Idcirco iungitur Lactucę in cibis, ut contrarię duarum naturæ temperamentum afferant. Nemo ignorat florem Erucæ candidum, multas in folio diuisuras esse.

ὤκιμον

De Ocimo. CAP. CLVIII.

OCimum uulgo cognitum. Id copiosiore cibo oculorum aciem hebetat. Aluum mollit. Spiritum mouet. Vrinam pellit. Lac euo-

cat. Aegre tamen conficitur. Illitum cum polline polentæ, aceto & rosaceo, pulmonum inflammationibus auxilio est. Draconis marini, & scorpionis ictibus per se prodest, & cum uino Chio oculorū doloribus. Succus, uisus caliginem abstergit. Destillationes exiccat. Semen potū conuenit insanientibus, difficili urinæ, inflatisq;. Naribus haustum, subinde mouet sternutamenta. Quod idem hærba efficit. Sed oculos premi necessum est, cum sternutamentum urget. Sunt qui in cibis abdicandum censeant. Quandoquidem manducatum, & in sole positum, uermiculos gignat. Aphri autem adijciunt, si feriantur a scorpione, qui Ocimum ederit, nullo conflictari dolore. A

O BARBARI COROLL.

Ocimum prorumpit e terra celerrime, floret particulatim, contra q̃ olus: cæterum, primo parte inferiore, demum superiore: quo fit ut diutius quoq; floreat. Quemadmodum Faba, & Heliotropium. Radix una descendit in altitudinem crassa, & admodum lignosa. Cæteræ a lateribus exiles ac prolixæ. Semini cortex obducitur. Vni Ocimo aqua datur meridie: cum cætera matutinis rigentur. Feruenti quoq; aqua sparsum, maturius prouenire dicitur. Sub canem exalbescit. Differre uidetur Ocymum ab Ocimo, q Ocymum pabuli & farraginis quoddam genus est uocatum: ab ocys uerbo, quod ualet cito, ut Varroni placet: siue ab eo quod citat aluum bubus, & ideo ijs datur, ut purgentur. Pabularium, & Catoni erat Ocymum, sed sistebat eo bubus aluum. Id erat e segete uiridi desecta anteq̃ gelaret. Quāq̃ manibus carpendum, non falcula secandum, ut renascatur ocymum, Cato præcipit. Sura Manilius, aliter interpretatur, & tradit Fabæ modios decem, uitiæ duos, tantundem & Eruiliæ in iugerum: melius & auena Græca, cui non cadit semen, addita misceri, & autumno Boum caussa seri solitos, hoc apud antiquos Ocymum uocatum. De Ocimo sunt, qui scribant capras id aspernari, & insaniam facere. Tritum si operiatur lapide, Scorpionem gigni. Manipulo eius cum cancris decem marinis, uel fluuiatilibus trito, conuenire ad eum Scorpiones a proximo omnes. In cibo pediculos facere. Capras id esitare, alij uolunt. Habetur & syluestre Ocimum, quod aliud est q̃ Acinos. Q̃q̃ Acinos, quemadmodum & Ocimoides a Romanis Ocimastrum uocari Dioscorides existimat. Illud monendi sumus, de syluestri Ocimo nihil scripsisse Dioscoridem, de Ocimoide nihil Plinium. Martialis de Ocimo scripsisse rem miram dicitur: q modo purpureos, modo albos, modo roseos flores pariat. & si ex eo semine frequenter satum sit, nunc in Serpyllum, nunc in Sisymbrium abire solitum. Recentiores Græci, qui de Rustica re scripserunt, Basilicon, & Misodulon appellant Ocimum: tantamq; cum eo fœminę discordiam inesse prædicant, ut si pultario subiectum sit, nec mulier id sciat, futurum, ut nunq̃ cibo manus admoliatur, priusq̃ subductum fuerit: ut fortasse huc alluserit Persius poëta illo uersu.

Pli. li. 20. ca. 12.

B

Dum ne deterius sapiat Panutia baucis,
Cum bene discincto cantauerit Ocima uernæ:

Pro, excantauerit, hoc est, cantando excluserit. Nam & Varro, Plautusq;, ut ait Nonius, Excantare usurpant pro excludere. Meretriculam quandam Corinthi Ocimum uocatam legimus in comœdijs: sicut aliam Abrotonum: quo & Themistoclis mater fuit nomine. Q̃q̃ sunt qui Euterpem uocatam scribant, & aliam Thryallidem, & aliam Sisymbrium: & aliam Meconidem, & aliam Herpyllidem, & aliam Myrrinem.

EX M. VERG. COMM.

Est Ocimo quemadmodū & plærisq; alijs, in ruris & hortorū disciplina, eadem quæ uirtutis humanæ fortuna & ratio. Maleficio enim & iniurijs meliorescit. Vtq; illa infortunio aliquo obruta, aut a Principibus neglecta, maleue habita, nihil ex suo censu amittit, sed quod in ferro, metallisq; alijs fit, longo attritu subinde magis nitet, & speciosior plerunq; emergit: Sic etiā non dissimili ratione Asparagus lætior in census prouenit. Gaudet calcari, & atteri pede Crocus, pereundoq; lætior prouenit. Crispum nunq̃ in hortis fiet Apium, nisi cum est natū incrementū eius, superuoluto cylindro coërceat olitor. Rutā dum conseritur, maledictis prosequuntur qui adsunt: nec aliter maiore bonitate nasci id olus antiquitas credidit. Ex hoc genere Oci-

C mum est: gaudetq; & ipsum cum obrutũ terra semen est, paucicula, uel cylindro diligenter inculcari. Nam si terrã suspensam reliquerit olitor, facillime totũ corrumpitur & perit. Quodq; uix credat aliquis, feruenti aqua consperfum, celerius etiam prouenit.

¶ De Orobanche. CAP. CLIX.

ὀροβάγχη

OROBANCHEN, alij Cynomorion appellant, a similitudine canini genitalis, Cyprij Tyrsinen, communiter Lycon. Cauliculus est sesquipedalis, & interdum maior, subruber, hirsutus, tener, folio pingui, flore luteo, aut candicante, radice digiti crassitudine, & cum ariditate flaccescit caulis, fistulosa. Hanc inter legumina nasci constat, & ea strangulare. Vnde Orobanche sibi cognomentum usurpauit. Estur, ut olus cruda, & in patinis Asparagi modo decocta. Legumentis addita, coctionem accelerare creditur.

BARBARI COROLL.

OROBANCHE Cynomorion quoq; appellatur, a similitudine Canini genitalis. Enecat & Cicer, circumuoluendo se ut Eruo. Vnde nomen Orobanche. Dicitur a recenti Græcia & Ospriolcon, & Leonteos botane, hoc est, Herba leonina.

EX M. VERG. COMM.

EX maleficio nomen Orobanchę fecit antiquitas. Et quoniã fruges, legumina, Eruũq; præsertim circũligando se enecet, Erui angina dicta est. Id enim Orobanche græcis significat. Qui quoniã ea in uitæ humanæ usum aliquando ueniret, leguminũq; cocturam sæpenumero adiuuat, in damnãda eius fama, hanc saltem illi gratiã habuerunt: ut in cõmuni frugũ, leguminũq; omniũ iactura solum Eruũ strangulare crederet. Quod ut Theophrastus ait, cirris quibusdam circũligando se facit. Numerat ille primũ libro octauo de historia, mox quinto de causis plantarũ multas huiuscemodi nocentes alijs plantas: quæ aut adnascentes, aut scandentes, aut circumligantes se, alijs pestem afferunt: cõmunemq; omnibus plantis alias, alias priuatim aliquibus noxã afferentes. Qualis angina Erui hæc est: quæ cæteris quidẽ omnibus nocet, priuatim tamen & maxime Eruo notissimę frugi. Nocendi aũt caussa, infirmitas Erui est. Nocent & aliæ alijs, quas idem Theophrastus eodem loco numerauit, & nos suis locis dicemus. Hanc ipsam Erui anginã Plinius etiam lib. 22. capite ultimo, ait a similitudine canini genitalis Cynomorion ab aliquibus nominari: non mala, neq; inconcinna similitudine, si plantã contempletur aliquis: quæ a radice surgens nudo, glabro, singulariq; caule, in summo folia aliquot conferta, & inter ea emergentes habet flores simul & quasi in glomerem collecta omnia: qua forma caninum genitale in summo est crassius, & quasi galeritum. Vidimus nos Erui anginã, nec quicq̃ inter segetes & legumina per æstatem frequentius inuenitur.

D

¶ De Barbula hirci. CAP. CLX.

τραγοπώγον

BARBULA hirci, quæ ab alijs Come uocatur, breui est caule, folijs Croci, radice longa, dulci, supina, magno super caulem calyce, e cuius summo semen nigrum dependet. Vnde nomen inditum est. Hærba esui apta est.

BARBARI COROLL.

Theophrast. lib. 7. cap. 7.

TRAGOPOGON, hoc est, hirci Barba, quæ & Scandix a Plinio uocatur, nisi quod suspicor deprauata lectio est. Describitur a Theophrasto in hunc modum. Radix longa, dulcis, folium Croci longius, caule paruo, super quem calix latus, & Barbula, quæ summo uertice in cana & prolixa funditur. Nascitur in asperis, sine usu. Acetarium quidam olus hanc esse falso uolunt, quã uulgo Barbam petræ, & in Gallia Cispadana Barbulam hircinã uocent. Habetur & quæ Gerontopogon, id est, senis, siue præsbyteri Barba dicitur, Tragopogoni fere tota similis: nisi q̃ lacte manat, & radice amara est, non dulci. A Nicandro Geraospogon fortasse nuncupata. Sed & radice dulci carpitur Romæ. Tragopogona uocari & in Trago pisce, inuenio partẽ sub gula eius nigrantẽ; ut Athenæus auctor est. Tragos porro piscis, Exocœto, qui & Adonis uocatur, similis describit: præter nigrũ id quod sub gula eum habere diximus.

EX M. VERG. COMM. A

VNa eademq; causa est, cur Hirci barbam, & Comam Romani, Græciq; Tragopogona quondam appellauerint. Cuius si fuerit aliquis oculatus testis, nihil a ueteribus dicet aptiorē imagine descriptū fuisse. Non tñ pręterq; in integra ætate has notas in ea deprehendet. Quo tēpore em̄ floret, pauloq; ante descriptū calicē, & ex calice prodeuntē comosam lanuginē, & capillamenta ex se fundit: a qbus Coma, & Hirci barba dicta est. Eā lib. 8. de historia plantarum Theophra. aptiore pictura, et his uerbis effigiauit. Quidā uel alia innumerabilia nominăt. Intē quę & illa est quā Hirci barbam uocant. Cuius radix longa & dulcis: folia Croco similia, longiora tantum: caulis breuis, in summo cuius ingens calix est & barba, de summo uertice cana pendens, prolixa. Nascitur sponte sua in aruis. Sed crescit etiam altilis in hortis, aut pastinato altiusq; subacto solo. Suspensa enim terra, crassiores & altius radices agit. Non fuit hęc quondā in honore hortorū. Nos etiam meminimus in maiore precio q̄ nunc sit aliquando fuisse: tam nec in gustu & ganea nobis ipsis constamus. Ethruria, gensq; omnis nostra, q̄ in asperis & petrosis nascitur, Saxifragam, alieno illi assignato nomine, ubiq; uocat: nihilq; hyeme notius, & ad acetaria paratius, præsertim radice, quę una in hac planta ob dulcedinem suam non ingratū habet usum. Quod animaduertat aliquis in ea est, dicere Plinium in asperis nasci sine usu. Sed congruentibus aliꝭs notis, non multifacienda est saporū per tempora gratiæ uarietas, & inconstantia.

¶ De Ornithogalo. CAP. CLXI.

ORnithogalum cauliculus est tener, candicans, tenuis, sesquipedalis, tribus aut quatuor in cacumine mollibus agnatis, a quibus flores prodeunt, foris hærbacei, & cum hiantes se pandunt lactei uisuntur. Inter quos dissectum ut milio capitulum emicat. Coquitur cum pane ut Melanthium. Radix bulbosa, cruda & cocta manditur. ὀρνιθόγαλον

BARBARI COROLL.

ORnithogale, siue Ornithogalon, caulem habet semipedalem Plinio, Dioscoridi duū palmorum. Coquitur in pulte. B

¶ De Tuberibus. CAP. CLXII.

TVbera rotundæ radices sunt, sine caule, sine foliꝭs, flauescentes. Vere fodiuntur. Cruda & cocta eduntur. ὕδνον

BARBARI COROLL.

TVber Græce Hydnon a Galeno dicitur. Quidā a tumore legunt Oednon. A Theophrasto describitur, carens medulla, neruis, uena, cortice. Hoc & Aschion ab eodem autore nominatur. Sunt & alia sine folio, aut herba, aut caule supra terram plusculа, cibo idonea, in Aegypto maxime, ut Aracidna, & quod Araco simile uocatur a Theophrasto. Plinius Aracos appellat fructum. Duo hęc pariunt sub terra, non minorem superno: cuius pars carnosa radicem mittit altam atq; crassam, simplicem, cæteras uero quibus insidet fructus, graciles atq; multas, & summo cespite cohærentes agit: nec folium, nec herba ulla, aut quicq; aliud supra terram cernitur. Loca modice arenosa diligunt. Quia porro geminum et utraq; parte fructū ferunt, Amphicarpa cognominantur. Pli. li. 19. ca. 23. *

EX M. VERG. COMM.

NIhil quod medicinā augeat, aut instruat Tuberibus Diosc. tribuit. Terrestri tñ substātia cōcerni, & constare ueteres aliqui dixerunt, & extenuandi aliquam habere potestatem. Credidit antiquitas, cognationem illis aliquam cum cœlo esse, nec nisi tonante Ioue nasci. Quod in Satyra Aquinas poeta monuit dicens. Et facient optata tonitrua cœnas Maiores. &c.

¶ De Smilace. CAP. CLXIII.

HOrtensia Smilax frutex, cuius semen a nonnullis Lobia uocatur. Folia habet Hederę, molliora tamen, tenues caules, & capriolos uicinis fruticibus circumuolutos, qui tantum adolescunt, ut topiarum quoddam tabernaculum effingere uideantur. Fructum fœnigræci profert longiorem, & corpulentum, in quo semina renum simi- σμίλαξ λόβια

C lia, sed inæquali colore recluduntur, quæ quadam ex parte fuluescunt. Fructus cum semine in oleribus Asparagi modo manditur. Vrinam ci et, & tumultuosa somnia facit.

BARBARI COROLL.

SMilax cepea, idest, hortensiana, non eadem uidetur esse cum ea, quæ læuis a Dioscoride. 4. libro cognominata est. Recentiores cum Aetio Phaseolum a Dioscoride hoc loco intelligi scri pserunt, utiq; non candidum, sed rubentem, qui & Lobos & Dolichos dicatur, & latine Siliqua. Etem duo esse Phaseolorũ genera, Paulus Aegineta in compositione quadam ad Renum uitia, quę διαπιττίγων uocatur, indicat, Phaseolos in eam quærendo candidos: quasi sint etiam non candidi. Quanq; est ubi Plinius Siliquam sylueſtrem dicendo, satiuam quoq; fieri posse ali quam intelligat, de quo in Smilace tractet latius. Porro Theodorus cognomento Priscianus, quanq; recentiusculus, Phaseolo inquit uirtutem eam tribuunt, ut & uentrem soluat, & urinã moueat. Dioscorides Phaseolos aluum, Lobia, siue Smilacem urinas ciere uoluit.

EX M. VERG. COMM.

CRedidit Barbarus, nominis similitudine persuasus, quoniam Phaseli alterum genus Lobon græci uocent, & hic Lobia, Smilacem hanc a quibusdam uocari, ait legumen illud hoc loco indicari: quoniam & id capreolos, seu clauiculas aliquas, quibus nitatur & implicet se, habet: & in utroq; Phaseolo, renibus similia semina sunt, & in rubente hoc amplius idem color. Nobis tamẽ parum uerisimile uidetur, ad eam altitudinem & frondium copiam esse legumen aliquod augeri, ut scenas & tabernacula uestiens inumbret. Id enim σκηνοποιεῖσθαι græcis, et huic scriptori significat. Sunt autem græcis σκηναί, id est, Scenæ quæcunq; in castris, alijsue locis ex frondibus, culmis, pellibus, tabulisq; temporaria domicilia fiunt: quales ad umbram in hortis aliquando etiam eriguntur. Antiquiores latini Attegias uno nomine cuncta hæc dixerunt. Sic Iuuenalis, Dirue maiorum attegias. &c. Quinetiam antiqui hebrearum literarum interpretes, eius gentis tabernacula Attegias interpretati sunt. Barbarus opus topiarium hoc dixit, non sa
D tis, ut nobis uidetur, ad exprimendum uocis illius & uerbi captum.

De Medica. CAP. CLXIIII.

μηδική

MEDICA cum recenter prodijt, folijs & caule trifolio pratensi similis est. Procedens uero folia contrahit, caules edens trifolij, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Quod in cornicula incuruatur. Id siccatum iucundi saporis gratia, conditaneo sali amiscetur. Viride semen quibus refrigeratione opus est, illitu suffragat. Hærba tota pro gramine utuntur, qui pecora alunt.

BARBARI COROLL.

MEdica nominationẽ unde inuenerit, testatur ipso nomine: quanquam imperitia uulgi Melica uocari cęperit. Theophrastus perire stercoratam putauit, aut minctu pecoris incumbentis resper sam. Per bella Persarum, quæ Darius intulit Græciæ, aduecta scribitur. Differt ab ea quæ Medion uocatur, ut suo loco indicabimus. Medica seritur iactato semine, ita ut pabulum, & frumentũ, tanta dote, ut uno satu plus tricenis annis durare credat. Similis est Trifolio, caule folijsq; semper uirens, ut Dionysius est autor. Item geniculata. Quicquid in caule assurgit, in folia cõ trahitur. Sexies reflorescit: cum minimum, quater, modo non secetur. Arescit surculosa. Postremo in puluerem inutilem extenuatur. Pabularium omnium cõmendatissima. Hac quondam plena erat Venetia, sed pridem perijt. Nunc in eandem prouinciam reuerti eam, quasi postliminio curauimus, ab annis multis fere non uisam in Italia, sed ne intellectam quidem magnopere qualis esset, allatam ex Africa in Campaniã. Semen eius, sub dente Phaseoli recentis sapo rem pręsentat. Propter altitudinem radicum eius reliquę herbę intereunt, sine ipsius damno.

De Aphaca. CAP. CLXV.

ἀφάκη

APhaca in aruis nascitur, altior lenticula, tenuioribus folijs. Siliquas maiores fert, in quibus terna quaternaue semina, lente minora, continentur. Quę adstringendi uim habent. Quare torrefacta,

ſtomachi aluicꝙ fluctiones ſiſtunt, ſi freſa lentis more decoquantur. A

BARBARI COROLL.

APhaca differt ab Aphia, quæ olus item eſt, ut Aphaca, florem edens cum germine. Differt & ab Apharca, quæ arbor eſt Vnedoni ſimilis, ut diximus. Aphacam Theophraſtus modo leguminum generi, modo inter olera connumerat. Et ut uerum fatear, idem, an diuerſum genus ſit, fere ambigo. Olus inquit eſt Aphaca, imbribus ab Aequinoctio primis germinans, per partes florendo, amaritudine inguſtabili, aculeata herba, uerum ex mitioribus properat flos eius. Sed breui marceſcit, & in lanuginem pappum uocatam ſoluitur: deinde alius ſubnaſcitur, atcꝙ iterum alius hyeme tota, & uere uſcꝙ in æſtatẽ: qui & luteus fit. Forma ſiliquis Aphacę latiuſcula ut Lenti: celeriter perit, ut Dolichos. Necatur a Securidaca. Semen præter alias differentias madidius eſt, ꝙ Lentis. Inuenio e recentioribus, qui uitiam eſſe Aphacem exiſtiment. Theophra. libro 7. cap. 7.

EX. M. VERG. COMM.

DE Aphace Plinius lib. 27. cap. 5. nihil non ab hoc ſcriptore dictum, iiſdem, totidemcꝙ reddidit uerbis. Aphace tenuia admodũ folia habet: puſillo altior Lenticula eſt. Siliquas maiores fert, in quibus terna, aut quaterna ſemina ſunt, nigriora, & minora Lẽticula. Naſcitur in aruis. Natura ei ad ſpiſſandum efficacior ꝙ Lenti. Reliquo uſu eoſdem effectus habet. Stomachi, aluicꝙ fluctiones ſiſtit ſemen decoctum. Et hæc Plinius. Barbarus poſt eũ in Corollario ſuo, quęcuncꝙ in Theophraſto lib. 8. de plantarum hiſtoria de Aphace leguntur, totidem uerbis pariter reddidit. Sic nihil fere quod adiiciamus relictum nobis eſt, niſi quę diuerſis locis ab eodẽ Theophraſto dicta ſunt, breuiter collegerimus: haud ſane, quia collectis his digito legentibus Aphacẽ oſtẽdere cogitemus, ſed ꝙ coaceruatis in unum tot notis, facilior poterit alicui rei nobis incognitæ coniectura eſſe: & quod ſe nobis non obtulit, alii ſe offerre. Diximus non multo ante, cum de agreſti Lactuca ageremus, quale herbarũ genus eſſet quod Theophraſtus ἀρουραῖον nominauit. Ex eodem genere, eodem autore Aphace eſt: idcꝙ hic ipſe etiam teſtatur in aruis naſci dicens. Nullam itacꝙ in ruris, hortorumue cura culturam Aphace habet: quærendacꝙ in aruis eſt quo tempore inculta ceſſant. Retulit idem, non admitti in cibos Aphacem, ob amaritudinẽ ſuam, ſimilia agreſti Cichorio folia habere. Primam appetente uere florere, citiſſimecꝙ ſeneſcere, florem in lanuginoſos pappos reſolui, pluracꝙ alia in ea fieri: quæ omnia a Barbaro collecta, relinquenda a nobis ſunt. Ex quibus non facile ratiocinetur aliquis, uitiam notiſſimam omnibus frugem eſſe: & ſi congener, aut ſimilis illi ſit, ſylueſtrem omnino exiſtimandam eſſe. B

De Porro capitato. CAP. CLXVI.

CApitatum Porrum inflationem facit. Noxium ſuccum creat. Tumultuoſum ſomnum parit. Vrinam ciet. Aluo accommodatur. Extenuat. Oculorum aciem hebetat. Menſes pellit. Sed lædit exulceratam ueſicam, reneſcꝙ. Cum ptiſana uero coctum, eſu pectoris uitia extrahit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in deſeſſionibus, ad præcluſiones uuluæ & duricias, utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctũ, aut frigida maceratum, dulceſcit, et multo minus inflat. Semen acrius eſt, & quandam adſtrictoriam uim habet. Quare ſuccus cum aceto, addito thure, aut manna, ſanguinis profluuia ſiſtit, maxime ſi naribus erumpat. Venerem ſtimulat. Contra omnia thoracis uitia, tabemcꝙ, pro delinctu efficax eſt. Arteriam eſu purgat. Sed ſi aſſidue eſtur, uiſus obſcuritatem inducit. Stomacho aduerſatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra beſtiarum morſus auxilio eſt. Cum aceto & thuris polline, lacte, aut roſaceo, utiliter aurium doloribus & ſonitui inſtillatur. Varos tollunt folia, illita cum uua rhois, qua ad obſonia utuntur. Epinyctidi medentur. Cruſtas ex ſale illita rumpũt. Veteres ſanguinis reiectiones cohibent, ſi binis drachmis & æquali baccharum myrti pondere bibantur. πράσον κεφαλωτόν

C

BARBARI COROLL.

Pli.li.19.ca.6. POrrum, siue Porrus, die a satu decimonono interim uigesimo prorumpit. Biennium perfert: ab eo tempore sementescit, emoriturq́. Vermiculi Porros, Brassicam, Lactucasq́ infestantes, & alia quædam olerum, Prassocurides uocãtur: quasi Porricidæ, aut etiam, ut Palladio uidetur, Herbicidæ: non ut Theodorus, Blattæ aluearioruin, apud Aristotelem, ꝙ κυράμβων, pro κραμβῶν legerat, etiamsi tineas alueorum in Columella dici legimus, ex stercore papilionum nascẽtes, et Lucifugas Blattas in Marone. Nascitur et in mari Porrũ, extra Herculis columnas, ut Theophrastus inqt, sed inter Algarũ gña. Capitatum Porrum, Gręci Cephaloton appellant, & Gethyllida. Sunt q Gethyllida, ꝓ Gethyo accęperint, q̊d & Epithyllida uocauerunt. Didymus uir doctissimus is, qui tria milia et quingenta scripsit uolumina, Gethyũ simile facit Ampeloprafo, mox dicendo. Gethyllides, ut Atheneus inqt. Latonę sacras esse Græci uolunt: q̄m olus id in Malacia pregnans Latona concupisset. Delphis legem esse, ut qui maximam attulisset Gethyllida, sportulam e sacerdotis mensa caperet. Has magnitudine Rapi crescere nonnunq̃ tradunt. Gethyon inuenio, & Getion sine, y, & aspiratione scribi.

EX M. VERG. COMM.

ILliberalis cibus Porrum est: non tamen a natura tantoꝑe damnatũ, ut non medicinam multiplici remedio etiam instruat: pręsertimq́ ꝙ ueteres, q̄m in caput creuisset, Capitatum dixerunt. Cui maiores q̃ sectiuo ad omnia effectus antiquitas tribuit. Quapropter & hic de Porro acturus, id genus elegit q̊d ad medicinã primũ haberet bonitatis honorem: eaq́ est causa, cur capitati tantum meminerit Dioscorides, ne quis forte adiectum Porro capitati discrimen miretur. Vtrunq́ enim Porri genus, sectiuum. s. & capitatum, eadem omnia potest, sed capitati efficacior uis. Et quoniam ubiq́ inuenitur utrumq́, ideo alterius tantum & efficacioris usum Dioscorides probauit. Nihil in disciplina ruris sectiuo & capitato Porro frequẽtius in antiquis est. Laudauit Martialis in Xenijs suis utrumq́, in altero fila, in altero niueum stipitem describens. Neq́ ab re: quando discrepent inter se, satio, cultura, & forma.

¶ De Ampeloprafo. CAP. CLXVII.

ἀμπελόπρασον AMpeloprasum stomacho magis aduersatur. Et plus Porro excalfacit. Vrinam & menses uehementius ciet. Id contra serpentium morsus esse conuenit.

BARBARI COROLL.

AMpeloprason dictum est, quoniam in uinetis folio Porri nascitur, ructu graue.

EX M. VERG. COMM.

NOn fuit Plinio, nec post eum tot alijs cura latinum nomen Ampeloprafo dare: gręcorũq́ appellatione usi omnes, cogitandũ legentibus reliquerunt, inter uites nasci hoc Porrũ. Id enim græcorum uox illa indicat. Nos præter id syluestre Porrũ etiã Ampeloprason diximus: nec sine autore. Siquidẽ Paulus Aegineta lib. 6. sic illud nominauit. ἀμπελοπράσον ὅ ἐστι πράσον ὂν ἄγριον. Rursusq́ lib. 1. capite de his quæ esculentas habent radices, τὰ δὲ ἀμπελόπρασα τῶν πράσων ὡς ἄγρια ξηρότερα. Quod est, Sunt autem Porris ficciora Ampeloprafa ueluti syluestria. Credimus pręterea, nec negligendis coniecturis, perijsse in hoc capite aliqua. Siqdẽ q omniũ mihi est uetustissimus & ꝓbatissimus Diosc. codex, plura alia habet ad historiã, diuersasq́ appellatiões Ampeloprafi pertinentia. Quæ licet ex Galeno accępta uideanť, consiliũ tñ, institutũq́ Diosc. in descriptionibus his habent. Numeratq́, esse illi caput Allio simile, folium Titimallo, florem purpureum, caulẽ Lychnidi herbæ æqualẽ, et semẽ Nasturcio simile. Plinius etiã ꝑter ea quę nũc in Diosco. leguntť, ructu grauẽ ait esse: eruptionem sanguinis per genitale cõpescere, & ob eandẽ caussam a partu mulieribus dari: dari & contra canum morsus, nonnullaq́ alia. Quę ignorasse, pręsertim tam multa, aut oblitum fuisse diligentem in scribendo hominem, parum uerisimile est. Quin etiam Paulus Aegineta exulcerare, & incidere addidit.

¶ De Cepa. CAP. CXLIX.

κρόμμυον CRommion aliqui Polijdos uocant, Magi Calabotim, Romani Cepam. Cepa longa acrior est q̃ rotunda, item flaua q̃ candida, & ficca q̃ uiridis, & cruda q̃ cocta, aut condita. Omnes tamen mordent. Flatus gignunt. Appetentiam inuitant. Sitim mouent. Et extenuãt.

Fastidium pariunt, & expurgant. Aluo utiles sunt. Eæ detractis purgamentis in oleum coniectæ, hæmorrhoidas, reliquosq; excretionum exitus laxant, subditæ pro balanis. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur. Anginæ eodem perunguntur. Suppressos menses pellit. Caput purgat naribus infusus. Canis morsibus cũ aceto, ruta, & melle illinitur. Cũ aceto autem perũctas in sole uitiligines sanat. Et cum pari spodio, scabras lippitudines sedat. Varos cum sale reprimit. Cõtra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. Citæ aluo prodest. In auribus sonitũ ac grauitatem emendat. Ad purulentas aureis, & eliciendã earundẽ aquã ualet. Alopeciæ earum succo perfricantur, qui celerius q̃ Alcyoniũ, pilos euocat. Largiore cibo Cepa capitis dolores ciet. Coctaq; uehementius urinam pellit. Eos lethargicos efficit, qui ualetudinibus aduersis, ea etiam cocta, plus æquo uescantur. Cum passis uuis, & fico illita, tubercula concoquit, & celerrime rumpit. A

BARBARI COROLL.

Cepæ, aut etiam Cepulæ caua sunt folia: quod peculiare cum Gethyo habet, nec nisi oleribus hæc proprietas. Plura earum genera. Sardiæ, Gnidiæ, Samothraciæ, Setaniæ omnium minimę, sed pręd ulces. Pręterea Fissiles, & Ascaloniæ. Fissiles appellant, quia hyeme cum sua coma inertes relinquunt, & folia uere detrahunt: ijs deniq; diuisuris, alia parte inferiore subnascuntur. Hoc exemplo reliquis etiam generibus uelluntur, ut in caput crescant potius q̃ in semen, Ascaloniarum propria natura. Etenim uelut steriles sunt ab radice, nec parte illa crassescunt. Maturæ celeriter putrescũt. Seri semine præcipiunt: quia depositę caulem, semenq; tantũ reddant, deinde inaniant, & euanescant. Samo, & Sardibus candidissimæ proueniunt. Iulius Pollux e Samothracia cõmendat. De Creticis dubitat, an eædem sint quę Ascalonię: quia satis capitari soleant, sed distant sapore tantum dulci. Reliqua Cęparum genera, depositu proficiũt. Ascalonium genus optimum Columella prędicat. In nomine est & Pompeia Cepa, & Marsica simplex, quam uocant Vnionem Rustici: ea est autem quæ nõ fructificauit, nec habuit soboles adhęrentes. Cepa in rectitudinem dissecta, nõ germinat. Radix non ut Allio nucleis includitur, sed tunicis, ut Bulbus et Scylla. Cepæ syluestres non sunt ullæ: ut q apud Aristophanẽ poetam Thymum pro Cepa syluestri capiunt, errasse coarguamus obiter. Mentem lædi Cepa quidam scripsere. Hippocrates conspectu potius, q̃ esu cõmendasse dicitur. Pli. li. 19. ca. 6. B

EX M. VERG. COMM.

FVit q̃dã Aegyptijs Porrũ & Cepe nefas trucidare, & frãgere morsu, damnatęq; ab ea gente: alioquin in sanitatis usu, & medicina utiles Cepę fuerunt. Qđ contra q̃ in reliqs naturę partibus fit; quę utraq; Lunę fortunã plęrũq; sequuntur: & dũ toto orbe ea fulget, subinde augentur: pereũte autem illi luce, & ipsæ paulatim minuunt: una hęc in eius sideris morte & tenebris, speciosiore habitu lætiorq; fiat & germinet. Accessit ad eã supstitionẽ etiã, q inutiles feriatis, in lætitiaq; agentibus, pariter & ieiunio castitatẽ custodientibus essent: his, q sitim et cibi appetentiam excitarent: illis, q lachrymoso odore quẽ habent, optatam per ferias lętitiam turbarẽt: & quas in diuina re Dei munere lachrymas, tristitiãq; animi mortales fugerent, inuiti lachrymoso olere admittere cogerent. Erant & alię superstitiõis Aegyptiæ in hac ipsa re causæ, nõ minus ridiculę: quas Plutarchus cõmentariolo illo quod de Iside & Osiride scripsit, longius & diligentius indicauit, a nobis aliud modo agentibus, relinquendæ. Quę Ceparum ex nationibus discrimina antiquis fuerint, Theophrastus lib. 8. de plantarum historia, & ab eo accępta omnia uicesimo uolumine Plinius, longius docuerunt.

De Allio. CAP. CLXIX.

ALlium græci Scorodon, alij Geboscon, alij Elaphoscorodon uocant. Quoddã satiuũ atq; hortensium habetur. Quod in Aegy- σκόροδον

C pto,ſingulari ut Porrũ capite cõſtat, dulce, ĩ purpureũ uergẽs, paruũ. Reliqua uero magna & cãdida, ex plurib. coaugmẽtãť nucleis, q̃s Aglithas gręci nominãt. Aliud eſt ſylueſtre, q̃d Opioſcorodõ. i. Anguinũ uocant. Vis Allij acris ẽ. Excalfacit. Mordet. Excernit. Aluũ turbat. Inflatiões facit. Stomachũ exiccat. Sitim gignit. Flatũ permouet. Aciẽ oculorũ eſu hebetat. Eoſdẽ effectus p̃bet Anguinũ, q̃d et Elaphoſcorodõ diciť. Latas uẽtris tineas in cibo ſumptum abigit. Vrinas detrahit. Contra uiperarum ictus, et priuatim hęmorrhoidum prodeſt, ita ut non aliud magis, ſi cũ uino iugiter adſumatur, aut tritum in eodem ebibať. Cõtra rabioſorũ morſus, et illitu, et cibo ualet. Magnę et Allio utilitates cõtra aquarũ mutationes. Vocem clarifica. Veterem tuſſim crudũ, coctumue lenit. Potum aũt cũ origani decocto, pediculos et lendes enecat. Cremati cinis illitus, ſugillatiõibus cum melle, et alopecijs cum nardino unguine medeť. Eruptiones papularum cũ oleo et ſale ſanat. Vitiligines, lichenas, lẽtigines, ulcera capitis manantia, lepras, et furfures eximit. Cum thure et teda decoctum, dentium dolorem leuat, ſi in ore contineatur. Contra uenenatos muris aranei morſus, cum ficulneis frondibus, & cumino illinitur. Feruefactæ comæ ius, fœminarum deſeſſionibus additum, menſes & ſecundos partus extrahit. Allium eiuſdem gratia ſuffitur. Factum ex eo & nigra o-
D liua intritũ, eſu ciť urinã. Laxat uenarũ ſpiracula. Hydropicis utile.

BARBARI COROLL.

The.li.7.ca.4 ALlium, ſiue caput Allij, habet plures uelut coherentes nucleos, ſiue ſpicas, quas Gręci Gelges, & Aglithas. Dorice ipſum quoq; Alliũ Aglidion appellant q̃nq;. Diſcrimen, q; aliud pręquox eſt, ſexageſimo die maioreſcens. Aliud ſerotinũ. Eſt et in magnitudine diuerſitas. Vlpicũ nominatur pręgrande. Gręci Cyprium, & Antiſcorodon præcipue celebratum Africæ, ob id & Aphroſcorodon, ſiue a ſpuma dicitur, a noſtris Allium Putricum uocari conſueuit, ſed crudum, inter pulmentaria ruris, quę Myttotos appellant, Allio trito in oleo & aceto: ut mirari ſit, quantũ ita increſcat ſpuma. Myttotos ab odoris faſtidio eſt dictus. In hũc & caſeũ q̃q; addebãt. Allij genus placentę faciũt ex oleribus, ut Photiõ. Nos in Dioſcoride q̃d hac parte Myrton legitur, Myttotõ legendũ monemus. Eſt & in nucleis diuortium: quo em̃ plures fuere, hoc aſperius ſentiť. Genus eſſe Theophraſt. ait, ſine nucleis. Radix primo extumeſcit in nucleos: deinde curuatur: ubi accreuit, diduciť iterũ in nucleos, & ex uno plura fiũt, p̃ſertim Vlpicũ, ut Cepę: niſi matura p̄tinus uellanť. Scordiõ a Scorodo, ideſt, Allio, itẽ ab Ophioſcordo, ideſt, Allio ſylueſtri differt. Quanq; impitia medicorũ ſit, ut Alliũ ſylueſtre pro Scordio in paſtillos theriacos addi ſoleat: cũ tñ Scordiũ folio Trixaginis, nõ Allij deſcriptũ legant: ſi mõ autores bonos audire ſuſtinent. Sunt in Allio q̄dem capita, ſed nõ ſolo: nam & in Cepa, & in Porro capitis et capituli nomen legas apud Columellã. Alliorum Manipulum Græci τρόπηλιν appellant, adhiberi ſolitũ quibuſdam ſacris, ut Photion inquit: in quibus mos erat, Allium manſitare, ne unguenta redolerent. Comas eius cum capite ſolo Molyzam Hippocrates appellat. Caput ipſum etiam Dætis uocatur. Quanq; Dætis Lampadem quoq; puſillam ſignificat. Galenus autor.

EX M. VERC. COMM.

FVit q̃ndam, & adhuc eſt Alliũ, ſicubi lõgius ab urbibus ĩnocẽtius uiuitur, honeſtũ ſimul & gratũ ruſticæ plębi obſoniũ. Niſi em̃ id ſit, nõ cõtudiſſet meſſoribus ſuis Allia Serpillũq; Maroniana illa Teſtilis, quos uериſimile iuſtũq; erat, lautiore epulo p̄ meſſem ſole & ope defatigatos, a muliere excipi: nec q̄ in comœdia inexpectatã fortunę ſeruus mutationẽ Theatro ſignificabat, ridicule dixiſſet, tã beate tunc agere omnes, ut q̄ antea calculis ab egeſto ſtatim fimo ſedẽ exterere cõſueuiſſẽt, tũc relatis ad eã partẽ integris Allijs idẽ facerẽt: quaſi nihil ex antiqua paupertate numerare ſibi liceret, quo neglecto melioris fortunæ menſuram augere poſſet. Eãq; ob cauſam, in ruris honore, & hortorum diſciplina non contemnendum locum inuenit Allium.

Docuerũt ueteres longius, quot Alliorũ genera, & quo cultu in hortis colenda essent, nõ negligenda ab his, q̃s aut nunq̃ satis cognita naturæ maiestas delectat, aut ad iustas, piasq; & certas opes a fœnore & mercatura innocẽs augẽdæ rei studiũ cõuertit. Poterũt nouisse ea oĩa cupientes Pliniũ, Columellã, Palladiũ, mille alios de tota hac re longius agẽtes cũ uoluerint audire. A

¶ De Scordopraso. CAP. CLXX.

SCordoprasum magnitudine Porrum æquat, qualitatum Porri & Allij particeps. Vnde promiscuas sibi uires ex utroq; uendicauit, effectus Allij & Porri præbens, inefficacius tamen. Coctum Porri modo dulcescit, & in olerum uicem transit. σκοροδόπρασον

EX M. VERG. COMM.

QVale hoc simul Allium & Porrum ueteribus fuerit, incertũ nobis est. Plinius, quod hactenus legerim, nullibi eius meminit: nec rei rusticæ scriptores alij: solus Paulus Aegineta, breuissimeq; in sexto inter Allia id numerauit. Verba eius sunt. Porri & Allij mixtas habet qualitates & uires Scordoprasum. Monstrum aliquod naturæ credimus id fuisse, coactis humano opere coalescere simul, non dissimilibus penitus oleribus duobus: qualia in re rustica aliquando excogitata in maiore ocio ab aliquibus fuerunt.

¶ De Sinapi. CAP. CLXXI.

SInapi hortensium, aliqui Napi, Romani Sinapi uocant. Eligi debet maturum, ualde ruffum, non magnopere siccum, sed quod fractum interne uirescat, & quodam succo madeat, cæsium colore. Siquidem recens id genus, adultumq; habetur. Ad calfaciendum, extenuandum, extrahendum efficax est. Ad eliciendam capitis pituitam manditur. Contra præduros tonsillarum tumores, ac ueterem callosamq; arteriæ scabriciem, succus ex aqua & melle conuenienter gargarizatur. Sternutamenta ciet, tritum & naribus admotum. Comitialibus quoq; auxiliatur. Fœminas uuluæ strangulatu oppressas excitat. Lethargicis, deraso capite, illinitur cum ficis ammistum, donec rubescat locus. Ad coxendicũ cruciatus, lienes, & omne genus dolores confert, cum permutandæ ualetudinis caussa, ex alto uitia extrahenda sunt. Alopecijs illitum medetur. Faciem purgat. Sugillata cum melle, adipe, aut cærato rapit. Feræ impetigines, & lepræ, eo cum aceto perunguntur. Contra febrium circuitus aridum bibitur, aut potui polentæ modo inspargitur. Extrahentibus emplastris, scabiemq; extenuantibus utiliter ammisceri solet. Grauitati aurium & sonitui, cum fico impositum prodest. Succus ad hebetudines oculorum, & genarum scabricias magna utilitate illinitur. Expressus recenti semine succus in sole siccatur. σίναπι B

BARBARI COROLL.

SInapis, & Sinapi, & Sinape media producta legitur. Græcia & Napy uocat, quasi Naphy, ut Athenæus interpretatur, quoniam acri, & proinde incommoda natura esse uideatur, addit & pusillo corpore. Sinapi uero dici putat, quia olfactum luminibus officiat, ut Allium. Athenienses etiam Thapsi, & Saurion appellant. Quinto die post satum compa[r]et, eoq; semel sato, uix est liberare locum: quia semen cadens protinus uiret. Tria eius genera. Gracile. Secundum Rapi folijs, Tertium Erucæ. Optimum Aegyptium, præsertim ad Sinapismum: in quo usu & Syriaticum dabatur. Succus tribus modis exprimitur. In fictili, calescitq; in eo modice ad solem. Exit & cauliculo inciso lacteus, ad dentium dolores cum induruit. Fit & oleum ex semine, ut docuimus. Pro pulmentario quoq; in patellis decoquitur, citra intellectum acrimoniæ. Coquuntur & folia, sicut & reliquorum olerum. Pythagoras principatum ei dedit inter ea, Pli. li. 20. ca. 22.

C quorum uis in sublime fertur: quia non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Sinapismus a Dropace distinguitur, ꝙ Dropax cum pice fit: eoq; Pittotois, & Pittosis quoq; dicitur, hoc est, Oppicatio. Sinapismus e Sinapi conficitur, multoq; uehementior est Dropace. Propterea Sinapismum Dropax uel præcedit, ut præparet, uel consequitur, ut reliquias absoluat. Maxime laudatur Dropax, Gallus cognomine.

EX M. VERG. COMM.

FVit Samio sapienti quondã Sinapis in maximo hortensium omniũ, quibus tantũ cum toto discipulorũ grege magister uescebatur, honore & precio. Neq; ex tam multis, quas habet in sanitate & ualitudine uires & usus Sinapis, aliquid magis priusq; admirabatur & amabat Pythagoras, ꝙ in altũ sublimeq; ferri uim eius, & quasi in cœlũ niteretur, cũ per nares in cerebrũ penetrasset, purgatioria & ad usum mentis uegetiora illic omnia ab ea fieri. Laudata ab his magnopere etiã, qui medicinã homini in tam multis quotidie morbis facien tes, nihil ad calefaciendum, siccandũq; aptius & præsentius datũ sibi a natura inuenerũt. Recepta eadem in uitæ & sanitatis usu iampridem est: nec hyeme ad intinctus quicꝙ frequentius ubiq; cibis intermiscetur, gratissimo obsoniorũ condimẽto, nisi acrimonia feruoreq; suo non sternutamẽta tantũ, sed lachrymas etiã cieret. Quod solũ in carmine suo Columella illi obiecit, dicens. Seq; lacessenti fletum factura Sinapis: quasi omniũ animantiũ sensu, modoq;, & ipsa nocẽtibus sibi renoceret.

¶ De Nasturcio. CAP. CLXXII.

καρδαμον

CArdamon, alijs Cynocardamon, alijs Iberis, alijs Cardaminaca, Aegyptijs Semeth, Romanis Nasturcium dicitur. Optimum constat esse Babylonicum. Omnium semen est acre. Excalfacit, Stomacho aduersatur. Aluum turbat. Tineas excutit. Lienem imminuit. Partus exanimat. Vrinam cit. Venerem stimulat. Sinapis & Erucæ D simile intelligitur. Lepras & impetigines abstergit. Illitum cum melle, lienem extenuat. Fauos expurgat. Pulmonũ uitia extrahit, sorbitionibus incoctum. Serpentium uenenis potum resistit, atq; eas suffitu fugat. Capillorum defluuia cohibet. Carbunculos ad suppurationem perducit & rumpit. Coxendicibus cum polenta commode ex aceto illinitur. Tumores collectionesq; discutit. Emittit furunculos, illitum cum muria. Hærbæ ad omnia eadem effectus, licet minor.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.13. lib.19.ca.8.

NAsturtiũ die quinto enascitur: duorum generũ, mite, ac syluestre. Prioris quoq; ratio duplex, albi, & nigri. Nomen ei a nariũ tormento, uigoremq;, uel prouerbio significat, iubente Nasturtiũ mandendũ inertibus, quasi torporem excitet, animũq; obacuat, contra uenerem inhibeat: ꝙq; Dioscorides accendi eam putet. Miræ amplitudinis in Arabia dicit̃ gigni. Nasturtiũ herbis reliquis succũ adimit iuxta satis, quod & apud Aristophanẽ poëtam legit̃. Hanc Græci non modo Cardamũ, sed etiã Cardamida uocant, ut Galenus inquit, & Hippocrates Sauridion, a Sinapis, quod & Saurion dicit̃, similitudine. Milesium Nasturtiũ ueteribus laudatissimum fuisse, Iulius Pollux auctor est. Persas id cũ sale mensis apponere solitos, celebre est, cum principio frugalitatẽ amplecterent̃, mox aucto imperio, in omne genus luxus prolapsi.

EX M. VERG. COMM.

EIus plures quondã, ut uidet̃, appellationes fuerunt: sed oẽs ex eodẽ principio, & ab eadem Cardami appellatione, excæpta Hiberide, q̃ agreste Nasturciũ est, ut in .i. uolumine diximus, in Dioscoridis cõmentatiões has irrepserũt. Cynocardamon em̃, et Cardamãtice solo noĩe statim Cardamon indicãt. Hiberis uero, ut hic paulo ante dixit, & ut nos auctore Paulo Aegineta tũc cõfirmauimus, agreste Nasturciũ est. Has ipsas uoces oẽs Apuleius etiã in Cardamo numerauit: inuicẽ sibi ideo rñdentes, quoniã inter satiuũ & agreste Nasturciũ maxĩa similitudo partiũ & uiriũ oĩm sit. Ob eamq; cãm uagis appellationibus inter se utunt̃. Notũ nunc olus ubiq; Nasturciũ est. Contra uenenata p̃cipue usus eo Nicãder: usus & hic ipse cõtra Cenchridis uenenũ, queadmodũ tunc copiosius docebimus: usus & Paulus Aegineta, Græcorũq; medici oẽs totiens, & in tã multis, ut non contemnendã medicinæ partẽ solum Nasturciũ expleat.

De Thlaspe. CAP. CLXXIII. A

THlaspi, aliqui Thlaspidion, alij Sinapi persicum, alij Myiten, alij sylvestre Sinapi, alij Dasmophon, alij Myopteron, alij Bitron, Aegyptij Sintempsum, Romani Scandulatium, alij Capsellam, aut Pedem gallinaceum uocant. Hærbula angustis folijs, digitali longitudine, in terram uersis, subpinguibus, in cacumine diuisis, sesquipedali cauliculo, tenui, non sine adnascentibus ramis, fructu circa ipsum totum, ab extremo in latius se pandente, semine Nasturcij incluso, lenticulæ effigie, nisi quod infringitur. Vnde nomen accæpit. Flos albicat. Nascitur in semitis, & sepibus, fossisque. Semen asperi gustus, excalfaciens. Bilem & pituitam utrinque extrahit, potum acetabuli mensura. Prodest ischiadicis infusum. Sanguinem potu educit. Internas subpurationes rumpit. Menses ciet. Sed partus enecat. Alterum Thlaspi tradit Crateias, quod aliqui Persiconapi uocant, latis folijs, radicibus magnis, utile ischiadicorum infusioni. θλάσπι

BARBARI COROLL.

THlaspe, loculos fert peltarum similitudine, in quibus sit semen. folia latitudine digitali, & longitudine. Galenus Thlaspen, Dioscorides Thlaspi neutro genere pronunciat. Thlaspion, & Thlasposin Hippocrates, Peltam amazonicam Iulius Pollux, hederæ frondibus assimilat. Pli. li. 27. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

GAlenus genere fœminino θλάσπην nominauit: & quod hic ait, potum sanguinem trahere, ille contra coxendicis dolorem clystere infusum αἱματώδη κινεῖν, quod est, cruenta euacuare dixit. Adiecit præterea Dioscorides persicum & erraticum Sinape a quibusdam Thlaspi hoc dici, ex similitudine ut credimus uirium. Plinius non hoc, sed alterū illud genus quod auctore herbario Crateia hic ipse in extremo capite testatus est, persicum Sinape uocari: nec aliunde ut uidetur in primum illud genus, quam ex secundo hoc appellatio illa irrepsit. Cæteræ Thlaspis appellationes illæ caussam & originem suam nobis non ostendūt; eamque ob caussam sine honore commentationis huius nostræ a nobis relinquuntur. B

De Arabide. CAP. CLXXIIII.

DRabis hærba ad cubiti altitudinem assurgit, tenues spargens ramos, & ex utroque latere folia, ceu Lepidij, sed molliora, & candidiora. In cacumine uero Sambuci umbellā gerit, candidos flores habentem. Hærba hæc cum ptisana coquitur, in Cappadocia maxime. Semen aridum pro pipere obsonijs ammiscetur. Δράβα

BARBARI COROLL.

LEgebatur Draba, non Araba. Sed huius secundi calce, ubi caput hoc repetitē, Arabis, siue Araba, non Draba scriptū est. Galenus, Paulusque nullā mentionē huius herbæ faciunt.

De Irione. CAP. CLXXV.

ERysimon, aliqui Chamæplion, Latini Irionem uocant, Magi Herculis Alphita, Aegyptij Erethmon. Iuxta urbes, domicilia, hortosque nascitur, folijs Erucæ sylvestris, cauliculis in lori modum lentis, floribus luteis, siliquis in cacumine gracilibus, ut fœnograeco corniculatis, semine Nasturcij, exiguo, urentis gustus. Contra thoracis fluctiones efficax est, & si purulenta extussiuntur. Regio morbo, & lumborum uitijs prodest. Contra uenena in delinctu cum melle datur. Illi- ἐρύσιμον χαμαίπλιον

C nitur ex aqua, aut melle utiliter cæcis, carcinomatibus, parotidibus, duri cijs mammarum, & testium inflammationibus. In totum extenuat, & calfacit. Mitius multo ad clysteres fiet, si aqua madescat, atq; torreatur: uel linteo illigatum, oblito adipe perassetur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.18.ca.10. ERysimon Galli Velarũ, Irionem Romani appellant. Inter fruges annumerat, caule ferulaceo, ut Sesama, flore item ut Sesama foliaceo, amarũ, fruticosum, folijs Erucæ angustioribus paulo, & sanguineis, omninoq;, ut Theophrastus inquit, Sesamæ proximũ: nisi esset pinguiusculũ. Erysimon nostri herbarij significant, quæ uulgo, nobilis Eruca dicitur, quam & Erucæ ueræ præferunt: ut mirũ sit, quamobrem inter fruges a Plinio constituta uideatur.

EX M. VERG. COMM.

SI esset frugibus, leguminibus, & oleribus idem qui homini sensus: liceretq; illis, ut in republica sæpe aliqui fecerunt, mutata fortuna transfugæ, modo harum, modo illarũ partium esse: dicerem ego, græcis Erysimon, latinis uero Irionem Bacchi illius modo, qui ab Aristophane in ranis suis, nunc Deus, nunc homo: iterumq; dominus, mox seruus, uariante fortuna describitur: in alijs scriptoribus inter fruges, in alijs inter olera numerari uoluisse: tam incerta in antiquis scriptoribus historia eius est, tamq; aperte a Theophrasto & Plinio frugum, ab hoc ipso, & Paulo Aegineta olerum generi adscribitur. Nec persuadebitur unq;, non esse frugem Erysimon, seu Irionem aliquis, Theophrastum de eo sic docentem audiens, quo loco lib.9. de plantarum historia, de frugum culmis in uniuersum sic agit. τῶν δὲ θερινῶν κέγχρον μὲν καὶ μελίνου καλαμώδης, σησάμου δὲ καὶ ἐρυσίμου ναρθηκώδης. Quod est. Aestiuarum autem, Milij scilicet & Panici harundinaceus caulis, siue culmus est, Sesami uero & Erysimi ferulaceus. Rursusq; eodem libro. σήσαμον δὲ οὐδεὶς ἐσθίει χλωρόν, οὐδὲ μὴ ἐρύσιμον, &c. Ex quibus ratiocinari licet, in censu frugum numeratum Erysimon frugem esse, & ex culmo inter olera censeri non posse. Plinius itidem, Theophrastum secutus, frugibus Irionem ubiq; adnumerat, libro.18. Primum capite.7. Aestiua quæ æstate ante Vergiliarum exortum seruntur, ut milium, panicum, Sesama, Irio.
D Mox iterum eodem capite. Sesamo & Irioni sanguinea folia. Nec multo post eodem libro, sed capite.10. Sesama ab Indis uenit: ex ea & oleum faciunt. Color eius candidus. Huic simile est in Asia, Græciaq; Erysimum: idemq; erat, nisi pinguius esset, quod apud nos Irionem uocant, medicaminibus adnumerandum potius q̃ frugibus. Idem etiam libro.22. capite ultimo ait. Irionem inter fruges Sesamæ similem esse diximus, & a Græcis Erysimon uocari. Contra hæc olus aperte Dioscorides, non frugem describit, a Nasturtio statim & Thlaspi, folio erucæ, coliculo, non culmo, cornutis in summo siliquis, non spicis aut paniculis, & si fœnogræco similibus: quodq; frugi nunq; conueniat, inter rudera, & circa hortos nasci. Et præter Dioscoridem Paulus Aegineta libro primo capite de Veneris utilitate & usu: quo loco docens, quibus cibis ad uenerem uti oporteat, inter cętera monet comedenda, ἐκ τῶν λαχάνων τὸ ὅρμινον τὸ ἐρύσιμον καὶ τὸ εὔζωμον, &c. manifeste inter olera Erysimum numerans, ut uidetur. Esseq; latinis Irionem, quod Græcis & huic scriptori Erysimon est. Satis tam multis locis testatur Plinius, præcipueq; libro.22. capite quo paulo ante diximus, quo loco integrum, & ijsdem uerbis totũ hoc caput latinis reddidit, quod cognouisse omnibus paratum, & in promptu est. In tot itaq;, tamq; diuersis antiquorum scriptorum auctoritatibus, temere & impudenter fecerit, qui in hoc, aut illo genere Irionem numerabit: præsertim docentibus Theophrasto & Plinio, seri in agris, & inter fruges Irionem: Dioscoride autem & Paulo Aegineta, per se nasci locis incultis: & si seratur, in hortis inter olera quod olus sit serendum esse. Nobis, ut credamus frugem a multis existimatum Erysimon fuisse, in caussa siliquæ sunt, quas fœnogræco similes Erysimon habere hic ait: quodq; inter fruges pabulo destinatas numeratur: a multis uero olus, folio agresti Erucę, & semen Nasturtio simile. Antiquiores omnes non secus q̃ de quotidiana & uulgari re de eo agunt. Alicubi nunc genus etiam parum cognitum est, ignotæ & appellationes illæ aliæ, ideoq; a nobis relictæ.

De Pipere. CAP. CLXXVI.

πίπερι PIper in India nasci, breui arbore traditur. Quæ inter initia, prælongum fructum, ueluti siliquam promit. Quod longum Piper est. Habet intus aliquid tenui Milio simile, quod tandem in perfectum Pi

per euadit. Id autem suis temporibus adultum, racemos emittit grana fe- A
rentes, quæ noscimus. Ea acerba, candidum Piper faciunt, aptum ocu-
laribus remedijs, antidotis, & medicaminibus quæ contra uenenata pa-
rantur, Theriaca uocant. Longum uero uehementius mordet. Et quo-
niam priusq̃ ematurescat decerptum est, subamarum relinquitur. Anti-
dotis, & theriacis medicaminibus expetitū. Nigrum uero, utpote quod
tempestiua maturitate collectum sit, odoratū esse constat, candido sua-
uius, acrius, & ori gratius, necnon ad condimenta utilius. Sed candi-
dum adhuc in acerbum uergēs, prædictis infirmius est. Eligi oportet gra
uissimum, plenum, nigrum, sine multis rugis, recens, minime furfuro-
sum. Inueniuntur etiamnum in genere nigri semina macie confecta, cas-
sa, & inania, quod uocant Brasma, Indorum lingua, sic significante abor-
tum. Vis omnium excalfacit. Vrinam ciet. Concoquit. Extrahit. Discu
tit. Abstergit caliginem quæ oculis obuersatur. Piper febrium rigori-
bus, siue potu, siue illitu, subuenit. Serpentium morsibus auxiliatur.
Partus extrahit. Conceptum adimere creditur, statim ab initu supposi-
tum. Tussi, omnibusq̃ pectoris uitijs, siue eclegmate, siue potu, succur-
rit. Anginæ eo & melle conuenienter perunguntur. Potum cum recenti
bus lauri folijs, tormina discutit. Cum uua passa manducatum, pituitam
a capite elicit. Valitudinem tuetur. Dolores finit. Appetentiam mouet. B
Concoctionem adiuuat, in embammata additum. Strumas cum pice
discutit. Vitiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, ut aiunt, motum, tor
retur. Non est huius arboris radix Gingiber, ut aliqui existimauere, si-
cuti paulo post ostendemus. Namq̃ Piperis radix Costo similis est, gu-
stum calfaciens, eiq̃ Hygræ cognomentum est. Hæc lienem reprimit,
cum aceto illita aut pota. Caput etiam purgat, manducata cum uua ta-
minia, quam Staphidem agriam uocant.

BARBARI COROLL.

Piperis genera duo Theophrastus constituit. Rotundi ut Eruū, putamine carneq; subrutila Pli. li. 12. ca. 7.
ceu lauri baccæ. Oblongi, nigri semina continētis papaueracea, q̃d multo ualidius priore iudi Theophra. li-
catur. Passim in India sunt, ut Plinius existimat. Quæ Piper gignunt arbores, Iuniperis nostris bro. 9. cap. 22.
similes, q̃q̃ in fronte Caucasi, solibus opposita, nasci tantū eas aliqui putauere. Semina a Iuni
pero distant paruulis folliculis, quales in Phaseolis uidemus. Piper quod intēperie cœli carbun
culatur, lingua Indorum Bregma dicitur, significans abortū. Hoc & pallidum est & asperrimū.
Tria cæteri fecere genera. Nigrū, quod & Cōmune dicitur a medicis, Dioscoride, Paulo, Ae- *
tio. Lenius longo & nigro est, Candidum. Piper longū facillime adulteratur Alexandrino Sina-
pi. Emitur hoc in libras. 25. album. 17. nigrū. 14. utiq̃ Plinij tēporibus. Nicāder Colophonius,
uetustatis studiosus, non peperi, sed Peperion appellat. Hippocrates uero medicū Pharmacū.
Aliud genus est apud eūdem Hippocratem Indicum Pharmacū, quo fœminæ, quibus anima
fœtet, ora sibi colluūt. Medicamentū id est, cuius compositionē reddit ipse. Cæterū est ubi Pi-
per semen Indicum dicatur ab Hippocrate: in quo rotundū, quod inest; Myrtidanū uocari pro
dit. Est etiā ubi rotundū Piper Strongylen Myrtidani scriptum reperias in eodem auctore. Syl-
uestre porro gentibus suis est Piper. Piperis arborem iam etiam habuit Italia, maiorem Myrto,
nec absimilem. Amaritudo eadem recenti, & cum lactescit, quę Piperi. Desyderatur tosta illa ma-
turitas. Ideoq̃ & rugarū deest, & coloris similitudo. Huiusmodi est & quod Lusitani regis dili
gentissimi Liburnicæ, magna parte meridiani situs ambitu Mauritanię circūuecta, retulere hoc

C anno. Sed abest illa, ut dixi, retorrida rugosaq; maturitas. Nam solibus tostum Piper, e candido & leui mutatur in nigrũ rugosumq;. Adulteratur Iuniperi baccis, mire uim trahentibus, in pondere uero multis modis. In Aegypto granũ Piperi simile paulo tantũ maius nascit, Corsion uocatũ, ut Straboni placet. Est etiãnum in India Piperis granis simile, quod uocatur Garyophillon, grandius, fragiliusq;. Tradũt in luco Indico id gigni. Aduehebat odoris gratia. Nunc & cibi, ut Piper, Septentrionis maxime populis. Paulus Aegineta Caryophyllon, non Garyophillon uocandũ existimauit, quasi nucifoliũ: etiamsi hanc inquit non habet naturã, quæ nomine prętenditur. Sed flores arboris cuiusdam Indicæ festucacei sunt, & nigri, longitudine pollicari, acres, odorati, subamari. Lignũ eius Xylocaryophyllon appellant. Ab huius odore uiolarum genus altilium Caryophyllon, uulgo dicitur, ubiq; modo nascens.

Strabo. lib. 17

EX M. VERG. COMM.

FRuticem, non arborem Piper ferre affirmãt, albæ uiti, quæ in sepibus plærunq; inuenitur, similem, propinquas scandentẽ arbores: quæ racemosum fructum ferat, magnitudine ea qua uidetur, sed uiridem, nec aliter q̃ in Ligustro coaceruatum, anteq; maturitate nigrescat: lectumq; æstate, ante integram maturitatem sub sole in palmeis tegetibus expandi, caloreq; solis & æstu corrugari, & nigrum fieri. Nec longum, aut album Piper aliquod uidisse illic se dicunt: esse quidem arbores alias, quæ sapore Piperis aliquid ferant, & inter eas, cui conferre in nostro orbe aliquam posse se negant, quæ oblongum ueluti uillum inter folia ferat, ponticæ nucis floribus similem, quod illic longum Piper incolæ appellent. Folium Piperis ipsi uidimus ab eis allatum, colore pallido magis q̃ herbaceo, longitudine quantum diuaricati pollex & index humani digiti aperiuntur: latitudine qua parte maxime patet, quatuor digitorũ: Plantaginis figura, prætercq; in summo, cui habet numero pares & figura similes a tergo fibras septem per longitudinem extensas, mediam claudentibus utrinq; trinis: non tamen ut in Plantagine, utrinq; binæ a media nascunt, sed inæqualibus interuallis utrinq; prodeunt. In summo fastigiatũ, & acuminatius q̃ Plantaginis extremũ folium est. Desinitq; in mucronẽ eodem, quo in malo medica mo-

D do uidetur: non omni, sed in qua folium acuminatum est: idq; in Piperis frutice breui pediculo pendet, & qua parte a pędiculo incipit folium, paulo minus q̃ rotundum est. Quæ omnia dicta longius a nobis sunt, nõ ut antiquorum historias damnemus, sed ut meminerint toto hoc opere legẽtes, q̃ difficilis omnibus medicæ materiæ fuerit, & futura semper cõmentatio sit, ptæsertimq; ubi parum integra ueterum cõmentaria totam rem miscent.

¶ De Gingiberi. CAP. CLXXVII.

ζιγγίβερις

GIngiberis sui gñis planta est, in Troglodytica Arabia magna ex parte nascẽs. Qua uirẽte, ad multa, perinde ad q̃ nos Ruta, utuntur. Et primis potibus, & edulijs ammiscent. Huius radices Cyperi modo paruæ sunt, candicantes, & odoratæ, atq; Piper sapore imitantur. Eligi debent quæ teredines non nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, q celeriter cariem sentiant. Fictilibus in Italiam asportantur. Gingiberis cibo conueniens est. Et cum condimẽto assumitur. Excalfactoriam uim, & excoquentem habet. Aluum leniter emollit. Stomacho utile est. Efficax aduersus ea quæ oculis caliginem offundunt. In Antidota addi solet. In totum Piperi uiribus non dissimile.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 7.

ZInziber, in Arabia & Troglodytica in uillis nasci dicitur. Parua herba. Precium radicis in libras sex. Quidam hanc & Sinsiberim, & Gingiberim appellant. Facile pertũditur Zinziber, ob incoctã quandam & excrementitiã corporis uliginem, ut Galenus inquit.

EX M. VERG. COMM.

QVi de Pipere, ex India ad nos reuersi, quæ superiore capite dicta a nobis sunt, retulerũt, ijdem Zingiber gramini simile in India nasci dixerunt: geniculatũ, nouasq; subinde radices agens, longius sub terra augeri, inueniriq; ubiq; non aliter, q̃ & nostrum gramen: bisq; aut ter folia per annũ proferre, quæ harundinacea sint, sed nõ tantæ longitudinis, latitudinisq;: nihil eo frequentius tota illa regione & copiosius nasci, ingensq; saporis discrimen ex tempore

quo lectũ fuerit sentiri. Quodq; Gal. & post eũ Paul. Aegineta dixerũt, ideo teredinib. tentari, sentireq; cariem, & pforari, q crassioris cuiusdã & ineuictæ humiditatis particeps sit, fieri id illi dicunt, cum importune per uer ante maturitatem lectum fuerit: esseq; opportunũ legendi tempus, cum folia illa aruerint: idq; in effodiendo Zingibere ab Indis obseruari. A

De Hydropipere. CAP. CLXXVIII.

HYdropiper apud aquas nascitur, quæ stagnant, aut pigro lapsu repunt. Caulem ædit angulosum, prædurum, multis alis concauum, folia menthæ, maiora, molliora, cãdidioraq;, gustu Piperis acri, citra tñ illam odoris gratiã. Fructum acrem in surculis paruis, prope folia racematim cohærentem. Folia cum semine illita, tumores, ueteresq; duricias discutiunt. Sugillata delent. Quæ postq; inaruerunt, tusa pro Pipere in obsonijs ammiscentur. Radix parua, nullius in medicina momenti. ὑδροπέπερι

BARBARI COROLL.

HYdropiper, quale sit in Plinio, nondum comperi. Nam Piperitis, quæ & Siliquastrum dicitur, nonnihil ab Hydropipere uidetur differre, non solum medicinæ usu, uerumetiam descriptiõe. Monstratur enim caule rubro, et longo, densis geniculis, folijs Lauri, semine albo, tenui, gustu Piperis, uulgo dicta Costum. Distat porro Siliquastrum a Salicastro, ut in mentione sua docebimus, sicut & a Seliquastro. Etem Seliquastrũ herba non est, sed antiq gñis sedile, ut Põpeius inqt. Georgius Tiphernas, Siliquã Ceraunniam, in Strabone Siliquastrum interpretatus est pessime. Non desunt qui Persicariam mõ nominatam Hydropiper esse suspicentur. quanq; foliũ Persici huic reddatur, unde nomẽ, Hydropipi uero Menthæ atq; Lauri. Est & in folio Persicariæ litura, maculę modo inscripta: quę si fuisset in Hydropeperi, fortasse nõ omisissent autores. Est ergo Persicaria folio Persici, flore cãdido, spicaceo, gustu acri, semine minuto, caule nodoso, rubenti, longo: quę sunt oĩa & Hydropeperi tributa. Liberũ sit æstimantibus iudicium. B

EX. M. VERG. COMM.

NVlla Plinio, latinisq; alijs scriptoribus sub Hydropiperis titulo & uoce planta hęc est. Nec qualem hic describit prope aquas nascentem, inuenire adhuc licuit. Vidimus tamen in antiqssimo latino Dioscoride, & qui longobardis literis scriptus, sexcentorum annorum uetustatem refert, Hydropiperis appositam imaginem, diligẽti ut erant ea tempora pictura, effigiatam. In qua descriptioni huius scriptoris omnia conueniunt, caulis, geniculi, alarum concauitates, folia, foliorumq; color. Vnum in fructu discrimen tantum est. Quod enim hic ait, in ramulis secundum folia nasci, & acinosum esse: in ea pictura in summis ramulis est uasculi potius q folliculi, aut siliquæ figura: indicatq; in eo claudi semen, quod hic cum fructu miscet, fructum, uasculum, & in eo semen simul appellans. Quod deficientibus coniecturis alijs, non penitus ab re audisse fuerit. Quemadmodum nec inutile etiam, ex aliquarum plantarum natura cognoscere, quæ aliquando nobis in hoc opere Alarum concauitates in plantis sunt. Græci translata ab humano corpore appellatiõe μαχάλας dicunt caua, quę aliquando bina, aliquando singularia, & ex interuallo semper in plantis uidentur, humanis alis similia, in quibus ueluti lacuna est. Sunt autem homini alæ qua parte brachium humero coniungit ex interiore parte, in quubus non aliter q in pectore pubes aliqua nascitur, uirosi plærumq; odoris. Earũ similitudine, concauos geniculos, quales in harundinibus, & plerisq; alijs sunt, μαχάλας greci, Romani Alas dixerũt. Ab Adnatis eo differẽtes, q ex alis noua semper germinatio prodit: Adnata uero nullam habent certam partem unde emergant.

De Ptarmica. CAP. CLXXIX.

PTarmica frutex est, surculos habens paruos, multos, & rotũdos, Abrotono non dissimiles, & circa eos folia oleæ, longa, & in cacumine capitulum uti Anthemidis, paruum, rotũdum. Quod suo acri odore sternutamentum excitat. Vnde nomen accæpit. Folia cum floribus illita, sugillationes rapiunt. Flores sternutamẽta efficacissime mouent. Nascitur in montibus & petrosis. πταρμική

C

BARBARI COROLL.

PTarmice, subsalso herba gustu, Diptarmice a quibusdam uocari solita, quoniam sternutamentum iterari faciat.

EX M. VERG. COMM.

EX re nomen habet Ptarmice: Ptarmon enim græci sternutamentum uocant. In quo egregiam necesse est habere uim: exquo tam præsenti salutis augurio & honore, dignata eam Græcia est. In nullo, quod hactenus sciam, herbarum censu sub hoc nomine latinis Ptarmice est: & si Barbarus in Corollario suo tesietur, a quibusdam hanc ipsam Diptarmicem dici. Meminerunt eius tamen inter grecos Galenus, & Paulus Aegineta, eadem omnia quæ Dioscorid. posse eam testati, adiicientes tm̃, uiridem sugillata, liuoresq; alios disiicere.

¶ De Radicula, seu lanaria hærba. CAP. CLXXX.

στρούθιον
στρουθικάμηλον

STRVTHIVM ab aliquibus Cerdon, ab aliis Catharsis, ab aliis Struthocamelus, a quibusdam Chamærrhyton, a magis Calyrhyton, a Latinis Lanaria hærba, aut Radicula appellatur. Nota est hærba, qua purgandis lanis utuntur, qui eas eluunt. Huius radix est acris. Vrinam ciet. Prodest tussi, quam iecur excitauit, & orthopnœæ, ex melle sumpta cochlearis mensura. Aluum soluit. Eadem cum Panace & Capparis radice, calculos frangit, & cum urina exturbat. Duriciem lienis absumit. Menses imposita trahit. Partus enecat. Cum polenta autem & aceto illita, lepras tollit. Tubercula discutit, cum farina hordeacea & uino decocta. Miscetur & malagmatis, & colyriis, claritatis caussa. Sternutamenta mouet. Per os purgat, trita cum melle & naribus infusa.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 11

STruthion, a nostris Radicula uocatur, spinosa herba, non tamẽ acanacea. Flos sine odore, spectabilis æstatibus, caule lanuginoso, Semen nullum, Radix magna, quæ conciditur purgandis lanis. Mirum quantum conferens candore, molliciaq;. Nascitur Satiua ubiq;, sed sponte in Asia, Syriaq;, saxosis & asperis locis præcipua. Trans Euphratem tamen laudatissima, caule ferulaceo, tenui, & cibis indigenarum expetita, & tingenti quicquid sit, cum quo decoquatur. Folium Oleæ, a medicis aureum Poculum uocatur. Hippocrates cõmendat nascentem in Andro insula littoribus. Ab hac similitudine potoriũ quoddam uasculum fortasse Struthion appellatum sit. Smyrnæa mulier Galena, florẽ hunc non Struthiõ, sed Strythion uocauit. Porro Strutheum latine, ut est apud Festum, a salacitate passeris membrũ uirile significat, precipue in mimis: ut qui passerem, in Martialis & Catulli uersibus, aliter accipiunt, nihil mihi dixisse uideantur. Ne quis in ea re Politianum, quia sine autore loquitur, somniasse cauilletur.

EX M. VERG. COMM.

PLinius. 19. uolumine cap. 3. ad candorem & molliciem lanarnm Struthii succo usos fuisse antiquos ait. Idẽ mox tñ. 24. cap. 11. quod nos pauloante diximus, his uerbis testatur. Tingentibus & radicula ramos præparat, quam Struthion uocari diximus a græcis. &c. Diuiditq; in eodem usu, quod in græcis alioquin unum est: & ramulis Struthii tribuit, q̃d radicibus illi tribuerũt, que succo saporeq; aspæ, ad imbibẽdos colores unguine sordidas p̃parãt lanas. Possũt qdem q̃d Plinius ait, purgatas æsypo lanas cãdidiores reddere: sed illud obiter est. Qđ aũt ab infectoribus primũ, & ut greci dicunt προύργου a Struthio quærebat, purgato sordiũ & æsypi unguine erat. Nescimusq; nos, quosnam Plinius ramulos in Struthio appellauerit. Radicibus eñ in tingẽdo, ut diximus, utebant: oñditq; latinũ nomen, radicũ tm̃ fuisse usum. Neq; eñ aliã ob caussã radicula, q̃ ex potiore usu dicta a Romanis est. Quinetiã, nihil fere excepta radice Struthion est, quam per longitudinem, & in latera sub terra, non in altum extendit, proferentibus se ex interuallo graminis modo & quasi ex geniculis, quinq; in unum collectis plerunq; foliis, ex quibus coliculi cum floribus prodeunt. Vulgaris, & ubiq; locis incultis nascens herba, folio ut diximus in cespitem conferto, & per interualla ex eadem radice erumpente. Lauri figura, uerum maiore. Latini ab usu Lanariam radicem, & herbam, & ab eius præcipua & utiliore parte Radiculam dixerunt. Vnde autem græci Struthion nominauerint, nõ satis nunc patet:

nisi forte a foliorum positura, quæ auium alas quadamtenus imitantur, nomen illi fecerunt. στρουθὸν enim, & στρούθιον ea gens passerem, & minores alias appellat aues. Quod si in cibos radix hæc transiret, crederemus ob caliditatem, quam in quarto ordine habet, Venerem stimulare, & ob id Struthion dictam. Græci enim στρουθὸν passerē dicunt: & ab eius auis salacitate στρουθοὺσ, quasi passeres ad Venerem procliuiores homines, & ex ea ratione id facientem herbam Struthion etiam dicere potuissent. Sed nihil horum pro comperto est. A

De Cyclamino. CAP. CLXXXI.

Cyclaminus a quibusdam Cysanthemon, ab alijs Cyssophyllon, ab alijs Chelonion, alijs Ictyopheron, ab alijs Silene, a Zoroastre Triphalites, ab Osthane Aspho, a Magis Miaspho, Aegyptijs Thesce, a Romanis Rapum terræ, aut terræ Vmbilicus uocatur. Folia habet hæderæ, purpurea, uaria, in quibus susque deque albicant maculæ, caule nudo, quaternos digitos æquãte, floribus in eo purpureis, rosarum effigie, radice nigra & aliquantum lata, ut Rapum uideri possit. Quæ cum hydromelite pota, pituitam, aquamque detrahit. Menses potu appositu ue ciet. Tradunt, si prægnans radicem transgrediatur, abortum fieri. Partum appensa accelerat. Contra uenena, præsertim leporis marini, ex uino bibitur. Illita, contra serpentium ictus remedio est. Radix immista uino, inebriat. Regium morbum discutit, tribus drachmis pota, cum passo aut diluto mulso. Sed oportet eum qui ebibit, multis uestibus contectum, loco calido, & perfrictiōibus tuto recumbere, quo facilius exudet. Eiecti autem sudores fellei colore inueniuntur. Succus eius ad purgandũ caput, naribus infunditur. Ad deijcienda quoque alui excrementa, in uellere sedi subijcit. Illito umbilico & imo uentre coxarũ tenus, aluũ emollit. Sed abortũ efficit. Suffusionibus, & retusæ oculorũ aciei, oblitus cũ melle succus, prodest. Medicamentis abortum inferentibus, am̃iscetur. Succus cum aceto illitus, prociduam sedem restituit. Exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix cutem purgat. Eruptiones papularũ reprimit. Vulneribus ex aceto, aut melle medetur. Lienem absumit. Vitia cutis in facie, & alopecias emendat. Eius decocto, luxata, podagras, & capitis ulcuscula, pernionesque foueri congruum est. Ipsaque in oleo uetere feruefacta, illito oleo, ulcera ad cicatricem perducit. Cauata radix oleo expletur, & cinere feruenti imponitur, adiecto interdum thyrrhenicę cerę momento, ut stigmenti crassitudinẽ unguentũ contrahat, cum primis utile pernionibus. Radix Scyllæ modo concisa reponitur. Narrant ad amatoria assumi contusam, & in pastillos diuisam. Nascitur in umbrosis, maxime sub arboribus. B

κυκλάμινος

BARBARI COROLL.

Cyclaminos a nostris Rapum, & Tuber terræ dicitur, ut inquit Plinius, non malum terrę, ut Theodorus putauit. Nam Malum terræ, ut Dioscoridi uidetur, Aristolochia est. Erraticum uero malum a Plinio uocatum, & ad calculos radice commendatum, quale genus sit, nondũ comperi: præterque si quis pro Anthemide accipiat, quando utilem uesicæ uitijs eam nouimus. Et Chamæmilon, hoc est, malum terrestre, dicitur a Græcis Cyclaminos. Folia habet minora quam Hedera, nigriora, & tenuiora, sine angulis. Flos ei, ut Plinius scribit, colossinus, & in coro

Pli. li. 21. ca. 9. lib. 25. cap. 9. lib. 26. cap. 12.

C nas admitti solitus. Est autem genus in eo nomine coloris, ut Straboni placet a Colossis urbe Troadis, ubi præcipua lanitij commendatio fuisset: quemadmodum Laodiceæ, Coracinum pecus, a colore item uelleris appellatum. Sed cum duo florum genera Cyclamino reddantur, purpureum, & candidum, uter eorum Colossinus dici possit, extimandum relinquimus. De Coracino Laodicensium uellere, etiam Victruuius. Pernicialia Cyclamino cum olere sunt odia. Siquidem aduersam ei Brassicam inarescere affirmant. Sphæritis herba quæ sit Aetio, nõ constat. Quid si Cyclaminon interpretere? cum quod alopecias emendat, cum quod Cyclaminos Orbicularia latine dicitur, hoc est, Sphæritis.

EX M. VERG. COMM.

Est præter numeratas a Dioscoride Cyclamini appellationes, ubi nostra ætate porcorum, ubi terræ Panis Cyclaminus appelletur. Nullusque non audito alterutro nomine, ubique fere inter sepes & uepres nascentem plantam intelligit, quam subulci pecori suo gratam cognouerunt, et ab eo nomen illi fecerunt, porcinum Panem appellantes. Cæteri antiquum Cyclamini nomen ignorantes, a panis figura sub terra latentem eius radicem, terræ Panem uocauerunt. Nihil in agro agentibus nunc etiam notius, nigro colore: radix in orbem circumacta, non tamen in globum surgens, sed ueluti pressa pondere, in latitudinem se explicans, eadem forma qua nunc in quotidiano usu panes uidentur. Qui primi nomen illi fecerunt, circumactam in orbem eius circinationem contemplati, ἀπὸ τοῦ κύκλου, quasi ab orbe Cyclaminon, idest, orbicularem dixerũt. Fuitque hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. Secuta ætas, non radicem, sed folia eius contemplata, quod hederacea essent, Cissanthemon, et Cissophyllon eandem nominauerunt. κισσὸν enim græci Hederam dicunt: & si in prima hac Cyclamino longe maiora quam Hederæ folia sint, solamque Hederæ figuram in folio referat. Non defuerunt quondam etiam, qui a testudinis forma, Cheloniam eandem dicerent: quemadmodum non desunt itidem, qui ideo testudinis nomen retulisse dicant, quoniam ea id animal uescatur: quemadmodum contra pisces oderunt, qui non secus quam ueneno aliquo in aquam coniecta Cyclamino enecantur: ideoque piscium Venatio dicta fuerit. Plinius tertiam Cyclaminum id facere dixit, cuius hic non meminit. Romani

D scriptoris huius historiam secuti, Rapum terræ, uel Vmbilicum, uel Tuber dixerunt: quoniam hic dixerat radicem esse nigram, Rapo similem. Vmbilicum autem, quoniam ut in aliquibus circinata forma umbilicus est, sic & Cyclaminus sub terra uideatur. Dico autem umbilicum, non qualis in homine ceterisque animalibus media pars est, sed quales in Epigrammate suo Martialis dixit. Iam peruenimus usque ad umbilicos, extremam uoluminis clausuram, quæ aut nodus, aut fibula opus claudebat. Vidimus nos aliquando Cyclamini radicem, globo & latitudine amplissimi panis: ex qua folia erumpebant: & inter folia flos breui pediculo, potius quam cauliculo surgens, in quo color erat qualem hic describit. Plinius Colossinum uocat. Nec ambigendum de eo colore erit, qui Cyclaminum florentem uiderit. Eundem lib. 25. idem purpureũ dicit. Nec uidetur tantus scriptor in his sibi constare. Habet ut uidetur Cyclaminus numerosas, & egregias in medendo uires, quas paulo minus quam omnes nouit & indicauit ante Dioscoridem Theophrastus lib. 9. de plantarum historia, ostendens & ipse, adalligatum Cyclaminum partus adiuuare: prodesse ad amores: subdi mulieribus: purgare caput: ulceribus ex melle mederi: & ne longiores simus, nihil non idem in utroque est. Addidit Theophrastus, tantum cremari radicem Cyclamini, tum uino restingui, cineremque eodem quo fex modo in pastillos conformatum seruari.

¶ De Altera Cyclamino. CAP. CLXXXII.

Est & altera Cyclaminus, quam Cissanthemon, aut Cissophyllon uocãt, minoribus quam Hedera folijs, geniculatis caulibus, crassisque, circa uicinas arbores capriolorum modo se uoluẽtibus, flore candido, odorato, acinis Hederę mollibus, lenti gustus, aliquantulũ acris, radice superuacua. Nascitur in asperis. Huius acini drachmę unius põdere poti cum uini albi cyathis duobus triginta diebus, lienem per urinam & aluum absumunt. Ad Ortopnœam bibitur. Reliquias a partu purgat.

BARBARI COROLL.

Cyclaminos altera est, cui nomen ab Hederę floribus impositum Cissanthemos, de qua hic agitur. Plinius & tertiam Cyclaminon demonstratam sibi prodidit, cognomine Chamæcis-

son, uno omnino folio. Radice ramosa, qua pisces necantur. Ideoq; hanc proprie Ichthyoterã uocari autumo, quanq; nomen hoc a Dioscoride Cyclamino primæ datur. A

EX. M. VERG. COMM.

ALteram Cyclaminum hanc a suprriore illã diuersam faciunt, minus in latitudinẽ exequata, & globosior radix: longiores coliculi, quibus in alias arbores uitium modo ascendit: folia longe q; illius minora, quantitate, incisuris, totoq; habitu hederacea. Ob quã causã Plinius ait, hanc tantũ Cissanthemon dictã fuisse. Flores candidi, odoratiq;: qui in illa purpurei sunt, & sine odore. Acinosus fructus, & qualis in Hedera corymbaceus: & q̃d ad medicinã pertineat, radix inutilis, quæ sola in altera illa expetitur & usum habet. Hæc aspis locis nascens, illã inter uepres & in sepibus. Hanc ipsi non uidimus, nec possumus oculati testes eius legentibus esse.

De Dracunculo. CAP. CLXXXIII.

DRACVNTIVM magnum aliqui Aron, alij Isaron, alij Iaron, alij Geracicon, alij Biaron, alij Armiagrion, alij Cyperida uocant. In umbrosis sepibus gignit. Caulem habet rectũ, læuem, duum cubitorum, baculi crassitudine, uersicoloribus draconum maculis, purpureis tamen euincentibus. Folia Rumicis, inflexa. Fructũ summo caule facit racemosum, coloris primum ciueracei, mox per maturitatem in crocum & purpuram uergentis, radicem prægrandem, rotundam, candidam, cortice tenui uestitam. Colligitur, & dum maturescit succus exprimitur, sicaturq; in umbra. Radix quoq; messibus effoditur. Elotaq; particulatim conciditur, & funiculo transfixa siccatur in umbra. Cum diluta potione crudam, coctamue, cum melle delingi prodest, contra orthopnœas, rupta, conuulsa, tussim, & destillationes. Pota cum uino uenerem stimulat. Vlcera quæ cacoethe uocantur, atque phagedænica expurgat, præsertim cum uite alba. Ex ea & melle collyria ad fistulas, & partus euocandos componuntur. Ad uitiligines cum melle efficaciter illinitur. Polipos, & carcinomata absumit. Succus ad oculorum medicamenta, item contra nubeculas, caliginem, albuginesque effectum præbet. Herbæ, radicisq; odor, teneros conceptos abortu uitiat. Item si triginta grana eius in posca bibantur. Sunt qui eius succum cum oleo, aurium doloribus infudere. Quinetiam folia, utpote quæ adstringant, uulneribus recentibus imposuere, & cocta in uino pernionibus. Qui folia manibus affricuerit, aut radicem exemerit, posse a uipera feriri, inficiantur. Δρακόντιον B

BARBARI COROLL.

DRacunculus a caule uario draconis more dicitur: siue a cauda, quæ illi subrutila est, & draconis intorti modo conuoluta. Dissonãt aliquãtum in hoc genere scriptores. Alijs Dracunculum ab Aro separantibus. Alijs idem existimantibus. Glaucias Dracunculum syluestrem Arum uocabat. Phænias Aron, & Aroniam. Aliqui radicem Aron appellauere, caulem Dracuntion. Theophrastus Aron putauit genus esse, sub quo species quasi multæ continerentur. Dioscorides quatuor uidetur fecisse genera, Dracunculum maiorem, Dracunculum minorem, Aron, & Arisaron, quanq; in describendo Aro, discrepat a Plinio. De Dracunculo quoq; parum conuenit inter eos, ut sequenti capite liquebit. Dracunculus hordeo maturescente fodit, luna crescente, Serpentariam sunt qui uocent. Inuenio apud Hippocratem & Ophin herbam, semine muliebribus medicinis utilẽ probari. Nec an eadem sit cum Dracuntio satis constat, etiamsi a serpente nomen habeat. Idem Hippocrates candidam radicem cum nominat, Dracuntij radicem, ut Galenus uult, intelligit. The. li. 9. ca. 21

C EX M. VERG. COMM.

ERit legentibus & nobis non leue laboris compendium, si antequã de maiore Dracunculo agatur, tota minoris medicina & historia pariter reddita fuerit. Sunt enim utriq; paulo minus q̃ cuncta communia, tamq; in minore incerta, mixtaq; cum maiore multa, ut continuato sermone de utroq; utilius dixisse fuerit. Aequo animo ob eam causam tãtisper dum hoc agimus, differri sibi nostram Dracunculi commentationem legentes patientur.

¶ De Dracunculo paruo. CAP. CLXXXIIII.

DRacunculus paruus folio constat hederaceo, magno, candidis notis insigni, caule recto, bicubitali, uersicolore, maculis resperso purpureis, ita ut anguem plane referat, baculi crassitudine. Fructus summo caule racematim cohæret, colore primum felleo, & cum ematuruit, croceo, gustu feruens, mordaxque, radice rotunda, bulbosa, raphano non absimili, tenui obducta cortice. Nascitur in sepibus umbrosis. Seminis succus cum oleo instillatus, aurium dolorem mitigat. Naribus etiam ex lana impositus, polipum absumit. Carcinomata illitu sistit. Triginta eius grana, si in posca bibantur, abortus inferunt. Odorem aiunt posteaquam flaccidi flores emarcuerunt, conceptus adhuc teneros enecare. Radix excalfacit. Orthopnœis, ruptis, uulsis, tussi, destillationibus auxiliatur. Humores pectoris excreatu faciles reddit, siue cocta, tostaque cum melle, aut per sese edatur, siue farina eius ex melle delingatur. Vrinam pellit. Venerem excitat, cũ
D uino pota. Phagædenas ulcerum, & quæ cacoethe uocantur, trita cũ melle & Brionia alba, expurgat, & ad cicatricem perducit. Collyria ex ipsa ad fistulas, & eijciendos partus fieri solent. Qui radice suas manus perfricuerunt, a uiperis feriri negantur. Illita ex aceto uitiligines emaculat. Folia recentibus uulneribus, concerptorum lintheolorum uice, conuenienter imponuntur. Decoctam in uino pernionibus apposuisse prodest. Caseus folijs inuolutus, a putredine defenditur. Succus radicis ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines conuenit. Radix cruda coctaue, ad sanorum usus, pro olere recipitur. In Gymnetidibus insulis, quæ Calarides uocãtur, coctã radicẽ cũ melle multo, in conuiuijs placentarũ loco offerunt. Radix messibus effoditur, lotaq; frustatim concidit, & lino traiecta siccat in umbra, & ita reconditur.

BARB. Pli. li. 24. ca. 16 DRacunculi duo sunt Dioscoridi, maior, & minor, ut prędiximus. Plinio tres. Vnus folijs Betę, nõ sine thyrso, flore purpureo, similis Aro. Alter radice lõga, ueluti signata, articulosaq;, tribus omnino cauliculis. Tertius folio maiore q̃ cornus, radice arundinea, totidem (ut aiunt) geniculata nodis, quot habet annos, totidem etiam folijs. Aetius Dracunculi semen occultari terra, & piperi simile describit. Olitores & Draconem uocatam ferunt, huic toto genere dissimile, quam mirabili quodam modo nasci prædicant ex lini semine incluso, raphanis, aut scillæ bulbis, atq; in terra obruto. Pusilla herba, nigro ac minuto semine, folio tenui & oblongo, acri, & utranq; originẽ prodente, linguam & folio & radice amburens, & aceti & salis gustu. Pyretrum sunt qui a ueteribus appellatam falso putent hãc, inter olera acetaria gratissimã. Ita em̃ uocare institui, quicquid crudũ manditur ex aceto, sale, oleo. Quanq; hortos suos prisci Acetaria uocabant: non ab aceto, ut quidam rati sunt, sed ab accipiendo, quasi acceptaria: quippe quos, ut inquit Cicero, quasi alterã succidiã ueteres habuerint. Ab eodẽ uerbo et Acetabulũ deducit, etiã si Gręci Oxybaphõ ab intinctu aceti nominãt, ita em̃ aceto uas dicatũ uocabãt;

ut Athenæus testatur. Quæ & mensuræ genus significat, quod & Cochleare dicimus. A

EX M. VERG. COMM.

MIscuerūt adeo ueteres cū Aro Dracunculū, totq; nūc ijsdem, nūc diuersis notis descripta Dracunculi gña ab illis fuerūt, ut nihil in re alioqn satis nota, difficilius aut ipsi fecerint, aut per se legētibus ostendat. Quodq; anxios diu nos habuit, & adhuc habet, nec aliter in partes trahit uarias, perq; oīa uersat, q̄ qui in amoribus Medeæ ab Apollonio primū descriptus est, solis ex aqua fulgor, summi feriens laquearia tecti, nunq̄ stabilis, sed continua uersatione in oēs discurrens partes, Dioscorides est: & quæ in cunctis græcis duo maioris, minorisq; Dracūculi capita in eo legunt, nullibi q̄d egregiā diuersitatē faciat, uariata eorū historia, aut medicina, & si alterū Rumicis, alterū Hederę folia habere hic dixerit. Multiplex em̄ huic scriptori similitudo est coloris, figuræ, quātitatis, uirium, aliorūq; huiuscemodi. Fitq; ob eam caussam sæpenumero, ut q̄d totū diuersum est, in partibus simile dictū, totam similitudinē referre male credat: & q̄d undiq; simile est in partibus, differre dictum totum dissimile falso habeatur. Quod in utroq; scriptoris huius Dracunculo fieri facile potuit. In quorū altero folia Rumici in quantitate & figura, in altero Hederæ in colore cōparari potuerūt. Nihil em̄ nobis, excusso diligēter utroq; capite, inuētum est adeo dissimile, diuersumue, ut alterā oportuerit, p̄sertim tam longā rei & medicinæ ijsdem uerbis historiā conficere. Auxitq; suspitionē nostrā, q; nec Galenus, nec post Galenū Paulus Aegineta diligentissimus in græcis medicinæ auctor, & qui scriptoris huius dicta ubiq; bonā fide retulit, alterū hunc, & minorē Dracunculū nouerūt: nec post gręcos latini scriptores Apuleius, Ioannes Serapion, & q̄d multi apud nos est, uetustissimi latini codices, in q̄bus unius tantū Dracunculi caput, alterius uestigiū nullum ostendit. Ex eo factū est, ut crediderim, & adhuc credā, unum tantū a Dioscoride Dracūculū hoc loco describi. Neq; em̄ uerisimile, si alter ille in natura Dracunculus esset, & ab hoc scriptore descriptus fuisset, relinquendū ab illis penitus fuisse. Et nihilominus in cunctis & antiq̄ssimis gręcorū codicibus, utrūq; hoc caput adhuc legit. At non est eadē utriusq; historia & medicina. Concedimus id quidē: monemus tñ uocū magis q̄ rerū diuersitatē esse: nec ad constituendū rei genus satis id esse. At minori Dracunculo aliquid tribuit, quod in maiori non legit: quale est, incorruptū seruari, folijs eius inuolutū caseum. Neq; id etiā diuersitatis necessitatē facit. Potuit em̄ in noua alterius eius capitis descriptione illud addi. Siquidem non Dracunculo Plinius, sed Aro eam uim tribuit: possuntq; eandem habere rationem quæcunq; alia minori addita magis q̄ alia inueniuntur. B

¶ De Aro. CAP. CLXXXV.

ἄρον λοῦφα

ARon apud Syros Lupha uocitatum, aliqui Alymon, alij Thymon, alij Dracontiam, Cyprij Collocassion dicunt. Folia emittit Dracunculi, sed longiora, & paucioribus distincta maculis, caulem subpurpureum, dodrantralem, pistilli specie, a quo croceum semen exit. Radice Dracunculi alba, quæ decocta estur, utpote cum minus acris sit. Folia ad esum condiūtur, & arida per se, decocta mandūtur. Radix, semen, & folia Dracunculi uires habent. Priuatim radix ex fimo bubulo podagris illinitur, & Dracunculi more reponitur. In totum ob mitiorem eius acrimoniam, in cibum expetitur.

BARBARI COROLL.

ARorum Theophrastus inquit radices, inhibita germinatione fiunt altiles, folijs uidelicet terra obrutis. Prægrandia hæc sunt, Item caua, cucumeracea. Radix nuda cortice, quæ mandi possit. Nam & folia in aceto inquit decocta eduntur, nec insuauis cibus est, caulem ei nullum reddendo. Differt a Dracunculo, si Plinium sequamur: qui radicem habet nigram, in latitudine rotundā, multo maiorem, & qua manus impleatur, Dracunculus subrutilam, & intortam. Semē ei feruēs ac mordax, Aro lenius. Quod & Galenus cōfirmat. In cibis Aros fœmina præfertur: quoniā mas sit dulcior, & in coquēdo lentior. Folijs Ari, caseum ne cōputrescat, seruari affirmant: quod q̄dem a Dioscoride, maiori, aut minori Dracunculo tribuitur.

Theophra. libro. 7. cap. 11. Pli. li. 24. ca. 16.

COnfundit Plinius cum Dracunculo Aron lib. 19. capi. 4. Numeratq; Aron inter Aegypti hortēsia, his uerbis. Est inter gña Bulborū, q̄d in Aegypto Aron uocant, Scyllæ proximū amplitudine, folijs Lapathi, quæ Rumex est: caule recto, duum cubitorū, baculi crassitudine: VERG.

C radice mollioris naturæ, quæ edatur & cruda. &c. Folia enim Lapathi, caulis rectus, duũ cubitorum altitudo, & baculi crassitudo ex maioris Dracunculi historia cuncta sunt: nec Aro congruunt, cuius caulis semipedalis pistilli figura est. Quam formã in nostri orbis Aro quotidie licet uidere. Confundendiq; simul diuersa genera, nulla maior, ut credimus caussa fuit, q̃ similitudo primũ: mox antiquorũ historia, in qua totũ hoc genus Aron aliquando, nonnunq; priuatim illud Dracunculus, hoc Aron dictum est. Discreuit tamen alterum ab altero natura: & illud procerius, hoc breuius fecit. In illo figura est, qualẽ superiore capite tradidimus: in hoc ubique cognosci potest. Reliquit in hoc etiã Dioscorides inuolucrũ illud, & cucullum, quo inuolutum semen claudit, pallido magis q̃ herbaceo colore, non ut in Dracunculo purpureũ. Numerabatur quondã, ferebaturq; inter olera Aron: quod uix credibile sit, tantã habet radix, quæ in ciborũ usu erat acrimoniã. Cogitandũq; alterum est, aut aliunde inuectũ mitius fuisse, aut culturæ genere aliquo & humano artificio melioreſcere nunc etiam posse.

De Arisaro. CAP. CLXXXVI.

ἀρίσαρον

ARisarum exigua herbula est, cuius radix oleæ magnitudinem implet, longe maioris q̃ Aron acrimoniæ. Vnde illitu nomas sistit. Fiunt collyria ex ea ad fistulas. Illitu radicis, genitale animalis cuiuscunq; in perniciem agitur.

BARBARI COROLL.

ARisaros, siue Arisaron, in Aegypto nascitur. Similis Aro herbæ, minor tamen multo, minoribusq; folijs, & utiq; radice: quæ tamen Oliuæ magnitudinem prægrandis impleat. Alba, geminum, altera unicum emittente caulem. Corrupere nomen huius herbæ medici, ut ab ipsis iam non Arisaros, sed detritis duabus literis, Asarus dicat: quod quidem & in Asari mentione testati sumus. Est & Aris herba Hippocrati, nec qualis sit, & an pro Arisaro capienda sit, nõ constat. Aris & instrumenti quoddam genus est.

EX M. VERG. COMM.

D COngeneres, ut uidetur, plantæ tres hæ sunt, Dracũculus, Aron, & Arisaron. Bulbosas enim radices oẽs habent: & in reliquis non adeo dissimiles, in medicina conueniũt. Plinius lib. 24. capite. 16. Erin, sed ut credimus, corrupta ex Arisaro uoce appellat. Additq; in historia eius, nasci in Aegypto. Et quod hic ait, emplastri modo impositã radicem, omniũ quadrupedũ genitalibus in perniciem ea agere, ab eo aliter, & his uerbis dicit. Sed unũ miraculum ingens, contacto genitali cuiuscunq; fœminini generis, animal in perniciem agi. Hic autẽ non magis fœminini, q̃ masculini sexus id malum fore ostendit. Signauimus hoc, ut suspicari & quærere legentes possint, huic ne capiti aliquid desit, an aliter Plinius rem intellexerit. Dubitauit in Plinianis castigationibus Barbarus, diminutiua ne forma nõ Arisaros, sed Aris, quasi paruũ Aron uocanda planta hæc sit: quoniã Arin Hippocrates, herbã sibi tamen ignotã appellauerit: & q͂ Arisaron oĩa minora q̃ Aron haberet. Sed uocandã Arisaron esse Paulus Aegineta lib. 6. testatur, dicens multo breuius Aro Arisaron esse, uocatq; Arisaron manifeste, non Arin.

De Hastula regia. CAP. CLXXXVII.

ἀσφόδελος

HAstulam regiam Græci Asphodelon, alij Narthecion, Romani Albucum uocant, uulgo notum. Folijs est maioris Porri, caule læui, ferente in cacumine florem, quẽ Anthericon appellãt. Radices subiacent oblongæ, rotundæ, glandibus similes, gustu acres. Quæ excalfaciunt. Vrinas, & menses epotæ cient. Lateris doloribus, ruptis, conuulsis, & tussibus, drachmæ pondere potæ ex uino medentur. Ea uero uomitiones adiuuat, ludicri tali magnitudine cõmanducata. A serpente demorsis datur aptissime. Verum trium drachmarum pondere, folijs, floribus, & radice ex uino morsus illinire oportet. Item ulcera sordida, & depascentia. Mammarum quoq; & testium inflammationes, tubercula, furunculosq;, decoctis in fæce uini bulbis. Recentibus oculorum inflam-

mationibus ex polenta auxiliatur. Radicis ſuccus adiecto uetere uino dul ci, myrrha, & croco decoquitur, fitq; perq; utile oculis medicamentum. Ad purulentas aureis per ſe, aut cum melle, uino, & myrrha tritus, prodeſt. In contrariam aurem infuſus, dentium dolorem mitigat. Cinis e radice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum, illitu exulceratis pernionibus, & ambuſtis igni, conducit. Surditati, inſtillatus in aurem, auxiliatur. Candidam uitiliginem lintheo antea perfrictam in ſole, illita radix emendat. Semen, floresq; in uino poti, ſcolopendræ, & ſcorpionum uenenis, mirum in modum reſiſtunt. Aluum purgant. Floret meſſibus Albucum. Quare æquinoctio uerno, antequam ſemen adoleuerit, demetendum. Radicem aiunt potam, ueneris cupiditatem inhibere. Quod hærbarius Cratæias aſſeuerat. Addiditq;, ſanare podagræ dolores, ſi drachmæ pondere bibatur. A

BARBARI COROLL.

ASphodelus, de clariſſimis herbarum Haſtula regia uocatur, radice cibis apta, folio Porri ſylueſtris, anguſto, prælongo, ſublento, caule præcellenti, qui cubitalis eſt, & ſæpe duum cubitorũ, Antheriſcos, ſiue Anthericos a Græcis, Albucus a noſtris proprie uocatus. Differt Antheriſcus ab Anthriſco, ut ex mentione Scandicis facile colligitur. Aſphodelus, & aqua, & ſicco uiuit. Lignoſum ei ſemen, copioſum, triquetrũ, colore atro. Naſcitur in orbiculo ſubiecto flori, decidens æſtate folliculo dehiſcente. Particulatim floret Aſphodelos, incipiens ab imo. Vermes in eo uolucres, ſpecie floſculorũ eroſo, floris incipientis operimento euolant. Propriũ huic cauli, q tametſi leuis & anguſtus, in ramulos tamen fundit ſuperne. Torretur hic in cinere ad eſum. Itẽ bulbus cum ſemine, oleo, & ſale addito, cum ficis quoq; tundit, præcipua uolu ptate, ut uidetur Heſiodo, in ſyluis eum naſci prędicante. Mentionem Aſphodeli & Homerus fecit. Heroion, ſiue ut alij codices, Erineon appellatũ ab aliqbus uideo. Cochleæ terreſtres mire in Campania caulem eius perſequuntur, & ſugendo areſaciunt. Bulbos eius Napis modicis ſimiles octuaginta ſæpe ſimul aceruatos autumno colligunt, cum plurimũ ualent. His mures necant, & cauerna præcluſa immoriũtur. Amuletũ eſſe putant, in domibus ante portas ſatum. Hellanicus prodit, quoſdam eſſe Nomadas in Libya, qui nihil aliud poſſideant, q̃ ſitulam, gla dium, & calicem, & ex Aſphodelo caſulam, umbræ tantũ gratia: quam & circumferant. Eius tamen genera duo faciunt, Albucum intelligentes candidum: cui ſcapus cubito amplior, purus, leuiſq;. Aſphodelum uero, ſiue Haſtulam regiam, cui acinoſus ſit caulis. Dionyſius diſcreuit ſexu, marem, & fœminam, pronunciando in ea. Pli.li.21.ca.17. B

EX M. VERG. COMM.

VIx credat noſtra ætate aliquis, in cibos & ſanitatis uſum ueniſſe quondã Aſphodelũ: tam alienus homini nunc cibus eſt, tamq; inter medicamenta magis q̃ olera merito cenſet: niſi Heſiodũ audierit canentem, neſcire homines iniuſte rem ſuam augentes, ὅσον ἐν μαλάχῃ, καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ, grauẽ poëtam, ſapientemq;, & cuius carmina in priuata uita pro oraculo a profeſſoribus ſapientiæ recepta ſemper fuerint. Et poſt Heſiodum Pliniũ, mandi Aſphodelum, ſemine toſto & bulbo dicentem: & ad temperandã eius acrimoniã ficis miſceri iubentem: Tanta rudi, nouoq; adhuc ſæculo, aut indiſcreta ciborum frugalitas erat.

¶ De Bulbo uomitorio. CAP. CLXXXVIII.

BVLBVS QVEM uomitorium uocant, folia habet lentiora multo & longiora Bulbo cibario, radicem ſimilem, cortice magno. Ea manſa, aut decoctum eius potum, ueſicæ malis medetur. Vomitiones mouet. βολβὸς

BARBARI COROLL.

BVlbus Vomitorius, a Græcis Emeticos uocatur, folijs nigris.

C

βολβὸς ἐδώδιμος

¶ De Bulbo cibario. CAP. CLXXXIX.

CIBARIVS BVLbus uulgo cognitus, a nobis estur. Stomacho & aluo utilis ruffus, & ex Aphrica delatus. Amarus uero, & scylinus, stomacho aptior est, & concoctionem adiuuat. Bulbi omnes acrimoniam habent. Excalfaciũt. Venerem stimulant. Linguam, tonsillasq́ exasperant. Multum alimenti præbent. Carnes creant. Inflationem pariunt. Luxatis, fractis, articulorũ doloribus efficaciter illinuntur. Spicula extrahunt. Gangrænas, & podagras ex melle, aut per sese, hydropicorum tumores, & canum morsus cum melle & piperis polline illiti cohibent. Stomachi dolores mitigant. Furfures & ulcera quæ in capite manant, cum tosto nitro abstergunt. Sugillata, uarosq́ per se, aut ex oui luteo, & lentigines cum melle & aceto, emendant. Fractis auriculis, unguibusq́, ex polenta medentur. Iidem calidis cineribus torrefacti, tollunt ficus. Item cum cinere e mænarum capitibus, impositi. Cremati uero, & cum alcyonio misti, uitia cutis in facie, atrasq́ cicatrices, in sole illiti emaculant. Faciunt ad rupta, si cum aceto cocti edantur. Sed copiosiore eorum cibo abstinendum. Quoniam neruos tentant. Cocti cum polenta, & ex suillo adipe impositi, tumores ac tubercula uelocissime ad suppurationem perducunt, & rumpunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 5.

D

BVlbi foliũ angustum, ut omnibus fere bulbosis. Radice seritur hortensis. Nam semine partim primo, partim sequenti anno prouenit: quod & in Auena, Loto, Betaq́ conspicit. In Taurica Chersoneso tam dulces sunt, ut crudi mandañ. Laudanĩ ex Alcathoe, Pelasga, ut Ouidius ait, urbe candidus, hoc est, ut puto Megaricus, auctore Pausania, sed ad uenerẽ. Idem auctor.

Daunis, an Libycis Bulbus tibi missus ab oris,
An ueniat Megaris, noxius omnis erit.

Est & Bulbi genus circa ripas amniũ, cuius inter esculentã partem, & summũ corticem lanea contineatur natura: ob id Eriophoros appellatũ, ex qua uestes quoq́ fiant. In Indis Bulbi non lanigeri, sed criniti nascuntur. Bulbis amaritudo in uertice. Habetur & Bulbina, rubicundo radicis bulbo. Item candido, & squamis carente, folijs Paracæ, ut inquit Plinius. Codices antiqui non Paracæ, sed paruis habent. Ego porraceis legendũ existimo: quandoquidem ita modo cernitur Bulbina, quam Maurice Buberigi cognominant herbarij, folijs croci, flore uiolæ, purpureo, siue ferrugineo in spicis, nigro semine. Syluestrium Bulborum florem, coronis inseruere ueteres, Anemonem uocãtes post Narcissum, ut Theophrastus inquit, exeuntem uere. Condion Bulbi eum florẽ Græci appellant: haud scio an hic sit, qui per initia mensis Aprilis Narcisso similis erũpit, maioribus diuisuris, ceu stella quaternis folijs cãdidus, cum caocis interioribus, & odoratus, fronde porracea, radicẽ bulbosa, ceu Allium, sine odore glutinosa. Bulbum ruffum Græci Bolbon, & Hippocrates Bolbion pyrron uocant. Inuenio apud Hippocratem genus syluestris oleris Omoconitidem, siue Oloconitidem uocari, dulcem, Bulbo simili radice, uerum parua, & Oliuæ magnitudine, ad secundas trahendas utili.

EX M. VERG. COMM.

PEregrinos Græciæ diu & Italiæ fuisse Bulbos, aut peregrinis quasi ad omnes usus melioribus usas fuisse has gentes, & plura eorũ fuisse genera Græcorũ antiqui, & probatioris fidei scriptores omnes testantur, Theophrastus primum . 7. de plantis uolumine, cuius ea de Bulbis historia est. Bulborũ autem plura esse genera, manifestum. Magnitudine siquidem, colore, figura, & sapore differũt. Alicubi enim adeo dulces nascuntur, ut per se sine condimento alio edantur: quales in Taurica Chersoneso sunt. Post Theophrastum deinde Athenæus secundo sui dipnosophistæ libro inter cætera, quæ de Bulborum huiuscemodi natura multa dixerat, Regios uocari aliquos ait: quos cũctis alijs prætulit. Post Regios a colore Ruffos laudauit. Subijciens

ſtatim Candidos, Lybicosq;, in genere Scyllarũ magis, ꝗ Bulborum eſſe. Aegyptios omnium deterrimos: quemadmodũ contra, auctore Nicandro, cunctisq; alijs, Megarenſes omniũ optimos. Quod genus conſeri præcipue Cato iuſſit, & Columella in carmine ſuo his uerbis inſtituit. Iam Megaris ueniãt genitalia ſemina Bulbi: Et quæ Scylla uenit getulis obruta glebis. Primum illud Ruffum & optimũ, mox Candidum, Libycumq;: & Scyllæ magis ꝗ Bulbo ſimile genus deſcribens. Addidit eodem libro Theophraſtus, quod & Athenæus pariter retulit, maximã & huic generi propriã Bulborum differentiã eſſe, quã ad maris littora aliquibus locis naſcentes Bulbi oſtendũt. Inueniũtur enim littorales, in quibus intra primas tunicas lanæ ſint, inter id quod manditur, & extimam tunicam mediæ, tam uera & præſenti natura lanæ, ut ueſtes ex ea texanť: uocariq; ob id Lanoſum Bulbũ: non quemadmodũ in India naſcentẽ Capillatum noiant. Hoc genus, ꝙ ad mare, & littora naſciť, & cum eo reliquos Bulbos oẽs, quoniã congeneres inter ſe ſunt, iuniores aliqui marinã Cepulam dixerũt. Cum tñ Lanoſum illud genus ad mare naſcens, priuatim cognoie illo diſcerni debuerit. Serebat in hortis diligenter antiqtas hoc olus, eratq; illis in quotidiano uſu, irritamentũ Veneris potius, ꝗ uitæ neceſſarius cibus. Nihil em̃ ab antiquis aliud in eo laudať: neq; ex alia naturæ ui Columella, quod paulo ante diximus, genitalia ſemina Bulbi, appellauit. Et Martialis in Xenijs ſuis. Cum ſit anus coniux, & ſint tibi mortua mẽbra, Nil aliud Bulbis ꝗ ſatur eſſe potes. Idem tot alijs locis ſalaces eos uocans, nec aliã uim, nec aliũ uſum cognouiſſe in Bulbis uideť. Indicant idẽ in antiquis Græcorũ Comœdijs ſales & dicteria in Theatris iactata: quale illud eſt, βολβῶν χύτραν καταφαγῶν, ꝗd eſt, Bulborũ pleno fictili ſatur: contra ſalaciores dictũ. Et contra Veneris impotentes ὀυδὲν σ' ὀνήσει βολβὸσ ἂν μὴ ἄλευρ' ἔχησ, id eſt, nihil ꝓderit Bulbus, niſi farinã habueris. Seſami enim farina, caſeo, melle, & aceto ad cibum condiebantur Bulbi. Perſe enim amari, nec in cibis grati ſunt. Numerauitq; Tarentinus Heraclides Bulbum hunc inter ea quæ ſeminis abundantiã faciunt: hic inflare dixit, quæ ad Venerem non minor ꝗ illa occaſio eſt. Priuatim, ut a principio diximus, totũ hoc genus Bulbos antiquitas uocauit. Alioquin commune omnibus his Bulborum nomen eſt, quorum radices ſub terra ſic creſcunt, ut ad nouam quotannis ſobolem decerpi aliqua pars poſſit: ut in lilio, croco, & plærisq; alijs fit. Non ſic tamen certa eſt nominis huius ratio, ut ad alia genera aliquando etiam non trahatur: a quibus licet non auellatur noua illa ſoboles ſub terra, tamen augentur. Sed illa eſt totius bulbacei generis propria nota.

❡ De Scilla. CAP. CXC.

Scilla uim acrem atq; feruentem habet. Aſſatam multo utiliorem eſſe conſtat. Polline, aut luto oblita, in clybanum conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec obducẽs farina ſufficienter intoſta fuerit. Qua exempta, ſi non emolleſcat, altera farina, aut luto circumlinitur, & eadem quæ prius fiunt. Nam quæ ita non aſſatur, interaneis maxime noxia eſt. Torretur item in olla, indito operculo, quæ in furnum demittatur. Sumi etiam ſolet medium, direptis uiuotenus tunicis: quod fruſtatim confectum coquitur, mutata ſæpius aqua, donec ipſa nec amaritudinem, aut acrimoniam habeat: traiectaq; lino fruſta ſiccantur in umbra, ita ut ne ulla quidem parte ſe contingant. His Scillæ ſegminibus ad oleum, uinum, aut acetum ſcillinum utimur. Ad rimas pedum, interna pars crudæ Scillæ in oleo ferueſacta, aut cum reſina liquefacta, imponitur. Decocta in aceto, demorſis a uipera, cataplaſma eſt. Ad ſingulas aſſæ parteis, adiectis octonis toſti ſalis, cochlear unum, aut alterũ damus ieiunis, ad emolliendam aluum. In potu autem & odoratis medicaminibus, quibus urinã ciere uolumus, hydropicisq;, & ſtomachicis, quibus innatat cibus, Regio morbo, torminibus, in tuſſi uetere, ſuſpirioſis & cruenta extuſſientibus, tres obolos in delinctu ex melle ſumpſiſſe ſatis eſt. Coqui

C tur cum melle, & eſtur eorũdem gratia, maxime ut cõcoctionẽ adiuuet. Strigmenta per aluũ extrahit. Cocta, & ſimili ſumpta modo, eoſdem præbet effectus. Sed cauendus Scillæ uſus, his qui inteſtinum ſentiunt ulcus. Ad penſiles uerrucas, & perniones, toſta efficaciter illinitur. Tritum ſemen, & in carica, aut melle deuoratum, aluum emollit. Scilla in limine ianuæ ſuſpenſa, mali medicamenti noxam arcet.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 5. lib. 20. ca. 9. Theophra. libro. 7. cap. 11.

SCilla, ſiue ut Varro appellat, Squilla, Hippocrates uero etiam Scella, & terra & mari alitur. Radix ſit Bulbus, an Cyma, ſiue fructus, a Theophraſto dubitatur. quoniam ſunt qui radicem in ea geminã demonſtrent. Vtcunq;, tenera eſu eſt, non omnis, ſed eius quæ ab uſu Epimenidia Scilla dicitur, anguſtiore folio, ac leuiore q̃ reliqua eius genera, quibus omnino lata ea ſunt. Germinant celerius quædam intra Scillam conſita. Nam & fructus condendos, præſertim granata ſeruat, exempto pediculo prius. Folio caulis, ut in Croco & Narciſſo profilit. Florere ter dicitur, ſingulis floribus ſingulas ſementes, quæ ternæ, denunciat. Cum ſenuerit, folia demũ emicant. Scillarũ in medicina ſpecies duæ, Alba quæ maſculus, Nigra, quæ fœmina. Genus unum Scillæ, aut Bulbum eius omnẽ Hippocrates Schœnon uocat, ut Galenus inquit: q̃q; ſunt qui Schinon ſcribant, non Schœnon in Ariſtophane poëta.

De Pancratio. CAP. CXCI.

παγκράτιον

PAncratium, quod aliqui Scillam appellant, radice eſt magni bulbi, ruffo colore, aut ſubpurpureo, guſtu amaro ac feruente. Folijs lilij, ſed longioribus. Scillæ uires & præparatiõem habet. Eodemq; pondere in morbis efficaciter aſſumitur. Cui tamen mitior q̃ Scillæ facultas ineſt. Radicis ſuccus, cum Erui farina digeritur in paſtillos, qui hydropicis,
D ſpleniciſq; cum hydromelite, commodiſſime dantur.

BARBARI COROLL.

PAncration, quam & Scillam puſillam uocamus, folijs Lilij albi craſſioribus aſpicitur.

EX M. VERG. COMM.

EAndem penitus, non ſimilem Scyllę Pancration hoc noſtra ætate Herbarij oſtendunt, confunduntq; ſimul, alioquin diuerſa genera: tanta nataliũ ſimilitudo & mixtura eſt. Nos utramq; ſimul uiſam, præterq; colore, & id quidẽ non ſatis manifeſte, diuerſam ſecernere nequimus.

De Cappari. CAP. CXCII.

καππάρις

CApparin aliqui Cynoſbaton, alij Capriam, alij Corui malũ, alij Ophioſcorodon, alij Phylloſtaphylon, quidam Thalliam, aut Petræam, alij Olophyton, alij Ionitem, nonnulli Oligochloron, aut Acontion, aut Hippomanes, alij Trichomanes, Magi Potera, alij Pentheron, aut Cor lupi, alij Aloſchorodon, Romani Inturim, Aphri Hærbieathon. Capparis aculeatus frutex eſt, qui in terra ſtratus, magis in orbem euagat̃. Spinas ut rubus habet, in hami modũ aduncas. Folia mali Cotonei rotunda, fructũ oleæ ſimilẽ: qui cũ dehiſcens pandit̃, florem candidũ promit: quo excuſſo, nõnihil glandis oblongę figura inuenit̃: quod apertum, grana acinis punicorũ ſimilia oſtendit. Radices lignoſas ſpargit, grãdes, numeroſaſq;. Tenui ſolo, aſperiſq; locis, in inſulis iuxta domicilia naſcitur. Caulis, & fructus cibi gratia condiunt̃. Aluũ turbat. Stomacho aduerſatur. Sitim gignit. Cocta tamen, ſtomacho q̃ cruda utilior eſt. Fructus drachmis duabus in uino potus, qudraginta diebus, lienẽ abſumit,

Et urinam, cruentumqꝫ excrementum emittit. Bibitur utilissime in coxarum doloribus, & neruorum resolutione, item ruptis & conuulsis. Menses ciet. Caput purgat. Dentium dolorem sedat, semen ex aceto decoctū, colluto inde ore. Aridus radicis cortex ad eadē proficit. Vlcera omnia uetera, & sordida, & quæ occalluerunt, expurgat. Lienosis cum farina hordei illinitur. Dente demorsa dolori eius auxiliatur. Cum aceto trita, uitiligines albas absterget. Radix, foliaqꝫ intrita strumas, ac duricias discutiūt. Auriū uermiculos infusus succus enecat. Aphrica, & Marmarica Capparis, uehementer inflant. Apula uomitus facit. Libyca, & quæ Rubro mari defertur, mirum in modum acris est. Siquidem in ore pustulas excitat, gingiuasqꝫ osse tenus exest: quare in cibis non ab re damnatur. A

BARBARI COROLL.

Capparin, siue ut Palladius Cappar, alij diligentia marcescere affirmant, alij negant. Frutex est firmioris ligni, seminisqꝫ & cibi uulgaris, caule qꝫ una plerunqꝫ decerpto, aculeatos rosæ modo ramos habet, folio quoqꝫ horridulo ac spinoso, radice una, caule humili. Germen & flos æstate roseus, odoratusqꝫ, folium ad uergilias usqꝫ uiget, sabulosis macrisqꝫ gaudet. Quatuor ei genera. Arabicum, quod & pestilens est, ut Plinius, & Galenus ait. Africum, Marmaricum, Apulū, omnia quondam infesta, nunc mitia undecunqꝫ illata. Quidam eum Phylbostaphylon, Opheostaphylen uocant. Innocentius Italicum cibū. Capparis nisi area defossa, hoc est, circulari scrobe coerceatur, & ripis, undiqꝫ circumstructis lapide, late serpit, euagaturqꝫ per agros, & cogit solum sterilescere. Pli. li. 13. ca. 23.

EX M. VERG. COMM.

Vlgaris, quotidianiqꝫ usus cum suo fructu herba Capparis est: & quo cōmunior cunctis ubiqꝫ gentibus, & ubiqꝫ nascens, eo plures appellationes inuenit, singulis eam suo nomine indicantibus. Quo fit, ut exceptis paucis, nullum habeant reliquæ intellectum. Cynosbatus tamē, idest, caninus rubus, ob hamatos quos habet rubo illi similes aculeos, dicta Capparis est. Quemadmodum Phyllostaphylon, qꝫ inter folia fructum quasi uuam fert: & si hic paulopost Oliuæ comparauerit. Sic Petræa a natalibus suis, quos inter lapides & rudera inuenit. Cur autem Sinapi persicum a Romanis hic Capparim uocari dixerit, incertum nobis est: quemadmodum contra notum omnibus, Capparim a cunctis rei rusticæ scriptoribus appellari. Vsum eius ante alios cibos in sanitate cōmendauit Paulus Aegineta: iussitqꝫ sumi ex aceto mulso, aut ex aceto & oleo. Monuit præterea, excitare Capparim cibi appetentiam: iecur, lienemqꝫ laxare: & pituitam per aluum deijcere: idqꝫ est quod hic ait, aluum turbare. B

¶ De Lepidio. CAP. CXCIII.

Lepidium aliqui Gingidium uocant. Herbula uulgo nota. Muria cum lacte seruatur. Vis foliorum acris, et exulcerans. Quapropter ischiadicis illita, præsentissimum est auxilium, si cum helenij radice quarta parte horę illinatur. Lienosis simili modo prodest. Lepras eximit. Radix appensa collo, dolore dentium liberare existimatur. λεπίδιον

BARBARI COROLL.

Lepidium, Aegineta Paulus Hiberida, siue Hiberiada iam uocari cœptum scribit, a Galeni (ut arbitror) temporibus. Lepidium ab eo, qꝫ lepidas & maculas in facie deijciat ac repurget: quas Columella Fucas uocauit, appellatum Græci putant. Idem autor Columella, duo genera Lepidij esse intelligit, syluestris, & satiui: ut syluestre quidam accipiant pro Hiberide, satiuū pro Lepidio. Peregrinum inquit Plinius fuit & Lepidium, seritur a fauonio. Dein cum fruticauerit, iuxta terram præciditur. Tunc runcatur stercoraturqꝫ. Per biennium hæc, postea ijsdē fruticibus utuntur, si non sæuitia hyemis impediat: quando impatientissimū est algoris. Exit & in cubitalem altitudinem folijs: non ut Hiberis nasturtij, sed laurinis, utiqꝫ per initia, uerū mollibus. Post Gladioli retusi fere speciem accipiunt, ususqꝫ eius propter acrimoniam non sine la- Pli. li. 19. ca. 8. lib. 20. cap. 17.

C ćte. Herbarij modo hanc, non Lepidium, sed Raphanum appellant, in Pannonia frequentem: ubi ferunt eam non aliter q̃ radicis scobe. Paulus Lepidium inquit, quod apud nos habetur, folio Lauri, sed maiore multo nascitur: quod ei tamen æstate nullum est.

¶ De Ranunculo. CAP. CXCIIII.

βατράχιον

RAnunculum, aliqui syluestre Apium uocant. Complura eius genera. Vis tam omnibus una, acris, & uehementer exulcerans. Nam unum Coriandri folijs cõstat, latioribus, subalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo, caule gracili, cubitum alto, radice alba, exigua, amaraq;, multis capillamentis hellebori modo fibrata. Nascitur in limitibus humidis. Alterum lanuginosius, longiori caule, pluribus foliorum incisuris, plærumq; in Sardinia proueniens, q̃ acerrimum: quod syluestre Apium appellãt. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum huic simile, flore lacteo. Folia, flores & cauliculi recentes, illitu exulcerant, & crustas nõ sine dolore gignunt. Quare ungues scabros extricant. Scabiem eximũt. Stigmata delẽt. Formicantibus uerrucis, & pensilibus, alopecijsq; paulisper illinuntur. Tepente decocto perniones fouentur. Sicca radix, tritaq;, sternutamenta ciet, naribus admota. Dentium dolorem appensa leuat, ipsos tamen frangit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.12.

D BAtrachion, siue Ranunculus, siue Strumea: quoniam medetur strumis. nam Strumus Solani genus est. Dicitur & Apiastrum Ranunculus, hoc est, Apium syluestre, uenenatũ in Sardinia, manifesto Nigidij doctissimi uiri errato: qui Apiastrum pro Mellissophyllo appellat: quãq̃ hunc & Varro sequitur et Dioscorides. Opacis gaudet. Primum genus, cui et color liuidus, ad latitudinem Maluę accedentibus folijs. Secundo generi, caules ut Plinius inquit alti, ut Dioscorides, minores q̃ priori: nisi librariorum culpa fuerit, μικροκαυλώτερον pro μακροκαυλώτεροι scribentium. Genus ab his diuersum in totum uidetur, Batrachion, cognomine Polyanthemos, caustica ui exulcerans cicatrices, & ad colorem eas reducens, & uitiligines concorporans. neq; aliter indicatur a Plinio quale sit: nisi quis & hoc in unam quatuor specierum contribuat, acre ponat: illam uidelicet, quam plurimis foliorum diuisuris & Plinius & Dioscorides deliniant, uulgo dictam Pes Coruinus, alteram omnino q̃ Coronopus, de qua superius habita mentio est. De uenenato Salustius, In Sardinia inquit quædã herba nascitur, quæ Sardoa dicitur, Apiastri similis. Hæc ora hominum & rictus dolore contrahit, & quasi ridentes interimit. In ea insula, ut Pausaniæ ac Solino placet, locis riguis prouenit iusto largior: nec tamen aquas inficit. Strabo ex hac ipsa herba Hispanos toxici genus conficere ait: quod urgente ui maiore haustũ, citra dolorem humanis rebus exigat. A qua σαρδώνιοσ uulgo γέλωσ, quod & Dioscorides in uenenis meminit. Homerus Sardanion risum uocauit illo uersu.

μείδησε δὲ θυμῷ σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Vide Erasmi Chiliadas.

Meminit & Plato in Repub. Timæus aliã originem prouerbio huic reddidit, aliam Clitarchus, aliam Sophocles & Simonides poetæ: nos id in annotationes Plinianas distulimus.

¶ De Fremio. CAP. CXCV.

ἀνεμώνη.

FREMIVM, græci Anemonem, alij Agriam, aut Nigram uocant, alij Anemonem phœnicam, alij Euemion, nonnulli Meconion, alij Tragoceros, alij terræ Parinem, aut Barbylam, Ostanes Berilion, item Ornios Cheranion, Pythagoras Attractilida, Magi Cnicum agriam, Romani Orci tunicam. Duo Fremij genera. Vnum syluestre. Alterũ in cultis nascens. Cuius multæ species. Vna phœ-

niceum florem profert. Altera candicātem, aut lacteum, aut purpureum. A
Harum folia Coriano similia, tenuioribus prope terram diuisuris: caules lanuginosos, tenues, in quibus flores ut Papaueris, & in medio capitula nigra, aut cærulea. Radix oleæ magnitudine, aut amplius paulo grandescit, fermeq; geniculis quibusdam cingitur. Syluestri amplitudo maior, latioraq; folia, & duriora. Oblongius caput, flore puniceo, multis radicum capillamentis. Acrior est quæ nigra habet folia. Vis omnium acris. Ea de causa succus naribus infusus, purgat caput. Commanducata radix, pituitam trahit. Decocta in passo, & illita, medetur oculorum inflammationibus. Cicatrices eorumdem, & hebetudines emendat. Sordida ulcera abstergit. Folia & caules, si cum ptisana decocti edantur, copiam lactis præbent. Menstrua ciunt, uellere appositi. Illiti quoq; lepras eximunt. Sunt qui errore ducti, Argemonen nominari Eupatorium putent. Quoniam a syluestri Fremio, Argemonen, & Papauer, quod Rhœam appellant, de quo inter Papaueris genera referemus, propter colorum cognationem in floribus, distinguere non possunt. Verum Papaueris & Argemonæ color, minus puniceus spectatur, & utraq; tardius floret. Quinetiam Argemonę croceum succum, gustu admodum acrem reddit, Rhœas uero candidiorem & acrem. Insuper Fremio & Rhœadi capitula syluestris Papaueris similia insunt, sed in Fremio supne crassiusculũ, in Rhœa B
de angustius. Fremij genera nec succum remittunt, nec caput habent, sed quasi Asparagi cacumen. In aruis illa sæpius enascuntur.

BARBARI COROLL.

ANemonem quidam Fremium uocari putant, sed scribendum est Phenion, autore Plinio. Pli. li. 21. Ca. 11 & 23.
Edit florem suum haud multo post germen. Erumpit autumno post Aphacen a primis imbribus. Inter aculeatas, sed mitioris generis Anemonem collocant. Quatuor sunt nominis huius fastigia. Duo coronis dicata, hoc est, syluestris bulbi florem uocatum Anemonem: et aliam Anemonem, quæ Timonia, siue Limonia potius cognominatur, post Heliochryson florentem, & cum Viola nigra uere. Duo medicinis, syluestrem, & satiuam, de quibus pręsens mentio copiosissima omnium est, phœniceum florem habens, inter satiuas. Satiuis omnibus folia Apio similia, nec fere semipedalem excedunt altitudinem, cacumine Asparagi. Flos nunq; se aperit, nisi uento spirante, ob id Anemone dicta. De Othonna syria herba, quam quidam Anemonē existimauere, dicemus in loco. Nicander Anemonem, Anemonida solet appellare. eamq; ex Adonidis cruore natam prodit. Sosibius Anemonas a Spartanis Phænidas uocari tradidit. Horus Anemonæ flores inquit in Aegypto pingi, quoties morbos hominum intelligi uolũt.

EX M. VERG. COMM.

VAgum, cõmuneq; plantis aliquot, & si congeneres omnino non sint, earumq; floribus fuisse quondam Anemones, nomen, testes, & indicio sunt Theophrastus, Plinius, hic ipse, & Bucolicorum insignis poeta Theocritus: modo eius legitimum poema sit, quod passim legitur Adonidis Epitaphium carmen. Nominisq; inconstantiam, & cõmunionem hanc, papaueracei præcipue, in cunctis his, floris figura fecisse nobis uidetur. Neq; enim satis constat, tam multi ne diuersis temporibus prodeuntes flores, Anemonæ omnes dicti quondam fuerint: q; non nisi spirante uento dehiscerent, & in folia se explicarent: quod manifeste patitur, quæ priuatim primoq; Anemone dicta ab antiquioribus græcis est: quam uim naturamq; eius ex re factum illi nomen indicat, & Plinius lib. 21. cap. 23. his uerbis testatur. Flos nunq; se aperit, nisi uento spirante: unde & nomen accepit. Potuit quidem in proferendis floribus eadem omnium infirmitas esse: uerumtamen quod obseruasse uolentibus difficile non erit, cur Anemone omnes dicerentur, cõmunis omnibus tota floris figura maxime fecit: pauciota tria. s. & ad summam, qnq; in

C floribus folia, grandia, eadem, infirma, & quauis iniuria decidua: quodq; non minus obseruādum fuerit in cunctarum medijs floribus, inter folia surgens apex, cacumen, capitulumue, aut papaueraceum uasculum: quæ notæ papaueracei floris omnes sunt. De coloribus nō agimus: quoniā nullibi magis lusisse uidetur natura, & in Anemonis his tam uarij & inconstantes sunt, ut nihil quod certum & exactum sit doceri possit. Tamq; late quondam patuit Anemonarum nomē, ut quod posteriores rubrum Papauer dicunt, in triticea & hordeacea segete, Maio mense puniceo colore florens, de quo nunc agitur, Anemonem ueteres etiam dixerint: & si contra credi posse multa indicio sint.

¶ De Argemone. CAP. CXVI.

ἀργεμώνη ὀινώνη ἀνθεμίς ὁμόνοια ἄνθος πίδινον

ARGEMONE a Græcis Oenone uocatur, ab alijs Anthemis, alijs Homonœa, aliquibus Flos campestris, Romanis Concordialis, aut Pergalia. Alijs Lyburnia, Gallis Corona. Syluestri Papaueri similis est. Folia habet Fremij, diuisa, florem puniceū, caput in cauliculo Papaueris rhœadis, oblongius, & summis partibus latum, radicem rotundā. Succum Croci colore acrem dimittit. Argema & nubeculas expurgat. Folia illitu inflammationes compescunt. Ea, ut hærbarius Crateias autor est, contusa cum axungia, strumas discutit. Cribrata eius farina cum nitro & sulphure ignem non experto, cōtra uitiligines efficax est. Easq; sicco linteo antea confrictas in balneis sanat. Facit & ad scabiem.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 25. ca. 9

ARgemonen, & Argemida puto dictam a Dioscoride, ubi de Anemone loquitur. Folia habet Anemones æqualia, et Apij modo secta. Nascitur in aruis apud nos, ut Plinio placet. Genera eius tria faciens, ut id demum probetur, quod radice Tus redoleat. Diuersum uidetur genus esse quod apud Plinium Argemon nocatur. Argemones radicem Eupatorium a recentioribus appellari quandoq; uideo, autoritate (ut arbitror) Dioscoridis in Anemone hoc inuenta, ut aliud tamen intelligatur genus esse quod Eupatorium proprie uocari solet.

D

EX M. VERG. COMM.

FVit; & adhuc est magnæ litis cum Eupatorio Argemone, duo simul diuersa genera miscentibus cunctis. Nec satis adhuc constat, nominis ne, an rei controuersia hæc sit. Si quam nostræ ætatis in Ethruria medici Argemonem circunferunt contempletur aliquis, nihil cum uera Eupatorio, descriptaq; hoc loco Argemone cōmune uidebitur habere, si quam iuniores scriptores tradiderunt, & nos in antiquissimis eorum cōmentarijs pictam uidimus Eupatorium, mutato nomine Argemonem appellasse, merito credentur. Eupatorij eñ a Dioscoride traditas in quarto uolumine notas omnes, in historia & pictura illi assignant. Nec est q; demiretur aliquis, nos picturarum fide ad hanc rem utentes. Calami enim, & penicilli eadem pene ratio & usus est: nec alter altero minus, incertiusue nostri animi sensus alijs ostendit. Verisimileq; est, relictas ab illis medicæ materiæ picturas, ex his quæ tunc in communi æstimatione erant, relictas fuisse. Quod totum non sine causa a nobis dicitur. Vidimus enim, & nunc in manibus habemus sexcentorum annorum latinum Dioscoridem, regiūm, ut tunc tempora erant, opus, in quo diligentissima pictura omnes Eupatorij notæ Argemonæ huic adiectæ fuerunt: quæ ex historia huius scriptoris tribuendæ Argemonæ non erant, quam agresti Papaueri similem dicit, folio Anemones incisuris diuiso, flore in caule puniceo, & in flore erratici Papaueris capitulo: quorum nihil in Eupatorio uidetur. Miscuit hęc, & ignorari fecit similitudo: quodq; hic superiore capite in Anemone ait, nesciētes, syluestrem Anemonem ab Argemone hac, ob similitudinem discernere imperiti herbarij, syluestrem Anemonem, et Argemonem hanc unam eandem q; crediderunt, & esse tradiderunt: & ne ociosum in incognita re uacaret Argemones nomē, ad Eupatorium transtulerunt: Argemonemq; sui generis alioquin herbam Eupatorium, falso appellauerunt. De Eupatorio copiosius suo loco agetur. In Argemone hac autem satis illud nouisse sit, sui generis esse herbam, syluestri Anemonæ adeo similem, ut discerni nequeat: appellatamq; a ueteribus Argemonem, q; oculorum & lucis uitio, quod græci argema uocant, illita

medeatur. Plinius plures, maioresq; hic & alias illi uires assignat. Videturq; in ampliore, & honestiore medicinæ & remediorum censu eam constituisse: quo fit ut suspicemur, potuisse eũ scriptorem Argemones nomine etiam pro Eupatorio uti. Non tamen hoc constituimus. In Eupatorio enim certius tota hæc agetur res. A

¶ De altera Argemone. CAP. CXCVII.

ALtera est Argemone, quam Artemonen aliqui, alĳ Arselã, aut Sarcocollam uocant, Romani Argemoniam. Ea folĳs syluestri Papaueri similis est. Recens trita, intercisiones impositu sanat. Oculorũ inflammationes mitigat. Pota cum aqua, dysentericis auxiliatur. Vulnera conglutinat. Conuulsis, & uellicatibus, imposita medetur. Inflammationibus utilis. Contra serpentium morsus cum uino bibitur.

σαρκοκόλλα
ἀρτεμώνη

BARBARI COROLL.

SErpentibus & uenenis Argemonen aduersari nouimus, & ob id fortasse nomen habet. cũ sit Arges Hippocrati nomen anguis, ut Galeno placet.

EX M. VERG. COMM.

TRia Argemones genera Plinius sua ætate cognosci, & numerari a Romanis tradidit: probari tamen unum tantum, & id, cuius radix Tus olet. Antiquiores græci, Galenus. f. & Paulus Aegineta, unam tm̃ Argemonem nouerunt. Hic primam & alterã descripsit, & medicinæ utilem tradidit. Dicimus aũt in hoc duo eius gña legi, ut in impressis, & q circumferunt̃ grecis codicibus inueniunt̃. Nã in uetustissimis nullũ est alterius Argemones hoc caput: nec quẽ nos habemus uetustissimũ latinũ Dioscoridem, alteram hanc Argemonem ostẽdit. Obseruauimusq; nos in multis, pares uetustate græcũ & latinũ Dioscoridẽ, quẽ tam sæpe citamus, fide pares etiã esse, nihilq; aut in altero inueniri, aut deesse, q̃d non in altero pariter inueniat̃ & desit. Quã legitimũ itaq; scriptoris huius caput hoc sit, uiderint peritiores. Nobis inclinat animus, ut credamus adulterinũ, suppostitiumq; esse. Vtimurq; ad hãc suspitionẽ, nõ tam quas pauloãte diximus rõnibus, q̃ q pleraq; sunt in eo alienę huic sriptori elocutionis indicia. Dubitamus preterea, deesse huic Capiti aliquid, quo loco. f. sanare præcisiones Argemone hæc legitur. Desyderatur enim cuius partis præcisiones. Nobis inclinat animus, neruorum intelligi oportere: quoniam hic, & alĳ græcorũ medici διακοπὰσ, quæ uox huic scriptori eo loco est, in neruis priuatim plærumq; appellãt. Plinius præfectiones eas dixit undecimo uolumine, capite. 37. Eius uerba sunt; Mirumq;, uulneratis neruis summus dolor, præfectis nullus. B

¶ De Anagallide. CAP. CXCVIII.

ANagallis purpnrea, quibusdam Aëritis, aut Aegitis uocatur, alĳs Sauritis, a Magis Oculi sanguis, aut Chelidonion, Romanis Macia, Ethruscis Masytipos, Gallis Sapana, Dacis Cerceraphron. Anagallis communis, a quibusdam Corchoron, alĳs Halicacabõ, alĳs Zeliaurus, Magis Nycteritis, Aegyptĳs Mecĳ, Romanis Aneciaton, Aphris Asirrisæ. Duo eius genera, quæ tantum flore distant. Nam quę cæruleo flore est, fœmina dicitur: Mas, quæ phœnico. Frutices sunt parui, in terra iacentes. Folĳs in quadrãgulo caule pusillis, subrotundis, ad Helxinæ folia accedentibus. Semine rotũdo. Vtraq; mitigandi uim habet. Inflammationem arcet. Adactos corpori aculeos extrahit. Nomas cohibet. Succus caput gargarizatu purgat. Et naribus infusus, dolorem dentium lenit, si in aduersam narem inĳciatur. Argema cum melle attico emendat. Retusæ oculorum aciei auxiliatur. Contra uiperarũ morsus, iocineris et renum uitia, ex uino bibere prodest. Tradunt eam quæ cæruleum ædit florem, prociduam sedem reprimere. Quæ uero

ἀναγαλλίσ
ἀερῖτισ αἰγῖτισ
σαυρῖτισ

C phœniceum, illitu euocare.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26. ca.7. FRrutice tenero Anagallides, non altiores Palmo nascuntur in hortis & aquosis. Prior floret cerulea. Mirum q̃ fœminam pecora uitant: aut si decepta similitudine (flore enim tãtum distãt) degustauere, statim eam quoq; (asyla, siue, ut alij codices scripsere, casyla uocatur, a nostris ferus oculus) in remedio quærunt. Præcipitur effossuris, ante solis ortum, priusq; quicq; aliud loquantur ter salutare eam, tum sublatam exprimere, ita præcipuas esse uires. Anagallin Dioscorides Sauritin quoq; dici perhibet. Sunt exemplaria in quibus Gauritis, non Sauritis legatur. Hippocrates Anagalgalin dicendo, utilem mordendis & afficcandis ulceribus Anagallidem uidetur intellexisse. Aetius Nycterida herbam ad oculorum albugines comprobat, pro Anagallide ut puto accipiendam reliquit, quandoquidem et Nycteritis a Dioscoride uocatur. Errant qui Passerinam uulgo dictam, florem candidum ferentẽ, Anagallida existimant. Quemadmodum & qui Myosotin, idest, muris Auriculam pro Anagallide compictam præferunt. Anagallidem phœniciam, a colore Paulus Aegineta Corallium quoq; dici meminit. De quo & compositioni datum nomen, quod Diacorallin. Quanq; & pastillus est hoc cognomine, sed in eum lapis Coralius, non hæc herba sumitur.

EX M. VERG. COMM.

NOn demirabitur aliquis, in humili & neglecta nunc ab omnibus herba, tam multas appellationes. Plærumq; enim fit, ut ubi maior fortunæ & uirtutis gloria splendet, illic etiam numerosus nominum ambitus audiatur. Plinius ex tam multis quæ nunc in scriptore hoc numerantur, unum tantum retulit, Anagallida dicens aliquos Corchoron uocare: quæ uox antiquissimis græcis ad maledictum translata est, contra eos, qui in humili & indigna fortuna, maiores ea honores sibi quærerent. Frequensq; in græcis dicteriũ est, κόρχορος ἐν λαχάνοις, quod est, Corchorus inter olera. Quoniam hęc necessarium, gratum, & utilem usum habent: ille uero miscet se quidem in horto oleribus, sed ob humilitatem suã sine gratia, aut maioris utilitatis spe. Theo-

D phrastus tamen libro. 8. de plantarum historia, in prouerbium & maledictum transisse ob amaritudinem testatus est. Verba eius sunt. καὶ ἕτερα δὲ πλείω τούτων ἐν οἷς καὶ παροιμιαζόμενος ἐστί διὰ πικρότητα κόρχορος. τὸ φύλλον ἔχων ὠκιμώδης. &c. Quod est. Et præter hæc plura alia, inter quæ & Corchorus est, ob amaritudinem in prouerbium translatus, folio Ocimi figura. Quod si hac ratione intelligendum id erit prouerbium, contra eos dicetur, qui paratam homini uoluptatem, & suauiorem rei alicuius usum, tristi & amaro aliquo turbabunt. Fuerunt deinde, qui colorem floris Anagallidi adijcientes, Puniceam, & qui Aeritim, idest, ęeriam a ceruleo colore nominarent, genera eius potius distinguentes q̃ nouis appellationibus indicantes. Quemadmodum & Augitim a fulgore coloris & luce aeris, quam græci αὐγὴν uocant, alij pariter indicauerunt. A lacertis deinde notissimo insecto, quas græci σαύρας dicunt, Sauritis appellata Anagallis fuisse credi potest: quoniam succo eius uiperarum morsibus antiquitas mederetur, quæ lacertis quadamtenus similes sunt: uel quod frequens hoc insectum in aruis inter Anagallides inueniatur. Acceditq; sententię huic testis Nicander in Theriacis suis, σαύρην herbam appellans, contra uenenata utilem. Quam ob causam, mutata tãtum nominis forma, hic Sauritim ab aliquibus appellari dixit. Non tamen ex Nicandro colligi, & pro comperto haberi potest, σαύρην ne ille Anagallidem, an aliam in olerum genere herbam sic uocet. Nosq; ad hãc rem coniectura magis q̃ ratione, aut aliorum autoritate usi sumus. Fecit præterea similitudo, ut Hirundinaria, & Alicacabus, alterius generis herbæ, sola appellatione in Anagallidum censum & nomenclaturam uenerint. Et hæc pro tam multis Anagallidum nominibus dicta satis sint. Cætera enim incognita nobis, alijs docenda relinquuntur. Restituimus huic capiti etiam quod in eo perierat, mederi scilicet Anagallides præterquam iocinorosis, cutem subeuntibus aquis. Id enim in exscribendo relictum a librarijs fuerat, nec nisi in antiquissimis græcis & latinis seruabatur.

¶ De Hedera. CAP. CXCIX.

κισσός HEdera aliquibus Citharon, alijs Cissaron, alijs Chrysocarpos, alijs Poetica, alijs Corymbethra, alijs Cyssion, alijs Dionysia, alijs Ithytherion, alijs Persis, alijs Cemos, alijs Asplenos, Romanis Syl-

ua mater, aliȷs Hedera, Gallis Suibites. Hedera differentias multas in specie sortitur, generalissimas autem treis. Nam quædam candida est. Altera nigra. Tertia Helix. Candida fructum fert candidum. Nigra nigrum, aut Croci æmulum, quam uulgus Dionysiam uocat. Helix fructum non gignit, sed tenues habet palmites, & folia parua, angulosa, & rubra. Hedera omnis acris est, & adstringens. Neruos tentat. Flos trium digitorum carptu, facit ad dysentericos, in uino bis die potus. Ambustis cum cærato illinitur. Recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorum & corymborum succus, cum irino unguento, melle aut nitro, naribus infunditur. Et contra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & rosaceo perfundi utile est. Purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo medetur. Nigræ Hederæ succus, aut epoti corymbi corpus infirmant. Mentemq; turbant largius sumpti. Acini quinque triti, calfactique in punico cortice cum rosaceo, si instillentur a contraria aure, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in uino decocta illinuntur omnium ulcerum generi, etiamsi cacoëthe sint. Vitia cutis in facie, & ambusta sanant, uti antea diximus decocta. Mouent menses triti, & subditi corymbi. Iidem poti post purgationes fœminarum, drachmæ pondere, concipiendi spem adimunt. Pedicülus foliorum melle irrigatus, ac uuluæ inditis, menstrua & partus extrahit. Instillatus succus, putrida tædia narium, graueolentiamq; emendat, & sanitati restituit. Lachryma Hederæ Psilothrum est. Illitu pediculos enecat. Succus in aceto potus, contra phalangia prodest.

A

B

BARBARI COROLL.

HEderā frutices q̃dem uendicāt, sed arborū magnitudinē crescendo æquat. folia primo angulosa, processu rotundant. Multa ei gn̄a. Humi repit Chamæcissos: de qua in loco. Celsarum tria capita. Candidū. Nigrum. Et Helix, id est, Clauicula, siue Pampinus uocata. Candidū aliud fructu solo, aliud fructu & folio. Id q̃d fructu solo candet, aut crassiusculū, densum, globatumq; habet eum, & Corymbias uocat. Athenis uero Acharnicon irriguū, aut minorem acinum, sparsioremq; Racemū, & Silenition appellant. Simili modo in nigra, cui & suæ quædam differentiæ sunt, sed minus perspicuæ. Alicui em̄ semen nigrū. Aliȷ crocaceum, cuius coronis poetæ utant. foliȷs minus nigris: quā & Nysiam, & Bacchicā, & Dionysiam uocabāt, maximis inter nigras corymbis. Aliȷ duo genera fecerunt a colore acinorū, Erythranon, & Chrysocarpon. Helix ab Hedera distat apertissimo discrimine. Primū folia huic angulata, concinna, exigua: Hederæ simplicia, rotundioraq;. Distat & longitudine internodiorū, precipue tamē sterilitate: quoniā fructum non gignit. Quidā hoc ætatis uitiū intelligunt, primoq; esse Helicem, & Hederā senectute fieri; q̃d quidē falsum esse Theophrastus & Plinius contēdunt: cū quia foliū & germen Helicis ab Hederæ q̃libet annosæ folio plurimū differat: tum quia plures eius differentiæ noscant. Herbacea, seu uirens, quæ numerosissima est. Altera folio alto. Tertia uersicolore, quæ Thracia uocat. Herbaceæ duplex genus. In uno tenuiora folia, digestaq; per ordinē, longiora densioraq;: in altero diuersa oīa in minus. In uersicolori quoq; alia folio crebriore, tenuiore, ordinato: in altera incondito, nūc maiore, nūc minore, maculosoq;. In candido gn̄e, alia plus, alia minus sunt candida. Crescit in longitudinē potissimū Herbacea. Nunc reuertor ad Hederā. Hedera ubi semētescere occepit, germē sublime, rectūq; agit. Radice numerosa, contorta, densa, crassa, lignosa: nec admodū profunda, p̃sertim nigra. Et candidarū quæcūq; asperrima imitissimaq; est. Hæc & arbores amplexu & suctu strāgulat, tanta crassitudine, ut ipsa per

Theophra. libro. 6. cap. 2. Pli. li. 16. ca. 34. lib. 24. cap. 10.

C se arbor fiat. Signa eius, folia maxia & latissima, mãmas, hoc est, germina subrigẽtis, quæ sunt cæteris inflexæ. Racemi stantes atq; recti. Radicosa & robusta. Huic maxime uni brachia. Post ipsam Nigræ: sed propriũ Albæ, ꝙ inter media folia emittit brachia, q̃bus arbores cõplectit̃, & parietibus obrepit. Pluribus hæc locis succisa durat, atq; uiuit. & totidẽ initia radicis habet, q̃t brachia, ob id flexipedę cognomẽto apud poẽtas. In nigra & alba aliјs dulcedo Acini: aliјs tanta amaritudo, ut aues nõ attingãt. Est & rigens Hedera, q̃ sine adminiculo stat sola oĩm generũ, ob id uocata Cissos a Theophrasto & Plinio, quasi Columellã in eo uocabulo significent. Sed summa diuisio iјsdẽ auctoribus, in marẽ, & fœminã, ꝙ altera foliũ durius, pinguius, maius habeat, & florem ad purpurã accedentẽ: altera non habeat. Vtriq; tñ flos syluestri rosæ similis, sed minor & inidoneus. Quæ descriptio uidet̃ recẽtioribus quibusdã non Hederæ, sed Cisto cõueniens, cui & sexus & flos punici tribuit̃. Sed Theophrastũ sequutus est Plinius li. stirpiũ sexto, hæc ipsa non de Cisto, sed de Hedera prodentẽ. Hedera Theophrasti ætate in Asia nasci nõ poterat: nec in India, nisi mõte Mero, unde ortus est Bacchus. Frustra & Harpalũ laborasse oĩmodo tradũt, ut sereret eam in Medis. Inimica arbor satis oĩbus, sepulchraq; ac muros rũpens. Serpentiũ frigori gratissima. Vsos in funes, et armamẽta nauiũ Hedera ueteres, auctor est Athenæus, quã e Rhodano petebãt, ut Canabim. Catonis experimentũ, uolenti scire, aqua in uinũ addita sit, nec ne: ut uasculũ e materia huius faciat, uinũ quod erit dilutũ, transfluet, aqua manebit. nec eñ continet uinũ inquit uas Hederaceum. Quod poculi genus græci Cissybion, ab Hedera uidelicet appellant, q̃cq̃ pro quocũq; ligneo id accipitur. In quo significatu & Cymbiũ, & Cypellũ quandoq; sit. Aliј uetustos calices Cissybia intelligunt, propterea ꝙ in Didymei Iouis dedicatione foliјs hederaceis libare moris fuisset. Cymbia uero, quæ ansis careant, oblonga & angusta, nauigiј spẽm præbentia. De Hedera Cilicia, quæ tamẽ Hedera non est, in Smilace trachea quarto uolumine mõstrabit̃. Cisson, hoc est, Hederã pusionẽ Liberi patris fuisse Græcia confinxit, in noĩs sui fruticẽ conuersum, dũ minister cũ eo deo saliens, terræ allisus periјt. Athenienses Citton ipsum Bacchũ uocant, & apud se Acharnis uico natã Hederã primo uolunt, ut inq̃t Pausanias. Syluestrẽ Hederã cerui phalangio ꝑcussi mandũt, & liberant̃. Aelianus auctor.

EX M. VERG. COMM.

D NVmerantur a Plinio uiginti Hederarũ genera, foliјs, corymbis, uiticulis, altitudine, humilitateq;, & usu diuersa, oĩa a Theophrasto diuersis locis accepta. Copiosiorq; ille generũ numerus, quẽ in ore oĩm fuisse quondã uerisimile est, occasionẽ ut nos credimus scriptorẽ hunc exscribentibus attulit, ut a principio statim Hederarũ historiæ tã multis, tamq; diuersis appellationibus, non una noĩaretur planta, sed unius plura numerarentur genera.

De Chelidonia. CAP. CC.

χελιδόνιον
παιονία
κραταιά

CHelidoniam magnam, nonnulli Pæoniam uocãt, aliј Cratæam, aliј Aubion, aliј Glauciã, quidam Philomedion, aliј Othonon, Romani Fabium, Galli Thonan, Aegyptiј Nothoth, Daci Crustana. Chelidonia maior, caule est cubitali, aut altiore, surculoso. Foliјs Ranunculi, multis, mollioribus tamẽ, & colore cæsiјs, flore uiolæ albæ, secundũ singula folia prodeunte. In ea succus croci, mordax, acris, & aliquãtulum subamarus, grauiter olens. Radix superne singularis in multa crocea capillamenta fibratur. Siliqua ceu corniculati Papaueris, tenuis, longa, in qua semen Papauere maius recluditur. Succus in æreo uase, cũ melle prunis decoctus, oculis claritatem adfert. Foliјs, caule, radice, succus exprimitur ineunte æstate, & siccatus in umbra digeritur in pastillos Radix cum aniso, & uino albo pota, medetur regio morbo, & ulceribus quæ serpũt. Imposita cum uino, aut manducata, dentium dolorem sedat. Hoc nomen sibi uidetur uendicasse, ꝙ aduentu hirundinum exoriatur, & discessu emarcescat. Sunt qui narrant hirundines matres excæcatis pullis adferentes hærbam uisum restituere.

EX M. VERG. COMM.

CHelidonium, siue Chelidonia, siue Chelidonea, hoc est, Harundinaria maior, fruticoso caule, folio Pastinacæ erraticæ ampliore. ipsa altitudine duum cubitorum. flore luteo. Collyria quoq;, quibus ex hac utuntur, Chelidonia appellantur. A Theophra. libro. 7. cap. 14. Pli. li. 25. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

FEcit Hirundo, quã Græci Chelidona uocãt, notissima auis, notissimæ omnibus etiam hũc herbæ nomen. Vtq; id pro cõperto est, sic contra non satis certũ, quid sibi & aui tam cõmune sit: quidue inuicem agentes, patientesue cõmunicato nomine inter homines censeantur.

❡ De Chelidonia minore. CAP. CCI.

CHelidonia minor, quam Tyrinon syluestre aliqui nuncuparũt, hærbula est stolonibus constans, sine caule, folijs Hederæ, multo rotundioribus, & minoribus, teneris, & subpinguibus. Radices habet complures pusillas, in granorũ tritici modum aceruatim congestas. Quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas nascitur. Vis ei acris & Fremij modo summã cutem exulcerat. Psoras, & scabros ungues eximit. Succus radicibus expressus, ad purgandum caput, naribus infunditur. Decoctũ eius cum melle gargarizatum ualide caput inanit: & omnia pectoris uitia extrahit. χελιδόνιον τὸ μικρόν τύρινον ἄγριον

BARBARI COROLL.

CHelidonia minor, folia Hederæ habet, minus candida.

EX M. VERG. COMM.

EMendauimus ex antiquissimorũ græcorum latinorumq; codicum fide, in minore Hirundinaria quod male in impressis uulgarioribusq; τύρινον legebatur: diximusq; agreste triticum, id est, πυρὸν uocari minorem hanc Hirundinariam. Nec tantũ antiquitatis fide & testimonio id fecimus, q; ex historia scriptoris huius, qui habere eam ait inter cętera, radices tritici modo coaceruatas. Satisq; pro ea dicta hæc sint. B

❡ De Othonna. CAP. CCII.

OThonnã aliqui maioris Chelidoniæ succum esse aiunt. Alij succum floribus corniculati Papaueris expressum. Alij permistos cæruleæ Anagallidis, Hyoscyami, & Papaueris succos esse contendũt. Alij Troglodyticæ hærbæ succũ, quæ Othonna uocatur: nasciq; eam in eo Arabiæ tractu, qui ad Aegyptũ spectat. Othonna similis Erucæ, perforatis crebro folijs, & ueluti a tinea derosis, squallore obsitis, paucis. Flore Croci, latifolio. Quare quidã Fremij speciem esse putauerũt. Extractus succus oculorũ medicamẽtis adijcitur, ubi expurgare est opus. Mordet enim, & abstergit omnẽ caliginem, quæ oculis offunditur. Tradunt humorem quendã ex hærba emanare, qui elotus, semotis calculis, in pastillos ad eadem digeritur. Aliqui tamen affirmãt, lapidem esse Aegyptium, in Thebaide nascentem, exigua magnitudine, candido colore, gustu cum feruore quodam & adstrictione mordaci. ὀθόννα

BARBARI COROLL.

OThonna herba nascitur in Syria, Plinio secundo. Paulus Othonnam uocando in compositionibus plærisq;, maius Chelidonium interpretatus est. Sed aliud tamen genus est Othonna, quod hic describitur. Pli. li. 27. ca. 11.

EX M. VERG. COMM.

QVis audeat ætate hac nostra, cui præteritorũ seculorum negligentia & temporũ iniurijs notissima quæq; adeo perierũt, ut quæ in hortis etiã quotidie per se, aut humano o-

C pere nascunt, ex antiquis appellationibus signari & ostendi digito nequeant, qualis, & quæ q̄n dam Othonna fuerit dicere? Scriptori huic, & post eū cunctis alijs non satis cognita, & ex alio rum fama historiaq; tantū tradita: q̄dq; magis miremur, oēs in diuersis penitus gn̄ibus numerata, alijs succū, & hunc multarū simul & per se herbarū, alijs herbā cuius longior sit historia, alijs lapidē in Thebaide Aegypti nascentē eam indicantibus. Quo fit, ut p̄ter ea quæ a posteribus tradita de ea fuerūt, nihil nos dicere, & in tanta tot scriptorū unius rei uarietate censere ua leamus. Plinius lib. 27. cap. 12. herbam tantū credidit. Verba eius sunt. Othonne in Syria nascitur, similis Erucæ, perforatis crebro folijs, flore croci: quare quidā Anemonē uocauerūt. Succus eius oculorū medicamentis cōuenit. Mordet eñi leniter, & calefacit, adstringitq; siccando. Purgat cicatrices, & nubeculas, & quicq̄d obstat. Quidam tradūt lauari, atq; ita siccatā digeri in pastillos. Quæ oīa paulo minus, q̄ ijsdem uerbis ex hoc scriptore accepta sunt. Videturq; Plinius, relictis de Othonna opinionibus alijs oībus, in herbarū genere eā pro cōperto constituisse. Paulus Aegineta de simplicibus sexto uolumine agens, non herbā hoc noīe, sed herbæ succū in Arabia ad Aegyptū nascentis appellauit. Idem eodē loco retulit, & eodē quo hic scriptor modo dicere aliq̄s lapidem Aegyptiū esse Othonnā. Hic ipse p̄terea in confectionibus medicamentorū quorundam, Othonnā interpretatus est, maioris Hirundinariæ succū. Nos illud iampridē cogitauimus, & in eam partē inclinat animus, ut credamus sui gn̄is herbam oīno esse Othonnā: quæ uero alia de ea tradunt, a uiriū & potestatis similitudine ab aliq̄bus credita, dictaq; fuisse: & ex eorū rōne, quæ græci ἀντιβαλλόμενα. i. ut nostræ ætatis medici uocāt, quid pro quo, ad Othonnā translata fuisse. Quod aūt dicimus, huiuscemodi est. Potest Othonna oculis mederi: aitq; hic χυλίζεσθαι εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ ὅπου δεῖ ἀποκαθαίρειν, q̄d est, exprimi ad oculorū medicinā ex ea succum, ubi purgandū extergendūue aliquid sit. Quod totū pariter potest Hirundinariæ succus, de qua hic ait, ἁρμόζειν πρὸς ὀξυδορκίαν: quod est, conferre oculorū claritati. Caussaq; hæc, ut nos credimus fuit, ut Othonna Hirūdinariæ succus esse crederet: non quia idem illi esset, sed q̄ idem posset, nec aliunde q̄ ex eadē hac ρtāte Glauciū esse Othonnā, pariter tradidisse aliq̄s. Siquidē & Glaucij (ut hic in eo dicet) χρῆσις ἐστὶ πρὸς τὰ ὀφθαλμικά, q̄d est, usum Glaucij ad oculorū medicinā esse: quibus cornutū Papauer etiam, Anagallis, Apollinarisq; herba pariter

D utiles (ut ex earū historia medicinaq; legentibus patebit, nos enim breuitatis caussa suis locis dicenda iterum, nunc relinquimus) succo suo in Othonnæ appellationem uenerūt. Ex his facilis coniectura est eius, quod paulo ante diximus, quia pro Othonna, quā non facile omnibus locis inuenisse erat, in Arabia & Troglodytis nascentem, a medicis alia illa imperari soleret, ideo credidisse multos sui generis herbam aliarū multarum succum fuisse: qui legitime deficiente ea, in oculorū uitijs, ob æquales uires, in usu esset. Nec alia ratione Aegyptius lapis Othonna etiā creditus est: quoniā ex eo, scilicet collyria ad eadem oculorū uitia conficerentur. Eum lapidem Barbarus æris colore, quasi χαλκόχρουν, secutus quorundam codicum fidem dixit. Nos uetustiorum, meliorumq; lectionem λευκόχρουν, id est, candido colore.

De Auricula muris. CAP. CCIII.

μυὸς ὦτα

MYosota, alij Myoton, alij Anthilion, alij Alsinen, nonnulli Myorthochon, alij Myrtosplenon, Latini muris Auriculam uocant, Aphri Labatholabat. Nomen ideo accæpit, q̄ musculorum aures folijs imitetur. Lucos, & sabulosa loca amat, ideo Alsine dicta est. Ea Helxinæ similis, sed humilior, ac folijs minor. Vim refrigeratoriam habet. Oculorum inflammationibus conuenienter ex polenta illinitur. Succus eius aurium doloribus instillatur. In totum eadem potest quæ Helxine.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

MYosotis Alsine cognominata, quasi nemoralis. Nascitur & in hortis, & maxime in parietibus. Incipit a media hyeme. Arescit æstate media, cum prorepit auribus musculorum expressis. De hac sub uocabulo Alsine repetuntur omnia hæc libro quarto. propterea nihil ibi diximus. Dicuntur Myosotides, & Myosotæ a Galeno.

EX M. VERG. COMM.

SAtis cur Myosota, & Alsine herba hæc quondam dicta fuerit, hic scriptor ostendit: & qui

græcas nouerunt literas, auditis tantũ uocibus illis, idem intelligent. Plinius etiam libro. 27. capite quarto eam describens ait. Cum prorepit, musculorũ aures folijs imitatur. Cuius animalis uox alijs appellationibus coniuncta, eandem caussam habet. Siquidem Myoton, muris autem pariter significat: & Myotosplenon, ex muris aure & aspleno herba composita uox est: quæ ab altera muris auricula ad priorem hanc trãslata fuit. Siquidem hic in ea quæ paulo post sequitur Scolopendrio, quę eadem Aspleno est, similem esse dicet. Est illud in appellationibus his etiam animaduertendum, de eadem herba doceri hoc loco sub titulo Myosota, iterumq; in quarto sub titulo Alsines: esseq; eandem utrobiq; historiam eius & medicinam: ideoq; cum semel hic de ea actum fuerit, non esse de ea iterum agendum. Cum eo peruenerimus, iterum legentes idem monebimus. Illud etiam significasse uolumus: quæ plærunq; inuenitur, & quam nos aliquando uidimus Muris auriculam, altera, & quæ statim sequitur est. A

De altera Auricula muris. CAP. CCIIII.

MVris Auricula quã Myosotida uocant, hærba est caulibus pluribus ab una radice, aliquatenus rubẽtibus, concauis ab imo. Folijs angustis, oblongis, dorso acuto, nigricantibus, per interualla assidue geminatis, atq; in mucronem desinentibus, & tenuibus cauliculis, ex alarum sinu prodeuntibus, flore cæruleo. Radix digitali crassitudine, multis capillamentis fibrata. In summa, Scolopendrio similis, sed breuior, minor. Radix illita ægilopia sanat. Sunt qui Helxinen, muris Auriculam uocitent.

BARBARI COROLL.

MYosotis hæc quę posterior describitur, iustius Myosotis tantũ dici solet q̃ proxima, quæ Alsine potius, q̃ Myosotis appellata sit ueteribus.

EX M. VERG. COMM.

VNum tantũ nos uidimus Muris auriculæ genus, alterum scilicet hoc, & secundo loco a Dioscoride traditum: respondentq; sensui omnes eius notæ: prioris nullum inuenimus oculatum testem. Antiquissimi etiam latini Dioscoridis codices, posteriorem hanc solam ostendunt. Quinetiam Plinij ætate, si quis uerba eius sagacius odoretur, non satis certa res erat. Ait enim post descriptam Alsinen, Sed aliam docebimus quæ iustius Myosotis uocetur. Paulus Aeginęta postremo unum tantũ genus eius in sexto pariter agnoscit. In omnibus tñ gręcis duo capita hæc leguntur, quo uertimus modo ubiq; scripta: eãq; ob caussam qualia erant latinis reddita. B

De Glasto satiuo. CAP. CCV.

ISatis satiua, aliquibus Augion, Magis Arusion, Romanis Gluta, aut Glastum dicitur. Glastum quo infectores lanarum utũtur, foliũ habet Plantagini simile, uerum pinguius, nigriusq;. Cuius caulis duum cubitorum altitudinem excedit. Illita folia, tumores omneis discutiunt, Cruenta uulnera glutinant. Sanguinis profluuia sistunt. Ignem sacrum, phagedænas, putrescentia ulcera, & quæ serpunt, sanant. ἰσάτις ἄυγιον

BARBARI COROLL.

ISatim Lactucis syluestribus annumerant. Duo ei genera Plinio redduntur, itemq; Dioscoridi. Nascens in syluis. Alterũ infectoribus dicatum: quod & satiuum Dioscoridi, Galenoq; uidetur. Plinius syluaticum uocari tradit, simile Lapatho syluestri folijs, nisi plura essent & nigriora, quam uulgus modo Gualdum, ueteres Glasdum, siue Glastum lingua gallica dicebant. Eo Britanni mares & fœminæ oblinebant se. Mares, ut ceruleo colore metum hostibus afferrent. Fœminæ, ut in quibusdam sacris incederent nudæ, colorem Aethiopum imitantes. Isatim Dioscorides Egnen quoq; uocari prodit. Credo hanc ab Hippocrate Icnen, siue Ignen dici. Dioscorides Isatin latine dici Rutam, Apuleius Alutam scripsere. Falsum utrunq; suspicor, & Lutam, siue Luteam uocari credo. De Lutea herba Plinius & Victruuius inter colores tantum loquuntur. Plinius, Chrysocolla inquit illa quoq; herba tingitur, quam Luteam appellant. Idem paulo post: Luteam Chrysocollam ab herba Lutea dictam putant, quam ipsam cæ- Pli. li. 20. ca.

C ruleo sublitã pro Chrysocolla inducũt. Victruuius, qui non possunt inquit Chrysocolla propter raritatem uti herba, quæ Luteum appellatur, cæruleum inficiunt: & utunt uiridissimo colore, hæc autem inquit, Infectiua appellatur.

EX M. VERG. COMM.

NIhil nunc Isatide notius. Maximũq; sibi uectigal ex ea fecerunt, qui Tiphernates agros ad Tyberim, omnemq; regionis eius tractũ, neglecta omni alia annona, hac tantũ herba conserũt. Tantus nũc tinctis colore eius lanis honor est. Guadũ nostra ætas appellat. Apuleius in commentariolo illo, quod de aliquot herbis reliquit, Alutam ab Italis uocari ait. Quæ uox ꝙ integra in eo scriptore sit, non satis cognitũ nobis est: quoniã nihil herbæ huic cũ corio. Quæcunq; autẽ ea futura sit, eam credimus esse quã hic pariter uitiosa uoce Rutam a Romanis uocari ait, cõmune nihil, aut simile illi habentẽ. Non tamen ab re est, ex Ruta, & Aluta uitiosis uocibus, neq; Isatidi conuenientibus tertiã aliquam suspicari, Lutheam, scilicet quã Romani aliquot scriptores inter colores retulerũt, Victruuiusq; præsertim, ad extremũ septimũ uolumen dicens, Qui non possint propter caritatẽ, Chrysocolla uti herba, quã Lutheam appellant, cæruleũ inficere. Barbari quondã tingendis corporibus suis tam uiri ꝙ fœminæ ea utentes, Glastum uocabant. Eratq; in tingendo præcipuus eius usus. Antiquiores græci, latiniq;, inter syluestres Lactucas eam numerauerũt. Plinius longissime de ea egit. 20. uolumine capite septimo.

¶ De syluestri Glasto. CAP. CCVI.

ἀγρία ἰσάτισ

SYluestre Glastum satiuo simile est. Folia fert maiora, lactucaceis proxima, caules prætenues, multifidos, rubicantes. In quorum cacumine folliculi dependent, quandam linguarum effigiem referentes, in quibus semen. Flore tenui, luteo. Eadem quæ & supradicta præstat. Potu & illitu lienosis auxiliatur. Sed sciendum est, ne tradita errorem

D pariant, satiuum Glastum, luteum florem, tenuiores, multifidosq; ramulos proferre: in cacumine autem folliculos linguæ speciem repræsentantes, in quibus semen continetur, Melanthio simile, caulemque supra binum cubitorum altitudinem attolli. Syluestre uero nigriora ferre folia, caulem minorem, sed crassiorem. Florem purpureum, aut cæruleum, fructum cruciformem, asperum, in quo semen, folijs exilibus quinquepertito diuisum.

BARBARI COROLL.

DE hac Isati dictum est in satiua proxima: qui & Radiculã, quæ sit Struthion, Isatin uocari putent, ducunt mendoso loco: quẽ nos in Plinio correximus. 19. naturalis historiæ libro.

EX M. VERG. COMM.

ABundabãt in syluestri Isatide multa, quæ ab eo quo nos desijmus loco in alijs legunt: eaq; ob cãm curtũ, minusq; omni ea parte nos fecimus hoc caput. Nec sine rõne, ut credimus: quãdo in antiquissimis græcis, qs licuit uidere, nulla ea est. Neq; is quẽ nos habemus, longissimę antiquitatis latinus Dioscorides id habet. Quodq; pluris facere nos decet, ꝙ absurdũ uidet, post utriusq; Isatidis decreta, hunc ipsum scriptorẽ, quæ a se facta fuerant dãnare, legẽtesq; his uerbis monere, Cæterũ scire oportet, falsas esse descriptiones has. &c. Cum liceret quæ male incæpta a se fuissent, anteꝙ ederent, in melius, & quod uerũ esset mutare. Accreuit ea pars scriptori huic ab aliquo, qui aut certius de Isatide omnia nouisset, aut nouisse se crederet. Multa huic scriptori hac rõne adscripta a medicis, a librarijs deinde illi cõmixta, & inserta mala insitione, in unũ corpus coaluerunt. Quæ nisi diligentius & cautius excutiantur, & purgent, multis locis, usum eius & gratiã dehonestabunt. Est illud etiam hoc loco repetendũ, quod non multo antea in Arabide dictum a nobis est, abundare, scilicet hoc loco, quod Isatidem statim sequitur, Arabidis caput. De ea enim quæcũq; ea sit, qd oportebat, dictũ hoc ipso uolumine fuit.

¶ De Telephio. CAP. CCVII.

τηλέφιον
ἀείζωον ἄγριον
ἀνδράχνη ἀγρία

TElephium aliqui syluestre Semperuiuum, alij Portulacam syluestrem appellãt, Romani Illecebram, Aegyptij Anoth, Aphri

Tirtopurin. Hærba Portulacæ similis & caule & folijs, habens geminas alas, singulis foliorum geniculis inhærentes: a quibus rami seni septeniue fruticant, a radice referti cæruleis folijs, crassis, lentis, carnosis. Flore luteo, aut candido. Nascitur in cultis, & maxime inter uites. Tempore uerno folia senis horis illita, albam uitiliginem sanant. Sed postea hordeacea farina illini debet. Perunctam etiam in sole uitiliginem tollunt. Sed ubi inaruerunt, absterguntur. A

BARBARI COROLL.

Telephion uagum et cõmune plusculis herbis nomen. Dioscorides senos septenosq; ab radice ramos ei tribuit, Plinius etiam octonos. Differre hanc merito existimant ab alia quam diximus hoc libro Telephion, & Andrachnen agriam uocari: quandoquidem tam Dioscorides q̃ Plinius medicinas earum, atq; notas seorsum utriusq; reddunt, ceu duorum generum. Telephion hic descriptam, sunt qui eam putent esse, quam Romanæ officinæ Pulmonariam uocãt. Vegetius in Mulomedicina Pulmonariam, siue Pulmonatiam appellat: quam & Consiligině dici tradit, bubulcis & mulomedicis, hoc est, ueterinarijs præclare cognitam. The. li. 9. ca. 19 Pli. li. 27. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

Telephion. 27. uolumine capite ultimo breuius certiusq; scriptore hoc Plinius descripsit. Nihil tamen non acceptũ ab eo est. Quo fit, ut suspicemur uitiũ aliquod in historia Diosc. esse. Sunt em̃ pleraq; parum certa, nec sequaci uerborũ serie tractata. Nos tñ nihil mutauimus: monemusq; tm̃. p̃ter sex horas, q̃ tẽporis spacio hic iubet leucem Telephij folijs illini, addere Pliniũ ternis mensibus id faciendum esse: quod in scriptore hoc desyderari posse uidetur. Manifestam tamen causam id non habet, longiusq; id tempus merito alicui pro rei necessitate uideatur.

¶ Finis LIB. Secundi.

PEDACII B

DIOSORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Tertius.

IO. RVELLIO interprete.

SVPERIORIBVS charissime Ari cõmentarijs, tradidimus de aromatibus, unguentis, oleis, arboribus, & prodeuntibus ex eis fructibus & lachrymis. Item de animalibus, frumentis, oleribus, & hærbis acrimonia prę ditis. In hoc autem Tertio de radicibus, succis, seminibus, hærbis quæ & uernacula consuetudine usurpantur, quæq; pluribus scatent remedijs, differemus. ἀγαρικόν

¶ De Agarico. CAP. I.

AGaricum radix fertur Laserpitio similis, sed facie summa solutior & fungosa tota. Duo eius genera. Fœmina rectis uenarum discursibus constat. Mas rotundus est, & undiq; compactior. Vtrique gustus in initio dulcis, mox in amaritudinẽ transit Sarmaticæ in Aqui C

quo° gignatur, et colligatur in gallia vide Petrum bellonium de arboribus coniferis

C folia prouenit. Sunt qui radicem esse Plantæ affirment. Alij ut fungos nasci in arborum caudicibus, quadam putredine. Gignitur in Galatia Asiæ contermina, & Cilicia in cedris. Sed friabile & infirmum. Adstringendi, calfaciendiq; naturam habet. Contra tormina, & cruditates, rupta, præcipitationesq; efficax. Datur duobus obolis in uino mulso, febrim non sentientibus. Febriculosis uero in aqua mulsa. Arquatis quoque, suspiriosis, iocineris, renumq; uitio laborantibus, dysentericis. Item si urina ægre reddatur, si uuluæ strangulatus urgeat, si pallor membra decoloret, drachma una dari solet. Si tabes infestat, ex passo. Si lien negocium exhibet, ex aceto mulso. Si dissolutio stomachi est, ita ut cibi tenax non sit, manditur, & sine ulla humoris sorbitione deuoratur. Simili modo acide ructantibus propinatur. Sanguinis reiectiones sistit, tribus obolis ex aqua sumptum. Facit ad coxendicum & articulorum dolores, & comitiales morbos, si cum aceto mulso, pari pondere assumatur. Menses ciet. Fœminis, quas inflatio uuluæ uexat, utiliter æquali modo datur. Rigores soluit, datum ante febrium significationes. Aluum purgat drachma una, aut altera, si cum aqua mulsa bibatur. Venenorum antidotum est, drachmæ instar, cum diluta potione sumptum. Si serpentes

D ictū uibrarūt, morsumq; subfrixerūt, tribus obolis ex uino potum, mire auxiliatur. In sum̄a, internis omnibus uitijs conuenit, ꝑ uiribus et ætate datū nunc ex aqua, nunc ex uino, ijs ex aceto mulso, alijs ex aqua mulsa.

HERMOLAI BARBARI
Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ Corollariorum LIB. Tertius.

Pli, lib. 25. ca. 9

AGARICVM in arboribus nascitur, fungi similitudine circa Bosphorū, colore candido. Masculus amarior. Galliarum quoq; glandiferæ maximæ arbores Agaricum ferunt. Est autem (ut dixi) fungus odoratus, in sum̄is arboribus nascens, noctibus relucens, & candidus. Ideoq; in tenebris decerpitur. Dioscorides Agaricum ueneni uim habere, sed id quod nigrum est affirmat: & regione Sarmatarum, quę ἀγρία, hoc est, syluestris dicitur nasci. Quidam codices non Agriam, sed Agariam habent. Vtrumq; tueri possumus. Primum ex Plinio, Regio inquit Sarmatiæ syluestris Hyleum mare, quo alluitur, cognominauit. Alterū ex Ptolomæo, qui Agarum & urbem, & amnem in Sarmatia uocari tradit. Appianus Alexandrinus, Agaros scythicam gentem contra serpentium morsus adhiberi solitam refert, propter quod Mithridates eos apud se habuerit.

De Rahpontico. CAP. II.

gr̄ē ρῆον

RHa aliqui Rheum, aliqui Rhiā, Latini Rhaponticum uocant. Prouenit in ijs quæ supra Bosphorū sunt regionibus, ex quibus affertur. Radix nigra, Centaurio magno similis, sed minor & rufior, fungosa, aliquantum leuis, sine odore. Optimum habetur quod teredines non sensit, si gustatu cum remissa adstrictione lentescat, manducatumq; colorem reddat pallidū, aut ad crocū inclinantē. Id epotū facit ad inflatiōes, stomachi imbecillitatē, & omne genus dolorū, ad conuulsa, lienosos, hepaticos, tormina, ad renū, uesicæ, & pectoris uitia, aduersus intenta præcordia, & uuluæ mala, coxendicum dolores, sanguinis

excreationes, suspiria, singultus, dysenterias, & cœliacorum affectus, contra febrium circuitus, & uenenatorũ morsus. Datur in singulis ualetudinibus eodem quo Agaricũ pondere, & cũ eisdem liquoribus: si febri careant, in mulso: sin aliter, ex aqua mulsa: si tabẽ experiunt, ex passo: si lienis exercet, in aceto mulso. Si dissolutio est stomachi, id est, cum cibi tenax non est, manditur, & sine sorbitione ulla deuoratur. Liuentia, lichenasq; tollit, cum aceto illitum. Inflamationes omneis ueteres ex aqua oblitũ dissipat. Summa eius uis adstringens, cum aliquanto calore. A

BARBARI COROLL.

RHaponticum, radicem Ponticã a Cornelio uocari censeo, a Galeno & Paulo Rheon, a Plinio Rhacoma, nisi deprauatus (quod fere suspicor) locus sit, uulgo Rheu. Aetius Rhaon. Plinius Costo nigro similẽ demonstrat, in cætera cum Dioscoride conueniens. Habetur & Rha Barbarum, multo præstantius, efficaciusq; Pontico, sed ante Paulum Aeginetam fere medicis incognitum. Eius mentionem autor is, in compositione quadam ad podagras habuit.

EX M. VERG. COMM.

QVi supra Pontum & Cymerium Bosphorum ad Panticapeum regiõis eius metropolim uicinus Tanai, in Meotidem paludem influit, maioris illius fluuij luce & nomine, non satis in Geographia clarus quondam Rha dictus fluuius, Ponticæ radici huic nomen dedit, & in ripis suis nascentem, ueluti adoptione quadam in sui nominis honorem admisit. Nec alia nominis eius, q̃ a natali solo causa & ratio est, ab Ammiano Marcellino historiæ suæ. 22. uolumine his uerbis tradita. Tanais, qui inter Caucaseas oriens rupes, per sinuosos labitur circumflexus, Asiamq; ab Europa disterminans, in stagnis Meoticis delitescit. Huic Rha uicinus est amnis. In cuius supercilijs uegetabilis quædã eiusdem nominis gignitur radix, ad multiplices medelarum usus proficiens. Quod nouisse non parum hijs fuerit, qui sollicitis animis diu fuerunt, & adhuc sunt, Ponticæ ne huic radici eadem, an alia sit quam nostra ætas in quotidiano medicinæ usu Barbaram appellat, facti enim dimidium, ut poeta cecinit, qui modo cæpit habet. Auditis siquidem Ponticæ huius radicis natalibus, non difficile erit, diligenti per mercatores qui ad nos Barbaram illam afferunt, a uenditoribus facta percontatione, nouisse, an quæ nunc Barbara dicitur, Ponticæ eadem sit: et an his quibus locis nasci eam Marcellinus ait, an alibi nascatur. Nobis pro comperto hactenus nihil est, & si diligentiores in quærenda tota hac re fuerimus. Si enim quæ nunc ad nos Barbara affertur, aliud q̃ Rha fluminis supra Pontũ & Cymerium Bosphorum ripas natale solum habebit, radices duas eodem nomine, sed diuerso patriæ & gentis cognomine tunc esse constituendum erit. Sin contra, ex quibus Amianus Marcellinus locis tradidit ad nos afferri, unum tantum radicis huius faciendum erit genus, & in eo ex diuersis notis, nõ eadem bonitas. In quam partem inclinat animus nobis. Quo autem maxime inter se differunt, odor est: qui in Barbara uehementissimus, in Pontica nullus, si huic scriptori credendum est, sentitur. Nos certe scimus, sine odore uisam aliquando radicem quæ Barbara uideretur, & crederetur, non tamen esset, ideoq; a medicis in usu damnatam. Quocunq; autem modo id fiat, non uidetur hic scriptor, siue alia penitus, siue bonitate a Pontica diuersa sit, Barbaram cognouisse. Nunq̃ enim ἄνοσμον, id est, sine odore eam dixisset. Ceteræ in hoc & in alijs scriptoribus Ponticæ radicis appellationes, ex eodem principio, primaq; illa Rha fluminis appellatione fluxerunt, ideoq; a nobis & alijs relinquendæ. Relinquenda & quam Plinius dixit Rhecomam, sine ratione aliqua, nunc in eo scriptore & incognitam penitus. B

¶ De Gentiana. CAP. III.

GEntianam aliqui Centauriam radicem, alij Aloen Gallicam, alij Narcem, alij Chironion, Dardani Aloitin, Romani Gentianã, uel Cicendiam, alij Ciminalẽ uocãt. Huius inuentio prima assignaẽ Gentidi Illyriorum regi, a quo cognomẽtum habuit. Folijs proxime radicem, Iuglãdi, Plantaginiue similibus, subrubris, a medio caule, p̃sertim iuxta cacumẽ paulũ dissectis, caule cauo, & inani, digiti crassitudine, geni γεντιανὴ κενταύρειον ῥίζα

C culato, & ex interuallis maioribus foliato, binū ſæpe cubitorū. Semine in calycibus lato, leui, paleaceo, ſatis ad Sphōdilij ſemē accedente. Radice longæ Ariſtolochiæ, craſſa, amara. Naſcitur in ſublimibus montium iugis, umbroſis locis, aquoſiſq;. Vis radicis excalfactoria, & adſtringens. Contra morſus ſerpentium, duabus drachmis cum pipere, ruta, & uino pota, auxiliatur. Extracti ſucci drachma, laterum doloribus, & ex ſublimi deuolutis, ruptis, & conuulſis prodeſt. Hepaticis & ſtomachicis, pota cum aqua ſubuenit. Radix collyrij modo ſubdita, partus eijcit. Impoſita ut lycium, uulneraria eſt, & ulcerum cuniculatim depaſcentiū medela. Succus præcipue eodem effectu prodeſt. Oculis inflāmatione laborantibus illinitur. Pro meconio collyrijs acribus īmiſcetur. Radix uitiliginem abſterget. Succi extrahēdi ratio hæc eſt. Contuſa radix quinq; diebus aqua maceratur. Poſtea in eadem tantiſper decoquitur, dum extent radices. Et ubi refrixit aqua, lintheo excolatur. Mox diſcoquitur, dum mellis craſſitudo fiat. Fictiliq; reconditur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 7. GEntianam ubiq; naſci, ſed copioſiſſimam ſub Alpinis montibus in Illyrio, præſtantiſſimam affirmant, folio fraxini, magnitudine lactucæ, caule tenero, trium aliquando cubitorum, radice lenta, ſubnigra, ſine odore, aquoſa.

EX M. VERG. COMM.

D NOta omnibus nunc etiam Gentiana eſt. Eam Centaurio ſimilem Centauriam radicem alij qui nominauerūt, & ex eo Narcem: quoniam Narce Centaurium etiam dicatur. Fuerunt qui Aloem Gallicam, nulla foliorum, ſed radicis ſimilitudine aliqua, quam utrūq; genus recta ſub terram agit. Chironia a centauro Chirone dicta itidem eſt, quoniam et Centaurium ab eodem Chironia pariter nominetur. Credimus præterea, quoniam Aloe diceretur Gentiana, a Dardanis Aloitim pariter nominatam fuiſſe. Suſpicamur tandem in extremo capite uitium eſſe, illic ſcilicet ubi de radicis coctura agitur, quam coqui hic iubet uſq; dum radix illa ſuperſtet & emergat. Qui ſenſus rei non ſatis reſpondet. Neq; enim ponderoſæ radices, quanta uoluerit aliquis coctura coctæ per ſe emergent. Potuit quidem ſic intellexiſſe, tamdiu coquendam Gentianæ radicem, donec decreſcente paulatim aqua deſinat radix ſub ea eſſe, eaq; ratione ſuperſtet. Verum hic nunq; cocturæ alicuius ſpacium ſic docuit. Præterea antiquiſſimi latini omnes pro eo habent, donec uirtutem ex ſe dimiſerit: manifeſto argumento, aliam fuiſſe quondam eius loci lectionem. Poteſt tamen ut diximus, defendi res: ideoq; nos cōmunem aliorum omnium lectionem ſecuti ſumus, & nihilominus quod obſeruatum etiam à nobis fuerat, alijs ſignificauimus. Non ſunt etiam de Gentianæ natalibus Barbaro, & nobis eadem mnia. Ille in altiſſimis montium crepidinibus naſci eam, nos in altiſſimis montium uerticibus diximus. Dioſcorides ἐν ὑψηλοτάταις ἀκρωρείαις ait: quæ uoces nihil aliud q̃ altiſſimos uertices ſignificāt. Siquidē montes omnes a græcis trifariam diuiduntur: εἰς τέρμαν, quod imas partes & radices ſignificat, εἰς ἀκρώρειαν, ideſt, montium cacumina, & εἰς ὑπώρειαν, qua uoce deſcendentia iam montium latera indicantur. Aitq; hic ἀκρωρείαις, & addidit ὑψηλοτάταις, ideſt, uerticibus altiſſimis. Cur autē ille crepidines uerterit, quæ fundamenta maioris alicuius molis ſunt, non ſatis uideo.

De Ariſtolochia rotunda. CAP. IIII.

ἀριστολοχία στρογγύλη

ARISTOLOCHIA rotunda nomen ex eo ſibi adoptauit, q; exiſtimetur optime puerperis opitulari. Tria eius gn̄a tradūtur. Vna quæ fœmina uocatur, folijs hederaceis, præſtāti odore, cum acrimonia, mollibus, ſubrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongiſq; palmitibus, flore cādido tanq; pileolo, rubro, grauiter olente.

BARBARI COROLL.

ARistolochiæ color ater, folium Alsinæ, ut Theophrastus inquit, rotundius. Nascitur in montibus præcipua. Genus quadruplex in ea latini seruant. Vnũ Rotundæ, quam & Pheuxi- derom uocabant aliqui, folijs inter maluam & hederam nigrioribus, pinguioribusq́: qua cõ- tusa cum calce, in mari sparsa, pisces aduolant cupiditate mira, ut ait Plinius, uidisse id testatus, continuoq́ exanimati fluitant: ob id piscatores, inqt, Campaniæ uocabant hanc Venenum ter ræ. Nunc & Cyclamini radice id contigit in eadem terra: ut putant. Alterum masculę, atq́ Lon gæ. Tertiũ radice longissima, quasi uitium nouellarum, efficacissima: quæ & Cretica nomina- tur, flore purpureo, colore buxeo, bacculas ferens ut Capparis: quę tamẽ tria in omnibus quo q́ inueniuntur generibus. Est & quarta Pistolochiæ nomine, tenuior q̃ tertia, densis radicis capillamẽtis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam Polyrrhizon cognominant, & Satyri- on esse dicunt, ut in eius mentione docui. Odor omniũ medicatus, sed Clematiti, hoc est, tertiæ iocundior. Nardinis quoq́ unguentis conueniens. Effodere eas messibus tempestiuũ est. Ma- xime tamen laudaẽ Pontica, & in quocunq́ genere ponderosissima, quæq́ medicis aptissima. Nascuntur fere pinguibus locis & plano, ut quidam scripsere.

A Pli. li. 26. cã. 7. lib. 25. cap. 8.

¶ De Aristolochia longa. CAP. V.

ARistolochia longa, mascula appellatur, nonnullis Dactylitis, a- lijs Melocarpos, alijs Teuxinon, Latine Aristolochia, longio- re q̃ rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus, flore purpureo, grauiter olente, qui marcescens in Pyri similitudinem cõformatur. Tu- beribus radicum rotundis, ut Rapum. Longæ uero radix digiti crassi- tudinem, & palmi longitudinem implet. Nõnunq̃ paulo grandius ad- olescit. Ambæ colore intus buxeo, gustu amaro, & graui. Est etiam- num tertia longa, quæ Clematitis uocatur, ramulos habens tenues, re- fertos folijs subrotundis, minori Semperuiuo similibus, flores Rutæ, pleniores, radices longiores, tenues, crasso cortice odoratoq́ uestitas, unguentorum spissamentis conuenientes. Rotunda cæteris uenenis re sistit. Longa uero aduersus angues & uenena, drachmæ pondere ex uino bibitur & illinitur. Pota cum pipere, & myrrha, menses, partus, et omnia uuluarum onera eijcit. Eadem efficit subdita in pesso. Rotunda ad eadem pollet. Insuper singultibus, suspirijs, rigoribus, lieni, conuul- sis, laterum doloribus, pota cum aqua singulariter auxiliatur. Aculec- os & spicula ex[illegible]hit. Ossium squammas illitu adimit. Vlcera putrida exest, & sordida expurgat. Caua cum iri & melle explet. Gingiuas & dentes extergit. Clematitis ad eadem pollere creditur. Viribus tamen inferior est. Appellatur a quibusdam Ararisa, & Melecaprum, Ephesti os, Lestitis, Pyxionix, Dardanion, Iontitis, Gallis Theximõ, Aegyptijs Sophöeph, Siculis, Chamæmelon, Italis Malũ terræ, Dacis Absinthiũ rusticum. Nascitur in montibus & calidis locis, aut campestribus et pe trosis. Ad grauem febrim efficax est. Si nidore subditis carbonibus fe- bricitans suffiatur, febris leuatur, Vulnera impositu sanat. Carcinoma- tis narium, cum cypiro & dracunculi semine, & melle prodest. Rigori- bus medetur, cocta in oleo, aut adipe suillo, illitaq́.

ἀριστολοχία μάκρα δακτυλῖτις μηλόκαρπος

B

BARBARI COROLL.

DE hac qualis esset proxime indicatum nobis est. De Tertia, in primo Aristolochiæ genere

C ¶ De dulci Radice. CAP. VI.

γλυκύῤῥιζα GLycyrrhiſam aliqui Ponticam, alij Glyceraton, quidam Symphyton, alij Leonticam, alij Glycyphyton, aliqui Scythion, alij Adipſon, alij Sylithrã, alij Lybieſtaſon, alij Omœnomœon, alij Penthaomœon, Latini dulcem Radicem appellauere. Plurima gignitur in Cappadocia, & Ponto. Fruticoſa eſt, ramis binum cubitorum altitudine aſſurgentibus, folijs Lentiſci, denſis, pinguibus, tactuq́ꝫ gummoſis, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis, aſperiore, qui ſiliquas lentium modo habet, ruffas & paruas, radicibus longis, ut gentianæ, coloris buxei, ſubacerbis & dulcibus, quæ denſantur in ſuccum Lytij exemplo. Is in arteriæ ſcabricia efficax habetur. Verum oportet ut linguæ ſubditus eliqueſcat. Aeſtuanti ſtomacho, thoraci, ac iocineri conuenit. Sanat ueſicæ ſcabiem & renum dolores cum paſſo potus. Idem eliquatus ſitim ſedat. Vulneribus illitus accõmodatur. Cõmanducatus, ſtomacho prodeſt. Recentis radicis decoctum ad eadem conuenit. Eiuſdem farina pterygijs commodiſſime inſpargitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.22.ca.9. GLycyrhiza, ſiue ut Palladius, Glycyridia. Sunt qui hanc & Eryngem eãdem eſſe falſo putent, quoniam ſpinoſa, & foliata uideretur. Fruticoſa eſt, præſtantiſſima in Cilicia, deinde Ponto. Adipſon uocatur: quia ſitim, famemq́ꝫ ſedet. Carpitur Vergiliarum occaſu: quæ longa eſt ceu uitis, colore buxeo. Melior nigra, quæq́ꝫ lenta, ꝙ quæ fragilis.

EX M. VERG. COMM.

D SOlo nomine in fingendis componẽdiſq́ꝫ uocibus ſuis Romanis feliciores Greci, amabilem omnibus Glycyrhizam fecerũt. Nec aliter ꝙ in comœdia Glycerium, & in Venuſinis carminibus Glyceram grato dulcedinis ſenſu in amorum leporibus poetæ illi illuſtrarunt: ſic Ponticã, ſiue ut Theophraſtus appellauit Scythicam radicem hanc, grata naturæ eiuſdem dulcedinis nota, ſola appellatione gens illa cõmendauit. Nec tantum ut amarent eam omnes effecit, ſed in Scythia & Ponto ſub ſeptemtrionibus naſcentem, propriam ſibi, noui, & a ſe facti nominis alicuius adoptione feciſſe conarentur: laborarentq́ꝫ libenter pro ea omnes, quæ in ſanitate & ualitudine tam ſuaues poſſet homini rependere gratias. Quod nos modo agimus, præſenti quotidie ab ea fructu & ſpe in tuſſi, & exaſperatis faucibus: quo malo, frigiditate, tenuitateq́ꝫ noſtri aeris ſæpenumero tentamur. Eam Theophraſtus nono de plantarum hiſtoria, uolumine nondum facto illi a græcis, aut ſaltem non recepto ab omnibus, Glycyrhize nomine Scythicam radicem uocauit. Eſtq́ꝫ hoc quod Dioſcorides ait, Scythicam ab aliquibus dici: & ſi paſſim in grecis non Scythicam, ſed ſcythion corrupte legatur. Verba eius ſunt. γλυκεῖα δὲ καὶ ἡ σκυθικὴ. ἔνιοι δὲ ἐυθυγλυκεῖαν ἀυτὴν καλοῦσιν. γίνεται δὲ περὶ τὴν μαιώτιν. Quod eſt. Dulcis & Scythica radix, quã aliqui Euthyglyciam uocant. Naſcitur circa Mẹotim paludem. Idem eodem loco cauſſam reddidit, cur Adipſos etiam diceretur, non iam quia ſitim ſimpliciter arceat, ꝙ quia Scythæ ea, & Hippace, de qua diximus ſuperiore uolumine, decem, & aliquando duodecim diebus ſine alio cibo purarent. Verba eius ſunt. δύναται δὲ καὶ τὴν δίψαν παύειν ἐάντις ἐν τῷ σόματι ἔχῃ. διὸ ταύτῃ τε καὶ τῇ ἱππάκῃ διάγειν φασὶ τοὺς σκύθας ἡμέρας καὶ δέκα καὶ δώδεκα. Quorum ſit ſenſus qui paulo ante dictus a nobis eſt. Eadem ratio fuit, cur Pontica itidem diceretur: cur aũt Symphytõ, uirium ſimilitudo fecit. Eſt enim, ut in quarto nolumine certius patebit, Symphyti radix dulci & ſaliuam prouocante ſapore. Pectoris & illud uitia emendat: faucium aſperitati confert: poſtremoq́ꝫ ſitim cõmanducatum arcet: quæ omnia dulcis Radicis propria ſunt. Credimuſq́ꝫ nos, ἐκ τῶν ἀντιβαλλομένων, ideſt, ex æqualibus, & eorum comparatione ad dulcem Radicem alterius plantæ tranſlatum nomen fuiſſe. Dico autem æqualia, quę noſtrę ætatis medici, quid pro quo, appellant. Numerantur & aliæ ab hoc ſcriptore appellationes. Glyceraton, & Glycyphyton: a dulcedine factæ omnes, ſola nominum conformatione diuerſæ: quarum altera dulcem plantam, altera quod dulcedine ſua amabile ſit, ſignificat. Celſus quod hic ipſe teſtatur libro quinto

capite.10.dulcem radicem simpliciter uocauit: quē nos imitari, dulcē Radicem, & si græca uoce Plinius usus fuerit, Glycyrhizam diximus. In cæteris appellationibus non est quod legentes moneamus, barbaræ em̄ sunt, aut adeo corruptæ, ut a barbaris nō differant. A

De Centaurio magno. CAP. VII.

Centaurium magnum aliqui Narcen uocant, alij Limnesion, alij Maronem, alij Plectroniam, alij Chironiam, alij Limnestin. Magi Herculis sanguinem, Romani Fel terræ. Folia habet iuglandis, oblonga, uiridi Brassicarum colore, serrata in ambitu, caulem ceu rumicis, binum aut ternum cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita ceu Papauerum, in rotunditate oblonga, flos cæruleus, semen Cnico simile, floccis quibusdam inuolutum. Radix crassa, grauis, solida, tripedalis, succo prægnans, cum adstrictione aliqua, & dulcedine acris, & rubescens. Amat solum pingue & apricum, ac syluas & colles. Copiosissima est in Lycia & Peloponneso, in Arcadia, Helide & Messenia, pluribusq; locis circa Pholöen, Lyciam & Smyrnam. Radix conuenit ruptis, conuulsis, pleuriticis, halitus difficultati, ueteri tussi. Sanguinem expuentibus, drachmis duabus trita datur: si febris sit, in aqua, cæteris in uino. Item ad tormina & uuluæ dolores. Ramenta eius in collyrij formam uuluæ subdita, menses atq; partus extrahunt. Succus eadem præstat. Vulneribus prodest. Nam recens tusa, aut arida ante madefacta, ea glutinat & coniungit. Carnes coalescunt, si tusa simul decoquatur. In Lycia succum exprimūt, quo pro Lycio utuntur. Panacia appellata est, quoniam omnia mitiget uitia, quæ inflammationem minantur, plurimisq; scateat remedijs. Pulsationes uulnerum, urinæ stillicidia, calculosorum cruciatus, clystere immissa sedat. Legitur matutinis, sole ad ortum spectante, hora diei pura, cum omnia complentur. κενταύριον μέγα B

BARBARI COROLL.

Centaurion maius, caules habet geniculatos, folia lata & oblonga, & ab radice densa, radix tenera, fragilisq;. Durat annis nec ultra duodecim. Cōmendatissima in ijs quarū Dioscorides meminit regionibus, præterq; in Alpibus. Dicitur & Centaurea, & Chironion, quia curatus ea Chiron sit, cum Herculis pertractanti arma sagitta excidisset in pedem. Nostri herbarij aliud Centauriū maioris cognomine demonstrant, flore luteo, folijs per interualla binis, auersa parte candicantibus, interna uirentibus, Salice maioribus, & connexis fere. Pli.li.25.ca.6.

EX M. VERG. COMM.

Quæ Centauriū a biformi quam fabulati poëtæ sunt natura eius dicta fuerit, Chironia a nomine, Pelethronia a Thessaliæ monte, in quo Lapithæ quondam equitādi perita gens, fręna & giros, ut poëta cecinit, alios docuerūt: inter quos & Chiron censebatur. Eandem hic Maroniam uocari ait, non amplius ex Thessalia, sed ex Thracia, in qua Maronius mons & Maronia ciuitas Homero notissima erat: quo loco copiosum forte, aut probatū nascitur Centauriū. Limnesion itidē a natalibus suis Centauriū aliqui uocauerūt, q; secundū paludes, quas Græci limnas dicunt, & aquarū scatebras nascit; quod & Plinius testatur, Libadion eadē aquarum significatione uocari dicens. Quæ deinde Romanæ uoces Centaurio in Dioscoride accreuerunt, Vnefera, & Phieri, nullam nobis significationem habent. Et quod Fel terræ in maiore hoc Centaurio legitur, ex minore adiectum contrario sensu est. Siquidem ab hoc ipso maioris, radix dulci sapore describitur, minoris amaro. Præter que id sensus & experientia etiam ostendit. Alterius enim dulcior, alterius amarior in gustu sapor sentitur. Quo fit, ut Fel,

C quod amaro sapore est, minori, nõ maiori cõueniat. Aperte id Plinius etiã lib. 25. ca. 6. testatur, de minore agens his uerbis. Hoc Centaurion nostri Fel terræ uocãt, propter amaritudinẽ summã. Ex eo facile fuit, ex maiore in minus appellationẽ eam transferre. Et hæc pro Centaurij appellationibus dicta hactenus sint: in quo ueluti inutilia, nec huic scriptori legitima reliquimus, quæ in extremo capite in impressis, alijsq; quibusdã græcis codicibus legũtur ab eo loco, scilicet qui in græcis est, ἐκλήθη δὲ πανάκεια, &c. In nouissimis aũt latinis, cognominata est & Panacia, &c. Fecimusq; id uetustissimorũ græcorum & latinorũ fidem secuti, in quibus tota ea pars nulla est. Et si in Plinianis castigationibus hac sola auctoritate nixus, q̃d in Plinio legebat, medetur & ouiũ morbis decoctæ succus, non ouiũ, sed omniũ scribi oportere Barbarus decreuerit: propterea, q Panaciã dici etiã Centauriũ in Dioscoridis hac parte legisset, quæ uox omniũ morborũ remedia pollicetur. Verũ id nos non ꝓbamus, & nihilominus unicuiq; suũ seruatur iudiciũ. Persuasitq; id p̃cipue, q̃d ultimũ in ea parte ad superstitionẽ solam ꝑtinet, legendũ esse, Centauriũ appetente ortu solis, casto tẽpore, quo oĩa pleniora & ꝑfectiora sunt, quę ætate huius scriptoris insueta, et naturã docente homine indigna erant. Scimus q̃dem Theophrastũ lib. 9. de plantarũ historia, multas huiuscemodi obseruatiões ꝑcurrere: & in fodienda Centaurij radice nescio q̃d de Triorche accipitre dicere, quẽ tunc cauere oporteat. Sed nihil q̃d ad solem & tẽporis obseruationẽ pertineat, in eo legitur: & nihilominus cuncta ab eo ex uulgi opinione referuntur: & quatenus tutũ sapienti erat, contra plebis superstitiones conari, ab eo damnãtur. Cautius enim eo loco Theophrastus, ne uideretur religioni obstrepere, ait. τόδ' ἐπευχόμενον τέμνειν οὐδὲν ἄτοπον. quod est, præcedente autẽ precatione aliqua, radices fodere nihil absurdum. &c. Verum nos latinorum omniũ, & meliorum græcorũ, in quibus nihil huiuscemodi legitur, fidem secuti, omnẽ eam partem expunximus: & nihilominus poterunt uolentes ab alijs eam si placuerit repetere. Diximus deinde, nasci Centaurium, & amare stirpibus & arboribus conferta loca, Δρυμοὺς sic appellantes, non sepes, sed arboribus fruticibusq; densos montes. Licet enĩ a quercu, quæ Δρῦς græce dicitur, Δρυμὸς fieri uideatur, nihilominus in cõmuni significationis æstimatione, syluosus stirpe omnis locus ea uoce indicatur.

D

De Centaurio minore. CAP. VIII.

κενταύριον μικρόν

CEntaurium minus aliqui Limnesion, alij Elleboriten, alij Ammaranton, Magi Herculis sanguinem, Latini Febrifugam, alij Auram, multi Radicem, Daci Tulbellam appellant. Limnesion aliqui uocauere, quoniam rigua amet loca. Hærba Origani, aut Hyperici similis, caule anguloso, palmum excedente, flore Lychnidis, e puniceo in purpuram uergente, folijs Rutæ prælongis & paruis, fructu tritico simili, radice pusilla, læui, & superuacua, quæ gustãti amaritudinem adfert. Hærba recens tusa, suo illitu uulnera conglutinat. Vetera ulcera purgat, & cicatrice obducit. Bilem, crassosq; humores per aluum exigit, si decocta deuoretur. Ius decocti ischiadicis conuenientissime infunditur. Trahit enĩ sanguinem, & dolorem leuat. Succus oculorum medicamentis perq; utilis. Siquidem cum melle caliginem oculorum expurgat. In uellere appositus, menses & partus extrahit. Epotus peculiariter neruorum uitijs succurrit. Legitur semine prægnans, & diebus quinq; madefacta, decoquitur donec superemineat aquæ. Mox ubi refrixit, lintheolo exprimitur. Et eiecta hærba, iterum decoquitur, usquedum mellis crassitudinem habeat. Nonnulli eam recentem, grauidamq; contundunt, atq; succum fictili non picato exprimunt, & in sole lignea rude assidue mouentes, inspissant. Quod si quid concretum faucibus uasis adhærescat, detrahunt, reliquoq; humori permiscent. Noctu diligenter operiũt. Namq; ros nocturnus, liquores coalescere non sinit. Quæ autem siccis ra

dicibus, aut hærbis liquamenta exprimuntur, decocta ut in Gentianæ mentione retulimus, præparantur. Sed quæ ex corticibus humidis, aut contusis hærbis factitãtur, in sole, uti ante dictum est, coguntur. Sic e Tapsia, sic e Mãdragora, reliquisq; similibus succus, sic ex acerbis uuis Melligo elicitur. Lycium tamen, & Absinthium, Hypocistis & consimilia, decocta eo quo diximus modo coguntur. A

BARBARI COROLL.

CEntaurion minus, a foliorum tenuitate Lepton cognominatũ, sicut Libadion, quoniam secundum fontes nascitur. Ipsa herba legitur autumno. Succus e fronde, aut caulibus concisis madefactisq;.18. diebus capitur. Hoc Centaurium nostri Fel terræ uocant, propter amaritudinem summã, Galli Exacon, quoniam omnia mala medicamenta potum exigat per aluũ. Est & Centauris appellata, cognomine Triorches. Hãc qui eruũt, iubentur accipitrem cauere, dictum a numero testium Triorchem: quoniã ut Theophrastus inquit, raro non uulnerantur ab alite, qui colligũt. Tradunt & per se infestam esse carpentibus, raro unq̃ non ferientibus se, dum secãt. Hæc succum sanguineũ mittit. Imperiti miscent has notas, & uni generi assignãt. Nam quod Ceutaurion Panaces uocaẽ, alterius est naturæ, ut in Panace mõstrabimus. Huius radix minoris, penitus inutilis medicinæ est, ut Galenus quoq; scribit. Theophra. lib. 9. cap. 9.

EX M. VERG. COMM.

CVr Elleboritem ab aliquibus uocari Cẽtauriũ minus in hoc scriptore legatur, difficilem habet coniecturã. Nihil enim inter eas tam simile est, ut misceri & cõmunicari diuersarum plantarũ nomina potuerint. Incertum itidem, quæ Amaranthi nominis in eo caussa sit, & ob quas uires Romani Febrifugiam dixerint, & Multiradicem herbam. Cum Amaranthus spica potius q̃ flos sit purpurei coloris, quia nunq̃ marcescit, sic appellatus. Nisi forte ex colore floris tantũ captata similitudine sic uocari ab aliquibus cœperit: unaq; tantũ radice nitatur Centaurium, & nullis febribus mederi hic dixerit. Quales itaq; in scriptore hoc a nobis inuentæ sunt, tales etiam post nos alijs relinquuntur. B

¶ De Chamæleone albo. CAP. IX.

CHamæleo albus quibusdam Chrysisceptron, alijs Ixia, Romanis Carduus marinus, Aegyptijs Ephear dicitẽ, alijs Ephthosechin. Ixiam ideo aliqui uocauere, q̃ quibusdam in locis uiscum circa radicem inueniatur: quo pro mastiche utuntur mulieres. Folia habet Sylibo, aut Carduo similia, asperiota, acutiora, nigroq; Chamæleone ualidiora. Caulem non promit. Verũ ex medio spinas Echini marini, aut Cinaræ modo erigit. Flores purpureos ueluti papporum lanugines emittit. Semen Cnici simile. Radicem in lætis collibus crassam, in montosis uero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Quæ pota acetabuli mensura, latas interaneorũ tineas pellit. Bibitur autem in uino austero cum Origani feruefacti succo. Hydropicis commodissime drachma in uino datur. Etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinę decoctum propinatur. Hausta in uino, serpentiũ uenenis resistit. Occidit canes & sues. Mures item necat subacta cum polenta aut aqua, & oleo madefacta. χαμαιλέων λευκός

BARBARI COROLL.

CHamæleontẽ album, a Theophrasto Ixinẽ uocari Theodorus existimauit, quia Carduũ pineam interp̃tari uoluit: quæ nihil aliud est, ut Dioscoridi placet, q̃ albus Chamæleon. Plini- Pli. li. 22. ca. 18. & 21. ca. 16.

C us in Theophrasto non Ixinem, sed Helxinem uidetur legisse. Fere suspicor utrũq; falli, Theodorũ, & Plinium: Theodorũ, quia Chamæleontẽ album Ixiam quoq; dici nouerat. Sed aliud est Ixine, aliud Ixia Theophrasto noni uoluminis initio, ubi non omnibus locis, sed in Creta lachrymã ab Ixia, hoc est (ut arbitror) Chamæleonte albo fundi scribit. Pliniũ quoq; decipi existimo, affinitate uocis, Helxinẽ, pro Ixine capientẽ, librarijs alterũ pro altero scribentibus: qui modo parũ diligentes, modo nimis scioli, peruertunt oĩa. Tres igit̃ herbæ sunt, Helxine, Ixine, Ixia. Ixia Chamæleon albus est Hippocrati, & Galeno. De Helxine suo loco aget̃, ubi de Ixina quoq; differendũ nobis erit. Chamæleontẽ album Ixion quoq; dici uideo, quia uiscũ gignit album, nõ ubiq;, sed sub alis foliorũ, maxime circa Canis ortũ, cum Tura nasci dicũtur. Succus radicis decoctæ mures cõtrahit & necat, nisi protinus aquã sorbeant. Volẽtibus scire, uicturus sit æger, nec ne: pręcipiũt radicis diluto pfundi triduo qui langueat: moriturũ negantes, qui tertias uices pferat. Theophrastus auctor. Nascit̃ æque oĩbus locis, capite magno, & Acano herbæ simili: unde quidã inquit, eam uocauere Acanon, q̃d quidẽ & Ixine appellata cõtinet.

EX M. VERG. COMM.

IN Lacertarũ genere Aegyptus, Africa, & India Chamæleones passim, & quotidie uidet, mater herbarũ Italia, regionesq; aliæ oĩbus fere locis: tã undiq; spinis & aculeis fertiles agros, annonamq; suã natura omnibus miscet & turbat. Descripsit animal Plinius longissime octaui uoluminis capite. 33. facileq; est legentibus nouisse, unde facto a leone ferociore, grandiq; bestia nomine, paulominus q̃ integram Lacertã, & minori Crocodilo simile animal, humilem, & ueluti per terrã serpentem Leonẽ Græci uocauerint. Descripsit idem herbã eiusdem operis uolumine. 22. capite. 18. possuntq; legentes in eo itidẽ cognoscere, unde ab animaliũ genere in herbarũ censum humi repens leo ille transierit. Quod non totius, aut partium, diuersorũ in natura generũ figura & spẽs fecit, sed idem mutationis euẽtus. Vt em̃ animal mutabili coloris natura est, mutatq; eum subinde, & oculis, & cauda, & toto corpore: redditq; semper quęcunq; proxime attingit, pręter rubrum & candidũ (& si discrepent in hoc antiqui scriptores, excipiantq; aliqui candidũ tantũ) eodẽ modo & herba cũ terra colores mutat: hic nigra, illic uiridis: alibi cyanea, alibi crocea, atq; alijs coloribus. Nec alia noĩs huius in herba, q̃ a coloris mutatione, quã

D similẽ cõmunemq; cũ eo animali habet ratio, in græca appellatione est. Alioquin in censu Carduorũ uterq; Chamæleon est, candidus, scilicet & niger. Dico aũt Carduos nunc, spinosum omne illud genus, q̃d siue altius a terra erigat̃, siue humilius serpat: siue his, aut illis, hac ue parte, aut illa aculeatũ sit, spinosum florẽ aliquẽ profert, in quo lanis & pappis semina inuoluunt̃. Neq; erit difficile, diligenter pinguia, inculta loca, præsertimq; rudera mensibus Maio & Iunio obseruãtibus, utrũq; hoc genus, & eorũ discrimina obseruasse: præcipueq; ex floribus, qui ex latiore ueluti pyxide in altero purpurei prodeunt, in altero quo mox colore describentur. Fuerunt qui hunc Pineuam Carduum huic scriptori additum legerent.

¶ De Chamæleone nigro. CAP. X.

χαμαιλέων μέλας

CHamæleo niger, quem Pancarpon aliqui, alij Vlophonon, alij Ixiam, alij Cynomazon, alij Ocimoides, alij Cnidion coccon, alij Cynoxyllon, Latini Carduum nigrum, aut Vernilaginem, Aegyptij Sobel uocant, folijs Scolymo similis esset, nisi minora, tenuioraq;, ac rubro distincta uiderentur. Caulem emittit dodrantalem, crassitudine digitali, subrubrum & in umbella flores spinosos, tenues, hyacynthi æmulos, uersicolores, radice crassa, nigra, densa, interdum exesa, quæ dissecta flauescit, & commanducata mordet. Prouenit in campestribus siccis, & cliuosis tractibus, & maritimis. Radix trita, addito attramenti sutorij exiguo, cedrino oleo, & axungia, scabiem abigit. Eadem cum sibi sulphur & bitumen asciuit, & cocta in aceto illinitur, impetigines absterget. Decoctum collutione dentium dolorem mitigat. Cum pari pipere & cæra oblita radix, dolenti denti auxiliatur. Radice concisa & in aceto decocta dentes fouentur. Eos quoq; frangit, si scriptorio stylo feruens ad

moueatur. Vitia cutis in facie, uitiliginesq; cum sulphure emendat. Erodentibus medicamentis ammiscetur. Phagedænas, tetraq; ulcera illitu sanat. Quare Chamæleo uocetur, a uarietate foliorum euenit. Mutant enim cum terra colorem: hic uiridia, illic albicantia, aliubi cærulea, nonnusquam rubra inueniuntur. A

BARBARI COROLL.

CHamæleon niger, spinosi generis, uerũ folĳs aculeatis non constat. Gelidis & inertibus locis prouenit. Ex nigris, aliqui marẽ dixere, cui flos esset purpureus: fœminã, cui uiolaceus. Vno nascũtur caule, cubitali. Vlophyton uocatur, quoniã anginæ modo iuuẽcas necet, & ab odoris grauitate Cynozolon. Ferunt & nigri uiscũ: sed q̃d pro Mastiche non sit, ut ex albo. Pli. li. 22. ca. 18.

EX M. VERG. COMM.

COmmunis utriq; Chamæleoni Ixiæ uox & appellatio est, falso tamẽ, & sine caussa; quoniam albo tantũ adnascitur uiscum, unde ea facta est, illiusq; propria, cæteras nigro relinquit. Quarum Plinius duas numerauit: Vlophonon, q ricinos canum necat: iuuencas quoq;, Anginæ modo perimit. ὄυλιον enim, & φόνοσ græcis exitium significat. Cynozolon item, propter grauitatem odoris: quoniam ὄζειν olere ĳsdem græcis est. Nos illud addidimus, ideo Cynomazon dici, q in pulte necãdis canibus detur, quam Græci μάζαν dicunt. In cæteris non est quod legẽtes moneamus, præterquã, non uideri integrum, quod redditum est, Librario stilo eadem denti, in quo dolor est. &c. Neq; enim rationem nobis aliquam, cur sic fieri debeat, id ostendit. Cogitq; id suspicari antiquissimus latinus Dioscorides, in quo nihil est, quod ad Librarium stilum pertineat: sed in carbonibus combustam radicem Chamæleonis, dentibusq; admotam, eos frangere indicat. Communem tamen omnium Græcorum, & aliorum interpretum lectionem, secuti & nos sumus.

¶ De Crocodilio. CAP. XI. B

CRocodilion Chamæleontis nigri figuram habet. Nascitur in syluosis, radice longa, læui, aliquantum lata, odore ut Nasturcĳ acuto. Feruefacta in aqua, & pota radix, sanguinem copiosum per nareis pellit. Datur lienosis, eos euidenter adiuuans. Semen ei rotundum inest, duplex uti scutum. Quod suapte ui urinam ciet. κροκοδίλιον

BARBARI COROLL.

CRocodilion radice longa, æqualiter crassa, odoris asperi. Aetius hanc fortasse intelligit, cum radicem Crocodiliadis eius quæ maxima est, commendat in eo capitum dolore, qui Cephalæa dicitur.

EX M. VERG. COMM.

DIffert ab utroq; Chamæleone Crocodilion: q eorum alter albus scilicet, sine caule in medio inter folia spinam marino Echino similem profert: Niger non unam, uerum duas, tresue aliquando coliculis potius q̃ caulibus impositas ostendit. Crocodilion autẽ singularem mittit caulem, & in caule spinosum Echinũ. Est & alia differentia: q illi pinguibus, campestribus & maritimis locis nascuntur: hic inter stirpes, & confertis arboribus locis. Differunt & radice: quæ in illis est, qualis ab hoc describitur: in Crocodilio longa cum latitudine aliqua, alĳsq; notis illis, quæ descriptæ paulo ante sunt. Nasci Crocodilion Barbarus a Plinio acceptum in sabuletis dixit: quæ uox τόποισ δρυμώδεσι, quibus hic nasci eam ait, nullatenus ut credimus respondet: modo sabuleta illi significent, quod in ruris disciplina cunctis alĳs significant. In medicina hoc amplius Græcorum ueteres medici tradiderunt, prodesse Crocodilĳ radicem pectoris exscreationibus.

¶ De Labro Veneris, seu Dipsaco. CAP. XII.

DIpsacum aliqui Crocodilion uocant, alĳ Chamæleontem, alĳ Onocandion, alĳ Veneris Lauacrũ, Romani Labrum ueneris, alĳ Carduũ ueneris, Aegyptĳ Seseneor, alĳ Chir, alĳ Meleta, Daci Sciaram. Aculeatarũ generis est. Caulẽ habet altũ, spinis horridũ, folia Lactu δίψακοσ

C cæ, aculeata, prælonga, bullas intus & extra spinosas in dorsi medio, binis folijs geniculatim caulem amplectentibus, concauo alarum sinu, in quo imber aut ros asseruetur: unde Dipsaci quasi sitientis nomen traxit. In cacumine caulis, singula surculis capitula insunt, oblonga, echinata spinis, quę arefacta candida spectãtur, dissectaq; medullatenus, uermiculos ostendunt. Sanat rimas sedis fistulasq;, si tusa & decocta in uino radix, usq; dum sit crassitudo ceræ, immitatur. Medicamentum ærea pixide recondẽdum. Aiunt formicationibus, uerrucisq; pensilibus remedio esse. Vermiculi capitulorũ in folliculo alligati, collo aut brachio appensi, produntur quartanis febribus remedio esse.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 13. Dipsacos, folio cauo, in quo salsus ros. Nascitur in aquosis & flumine. Huius herbæ carduus is est, quo rudes panni, uelut echino quodã, ut inquit Plinius, uestes expoliuntur, & colluuntur. Floccis siue fimbrijs, quas Græci Crocydas appellant, detractis, complanatisue. Hic frutex Labrum Veneris, aut Venereum latine dicitur.

EX M. VERG. COMM.

Tota Romana & antiqua uox est, Labrum Veneris, nõ ab oris humani parte sic dictã, sed ab his Labris quæ Maro dixit, plena musto in uindemia spumare. Indicatq; id, q; Græci Romanam uocẽ imitati, ἀφροδίτης λουτρόν eam dixerũt: quod erat in latinis Labrum, græcæ λουτρόν, ex usu balneorũ transferentes. Sunt enĩ græcis λουτρὰ quæ lauandis corporibus parantur: quemadmodũ in balneis labra etiam Romanis. Nota res est, latet tñ caussa: nec nos hactenus inuenimus, cur Labrũ Veneris spina hæc ab illis quondã dicta fuerit. Videmus quidẽ quot annis, cauos in ea sinus illos, in quibus etiã ardentissimo solis æstu ex roribus, aut pluuijs aquis ad multos dies seruãtur humores. Sed quomodo his Venus lauaret, aut se aliquãdo lauisset ignoramus. Græci a siti Δίψακον eam dixerũt: uel ut hic ait, quoniã humorem illũ contra eam paratũ semper habet: uel quæ nobis ex natura magis caussa uidetur, q; secus fontes, aquarũ scatebras, aquosos limites & fossas nascit, nec alijs locis raro inuenit. Egregia est plantæ spẽs, quæ supra hominis altitudinẽ aliquãdo crescit: quodq; in ea contemplari aliquis gaudeat, bullantes toto eius corpore spinæ sunt, & ueluti peluem constitueṫ ia bina illa folia, intra quæ humor semper inuenit. Cum creuit, in summo singulorũ caulium singulos Echinos in oblongo rotũdos profert, flore qui purpuream lanuginem refert. Oẽm eius spẽm diu nos obseruauimus: in Echinis aũt nascentes uermiculos inuenire non licuit, & nihilominus græci latiniq;, quod merito credendũ sit, oẽs testant. In medicina usum radix tantũ habet. Nosq; quibus ea medeť rimis, fistulis, formicis & uerrucis iampridem diximus, qualia mala illa omnia in homine sunt.

D

De Spina alba. CAP. XIII.

ἄκανθα λευκή Spina alba, quam Agriocinnaram, alij Donacitin, alij Erysisceptrum uocant, Romani Spinam albam, aut Regiam, alij Cardum Rampta rium. Nascitur in montibus & syluosis. Folia albi Chamæleonis, angustiora, & candidiora, aliquantum hispida, & aculeata, caulem supra bina cubita altum, digiti magni aut pollicis crassitudine, albicantem, intus cauum. In cacumine capitulum inest spinosum, echini marini æmulum, sed minus, & oblongum. Flores purpurei, in quibus semẽ ceu Cnicum, sed rotundius. Huius radix pota, cœliacis, stomachicis, & ijs qui cruenta extussiunt, efficax est. Vrinam cit. Tumoribus illinitur. Decocto eius dentes in dolore collui prodest. Epotum semen conuulsis infantibus, & a serpente demorsis auxiliatur. Gestatum pro amuleto, serpentes abigere traditur.

BARBARI COROLL. A

ACantha leuce, hoc est, spina candida, ut superius quoq; diximus, aliud genus est, q̃ Leucacantha, siue Leucacanthos, etiamsi & hanc nonnulli Galeno teste Leucacanthon uocare consueuerunt. Habetur, sed inter arbores uel promiscua, quæ Spinus albus uulgo dicitur, cortice ligni candido, molli folio: aculeata tota, Pruni magnitudine. Quo nomine ueteribus cognita hæc sit, haud possum reddere. The. li. 6. ca. 3.

EX M. VERG. COMM.

SPina hæc alba alia est ab ea, quæ primo uolumine ab hoc ipso scriptore, & a nobis longius descripta fuit. Illa inter spinosas arbores genus suum habet: hæc inter aculeatos frutices, & cũ reliquis carduis, quorum multiplex genus est, numerat̃. Illa λευκάκανθα, composito & cõiuncto nomine, hæc discretis uocibus ἄκανθα λευκὴ appellat̃. Illa undiq; suis spinis, & quales in arboribus uidentur infesta riget: hæc pręter spinas in folijs aculeatum etiam echinum in summo caule habet. Illa in sepibus, hæc montanis & siluosis nascitur locis. Illa tandem solidam habet materiam, hæc concauum & inanem caulem. Sunt præter hæc in utriusq; historia & medicina discrimina alia etiam. Quę poterunt uolentes ex hoc scriptore, & ex re ipsa facillime cognoscere. Nullibi em̃ non nota omnibus hæc spina est, cuius flore ad lactis coagulum multis locis in Ethruria pastores & uillicæ in casei confectione utũtur. Eam hic ait syluestrem Cinaram uocari, propterea q; satiuæ Cinaræ comparata, minora aliqua, asperiora uero omnia habet. Est em̃ Cinera altilis Cardui omne id genus, q̃d siue in globũ squamatis corticib. intus nitẽtibus tumet: siue calathi figura longioribus & in exteriorem partem descendentibus, ijsdem squamatis corticibus aperitur: quæ ueluti naturæ monstra in ganeam gulæ proceres uerterunt.

De Spina arabica. CAP. XIIII.

ARABICAE spinæ, quæ Acanthis aliquibus dicitur, naturã, albæ Spinæ similem esse constat. Ipsa siquidem stringit. Ad sanguinis reiectiones, mensium abundantiam, cæterasq; fluctiones radix etiamnum ualet. Prouenit in asperis. ἄκανθα ἀραβικὴ

BARBARI COROLL. B

ACanthen, hoc est, Spinam arabicam nonnulli hanc esse putant, quam Plinius Lamam uocauit, etiam in India nascentem, a qua gummi adulterio Myrrhæ prouenit. ut in Myrrha & Mastiche notauimus. Eandem hanc cum ægyptia spina Acaciam fundente nonnulli faciunt: quoniam Galenus & Paulus hanc & ægyptiam & arabicam appellant.

EX. M. VERG. COMM.

INter congeneres herbarum spinas, non inter aculeatas arbores Arabica, siue Aegyptia spina hęc numeranda est. Eam ueteres gręci utriusq; gentis nomine indicauerunt. Ideoq; nos inuentã in antiquissimis græcis, aliã illã uocẽ Aegyptiã. s. addidimus. Maximas etiam in adstringendo siccandoq; uires illi tribuerũt. Peregrina quondam Italiæ ea fuit, nunc quod sciamus, nulla est.

De Carduo. CAP. XV.

CARDVVS græce Scolymos, alias Pherusa, alias Pyracantha nominatur, in Aegypto Crus. Folia Chamæleonis habet, aut albæ spinæ, nigriora, & crassiora. Caulem longum ædit, foliosum, capite spinoso. Radice nigra & crassa, quæ illita graueolentiam alarum, totiusq; corporis emendat. Item si decocta in uino bibatur. Copiosam autem urinam fœtidamq; expellit. Hærba cum recens tenerescit, in olera Asparagi modo transit. σκόλυμος

BARBARI COROLL.

SColymos a Theodoro, Carduus, diu floret, ac sero. Distat a cęteris spinosis, q; radix eius uescendo est, decocta & cruda, maxime dum florescit: quodq; lacteum succum durata emittit. circa solstitium flos incipit. Senescens in pappos amittitur, quod quidem est huic generi commune. Mirum q; sine interuallo tota æstate, aliud floret, aliud cõcipit, aliud paritur. Semen uliginosum & armatum aculeo. Folium arescens desinit pungere. Caput ei Theophrastus contra q̃ Dioscorides, spinosum negauit, sed oblongum haberi dixit; q̃d in hoc uno tãtum spectetur Pli. li. 21. ca. 16 lib. 22. cap. 22.

D

C inter ea, quæ lanugines folio spinosas obtinent. Nascit similis Scolymo Carduus circa Tegeã, radice dulci: quam, cum Pandius statuarũ magister esitauisset, alienatus mente fert. Hactenus Theophrasti de Scolymo sentẽtia. Nunc quæ cęteri scripsere uideamus. Scolymon oriens & Limoniã uocauit. Frutex est nunq̃ cubitali altior, utiq; in mõtibus, & q̃diu syluestris, & nõdũ altilis. Alioqn in Mauritania caulis ei duodecim cubitos altus. Palmos quaternos crassus esse dicit, thyrsisq; foliorũ ac radice dulci: laudata quondã in pauperis cœna. Florente Scolymo, cicadas acerrimi cantus esse, mulieres libidinis auidissimas, uiros cõtra in coitũ pigerrimos, scripserunt Hesiodus, & Alcæus poetę. Distet ab hac, quę a Plinio itẽ Lemonia uocat, cõtra serpentes, herba lacteo succo manans, cõcrescente gũmi mõ in humidis locis, affirmare nõ ausim. Est & Lemonion pro syluestri Beta ueteribus acceptum, graui lapsu Theodoti, Limoniã, quę Scolymus est, pro syluestri Beta in Theophrasto capiẽtis, & aculeato folio eam prodẽtis. Habet & Anemone genus unũ, cognomine Limonia, ut dictum est suo loco. Sunt qui & Cynoglosson herbam Limonion appellitent. Sane Scolymos Carduus intelligitur syluester. Syluestrium aũt Carduorum genera duo. Alterũ fruticosius, a terra statim. Alterũ unicaule, & crassius. Vtriq; folia pauca, spinosa, muricatis cacuminibus, lanuginoso caule. Sed alter florẽ purpureũ mittit, inter medios aculeos celeriter canescentem, & abeuntem cum aura, qui proprie Scolymos dicatur. Radicis horum ex aqua decoctæ natura, sitim potoribus uini facere. Hinc illud Columellæ de Cynara.

Quæ dulcis Iacho
Potanti ueniat, nec Phœbo grata canenti.

Quid autem sit in Columellę uersu, mirtiolum in Cynara crinem spectari aliqñ, nihil habeo q̃d afferre possim: nisi quis non mirtiolum, sed mirteolum, uel muriceũ certe legat. Sunt enim muricata Scolymo cacumina, ut inquit Plinius. Murtioli mentionem in Columella & alio loco uideas, ubi hæc uerba sunt ultimo uolumine. Habeto inquit, uiridis feniculi semina, & lentisci destricta & purgata murtiola. Fateor nescire quid sit murtiolum. Scio Murcum montem Romæ dictum, qui sit & Auentinus, autore Festo: ut obiter corrigamus locum in Plinio iuniore, Auẽtinum & Martium montẽ, ab Anco Martio Vrbi adiectos prodente: non enim martium, sed D murtiũ legere oportet. Scio & intimũ circũ Romæ a murcis cognomẽ habuisse, quasi ab urceis, q ibi fingerentur, ut Porcilio placet: siue a propinquo Veneris murteæ sacello, quã postea Murteam, & Murtiam uocare cœperint in Auentino colle, ut Varroni. Hinc & Myrtum arborem uulgo, & Murtum, & Murtellam uocamus hodieq;. Plinius certe duobus locis Scolymum, & medicinas eius ceu duarum rerum descripsit. Cynaram porro Carduũ intelligũt satiuam: ita enim Lucius Columella uocat. Palladius Carduum a cinere, ut quidam autumant, quo lætatur, uocatam. Sunt qui puellæ nomen in eam herbam uersæ intelligant, Paulus, & Aetius Scolymon a Cynara discriminãt: priorem stomacho prodesse, Cynaram officere monstrantes. Proxima certe genera uidentur esse. Fuit hęc ueteribus maximi res quęstus, ex Carthagine magna & Corduba p̃cipue, sestertia sena millia, carduetis etiamnũ paruis inferẽtibus ærario. Tantus est earum rerũ prouentus, quę Veneri obsonantur et ganeæ: ut nihil iuuerit portenta quædam naturæ uideri Carduos, & quæ refugiant quadrupedes, quo minus in luxum eos humana gula uerteret. Adhibentur Cynaræ conuiuijs, Asparagi modo coctæ iuribus: nec sine ijs magnifica, aut adijcialis ulla est cœna, utiq; si neq; locus, neq; tempus obstet. Ligures Arcoccum uocant, quasi alcoccalon: ut prima eius uerbi syllaba pro articulo sit, quem Mauritani omnibus fere uocibus prẹponunt, ut in Hyoscyamo ex Plinij quoq; usu ostendimus. Coccalus uero græce idem est quod Strobilus, hoc est, nux pinea, cui similis est Scolymus. Dioscorides, Romani Scolymum uocãt inquit, Strobilum. Nondum irrepsit hoc ferculum Venetijs, una tantum eius planta Mauriano uico cernitur in hortis barbaricis.

EX M. VERG. COMM.

VAgum per aculeatas omnes plantas Pyxacanthæ nomen est: quã primo uolumine Lyciũ uocari etiã diximus: suisq; spinis tñ, non ubiq; spinosis omnibus adest. Impudent quidẽ, sed multo impudentius a suo gñe in aliud ab his translata, qui naturã ignorantes, temere oĩa miscent. Strobilum a Romanis Carduum uocari Diosco. ait, gręca quidem uoce, sed tunc forte quotidiana, & in usu populi: quæ a Pineæ nucis figura cui simile in summo Carduus capitulum habet, facta est. Gręci eñ στρόβιλον arborem Pinũ, & nucem eius pariter uocant. Quæ quoniam coni figura in Pinastris, & oblonga est, quam formam Cardui capitulum habet, cõmunicata appellatione Strobilos, Carduus hic a Romanis aliquando dici potuit. Siquidem Plinius. 16. uolumine cap. 11. de Pinastris agens ait. Easdem arbores alio nomine per orã Italię quas

Strobilos uocāt, ut plęricꝗ arbitrātur. Ex quo patet, scribēte etiā Plinio historiā suā, fuisse eā uocē in Pinastris Italię populare. Similē Chamęleoni Carduū, Nicander, Theophrastus, oēsꝗ alij fecerūt. Sed Theophrast. hoc amplius: nō solū habere Carduum radices, quę crudę parit & co ctæ in hominis cibos ueniant, q̄d priuatim solus hic in spinoso gn̄e habet, uerū ꝗ easdē cū floret optimas habet: quodꝗ uix credibile uideat, cū duratę ꝑ ætatē fuerint, & quasi in lignum transierint, candidum liquorē ex se mittere. Estꝗ hic Scolymus, siue Carduus is, quo per solstitium florēte, Hesiodus ait, in arboribus maxime canere cicadas, acerrimeꝗ ad uenerem stimulari fœminas, uiros aūt ignauissimos tunc ad eam fieri. Descripsit, & remedia eius tradidit pluribus locis Plinius: a quo poterunt uolentes multa audire ad omnes Carduos pertinentia, priuatimꝗ ad Scolymum hunc, qui priuatim Carduus ab omnibus dicitur, & est. A

De Poterio. CAP. XVI.

POterium aliqui Phrynion, Iones Neurada, aliqui Acidoton uocant. Large fruticat, cortice obductum tenui, spinis horridum, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, folijs paruis, rotundis, flore exiguo, candidi coloris. Seminis nulli usus, sed gustu acuto & odorato. Nascitur in aquosis & collibus. Radices demittit binum, ternumue cubitorum neruosas, & firmas. Quæ proxime terram recisæ, dant succum gummi similem. Tusæ, pręcisis neruis, & uulneribus glutinandis illinitur. Decoctum quoꝗ eius neruorum affectibus prodest. ποτήριον

BARBARI COROLL.

POteriō circūfodit autumnō, præciditurꝗ ad succum. Radices habet multas, bene olentes, sed duras, aut tres, cubitorum binū. Galenus hanc Neuradis appellatione intelligit. In Plinio nō Poteriō, sed Pontirrim, nec Phrynion, ut in Dioscoride, sed Parœniō. 27. lib. legi uideo, corrupte utrūꝗ. At. 25. non parœnion, sed Phrynion, nec Pontirrim, sed Polyrrizon mendose item scribitur. Phrynion porro a Rubetis ranis dicta est, quibus aduersat. eas Greci Phrynos uocāt. Pli.li.25.ca.10 lib.27. cap.12. eod.li.cap.12. B

EX M. VERG. COMM.

QVæ Poterio in Dioscoride adiectæ sunt Neurados, & Phrynij appellationes, in alijs græcorum & latinorum scriptoribus, Galeno. s. Paulo, Plinioꝗ pręcipuę & post se illam trahentes sunt. Siquidem priores duo illi Neurada tantum uocant, Plinius Phrynion, omnes tamen Poterion ab alijs appellari addunt. A neruorum medicina & ope alterum: a rubetis ranis, quibus ea medetur, alterum nomen illi factum est.

De Acanthio. CAP. XVII.

ACanthium albæ Spinæ simile, folijs aculeatis per extremitates, et lanugine araneosa obductis, quæ collecta & in unū aceruata Bōbicis effigiē ꝑbēt. Folia, uel radices ad remedia opisthothoni bibunt. ἀκάνθιον

BARBARI COROLL.

ACanthion spinulam significat. Est enim spinæ albæ proxima, sed minoribus multo folijs.

EX M. VERG. COMM.

PErijsse capiti huic aliquid, sermonis parum sequax ductus ostendit. Quid aūt desyderare, & amissum instaurare nos oporteat, Plinius. 24. uolumine, cap. 12. manifeste indicat: q de aculeatis plantis quibusdā agens, Acanthiū hoc his uerbis descripsit. Huic similis est spina illa quā græci Acanthion uocant, minoribus multo folijs, aculeatis per extremitates, & araneosa lanugine obductis: qua collecta, etiā uestes quędā Bōbicis similes in oriēte fiūt. Ipsa folia uel radices ad remedia opisthothōi bibunt. Et hactenus Plin. Quę siqs ab eo dicta cū scriptore hoc cōtulerit, oīa eadē utricꝗ esse inueniet. Pręterea, quę Plinius ait, lanugine obductis, in nullis gręcis hactenus inuenta, uerū ad explendā Acanthij & scriptoris huius historiā tā necessaria esse, ut sine eis nō possit integer sensus Diosc. esse: cōtraꝗ suo loco instauratis nihil aptius audiat. Erit ergo hic sermonis ductus: Spinę albę similia habet folia Acanthium, in summis extremitatibus aculeata, araneosa lanugine obducta: qua collecta, simulꝗ composita, bombicinis similes uestes fiūt.

C ἄκανθα ἑρπάκανθα

De Acantha. CAP. XVIII.

ACANTHAM, aut Hærpacantham, quidam Melamphyllon, Romani Pęderotam, aliqui Topiariam, alij Mamolariam, quidam Cræpulam uocant. Nascitur in hortis, petrosis, & riguis. Folia habet multo lactucaceis latiora, & longiora, Erucæ diuisura, nigricantia, pinguia, læuia. Caulem binum cubitorum, digitali crassitudine, læuem prope uerticem, ex interuallis circumdatum, foliolis panniculas oblongas referentibus, Hyacinthi similibus. E quibus flos prodit albus, semen oblongum, luteum, caput thyrsi specie. Radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis. Quæ ustis igni, & luxatis artubus illitæ subueniunt. Potę urinam ciunt, sed aluum cohibent. Ruptis, conuulsis, tabem sentientibus, mire prosunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. cap. 20. & 22.

ACantha, siue Acanthos, topiaria & urbana est herba, elato longoq; folio, crepidines marginum assurgentiumq; puluinorum toros in hortis, historiali facilitate uestiens. Duo genera eius sunt. Syluestre, aculeatum, crispum, quod & breuius est, Agriacanthos appellatũ. Alterum lene ac satiuum, quod proprie Pæderota uocant, alij Melamphyllon, de qua hic agitur. Vnguenti quoq; genus est, quod Pæderota nominabant, quo & Demetrius Phalereus sibi os linebat. Alexis poeta fœminas, quibus nimis candida cutis esset, Pæderote uti solitas in comœdia significat: quod & Aegyptium unguentum dicitur: ut in Stacte diximus. Pausanias auctor est, genus herbæ Sicyonis in uno tantum ueneris septo nasci Pęderota nomine, folio minore q̃ fagi, maiore q̃ ilicis, & omnino quernis simili, altera parte candido, altera subatro, ut albę Populi: hanc ibi tm̃ spectari, præterea nusq̃ gentium. Sit autem Acanthus hæc uulgaris spina, cuius & in Aspalatho meminimus, nec ne, dubito. Plinius certe duobus locis, altero Acanthon, D altero Spinam uulgarem appellando, easdem utriq; medicinas tribuit. Spina est, & Appendix uocata: quoniam baccæ in ea puniceo colore nominentur Appendices, siue ut ueteres dicebãt, Ampendices. Ii & Lumam pratensis spinæ genus appellabant, & ab eo Lumecta, & Lumarias falces, autor Varro: dictam ita, q͂ a terra soluunt, idest, luunt eas agricolæ. Acanthos, Seruius inquit grammaticus, in Aegypto & Cyrenaica insula nasci fertur. Sed homo literator, herbarumq; parum gnarus, cum Spina ægyptia confundit, quæ ab Acantho prorsus alia est, ut facile dignosci potest.

EX. M. VERG. COMM.

HAec est Acantha, siue Acanthus ille (utroq; enim genere a græcorum medicis, scriptoribusq; & poetis alijs omnibus dicitur) quæ antiquis in tanto laudum & honoris ambitu fuit. Quæ Maroni pastoralis poculi ansas amplectabatur: quę in hortis crepidines marginum, assurgentiumq; puluinorum thoros, longioribus & latioribus folijs uestiebat: et in architectura Corynthiæ columnæ, capitulum grato foliorum amplexu nunc etiam ornat. Quæ inter aculeatas non censeretur, nisi in oblongis foliolis nucamenti modo caulem eius per interualla uestientibus, & ex quibus flos prodit breues aculeos natura illi seruasset. Quod cęteri interpretes cõmuni & uulgari græcorum cõdicum lectione decepti, ad Hyacinthinum colorem retulerunt: cum ad spinas referendum esset: ὑακινθώδεσιν legentes, quod est Hyacinthinis, cum ἀκανθώδεσιν, id est, spinosis & aculeatis legendum esset, nulla Acanthi cum Hyacintho foliorum coloris in flore, nucamenti, aut Spinæ cõmunione, similitudineue. Descripsit Acanthum Plinius. 22. uolumine, & eiusdẽ numeri capite, Melamphyllõq;, & Pæderota uocari & ipse ait: sed nullã earũ uocũ causam docuit: pſertimq; cur Pęderota eã aliq diceret: quę tota gręca uox est, nec aliud q̃ puerorũ amorẽ, aut q̃d a pueris amet̃ significat. Quo magis demiret̃ aliqs, q̃d in Diosc. legit̃, a Romanis Pęderota Acanthũ dici: cũ uocis eius, queadmodũ & aliarũ illarũ gręci tm̃ autores fuerint.

De Syluestri spina. CAP. XIX.

ἀγρία ἄκανθα

EST & syluestris Spina Carduo similis, aculeata, breuior q̃ quę in hortis satisq; ꝓueniat. Cuius radix ad eadẽ ad quę supior pollet.

BARBARI COROLL. A

DE Agriacantha, hoc est, syluestri spina, proxime dictum est, ubi alterum spinę genus syluestre nominauimus.

De Anonide. CAP. XX.

ANonis, quam aliqui Onotida appellant, ramos habet fruticosos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, folijs lenticulæ, pusillis ad Rutæ, aut pratensis Loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, non iniucunde olentibus. Muria conditur antecꝙ spinosa fiat. Cibis gratissima. Rami acutioribus spinis, & ueluti durioribus aculeis horrent. Radicem mittit candidam. Quæ excalfacit, & extenuat. Huius cortex ex uino potus, urinam ciet. Calculos comminuit. Margines ulcerum erodit. Radix cum decoquitur in posca, dolorem dentiũ collutione mitigat. Decoctum eius potu hæmorrhoidas sanare creditur. ἀνωνίς

BARBARI COROLL.

ANonis, & Ononis quandoꝙ dicitur, ut Galeno Theophrastoꝙ, spinosa post uer, folio rutæ, aculeata, ramis ut Tribulus. Nascitur solo culto, præcipueꝙ in segetibus, aratro inimica, uiuaxꝙ unice. Propagat se in annos, ideoꝙ runcanda & extirpanda tota est, cum terra madebit imbribus. Germinare incipit æstate, a frugibus perficitur autumno. Durat anno folium toto caule per interualla collocatum, ut corona. Flos mutilus in siliqua, nec conspectus. Est & alia Ononis, cognomine Flomitis, quæ a Dioscoride Onosma dicitur. quanꝙ sunt qui Onomida, non Ononida uocitent, hoc uolumine a nobis reddendam. Ononim porro dictam Photiõ uult, ꝙ asinos se ad illam terentes & scabentes iuuet. Plinius Anonin similem Fœno Gręco, Dioscorides Loto fenarię, aut Rutæ faciunt, ut æstimare liceat, Lotum fenariam, cum Fœno Græco eandem uideri, aut persimilem. Pli.li.19.ca.4. The.libro.6. B

EX M. VERG. COMM.

INter aculeatas plantas omnib. facile cognoscenda quotañis renascit̃ Ononis, unice uiuax, & in annos ipsa seipsam propagans: nisi cũ terra imbribus maduerit totã runcauerit & extirpauerit diligẽs agricola. Frondet ea uiuitꝙ in aruis, sed lætior in proscisso iteraroꝙ agro surgit, labore hominũ ut cęterę fruges & ipsa ꝓficiens: nihilꝙ aliquibus locis hac peste frequentius: quę non solũ pedibus ingredientiũ aculeis suis nocet, sed aratorẽ etiã remorat̃, aratro inimica, & illi se implicans. Descripserunt Ononin antiquiores oẽs qui de medica materia, aut de plantis aliquando egerunt, sed unus omniũ felicissime Theophrastus. 6. de plantarũ historia uolumine.

De Leucacantha. CAP. XXI.

LEVCACANTHAM quidam Polygonaton, alij Phyllon, alij Ischiada uocant, Romani Spinam albam. Radice Cyperi ualida & amara. Quæ manducata, dolorem dentium sedat. Veteri laterum dolori, atꝙ ischiadicis prodest, decocto cyathis tribus ex uino poto. Eadem ruptis & conuulsis medetur. Radicis epotus succus eosdem præbet effectus. λευκάκανθα

BARBARI COROLL.

LEucacantha, siue Leucacanthos, ab Acantha Leuce differt, ut sæpenumero cõmonui; priorem gręce Plinius fere appellat: posteriorem latine Spinã candidã, id est, Acanthã leucẽ.

EX M. VERG. COMM.

VNo, eodemꝙ breuissimo capite Plinius. 22. uolumine omnem Leucacanthæ huius historiam & medicinam complexus est: dicendum ideo nihil nobis aliud superest, ꝙ ex similitudine aliarum plantarum Polygonaton Phyllon, & Ischiada dictam ab aliquibus fuisse: quemadmodum ex earum plantarum historia cognouisse licebit: in quarum singulis aliquid est ꝗh Leuca-

C canthæ huic æquale, aut commune sit. Sine caule, sine flore, sine Echino spina hęc est, folijs longis, aculeatis, Lactucæ similibus.

De Tragacantha. CAP. XXII.

τραγάκανθα

TRagacanthæ radix lata & lignosa, summo cespite nititur, surculos humiles, robustos, latissime fundens, in quibus minuta folia, nonnunquam tenuia exoriuntur. Quæ sub se spinas albas, rectas, & firmas occulunt. Est etiamnũ Tragacantha lachryma, quæ, uulnerata radice manans, concreuit. Præstat pellucens, gracilis, syncera, & subdulcis. Cutis spiracula ut gummi obstruit. Huius increbuit usus ad oculorum medicamenta, ad tussim, exasperatas fauces, retusas uoces, cæterasque destillationes, cum melle in delinctu. Subdita quoq; linguæ, liquescit. In passo madefacta drachmæ pondere bibitur, contra renum dolorem, & uesicæ rosiones, mixto cornu cerui usto & eloto, aut scissi aluminis momento.

BARBARI COROLL.

Plí. li. 13. ca. 21.

TRagacantha, siue Tragacanthos, radicem spinæ albæ continet: in Creta nasci tantum credita. Sed & in Achaia, & apud Medos quoq; prouenit, in Arcadia largissime: nec Cretica deterior, aspectu tamen prælata: lachrymam non incisura, sed sponte manando spissescere Theophrastus existimat. Precium Creticæ in libras. 13. apud quam uidelicet & dignatio remansit.

EX M. VERG. COMM.

IN quotidiano medicinæ usu Tragacantha est: utq; omnes lachrymã passim nouerũt, sic peregrinam Italiæ stirpem. Si Theophrasto credimus, pauci nouisse nunc possunt in Creta, Arcadia, Peloponnesi Achaia, & Asiæ Media nascentem. Quo magis græcos demiretur aliqs, qui

D natam apud se plantam, & plantæ lachrymam corrumpi in hoc scriptore permiserint, perireq; legitimam & necessariã eius in sole densationem. Quo eñ loco hic ait, Vocatur Tragacantha etiam sectæ radici inherens lachryma. &c. desunt necessariæ uoces aliquot, quibus doceatur, sectam radicem spinæ huius lachrymam mittere quæ in sole denseturr.

De Eryngio. CAP. XXIII.

ἠρύγγιον

ERyngion aliqui Eryngen, alij Caryon, alij Gorginion, alij Hernion, alij Origanum, Chlounion, alij Myracanthon, alij Moly, Aegyptij Crobyson, Magi Siserton, Romani Capitulum Martis, Daci Sicupnoex, Hispani Centumcapita, Aphri Cherdam, alij Oriam Chloem, alij Chida appellant. Aculeatarum generis est. Cuius folia in principio sale condita, in cibos recipiuntur. Lata autem sunt & extremo ambitu aspera, gustu aromatica: quæ cum adolescunt. per multas cauliũ ꝓminentias spinose inhorrescũt. In quorũ sũmitatib. globosa capitula, durarũ acutissimarũq; spinarũ ambitu stellatim circũuallant̃: quorũ colos alias uiridis, alias albus, interdũ cęruleus inuenit̃. Radix oblõga, lata, foris nigra, interne cãdida, pollicis crassitudine, odorata. Nascit̃ in asperis, & cãpestribus. Vim habet calfactoriam. Pota menses & urinas pellit. Tormina, inflationesq; discutit. Cõtra iocinerũ uitia, serpẽtiũ morsus, & hausta uenena, cũ uino prodest. Bibit̃ aduersus plurima, cum seminis Pastinacæ drachma una. Appensa illitaue tubercula discutere proditur. Pota cum hydromelite radix, opisthotonicis, & comitialibus medetur.

BARBARI COROLL. A

ERyngion, clara in primis aculeatarum herba est. Genera eius duo, albicans, & nigricans. Priorem Græci Hecaton cephalon, nostri Centumcapita uocant, omnes caule & radice in cibos græcorum receptæ, utroq; modo, siue coquere libeat, siue cruda uesci. Radicem eius, alter utrius sexus similitudinem referre prædicant. Raram inuentu. Et si uiris contigerit mas, etiam amabiles fieri. Ob hoc Phaonem Lesbium dilectum a Sappho. Ipsa dura, fruticosa, caule geniculato, cubitali maiore aliquando, & satiua quidem est: sed & sponte nascitur in asperis, & saxosis, & in littoribus maris, durior nigriorq;, folio Apij. Sub solstitio colligi eam iussere quidam. Sunt qui & Acanon Eryngion ascribāt, sicut & Glycyrrhizam falso Asclepiades, ut meminit Aetius, Eryngion cui Orion, hoc est, montani cognomen est, folijs describit paruis & angustioribus, flore aureo, & oculi figura. Ex Eryngij radice Gallia Cisalpina confectionem cum saccaro, aut melle condit, Eryngiatum uocatam. Pli. li. 21. ca. 16.

SI Eryngij caulem, ex grege ouis, capellaue aliqua morsu defectum ore substulerit, totus statim subsistit grex, relictoq; pascēdi studio, nouo ueluti spectaculo attonitus, nō prius admirari rem desinit, q̃ accedens pastor caulem illum abstulerit: abiectoq; longius, inutile gregis sui ocium, ea ratione castigauerit. Auctores eius rei, Aristoteles primū, qui in nouo grege, & si gregis dux id fecerit, euenire dixit. Post eum Plutarchus, pluresq; alij. Quo magis miretur aliquis in huiuscemodi re Plinij silentium, qui similia his plæraq; alia de candida Erynge tradiderit. Hic enim, ut herbarium decebat, necessarias medicinæ Eryngij uires tantum tradere debuit. Cuius numerantur plures ab hoc scriptore, modo eius sint, appellationes: sed tam incertæ, & ex alijs plantis tam obscure repetitæ, ut nulla hactenus earum coniectura uti potuerimus. Id tantum monemus: quæ a prima statim sequitur, solo genere in declinatione a priore differret: neutro enim, & fœminino declinatur. Neutro hic, & Græci alij usi sunt: Plinius fœminino, uicesimo secundo uolumine capite septimo his uerbis de ea agens. Et clara in primis aculeatarum Erynge est, siue Eryngion. &c. Idem etiam, quam hic Hispanis Centumcapita tribuit, Romanam suæ ætatis appellationem fuisse testatur, sed candidam tantū ea uoce uocari solitā. Græci etiam eadem ratione ἑκατονκέφαλον a numero capitum dicunt. Quæ deinde Myracantha inter alias numeratur, a ui & radicis odore facta est. Nihil enim aliud q̃ odoratam spinam ea significat uox. Cæteræ quales illic leguntur, tales alijs relinquuntur. Notum nunc etiam Eryngium est, pluribusq; locis in Italia antiquum seruat nomen & usum: melleq; seruatur radix eius, nec habet ingratum in cibis saporem. VERG. B

De Aloe. CAP. XXIIII.

ALOE ALIQVIBVS Amphibion, alijs Herminion, alijs Eryngion, alijs Tragoceros, Romanis Aloa, Barbaris Aloe dicitur. Cuius folium Scyllæ similitudinem habet, crassum, pingue, latum, rotundum, retrorsus pandum. Folia utrinq; gerit, ex obliquis spinosa, rariuscule striata, breuia. Caulis emittitur non dissimilis Antherico. Flos albus. Fructus Hastulæ regiæ cognatus. Graui tota est odore, & gustu amarissima. Radice una, ceu palo in terram depacta. Plurima, præpinguisq; in India gignitur, ex qua cōactus succus adfertur. Nascitur etiam in Asia, & Arabia, in insulis quibusdam & maritimis, ut in Andro, minime succo extrahendo idonea, sed ad glutinanda uulnera sane q̃ utilis, si detrita illinatur. Duo succi genera. Quoddam harenosum, quod sidens crassamentum purissimæ esse uidetur. Alterum ad iocineris imaginem uergit. Eligi debet syncæra, quæ nihil doli sensit, nitida, calculorum expers, ruffi coloris, friabilis ac iocineris modo coacta, facile liquescens, eximiæ amaritudinis. Improbatur nigra, & fractu contumax. Gummi eam adulterant, quod deprehenditur gustu, amaritudine, & ualido odore. Eoq; argumēto, q̧ digitis friata non ad minima usq; fru- ἀλόη

C sta resoluitur. Nec desunt qui Acaciam immisceant. Natura eius est spissare, exiccare, somnum allicere, & corpora densare, aluum resoluere. Stomachum repurgat binum cochlearium mensura, in aqua frigida, aut lacte pota. Sanguinis reiectiones sistit. Regium morbum purgat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. Deuorata cum resina, aut cum aqua, uel melle cocto sumpta, aluum soluit. Purgationis perfectæ caussa tribus drachmis sumitur. Alijs purgatorijs medicaminibus ammista, præstat ut minus stomachum infestent. Sicca glutinandis uulneribus inspargitur. Vlcera ad cicatricem perducit, cohibetq;. Eadem peculiariter ex ulceratis genitalibus medetur. Disrupta infantibus iungit. Condylomata, rimasq; sedis ex passo sanat. Hæmorrhoidum abundantiam, & sanguinis eruptiones sistit. Pterigia ad cicatricem ducit. Liuores & insignita, ex melle tollit. Priuatim scabras, lippitudines, pruriginesq; angulorum permulcet. Dolorem capitis sedat, temporibus & fronti illita, ex aceto & rosaceo. Capillum fluentem continet, cum uino. Tonsillis, gingiuis, & omnibus oris ulceribus, cum melle & uino proficit. Oculorum medicamentis torretur, in munda & candenti testa, pennaq; subinde uersatur, ut possit æqualiter torreri. Lauatur, ut quod sit harenosissimum, tanq; inutile subsidat, & leue ac
D pinguissimum assumatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.4. ALoe laudatissima ex India, post ex Syria Coele, ut Galeno placet, & Arabia. Improbatur e Syria, quasi multo dilutior & languida. Serit eam Asia, in turbinibus cadorũ, ut Sedum maius. Caulis eius tener rubet medius. Inuenitur & per se lachryma adhærens: ob id pauimentandum, ubi sata sit, præcipiunt: ne lachryma quæ manat, absorbeatur. In Iudæa super Hierosolyma, fossilem gigni, & mettallicam, fuere qui traderent, omniũ deterrimã, humidissimã, nigerrimam. Negat id huius operis præfatione Dioscorides. Familiarẽ tonstrinis Aloen, nemo ignorat, Virentem semper, propter Semperuiuũ marinum, appellatã uulgo. Aloidarium uero, medicina dicitur ex Aloe, ad uentrem soluendũ, in Oribasio, Philagrio, Aetio.

EX M. VERG. COMM.

A Spinis, quas cõmunes Aloe cum Eryngio habet, Eryngium & ipsa ab aliquibus dicta est, sed mala similitudine: quando in cæteris nihil dissimilius q; Eryngium & Aloe uidetur. Fuerũt etiam qui Amphibion hanc dicerent: quod nisi eadem illa ratione dicatur, qua in genere animantium Amphibia a græcis aliqua dicantur, incertam nobis caussam habet. Sunt autẽ græcis Amphibia, quæ communem & ambiguam in utroq; elemento, terra, scilicet & aquis uitam degunt: qualem hic Castora secundo uolumine descripsit, & quales multæ aues ubiq; sunt. Potueruntq; aliqui sic Aloem uocasse, q procul a mari, & maritimis locis, ut hic ait, pariter nascitur: & si ut Amphibios diceretur, non satis discrimen id fore uideri possit. Neq; enim diuersa elemento sunt maritima, & quæ procul a mari distant. Orminion ab aliquibus dicta Aloe pariter fuit, q utraq; altiore caule est: & quemadmodum Aloe in folijs aculeatas eminentias magis q; spinas habet, sic & Orminium, ut in historia eius certius parebit. Tragocerota postremo eandem Aloem certiore similitudine aliqui appellarunt: ab hircorum cornibus facta appellatione, quibus folia eius quantitate, longitudine, figuraq; apposite respondent. Est & inter appellationes has illud animaduertendum ex antiquissimorum græcorum fide, non dixisse nos in foliorum Aloes historia, habere eam utrinq; folia ex obliquo spinosa, sed utrinq; spinulas. In melioribus enim legitur ἀκάνθια, id est, spinulas, non ἀκανθώδη, quod commune nobis cum Barbaro est, & si naturæ reiq; id non magnopere intersit.

¶ De Absinthio. CAP. XXV. A

ABSINTHIVM aliqui Bathypicron, Aegyptij Somi, Romani Absinthium. Hærba uulgo cognita. Præstantius in Ponto & Cappadocia. In monte Tauro nascitur. Vim habet calfaciendi & adstringendi. Bilem expurgat, quæ & stomacho & uentri inhæsit. Vrinam cit. Crapulam præsumptum arcet. Ad inflationes uentris, & stomachi dolores prodest, cum seseli & nardo gallico potum. Fastidia discutit. Arquatos sanat madefacti dilutum, aut decocti ius, cotidie tribus cyathis haustum. Menses cit potum, aut cum melle appositum. Contra fungorum strangulationes conuenienter ex aceto bibitur. Aduersatur Ixiæ uenenis cum uino. Item cicutæ, & muris aranei morsibus, & draconi marino. Anginæ eo cum melle & nitro perunguntur, & epinyctides ex aqua. Ad sugillata, & oculorum caligines ex melle illinitur. Item auribus, si manat sanies. Dentium, auriumque dolores decoctum, uaporis suffitu compescit. Decoctum in passo, dolentibus oculis oblinitur. Item præcordijs & iocineri, tritum cum cærato cyprino. Stomacho quoque longa ualetudine laboranti cum rosaceo. Cum ficis autem, aceto & Erui farina, aquæ inter cutem lineosisque subuenit. Vinum ex eo fit, quod Absinthiten uocant, præsertim in Propontide & Thracia, quo ad antedicta utuntur, cum febri carent. Alioquin in æstate propinant, & accæptam huic uino incolumitatem referunt. Insparsum arcis Absinthium, uestes ab erodentium iniuria uindicat. Culices eo, & oleo perunctis abigit, & a corpore arcet. Atramentum librarium diluto eius temperatum, literas a murium erosione tuetur. Existimatur liquamentum eosdem præstare effectus. Attamen potionibus improbatur: quoniam stomachum male habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta Amurca liquamentum adulterant. B

ἀψίνθιον

BARBARI COROLL.

ABsinthiũ frigidis prouenit. Latinarũ ferijs certabant in Capitolio quadrigæ, uictorque Absinthiũ bibebat: sanitatẽ interpretantibus in eo præmio maioribus. Poëtæ Græci sunt, qui Apinthium quandoque dixerint. Hippocrates, Absinthium Cyprium cõmendat.

Plī. li. 27. ca. 7. Theoph. li. 9.

¶ De Marino Absinthio. CAP. XXVI.

ABsinthium Marinum, quod aliqui Seriphum, Latini Centonicum uocant, copiosissimum in Tauro monte, iuxta Cappadociam, & in Taphysiri Aegypti gignitur. Quo Asiatici pro Oliuę ramo utuntur. Hærba est tenuis, Abrotoni parui similitudine, referta minutulis seminibus, subamara, stomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactione adstringit. Id per sese, aut cum Oryza coctum, interaneorum animalia, teretesque tineas, adiecto melle enecat. Aluum læuigat. Cum edulio autem, uel lenticula decoctum, eadem præstare potest. Pecora maxime pinguescunt hoc pabulo. ¶ Tertium genus Absinthio assignatur, quo Galatia Alpibus finitima scatet. Id patrio nomi-

ἀψίνθιον θαλάσσιον

C ne Santonicum uocant, regionis in qua naſcitur cognomento, Abſin-thio non diſſimile, uerum ſubamarum eſt, non adeo ſeminis fœcundũ. Eadem quæ Seriphium poteſt.

BARBARI COROLL.

ABſinthium Seriphion, ſiue Seriphon, anguſtius priore, minusq; amarũ. Abſinthij genera plura. Vulgare, ſiue Ponticũ, de quo diximus. Seriphiũ, id eſt, marinũ, de quo hic agitur. Ponticum a Ponto ueniens, ubi pecora pingueſcunt illo, & propterea ſine felle reperiuntur, neq; aliud præſtantius, multumq; Italico amarius, ſed medulla dulci. Tertium Santonicum a Galliæ ciuitate appellatum. A Columella uero Santonica herba dicitur.

De Santonico, proxime dictum eſt. Illud notatu dignum arbitror, Santonicum Abſinthio ſimilius deſcribi, quam Seriphium, aut quod idem eſt, marinum: quoniã marinum Abrotoni potius, q̃ Abſinthij figura demonſtratur ab Dioſcoride ac Plinio, ut prædixi. Recentiores contrarium decernunt. Et ſane uidentur haud falſa dicere: Marinum, ſiue Seriphium docentes Abſinthio q̃ Abrotono ſimilius, Santonicum Abrotono, q̃ Abſintio. Marinum certe, id quod paſſim in littoribus, & ſecus mare naſcitur, ſapore ſalſo, & folio albicãte, notum omnibus, nihil fere commune cum Abrotono. Galenus quoq; Seriphium inquit, & conſpectu & guſtu Abſinthio ſimile eſt, præterq; q minus linguã adſtringit, q̃ Abſinthium, ſed plus excalfacit, & cum quodam ſalis guſtu, amarum ſentitur.

EX M. VERG. COMM.

TRia diuerſis locis a Plinio etiã Abſinthij genera numerantur, Ponticum, Santonicum, & quod Seriphion, ſiue Marinũ a cunctis uocatur, religioni in Aegypto conſecratũ, cõmune & ubiq; proueniens. Ponticum eſt, a regione, in qua optimũ naſcitur, bonitatis magis q̃ naturæ merito inuenta appellatione. Hoc in Dioſcoride legitur Ruſticum a Romanis uocari: ſed nullã habet ea appellatio ratione. De Santonico hic certiſſime egit, quondãq; in honore & nota Abſinthij gentis nomen id fuit, ut cum cecinit ille, Santonica medicata dedit mihi pocula uirga.

D Qua parte autẽ Santones in Gallia ultra Alpes quondã fuerint, & adhuc ſint, omnibus patet. De Seriphio, quod & Marinũ dictum quondã eſt, duobus locis Plinius egit lib. 27. cap. 8. his uerbis. Eſt & Abſinthiũ marinum, q̃d quidam Seriphiũ uocant, probatiſſimũ in Taphoſiri Aegypti. Huius ramũ Iſiaci præferre ſolẽne habent, anguſtius priore, minusq; amarum, ſtomachoq; inimicũ. Iterumq; lib. 32. capite. 5. quo loco de eo ſic ait. Naſcitur & in mari Abſinthium, quod aliqui Seriphium uocant, circa Taphoſirim Aegypti maxime, exilius terreſtri. Quæ ideo repetita a nobis hoc loco ſunt, ut quæ a principio capitis huius incerta, aliundeq; repetita, & mixta ſimul difficilem habent intellectum, legentibus certiora fierent: intelligerentq; omnes, ex Pontico Abſinthio ad Seriphium, ſiue marinũ hæc tranſlata eſſe, quæ in alijs leguntur. Largiſſime in Cappadocia, & monte Tauro prouenit. Quæ Pontica ſunt, & ſuperiore capite, uulgari Abſinthio in cenſu bonitatis ab hoc ipſo dicta. Cum probatiſſimum in Ponto & Cappadocia naſci ait. Miſcere enim diuerſa hoc eſt, intellectumq; rerum adeo confundere, ut nullus poſſit huius ſcriptoris uſus eſſe. Qui enim poteſt Seriphia herba, & ad mare naſcens in Cappadocia, & Tauro monte inueniri? Ideoq; nos omnem eam partem, ueluti inutilem, omnemq; illic ſenſum turbantem expunximus.

¶ De Abrotono. CAP. XXVII.

ἀβρότονον

ABrotonum alij Abutonon, alij Abſinthium, alij Heraclion, alij Cholopœon, alij Abſinthiomenon, alij Theliphthoricon, alij Procampylon, Magi Neura phœnicos, alij Cynanchiten, Romani Abſinthium ponticum, nonnulli Thelythamnum, alij Glycyn ancona uocant. Duorum eſt generum. Fœmina quadam arboris ſpecie fruticans candicat, circum ramulos folijs Seriphi modo minutim inciſis. Floribus referta eſt, comantibus in ſummo fulgore auri corymbis. Quod per æſtatem prodijt, ſuauiter olet, cum grauitate quadam & amaro guſtu. Id genus Siculum eſſe conſtat. Alterum mas uocatur, ſarmentoſum, tenui ſemine uti Abſinthium. Plurimũ in Cappadocia gignitur & Galatia Aſia-

tica, atq; in Syriæ Hierapoli. Crudum semen, tritum & feruefactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulsis, ruptis, coxendicibus, urinæ angustijs, mensibus suppressis, aut remorantibus. In uino potum exitialium uenenorũ antidotum est. Rigoribus ex oleo illinitur. Serpentes & substratu & nidore fugat. Contra ictus eorũ cum uino potum prodest. Priuatim efficax contra scorpionum & Phalangiorum uenena. Oculorum inflammationibus commode illinitur, cum cotoneo cocto, aut pane. Tritum cum farina hordeacea, decoctumq;, tubercula discutit. Irini compositionibus ammiscetur. A

BARBARI COROLL.

ABrotonũ campestre, ac montanũ. Hoc fœminã intelligunt, illud marem. Amaritudo Absinthij in utroq;. Vacuum sponte prouenit, cacumine suo se propagans. Seritur quoq;, sed melius semine, q̃ surculo, aut radice. Numerosum eius semen. Radix una, quæ alte descendit, cęteris in summo terræ leuiter hærentibus. Floret cum Fraxino. Siculũ laudatissimũ, dein Galaticũ. Pamphilus, Abrotonũ a Romanis Santonicũ appellari credidit, a Galeno reprehensus. Græcũ uulgus, a contrario Melitinẽ uocat Abrotonũ, sicut semen acrius, & ab interitu tinearum Helminthobotanom, Dioscorides a quibusdã Thelyphthoron, & Thelythãnon, & Glycyna Aconna dicit appellari. Saneq; uidẽtur ij ad historiã, & uetus prouerbiũ respicere. Ea est huiusmodi. Lydi gens in libidinẽ effusissima, fœminas ingenuas constuprare in hortis, ad hoc flagitiũ quęsitis, amœnitatibus excultis, aliquãdiu impune solita est. Demũ Omphale mulier, dominatione haud magno negocio, effœminatis & luxu diffluentibus excussa, imperitare cœpit ipsa: ubi eos cruciatibus uarijs affectos, ulta est, in uxores eorũ desæuijt: inclusas enim eas, eisdem septis prostituit seruitijs. Inde uiridario nomen, Glycys ancon, quod & Thelypthori, & Thelythamni uocabulo significatur, ceu Abrotono consitus fortasse locus esset is. Pli. li. 27. ca. 7. B

¶ De Hyssopo. CAP. XXVIII.

HYssopum aliqui Later uocãt, alij Cassialam, Aegyptij Pesalem. Hærba nulli non cognita. Duum generum est, montanum, & hortense. Optimum est Cilicium. Vim habet extenuandi & calfaciendi. Decoctũ cum ficis, aqua, melle, & ruta, potumq;, peripneumonicis, diuturnæ tussi, suspiriosis, destillationibus & orthopnoicis auxiliatur. Tineas enecat. Idem facit, si cum melle delingatur. Crassum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulso epotum. Ad subducendam aluũ cum ficis uiridibus detritis manditur. Vehementius addita Iri, Cardamomo, aut Irione, deijcit. Colorem in corpore fouet. Lieni, & aquæ inter cutem, cum fico, nitroq;, inflammationibus quoq; ex uino illinitur. Cum feruente aqua impositũ, sugillata discutit. Cum decocto ficorum optime anginis gargarizatur. Decoctum cum aceto, dentium dolorem in collutione sedat. Inflationes auricularũ uaporis suffitu discutit. ὕσσωπος

BARBARI COROLL.

HYssopum, siue Hyssopus. Præfertur Hippocrati Cilicium, sed e Tauro monte, Dein Pamphilum, & Smyrnæum. Pli. li. 25. ca. 11. lib. 26. ca. 11.

EX M. VERG. COMM.

NOn negligendi usus in medicina Hyssopus est: quã inter cætera hic ait aluũ multo efficacius purgare, additis Iride, aut Irione: aut ut cæteri interpretes uerterunt, Cardamomo: ut autem nos ueterũ codicum fide admoniti, Nasturcio. Multa enim, quoniã facilis lubricusq; est lapsus a Cardamomo ad Cardamum, quod Nasturcium est, duarum huiuscemodi uocum inter se in scriptoris huius, nouis & antiquis codicibus commutatio & alternatio est. Nobis præ-

C ter meliorũ codicum fidem, aptius ad deijciendã aluum Nasturcium q̃ Cardamomũ etiam uisum est. Siqdem in Cardamomi decretis nihil q̊d ad hunc usum ptineat, in Nasturcio aũt legitur, & inter cæteras eius uires numeratur aluũ turbare, q̊d a deiectione eius non longe abest.

❡ De Stichade. CAP. XXIX.

στιχάσ

STichas, quã aliqui Syncliopa, alij Alcibiadem, alij Pancration, nonnulli Styphoniã, Aegyptij Suphlo, Magi Pythonis oculũ, Romani Sciolebinam uocitant, iuxta Galliam in insulis eiusdem nominis, e regione Massiliæ gignitur, unde cognomentũ accæpit, Herba tenui semine, coma Thymi, longiore folio, subamara gustu, & aliquãtum acris. Cuius decoctũ Hyssopi modo ad pectoris uitia efficax est. Antidotis miscetur. Viscera omnia, & uniuersum animantis habitum extenuat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.17.ca.12.

STœchas, odorata herba Hyssopi, aut Thymi coma. Confudere quidam recentiorum Stoechaden cum Stachye, Item cum Santonico Absinthium.

BARBARI COROLL.

MAssiliam incolentibus cunctis notissima Stœchas, eiusq; gentis mulieribus post puerperiũ in quotidiano usu est. Siquidem incensæ, Stœchadis suffitu a partu statim adhuc confirmãt præteriti puerperij laxamenta, omnemq; corporis infirmitatem. Quæ eius uires in græcis aliquot non legũtur. Verũtamen restituendæ huic capiti fuerũt, propterea q in antiquioribus & melioribus adhuc legũtur. ἐκφράττει λεπτύνει, ῥύπτει καὶ ῥωννύει. Quinetiam Paulus Aegineta in. 6. has illi uires præcipue tribuit, στιχὰσ ἐκφράττει, ῥύπτει, ῥώννυσι· τάτε σπλάγχνα καὶ ὅλην τοῦ ζώου τὴν ἕξιν. Quod est. Occludit Stœchas, abstergit, confirmat interanea, & totum animalis habitum. Quorum aliqua in impresso non leguntur: ideoq; cum plærisq; alijs a Barbaro relictæ, quoniã quo Dioscorides codice ille utebatur, nihil huiuscemodi habebat: sed ex meliorum codicum fide, & Paulo Aegineta restituenda erant. Quod nos fecimus.

D

❡ De Origano. CAP. XXX.

ὀρίγανος ἡρακλεωτική κοχύλη

ORiganum Heracleoticum, quod & Cornelion uocant, folium habet Hyssopo non dissimile, umbellamq; non in rotæ speciem orbiculatam, sed ueluti multifidam, semine in summis uirgis haudquaquam denso. Excalfacit. Vnde decoctum cum uino potum demorsis a serpente conuenit. Si cicutam, aut meconion hauserunt, ex passo: si gipsum, aut ephemeron, ex aceto mulso propinatur. Ruptis, conuulsis, hydropicis cum fico esui datur. Aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluũ extrahit. Menses ciet, & tussi cum melle linctum medetur. Ad pruriginem, psoras, regiumq; morbum decocti ius, in balneis prodest. Succus uirentis tonsillas, uuam, & oris ulcera sanat. Et per nares ex oleo irino infusum trahit. Aurium dolores cum lacte mulcet. Conficitur ex eo & cepis & rhois frutice quo ad obsonia utuntur, uomitorium medicamentum, his omnibus in cupreo uase per tricenos dies insolatis, dum caniculæ sydus flagrat. Hærbæ autẽ substratu serpentes fugantur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.10. lib.20.ca.14.

ORiganum, nigrum, & candidum. Priori nullum semen, candido perq̃ minutum. Id autẽ cui odor est, Creticum uocatur. Negant in Arcadia erumpere, quo flatus a mari non accedit. A satu non ante trigesimũ diem emicat. Folia ei cadunt a cacuminibus. Aemulus Thymbræ, hoc est, Cunilæ uocatæ sapor. Nunq̃ utrumq; additur, quippe similis effectus. Origanũ ei tamen dumtaxat Aegyptiũ præfertur. De Cunilæ tribus generibus, in Thymbra disputabitur:

sicut de Cunilaginis quatuor in Conyza. Origanum tam pertinaci cũ Brassica dissentit odio, ut arefaciat, fugatq; aduersum. Origani multa sunt nomina. Heracleoticum, quod a nostris Cunilaca, siue quod magis probo, Cunila Gallinacea uocatur, ab Heraclea Ponti dictum, uel Plauto teste in Trinumo, A

In Ponto inquit, ubi Absynthum fit, & Cunila Gallinacea.

Sub qua tam Creticũ, q̃ Aegyptium intelligunt, de qua presens mentio. Deinde est Origanũ Onitis, de quo proxime disserendum est. Tertium Heracleoticũ syluestre. Quartũ Tragoriganũ. Eius duę species a Dioscoride redduntur, quæ a Plinio tributę sunt Heraclio. Non est autem omnino idem, Heracleoticũ, & Heraclium. Prius inter Cunilas accipitur a nostris, posterius pro Tragorigano sumptum uidetur a Dioscoride. Origanum, & Origanus dicitur, producta quæ ante ultimam est syllaba. De syluestri & Tragorigano statim prodetur.

EX M. VERG. COMM.

PRima Origanus illa ab Heraclia Ponti ciuitate, bonitatis notam & laudem nominis eã inuenit: dictaq; Heracleotica est, ut gentis cognomine illo, a syluestri, & ab Onitide distingueretur, & prima probaretur. Quæ itidem causa fuit, ut Heraclios eadem diceretur: quod Plinius 20. uolumine, cap. 17. indicat: & si hic uideatur tertium illud & agreste genus potius Heraclium uocare. Deerat in aliquibus græcis Heraclij illa uox: nosq; eam ex meliorum codicum fide huic scriptori restituimus. Fecimusq; id autore Nicandro in Theriacis suis: qui non tantum πανάκτειον κονίλην eam uocari tradidit, uerũ ἡράκλειον ὀρίγανον. Versiculi eius sunt. πανάκτειόν τε κονίλην, ἥν τε καὶ ἡράκλειον ὀρίγανον ἀμφενέπουσι. Adiecitq; antiquissimus eius interpres ex autoritate Dioclis, Cunilam ab aliquibus Heraclium uocari & Origanum, ab aliquibus aũt syluestrem Origanum: & Panacem, siue Panactiam, q̃ omnibus morbis medeatur: nihilq; Onitidis eius, quę secundum genus huic scriptori facit, aut Nicander, aut interpres eius meminerunt. Vocauitq; Diosc. Panacem agrestem illam tantum, quæ sibi tertium genus facit, cum tñ Nicander priorẽ illam ea laude ornauerit. Quæ omnia, quod paulo ante dictum a nobis est, indicant, non posse in tam diuersa de Origano tradentibus antiquis scriptoribus, certum aliquid cõstitui. Nihil etiam in Plinio, multis locis, minus certum Origanos et Cunilas plures q̃ hic, Theophrastusq;, et aliter tradente, græcisq; aliquando nominibus, aliquando latinis, nulla certa ratione utente, p̃sertim q; in Cunila. Quę greci uoci κονίλη, pene eadem multis locis legentes, merito suspendit. Ob eam causam nos nihil censere ausi, nihil maluimus q̃ quod nesciremus dicere. Eam hic scriptor ait μέλανα κατὰ κοιλίαν ἄγειν, quæ si uerbũ de uerbo uertas, nihil significabunt aliud, q̃ peraluum nigra ducere Origanum. Plinius de Origani uiribus & medicina libro. 20. cap. 17. agẽs, extenuare eam ait crassiores pituitas & nigras: eumq; imitatus Barbarus, extenuare per aluũ, & ipse pituitas nigras dixit. Nos alios omnes secuti, nigra illa ad atram bilem tantum contraximus, nullibi pituitam nigro colore tradi simpliciter inuenientes: in quo posterioribus medicis subscribentes, qui omnes melancholicos humores purgare Origanum dixerunt, certius rem docere arbitrati sumus. B

❡ De Onitide. CAP. XXXI.

QVuæ Onitis appellat̃, candidiore est folio, non dissimilis Hyssopo. Semen ueluti coniunctos corymbos habet. Vis ei Origani Heraclei, sed multo inefficacior. ὀνῖτις

BARBARI COROLL.

ORiganum Onitis, siue Prasion. Quidam & Ornithis, quasi Gallinaceũ dixere, sed genus illud Heracleoticum uocari cerno: quemadmodum proxime indicatum est.

❡ De Syluestri Origano. CAP. XXXII.

SYluestre Origanum aliqui Panaces Heraclion, alij Cunilam uocant, ex quibus est Nicander Colophonius. Folijs est Origani, ramis tenuibus palmum altis, in quibus umbellæ Anethi insunt. Flores cãdidi. Radix ten uis, superuacua. Peculiariter percussis a serpente, folia & flores ex uino poti, auxiliantur. ἀγριορίγανον

BARBARI COROLL.

IN primo genere quod Heracleoticum uocatur, Galenus Origanũ syluestrem, Panaces He-

C raclion, & Cunilam quoque dici solitum affirmat.

¶ De Tragorigano. CAP. XXXIII.

τραγορίγανον

TRagoriganum tenuis frutex est, syluestri Serpyllo, aut Origano similis, folio & ramulis. Quibusdam in locis uirentius inuenitur, & latioribus folijs, satis glutinosum. Alterum exilibus surculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui Prassium uocauere. Optimum est Cilicium, & Cretense, & Smyrneum, & in Chio, Cooque prouenjens. Omnia excalfaciunt. Vrinam cient. Aluo accommodatur. Decocto poto bilem deijciunt. Lienosis ex aceto bibere prodest. Contra pota ixiæ uenena in uino bibuntur. Menses trahunt. Peripneumonicis, tussientibus, ex melle in eclegmate dantur. Grata ac mitis eorum potio est. Quare cibum fastidientibus, & stomacho acide ructanti, imbecilloque traditur. Item si a maritima iactatione nausea, & æstus præcordiorum excitetur. Tumores uero cum polenta discutiunt.

BARBARI COROLL.

DE Tragorigano dictum est in Origano Heracleotico.

EX M. VERG. COMM.

POssumus autore Paulo Aegineta, de tam multis Origanis dicere, quod de tam multis antiquorum Dijs sapientiores quondam dicebant: nominibus tantum distingui Deos, unam tamen omnium potentiam esse. Simul enim de omnibus lib. 6. is egit, complexusque cunctas, incidere, extenuare, siccareque, & calefacere in tertio ordine Origanos omnes dixit: quod parum ab eo abest, si quis dicat nominibus distingui Origanos, omnium tamen similes & easdem uires esse. Quo sensu

D intelligenda sunt quæ ab hoc ipso scriptore hoc capite dicuntur, θερμαντικαὶ δὲ πᾶσαι καὶ οὐρητικαί καὶ ἐυκοίλιοι, &c. Quod est, ut nos reddidimus, Omnes calefaciendi uim habent. &c. Plinius tamen Tragorigano priuatim uires quaspiam alias tribuit, quas poterunt uolentes in eo uidere quo diximus uolumine & capite.

¶ De Pulegio. CAP. XXXIIII.

γλήχων

GLichona Greci, aut Blechron, alij Arsencanthon, Latini Pulegium uocant, Galli Aluolum, Aphri Apoleium, Quidam Galisopsim. Hærba uulgaris noticię. Extenuat, calfacit, decoquit. Menstrua, secundas, ac partus eijcit. Pulmonis uitia ex melle & aloe potum extrahit. Conuulsis auxiliatur. Nauseas, stomachique intercisiones, ex posca permulcet. Atram bilem per aluum exigit. Bibitur in uino utilissime contra serpentium morsus. Defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum. Gingiuas arefacti cinere corroborat. Illitum cum polenta, inflammationes omneis sedat. Podagris per se subuenit, impositum usque dum rubescat locus. Cum cærato uaros extinguit. Lienosis cum sale utiliter illinitur. Decoctum eius ablutas prurigines mitigat. Conuersas uuluas corrigit. Contra inflationes duriciasque uuluę, in desessiones conuenienter adijcitur. Vocant aliqui Blechona: quoniam dum floret gustatum a pecoribus, balatum concitat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 14 PVlegium, ipso brumali die germinat in carnarijs, refloretque, Ramulis etiam a parente abiunctis ut Scylla. Nascitur hoc etiam non satum, Semel uero satum, diutina ærate durat. Magna cum Nepeta & Metha Pulegio societas. Fœmina in eo efficacior. florem habet purpure-

um, Mas candidum. Vtriusq; recens incensus pulices necat: unde nomen Pulegio. Habetur & Pulegium syluestre, Origano simile, folijs minoribus quam satiuum, & a quibusdam uocatur Dictamnus: occasiõe hinc orta, Dictamnũ Creticam Pulegium syluestre nominãtium. Pulegium græci Glecona, & attice Blechon, sed & Blechron quoq; uocant, ut inqt Dioscorides. Ego Blechron Hippocrati, pro legumine quodam accipi uideo apud Galenũ. Pulegium (ut dixi) brumalis herba dici potest, quemadmodum & solstitiales aliquæ dicuntur. Plinius, Condurdõ inquit, solstitialis herba, flore rubro, suspẽsa in collo cõprimit strumas. Plautus quoq; in Pseudulo. A

Quasi solstitialis, inquit, herba paulisper fui,
Repente exortus sum, repentino occidi.

EX M. VERG. COMM.

QVas Plinius uigesimo uolumine, cap. 14. de hoc ipso Pulegio agens, intercisiones uocat, non satis certa nobis indicatione, priuatim ne labem aliquam eius partis sic appellet, an late patentes in hoc scriptore & alijs δηγμοὺς, idest, morsus & erosiones. Intulit contra concioni castigationis graui amaritudine grecus sapiens idem Pulegium, quo tempore dissidentibus & lasciuientibus ciuibus suis, in pulpitum progressus, nihil locutus aliud, uerum sola prolata pulte, cum eam Pulegij ramulo identidem miscuisset, e concione abijt: humili quidem, & facile contemnendo precepto, nisi intellexerit aliquis, nullas comitari frugalitatem ciuium inflamationes, quod cum polenta Pulegium stomacho præstat: nec lasciue petulãterq; aliquid acturos homines, qui paucis contenti, ex horto & agro, non ex macello & foro uitam sibi quesierint: et quas Pulegiũ cũ posca stomachi erosiones sanat, frugi id uite genus, nihil male cogitãtes ciues, cõcordiã et cõmunẽ dignitatẽ amare cõegerit. Erat, ut ex his cõijcere licet, qtidianus in sanitatis usu Pulegij cibus. Seruabãtq; id sale aliorũ Salgamorũ mõ, ut autor ultimo sui opis uolumine Columella est. Neq; immerito tã multos habet in medicina usus, qbus & in sanitate utile etiã est.

¶ De Dictamo. CAP. XXXV.

DIctamum, aliquibus syluestre Pulegium uocatur, alijs Embactron, alijs Belouacos, alijs Artemedeion, alijs Cretica, quibusdam Ephemeron, nonnullis Eldia, aliquibus Belotocos, aut Dorcidion, aut Helbunion, Romanis Vstilago rustica. Cretensis hærba est, acris, læuis, Pulegio similis, sed maioribus folijs, quæ tomento quodam, spissaq; lanugine pubescunt. Florem nullum, aut semen profert. Præstat omnia quæ satiuum Pulegium, sed efficacius multo. Non potum modo, sed appositum quoq;, aut suffitum, defunctos partus eijcit. Produnt in Creta capras sagittis percussas, huius hærbæ pastu, eas excutere. Purgandi uim habet succus illitus, aut cum polenta tritus. Hærba impactos pedibus, reliquoue corpori aculeos, illitu refigit. Ad lienis dolorem efficax habetur. Siquidem ipsum imminuit. Metunt semen æstate & autumno. Radix eius gustu calfacit. Partus accelerat. Succus cũ uino potus, contra serpentium morsus præsidio est. Tanta hærbæ facultas est, ut olfacta abigat bestias quæ uenenato ictu sæuiunt, appensaque exanimet. Vulneribus ferro illatis, & uenenatis morsibus, infusus succus præsentaneo est remedio, si etiam ab instillatione statim in potu assumatur. Δίκταμνον B

BARBARI COROLL.

DIctamnũ, nõ Dictamũ ex Theophrasto, & Virgilij quodã uersu lego. Ramis hoc ptenue, Pulegio etiã gustu simile. Caulis nullus, radix gracilis & superuacua, & in Creta quoq; nõ spaciose nascit: nec nisi in asperis, quę uera Dictamnus sit, minimo põdere, accendẽs os: quo argumento a falsa protinus discernitur. Qui legere eam, manipulos in ferula, uel harundine condentes prælegant, ne potentia euanescat. Mire a capris expetitur. Dictamnum legitimam in Felicis horto Patauij uidisse crederem, folijs interpũctis, quemadmodum & pingitur, nisi quod non The. li. 9. ca. 16

C alibi q̃ in Cretá prouenire scribunt. proinde Pseudodictamnum potius eam fuisse, q̃ Dictamnum arbitror.

De Pseudodictamo. CAP. XXXVI.

ψευδοδίκταμνος

QVOD Pseudodictamum uocant, multis in terris nascitur, antedicto simile, sed minus q̃ illud acre. Eosdem effectus prębet, sed inefficacius multo.

BARBARI COROLL.

PSeudodictamnum, folio simili, ramulis minoribus, a quibusdam Chondris uocatum. In pinguibus agris nascitur.

De Cretensi Dictamo. CAP. XXXVII.

DEfertur a Creta alterum Dictami genus, folijs Sisymbrij, ramis maioribus. In quibus flores syluestris Origani, nigri, molles. Odor foliorum inter Sisymbrium & Saluiam iucundissimus. Efficax ad eadẽ, sed uehemẽtius nares ferit. Miscetur emplastris, & medicaminibus quę aduersus serpentiũ iniurias confingunt, Theriaca uocãt.

BARBARI COROLL.

DIctamnum hoc neq; facie, neq; effectu simile uero est.

EX M. VERG. COMM.

QVæ desyderari posse in hoc scriptore uidentur, quæq; nobis prima fuit causa, cur omnẽ

D Theophrasti de Dictamnis historiam commentationibus his nostris adijceremus, quibus quod ad eius appellationes pertinet, addendum adhuc est. Artemidion. s. dici Dictamnum a uenatrice dea Diana, quam Græci Artemida uocant: qm̃ uulneratæ ab ea in uenatione capræ & ceruæ, eius herbæ pastu sanarentur. Quod erat numini inprimis gratum, sine maleficio & naturæ iactura, studium & uoluptatem suam amanti. Eademq; de causa Dorcidion, quasi cerualem (dorcada enim gręci Inulum, & in ceruorum genere minores) uocãt: quod animal Plinius ait Dictamnum hanc ostendisse: uulneratis eo pastu, statim decidentibus telis. Fœminino genere hic Dictamnum ueluti herbã, Theophrastus. Plaresq; alij neutro tradiderunt. Quę generis mutatio multa in plantis est: non tam quia sexu aliquę a ueteribus discretæ fuerunt, q̃ quia alterutro genere eas antiquissimis appellare placuit: interpositaq; , n, litera Dictamnus, non Dictamus dicenda est. Indicant id græcorum codices omnes Theophrasti, huius, aliorũq; omnium qui forte Dictamni meminerunt. Indicat & poeta noster in. 12. Aeneidos suæ canens. Tum Venus indigno nati concussa dolore, Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida, Puberibus caulem, folijs, & flore comantem Purpureo: non illa feris incognita capris, Gramina cũ tergo uolucres hęsere sagittæ. Nisi enim producta sit eius uocis penultima syllaba, stare uersus non possit. Quod bene, & ex antiqua Dictamni appellatione feliciter dictum, eandem in homine totius naturæ alioqn peritissimo diligentiam desyderari sæpenumero nos cõegit: & in Dictamni pictura, quam ille æternam in suo carmine faciebat, tria eius nõ miscuisse gña. Quod em̃ in eo est, Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida Puberibus folijs, ex uera ueri Dictamni historia est. Siquidẽ in Creta priuatim nascitur: & ut hic ait, γναφαλοειδῆ τὰ φύλλα ἔχει, καὶ ἐρνώδη τινὰ ἐπίφυσιν. Quæ enim hic ait, tomentosa folia, & lanosam adnationem, ille ab hominis lanosa pubertate, felicissime indicauit. Quod uero statim ait, caulem & flore comantem purpureo, non ex ueri Dictamni, sed ex eius historia est, quod Theophrastus tradidit, solo nomine Dictamnũ esse Sisymbrij folio maioribus ramulis, nec eiusdem usus, aut potestatis. Quodq; hic præterea ait, agrestis Origani flore esse medio inter Sisymbrium & Elelisphacõ odore. Dictamnũ em̃ cretensem herbam omnes sine caule, sine flore, & ob id sine semine, excepto Theophrasto, descripserunt: q quo diximus loco, semen Dictamno tribuere uidetur: & si semen, prius etiam florẽ. quando hic naturę ordo est, ut in cunctis semen ex flore aliquo fiat. Verba eius sunt. χρῶνται δὲ τοῖς φύλλοις, οὐ τοῖς κλωσὶν, οὐδὲ τῷ καρπῷ. quod est. Vtuntur autem folijs, non ramulis, nec semine. Negat Theophrastus seminis usum: qui negandus non fuerat, si natura illud negasset. Cęteri oẽs caulem & florem, & semẽ in Dictamno negauerunt. Potuitq; Maro hunc sequi, & si contra aliorum historiam dixisse uideatur. Non tñ ideo ignorantię omnino damnandus poeta tantus erit, qui aliorum exemplo, in fabulosa re uoluptati magis q̃ utilitati legẽtium cõsuleret.

A

Nec nos aliam ob causam locum indicauimus, quam ut legentes moneremus, aliam ex professo aliquid scribentibus, quam poetis in tradendo rationem esse. His enim suae artis priuilegio agentibus sibi concesso, licuit, semperque licebit, non quae optima & ex re, sed quae speciosissima sint dicere. Est & illud in Dictamno animaduertendum, quod hic ait, facere Dictamnum quaecunque & satiuum Pulegium, non ad omnium malorum remedia referendum esse, sed ad menses, secundas & partus: quae omnia hic Pulegium ducere dixerat. Indicatque id quod sequitur statim. Non enim potum tantum, sed subditum & suffitum enectos in utero foetus pellit. Quod itidem ab hoc dicitur, Habet & succus purgandi uim, a Theophrasto sic tantum traditur, Habet Dictamni succus aliquid Pulegij succo aequale: nihil aliud intelligens, quam quod hic in Pulegio dixit. ἄγει δὲ χολὴν κατὰ κοιλίαν μέλαινα, quod uersum a nobis est, per aluum nigram trahere bilem. Et haec satis pro Dictamnis omnibus dicta hactenus a nobis sint.

De Saluia. CAP. XXXVIII.

ELelisphacon, alij Elaphoboscon, aliqui Phacon, alij Ciosmin, alij Phagnon, Aegyptij Becion, Romani Saluiam uocant. Frutex est ramosus, longus, uirgas habens quadrangulas, & canas. Folia mali cotonei effigie, sed longiora, asperiora, crassiora, & quae sensim attritarum quasi uestium scabriciem referant, hirsuta, subalbida, perquam iucundo odore, sed graui. Semen summis in caulibus syluestri Orminio simile gerit. In asperis nascitur. Menses cit, & urinas decoctum foliorum, ramorumque potum. Partus extrahit. Pastinacae marinae ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulnerum sanguinem cohibet. Tetra ulcera purgat. Testium pruritus sedant rami, foliaque, si decocto eorum foueantur.

ἐλελίσφακος. ἐλαφόβοσκος. σφάγνον

B

BARBARI COROLL.

Th.li.6.ca.2. Pli.li.22.ca.25

ELelisphacos, ut Theophrastus inquit, differt a Sphacelo: quod altera mitior est, altera syluestrior. Sphacelo folium breuius, & leuius: Elelisphaco squalidius & scabrius. Sed aliter fere Plinius. Syluestris inquit lens est Elelisphacos, a Graecis dicta, satiua lente leuior, & folio minore, atque sicciore & odoratiore. Est & alterum genus eius syluestris, odore graui, haec mitior: nostri qui nunc inquit sunt herbarij, Saluiam appellant, Menthae similem, canam, odoratam. Elelisphacon sunt qui Hieram botanen, hoc est, sacram herbam cognominent, ut Agrippa, salutarem ad multa, praesertim ad foecunditatem: ut inde Saluia fortasse a nostris dicta esse uideri possit. In Aegypti Copto, multis pestilentia sublatis, coactae sunt mulieres huius herbae succo ad conceptum uti.

EX M. VERG. COMM.

MAgnae litis nostra aetate Elelisphacos, quam quondam Plinius Saluiam dici testatur, cum simili & quasi congenere fruticosa herba est, cui a claritate oculorum, quibus prosit, nomen in gente nostra factum fuit. Censentibus alijs, quam hic Saluiam uocari a Romanis inquit, alteram illam mutato in uicem nomine esse. Alijs contra nitentibus. In quorum numero non pudet nos etiam numerari. Neque enim turpe nobis fore aliquando credimus, autoribus Diosc. Plinio, Apuleio, Serapione, totque alijs, credidisse id, & constituisse. Siquidem non uerisimile solum, sed paulominus quam necessarium est, testantibus idem tam multis, antiquam plantae eius eam appellationem per manus traditam, continua eiusdem rei significatione ad nos peruenisse. Quid enim, ut caeteros omittamus, aliquando Plinius apertius docuit dicens? Nostri qui nunc sunt herbarij, Elelisphacon graece, latine Saluiam uocant. &c. Aut quis Apuleio non credat, Saluiam to[...]dē quot Diosco. nominibus indicanti, & in medicina iubenti, ad pruritus uerendorum decocto eius inferiores partes fouere? Quod ultimum hic scriptor etiam iubet, dicens finire genitalium prurigines foliorum, ramorumque Saluiae cum uino decoctum, si eo abluantur. Accedunt his deinde caulis, foliorumque tam praesentes notae, ut suspicari nemo aliud facile possit. Fruticis non adeo procera altitudo, fruticosus, ramosusque habitus: quadrangulae uirgae, in his & in folijs albicans color: foliorum tam multis additis exceptionibus similitudo: & quod praecipue contempletur, & ad hanc rem amet aliquis, attritae uestis modo aspera: quarum alteri illi aliquae congruunt, huic uero omnes. Egit Theophrastus libro. 6. de plantarum historia de Elelisphaco hac: simulque de congenere illi alia, quam Sphacelon nominauit.

C

¶ De Mentha. CAP. XXXIX.

ἡδύοσμον μίνθη

HEdyosmon satiuũ alij Mintham, alij Calaminthan, Latini Mentham uocant, alij Nepetam, Aegyptij Tis, alij Perxo, alij Macetho. Cognita hærba est. Calfaciendi, adstringendi, atq; exiccãdi uim habet. Sistit sanguinem, poto ex aceto succo. Tineas in uentre teretes enecat. Venerem stimulat. Singultus, uomitiones, cholerasq; sedant, teni ramuli cum acidi granati succo poti. Suppurationes discutit, si cum polenta illinatur. Imposita fronti, capitis dolores mulcet. Mammas si tendantur, aut lacte turgeant, compescit. Cum sale, canum morsibus illinitur. Aurium doloribus cum aqua mulsa subuenit. Vuluæ ante coitũ admota, conceptioni resistit. Linguæ scabriciem confricta læuigat. Coire lac, densariq; in caseũ non patit̃, si folia potionibus lactis ĩmergant̃. In sum̃a, stomacho utilis est. Et in condimẽtis peculiarem gratiã habet.

BARBARI COROLL.

The.li.7.ca.7 Pli.li.19. ca.8. lib.20.cap.14. & de planta. caus.li.2. &.5.

MEntha æstate uiret, hyeme flauescit, humido minus gaudet, semel sata pluribus annis restibili fertilitate durat. Menthæ nomen suauitas odoris apud Græcos mutauit (hoc enim significat Hedyosmos) cum alioquin Mintha uocaretur: unde ueteres nostri Mẽtham appellauere, aut fortasse quoniam odore mẽtem excitat. Theodorus Hedyosmon in Theophrasto Menthastrum interpretatur, ut a Mintha in eodẽ autore separaret. De Menthastro statim prodetur. Galenus porro Mintham quę sit odorata, Hedyosmon, idest, Mentham uocari tradidit, Mintham uero quæ sine odore sit, Syluestrem esse Mintham, & ꝓprie Calaminthã appellari uoluit. Strabo in Achaia montem esse iuxta Pylum scribit Mintham nomine, a Plutonis pellice in hãc herbam conuersa, Proserpinæ inuidia, quæ uocatur inquit a quibusdam Hedyosmos. Ouidius,

Femineos hortos in olentes uertere Menthas
Persephonæ licuit.

D

Quærit Aristoteles in problematis, quamobrem dicatur, Mentham in bello nec edendam, nec serendam? Soluit. Qm̃ inquit refrigeret, absumendo geniturã: sed cum alij oẽs excalfactoriam uim Menthæ ascribant, fieri potest, ut per se calfaciat, per accidens refrigeret: quod & in alijs plerisq; conspicitur.

EX. M. VERG. COMM.

SOlo nomine in græcis Mentha cõmendatur: nec quisq; est qui eo audito, suauitatem odoris in notissima omnibus herba non amet. Id enim Hedyosmus gręcis est. Quod ambitiose nescio, an molliter ab eis factum fuit: qui antiqua Minthes appellatione, quæ hominis in eam conuersæ honorem haberet, parum contenti, nouo, & quod uitæ tantum delitias indicaret, uliginosis locis feliciter prouenientem herbam nomine ornauerunt. Quo secuta ætas, uoluptatis suæ magis q̃ alieni nominis ambitiosa, libentius & frequentius q̃ antiquiore illo usa est. Theophrastus enim nõ alio q̃ Minthes nomine, pluribus locis Mentham indicauit: & ante eum tota Græcia, præsertimq; Arcadia: in qua non procul a Pylo nobilis Minthes cognomine mons fuit: quã Plutonis pellicem poetarum fabulæ, & a Proserpina, ut solent pellices semper odisse uxores, in hortensem Mentham transformatam fuisse narrant, æterno in æterna planta hominis monumento. Quam uocem Romani magis amantes, q̃ in ea male habitæ ob amorem puellæ memoria seruaretur, una tantum & altera mutatis literis græcorum, Minthen, Mentham suam fecerunt. Quotidiani in sanitate usus, & præsentis in medicina contra tot mala remedij. Quam cum Calaminthe, quæ Nepeta est, miscere non decet. Sui enim generis Calaminthe herba est, a Menthastro statim a nobis dicenda: quæ ab imperitis alijs Menthæ appellationibus importune adiecta est.

¶ De Menthastro. CAP. XL.

ἄγριον ἡδύοσμον

SYLVESTREM Mentham Latini Menthastrũ uocant, hirsutiore folio, et ꝑsus maiore q̃ Sisymbrij, grauiore odore. Quare

minus ad sanorum usus expetitur. A

BARBARI COROLL.

MEnthastrũ, hoc ẽ, syluestris Hedyosmos, aliter a Plinio describitur, foliorũ specie a satiua differens, quasi figura Ocimi, colore Pulegij propter quod quidam syluestre Pulegiũ uocant. Dioscorides hoc non Menthastrũ, sed Calaminthæ genus unũ (ut arbitror) existimat. Pli.li.20.ca.4.

EX M. VERG. COMM.

SYluestris Mentha Menthastrũ est, in hortẽsi & rustica re cũctis notissimũ, satis a Dioscoride descriptũ, & quale passim ab oĩbus & quotidie uidetur. Inter cætera maius & procerius Sisymbrio ab hoc scriptore dictũ fuit: ꝙ multa inter Sisymbrium & Mentham similitudo est: mutaturq; & degenerat in Menthã neglectum Sisymbriũ, quemadmodũ secundo & quinto uolumine de causis plantarũ testatus Theophrastus est. Quæ fuit huic scriptori causa, ut procerius eo Menthastrũ esse diceret: ne multæ similitudinis inter se plantæ uidentes falleret, haberentq; herbarij certã ex proceritate notã, qua Menthastrum a Sisymbrio discernerent.

¶ De Calamintha. CAP. XLI.

EX Calaminthæ generibus, quædam montibus familiaris, folia Ocimi habens, incana, surculos aridos, & caules angulosos, purpureum florem. Altera Pulegio similis est, sed maior. Quam syluestre Pulegium ideo appellarunt, ꝙ odore ipsum æmuletur. Nepetam Latini uocitant. Tertia Menthastro cognata est, folijs oblongioribus, caule & ramis maioribus ꝗ̃ superioris, sed uiribus inefficacior. Omnium folia gustu feruentia & acria. Radix superuacua. Nascitur in campestribus, asperis, & aquosis. Potu, aut illitu demorsis a serpente opitulatur. Decoctum potu menses & urinas expellit. Ruptis, conuulsis, orthopnϾæ, torminibus, choleræ, rigoribusq; auxiliatur. Regium morbum expurgat. Præsumpta in uino uenenis resistit. Tineas, cæteraq; interaneorũ animalia, cum sale & melle pota, enecat. Nec secus cocta crudaue si teratur. Elephanticos esitata adiuuat, si postea serum lactis ebibatur. Folia detrita si in uellere subijciantur, menses extrahunt, & partus enecant. Accensa, aut substrata serpentes fugant. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. Sugillata tollunt. Calamintha ischiadicis imponitur, ut concretum humorem euocet, summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus. καλαμίνθη B

BARBARI COROLL.

CAlaminthã, nostri fere Nepitã appellant; etiã si Dioscorides spẽm eius unã priuatim Nepitam uocari tradat. Prorsus tãta inter Menthã, Mẽthastrũ, & Nepitã societas est, ut mirũ non sit misceri qñq; ab auctoribu earũ & spẽs & nõia. Alioqn & q̃d modo Pulegiũ officinis & ruribus uocat̃, haud plane scias Calaminthæ genus sit, an uerũ Pulegiũ. Nepita etiã non sata nascit̃. Calamithã græce Cæetã quoq; dictã fuisse, testis est Strabo, q nõnullos scribit existimare, Lacedæmonẽ ab Homero nõ cetoessam a magnitudine, sed cætoessam a Calaminthæ copia uocari.

EX M. VERG. COMM.

COngenerem aliqui, similem tantũ aliqui Menthæ Calaminthem, quã nos Nepetam diximus, in græcis fecerunt. Subscribitq; illorum sententiæ, nomen quod coniunctam sibi habet Mentham. Habent contra posteriores illi figuram, qua Menthæ similem faciunt: naturã uero & uires, qui sui generis herbam esse dicũt. Triplicem hanc Dioscorides ait: diuersisq; notis inuicem separat, sed nõ facile cognoscendis: tanta trium generũ similitudo est. Plinius unum tantũ constituit genus lib.20.cap.14. Nepetãq; id uocat. Nicander in theriacis suis duo tantũ, & aliter Calaminthes gña cognouisse uidetur, aquaticũ, palustreq; alterũ: montanũ uero alterum: haud sane, quia montanã Calaminthẽ ille dicat, sed cum aquaticã & riguis gaudentẽ dixit, pro

C prium signasse genus uidetur: cui diuersum montanum, & in siccis nascens sit. Versiculi eius sunt. τῆμος δὲ ποταμοῖο πολυρράγιος καταδίνας ὑδρηλὴν καλάμινθον ὀπάζεο χαιτώεσαν. πολλὴ γὰρ λιβάσι παρὰ ἕζεται ἀμφί τε χείλη ἕρσεται, ἀγραύλοισιν ἀγαλλομένη ποταμοῖσιν. Quorum sensus est. Sumito tunc circa resonantis fluminis uortices comosam frondentem Calaminthem. Copiosa enim prope aquarũ scatebras, & circa labra earum nascitur, fluminibus gaudens. Ex quibus pro comperto habendum est, Nicandro duo hæc tantũ genera esse, locis in quibus nascuntur distincta. Hic tamen ex foliorũ, ramulorum, florum, & odoris diuersis notis sua genera separat. Non facile, ut diximus, inuenienda & cognoscenda: tanta est nataliũ mixtura, & naturę cognatio. Apuleius, quicũq; ille fuit, in cõmentario, q̃d de aliquot herbis reliquit, Nepetã hanc ait montanã Mentham a græcis dici, a Magis sanguinem Hammonis, ab Italis Nepetam montanam.

¶ De Thymo. CAP. XLII.

θύμος

THymon quidam Cephaloton, alij Epithymum, alij Thyrsion, Latini Thymum, Aegyptij Stephanen, Daci Mosulam. Thymum ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex, exilibus folijs & angustis circumdatus, capitulis in cacumine flore purpureo refertis, Gracili solo & petroso prouenit. Vim habet hanc, ut cum sale & aceto potum, pituitam per aluum detrahat. Decocti ius prodest orthopnoicis, & anhelatoribus. Tineas uentris exigit. Menses, partus, & secundas pellit. Vrinas ciet. Cum melle in eclegmate faciles facit excreationes. Recentes tumores discutit cum aceto illitum. Concretũ sanguinem dissoluit. Verrucas Thymi colorem reddentes, pensilesq; tollit. Ischiadicis cum uino & polenta impositum subuenit. Hebetibus oculis in cibo prodest. Perq; utile pro

D condimento, dumtaxat ad usus eorum, qui recte ualent.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 21. capit. 10. & 21.

THymũ, siue Thyma pluratiuo numero, siue Thymus, in mari quoq; nasci traditur, extra Herculis columnas, quod eiectum in pumicẽ durescat. In Heroo sinu, color etiamnũ floris in eo est, ceu nondũ absoluti pars. Quæ aquis extat, duricia lapidis aspicitur, similis tamẽ uirenti. Sero floret Thymũ, per solstitia fere cum & apes decerpunt, & auguriũ mellis est. Seritur flore, in quo semen intelligitur: etiamsi oculis deprehendi non potest. Coalescere quidam Thymũ negant, nisi afflatu maris feratur. Ideoq; translatũ ex Attica non durasse in Arcadia. Nunc prouincia inquit Narbonensi Plinius, lapidei campi Thymo scatent. Flos Thymi perit imbribus. Duo autem sunt genera eius. Candidum radice lignosa, in collibus nascens, quod & præfertur. Alterum nigricans, florisq; nigri. Colligunt in flore Thymum, & in umbra siccant. Epithymum quidem pluribus uidetur flos eius Thymi esse, q; & durius sit, & similitudinem Cunilæ nostratis habeat. Sed de Epithymo posterius. Thymum e Thyna laudatur ab Hippocrate. Est autem, ut inquit Galenus, Thyna in terra Thracię locus.

EX M. VERG. COMM.

PRima Thymo laus in antiqua plantarũ historia græcis a Theophrasto est: qui a principio statim sexti de plantarum historia uoluminis longiore descriptione totã eius naturã fortunãq; complexus est. Post Theophrastum latinis a Plinio, & ante Plinium plærisq; alijs, qui Romanorum, Italiæq; hortos & mellationem instruxerunt. Omniũ uero maximã & æternam æterno carmine Maro illi fecit, cum in Georgicis suis cecinit. Redolentq; Thymo fragrantia mella, Romana breuitate, & poëtica dignitate, omnẽ plantæ huius honorem & usum in ruris & apiũ disciplina complexus. Quæ licet pręcipui saporis, & egregij odoris homini mel dederit, in quo extremã suauitatis lineam natura clausit: nec secus q̃ in humana fortuna totum in regibus, auctore Pindaro, fastigiũ definit, sic mellis extrema in saporibus dulcedo sentiatur: non tamẽ tanta illi gloria hactenus fuit, aut posthac erit, suauitate mellis suauiorẽ homini fecisse cœnam, q̃ multiplici remedio sanitatem eius, & uitã instruxisse, cuius nullũ obrepit homini quacunq; ætate fastidium, κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, ut lyricorum maximus Thebanus poëta cecinit. Quæ ad Thymi historiã, factiq; ex eo mellis bonitatem pertinent, Theophrastus quo diximus loco, Plinius ab illo accepta omnia. 21. uolumine capite decimo, Columella quo loco de apium pabu-

lo & cibarijs agit, in mellificio tandem, ne longiores simus, iamprídem plærique alij prosecuti sunt: possuntque uolentes ex tam multis auctoribus ea repetere. Nobis satis est, locos, & auctores legentibus signare. In quibus monemus, quæcunque a Theophrasto dicta fuerint, a Plinio totidem uerbis reddita ciuibus suis fuisse, nec desyderanda Plinium legentibus quæ Theophrastus tradiderit: qui Thymum in duo genera diuidens, candidum, & nigrum, monuit nos quod in Dioscoride legitur, ab aliquibus candidum Thymum dici, non appellationem, sed alterum genus eius esse, a Theophrasto ad hunc scriptorem importune translatum, qui nulla huiuscemodi diuisione usus est. Coloris autem discrimen id Theophrastus in folijs tradidit, in altero genere albicantibus, in altero nigrescentibus. Florem enim hic πορφυρίζοντα, id est, purpurascentem tradit, inter purpuram, & candorem medium: qualis etiam passim uidetur. Sunt Thymi appellationes aliæ. Epithymis, & Thymon, solo declinationis genere diuersæ: antiquæ & ipsæ. Siquidem Theophrastus genere neutro Thymon dixit: sic fœminino genere Epithymida alij herbam, scilicet intelligentes. Potuerunt Aegyptij accæpta a græcis uoce, quoniam forte eo coronarentur, Stephanem, id est, coronam appellasse. Quemadmodum & græci Thyrsion, quoniam Bacchicas hastas, quas in orgijs eius dei Thyrsos uocabant, pro Hederis, ramulis Thymi forte inuoluerent. Suspitiones tamen, seu malis dicere, coniecturę hæ sunt. Quod postremo est κεφαλωτόν, quod capitatum significat, certam ex figura floris capitulorumque eorũ in quibus hic florem Thymi purpurascere dixit, rationẽ habere potest.

De Satureia. CAP. XLIII.

Satureia nota est. Gignitur in asperis locis, & tenui solo, Thymo similis, minor tamen & tenerior. Defert spicam florum plenam, diuque permanentem. Eadem potest quæ Thymum, si modo consimili sumptitetur. Aptus sanis usus. Est etiamnum quædam satiua, syluestri prorsus minor, quæ propter mitiorem acrimoniam commodius in cibos recepta est. Θύμβρα

A

BARBARI COROLL.

Thymbra post trigesimũ diem nascitur in maris afflatu sata, nec ut quidam putant aliter. Hæc apud nos & Cunila uocatur, & (ut arbitror) transmarina Cunila est. Apud Columellã Thymbra est condimentarij generis. Satureia quoque a nõnullis Thymbra dicitur. Columella Thymbrã a Satureia diuisit, & Cunilã nostratem esse docuit: quã rustici Satureiam nominãt, colore floris purpureo, ut Thymbrã herbaceo. Quintus Serenius spẽm Thymbræ Satureiam intelligit, ut Satureia sit non Thymbra simpliciter, sed Thymbra cephalote, quã Plinius Cunilam capitatã semel tantũ, quod meminerim, opere toto nuncupat, intra hæc quæ in Cunilagine dicentur. Cæterũ Cunilæ præter satiuam plura sunt in medicina genera, fortasseque hanc Hippocrates intelligi uoluerit, ubi Origanum Cephaloides appellat. Bubulam appellant, semine Pulegij. Origanum ab Aristotele putatam, cuius pastu Testudines cum Serpentibus pugnaturæ, uires suas recreant: quamque in hunc usum nonnulli Panaceam uocant. Quidam falso Ligusticum interpretati eam sunt. Corrupta est in L. Columella dictio, ubi cuniculabula, & interim culabula, pro eo, quod est Cunila bubula, inter pecoris medicinas legitur. Plinius Origanum multis locis, non aliter quam Cunilam bubulam conuertit. Est & Cunila gallinacea, de qua in Origano Heracleotico dictum est. Non omittendum, aduersa dicere hoc loco Dioscoridem, & Plinium. Omnia inquit syluestria fere sunt, & folijs minora, & caulibus succo acriora: sicut Cunila, Origanum, Ruta. Dioscorides contra hic prodidit de Thymbra. Sunt e græcis utique recentioribus, qui non Thymbram, sed Thymbra neutro genere, plurali numero pronuncient. Et nos quandoque seruamus in Satureia. Ouidius. B Pli. li. 19. ca. 8.

Sunt qui præcipiant herbas Satureia nocentes,

Sumere. In Thymbra Paulus Epithymbrum uocari tradit id, quod in Thymo Epithymũ. Ridentur merito grammatici fere omnes, in herbarum exponendis, iudicandisque nominibus, in quo & Seruius honoratus sæpissime decipitur, & in hac ipsa Thymbra Placidus Lactatius is, qui Papinij Thebaida interpretatus est, Thymbram, a qua Thymbræus Apollo cognominatus sit, latine dici Polium affirmans.

EX M. VERG. COMM.

Habemus antiquissimũ & probatissimæ fidei scriptoris huius codicẽ, in quo plures Thym

C brae a principio appellationes aliae leguntur, Clinopodion, Probation, Ageratum, Origanus agrestis: & post barbaras, nulliusq; intellectus plærasq; alias, a Romanis Cunilam rusticā appellari Thymbrā. Id ueterum latinorū decretis additū facile confirmauit, quod constitutū iam pridem a nobis fuerat, in Cunilarū genere Thymbrā esse. Siquidem Columella decimo sui operis uolumine de apium pastionibus agens, inquit. Eademq; regio sit fruticis exigui, fœcunda, & maxime Thymi, aut Origani, aut Thymbræ, uel nostratis Cunilæ, quā Satureiam rustici uocant. Plinius itidem. 19. uolumine capite. 7. inter Cunilas Thymbrā his uerbis numerauit. Thymbrā uero quæ sit Cunila, hoc apud nos habet uocabulū, & aliud Satureia dicta in condimētario genere. Estq; quod Columella ait, sic intelligendū, ut ultima illa disiunctio, uel nostratis Cunilæ, &c. non herbas, fruticesq; duos, sed unius duas appellatiōes alternet: indicetq; auctor ille, non Thymbrā, & præter eam nostratē Cunilam, sed hac, aut illa appellatione unā tantum significari: & quā antiquus Dioscorides hic noster a Romanis Cunilā rusticam uocari dicit, Columella nostratē peregrinitatis ratione in alio genere dixerit. Transmarina enim Cunila etiā quondā numerabatur. Sicq; bifariam a duobus scriptoribus idem dictū: a Columella nostras, ut eo pronomine a transmarina distingueret: a Dioscoride rustica, ut a satiua separaret, inutili & minoris efficaciæ. Fuisse aūt satiuam Satureiā, & condimentariā idem, in carmine suo testat Columella, cum cecinit serendū in hortis Nasturciū, Et Satureia Thymi, referens Thymbræq; saporē. Quæ quoniā multo minore acrimonia q̃ rustica illa esset, ideoq; medicinæ inutilis, mutato nomine a græcorū Thymbra, & latinorū Cunila, Satureia dicta est. Eadē quidem, sed diuersis locis nascens, & ex eo diuersæ bonitatis, nō ijsdem ubiq; appellationibus indicata. Quod Plinius aperte ostendit, dicens. Thymbrā uero quæ sit Cunila, hoc apud nos habet uocabulū, & aliud, Satureia dicta in condimētario gn̄e. Nihil certius ex his est, q̃ unam & eādem Thymbrā Cunilam dici, habereq; in Romana gente id uocabulū: mox aliud Satureiā. s. in condimētario gn̄e: quod nihil aliud est, q̃ satiuā Satureiā dici. Cunila itaq; Thymbra sit Columellæ nostras, ut a peregrina & transmarina discernat: Dioscoridæ uero rustica, ut a satiua separetur: Plinio Cunila, incultis & asperis locis: Satureia, in hortis nascens & satiua. Hoc nos de
D Thymbra, Cunila, & Satureia sentimus, q̄d auctoritatibus, ueterūq; indicijs alijs multis confirmari poterat. Sed breuitati consulētes, cætera oīa relinquimus, p̄sertim uno Satureiæ nomine totū hoc genus, ubicūq; nascatur, indicātibus ætate nostra herbarijs oībus: q̄bus nullū Cunilæ alicuius nomē est: utināq; agrestem Origanū, Thymbrā, & Thymū non simul miscerēt. Nouerūt nunc rura oīa, asperis & incultis locis, montibusq; plærunq; nascentem Satureiā, ijsdem oībus notis, ab imperitis etiā cognoscendā. Omnem hanc cognoscendarū ex antiquis appellationibus plantarū difficultatē, non tam similitudo, eædēq; multarū uires & notæ, q̃ in secernendis diuersa appellatione similibus herbariorū negligenita fecerunt: eoq; res perducta est, ut tres toto genere diuersas plantas, una appellatione monstrari aliquādo audierimus.

¶ De Serpillo. CAP. XLIIII.

ἕρπιλλος Serpillum aliqui Zygin syluestrem, alij Polion uocant, Aegyptij Meruopyum, Latini Serpillum. Duorum generum est. Hortensium odore Sampsuchū imitatur, atq; in coronas addi solet. Cui a serpendo nomen inditum est, quoniam si qua eius particula terram attingat, inibi radices demittet. Folia & ramulos Origani habet, sed candidiores. In macerijs multo procerius assurgit. Syluestre Zygis appellatum non serpit, sed in altitudinem increscit, ramulos ædens tenues, surculosos, folijs refertos longioribus q̃ Rutæ, & durioribus, angustis. Flores iucunde olent, gustāti acres. Radicis nullus usus. Nascitur in petris satiuo efficacius, atq; magis excalfaciens, & ad medendi usum aptius. Menses trahit. Vrinam potu ciet. Torminibus, ruptis, uulsis & iocineris inflammationibus auxiliatur. Et aduersus serpentes potu illitu ue. Capitis dolores mulcet coctum adiecto rosaceo, & madefactum in aceto. Maxime uero Phreniticis & Lethargicis conuenit. Cruentos uo-

mitus sedat, succus drachmis quatuor ex aceto potus. A

BARBARI COROLL.

Serpillo radix multifida, sublimis, retorrida. Crescit in altitudinem quamcunque adminiculo, aut sepibus appositum. Aqua ei modica satisfacit. Fimo, præcipue iumẽtorum gaudet. Sed & demissum in puteos, & circa piscinas, & stagna lætissimũ prouenit, obnoxium squalori. Trans latum uehementer iuuatur, autumno fere seritur. In montibus plærisque copiosissimũ, ut Thraciæ. Seritur autem Sicyone. Athenis quoque, ex Hymeto deferentibus auulsos ex ijs ramos aquis. In montibus natum, Satureiæ odorem habet, uehementissimum illum quidem, sed gratum atque mollem. Satiuum non serpit Plinio, sed ad palmi altitudinem increscit. Voluntariũ, id est, syluestre, serpit in petris maxime: hoc & pinguius, & candidioribus folijs atque ramis: Dioscoridi contra serpit satiuum, non syluestre. Pli. li. 19. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

Serpillum nouerunt, quæ urbes & agros incolunt gentes omnes. Pauci tamen syluestre a satiuo discernere didicerunt: tam paratũ ubique satiuũ est, humana opera a syluestri & horridiore illius aspectu, ad mitiorem & speciosiorem habitũ translatum. Quo uno habitu, & ramulorũ infirmitate, a syluestri differt. Fit enim in satiuo Serpillo, quod in urbanis & elegantioris uitæ hominibus, ut per se rigentibus ramis stare nequeat, sed hortorum delitijs, & nimia humoris copia uireat quidem speciosius, infirmius tamen per terram serpat. Qua fortuna in urbibus omnia fere sunt, quæ comparata agro sanitatis, uirium, patientiæ, aliorumque uitæ laborum, & munerũ minus habere ubicunque deprehenduntur. Neque Herpillum a Græcis, & ex eo Serpillum a latinis dictum est, quod per terram simpliciter serpit, quæ satiui nostra ætate fortuna est, sed quod, ut Theophrastus ait lib. 6. de plantarum historia, proprium quoddam est ramulorũ Serpilli incremẽtum. Priuatim enim possunt in quantã uoluerit aliquis longitudinem trahi, adiecto illis pedamento aliquo: aut si prope sepes plantetur: aut ex altiore loco aliquo deorsum dimittatur. Sic enim in longũ protrahuntur: & ab hac plantæ in ramulis eius natura, quod in longũ Serpillum latini & græci olus hoc nominauerũt. Syluestris contra illius quod Zygida hic ait uocari, nulla est nominis eius inuenta nobis ratio. Nisi forte a trutina, quã græci Zygon uocant, rectitudineque eius ad rectitudinem ramulorũ in syluestri Serpillo translata ea uox sit. Aut quia ramulis his natiuo lentore ad uinciendum, & uitiliũ usum aptis, in re rustica forte uteretur antiquitas, Zygis hoc Serpillum dictum fuerit: & quod eo iugarentur uites, quod ζυγῶν græci aliquando dicunt, in eadem significatione, in qua ligare & uincire passim latini utuntur. Syluestris Serpilli huius, quod tacuit hic scriptor, duo genera numerauit Theophrastus. Alterum Thymbræam, quod Thymbræ parem acrimoniam habet. Alterum quod odoratius & mollius sit. Hic autem nullã forte in medicina eorũ diuersitatem sentiens, unius generis syluestre Serpillum dixit, & ex præcipuo discrimine a satiuo discerni monuit. Multa alia Theophrastus etiã de Serpillo dixit, qualia sunt. Longissime & speciosissime frondere Satiuũ, si in puteum descendere dimittatur, podio eius impositũ, nec aliud quodpiam genus eius est: plantarique Serpillum autumno plærunque, plantari etiã uere: amare domos & hortos: gaudereque aquis & stercoratione: præsertimque ex iumẽtorum fimo: & meliorescere sæpius translatum. B

De Sampsuco. CAP. XLV.

Sampsuchum aliqui nominãt Amaracum, alij Triphyllon, alij Agathides, alij Cnecion, alij Acapnon, Pythagoras Thramben, Aegyptij Sopho, Armenij Myurõ, Magi Ichrei asinũ, aut Hecigonon Isidis, Romani Maioranam. In Cypro & Cyziceno laudatissimum. Secundum sibi locum uendicauit Aegyptium. Amaracum gens Sicula & Cyzicena appellat. Hærba est ramosa, per terram repens, folijs eius Calaminthæ, quæ tenui folio constat, Letophyllos appellatur, hirsutis & rotundis. Suauissimum odorem spirat, ideo coronis inseritur. Vis eius excalfaciens. Succus decocti potus, conuenit incipientibus hydropicis, & ijs quos urinæ difficultas, aut tormina excruciant. Illita ex melle arida folia, sugillata tollunt. Menses subdita in pesso tra- σάμψυχον ἀμάρακον

C hunt. Contra scorpionis ictum ex aceto & sale illinuntur. Luxatis tumoribusq; cærato excepta imponuntur. Aduersus oculorum inflammationes, tumoresq; cum polline polentæ illini prodest. Acopis malagmatisq; calfaciendi gratia commiscetur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 21. capit. 11. 21. Sampsuchus in Syria & Aegypto dicitur, Amarantus uero & Amaracus a Siculis. Item a Theophrasto. Semen ei copiosum, odor molliter iucundus. Radix arida, tellure summa hærens, multifida. Floret æstate, non omnis, sed quam Phrygium cognominant. Semine & auulsione prouenit. Transferri & plantæ solent.

EX M. VERG. COMM.

Diximus primo uolumine, cum de Sampsuchino & Amaracino unguentis ageretur, de Sampsucho & Amaraco ex Plinij historia, quæ satis ad eam rem tunc fore credidimus: distulimusq; in hunc locum, quæ alia tunc ex aliquot græcis scriptoribus omittenda alioquin non erant, nisi ea nunc repetenda fuissent. In quibus præfari illud inutile non fuerit: Magni in plantarũ historia referre, quos scriptores, & quibus temporibus scribentes aliquis sequatur: & quæ diuersis locis ijsdem, aut alijs nominibus appellentur, obseruasse. Nisi enim id fiat, geminari aliquando & augeri in numerũ continget, quæ unum sunt: & quod idem natura, aut paulo diuersum ubiq; fecit, aliud uideri: eaq; ratione confundi intellectũ, & misceri rerum historiã. Quod in Sampsucho hac fit: in qua si Galenum, hunc ipsum scriptorẽ in unguẽtis, & Paulum Aeginetam aliquis sequatur, aliud ab Amaraco uidebitur. Siquidem omnes seorsum de utraq; egerunt, aliasq; in medicina uires alterutri assignarunt: Amaracum calefacere in tertio, in secundo uero ordine siccare dicentes. Sampsuchum extenuãdi, discutiendiq; uires habere: & in tertio ordine calefacere & siccare, & in unguentis a Dioscoride diuersa, multa in utroq; numerari, quæ tractata suis locis iampridem a nobis fuerunt. Si Theophrastum, Plinium, poëtasq; latinos, Lucretiũ, Maronemq;, & Columellã, eandem Sampsucho Amaracũ omnes intelligent.

D Nihilq; certius Plinij decretis in hac re est. Primũ lib. 21. capite. 11. quo loco auctore Diocle ait, quod Aegyptus & Syria Sampsuchum uocat, Siculos Amaracum appellare. Mox eodem uolumine iterũ, sed capite. 22. Sampsuchum, siue Amaracum in Cypro laudatissimũ & odoratissimum. Nec multo post. Fit ex eo oleũ, quod Sampsuchinũ, aut Amaracinum uocatur. Maro, quod pueri omnes nouerũt, super alta Cythera per Venerem auiam Ascanium transtulit, ubi mollis Amaracus illum. &c. Lucretius itidem. Aut Amaracini blandum Stacteq; liquorem. Columella etiam in carmine suo Romanorum hortos excolens ait. Grataq; iam ueniant hilari Sampsucha Canopo, peregrina uoce Romanã Amaracum appellans. Et ne longiores simus, hic ipse etiã hoc capite, in Sicilia Amaracũ uocari Sampsuchum dicit: nec esse inter Sampsuchum & Amaracũ, nisi appellationis discrimen. Graues contra, græcorũ medici illi, quos paulo ante nominauimus auctores, ad hanc rem sunt: nec nostrũ est, ut in Buccolicis legitur, tantas componere lites. Non tacebimus tamen, uideri nobis aliam historiæ, quã medicinæ rationẽ in multis esse: fieriq; posse, ut, quod idem & congener sit, non tam quia diuersis locis aliter atq; aliter nominetur, quã quod diuersis locis natũ, diuersas uires habet, diuersum in medicina & historia censeat: duplexq; Sampsuchũ, scilicet & Amaracũ fecerint græcorũ medici, quod unũ idemq; genere est: quoniã non idem uiribus & natura diuersis locis proueniens esset, diuersisq; gentiũ appellationibus, ad constituendas diuersas eorũ uires, usi fuerint: non duas in natura plantas, sed in una diuersas nominibus illis uires intelligẽtes: duplexq; Sampsuchinũ & Amaracinum unguentũ hac ratione a Dioscoride in primo traditum fuisse: nunc autẽ in plantæ seorsum, ab unguẽtis historia & medicina, solum Sampsuchũ tradidisse, & de Amaraco id solum testatum fuisse, a Cyzicenis & Siculis Amaracum Sampsuchũ dici: quod & in Amaracino unguento etiã dixerat, in Cyzico probatissimũ fieri: quoniã in ea gente, quod alibi Sampsuchũ uocabatur, Amaracus nominatur. Quod & Plinius fecit lib. 13. capite. 1. seorsum de Amaracino et Sampsuchino & ipse agens. Esseq; idem Dioscorid. Sampsuchum & Amaracũ illud, in hoc capite præsertim indicat, quod hic ait, probatissimũ in Cyzico & Cypro. De Sampsucho agebat, & nihil ominus in Cyzico, in qua Amaracinũ probatissimũ unguentũ fiebat, nasci testatur. Manifesto argumẽto, eandẽ Sampsucho Amaracũ, & Amaraco Sampsuchũ esse: quodq; Plinius tot locis ait, nihil aliud indicat, quã in Aegypto & Syria Sampsuchũ, in Asia deinde, tota Græcia, Sicilia, & ut in uicino fit in Italia Amaracum uocari. Nec si quis ueterũ græcorum, latinorũq; historiã

& medicinam diligenter eruscabit, aliter iudicio nostro, de his colligere, ratiocinariq; poterit, praesertim nullam ex professo Amaracum docente Dioscoride, quod relinquendum in quotidiani usus planta, tamq; ob odoris suauitatem amabili, diligentissimo homini non fuerat. Cui a principio adiectae in Sampsucho tam multae appellationes, nullam habent nobis rationem, aut causam: nec nos ab eo commentarijs suis additas credimus, sed per tempora illi accreuisse: quodq; hic proposuerit, Sampsuchum tantum fuisse, tum in bonitatis censu Cyzicenũ & Cyprium caeteris omnibus anteposuisse, mox ab eo Aegyptium laudasse, & a Cyzicenis & Siculis Amaracum uocari. Haec enim in uetustissimo quem habemus latino Dioscoride tm̃ leguntur. Quo fit, ut miremur in hoc etiam Barbarum, qui a Cyzicenis & Siculis non Amaracum, sed Amaranthum uocari Sampsuchum dixerit: praesertim docente id tam multis locis Plinio. A

¶ De Sertula campana. CAP. XLVI.

SERTVLA CAMPANA laudatissima in Attica, & Cyzico, & Carthagine nata. Cuius color uicinus est Croco, boni odoris. Nascitur & in Campania circa Nolam, colore in luteum languescente, odore infirmo. Vim habet adstrictoriam. Inflammationem omnem emollit, praesertim quę in oculis, uulua, sede, aut testibus erũpat, si ex passo cocta illinatur. Interdum autem addito oui luteo assato, aut foenigręci farina, lini semine, aut polline, aut capitulis Papaueris, intybo ue. Recentes meliceridas per se cum aqua, & ulcera manãtia in capite, illita cum creta chia, uino, aut galla sanat. Stomachi dolores, & cruda & cocta cum aliquo ex antedictis leuat. Doloribus auriũ mitigãdis cruda ex passo instillatur. In aceto, aut rosaceo madefacta, capitis dolorẽ lenit. B

μελίλωτον

BARBARI COROLL.

MElilotos, alij Sertulam campanam, Cato Sertam campanicam, quia folium eius coronamentis sit dicatum, in Campania Italiae cõmendatissima, ut nostri uolunt, odoratiorq; & candida: deinde Attica in Sunio, mox Chalcidica, ubicurq; uero asperis & syluestribus nata, recens, nec candicans, & Croco q̃ simillima. Melilotos arida, diutius odorẽ continet: qui et Croco uicinus est, quemadmodum & flos. Ipsa cana, placet maxime, folijs breuissimis atq; pinguissimis. Inter aromata, quibus defrutum condiri soleat. L. Columella Cripam pampinacam nominat. Deprauatum esse locum arbitror, & Sertam campanicam, non cripam pampanicam legendum. Nec ignoro & Crepin, & Crepulam haberi herbas, sed quibus ad unguentum & aromata nihil sit opus.

Pli. li. 21. ca. 11. & 21.

EX M. VERG. COMM.

CAmpanã Sertulã Plinius & Celsus Romani sermonis candidi autores, Melilotum appellant. Cato nulla diminutione usus, Sertam Campanicã dixit, ab usu & natali solo tota appellatione hac illi facta. Nosq; his autoribus graeco nomini, latinã uocẽ in titulo capitis addidimus. Nec ratiocinantes facile, quo referenda uox illa κροκίζων esset, quae Croci aliquid habentem significat, ad colorem contraximus, qui tñ nullibi q̃ in flore uideri potest. Virescũt em̃ folia. Fecimusq; id autore Plinio, qui de ea lib. 21. ca. 9. agẽs ait. Odor eius Croco uicinus est, & flos. Neq; em̃ ad odorẽ referri & cõtrahi uox illa in hoc scriptore poterat. Sequebatur em̃ statim εὐώδης quod odoratum significat. Nisi forte κροκίζων καὶ εὐώδης eodem pertinẽt: dixeritq; hic bis quod ad odorem pertinebat: quod tamen parũ uerisimile est. Quod erat etiam ἐν καρχηδόνι, quae uox Carthaginem significat, ad Calcedonem detorsimus: qm̃ in graecis aliquot & latinis omnibus sic legitur. Nisi forte neutrum eorum legendum eo loco sit, sed in Chalcide. Siquidem Plinius ibidem ait. Est enim in Campania Italiae laudatissima: graecis in Sunio: mox Chalcidica, & Cretica. Et haec pro Sertula Campana notissima nunc etiam omnibus planta, satis hactenus dicta sint.

¶ De Maro. CAP. XLVII.

MARVM aliqui Origanida, aut Hysobrion uocant. Herba cognita uulgo, surculosa, flore Origani, folijs multo candi-

μάρον ὑσσώβριον

C dioribus, flore odoratiore. Vim habet Sisymbrio consimilem. Substringit enim, & modice calfacit. Qua de causa illitu, serpentia ulcera sistit. Et in calidas illitiones additur. Iuxta Magnesiam & Traleis copiosissima gignitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.12.ca.24 DE Maro Plinius inter odoramenta sic loquitur. In Aegypto inquit nascitur Marum, peius q̃ Lydium, maioribus folijs, ac uarijs: illa breuia, minuta, odorata. Lydium Marum Plinio fortasse fuerit, quod Dioscoridi Magnesium: cum sit Magnesia Lydiæ ciuitas penes Sipylum, cui uicina Caria est, in qua Tralles, ubi Marum quoq; nascitur. Est & Magnesia penes Mæandrum, et Tralles in Caria: nõ tamen ut Lydium propterea decernam idem esse quod Carium, gentis suæ, ut Plinius ait, appellatum nomine, culinisq; principale, ut in Cario demonstrabitur. Habent & Arabes suum Marum, siue Maru, sed penitus diuersum, & magnis ambagibus impeditum: inter quas illam sit satis indicasse, q̃ species eius sunt Mellissophyllon, Matrubiũ, & Buglossa: quo nihil dici poterat ineptius.

EX M. VERG. COMM.

SEmel tantum Mari (modo illud huic idem fit) Plinius meminit. 12. uolumine cap. 24. tantaq; breuitate, ut quale id sibi fuerit, non facile intelligatur. Nihil enim ultra tradidit, q̃ nasci in Aegypto Maron peius q̃ Lydium, maioribus folijs, ac uarijs: illa breuia, minuta, ac odorata. Nihil enim de Maro in censu medicæ materiæ Paulus Aegineta docuit. Et qui nobis sunt græcus & latinus uetustissimi Diosc. codices, nullum hoc loco, neq; alibi Maron ostendunt. Ex eo nihil in peregrina planta, & ad Meandrum in Lydia nascente, præter pauciora illa ex Plinio accæpta, dici a nobis potuerunt. Non tacebimus tamen, uideri nobis in eius historia non satis inter se conuenire, scriptorem hunc nostrum, & Plinium. Hic herbam omnibus notam, surcu
D losam, flore Origani: ideoq; Origanida, quasi minorem Origanum dictam, cãdidioribus Origano folijs, & multo odoratiore flore describit: inter nostrates præterea, & si ad Magnesiam & Trallis nasci dicat, nostriq; orbis odoratas alias numerat herbas Melilotum, Acinon, & Baccharem. Ex quo credendum, similem, & natura congenerem illis esse. Plinius cõtra, suum Maron inter peregrinos odoratos frutices numerat Ligustrum, & Aspalathum: & ab historia Aspalathi statim in Aegypto nasci Maron dicit: non absurda penitus suspitione, si qs dubitet, nõ esse Plinij & Diosco. idem Maron. Nobis ob eas quas diximus causas, inclinat animus, diuersa esse. Acceditq; opinioni nostræ, q̃ Plinius in Aegypto nasci Maron tradit: licetq; peius Lydio, in quo poterit Magnesium hoc, & Trallianum forte intelligi: qm̃ ad Meandrũ in Lydia utraq; ciuitas illa fuit: hic tñ Aegypti non meminit, qudd relinquendum in censu bonitatis non erat, sed simpliciter ad Magnesiam & Trallis nasci dixit. Plinius præterea folia Lydij Mari, hic flores odoratos esse dixit. Sed quod ratiocinari in tota hac re & animaduertere aliquem oporteat, historia utriusq; scriptoris est: quorum alter inter herbas Maron numerat, & Origano comparat: alter fruticibus coniungit, nec aliter q̃ de frutice omnia tradit.

¶ De Ocimastro. CAP. XLVIII.

ἄκινος ἄκονος ACINOS, aut Aconos a Græcis dicitur, ab alijs syluestre Basilicum. Latinis Ocimastrum, tenui siccoq; ramulo herba, Ocymo similis, odorata, sed hirsutior. Qua coronæ factitantur. A nonnullis olitoribus colitur. Menses & aluum pota sistit. Illita panos, ignemq; sacrum sanat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.15. DIffert Acinos ab Acono: q̃ Acinos Ocimastrũ est, siue Ocimi syluestris genus: Aconos spinosa, breuis & lata herba, Eryngio a quibusdam contributa, spinis latioribus. Acinos familiaris Aegypto herba, coronarum & ciborum gratia obseritur: sponte uero nascitur æquinoctio. Hanc et Acinoen, & Acinean Plinius appellat, & Epipetron, nunq; florentem. Aequinoctio inquit nascuntur Aphace, Achine, quam Epipetron uocant. Vt nesciam tamen, legendũ ita sit, an illo modo potius, Aequinoctio nascuntur Aphace, Acinos, & quam Apipetron uocant, quæ nunq; floret. Vt duo gñа faciamus, Acinon, et Epipetron. Alioquin Theophrastus, unde Plin. ea mutatus est, Epimetrõ qdẽ (ita em̃ ipse nominat) nunq; florere scribit. De Acino

mentionem nullam habet. Hippocrates Epipetron ad tumores & inflamationes cõmendat, illi tu folijs eius decoctis & impoſitis. Hanc ipſam proprietatem. Acino Dioſcorides adſcripſit: ut coniectari liceat, Plinij uerba quæ prætexui, legenda eſſe in hunc modum, Aequinoctio naſcuntur Aphace & Acinos, quam Epipetron uocant. Mirum grauiſſimos autores Plinium, & Dioſcoridem in huius herbæ medicinis cõtraria præcipere, alterum cieri ea poſſe menſes & urinas, altero contineri. Nec illud mihi abierit indictum, primo & uigeſimo libro, priore mentione (bis enim loquitur ibi Plinius de Acino) in uetuſtis aliquot codicibus, non Acinon, ſiue Acinoen, ſed Chenopus legi, quo nomine anſerino pedi ſimilis herba ſignificatur. Sed corruptum locum ſuſpicor, etiam ſi Chenopus quoq; celebratur herba. A

EX M. VERG. COMM.

QVuod hactenus legerim, nulla Theophraſto in plantis ſuis Acinos eſt. Plinius pluribus locis Acini meminit: ſed ut modo Acinon, modo mutatis aliq̃bus literis Acinoen, librarij magis ſcripſerint q̃ ipſe: nihilq; certius his quæ ab hoc ſcriptore accepta lib. 21. cap. 27. his uerbis tradidit. Acinon & coronarum cauſa, & ciborum Aegyptij ſerunt. Eademq; erat quæ Ocimum, niſi hirſutior ramis & folijs eſſet, & admodum odorata. Quod ſolũ non eſt illi cum hoc ſcriptore idem, menſes & urinæ ſunt: quos hic ſiſtere, Plinius ciere Acinum teſtatur. Dioſcoridi tamen ſubſcribit Paulus Aegineta in .6. mediocres adſtringendi uires habere Acinon, dicens, ideoq; potã menſes & aluum ſiſtere. Nunq; florere Acinon, idem Plinius eodem uolumine, ſed cap. 15. ait. Qua floris priuatione & nota, non male forſitan ſuſpicetur aliq̃s, quã Theophraſtus .8. de plantarum hiſtoria uolumine Epimetron uocat, hiſq; uerbis tradit, ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον, quod eſt; Quædam etiam omnino non florent, ut Epimetron, Acino huic eandem eſſe, & quam Plinius eodem loco Epipetron dicit: ut in alterutro unius literæ tantum uitium ſit. Plinij uerba ſunt. Et æquinoctio naſcens Aphace, Acinos, quam Epipetron uocant, quæ nunq; floret. Seri in hortis Acinon a quibuſdam hic ait, Aegyptios intelligens: qui ad coronas & cibos ea paſſim uterẽtur. Ocimo notiſſimo cunctis oleri ſimilis Acinos eſt: ob ea mq; ſimilitudinem a poſterioribus addita huic ſcriptori uox illa eſt. A quibuſdam ſylueſtre Baſilicum dici Acinon: quoniam quod græcis & latinis Ocimum fuit, nobis ex multo tempore Baſilicũ in quotidiano ſermonis uſu eſt. Non multi tamen facienda uox ea eſt. B

¶ De Bacchare. CAP. XLIX.

BACCHARIS hærba fruticoſa, quæ in coronas addit̃. Cuius folia aſpera ſunt, media Violæ & Verbaſci magnitudine. Caulis anguloſus, cubiti altitudinem petens, adnatis appendicibus aliquantulum aſperis, flore purpureo ſubalbicante, odorato. Radicibus Veratro nigro ſimilibus, quibus odor ineſt Cinnamomo proximus. Aſperum, ſquallidumq; ſolum amat. Radix in aqua decocta ruptis, uulſis, præcipitatis, ſpirandi difficultati ſalutaris. Item diuturnæ tuſſi, & urinæ difficili. Menſes pellit. Contra ſerpentium morſus utiliſſime datur in uino. Recens radix appoſita, partum extrahit. Puerperis eius decoctum in deſeſſionibus prodeſt. In diapaſmata utiliter inſeritur, iucũdi odoris gratia. Folia, utpote quæ adſtringant, capitis doloribus illitu proſunt. Oculorum inflammationibus, mammis tumentibus a partu, ægilopijs incipiẽtibus, ignibuſq; ſacris auxiliant̃. Odor ſomnũ gignit. βακχάρις

BARBARI COROLL.

BAccharis, quæ & Baccar dicitur, qua faſcinum depellitur, radicis dumtaxat floriſq; odorati eſt: a quibuſdam uocata Nardum Ruſticum falſo, cum Nardus Ruſtica ſit Aſarũ. Oleum, & unguenta ex ea radice fieri ſolita, Hippocrates, & Cephiſiodorus, & Ariſtophanes poetæ teſtes ſunt. Vnde quidam errore ducti, Barbaricam eam uocabant. Addit Cephiſiodorus, & pedes eo lini conſueuiſſe, ut Aegyptio manus, Siſymbino brachium, malas & papillas Palmeo, Amaracino comam & cilia, Serpillino ceruicem & genua: quod & in comœdia cecinit Antiphanes. Baccharis inquit Galenus, Hippocrati unguentũ quoddam Lydium ſignificat. Simili

C minum Bacchari Combretum, sed procerius, & foliorũ exilitate usq; in fila extenuatum. Baccharem Plinius Asarũ, Dioscorides a nostris appellari uolũt Perpensam, Aretij, & in Illyrico nascẽtem, cõmendatissimam ad calculos: si modo eadem est cum Perpressa: utroq; eñ mõ legitur, & alterutram lectionẽ deprauatã esse duco. Sunt exemplaria, in quibus nec Perpensa, nec Perpressa, sed spersa, siue sparsa scriptum sit. Nõ defuere, qui Baccharem genus esse floris existimarẽt: quem mõ Caryophyllon uocamus, sed syluestris: nunc altiles ij spectantur, ab odore ita cognominati, tãta uarietate, amplitudine, pulchritudine, ut Rosę pares, non inferiores uideri possint, cũ eacq; de principatu certent: quando nec colore superantur purpureo, uermiculato, candido: nec odore, nisi q a longinquo plus olet recens Rosa. Iam nihil Rosa fugacius. lõgissima namq; decerptis mora dies. Caryophyllo in triduũ, & amplius uita, uigorq; durat. Aliqbus tanta magnitudo, Patauinarum pręcipue matronarum cura, ut orbem utraq; manu complecti fere nequeas. Folia quaterna, quinaq; nonnullis Rosę mõ numerosa, mirabili quorundã alabastro culturę ratione: q dehiscens, ipso staminum loco alabastrum ostendit alium, pandentem se paulo post in florem, caliculo priore consenescente. Scio putare aliquos Caryophyllon ueteribus fuisse Caltham. Sed cum Virgilius nobis eam luteolo cecinerit colore tinctam, nec Plinius a Virgilio dissentiat, nondum uideo qui possit ita statui. A Caltha porro Calthulæ uestis genus dicitur, ut a Croci similitudine Crocotula. Quæ sit autem Barbarica, cuius mentionem supra modo fecimus, non constat. Nam Sylua barbarica, idest, Conseminea omnino aliud est: quippe quæ ager sit glandibus, & quæ sunt ijs similia, manu consitus. Nam & uineæ Conseminales dicuntur, in quibus diuersa uitium genera conseuerint, autor Columella. Nam sylua Ciminia, cuius omnes fere mẽtionẽ habẽt, Strabo, Plinius, poeta Virgilius, & Sillius, in Ethruria monstratur inter coloniam Tusellanam, & Viterbium, & ubi nunc uici lacus dicitur. In ea sylua lo-
D ca sunt, in quibus depacta in terram non extrahũtur. Fuisse quidem inter Romanum Sabinũq; agrum quæ Sylua diceretur, scio autore Stephano. De Sylua quoq; populi Romani propria, seu hæc, seu alia Cicero in actionibus suis contra Rullum Tr. Pl. meminit.

EX M. VERG. COMM.

DIximus primo uolumine cum de Asaro ageremus, multa quę ad Baccharem pertinerẽt. Illudq; præcipue tunc legentes monuimus, non illic, sed hoc loco priuatim de ea nobis agendum fore: quod reddere modo nos decet: & si non adeo multum sit quod in notissima omnibus planta repeti ex antiquis possit, aut debeat. Satis eam descripsit Plinius libro .21. capite .6. satis & rura omnia uolentibus eam ostendunt. Nosq; utriusq; Plinij scilicet, & ruris auxilio, q̃d erat in scriptore hoc, amare Baccharem aspera loca, & ἔνικμα, idest, uliginosa & humentia, in cõtrarium habitum detorsimus: diximusq;, rati antiquam fuisse lectionem, ἄνικμα, nec humida: propter ea, q Plinius ait, Gracili, nec humido solo prouenit: & in quibus ea nascitur locis, aqs & humore omni plerumq; carent.

¶ De Ruta. CAP. L.

πήγανον

RVta duplex, Montana, quam aliqui Rhyten montanã uocãt: & hortensis, quã Aegyptij Epnubũ, Syri Armala, alij Besasa. Aphri Churma. Mõtana syluestrisq; acrior est, & in cibis damnata. Satiua uero quæ sub arbore Ficus enascitur, magis in cibos admittit. Vtraq; urit, calfacit, exulcerat. Vrinã ciet. Mẽstrua pellit. Aluũ sistit potu, ciboue. Lętaliũ medicamentorũ antidotũ est, si semen ex uino acetabuli mensura ebibatur. Folia per se pręsumpta, aut cũ nuce iuglãde, aridisq; ficis, inefficaces uenenorũ uires reddũt. Cõtra serpẽtes simili mõ sumere cõuenit. Geniturã cibo, potuue extinguit. Cũ Anetho sicco decocta, tormina sedat. Facit ad pectoris laterũq; dolores, difficultatẽ spirãdi, tusses, pulmonis inflãmationẽ, coxendicũ articulorũq; cruciatus, & rigores febriũ circũitu repetentes, pota ut antedictũ est. Item ad inflationes coli, uuluæ, rectiq; intestini, decocta & imposita. Fœminas uuluæ strangulatu liberat, si a genitali sedetenus cum melle subijciatur.

Feruefacta ex oleo & pota, uetris tineas excutit. Articularijs doloribus ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur. Eisdem in potu auxiliatur, decocta in uino ad dimidias parteis, & oblita. Cruda, conditaq; cibo, uisus aciem excitat. Dolores oculorum cum polenta lenit. Doloribus capitis cum rosaceo, & aceto illita auxiliatur. Profluentem naribus sanguinem sistit, trita et indita. Testium inflammationibus cum laureis folijs imposita, & eruptionibus papularum cum myrto & cærato prodest. Cum pipere autem & nitro affricta, albæ uitiligini medetur. Cũ eisdem illita formicationes tollit, & uerrucas quæ thymi florem repræsentant. Contra impetigines cum alumine & melle utilissime imponitur. Succus in mali punici calyce calfactus, aurium dolori efficaciter infunditur. Hebetudinem oculi qui sensere, Ruta cum Fœniculi succo ac melle peruncti iuuautur. Ignem sacrũ, ulcera quæ serpunt, aut in capite manant, cum aceto rosaceo & cerusa persanat. Mansa Alliorũ, Ceparumq; acrimoniã domat. Montana si copiosius estur, interficit. Dum florem promit, & ad murias colligitur, cutem inflat, et rubore quodam inficit, cum pruritu ac uehementi inflãmatione. Oportet itaq; eam unctis antea manibus & facie colligere. Tradunt succum gallinaceis pullis insparsum feles arcere. Adijciũt eam quæ in Macedonia circa Olcimũ amnem prodeat, comedẽtes interimere. Montosus aũt is locus, uiperis scatet. Semen eius potũ cõtra intestina uitia efficax est. In antidota cõmode additur. Contra incontinentiam urinæ, tostũ semen septenis diebus potui datur. Radix huius montanum Moly uocatur. Syluestris Ruta satiuæ similis est. Prodest comitialibus, & coxendicum doloribus. Menstrua mouet. Partus enecat. Acrior est uiribus q̃ hortensis & ualidior. Syluestris, utpote noxia, cibis abdicatur.

BARBARI COROLL.

RVtam, ut alia quoq; olera, quæ diu uiuunt, unitas caudicis, & ꝑgrandes rami, quos Acremonas, & Cremonas quandoq; Græci uocant, arborem uideri faciunt. Latiora satiuæ folia, Rami fruticosiores. Cicuta Rutæ aduersa, probabili argumento: quoniam colligentes Rutam, manus Cicutæ succo muniũt sculptores, pictoresq;. Ruta in cibo utuntur, ꝓpter uisum. Mustella cum serpente dimicatura, in murium uenatu, Rutam prius edit. Pythagoras marem minoribus & latioribus folijs, & coloris herbacei, discreuit a fœmina & odore. Humorẽ, fimũ, hyemẽ Ruta odit: apricis gaudet & siccaneis, terra q̃ maxime lateritia, & cinere: qui & miscetur sementi, ut careat erucis. Mustũ Rutarum populo Romano dari solitum, non ignotum est. Pli.li.20.ca.13.

¶ De Syluestri Ruta. CAP. LI.

RVtam syluestrem aliqui appellant Hypericõ, alij Androsęmõ, alij Coron, alij Chamæpityn, Romani Hederalem, aut Centonalẽ, Aphri Churma semmaced. Odor seminis resinosus est. Ideo Chamæpitys aliquibus nominatur. Frutex est surculosus, rubescens. Folia Rutæ figura, flores lutei, qui digitis triti sanguineo succo manant. Vnde Androsæmon uocitarũt. Ramuli subhirsuti. Siliquæ teretes hordei effigie, in quibus semen nigrũ resinã olens. Gignitur in cultis & aspe- πήγανον ἄγριον

C ris. Vrinam ciet. Menses appositu trahit. Pota cum uino, quartana liberat. Folia cum semine ambustis illitu medentur. Et diebus quadraginta epota ischiadicos sanant. Vocant etiamnum hoc modo syluestrem Rutam, quod in Cappadocia & Galatia Asiæ finitima Moly dicitur. Frutex est, qui ab una radice multos emittit cauliculos. Folijs multo quam alterius Rutæ longioribus, tenerioribusque, odore graui, flore candido, capitulis in cacumine paulo maioribus quam satiuæ Rutæ, quæ tribus maxime partibus constant. In quibus triangulum semen, subruffum, gustu amarum recluditur. Cuius est usus. Semen autumno maturescit. Quod cum melle, uino, croco & fœniculi succo, ac gallinaceo felle, teritur contra retusam oculorum aciem. Sunt qui eam Armalam uocēt, Syri Besassan. Qui Cappadociam incolunt, Moly, quoniam quandã cum Moly seruet similitudinem. Radice nigra, flore candido. In collibus & læto solo prouenit.

BARBARI COROLL.

RVtæ syluestris proprium genus est. Montana hæc, & uulgaris. Sed & Hipericon nõnulli ad Rutam syluestrem referunt: de quo inferius.

Ruta Galatica hæc est, quam Plinius intelligit præcipuam in antidotis.

¶ De Moly. CAP. LII.

μῶλυ

D MOly aliqui syluestre Leucoion appellant. Folia habet gramis, latiora, humi sparsa, florem albæ uiolæ similem, sed minorem, lactei coloris. Caulem candidum, quaternum cubitorum. In cuius cacumine inest aliquid quod Allij speciem referat. Radix parua, bulbosa, quæ mirum in modũ ualet ad aperiendas uuluas, si trita cum irino unguento in pesso subijciatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 4. MOly Homericum, Phineo & Cyllene Arcadiæ uernaculum, radice nigra, Cepæ magnitudine, rotunda, folio Scyllæ. Negat Theophrastus uerum esse quod Homerus cecinit, difficulter effodi: affirmat Plinius. Hanc uates ille a Dijs uocari putat Moly, Mercurium inuentorem fuisse, Vlixique contra Circes ueneficia monstratam. Ouidius. 14. Metamorph.

Pacifer huic florem dederat Cyllenius album,
Moly uocant Superi, nigra radice retentum.

Aliqui florem eius nõ candidũ, ut Homerus, sed luteũ pinxere. Plinius in Campania effossam, ægre inter difficultates saxeas & allatam sibi meminit, radicis triginta pedes longæ, ac ne sic quidem solidæ, sed abruptę. Tale uerũ est Moly. Dicitur & Moly Ruta Galatię, de qua diximus: quod solum ætate nostra medici nouere, Harmelã uocantes: quemadmodũ & Dioscorides & Galenus a Syris dici eam testantur. Differt ab hac Molon, quam & Syron dici tradit Plinius, etiamsi Oestron, non Syron in exemplaribus quibusdã legit, scapo striato, folijs paruis, mollibus, radice quatuor digitorũ, in qua extrema Allij caput est: anhelantibus, & stomacho prodesse credita.

EX M. VERG. COMM.

QVOD in græcis & latinis poetis passim auditur, & celebratur Moly, Homericum, illud est, quod cõtra Circes ueneficia Vlyxẽ Mercurius armauit: & in quo describẽdo poeta ille pluries decima Odissee Rhapsodia cecinit uersus. ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον ἀργειφόντης, ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν. ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος. μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοὶ, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν. ἀνδράσι γε θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. Quodque Naso in Transformationibus suis dixit. Pacifer huic florem dederat Cyllenius album, Moly uocant Superi, nigra radice retentũ. Et quod in Priapeis carminibus audit. Hinc legit radix de qua flos lacteus exit, Quam cur Moly uocant, mentula Moly fuit. Omnia nullam habent, nisi ex Homerico illo

figmēto causam & rationē. Quam tamē graues græcorū & latinorū scriptores, honorem hunc principi omnium poëtarum, ut nos credimus, habentes, tanti fecerint, ut Theophrastus libro nono de plantarum historia Moly describens, Homero, præterquam in radice, subscripserit: testatus in Phæneo & Cyllene Arcadiæ nasci, quale Homerus cecinit, radice rotunda, cepo saque, folio Scyllæ: usumq; eius contra ueneficia & excantationes esse: non tamen difficulter, ut Homerus dixerat, ex terra effodi. Et post Theophrastum Plinius libro uigesimoquinto capite quarto, omnia a Theophrasto dicta Romanos docens, hæc amplius tradiderit, nigro colore radicem eius esse: nec candido flore, sed luteo ab aliquibus græcis describi: nasciq; in Italia, & ab herbarum peritis medicis sua ætate allatum sibi ex Campania, inter difficultates saxeas natum, radicis triginta pedum: quæ nec tota effossa esset, sed abrupta. Ex his tam multis, tantæq; auctoritatis ad hanc rem testibus, ratiocinari, colligereq; necesse est, proprium habere genus inter herbas Moly: nomineq; hoc non syluestrem Rutam, sed sui generis herbam communiter indicari: in Galatia tamen & Asia priuatim syluestrem Rutam eo appellari. Quod manifeste in sexto Paulus Aegineta indicat, de eo his uerbis agens. Moly, quod agrestem Rutam aliqui. &c. Et præter Paulum in græcis & latinis omnes fere alij in agresti Ruta hoc nomine utentes, non aliam ob causam, q̄ q in Cappadociæ & Asiæ Galatia syluestris Ruta, ut hic paulo ante testatus est, eo indicabatur. Neq; ætate hac nostra Moly aliud, q̄ syluestrem Rutam significat: eam scilicet quā Plinius in Galatia nascentem, in antidotis præcipue laudauit, Galatiam appellans. Dioscorides tamen aliud a Ruta Moly esse intelligens, cum de agresti Ruta testatus esset Moly a quibusdam uocari: de eo quod priuatim Moly ab Homero & Theophrasto dicit, egit, ex proprijs notis eum legentibus ostendens. Vidimus nos undiq; scriptoris huius historiæ, præterq; in flore, respondentem plantam: quem luteo, non candido, & ut hic ait lacteo colore ostendebat: ex quo non penitus uanum opinati sumus quod a Plinio dicitur, tradidisse quosdam luteo flore Moly esse. Verumtamen contra Homerum & Theophrastum temere quispiam aliquid dixerit: neq; ego id ausim: cum similitudo naturæ in huiuscemodi late pateat, & ea multiplici uarietate solita sit suos diuersis locis flores effingere. Non relinquendum illud etiam, q parum uerisimile est, proferre Moly hoc caulem altitudine cubitorum quatuor: suspicamurq; nos in cubitorum numero uitium esse: neq; enim herbæ, fruticisue, quale Moly nunc ostenditur, sed arboris legitima altitudo ea est.

¶ De Panace. CAP. LIII.

PAnax nonnullis Heracleum dicitur. Ex quo Opopanax colligi solet. Plurima ex parte in Beotia, & in Phocide Arcadiæ nascitur. Ibiq; compendij caussa studiose colitur. Folijs est asperis, in terra iacentibus, hærbacei coloris, ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinquepartito diuisis. Caule, ut Ferulæ altissimo, qui lanugine quadam incanescit. Folijs etiam minutioribus obsitus. Muscarijs ceu Anethi in cacumine. Flore luteo, & semine odorato, feruenteq;. Radices habet multas ab origine una candidas, graue olentes, crassi corticis & amari. Nascitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur succus inci sa radice, recenti caulium pullulatu. Ea candidum succum emittit, qui siccatus, in summa cute croceum colorem contrahit. Effluentem autem succum excipiunt, folijs excauato solo stratis, quæ siccata tolluntur. Simili modo caule messibus inciso, profluentem succum eximunt. Meliores ex radicibus albæ, rigidæ, & siccæ, ingustabiles, aromaticæ, feruentes gustu. Fructus ex media Ferula cibo idoneus est. Sed ex agnatis stolonibus, ab usu cibario abhorret. Maxime in hoc succi genere probatur, q̄ amarissimus, interne albus, aut subfuluus, foris ad croci colorem inclinans, læuis, pinguis, friabilis, statim in aqua eliquescens, gra-

C ui odore. Niger improbatur ac mollis. Adulteratur Ammoniaco, aut Cæra. Sed synceri experimentum est, si digitis in aqua friatus resoluatur, & lactescat. Excalfacit, mollit, extenuat. Febriũ rigoribus, uulsis, ruptis, laterum dolori, torminibus, stillicidio urinæ conuenit. Contra uesicæ scabiem ex aqua mulsa, aut uino bibitur. Menses trahit. Fœtum enecat. Inflationes quæ uuluam male habent, duriciasq; ex melle impositus discutit. Ischiadicis illinitur. Acopis, & capitis medicaminibus ammiscetur. Carbunculos rumpit. Podagricis cum uua passa illitus, subuenit. Dolore dentium liberat, cauis inditus. Oculorum aciem excitat. Ex eo & Pice optimum fit emplastrum contra bestiarum morsus, quæ in rabiem efferantur. Ramenta radicis uuluæ admota, partus extrahunt. Ad uetera ulcera efficax est. Nudata ossa, corpore operit, si trita cum melle illinatur. Semen cum Absinthio sumptum, menses pellit. Cum Aristolochia prodest aduersus animalia, quæ uenenum eiaculantur. Contra uuluæ strangulatus in uino bibitur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 25. capit. 4. & 11.

P Anaces generibus continetur pluribus. Syriũ nascitur unguẽtis: quod & in Psophide Arcadiæ, circaq; Erymanthi fontes gignitur. Ferula sui generis quinq; cubitorum, folijs quaternis, mox senis, humi stratis, ampla magnitudine, rotundis in cacumen, oleagineis. Radix autumno, caulis messibus inciditur. Precium succo, in libras bini asses, erant candido. Laudatur enim in primis candor eius coacti: sequens pallido statera. Niger colos, & mollicia improbat: id quod ex Macedonia affertur, Bucolicon uocant: quoniã armentarij succum excipiant erumpentẽ sponte. Hoc celerrime euanescit. D Secundũ genus Asclepion. Tertium Heraclion. Quartum Chironion. Quintũ Centaurion, & Pharnaceon. Theophrastus primũ genus Heraclion uocauit, folio magno & lato, undiq; sesquipedem. Radice digitum crassa, bifida, trifidaq;, subsalsa, odore turis. Idem auctor & Panaceam noiat, circa Clitorium nascentem in Arcadia. Nec constat, an hæc idem sit habenda, quod Panaces Arcadicũ, de quo per huius capitis initia disserui. Panaces ipso nomine morborum omnium remedia promittit: ob id & medicamento ad uina quæ corrumpi nolunt, Panaceæ nomen dedere scriptores Græci. Radice huius euulsa, religio erat, impleri scrobem eius uario frugum placentarumq; genere: in mercedem uidelicet & piamentum terræ. Panaces, & Panax, Galeno teste dici solita.

EX M. VERG. COMM.

L Ibẽter in Herculeo Panace hoc, & alijs quæ statim sequũtur, Asclepio scilicet, & Chironio, ut in bonorũ uirorũ arbitrijs quotidie fit, tertium aliquẽ dari mihi uelim, qui diuersa, contrariaq; de omni Panace sentientibus duobus maximis auctoribus, scriptore hoc, & Theophrasto, alteri accedens, non leuẽ dirimeret litem, & certiore aliqua nota, ex tam multis unũ saltem Panaces nobis ostenderet. Turpiter em̃, nec sine graui iactura ignoratur, quod solo audito nomine, malorũ omnium medicinã, & remedia homini pollicetur. Liceret ad hãc rem Plinio uti: sed alienæ potius historiæ interpres, q̃ suæ assertor ille est: miscensq; duorũ sæpenumero simul scriptorum dicta, difficiliora omnia, & minus certa legentibus facit: nunc peregrinã Italiæ plantam, & unguentis utilem in Syria nascentem, nunc in hortis nostris consitam, & in uitæ quotidiano usu receptã: nunc ex tam multis eius generibus unum tantũ docens, modo multa & plura q̃ hic & Theophrastus numerãs. Quo fit, ut in tanti nominis apud ueteres planta, nostra uero ætate non satis nota, difficiliora omnia futura sint.

De Panace Asclepij. CAP. LIIII.

πάναξ

P Anax Asclepij caulem a solo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, maioribus q̃ fœniculi folijs, hirsutioribus, odoratis, aureo flore, acri, odorato, ex muscarijs dependente. Radix parua est & tenuis.

Auxiliarem uim habent flores & semina, contra ulcera, phagedænas & tubercula, si trita cum melle imponãtur. Aduersus serpentes ex uino bibuntur, & cum oleo illinuntur. Aliqui Panaces syluestre Origanum uocant, alij Cunilam: de qua in Origani mentione diximus. A

P BARBARI COROLL.

Panaces Asclepion, dictum aiunt, quoniã is filiam Panaciã uocauerit. Huius radicẽ Theophrastus multi & falsi corticis haberi dixit: quod quidẽ priori gñi a Dioscoride tribuitur. Est & Heraclion appellatũ, Herculi ascriptũ inuentori, quod ab alijs Origanũ Heracleoticum sylue- stre accipitur. Quidã Heraclion intelligunt genus id, q̃d mentione proxima descripsimus.

Q BARBARI COROLL.

Væ hic Asclepiũ Panaces, folia Feniculo similia habere dixit Theophrastus li. 9. de plantarũ historia, Thapsiç nulla diuersitate cõparauit. Siq̃dem Thapsia Feniculi folio est: ut hic in eius historia non multo post dicet. Idẽ radicem Panacis huius crassam, & candidã esse dixit. Verba eius sunt. τὸ δ' ἀσκλήπιον τὴν ῥίζαν μῆκος μὲν ἐστὶν ὡς σπιθαμὴν, λευκὴν δὲ καὶ παχεῖαν σφόδρα. Eiusq; nos accedẽte testimonio ꝓbauimus, q̃d in uetustissimo & oĩm ꝓbatissimo mihi codice legebatur, ῥίζα δὲ μικρὰ λευκὴ, q̃d est, breuis & candida. Multus, & paulominus q̃ ubiq; in impresso codice hic error est: ut λεπτὸν, & λευκὸν, quorũ alterũ tenue, alterũ candidũ significat, inuicem cõmutent. Quãq; alij tenuẽ uerterũt, nos Theophrasti et melioris codicis fide adiuti, candidã diximus. Non posse aũt tenuẽ legi, idẽ Theophrastus indicat, dicens, σφόδρα παχεῖαν. i. ualde crassam esse. Superest, ut de longitudine eius etiã aliq̃d dicamus. Theophrastus σπιθαμιαίαν. i. dodrantalẽ dicit: hic μικράν. i. paruã, & si in melioribus græcis μακράν. i. longã legatur.

❡ De Panace Chironio. CAP. LV.

PANACES Chironium, in Pelio monte maxime prouenit. Folium eius Amaraco simile. Flos aureus. Radix parua, quæ non alte demittitur, gustu acris. Pota radix serpentium ueneno resistit. Illita coma eadem præstat. B

P BARBARI COROLL.

Anaces Chironion, & hoc ab inuẽtore. Foliũ Rumicis Theophrastus & Plinius ei reddũt; maius tamẽ & hirsutius, radice parua. Nascitur locis pinguibus: cuius flos efficacissimus, eoq; amplius q̃ supradicta prodest. Est & genus aliud Panacis ab eodem Chirone inuentũ, & Centaurion cognominatũ. Sed & Pharnaceon in controuesia inuentionis a Rege Pharnace deductum. Seritur hoc longioribus q̃ cætera folijs, & serratis. Radix odorata, in umbra siccatur, & gratiã uino adijcit. Huius duo genera fecere, alterũ leuioris folij, alterũ tenuioris. *

D EX M. VERG. COMM.

Iscrepant toto genere in historia foliorũ Chironij Panacis Theophrastus, & hic scriptor. Ille em̃ Lapatho, quæ latinis Rumex est, eã comparauit. ἔχει δὲ τὸ μὲν χειρώνειον φύλλον μὲν ὅμοιον λαπάθῳ, μεῖζον δὲ καὶ δασύτερον. Quibus uerbis, nisi uitiosa sint, certius aliquid audiri non potest. Hic, φύλλα δὲ ἔχει ἀμαράκῳ ὅμοια, quæ id indicant, quod nos paulo ante diximus, folio Amaraci est: quod in tam grauibus, antiquisq; scriptoribus merito aliquis demiret: multoq; magis, q̃ uterq; habet antiquos alios scriptores idem in cõmentarijs suis testatos. Hic scriptor Nicandrũ in Theriacis suis, qui de Chironio Panace hoc agens, ait. πρώτην μὲν χείρωνος ἐπαλθέα ῥίζαν ἑλὼν, κενθαύρου κρονίδαο φερώνυμον ἥν ποτε χείρων, πηλίῳ ἐν νιφόεντι κιχὼν ἐφράσατο δειρῇ, τῆς μὲν ἀμαρακόεσσα χυτὴ περιδέδρομε χαίτη ἄνθεα. &c. Quorũ is est sensus, qui non multo ante in Herculeo Panace dictus a nobis fuit, idq; amplius. Quod Amaraco similis fusa circũuoluitur coma. ἀμαρακόεσσαν enim ille Amaraco similem dixit. Ille Plinium, qui lib. 25. capite. 4. de Chironio Panace ait, folium eius Lapatho simile, maius tamen, & hirsutius. Quæ licet ijsdem uerbis ex Theophrasto reddita ab eo fuerint, nec maior ob id fides huic historiæ accedat, antiquam saltem Theophrasti eam fuisse lectionem testantur. Graues utrinq; scriptores stant, nec leui auctoritate utrinq; pugnatur: & in re non satis nostra ætate certa, difficillimum est censere aliquid: inuenisseq;, quomodo Rumicis & Amaraci folijs, quorũ grandius alterum, alterum breuius est, comparari eodem tẽpore folium aliquod possit. Nisi forte dixerit aliquis, in altero figurã, in altero quantitatem in comparatione æstimari. Verũ in tanto discrimine parum uerisimile id

C est. Solent eñ cognomines plantæ, quales hæ sunt, maiore sui parte inuicẽ sibi similes esse. Idq; in Origanis, Vessicarĳs, utroq; Elleboro, alĳsq; huiuscemodi manifeste deprehenditur. Neq; ego is sum, qui facile persuadear. Si Herculeum Panaces, q̃d hic ait folia habere πρὸς τὰ τῆς συκῆς, quod est, ad ficulnei folĳ figurã, multoq; magis magnitudinẽ: & Theophrastus φύλλον ἔχει μέγα καὶ πλατὺ καὶ τριασίθαμον πανταχῆ, quod est, habere Herculeum Panaces folium grande, latum, & in omnes partes trinis dodrãtibus, Chironium hoc ob similitudinem Panaces, itidem appellatum folio Amaraci esse. Inclinat ob eam caussam animus in Theophrastum, qui Rumicis folio Chironĳ huius Panacis folia comparauerit, quæ grandia Panacum omniũ folĳs magis congruent. Quodq; a Nicandro & scriptore hoc de Amaraco dicitur, odoris, coloris, aut figuræ tantũ rationem habere. Legentibus tamen & herbarum peritioribus liberum & arbitrarium hoc, quemadmodum & multa alia, relinquitur.

De Ligustico. CAP. LVI.

λιγυστικόν

LIgusticum, quod alĳ Panaciam, alĳ Panaces uocãt, plurimum in Liguria nascitur, in monte Apennino, Alpibus contermino. Vnde nomen traxit. Panaces incolæ non ab re appellant. Quoniam & radice & caule Heracleotico Panaci simile sit, & uiribus eisdem præditum. Gignitur in altissimis asperisq; montibus, ac umbrosis, maxime iuxta riuos. Cauliculum fert Anethi, geniculatum, tenuem, & in circumitu folia Sertulæ campanæ molliora, odorata, prope uerticem graciliora, & longe magis diuisa. In cacumine muscarium, in quo semen dependet nigrum, durum, & oblongum, fœniculo proximum, gustanti acre & Aroma olens. Radix candida, Heracleotici Panacis similis, odorata. Radicis D seminisq; uis excalfactoria, concoquens. Prodest ad intestinos dolores, tumores, concoctiones. Item ad inflationes, prǽsertim quibus stomachus turgeat. Et contra serpentiũ ictus. Vrinas, & menses potu trahit. Eosdem præstat effectus apposita radix. Semen cum radice oxyporis, & medicamentis decoquentibus ammiscetur. Stomacho perq; utile. Quare pro pipere utuntur eo indigenæ ad obsonia. Adulteratur semine quodã simili. Quod facile gustu discernitur. Amarum enim est. Alĳ semen Fœniculi, aut Seselis ammiscentes, Ligusticum dolo uitiant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 8.

LIgusticum syluestre est in Liguriæ suæ montibus: sed seritur ubiq;, quod & suauius est, q̃q; sine uiribus. Crateias apud Græcos, Cunilam Bubulam eo nomine intelligit falso. Cæteri fere Cunizaminem, Cunilaginemq;. Ligusticum Galenus unius inuersione literæ, Libysticon appellat.

EX M. VERG. COMM.

PRo Pipere Ligustici semine utebatur ubiq; antiqua & rustica plebs, serebatq; in hortis suis: licet non adeo efficax, ut in montanis Liguriæ per se nascens: nõ tam quia Piperis eam non dum copiã miserat India, quã nostra ætas, peragrato omni Indico mari, habet: quando, quia peregrinis mercibus libenter abstinentes, non minus sibi, q̃ alĳs in obsoniorum condituris liberalem fuisse naturã indicare uoluerunt. Ideoq; quibus regio hæc nostra abundat, libenter utebantur. Sentiebant etiam, quas habet nimias Piper in calefaciendo & siccando uires, parcentesq; illi, ex montibus, hortisq; suis ad cœnam saporem, uiresq; eius alias quærebant. Præstabant id multa quondam in herbarum & seminum genere, sed Ligusticum præsertim: quo Columella ultimo ultimi libri capite ad Oxypora uti docuit. Frequens peculiarisq; Apennini montis ad Alpes planta hæc est: a gente inuento nomine, quod etiam a græcis omnibus receptum fuerit, idq; ex Galeno scriptore hoc, cunctisq; alĳs patet, in Liguria nasci testantibus: & si ut paulo ante diximus, in hortis seri postea cœperit: ne ex India, longinquisq; locis repe-

tendum esset, quod sapore Piperis obsonia & pulmentaria eorũ temporum cõmendaret. Credimusq; nos, esse hoc quod Columella lib. 12. Panacis nomine autumno, & uere seri iubet, leni & subacta terra, raris interuallis, quo maius incrementũ capiat. Idem quo diximus paulo ante loco Oxyporis misceri Ligusticũ iubet: & qualia antiquis Oxypora essent, & quo modo confi cerent, longissime etiã docuit: sic dicta, q; aceto condita ad intinctus seruarentur. A

¶ De Pastinaca. CAP. LVII.

PAstinacam syluestrem, aliqui Cerasconiam uocant, Latini rusticam Pastinacam, aliqui Carotam, Aegyptij Babubyron, Aphri Sicham. Folia Gingidij habet, latiora, subamara, caulem rectum, scabrum. Vmbellam similem Anethi, in quã flores insunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ferme croceum. Radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Semen potum uel impositum menstrua mouet. Iis conuenit in potione, quos urinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut si aqua cutem subijt. Serpentium morsibus ictibusq; prodest. Præsumentes eam, nulla affici iniuria a serpentibus traduntur. Concæptus adiuuat. Radix urinam pellit. Venerem stimulat. Partus apposita eijcit. Folia trita, & cum melle imposita, phagedænas ulcerum purgant. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior. σταφυλῖνος ἄγριος

BARBARI COROLL.

PAstinaca syluestris, siue quod idem est Erratica & pratensis, ad differentiam satiuæ dicitur. Præfertur satiuæ syluestris in medicina, magisq; in petrosis nata. Pastinacæ omni radicibus calens natura, sapor uehemens, ob id Venerem ciere creditur, & propterea Philtron uocari. Cartilaginei omnis generis. Satiua in cibum utilis esse incipit annicula. Bima utilior, gratior autumno, patinisq; maxime, & sic quoq; uirus intractabile illi est, ut inquit Plinius. De Hibisco & Dauco, quæ simillima existimantur Pastinacæ, dicemus suis locis. Diximus & de Sisere, cui cum Pastinaca uicinitas eadem est. Pastinacam Diocles medicus non Staphylinum, ut cæteri, sed Astaphylinum uocauit, duodecim cubitorum in Mauritania magnitudo caulis, crassitudo palmorum quaternum. Pli. li. 19. ca. 5. B

EX M. VERG. COMM.

DVplex genus Pastinacę, satiuũ, scilicet & agreste. Rursusq; agrestis multiplex. Potius diuisio q̃ genus suspitionẽ quorundã merito auxit, sit ne agresti Pastinacæ idẽ Daucus, an alterius generis herba: præsertim duobus capitibus, diuersisq; locis de utroq; tradente scriptore hoc. Verum ex his, quæ in græcis & latinis obseruata diu a nobis fuerunt, sciendum illud est, Staphylinum a græcis simpliciter Pastinacam dici olus, & oleris notissimam, & quotidiani usus radicem: nullaq; adiecta nota alia, satiuam semper intelligi. Sic Columella in carmine suo cecinit. Lætetur, mollemq; sinum Staphylinus inumbret. Serenda enim in hortis tunc numerabat. Idem libro decimo capite quarto. Tunc agrestis Pastinaca, & eiusdem nominis Edomita, quam Græci Staphylinum uocant: Edomitam satiuam intelligens. Sic rei rusticæ & hortensium scriptores alij. Plinius, quoniã utriusq; quotidianus esset usus, satiuæ, agrestisue addito discrimine, alterutrã plærunq; indicat. Habet satiua hæc, ut fere in plantarum genere omnia, diuersam sibi syluestrem nascentem ubiq;: multi usus & ipsam, & in medicina præsertim. Nam satiua illa præcipuum habet in sanitate inter olera usum. Syluestris uenit & ipsa quidem in quotidianos cibos, sed ob multas, quas habet medicas uires, a medicis celebratur, & expetitur magis. Hanc Græci nunq̃, nisi addito syluestris discrimine, appellant, σταφυλῖνον ἄγριον uocantes, id est, Pastinacam syluestrem. Intelliguntq; eam, quæ locis incultis nascens, Satiuæ pariter frondeat & floreat, sed minore radice, & magis fibrata sit. Syluestrem hanc ijdem Græci, ut certiore uocis discrimine a satiua illa separaretur, Daucum dixerunt. Testis pluribus locis Galenus: qui de utroq; Staphylino agens, ait. ὁ μὲν ἥμερος ἀσθενέστερος ὁ δὲ ἄγριος ὂν καὶ δαῦκον καλοῦσι. Quod est, Satiua quidem Pastinaca ignauior: agrestis uero, quã Daucũ uo

C cant. &c. Agrestem Staphylinũ, Daucum tanti nominis auctor uocari tradidit. Testis Paulus Aegineta lib. 6. de simplicibus agens. δαῦκος ὁ καὶ σαφυλῖνος, quod est, Daucus, qui & Staphylinus. Sed manifestius primo uolumine capite de his quæ edendo radices habent: in quo cum plures alias numerasset radices, σαφυλίνου καὶ δαύκου ait: quod est: Staphylini autẽ & Dauci, satiuam, & syluestrem Pastinacã intelligens. Plinius præterea multis locis, & ipse congenerũ duarum radicũ discrimina aperte indicauit. Nec dubitandũ cuipiam est, quin Staphylinus græcis, & Pastinaca latinis simpliciter dicta, in hortis consitã non significet, longiorem, crassiorem, nec fibris capillamẽtisue tot quot syluestris in terra hærentem: Daucus uero illis, nobis agrestis Pastinaca, syluestrem illam significet in aruis, pratis, & incultis locis per se nascẽtem. Cuius radix per hyemem satis grata in cibis etiã fit. Estur enim cruda in acetarijs, sed cocta suauius respondet & sapit. Rura nostra satiuã illam Pastinacam, Syluestrem non multo diuersa uoce, mutatisq; tantũ aliquot literis appellant: ut ex hoc etiã congeneres herbas esse conijcere liceat. Superest modo, ut dicamus, si satiua tantũ, & agrestis Pastinaca sit: illaq; simpliciter Pastinaca, hæc Daucus quondã, aut syluestris Pastinaca dicta fuerit: cur duobus capitibus, diuersis locis, primũq; sub titulo agrestis Pastinacæ, mox sub Dauci uoce de eadẽ planta hic scripsor egerit. Quod ex Theophrasto, Plinioq; nouisse difficile non fuerit. Neq; enĩ hic, quia diuersi oĩno generis sunt, syluestris Staphylinus, & Daucus duobus locis, & duplici historia de eis egit: sed quia uariãte in diuersis gentibus earum herbarũ natales & uires natura, testari in medicina seorsum id oportebat. Plura enĩ Daucorum gñã numerauit antiquitas, non gñe, sed natali solo diuersa. Indicatq; id Plinius lib. 19. cap. 4. qui cum agrestem, satiuãq; Pastinacã numerasset, moxq; tertiam, quã ille Hibiscum noĩat, statim subiecit. Est & quartũ genus in eadem similitudine Pastinacæ, quã nostri Gallicã uocant, Græci uero Daucon. Ex quibus conijcere facile est, quondã in græcis non omnẽ syluestrem Pastinacã Daucon, ut postea factũ est, sed propriũ, priuatimq; aliquod eius genus uocatũ fuisse: quale Theophrastus lib. 9. de plantarũ historia his uerbis indicauit. δαῦκον δὲ περὶ τὴν σπαρτικὴν τῆς ἀχαΐας διαφέρει θερματικὸν φύσει, ῥίζαν δὲ ἔχει μέλαιναν. quod est, Egregiã bonitate autẽ Daucus in Achaiæ Spartensi agro, calefacit natura, & nigrã habet radicem. Qui color in satiua & agresti Pastinaca nescio an in Italia uisus aliquãdo fuerit. Ex eo nõ

D fuerit in hoc scriptore absurdũ, bis de eadem plãta diuersisq; nominibus actũ fuisse. Primũ, ut quas habet in medicina uires agrestis oĩs Pastinaca, ubiq; nascens indicaret: mox Dauci appellatione Cretica, ut ille in Dauco ait, & certis locis nascens doceretur: cuius propriæ uires propriã sibi etiam historiã exigerent. Potuit & illud in caussa esse, q̃ quo tẽpore hic medicinã suam cõmentabatur, Dauci appellatio non oĩbus syluestribus Pastinacis respondebat, sed Creticæ tantũ. Quos enĩ nos testes citauimus Galenũ, & Paulum Aginetã, cum ostenderemus paulo ante eundẽ illis esse Daucũ, & syluestrem Staphylinũ, huic scriptori posteriores fuerũt: & quod certæ rei ante eos æstimationẽ habuerat, mutata ut in cæteris humanis rebus fit uocũ fortuna, aliud significare potuit. Quotidie enĩ fieri uidemus, q̃d Flaccus ait, perire multas, renasci multas subinde uoces, si uelit usus, Quẽ penes arbitriũ ius est & norma loquendi. Nobis, ut tã multa colligamus, pro cõperto est, agrestem Staphylinũ, & Daucum grecis eandẽ radicem ex multo tẽpore esse, & a latinis Erraticam Pastinacã uocari: & in hoc scriptore non damnandã eiusdem plantę duplicem historiã. Factum enĩ id est, uel ob diuersas uires & notas, quas Cretensis & in Achaia nascens Daucus haberet, ob quas hic a cõmuni Staphylino hac uoce separauit: uel in quã partem nos propensiores trahimur, quoniã Dauci uox, antiquiore illa ætate, priuatim inter syluestres Staphylinos, aliquẽ indicans, a posterioribus ob similitudinẽ ad totum eorum genus translata fuerit: pertinetq; eo quod Plinius ait. Est & quartũ genus in eadẽ similitudine Pastinacæ nascens, quã nostri Gallicã uocant: Græci uero Daucon. Ex his enĩ ratiocinari licet, Daucum similẽ Pastinacæ erraticæ esse, non eundẽ: & a Romanis nomine gentis distingui, quemadmodũ in græcis a Staphylino agresti alio noĩe distinguebatur. Hunc, siue syluestrem Staphylinũ, siue Daucon appellet aliquis, hic κέρας, id est, cornu uocari ait. Quod & græcorũ Lexica testantur, in quibus legitur σαφυλῖνος ἄγριος ὃν ἔνιοι κέρας καλοῦσι. Credimusq; nos, quod paulo ante dictũ est, a cornu forma & longitudine sic dictum a Græcis fuisse. Potuit tamen & alia rõne sic uocari, a fibrata & capillata radice, quã habet. κέρας enĩ, ut testatur Plutarchus in libello, cui titulus est, Vtrobi, in terrestribus. s. an aquatilibus maior prudẽtia sit, antiquis gręcis τρίχα. i. capillũ significabat. Cuius significationis indiciũ est κείρειν uerbũ, quod tondere est: & κουρὰ nomẽ. i. tonsura: & qui apud Archilochũ κεροπλάστης legebatur ὁ περὶ κόμην καλλωπιστής. i. qui in ornãda coma occupatur. Quæ sñia melior & probanda magis uidetur, ob id quod statim sequitur. Sunt qui & comã Staphylinũ agrestem, ob eandem scilicet caussam uocent.

A

¶ De Seseli. CAP. LVIII.

Seseli Massiliense, quod nonnulli Sphagnon uocant, folia Foeniculi habet, crassiora, caulem uegetiorem. Vmbellã Anethi, in qua semen oblongum, angulosum, degustanti acre. Radix longa est, iucundi odoris. Semen & radix excalfaciendi uim habent. Potu stranguriæ & orthopnϾ medentur. Suffocationibus mulierum, comitialibusque prosunt. Menses & partus trahunt. Ad omnia interna mala pollent. Tussim ueterem sanant. Semen cum uino potum concoquit, & tormina discutit. Epialis febribus utile. Contra perfrictiones in itineribus, cũ pipere & uino bibitur. Capris, cæterisq; pecudibus datur in potu, quo facilius suos foetus enitantur. σέσελι

BARBARI COROLL.

Seseli Massiliense optimum. Lato enim grano & fuluo est: quo & Vultures uescant, & Ceruæ pariturae. Seseli & Sili dicitur, & Seli apud Hippocratem, unde orta confusio Siler pro Seseli uocantiũ Arborescit porro Siler, ut baculos rustici ex eo q̃q; faciant, in aquaticis nascens. Molle Siler a Poeta dictum neutro genere, quod perq; rarum fit in arboribus latina lingua. Refugiunt hoc serpentes. At Seseli frutex non est aquaticus: quod quidem aliqui distinguere putantes, non Siler, sed montanum Siler appellauerunt id, quod Massiliense est Seseli. Pli. li. 20. ca. 5.

EX M. VERG. COMM.

A Seminis figura latum Cyminum in græcis, Massiliense Seseli aliqui ut uidetur appellauerunt. Ea uox in antiquis eorum codicibus adhuc seruatur: nec nos eã neglexim us, dicente Plinio optimum Massiliense: lato enim grano, & fuluo est. B

¶ De Aethiopico Seseli. CAP. LIX.

Aethiopicum Seseli, quod Aegyptij Cyonum phricen uocant, folia habet Hederæ, minora, & ad Periclymeni modũ oblonga. Frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extensis, ramis sesquipedalibus, capitulo Anethi. Semine in Tritici morem denso, nigro, amaro, Massiliensi odoratiore & acriore, multum suaui. αἰθιοπικὸν σέσελι

BARBARI COROLL.

Seseli Aethyopico dignitas secunda. Hoc & nigrius est, & nascitur hodieq; apud nos: sed frustra, medicis officinisq; incognitum.

¶ De Peloponnensi Seseli. CAP. LX.

Peloponnense folia habet Cicutæ, latiora, & crassiora. Caulem supra Massiliensis magnitudinem, ferulaceum, & latum in cacumine capitulum, in quo semen latius, odoratum, & carnosum pendet. Eisdem uiribus præditum est. Nascitur in asperis, riguis & collibus. Inuenitur etiamnum in Ida monte.

¶ De Cretico Seseli. CAP. LXI.

Tordylium, quod aliqui Creticum Seseli uocant, iuxta Ciliciam in Ameno monte nascitur, hærbula surculosa, semine duplici, rotundo, scutulorum effigie, odorato, subacri. Contra urinæ difficultatem bibitur. Potu cit menses. Succo seminis caulisq; uirentis, ternis obolis ex passo decem diebus hausto, renes sanantur. Efficax est ra τορδύλιον

C dix ad ciendas pectoris excreationes in delinctu cum melle.

BARBARI COROLL.

TOrdylon, & Gordylon, & Tordilon & Tordyle dicitur, & Seseli cognomēto. Creticum inter omnia genera odoratissimum. Tordylen porro, alij semen Seselis dixerunt, alij herbā per se, quam & Syreon uocauerunt. de qua nihil aliud proditum inuenisse Plinius fatetur, q̃ q̃ in montibus nascitur. Paulus non Tordilon, sed Gordylon appellauit.

EX M. VERG. COMM.

NOn habet certum in antiqua medicina Tordylon hoc nomen, nec certam penitus historiam: aliter alijs id appellantibus, & de eo tradentibus. Plinius non satis cognouisse rem uidetur, diuersas ante se scriptorum sententias tantum referens. Paulus Aegineta in sexto, Gordylon, non Tordylō uocat: facile tamen & lubrico in una tantum litera ad uitium lapsu, quo loco eas dem huic scriptori uires illi adscribit. Alij fœminino genere Tordylem uocauerunt. Alij Seselis semen hoc nomine censeri uoluerunt. Alij sui generis herbam Græciæ & Italię peregrinā, ideoq; parum notam. Nec nos quod pro ea dicamus aliud habemus, q̃ Seselis genus esse credere nos: ex quo hic statim ab omni Seseli eā descripsit: propriumq; & priuatim ab illis aliud a gente in qua nasceretur nomen sibi inuenisse. Fecit rei incertitudo hęc etiam, ut in fine capitis ab aliquo qui deprehendisse Tordylon se crederet, accreuerint aliqua quæ in impresso & plærisq; alijs leguntur, ab alijs interpretibus continuata sermonis serie reddita. Nos ea reliquimus indigno huic scriptori uerborum ductu tractata, & in uetustissimis græcis latinisq; nusq̃ inuenta.

¶ De Sisone. CAP. LXII.

σίσων SIson exiguum semen est in Syria natum, Apio simile, nigrum, feruens, oblongum. Contra lienis uitia bibitur. Vrinæ difficultatem potu emendat. Remoratos menses citat. Quo in condimentis cum Cucurbita & aceto indigenæ utuntur. In cacumine granula multa gerit.

BARBARI COROLL.

D SIson, siue Sinon, & Senon Hippocrati, & quandoq; Silion uocatur, quaternis constare ramis scriptum reperio.

EX M. VERG. COMM.

COgnouit Hippocrates Sinnon, sic enim eum appellat. Cognouit & Paulus Aegineta, qui calidū, & subamarum esse testatus est: ideoq; concoctiones adiuuare, menses pellere, & interanea, quæ græci σπλάγχνα dicunt, laxare. Latini scriptores, quod hactenus legerim, aut meminerim, nihil de eo egerunt. Hic etiā exiguum semen in Syria nasci dicens, importune relicta herba historiam eius incępit. Fuisse rem & usum eius satis Hippocrates, Paulus, græciq; omnes & latini huius scriptoris codices testantur.

¶ De Aniso. CAP. LXIII.

ἄνισον ANisum semen paruum est in Syria natum. Apio simile est, magnum, feruens, oblongum. Contra lienem et urinam quæ ægre redditur, bibere prodest. Retardatos menses pellit. Id incolæ ad condimenta usurpare solent, & cum Cucurbita in aceto decoctā assumunt. Anisum in summa excalfacit, exiccat. Oris halitum iucundiorem facit. Doloris leuamentum præstat. Vrinam ciet. Aquam quæ subijt cutem dissipat. Potū sitim cohibet. Animaliū uenenis aduersaẗ. Valet ad inflationes, aluumq;. Alba fœminarū profluuia sistit. Lac ad mamas elicit. Venerē stimulat. Dolores capitis leuat, suffitū narib. Cū rosaceo tritū, instillatūq; fractis aurib. medeẗ. Melius semp recēs, plenū, non furfurosū, odore p̄stans. Inter prima laudatū est Creticū. Proximū Aegyptiū.

BARBARI COROLL

Pli.li.20. ca.17 ANisum culinis gignitur, crudum, decoctum, uirens, aridum, panis etiam crustis inferio-
lib.19. cap.8.? ribus subditum. Succis quoq; laudatur additum cum amaris nucibus comendādo uino. Ani

cetum & hoc uocatur Anethi modo, quoniã appetentiam præstet ciborum. Aegyptium Ligustici uicem præbet in condimentis. Efficacius semper recens & nigerrimum. Stomacho tamen inutile est, præterq́ inflato. A

¶ De Caro. CAP. LXIIII.

CArum semen est uulgaris notitiæ. Excalfacit. Vrinam concitat. Stomacho utile. Os commendat. Concoctionem adiuuat. Mistum antidotis & oxyporis Anisi uicem præbet. Radix cocta Pastinacæ modo manditur. κάρον

BARBARI COROLL.

CAros arbitror hoc esse, quod Plinius Carium, siue Careum gẽtis suę nomine appellatum dixit: ab aliquibus Careosemen, & Caroum: culinis principale, in quacunq́ terra serendum ratione qua olus atrum. Laudatissimum in Caria, proximũ Phrygia. Caros Græci, ut Pathos neutro genere pronunciãt & inflectunt. Dicitur & Caro, ultima producta. Caron Athenæus Pastinacam maiorem esse putat, & multo præstantiorem sapore, q̃ Pastinacam uulgarem. Est & radix Cara, de qua in rebus gestis a Cæsare mentionem facit Hirtius. Hac lacti admixta, multum leuasse dicitur inopiam, similitudine representata panis. Meminit & Plutarchus, sed nomẽ herbæ non reddidit.

EX. M. VERG. COMM.

MEdicinam pluribus subinde remedijs instruens hic scriptor, Cari semen pręcipue cõmendauit. Athenæus contra, ganeam cibosq́ Dipnosophistas illos suos nono sui operis cõmentario docens, radicem celebrauit, Maiorem Pastinacam appellans, uulgari hac & quotidiana meliorem. Idem Paulus Aegineta libro primo capite de radicibus quæ edendo sunt, tres has ueluti congeneres his uerbis coniunxit. σαφυλίνου δὲ καὶ δαύκου καὶ κάρου, αἳ μὲν ῥίζαι ὀλιγοτροφώτεραι τῶ γογγυλίδων εἰσί, θερμαὶ δὲ καὶ ἀρωματίζουσαι σαφῶς καὶ οὐρητικαὶ. &c. Quod est, Pastinacæ uero, agrestis Pastinacę itidem, & Cari radices minus q̃ Rapa nutriunt: calent tamen, odorataeq́ sunt, & manifeste urinam cient. Ex quibus ratiocinari & colligere licet, aut Pastinacis congener, aut illis non dissimile Caron hoc esse. B

¶ De Anetho. CAP. LXV.

ANethum quod estur, aliqui Polygida uocant, alij Anicetum, Magi Cynocephali genituram, aut capillos, alij Mercurij semẽ, Latini Anethum, Aphri Sicciriam, Aegyptij Adracum. Daci Pulpum. Aridi Anethi comæ seminisq́ decoctum, potu lac euocat. Inflationes & tormina sedat. Aluum uomitionesq́ sistit. Vrinas ciet. Singultus lenit. Oculorum aciem hebetat. Genituram restinguit assidue potum. Fœminis uuluæ malo opportunis ad desessiones utile. Condylomata illitus eius cinis tollit. ἄνηθον

BARBARI COROLL.

ANethum, culinis Anisi modo gratum. Coronabantur hoc & in conuiuio recenti, atq́ rescido, ad conciliandum, ut uidetur Galeno, somnum. Pli.li.19. ca.8 lib.20. cap.18

¶ De Cumino satiuo. CAP. LXVI.

CVminum satiuum ori gratum est. Sed multo magis Aethiopicum, quod Hippocrates Regium appellauit. Secũdum locum tenet Aegyptium. Reliqua sequuntur. Prouenit in Galatia, in Asia, Cilicia, & Therentia, & plærisq́ alijs tractibus. Excalfacit, adstringit, exiccat. Ad tormina inflationesq́ conuenit, coctum & cum oleo inditum, aut cum hordeacea farina illitum. Orthopnoicis datur in posca. Demorsis a serpente in uino, Testium collectionibus auxiliatur, imposi- κύμινον

C tum cum uua passa, aut lolij farina, cæratoue. Mensium abundantiam inhibet. Contritum autem in aceto, & naribus obiectum, sanguinis profluuia sistit. Colorem bibentium, aut perunctorum mutat in pallorem.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. cap. 14. & 15.

CVmino semen angustum, nudum, canaliculatumque, facile inarescens frumenti modo, ubi plane accreuit, defluũ atque lubricum. Peculiares Cumino morbi, scabies, & salsilago. Nascit in summa tellure, uix hærens, & in sublime tendens: in putribus & calidis medio serendũ uere. In Carpentania maxime laudat: alioquin Aethiopico, Africoque palma. Quidam huic Aegyptium prætulere. Hippocrates in segetibus inquit triticeis, præsertimque in Aegypto nascitur semẽ Aethiopico simile Cumino, uehemẽtis acrimoniæ, ad conceptus fœminarum utile, si uuluis apponatur. Hoc ego Cuminum Aegyptiũ interpretor. Basilicum & Aethiopicum apud Hippocratem, plerique interpretantur Ammi.

EX M. VERG. COMM.

MEliorescere feliciusque prouenire Cyminum, lib. 8. de plantarũ historia testatus Theophrastus est, si in serendo maledicant, imprecenturque illi mala qui id ferunt: nec minus gaudere maledictis his & imprecationibus, quàm laudibus & blanditijs in spem honoris erigantur homines.

De Syluestri Cumino. CAP. LXVII.

ἄγριον κύμινον

SYluestre Cuminum, siue syluaticum, plurimum efficaciusque in Lycia & Galatiæ Asia, atque Carthagine Hispaniæ gignitur. Frutice paruo, dodrantali caule, ac tenui, quaternis aut quinis folijs tenuibus, ueluti serratis, & Gingidij diuisura. In cacumine capitula quina, aut sena habet, mollia, rotunda, in quibus est semen acerosum, gustu satiuo acriore. Nascitur in collibus. Bibitur semen ex aqua aduersus tor-

D mina, inflationesque. Item cõtra uenenatas bestias ex uino. Singultus ex aceto sedat. Somacho utile, quem humor uexat. Sugillata tollit, si manducatum cum melle et uua passa illinatur. Testium inflammationibus, adiectis eisdem medetur. Est & aliud syluestris Cumini genus, satiuo non dissimile, quod à singulis floribus pensilia promit cornicula, in quibus semen est Melãthio simile. Quod potum omniũ serpentium morsibus præsidio est. Calculosis, & ijs qui urinæ stillicidio uexantur, aut concretum sanguinem cum lotio reddunt, auxiliatur. Sed Apij semen feruefactum postea bibendum est.

BARBARI COROLL.

CVminum syluestre est, quod & Rusticum & Thebaicum appellãt. Aetius Cuminum inquit syluestre, hoc est quod modo Aethiopicum uocari cœpit.

De Ammio. CAP. LXVIII.

ἄμμι

AMMI, LATINI Ammium Alexandrinum, nonnulli Aethiopicum, quidam regium Cuminum appellant. Plærique diuersarum naturarum esse Athiopicum Cuminum, & Ammium existimant. Vulgo notum est, semen exile, multo minus Cumino, Origanũ resipiens. Eligendum est purũ, minime furfurosum. Vis ei excalfactoria, feruens & exiccãs. Facit ad tormina, urinæ difficultatẽ, serpentium ictus cũ uino potũ. Menstrua ciet. Miscetur derodentibus cantharidum medicamentis, quæ Ecdoria uocant, ut inde exortis urinæ difficultatibus resistat. Sugillata cum melle tollit. Colorem potu, aut illitu

mutat in pallorem. Suffitum cum uua passa, aut resina, uuluas purgat. A

BARBARI COROLL.

EST Cumino simillimum quod Græci uocant Ammi; tantum candidius & exilius Cumino. Similis autem & huic usus: nam & panibus alexandrinis subigitur, & alimentis interponitur. Herbam quoq; ipsam græci uocant Ammi.

EX M. VERG. COMM.

PEregrinum semper Græciæ & Italiæ fuit, siue sui generis herba & semen, siue Cymino cōgener Ammi sit, meliusq; & efficacius in Aegypto nascat. Eamq; ob causam usa eo antiqua medicina est, aliunde inuecto. Fuit in Aegypto quondam domesticus Ameos huius, & quotidianus usus: panibus em̄ cōpinsebant, & alimētis miscebant. Calefacere, siccareq; in tertio ordine ueteres græci id dixerūt, maioreq; in extenuando ui q̄ Cyminū esse. Quę aūt à principio statim leguntur, uocare quosdā hoc Aethiopicū, & regium Cyminum, ex aliorū opinione, nō huius scriptoris decreto intelligenda sunt. Neq; em̄ ipse id probat, sed à quibusdā sic uocari tm̄ testať. Siqdē Aethiopici, et regij uoces, bonitatis à gēte in Cymino notę sunt, nō generū diuersitates.

¶ De Coriano. CAP. LXIX.

COrium, aut Corianum Aegyptij Ochion uocant. Vulgaris est notitiæ. Vim refrigeratoriam habens. Quare illitum cum pane, aut polenta, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt medetur. Epinyctidas cum melle, uel uua passa, testium inflam̄ationes, carbunculosq; sanat. Cum faba fresa, strumas & tubercula discutit. Tineas interaneorū expellit, semen cum passo potū. Geniturā adauget. Largius tn̄ sumptum mentem non sine periculo mouet. Quare continuo & copiosiore usu abstinendum. Succus cum cerusa, spumaue argenti, necnon aceto & rosaceo illitus, ardentes summæ cutis inflam̄ationes emendat. κόριον B

BARBARI COROLL.

COriandrum, Corion, & a Theophrasto Corianison uidetur appellatum, siue ut magis ꝓbo Coriannon. Ita uocari solitum a ueteribus, testis est Galenus & Dioscorides. Seritur maio, & contumax prouentu scribitur. Radice breuiuscula, nec admodum fibrata: caulibus ramisq; multis, nudo semine, ac firmo & diutino. Sub canis ortum salescit. Inter syluestria Coriandrū nōn est. Huic subtrito cum aceto, uis tanta, ut carnem incorruptam seruet æstate. Xenocrates tradit menstrua cōtineri uno die, si unum granum biberint fœminæ; biduo, si duo; & totidem diebus, quot grana sumpserint. Pli. li. 20. ca. 20

EX M. VERG. COMM.

CRediderūt Coriandro aliqui in Græcis nomē fecisse Cimices, q̄s folia eius & caules olent. Et qm̄ insectū id grçci Corin uocēt, ideo olentē eos plantā Corion nominauerint. Sunt contra, qui q; Corian nō grçci frequentius q̄ Coriō Coriandrū uocent, nō a Cimicibus, sed quasi Coriamblon. i. hebetantē oculorū pupulas dictum fuisse uelint. κόρην em̄ oculi pupulā, & ἀμβλύνειν hebetare ijdem græci dicunt. Qđ q̄ uerū sit, peritiores intelligent. Ab hoc em̄ nihil q̄d ad oculos pertineat priuatim in Coriandro decernitur. Omnium eius appellationū prior illa in hoc, & alijs medicinæ scriptoribus frequentior est. Alterā illā in cōmuniore sermonis usu fuisse, indicat in eqtibus suis Aristophanes. Quocūq; aūt nomine uocetur, nota omnibus planta est, semenq; ꝑcipue: ideoq; nō ultra a nobis tractāda. Numeraŕ ab hoc ipso scriptore. 6. uolumine inter uenena: odoreq; ꝑsertim deprehendi, q̄ similis uiuenti Coriandro toto corpore sentiaŕ. Meminit & Nicāder in Alexipharmacis suis, q̄ loco interpres eius syluestri Coriādro ueneni maleficiū inesse ait: q̄d ab eo describiŕ latioribus longioribusq; folijs, multis adnatis, & nūerosa radice, cōpiosoq; flore. Quod nescio an uerum sit: testante Plinio. 20. uolumine eiusdem numeri capite, non inueniri inter syluestria Coriandrum. De eo iterum in. 6. agendum nobis erit.

¶ De Hieracia. CAP. LXX.

HIeracia magna, alijs Sonchites, Romanis Lampuca, Pœnis Sithileas, caulem emittit asperum, subrubrum, spinosum, cauum, ἱεράκιον τὸ μέγα

C folia, ex interuallis rariuſcule diuiſa, ſimilia Soncho per ambitum, luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerandi habet, & modice ſubſtringendi. Vnde illita, ſtomacho æſtuanti, inflammationibusq; prodeſt. Succus eroſionem ſorbitione mitigat. Hærba cum radice illita, uibratis a ſcorpione ictibus auxiliatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.11 DE Hieracio inter Lactucas ſylueſtres meminimus: quoniam Romani Lactucam folio rotundo & breui Hieracion intelligebant. Dicta eſt ex eo, ꝙ accipitres ſcalpendo eam, & oculis ſucco tinctis obſcuritatem cum ſenſere, diſcutiunt.

¶ De Hieracia parua. CAP. LXXI.

ἱεράκιον τὸ μικρόν Hieracia parua, quam aliqui Sonchiten, alij Entimō agrion, Romani Intybum ſylueſtre uocant, folia ex interuallis habet diuiſa in ambitu. Cauliculos teneros, uirentes, in quibus lutei flores orbem circinantes emicant. Vim ſuam ad eadem quæ ſuperior impendit.

BARBARI COROLL.

Hieracium, & hoc ſuperius etiam Hieracia dicitur Aetio atq; Horo, cuius ſucco palpebræ reglutinant. Idem autor eodem loco, Anacollia inquit appellantur, q̃rum lachryma incōmodātes pilos corrigit. Quid aūt ſint Anacollia nō cōpi: nec ſimplex, an cōpoſita ſit facultas ſcio.

EX M. VERG. COMM.

ACipitres, quos græci Hieracas dicunt, Hieracio quondam nomen fecerunt: ſcalpentes eā, ſi Plinio credimus, ſuccoq; oculos tingentes, ut eorum obſcuritatem cum ſibi obrepſiſſe eam ſenſerunt, diſcutiant. Apuleius, quod fabuloſum uideatur, his addidit, Aquilam in altum alis ſe tollentem, ut rerum naturam certius contempletur, Lactucæ ſiluaticę (Hieracium hanc intelligens) folia euellere: ſuccoq; ſibi oculos tingentem, optatam eorum claritatem acquirere. Sed quodcunq; id ſit, ab his auibus græci Hieracium dixerunt. Sæpe enim a brutis, naturæ neceſ-D ſitate impulſis, ignotum aliquid nobis fit. In quo eorum ſenſus ignari homines, quod uero ſimilius, non quod uerum ſit comminiſcuntur: quemadmodum longius in utroq; Echino dictum ſecundo uolumine a nobis eſt. In Lactucarum ſponte naſcētium cenſu ab omnibus propter ſimilitudinem Hieracion hoc numeratur. Plinius.20.libro, capite.7. ultimam hanc in eo genere deſcribit, folijs rotundis, & breuibus. Apuleius in agreſti Lactuca Hieraciſon uocari dicens, meminit eius. Hic Lactucam erraticam dici a quibuſdam tradit: quæ uox & appellatio quoniam in ſcriptore hoc perierat, ex melioribus græcis a nobis inſtaurata eſt. Non meminit eius in medicæ materiæ cenſu Paulus Aegineta: credimus, ꝙ nullas hanc forte intelligeret, diuerſas ab agreſti Lactuca ures habere. Multa ſiquidem in Lactucarum cenſum & nomen uenerunt: Tithymallus, quæ ab aliquibus Caprina, ab aliquibus Marina Lactuca dicta eſt. Vtraq; Iſatis, quam Glaſtum, ſiue Luteam uocari diximus. Hieracia poſtremo hæc. Omnium eadem ratio & cauſa fuit, ꝙ latiore.ſ. & ampliore folio, quali Lactuca eſt, omnes ſunt, & omnes lactis liquorem aliquem ſectæ reddunt. Et nihilominus, quoniam priuatim aliquid ſingulæ habent quod Lactucæ & alijs non congruat, alijs appellationibus dictæ, & in alijs generibus conſtitutæ fuerunt. Sonchitem maius Hieracium uocari a quibuſdam hic ait, manifeſta ratione, quoniam & hæc & illa concauo, & lacteum ſuccum remittente caule eſt. Foliorum enim quantitate lōgo interuallo diſtat Sonchus ab agreſti Lactuca, & ex eo ab Hieracio hoc: eamq; ob cauſſam inuenientes in melioribus græcis, quo loco hic ait habere folia Hieracium per interualla inciſuris diuiſa, Soncho ἐμφερῆ, ideſt, æqualia, non Soncho, quæ noſtris Cicirbita eſt, ſed τεύτλῳ, id eſt, Betæ naturam et rem ſecuti, Betæ folio, non Sonchi Hieracij folia comparauimus. Lactucę em̄ Beta uerius q̃ Sonchus in foliorum quantitate comparatur. Quemadmodum & minus Hieracium illud quod ſequitur, agreſti Intybo in foliorum quantitate exæquatum pariter eſt. Omnia enim eo pertinent, ut Lactucæ ſimile Hieracion ſit. Eius unum tantum caput, Maioris ſcilicet in melioribus græcis legitur. Nec Plinius niſi unius meminit. Quo fit, ut ſuſpicemur alterum hoc, & minus Hieracium priori illi accreuiſſe ab aliquo, qui inuentum forte breuius, & ut cœli terræque uis poteſt huiuſcemodi uariare, alterum crediderit a ſuperiore illo eſſe. Indicatque id, quod neque in hiſtoria, neque in medicina poſterius hoc a ſuperiore illo diuer-

sum aliquid habet. In censu & genere syluestrium, & sponte nascentium Lactucarum, siue unum, siue duo sint, Hieracia hæc numeranda sunt. Ostenduntque id Paulus Aegineta, qui nihil de his in medica materia egit. Indicant & latini omnes, in quibus Hieracij nulla historia est. Et quem nos habemus antiquissimum Dioscoridis latinum codicem, nihil quod ad Hieracia hæc pertineat, ostendit: cui in huiuscemodi antiquitatis uestigijs, & ueræ lectionis coniectura, ob uetustatem suam, nos multum deferimus. A

¶ De Apio. CAP. LXXII.

SAtiuum Apium ad eadem quæ Corianum conuenit. Inflammationibus oculorum cum pane, aut polenta illinitur. Aestuantem stomachum mulcet. Mammarū duriciam reprimit. Vrinam ciet, siue crudum, siue coctum edatur. Decoctum eius radicisq; potu, uenenorum noxæ resistit, quum uomitiones excitet. Aluum cohibet. Semen uehementius urinam pellit. Contra serpentium uenena, aut epotam argenti spumam auxiliatur. Inflationes discutit. Ammiscetur medicamentis quæ dolorum leuamenta præstant, Theriacis quoq;, ac tussis remedijs. σέλινον

BARBARI COROLL.

APium & Apius Græci Selenon uocant. Durat biennio. Prouenit crispius, pedibus, aut cylindro, pilaue pulsatum, quinquagesimo a satu die, quadragesimo cum ocyssime. Apium aliud folio spisso, hirsuto, crispo. Aliud raro, expanso, caule item maiore. Item aliud caule albo, aliud purpureo, aliud uersicolore. Syluestriora hæc, ut Theophrastus inquit. Propriū Apio, q colorem mutat. Rami eius per iura quoq; uulgo innatant: & in condimentis peculiarem uoluptatem præbent: Pisces quoq; si ægrotant in piscinis, Apio uiridi recreantur. Honos ei in Achaia, coronare uictores sacri certaminis Nemeæ. Apud eruditos, non aliud erutum terra in maiore sententiarum auctoritate est. Distinguitur sexu. Fœmina ut sit crispioribus folijs, atq; duris, crasso caule, sapore acri & feruido. Mas folijs nigrioribus, breuioris radicis, uermiculosq; gignens. Neutrum ad cibos admittebant, Nephastum existimantes, quoniam defunctorum sit epulis feralibus dicatum: & ut Plutarchus inquit, coronentur Apio sepulchra: unde uetus illud, indigere Apio, de ijs qui profligata ualitudine utuntur. Vermiculos & fœminæ caulibus innasci: propterea eos qui ederint, sterilescere utroq; sexu. In puerperis uero ab eo cibo comitiales fieri, qui ubera infantes hauserint. Innocentiorem tamen esse marem, eaq; causa est, ne inter Nephastos frutices damnetur. Pli.li.20.ca.11. lib.19. ca.7. 8. B

EX M. VERG. COMM.

QVæcunq; a Plinio de Apijs lib.19. capite.7. eorumq; folijs, caulibus, coloribusq; dicuntur, multo ante a Theophrasto de plantarum historia octauo uolumine dicta fuerant: Differre scilicet Apiorum inter se genera, folijs & caulibus: Esseq; hoc denso, crispoq; & hirsuto folio, illud raro & lato: hoc maiore caule, illud minore. Et in hoc genere rursus aliud candido, aliud purpureo, aliud uersicolore: totumq; hoc genus syluestri simillimū esse. Rursusq; eodem libro. Quod grande, palustre, montanumq; appellatur, inter se & a satiuo differre: quoniā palustre prope aquarū riuos, & in palustribus nascatur, raro folio, nec hirsuto: simile tamen Apio esse odore, succo, & figura. Quod grande, folio palustri simili, hirsutū, & altiore caule, radiceq; Rhaphani crassitudine, colore nigro, semine itidē nigro, maiore q̄ Erui: duoq; hæc cōtra urinæ angustias, calculosq; credi uim habere in albo dulci uino pota. Nasci hoc ubiq;, concrescereq; in eo lachrymam Myrrhæ odore, quam ueram esse Myrrham aliqui crediderunt: Montanum maiores adhuc, & certiores habere differentias. Cicutæ enim folio est, radice tenui, caule Anethi; uerum minore. Vsum huius esse ad muliebria, id est, menses in uino austero. Et hæc Theophrastus quo diximus loco. Quæ omnia a Plinio qua cætera breuitate consueuit, antedicto uolumine numerata, & descripta fuerunt. Columella libro. 12. in hortorū prosa foliorum discrimina hæc, quæ a Theophrasto natiua numerantur, cultura & artificio humano facere his uerbis docuit. Apium quoq; possis plantis serere, nec minus semine. Aqua præcipue lætatur, & ideo secundū fontes cōmodissime ponitur. Quod si quis id uelit lati folij facere, quantum possint tres digiti seminis comprehendere, raro linteolo illiget, & ita in areolas dispositum religet. Vel si crispæ frondis id fieri malueris, semen eius inditum pilæ, & saligneo palo pinsitum, expoliatumq; similiter in linteolis ligatum obruas.

C Poteſt etiã citra hanc operã fieri criſpum qualitercunq; ſatũ, ſi cum eſt natum incrementũ eius, ſuperuoluto Cylindro coërceas. Quæ omnia de ſatiuo intelligenda in eo ſcriptore ſunt: ideo longius a nobis repetita, ut ſciant, meminerintq; legentes: ſi natiuã foliorum Apij Theophraſto diſcrimina illa ſint, licere, ſperandumq; homini labore, diligentiaq; ſua non imitari, quod multæ aliæ poſſunt artes, ſed in ruris diſciplina naturã etiam æquare.

¶ De Eleoſelino. CAP. LXXIII.

ἐλαιοσέλινον

ELeoſelinum, quod a quibuſdam Pedinon, ab alijs Hydroſelinon agrion, Romanis Apium ruſticum appellatur. In humidis naſcitur. Satiuo grandius, & ad eadem efficax.

BARBARI COROLL.

ELeoſelinon, Paludapium, ficto ut ſolet nomine Theodorus appellauit, quia in paludibus naſcatur, ſecundumq; aquæductus, folio raro, nec hirſuto, ſimile Apio ſapore, figura, odore. Homerus Apium Eleothrepton uocauit, hoc eſt, paluſtre.

EX M. VERG. COMM.

SAtis ex Theophraſto ſuperiore capite dictũ eſt, quale hoc Apium ſit, & quæ a ſatiuo & ab alijs diſcrimina habet: caules ſcilicet & profluentes aquas prope quas naſcitur, rarius foliũ, ſed non hirſutum: ſatiuo Apio odore, ſucco, & figura ſimile. De eo Palladius in Aprili ſic ait. Eleoſelinon molli folio, & caule tenero, quod naſcitur in lacunis.

¶ De Oreoſelino. CAP. LXXIIII.

ὀρεοσέλινον

OReoſelinon, quod aliqui Petroſelinon ſylueſtre appellant, Aegyptij Anonim, caule eſt palmum alto, ab radice tenui exeunte. Ramis & capitulis Cicutæ, multo tamen tenuioribus, ſemine Cumini, oblongo, acri, & odorato, tenui. Naſcitur in petroſis & montibus. Vrinam ciet ſemine ac radice, in uino potis. Menſes trahit. Antidotis, necnon me-

D dicamentis urinam cientibus, & excalfactorijs inſeritur. Nec hallucinari nos oportet, exiſtimantes Oreoſelinum eſſe quod in ſaxis prouenit. Aliud enim eſt Petroſelinum.

BARBARI COROLL.

OReoſelinon, a quibuſdam Orthoſelinon: quia frutice recto naſcitur. Caule Anethi exiliore tantum, folio ut Theophraſtus inquit cicutæ, niſi quis deprauatum in eo locum putet. καὶ τὰ φύλλα ἔχει κωνείῳ ἐμφερῆ, pro eo quod eſt, κεφάλια ἔχει μηκωνίῳ ἐμφερῆ. hoc eſt, capitula Papaueris ſimilia, ut Dioſcoridis uerba ſunt.

EX M. VERG. COMM.

DIximus in ſatiuo Apio, quæ Theophraſtus in montano diſcrimina ab omnibus alijs numeraſſet: ea ſuperuacaneum & inutile repetere nunc fuerit.

¶ De Petroſelino. CAP. LXXV.

σέλινον καὶ τὸ πετροσέλινον

PEtroſelinum in Macedonia prouenit, in præruptis locis. Semine Ammij, odoratiore, ſapore acri, aroma olente. Vrinam cit ac menſtrua. Contra ſtomachi & coli inflationes, & tormina prodeſt. Laterum, renum, & ueſicæ doloribus in potu ſubuenit. Ammiſcetur antidotis urinam cientibus.

BARBARI COROLL.

PEtroſelinon, hoc eſt, Apium in ſaxis natum. Addidere quidam Buſelinon, differens breuitate caulis a ſatiuo, & radicis colore ruffo. Galenus Petroſelinon in Ciliciæ Amano monte natum Smyrnion potius, quam Petroſelinon uideri ſibi tradidit.

EX M. VERG. COMM.

INdicat uox ipſa, in petris & ſaxis natũ Apium, Petroſelinon a Græcis quondã dictum fuiſſe. Hic tantũ in Macedonia natale ſolũ illi aſſignat. Palladius in latinis nihil aliud de eo, quam locis aſperis maxime prouenire ait. Nec nos credimus, alia quam nataliũ ratione a ſatiuo differre. Mede-

ri inter cętera saxatile Apium crassioris intestini, quod colon dicunt, inflationibus, hic scriptor ait, non totã, neq; ex quacunq; caussa factã colicam affectionẽ intelligens, sed quæ priuatim ex crasso & quasi peditu efflatur, non transeunte illhac spiritu sæpe fit. A

¶ De Olusatro. CAP. LXXVI.

Hipposelinum aliqui Grielon, alij Agrioselinum, Latini Olusatrum appellant, aliqui Smyrnion, quãuis aliud sit, quod proprie Smyrnion dicitur, ut paulo post referemus. Est autem maius, & satiuo Apio candidius. Caule alto, cauo, molli, habente ueluti lineas. Folijs latioribus, in puniceum uergentibus, coma Rorismarini. Dependentibus in cacumine corymbis, anteq; deflorescat. Ea semine turget nigro, oblongo, acri, solido, aromatico. Radix demittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In umbrosis & palustribus enascitur. Olerum generis ut Apium. Radix cruda, coctaue estur. Folia cum caulibus decocta manduntur, & per se, aut cum piscibus præparantur, crudaq; muria condiuntur. Vim hanc habet, ut poto semine ex mulso uino menses ciẽat. Rigentes calfacit potu, aut illitu. Vrinæ stillicidio auxiliatur. Radix eosdem præstat effectus. ἱπποσέλινον

BARBARI COROLL.

Hipposelinon Theodorus ab equis dictum, Equapiũ uocare maluit, cum latine Olusatrũ, & Olus pullũ dicať. Viret ei foliũ cacumine perpetuũ, palustri simile, sed pilosum, caule grãdi. Radice crassa, mõ Rhaphani, sed nigra, fructu Erui maiore, atro. Nascit̃ ubiq; e lachryma sua: quã nihil differre a Myrrha dicũt. Auctorq; est Theophrast. Myrrha sata natũ. Serit̃ & radice.

¶ De Smyrnio. CAP. LXXVII. B

Smyrnion, quod in Cilicia Petroselinum uocant, passim in Amano monte gignitur. Caulem habet Apij, & stolones multos, folia latiora, pinguia, ad terram infracta, robusta, odore medicato, cum quadam acrimonia iucunda, colore in luteum languescente. Capitibus caulium orbiculatis, ut anethi. Semine Brassicæ, rotundo, nigro, acri, myrrhæ sapore: ita ut alterum alterius loco cedat. Radix quoq; odorata, gustu acri. Fauces mordet, succosa, mollis. Cortex eius foris niger, intus uiridis, aut subalbidus. Nascitur in saxosis & collibus, atq; squallidis, & limitibus terrenis. Vis radicis, hærbæ & seminis, excalfacere. Folijs muria maceratis, ad obsonia utuntur. Aluum sistunt. Radicem contra serpentium ictus bibere conuenit. Tusses & orthopnœas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Recentes tumores, collectiones, duriciasq; discutit. Illita uulnera ad cicatricem perducit. Partus abortu uitiat, si feruefacta subijciatur. Semen, lienis renum, & uesicæ uitijs prodest. Menses & secundas pellit. Commode datur ischiadicis in uino. Inflationes stomachi lenit. Sudores ciet & ructus. Semen peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus. σμύρνιον

BARBARI COROLL.

Smyrniũ, caulẽ habet, q æstate incipiente arescit. Cortex radicis intus, & pallet cortice arido. Ad obsonia utunť, cũ Mulso, & Oleo, & Garo, maxĩe in elixis carnibus. Radix sapore Pipi simillima. Odor herbę Myrrhę, unde nomẽ. Hoc & Petroselinõ syluestre uocari scribit Galenus.

C

EX M. VERG. COMM.

SEntiebat iam tum cum hæc scriberet Dioscorides a grauissimis plantarum & hortensium scriptoribus confundi cum Olusatro Smyrnium: misceriq; simul cõmunicata inuicẽ appellatione, similes quidem, & congeneres, non tamẽ easdem plantas: ideoq; in Olusatro, cuius superiore capite tractata historia & medicina est, aperte omnes monuerat, aliud esse Olusatrum ab eo quod proprie uereq; Smyrniũ diceretur. Et in Smyrnio eas numerauit nataliũ, uirium, seminis, foliorum, aliarumq; partiũ notas, ut his qui Olusatrũ nouerunt, nihil facilius posthac sit, q̃ alterum ab altero secernere, præsertimq; ex Myrrhæ gustu, ideoq; pari & promiscuo alterutrius usu. Quod in nostri orbis Olusatro sentiri, deprehendiq; nequit. Miscuisse autẽ ueteres inuicem similes & cõgeneres plantas, in latinis Columella testis est lib.12. capite.3. scribens. Atrum olus, quod quidam græcorum uocant Hipposelinon, nõnulli Smyrnion. Testis Theophrastus.9. de plantarum historia uolumine, Hipposelinũ nominans quod hic Smyrnion, & quæ Smyrnij in hoc scriptore sunt Hipposelino tribuens. Locus est, ubi de excipiendis plantarum liquoribus ille agit, inter quas Hipposelinon numerat. Suntq; eius hæc uerba. ἐνίων δὲ ἐν ταῖς ῥίζαις ὥσπερ τοῦ ἱπποσελίνου, quod est, Aliquorũ etiam in radicibus quemadmodũ Hipposelini. Pauloq; post. τὸ μὲν οὖν τοῦ ἱπποσελίνου παρόμοιον τῇ σμύρνῃ, καί τινες ἀκούσαντες ὡς ἐντεῦθεν ἡ σμύρνη, ἡγοῦνται βλαστάνειν ἐν αὐτοῖς ἱπποσέλινον. Quorum sensus est, Hipposelini autẽ lachryma Myrrhæ similis est. Audientesq; aliqui hinc esse Myrrham, nasci apud eos Hipposelinon existimãt. Ex quibus facile ratiocinari est, a Theophrasto Hipposelinon dici, quod ab alijs Smyrnion uocatur: peregrinamq; Græciæ fuisse plantam, & lachrymam odore & sapore Myrrhæ habere, quod hic semini tribuit. A Myrrha enim, quã Græci Smyrnem uocant, Smyrnio nomen Græcia fecit. Testis Nicander etiam in Theriacis suis: qui Smyrnion uocat. ἠδ᾽ ἀγὲ κὴ σμυρνιῖον ἀειφρυὲς, &c. adiectiua forma σμυρνιῖον Hipposelinon uocans, hoc scilicet, ut ab illo separaret: addiditq; interpres eius, magno Apio, id est, Hipposelino simile esse Smyrnium: uocariq; Smyrnium, quoniã Myrrham odore refert: uocari & Coptium, auctore Anacreonte in cõmentario de radicum sectione. Similitudo hæc miscet, & in ueterũ historia confundi cogit, quæ alioquin diuersa sunt: ut hic, & alij græcorũ medici docent. Poterũtq; qui certius nouisse id cupient, col-

D latis inuicẽ duobus capitibus, duarum plantarũ multa inuenisse discrimina: nec natali solo tantum differre, quod ad faciendã naturæ diuersitatẽ magnas habet uires, sed ex uniuersæ plantæ notis & partibus congeneres quidem, diuersas tamen penitus cognoscere.

¶ De Elaphobosco. CAP. LXXVIII.

ἐλαφόβοσκον

GRæci Elaphoboscon, aliqui Elalphicon, alij Nephrion, alij Ophigenion, nonnulli Ophioctonon, aliqui Herpyxen, alij Limen uocant, Romani Cerui ocellum, Aegyptij Chemin, Aphri Aschancam. Fœniculaceus caulis est, aut Rorimarino similis, geniculatus, folijs duum digitorum latitudine, ut Terebinthi prælongis, aliquantum asperis, circumfractis. Adnata multa caulis habet, ferentia umbellas Anethi similes, & semina eiusdem, florem subluteum. Radice ternum digitorum longitudinis, & crassitudinis unius. Candida, dulcis, esui apta. Caulis tener pro olere manditur. Contra serpentium ictus, datur semen in uino. Fama autem est, hoc pabulo ceruas serpentium morsibus resistere.

BARBARI COROLL.

ELaphouoscon, ferulaceum est, geniculatum, digiti crassitudine. Semen in corymbis dependentibus similis effigie, sed non amaris. Folia oleris atri.

EX M. VERG. COMM.

QVę Elaphobosci, id est, Ceruiocelli (modo id Romani sic appellauerint) a principio tam multæ numerãtur appellationes, unã eandemq; caussam & originem habent, & eam quã hic ipse non procul a fine capitis, & Plinius.22. uolumine eiusdem numeri capite indicauerunt: quoniã scilicet fama sit, hoc pabulo ceruos resistere serpentibus. Eo siquidẽ pertinet, quæ prima illic auditur Elaphicon, id est, ceruina herba. Mox Nebrium, ex eodem euen-

tu: νεβρῶν enim ceruorum inulos Græci uocant. Ophigenium itidem, & Ophioctonon: quarum altera ab enectis serpentibus manifestam habet significationem: altera, quod serpentes aliquo huiuscemodi malo uexet. Corrupta enim est: nec licuit eam instaurare, quemadmodum & eam quæ sequitur Herpyxem. Suspicari tamen in ea licet, ἐκ τῶν ἑρπετῶν, quæ græcis reptilia & serpentes sunt, in ea aliquid fuisse. A

De Fœniculo. CAP. LXXIX.

FOeniculum, si herba edatur, aut semen cum ptisana bibatur, mammas lacte replet. Comæ decoctum, in renum doloribus subditum proficit, quippe quod urinam excitet. Contra serpentium ictus in uino conuenienter bibitur. Menses ciet. In febribus nauseam & stomachi feruorem, ex aqua frigida potum sedat. Contritæ radices, & cum melle illitæ, morsibus canum medentur. Succus caule & folijs exprimitur, & in sole siccatus in medicamenta adijcitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commode temperantur. Extrahitur etiam semine uiridi, ramulisque, & radicibus prima germinatione incisis. In Iberia succum reddit gummi similem. Caulem medium dum hærba floret rustici demetunt, ignique admouent, quo facilius ui caloris exudans gummi remittat. Quod efficacius succo est ad medicamenta oculorum. μάραθρον

BARBARI COROLL.

FEniculum in Hiberis Hispaniæ laudatissimum, condimentis prope omnibus inseritur. Quin & crustis in panificio aptissime subijcitur. Pli. li. 20. ca. 23.

EX M. VERG. COMM.

FEniculum, si Nicandro in Theriacis suis, quem mox subijciemus, scribenti credimus, nobilitauere serpentes, gustatu eius senectam exuendo, oculorumque aciem succo eius reficiendo. Versiculi poetæ eius sunt. τῆμος ὅτ' ἂν φολίδων ἀπολύσατο γῆρας, μῶλυς ἐπιστείχων ὅτε φωλεὸν ἔαρι φεύγων, ὄμμασιν ἀμβλώσσει, μαράθρου δὲ ἐνήχυτος ὄρπηξ, βοσκηθεὶς ὠκύντε καὶ αὐγήεντα τίθησιν. Quorum sensus ille est. Quo tempore relicta arescentium squamarum senectute, torpidus & segnis ingrediens, uernaque tempestate cauum suum fugiens, hebetibus oculis cecutit: uerum depastus Feniculi comosus ramus, celerem, & claræ lucis eum effecit. Nobilitauere & homines, toto anno quondam uiridi, sicco, seruatoque sale, totaque mensa, non ut nostra ætate fit in secunda, et ad augendam sitim tantum, nec semine solum, sed coma & caulibus utentes. Neque immerito tam multæ in sanitatis & medicinæ usu dotes illi sunt: quas hic scriptor prosecutus, labori huic parcere alios uoluit. B

De Erratico Fœniculo. CAP. LXXX.

GRæci Hippomarathrum, aliqui Marathin, alij Marathrum agrion, Aegyptij Sampsoth, Magi Thymarnolion, Latini Fœniculum erraticum, aliqui Mion, Galli Sistrameor. Syluestre est Fœniculum, magnum. Fert autem semen Canchry simile. Cuius radix iucunde olet, potaque stranguriæ medetur. Menses imposita ciet. Ventrem sistit, radice, aut semine poto. Contra serpentium morsus auxiliatur. Calculos comminuit. Regium morbum expurgat. Lactis abundantiam facit. Decoctum foliorum haustum, fœminas a partu purgat. Traditur aliud Hippomarathri genus, longo, exili & angusto folio, semine Coriandri, rotundo, acri, & odorato. Excalfaciendi naturam habet, & uiribus Fœniculo respondet. Ad omnia infirmius. ἱππομάραθρον

BARBARI COROLL.

HIppomarathrum, a magnitudine uidetur appellatum: quod aliqui Myrsineum uocant, folijs maioribus, gustu acriore, procerius, crassitudine brachiali, radice candida. Nascitur in calidis, sed saxosis, tantæ amplitudinis in Mauritania, ut caulis. 12. cubitis assurgat, crassitudine palmorum quatuor.

C Hippomarathrũ aliud hoc est, quod tradidit Diocles: foliũ habet angulosum, atq; longũ.

EX M. VERG. COMM.

GRande est erraticum Feniculum. In cuius appellationibus quæ fœminino genere Marathris dicta est, solã habet ex sexu a superiore illo discriminis caussam: qualia in hoc opere multa alia audiuntur, quemadmodum agreste Marathrum eandem Hippomarathro significationem. Ferre erraticum Feniculum hoc semen Cachryi simile Dioscorides ait, Cachry id intelligens, quod ab eo in Libanotide mox describetur, & quod in umbella eius fruticis concipitur et maturatur: cui erraticum Feniculum hoc similem suam habet.

De Dauco. CAP. LXXXI.

δαῦκος δίρκαιον

DAucum aliqui Dircæum uocant. Creticum, folijs Fœniculo simile, minoribus & tenuioribus, caule dodrantali, umbella coriandri, flore albo, semine acri, candido, hirsuto, suauissimi odoris in mandendo. Radix digitali crassitudine, & palmi longitudine adolescit. In saxosis nascitur, & locis sole illustratis. Aliud eius genus syluestri Apio simile, acre, odoratum, aroma olens, feruentis gustus. Probatissimum Creticum. Tertium assignatur genus folijs Coriandri, floribus albis, capite & semine anethi, muscario Pastinacæ, semine oblongo ceu Cumini, acri. Omnium semen excalfacit potum. Vrinam, menses & partus extrahit. Torminibus liberat. Veterem tussim mitigat. Phalangiorum morsibus potum in uino auxiliatur. Tumores illitu discutit. Seminis dumtaxat in alijs generibus inualuit usus. In Cretico etiam radicis. Quæ maxime contra uenenatorum iniuriam in uino bibitur.

BARBARI COROLL.

D Pli.li.19. ca.5. lib.25. ca.9.

DAucus, quæ a nostris Gallica Pastinaca dicitur, specie Lauri, colore Croci, radice nigra Theophrasto. Dauci quatuor nõnulli fecere genera. Dioscorides & Plinius tria persequuntur. Probatissima in Creta. Mox in Achaia, Patrensi & Spartano agro, & ubiq; in siccis. Priori generi folia etiam hirsuta, caulis rectus, radice suauissimi gustus & odoris. Reliqua genera passim nascuntur, terrenis collibus, limitibusq;, nec nisi pingui solo, folijs Coriandri, caule cubitali, capitulis orbiculatis, sæpe plurimis q̃ ternis. Radice lignosa, & cum inaruerit superuacua. Semen Cumino simile: prioris Milio. Album, acre, odoratũ omnibus, & feruẽs. Secundũ priore uehemẽtius est, eoq; parce sumi debet. Tertium genus simile Staphylino, semine oblongo, radice dulci. Omnia hæc, & hyeme & æstate, quadrupedi sunt intacta, nisi post abortus. Quidã, ut Paulus, & Galenus prior eo meminit, Daucũ nihil aliud esse uoluerunt, q̃ Staphylinũ syluestrem: q̃q; uidetur a Dauco aliud genus esse Daucos herba cognominata, apud Galenum duas Daucos seorsum indicantem. Nisi quis librarios accuset, q; quæ Galeni non sunt, adiecerint. Hippocrates Daucum Aethiopicam laudat.

EX M. VERG. COMM.

MAsculino genere, & neutro Daucum dici in antiquis obseruauimus. Nos hunc scriptorem secuti, masculino eum semper indicauimus. Quodq; inter appellationes eius male, Dircæon legebatur, ex Nicandro in Theriacis Daucion emendauimus. Sic enim ille appellauit. δαύκειον ῥίζας τε βρυωνίδος, quod est, Daucium, & Bryoniæ uitis radices. Fuerunt etiam in antiquis, qui Daucum scriberent, duoq; eius tantũ genera facerent, Creticum, & Asiaticum: hic tamen tria, Plutarchus uero plura Daucorum fecit genera. Illud etiam a principio statim quod hic ait, habere Creticum Daucum Feniculo similia folia μικρότερα δὲ καὶ λεπτότερα. Quorum nisi uitium sit, sensus est, minora tamẽ & tenuiora: Plinius & Plinium secutus Barbarus, candidiora dixerunt, quasi λευκότερα, non λεπτότερα legendum sit.

De Delphinio. CAP. LXXXII.

δελφίνιον

DElphinium Græcis Diachysis, alijs Diachytos, alijs Paralysis, alijs Camarus, alijs Hyacinthus, alijs Delphinias, alijs Neria-

dion, aut Soſandrõ, aut Cronion, Romanis Bucinus minor uocitatur. A
Surculos emittit a radice una ſeſquipedales, aut maiores, a quibus folia exeunt parua, tenuia, diuiſa, prælonga, quæ Delphinorum effigiem repreſentant. Vnde tractum nomen eſt. Flos uiolæ albæ non diſſimilis, purpureus, & ſemen in ſiliquis, milio proximum. Quo non aliud utilius bibi poteſt ab ſcorpione percuſſis. Aiunt enim, obiecta hærba, ſcorpiones reſolui, atq; ignauos torpeſcere. Semota uero ea, ſeſe recolligere. Prouenit in aſperis & apricis.

¶ De altero Delphinio. CAP. LXXXIII.

ALterum eſt Delphinium, quod Romani Bucinum uocant, ſuperiori ſimile, ſed folijs & ramis longe gracilius. Viribus eiſdẽ pollet, ſed non ita efficacibus.

EX M. VERG. COMM.

QVam noſtra ætas Senam officinis omnibus & uulgo notã uocat, antiquitas, ut opinati aliqui ſunt, Delphinion appellauit. Poſterioris & quo nunc medicina utitur nominis incerta ratio nobis & cauſa: antiqoris notiſſimi nautis in mari piſces autores ſunt: repando dorſo, repandas Delphinij huius ſiliquas, non folia a ſe uocari & indicari gaudentes: ut non tantũ maris honor Delphinus eſſet, ſed haberet nutrix & parens omniũ terra quod ex eo piſce in ſuis opibus etiam numeraret. Vtq; in mari beneficus homini ſemper Delphinus fuit, multiſq; ſalutem humanitatis noſtræ ſenſu quodam attulit, ſic etiam in plantis aliqua eſſet quæ Delphinorum figura, repandoq; ſiliquarum ſuarum inflexu ſalutem homini faceret. Eiuſq; beneficij merito Soſandros etiã diceretur. Id enim ea uox ſignificat. Dictumq; Delpinium hoc Soſandros eſt, ꝙ τὴν ἀνδρείαν σώζει, id eſt, uirium & roboris firmitatem ſeruat. Fuerunt qui mutata tantum declinatiõis forma, Delphiniada. ſ. herbam uocarent, & qui a floris figura Hyacinthum. ὑακινθώδες enim a græcis, id eſt, Hyacinthinus flos eius deſcribitur. Legitur poſtremo inter appellationes has a Romanis Delphinium hoc Bucinum minorem dici, quod nullibi hactenus compertum nobis eſt. Facilis tamen nominis coniectura. ut enim græci a Delphinis & ex mari nomen illi fecerunt, ſic poſteriores etiam latini potuerunt ex eodem elemento, ſed ab alijs piſcibus eam indicaſſe. Sunt enim Bucini in purpurarũ gñe, ſed non repando dorſo ut Delphini. Quod miretur qs in Delphinio hoc illud eſt, nihil agere de eo Pliniũ: nec Delphinij aut Soſandri, quod hactenus legerim in tota eius hiſtoria, ſub his nominibus unq; meminiſſe. Nihil etiam Paulũ Acginetam: qui cum medicam omnem materiã lib. 6. per capita numeraret, quotidiani in medicina uſus herbam, remediumq; relinqure non debuerat. Dubitamus ob eã cauſam, latere in antiqua etiam medicina Delphinium hoc ſub appellatione aliqua aliã. B

¶ De Pyrethro. CAP. LXXXIIII.

PYrethrum aliqui Dorycnion, alij Pyrinon, alij Pyroton, aut Pyrothron, alij Arnon pyriten, Magi Pyriten, Romani Saliuarem uocant. Folia caulemq; emittit ut Daucum ſylueſtre, & Fœniculum, umbellãq; Anethi circinatæ rotunditatis. Radix longa eſt, pollicis craſſitudine, guſtu feruidiſſimo. Pituitam elicit. Ideo in dolore dentium decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. Manſa pituitam extrahit. Sudores ciet, peruncto ex oleo corpore. Diuturnis rigoribus efficax. Cõtra perfrictiones membrorum, reſolutioneſq; eximie conducit. πύρεθρον

BARBARI COROLL.

PYrethro depictum coloribus umbraculum, purpureo, cãdido, luteo, porraceo, ut ſcripſere quidam. Sunt qui hanc interpretẽtur quam uulgo ruſtici & olitores, Draconem Acetarium uocant, ut aliubi notauimus, omnino diſſimilem eius quam Dioſcorides hoc capite demonſtrat. Sed æſtimanda res tota diligentius. Pli. li. 25. ca. 9

EX M. VERG COMM.

C Non dedit ut forte opinabitur aliquis in græcis Pyrethro nomen ignis, sed qui in ea similis igni feruidus sapor est. Qui tantus adeoque uehemens in ea sentitur, ut plures in gentibus ab eadem ui appellationes inuenerit. Quæ enim in hoc scriptore numerantur ἀπὸ τοῦ πυρὸς incipientes uoces, eandem omnes habent causam: & quæ Romanorum appellatio fertur Saliuaris herba, a feruidi saporis eius euentu causam & originem duxit. Commãducatum enim copiosam oris saliuam proritat: qua potestate plærunque sunt feruida omnia: ideoque ueteres græcorum medici, ad purgandas capitis pituitas eo utebantur. Præcepitque id inter cæteros Paulus Aegineta lib. 1. capite quo de purgantibus caput apophlegmatismis agit: qui græcis sunt medicamenta omnia quibus per os capitis pituita purgat. Hanc ipsam nõ Pyrethron, sed Pyretida Nicander in Theriacis suis uocauit. Versiculus eius est, ἄλλοτε δ' ἠχλώεντος πυρετίδος ἴκχλοα πόλλα. Cur autem Dorycnion uocari etiam feratur, incertum nobis est. Inter uenena enim Dorcynion numeratur, ut sexto uolumine priuatim dicetur.

¶ De Rosmarino. CAP. LXXXV.

λιβανωτὶς DVo Rosmarini genera. Alterum fructiferum, aliquibus Zea, aut Campsanema appellatum. Cuius semen Canchrys uocatur. Folia Fœniculi habet, crassiora & latiora, in Rotæ speciem humi sparsa, iucunde olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorẽ, multis cõcauum alis. In cacumine umbellam, in qua semen copiosum, candidũ, sphondylo simile, rotundum, angulosum, resinaceum. Quod in mandendo linguam exurit. Radix Tus redolet, candida, prægrandis. Est & alterum omnino consimile, semen ferens latum, nigrum uti sphondylion odoratum, minime exurens, radice foris nigra, intus alba. D Verum id quod sterile dicitur, illorum plane similitudinem refert. Sed neque caulem, neque florem, neque semen promit. Nascitur in saxosis & asperis. Trita omnium hærba cõmuniter hæmorrhoidum profluuia sistit. Sedis inflammatiões, & condylomata mitigat. Concoquit strumas & abscessus, qui ad maturationem ægre perducuntur. Sicque radices cũ melle ulcera purgant. Torminibus medentur cum uino potæ. Et contra serpentium morsus conueniunt. Menses & urinas cient. Veteres tumores illitu discutiunt. Tam radicis quam hærbæ succus, adiecto melle illitus, oculorum aciem exacuit. Potum semen ad eadem pollet. Si comitiale malum sentiatur, aut uetus pectoris uitium, auxilio est. Regio morbo laborantibus, cum uino & pipere datur. Sudores mouet cum oleo perunctum. Ruptis & conuulsis prodest. Podagris cum lolilacea farina, & aceto tritũ illinitur. Purgat uitiligines, addito aceto quam acerrimo. Semine in potionibus utendũ, eius quidem quod Canchryn non ferat. Quippe illud sua acrimonia arteriam exasperat. Rosmarinum cũ Erica nasci, folijs Lactucæ syluestris, asperioribus, candidioribusque, radice breui, Theophra. autor est. Potũque idipsum alterutra parte purgare.

¶ De Canchry. CAP. LXXXVI.

κάγχρυ CAnchrys uim habet excalfaciendi & uehementer exiccandi. Quare abstergentibus medicamentis inseritur. Contra oculorum fluctiones capiti illinitur, ita ut tertio die soluatur.

BARBARI COROLL.

A

Libanotidis uocabulo, multa genera feruntur. Vnum inter Cunilagines a nobis dicendū. Alterum, de quo hic, in species ternas diuisum. Tertium coronariæ: quam Rosmarinum proprie uocari Dioscorides existimat. Libanotis porro, de quo præsens caput loquitur, radicem habet Olusatri: locis putridis, macris, saxosis, & roscidis prouenit: seritur semine, quod quidem fertili Rosmarino, scabrum & oblongum a Theophrasto redditur, folio palustris Apij, minore multo, sterili, folium Lactucæ syluestris & amaræ, candidius & asperius, radice breui. Vestibus interposita Libanotis, abigit tineas. Carpitur per messem fertilis. Caulis quoq; non mō semen, resinaceus. Folijs & radici odor Turis, unde nomen. Libanotiden cum Erice lætissimā nasci Theophrastus inquit. Theodorus locum, non ubi Erice, sed ubi dictum est, conuertit, p eo quod est ὅπȣ ἐρείκη, legens ὅπου εἴρηται, librariorum græcorum sane culpa. Plin.li.19. ca.12

EX M. VERG. COMM.

Plures quondam non Dioscoridi tantum, sed cæteris græcorum herbarijs & medicis omnibus Libanotides fuerunt: ut eodem Turis cognomine omnes, sic non eodem eius odore insignes. Vna enim, & quæ Canchry fert, primo & per se, q radix eius Tus olet, ab eo indicari merita est. Cæteræ aut congeneres, aut aliqua parte illi similes, in censum et nomen eius uenerunt. Satisq; certā earum diuisione hic usus, posteriores græcorum medicos & herbarios alios subscribentes sibi habuit. Siquidem omnes, excepta Coronaria, quæ statim ab ijs describetur, tria eius genera fecerunt. Foecundam, fructumq; ferentem. Et hanc duplicem. Tum sterilem numerantes: peregrinas, ut nos credimus, Italiæ plantas, & quarum omnis misceatur historia, si Theophrastus audiatur, presertimq; in foliorum figura. Quæ palustri Apio in primo genere, in sterili uero amaræ Lactucæ similia ille facit. Cum hic Foeniculo comparet, & crassiora tantum, latioraq; esse dicat: quæ una foliorum forma, uulgarem nostratem & coronariam Rosmarinum cognomen ille fecit. Alioquin nulla erat ex similitudine causa, cur quondam Libanotis, & nūc tota græcia Dendrolibanon coronaria Rosmarinus diceretur: nihil enim simile, cōmuneue illi aliud habet. Quodq; facile ex historia earum intelligat aliquis tota, & undiq; diuersa. Siquidem coronaria Rosmarinus frutex magis, q herba, ramos habet: illæ caulem, & quæ fructum inter eas ferunt, umbellam etiam. Hæc a terra erigitur, illæ per terram folia spargunt: & ne longiores simus, plures habent illæ notas quibus a Coronaria separantur: quinetiam in folijs prius illud genus suas habet itidem differentias. Quo autem maxime differūt Canchry, est: quod in fecundo utroq; illo genere in summo caule simile arborum Canchryi surgit, in quo concipitur & maturatur semen. Quid autem Canchrys sit, & quomodo in arboribus nascitur, dictū iampridem a nobis est. Quæ una nota a coronaria Libanotide, reliquum omne hoc genus præcipue separat. Nec Nicander aliter eam signat in Theriacis suis, ἴσον γε καχρυόεσσαν ἕλων περιθαλπέα ῥίζαν, quod est. Sumito & calidam radicem καχρυόεσσαν .i. cachry hoc ferentē Libanotidis (fecundum illud genus significans) Rursus ἄμμιγα καχρυφόρῳ λιβανωτίδι, quod est. Simul cum Libanotide cachry ferente. Vna aūt hac nota Libanotis præcipue discernebatur, q in medicina cachryos huius .i. seminis tm̄ usus esset. Eāq; ob causam seorsum a reliqua plāta Paulus Aegineta de eo egit, fructū, seu semē Libanotidis uocans: uiresq; illi exterendi, discutiēdi, & calefaciēdi tribuens. Vsus illo etiā est ex oleo cōtra febriū pfrictiōes, & cū tremore algores. Duplexq; illud Libanotidis genus fecundū ex cachry hoc dictū est. Tertiū eīn quia eo caret, ideo ἄκαρπον sterile & sine fructu a græcis nominatur: prioribus præterq̄ in hoc simile. B

De Rosmarino coronario. CAP. LXXXVII.

Rosmarinum quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues, et circa eos folia minuta, densa, longa, exilia, subter incana, superne uirentia, graui odore. Excalfactoria ui preditum est. Regium sanat morbum, si decoctum in aqua ante exercitationes bibatur, & ubi laborans exercitationi se crediderit, in balnea descendat, & merum potet. Acopis, gleucinoq; unguento ammisceri solet.

BARBARI COROLL.

Libanotis Coronaria, differt quidem folio a prioribus, sed comprehensa forte a Plinio est inter fertiles. Nisi quis hanc pro Cunilagine accipiat. Ea quæ Libanotis uocatur, & in coronas admittitur. Paulus, & Galenus, Dioscoridem secuti, quatuor Libanotidis genera connume-

C erat. Vnam sterilem. Fœcundas duas, Quartam generis coronamentarij: quam a Romanis priuatim Rosmarinum dici uolunt, etiam si priora quoque genera Plinius ita uocari prodat.

EX. M. VERG. COMM.

Coronaria quondã uulgaris hæc nostras Libanotis fuit: nec certiorẽ habuit hic scriptor notã qua legentibus eam indicaret. Quotidianus enim hic usus eius erat: nectebanturque in coronis ramuli eius non aliter quam Serpillum, & quæ alia Theophrastus φριγανικὰ uocat, toto corpore odorata. Nunc alius eius usus est. Descripsit eam satis Diosc. nihilque in tota foliorum figura desyderari potest. Vnaque hæc foliorũ similitudo, quæ omnibus in se par æqualisque est, et qualẽ paulo ante in coronaria hic descripsit, in Libanotidum nomen et censum eam asciuit. Quæ licet in priore illo gñe fœniculacea sint, ut hic ait, eamque ob causam τριχοειδῆ .i. comosa & capillata: nihilominus quoniam in comoso illo habitu latiora & crassiora Fœniculo sunt, ad formã foliorũ Libanotidis huius .i. coronariæ nostratisque Rosmarini accedunt. Fitque hæc illis eatenus tantum similis. Quatenus enim Tus Libanotides aliæ olent, nihil huic simile habent.

De Sphondylio. CAP. LXXXVIII.

σφονδύλιον

Sphondylium aliqui Arangen uocant, alij Phalangion, alij Asterion, nonnulli Nesyrin aut Sphondylin, quidam Chorodanon, aut Oenanthen, Romani herbam Rutinalem. Aegyptij Apsaphëar, Magi Osirin. Folia Platani & Panacis habet. Caules fœniculaceos, cubitali altitudine, aut amplius assurgentes, in quorum cacumine semen duplex Seseli simile, sed latius, candidius & magis paleaceum, grauis odoris.

D Flores eius albi, aut pallẽtes. Radice Rhaphani candida. Nascitur in palustribus & aquosis. Potum semen pituitam per aluum extrahit. Medetur iocineris uitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, uuluarum strangulationi. Veternosos suffitu reuocat. Cum oleo cõmode infunditur capitibus phreniticorũ, & lethargicorum, item capitis doloribus. Cum Ruta illitum, serpentia ulcera cohibet. Datur radix cõtra regium morbum, & iocineris uitia. Circumrasa eadem, callos fistularum derodit. Recentis floris succus exulceratis auribus, purulẽtisque accõmodatur. Qui cæterorum succorum more exprimi, dein recondi solet.

BARBARI COROLL.

Sphondilij succus qui exprimitur, mire appetitur a muscis, & quæ sunt ijs similia. Sphondylion ferula est, differens a Panace folijs, quia sunt minora & Platani diuisura. Non nisi in opacis gignitur, in paluſtribus Patauini agri sæpe uisum. Huic semen eodem nomine medicinæ tantum utile.

De Ferula. CAP. LXXXIX.

νάρθηξ

Viri di Ferula medulla pota, utilis est ad cruentas excreationes, cœliacosque. Contra uiperarum morsus in uino datur. Erumpentem naribus sanguinem indita sistit. Semen potum torminosis auxiliatur. Sudores ciet, uncto ex oleo corpore. Caules si edantur, capitis dolores faciunt. Muria condiuntur. Ferula itaque caulem profert ternum sæpe cubitorum, folia Fœniculi, longe asperiora, & latiora. Qua ab imo caule uulnerata, Sagapenum efficitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 22. lib. 20. cap. 23. lib. 24. cap. 1.

Adscribitur arborum generi Ferula: quoniam teneritudo eius processu transit in lignum. Propterea Clearchus inter quæstiones lusorias, quas nostri Scirpos, Græci Gryphos, & Aenigmata uocant, Ferulam dicit esse, lignum non lignum: sicut Pumicem, lapidem non lapidem: & Noctuã, uolucrem non uolucrẽ. Calidis Ferula nascitur locis, atque trans maria, geniculatis per

uices nodata scapis. Duo ei genera. Narthecem Græci uocant, assurgentem alte. Narthecíam uero semper humilem: quæ ab aliquibus Ferulago dicitur. Quanq̃ et Thapsia Ferulago appellari solet. Est & instrumentum medicinale Ferula, siue Narthex. A genibus folia exeunt grandia, mollia, multifida, maxima, ut quæq; terræ sunt proxima: caulẽ amplectantia ut Harundines: sed magis scinditur in coliculos, quibus flores lutei & semen Anethi paulo maius insidet, sed quæ ab uno caule diuiditur in cacumine, fęmina putatur. Germinat uere primum folio, tũ caule: qui annuus ei est. Radice singulari, profunda. Ferulę lignum omne corticis loco habent, hoc est, forinsecus: ligni autem uice fungosam intus medullam, ut Sambuci. Nonnullæ inanitatem, ut Harundines. Nulli fruticum leuitas maior. Ob id senectuti Baculus. Semen Ferulæ Thapsiam uocauere aliqui falso. Hoc in Italia cibus est. Conditur quippe, duratq; anni spacio in urceis. Caules quoq; decocti eduntur. Commendanturq; musto & melle. Corymbiam nominant: sicut racemos eius quos item condiunt Corymbos: quibus & in coronas utebantur. Ignem Ferulis optime seruari certum est, easq; in Aegypto præcellere. Natura Ferularum Murenis infestissima. Moriunt ea tactæ. Asinis gratissimæ sunt in pabulo. Cęteris iumentis pręsentaneo ueneno: qua de causa id animal Libero patri assignatur: cui & Ferula. Ferulã nõ minus a ferendo dictam uideri facit Hippocrates: qui eam Plestinga uocauit. Inter fortunatas insulas, Norion uocatur. In qua Ferulæ tanta crescunt amplitudine, ut arbores fiant. Earum nigræ succo amarissimo damnantur: candidæ probantur, adeo, ut poculentus quoq; sit. A

EX M. VERG. COMM.

Condiebatur quondã, seruabaturq; sale ad cibos Ferulæ coliculus toto ãno: si huic scriptori primũ, mox Columellę credimus. 13. operis sui uolumine, cap. 7. iubenti cum plerisq; alijs oleribus & hunc condi. Nec fuit hic usus parum in ea laudandus: & si copiosior eius cibus capitis dolores faciat. Primas enim mensas in acetarijs, secundas uero cũ obsonijs cocta multa frugalitate instruebat. Eadem senectuti, & a longa ualitudine se recolligentibus auxilio fuit, et adhuc est: quoniam nulli frutici leuitas maior, et cum leuitate ligni firmior duricies, & rigor. Quã etiam ob caussam Libero patri, Sileno, alijsq; numinis eius comitibus dedicata & concessa est, ut infirmos in ebrietate pedes leui hoc pedamento regerent. B

¶ De Peucedano. CAP. XC.

Peucedanum aliqui Agrion uocant, alij Agriophyllon, Magi bonum dęmonem, Romani Satariam. Caulem emittit tenuem, gracilentum, Fœniculo similem. Comam habet statim ab terra foliosam, spissamq;. Flore luteo, radice nigra, crassa, firma, graui odore, succosa. Gignitur in montibus opacis. Tenera radix cultello conciditur, profluensq; e plaga succus, umbræ mandatur. In sole siquidem confestim euanescit. Colligit̃ capite prius & naribus rosaceo perfusis, ne capitis dolor premat, & uertigo sentiatnr. Assata radix utilior fit. Tam lac, q̃ succus radice & caulibus extrahi solet, sicuti e Mandragora. Verum inefficacior lacte succus habetur, & uelocius expirat. Interdum etiam concreta inuenitur lachryma Turis similitudine, caulibus, radicibusq; adhęrens. Pręfertur succus e Sardonia, & Samothrace, colore ruffo, odore graui, feruens gustu. Ex oleo & rosaceo illitũ ꝓdest lethargicis, phreniticis, uertiginosis, comitialibus, & longis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, conuulsis. Omnibus in uniuersum uitijs neruorum, ex oleo & aceto illitum prodest. Eius olfactu respirant uuluæ strangulatus, & ueternosi reuocantur. Incensum serpentes abigit. Auriũ doloribus cõuenienter ex rosaceo instillatur. Cauernis dentiũ inditum, mitigat dolorem. Contra tussim efficacissime ex ouo assumit̃. Suspirijs, torminibus, & inflamatiõibus subuenit. Ventrẽ leniter emollit. Lienẽ absumit. Dif πευκέδανος

C ficiles partus mire adiuuat. Facit ad uesicæ cruciatus, & renum distentiones potum. Vuluam aperit. Radix ad eadem utilis est. Sed inefficacior. Eius decoctum bibitur. Farina eius sordida ulcera purgat, & uetera cicatrice obducit. Squamas ossium extrahit. In cærata & calfacientia malagmata additur. Eligi debet recens, esu difficile, firmũ, odoris plenum. Succus ad potiones amaris nucibus, aut Ruta, aut pane calido, aut Anetho resoluitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.9 lib.26.cap.5.

PEucedanum, siue Peucedanus nomen a Pinu inuenit, ut Myrtidanum a Myrto, quanq; & amaritudinem uocabulum id significat apud poetas, celebrata inter primas herba. Laudatissimum in Arcadia Plinius existimat. Foditur exitu autumni. Placent tenerrimæ, & altissimę radices. Hæ conciduntur in digitos quaternos osseis cultellis, funduntq; succum. Probatur hic & crassitudine mellea, & odore suauiter graui. Peucedanum officinæ ostendũt quale Dioscorides in cætera tantum, radice non succosa, sed lignosa, nec graui odore, sed iucundo. Quod nos admonitionis causa dictum uolumus.

EX M. VERG COMM.

FEcit Pinus, quæ græcis Peuce dicitur Peucedano nomen: non congener congeneri, aut similis simili planta, sed speciosa & procera arbor, parem folio tantum sibi humiliorem fruticem, ut inter homines quotidie fit, sola eius partis similitudine in genus & nomen suum sibi adoptauit: quod posteriores intelligentes latini, Pinastellum eam uocauerũt. Cuius uocis autor Apuleius est. Sic enim emendanda est quæ corrupte in impresso codice Pinasgelum legitur. Idem quod in Diosc. simpliciter agrion nominatur, ab eo Sison agrion dicitur, quasi ex similitudine Peucedanus hæc Sison etiam diceretur, de quo non multo ante actum est, sed syluestre. Nobis uero ab re non fore, siquis suspicetur, deesse uoci illi agrion, quę syluestre significat Marathrũ: D ut quoniam similes illi caules, & capillata folia habet, syluestre Marathrum diceretur. Quemadmodum quod sequitur Agriophyllon, agreste Fęniculũ potuisse quondam legi. Suspitiões tũ hæ sunt: nec nos aliquid mutare ausi sumus, præterq; ex Apuleio agrion .i. agrestẽ Sisonẽ uocari Peucedanum inter alia dicentes. Quę nõ tm̃ a Peuce arbore dici in græcis potuit, q̃ ab amaritudine, quæ in eadem gente eadẽ illa uoce indicatur. In Arcadia nasci Peucedanũ Theophrastus ait .9. de plantarum historia uolumine. Verba eius sunt γίνεται δὲ ἐν ἀρκαδίᾳ. Quem autorem secutus Plinius lib.25.cap.9. laudatissimam in Arcadia nasci tradidit: tam aperte, tam q; uetusto autore, ut non dubitandum fuerit, in Arcadia ne, an in Sardinia legendus locus sit. Theophrastum enim secutus Plinius est. Neq; obstat q; hic dixerit, expressum in Sardinia et Samothrace liquorem, probatissimum esse. Hic enim succum in his gentibus expressum laudauit, illi plantam in Arcadia nasci laudatissimam dixerunt. Eius in antiqua medicina multus fuit usus. Tradiditq; hic inter cætera, mederi Peucedani liquorem conuulsis: Græci σπασμοὺς καὶ σπάσματα uocant, Romani græcæ uocis imitatione, conuulsa appellauerunt.

De Gith, seu Melanthio. CAP. XCII.

μελάνθιον

GIth ex Græcis aliqui Melanthium, alij Mecona agrion melæna, Romani Papauer nigrum appellant. Exiguus frutex est, sæpe binos palmos excedens. Folijs ut Senetionis minutis, sed multo tenuioribus. Capitulo in cacumine tenui, ceu Papaueris oblongo, intercursantibus intus membranis. Quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inspargitur. Capitis doloribus illitum fronti, subuenit. Discutit recentes oculorum suffusiones, tritum ex Irino, & infusum naribus. Tollit lepras, lentigines, duricias, tumoresque uetustos cum aceto illitum. Circumscarificatos clauos excutit cũ uetere uino impositum. Dentium doloribus decoctum cum aceto & teda

prodest. Teretes uentris tineas expellit, peruncto ex aqua umbilico. Destillatione laborãtes adiuuat, tritũ in linteo & olfactũ. Vrinã & menstrua ciet, multis diebus sumptũ. Et lac extrahit. Difficultatẽ spirandi cũ uino potũ leuat. Phalangiorũ morsibus ex aqua drachmæ pondere haustũ auxiliat. Incenso serpentes fugant. Tradunt largius epotum enecare. A

M. BARBARI COROLL.

MElanthion, q̃d & Melanspermon, & Melanthe interim ab Hippocrate uocat: & a Theophrasto, ut Theodorus existimat, Anthemon, siue Anthemion, Nigellam interpretatus. Quã q̃ Anthemon oĩno alia species est, q̃ Melanthion, siue Git, siue ut Palladius, Giddi. Nam & Melanthemon Chamæmilon est, Melanion uero nigra Viola. Optimum Git, q̃ excitatissimi odoris, & q̃ nigerrimũ. Culices suffitu necat, & muscas. Succum eius largius sumẽti, uenenũ esse, mirari licet: cũ semen ipsum, inferiorẽ crustam panis, cereali sapore condiat gratissime. Aliud oĩno genus uidetur esse Git, q̃d in segetibus passim nasci cernit: & Pseudomelanthion uocari potest, & Gitago, folijs fere Porri oblongis, flore purpureo, semine ac toto frutice maius q̃ Melanthium, nec odoratũ. At uerum Git, de quo præsens Dioscoridi mẽtio est, folium habet Fœniculi, Senecionisue, florem ceruleum. Odor semini iocundus, nec ubiq; prouenit. Hippocrates Cyprium cõmendat. Alia est herba Melandryum, in segete pratisq; nascens, albo flore, odorata, cuius cauliculum iocineri tritum, ex uino uetere probant. Pli.li.20.cã.175 &.22.ca.21.

EX M. VERG. COMM.

VIdent Maio & Iunio mensibus in pratis, sepibus, limitibusq; oĩbus nascentẽ rura oĩa Nigellã: nihilq; eo frutice frequẽtius, simul & uilius. Quondã grato sapore panẽ Nigellæ semen cõmendabat. Inspergebatur eñ ante cocturã illi tritum, quemadmodũ & Papaueris: non aliter q̃ & nos modo dulciarijs potius q̃ pani Anisum miscemus. Quod in Nigella merito miretur aliquis, sagacis naturæ artificiũ est, in conformãdis eius uasculis: quibus concipit, maturatur, & seruat semen, colore nigrũ, Panici seminis magnitudine. Sunt ea uascula longe papaueraceis minora, nec in mensura sua, ut illa longa. Nullã præterea habent qualẽ Papauera in summo stellã, sed latiorem umbilicũ: neq; intus eodẽ modo discurrentes membranas seminũ locos dissepientes. In Papauere eñ fulcorũ modo intercedente, quasi aggere quodam canales sunt: in Nigella per mediũ transeuntes, quasi parietes, quibus loculamenta illa seminũ diuiduntur. Est illud discrimen etiã, quod singula in singulis Papauerũ caulibus uascula sunt, in Nigella numerosiora: ut quod numero seminũ in singulis uasculis deest, uasculorũ numero expleat. Solaq; hæc uasculi forma fecit, ut syluestre & nigrũ Papauer a quibusdam Nigella diceretur. Græci a colore seminis Melanthion, & eorum exemplo latini Nigellam nominauerunt. B

¶ De Laserpicio, & Lasere. CAP. XCIII.

LAserpicium in Syria, Armenia, Media, & Libya nascitur, caule ferulaceo, quem Maspetum uocant. Folijs Apio similibus, lato semine. Radix excalfacit. In cibis ægre concoquitur. Vesicæ noxia. Sugillatis illita cum oleo, & strumis, ac tuberculis cum cærato, medetur. Ischiadicis conuenit cum Irino, aut Cyprino cærato. Excrescentibus circa sedem tollendis, illinitur cum putamine mali punici & aceto decocta. Venenis pota resistit. Os commendat, cibis aut sali permista. Laser e radice, atq; caule scarificatis colligitur. Præfertur autem ruffum translucens, Myrrhæ æmulum, non porraceum, odore ualens, suaui gustu. Quod dilutũ facile albescit. Syrenaicũ si quis degustarit, humorem toto corpore ciet, blandissimo odore, adeo, ut ne os quidem gustanti, nisi paululũ spiret. Medicum & Syriacũ minus uiribus ualent, & grauiorem reddunt odorem. Laser omne antequã siccescat adulteratur sagapeno, aut fabæ lomento. Quod maleficiũ deprehenditur gustu, odore, uisu. σίλφιον

C & madefactione. Caulem aliqui Silphion, radicem Magudarin, & folia Maſpeton uocauere. Efficaciſſimum Laſer, mox folia, poſtremo caulis. Acrem uim habet. Inflationes facit. Perunctas cum aceto, pipere, & uino, alopecias ſanat. Oculorum aciem exacuit. Incipientes ſuffuſiones, illitum cum melle diſſipat. Cauernis dentium in dolore inditur, aut cum Ture in linteo circumligatur, aut cum Hyſſopo, Ficis coctis in poſca, os colluitur. Iis prodeſt, quos beſtia in rabiem efferata momorderit, uulneribus immiſſum. Valet aduerſus uenena telorum, & animalia omnia quæ uirus eiaculantur, potum, aut illitum. Scorpionum plagis oleo diſſutum circumlinitur. Gangrænis præcoercitis immittitur. Et cum ruta, nitro, & melle, uel per ſe carbunculis. Clauos, calloſq́ prius circumraſos uellit. Cærato, aut aridorum ficuum carne præmollitum, recentes Lychenas ex aceto ſanat. Et excreſcentia in carne, polypoſq́, ſi aliquot diebus cum atramento ſutorio, aut erugine illinatur. Extuberantia cum forfice extrahit. Veteribus faucium ſcabricijs opitulatur. Grauem, ſubitoq́ irrauceſcentem uocem, dilutum aqua ſorbitione confeſtim expedit. Vuam illitum cum melle reprimit. Anginis ex aqua mulſa utiliſſime gargarizatur. Veſcentes eo, lætiore colore mangonizat. Tuſſi commode in ſorbili ouo datur, & pleuriticis in ſorbitionibus. In
D fellis ſuffuſione, & aqua inter cutem cum aridis Ficis. Rigores diſcutit cum uino, pipere, & Ture potum. Neruorum contractionibus, opiſthotonicisq́ datur oboli pondere deuorandum. Hærentes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit. Ad lac intus coagulatum bibitur. Comitialibus ex aceto mulſo proficit. Menſes ciet cum pipere & myrrha potum. Cœliacos adiuuat in acino uuæ ſumptum. Cum lixiuio autem potui datum, repente conuulſis ruptiſq́ prodeſt. Ad potiones reſoluitur, nucibus amaris, aut ruta & calido pane. Foliorum ſucco ad eadem proficitur, ſed multo inefficacius. Cum aceto mulſo manditur, ad expediendam arteriam, maxime cum uox retunditur. Eo cum lactucis utuntur, exitq́ in uicem Erucæ. Fertur & altera Magudaris in Libya naſci. Radix Laſerpicio ſimilis, ſed minus craſſa, acris & fungoſa. Ex qua non profluit ſuccus. Eiuſdem cum Laſere facultatis.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 3. lib. 22. cap. 23.

SIlphio, id eſt, Laſerpicio, radix craſſa, multaq́. Caulis annuus, altitudine & craſſitudine q̃ſi Ferulæ. Foliũ ſimile Apio: q̃d ineunte uere profilit, deciduũq́ eſt, eximiũ purgando & ſaginando pecori. Carne mirabilem in modũ iocunda. Folio amiſſo, caulis emicat: qui omnibus modis paratus igni manditur, hominẽq́ diebus quadraginta purgat omni uitio. Semen ei latum, foliaceum. Succus duplex e ſcapo, Caulias uocatus. E radice Rizias, uilior ac putreſcens. Radici cortex niger, qui & detrahitur ad mercis adulteria. Præparatur uero ſuccus admixto furfure, aut farina. Subinde concutiendo uas, quatenus ad maturitatem perducant, id eſt, quatenus ſudare deſinat, & colorem ſuũ capiat. Ita inueteratum a ſitu uendicant & carie, Laſer uocãtes. Perlucidior hic & purior a radice, dulcior a caule: ob id farina inditur, ut coeat. Natum ferunt Silphiũ hymbre craſſo & piceo, repente madefacta tellure circa Heſperidum hortos, Syrtinq́ maiorem, ſeptem annis ante oppidum Cyrenarũ conditum. Vim autẽ illam, quatuor ſtadio-

rum spacio in Aphrica ualuisse,rem ueram & contumacẽ,atq; si coleretur,in deserta fugientẽ. A Quidã radicem Laserpicio maiorẽ fuisse cubitali perhibent, e cuius medio caput sublime conspiciẽdumq; tuberet,unde primũ succus ceu lacteus erumpat. Supernasci caulem Magydarin uocatum. Q̃q; & semen eius quoq; Magydaris ab aliquibus dicitur,ut Galenus scribit, folio aurei coloris:quo seminis uice,austrinis flatibus decusso,a canis ortu Laserpiciũ nascatur: eodemq; anno & scapum,& radicem aboleri,solũ circumfodi subactum, glutumq; fieri.Radices eius recens præsectas ex aceto mandi.Pecora non purgari eo,sed si ægrotant,aut sanari protinus,quod fere consequitur,aut emori.Prior opinio uidetur persico Silphio congruere, multo infra Cyrenaicum nascenti.E Syria quoq; importari maxime solebat, Parthico,siue Persico,deterius,Medico præstantius.Aetius Laser a Cyrenaico lacte separauit, siue quia Laser succus ipse Silphij,non lac esset:siue quia Laseris appellatione Persicum,aut Medicum,ut cognobiliora,non Cyrenaicum ueniret: quippe quod ad pondus argenti denarij pendebatur,multisq; iam annis,ut Plinius ait,non inuenitur.Cum comedit ouis caulem,protinus dormit,capra sternutat.Tauros inflammat naribus illitis.Serpentes auidissimas uini admixtum rumpit. Præcipitauit se quidam ex alto,cum in dentium dolore cauis addidisset inclusum cæra. Laser Græci Opon uocant.Et quanq; Opos manantem hærbæ cuiusq; succum,ex uulnere significet,Cyrenaicum tamẽ absolute pronunciatus indicat,ut Varroni placet: qui coagulari lac eo tradit.Post Cyrenaicum auctoritas deinde Medico, & Syriaco,ut Galenus inquit.Hippocrates,Phyllon Libycon,& Aethiopicim uocando ipsum Silphij semen significat Galeno: ut q̃d prę sua latitudine foliaceum sit.Interim Phyllon uocat hoc,nec adijcit Libycum.Radicem huius proprie Silphion appellat.Caulon uero,& eccaulema,scapum,id est,colem, ut Herodotus.Solini quoq; uerba de Silphio subijciam.Apud Cyrenenses inquit Syrpe gignitur,odoratis radicibus,uirgulto herbido magis quã arbusto:cuius e culmo exudat æstatis tempore pingue roscidum,idq; pascentium hircorum inhæret barbulis:ubi cum arefactum inoleuit, guttis steriacis legitur ad usum mensarum,uel medelæ potius. Dictum est primum inquit Syrpicum,quia manat in modum lactis.Deinde usu deriuante,Laser nominatum. Paulo post Asbitæ inquit,uiuunt Lasere,hoc aluntur,hoc illis dulce est.Ex his uerbis Solinus satis indicat, se de Silphio loqui uoluisse quidem,sed parum nouisse quid diceret,ita salebrosus & desuetus in eo genere sermo eius est.Plautus in Rudente. B

Speras inquit tibi multum hoc anno futurum Syrpe & Laserpicium?

Sed cur Varro Draconon appellari dicit ipsum lac Cyrenaicum? An non Draconon,sed Diatonon legi potest? quia odorem intentum & uehementem habeat: & an Draconon a colore rubro.Talis enim præfertur, nam & herba Rubia, quandoq; apud Græcos Cinnabaris,& Dracanon uocata est.auctore Dioscoride.

Magydaris siue,Magudaris, a Laserpicio differt teneritudine.In Syria & Parnasso monte plurima.Theophrastus & Plinius in Libya eam nasci pernegãt. Sunt qui & hanc Laserpicium appellent. Periti uero facile discernunt uel aspectu.

EX M. VERG. COMM.

LOngissime omniũ Theophrastus de Silphio in sexto de plantarũ historia egit.Licetq; Plinius,& præter Pliniũ plures alij plantam,partesq; eius omnes longiore historia illustrauerint, nihilominus quoniã cuncta alij ab eo accæperunt, singuliq; aliquid, quod dixisse oportebat, reliquerunt, operæprecium erit,ex eo scriptore ijsdem uerbis omnia semel reddidisse. Quę huiuscemodi sunt.Habet Silphium numerosas radices,& crassas: caulem qualis in Ferula est, & crassitudine illi æqualem.Folium,quod Maspeton uocant, Apio simile.Semen latum,foliaceumq;.Caulem non ultra annũ prorogat,quemadmodũ & Ferula.Vereq; primũ folia & Maspetum hoc profert:quo oues mirifice purgantur, & pinguescunt,egregia odoris suauitate carnes cõmendans.Post hæc caulẽ profert cibis quocunq; modo aptum.Tostus siquidem,& elixus estur.Feruntq;,quadraginta diebus corpora purgare.Destillat duplicem liquorem Silphium: a caule alterum, ab radice alterum.Vocantq; hunc a caulibus Cauliam, illum a radicibus Rhiziam.Habet radix nigrum corticem: auferuntq; in usu eum.Sunt & radicum, sectionisq; mensuræ quædam, quibus quantum oportet, cedunt, reliquum ad sectiones seruantes. Neq; enim in secando errare,neq; ultra q̃ constitutum sit secare oportet. Corrumpitur enim, putrescitq;,si aliter fiat.Curant autẽ in Pyræo, Athenas ferentes Silphium hoc modo. Cum in uasa coniecerint,farinam illi miscent,multoq; tempore cõmouent:eaq; tractatione colorem contrahit,rationeq; hac curatum incorruptum permanet. Quæ igitur in secando, curandoq; Silphio seruanda sunt, sic se habent. Libyæ latos occupat campos; siquidem spacio ultra sta-

C diorum quatuor milia nascitur: copiosumque prouenire ab Hesperidum hortis ad Syrtim. Proprium illi est, cultos odisse locos: & si colatur, in deserta fugere, uelut id quod ferum sit, & cultura non indigeat. Narrant Cyrenæi, septem ante conditas Cyrenas annis apparuisse. Ex quo autem ædificata urbs est, trecenti intercesserunt anni, magistratum gerente Athenis Simonide. Et hæc quidem sic ferunt aliqui. Alij radicem Silphij ferunt cubitalem, pauloue ampliorem nasci: tumereque in medio ueluti caput, quod sursum in sublime fertur, pauloque minus quam supra terram emergit. Ex qua erumpit quod Lac uocatur. Tum caulis. Et post hunc quod Magydaris, & folium dicitur, quod semen est. Cumque ualidus spirauerit Auster post caniculares dies, uento id spargi: ex eoque nasci Silphium. Eodemque anno radicem fieri, & caulem. Verum non est hoc Silphij proprium. Habent enim & alia. Nisi hoc forte dicunt a sparso semine statim nasci. Quod uero priuatim, & ab alijs diuersum Silphium habet, illud narrant. Oportere annuum fodi. Si enim relinquatur, semen totum, caulemque proferre, deteriusque ea ratione fieri & hoc, & radicem eius. Narrant præterea, fieri meliores circumfossas radices: quoniam renouetur terra. Sed hoc contrarium illi est, quod dicitur odisse culturam Silphium. Narrant & comedi radices recentes in acetum concisas, & folium colore auri esse. Contrarium his etiam, purgari oues folium comedentes. Ferunt enim, hyeme & uere in montem exire oues, uescique eo, & alio quod Abrotono simile sit: & quod utrunque calefaciendo est, non purgare, uerum siccare, & concoctionem adiuuare: ideoque fieri, si morbosa, maleque affecta ouis aliqua accedat, conualescere statim, aut mori: uerumtamen sæpius conualescere. Hæc autem utro modo se habent, consyderandum est. Quæ uero Magydaris dicitur, aliud a Silphio est, rarius, & minore acrimonia, succoque carens: discernitur a peritis solo aspectu. Nascitur in Syria & Cyrene. Narrant & in Parnaso nasci copiosam: & hanc Silphium esse. Si uero culta fugit loca, uelut Silphium, consyderandum erit. Similiterque an simile, æqualeue aliquid in folio & caule habet. In uniuersumque, si lachrymam destillat. Et hæc Theophrastus longius forte quam legentium aliquis æquo animo ferre potuerit ab eo & a nobis dicta: sed non inutilia, ut quæ a Dioscoride dicuntur, certius intelligi possint. Siquidem & ille de foliaceo semine, de Maspeto, Magydari, alijsque omnibus pariter egit: & ut tunc ferebat fama, totam Laserpicij historiam tradidit, quod Cyrenaico agro probatissimum nascebatur. Tantumque illi ex eo laudis & honoris

D accreuerat, ut Catullus una hac nota Cyrenem illustrauerit, Laserpiciferas in epigrammate suo Cyrenas uocans. Nouerant enim tunc omnes, quod ubique nunc ignoratur. Eratque in quotidiano ciborum usu Laserpicium, quos grato sapore & odore commendabat. Miscebatur id, ut indicat Columella, oxyporis: & ut plures alij testantur, Laserpiciatum acetum in multo usu erat. Longior erit commentatio hæc nostra, si quot usus Laser habuerit (sic enim Plinius etiam uocat) numerare uoluerimus. Illud dixisse satis sit, quod Martialis de simila ait. Nec Laseris dotes poteris numerare, nec usus. Cum medico totiens, cum sit & coquo totiens aptum. Vtebatur eo passim antiquitas, ob egregiam calefaciendi uim quam habet. Nunc autem tantum abest, ut nostrorum temporum Laserpicio uti, ganea, aut medicina possit: ut rem ipsam utraque ignoret, nec coniectura saltem ostendere possit. Nouerunt quidem nostræ ætatis medici Opon Cyrenaicum, sed nomen tantum, & in eo nomine, quod longissime ab antiquo Opo Cyrenaico differat. Idem enim Opos Cyrenaicus, & Laserpicium hoc quondam fuit: nunc autem in fetida Asa ea uoce utuntur: quæ tetri & ingrati odoris sensu, tantum a Laserpicio differt, quantum uersimile est quondam discrepasse eorum usus. In medicina sane infinitus pene fuit eius usus: indicantque græcorum medici omnes, qui adhuc supersunt. Indicat Plinius uigesimosecundo uolumine capite uigesimotertio, longissimeque omnium hic scriptor. Ex cuius remedijs nos tantum signabimus, quæ nobis non sunt cum Barbaro eadem, duoque præsertim. Quorum id primum est, quod ille ait, mederi Laserpicium neruorum contractionibus: contractiones neruorum uertens, quod Dioscorides tetanicos dixit, longe ab illis diuersos. Qui quales sint in Sampsucino unguento dictum longius a nobis est. Alterum uero, quo loco uertit, dari Laserpicium his qui lactis coagulum biberint. Quod γάλακτι θρομβωμένῳ hic scriptor uocat, in uenenorum censu ab eo libro sexto numeratum.

¶ De Sagapenio. CAP. XCIIII.

σαγάπηνον

SAgapenium ferulaceæ hærbæ succus est, quæ in Media nascitur. Optimum est translucens, fuluo forinsecus colore, & intus albo, nescio quid inter Laser & Galbanum redolens, gustu acri. Prodest la-

terum & pectoris doloribus, tussibus uetustis, conuulsis & ruptis. Crassam pulmonis pituitam expurgat. Datur comitialibus, opisthotonicis, lienosis. Item contra neruorum resolutionem, perfrictiones, & febrium circuitus in potu. In unguenta probe admittitur. Menses pellit. Sed fœtum exanimat, cum hydromelite potum. Prodest ex uino haustum serpentium ictibus. Olfactum ex aceto uuluarum strangulatus excitat. Oculorum cicatrices, offusam caliginem, hebetudines, suffusionesque detergit. Resoluitur succi modo, ruta, aqua, & amaris nucibus, aut melle, aut calido pane. A

BARBARI COROLL.

Sagapenum medicinæ tantū feritur in hortis. Dicitur & Sacopenium. Quod Sacopenium, quod apud nos gignitur, in totū transmarino alienatur. Illud enim Hammoniaci lachrymæ simile Sagapenon uocant, fruticis sui nomine, ut Galenus inquit, per abusionem. Pli.li.19. ca.8. lib.20. cap.18.

EX M. VERG. COMM.

Testati sunt ueteres Græci, Ferulam Sagapenum ferentem, nullos habere in medicina usus: quodque in ea expetitur, liquorem solum esse: nec ultra id historiæ eius aliquid addiderūt. Hic etiam Græciæ peregrinam fecit, in Media nasci dicens: & ex quo ferulaceam herbam dixit, genus, formam, partesque eius ignorasse uidetur. Plinius in Italia nasci Sagapenum testatur, dicens. 20. uolumine capite. 18. Sagapenum quod apud nos gignitur, in totum transmarino alienatur. Neque ipse etiam ferentis id fruticis, aut herbæ naturam tradidit. Ob eam causam, nec nos longius de eo agemus. Et si Plinius, ut paulo ante diximus, Sagapenum Italiæ plantam dixerit, & præter ea quæ paulo ante ex eo citauimus libro. 19. capite septimo, in hortis, sed medicinæ tantum seri dicat. In qua separarunt alij interpretes, perfrictiones a circularibus febribus: cum tamen ab hoc scriptore dicatur, dari Sagapenum contra perfrictiones quas circularium febrium accessiones faciunt. B

De Euphorbio. CAP. XCV.

Euphorbia Libyca arbor est, Ferulæ speciem habens, quæ in monte Atlante iuxta Mauritaniam inuenitur. Ea acerrimo succo turget. Cuius eximiū feruorem expauescentes incolæ, ouillos uentres elutos, arbori circūligant, & eminus caulem contis incidunt. Confestimque e plaga perinde atque uase quodam, in uentriculos copiosus lactis humor effluit, præter id quod sparsi in humū, uulnus eiaculatur. Duo succi genera. Vnum Orobi magnitudine, Sarcocolæ modo emicat. Alterū in uentriculis concrescit, atque uitreum spectatur. Eligendū est translucens, & acre. Euphorbiū adulteratur Sarcocollæ, & glutini mistione. Sed difficile quidem experimentū. Quippe cum leui gustu, os accensum diu detineat, adeo ut quicquid ori obijciatur plane Euphorbium resipiat. Eius inuentio tempore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu suffusiones discutit. Potus tota die exurit. Quare melli, collyrijsque pro acrimoniæ ratione ammisceri debet. Coxarum doloribus prodest in odorifera potione haustus. Squammas ossium eadem die eximit. Verum eo utentes necesse est linamentis, aut cæratis communire corpus, quo ossa conuestiuntur. Aliqui memoriæ prodiderunt, percussos a serpente nihil molesti passuros, si incisa ossetenus capitis cute, intritus succus infundatur, uulnusque postea consuatur. εὐφόρβιον

C BARBARI COROLL.

Plí.li.26.ca.11. lib.25.cap.13. EVphorbium, & Euphorbiam, Iuba Ptolomei pater, in Atlante gigni herbā scribit, dicato priuatim uolumine, folijs acanthinis, appellatam nomine inuentoris eius medici sui, & fratris Musæ. Suscipitur lac non omni uentriculo, sed hædino. Qui colligunt clarius uident. Siccatur Conto, ut effigiem Turis habeat. Adulteratur hædino lacte. Sed discernitur igni. Quod enim syncerū non est, fastidiendum odorem habet. Multū infra hunc succum est, qui in Gallia fit ex herba Chamælea, granum Cocci, ut Plinius inquit, ferente. Fractus, Hammoniaco similis est. Accendit os semel gustatū, & magis ex interuallo, donec fauces quoq; afficcet. Galenus & Paulus Phorbion, siue Phormion herbam quandā nominant, longe ab Euphorbio diuersam: cuius folio & semine, ad albugines utantur cum melle: spicula quoq; corporibus extrahi persuasum est. Græci codices Eupholbion, pro Euphorbio fere scribunt.

¶ De Galbano. CAP. XCVI.

χαλϐάνη GAlbanū succus est nascentis in Syria Ferulæ, quod nōnulli Metopiū uocant. Maxime laudatur cartilaginosum, merū, Thuris effigiem præbens, minime lignosum, retinens, nonnihil adiecti seminis aut Ferulæ, graui odore, neq; humidū, neq; aridū. Adulteratur faba fresa, & Hammoniaco. Galbanū excalfacit, urit, extrahit, discutit. Mēses ac partus trahit, apposítu, uel suffitu. Lentigines aceto & nitro perunctas tollit. Deuoratur ad tussim ueterem, difficultatē spirandi, suspiria, rupta, conuulsa. Aduersat̄ toxicis potū cum aceto & myrrha. Simili modo sumptum, mortuos partus extrahit. Imponitur lateris doloribus, & furunculis. Comitiales, & uuluæ strangulatus, & uertiginosos olfactu suscitat. Si uratur, fugat nidore serpentes, & perunctos feriri non patitur. Serpentes D cum oleo & sphondylo circumpositū necat. Dentiū dolorem oblitū, aut cauernis inditum, mitigat. Vrinæ difficili prodesse existimatur. Resoluitur ad potiones amaris nucibus, aqua, aut ruta, aut calido pane, mulsaue. Alias meconio, ære usto, aut felle liquido. Si purgare Galbanum uoles, in feruentem aquam demittito. Namq; cum liquefactum fuerit, eius sordes fluitabūt. Quas hoc modo facile separabis. Mundo linteo alligatum in fictili, aut ærea pixide ita pendeat, ut imum uasis ne tangat. Operteq; uase in feruidam aquam demittito. Sic enim syncærum, ueluti per colum eliquescet, & lignosum in linteo remanebit,

BARBARI COROLL.

Plí.li.12.ca.25. lib.24.cap.5. GAlbanum, Chalbanen Græci uocant, & ferulam, & lachrymam. Item Stagonitin, & Metopion. Laudatur simile Hammoniaco. Adulteratur Sagopeno. Permutatur in libras quinq;. Medicinæ hoc tantum Galbanon a colore dictum candido existimant: a quo & uestis nomen Galbanum Iuuenali. Vulgo quoq; nautica operimenta sic uocamus. Nam Galbeum, ut Tranquillus ait, remedia sunt lanis inuoluta.

EX M. VERG. COMM.

SAtis fore legentibus credimus, quod in Galbano natura ostendit: q; in Syria nascens, odoramentorum omniū fœcunda genitrice, ut auctor Theophrastus est, ingrato odore tetrum, regionis eius hanc felicitatem turbauit. Nisi forte quæ in agendo sagax natura est, Galbanum Balsamo, Casiæ, Cinamomo, odoratisq; Calamo & Iunco ideo miscuit, ijsdemq; locis nasci uoluit: ut quātum ingrati odoris ex terra Galbanū in se traxisset, tantū purioris odoris illis relinqueretur: damnareturq; una Galbani ferula, ut felicius cætera agerent. Quod illi, & hortos conserentibus consilium aliquando est, male & grauiter odoratis plantis, eodem loco consitis, aliarum odores augere. Nihil tamen sic etiam a natura damnatum, inutile homini penitus genitum est. Habet enim, ut cætera relinquamus, suas uires & laudes Galbanum. Solum aucto-

re Theophrasto, grauiter odoratum in Syria nascens. Potestq; preter alia quæ illi in morbis ab hoc scriptore, & ab aliis tribuuntur, ingrato agitare graues nidore chelidros: ut Maro cecinit. Et Nicander. καὶ μὴν καὶ βαρύοδμος ἐπὶ φλογὶ μυρηθεῖσα χαλβάνη, καπνηλὸν ἄγει καὶ φύξιμον ὀδμήν. Potuit quondam etiam, ne bellorum & fortunæ gloria, & honoribus careret, oppida expugnare: illitisq; liquore suo facibus, Hispaniæ oppidum frustra diu oppugnatum, succendere: eaq; uictoria Romanis ciuibus gentile nomen ex se dare: quod non multo post a Domitij Neronis turpi & funesto principatu, inter Cæsares coleretur: essentq; a Galbano, quo usi in incendio oppidi in Hispania fuerant, Galbæ Romana gens, per Cæsarem suū toto orbe clari. Ex eo non paruum Galbano honoris accessit incremētum. Nosq; hactenus a fortunæ gloria laudatum, ad naturam transferimus. Primumq; illud legentes monemus, non Turi tantum, sed Hamoniaco liquori simile Galbanū cæteros dicere, Pliniumq; presertim. Quo fit, ut deesse huic scriptori id suspicemur. Quod præterea in impresso Diosco. legebatur, toxicis mederi σὺν ὄξει, quod est, cum aceto, ex ueterum meliorumq; codicum fide, cum uino uertimus. Persuasitq; id Plinius lib. 24. cap. 5. aduersari uenenis, maximeq; toxicis, cum Myrrha & uino dicens. Fecit eiusdē scriptoris autoritas etiam, accedente ueterum codicum eadem fide, ut quod erat δοκεῖ δὲ καὶ δυσουροῦσι ποιεῖν, significareq; uidebatur, facere ad urinæ angustias, ad contrarium sensum deflecteretur: indicaretq; urinæ nocere, & eius angustias facere. Plinius enim eodem loco ait, Nocere urinæ existimatur. A

De Ammoniaco. CAP. XCVII.

Ammoniacum hærba est, ex qua Amoniacum fit suffimen quod Tymiama uocant, aliqui Agazyllon, alij Criotheum, alij Helisutrum, Romani Guttam appellant. Ferulæ succus est, quam iuxta Cyrenem Aphrica gignit. Cuius fruticem cum radice Agasyllim uocant. Probatur bene coloratum, ligni & calculorum expers, Turis similitudine, minutis glebis, densum, syncerum, nulla sorde spurcatum, castoreum odore imitans, gustu amarum. Hoc genus Trausma, id est, friaturam appellant. Quod uero terram & calculos collegit, Phyrama, quod significat misturam. Gignitur in Aphrica iuxta Ammonis oraculum, succum stillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit. Tubercula duriciasq; discutit. Potum aluum soluit. Partus extrahit. Lienem consumit, drachmæ pondere haustum. Articulorum coxendicumq; doloribus liberat. Auxilio est anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus. Itē quibus humor in pectore coit, si cum melle delingatur, aut cum ptisanæ succo sorbeatur. Cruentam urinam pellit. Albugines oculorum abstergit. Genarum scabriciam absumit. Tritum autem cum aceto & impositum, iocineris lienisq; duricias sedat. Discutit tofos, qui in artubus concalluerunt, cum melle, aut cum pice illitum. Lassitudines & coxendicum dolores eo perūgi utile est, cū nitro et cyprino oleo uice acopi. ἀμμωνιακὸν B

BARBARI COROLL.

Hammoniacum dicitur, quoniam stillat in harenis, iuxta Iouis Hammonis oraculum resinæ modo, aut gummi ipsum Thrausma, siue Thrastum. Turis habet masculi similitudinem. Phyrama uero pingue, resinosumq;. Adulteratur harenis uelut nascendo apprehensis. igitur quam minimis glebis probatur, & quam purissimis. Precium optimi in libras asses quadraginta. Metopion arbor ipsa dicitur, ut Galbani a Solino Metops. Pli. li. 12. ca. 23. lib. 24. cap. 6.

EXM. VERG. COMM.

Habet salem, habet liquorem medicina Hamoniacum. Vtrūq; ab harenis, sed diuersa ratione dictum. Illū, quod sub harenis concrescat, et inueniatur. Hunc, quod in harenosa Libya ad Hammonis Iouis templum ex Ferula in harenas destillet, & ut in Ture fit, concretis grumis inter eas

C inueniatur. Græci ab harenis, quas ἄμμον dicunt, utrumque indicauerunt, sed illum salem, hunc liquorem Hamoniacum, quasi harenosum uocantes: graui periculo miscendi simul diuersa, nisi eorum exemplo discrimen aliquod ex rei substantia addatur. Quod nos timentes, ut illum salem suo loco uocabimus, sic hunc autore Diosc. guttam uocauimus: quasi & hic quemadmodum Tus Stagonias aliquando dictus fuerit: quæ uox in græcis stillicidium & guttam significat. Plinius Hamoniaci lachrymam eiusdem rei significatione appellat. Græci Hamoniacon simpliciter, ut tunc erat eius uocis æstimatio, uocant. Fugientesque nos æquiuocæ appellationis periculum, guttam Hamoniacam diximus, lachrymam liquoremque significantes Ferulæ, quæ priuatim in Libya ad Hamonis Iouis templum tunc nasci ferebatur. Quæ siue ab harenis, siue ab Hamonis Iouis templo uocari dicatur, eandem rationem habet: quoniam & Deus qui inter eas harenas colebatur, mortalibusque respondebat, ab iisdem harenis nomen a græcis inuenerat. Ideoque Criotheos a forma eius, quod arietino capite pingebatur, eadem hæc Ferula, liquorque eius pariter dictus est. Satisque hic natale solum illi assignauit, dicens primum nasci in Lybia ad Cyrenem: mox in Libya ad Hamonem, Iouem illum intelligns qui in templo inter Libyæ harenas coleretur. Cæteræ eius appellationes barbaræ sunt, ideoque nunc omnibus incognitæ.

¶ De Sarcocolla. CAP. XCVIII.

σαρκοκόλλα

SArcocolla lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini Turis similis, ruffa, gustu amara. Vulnera glutinat. Oculorum fluctiones inhibet. Emplastris inseritur. Adulteratur ammisto gummi.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 14

SArcocolla uetustate nigrescit maxime. Melior, quo candidior. E spina reddi putant, cum quadam acrimonia dulcem.

EX M. VERG. COMM.

D INter gummi genera numeratur a Plinio Sarcocolla: eodemque nomine arbor, & ex ea destillans gummi appellatur: quod ex ui, potestateque sua nomen inuenit. Carnes enim, quas græci σάρκα dicunt, in uulneribus glutinat: quod eiusdem gentis uerbum κολλᾶν significat. Pictoribus idem Plinius utilissimum etiam dixit.

¶ De Glaucio. CAP. XCIX.

γλαύκιον

GLaucium succus est hærbæ quæ in Hierapoli Syriæ nascitur, folijs fere corniculati Papaueris, pinguioribus tamen, in terram sparsis, odoris tetri, gustus amari. Tota croceo succo madet. Folia in olla fictili semifrigidis clibanis calfaciunt indigenæ, usquedum flaccescant. Deinde contusis succum exprimunt. Cuius est usus ad oculorum medicamenta. Vtpote cum inter initia refrigeret.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 19
lib. 27. cap. 10.

GLaucion & in Parthia nascitur, folijs densis, minoribus quam Papaueris sordidioribusque, gustu amaro, cum quadam astrictione. Granum habet crocei coloris. Hinc temperatur collyrium: quod medici Diaglaucion uocant, in quod recentiores Papauere cornuto utuntur, aut etiam Chelidonio maiore: ut nihil profecerit Dioscoridis attestatio in mentione Papaueris illius, cum alioquin magno periculo hac parte hallucinentur, quod Chelidonij & Papaueris eius natura erodendo sit, Glaucij multo mitior, & refrigerando fere. Propterea collyrium ex illo iumentorum oculis adhiberi solet, ex Glaucio humanis.

EX M. VERG. COMM.

SVnt Plinio, & Dioscoridi in Glaucij medicina & historia eadem fere omnia. Hic ad Hierapolim Syriæ, ille in Syria & Parthia nasci tradit. Ambo humilem herbam, sed ille simpliciter folijs Papaueris, hic cornuti Papaueris priuatim describit. Hic pinguioribus quam Papaueris, Plinius sordidioribus dixit: magno discrimine inter sordidum, & pingue. Diuersitatis ea potuit esse caussa, ut quod nunc legitur λιπαρώτερα, certa pinguedinis significatione, tunc ῥυπαρώτερα. i. sordidiora legeretur, facillimo & lubrico, ut in Galbeano paulo ante diximus, in unius literæ figura, & sensu ad contrariam & alterutram significationem lapsu. Locus in Plinio est. 27. uolumine cap. 10. Nobis aptius uisum est, Dioscoridem, quam Plinium sequi.

A

¶ De Glutino. CAP. C.

GLutinum quod Xylocollan, alij Taurocollan uocant, præſtantiſſimum Rhodiacum, quod ex bubulis corijs conficitur. Id candidum eſt & tranſlucens. Nigrum uero minus probatur. Reſolutū in aceto, impetigines, lepraſq́ cutis delet. Ambuſtis igni ex aqua calida impoſitum, puſtulas erumpere nō patitur. Vulneribus prodeſt melle, aut aceto madefactum. κόλλα

BARBARI COROLL.

GLutinum, ſiue Gluten, Græce Colla. Præſtantiſſimum fit ex auribus taurorum, & genitalibus. Sed adulteratur nihil æque, quibuſuis pellibus inueteratis, calciamentiſq́ etiam decoctis. Rhodiacum uero fideliſſimum, eoq́ & pictores, & medici utuntur. Lignoſum improbatur. Contexi par eſt et reliqua Glutinū genera. Auro Glutinum eſt Santerna, ferro Argilla, ęris maſſis Cadmia, laminis Alumen, Stagnum æramentis, ſtagno Argentum, marmori, & plūbo Reſina, Plumbum nigrum albo, album ipſum ſibi oleo. Eſt & Glutinū auri cum inducit̃ ligno, Leucoporon, ſiue Leucophæon uocatum, ex pluribus compoſitū, Sinopidis ponticę ſelibra, Silis lucidi, pix, & melini gręcienſis duobus mixtis, tritiſq́ una per duodecim dies. Eſt & Lithocolla Glutinum ex lapidibus, ſicut Ichthyocolla ex piſcibus. Habetur et Gluten librarium ex ſimila & polline. Nam Gluten Atticū pro gumi ex amygdala quādoq́ accipitur a Chymicis. Pli.li.11.ca.39

¶ De Glutino piſcium. CAP. CI.

GLuten piſcium, uenter eſt piſcis cetacei. Præſtat candicans, natione Ponticum, ſubaſperum, carens ſquamis, & quod celerrime liqueſcit. Vtile emplaſtris, capitis & leprarum medicaminibus, & tetanothris, quæ cutem faciei erugant & extendunt. ἰχθυόκολλα

BARBARI COROLL.

IChthyocolla appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt corium. Idemq́ nomen Glutino eius: q̃d alij ex corio, alij ex uentre putant fieri. Ichthyocolla inuentum Dædali. Laudatur carens uenis, ſquamiſq́. Madeſcere debet conciſa in aqua, uel aceto nocte & die; mox tundi marinis lapidibus, ut facilius liqueſcat. Pli.li.32.cap.7 B

EX M. VERG. COMM.

NOtum cunctis piſcium Gluten eſt. Indiget enim eo uita quotidie & utitur: nec poſſunt ſine ope eius feliciter in artibus tractari multa. Ob eam cauſſam nihil ultra de eo agetur.

¶ De Viſco. CAP. CII.

VIſcū optimum eſt recens, intus porraceum, extra fuluum, q̃d aſperi nihil, aut furfuroſi concæperit. Fit acinis in robore naſcentibus, buxeo fruticis folio. Contuſum acinum lauant, & poſtea in aqua decoquunt. Sunt qui commanducando ipſum efficiant. Gignitur quoq́ in malo, pyro, & plæriſq́ alijs arboribus. Quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, diſcutit, extrahit. Parotidas, tubercula, cæteraſq́ collectiones, ad maturationem perducit. Cū reſina autem & cæra pari, epinyctidas in ſplenio ſanat. Vetera ulcera, ſuppurationeſq́, quas cacoëthe uocant, ex Ture mollit. Lienem cum calce, Gagate, aut Aſio lapide, impoſitum abſumit. Cum ſandaraca, aut auripigmento illitum, ungues extrahit. Miſtum cum calce & uini fæce, ſuam uim intendit. ἰξός

BARBARI COROLL.

VIſcum Græce Ixos; & Ixias frutex ipſe, ut Athenæus ait. Porro Viſcum illud, quod inter Pli.li.16.ca.44

C uenena ponitur a Dioscoride, Galeno, Plinio, Ixiam Græci uocant, & Vlochon, siue Vlophonon: quibus nominibus Chamæleontem quoq; dici constat: radicemq; affirmant esse hoc genus Visci, quod interficit: unde orta dubitatio est, Viscum hoc pro Chamæleontis, an pro sui generis, aut pro fruticis ipsius radice capiamus, ex quo Viscum conficit: Paulus, & Aetius in uenenis Ixiã a Chamæleonte separant, alias & notas & medicinas reddendo. In Quercu, Ilice, Pruno syluestri, Terebintho, nec alijs arboribus adnascit. Dioscorides addit Malo, & Piro. Copiosissimũ in Quercu. Plęriq; putant, quod Dryos, Hyphear uocãt, Ion poeta sudorẽ quercus: namq; quod in Abiete & Larice fit, Stelim Euböea dicit. Hyphear Arcadia nõ Viscũ. Visci porro gña bina, uel terna faciunt, & in omni arbore, excepta Ilice, & Quercu. Differentiã cõstituit odor uirusq;, & folium, non iocundi odoris. Viscũ coloris, ut poeta inqt aures, amarũ & lentũ, e Robore præcipuũ. Hyphear uero, ad saginanda pecora utilius, qa & alimenti plus & pinguetudinis in Larice et Abiete fit. Vitia purgat primũ: dein pinguefacit, quę suffecere purgationi ut Silphium. Quibus sit aliqua tabes intus, negant durare. Edendi ratio ætatis quadragenis diebus. Adijciunt aliqui discrimen in hijs, qbus folia decidant & Visco decidere. Cõtra inhærere nato in æterno fronde. Omnino aũt satũ nullo mõ prouenit: unde Maroni dictum,

Quod non sua seminat arbor.

nec nisi per aluum fimo redditum, maxime palumbis & turdis. Siue ut quidam ex Theophrasto, picis, κίτταν pro κίχλαν legentes: cum alioquin Plautus, autore Seruio grammatico, de turdelis intellexerit: cum inquit, ipsa sibi auis mortem creat. Est autem Turdela, Turdi genus alterum, quod in Venetia prouincia, Drexanos uulgo nominant. In Liguria priscũ nomẽ retinent maiores: Turdo sunt pennã subtus uaria. Græci Cossyphos modo appellant, ut qbusdã uidet. Drexanos porro, quasi Dryxanos, hoc est, quercus arrodẽtes uocatos existimãt. Cossy-D phos certe Aristoteles merulas intelligit, item Cottyphos. Palũbos Gręci Phattas, siue Phassas uocant. Sed genus eorum unum, cuius fimo Viscum nascatur. Athenæus Oenadem appellari tradit: quam Theodorus noster, in Aristotele Vinaginem interpretatus est. Altitudo eius nõ excedit cubitalem, semper fruticosi ac uirentis. Mas fertilis, fęmina sterilis. Aliquando nõ fert. Viscum fit ex acinis ĩmaturis, hoc est, uiridibus, nondum candidis, quod eis p maturitatẽ contingit. Hi p messes collecti, siccati, atq; tusi, deinde putrefacti aqua, duodenis fere diebus, mox in profluente rursus malleo tunduntur, amissis corticibus, interiore carne lentescentes. Quidã decoquunt in aqua tusum, donec innatet. Nonnulli cõmanducantes acinos, expuunt cortices. Optimum est quod sine cortice est, quodq; leuissimũ. Quidam efficacius futurum promittũt, detractum prima luna e robore sine ferro. Visco nihil est glutinosius, pennis maxime uolucrũ ligandis, Iuglãdium oleo subactum, cum libeat insidias molliri. Druydes in Gallia nihil habẽt Visco & arbore in qua gignatur, si modo sit Robur, sacratius, nec ulla sacra sine ea fronde faciunt. Quicquid ijs adnascitur, e cœlo missum putant. Inuentu rarum, magna religione petitur, & ante omnia sexta luna. Post sacrificium & epulas, sub arbore sacerdos ueste candida, falce aurea id demetit, candido excipiente sago: taurosq; duos coloris candi, tum primũ cornibus uinctos imolant, precãtes ut suum donum deus prosperum faciat. Fœcunditatem eo poto dari, cuicunq; animalium sterili arbitrantur, contraq; uenena omnia esse remedio. Fit & ex alijs quoq; rebus Viscum in Syria. Ex acinis, quos ab Augusti honore, ut coniicio, Sebastos appellauerunt. Hęc Myxa ueteribus fuisse interpretor: quę per diminutionem quoq; Myxaria dicuntur. Arbusti eius ligno, cortex albus, ramis uirens, folio rotundo, amplo, fructus in racemo dulcis, candido lentore plenus, cum interiore nucleo quasi oliuæ siccatur. Hic in medicina uentrẽ soluit, destillationesq; comprimit, & rosiones Vesicæ, & intestinorum animalia. Damascenum inde Viscum paratur, commendatissimum aucupijs, præterq̃ aquatilium uolucrum. Fingitur & ex radice quadam Viscum Lãtanæ dicti fruticis, æque ueteribus incogniti, folio hirsuto, molli: flore candido, odorato: quem sustinet umbella. Viminibus lentis ad nexũ acinis ut uua, primo rubentibus, post nigrantibus.

EX. M. VERG. COMM.

QVale solet siluis brumali frigore Viscum, Fronde uirere noua, q̃d nõ sua seminat arbos, tale & suum Dioscoridi describitur, nulla appellationũ eius addita diuersitate. Quales in secundo de causis plantarum numerauit Theophrastus, Hyphear, Stelida, & Ixon, siue Ixiam, eandem rem aliter alijs in Græcia uocantibus. Et si non deessent tunc etiam, qui in diuersis arboribus nascens Viscum diuersa appellatiõe ostenderent, nasciq; Hyphear & Stelida in abiete & picea dicerent: Viscum uero in quercu, terebintho, alijsq; multis. Fuerunt etiam, qui in diuersa parte eiusdem arboris nascens, diuerso nomine indicarent: hincq; Hyphear, illinc

Viscum, & Stelida natum appellarent. Quæ nos, nouisse ea uolentibus legenda in Theophrasto relinquimus, & præter Theophrastum in Plinio. 16. uolumine, capite. 45. quo loco reddita ijsdem uerbis ex eo scriptore a Plinio omnia fuerunt. A

¶ De Aparine. CAP. CIII.

APARINEN aliqui Ampelocarpon, alij Omphalocarpon, nonnulli Philanthropon uocant, ramosam hærbam & quadrangulam, ex interuallis orbiculato foliorum ambitu, ut in Rubia. Flos albus, semen durum, rotundum, concauum, album, umbilici figura, asperitate uestium tenaci. Ea pastores coli uice utuntur, ad eximendos e lacte pilos. Seminis caulium ac foliorum succus, potu cótra uiperarum, phalangiorumq; morsus auxiliatur. Infusa auriũ dolori medetur. Hærba cum axungia trita strumas discutit. ἀπαρίνη

BARBARI COROLL.

APARINE, quam nostri & Lappam uocant, Hippocrates Philistion, & Philleterion quoq;, ut Galenus putat. Non euidens, sed occultus in ea flos maturescit, & intra se germinat semen: uelut animalia quę in se pariunt, ut uiperę. Nascitur in frumentario agro, inter Lentem præcipue, item pratis, hortisq;. Ramosa hæc & hirsuta, quinis senisq; in orbem circa ramos, folijs per interualla, Semen subdulce, Omphacocarpon a Plinio, Galeno, & Paulo Aegineta dicitur. Nisi quis Omphalocarpon ex Dioscoride legi malit, ab umbilici similitudine, quam semen prefert. Philanthropos uero dicta est hæc a nonnulis herba, quia uelut amici solent, cómeantium lacinijs obhæreat. Aliud floris genus est, quod in Parthis nasci scribit Apollodorus, Philadelphũ appellatum, ex argumento, q rami eius ex interuallo sponte cóeant, ceu amantes: post digrediantur, concipiant, atq; pariant. Huius tenuissimis uirgis reticulatim compositis, atq; ita consitis, hortorum septa impenetrabili compage fieri. Pli. li. 27. ca. 5.

EX M. VERG COMM.

COgnitu & inuentu facilem, inter legumina & in frumentaria segete Aparinem sua descriptione Theophrastus & Diosc. fecerunt: ipsa etiam tenaci nexu prætereuntiũ uestibus hęrens, & quale hic descripsit semen ostendens in medio umbilicatum, ad cognoscendã se, suiq; cótemplationem nolentes etiam couuertit. Persequuntur eam quotañis Maio & Iunio mensibus manu, messoriaq; falce agricolæ, pestem satis suis eam sentientes, nihilq; apricis & pinguibus agris frequentius nascitur. Copiosior tñ inter legumina q̃ inter frumenta inuenitur. Nouerunt calamitatem suam rustici. Nomen tñ, & maleficij eius caussam ignorant. Et ut in similibus fit, quorum ignoratur nomen, Lappam uocant. Qua uoce non in Aparine tm̃, sed in cunctis quorum matura semina uestibus prætereuntium inhęrent, ignari utuntur. Quæ sane multa sunt: & inter alia Eupatorium etiam, de quo suo loco dicemus. Ex quo factum est, ut non ætate nostra tm̃, sed antiqs etiã temporibus parum certa in huiuscemodi fuerit nominum ratio. Arcionq; Lappam tm̃ aliq dixerint, alij Aparinem hanc, alij plures alias quarum semen aut qa asperũ, amatũue, aut cuspidatũ est uestibus hæret: quasi ad faciendũ genus & nomẽ una hæc nota satis esset. B

¶ De Alysso. CAP. CIIII.

ALysson, aliq Aspidion, alij Aplophyllõ, alij Accysitõ, alij Adeseton nuncupãt. Fruticosa hærbula est, unicaulis, rotũdis folijs fructu duplicium scutorũ effigie, in quo est semẽ quadãtenus latũ. In montibus & aspis locis emicat. Eius decoctũ singultus sine febri potu discutit. Idẽ efficit, si qs eã aut teneat, aut odoret. Cũ melle trita, uitia cutis in facie, et lẽtigines emẽdat. Cõtusa ĩ edulio, rabiei canis mederi putat. Domib. appẽsa, salutaris esse credit. Et hominibus, atq; animalib. fascini, amuletum. Pupureo linteo circumligata pecorum morbos abigit. ἄλυσσον

BARBARI COROLL.

ALysson, distat a Rubia, folijs tantum ramisq; minoribus, ita dictum, q rabiem canum de- Pli. li. 24. ca. 11

C fendat. Saniem conspecto eo siccari tradunt. Autor est Aetius, quosdam existimare hanc herbam nihil differre ab Sideriti Heraclea: quæ tertia est inter Siderites, a Dioscoride monstratas. Sed & Photion grammaticus, folio eam subpurpureo describit: quod & Siderites habet tertia: ut Dioscorides est autor. Ego Alysson ab hac Sideriti plurimũ differre nihil dubito. Alison & poculi genus est, uerũ scriptura separat, ꝙ & per simplex, s, & per, ι, scribitur: at ꝓ herba captum per, y, & per duplex, ss, Sunt qui Crucialẽ herbam uulgo dictã, pro Alysso demonstrent. Sed interest, ꝙ Alysson quinis per interualla folijs ostẽdimus, Crucialẽ quaternis, unde nomẽ, & minus hirsutis. Exilius & huic semẽ ꝗ̃ Alysso est, minus etiamnũ, anguloso caule. Flos Alysso candidus, Cruciali uero luteus. Cæterum impudentius falluntur, qui Alysson ꝓ ea capiũt, quę Liliago, siue Liliarca, et Martegonia rustice uocaĩ, folio quadãtenus et flore Lilij purpureo.

EX M. VERG. COMM.

FEcit sibi ex re nomen Alysson, & ex pluribus quas habet in medendo uires, eam unde uocaretur elegit, quæ grauiori hominis malo succurreret. Et qm̃ rabidi canis morsus sentire non patitur, ideo Alysson passim dicta est. Celebrauit eã symposij sui tertio uolumine Plutarchus: numerauitq; inter eas quæ solo contactu, halituue, aut aspectu prodesse homini possunt: non tamẽ contra rabidi canis maleficiũ, sed contra singultum. Verba eius sunt. τὴν δὲ ἄλυσσον καλουμένην βοτανὴν, καὶ λαβόντες εἰς τὴν χεῖρα μόνον, οἱ δὲ καὶ προσβλέψαντες ἀπαλλάττονται λυγμοῦ. λέγεται δὲ καὶ ποιμνίοις ἀγαθὴ καὶ αἰπολίοις παραφυτευομένη ταῖς μάνδραις. Quæ uerbũ de uerbo sic uertat aliqs. Quin etiam herbam quam Alysson uocant, alij in manus accipientes, alij conspicientes solum a singultu liberantur. Fertur eadem ouillo & caprino pecori salutaris esse, prope caulas et septa eorum consita. Quod ab hoc ipso primum & ultimum inter uires & remedia eius numeratur. Quemadmodum quod ad rabidi canis morsus pertinet, a Paulo Aegineta in quinto traditur, quo loco Cataplasma contra rabiem canis quoddam instituit, iubetq; decocto eius uti, his uerbis. μετὰ ἀφεψήματος ἐλελισφάκου, ἢ τῆς σιδηρίτιδος τῆς ἡρακλείας ἣν καὶ ἄλυσσον καλοῦσι τινές. Quorum sensus est. Cum decocto Saluiæ, aut Hieracliæ Sideritidis, quã aliqui Alysson uocant. Ex quo dubitari cõtigit, sit ne hæc sui generis herba, an Sideritidi re ipsa eadẽ, nomine uero tm̃ diuersa.

D Hic propriũ genus habere Alysson, separata ab illa eius historia et medicina ostẽdit. Plinius hoc ipsum lib. 24. cap. 11. confirmat, Rubiæ similem his uerbis describens. Distat Erithrodanus ab eo quę Alysson uocaĩ, folijs tm̃ & ramis minoribus. Verũtñ huic nõ cõuenit, q folio rotũdo, cõtra ꝗ̃ in Rubia est, Alysson describit: & præter folia singularẽ caulẽ Alysso tribuit. Fruticosa aũt Rubia est. Alysso semẽ est in latitudinẽ se explicãs, Rubia rotundũ habet. Et ne lõgiores simus, nihil q̃d certã similitudinẽ faciat nobis in Rubia inuenitur. Credimus ob eã causam, posterioribus his scriptoribus nõ satis certas fuisse Alyssi huius historiã & notas: ex quo alij Sideritim eã crediderũt: & alij Rubię, ꝑterꝗ̃ iu folijs & ramis similẽ fecerunnt. Nos Diosco. descriptione, & Plutarchi testimonio contenti, sui generis herbam antiquis fuisse dicemus.

¶ De Asclepiade. CAP. CV.

ἀσκληπιὰς

ASclepiadem aliqui Cission, alij Cissophyllon nominant. Ramos emittit longos, folia Hederæ, radices numerosas, tenues, odoratas. Floris uirus graue. Semen Securidacæ. Nascitur in montibus. Radices ex uino potæ torminibus auxiliantur, & contra serpentium ictus. Folia aduersus uuluæ mammarumque ulcera, quæ cacoëthe uocant, illinuntur.

EX M. VERG. COMM.

HAbẽt Cissios, & Cissophyllos, aliæ Asclepiadis appellationes, manifestam ex foliorũ forma, quemadmodum & nos diximus, caussam. Omnes enim qualis et ea est Hederę folio describunt. Cur aũt Asclepias primum dicta sit, coniecisse etiam difficile non fuerit. Vt enim ab inuentoribus suis plures aliæ nomen inuenerunt, sic & ab Asclepio faciendę homini medicinę antiquo autore Asclepias nominata hęc est. Non parũ hoc uno argumento laudanda, et in honore habẽda, cui ꝑter ea quæ a Diosco. dicta hoc capite sunt, plures in historia notas, & in medicina uires græcorũ herbarij alij tribuerunt, Nepetæ similem caule, & toto frutice esse dicẽtes: & Hederæ quidẽ folia habere, uerũ lõgiora & lanuginosa. Habere itidẽ, ut hic ait, florẽ graueolentem, sed Rosæ figura, nasciq; nõ simpliciter in mõtibus, uerũ in aquosis mõtib. In medicina aũt

tradiderunt posse radicem eius tantũ derasam, ut nihil asperitatis habeat, in fistulas demissam callos earum absumere & implere: Nec folia tantũ, uerumetiam flores maleficis mãmarum, & muliebrium locorum uitijs prodesse. Quinetiã eandem radicem siccatam, moxq; in puluerem tusam, & cum axungia coactam, malagmatis modo impositam, inflammationes discutere, & neruos mollire. Flores præterea, foliaq; siccata, mox trita, in summa cute uulneribus utiliter inspergi. Sordida purgare ulcera, & ad cicatricem perducere, genitaliumq; uitijs egregie mederi. Quæ omnia ex antiquis græcis collecta, a nobis historiæ & medicinæ huius scriptoris libenter addita sunt, ne quid relinqueretur, quod legentibus prodesse aliqua ratione posset: Quam deinde nos Securidacam diximus, cuius semini simile Asclepiadis semen hic ait, ea est quam Theophrastus, pluresq; alij Pelecinum, a securis forma dixerunt. A

De Atractylide. CAP. CVI.

ATractylis, quam aliqui Amyron uocant, alij Cnicon syluestrem, alij Aspidion, Magi Aphedron, Aegyptij Chenon, Romani Præsepium, aliqui Fusum agrestem, alij Colum rusticam, spina est Cnico similis, folia multo longiora ferens, in summis uirgis, magna parte nuda, asperaq;. Qua fœminæ pro fusis utuntur. Capitula in cacumine spinis horrent. Flos luteus. Quibusdam in locis purpureus inuenitur. Radix tenuis, superuacua. Coma, semen, & folia cum pipere & uino teruntur utilissime contra scorpionum ictus. Percussos tradunt, quamdiu ea teneatur hærba, nullum experiri dolorem, ipsumq; deposita statim recrudescere. ἀτρακτυλίς

BARBARI COROLL.

ATractylis aculeata est, sed & acanacea, hoc est, & conceptu & floris sede, aut etiam semine, fructuq; spinoso: laborantibus Græcis uno uerbo, tres affectus & qualitates includere: idem erat, quod Acorna, siue Acarna, nisi candidior esset, & nisi decerpta, cuteq; adhibita sanguineum succum funderet. Qua de caussa Theophrasto Phonos, & Androsemon quoq; uocatur ab Aetio, odore grauis, pestemq; denuncians. Sero maturescente semine, nec ante autumnum. Quanquam hoc de omnibus spinosis dici potest. Acornæ spina, pro folio, ut Theophrastus inquit. Cneco Vrbano similis, colore tantum ruffo, pingui succo. Atractylis Cnecum est syluestre. De satiuo dicetur in mentione sua. Syluestre iterum secatur, una mitior & satiuo similior: caule rectiore, ac rigido exilis. Itaq; & pro colu antiquæ mulieres utebantur: ex eoq; hanc proprie Atractylida nominabant, semine candido, grandi, amaro. Altera hirsutior, torosiore caule, quasi Sonchi, & qui pene humi serpat, semine minuto, amaro, frequenti, piloso. Pli.li.21.ca.15. B

EX M. VERG. COMM.

COgimur ex Theophrasto, pluribus locis de plantarum historia, certius eam nouisse: qui primum inter genera agrestis Cnici Atractylidem numerat. Dico autem Cnicum, quem nunc medicina Carthamum, & rura nostra Crocum saracenum uocant. Suntq; post multa de Atractylide libro sexto uerba eius hæc. ἀτρακτυλὶς δέ τις καλεῖται καὶ λευκοτέρα τούτων. ἴδιον δὲ ἔχει τὸ φύλλον, ὅτι ἀφαιρούμενον καὶ τῇ σαρκὶ προσφερόμενον αἱματώδη ποιεῖ τὸν χυλόν. διὸ καὶ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἄκανθαν ταύτην. ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινὴν καὶ φονώδη· ὀψὲ δὲ καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν πρὸς τὸ μετόπωρον. Quod est. Vocatur & quædã Atractylis, candidior his: cuius foliũ priuatim id habet, ut auulsum, carniq; confricatũ, sanguineum reddat succũ. Eamq; ob caussam phonon. i. cędem aliqui spinã hanc uocant. Habet pręterea grauẽ & sanguinis in cæde odorẽ. Sero, nec nisi per autumnum fructũ absoluit. Idem libro. 9. de plantarũ historia a principio statim, de liquore succoq; plantarum & eius diuersitate agens, sanguineũ succum Atractylidi tribuit. Quæ caussa fuit, ut a quibusdã Androsemos uocaretur: quoniã & illa sanguineo succo est, ut certius in ea docebitur. Quemadmodũ & Cnicos agrestis: quod a Theophrasto dictum libro sexto paulo ante testati sumus. Cur aũt præsepium (modo integra ea uox sit) Romani eã uocarent, incertũ nobis est. Cur aũt Colum rusticã, & agrestem Fusum, ex herbæ figura factũ est: quæ glabro, nudoq; penitus caule surgens, & cum aruit in flexili duricie rigente, aliquando cubitali altitudine,

C plærunq; autē minor, nec nisi in summo foliosa & aculeata, in maiore illa altitudine colum, in minore fusos rusticis fœminis ad lanificium dedit. Vidimus nos, licetq; omnibus per æstatem uidere, locis incultis & nemoribus nascentem spinis suis, in summo sic dispositis, ut impositos lanarum peniculos, sine uinculo, nexuue alio quopiam sustinere facillime possint. Numerauit eam Paulus Aegineta libro primo inter olera, carduisq; his uerbis coniunxit, τὰ δὲ ἀκανθώδη πάντα οἷον σκόλυμος καὶ ἀτρακτυλὶς καὶ τὰ τοιαῦτα. Quod est. Aculeata uero omnia, quales Carduus, & Atractylis est. Credimusq; nos, Atractylidis nomine hoc satiuum Cnicum intellexisse: in cuius genere Theophrastus eam numerauit: & natura præsenti similitudine constituisse uidetur. Ob quam, ut paulo ante diximus, agrestem Cnicum hanc aliqui uocauerunt: & inter eos Theophrastus quo diximus loco.

¶ De Polycnemo. CAP. CVII.

πολύκνημον

POlycnemon quidam Clinopedion, alij Polygonaton, alij Iouis colum, alij Echeonymon uocant. Frutex est surculosus, folijs Origani, caule Pulegij, geniculis multis intercepto, sine umbella, tenui tamen in cacumine corymbo, boni odoris & acris. Vulneribus adglutinandis recens, aut aridum cum aqua, efficaciter illinitur. Sed quinto die solui debet. Ad urinæ stillicidia, ruptaq;, cum uino bibitur. Edocuit experientia contritos in uino albo ramulos, ijs qui affectibus laborant, quæ Violentiæ uocantur, magno esse præsidio.

BARBARI COROLL.

POlycnemon, & Cunilæ bubulæ similis appingitur, odoratis corymbis, acri & dulci odore.

¶ De Clinopodio. CAP. CVIII.

κλινοπόδιον

CLinopodion aliqui Cleonicon, alij Ocimoides, alij Zopyron uocant, fruticem folijs Serpyllo similem, surculosum, duum palmorum altitudine. Nascitur in petrosis. Flores Marrubij, ex interuallis speciem lectipedum præbent. Bibitur hærba & succi eius decoctum, ad conuulsa, rupta, strangurias, serpentium ictus. Menses & partus pellit. Et pensiles uerrucas, quas Acrochordonas uocant, eijcit aliquot diebus potum. Aluum sistit, decoctum ad tertias, potumq; si febrim sentiunt ex aqua. Alioquin ex uino.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 15. CLinopodion, non desunt, quibus herba Orbiculata uulgo dicta, Serpyllo similis etiam si non serpit, aut eadem, aut propinqua esse uideatur: quoniam orbiculato florum ambitu a Plinio tradatur. Dubitationem facit Dioscoridis adiectio, dicentis, ex interuallo Marrubij similitudine flores in ea cerni: quod quidem in ea, quæ Orbiculata dicitur, non est: sed continua florum series subalbentium, acinis in summo ternis, quaternisue, radice fibris multiplici.

EX M. VERG. COMM.

EX triclinijs suis quondam in agrum exeuntes græcorum herbarij, pedumq; lectorum suorum imaginem animo seruantes, facile inter alias quærētium oculos fallentem, Clinopodion herbam inueniebant. Quodq; illis quotidianum, fabrica spectaculum fecerat: diligentius & speciosius elaboratum, natura locis incultis ostendebat. Nunc mutata artium & fabricæ ratione, si quis nouisse id cupiat, herbam inuenisse prius oportebit: tum ex floribus eius in antiquorum lectis, pedum quibus fulcirentur formam didicisse. Verumtamen, ut illud ratione carebat (natura enim artibus exempla in cunctis ex se proposuit, neq; ab artibus ad naturā motus est) sic nostra ætate difficillimum, in tam multa florum naturæ uarietate, tam multisq; eorum formis, hoc uno argumento herbam deprehendere. Et si Plinius. 24. uolumine capite. 15. non parum ad hanc rem contulerit, orbiculato florum ambitu eam describens. Cuius formæ

adiectione satis descripsisse rem uidetur. Omnes enim nouimus, quid orbiculato, quid florum, A
& quid ambitu significetur: plures scilicet simul surgere flores, circulum per ambitum facere,
& ex eo orbiculum describi: in quo relictis inter eos flores medijs spacijs, inane aliquid & ua-
cuum relinquatur: quam Pedum in antiquis lectis fuisse formã, facile conijcere est. Siquidem
his exemplis pictores, statuarij, architectiq; sua opera adhuc exornant. Nihilq; non una hac ra
tione inuentum ab illis, & tractatum semper est.

¶ De Leontopedalo. CAP. CIX.

LEontopedalon aliquibus Leontopodion, alijs Leuceoron, alijs λεοντοπέταλον
Leontion, alijs Doris, aut Dorideris, alijs Lychnis agria, alijs Par
dale, alijs Horybethron, alijs Rhapeion, Romanis Patabelclon, aut Se-
men leoninũ dicitur. Caulem emittit dodrãtalem, aut altiorem, plurimis
alis concauũ, & in cacumine semina duo aut tria, in siliquis ciceris modo.
Flores Fremio similes, punicei coloris. Folia Brassicæ, sed Papaueris diui
sura. Radicibus nigris Rapæ similibus, torosis. Nascitur in aruis & segeti
bus. Radix auxiliatur serpentium ictibus ex uino pota. Nec alia res cele-
rius dolorem finit. Miscetur ischiadicorum clysteribus.

BARBARI COROLL.

LEontopetalon radice grandi. Vocatur & Dorypetron a Plinio.

EX M. VERG. COMM.

DEscripsit Leontopetalon libro. 27. capite. 11. Plinius ijsdem uerbis, Rapeion alijs uocari di
cens, folio Brassicę, caule semipedali, alis multis, semine in cacumine in siliquis Ciceris modo. Pli. li. 26. ca. 8.
Radice Rapo simili, grandi & nigra. Nasci eam in aruis, & omnium generum serpentibus in ui
no potam radicem aduersari, nec quicq; celerius proficere. Quæ omnia ab hoc ipso scriptore
multo antea dicta fuerant. Nomen a ferocissimo & generosissimo omniũ animali in antiquis
Græcis inuenit. Quid autẽ illi cum leone conueniat, non satis certum nobis est. Si nominis ori
go expendatur, nihil Leontopetalon erit q̃ leonis folium. Sed quã leonis partem, uerbi caussa
pedem, aurem, linguam, aliamue huiuscemodi folium referat, non satis pro comperto nobis
est: præsertim uariantibus alijs appellationibus Leontio, scilicet Leontopodio, & Leonino se B
mine. Quæ omnes a Leone caussam nominis, sed non eodem modo habent. Siquidem Leon
tion leunculus est, Leontopodion leonis pedem significat: & leoninum semen caussam nomi-
nis in semine, nõ in folio esse ostendit. Cur aũt agrestis lychnis diceretur floris figura in caussa,
est: quæ Anemonem & syluestre papauer dici etiã Leontopetalon fecit. Omnes enim hi flores
magnitudine, colore, totaq; figura similes, aut non dissimiles saltem inter se sunt.

¶ De Teucrio. CAP. CX.

TEucrion, siue ut alijs placet, Teucris, hærba est uirgæ refe- τεύκριον
rens effigiem, Trisaginis similitudine, tenui folio, non mul-
tũ a Cicere alieno. Hæc in Cilicia iuxta Gentiadem Sciffademq; uber-
tim prouenit. Recens cum posca, aut aridæ feruefactæ ius, potu lienem
potenter absumit. Lienosis cum aceto & ficis illinitur. Item serpentium
morsibus ex aceto solo, siue ficis.

BARBARI COROLL.

TEucrion hoc (ut puto) & ramis Hysopi describitur a Plinio: surculosa, folio fabæ. Col-
ligi florentem adhuc iubent, adeo florere non dubitant, maximeq; ex Cilicijs & Pisidijs mon- Pli. li. 25. ca. 5.
tibus commendant. Dicitur eadem Teucria. Quidam & aliam Teucrion uocarunt, de qua in lib. 26. cap. 6.
Hemionitide scribendum nobis est.

EX M. VERG. COMM.

MIscent, cõfunduntq; aliqui Teucriũ hanc cũ Aspleno, & Hemionitide. Non ob aliã, ut cre
dimus cãm, q̃ q̃a eadẽ potestate sunt, Oẽs enĩ lieni medent: sed nullas habẽt cões alias notas,
ut ex earũ historia cognoscere oĩbus facile est. Diuersa sunt noĩa, discrepant partes, seorsumq;
ueteres Gręci de singulis tradiderũt. Plinius, q̊d paulo ante diximus, uirgas Teucrij Iuncos uo

C cauit, lentorẽ & tenacẽ flexurã uirgarum in Teucrio contẽplatus: & ex pluribus Iuncorũ notis eã elegit, q̃ multis alijs in plantarũ historia cõgrueret: nec priuatim ꝓprieq; iunceũ genus faceret. Quod em̃ Iuncũ indicat, nomẽq; & genus illi facit. Nudus glaberq; surculus est. Cętera em̃ cõmunia illi cũ plærisq; alijs sunt, sed hoc primũ illi mox per eũ alijs natura dedit. Dico aũt foliorũ totis caulibus, & uirgis eius priuationẽ, quæ in Teucrio sunt in uirgis eius pendẽtia, natiuo lentore uitiliũ modo flexilibus. Ob quã naturam & formã, non defuerũt qui Teucriũ hanc agresti Sedo & Portulacæ similẽ dicerent, & eorũ nominibus etiã indicarẽt. Volumus & illud legentibus significare, ꝙ ab hoc remedium lienosis instituitur, cum ficis ex aceto illini Teucrion. &c. credere nos non simpliciter ficos, sed caricas intelligendas esse.

¶ De Trisagine. CAP. CXI.

χαμαίδρυς χαμαίδρωψ CHamædrys Græcis, alijs Chamædrops, Latinis Trisago dicitur. Sunt qui eam Teucrion appellauere, propter eam quã cum Teucrio seruat similitudinem. Nascitur in petrosis & asperis. Frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & diuisura quercus. Flore pene purpureo. Carpitur semine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tussibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis auxiliatur. Cit menses. Partus extrahit. Lienem ex aceto pota cõsumit. Aduersus serpentiũ uenena ex uino, potu, illituq; efficacissima. Trita digeritur in pastillos ad supradicta. Purgat uetera ulcera cum melle. Cum oleo illita, caliginem oculorũ discutit. Natura eius est calfacere.

BARBARI COROLL.

lib. 24. cap. 15. CHamædrys, quæ & Serrata dicitur, ꝙ ab ea serram inuentam putent, folia habet magnitudine Menthæ. Fit & uinum ex ea medicis.

EX M. VERG. COMM.

D COactæ bræuitatis Quercus quædã Trixago est: & inde illi in græcis nomẽ. Neq; em̃ Chamædrys aliud, q̃ humilẽ & terrestrem Quercũ significat. Ab eadem breuitate aliud Chamæropis nomẽ illi ab aliq̃bus factũ est. Sic em̃ ex ueterũ grȩcorũ & latinorũ fide legendũ esse existimamus. Etsi hic Chamȩdropa uocari tradat. Plinij em̃ codices oẽs ante Barbari castigationẽ Chamæropem, non Chamȩdropẽ uocari Trixaginẽ dicebãt. Eam uocẽ scriptoris huius lectiõe ille emẽdauit. Is etiã quẽ nos habemus longobardis literis scriptũ latinũ ueterẽ Dioscoridẽ, Chamæropa, non Chamædropa Trixaginẽ dici testat̃. Nec nos rationẽ, aut cãm habemus, cur hoc magis, q̃ illud dici oporteat. Et si excogitãda aliqua sit, nulla uero similior erit, q̃ quoniã humi serpat sic dicta quondã fuerit. Et si id recipiat̃, tunc Chamerops dicenda potius erit. Nos in ambiguo plures ueluti testes secuti, Chamæropẽ potius diximus. Cur aũt Teucrion hæc etiã diceret̃, cãm hic ipse oñdit: ideoq; a nobis relinquẽda est: qui multo labore quæsitã Romanæ appellationis originẽ nondũ inuenimus. Nihil em̃ Plinius aliud inquit, q̃ Trixaginẽ latine dici Chamædryn herbã. Descripsit tñ eam, & q̃ hic folia parua dixit, ille Menthæ magnitudine: & quæ hic figura & incisuris quernis similibus, ille colore & diuisura Quercus. Adiecit ꝑterea Serratã ab alijs hãc herbã dici: & ab ea. i. ab incisuris illis, q̃s per ambitũ habet, eodẽ quo nũc modo in serra uident̃ dentes, inuentã fuisse Serrã. Theophrastus cum lib. 9. de plantarũ historia eius meminisset, de notis partibusq; eius breuiter egit. Sed quas habet in medicina uires multas, numerauit alias ab hoc scriptore: ideoq; repetẽdas hoc loco a nobis: quȩ huiuscemodi sunt. Trixaginis aũt folia ruptis, uulneribusq; ꝓsunt: in quẽ usum ex oleo trita imponunt̃. Prosũt & depascentibus ulceribus. Purgat semẽ bilem, cõfert idẽ oculis, oportetq; tritum foliũ ex oleo illis admouere. Habet Trixago quernis similia folia, totũq; eius incrementũ dodrantale est: q̃d a nobis in Dioscor. expansæ manus mensura significatũ est. Adiecit ꝑterea Theophrastus odoratã, suauẽq; Trixaginẽ hanc esse, facilẽ inuẽtu, & ubiq; ex his notis cognoscendã herbam.

¶ De Leucade. CAP. CXII.

λευκας LEucas montana, latioribus q̃ urbana folijs, semine acriore, amariore, ori ingrato. Efficacior tamen q̃ satiua habetur. Vtraq; ex ui

no contra animaliũ uenena, præcipue marinorũ, opitulatur. A

BARBARI COROLL.

LEucas, eadem fortaſſe fuerit cum Leuce, ut Pliniꝫ uerba uſurpem. Verum Leucadis inquit ſpeciem, auctores non tradunt. De Leuce uero Mercuriali herbæ ſimilem dicunt, nomenq́; ex cauſſa accæpiſſe, per medium folium candida tranſcurrente linea, quare Meſoleucon quidam uocant. Leuce dicitur & ipſa radix, Armoracia: Itemq́; Androſaces. Eſt & arboris nomen Leucæ, hoc eſt, albæ Populi. Pli.li.19. ca.5. lib.27. cap.11.

EX M. VERG. COMM.

SVſpecta omnia. Siquidem Plinius nihil certũ de Leucade hac tradidit: nec dubitaſſe tantũ, ſed ſub hac appellatione ignoraſſe eã uidetur. Hic ipſe etiã parum certe hiſtoriã ex his, quæ modo leguntur eius tradit. Fuiſſeq́; quondam certiorẽ eius deſcriptionem, indicio eſt latinus Dioſcorides, & eius præcipue qui apud nos uetuſtiſſimus codex eſt. In quo a neceſſaria diuiſion e caput hoc, & his uerbis incipit. Leucæ duo ſunt genera. Vna eſt montana, & altera hortiua. Mox ſequitur quod nunc in Dioſcoride legitur, Montana latiore, ꝙ ſatiua folio eſt. Videturq́; hic ordo neceſſitatem habere, ut facta prius diuiſione, Alterius generis hiſtoria, & uires tractentur. Sunt præterea in medio capite, quæ manifeſte in impreſſo Dioſcoride, & aliꝫ græcis deſint: quæ poterunt uolentes facile inuenire. Nobis paulo minus ꝙ pro comperto eſt, nullibi incolume eſſe hoc caput: & quod reſtitui in integrum non poteſt, quaſi deſperatum ulcus relinquitur.

❡ De Lychnide. CAP. CXIII.

LYchnis coronaria, quam aliqui Athanaton uocant, aliꝫ Acylonion, aliꝫ Ballarion, aliꝫ Geranopodion, quidam Corymbion, aliqui Taurion, aliꝫ Sceptrum, aut Maloion, Aegyptiꝫ Semeon, Magi Sanguinem Apocathemenes, Romani Genicularem, aut Balariam, Flore eſt albæ Violæ ſimili, quo corollæ factitantur. Contra ſcorpionum ictus ſemen in uino potum auxiliatur. λυχνίς B

BARBARI COROLL.

LYchnis æſtate floret. Lucernulam Theodorus conuertit. Plinius quodam loco Flammeam cognominat, alibi Roſam Græcam. Non niſi in humidis locis prouenit, nunquã excedens quinq́; folia, Violæ magnitudine, odore nullo. Et hæc ab altera Grẹcula uocata differt, de qua diximus inter Roſas. Differt & a Lychnitide: de qua in Phlomidibus. Amerias Rhizotomus Lychnin e Veneris labro natam putauit, cum a Vulcano compreſſa lauit ſe: præſtantiſſimãq́; haberi in inſulis Cypro, Lemno, Strongyle, Herice, Cytheris. Lychnin hanc & Taurion dici ſcribunt. Alia tamen eſt quæ Taura uulgo nominatur, ſiue Tora, flore ceruleo, folio rotundo, radice Polypodiꝫ hirſuta, & uermis nigri effigie. Venenoſa herba: cui per antipathiam naturæ alia occurrit herba Antitaura, & Antitora cognomine, folio rotundo.

EX M. VERG. COMM.

QVo argumento nautis in mari ſæpe uiſum piſcem Lucernã ueteres Romani appellauerunt, ignea per os exerta lingua, trãquillis noctibus relucentẽ: eodem in humidis naſcentẽ magnitudine Violæ, ſed figura Roſæ, florem Lychnida, ut fertur, ueteres Græci dixerũt. Noctibus enim hic etiã fulgere creditur, & ut nomẽ ex re illi factũ indicat, ignis fulgore quodã uidentiũ oculos in ſe cõuertere. Non aliter ꝙ & Felium oculi flãmarum modo in tenebris fulgent, & putres in humidis caudices eodẽ tempore igniũ ſpeciem quandã uidentibus afferunt. Quorũ & ſi diuerſa materia ſit, cõmunis tamẽ omnibus cauſſa humoris copia eſt. Niſi forte in Felibus, quod ab Aegyptiꝫs obſeruatũ fuerat, non in humore, ſed in lunæ luminibus lucis eius cauſſa ſit: ad quorũ quotidiana incremẽta augeantur, dilatenturq́; in eius animalis oculo pupulæ: & cum toto orbe mortalibus fulget id ſidus, tunc etiã copioſo lucis fulgore intra domeſticos parietes animalis eius nobis oculus ſplendeat. Quemadmodũ ſecundo uolumine in Muſtela longius teſtati ſumus. Verumtamẽ alterius quæſtionis eſt, & huius, & eorum quæ paulo ante dicta a nobis ſunt cauſſas & rõnes inueniſſe. Nunc quod herbarium & ſcriptoris huius

C interpretem deceat, floris omnẽ naturam dixiſſe ſatis ſit. Naſcitur locis humentibus hic flos, a Theophraſto ad extremũ ſexti de plantarũ hiſtoria uoluminis primus inter æſtiuos flores numeratus. Habet enim hæc naturæ pars ſua diſcrimina. Nec difficile eſt in ea, eiuſq; ſcriptoribus uernos, æſtiuos, autumnales & hyemales obſeruaſſe flores: & in æſtiuis Lychnidem hanc, quã Plinius flãmeam aliquando ex eo quod diximus argumẽto, aliquãdo a gente græcam Roſam nominauit, colore purpureo, quinq; folijs tantũ: & ſi in ſatiua obſeruauerint quidam ſenis florere aliquãdo folijs, agreſtem quinis ſemper. Magnitudo illi eſt Violæ, quã hic nõ multo poſt matronalẽ uocat: eam ſcilicet quæ prima uer nunciat, omnesq; alios præuenit flores, & quod propriũ eius eſt, multa uno pediculo pendet. Figura Roſæ eſt, folijs Roſarũ modo diſpoſitis & pendentibus. Nullũ habet odorẽ: quod demiretᵣ aliquis: ex quo coronarius flos eſt, & coronarij nominis honore ab agreſti diſtinguitᵣ: deficienteq; eo, ueriſimile eſt ſolam floris ſpẽm in coronis amatã fuiſſe. Ob quã cauſſam in magno nominũ & appellationũ ambitu in gentibus fuit: alijs Athanatũ. i. immortalẽ appellantibus, q̃ longiſſime a prima æſtate ad extremũ autumnũ floret: alijs Bellaryon, quæ uox licet incertã modo habeat in græcis ſignificationẽ, antiquam tamen fuiſſe in lexico ſuo Iſichius indicat: Ballarin trifoliam herbam eſſe dicens, nec ultra quicq; de ea teſtatus eſt. Plinius lib. 21. capite. 26. radicem Lychnidis non coronariæ & ſatiuæ, ſed agreſtis Aſianos Bolitẽ appellaſſe tradidit. Potuerũtq; hęc ſimul miſceri, & in duabus uocibus quæ principij ſimilitudinẽ aliquã haberẽt, in diuerſam penitus librariorũ incuria finẽ euaſiſſe. Verũ ut ſæpe alias teſtati ſumus, nõ multifaciẽda hęc ſunt: eãq; ob cãm cętera a nobis relinquunt.

¶ De ſylueſtri Lychnide. CAP. CXIIII.

λυχνὶς ἀγρία

LYchnis ſylueſtris, Tragonoton, alías Atocion, alías Hieracopodion, aut Lampas uocatur. Aegyptijs Semura, Magis Apocathemenes Taurus, Romanis Agreſte Intubum. Omnia urbanæ ſimilis. Bilem per aluum detrahit, ſemine duabus drachmis poto. Ictis a Scorpione ſubuenit. Aiunt huius hærbæ appoſitu, ſcorpiones torpeſcere & inertes prorſus reddi

D

BARBARI COROLL.

LYchnidis ſylueſtris radicẽ Aſiani Boblitem uocãt. Hanc a noſtris Accipitrinũ pedem appellari ſcribit Dioſcorides, q̃q; Accipitrinus pes apud noſtrũ uulgus eſt, quæ Corneola quoq; dicitur, folio Salicis fere puſillo, flore ſubluteo, cum ſiliquis Ciceri ſimilibus, & in ijs ſemen inficere capillos dicitur, colore rubro. Qualis autẽ ſit Pes milui, ſiue Pes miluinus, dicta Columellæ inter herbas, quæ in uſum colligi & reponi oportet, ipſe non explicauit.

EX M. VERG. COMM.

COmmunes ſatiuæ, Coronariæq; Lychnidis agreſti & ruſticæ appellationes ſimil itudo fecit. Et quã hic agreſtem Hieracopodion, id eſt, accipitrinũ pedem uocari ait, illic ſatiuã Gruinũ noĩari dixerat, nulla, aut exigua diuerſitate. Credimusq; nos, foliorũ herbæ, non floris notam hanc eſſe. Quemadmodũ certa floris eſt, quã hic Lampada dixit, manifeſta ſignificatione a luce, fulgoreq; illo, de quo in Satiua dictũ longius eſt. Foliorũ itidem, nõ floris notã habent agreſte Intybũ, & Seris. Cæteræ a peritioribus docendæ relinquũtur. Agreſtis Lychnidis tantũ in medicina uſus eſt. Nec refert, q̃ hic ſatiuę ſemen ſcorpionibus aduerſari dixerit. Id enim primũ & efficaciſſime agreſtis poteſt. Nec Plinius aliter decreuiſſe creditur, & ante eum Nicander in Theriacis ſuis. ὅσα τιλυχνὶν ἔνερθεν. &c. Quo loco interpres eius de agreſti hac intelligi tantum iubet, unamq; hanc ὀφιοδήκτοισ καὶ σκορπιοδήκτοισ mederi.

¶ De Lilio. CAP. CXV.

κρίνον

GRæci Crinon Baſilicon uocant, alij Crinanthemon, alij Callirion, Magi Martis ſanguinem. Oſthanes auram Crocodili, Aegyptij Simphæphon, quidam Tialon, Latini Lilium, aliqui Roſam Iconis, Syri Saſa, Aphri Abiblabon. Lilia coronamentis ſe dedũt, Lyria a quibuſdam uocata. E quibus unguentum temperatur, quod aliqui Lirinum, alij Suſinum appellant. Neruos, & priuatim uuluæ

duricias emolliens. Folia hærbæ illita, contra serpentium ictus auxili= A
antur. Feruefacta, ambustis proficiunt. Aceto condita, uulneribus opi=
tulantur. Succus adiecto melle, aut aceto, in æreo uase coquitur, conue
nienti medicamento uetustati ulcerum, & ad recentia uulnera. Inassata
radix, & ex rosaceo trita igni, ambusta sanat. Vuluam emollit. Menses
ciet. Vlcera cicatrice obducit. Cum melle detrita, neruis præcisis, luxa=
tisq; medetur. Vitiligines, furfures, & lepras emendat. Vlceraq; in capi
te manantia expurgat. Abstergit faciem, & erugat. Teritur in aceto, cũ
Hyoscyami folijs, et farina tritici, mulcendis testium inflammationibus.
Semen potum, morsibus serpentium aduersatur. Ignibus sacris semen,
& folia cum uino illinuntur. Tradunt & rubra esse Lilia. In Syria aut
em & Pisidia Pamphiliæ, efficacissima unguentis nascuntur.

BARBARI COROLL.

LIlium Græci Crinon, sed fruticem eius Crinoniam, quasi Liliarium, ut uiolarium, & rosa Plí.lí.21.ca.5.
rium appellant. nam Lilieta, roseta, uioletaq; aliud sunt, ut constat. Lilium e Iunonis lacte na= The.li.6.ca.6
tum, Græci perhibent, respersa terra, dum Hercule dormienti uberibus admoto, mox post su-
ctum digresso, late fluxit. Ob id Lilium a nostris Iunonia rosa dictum uideri potest. Philinus
a quibusdam Ion uocari quod sit Lilium existimat. Ambrosiam Corinthi Nicander, & Aphro
dites Charma, hoc est, quasi Veneris uolupiam cognominari a quibusdam cecinit. In Co in-
sula, ex Alexandri statua enatam in capite Ambrosiã, Carystius, quæ nihil aliud sit q̃ Liliũ, me
moriæ proditum reliquit. Nascitur e lachryma sua Liliũ, inarescente cum defluxit, uelut Olu-
satrum. Lilij quadruplex genus in Theophrasto. Primi, flos Vere cũ Viola sępe alba, pauloue
postea erumpit. Hoc ab eo proprie Crinon, hoc est, Lilium uocatur. Alterũ genus Liriũ appel B
lat, uere quidem omnino florens, uerũ serius cum Narcisso. Forteq; hoc sit quod a Plinio Liliũ
trans maria nuncupatum est. Tertium æstate floret, & Cerinthum priuatim uocari puto, q̃q;
et alias res Cerinthus significat: ut inferius liquebit. Quartũ genus, q̊d itẽ Liriũ Gręci nominãt,
Autumno floret: emicatq; primis hymbribus. Est & rubens Lilium, differẽs (ut arbitror) a pur
pureo, uisum a nobis Patauij in Felicis horto. Probatissimum in Antiochia, & Laodicea Sy-
riæ: mox Phaselide: quartum locum obtinente: q̊d in Italia nascitur. Hoc genus ꝓprie Crinon
a Græcis uocari, & florem eius Cynorhodon, autor est Plinius. Hoc & Hippocrates accęperit,
cum rubentia Cynorhoda fęminarum purgationibus cõmendat in uino. Lilia purpurea & ar
te fiunt, maceratis in fęce uini scapis antequam serantur mense Martio, & in scrobe circumfusis
eadem fęce: in quem usum scapos arescentes colligunt Iulio mense, Lilia in fumo suspendẽtes.
Caule gemino Purpurea uisuntur aliquando, carniosiore tantum radice, maiorisq; bulbi, calix
herbaceus. Post arcturum & æquinoctium autumni florent Purpurea: quorum genus unum
uocant Narcissum: cui uidelicet in radice sunt folia. Calices, ut diximus herbacei, cętera eadem
quæ candidis. Albo nihil est fœcundius, una radice quinquagenos sæpe nutriente bulbos. Li=
lium Rosæ nobilitate proximum. Ideoq; Iunonis rosa dicitur. Nulli florũ proceritas maior, in
terim cubitorum trium: languido semper collo, & oneri suo impar: candor eximius, folijs eius
foris striatis, & ab angustijs in latitudinem paulatim se laxantibus, calathi effigie, resupinis per
ambitum labris, tenuiq; filo & semine stantibus in medio croceis. Ita odor, colorq; duplexq;:
alius calicis, alius staminis. Differentia angusta. Raro duplex caulis in Lilio. Singulis caulibus
Lilia modo singula, modo plura sustinentur: quod & rarius est. Pandit se, uel detractum paren
ti, etiamsi tristius & exilius. Lilio simile in Aegypti palustribus gignitur, sed folijs copiosis, co
lore admodũ uirẽtibus, dispositis, et quasi uno uersu cõditis, ad mulierũ profluuia, & fracturas
medicis quęsitũ. Cęrinthus, de qua scribere distulimus, & Rhitacẽ, siue ut Aristoteles, Crithacẽ
significat: quę & Sãdaraca appellat, & a Dioscoride Cerãthemos, libro q̃nto, ex arborũ succo,
gumi mõ genita & uerno rore. Vnde Vernigini quoq; uulgo nomen. De hac & in Propole nõ
nihil diximus, africi flatu minor, austri, nigrior, aquilonibus melior, et rubẽs. Plurimũ in Græ-
cis nucibus, apiũ cibo aptissima dũ operãtur: q sępe inuenitur in fauorum inanitatibus seposi-
tus, amari saporis, & humore plenus. Menecrates, sed nemo præter eum, ut inq̃t Plinius, autor

C est, Erithacem, aut Cerinthum florem esse futuræ mellationis indicium. Est & Cerinthe quę uocatur herba propter apes serenda, folio candido, incuruo, cubitalis, capite concauo, mellis succum habente: cuius gramen Virgilius esse dixit ignobile. Quę nominum uicinitas, fortasse Mecenatem fefellit. Nam & Aristoteles Cerinthi florem ad hunc usum citat in libro de animalibus: quanq̃ in eo non Cerinthus, sed mendose scribitur, calynthrus.

EX M. VERG COMM.

EXigebat floris maiestas, ut lõgius de eo ageremus: sed tã certa in Plinio, Theophrastoq́, et in his q eos scriptores cõmentationibus suis miscuerunt, historia est, ut nihil dicendũ nobis relictũ fuerit. Nõ tacebimus tñ q̃d hic ait Liriũ a qbusdã Lilium dici a Theophrasto uolumine. 6. de plantarum historia, non magis Lilio q̃ Narcisso tribui. Verba eius sunt, ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον, οἱ μὲν γὰρ τοῦ το οἱ δὲ κεῖνο καλοῦσιν. Quod est. Narcissus uero, aut Lirium. Hi enim sic, illi eo nomine uocant. Verum certius suo loco Narcissi tractabitur historia.

¶ De Ballote, seu Marrubio nigro. CAP. CXVI.

βαλλωτή

BAlloten, nomine alio nigrum Marrubium, aut magnum uocant, aliqui Nophthan, alĳ Notianoscemin, alĳ Nosprasson, alĳ Nothera, alĳ Nochelin, aut Nostelim, alĳ Nophrim, alĳ Gnoturim, Romani Vlcerariam, aut Marrubium nigrum, alĳ Canthurinum, Aegyptĳ Asphon, Magi Isionis sanguinem. Caules edit quadrangulos, nigros, subhirsutos, complures ex una radice. Folĳs maioribus q̃ Marrubĳ, hispidis, intercedente spacio, subrotundis, graue olentibus, Apiastro proximis. Vnde aliqui Apiastrum eam uocauerunt. Caulibus albis, orbiculato florum ambitu, qui Rotę speciem præbeat. Vis eius efficax aduersus canis morsus, folĳs ex sale illitis. Feruenti cinere flaccescunt folia, ut cõdylomata reprimãt. Purgãt & sordida ulcera cũ melle.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 8. lib. 24. cap. 15.

BAllote, fruticosa est herba. Nec uideo qui possim tueri Pliniũ, qui ait, Græci Porrum nigrũ uocant. Et infra. Ballote inquit folĳs est Porri maioribus, nigrioribusq́. At Græci non Porrum nigrum, sed Marrubium nigrum Ballotem, sine ulla controuersia cognominant. Nec folia ei sunt porracea, sed Marrubĳ & Citraginis. Deceptum affinitate nominum constat Prason, melan, pro prasion legentem. Est autem Prason Porrum, Prasion Marrubium. Idem error a Plinio committitur in herba Stachye.

EX M. VERG. COMM.

DEprehenderunt iampridem & alĳ turpem Plinĳ in Ballote lapsum lib. 27. cap. 8. Porrum nigrum eam appellantis. Diuq́ iactatus contra eum scriptorem hic error est: q nulla ratione excusari in homine potest, tam apertam culpam, & ex culpa facilem criminationem habet. Id nos relinquimus, quod semel in iudicium delatum fuerit, ad nouam reuocare censuram asperius existimantes. Nec aliud bonarum artium, præsertimq́ græcarum literarum cupidos monemus, q̃ nullam fore unq̃ satis in earum professione illis diligentiam, ex quo in unius tantũ literæ mutatione, adiectione, detractioneue tantum uersatur periculum: ut pro Marrubio, Porrum aliquis alios doceat. Nota omnibus modo etiam Ballote est, a foliorum similitudine Marrubium, a coloris diuersitate Nigrum dicta. Siquidem candidus Marrubio, Ballote uero niger caulis est, reliqua omnia similia & æqualia habentibus: ut ex utriusq́ historia cognouisse facile est. Hanc Marrubium, alterum Marrubium, id est, secundum aliqui manifesta indicatione dixerunt: quoniam illud prius, hoc posterius sit: non naturæ ordine, sed hominum honore & appellatione. Habet & ulceraria appellatio alia certam ex usu & uiribus caussam: quemadmodum & Marrubium Cantherinum a Romanis dici potuit, q eo pascerentur cantherĳ.

¶ De Apiastro. CAP. CXVII.

μελισσόφυλλον

MElissophyllon Græci, alĳ Melithæum, alĳ Melithænam, alĳ Meliphyllon, alĳ Erythran, Latini Apiastrũ, aut Citraginem, Galli Merisimorion uocant. Id sibi nomen usurpauit, quoniã apes ipsæ

hærba delectantur. Cauliculi & folia Ballotæ, de qua paulo ante diximus, similia essent, nisi minora, tenuioraq́ꝫ, nec ita hirsuta spectarentur. Citreum malum olent. Folia cum uino pota, aut illita, prosunt contra ictus phalangiorum, scorpionumq́ꝫ. Item aduersus canis morsum. Decocto eorundem gratia, foueri prodest. Desessionibus fœminarum adciundos menses conuenit. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia, addito nitro, potu auxiliant. Torminibus, & orthopnoicis delinctu. Illita cum sale strumas discutiunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita sedant. A

BARBARI COROLL.

MElissophyllon, siue Melinon, Apiastrum ab Igino uocari cœpit, eruditissimo alioquin uiro, sed quē omnes hac in parte damnent. Et quod magis mirere, sequantur tamē. Nam & Dioscorides, & Varro ita eam uocant. In coronamenta folio & hæc uenit. Adeo autem nullo magis flore apes gaudent, ut si perungantur aluearia eo, non fugiant, & in copia eius examina facillime contineantur. Citraginem a nostris uocari & hanc Dioscorides affirmat, ab odoris similitudine. Palladius uero ꝗ̄ recte, nescio, Melissophyllon aliud a Citragine, siue quod idem est, Citreagine uidetur intellexisse, in mentione apum. Pli. li. 21. ca. 20 lib. 20. cap. 11.

EX M. VERG. COMM.

OMnes Apiastri in græcis appellationes, exceptis barbaris, latinisq́ꝫ, a melle & ab apibus sunt. Satisq́ꝫ indicādis his, ne tot alios numeremus, Nicāder in gręcis, Maro in latinis est. Quorum alter fame pressis, aut morbo laborantibus apibus apponi iussit trita Melissophylla. &c. Alter in theriacis suis longius descripta re cecinit. τὴν ἤτοι μελίφυλλον ἐπικλείουσι βοτῆρες οἱ δὲ μελιταίναν, τῆς γὰρ περὶ φύλλα μέλισσαι. ὀδμῇ θελγόμεναι μέλιτος ῥοιζηδὸν ἵενται. Quin etiā Plinius. 21. uolumine & capite uicesimo Melitænā uocari Apiastrū dixit. Omnibus, ut testati paulo ante sumus, mellis, aut apium ratio & significatio coniuncta est. B

De Marrubio. CAP. CXVIII.

PRASSION e Græcis aliqui uocant, alij Eupatorium, alij Phyllophares, alij Tripedilon, alij Camelopodion, Aegyptij Asteropen, Magi Tauri sanguinem, aliqui Aphedron, Latini Marrubium, aliqui Labeoniam, Aphri Atierberziam. Frutex est ab radice ramosus, candicans, subhirsutus, quadrangularibus ramis. Folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro. Semen in caulibus, & ex interuallis flores uerticillato ambitu asperi. Nascitur propter ædificia, & ruderata loca. Huius folia sicca, cum semine decocta in aqua, aut uiridium succus, datur cum melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis. Crassam e pectore pituitam, cum sicca Iri eijcit. Mulieribus a partu non purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat. Item in difficili partu, & his qui uenena hauserunt, aut a serpentibus demorsi sunt. Vesicam, renesq́ꝫ lædit. Folia cum melle illinuntur sordidis ulceribus purgandis. Pterygia, nomasq́ꝫ sistunt. Laterum dolores mitigant. Succus folijs contusis expressus, & sole coactus, ad eadem pollet. Cum uino & melle illitus, oculorum claritatem adiuuat. Naribus regium morbum expurgat. Aurium doloribus conuenienter instillatur, per se, aut cum rosaceo. πράσιον

C

BARBARI COROLL.

Pli.li.20. ca.22 MArrubium duplex, folio herbaceo, & incisuris altioribus serrato, unguentarijs, ut Theophrastus ait, quæsito ad quædam. Hoc & candidum appellauerim. Alterum folio rotundiore, uehementer squalido, ut Saluia, & obscurius serrato: quod quidē ego, aut Balloten ipsam, de qua diximus, aut ei ualde similem interpretor. nam & medicinæ congruunt in Plinio.

EX M. VERG. COMM.

FEcit Theophrastus libro sexto de plantarum historia Marrubij duo genera. Alterum quod magis herbaceum, magisque incisuris diuisum folium haberet: quo qui pharmaca & morborum remedia tractant, in aliquibus uterentur. Alterū quod rotundiore & squalidiore folio esset: quale in altero Saluiæ genere, quod Sphacelum nominant, uidet & in eo tenuioribus incisuris. Videturq; diuiso hæc in hoc tantum Marrubij genere facta ab eo fuisse. Quam uero Plinius, autore Castore, in nigrum & candidum tradidit Ballotem, paulo ante descriptam, & hoc manifeste complectitur. Nisi forte quod hic colore tantum discreuit, Theophrastus incisuris foliorum indicauit, & præter incisuras herbaceo colore & squalore: ut ex his niger color, & candidus intelligeretur. Siquidem nigredo in plantarum folijs, plenior & obscurior uiredo intelligenda est: & in squalore cinereus et albicans color in plantis plærumq; uidet. In quam partem inclinat animus nobis: nec aliud, sed aliter a Theophrasto & Plinio dictū fuisse de utroq; Marrubio existimamus. Fuit hoc olus in multo nominum honore apud ueteres, quemadmodum multus in medicina etiam usus, præsertimq; in laxandis liene & iecore, curandisq; tot alijs morbis & uitijs, quæ hoc capite a Dioscoride numerantur.

¶ De Stachye. CAP. I. CXIX.

στάχυς STachys frutex est, Marrubio similis, sed longior. Folia ferens numerosa, hirsuta, rara, prædura, cana, odoris iucundi, & complures

D uirgas ab radice exeuntes, Marrubio candidiores. Nascitur in montibus & asperis. Vim habet excalfactoriam & acrem. Foliorum decoctum potu pellit menstrua & secundas.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24. ca.15 STachys, folijs colore in luteum inclinante, nec Porri, ut Plinio placet, sed ut Dioscoridi, q̃d & nos uidimus, Marrubij similibus: quod & in Ballote idem autor peccauit. Vidimus eam Romæ, ubi & Nauiculam, & alij Coronatam herbam uocant.

EX M. VERG. COMM.

SI nominis in Stachy hac ratio expendat, spicatus credetur frutex: quales plęriq; alij, & herbę quotidie uident. In frugibus em̄ primo Stachyn gręci adhuc Spicā uocāt. Sed nullū Spicę uestigium in eo deprehendit. Hic nihil q̃d eo pertineat dixit. Nec Plinius lib.24.cap.15. de eo agens Spicæ aliq̃d simile in eo ostendit. Gręcorū medici nihil addiderunt, p̃terq; amaro sapore esse Stachyn, tertiū in calefaciendo ordinem habere: nec solū menses et secundas pellere, sed abortiuum etiā esse. Quod uero omnibus cōmune sit, Marrubio similē oēs fecerunt. Qua una similitudinis ratiōe, nullam in eo Spicam conijcere licet. Habet q̃dem græcorum Stachys pręter primam illam Spicæ significationē plærasq; alias. Nam & in medicina nexus, uinculiq; modus & ratio quædam Stachys dictus est. Et in nauium fabrica, alijsq; aliquot artibus nomen hoc inuenitur: sed ubiq; a Spicis translatum. Fecit rem minus certam Plinius etiam, qui contra hunc scriptorem colore in luteum inclinato folia describit, quæ hic candida tradit.

¶ De Phyllitide. CAP. CXX.

φυλλίτις PHyllitis, quam aliqui Phyllin, alij Acaulon, alij syluestre Lapathum uocitant, folia promit Rumici similia, longiora, & uiridiora, sena, aut septena, quæ parte anteriore læuia cernunt, a tergo autem pensiles quasi uermiculos ostendunt. In umbrosis, & opacis hortorū ambulationibus emicat, gustu acerbo. Neq; caulē, neq; semē p̃fert. Folia in uino pota serpētiū morsibus aduersant. Quadrupedibus p os infusa auxilio sūt. Et si dysēteria, aut resoluta aluus exercet, potui dant.

BARBARI COROLL. A

ALiud uidetur genus Phyllitis esse, q̃ Phyllanthion. Est aũt Phyllanthion cognomento Dyticon apud Democritum, ad purpuram tingendam satis celebre, nec præterea quale id sit monstratur. In Theophrasto ac Plinio legitur & Phyllanthes herba, inter spinosas, sed mitior aculeis, & ab radice tantum foliata. Pli. li. 21. ca. 16.

EX. M. VERG. COMM.

FOliosus cespes potius q̃ planta Phyllitis est, ubiq; ad parietũ radices nascens. Ob quam causam ex antiquis græcis & posterioribus latinis aliqui, non Phyllitida tantum a folijs, sed Pyrgitim a turribus etiam, q; ad radices earum nascitur eam dixerunt. Viret diu herba, contra gelicidia hyemis contumax, nullo unq̃ prolato caule: ex quo Acaulos etiam dicta fuit. Id enim ea uox græcis significat. Feliciq; similitudinis comparatione usi sunt, qui Rumici eam, ut est, similem uidentes, syluestrem Rumicem appellauerunt. Rigent recta in altum surgentia eius folia. Ex quo hic interiorem eius partem appellauit, eam scilicet, qua se inuicem folia spectant multo læuore nitentia, extrinseca autem qua parietes & terram. Negauit hic ultra caulem, flores & semen ferre Phyllitim: nec nos aliter obseruauimus. Dubitandum tamen, & quærendum de semine est, cum copiosa, & quibus locis antea non fuerat nascatur. Paulus Aegineta nihil de ea aliud tradit, q̃ acerbo sapore esse, ideoq; potam fluores alui compescere.

¶ De Phalangio. CAP. CXXI.

PHalangium a quibusdam Phalangition uocatur, ab alijs Leucacantha. Ramuli sunt ei duo, pluresue, in diuersa tendẽtes. Flos candidus, Lilio similis, multas incisuras habens. Semine nigro, lato ad Lenticulę dimidiatæ figuram, multo tenuiore. Radice parua, tenui, herbacei coloris, dum a terra eruitur. Prouenit in collibus. Huius folio, semine, flore cum uino poto, auxiliatur contra scorpionum, phalangiorumq; ictus. Tormina quoq; discutit. φαλάγγιον φαλαγγίτιον B

BARBARI COROLL.

PHalangion, & Leucanthemon, & Leucacantham uocant. Flos Lilio rubro similis.

EX M. VERG. COMM.

OMittimus quæ Paulus Aegineta libro. 6. de ea dixerit, φαλαγγίτης ὠνόμασαι μὲν ἀπὸ τοῦ τοῖς φαλαγγιοδήκτοις βουθεῖν. Plinius enim satis unus est idem testatus lib. 27. Huius folio, uel flore, uel semine contra scorpionum, phalangiorumq; & serpentium ictus auxiliantur, &c. Tantaq; illi, & tam pręsens contra Phalangiorum morsus uis est, ut uno hoc salutis humanæ auxilio clara inter alias plantas semper fuerit. Nec tantum illi ad gloriam nominis profuit Lilio similis & candidissimus flos, ob quem Leucacantha dicta etiam est. Candorem enim floris utraq; ea uox indicat, quãtum a ueneno insecti illius per eam seruata homini salus. Habet Phalangites notas ubiq;, & adhuc omnes illas quę a Diosco. & ab alijs in historia eius illi tribuuntur. Nec difficile est locis incultis eam inuenire. Nosq; ex obseruatione eius, non sine ratione persuademur q̃d nunc in Diosc. legitur, flores multas habere incisuras, non de floribus, uerum de folijs rectius intelligi posse. Plures enim quales in quercu folium eius incisuras habet, idq; mediocris Betæ quantitate est: nihil tamen in communi græcorum omnium lectione mutatum a nobis est. Eodem modo quod παχύ, idest, crassum in cunctis legitur, πλατὺ latum legi debere. Plinius enim lato semine eam describit: & hic dimidiæ Lentis quantitate dicit esse: pauloq; post Lente gracilius, quod crassitudini non respondet.

¶ De Trifolio. CAP. CXXI.

GRæci Triphyllon, alij Oxyphyllon, alij Menyanthes, alij Asphaltion, alij Cnicion uocant, Romani Trifoliũ, aut acutum, aut odoratum. Frutex supra cubiti altitudinem attollitur, uirgas habẽs tenues, iunceas & nigras, e quibus ramulares enascuntur appẽdiculæ, quæ in terna singulis germinationibus exeunt folia, Loto arbori similia. Iis recenter enatis Rutæ odor inest. Vbi autem adoleuerunt, bitu- τρίφυλλον

C men olent. Florem ædit purpureum, ſemen quadamtenus latum, ſubhirſutum, ex altera extremitate exertum, ueluti corniculum gerens. Radix tenuis, longa, ualida. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinæ difficultati, comitialibus, & ijs qui aquæ inter cutem principia ſentiũt, fœminis quoq; uuluæ uitio oportunis, auxiliantur. Menſes cit, ternæ drachmæ e ſemine dari debent, e folijs uero quaternæ. Contra ſerpentium ictus trita folia, & ex aceto mulſo pota, præſidio ſunt. Tradunt aliqui totius fruticis, radicis, foliorumq; decoctum fotu dolores eorum finire, quos ſerpentes percuſſerint. Qua autem aqua huiuſcemodi ſanatus quis fuerit, ſi ea quiſpiam alius foueatur, qui ulcus habuerit, perinde afficitur ut a ſerpente demorſus. Quidam terna folia, aut ſemina in tertianis, cum uino potui dedere, & in quartanis quaterna, ut quæ febrium circuitus diſcuterent. Radix antidotis inſeritur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 6. lib. 21. cap. 9. Trifolium tribus generibus. Minyanthes, ſiue Aſphaltiõ, ſiue Aſphaltitis, ut Archigenes, maiore folio: quo utuntur coronarij. Alterum acuto, Oxytriphyllon cognomine. Tertium ex omnibus minutiſſimum. Herba optima in prato Trifolij eſt. Præſagia tempeſtatum habet. inhorreſcit enim, & ſubrigitur contra eas. Sophocles pöeta uenenatũ id exiſtimat. Serpentes in Trifolio nunq; ſpectantur. Columella Trifolium Simoniamum, & acutum quoq; dici hoc tradit, fragoſis locis inueniri, longis, hirſutiſq; folijs uirere, caulemq; robuſtiorem facere, q̃ Trifolium pratenſe.

EX M. VERG. COMM.

D QVæ in ſcriptore hoc a principio capitis huius ſtatim numerantur Trifolij tres appellationes, Oxytriphyllon, Memanthes, & Aſphaltion, non ſatis certam in antiquis ſcriptoribus rationem habent: nec conſtituiſſe ex illis facile eſt, ſint ne diuerſorum Trifolij generum diuerſæ notę, an eiuſdem plantæ diuerſarum gentiũ diuerſæ tñ appellationes. Nicander in Theriacis ſuis unum eſſe Trifolium quod pluribus nominibus cenſeatur, his indicat uerbis. καὶ μὴν καὶ τριόφυλλον ὀπάζεο. &c. τὴν ἤτοι μηνιανθὲς ὁ δὲ τριπέτηλον ἐνίσπει, χαίτην μὲν λωτῷ ῥοτῆγε μὲν ἴκελον ὀδμήν. Quod eſt. Sumito & Trifolium, quod Menianthes aliquis, aliquis uero Tripetalon uocat. Pro quibus interpres eius a Dionyſio herbario Trifolium Menianthes uocari ait: habereq; Loto ſimile folium, odorem uero Rutæ cum nondum creuit: poſtquã uero exoleuit, defluentibus iam folijs, odore bituminis ſentiri. Quæ omnia huic ſcriptori eadem ſunt. Qui, modo integra in eo pars illa ſit, non aliter de Trifolio ſentire uidetur, q̃ unũ, idemq; omne eſſe, diuerſiſq; his nominibus ob diuerſas cenſeri cauſas. Nec aliud Paulus Aegineta etiam libro ſexto de Trifolio tradidit, τρίφυλλον dicens οἱ δὲ ἀσφάλτιον, οἱ δὲ ὀξυτρίφυλλον, οἱ δὲ μηνιανθὲς. Quod eſt. Trifolium, quod alij Aſphaltion, alij Oxytriphyllon, alij Menianthes uocant. Plinius contra uiceſimoprimo uolumine, capite nono diuerſa genera his uocibus indicari tradidit. Folio coronat & Trifolium. Tria eius genera, Menianthes uocant græci. Alij Aſphaltion maiore folio, quo utuntur coronarij. Alterum acuto, Oxytriphyllon. Tertium ex omnibus minutiſſimum. Manifeſteq; Menianthes, & Aſphaltion illi idem eſt: Oxytriphyllon autem diuerſum. Columella grauis & ipſe autor, lib. 7. ca. 15. de Trifolio hęc ait. Vel ſimonianũ Trifoliũ, q̃d inuenitur fragoſis locis efficaciſſimũ tradit, odoris grauis, neq; abſimilis bitumini, et iccirco gręci Aſphaltion appellant. Noſtri aũt propter figurã uocant acutum Trifoliũ: nam longis, & hirſutis folijs uiret, caulemq; robuſtiorẽ facit q̃ pratenſe. Quæ Plinio contraria ſunt. Ille eñ Menianthes, & Aſphaltion idem facit: hic Aſphaltion & Oxytriphyllon. Theophraſtus ſemp fere Menianthes Trifoliũ omne uocat. Ex his non facile cenſere in Trifolio eſt, quę nã eius gña, & generũ appellationes q̃ndam fuerint. Nobis ex his quę diu obſeruauimus, in eam partem inclinat animus, ut duo ſint Trifolij genera. Cõmune et pratẽſe hoc, omnibus notũ. Et acutioris folij alterũ, q̃d gręci Oxytriphyllon dixerunt: & hoc Menianthes & Aſphaltiõ uocari. Factãq; illi primã appellationẽ, q flore ſuo ſe indicet: id eñ ea uox ſignificat. Secũdã uero, cũ iam ab integra ætate dilabi cœpit, & bituminis odorẽ cõtraxerit, inueniſſe. Suum tñ unicuiq; iudiciũ & arbitrium erit.

De Polio. CAP. CXXII.

A πόλιον

POlium montanum, aliqui Theuthrion, alij Feuxaspidion, alij Achamenin, alij Ebenitin, alij Melosmon, nõnulli Belion, quidam Leontocharon uocant. Duo genera eius. Montanum, cui Teuthrio nomen est, & cuius est usus. Tenuis frutex est, candidus, neq; palmo altior, semine refertus. Capitulo in cacumine quandam corymborum speciem præ se ferente paruo, canis hominis simili, grauiter olente, non sine quadam suauitate. Alterum fruticosius, non usqueadeo ualens odore, & uiribus infirmius. Potum feruefacti ius auxiliatur serpentiũ ictibus. Hydropicis, morbo regio, & lienosis ex aceto. Stomachum male habet. Caput doloribus afficit. Aluum & menses ciet. Substratum, suffitumue serpentes abigit. Illitum uulnera conglutinat.

BARBARI COROLL.

POlium carnoso, ut alia multa, folio, uestibus interpositum, arcet animaliũ nocentia. Culices ab eo, caprifici modo generari, Theophrastus scribit. Herba indyta Hesiodi, & Musæi, laudibus ad oĩa utilem prædicantiũ, & ad famã quoq; dignitatis perungi, tractari, colíq; iubentiũ. Folia eius mane candida, meridie purpurea, sole occidente cerulea spectari: quod quidẽ a Dioscoride Tripolij floribus ascribitur. Theophrastus certe modo Poliũ, modo Tripoliũ eandem uocauit herbam. Ideoq; a Tripolio differre quidam negarunt. Folia Polij, canis hominis similia, a radice protinus nunq; palmo altiora Plinius existimat. Quidam folia Thymi reddunt, nisi q molliora sint, & lanatiore canicie. Nulla magis herba conuenit medicamẽto, quod Alexipharmacon uocant: in quod minore, ut Galenus inquit, utimur.

Pli. li. 21. ca. 7. 26. cap. 7. Theoph. li. 1. de hist. plant.

EX M. VERG. COMM.

B

NOn potest, Polium cum Tripolio diuersi generis plantas, tam multis locis miscens, defendi Plinius: nec eius scriptores auctoritate excusari, qui cõmentationibus suis, dissimulato hominis errore, eadẽ illa ut erant, adiecerũt. Contra Pliniũ enim scriptor hic, Theophrastusq;, & quod pluris merito faciendũ est, res ipsa stant. Polium siquidẽ uidere passim licet, nullas Tripolij notas habens. Obseruauit multo ante hæc tẽpora in Plinio, q̃d dicimus, & cõmentario quodam suo declarauit Leoniceus, uir nostra ætate huiuscemodi doctrinarũ peritissimus. Eãq; ob caussam, nõ erimus nos in his ultra longiores. Satisq; græcarũ literarũ imperitis nouisse fuerit, caniciem Polio nomẽ fecisse, quæ in sum̃o plantæ cacumine pendens, canos hoĩs capillos præsenti quadã imagine ostendit: consueuisseq; Græcos scriptores, cũ maioris amaritudinis indicatione aliqua uti uellent, a Polio hoc rationem & exemplum sumere: semperq; βαρύοσμον, quod est graue olens, appellare. Theophrastus primo de plantarum historia uolumine, quod ad seruãdam rem domesticam pertineat, Polio tribuit, ut uestibus interpositum ab insectis, quæ eas erodendo dehonestant, incolumes seruet. Verba eius sunt. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς σῆπας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις ἀγαθόν. Meminit eius & Nicander in Theriacis suis. ἠπιόλιον βαρυόδμον ὄδη ῥήγιστον ὄζει. Laudauitq; præcipue contra uenenata.

De Scordio. CAP. CXXIII.

σκόρδιον

SCORDIVM aliqui Scorbion, alij Pleuritin, alij Dysosmon, alij syluestrem Calaminthen, quidam Chamædryn, alij Mithridanion, Magi Podotis sanguinem, Aegyptij Apho, Romani Trisaginem palustrem appellant. In montibus & palustribus nascitur, folijs Trisaginis, maioribus, non sic in ambitu diuisis, aliquantum Allia redolentibus, gustu amaris & adstringentibus. Quadrangulis caulibus, subrubro flore. Hærba uim excalfactoriam habet. Vrinam cit. Cocta recens aridaue cum uino, aduersus uenenatos serpentium morsus bibitur. Ad stomachi quoq; rosiones, dysenteriam, & urinæ difficultatem, bi-

C nis drachmis cum hydromelite. Crassamen purulentum pectore expellit. Facit aridæ farina ad ueterem tussim, rupta, conuulsa, si cum nasturcio, melle, & resina misceatur in eclegmate. Inflammata modice præcordia cærato excepta, recreat. Cum aceto acri, aut aqua, podagris conuenienter illinitur. Menses imposita mouet. Vulnera conglutinat. Vetera ulcera purgat, & ex melle ad cicatricem perducit. Sicca excrescentias in carne cohibet. Succus ad eadem uitia bibitur. Inter prima efficax Ponticum natione, Creticumque

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.6. 26.cap.8. Scordion, item Scordotis Mithridati ascripta est: cuius depictā manu Crateias medicus uidit, magnitudine cubitali, ramosam, folijs lanuginosis. Reperitur in Ponto, campis humidis, pinguibus. Est & alterius generis latioribus folijs, Mēthastro similis. Alia est a Mithridate similiter inuenta, quam Mithridation uocant. Huic folia inquit Plinius, duo a radice Acantho similia, caulis inter utraque sustinens roseum florem. Hanc ipsam puto est, quā idem Plinius Chamæropa uocauit libro sexto & uigesimo, ijs uerbis. Eosdem inquit effectus habet, lateris doloribus Chamærops, myrteis circa caulem geminis folijs, capitibus græculæ Rosæ.

VERG. Habet certas, & cum scriptore hoc cunctis alijs easdem, quibus inueniri & inuenta cognosci possit palustris Trixago notas: odorē, qui illiberalis, nec Allio absimilis illi est: & post odorem serratam foliorum formam: quibus primo & per se dictam totam Trixaginem refert. Habet & quę numeratæ a Dioscoride non sunt, in summis caulibus roseos flores, & in quibus uarient antiquis scriptores proprios & natales eius locos: censente hoc in mōtanis, Plinio autem in campestribus nasci herbam. Cuius ob diuersas, multasque has notas plura fuerunt quondam nomina. Scordion, quæ uox ab Allijs facta illi est: cuius odore sentitur. Scorodon enim Græci Allium uocant. Quo etiam Scordotis pertinet a Plinio dicta, & ab hoc Dysosmon mali & ingrati odoris sensum indicans. Quemadmodum agrestis Nepeta, a Plinio autem Menthastrum dicta, generis nota magis quam appellatio alia est. Siquidem Plinius .25. uolumine capite .6. ait. Est & alterius generis latioribus folijs Menthastro similis. Ex quo factū est, ut quæ diuersi generis nota quondam fuit, inter appellationes ab imperitis numerata fuerit. Vt autem Trixago appellaretur, similitudo fecit, & Mithridanes Ponti rex, medicinæ tantopere fauens: ut inuentionē eius Crateias herbarius illi adscripserit. Habet post omnes palustris Trixago Romana uox, certam ex superioribus caussam. Trixagini eīm similis eodem nomine dicta est. Palustris uero, quoniā ut Plinius, & hic dixerunt, humentibus locis nascitur. Cōueniuntque in hoc omnes, discrepant autē in reliquis. Hic enim ὀρεινοῖς, id est, montanis, Plinius campis humidis, pinguibusque nasci dixerunt: nō leui discrimine, inter campestre, & montanū terreni genus. Nobis in Plinij sententiā magis inclinat animus. Vidimus eīm in incilis margine campestri agro natam rubēte rosaceo flore, certissimo Alliorū odoris sensu. Multi in medicina usus palustris Trixago hæc quondā fuit. Nosque inter cætera diximus, purgare quæ in pectore hæserunt, crassa purulenta. Non purulentas exscreationes illas intelligentes, quas Græci empyemata nōiant, sed pituitā, crassosque humores qui frigore, gelicidioque aliquo in pectore puris modo albescentes concreuerint. Id enim significare nobis uidetur πάχος πυῶδες.

D

De Tussilagine. CAP. CXXIIII.

βήχιον Bechion Græci, quidam Richion, alij Petrinam uocant, alij Pegasnon, alij Pithion, alij Pagonaton, alij Chamæleucen, alij Procheton, alij Arcophyton, alij Chamægiron, Aegyptij Saarthan, Latini Tussilaginem, quidam Pharphariam, aut Pustulaginem, Bessi Asa. Folia ei sunt maiuscula quam Hederę, sex, aut septem a radice, subalbida a terra, superne uirentia, in plures angulos exeuntia. Caulis palmum altus, flos luteus. In uere flore & caule confestim exuitur. Inde nonnulli his uacare existimauerunt. Radix tenuis est & superuacua. Nascitur in a-

mœnis & riguis. Folia ex melle trita igni sacro, & omnibus inflammationibus illitu medetur. Aridæ fumus per infundibulum hianti ore raptus, hos sanat qui sicca tussi, atque orthopnœa infestantur. Pectoris uomicas rumpit. Eundem effectũ præbet suffita radix. Decocta in hydromelite, & pota, emortuos partus ejicit. A

BARBARI COROLL.

Bechion, siue Bechicon, duo habet genera. Syluestris ubi nascitur, subesse aquas credunt. Et hoc habent signum aquilegi. Describitque hanc Plinius aliter, quam Dioscorides, folia eius tradendo superne pallida, subalbida a terra, sine caule, sine flore, sine semine. Altera a quibusdam Saluia dicitur, similis Verbasco. Hanc a Dioscoride Verbascum syluestre dici puto, ita scribente. Habetur inquit & Verbascum syluestre altum, uirgis arboreis, folio Saluiæ, orbibus uirgas cingentibus, ut Marrubium, floris lutei, fulgore auri. Quidam priorem Arcion, & alio nomine Chamæleucen putant. Est autem Chamæleuce, quam nostri Farfugium uocant, folio Populi, sed ampliore, nascens iuxta fluuios: unde Populago dicta sit a nostris. Hanc & Farfariam uocari Dioscorides testis est, a fluuio fortasse Farfaro, quem Virgilius Fabarim appellat. In Sabinis Plautus, Pli. li. 26. ca. 6.

Dissipabo inquit te ut folia Farfari.

Itemque in Penulo.

Prosternebam inquit eos, ut folia Farfari.

EX M. VERG. COMM.

Haec est Tussilago illa, quam hic in totius operis proœmio dixerat, falso credidisse quosdam, nec caulem, nec florem, nec semen ferre: & quam ignorantiæ eorum caussam tunc reliquerat, legendam uolentibus hoc loco tradidit: ferre quidem illa aliarum plantarum modo te statūs: sed tam breuis uitæ cuncta esse, ut obseruari facile non potuerint: quodque obseruatum non fuerat, negatum naturæ imprudenter fuisse. Quæ si ad Hypanim fluuium, qui ab Europæ parte in Pontum influit, in animalium censu bestiolas genuit, quæ unum diem uiuunt: in plantis multo facilius eandem potuit ostendere fortunam: herbasque aliquas esse, quæ prolato caule statim decaulescerent, & pandente se flore deflorescerent. Qualis Tussilago hæc est, a Græcis Bechion ideo dicta, quod tussi & tussientibus medetur: non omnibus, sed his qui tantũ tussiant, nihil autem pituitosi excrementi simul extussiant. Quod genus hic, siccam tussim dixit: Plinius ueterẽ nominauit. Ex quo factum est, ut Plinij uerba exscribens in Dioscoride Barbarus, quod ξηρὰν βῆχα, id est, siccam, siue aridam tussim hic dixit, ueterem ille dixerit. Sis autẽ sicca, & uetus tussis eadem, an inter se discrepent, medici censebunt. B

¶ De Artemisia. CAP. CXXV.

ARTEMISIA RAMOSA, Græcis quibusdã Monoclonos, alijs Toxitesia, alijs Ephesia, alijs Anactorios, alijs Sozusa, alijs Lycophryx, Magis hominis Sanguis, alijs Crysanthemon, Romanis Hærba regia, aut Artemisia, alijs Rapium, aut Tertana, Gallis Pona, Dacis Zuoste dicitur. Magna ex parte in maritimis nascitur. Absinthij modo fruticosa, maioribus & pinguioribus folijs, ramisque. Tenuior autem flore est paruo, tenui, candido, graue olente. Aestate floret. Sunt qui in mediterraneis Vnicaulis nomine appellent, tenuem hærbulam, simplici caule & minuto, floribus scatente, flauo colore. Hæc iucundiorem quam præcedens efflat odorem. Vtraque excalfacit, extenuat. Feruefactæ conuenienter in muliebres desessus adijciuntur, ad detrahendos menses, partus, secundasque. Item ad præclusiones uuluæ, & eiusdem inflammationes. Calculos comminuunt. Remoratam urinam cient. Menses pellunt pubi illitæ. Succus uuluæ in- ἀρτεμισία

C ditus ex Myrrha eadem quæ incessio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.7. & decimo. ARtemisiam, & Lachanon Basilicon, hoc est, olus Regium nõnulli uocant. Dictam putant ab Artemisia uxore Mausoli: quæ sibi hanc herbam adoptauerit, cum antea Parthenis uocaretur. Sunt qui ab Artemide cognominatã putent: quoniam priuatim medicatur fœminarum malis: quibus Artemis, hoc est, Diana præsit. Secundo generi teneritudinẽ tribuunt, non nisi in maritimis nascenti. Tertio minima folia florenti, cum uua maturescit: quod quidam Botryn, alij Ambrosiam uocari tradunt: qualis in Cappadocia proueniat.

EX M. VERG. COMM.

IN multo nominum ambitu & honore quondam Artemisia fuit. Parthenis, id est, uirginalis primo dicta, quod uirgo Dea scilicet nomen illi dederit. Mox βασιλικὸν λιχάνον, id est, regium olus. Tum ex eadem caussa, Anactorium. Anactas enim Græci uocant. Ephesia a regione dicta eadem est. Quemadmodum a præsenti remedio & ope, Sozusa, id est, salutaris. Romani Regiam herbam Græcorum exemplo: & si recipiendum id sit a similitudine, Serpyllum maius dixerunt. Et hæc antiquioribus Artemisiæ nomẽclatura fuit. Ex posterioribus alij in Cannabis genere Artemisiam numerauerunt: congenerem illi facientes, & eodem illi nomine eam indicantes. Alij Matricariam, notum omnibus olus esse Artemisiam testati sunt. Quod non aliunde, ut credimus, quàm ex duplici eius genere factum est. Quæ enim ab hoc scriptore Monoclonos, a Plinio aũt simplicis caulis nominatur, nõ dissimili penitus figura, præsertimque ob singularem, quẽ profert caulẽ, a Cannabe describitur. Quæ cõtra Absinthij modo fruticosa ab hoc, & ab alijs traditur, facile ob quas habet uires ad nostri orbis, & nostræ ætatis Matricariã transferri potuit. Quod & si græcorũ de Artemisia historiæ oĩno non respondeat, nec certo aliquo auctore cõfirmari possit, non rejciendum tamẽ penitus est. Egregia eñ in mulieribus. Dico aũt nũc muliebria, quæ Græci γυναικεῖα uocãt. Longius in Acoro a nobis tractata Artemisiæ uis est. Credendũque, non aliunde quàm a matricibus posteriori Matricariæ nomẽ fecisse posteriores.

D

¶ De Artemisia tenuiore. CAP. CXXVI.

ἀρτεμισία ALTERA TENuioribus folijs, in sepibus & cultis, iuxta aquarum ductus nascitur. Cuius flores & folia contrita, Sampsuci odorem reddunt. Si quis stomacho laboret, hærbam cum amygdalino oleo bene contundat, in malagmatis lentorem, & stomacho imponat, sanitati restituetur. Qui neruorum dolore cruciantur, si succum ex rosaceo illinant, sanantur.

BARBARI COROLL.

IN quibusdam exemplaribus Artemisiam hanc multis nominibus inuenias. Toxitesiam, Ephesiam, Parthenicon, Hypolysson, Anactorion, Sozusan, Lian, Leucophryca. Prophetæ Sanguinem hominis, Romani Valentiam, nonnulli Persepollentem, alij Herbam regiam, Galli Ponem, Daci Zonusten.

EX M. VERG. COMM.

DEsyderatur, sed sine iactura aliqua, in uetustissimis græcorũ, latinorũque codicibus hoc caput. Accreuisseque huic scriptori inutiliter multa indicãt. Phrasis primũ, sermonisque forma: quæ in græcis a scriptoris huius indole longe absunt. Mox nulla eorũ quæ in eo iubent, necessitate.

¶ De Ambrosia. CAP. CXXVII.

ἀμβροσία AMbrosia, quam Romani Caprum syluaticum uocant, quidam Botryn, alij Apium rusticum, Aegyptij Merseon. Tenuis frutex est, ramosus, trium fere palmorum, folijs Rutæ, circa imum caulem exiguis. Cauliculi seminibus, perinde quasi racemulis grauidi, nunquam florem pariunt. Odore uinoso, suaui. Radice tenui, sesquipedali. Coronantur ea Cappadoces. Vis eius, reprimere ac reppellere, et illitu adstringere humores, qui in aliquam partem incumbunt.

BARBARI COROLL.

AMbrosia, uagi herba nominis, & circa alias quoque fluctuans. Athenienses in dedicatione Iouis Ctesii, Ambrosiam in cado ferendam iubebant. Non herbam intelligentes eo nomine, sed ut Athenæus inquit, fruges omniiugas, et oleum, & latices. A Pli.li.27.ca.4. &.25.ca.13.

EX M. VERG. COMM.

NOn inter herbas aliquas fluctuans & uagum nomen tantũ quondam Ambrosiæ fuit, sed quodcunque odoris, aut cibi suauitate placeret in poëtis scriptoribusque aliis, eodem hoc nomine ab antiquis dicebatur, & quasi immortalitatem utentibus faceret, sic appellata illis fuit. Frequens & notum ubique nomen, ignota tamen res, & inter herbas non facilis inuentu: aliis aliter eam ostendentibus, & cum Artemisia miscentibus fere cunctis. Audent tamẽ nostræ ætatis herbarii eam ostendere, trium dodrantum altitudine, & altiorem aliquãdo herbam, ut hic ait, ramosam, semine per totum caulem racemoso, sed longe maioribus quam Rutæ foliis: & quod hic ait, nunquam florentibus racemis, lanuginosis, papposisque, nullo nec uini, nec alterius rei odore. Quo fit, ut in peregrina Italiæ, ut nos credimus, herba nihil pro comperto constituere audeamus. Plinius. 27. uolumine capite. 4. integrum scriptoris huius caput commentationibus suis inseruit: cum tamen non multo antea libro. 25. capite septimo de Artemisia agens, dixisset. Sunt qui in mediterraneis eodem Artemisiæ nomine uocant simplici caule, minimis foliis, odore non iniocundo, quam quidam Botryn, alii Ambrosiam uocant. Ex quo manifeste deprehenditur, quod paulo ante diximus, uagum per multa Ambrosiæ nomen esse plantas, cibos, & pocula: eo usque, ut Athenienses hoc nomine omnigenas fruges, oleum, uinum, laticesque alios, quos Diis in ara offerrent, Ambrosiam nominarent. Nobis inclinat animus, ut peregrinã nostro orbi, peculiarẽque Cappadociæ herbam existimemus: nam quæ a nostris herbariis hoc nomine ostenditur, uulgaris, & ubique nascens, inuentu facillima est, præsertimque ex capitulorum racemis, quos habet pappis plenos, nunquam a nobis florere uisos.

¶ De Botrye. CAP. CXXVIII.

BOtrys fruticosa hærba est, lutea tota, & in multas alas sparsa. Semen circa ramulos prouenit. Folia Cicorio similia. Tota suauem odorem spirat. Quare uestimentis interponitur. Inuenitur in torrentium ripis. Pota Orthopnœas mulcet. Hanc Cappadoces Ambrosiam uocant, alii Artemisiam. βότρυς B

BARBARI COROLL.

BOtryn Cappadoces & Ambrosiam uocant. Alii Artemisiam.

EX M. VERG. COMM.

TOtidem, iisdemque uerbis genti suæ quondã Plinius cognoscendã Botryn tradidit, quot, quibusque antea græcis Diosco. eam descripserat. Verba eius sunt. Botrys fruticosa herba est, luteis ramulis. Semen circa totã nascitur. Folia Cicorio similia. Inuenitur in torrentiũ ripis. Medetur Orthopnoicis. Hoc Cappadoces Ambrosiã uocant: alii Artemisiam. Quæ collata Dioscori. eandem in utroque medicinã & historiam faciunt. Posteriores etiã Græcorũ medici, qualis Paulus Aegineta est, nihil ab hoc scriptore traditis addiderunt. Eius uerba sunt lib. 6. βότρυσ οἱ δὲ ἀμβροσίαν οἱ δὲ ἀρτεμισίαν φυτόν ἐστιν εὐώδεσ ἱκανῶσ. σὺν οἴνῳ γοῦν πινόμενον ὀρθοπνοικοὺσ ὠφελεῖ. Quod est. Botrys, quam aliqui Ambrosiam, aliqui Artemisiã dicunt, planta est ualde odorata. Hæc cum uino pota, orthopnoicis medetur. Sunt de Botry hac totidem, & eadẽ a cunctis dicta: nec nos habemus, quod eorum decretis & historiæ addamus.

¶ De Geranio. CAP. CXXIX.

GEranion aliqui Peloniten, alii Trica, alii Geranogeronta, Romani Vchinastrũ, Aphri Lescen appellant. Foliis Fremii, diuisuris longioribus, radice rotunda, dulci. Quæ drachmæ pondere in uino pota, uuluæ inflationes discutit. γεράνιον

BARBARI COROLL.

GEranion, & Myrtidõ uocatur Genus primũ. Geranion uera creditur a quibusdam, sed & secundum utique, si descriptionem græcorum sequare, non latinorũ: ut mox docemus.

C

¶ De altero Geranio. CAP. CXXX.

GEranium alterum, aliqui Myrrhin, alij Oxyphyllon, alij Cardamomum, alij Origanum uocant, Magi Hierobryncas, Latini Gruinam, aut Pulmoniam, aut Cicotriam. Caulibus minutis & pilosis, sesquipedalibus, folijs maluæ. In summis alijs sursum spectantia gruum capitula insunt, cum suis rostris, aut canini dentes. Nullius in medicina usus.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26.ca.11. GEranion secundum medicis inutile, aliter a Græcis, aliter a latinis describitur. Dioscorides & omnino Græci, folijs paulo candidioribus q̃ Maluæ, ramosum ex interuallis. Hanc ego aut eandem, aut omnino similem esse uideo cum ea, quam Galliæ transalpinæ uulneribus & fistulis in potum commendant, & herbam Robertianam cognominant, coliculis rubentibus, flore paruo, subpurpureoq́, ac cæteris notis omnibus: quæ hoc loco a Dioscoride Geranio redduntur, etiamsi ab eo medicinæ aliena existimetur. Quid em̃ prohibet, ignoratas eius uires fuisse olim? Nostri, ut inquit Plinius, Geranion ostendunt Cicutæ folijs minutioribus, & caule breuius, rotundo, saporis & odoris iocundi. Verum hæc proprie Geranion nõ est, sed Myrrhis: de qua post agemus: confusione orta, q̃ Geranion a quibusdam Myrrhis etiam dicatur: unde natum & illud sit, ut Geranion in latino Cicutaria nomen habeat: cum alioqui Cicutaria proprie Myrrhis esse uideatur.

EX M. VERG. COMM.

GEranion hæc est, in qua Gruini capitis imaginem in summo eius plantæ capitulo contemplati Græci, nulla similitudine aptius rem indicare potuerunt. Vidimus nos alterã Geranion, paucis statim a radice prodeuntibus Maluæ folijs, ut hic describit. Tum nudo surgente caule, dimidij cubiti altitudine: crassoq́ in caulis illius cacumine, folioso inuolucro tumentẽ, ex quo

D per longitudinẽ ex altero latere dimidiati digiti longitudine acutus procedebat apex. Erantq́ in folliculo illo cum uiridi colores alij plures, præsertimq́ cinereus: tam præsenti totius colli, capitisq́, & rostri Gruini imagine, ut aptiore pictura ostẽdi a peritissimo pictore animalis eius tota ea pars non potuisset. Alteram, quæ Cicutæ folijs est, ipsi non uidimus. Obseruauimus tamen in antiquis scriptoribus, Plinioq́ præsertim, utriusq́ huius herbæ misceri historiã. Nec satis cognosci in eo posse, Gruino ne collo et capite utraq́ sit, an altera tantũ. Id certe ex Dioscoride collegisse facile est, Cicutæ folijs alterã earum esse: ideoq́ Cicutariam dici, & Myrrhida: quoniã & Myrrhis Cicutæ folio sit: quemadmodũ hic quarto uolumine docebit. Cur aũt priorem Romani Echinastrum dixerint, non satis pro comperto nobis est. Quemadmodũ in altera per se patent Cicutaria & Gruina ex foliorum & Gruini capituli forma factæ appellationes. Longissime de utraq́ Plinius uolumine.26. capite.12. agit. Poteruntq́ in eo uolentes uidere, quam nos paulo ante diximus, utriusq́ Geranij historia uarietatem.

¶ De Gnaphalio. CAP. CXXXI.

γναφάλιον GNAPHALION, alij Hires, alij Ampetocon, alij Anaxiton, alij Anaphalin, Aegyptij Semeon, Galli Gelasonen, Latini Centunculum uocant, quidam Tucularem, alij Albinum. Cuius folijs mollibus minutisq́ pro tomento utuntur. Bibuntur efficaciter folia in uino austero ad dysenteriam.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.cã.10. GNaphalion, alij Chamæzelon uocant. Gnaphalion porro dicitur, quasi herba fullonia, siue Tomenticia. Quemadmodũ & piscis quidam Gnapheus, hoc est, fullo dictus est, quoniã oẽs maculas decoctũ eius eluat. Hanc puto esse, quæ ab Alcęo poẽta Gnaphos appellatur: aut eam quę Hippophanes nomẽ habet. Nam & illa fullonibus est propria. Est apud Aristotelẽ & auis dicta Gnaphalus, quã miror a Theodoro prætermissam, imo uero cum altera, quæ uocatur Helea cõfusam ab ipso. Tomentũ a nostris dici quidã putant Gnaphalion. Lomentũ certe in Plinij codicibus impressis legitur, Tomentũ in scriptis manu: qui tamen non Lomentũ dici,

ſed pro lomento eſſe ſcribit: quod & Dioſcorides quocq; affirmat. Etenim Creta, qua fullones in albandis & poliendis ueſtibus utuntur, Lomentum a noſtris, Gnaphalion & Gnaphalis græce dicitur: ut in Ceruleo notauimus ex Plinij ſententia. Sed & fabacea farina Lomentum eſt: q̃d Aetius Fabam nominat quandoq;. Ego Tomentum potius q̃ lomentum dixerim hoc loco, ut tamen ſciamus, Gnaphalion utrumq; uideri ſignificare, tam Lomentum, q̃ Tomẽtum. Adducor eo, ꝙ Dioſcorides Centunculum uocari hanc Romæ, prodat. Eſt autem Centonibus cum Tomento maxima cognatio. Nam & folia Dictamni, ꝙ mollia eſſe uideantur, tomentitia, & lanea dicuntur a Dioſcoride, hoc eſt, Gnaphalide. Sed & pars Cucurbitæ interior, quæ ſemen complectitur, ab Aetio Gnaphalides eſſe dicitur, ob candorem cum mollicia. A

EX M. VERG. COMM.

VEriſimile eſt, ruſticã plebem diu hac uſam fuiſſe: quemadmodũ & adhuc in Alpibus, ubi frondium copia eſt, fieri paſſim uidemus. Græci enim γνάφαλον inter cætera Tomentum uocãt. Eſt autem latinis Tomentum omne id, quo culcitræ ad molliorem & calidiorem quietem infarciunt: ſiue id lana ſit, ſiue pluma, ſiue q̃d uoluerit aliqs excipiẽdis molliť & fouẽdis calore corporibus noſtris aptum. Sic Suetonius, ſic in re latina plures alij indicauerunt. Græci etiã, ut hic ipſe in Dictamno dixit, γναφαλώδη quaſi Tomentitia huiuſcemodi omnia appellant. Quam ob cauſſam nos Tomentum herbam diximus: & præter Tomentum, autore hoc ipſo, Centunculum. Etſi diuerſum quadamtenus uſum Centones, & Tomenta habent. Vulgaris herba hæc eſt, candicans ſemper, preſertimq; in maturitate. Folia eius non adeo magna ſunt. Flores minimi, & ipſi albeſcentes. Cum creuit, ſternitur per terrã. Naſcitur pingui ſolo, pręſertimq; in marginibus itinerum, in hortis, & inter uites. Nullus noſtra ætate uſus eius eſt: nec quicq̃ in herbarum cenſu uilius modo, & neglectius uiret, & cum aruit minus cgnoſcitur.

¶ De Typha. CAP. CXXXII. B

TYpha folium ædit Cyperidi ſimile, caulem album, lęuem, æquabilem, florem in cacumine ambientem, denſum, qui in pappos ſoluitur, quod lanuginẽ aliqui nominant. Huius hærbę flos, ſuillo adipe eloto exceptus, ambuſtis medetur. Gignitur in paluſtribus & aquis ſtagnantibus. τύφη

BARBARI COROLL.

DIfferre Typham a Tipha, quæ frumenti genus eſt, & per literam iota ſcribitur, exiſtimo: ſine geniculis, ſcirpi modo naſcens, radicibus multis, ut triticum ordeumq;, folliculo multiplici, culmo ſimplici, leuiſſima frumentorum, ſolo etiam gracili facile proueniens, tritico perſimilis ut Zea. Piſtam ferunt, qui mutari uolunt in triticum, idq; anno demum tertio procedit. Theophraſtus ſine folio gigni Tiphen uocatam prodidit, Orchomenium circa lacum, parte radici proxima, eſu præcipue pueris tenera. Idem, an diuerſum genus faciat cum prædictis, æſtimandum relinquo. Pli.li.18. ca.8.

EX M. VERG COMM.

PAluſtrem eſſe plantam Typham, ſatis unus teſtari poſſe uidebatur Plutarchus cap.2. de naturalibus cauſis, inter plęraſq; alias paluſtres his uerbis eam numerans. ἀλλὰ ἔλαθε τὸν λάϊτον ὅτι καὶ τὰ λιμναῖα φυτὰ τύφη καὶ φλέως καὶ θρύον ἀναυξῆ καὶ ἀβλαστῆ μένει. Quærebat enim, cur cœleſtibus aquis magis quàm profluentibus proficerent ad generationem & incrementum ſemina? Diſputanſq; contra laitum quendam, qui diceret, cadentibus pluuijs aperiri terram: pulſuq; illo apertam citius ad radices per ſe aquam tranſmittere. Cõtraria ratione a paluſtribus his plantis ratiocinabatur, ad quarum radices non tranſit aperta terra hymber. Numerabatq; eas quas paulo ante diximus. Eſſe autem paluſtrem, & præter id caulem habere enodem Theophraſtus indicat: qui primo uolumine de plantarum hiſtoria, de fruticoſo & ſarmentoſo genere docens, & quales in caulibus ramuliſq; ſuis differentias hoc genus habet, totam his uerbis rem docuit. περὶ δὲ τὰ φρυγανικὰ καὶ θαμνώδη καὶ ὅλως τὰ κλήματα καὶ ἄλλας τὶς ἂν λάβοι διαφοράς. ὁ μὲν γὰρ κάλαμος γονατώδης ὁ δὲ βάτος καὶ ὁ παλίουρος ἀκανθώδης. ἡ δὲ τύφη καὶ ἔνια τῶν ἑλείων ἢ λιμναίων ὁμοίως ἀδιάφρακτα, καὶ ὁμαλῆ καθάπερ σχοῖνος. Quorum ſenſus hic ſit. In ſurculoſis autem & fruticoſis, in uniuerſumq; Viticulis alias conſtituere differentias aliquis poterit. Harundo enim geniculata, rubus, & paliurus aculeati. Typha autem, & aquaticorum paluſtriumq; aliqua nullo intercedente nodo qui partes diſſepiat, per totum æqualia ſunt: qualis Iuncus eſt. Folia poſtremo an-

L.

C gulosο, odorato Iunco similia hic fecit, qualia ea etiã sunt. Intelligitq; in Iũcorũ gñe Cyperũ, de quo primo uolumine lõgius actum est. Quem gñe fœminino Cyperida hoc loco uocauit, qm̃ eo nomine radix eius appellatur: ut in cõmentationibus nostris tũc longius dictũ fuit. Non aliam ob caussam, nisi quia radicis eius tm̃ usus est. Et quemadmodum latini Iunci radicem plantam uocant, sic grę̨ci Cyperida ex radice genere fœminino Iuncum ipsum aliqñ nominauerũt.

De Circæa. CAP. CXXXIII.

κιρκαία Circæa, quam & Dircæam aliqui uocant, folijs est hortensis Solani. Agnatis crebris, flore nigro, pusillo, copioso. Semine Milij nascente in quibusdam corniculis. Dodrantali radice, triplici ferme, aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciente. Nascitur in apricis, saxis & uento perflatis. Radicis tusę triens, in sextarijs tribus uini dulcis, per diem & noctem maceratur, potuq; triduo uuluas expurgat. Semẽ sorbitionibus datum, lacte mammas nutricum explet.

BARBARI COROLL.

Circeam a Circe dictam, nonnulli uerisimile putant. Quęsitum est autem a nobis, quid esset apud Columellam Cirrea. Nunquid pro Circea deprauatus esset locus? Respõdi, non Cirreã, sed Cymam legendum.

EX. M. VERG. COMM.

Sunt in græcis qui neutro genere Circęon hanc uocent, notam, ut ex commentarijs eorum D ratiocinari licet, tunc omnibus herbam. Nunc quod uiderim, aut audierim, nulli nisi in ueterũ Plinijq; præsertim commentarijs auditam: qui uolumine. 27. capite. 8. non ijsdem omnibus cũ scriptore hoc in historia notis, neq; in medicina obseruationibus eam descripsit.

De Oenanthe. CAP. CXXXIIII.

οἰνάνθη Oenanthe, quam aliq Cerascomiõ, alij Leucanthon uocitant. Folia habet Pastinacæ, florem candidum, caulem crassum, palmi altitudine. Semen Atriplicis. Radicem magnam, in multa rotunda capitula extuberantem. Nascitur in petris. Caulis eius & folia, cũ melle & uino pota, secundas eijciunt. Radix e uino urinæ stillicidio conuenit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 28 lib. 21. cap. 24. Oenanthe a Theodoro Vitiflora dicitur, post Narcissum uere floret. Plurimum durat, si diuulsa crebro prohibeatur sementescere. Flos ei candidus in racemis, ut Labrusca: odore germinantis uuæ, unde nomen. Nascitur locis tepidis, obseritur semine. Habetur & altera Oenãthe, inter uites dicenda.

EX M. VERG. COMM.

Alia hæc Oenanthe est ab ea de qua quinto uolumine agetur. Illa in uitium genere Labruscæ flos est: hæc in herbarum censu a Theophrasto inter coronarias plantas & flores, qui secundi per uer florent numeratur. Illa primo & per se Oenanthe est, uinum & florem ipso nomine indicans. Hæc, ut fit, deficientibus proprijs, indicationem & nomen floris & odoris sui similitudine ab illa facile impetrauit. Nec ideo Oenanthe dicta est, quia Labruscæ flos sit, sed q̃ candidus illi flos, racemi ut in Labrusca specie fit: & præter racemosum florem illum, odor qualis in pubescente uite floreq; eius sentitur. Amat hæc tepidiora loca. Quondamq; ad coronas in hortis etiam serebarur: in quibus non tantum odore, sed longiore florum suorum uita placebat. Hanc Dioscorides ait Cerascomen uocari: qua uoce Staphylinum, idest, Pastinacam a q̃busdam nominari dixerat: cui quoniam hæc folio similis est, ideo & nomine illius etiam indicabatur. Quid autem Cerascome significet, in Staphylino & Pastinaca quærendum est. Eandem Leucanthum uocari hic ait, manifesta a florum candore significatione. Neque enim alia eius uocis uis est. Quæ deinde hic dixit, habere Oenanthem hanc in radicibus numerosa & rotunda capita, tubera sunt, & ueluti tumores q̃bus ea inęqualiter tumet. Plinius ad radicũ copiã id retulit: radice magna, numerosa dicẽs: cũ tñ grãdi radice hic Oenanthẽ dicat, et in radice illa multis rotundis capitibus, quę ad radicũ copiosiorem numerũ, referri posse non uidentur.

¶ De Conyza magna. CAP. CXXXV. A

CONyza magna ab aliquibus Cynozematitis, aliȷs Danais, aliȷs Tanachion, aliquibus Phycos, aliȷs Ichis, aliȷs Dinosmos, Magis Brephoctonos, quibusdam Anubias, nonnullis Hedemias, Aegyptiȷs Creti, Romanis Militaris, aut Deliarium, aut Febrifuga, aliȷs Fraginosa nuncupatur. κόνυζα μέγα.

BARBARI COROLL.

COnyza, quę a nostris Cunilago dicit̃, et Plinio Cunila quandoq̃ libro decimo, & a Theodoro Pulicaris, quia pulices necat. Folio coronat, & maior & minor appellata. Maior dicitur esse mascula, folio aspero, pinguiore q̃ minoris, et imbricato, torosiore caule, magisq̃ ramoso, radice lignosa: quæ a quibusdam ut herba quoq̃ ipsa, Libanotis dicitur, autore Plinio. Manipulo eius abiecto, omnes etiam a tota domo blattæ conueniunt ad eã. Vtrũq̃ genus serotinũ, ut quod post arcturũ germen, floremq̃ mittat. In sum̃a Cunilaginis appellatione, quatuor herbæ ueniunt: mascula, et fœmina. Et quę tertio loco ponit̃ fœdissimi inter omnes odoris. Quartã reddit Plinius: quã appellat satiuã Serpyllo similẽ, e Cunilagine mõtana factã. Est & q̃nta eius species Hippoc. ut dicet̃ paulopost. Cunilago dicit̃ et ipsum Ligusticũ ab aliq̃bus, sed falso. At Cunilę tria sunt gñã siue nomina. Capitatã et nostratẽ, quę Satureia fit, uocamus Gallinaceam quę Origanũ, Heracleoticũ: Bubulã, quę quẽadmodũ a Gręcis dicat̃, aliud nõ cõpi, q̃ ꝗ eã Plinius ꝓ Origano accipe multis locis uidet̃, ĩ qua significatiõe uocabulo eo et nos usi sumus. Pli. li. 21. ca. 10 lib. 26. cap. 15.

¶ De Conyza parua. CAP. CXXXVI.

COnyzę duo genera. Quæ parua uocatur, odore præstantior est. Maior uero frutice altior, & foliȷs latioribus, graui odore. Vtriusque folia Oliuę similia, hirsuta, pinguia. In maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur. In minore pedem æquat. Flos squalidus, lutei, aut fului coloris. Quin in pappum abit. Radices superuacuę. Suffitu, substratuq̃ frutex animalia fugat. Culices abigit, & pulices necat. Folia conuenienter illinuntur serpentium plagis, & tuberculis, ac uulneribus. Flos cum uino ad menses partusq̃ eȷciendos bibitur. Item contra urinæ stillicidia, arquatum morbum, & tormina. Comitiales potus ex aceto adiuuat. Decoctum in desessionibus medetur uuluæ malis. Impositus succus abortum facit. Ex oleo efficaciter rigoribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita sanat. κόνυζα μικρά B

BARBARI COROLL.

COnyza minor eadem fœmina, Hippocrati Cunilago semper mollis uocatur. Folia huius trita, mellis odorem habent, digitis tactu cohærentibus. Hanc Dioscorides Libanotidem appellat, cum Plinius masculam ita nominet. Pilosiora minori folia & rami: qui & aculeati sunt. Flos squalidior, odore acriore, qui tamen grauior sit masculæ. Pli. li. 21. ca. 10 lib. 26. cap. 15.

¶ De Altera Conyza. CAP. CXXXVII.

ESt & tertium Conyzæ genus, quod aliqui Paruam, aliȷ Panion, aliȷ Libanotidem. Magi Cronon uocant. Caule crassiore, ac molliore. Foliȷs q̃ Paruæ maiusculis, minime pinguis, & maiore minor, multo grauioris odoris & iniucundioris, sed inefficacior. Prouenit locis non riguis.

BARBARI COROLL.

HIppocrates Cunilaginem, siue Conyzam, pręter supradictas, aliam describit. Apio crispo similem: in maritimis, sabulosisq̃ nascentem, odoris teterrimi, & maxime fastidiendi: quam cũ

C cum melle atq; uino fœminarum locis, quæ fœtum non recipiant, admoueri præcipit, libro de muliebribus causis secundo.

EX M. VERG. COMM.

Confundit, miscetq; Plinius pluribus locis cum Origano Conyzam. Nec facile est eodem nomine duas diuersasq; plãtas ab eo sępius appellatas, in historię medicinęue gratiam & usum secernere. Longior fuerim, si omnia quæ tam multis locis de Conyza, Cunilagine, & Cunila ab eo dicta sunt, coaceruare hoc loco cogitem. Superuacaneum id etiam fuerit, qm̃ signanda non multo post & repetenda a nobis omnia, aut plura saltẽ ex illis erunt. Aliud itaq; prius agemus, & ut nouerint omnes, non esse Conyzam Origano eandem, neq; ediuerso utriusq; proprias numerabimus notas: ut propositis his, quæ a Plinio miscentur certius pateant. Incipiemus autem ab Origano, quam hic ait folium Hyssopo simile habere, umbellã non comosam, uerum diuisam, & in summis uirgis semen. Et quod ad alia Origani genera pertineat Onetida candidioribus folijs, sed magis Hyssopo similibus esse: semine uero corymborum mõ: & quã agrestem Origanum dicunt, folia priori Origano similia habere: uirgas dodrantales, in quibus Anethi modo umbellæ sint, & candidi flores. Et hæ omnium Origanorum in hoc scriptore notæ sunt. Conyzæ uero, quas pauloante diximus folium oleaginum, non Hyssopi, hirsutum, pingueq;: caules bicubitales: flores lutei, fragiles, subamari, & qui in pappos euolent. Quorũ nihil habet Origanus aliqua. Plinius autem lib. 19. cap. 7. autore herbario Crateia, Ligusticum primo seu Panaces Cunilam bubulam uocari tradit: cęteros hanc Conyzam græce appellare, & ab eodem Cunilaginem dici. Idem non multo post uolumine. 20. cap. 15. Cunilæ præter satiuam plura sunt in medicina genera. Que Bubula appellatur, semen Pulegij habet: utile ad uulnera cõmanducatum, impositumq;, ut quinto post die soluatur. Contra serpentes quoq; in uino bibitur, ac tritum plagis imponitur. Vulnera ab his facta confricãtur. Item testudiues cum serpentibus pugnaturæ, hac se muniunt. Hic ipse Plinius sequenti capite etiam ait. Est alia Cu-

D nila appellata a nostris, a græcis Origanum Heracleoticum. Totoq; hoc capite nihil, nisi multiplex Cunila ab eo tractatur: manifesteq; Conyza hæc Cunilę nomine censetur, cũ ait. Pulices etiam contritæ cum aqua sparsæ necant. Quod priuatim Conyza habet. Poterant & alia repeti, sed ad eam quam cogitauimus rem satis hæc sunt. Nec nobis aliud modo propositum est, q̃ monere ex his quę pauloante dicta sunt, toto genere differre inter se Origanum omnem, & Conyzam omnem, Pliniumq; Cunilæ nomine in utraq; passim uti. Omittimus quod primum ille ait, Ligusticum, seu Panaces Cunilam a quibusdam dici. Falsum enim non multo post esse id ipse testatur. Quod autem lib. 20. cap. 15. ab eo dicitur, Cunilæ præter satiuam plura sunt genera. &c. ad Origanum manifeste pertinet: præsertimq;, quod de testudinibus cum serpentibus pugnaturis eo loco tradit: si Plutarcho credimus in naturalibus causis dicenti. ἡ δὲ χελώνη φαγοῦσα τὴν σάρκα τῆσ ἔχεωσ ὀρίγανον ἐπεσθίει, quod & si idem penitus non sit, eandem tamen rationẽ habet. Quæ deinde statim ab hoc loco descripta ab eodem sunt. Est & alia Cunila a nostris appellata, a græcis Origanum Heracleoticum, ad Origanũ similiter pertinent. Cumq; plura Cunilæ genera fecisset, uni ex his omnia Conyzæ huius tribuit. Tamq; uagus in hoc Cunilæ nomine, incertusq; est, ut nihil nos ex decretis eius certum afferre audeamus. Quod autem conijcimus, huiuscemodi est. Origanum græci uocant notam omnibus herbã: & ut fit in gentibus, quibus semper & ubique non fuerunt eadem rerum nomina, eandem Conilam uocauerunt. Testisq; hic ipse in Origanis, sed multo certius in Theriacis suis Nicander dicens. κόρχορον ἢ μυόεντα πανάγκτειον τεκονίλην, ἥν τε καὶ ἡράκλειον ὀρίγανον ἀμφιέπουσι. Quorum sensus est. Et corchorũ clauso folio, & omnia sanantem Conilam, quam Herculeam Origanum appellant. Nihil antiquorum duorum scriptorum, ut uidetur, certiore fide cõfirmari poterat. Pro compertoq; est, Conilam antiquis græcis Origanum fuisse. Potuitq; Plinius eorum autoritate Origanum Conilam uocare. Nescimus tamen, an Cunilam, quæ si latinis est quæ græcis Conyza, misceri totiens ab eo non debuerat. Suspicamurq; nos, quod est minimum inter duas has uoces discrimen (una siquidem litera uariant) caussam Plinio dedisse, ut diuersas plantas eiusdem Cunilæ nomine totiens misceret: cum tamẽ Origani gręca uox, Conila per, o, latina uero Conyzæ, modo hæc illi respondeat, per, u, scribenda sit. In græca illa uoce certa omnia sunt: in latina facile est ratiocinari, Cunilam, siue malis Cunilaginem appellare Conyzam hanc, aut illi similem fuisse. Est enim non Plinio tantum, uerum Columellæ, alijsq; scriptoribus frequens hęc uox. Pliniusq; priuatim græcorum Conizam Cunilã manifeste appellauit libro decimo, capite. 70. cum ait. Non potest petris auelli polypus. Idem Cunila admota, ab odore protinus resilit. Acceptum id ab Aristotele est libro quinto de historia animalium his uerbis idem docente.

καὶ ὅιτε πολύποδες ὄν τῳ μὲν προσέρχονται ὥστε μὴ ἀποσπασθῆναι, ἀλλ' ὑπομένειν ἀποτεμνόμενοι. ἐὰν δὲ τὶς κονύζαν προσενέγκῃ ὥς φασιν εὐθὺς ὀσφραινόμενοι ἀφιᾶσιν. Quod ab hoc scriptore relictum, alterius au- A
toritate & testimonio addere placuit. Et ut meminissent legentes, non posse Conyzam teterrimi & grauissimi odoris herbam, cum Origanis misceri: neq; si diuersarum gentium uoces fortuito concursu eundem sonum reddant, ideo eandem in illis rerum esse significationem. Fiunt enim in græcis & latinis multa huiuscemodi: suum tamen in sua gente intellectum omnes habent. Dicimus id, quoniā si latinis Cunila est quæ græcis Conyza, non debuerat uicinitate nominis ad Origanum, quæ Conila græcis est, transferri, & cum illa misceri. Nec dicimus, ꝓ cōperto habere, latinam Cunilam græcam Conyzam esse. Verū illud testamur, exquo tam multis ea uox in usu est, in eam partem propensiores esse, & per, u, in principio scribendam: quemadmodum cum Origanū ostendere uolemus, per, o, illam Cunilā, hanc Conilā dicentes. Pulicariam simpliciter in Aristotele quo diximus loco Conyzam uertit Theodorus gaza: facto ex euentu illi hoc nomine, quia. s. pulices enecet: alioquin in nomine nulla est pulicum ratio. Nobis Conyzam hanc magis placuit uocare: ut quarto uolumine descriptam, & Psyllion appellatam herbam, certius ex græco nomine Pulicariam appellemus. ψύλλα enim græcis pulex est: & ψύλλιον herba a pulicibus uocat̄: ꝙ insectis his similis semina habet parua, nigra, & tota pulicū figura. Erit ob eam causam duplex in hoc opere nobis Pulicaria, altera præcedente Conyzę nomine signata, altera simpliciter a pulicibus nominata. Quemadmodum tunc etiam iterum a nobis dicetur. Habet Conyza hæc pulicaris, quo in græcis modo leguntur, numerosas appellationes, fereq; omnes incertas: ideoq; non tractandas a nobis, præterq̄ Dinosmon: quæ uox à grauitate odoris illi facta est: & Pissam, quæ pix græcis est, a glutinoso lentore dictam: q̄d Plinius significauit dicēs. Trita mellis odorem habet digitis tactu eius coherētibus. Tria eius gn̄a Diosc. numerat, maiorem, minoremq;, & tertiam inter utranq; mediam: crassiore molliorecq; caule: folijs maioribus minore, minoribus uero maiore. Theophrastus alijs nominibus duo B
genera tantum Conyzæ facit. 6. de plantarum historia uolumine, his uerbis. Conyzæ duo genera, mas altera, fœmina altera. Differentias inter se habent, quemadmodum & alia quæ sic diuiduntur. Fœmina tenuiore folio, & constrictiore est, in uniuersumq; minor. Mas maior est, crassiore caule, ramosior, & folium maius, pinguiusq; habet, & præter hoc florem magis splendentē. Semen fert utraq;. In uniuersumq; sero germinat & floret. Nec nisi circa, aut post arcturum. Grauis masculæ odor, fœminæ acrior. Quam ob causam contra uenenata utilis. Et hæc a Theophrasto dicta sic se habent. Quæ cōmentationibus his nostris placuit addere, ut duorū scriptorum concors eademq; historia Conyzæ cognosceretur: & si non ijsdem uerbis, neq; eodem modo ab utroq; omnia dicta fuerint. In Dioscoride autem quod ad floris colorem pertinet, qui duplex in cōmuni græcorum lectione legitur, μήλινον ἢ ὑπόκιῤῥον luteus & subruffus, mutatum a nobis est: secundamq; illam uocem ὑπόπικρον, quod est, subamarum fecimus, luteum & subruffum diuersos colores male coniungi & misceri sentientes: mox monentibus uetustissimis græcis & latinis codicibus, in quibus amarum adhuc manifeste legitur.

¶ De Lilio syluestri. CAP. CXXXVIII.

GRæci Hemerocallen, alij Hemerocatalacton, alij Crinon agrion, alij Crinanthemon, alij Porphyranthes, alij Bulbum hæmaticon, alij Anticantharō, Romani Bulbum, aut Lilium syluestre, aut marinum, Aphri Abiblabon uocant. Foliū & caulem habet Lilij, porraceo colore. Flores in caule per singulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, Lilij diuisura, quoties dehiscere cœperunt. Colore perq̄ pallido. Radix magna est atq; bulbosa. Quæ pota, aut cum melle & lana in pesso apposita, aquam educit et sanguinem. Folia trita, mammarum inflammationes a partu contractas, oculorumq; collectiones mitigant. Radix & folia igni ambustis utilissime illinuntur. ἡμεροκαλλίς

BARBARI COROLL.

HEmerocalles, Elium a Theodoro dicitur, ꝙ in Dioscoridis exemplaribus deprauatis Elium marinum dici, a nostris eum florem legisset. Ego Lilium marinum, non Elium in Dioscori Pli. li. 21. ca. 11.

C de legendum arbitror: nam & græce Grinon a quibusdam, & a nostris Lilium idem autor uocari tradit. Coronametis folio tantum dicata hæc est. Pallidum hoc e uiridi, & molle habet, radicem odoratam. Seritur semine. Antiquus grammaticus Theodorus, cognomine Panages, Hemerocalles Athenis dici prodidit, non florem, sed uellus, aut lenniscum puniceum, & uersi colorem, quo in sacris utebantur. Dioscorides & hanc & Lilium a ueteribus Crinanthemon uocari tradit. Hippocrates quoque Crinanthemon duplex haberi significat: cum alterum inquit esse in ædibus nostris proueniens.

EX M. VERG. COMM.

SErebatur quondam in hortis ad coronas Hemerocallis, æmulus cum tota planta Lilio flos: & quasi rudimentum naturæ Lilia facere condiscentis: nunc totis agris, & inter segetes præsertim pallore suo se indicat: longe Lilio minor, figura pene illi idem. Differt tātum, quod in Lilio floris folia cum tota se in calathum aperuerunt, resima a superiore parte se inuertunt: in hoc dum deflorescat, recta diu rigent. Vnaque hac nota maxime legentes fallere non potest. Color enim non tam diuersus: licet in Lilio candoris superbia, in Hemerocallide palloris tristitia sit: ut non similis, et paulo minus quam idem facile uideatur. Eamque ob causam, a Lilio, Lilioque similibus aliis floribus plærasque appellationes inuenit. Agreste Lilium. Crinanthemon, quæ Lilio uox etiam adiecta est. Porphyrantes, & Bulbus uomitorius: quæ Narcissi nomina sequenti uolumine erunt. Lilium marinum, & Anticantharon: quę uox aduersari scarabeis hunc florem significat, quemadmodum & Rosæ: quibus obrutum id animal perire naturales aliqui dixerunt. Breuissime Plinius libro uicesimoprimo, capite eiusdem numeri de Hemerocalli hac egit: quodque hic dixerat, folia caulemque Porri modo uiridia habere, ille pallidum e uiridi dixit, medium Porri inter uiredinem palloremque colorem ea ratione indicans. Nobis ex uerbis scriptoris huius rem demonstrare placuit.

¶ De Viola alba. CAP. CXXXIX.

λευκόϊον LEucoion ex Græcis aliqui Basilion uocant, Latini Violam albam, aliqui Augustiam, nonnulli Violam autumnalē, aut Passarinam. Vulgaris est notitiæ, sed in floribus differentia quædam. Namque aut cærulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Luteę uero præcipui in medicina usus. Huius aridi flores feruefacti in desessionibus, ualent contra uuluæ inflammationes. Et menstrua expellunt. Sanant oris ulcera cum melle. Cum cerato rimas sedis. Semen duum drachmarū pondere ex uino potum, aut cum melle inditū, menses, secundas, & partus extrahit. Radices cum aceto illitæ lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.21. ca.11 LEucoion, & si candidam Violam ipso nomine significat, tamen & pro lutea, & cerulea, &
lib.6.cap.19. purpurea sæpe capitur. Hinc apud Columellam candida Leucoia, quasi & nigra quędam sint.
The.li.6. ca.7 Hippocrates certe, nigra inquit, Leucoia quærantur. Paulus, Ioton inquit oleum, hoc est, Violaceum, modo ex purpureis, modo ex candidis, modo ex croceis confici solere Violis. Sciendum & illud est, Dioscoridem hoc loco scribere Violam, quæ grece Leucoion dicatur, a Romanis Ligustriam quandoque nominari: etiamsi codices sunt, in quibus non Ligustria, sed Augustia legatur: ut fortasse Columella in horto suo intelligat de Viola cum cecinit,

Nigro cōmista Ligustro.

Nam Ligustrum candidum, pro Cypri flore capitur. Cæterū de purpurea, siue nigra, seorsum post dicetur. Cerulea quæ sit, non constat, nisi quis Cyanū hāc intelligat. Est aūt Cyanus flos, rosam excipiens: cuius color honorem, nomenque dederit ceruleo. Cyanū Amarāthus excipit. Triuialis, ut qdā existimauere, flos est Cyanus, in frumētario nascēs agro, & hortis quoque, rusticorū & puellarū corollis, calice Rosarum, sed squarroso, atque tristi, sine odore, uerū summa colori gratia, q & Baptisecula ruribus dicatur: qm secantibus & metentibus officiat, retusa in occursu eius fallce. nam & Seculā ueteres dixere falcē. Florū porro prima se ostendit alba Viola, nec dū exacta hyeme. Sub idē fere tempus, exit & Viola cognomēto flamea, quæ Phlogion uocatur: Syluestris tantum ab aliquibus Phlox: ut errare putem, qui Phlogiō eandē esse cū lutea Viola

ſcripſere, quod quidem ex ſequentibus apertiſſime liquebit. Theodorus flammam uocauit, colore commendabili, odore nullo, ſemine proueniens coronis. Non eſt hæc autem Iouis flos, aut quod idem eſt, Iouis flamma, hoc eſt, Dioſanthos. Idq; neu dubitem, facit, quod Iouis flos, licet ſine odore ſit, & coronarius, & obſeruatur ſemine, tamen æſtate floret, non per hyemem, ut Flammea. Plinius quoq;, Iouis inquit flos, colore tantum commendatur, odor abeſt, ſicut & illi, qui a Græcis inquit Phlox uocatur. Diximus & Lychnin uocari quandoq; Flammeam, ſed inter Roſas potius quam Violas. Aliud eſt apud Græcos Phlogis. Nam & ueſtis genus ſignificat, quod nos flammeam, et flammearios opifices in Plauto uocamus, & carnem toſtam, ut eſt apud Stratidem. Violarum ergo Alba & Flammea plurimum durant. Sed ſatiuis maxima auctoritas Luteolis: qui colos in nuptialibus Flammeis quæſitus, ritu antiquiſſimo & fœminis totus conceſſus traditur: ideoq; fortaſſe nõ numeratur inter principales, hoc eſt, communes maribus & fœminis: quoniam coloribus ſocietas principatum dabat. Genera Lutearum Tuſculana, & quæ appellatur Marina, folio aliquanto latiore, ſed minus odorato: in totum uero ſine odore, ac minuto folio. Calathiana, munus autumni. Cæteræ ueris. Proxima ei Caltha eſt, concolori amplitudine, uincit numero foliorum Marinã, quinq; folia non excedentem. Eadem odore ſuperatur. Eſt enim grauis Caltha, non leuior ei, quam Scopam regiam appellant. Quanquam folia eius oleant, non flores, ut inquit Plinius. Quod autem genus ei ſit inter Violas Scopa regia, parum liquet. Dioſcorides Scopam regiam Naporum generi connumerat. Plinius alio loco Sideritin, quæ latiſſimo folio ſit, Scopam regiam a noſtris dici uult. Violæ odor e longinquo ſuauior, propinquus hebetatur. Vita longiſſima Candidæ, triennium. Ab eo tempore degenerat & minuitur: floresq; aſſidue candidiores affert. Minor uis eſt recentibus. Ideoq; aridis utuntur poſt annum. Honor Violis apud antiquos poſt Roſam & Lilium. Violam iccirco dictam Ion Græci putant, quod cum Io in uaccam a Ioue conuerſa eſſet, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit. Noſtri quoq; Violam, quaſi uitulam, imitatione græca uideri poſſunt, appellaſſe. A

EX M. VERG. COMM.

DEtulit candori multum in hoc flore antiquitas, nec leuem ſplendoris ſui gratiam illi habuit, una ab eo facta appellatione tres alios colores indicans: qui in toto hoc Violarum genere a ſcriptore hoc numerantur, & uno excæpto a cunctis paſſim quotannis uidentur. Leucoiorum enim nomine in græcis omnes indicantur Violæ hæ, quæ primæ flores ſuos proferunt, ubi mitior & tepidior aer fuerit ab hyeme ſtatim: ubi aſperior & frigidior, poſtea: ubiq; autem per uer primæ noui anni aduentum nunciantes, pluresq; non uno ramulo tantum, ſed uno pediculo florentes: quæ cauſſa fuit, ut a quibuſdam Polypheræ inter alias appellationes dicerentur. Id enim ea uox ſignificat. Florent hæ paſſim triplici colore, candido, luteo, & purpureo. Qui quartus deinde ab hoc numeratur, ceruleus in Violarum genere hoc, quod ſciam, in Italia nullibi uidetur. Ex eo oborta nobis ſuſpitio eſt, poſſe in græcis abundare eam uocem, & ſi in cunctis pariter legatur: is etiam quem nos habemus egregiæ antiquitatis, & fidei latinum Dioſcoridem, longobardis literis ſcriptum, tres tantum colores illos notos omnibus numerat: quartus hic ceruleus nullus in eo eſt. Nec nos tantum illi deferimus, ut unum uelimus pro cunctis alijs nobis eſſe, ſed accedente rei naturæq; & ſuſpitioni huic noſtræ hoc ueluti teſte, qualiſcunq; ille eſt, non fore credidimus inutile hoc etiam legentes monere. Præſertim nullibi, ut paulo ante diximus, oſtendente in hoc flore eum colorem natura. Alioquin oportebit, quæ primo uolumine in Iaſme dicta a nobis fuerunt, meminiſſe: & quæ longius illic de Violis docentur, in hunc locum referre: opinariq; in ceruleo colore hoc, aut alijs locis naſci hunc florem. Late enim patet naturæ uis, & admirabilis eius maieſtas: qua poteſt multa ubiq; uariare, & quæ nobis, & noſtro orbi negauit, alijs dediſſe: aut Violarum appellatione alia etiam cenſeri florum genera. Quales Ieſminos omnes tunc eſſe diximus, modo magnitudine & forma pares & ſimiles illis ſint: & intellexiſſe in Dioſcoride neceſſe erit, florem quempiam alium cerulei coloris: qualis uerbi cauſſa Cyanus eſt, ſic à Græcis a colore dictus, uulgaris flos, omnibus notus inter ſegetes, Maio & Iunio menſe naſcens. Quem rura noſtra florem Alyſum uocant, triplici & ipſum colore, candido, purpureo, plærunq; autem ceruleo. Nobis tamen in priorem illam ſententiam inclinat animus. Credimusq; quartum illum colorem huic ſcriptori temere accreuiſſe. Vtimurq; ea ratione præcipue, quod non ueriſimile eſt, miſcuiſſe diuerſa ſimul genera Dioſcoridem: & cum de Leucoijs certo ſcilicet genere priuatim ageret, de cunctis Violis, quæ Græci ἴα, non λευκόϊα uocãt, B

C agere cogitasse. Obseruauimus enim τῶν ἴων, id est, Violarum latius patere appellationem, pluresq; complecti flores: Nigram, seu malis ferrugineam Violam, Iesiminos omnes, Calathianam, & quam Græci Phloga, Plinius Flammeam uocat, pluresq; alios qui figura, quantitate, foliorum positura, aliaq; huiuscemodi ratione aliqua proprie dictis Violis similes æqua lesue sint. λευκοΐων autem triplex tantum hoc genus, quod solo colore differt, quodq; nos paulo ante ex Theophrasto descripsimus. Solæ enim hæ Violæ Leucoia dicũtur. Accedit & illud, q; si Cyanus in hoc genere intelligẽdus erit, ex qua uoce nos credimus irrepsisse eum colorem in has Violas, uidebitur temere miscuisse Dioscorides, quæ non eodem tempore florent. Illæ enim ab hyeme statim aliquibus locis, ubiq; autem & semper uere florent, Cyanus autem prima æstate tantum. Illę sponte sua in parietibus, & murorum pinnis aliquando, illi inter segetes passim nascuntur. Possunt quidem ambo in hortis conseri, sed nos simplices naturæ natales & notas, non coacta artis opera tractamus hoc loco.

¶ De Cratæogono. CAP. CXL.

κραταιόγονον

CRatæogonum, siue ut alijs placet, Cratæonon, folijs tritico simile est, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumq; geniculorũ. Semine Milij. Nascitur in opacis & frutetosis, summopere acre. Traditum est a quibusdam, quod si bibat ieiuno ore, ter in die post menses purgatos, tribus obolis in cyathis aquæ duobus mulier, ante conceptũ quadraginta diebus, & uir modo consimili, totidem diebus ante cõitum hauriat, uirilis sexus partum futurum.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26.ca.10. EST & alia Cratægon, siue Cratægonos, siue Crateogonos, quæ Theligonos uocatur. Differentia intelligitur lenitate gustus. Hippocrates Polycriton appellat: quam Cratægonon cæteri. Plinius Cratægonon, spicæ tritici similem demonstrat. Dioscorides Melampyro. Theo-
D phrastus lino triticeo, id est, λίνῳ πυρινῷ. fortasse hoc intelligens, quod Plinius culmum, siue spicam tritici. Theodorus nescio q̃ diligenter lini modo ruffum uertit: quia πυρρόν, non πύρινον in Theophrasto legerit. In Theophrasto arboris etiam genus est Cratægos, siue Cratægona: quam Italia uocat Aquifolium: neq; magna ualde, neq; crassa, ligno robusto, uersicolore, flauo, cortice læui, ut Mespilo, folijs item Mespili, hoc est, promissis, uerum latitudine ac longitudine maioribus, nec ad eundem modum serratis, fructu plurimum rotundo: qui maturescens siccatur, nigrescitq; gustu & succo Mespili: fereq; Mespilus syluestris fuerit, ut Theophrasti uerbis utar. Aquifoliam porro, siue Aquifolium, ipse nihil aliud ueteribus fuisse uideo, q̃ Ilicem. Ilex porro duo habet genera, minus, & prolixius.

EX M. VERG. COMM.

TOta stat gentium uulgiq; fama & fide Cratæogoni in scriptore hoc & Plinio medicina: neq; in historia, quod sciam, ex antiquo illo tempore a quoquã additum illi aliquid est. Nos etiã quód præter dicta a duobus his Cratæogono adijciamus, non habemus. Monuisse tamẽ obiter legentes inutile non erit, ideo Cratæogonon a græcis dictam fuisse, q; ui, potestateq; sua κρατεῖ τοῦ γόνου, euincit scilicet, superatq;, & genituræ dominatur. Potestq; humani seminis naturam ad mares conceptus cogere.

¶ De Phyllo. CAP. CXLI.

φύλλον

PHyllon aliqui Elæophyllon uocant. Nascitur in saxis, sed quod Thelygnon uocant, est ueluti muscus, folio Oliuæ, magis herbacei coloris. Caule tenui ac breui. Radice minuta. Flore candido. Semine Papaueris simili, maiore. Sed Arrhenogogon cætera huic simile, solo fructu distat. Habet enim uuas deflorentibus oleis non dissimiles. Arrhenogonon potu, masculi sexus facere partus, ut Thelygonon fœminei proditur. Horum Crateuas author est. Sed huiusmodi historiatenus, mihi produxisse uidetur.

BARBARI COROLL.

PHyllon radice parua. Differt ab hac Phyllitis: de qua diximus. Differt & Phyllandrion, siue ut alij scribunt, Phellandrion: de quo nihil aliud proditum inuenio, quam quod in palustribus nascitur, folio Apij: quodque semen eius propter calculos, & incõmoda uesicæ bibitur. Ab hoc sunt qui Phellandrion, eandem esse cum Heliofelino, id est, Apio palustri censeant. Herbam quoque illam, quæ a Plinio Silaus appellari traditur in glareosis, ac perennibus riuis, Apij folio nata, quam ad uesicæ incommoda coquendam præcipit. Sunt qui pro Phellandrio Heleoselinoque accipi putet. De hoc in Sio plura diximus & Lauere. Non Silaum scribi posse, cum inibi, tum in Apologia quoque nostra ostendimus. Pli.li.22.ca.16. 27.cap.12. Theoph. li.9.

EX M. VERG. COMM.

DEscripsit Folium hanc.9. de plantarũ historia uolumine Theophrastus his uerbis. ἔνια δὲ εἶναι εἰς τὸ ἀῤῥενογονεῖν ἢ θηλυγονεῖν. διὸ καὶ καλοῦσι φύλλον τὸ μὲν ἀῤῥενόγονον τὸ δὲ θηλύγονον, ὅμοια δὲ ἄμφω καὶ μορφὴν ἔχοντα ὠκίμου. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ μὲν θηλυγόνου καθάπερ ἐλαίας βρύου ὠχρότερος δὲ τοῦ ἀῤῥενογόνου, οἷόνπερ ἐλαία ὅταν ἄρτι φύηκαι ἐκ τοῦ βρύου. δίχρουν δὲ ὥσπερ ὄρχεις ἀνθρώπων. Quorũ sensus sit. Quædam præterea esse maribus, aut alterius sexus concipiendis fœtibus apta, eamque ob caussam Folium aliam mares, aliam fœmineos conceptus facientem dixerunt: sibi inuicem similes, & Ocimi figuram habentes ambas. Est tamen alterius quæ fœminarum conceptus facit, semen muscoso flori Oleæ simile, pallidiusque quam alterius, figura nuper ex muscoso flore incipientis Oliuæ, cohærens sibi, geminumque Testiculorum hominis modo. Et hæc quidem Theophrastus eadem huic scriptori, si diligentius omnia expendantur.

¶ De Testiculo Canis. CAP. CXLII.

TESTICVLVS Canis, quem Græci Orchin, aut Cynosorchin uocant, folijs circa caulem mollis, Oleæ similibus, in terra stratis longioribus, angustis, læuibus. Caule dodrantali, floribus purpureis, radice bulbosa, oblonga, Oliuæ modo angusta, duplici ordine: superiore, quæ plenior est: inferiore, quæ mollior ac rugosior. Eduntur radices coctæ, ut bulbi. Ex quibus si maiorem edant uiri, mares generari dicũtur. Si minorem, fœminæ, alterum sexum. Addunt, in Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad stimulandos coïtus. Aridam uero, ad inhibendos. Et alterum alterius potu resolui. Nascitur in petrosis & sabuletis. ὄρχις κυνὸς ὄρχις B

BARBARI COROLL.

ORchis, qui priuatim Cynosorchis, idest, Testiculus canis dicitur, inueniri solet fere in uineis, folijs ternis, paruis, semipedalibus, radice ad formã testium hominis, alternis annis intumescente ac residente. Atque hic mas est & fœmina eiusdẽ nominis: quę distinguitur internodijs, & ramosiore frutice, radice fascini. Nascitur fere iuxta mare Cynosorchis, & Satyrion uocat, minus proprie. Aliud enĩ genus est, quod proprie Satyrion appellant, ut paulo post monstrabitur. Est & Orchis cognomine Serapias, de qua modo prodendum. Plí.li.26.ca.10.

EX M. VERG. COMM.

ALiter potius quam aliud de utraque Orchis, id est, Testiculi huius radice docuit Theophrastus nono de plantarum historia uolumine. Quo loco cum de nouis, & uix credendis plantarum quarundam uiribus ageret, numerassetque fabulosa etiam aliqua de sterilitate, fœcunditateque ad conceptus & partus agere incipiens, subiecit. καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὄρχεως καλουμένου. δυοῖν γὰρ ὄντοιν, τοῦ μὲν μεγάλου, τοῦ δὲ μικροῦ, τὸ μὲν μέγαν ἐνεργότερον ποιεῖ πρὸς τὰς ὁμιλίας, ἐν γάλακτι διδόμενον αἰγὸς ὀρεινοῦ τὸν δὲ ἐλάττω σίνεσται καὶ κωλύει. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον σκυλλῶδες, λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον, τὸν δὲ καυλὸν, ὁμοιότατον ἀπίῳ. Quorum summa & sensus est. Quemadmodum in ea quæ Orchis, id est, Testiculus uocatur. Qui cum duo sint, maior aliter, minor uero alter, Maior ad Venerem efficaciorem hominem facit, in lacte capræ, in montibus pastæ sumptum. Minor autem nocet illi & impedit. Habet planta Scyllaceum folium, minus tamen, & minore læuore nitens. Caulem postremo agresti Raphano, quam Græci Apion dicunt, simillimũ. Et hæc Theophrastus de Testiculo herba: quam hic petrosis & sabulosis locis nasci tradidit, contra quam græcorum & latinorum aliqui testati fuerunt, ad mare nasci affirmantes.

C

¶ De altero Testiculo. CAP. CXLIII.

TEsticulus, qui alio nomine Serapias, Andrea authore, uocatur, quoniam radix inter pauca utilis sit. Folijs est Porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex alarum sinu inflexis. Caule palmeo, floribus pene purpureis. Radice Testiculis simili. Quæ illita tumores discutit. Vlcera purgat, & serpere eadem non patitur. Abolet fistulas. Et illitu inflammationes lenit. Aridæ radices nomas inhibent. Sanátq; oris putredines, & ulcera cacoëthe. Aluum sistunt e uino potæ. De hac, eadem quæ de Testiculo canis produntur.

BARBARI COROLL.

ORchis Serapias, quã Triorchin cognominat Aetius, folium habet Scillæ, ut Theophrastus & Plinius testãtur: nõ Silphij, siue Laseris, ut Theodorus cõuertit, Silphiodes, pro Scillodes in eo legens. Etem̃ Silphio foliũ est Apij, non Scillaceũ, aut Porraceũ, ut Serapiadi. Spinosus huic herbæ caulis, & Apio. i. Raphano syluestri, nõ ut Theodorus inquit, Piro similis.

EX M. VERG. COMM.

PRiori Testiculo cõgener posterior hic est, radicum numero diuersus, & alter ab illo dictus: Duabus em̃, & quales descriptæ sunt, ille nitit̃. Hic a Diosco. minimis Testiculis, nullo eorũ decreto numero similes radices habere traditur. Ab alijs tñ Triorchis noĩatur: manifesto ex ea appellatione argumẽto, non duabus, sed tribus testiculatis radicibus niti in terra. Sic em̃ posteriores medici appellauerũt, præsertimq; Paulus Aegineta ultimo suæ medicinæ libro, capite de sordidis ulceribus, σαραπιάδος τῆς καὶ τριόρχεως, id est, Sarapiadis herbæ, quæ & Triorchis dicit̃. Mox lib. 6. de simplicibus ὄρχις ἢ σαραπίας οἱ δὲ τριόρχιν. Quod est. Orchis, aut Sarapias, quã quidam Triorchin uocant. Sic etiã Aetius, sic posteriores alij. Ex quibus uidere licet, non uiribus in medicina tantũ, sed historia etiam a priore illo hunc differre. Cur aũt Sarapiada hic uocari dixerit, quoniã multos habet radix eius usus, non satis certum nobis est.

D

¶ De Satyrio. CAP. CXLIIII.

σατύριον

SAtyrium aliqui Trifolium uocant, quoniam tria fert folia, ad terram infracta, Rumici, aut Lilio similia, minora tamen, ac rubra. Caulem cubitalem, nudum. Florem Lilij effigie, candidum. Radicem bulbosam, mali magnitudine, fuluam, intus ut ouũ candidam, gustanti dulcem, & ori non ingratam. Quam in uino nigro austero bibere conuenit, contra opisthotonum. Vtendũ ea dum concumbendi incessit cupiditas. Siquidem ea proniores ad uenerem fieri affirmant.

BARBARI COROLL.

SAtyrij primũ genus, caule leui, radice gemina, hoc est, duplici ordine, a Plinio describit̃.

¶ De Satyrio Erythronio. CAP. CXLV.

σατύριον τὸ ἐρυθρόνιον

SAtyriũ Erythronion, aliqui Erythrãicon, alij Melion aqueum, alij Entaticon, alij Priapicon, aut Satyriscon, aliqui Satyri Testiculũ appellant, Latini Molorticulum Veneris. Semine lini, maiore, duro, læui, splendente. Quod fertur, non secus atq; Scincus libidinẽ excitare. Corticeradicis gracili, ruffo. Intus aũt album includitur, sapore dulci, non ingrato ori. In montosis & apricis enascitur. Venerem, ut produnt, si oĩno manu teneatur radix, stimulat, Eoq; magis si bibatur in uino.

BARBARI COROLL.

SAtyrion hoc notum pastoribus, quoniam arietibus & hircis segnioribus in potu datur, &

in Sarmatia equis ob assiduũ laborem pigrioribus in coitu:quod uitium Prosedamũ uocant. **A** In totũ quidem Græci concitationẽ hanc uolentes significari, Satyrion, & Satyrismon, & Satyriasin appellant, ideo & Aristocholiæ genus unum, quod Polyrizon cognominãt. Satyrion ex facto uocari censeo. Herbam quoq; illã Satyrion Indam appellauerim, Theophrasto allatã ex India: cuius contactu libidinẽ durare septuagesimo coitu meminerit, nec speciem eius, aut nomen aliud reddiderit. Habẽt hodieq; Syri herbam simili effectu, Bucheidenq; nominãt, & Indicam Satyrion: fortasse cum ea, cuius mentionẽ Theophrastum fecisse diximus, eandem radice candida & dura, cõmendatiore quo crassior & rugosior, & albior, podagris utili. Est & alia Satyrismi significatio Hippocrati, pro tuberculis prælongis, qualia Satyrorũ pingũtur, sub ipsas aures, quę a quibusdam & Theres, & Pheres appellantur, ut inquit Galenus.

EX M. VERG. COMM.

Omnes Satyrij huius appellationes, aut ex colore radicis, aut ex uiribus, impetuq; eius ad Venerem factæ sunt. Neq; enim Erythron, & Erythrococcum aliud significant, q̃ rubens simpliciter, & ueluti cocco infectum. Quæ deinde uox Entaticos sequitur, non aliunde q̃ ἀπὸ τοῦ ἐντείνεσθαι est. Græcis enim intendi, & arrigere ea uox significat. Quemadmodum Priapiscus, Satyriscus, & Satyrij Testiculus. Omnes enim a salacitate Veneris ad hanc herbam translatę sunt. Priapum quotidie in hortis suis uidebat antiquitas ad Venerem semper paratum, & qualem in Priapeis carminibus audire adhuc licet.

De Hormino. CAP. CXLVI.

HORMINVM satiuum a Latinis Geminalis, a Dacis Hormia dicitur. Folijs est Marrubio similis, caule semicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur. Siquidem in syluestri rotundum, fuscumq; inuenitur. In altero nigrum, & oblongum: cuius est usus. Ad Venerem stimulandam, cum uino bibi uolunt. Purgat cum melle argema, albuginesq;. Illitum ex aqua tumores discutit. Eo etiam extrahuntur aculei ex corpore. Idem effectus est illitæ herbæ. Syluestre magis uiribus pollet. Quare unguentis præsertim gleucino permiscentur. ὅρμινον **B**

H. BARBARI COROLL.

Horminon amarum, nigrumq;, nec Cumino penitus absimile, dodrantali Plinio altitudine: medicamentis annumerandum potius, q̃ inter fruges. Dictum ita, quia Venerem extimulet. Seritur cum Sesama & Irione, omninoq; cum æstiuis, hoc est, cum ijs quæ æstate ante Vergiliarum exortum feruntur. Est & Horminiũ, siue Hormienon, & Hormenion, sed illud Corruda intelligitur. Plinius huic folium Porri tradidit. Cęteri Marrubio simile fecerunt: qui error fatalis fere Plinio est, ut in Ballote & Stachye. Pli. li. 18. ca. 17. lib. 22. ca. ulti.

EX M. VERG. COMM.

Frugum generi adnumerauit aliquot locis de plantarũ historia Horminon hoc Theophrastus. Idem Theophrastum secutus decimooctauo uolumine Plinius tradidit capitibus. 10. & 7. Quinetiam post hæc. 22. uolumine, capite ultimo duorum generum, & ipse Horminum fecit: alterum nigro, ut hic semine: alterum candido, contra q̃ Dioscorides, qui φαιὸν dixit: qua uoce Græci indicant, quæ nigrescunt magis, q̃ quæ nigra sunt. Alij inter medicamenta, & frutices potius, q̃ inter fruges numerare Horminum maluerunt. In quam partem & nos propensiores sumus. Neq; enim antiquis in usu ciborum fuit, & ætate hac nostra uix ab agricolis cognoscitur. Descripserunt satis id antedicti scriptores, Ciminoq; simile, præsertim semine fecerunt. Ob quam caussam nihil ultra de eo nos agemus.

De Securidaca. CAP. CXLVII.

HEdysaron unguentarij Pelecinum, id est, Securidacam uocant. Fruticosa est, folijs Ciceris. Semen ruffum in siliquis fert, corniculorum modo aduncis, quod ancipitem securim æmulatur. Vnde nos ἡδύσαρον

C men accæpit. Amarum gustu. Stomacho utile in potu. Additur in antidotis. Cum melle ante coitus subditum, concipiendi spem adimit. Nascitur in segetibus & hordeis.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 8. Pli. li. 27. ca. 12. HEdysaron, quoniã Pelecinon a Græcis dicatur, a nostris Securidaca nomen habuit, fruticosa cauliculis, semen siliquis ternis, quaternisq;, quale Git nouimus amarum. Nascitur in segetibus. Hac Lentem necari, Plinius, & e Græcis aliqui recentioribus existimant. Theophrastus Aphacen. Lentem uero ab Aparina, quæ Lappa sit, strangulari complexu scribit. Ita sæpe fallit uocabuli similitudo. nam Græci Lentem Phacon uocant, non Aphacen. Sciebant & hoc discrimẽ illi qs dubitat: sed liberariorũ culpã, ut sæpenũero cõtingit, hallucinãdo suã fecere: q̃d quidẽ & nobis accidisse aliquibus locis hoc opere nõ dubitamus. hoc em̃ est hominẽ esse.

EX M. VERG. COMM.

NAsci Securidacã in hordeacea & triticea segete hic ait. Secutusq; eum Plinius, in segetibus inueniri lib. 27. cap. 12. tantũ testatus est. Theophrastus tamẽ octauo de plantarũ historia uolumine, Lentibus noxiã & pestilentem dicens, non aliter q̃ tritico lolium, & auenã uerisimile fecit, illic potius inueniendam ubi magis grassetur. Hæc enim malorũ, noxarumq; omniũ natura plærunq; est, ut ubi maleficiũ suum exercere possint, illic libentius agant, & frequentiora inueniant. Pelecinus ab antiquioribus dicta in græcis diu planta hæc fuit: nec nos, prẽterq̃ in nouissimis scriptoris huius codicibus alio noĩe descriptã in Dioscor. hactenus inuenimus. Is etiã quẽ nos egregiæ antiquitatis habemus latinum Dioscoridem, Pelecinũ, non Hedysarum legentibus proponit. Quo fit, ut suspicemur posteriorem hanc esse plantæ huius appellationẽ, & a suauitate odoris, usuq; unguentariorũ factam huic scriptori a posterioribus græcorũ medicis accreuisse. Dico autẽ posteriores, qui Theophrastum, & scriptoris huius tempora secuti sunt. Paulus Aegineta utroq; nomine eam in. 6. his uerbis indicauit. Hedysaron, quæ & Pelecinus. Eius semen ante coitum ex melle appositum hic ait ἀτόκιον esse, id est, sterilitatem facere. Barbarus autẽ aliter penitus uertit, dicens cũ melle appositũ ante consuetudinẽ prohibere partus.
D Nos unam eandemq; uocis significationem semper secuti sumus: ille quod aliįs locis abortiuũ dixerat, hoc loco contrario penitus sensu partus prohibere dixit.

❡ De Onosmate. CAP. CXLVIII.

ὄνοσμα ONosma aliqui Osmaden, aliį Ononin, aliį Phlonytin appellant. Oblonga folia habet, ad similitudinem Anchusæ, longitudine quattuor digitorum, & duũ latitudine, mollia, in terra iacentia. Sine caule, sine semine, sine flore. Radice nititur longa, tenui, infirma, rubescente. Gignitur in asperis. Folia in uino pota partus extrahunt. Prægnãs si eam supergrediatur, abortum facere dicitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12. ONosma, & Oenoma, & Onoma, & Onomis, & Ononis, & Phlöitis, & Phlomitis potius, & Hyperbaton nocatur. Folia eius non ad quatuor, sed ad tres digitos longa Plinius scribit, strata in tetram, tria, incisaq;. Quid sit Hippocrati Oxosma, quo Lichenes tollũtur, haud comperi: nisi quis acetariam compositionem in eo uocabulo contineri censeat. Acetum sane contra Lichenas pollere nemo dubitat.

EX M. VERG. COMM.

BReuis, & p̃ter a Dioscoride dicta nulla est Onosmatis huius in aliįs scriptoribus historia. Plinius. 27. uolumine cap. 12. eadẽ huic scriptori oĩa reddidit. Quã solũ foliorũ longitudinẽ hic quatuor digitorũ, ille triũ fecit. Paulus Aegineta etiã nihil addidit aliud, q̃ acrem amarãq; esse: eamq; ob cãm folia eius in uino pota enecare simul, & pellere ex utero humanos fœtus.

❡ De Nymphæa. CAP. CXLIX.

νυμφαία NYmphæa nascitur in paludibus, & stagnantibus aquis, foliįs ciborio minoribus, & longioribus. Aliįs in summa aqua, aliįs demersis, pluribus ex radice prodeũtibus. Flore Lilio simili, albo, & in me-

dio crocos habente. Cum defloruerit, ut rotundum malum, aut papa- A
ueris caput, extuberat. Nigro semine, denso & lato, lenti gustus. Cau-
lis est læuis, niger, minime crassus, ciborio cognatus. Radix nigra, sca-
bra, clauæ similis. Quæ autumno secatur. Sicca cum uino pota cœlia-
cis, dysentericisque auxiliatur. Lienem absumit. Radix stomachi ac uesi-
cæ doloribus illinitur. Vitiligines ex aqua emendat. Imposita cum pi-
ce, alopecijs medetur. Eadem contra ueneris insomnia bibitur. Siqui-
dem ea prorsus adimit. Pota assidue aliquot diebus, genitale infirmat.
Idem semen potum efficit. Nymphææ nomen sibi uendicasse uidetur,
quoniam aquosa amet. Plurima inuenitur in Helide, in Anygro amne,
& in Beötiæ Haliarto.

BARBARI COROLL.

NYmphææ radix dulcis: quam & in sole siccant. Nata fertur a nympha erga Herculem ze lotypa, proptereaque mortua: quare Heracleon uocant aliqui. Alij Rhopalon, a radice clauæ simili, laudatissima in Orchomeno & Marathone. Sed & in Creta quoque, ut Theophrastus putat. Böetij Manodion, siue Madon, ut idem Theophrastus indicat, appellant, edentes semen. Theo. lib. 9.

EX M. VERG. COMM.

NOn comparauit Theophrastus nono de plantarū historia uolumine Nymphæam describens, folia eius Aegyptiæ Fabæ folijs, uerum simpliciter grande folium sub aqua habere dixit. Addidit preterea, sistendo sanguini utilia esse folia eius, ideoque trita uulneribus imponi. Quod que hic non testatur uesci radice eius gentes in Orchomeno Böetię, Marathone, & Creta, quibus locis copiosam nasci Nymphæam tradidit. Numeraturque ab eo inter radices dulces, qualis Scythica est, pluresque aliæ. Satis hic nominis caussam declarasse uidetur: & si ex ueteribus fabulati aliqui fuerint, a Nympha priuatim nomen herbæ factum fuisse, quæ claua ab Hercule interfecta sit, uel ipsa zelotypia eius intabuerit, in palustrem hanc plantam mutata. Vulgaris & nota omnibus herba, qua nihil in palustribus speciosius nascatur & uiuat. Facileque est ex folio eius, quale Aegyptiæ Fabæ folium sit ratiocinari. Hoc enim illi comparat Dioscorides. Nec præter que figura simile illi facit. Grandius enim illud est, & quale secundo uolumine in Aegyptia Faba ex ueterum monumentis & historijs descriptum a nobis est. B

De altera Nymphæa. CAP. CL.

EST & altera Nymphæa, cuius flos Blephara dicitur, folijs antedictæ. Radice alba, scabra, flore luteo, nitente, Rosæ simili. Huius semen & radix, contra fœminarum profluuia efficaciter ex uino nigro bibuntur. Nascitur in Thessalia amne Peneo.

BARBARI COROLL.

NYmphæa alia caput habet Rosæ magnitudine.

EX. M. VERG. COMM.

QVam habet nominis causam Nymphæa, eandem & Nymphon. Folia hęc superiori similia habet. Quod discrepat, radicis color, & floris, & pręter colorem floris figura est: quæ in illa Lilij, in hac Rosæ describitur. Non facile inuicem discernuntur, nisi quis a primo ex aqua earum emersu, dum deflorescant, utranque obseruauerit.

De Androsace. CAP. CLI.

ANdrosaces, sunt qui Picrada appellent, alij Leucen, alij Thalassiam. Hærba est amara, tenues spargens iuncos, sine folijs. Folliculos in capitulis habens, in quibus semen cōtinetur. Gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copiosam hydropicis urinam ciet. Idem effectus est semini poto, & hærbæ decocto. Po- ἀνδρόσακες

C dagris utiliter illinitur.

EX M. VERG COMM.

SApor Picridā, color Leucem, ortus Thalassiam Androsaces uocari fecit. Prima enim uox illa amaritudinem, altera candorem, tertia mare & marittimum significat: quæ tota fere eius historia est. Amarescit enim, albescit, & maritimis locis in Syria nascitur: unde repetenda alia essent. Sed nimis a nostro orbe distat regio illa: ob eam causam Dioscoridis & Plinij in Androsace historia contenti, Asplenon nostro orbi cognitam, neque inuentu difficilem tractabimus.

¶ De Asplenio. CAP. CLII.

ἄσπληνον

ASPLENIVM aliqui Scolopendrion uocant, alij Splenion, alij Hemionium, alij Pteryx, alij Lonchitim, alij Aturion, alij Phrygiam, aut Phrygitim, aliqui Philtrodoten, Magi mustellæ sanguinem. Folijs est multis, Scolopendræ animali similibus, ab radice una prodeuntibus. Nascitur in parietibus, saxisq; siliceis, & opacis. Nec caulem, nec florem, nec semen habet. Folia Filiculæ modo diuiduntur. Subter flauescentia hirsutaq;, superne uiridia. Vim hanc habent folia in aceto feruefacta, ut per dies quadraginta pota, lienem absumāt. Quibus etiam contritis, lienem ex uino illini oportet. Stranguriæ, & regio morbo prodest. Singultum sedat. Calculos in uesica comminuit. Conceptum adimere creditur, per sese, aut cum muli liene appensa. Tradūt noctu, silente luna, huius rei gratia effodiendam.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27. ca.5. ASplenon, folijs trientalibus, radice limosa, cauernosa sicut Filicis, candida, hirsuta. Gaudet humidis. Laudatissima in Creta, ubi & repertam Victruuius affirmat, circa Potereum amnem: qui duas urbes Gnoson & Cortynam interlabitur, parte quæ ad Cortynam spectat, pecoribus sine liene inuentis: quia herbam eam roderent, ex altera parte quę ad Gnosum est, lienem habentibus: quia ibi herba illa non appareret. Theophrastus Hemionion hanc appellat. Theodorus Mulam uertit, folio Scolopendrij, radice multiplici, mōtuosas petrosasq; planicies amātem, delectari cibo eius Mulas, & ob id datum ei nomen. Fœminas sterilescere quæ hanc herbā in cibo sumpserint, admixta Mulæ ungula, & corio, aut semine: prout aliq non derma, sed sperme in Theophrasto legunt. Quod autem Scolopendrij folio describit eam, uidetur aliud genus q̄ Scolopendrion, siue quod idem est Asplenon haberi uoluisse Theophrastus: nisi qs ab eo Scolopendrium, & Scolopendra sumptum intelligat.

D

EX M. VERG. COMM.

HEmionion Athenis Theophrastus, q muli libenter ea uescuntur, uocari Asplenon tradidit. Cretes Asplenon, q primi in ea insula Gortynæi obseruauerint, ad Potherieū fluuiū pascētia hanc herbā pecora sua, lienes īminuere. Vulgus ubiq; Splenion, q lōgitudine latitudineq; sua fasciolę, & ut sic loquamur, emplastelli formā habet. Posteriores usq; ad ætatē hanc nostrā, Scolopendriā, a Scolopēdrarū similitudine & figura, quā habet, foliosum magis cespitē q̄ plantam uocauerunt. Indicata alijs etiam appellationibus est, sed non adeo certa rei indicatione.

¶ De Hemionitide. CAP. CLIII.

ἡμιονῖτις

HEmionitis, quam aliqui Splenion uocant, folium emittit Dracunculi, lunatum. Radicibus cohæret multis, tenuibus. Nunq̄ flores, neq; semen, neq; caulem gignit. In petrosis nascens, austero sapore. Ea ex aceto pota lienem absumit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27. ca.5. lib.26. cap.7. HEmionitis, uidetur esse quā Plinius Hermion, & Teucrion, ab inuentore Teucro uocatā perhibet, uigesimo quinto historiæ naturalis uolumine, natam in asperis, austero gustu, nec florē ferētē, neq; semē, lienibus medentē: quę oīa et Hemionitidi a Dioscoride tributa snt. Nam q

Plinius iuncos tenues ſpargentē deſcribit, Dioſc. radice multiplici, & exili demonſtrauit: φ ille folijs paruis, hic folijs Dracuntij, lunæ modo incuruis deliniat, ideſt, μηνοειδῆ, proindeq; non folijs paruis, ſed folijs curuis, in Plinio ſcribendum cenſeo locum eum. Inuentam ſic affirmāt, cum extra ſuper eam proiecta eſſent, adhæſiſſetq; lieni, eumq; exinaniſſet, propterea & Splenion uocatam. Sues quoq; qui radicem eius ederint, ſine illo uiſcere compertos. A

EX M. VERG. COMM.

NOn temere penitus ſuſpicati ſunt ex antiquis & poſterioribus medicis aliqui, eandem Aſpleno Hemionitin hanc eſſe: nec duplicem, ſed unam utriuſq; hiſtoriam & medicinam in ſcriptore hoc legi. Vtraq; enim a mulis facto nomine indicatur. Vtraq; nec caulē, nec florem, nec ſemen fert. Vtraq; in petris naſcitur. Vtraq; lienes minuit: & quod in folijs alterius differre uideatur, idē facile eſſe poteſt. Longitudine enim & figura non adeo differt a Scolopendria Dracunculus, ut non potuerit alterutro aliquid comparari: diuq; nos in ſuſpitione hac ancipites, autoribus antiquiſſimis, & optimis græcorum medicis, prǽſertimq; Paulo Aegineta, ſeorſum de utraq; agentibus, ſeorſum tandem de utraq; egimus: illam Aſplenon, hanc priuatim Hemionitim uocari tradentes: congenerem illi quidem, foliorum tamen aliqua diuerſitate diſſimilē. Nec uiribus ǽqualem. Siquidem extenuat Aſplenos, non tamen calet. Hemionitis adſtringendi uires cum amaritudine habet: ut teſtati de utraq; meliores græcorum medici fuerūt. Magna inter eas foliorum ſimilitudo: quæ non ſatis fuiſſet, ſimpliciter lunata dixiſſe a ſcriptore hoc μηνοειδῆ appellata. Habet enim id ſidus plura luminum incrementa: eademq; luna, non eadem luce ſemper fulget, ſed eſt cum toto orbe fulgens, totam illuſtrat noctem. Eſt cum utrinq; gibboſa, quam ueteres græci ἀμφίκυρτον, ut illam πανσέληνον uocant, maiorem noctis partē copioſa impleat luce. Eſt cum dimidiato globo ſplendens, διχόμηνις a græcis dicitur. Eſt tandem cum a ſole digrediens uſq; ad quartam diem, non multa luce adhuc fulget: eoq; tempore græci plerumq; μήνην uocant. Et in hoc lunæ interuallo Hemionitidis folia ſideri illi comparauit hic ſcriptor. Alioquin ſi lunatum ſimpliciter eius folium dixerit aliquis, incertam ex incerta eius ſideris quantitate & ſpecie figuram ſignificabit. Veritiq; nos, ne quod in lunæ amoribus fabulati aliqui ſunt, nobis accideret, pluribus græcam uocem μηνοειδὴς uertimus: diximuſq; lunǽ nōdum tumentis in globum, ex Hemionitidis folio lunæ lumina deſcribentes. B

¶ De Anthyllide. CAP. CLIIII.

ANthyllis, quam quidam Anthemida uocant, alij Eranthemin, alij Leucanthemon, alij Soranthin, alij Campeſtrem florem, Romani Solaſtrum, duplex eſt. Quædam enim Lenti ſimillima, folijs mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine, radice parua, tenui. Naſcitnr in ſalſis terris, & a ſole illuſtratis, non inſulſo guſtu. Altera eſt folijs ramuliſque Triſagini ſimilis, hirſutioribus tamen, breuioribus & aſperioribus. Flore purpureo, odoris admodum grauis. Radice Cichorij. Pota drachmis quatuor, urinæ difficultati, renibuſq; plurimum prodeſt. Tritæ, uuluæ pituitas emolliunt, cum roſaceo & lacte impoſitæ. Vulneribus medentur: quæ autem Triſaginis ſimilitudinem refert, pota cum aceto mulſo comitiales ſanat. ἀνθυλλὶς

BARBARI COROLL.

ANthyllis, & Anthyllion, & Anthycellion uocatur. Genus eius primum in fabuloſis. Alterum naſcitur in ſaxoſis. Eſt & in Aegypto fructus non quidem Anthyllion, ſed Anthaliō uocatus, a Theophraſto Malum Anthali, magnitudine & rotunditate Meſpili, ſine nucleo, ſine cortice, folijs Cyperi: haud procul a Nilo, etiamſi Plinius ſcribat longius a flumine. Decoquūt ibi hæc in Bryto hordeaceo, uehementer iocunda & dulcia, & quǽ bellariorum uicem in ſecundis menſis impleant. Plí. lí. 21. ca. 29 lib. 26. cap. 8.

¶ De Anthemide. CAP. CLV.

ANthemida aliqui Leucanthemon, alij Heranthemon, quoniam uere floreat, alij Chamæmelon, quoniam mali odorem ha- ἀνθεμὶς

C beat, nonnulli Melanthemon, alij Chtysocomam, alij Calliam, Romani Mallium, Aphri Astertiphen appellant. Genera eius tria, tantum flore distantia. Rami palmum nō excedunt, fruticosi, alis multis, concaui. Tenuibus ramulis, rotundis capitulis, floribus in medio aurēis, forinsecus orbiculato ambitu, candidis, melinis aut purpureis, magnitudine foliorum Rutæ. Nascitur in asperis, & iuxta semitas. Colligitur uere. Vim habent radices, flores, & hærba excalfaciendi, extenuandiꝙ. Potu & insessione pellunt menstrua, partus, urinam, calculosꝙ. Aduersus inflationes, & ilei tormenta bibuntur. Bilem suffusam expurgant. Iocinerum uitia sanant. Decocto earum uesicæ fouentur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuscula est. Hanc proprie Heranthemon uocant. Ea cui Leucanthemo nomen est, item quæ Crysanthemon dicitur, uehementius urinam ciunt. Aegylopijs illitæ medentur. Cōmanducatæ, ulcerum eruptiones in ore sanant. Nōnulli in clysteribus ex oleo utunt. Teruntur in farinam ad abigendos febrium circumitus. Flores & folia recondi debēt, & priuatim tusa, in pastillos digeri. Radix quoꝙ siccari, dūꝙ ingruit necessitas, binæ partes hærbę dari, modo floris aut radicis pars una, modo contra, floris partes duæ & hærbæ una, permutatim duplicato pondere alternis diebus. Bibere autem oportet in uino mulso diluto.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.22.ca.21 The.li.7.ca.13

ANthemis, quę & Leucanthemis uocatur, ꝓ ea quę Chamęmilon uulgo dicitur, magnis est ab Asclepiade celebrata laudibus. Theophrastus Anthemon, & Anthemion appellat, quā Dioscorides Anthemida, & Hippocrates (ut arbitrot) Euanthemon. Duo genera constituēs. Vnū eius, quæ ab radice dūtaxat foliata fit. Alterum quę caule tm̄. Deflorere incipit utrūꝙ cacuminibus, cū cęterę ab imo incipiant. Flore candido, in orbem medijs herbaceo. Semini colos q̄ flori. Decidere hoc sicut & spinosis, cōceptaculo inani relicto. Theodorus Anthemō ꝓ Melāthio uidetur intellexisse, ut qui Nigellam interpretatus sit. Reponuntur Anthemidis flores in coronamenta, sed collecti uere. Est & saltationis apud Athenæum cuiusdam popularis nomen Anthema, cum illo ioculari numero. Vbi rosa, ubi Viola, ubi florens Apium? Vbi hæc rosa? ubi hæc Viola? ubi hoc florens Apium?

EX M. VERG. COMM.

IN Anthemide hac nulla est ex tam multis appellationibus, quæ non certam & rei coniunctā significationē habeat. Omittimus quas hic ipse declarauit Eranthemon, q̄ uere floreat: & Chamæmalum, q̄ pomi odorem habet dici. Cęterę etiam ex floris colore, odoreue cōsensu aliquarum gentium factæ sunt: quæ ut interiorem, exterioremue floris colorem magis amauerant, sic Leucanthemon a colore albo, aut Chrysanthemon, Chrysocomenue a flauo auri colore eam indicauerunt. Vtroꝙ enim modo in scriptore hoc legitur. Quemadmodum ab odore Mali quē habet, Malanthemon. Mali enim florem ea uox significat. Libet his addere a Theophrasto libro de plantarum historia octauo, sæpius genere neutro Anthemon dictam fuisse. Et qui passim in gręcis modo legūtur, dodrantales ramuli, in uetustissimis utriusꝙ gentis codicibus, duorum dodrantum altitudine herbam describunt. Nec multo post, ubi passim legitur, κλωνάρια μικρὰ λιπτὰ φυλλάρια, legi oportere, non ramulos, sed foliola. Prius enim de ramis actum fuerat, tunc autem de folijs herbæ agendum erat. Indicant id uetustissimi græcorum codices, & antiqua Dioscoridis interpretatio: quorum ope nos quæ miscuerant alij interpretes, redire in sua loca cöegimus: diximusꝙ, foliolis paruis, tenuibus, numerosisꝙ, &c. Cætera in Chamæmalo satis nota per se sunt, ideoꝙ a nobis longius non tractanda.

A

¶ De Parthenio. CAP. CLVI.

παρθένιον

PArthenium aliqui Amaracon uocant, alij Anthemida, alij Leucanthemon, alij Camęmelon, alij Chrysocalin, alij Melabathron, nonnulli campestrem florem. Romani Solis seculum, aliqui Millefolium, Ethrusci Cautam, Aphri Thamath. Folijs est Coriandri, tenuibus, flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, sapore amaro. Siccatum cum aceto mulso, aut sale potum, non secus atque Epithymum, & bilem & pituitam detrahit. Suspiriosis prodest, & melancholicis. Hærba sine flore a calculosis, et anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctum ad insedendum in duricia uluarum & inflammationibus. Illinitur sacro igni & collectionibus cum flore.

BARBARI COROLL.

PArthenij flos odorem habet Mali. Nascitur in sepibus: Matricariã dici eã multi putãt. Sunt qui Cotulam appellẽt. Nam & ipse Dioscorides testatur ab Ethruscis uocari Cautã, unde Cautula deducitur, ac deinde Cotula. Sed & Leucanthen, & Tamnacũ Plinius hanc appellat. Nisi librariorum menda sit, Tamnacũ, pro Amaraco scribentium. Nam & Amaracus a Diosc. uocat: nec aliter a Galeno, atque Paulo. Celsus apud nos Palleciũ, & Muralium appellat, ut Plinius intelligit. Ego Celsum de alia Parthenio Muraliũ dixisse autumo: quę non in sepibus, sed in muris, parietibusque nascitur: ob id & Parietaria uulgo nominata, ut in Helxine docuimus. Est & Parthenis pro Artemisia; quanque sunt qui Artemin legant, nõ Parthenin, castigando protinus errore medicorum; qui Parthenion, de qua modo loquimur, Artemisiam esse uoluerunt. Apud Hippocratem quæ sit herba Parthenion cognomento Microphyllon, hoc est, Paruifolia, dubitatur a Galeno: qui Dioscoridem pro Helxine, aut etiam Mercuriali capiẽdum existimasse scribit. Sed quid si eam pro Artemisiæ secundo genere Hippocrates intelligit, cuius minuta folia traduntur? aut etiam pro Matricaria, de qua hic agitur, quæ folijs Coriandri describitur?

Pli. li. 22. cã. 17 lib. 21. cap. 30.

B

EX M. VERG. COMM.

ALia hæc Parthenion est ab ea quam Celsus lib. 3. Perdiciõ uocari etiam tradit, reprimereque simul, & refrigerare. Illa Elxine muralis, & Perdicion dicta: hæc pluribus ab Anthemide inuentis appellationibus, similis congenerque illi credendã est. Illa a Nicandro in Theriacis uenenatis mederi prodita: hæc sanandis suspirijs, atræ bili, calculosisque, inflamatis, duratisque muliebribus locis apta. Hæc Chamęmalo similis, flore per ambitum candido, in medio luteo, illa Mercurialis herbæ folijs descripta: & ne longiores simus, notis omnibus inter se diuersæ, solo eodẽ nomine legentes fallunt. Fallit autem non nomine, sed re Parthenion, tam similis Chamęmalo, ut pro ea sępius ab imperitis carpatur. Habet enim illi similem paulominus quam in cunctis florem. Differt magnitudine, quę in Parthenio amplior undique est. Differt et figura, quod coloribus in utrisque flore paribus Chamæmali flos in medio tumet, & in altum erigitur: folia uero ad terrã inflexa descendunt: in Parthenio folia medio exęquata per ambitum stant. Nobis ex his quæ diu obseruauimus, inclinat animus, Chamæmalo cõgenerem esse: & ut in plęrisque alijs fit, nota aliqua priuatim ab alijs dispesci, quæ in Parthenio hac uirosus odor est. Quemadmodum in Bomis oculo, quæ uox dicenda erit, sola magnitudo, qua a Parthenio hac illa distinguitur.

¶ De Buphthalmo. CAP. CLVII.

βούφθαλμος

BVphthalmon quidam Cachlam uocant, alij Balsamenam, Magi Hæmoran, alij Mercurij genituram, alij Aphthitis semen, aut Mnesitheum, Romani Cappacoraniã, Aphri Narat. Tenues emittit cauliculos, mollesque, folia Fœniculi, luteum florem Anthemide maiorem, oculi similitudine. Vnde nomen traxit. Circa oppida nascitur, et in campestribus. Flores cum cærato triti, tumores duriciasque discutiũt. Aiunt epotam post exitum a balneis, regio morbo correptis, colorem

C tractu temporis reddere.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.8. BVphthalmos, ſiue Buphthalmon, ſiue ut Hippocrates Buanthemon, fruticoſa caulibus, qui & manduntur decocti. Flores huius maiores multo, acrioreſq; ſentiuntur, q̃ Anthemidis. Differt a Butomo frutice paluſtri, Orchomenio lacu plurimo, caule inoffenſiſſimo, peculiari quodã lęuore, folio harũdinis angulari, fructu nigro, Mali amplitudine, ſexu duplici. Mas fœcundus, fœmina uitilium ad nexus utilis. Pars ab radice tenera manditur, puerorum cibo grata. Buphthalmon uero eandem eſſe cum Chryſanthemo uocata, puto, de qua ſequenti libro Dioſcorid. hæc ipſa repetit. Facitq; quod Alcman poeta, Calchan, ſiue Cachlan, hoc eſt, Buphthalmon, ita nominat, ut aureum torquem ex huius conſtare floribus oſtendat, χρύσιον ὅρμον ἰκὼν ῥαδινὰν πετάλοισι κάχλαν. Nicolaus Dameſcenus, lacum ſub Alpes eſſe ſcribit. Multorum ſtadiorum circũitu, ubi toto fere ãno flores ſuauiſſimi odoris & coloris preſtantiſſimi per ambitum uiſantur, ſimiles Buphthalmo. Nõ uidetur hæc Buphthalmos eſſe, quam ruſtici Bouis oculũ, & Cottulam cognomento, fœtidam ab odore appellant, pratenſam herbam, q; eius candidi flores ſunt, Buphthalmi uero lutei, ut Dioſcorides & alij teſtantur: etiamſi cætera ſatis cum ea congruãt. Eſt & alia Buphthalmos, de qua in Cucumere ſylueſtri diximus. Buphthalmon Dioſcorides & Hæluron dici meminit. Ego & Hælurion uocari quandam ſtirpem lego apud Photionem: diuerſa, nec ne ſit, haud conſtat. Porro Hæluros animal eſt, quod nos Felem appellamus, uulgo, ut qdã interpretantur, Cattus: quod & Aegiluros quoq; dicitur a poetis. Inuenio & Chalcan uocari purpurã, & herbę genus, quo purpura tingit, apud Photionẽ grãmaticum.

EX. M. VERG. COMM.

QVæ Solis oculũ Parthenion uocari cauſa fecerat, per ambitũ floris radiata folia, & in medio diſcus colore luteo, eadẽ ſimilẽ illi Buphthalmon nominari fecit. Figura floris ẽm in utraq; paulo minus q̃ eadẽ: ſola magnitudo diſcrimen facit. Eamq; ob cauſam, nomen hæc ſibi a maiore maioris quadrupedis oculo inuenit, Bouiſq; oculus dici uoluit: & ſi a magnitudine oculi ſimpliciter potius dictã forte aliquis non male credat, præſertim dicente hoc ipſo ſim-
D pliciter eſſe ὀφθαλμοειδῆ, quod tantum figura & ſpecie oculi ſignificat. Plinius tamen. 25. uolumine, capite. 8. his uerbis eam deſcripſit. Eſt & Buphthalmos ſimilis boum oculis. Quem nos ſecuti, Bouis oculum interpretati ſimus.

De Pæonia. CAP. CLVIII.

γλυκυσίδας παιονία PAeonia mas, ſiue Glycyſide, Græcis aliquibus Pentoboron dicitur, alijs Orobelion, quibuſdam Orobax, alijs Hæmagogon, alijs Pęſęden, alijs Monogeniõ, alijs Meniõ, alijs Pęoniõ, alijs Panthiceratos, alijs Idei Dactyli, alijs Aglaöphotis, alijs Theodoniõ, alijs Selenion, Magis Selenogonõ, alijs Phthiſis, Romanis Caſta. Caulis altitudine ſeſquipedis adoleſcit, comitãtibus multis ſtolonibus. Huius duo gña, Mas folia Iuglandis habet. In fœmina uero Smyrnij more diuidũtur. Summo caule ſiliquas emittit ueluti gręcas nuces. In quibus quum dehiſcunt, multa granula rubra, acinis punicorum ſimilia, inueniuntur, & in medio nigra, quinq;, aut ſex, purpurea. Radix maris tenuis, digitali craſſitudine, & palmi longitudine, guſtu adſtringens, alba. Fœminæ radicibus ceu glandes circiter ſeptem aut octo inhęrent, ut in Haſtula regia. Fœminis a partu non purgatis, ſicca radix datur. Ciet menſes nucis græcæ magnitudine pota. Sic uentris doloribus cum uino auxiliatur. Valet contra regium morbum, & renum ac ueſicę dolores. Decocta in uino, aluum ſiſtit. Rubra grana rubenteis menſes ſiſtunt, decem, uel duodecim pota in uino auſtero & nigro. Stomacho & eroſionibus eius eſſe prodeſt. A pueris pota, initia calculorum eximunt.

Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, uuluæ strangulatio- nibus, & matricis doloribus, qndecim numero pota, in aqua mulsa, aut uino. Nascitur in altissimis montibus, & promontorijs. A

BARBARI COROLL.

Vetustissima inuenta Pæonia est, auctorisq; nomen retinet. Theodorus apud nos Dulcisidam uocauit: quia Glycysiden Græci quoq; dicerent. Nascitur opacis, syluosisq; montibus. Caule palmorum duum. Inuenio & digitorum quatuor, ab eodem Plinio descriptã, cute Lauri subrutila, agnascentibus duobus, aut tribus, ferente in cacumine, uelut amygdalis quatuor aut quinq;, folio nucis pinguiore, rotundioreq; ac minore. Inhærent & radicibus maris glandulæ, sed plures q̃ octo: quoniã non una radice nituntur. Fœminæ folia myrrham redolent, & densiora sunt. Radices, fructũq; legi noctibus præcipiũt: quia Picus Martius interdiu facere dicatur impetũ in oculos: alioquin effodientibus radicem Pæoniæ, sedes procidit, si Theophrasto credimus. Confictũ id ad uenditationẽ rei Plinius existimat. Hanc & Ephialtion uocabant antiqui, utpote cõtra suppressiones incuborũ, faunorũq; nocturnas ualentẽ. Seleucus Glycysiden, pomi genus, specie fici tradit, quod mulieres maxime deuitent, infatuationis metu. Ita enim μιταῖσμόν interpretor. Glycysida porro dicta est Pæonia, q acinos Mali punici similes habere uideatur. Nam Sidan, Malum punicũ a Boëtis uocari, supra docuimus. Pli.li.27.ca.10

EX M. VERG. COMM.

VNum Pæoniæ genus tantũ tradidit Theophrastus libro.9. de plantarum historia, quo loco, nisi a Plinio ijsdem uerbis redditum esset, quod ab eo traditur, non diceremus. Id huiuscemodi est. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπίθετα καὶ πόῤῥωθεν. οἷον τὴν παιωνίαν οἱ δὲ γλυκυσίδην καλοῦσι νύκτωρ κελεύουσιν ὀρύττειν, ἐὰν γὰρ ἡμέρας, καὶ ὀφθῇ τις ὑπὸ δρυοκολάπτου τὸν μὲν καρπὸν ἀπολέγων, κινδυνεύει τοῖς ὀφθαλμοῖς. Quorum sensus sit, ut Plinius etiam reddidit (uerum adijciuntur hæc, & ex longinquo) Quemadmodum Pæoniam, quam Glycysidem uocant, noctu effodi iubent: quoniam si per diem fodiatur, uideatq; Picus auis, qui semen legit oculis periclitatur. Vidimus nos, renascentemq; aliquot annis utramq; Pæoniam obseruauimus: & ex ijs, quas habebant ambæ præcipuas & certiores notas, folia scilicet, caules, folliculos, & in folliculis semina, nihil scriptoris huius historiæ aptius respondere uisum est. B

¶ De Lithospermo. CAP. CLIX.

LITHOSPERMON alij Aegonychon uocant, alij Leontison, alij Leoninum lapidem, alij Gorgonion, alij Tantalitin, alij Diosporon, Romani Columbam; Daci Gonoletam, alij Heracliam. A seminis duricia nomen accæpit. Folijs est Oliuæ longioribus, & latioribus. Iacent humi, quæ ab radice exiliunt. Ramulis surculosis, rectis, tenuibus, firmis, crassitudine iunci. In quorum cacumine bifidi exortus, cauliculorũ speciem exhibent. Folijs longis, inter quæ paruum semen, rotundum, Erui magnitudine, duricia lapidea. Nascitur in asperis & æditis locis. Vim hanc habet, ut semine cum uino albo poto, calculos frangat, pellatq; urinam. λιθόσπερμον

BARBARI COROLL.

Lithospermon, herba quincuncialis, fere folijs duplo maioribus q̃ Rutæ. Gerit iuxta folia singulas ueluti barbulas, & in earũ cacuminibus, lapillos uelut aurificum arte, inter folia eius alternos, candore & rotunditate margaritarum: ipsi qua pediculis adhæreant, cauernulas habent, & intus semen. Nascitur & in Italia, sed laudatissimum in Creta. Iacere, atq; humi serpere auctores tradunt. Plinius uulsam, non hærentem uidisse meminit. Hanc a Theophrasto Diospyron, quasi Iouis triticum appellatam arbitror, ut in Cerasso commonui. Lithospermon, & Aetonychon, nonnulli dixerunt. Est & alia Lithospermon, nihil a supradicta differens: nisi magnitudine: ut quæ non serpat, sed arbusti modo fruticet. Pli.li.27.ca.11.

EX M. VERG. COMM.

THeophrastus Diospyron inter segetes nascẽtem herbam, aut hanc, aut huic similem indicat. Fecit eadem soliditatis ratio, ut Herculea etiam diceretur; facilis inuctu herba: tamq; certis

C notis, ut nullibi legentes possit fallere. Nos sæpe uidimus, sed multo minore semine, quam Plinius tradiderit: qui libro.27.capite.10.magnitudine Ciceris semina eius describit. Quæ aūt nos uidimus, magnitudine grandioris Milij erant. Cætera eadem illi & naturæ sunt. Nec quicquam felicius in descriptione eius a Plinio dictum est, quam cum dixit: tantus est decor, ueluti artificum arte inter folia indicantibus margaritis. Illis enim duricia, læuore, rotunditateque optime comparata fuerunt. Color tamen liuescens in his seminibus est: qui in margaritis candidus passim uidetur. Sed hæc terræ, cœlique bonitas uariare facile potest.

¶ De Phalaride. CAP. CLX.

φάλαρις Phalaris cauliculos emittit, quales Zea, e minutis, ac nullius usus radicibus, multos, duum palmorum, geniculis cinctos. Semen candidum, oblongum, Milij magnitudine. Tunditur, & in aqua, aut uino succus ad uesicæ cruciatus utilissime bibitur. Semen cochleari mensura potum, ad eadem efficax est.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.12. Phalaris, caulem habet longum in summo flore, qui spicaceus a nobis uisus est, inclinatum, semen simile Sesamæ.

EX M. VERG. COMM.

Ostenderunt nobis herbarij aliquādo uno tantū culmo magis quam caule, aut calamo, ex terra surgentē Phalarim. Verioremque Plinij quam scriptoris huius historiā fecerunt: qui thyrsum habere tenuem, longū ceu calamū eam ait. Hic tamē numero multitudinis καυλία πολλά, quod est, coliculos multos illi tribuit. Cætera omnibus eadem erant. Erant & in ea quam uidimus folia alternis hinc & hinc per interualla toto caule disposita: & in summo ceruleus spicatus flos, sed raris in spica illa floribus.

D

¶ De Rubia. CAP. CLXI.

ἐρυθρόδανον Erythrodanū aliqui Teuthrion, alij Dracanon, alij Cinnabarim, Latini Rubiam, Ethrusci Lappam minorem, Aegyptij Sophobi uocant. Radix rubra est, qua tinguntur lanæ. Vna sponte prouenit. Altera seritur, ut in Thebana Galileæ, & Rauenna Italiæ. In Caria inter oleas, ut in aruis solo creditur. Hanc non sine quæstu serunt. Namque maximum ex ea sentiunt prouentum. Asperi caules, & quadranguli, longi, Aparinæ non dissimiles, robustiores, & multo maiores. Folijs per interualla certa circum articulos stellatim decussatis. Semen eius rotundum, inter initia uiride, mox rubrum, postea cum ematuruit nigrum. Radix tenuis, longa, rubra. Vrinam ciet. Qua de caussa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulsa. Item Ischiadicis, & resolutis. Crassam, copiosamque urinam pellit, nonnunquam & sanguinem. Bibentes tamen quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam spectare. Aduersus serpentium morsus, succum ex uino bibere prodest. Semen ex aceto potum, lienem absumit. Imposita radix trahit partus, menses, secundasque. Albæ uitiligini, illita ex aceto medetur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.11. Erythrodanum, & Ereuthodanum dicitur, folium Hederæ, sed rotundius, serpit humi, ut gramen, locis umbrosis conspicienda, quinis per genicula caulium folijs. Laudatissima Italica, & maxime suburbana, & omnes pene prouinciæ scatent ea. Radice amara, & Anchusæ modo rubicunda, uelleribus tingendis, & pellibus perficiendis utili, præsertim Italica, ut Democrito placuisse dicunt: ob id a quibusdam appellata Byssos. Cæterum Byssos proprie Lini genus est, de quo Plinius. Honor inquit proximus Byssino, mulierum maxime deli-

cijs, circa Elin in Achaia genito, quaternis denarijs stipula eius permutata quondam, ut auri. Pausanias, Byssus inquit, non alia Græciæ parte nascitur, quam in Elide, tanta tenuitate, ut ne Iudaicæ quidem Bysso cedat: etiamsi colore minus ruffet, quam Iudaica. De Bysso Iudaica pleni sunt sacrarum literarum codices. A

EX M. VERG. COMM.

Vectigal rusticæ plebi non contemnendum, tota Ethruria, Florentinoque præsertim agro ex non multo tempore Rubia est: nouerunt que eam pueri oēs per hyemē, quo tempore a rustico omni alio opere cessant, radices eius paruo ligone in sepibus eruscantes, inuentasque, & effossas tingendis lanis utiles uendentes. Radices eam lanariæ officinæ simpliciter in gente nostra uocant. Reliquū uero uulgus, quod asperitate sua tractata manibus picis modo hæreat, manus Piceantē noīant: nihilque modo notius est, in sepibus, & ut passim uidere licet, umbrosis locis ubique nascentem. A rubore radicis, quo lanæ & coria tinguntur, factum illi nomen est. Quemadmodum & a latinis ob eandem caussam Rubiam dici ratiocinari facile est.

De Lonchitide. CAP. CLXII.

Lonchitis, quæ Cestron, aut Medusa alio nomine dicitur, latine Venerea, aut Lanceola, folia habet latioris Porri, rubentia, plurima, ad radicem circumfracta, ueluti in terrā procumbentia, pauca in caule. In quo flores ceu galericuli hiantibus comicis personis similes, nigri, & uelut e rictu albam exerentes linguam, quæ ad labrum inferius semen promat, lanceæ simile, triangulum. Vnde sibi cognomentum arrogauit. Radix Dauci. Nascitur in sitientibus & asperis. Radix ex uino pota urinam ciet. λογχῖτις

BARBARI COROLL.

Lonchitis, non ut plærique existimauerunt, eadem est quæ Xiphion, & Phasganion. Quæ semine cuspidaceo, radicibus prælongis. Pli. li. 26. ca. 8 lib. 25. cap. 11.

EX M. VERG. COMM.

Egregius & speciosus Lonchitidis huius flos est, & qualem hic describit inuerso pileolo similis, colore in purpura nigro: qui theatralis laruæ, & histrionicæ personæ rotunditate sua formam referat: ex cuius medio, quasi ex aperto & hiante ore, candido colore se profert, ueluti lingua. Ob quam caussam aliqui Medusam, & florem, & ex eo plantā dixerunt, Gorgonis desecto capiti similem. Qua specie in antiquis monumentis, monstri eius caput adhuc uidetur, quod maxime potest aperto ore linguam exerens. Cur autē Romani Veneream dixerint, non satis certum nobis est: nisi forte folijs Acoro, quæ Venerea dicitur, quadamtenus similis hæc sit. Quemadmodum quod nam lati seminis, aut fructus Porrum hic dicat: cui Lonchitidis folia a principio statim comparat. Nullum enim huiuscemodi Porri genus in plantarum historia, aut medica materia auditur. Nisi forte capitatum ea uoce intellexisse oporteat. B

De altera Lonchitide. CAP. CLXIII.

Altera est Lonchitis, quam aliqui asperam Lonchitin, Latini Longinam, aut Calabrinam dicunt. Folia Scolopendrij emittit, sed asperiora, maioraque, ac multo magis diuisa. Vulneribus mirum in modum prodest. In eisque inflammationes excitari non patitur. Pota ex aceto lienem absumit. τραχῦτερα λογχῖτις

De Althæa. CAP. CLXIIII.

Althæa, quā alij Althiocon, alij Ibiscū uocant, in syuestriū Maluarū gnē est, cui folia ut Cyclamino rotūda, lanugine canescūt. Flore rosaceo, bicubitali caule. Radice lenta, intus alba. Althæa appellatur, quod inter primas sit utilis, et plurib. polleat remedijs. Decocta em̄ in uino, aut aqua mulsa, in potu efficax ē cōtra uulnera, parotidas, absessus, mãmarū ἀλθαία

C inflãmationes, attritus ſedis, inflatiões, neruorũ rigores. Siquidẽ diſcutit, & excoquit, rumpit, et ad cicatricẽ perducit. Cocta, ut dictum eſt, adiecto ſuillo adipe, aut anſerino, terebinthinaue, ut malagmatis lentor fiat, facit ad uuluæ inflãmationes, prçcluſionesq́ in peſſis ſubdita. Decoctum eodem fungitur munere. Onera uuluæ, reliquiasq́ a partu extrahit. Decoctæ ſuccus ex uino potus, ſuccurrit urinæ difficultati, calculoſorum cruditatibus, dyſentericis, iſchiadicis, tremulis, ruptis. Dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride ſemen, ſiccũq́ tritum, uitiligines in ſole perunctas emendat. Eodem cum oleo peruncti, a uenenatis non feriunt. Valet contra dyſenteriam, & ſanguinis reiectiones, aluiq́ profluuium. In poſca, aut uino decoctum bibitur, contra omnes ueſparum, apum, ſimiliumq́ aculeatos ictus. Folia cum olei momento, morſibus & igni ambuſtis illinũtur. Conſtat, aquam trita radice addita, ſub diuo addenſari.

BARBARI COROLL.

MEdici Althæam uocãdo, ut Theophraſtus inquit, Maluam ſylueſtrem intelligunt, ab excellentia effectus. A quibuſdam Ariſtalthæa dicitur, Anadendromalache a Galeno. Item Ebiſcus, ſiue Ibiſcus. Qūq́ Plinius Althæam ab Ibiſco ſeparauit, in medicinæ uſu. Ibiſcus inquit, a Paſtinaca gracilitate tãtũ diſtat: damnatus in cibis, & medicinæ dumtaxat utilis: quã Græci μαλάχην inquit ἀγρίαν uocant, & aliqui Piſtolochiam. Althææ folium Maluæ a Theophraſto redditur, ſed grandius & piloſius, cauliculi molles, flos luteus, radix alba, neruoſaq́, ſemen Maluæ, guſtus quoq́ caulium, ut Maluæ.

EX M. VERG. COMM.

D NIhil Althæa græcis aliud eſt, q̃ ſi a medendo Medicam ſimpliciter dicas: quibus ἄλθος in medicina pharmacum, remediumq́, & ἀλθαίνειν uerbũ mederi eſt. Nec aliter in Theriacis ſuis Nicander ἀλθήεντα aliquid ſæpe appellat. Hanc Palladius in Octobri menſe Hibiſcum dici, his uerbis teſtat̃. Althææ, hoc eſt, Hibiſci folia. &c. Vtiturq́ ea, ut uerbis eius utamur, ut ex molli forte uinum fiat. Theophraſtus ſylueſtrem eſſe Maluam libro. 9. de plantarum hiſtoria confirmat his uerbis. καὶ ἣν οἱ μὲν ἀλθαίαν ἐκεῖνοι δὲ μαλάχην ἀγρίαν καλοῦσι. Quod eſt. Et eam quam hi Althæam, illi uero ſylueſtrem Maluam appellãt. Galenus Anadendromalachen uocauit, quaſi arboream, ſiue arboreſcentem Maluam. Plinius diuerſis locis. 19. 20. & 21. uoluminibus, plura Maluarum genera deſcribens, non ſatis certam earum hiſtoriã tradit. Nos Græcos, & hunc præſertim ſcriptorẽ ſecuti, præcipua duo Maluarũ genera fecimus, alterũ ſecundo, alterum tertio hoc uolumine tractatũ. Non ignorantes, hæc ipſa a quibuſdam iterum diuidi, & in utroq́ genere ſatiuam, & ſponte ſua naſcentẽ numerari. In priore illa hortenſem, qua in cibis pro olere uterentur, & locis incultis naſcentẽ: ut tunc in Maluæ cõmentationibus noſtris longius diximus. In poſteriore hac ſylueſtrem eſſe, quæ duabus illis undiq́ procerior ſit, altiusq́ a terra erigatur, & in hortis conſita arboreſcit, multoq́ maiores flores, nec minore ambitu Roſarũ profert. Verũtamen quæ artificio & opere humano melioreſcunt, diuerſi generis ob id cenſenda non ſunt. Deſcripſit Althæan hanc Theophraſtus eodem libro. Quodq́ in nullo Maluæ flore, quod hactenus ipſe uiderim, aut ab aliis audierim, luteum illi florem dedit. Nec nos ſcimus, quomodo naturæ, & aliis ſcriptoribus in Malua color ille reſpondere poſſit. Oſtendit quotannis in omni Malua natura inter ruborem & purpuram ſplendentẽ florem. Hic etiã Rhodoides, quod eſt, Roſæ ſimile dicit eſſe, neq́ ad formã magis, q̃ ad colorẽ referri id oportet. Quo fit, ut peritioribus dirimendã inter Theophraſtũ, ſcriptoresq́ alios tam grauẽ litem relinquamus.

De Alcea. CAP. CLXV.

ἀλκέα ALcea ſylueſtrium Maluarum generi aſſignatur. Folia habet diuiſa, Verbenacæ proxima, caules treis aut quatuor, cortice cannabino ueſtitos. Florem Roſæ, paruum, radices albas, latas, quinq́

aut sex, cumplurimum cubitales. Quæ cum uino, aut aqua potæ, dysentericis, ruptisque medentur. A

BARBARI COROLL.

ALcea caulibus foliosis. Nascitur in pingui solo, nec sicco: quam & Peristereon cognominant, a similitudine foliorũ, ut conijcio. Ipsam quoque Leonis caudam, qua multum pollet animal id Homero, Catullo, & Plinio testibus, appellant Græci Alcæam. Differentia in eo, ut quibusdam placet, quod herba diphthongum non habet in penultima. Dicitur, & Cercis cauda eius. Quamquam & herba quædam Cercis est, e qua radij fiant textoribus, unde & nomen. Pli. li. 19. ca. 5. lib. 20. cap. 15.

EX M. VERG. COMM.

BReuis in antiquis græcorũ medicis Alceæ huius historia & medicina est. Nec Plinius aliter a Dioscoride lib. 27. capite. 4. de ea agit. Nos etiã, quod illi adijciamus, non habemus. Illud tantũ tacuisse nolumus, in antiquissimis latinis codicibus coniunctã superiori hanc esse, unoque capite de utraque agi. Quod fecisse congener earum natura uidetur.

De syluestri Cannabe. CAP. CLXVI.

SYluestris Cannabis, quam aliqui Hydrastinam, Romani Terminalem uocant, uirgas fert Althææ similes, minores, nigriores, & asperiores, cubiti altitudinem æquantes. Folio satiuæ, nigriore & asperiore, flore Lychnidis, subrubro semine, & radice Altheæ. Decocta radix, illitu inflammationes mulcet. Tumores discutit. Tofos articulorũ dissipat. Huius cortex, torquendis funibus accommodatus. κάνναβις ἀγρία

De satiua Cannabe. CAP. CLXVII.

SAtiuã Cannabim aliqui Cãnabion, alij Schinostrophon, alij Asterion appellarunt, plantam magni in uita usus, ad robustissimos funes factitandos. Folijs mali, graui odore, caulibus procæris, inanibus, semine rotundo. Quod largiore cibo genituram extinguit. Succus ex ea recente, conuenienter aurium doloribus instillatur. B

BARBARI COROLL.

FVnes Cannabini præferuntur in sicco, ferulacei generis. Hæc herba optima Alabandica, plagarum usibus præcipue. Tria ibi eius discrimina. Improbatur cortici proximum, aut medullæ. Laudatissimum est e medio, quod & Mesa uocant. Secunda commendatio Milasez: nam quod ad proceritatem attinet Rosea, agri Sabini arborum altitudinem æquat. Seritur a fauonio ubique. Quo densior, eo semen eius, cum est maturum, ab æquinoctio autumni defringitur, & sole, aut uento, aut fumo siccatur. Ipsa Cannabis, post uindemiam carpitur, & lucubrationibus decorticata purgatur. Varro, Gellius, & Palladius, Cannabum, non Cannabim appellant. Sane Cannabus, græce lignum illud gracile significat, in quod pileum uitilibus, aut centonibus intexitur, ob id Samyrionẽ poëtam stratis Cannabum uocabat, propter macilentiam, ut inquit Pollux. Pli. li. 19. ca. 9. lib. 20. cap. 25. *

De Anagyri. CAP. CLXVIII.

ANAGYRIS, quam aliqui Acopon, alij Anagyron, alij Agnacopon uocant, frutex est arboris instar, grauis odore, folijs Agni, uirgisque, flore oleris. Semen in corniculis non breuibus gignit, subrotundum, firmũ, uersicolori facie, simile renibus, quod durescit per messes. Tenera folia tumores illitu reprimunt. Si partus hæreat, & secundæ, mensesque morentur, drachmæ pondere bibuntur in passo. Sic & suspiriosis dantur, & cõtra capitis dolores in uino. Difficulter parientibus adalligantur, ita ut a partu statim auferantur. Radicis cortex con- ἀνάγυρις ἀνάγυρος

C coquendis, discutiendisq; adhibetur. Semen commanducatum, uomitiones uehementer ciet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.4. Anagyris, odore tetro prouerbium peperit, contra eos, qui offutura sibi cõmouent. Dicitur & Anagyros. Hanc sunt, qui a Plauto Nauteam uocari putent in Asinaria, sed auctorem non habent. Nauteam porro herbam grauem esse scribit Festus, qua coriarij utantur: a naui dictam, quasi nauseam.

EX M. VERG. COMM.

Foret Maio & Iunio mensibus grato inter alios frutices per syluas spectaculo Anagyris: multoq; flore, quem flauum ex longinquo ostendit, prætereuntium oculos facile in se conuertit: & si abesset ingratus odor, quo merito spretus, damnatusq; est, antiquorum coronas primus nobilitasset. Fruticosa stirps magis q̃ arbor est. Nos tamen uidimus tonsura, putationeq; coactam ad legitimam arboris altitudinem crescere: nullumq; florente ea lætius spectaculum, aut syluæ, aut agri, si forte consita in eis fuerit, ostendunt. Respondent naturæ omnia, quæ in historia a Dioscoride illi tribuuntur.

De Cepæa. CAP. CLXIX.

κηπαία Cepæa Portulacæ similis est, sed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota, urinæ stillicidio, & uesicæ scabie laborantibus, opitulantur. Maxime id præstat, si cum decocto radicum Asparagi bibatur.

BARBARI COROLL.

Cepæa, quasi hortensianam uoces, radice nigriore q̃ Portulacæ inutili. Nascitur in littoribus arenosis, gustu amara, ut inquit Plinius, etiamsi deprauata in eo habetur lectio.

EX M. VERG. COMM.

D Hortense olus Cepæam esse, uox ipsa, & Portulacæ similitudo indicauit: & si Plinius libro 26. capite. 7. in harenosis littoribus nasci tradat. Nullibi in græcis, præter q̃ in scriptore hoc de ea legisse memini. Non potest incognita aliter a nobis describi: eapropter qualem in græcis inuenimus, eam legentibus tradimus: illud tantum monentes, scribere Plinium quæ ab hoc non dicuntur, nigriore radice q̃ Portulaca esse, eaq; inutili: & præter id gustu amaram, simpliciterq; cum Asparagi radice uessicis plurimum prodesse: & præter Plinium, Paulum Aeginetam stillicidijs uessicæ utilem dicere: uerum non omnibus, sed his tantum quæ fiunt, ut ille ait, ἐπ' ἐμφράξειν, id est, opplente urinæ iter obice aliquo.

De Alismate. CAP. CLXX.

ἄλισμα δαμασώνιον Alisma, alij Alceam, alij Damassonion, alij Acyron, alij Lyron appellant. Folia ei Plantaginis, nisi angustiora essent, laciniosa, connexaq; in terram, caule simpliciter tenui, cubito altiore, capitibus Thyrsi. Flore tenui, candido, pallescente, radicibus tenuibus, ut Veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. Aquosos amat tractus. Radix si drachma una, aut altera bibatur, his conuenit, qui leporem marinum deuorarunt, aut a rubetis ranis demorsi sunt, aut opium hauserunt. Torminibus, atq; dysenteriæ, per se, aut cum pari modo Dauci, potui datur. Conuulsis & contra uitia uuluæ prodest. Hærba sistit aluum. Menstrua pellit. Tumores illita mitigat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.10. Alismatis, siue Damascenij huius folia magis laciniosa, q̃ Plantaginis uidentur. Alioqui similiter uenosa, radicibus densis. Alterum genus euisdem in syluis nigrius, & maioribus folijs. Plinius hanc herbam uidetur quodam loco appellasse Caucalin: sed mendosam in eo lectionem monstrauimus.

EX M. VERG. COMM. A

DAmasoniũ Plinius.26.uolumine, capite q̄nto Alisma appellat: & si corrupta illic ea uox
sit. idem.25.capite.9.eandem Alisma uocat: additq́ꝫ Damasonion & Lyron uocari, eandem ap
pellationem cęteris modo pręponens, modo subijciens, nec alijs notis q̄ꝫ Diosc. eam descripsit:
Quod tñ hic θυρσοειδὴσ, quę uox thyrsi figurã tñ significat, ille capite thyrsi ait, duo breuius for
te complexus q̄ꝫ exigeret sibi rei non satis nunc certę intellectus: & thyrsi formã in caule eius, &
in sumo caule capitulũ. Thyrsum aũt hic intelligit uirgam potius q̄ꝫ hastã frõdibus uestitã: quæ
in orgijs & cœtu Bacchi a comitibus eius gestaretur. Nos etiã quod a Diosc. torminibus & in-
testinorũ torminibus cum pari Dauco prodesse Alisma dictum est, cum pari semine eius dixi-
mus ex eodem hoc scriptore, qui in Dauco semine tantũ eius utitur contra tormina.

De Onobrychide. CAP. CLXXI.

ONobrychis, quam e Græcis aliqui Onobrochilon, alij Eschas- ὀνοβρυχίσ
menem, alij Corion, alij Chamæpityn, Romani Opacam, alij
Brichilatã, alij Loptã, alij Iocinalẽ, Daci Aniassexe appellãt. Folia habet
lentis, lõgiora paulo, caulẽ dodrantalẽ. Florẽ purpureũ, Radicẽ paruã.
Nascitur in uliginosis. Hærba suapte ui, si trita illinat̃, tubercula dissi-
pat. Cum uino pota, strangurias sanat. Illita ex oleo, sudores mouet.

BARBARI COROLL.

ONobrychis, radice gracili nascitur circa fontes.

EX M. VERG COMM.

NIhil in Onobrychidis historia Dioscoridi Plinius addidit, ijsdem notis & uerbis.24.uolu- B
mine, cap.16.eam describens. Nihil etiã in medicina Paulus Aegineta, amboq́ꝫ ex hoc scripto-
re tñ eam tradiderunt. Neq́ꝫ ex tam multis eius appellationibus, unam saltem cõmentarijs su-
is adiecerunt. Ex eo conijcere licet, nouas esse omnes, & ex similitudine adiectas illi pro tempo
re fuisse. Nec nos quod pro cõperto cõstituere de ea ualeamus, q̄cq́ꝫ habemus. Herbarij q aliq̃
nobiscũ egerunt, uicinitate nominis decepti, cũ Onochile, quæ ab asinorũ labris dicta est, mis-
cent: quemadmodum in Anchusis quarto uolumine non multo post patebit. Si uocis rationẽ
nouisse aliquis amet, nihil q̄ꝫ asini ruditum Onobrychis significabit. Verum ut paulo ante dixi
mus, nihil neq́ꝫ ex hac, neq́ꝫ ex alijs causis de re & nomine pro comperto nobis est.

De Hyperico. CAP. CLXXII.

HYpericum alij Androsæmon, alij Corion, alij Chamæpityn ὑπερικόν
appellant, quoniam semen odore resinam imitatur. Surculaceo ἀνδρόσαιμον
frutice, dodrantali, rubente. Folio Rutæ, flore albæ Violæ simili, qui di-
gitis tritus, sanguineũ succũ remittit. Quã ex causa Androsæmon cog-
nominat̃. Subhirsuta siliqua, et tereti, hordei magnitudine, semine in-
tus nigro, resinosi odoris. Gignit̃ in cultis & asperis. Vrinam cit. Men-
strua pellit appositũ. Tertianis, quartanisq́ꝫ cũ uino potũ liberat. Semen
xxx. dieb. haustũ, ischiadicis medet̃. Folia cũ semine illita ãbusta sanãt.

BARBARI COROLL.

HYpericon, frutex est oleaceus et tenuis, acri odore, cubitali, nigro semine, cũ hordeo matu Pli.li.26.ca.8.
rescente, ut Plinius demõstrat. Caput hoc ad uerbũ in syluestri Ruta supius a Diosc. repetitur.

BReuitati consulentes, monemus solum duo Hyperici genera facere Pliniũ lib.26.ca.8. Pri- VERG.
mũ hoc q̃d Corion uocari ait: & quartum in hoc ordine, quod mox a nobis tradet̃ Corin
dici, ab eo traditum; contra ea quæ a scriptore hoc docentur: dicente palam Ascyron Hyperici
genus esse, & Androsæmon ab Hyperico & Ascyro differre tantum. &c.

De Ascyro. CAP. CLXXIII.

AScyrum, quod a quibusdam Ascyroides nominatur, Hyperi- ἀσκυροειδέσ
ci genus est, magnitudine distans, fruticosius, maiores habens

C ramos, rubētia folia, tenuia. Flores luteos, & fructum resinosum, Hyperico non absimilem. Cuius attritu digiti fere cruentantur. Qua de causa Androsæmum uocauere. Vsus seminis ad ischiadicos. Potum in hydromelitis sextario, biliosa recrementa amplissime detrahit. Sed assidue dare oportet, donec sanitati restituantur. Illinitur et ambustis efficaciter.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 5. Ascyron, & Ascyroides similia inter se sunt, ut inquit Plinius, sed Ascyron maiores habet ramos, Ascyroides uero ferulaceos, omninoq; rubentes. Semen utriq; in caliculis nigrum, pusillum. Comæ Ascyri tritæ, uelut cruentatæ apparent.

BARBARI COROLL.

Separat Plinius Ascyron ab Ascyroide, duo eiusdem plantæ genera faciens. 27. uolumine, capite quinto. Describitq; priuatim & ex proprijs utranq; notis. Hic tamen unum, quod bifariã uocetur Ascyron. s. & Ascyroides esse tradit. Nec alibi, quod hactenus inuenerim, Ascyroides aliquod Dioscoridi est. Plinij tamen historia diuersitatis huius causam indicat. Ait enim ille. Ascyron & Ascyroides similia sunt inter se, sed Ascyros maiores habet ramos, qui Ascyroides uocãtur, ferulaceos. &c. Similia inter se Plinius duo hæc ait esse, & sola magnitudine differre: quæ quoniam potest bonitate cœli terręq; fieri, a Dioscoride neglecta est. Vnumq; genus fecit, quod forte ante se herbarij alij duo fecerant: quos secutus Plinius, diuersam ab hoc uidetur Ascyri historiam tradidisse, quæ tamen una in utroq; est.

¶ De Androsæmo. CAP. CLXXIIII.

ἀνδρόσαιμον· διονυσιὰς

Androsæmon, siue ut alij appellauere Ascyron, aut Dionysiadem, ab Hyperico, Ascyroq; differt: quod surculosum ac tenue sit. Rubentes rami, & folia Rutæ duplicia, aut triplicia. Quæ trita, uinoso succo manant. Complureis alas habet in cacumine, in uersus

D utrinq; digestas. In quibus flores pusilli, lutei, & in calyculis semen Papaueris nigri, insigne lineis. Huius comæ tritæ, resinosum odorem reddunt. Semen drachmis duabus potum, biliosa excrementa pellit. Ischiadicis medetur, sed a purgatione aquam exsorbere oportet. Hærba ambustis illita medetur. Vulneribus sanguinem cohibet.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 5. Androsæmon, non absimile Hyperico est, cauliculis maioribus, densioribusq;, ac magis rubentibus. Folia alba. Gignitur in uineis, fere medio autumno effoditur, suspenditurq;. Galenus Androsæmon duplex inquit est: Ascyron, siue Ascyroides, de quo supra uidelicet locuti sumus. Alterum Dionysias priuatim appellatum ab aliquibus. Vtriq; par effectus.

¶ De Cori. CAP. CLXXV.

κόρις

Coris, quod aliqui Hypericon uocant, frutex est folio Ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior palmo, suauis, odoratus, acris. Potum semẽ menses trahit & urinas. Cõtra Phalangiorum morsus ex uino potum auxilio est. Rigoribus ex pipere, opistotonicis ex oleo aptissime illinitur. Radix uino decocta, potaq; defectis, opem ferre creditur. Sed laborantem inter potandũ q̃ optime coõperiri licet. Si quidẽ corpus totũ desudabit, ex qua re pristinã agilitatẽ recuperabit.

BARBARI COROLL.

Coris sub Tamarice nasci dicitur, folijs minus rubentibus, leniter aculeatum. Hippocrates Coren hanc uocauit, ut Galenus inquit, argumento seminis, q̃ Pupulæ similitudinem præsentat: quanq; sunt recentiores, qui Pupulam, siue Pupillam dicendo, herbam a Dioscoride Sium appellatam significent.

EX M. VERG. COMM. A

VNdiq;, totoq; corpore rubentē Corin hanc nobis aliquot herbarij ostenderunt. Dico autem undiq;, & toto corpore, folijs, ramulis, & florum doliolis. Hic tamen rubere tantum folia ait. Natura Corim rubentem totam fere ostendit, uerum inæqualiter, aliquaq; parte magis: aliquaq; uero minus. Ob quam causam credimus & hunc, & Plinium ex ruboris abdantia, rubere tantum eius folia dixisse.

¶ De Aiuga. CAP. CLXXVI.

GRæcis Chamæpitys, alijs Pitysorysis, alijs Orizelon, ijs qui Pontum incolunt Olocyron, alijs Bryonia syluestris, Athenis Ionia, Euboicis Sideritis, Magis Mineruæ sanguis, Latinis Aiuga, aut Cypripum, Dacis Dochela appellatur. Herba in terra repens, incurua, folijs semperuiui minoris, multo tenuioribus, hirsutis & pinguioribus, circum ramos densis. Odore Pinus, flore tenui, luteo, uel candido, radicibus Cichorij. Folia septem diebus in uino pota, regio morbo medentur. Et quadraginta diebus ex hydromelite, ischiadicos sanant. Dantur peculiariter urinæ difficultatibus, iocineris & renum uitijs. Torminosis prosunt. Ea apud Heracleam ponticam, perinde atq; antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctum. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti subacta. Trita in farinam, & cum fico in pilulis sumpta, aluum emollit. Excæpta melle cum æris squamma & resina B purgat. Apposita ex melle, uuluæ uitia extrahit. Mammarum duricias discutit. Vulnera glutinat. Vlcera quæ serpunt, cum melle illita cohibet.

χαμαιπίτυς

BARBARI COROLL.

CHamæpitys, & Aiuga, siue Abiga dicitur a latinis propter abortus. Inuenio et Ibigam uocari: quod nomen fere seruant hodieque Illyrici, nostrum uulgus Iuam. Est ubi appelletur, ut inquit Plinius, etiam Tus terræ, tria eius discrimina reddēdo. Vnum sesquipedalibus surculis, flore Pinus, & odore. Alterum breuius & incuruū. De tertio dicemus paulo post, sua mentione. Recentiores aliam Chamæpityn nouerunt, eiusdem (ut ipsi arbitrantur) effectus, folio Saluiæ rimoso, angustiore tm̄, & ad radicē maiore, flore subcādido, ac luteo, e folliculis schareę. i. cristę gallinaceę similibus, sapore Pinus, in maritimis mōtibusq; nascentem, nigro semine: quæ non serpit. Chamępityn Athenis, alij Dionysiam, alij Didoniam, alij (q̄d uerius existimo) Ioniam uocari scribunt, ut Apollodorus, & Athenæus. Item alij Holocyron, ut Dioscorides, & q̄s mō nominauimus. Alij Holocleron, ut Paulus. Credo librariorum culpa uariatū fuisse in uocabulo: sed res constat, satis est. Nicander Ionida quandam herbam nominat, fortasse Chamępityn significare uoluit, pumilam & humilem eam dicendo. Pli. li. 24. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

PLinium imitati ante nos interpretes alij, quocūq; loco nos Piceam in hoc capite diximus, ubiq; Pinum dixerunt. Ille enim. 24. uolumine, capite. 6. Chamæpityn describens, flore Pinus, et odore esse dixit. Idem non multo post Pityusam pariter describens, Frutex est similis Piceæ ait, eandem in duobus nominibus græcorum Pityn diuersa interpretatione ostendens. Per cuius uestigia ingressus Barbarus, eadem uarietate quam Pityn primo uolumine Piceam dixerat, hoc loco Pinum dixit. Nobis quod semel primo uolumine dictum probatumq; fuit, seruare hoc loco etiam placuit: poteruntq; cupientes ex nostra Piceæ commentatione causas, rationesq; nominum huiuscemodi cognoscere. Quia Piceam olent folia eius, Chamępitys dicta herba hæc est. Quę etiam causa fuit, ut Tus terrę uocaretur: q̄m totius Pinorum generis resina Tus olet: hęc autem Piceam. Triplex Chamæpityos huius genus est, diuersis inter se partibus alijs, sed eodem Piceæ odore: ob quam causam creuerunt per tempora tam multæ eius appellationes, alijs plantis, alijs eas comparantibus herbarijs, & ex his, illisue notis eas describentibus.

C ¶ De altera Aiuga. CAP. CLXXVII.

ALterum est genus Aiugæ, cubitalibus ramis, in anchoræ speciem incuruatis, prætenuibus, coma præcedentis, flore candido, semine nigro. Hæc Pinum redolet. Tertia mas nominatur, paruula, folijs exilibus, albis, scabris, caule aspo, cãdido, luteis florib. semine iuxta alas. Resipit hæc Pinũ. Vim eandẽ obtinet, sed nõ usq; adeo efficacem.

BARBARI COROLL.

DE Chamæpitye secunda dictum est in prima.

¶ Chamæpitys tertia folis scabris, caule digitalis crassitudine aspicitur.

¶ Finis LIB. Tertij.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Quartus,

IO. RVELLIO interprete.

D IN superioribus libris, amãtissime Ari, tradidimus de odoramentis, oleis, arboribus, unguẽtis, animalibus, frumentis, oleribus, radicibus, succis, herbis, seminibusq;. In hoc autem Quarto differemus de radicibus, & eis quæ restant hærbis.

¶ De Betonica. CAP. I.

κέστρον ψυχότροφον

CEstron Psychotrophon uocitatur, quoniam frigidis locis inueniatur. Latini Betonicam appellant. Hærba est, caulem ferens tenuem, cubiti altitudine, aut maiorẽ, quadratũ, folia Quercus, mollia, longa, in ambitu diuisa, odorata, prope radicẽ maiora. In sumis caulibus, semẽ ueluti Satureiæ spicatũ inest. Decerpta huius folia siccantur, plurimos ad usus. Radicibus nitit̃ ut Veratri tenuibus. Quę ex hydromelite in potu, pituitosam uomitionem euocant. Folia dari debent ruptis, conuulsis, mulieribus uuluę malo oportunis, & ad laxandos uteri strangulatus, drachmæ unius põdere cũ hydromelite. Tres in uini sextatio drachmæ, contra serpentiũ morsus ebibunt̃. Hærba magna utilitate illatis a serpente uulneribus illinit̃. Aduersus etiam uenena, drachma ex uino pota conuenit. Præsumpta ea, si uenenũ hauriatur, nihil nocebit. Vrinam ciet. Aluum subducit. Medetur comitialibus, & insanis, pota ex aqua, & iocineris lienisq; uitijs, drachmę pondere in aceto mulso. Concoctionẽ adiuuat, si qs ea fabæ magnitudine secundũ cœnã cum melle cocto deuorarit. Modo consimili acide ructantibus ꝓpinat̃.

Stomachicis eam manducare, & succū deuorare proderit, si postea dilutum uino sorbeatur. Datur sanguinem exscreantibus tribus obolis, cum diluti uini, aut lactis cyatho. Ischiadicis, renum & uesicæ doloribus ex aqua. Aquæ intercutem binis drachmis ex hydromelite. Regio morbo laborantes recreat. Menses pellit, drachmæ pondere cum uino pota. Aluum purgant drachmæ quatuor potæ, in hydromelitis decem cyathis. Facit cum melle ad tabem & purulentam exscreationem. Folia sicca, tritaq́; fictili uase reconduntur. A

HERMOLAI BARBARI Patricij Veneti, & Aquileien. Patriarchæ Corollariorum LIB. Quartus.

Estron a Vetonibus inuentam in Hispania, Betonicam in Gallia nominari cœptam putant. Alij Chironem, alij Comistem, prophetæ Hieraca, Thuscia Indicem, alij Pendouiam, Syri Periponion, alij Sideritin, alij Theriopauon, alij θεῖαν ῥίζαν, hoc est, radicem diuinam, in Italia Serratulam uocauere. Caulem habet interim cubitorū duum, a radice spargens folia fere Lapathi, ut Plinius inquit, serrata, semine purpureo, ut idem autor est, seu stamine purpureo, ut Dioscorides, qui hoc dicet in altera mentione Betonicę. Fit uinum ex ea, & acetum medicis. Multum differt specie, non effectu alia Betonica, ut Paulo Aeginetæ placet, unicaulis, ramulos habens Pulegij, tenuiores, & gustu fatuos, in petrosis fere proueniens. Pli. li. 25. ca. 8.

MARCELLI VERGILII in Dioscoridem ANNOtationes abbreuiatæ.

Vod forte desyderauerit aliquis, non relinquemus. A uarietate & copia remediorum Cestron a græcis dictam fuisse, qui multa alia una hac appellatione indicauerunt. Telum primo, quod persico bello inuentum fuerit. Opus interpunctum, acuue pictum. Veneris & fœminarum ornatum, & si priuatim Cestos hic dicatur. Libri præterea a uarietate subiecti, ab aliquot græcis hoc titulo inscripti sunt. Sic etiam Plinius aliquando Ebur Cestrū, id est, picturatum dixit. Latini ab inuentoribus cognominatā Vetonicam semper uocauerūt. B

De Bretanica. CAP. II.

Βρετανική βεττονική

Bretanica, aut Vetonica, folia habet syluestris Lapathi, sed nigriora, & densiora, gustu adstringentia. Radicem tenuem et breuem. Caulem paruū emittit. Folijs exprimitur succus, qui igni aut sole cogit. Vim habet adstringentē. Priuatim depascentibus oris, et tonsillarū ulcerib. cōmodatā. Valet etiā ad reliqua, q̄bus adstrictiōe est opus.

BARBARI COROLL.

Britanica, in insulis Oceani, aut in confini Britaniæ Oceano reperta est, folia habens oblonga, nigra, & radicem nigram, succusq́; eius exprimitur & ex radice. Florem Vibones uocant: qui collectus, antequā tonitrua audiantur, & deuoratus, securos in totum reddebat milites Cæsaris germanici a morbis, quos medici Stomacien & Sceletirben dicebant. Siquidem in Germania trās Rhenum, castris ab eo promotis, maritimo tractu, fons erat aquę dulcis solus, quā pota, dentes intra biennium deciderent, compagesq́; in genibus soluerentur: quibus incomodis in Arabia quoq́; Romanas legiones tentatas fuisse Augusti Cæsaris principatu, Helij Galli ductu, Strabo refert. Sed quærunt nonnulli, quamobrem Vibones dicant huius herbæ flores. Diuinare non ausim. Cęterū Strabo autor est, apud Vibonem in Brutijs repertū, coronis flores nectere, in eum quoq́; locum propter flores e Sicilia migrasse Proserpinā. Propinqua est & Viboni Petilia: quæ nomen Petilio flori dedit in Lucanis autumnali, et circa uepres nascēti: tm̄ colore cōmendatur, q̄ est Rosæ syluestris: mirumq́; in eo flore inflecti cacumē, nec nisi intorto folia nasci, paruo calice, ac uersicolore, luteum semen includente. Hunc dixi ab oppido Lucaniæ uideri appellatum. Nisi q̄s a Petilio Romæ luco, itemq́; Petilino altero existimet. Alioqn̄ Petilus, pro exili capitur lucillio. De hac itaq́; Britanica Dioscorides in præsenti loquitur. Est & Cantabrica in Hispania, per eiusdem Augusti tempora a Cantabris inuenta, nascens ubiq́;,

Pli. li. 25. ca. 3.

Strabo lib. 6. geographię.

C caule iunceo, pedali: in quo sunt flosculi oblongi, uelut calathi, & in ijs semen per q minutum.

EX M. VERG. COMM.

SCelotyrbe malum, quo Plinius ait compages in genibus solui, Galenus in diffinitionibus suis his uerbis descripsit. Resolutionis genus Scelotyrbe est, qua recta totus ingredi homo nequit, sed aliquando sinistrum latus in dextrum, aliquando dextrum in sinistrum circumfert, aliquando crus post se trahit, non aliter q ualde accliues locos ascendentes. ¶ Sequitur Britannicam in cunctis fere græcorum codicibus alterum Vettonicę caput, superstitiose & imprudenter huic scriptori adiectum. Id in antiquissimis, quos habemus Dioscoridis græcos latinosq; codices, nullibi legitur. Nec uerisimile est, post tractatã semel totam Vettonicam, intercedente alio capite, de eadem iterum agendum huic scriptori fuisse. Accedit his quod in plęrisq; alijs etiam diximus, nihil in hoc scriptore maiestate eius indignius, nec cui minus credere oporteat, q ubi superstitiosum aliquod, & ad religionem nostram pertinens ab eo docetur. Poterunt legentes quod dicimus, ex his quæ alij interpretes reddiderunt, censere. Nobis non placuit religionem naturæ miscere, & quæ tam longo interuallo distant in scriptore hoc eadem facere. Vana hominum mortalitas hæc primum infert: mox imprudentia & salutis studium excipit: exceptaq; per manus diu feruntur. Nisi prudentior aliquis, quod sapientes pręcipiunt, de genere in genus non transeundum esse alios monuerit.

¶ De Vettonica. CAP. III.

βεττονική

VEttonica nascitur in pratis, & montibus, locis mundis, & opacis, circa frutices. Animas hominum & corpora custodit, nocturnas ambulationes, & loca sancta. Grauibus somnis resistit. Ad omnem medendi usum commendata. Radicem habet rubram, odoratã, porracea folia, medio eorum puniceo, in recto calamo triangula, floribus in cacumine purpureis. Farina recentis uulneribus capitis indita,
D dolorem finit. Vulnera glutinat. Fracta ossa extrahit. Sed quotidie imponi debet, dum persanescant. Dolori capitis medetur, si iure decocti perfundatur, aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix suffiatur.

BARBARI COROLL.

CAput hoc, non in omnibus codicibus inuenias. Illud mirum qbusdã, q Plinius Betonicę folia Rumici scribit similia: hoc Britanicæ Dioscorides assignat, cum Betonicæ querna potius uisantur. Nec illud minus licet mirari, quamobrem mentiões duas Betonica meruerit. Nisi qs, duo quoq; gña Betonicæ demonstrata nobis a Dioscoride contenderit. Duas & Paulus Aegineta Betonicæ facies intelligit, effectu parili, ut prædiximus.

¶ De Lysimachia. CAP. IIII.

λυσιμάχιον λύτρον

LYsimachia, quam aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales, altioresue, fruticosos, tenues, prodeuntibus geniculatim folijs, tenuibus, salicis figura, gustu adstringentibus, flore ruffo, aut aureo. Gignitur in aquosis & palustribus. Foliorum succus adstringente sua ui, sanguinis reiectionem supprimit. Dysentericis potui datur, aut infunditur. Mensium abundantiam sistit, in pesso. Sanguinis profluuio subuenit, si nares ea hærba obturentur. Vulnerum cruorem cohibet. Acerrimum nidorem suffita reddit. Qua de causa serpentes fugat, & muscas interficit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.7. LYsimachiõ, & Lysimachios, & Lysimachia uocat. Inuenit hãc Lysimachus. Folia eius uiridia, ramuli erecti, odore graui, flos purpureus, fruticosusq;, ut Pli. uerbis utar. Vis huius herbæ

tãta, ut iumẽtis discordãtibus iugo imposita, asperitatẽ cohibeat. Patauij demõstrata nobis est. A

ℂ De Sanguinaria, seu Polygono. CAP. V.

πολύγονον

POlygonum Arrhen, aliqui Polygonatum appellant, alij Cynochalam, alij Heracliam, alij Asphalton, alij Chiliophyllon, alij Clema, alij Polycarpon, alij Carcinethron, alij Teuthalida, alij Myrtopetalon, alij Chopodion, alij Zaritheam, alij Pedalion, Aegyptij Telphin, aliqui Stemphin, Magi Genituram herois, aliqui Vnguem muris, Latini Sanguinariam, aut Seminalem, Aphri Chulum. Ramos habet teneros & molles, frequentibus geniculis cinctos, qui per terram, ut gramen repunt. Folia Rutæ, sed molliora, planioraq;. Semine sub omnibus folijs turgescente. Vnde marem appellari uolunt. Flos ei candidus, aut puniceus. Vis epoti succi est spissare, ac refrigerare. Prodest cruentæ exscreationi, choleræ, alui fluctionibus, & urinæ stillicidio. Vrinam aperte ciet. Cum uino potus, contra serpentium morsus auxiliatur. Datur in febribus per horam ante significationes. Fœminarum profluuia impositu sistit. Idem succus purulentis auribus instillatur. Facit eximie ad genitaliũ ulcera, cum uino adiecto melle decoctus. Stomachi feruori, sanguinis reiectionibus, ulceribus quæ serpũt, ignibus sacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus uulneribus folia illinuntur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

POlygonon, & Caligonon appellatũ uidetur a multitudine seminis, ꝓpterea Seminalis in latino dicit̃: ꝙꝙ & Sanguinalis, & Sanguinaria uocat̃. Alij a densitate fruticis, alij a frequẽtia geniculorũ arbitrant̃. Quidã & Halmada noĩant. Inueniunt̃, qui fœminã esse hanc contẽdant; marẽ aũt maiorẽ, minusq; nigrũ, & geniculis densiorẽ. Herbarij nullã magis aridã, ꝙ Polygonon seruãt. Dioscorides Polygonon quibusdã locis uocari tradit Pedaliũ. Plautus quidẽ ita in Gurgulione appellat odoratæ genus herbæ: B

Tu Rosa, tu Crocus, & Casia es, tu Pedalium;

Aut certe unguẽti nomẽ est in ea fabula Pedalion. Forasse uero nõ Pedaliũ, sed Bdelliũ in poëta eo legeris. Polygonon Aetius & ἡλιοβοτάνην, hoc est, solis herbã dici meminit, uulgo Centinodia, & Corrigiola. Proserpinacã in Plinio, sunt qui Polygonon accipiãt, dicẽte uulgarẽ herbam esse Proserpinacã, eximij aduersus scorpiones remedij; & lassitudinẽ, si linguæ subijciat̃: si deuoret̃, uomitionẽ sequi salutarẽ, ut corrupte legat̃ in Diosc. hoc loco, stopinaca pro Scorpinaca, siue Proserpinaca: quãdo utrũq; nomẽ Polygono tributũ uideas in eo libro, qui. L. Apuleij fuisse credit̃ a multis. Illud mirari subit, ꝙ Plinius eodẽ capi. Proserpinacã, & Polygonon, quasi diuersas herbas demonstrat, & utrãq; ad anginas cõmendat. 27. uolumine.

EX M. VERG. COMM.

SAnguinariam Plinius Sanguinalem, Columella græcam Polygonon uocant: ille. 27. uolumine capite. 12. hic libro. 7. capite. 10. Nec fuit Romanis scriptoribus alia nominis ratio, ꝙ ex ui & usu eius, qui sentientes sanguinẽ exspuentibus, cruentisq; intestinorum torminibus eam mederi, ex meliore hac potestate nomen illi fecerunt. Græci contra, a seminis copia, uel geniculorum, quos habet frequentia, cognosci eam uoluerunt. Vtrunq; enim Polygoni uox significare potest. Siquidem genti illi gonos, genitura, & semen: gony uero genu, & diminutiua forma geniculus est.

ℂ De Sanguinaria Fœmina. CAP. VI.

SAnguinaria Fœmina fruticat uno caule, arũdini teneræ simili, densis geniculis, & in se tubarum modo farctis, tuberibus articulorum eminulis, torulisq; cingentibus. Folijs Piceæ. Radicis nullus usus. Na-

C ſcitur in riguis. Huic quoq; ſpiſſandi, refrigerandiq; natura, ad eadem ualens, ſed inefficacior.

P BARBARI COROLL.

POlygoni quatuor genera Plinius exiſtimat, Marem, & Fœminam, Tertium Oreum, hoc eſt, montanum, quod & deſcribit eadem forma, qua Dioſcorides hic Fœminã. Quartũ genus Polygonaton priuatim appellatur: de quo protinus indicandum nobis eſt.

Q EX M. VERG. COMM.

QVotquot hactenus uidere Dioſcoridis græcos codices licuit, in extrema capitis huius parte eodem intellectu, & ijſdem uerbis oſtendunt, fœminam Sanguinalem herbam in cunctis maſcula minus efficacem, & ignauiorem eſſe. Plinius etiã eodem libro & capite, hiſtoriam, & medicinã eius tractãs, inefficacius q̃ ſuperiora (plura eñ Polygoni genera ille fecerat) hoc genus eſſe ait. Solus Paulus Aegineta in. 6. Polygoni uires numerãs, contra & his uerbis decreuit. τό δὲ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος ἰσχυρότερον, quod eſt, Fœmina aũt Maſcula ualidior, & efficacior eſt. Quo fit, ut oporteat, quemadmodũ & Plinius indicat, credere diuerſas ex ſexu Polygoni notas omnibus locis, & gentibus non fuiſſe eaſdem, ſed uariatis appellationibus, quæ græcis uerbi cauſſa Maſcula Sanguinalis erat, latinis Fœmina eſſet: ſicq; ediuerſo, Plinij, cuius ætate uaga hæc nomina, etiã erant uerba, hac in primo genere ſunt. Qui plura genera Polygoni faciunt, hanc Marem intelligi uolunt. Idq; Dioſcoridi cõuenit. Mox paulo poſt. Necnon inueniuntur, qui hanc Fœminã eſſe dicãt: quod Paulo Aeginetæ cõuenit, qui Fœminã potentiorem Maſcula dicens, ſexus notam hanc, ex aliorum indicatione tradidiſſe uideri debet. Eamq; ob cauſſam, nihil in huiuſcemodi, niſi facto prius periculo, certũ conſtitui modo poteſt: tam multis locis & gentibus res aliquando, nomina autem ſemper uariant.

ℭ De Polygonato. CAP. VII.

πολυγόνατον POlygonatum naſcitur in montibus, frutice cubito altiore, folijs Lauri, latioribus, & læuioribus, ſapore mali Cotonei, aut Punici,
D cum quadam adſtrictione. Flores per ſingulos foliorũ exortus promit, candidos, folijs numeroſiores, incœpta a radice ſupputatione. Radicem habet albam, mollem, longam, crebro geniculatam, denſam, graueolentem, digitum craſſitudine æquantem. Quæ uulneribus efficaciter illinitur. Quinetiam maculas in facie delet.

P BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12. POlygonaton Dioſc. montanũ Polygonon, ſylueſtre Plinius intelligit, etiãſi deſcriptio forraſſe diſſonat in plæriſq;. Arbores inqt pene mõ fruticat radice lignoſa, ſtirpe Cedri rubicũdo, ramis Sparti, binũ palmorũ, nigris, geniculorũ ternis, quaterniſq; articulis, odore quodã, ſiue guſtu faſtidiẽdo: q ne explicari quidẽ recte poſſit, ut Paulus Aegineta ſcribit, & eo prior Gale.

I EX M. VERG. COMM.

INter Polygoni genera, quæ a Plinio plura ex aliquorũ hiſtoria numerantur, Polygonatos hæc refert. Nobis tamẽ toto genere differre hæc ab illa uidet. Iacet eñ (quod præcipuũ inter eas diſcrimẽ ſit) & graminis modo per terrã ſpargitur Polygonus: Polygonatos autẽ cubitali, & fere ſemper proceriore caule erigit. Vidimus nos, quinto, & ſexto deinceps foliorũ ordine ad eam altitudinẽ ſurgentẽ: quæ a radice ſtatim exiguis interuallis, per caulẽ uſq; ad ſummũ uirebant laurinis, ut hic ait, ſimilia. Flores ipſi non uidimus. Iampridem eñ Auguſto menſe defloruerat herba, quæ nobis prolata eſt. Nulloq; magis indicio, q̃ radice Polygonatum ſe oſtendebat: quæ longitudine pedali, colore albeſcente, frequentioribusq;, q̃ in gramine geniculis turgebat. Vtq; conijcere licuit, nihil Polygono congenerẽ multis hanc fecit, q̃ geniculorum pari ſimiliſq; in utraq; frequentia. Verumtamen, ut paulo ante dictum a nobis eſt, exceptis his, diuerſa in Polygonato, & alia a Polygono cætera nobis uiſa ſunt.

ℭ De Clematide. CAP. VIII.

κληματίς CLematis Græcis, alijs Phyleterion, ab alijs Daphnoides, ab alijs Smyrnoides, aut Polygonoides appellatur. Læto, pinguiq; ſolo

prouenit, iuncos ſpargens exiguos. Folia Lauri figura & colore, multo A
minora. Folia cum caulibus in uino pota, alui profluuia, & dyſenterias
ſedant. Subdita in peſſo, cum lacte & roſaceo, aut cyprino, cruciatibus
uuluæ medentur. Dolores dentium commanducata finit. Impoſita ſer-
pentium morſibus, iuuamentum prę̄ſtat. Fertur etiam contra aſpidum
ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur ſolo inculto.

BARBARI COROLL.

Clematis hæc, ſiue Clematitis Aegyptia cognominatur, quoniam Aegyptus hanc maxi- Pli.li.24.ca.15.
me gignat, prælonga, tenuiſq;: in prouerbiũ uſq; ceſſit, κληματὶσ ἀιγυπτία, ita nominãdo eos, qui
procero & nigro ſunt corpore: ut eſt apud Phalereum Demetrium.

De altera Clematide. CAP. IX.

EST & altera Clematis, quam aliqui Epigetin, Aegyptij Phila-
crion, Romani Ambuxum uocitant. Viticulos emittit rubeſcen-
tes, lentos. Folium guſtu admodum acre, ac exulcerans. Repit per
arbores, ut Smilax. Semen tritum, pituitam bilemq; detrahit, in aqua,
aut hydromelite potum. Folia eius illita, lepras purgant. Cum Lepi-
dio conditur ad cibos.

BARBARI COROLL.

Clematis ſecũda, ſiue Clematidis, Smilaci, hoc eſt, Hederæ Ciliciæ ſimilis effingit, genicu
lata & ipſa, repenſq; per arbores. Hanc, aut non diſſimilẽ (ut puto) Plinius eſt ubi Echiten, & B
Laginen uocarit, & tenuem Scamoneam: quia pedales, folioſos, non diſſimiles Scamoneæ ra
mos habeat, niſi ꝙ minora, nigrioraq; ſunt folia. Inuenit in uineis, aruiſq;: parat cibis, ut olus
cũ oleo & ſale. Sit hic frutex, qui Cõuoluolus a noſtris dicit, cuius flos Lilij rudioris figurã prę
bet, ob id & Liliaſtri quoq; nomẽ habens: & uulgo etiã Liguſtri (ꝗꝗ Liguſtrũ proprie cyprius
eſt) æſtimaturi iudicent. Nam & foliũ ei pinnatũ eſt, ut Scamoneæ, nec Smilaci diſſimile, Vo
lubilis maioris noĩe. Semẽ nigrũ, triangulũ, in folliculis acinorũ ſpecie, qui nũero tres habent,
in uinetis, aruiſq;. De hoc Plinij uerba ſubijcimus. Eſt inqt flos, nõ diſſimilis Lilio, in herba quã
Cõuoluolũ uocãt, naſcens per fruteta, nullo odore, nec crocis intus, candorẽ tantũ referẽs, & *
ueluti rudimentũ naturæ Lilia facere condiſcentis. Inuenio qui Periclymenon uocent Cõuol-
uolũ, atq; ita pictam in Græcis codicibus uidi. Sed uera Periclymenos alia eſt, ut poſt liquebit.
Habetur & Clematis tertia, Centunculus a noſtris appellata, roſtratis folijs, ad ſimilitudinẽ ca Pli.li.27.ca.12.
pitis penularũ, iacens in aruis. Dioſcorides & Gnaphalion herbam, Centunculũ a latinis dici 24.cap.10.
meminit: ꝗꝗ non habeo compertũ, eadẽ ſit, an diuerſa Gnaphalion, a tertia Clematide. quã-
doquidẽ & medicinæ congruunt: & apud nos utraq; Centũculi nomẽ habet. Sciendũ Galeno
teſte, Dioſcoridẽ hoc loco de prima tantũ Clematide locutũ: quæ non ſimpliciter Clematitis,
ſed Clematitis Daphnoides, aut Myrſinoides, aut Polygonoides appellãda eſſe uideatur. De
ſecunda uero Clematitide, quã & abſolute Clematitin uocari tradit, in quarti huius libri fine
ſcriptũ eſſe, non hic exiſtimat. Addidere tamẽ librarij utroq; loco eam, quod & in alijs herbis fe
cere. Pamphilus duas Clematides in unũ confudit. A Galenoq; ob id inceſſitur iure. Idem ui-
detur & Plinius feciſſe, medicinas aliquot prioris, ſecundæ tribuendo.

FVIſſe quondam plures Clematidas, Plinius manifeſte. 24. uolumine capite. 15. indicat. Sed VERG.
exceptis duabus his, nõ ueras fuiſſe Clematidas alias, ſed ſola uiticularũ rõne hoc nomen
ueniſſe, teſtes in græcis, hic ſcriptor primũ, qui nullam aliam in medica materia ſtirpem hoc no
mine deſcribit: mox Paulus Aegineta lib. 6. his uerbis utrãq; deſcribens. Clematis, quã alij Da
phnoides, alij Myſinoides uocant, uiticulã habet longam craſſitudine iunci, quem Oloſchæ-
num dicunt: folium uero Lauri. &c. Altera autẽ quæ arboribus Smilacis Hederæ modo ad-
uoluitur. &c. Fuerunt qui poſteriorem hanc Conuoluulum crederent. Cuius flores Lilia can-
dore, & amplitudine æmulantes, certare cum nobiliſſimo flore uoluiſſe uidentur: quos etiam
Plinius aliquando dixit Rudimentum naturæ eſſe, Lilia facere condiſcentis, ubiq; & omnibus
notiſſimos. Verum ex huius hiſtoria, in qua rubentes uiticulæ illi aſſignantur, Conuoluulo
conuenire non uidetur. Tacuiſſe præterea de floribus, qui tam egregia ſpecie in Conuoluulo

C florent, aliam ab illo Clematida esse arguit. Nobis inclinat animus Smilaci congenerem Clematidem hanc esse. Non tamen pro comperto hoc decernimus. Quod autē hic ait, uocari Epigetida, humilem terrestremq́ significat, facto a terra, quam Grçci γῆν uocant, nomine; quasi terraneam dicas, quoniam scilicet nisi alias scandat stirpes, per terram spargitur.

¶ De Polemonia. CAP. X.

πολεμώνιον φιλεταίριον

POlemoniam alij Phyletęriam, Cappadoces Chiliodynamin appellant. Ramis exilibus, in uersus utrinq; digestis. Folijs paulo q̃ Rutæ maioribus, ac longioribus, Calaminthæ, aut Sanguinariæ proximis. Quibus in summis corymbi dependent, nigro semine. Radice cubitali, albicante, radiculæ simili. Nascitur in montosis & asperis. Bibitur in uino radix contra serpentes & dysenteriam. Et ex aqua aduersus urinæ difficultatem & coxendicum cruciatus. Datur ex aceto drachmę pondere lienosis. Eadem scorpionis plagę alligatur. Tradunt, eum qui radicem gestauerit, a scorpione non feriri, eumq; si ictus sit, nihil molesti passurum. Dentium dolorem mansa mitigat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 6.

POlemonium, siue Polemoniā, alij Philetęriam, a certamine regum inuentionis appellauerunt. Radice crassa, nigro semine. In Plinio & Melemoniū uocari herbam quandam inuenias, uomituris utilem: tamen haud certus sum, ecquid corrupta sit in ea uoce lectio.

EX M. VERG. COMM.

OFficiosa certe uoluntas nō deest, urgetq; in Polemonia hac, ut moneamus legētes. Quā hic, & Plinius dixerūt in Cappadocia a multitudine uirium χιλιοδύναμιν, quod est, mille uires habentem uocari, in antiquissimis Græcorum & Latinorū scriptoris huius codicum, qui mihi D sunt, non Chiliodynamin, sed Chelidoniam manifeste legi. Non cōuellenda tamen ob id duorum scriptorum tam certa auctoritas & fides. Ob eam caussam & nos ex cōmuni lectione uocem uertimus. Illud contra in dubio est, diffidentq; Dioscorides & Plinius in radicis historia. Hic ait πηχαίαν esse, quod est, cubitalem: Plinius. 25. uolumine capite. 6. Polemoniā describens ait, Cappadoces Chiliodynamin uocant, radice crassa: quasi non πηχαίαν, sed παχεῖαν legerit. Nos neq; in græcis, neq; in latinis aliter q̃ cubitalem legimus. Plinius tamē uel sic forte persuasus, uel uocis uicinitate decæptus, pro cubitali, crassam reddidit. Nisi forte, q̃d hic ait, Lanariæ herbæ radici similem ad crassitudinē ille rettulit. Diximus id, quoniā non parui refert, in deprehendenda Polemonia, cubitalem, aut crassam radicem obseruasse.

¶ De Alo. CAP. XI.

σύμφυτον

SYmphyton petræon, id est Alus, nascitur in petris, ramis tenuibus, paruis, Origano similibus, capitulis Thymi, surculosum totum, odoratū, gustu dulce, saliuam ciens. Longa radice, subruffa, digitali crassitudine. Decoctum in aqua mulsa, & potum, pulmonis uitia purgat. Sanguinem reijcientibus, & renum malis ex aqua datur. Ad dysenteriam, rubraq; fœminarum profluuia in uino decoctum. Ad conuulsa uero & rupta, ex aceto mulso bibitur. Quin & commanducatum sitim sedat. Faucibus asperis subuenit. Vulnera recentia, enterocelasq; conglutinat, & illitu cohibet. Carnes autem cum Symphyto decoctæ cōalescunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 6.

SYmphyton Petræum, nos Alum gallice uocamus, folijs paruis, ramis tribus, aut quatuor a radice. Nascitur in petris, ideoq; Petræum cognominant. Symphyto autem Græci nomen imposuere, quoniam consolidet. Hanc Veneti Coroneam appellant, ut inquit Plinius, Rosæ radicis, alibi albæ, alibi nigræ.

EX M. VERG. COMM. A

QVæ est constipandi, consolidandiq; egregia utriq; Symphyto uis, nomen illi in græcis id fecit. In posterioribus autē latinis inconcinne quidem, sed aperta significatione Consolidam uocari eandem persuasit. Et quoniam duo saltem genera eius sunt. Alterum, de quo nunc agimus, quoniā in petris nascitur, Petræum antiquitas nominauit. Alterum uero simpliciter Symphyton. Iactant tamē præter hæc nostræ ætatis herbarij plura alia Consolidæ genera se inuenisse, quę medicis, & illis censenda relinquimus. Dioscoridem enim latinū facimus, non omniū aliorū dicta & decreta cōaceruamus: pſertim duo, & hæc tantū gña Symphyti tractante etiā Paulo Aegineta, qui habere hoc Symphyton ait aliquid, q̄d incidat, ideoq; purget, quæ in pectore & pulmonibus purulēta concreuerūt: habere etiā aliquid q̄d adstringat, qua ui sanguinis exscreationibus medeatur: habere humiditatē, qua sitim arceat: discutere præterea, constipareq; corpora: & ne longiores simus, ex contrarijs aliquibus uiribus constare.

¶ De altero Symphyto. CAP. XII.

EST & aliud Symphyton, quod aliqui Pecton, Romani Soldaginem uocant. Id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, crassum, leuem, angulosum, inanem, quasi fungosum: circa quem breui interuacante spacio, folia exeunt angusta, linguæ Bubulæ proxima, oblonga, hirsuta, caule secūdum angulos quosdam striato. Folijs tenuibus, ex alarum sinu prodeuntibus. In quibus flores lutei, rutaceis similes, & uerbasci semina emicant. Tam caulis q̄ folia, aspera lanugine horrent, tactuq; pruritum concitant. Radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, uiscosæ. Quarum est usus. Tritæ et potæ, cruentis exscreationibus, ruptisq; proficiunt. Recentia uulnera illitæ conglutinant. Carnes quoq; si concoquantur, cogunt additæ. Inflammationibus, præsertim sedis, cum Senetionis folijs, utiliter illinuntur. πηκτόν B

HERMOLAI BARBARI COROLL.

HOc Galenus Symphyton mega, id est, magnum cognominat; nec gustu dulce, nec odoratum, ut superius. Herbarij recentiores tria Symphyti, seu Consolidæ genera constituunt, præter Petræum: quod ne cognoscunt quidem. Magnum, de quo hic agitur. Minus, sed radice intus & foris alba, fere bulbi effigie rotunda. Minimum, flore in spicam purpureo, ac folio quidem Origani, ut Petræum, sed in humidis genitum, radice lignosa, superuacua, nec odorata, nec dulci, nec saliuam ciente: quæ sunt in Petræo omnia.

¶ De Holosteo. CAP. XIII.

HOlosteon quadrantalis hærbula est, humi repens, folijs uiticulisq; Coronopo, aut Gramini proximis, gustu adstringentibus. Radice alba, prætenui usq; in capillamēti speciem, longitudine quatuor digitorum. Nascitur in collibus terrenis. Vsus eius ad rupta in uino pota. Nam & carnes coguntur, decoctionibus addita. ὁλόστεον

HERMOLAI BARBARI COROLL.

HOlosteū sine duricia est herba, etiāsi ab osse nomē habuit, per antistrophen uidelicet, hoc est, ex aduerso a Grecis appellata, sicut Fel dulce, folijs angustis. Nascit in collibus terrenis.

EX M. VERG. COMM.

EX aduerso græcis Holosteon herba hæc dicta est. Toto corpore em̄ & undiq; osseam uox illa significat: cum tamē tenerior, & fragilior ea sit, longeq; ab ossium duricie discesserit. Quærendum in ea, quo nam modo trium, aut quatuor digitorum altitudine eam hic dicat a terra extolli: & an digitos per longitudinem continuatos, an ut in antiquorum palmo erant, per crassitudinē coniunctos, & sibi suppositos indicet? Nobis in posteriorē hanc partē inclinat animus. Nā quatuor digitorū per longitudinē mēsura, alijs poterat, et debuerat uocibus indicari.

C

¶ De Stœbe. CAP. XIIII.

στοιϐὴ

STœbe, quam alij Tobion, Romani Stipam uocant. Vulgaris est noticiæ. Cuius semen & folia stringunt. Quapropter decoctum dysentericis infunditur. Auribus quoque purulentis instillatur. Illita folia, oculis ab ictu cruentis prosunt. Erumpentis sanguinis impetus cohibent.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.15. lib.22.cap.11. Theoph.li.1. &.6.plant. Strabo.li.16.

STœben Theophrastus & Plinius Phleon quoque dici tradidere. Pollux Phlun, cuius lanugine mulieres ad lixiuium utantur. Molle inquit Theophrastus, & placentaceum est Phleon, colore subrubido. Meminit & Aristoteles, sed a Theodoro Flaus uertitur. Fœminam in eo accipi, quæ sit sterilis, & ad nexus utilis. Vnde Phöinas uestes in Herodoto qs legat & Pausania, quibus aues in Arabia Stymphalides, ut uisco cæteræ capiant: cum alia materia non resistat earum rostris. Nam et in Aethiopia Arabię aduersa nasci Phleon testis est Strabo, flumine pręsertim, quod Cinnamo semina disterminat. Orchomenio lacu numerosum id haberi: a quo & nomen Phleos: etenim Græci φλύειν, pro eo quod est fœcundum esse capiunt. Hinc & Bacchum ueteres Phleona cognominabant, auctor Helianus. Partem huius herbæ teneram ab radice, pueris in cibo gratam esse. Radicem ipsam pecudum pabulo uelli copiosam, nec in profundum actam, folio & caule aculeatis. Stipam a latinis dici auctor est Dioscorides. Illud notauerim, si Stœba idem sit quod Phleos, errare qui Stœbam pro ea herba capiunt, quæ uulgo Scabiosa dicitur, folio Erucæ hirsuto: non tamen aculeis horrente, cerulei floris, ex qua & scopæ fiunt. Sit autem Scabiosa, quæ ab Aetio Psora dicitur, cuius ustæ fumo arborum Erucæ moriantur, non habeo compertum. Photion lini genus tradit, Stypion uocatum. Alioquin Stypos inquit Piceæ caudex est, itemque prædurum & solidum lignum quodcunque. Interdum & humilis stipes ita dicitur poëtis. Est & Stybion & Stybe, de qua diximus in Hyppophäe. Nam Stion calculus est marinus Hippocrati. Festus linum impolitum, Dorice stuppam dici meminit.

EX M. VERG. COMM.

PHleon duobus locis uocari a quibusdam Stœben hanc Plinius testatus est: primum. 21. uolumine capite. 15. his uerbis. Quædam in folio habent, & in caule, ut Phleos, quam aliqui Stœbem appellauere. Mox iterum uigesimosecundo uolumine capite undecimo. Stœbe, quam aliqui Phleon uocant. Videturque nobis Theophrastum ubique appellare. Is enim inter aculeatas Phleon. 6. de plantarum historia numerat, & inter eas quæ folia secundum spinas proferunt: quales in palustribus Tribulus, & in arida Ononis est. Et Stœben libro primo de plantarum historia inter fruticosa, & quæ carnosum folium habent.

D

¶ De Volucro. CAP. XV.

κλύμενον

GRæci Clymenon uocant, alij Calycanthemon, alij Peryclymenon, alij Helyophyes, nonnulli Hepatitin, alij Milacem, alij Anatolicon, alij Dyticon, alij Merginem, Latini Volucrum, aliqui Volucrum maius. Aegyptij Oxioni. Clymenion, quod & Agonon, id est, sterile nuncupant, caulem fert fabæ, quadratum, folia Plantaginis, foliculis supra caulem in sese inflexis, Iridi, & poliporum Cirris non absimilibus, Probatissimum est e montibus. E frutice toto cum radice succus exprimitur, qui ad sanguinis reiectiones in potu efficax est. Cœliacos, rubraque fœminarum profluuia, refrigerando infręnat. Sanguinem naribus erumpentem supprimit. Trita folia, aut siliquæ recentibus uulneribus impositæ, ea ad cicatricem perducunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.12. Theoph. li.9.

CLymenos appellata a rege dicitur, describi aliter a nostris, quam a Græcis Plinius affirmat, hoc est, Hederę folijs ramosam, caule inani, articulis præcinctam, odore graui & semine Hederæ, syluestribus montosisque nascentem. Sterilescere pota ea etiam uiros, sextario eius in triginta dies diuiso, Theophrastus auctor est. Quod quidem Dioscorides Periclymeno uocatæ tri-

buit. Nam & descriptio nostrorum de Clymeno quã prætexui: Periclymeno fere conuenit. A

EX M. VERG. COMM.

Regiæ dignitatis herba Clymenos est, & ab inuentore rege sic appellata: non aliter q̃ & plęræq; aliæ a Diosc. hactenus, & a Plinio diuersis locis ex antiquorum historia descriptæ fuerũt. Eam pluribus indicauerunt ueteres appellationibus: inter quas ex plantæ ipsius natura, notis, & antiquorum in ea obseruationibus factæ aliquæ sunt. Qualis Calycanthemos est, significat enim, quę in Calyce floreat. Dixerunt autem in floribus antiqui Calyces, inuolucra illa qualia in Rosis sunt, quibus dehiscentibus in sua folia se flores pandunt. In Clymeno autem hac calyces folliculos eos intelligebãt, de quibus hic paulopost egit: Periclymenos uero, confuso mixtoq; ob similitudinem cum ea quæ sequitur nomine.

De Periclymeno. CAP. XVI.

Periclymenon aliqui Aeginam, alij Cylmenon, alij Carpathon, alij Splenion, alij Epetitin, alij Axinam maiorem, nonnulli Clematitin, alij Myrcinen, alij Calycanthemõ, Magi Polion Veneris, Aegyptij Turcon, Romani Volucrum maius, Aphri Lanath appellant. Simplex fruticat, ex interuallis parua folia habens, ipsum amplectentia, subcandida, hederacea. Inter folia surculi exeunt, in quibus baccæ, Hederæ similes. Flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus, et quasi in folium procumbens, semen durum, & quod difficile euellatur. Radice rotunda, crassa. Nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens se adminiculis propter assidentibus. Semen eius postq; maturuit collectum, & in umbra siccatũ, drachmæ pondere dat in uino quadragenis diebus, ut lienem absumat, ac molestiã discutiat. Sed urinã ciet, statim a sexto die cruentam. Orthopnoęę, & singultui prodest. Partũ accelerat. Folia sunt eisdem uiribus prædita. Quæ tricenis septenis diebus epota, sterilitatem facere produntur. Perunctis ex oleo febrium rigores abigunt. B

περικλύμενον

BARBARI COROLL.

De Periclymeno dictum est in Clymeno. Nũc Caprifolium, & Matersylua dicitur uulgo: quanq; Dioscorides Matremsyluam pro Hedera capit, cui Periclymenon simile est.

De Tribulo. CAP. XVII.

Tribulus aliqbus Bucephalus, alijs Tauroceros, Romanis Tribulus aquaticus dicitur. Tribuli genus unũ terrestre, folijs ad effigiem Portulacæ, tenuioribus uiticulis, in terra stratis, spinis secundum folia rigidis, præduris. Iuxta amnes & domicilia nascitur. Est & alterũ genus aquis familiare, q̃d in fluminibus natũ comã exerit, aculeos cõdẽs. Folijs latis & pediculo lõgo. Caule parte sũma q̃ ima crassiori. Capillamẽta quędã indidem exorta spicant. Semen durũ, ab altero non abhorrens. Vterq; refrigerantis & inspissantis est naturæ. Ideo inflamationes omneis cataplasmate adiuuat. Vlcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonsillasq; persanat. Succus ex his colligit̃ ad oculorũ medicinas. Semen dum recens bibit̃, calculosis iuuamentũ affert. Drachma terrestris Tribuli pota, illitaue, ictos a uipera recreat. Contra uenena cum uino aptissime bibitur. Decoctũ eius sparsum, pulices necat. Thraces, qui ad Strymona amnem habitant, uirenti Tribulo eq̃s

τρίβολος

C saginant, & e dulci semine & esculento panem quo uescuntur faciũt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.15. ca.17 lib.21. cap.16. TRibulus, siue Tribulum, in segetibus madidis & palustribus nascitur, non excedente quina fere cubita, gurgitum altitudine, ut in Strymone amne. Capillamenta in eo quædam inter se contraria, eo breuiora, quo propius ad radicem sunt, adeo, ut in ea quasi desinant, ac procumbat, a lateribus terna & quaterna germina: ut amplissimum sit quod minus ab radice distat, et reliqua pro suo cuiusq; numero. Exit a parente soboles, omnino similis folio, fructuq;, sed gracilior. Semẽ nigrum, prædurum: quo cadente, ipsum se propagat. Folium habet secũdũ spinã. In semine quoq; gerit aculeus. Radicẽ eius alij annuã, alij diuturniorẽ esse putãt. Duo gña eius. Vni Cicerculæ folium: alteri aculeatũ. Vere germinant, serius tñ: cui in folio aculei: magisq; hoc septa uillarum obsidet. Semen habẽs rotundius, et nigrũ in siliqua: q̃d alteri, hoc est, præcoci arenaceum & Sesamæ figura cernitur. Nihil Cicere infestius Tribulo est. Nascit & in hortis Tribulus. Dira res alibi, sed iuxta Nilum & Strymonẽ amnes, in cibos recipit. Panis ex eo fit prædulcis, & comprimens uentrem. Hippocrates genus Tribuli Parathalassion, hoc est, maritimum appellat, idem cum terrestri: quod & minus est aquatico. Ex aquatico sane panes fiunt: ob id & Ferrariensem Castaneam, Gallia padana Tribulum uocat.

¶ De Sarxiphago. CAP. XVIII.

σαρξίφαγον SArxiphagon, aliqui Sarxiphrangon, alij Empetron, Romani Saxi fragiam uocãt. Frutex est surculosus, in petris & asperis locis nascens. Coctus in uino, mox potus, febricitantibus opitulatur. Stranguriæ prodest. Singultum sedat. Calculos uesicæ frangit, & urinam ciet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27. ca.9. SAxifragum, et Saxifraga latine dicitur, item Calcifraga (si modo hęc est) quam et Plinius et Dioscorides alio loco Empetron appellant. Paulus Sarxiphages. Empetrũ inquit Plinius, fere in saxo nascitur. Recenti uires sunt. Vetustate perdit eas. Lapillos qui sufferuefiant, una rumpi affirmant. Habetur & Saxifragi genus alterum, in Adianto nobis explicandum. Corrosi & ambusti sunt hac parte Græci codices, nec quale sit huius herbæ folium animaduerti ullo mõ potest: et in ipso uerborum textu, spaciolum inane uacat. Porro ueterem in Dioscoride picturã huius herbæ uidi, non plus folijs, q̃ Cirris minutis, per ramos ex interuallo conditis, nec frequentibus: in cacumine surculorum flocci ceu arentes potius q̃ flosculi, subrubida radice, nõ sine fibris. Romæ talis ostendit in maritimis, ac montosis tantum, non rubida radice, sed candida: flosculis quoq; candidis. Recentioribus de hac herba parum conuenit. Alij Tritici foliorũ figurã, alij marinæ Bati similem dixere, alij Tormentillæ uulgo dictæ. Est aũt (ut uolunt) Tormẽtilla, Quinquefolio herbæ similis, nisi q̃ septem fere habet folia, nõ q̃nq;. Quarti herbã, quę florem Caryophyllon uocatum ferat, de quo aliubi dictum est. Quinti Saxifragã eãdem esse, aut proximam ei quæ Pampinula, Pimpinella, & Bipẽnula, & Sanguisorba ruri dicitur: q̃m uulneribus iniecta ferrũ & spicula facile ac citra sensum doloris exigat. Folio paruo, orbiculato, & extremitatibus serrato: q̃d et mandi soleat, paratũ oleo, sale, aceto, surculis ab eadẽ radice plurimis atq; densis, rubentibus cũ radice, ut ferunt. Quibusdam locis uermiculus eruit, q̃ curatus, sericis pręcipue tingendis, Purpuram facit incomparabilem, cæteros colores splendore quodã & hilaritate superans. Inuentus, ut alia quoq; multa casu, excrementis gallinaceorũ, ita coloratis. Nam & usus Purpuræ, ut est apud Iuliũ Pollucem, ab Hercule uidet institutus, cõspecto canis rostro, qui purpuram deuorasset, infecto. Igit Purpurissum, ex hoc uermiculo Carbasinũ a præstanti amphitheatralium uelorum (ut arbitror) colore dicitur. Quidã Carmasinũ appellãt colorem, q̃m uermiculus is, punica lingua Carmes appelletur, quemadmodũ & Coccus. Potest & ab urbe Charmi, quæ Sardibus est, nomen accepisse color is, quod lanas inficere Sardibus cœptũ sit, ut inq̃t Plinius. Nã Carbatinis in Aristotelis secũdo de animalibus uolumine legendum, non carbasinis est. Sunt aũt Carbatinæ, quas Catullus Carpatinas crepidas uocauit, calciamenti genus e Caria translatum, quod hodieq; uulgo sic uocatur, detractis utiq; posterioribus syllabis, &, f, litera principio adiecta, ut assolet. Nam et Carpisculus calciamẽti genus est, ut Flauius Vopiscus ait, in Aureliani Cæsaris uita. Quidam tamen Carbasa etiamnum uocãt boum coria: quæ Cæsar Alutas appellauit. nam, ut Suidas scribit, ubi defecissent calcei, Carbatinis utebantur, ex crudis boum tergoribus recens detractis, ut illud Virgilianum.

Vestigia nuda sinistri,

D

Instituere pedis, crudus tegit altera pero. A

De hoc uermiculo, nihil apud ueteres inuenias. Nam Sandix indica, de qua in Aureliani Cęsaris uita legit, preciosas Purpuras fecisse, aliud tincturę genus puto. Hieronymus ĩ sacris literis, uermiculũ, & uermiculatas uestes nominat: granũ (ut opinor) Aquifoliæ significans: q̃d auto re Plinio quibusdã locis uermiculi similitudine conspicitur. Hinc deriuatum arbitror, ut Coccinea uestis, Scoletidata, hoc est, uermiculata uulgo diceret, siue quasi q̃squiliata (etenim granũ Cocci, etiam Quisquiliũ uocatur Plinio) a Quisq̃lĳs opinor. Sunt eñ Quisquilię, ut Festus ait, quicq̃d ex arboribus minutũ cadit. De uermiculo purpureo, Democritus q̃q; meminit tincturis utili, sed e purpuris, ac murice, ut conĳcio. Nam et de uermiculo Galatię, hoc est, iligno* meminit. Pampinulę similis est, folio tantũ minore, ac magis serrato & lentiusculo, quã nostri herbarĳ Eufragiã appellãt, minus fruticosa, flore luteolo, pręcipuę claritatis ad oĩa uitia oculorũ: ueteribus incompertam existimant: quemadmodum & illam, quae Cartofilago dicitur a uulnerarĳs. Nos Ceratophylacen uocandam putamus: quia partem oculorum Ceratoiden, hoc est, corneam defendat, salutiq; percussam restituat, folĳs Seriphĳ, uel potius Roris marini, aut Lini quoq;, capitulis arentibus, cirris subluteis.

De Limonio. CAP. XIX.

Limonion aliquibus Potamogiton appellatur, alĳs Neuroides, alĳs Lonchitis. alĳs Rapionion, Mysĳs Mendruta, Syris Meuda, alĳs Lycosemphyllon, alĳs Heleborosemata, alĳs Scyllion, Magis gis lupi Cor, Romanis Viartum nigrum, quibusdam Titinabulum terræ, Gallis Iumbarum, Dacis Dacioa. Folia habet Betæ, tenuiora & lõgiora, decem, sæpe plura, caulem tenuem, rectum, ut in Lilio æqualem, seminibus scatentem, quæ gustata adstringunt. Semen tritum, & ex uino acetabuli mensura potũ, dysentericis cœliacisq; prodest. Rubra fœminarum profluuia sistit. Nascitur in pratis & palustribus. λιμώνιον B

BARBARI COROLL.

Limonium Beta est syluestris, densioribus folĳs. Aqua e radice cocta, maculas uestium, & membranarum eluit. Aliud genus est a Limonio Limania, ut in Scolymo notauimus. Limonium Aetius etiam Cynoglosson, hoc est, linguam canis uocari scribit. Pli. li. 20. ca. 8

EX M. VERG. COMM.

Syluestrem Betam Plinius, q̃ eius folio fit, uolumine. 20. capite. 8. Limoniam uocat. Numeratq; eam in Betarum censu non male, si palustrem potius, q̃ syluestrem a natalibus eius appellasset. Creditur idem a multis eandem hanc, quoniam in riguis & aquosis pratis nascitur, & ab eis nomen in græcis inuenit. 19. uolumine, cap. 6. pratensem herbam nominasse. Theophrastus in sexto de plantarum historia ad finem Limoniam gñe fœminino, inter Anemones genera descripsit syluestrem, & inter ea quę tertium ordinem inter uernos flores antiqua ætate habuerũt. Nobis pro comperto non est, diuersum ne, an idem utriusq; genus sit. Hic enim floris Limonĳ huius non meminit. Neurodes Plinius uocari etiam Limonium ait: sed nulla ab alterutro dicta nominis eius causa est. Cur autem Potamogetoria aliqui eam dicerent, in promptu causa est. Palustris enim planta, fluminibus uicina, q̃d Potamogeton significat, merito dici potuit. Priuatim tñ eo nomine alia quondã indicata est, hoc ipso uolumine declaranda. Ab Elleboro nomẽ illi etiam factũ in gręcis est, & a latinis Veratrum nigrum: q̃m folio simile illi est Limonium: q̃d in Elleboro describitur Plantaginis, aut syluestris Betæ. Quibus & hoc simillimũ est, & eousq; æquale, ut palustris Beta Limonium dictum fuerit. Differunt in historia Limonĳ non leuiter scriptor hic, Pliniusq;. Hic decem, et pluribus aliquando folĳs in caule uirere dicit: ille undecim sæpe caulium herbam esse testatur. Quod peritiores uideant.

De Lagopo. CAP. XX.

Lagopus hærba, quam aliqui Leporis cuminum appellant, sistit aluum in uino pota, aut in febri ex aqua. Eadem inguini ad ligatur, in inflammatione. Nascitur in segetibus. λαγώπυν

BARBARI COROLL.

C Lagopus, quasi pes leporis dicat. Sane & similis est ei aspectu. Proinde haud probarim eorum sententiam, qui Caryophyllatam uulgo dictam rentur, in opacis mõtanis gigni solitam, non in segetibus, ut Lagopus. Hippocrates nominat & Lagopyron, quasi leporis triticum intelligas, furfuribus cum inaruit simillimam: folio paruo, quasi oleagineo, longiore tantũ, cruentis uulneribus imponens. Hanc Galenus Leporariam inquit herbam esse.

EX M. VERG. COMM.

Discrepant grauissime in leporini Pedis herbæ natalibus hic scriptor, & Plinius. Alter em in segetibus, quæ in re latina manifestam ex Varrone significationem habent: alter ἐν ταῖς πρασιαῖς nasci tradiderunt. Quæ græcis sunt quadratæ hortorum ad consitionem olerum dispositæ areæ. Nos græcorum lectionem secuti, qualem inuenimus uocem uertimus. Barbarus ex Plinio in segetibus nasci tradidit, magno inter segetes & hortorũ areas discrimine. Qualis autem hæc nascatur, non erit difficile leporino Pedi similem Paniculam in ea obseruasse.

De Medio. CAP. XXI.

μήδιον

Medion aliqui Medicam appellant, alij Triphyllon, alij Clemathion, nonnulli Osmon, quidam Trigonon, alij Cybellion, alij Polyphyllon, Romani Trifolium odoratum, Aegyptij Epaphon. Medion in saxis & opacis nascitur. Folia habet Iridis, caulẽ tricubitalem, & in eo florem grandẽ, purpureũ, rotundũ, semine Cnici minuto, radicẽ dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Quæ trita, in farinam, & ex melle decocta, rubros menses fœminarum sistit, eclegmate per aliquot dies sumpto. Semen in uino potum menstrua pellit.

BARBARI COROLL.

D Medion. Exemplaria sunt in quibus folia ei non Seridis, sed Iridis reddantur: Plinius quoq; Iridis satiuæ scripsit. Sed cum satiuæ adiecerit, non de Iride, quam nemo legit satiuam esse, quando, ut inquit Theophrastus, Iris cultum nullum desyderat, sed de Seride uidetur intellexisse: cuius constat duo esse genera, satiuum, & syluestre.

The. de Iride.

EX M. VERG. COMM.

Discrepant in similitudine foliorum eius ueteres græci. Alij enim Iridi, alij Seridi, quæ Cichorij genus est, secundo libro a nobis tractati, similia dicunt. Pliniusq; Iridis satiuæ dicens, scripsisse Seridis credi potest: quando satiuæ discrimen Seridi proprium sit: Iridis autem nescio an hactenus aliquando hic dixerit. Scimus quidem, syluestrem Iridem dici in plantarum censu, sed ea proprium habet Xyridis nomen, de qua mox dicetur. Nobis inclinat animus, ut Seridis potius q̃ Iridis folio Medium esse opinemur.

De Epimedio. CAP. XXII.

ἐπιμήδιον

Epimedium, ab alijs Erineos, ab alijs Tryas, a nõnullis Polyrrhizon, a Romanis Vindicta nominatur. Caulis est non magnus, Hederæ folijs, denis atq; duodenis, neq; florem, neq; fructum ferens. Radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. Nascitur in humidis. Folia cum oleo trita, imposito cataplasmate, mam̃as increscere non sinũt. Radix conceptũ adimit. Folia quinis drachmis, post menstruas purgationes quinq; diebus in uino pota, præstant mulieribus ne concipiãt.

EX. M. VERG. COMM.

Auget quæ Medio in plãta hac addita grecorũ prepositio ἐπὶ est. Significat em̃ Epimediõ, qd Medio accesserit. Id aũt est foliorũ magnitudo, quę in Medio satiuę Seridis sunt, in hoc Fici. Ideoq; Caprificũ a qbusdã hic uocari eã tradit: & eadẽ significatiõe Thriada. θρίον em̃ gręci ficulneũ foliũ uocãt. Sunt tñ in qbus non θριὰς per, i, sed θρυὰς per, υ, legit. Quod si recipiatur, tunc dictam intellexisse oportebit, a palustri planta, quam Thryon ijdem græci dicunt.

De Gladiola. CAP. XXIII.

A

Xiphion, aliqui Anactorion, alij Phasganon, alij Machæronion, alij Arion uocant, Romani Gladiolam, quidam Genitalem. Nomen inde accepit, quod folium gladij præbeat speciem. Iridi simile erat, nisi minus & angustius uideretur, & gladij modo mucronatū, neruosumque. In caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant. Rotundo semine, radicibus geminis, una bulborum modo super alteram insidēte. Quarum inferior gracilis est, superna uberior: Nascitur in aruis. Pars superior radicis cum thure illita, admisto uino, spicula & aculeos e corpore extrahit. Panos cum lolij farina & hydromelite discutit. Qua de re huiusmodi emplastris inseri solet. Menses imposita trahit. Superiori radice ex uino pota, Venerem stimulari, & inferiore sumpta sterilescere tradunt. Superiorē quoque utiliter infantium enterocelis, cum aqua potui dari præcipiunt. ξιφίον

BARBARI COROLL.

Xiphion, a Theodoro dicitur Pugio. Floret uere, cum Viola nigra. Falso plerique arbitrant Xiphion eandem esse, quæ & Lonchitis. Sed illa in siccaneis, hæc in humidis nascitur. Sunt & alia discrimina, quæ notari possint uolentibus. Habet hæc & radicem ad nucis auellanæ similitudinem fimbriatam, quā effodi ante messes oportet, & in umbra siccari. Videtur hæc & Phasganon, & Machęronion, hoc est, Ensis uocari: radice, ut Theophrastus inqt, dulci, decocta, & cōmendata panificijs, si trita farinæ admisceatur. Vnde Machæronij pastilli fortasse ortū habuere, quos tertio Kalendas octobres uulgus esitat. Item rotūdā, & sine cortice capillata fibris, ut Gethyum. Scolopendrę in herbā eam frequentes conueniunt. Est & compositionis cuiusdā in medicina uiridis nomen Machærion, ad morbos articulares, & Ischiada. Habet & Xiphias piscis, quem Gladiolū interpretantur, duo, ut inquit Aristoteles habēs rostra, sed dentibus carēs. Pli. li. 25. ca. 11.

B

EX M. VERG COMM.

Haec est Gladiolus illa, cultellato folio herba, cui a principio statim Iridis folia hic comparauit: princeps in hoc foliorum genere, & quæ prima huiuscemodi similitudinis notam cęteris dederit: ideoque tot gladiorum appellationibus diuersis locis indicata. Florere hanc uere cum Oenāthe, nigra Viola, Helychryso, Limonia, Anemone, & Hyacintho Theoph. ait. Vocatque & ipse Xiphion, Plinius multis locis Gladiolum: quo tñ loco ex pfesso de ea agit. 25. uolum. capite. 11. Xiphion, & Phasganon græcis nominibus eam appellat. Nec de folio eius aliud tradit, quam cum primum ex terra prodit gladij ostendere speciem. Hic ultra addidit, Iridi simile esse, breuius tñ & angustius καὶ ἄποξυ ὡς μαχαίριον. In quo uidendum est, an in mucronem desinens dicendum sit, an decurtati mucronis: quales cultelli aliquando in incidendi tm̄ usum fabricant. Vtrunque enim ἄποξυ significare ex diuersa propositionis eius ui potest: & quod ἀποξύνθη. i. in acutum derasum est, & cui ex acumine suo ablatum aliqd fuerit: ut ἀποξῦν Thucidides ait, & in græcis multa alia inueniuntur. Pro duabus deinde radicibus eius reuocanda legentibus in hunc locum erunt, quæ in Testiculis duabus plantis superiore uolumine dicta a nobis fuerunt. Nec aliter in Gladiolo hac duas inueniri radices, quam in bulbosis plerisque alijs, in quibus pręteriti añi bulbus & radix inferior semper est: genitaque ex se alia cedit ipsa, donec tertio, aut quarto anno tota pereat. Auellanis Plinius eas comparauit: hic naturæ notas magis secutus, bulbulos paruos uocauit. Discrepant in natalibus eius Dioscorides & Plinius magnopere. Hic in aruis, ille in Pumidis: alter in genere ἀρουραίων, quæ qualia sunt superiore libro dictum a nobis est, posuit: alter in aquosis & palustribus. Potest tamen uterque quod uerū sit dixisse: nam possunt arua humida esse. Diosc. pręterea in aruis maxime nasci dicēs, nō negauit penitus posse etiā in aquosis nasci.

De Sparganio. CAP. XXIIII.

Sparganion aliqui Xiphidion, alij Bolon uocant. Folia Gladiolæ, sed arctiora & in terram magis procumbentia. In sumo caule pi- σπαργάνιον

C lulæ prominent, in quibus semen. Contra serpentis uenena radix cum uino datur.

EX M. VERG. COMM.

IN decursu, & ueluti ad alia festinans Plinius, de Sparganio hac. 25. uolumine, capite. 9. egit: nihil ultra de ea testatus, q̃ aduersus serpentes bibi radicem eius quam Sparganion uocant, ex uino albo. Nec nos quod illi adijciamus aliud habemus, q̃ esse in græcis qui ἀπὸ τῶν σπαργανῶν dictam putent: q. s. folijs eius satis, & uitilium modo lentis, pro fascijs his uterentur: quibus nutrices infantes suos uinciunt, quas græci σπαργάνα dicunt: & σπαργανᾶν uerbum, in infantium uinculis & fascijs his notissimum.

¶ De syluestri Iride. CAP. XXV.

ξυρίς XYris ab aliquibus Iris agria, ab alijs Cacos, a Romanis Gladiolus, aut Iris agrestis, a Dacis Caprus dicitur. Folia habet Iridis, latiora, & in turbinem mucronata, quorũ medio caulis erumpit, crassus, cubitalis, ex quo siliquæ triangulares depẽdent. In quibus purpureus flos, in medio puniceus. Semen in folliculis simile fabis, rotundum, rubrum, acre. Radix longa, geniculata, ruffa. Contra capitis uulnera, fractaq; efficax est. Aculeos & spicula omnia citra molestiam extrahit, adiecta floris æris tertia parte, & radicis Centaurij, ac mellis grata. Tumoribus & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex passo bibitur, ad conuulsa, rupta, coxendicũ dolores, stranguria & alui profluuia. Semen tribus obolis potum, urinam uehementius impellit, & cum aceto lienem absumit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 20 XYris, & Xeris, aut Xyrida, Galeno teste, dicitur. Scelus herbariorum quorundam aperit hoc loco Plinius, partem eius seruantium, & quarundam aliarum herbarum, & Plãtaginis, & Iridis substituentiũ, si parũ mercedis tulisse arbitrãtur: rursusq;, ut plus operis acquirant, partem eã quã seruauere, eodẽ loco infodiũt. Credo inqt, ut uitia, quæ sanauerint, faciãt rebellare.

D

EX M. VERG. COMM.

POsteriores de syluestri hac Iride docuerunt, quod nos nunq̃ non in agrũ æstate discedentes, in sepibus uidimus: cultellato ut hic ait, folio inter uepres & saxa nascentem herbã, multo foliorũ cespite, acuminato mucrone, multo breuioribus q̃ Iridis, & ut hic ait latioribus: duob. tribusue, & aliqñ quatuor caulibus, in qbus tument oblõga ueluti capitula: quę suo tpe puniceo magis q̃ purpureo colore florẽt: et cũ defloruerũt, folliculos relinquẽtia lõgitudine digitali triquetros, in qbus tria, quatuorue semina ex oscillis suis pendent priuatim, nec aliť q̃ in Faba locis distincta: colore rubro cũ maturuerũt: quę nõ sunt ipsa uere semina, sed latentium intra se seminum pericarpia & inuolucra: qualia licebit uolentibus quotannis obseruare. Saxosas sepes, & quasi macerias agrorũ amat: luctaturq; inter saxa exiẽs. Hos eius natales, & has plantæ notas nos obseruauimus: poteruntq; alij ex his facillime cætera deprehendere.

¶ De Anchusa. CAP. XXVI.

ἄγχουσα ANCHVSAM aliqui Cantanchusam uocant, alij Libycam, alij Archibelion, alij Alcibiadion, alij Onophyllon, alij Porphyrida, alij Mydusam, alij Calyca. alij Noneã, Aphri Bunesath. Anchusa, quæ alio nomine Calyx, aut Onoclia appellatur, folia habet Lactucæ acuti folij similia, hirsuta, aspera, nigra, multa, quoquouersum humi sparsa, spinis horrida. Radici crassitudo digitalis. Quæ æstate prouenit, manus inficit sanguineo colore. Læto solo nascitur. Radix adstringit. Ad ambusta & uetera ulcera, ex oleo & cera efficax est.

Igni ſacro cum polenta medetur. Lepris & uitiliginibus illinitur ex aceto. Partus extrahit, uuluæ indita. Eius decoctum renum uitijs, lieni & bile ſuffuſis datur, & ſi febris ſit, ex aqua mulſa. Siſtunt aluum folia in uino pota. Radice pigmentarij utuntur ad ſpiſſamenta. A

BARBARI COROLL.

ANchuſæ caulis, non ut aculeatarũ multiſerpens, ſed ſtans. Funditur Papyri modo. Radix inficiendo ligno, cæriſq; apta, præparans & lanas precioſis coloribus, Laodicena maxime. Vt Democrito placet, liquari non poteſt in aqua ad medicinas: oleo reſoluitur: idq; ſynceræ experimentum eſt. Habetur & alia ſimilis, Pſeudanchuſa, ob id appellata a quibuſdam Enchuſa, aut Doris, & multis alijs nominibus, lanuginoſior, & minus pinguis, tenuioribus folijs, & languidioribus, radice oleum non fundente, ſed rubentem ſuccum: & hoc ab Anchuſa diſcernitur. Anchuſæ primum genus, Onoclea cognomen habet, & Chœroſpelethos in Paulo. Secundum Onochelos, ſiue Alcibiadios. Tertium puſilla, fereq; innominata. Quartum Lycopſos. Anchuſam poëtæ ſunt, qui & Enchuſam uocarint: quãq; Enchuſa pro Pſeudamchuſa potius, quã pro Anchuſa capitur a nonnullis, ut prædixi. Hippocrates Anchuſam uidetur intellexiſſe, cum Schelida nominauit, ut Galeno placet. Pli. li. 21. ca. 16. Theoph. li. 8. plant.

EX M. VERG. COMM.

NVmerauit, coniunxitq; Anchuſam Theophraſtus libro octauo de plantarum hiſtoria Coronopodi, quam cornicis Pedem uocauimus: Chamæmalo: & plæriſq; alijs, quæ ἐπιγειόφυλλα ille uocat, id eſt, folia per terram ſpargentia: quod hic ait προσαπεπλασμένα τῇ γῇ, quod eſt, per terram ſparſa. Nicander, quod & ab hoc dicitur, Lactucæ ſimilia oſtendit. Verſiculus eius eſt. δὴ γὰρ ὅτ' ἀγχούσης θριδακινίδα λάζεο χαίτην. quod eſt, Lactucæ ſimilia. Plinius inter aculeatas numerat, a cæteris in foliorum poſitura diſcrepans. Locus eſt. 21. uolumine capite. 16. Aculeatarum caules aliquarum per terram ſerpunt, ut eius quam Coronopon dicunt: & ex diuerſo ſtans Anchuſa. Stantem Anchuſam dicit, quam Theophraſtus ἐπιγειόφυλλον uocauit. Nec refert, quod Plinius caules dixerit. in caulibus enim folia. Omnes poſtremo ſanguinei coloris habere radicem teſtantur, non toto quidem anno, ſed æſtate tantũ, quo tempore colorem illum natura in ea decernit. Ex qua tẽporis nota, quod paſſim in cunctis græcis legebatur, ἐν τῷ θέρει γεννωμένην, id eſt, æſtate naſcentem, ex antiquiſſimi codicis noſtri fidẽ γινωσκομένην inſtaurauimus, & uertimus. Quod enim hic ait, eo pertinet, ut per æſtatem tantũ eo colore ſit, tuncq; cognoſci, & deprehendi tuto poſſit. Fuiſſe autem colorem ex Anchuſæ huius radice in precio & honore quondã, nihilq; non eo colorare ueteres conſueuiſſe, græci latiniq; paſſim omnes teſtantur. Pliniusq; quo diximus loco, Inficiendo ligno, ceriſq; radice apta. Nec multo poſt. 22. uolumine, capi. 20. Manus inficit ſanguineo colore, lanasq; præparat precioſis coloribus. Hic ipſe in roſaceo monuit unguentarios, ad bonitatẽ coloris Anchuſam illi addere. Et ne longiores ſimus, nihil nõ Anchuſæ radicis ſanguineo ſucco colorabatur. Eamq; ob cauſſam iniectus mihi ſcrupulus eſt, quod in extremo capite legitur, ad unguentorũ ſpiſſationem, non ad hoc, ſed ad colorem potuiſſe quondam pertinere. Rara hæc in alijs plantis coloris nota: eamq; ob cauſſam diligentius in hac eruſcanda. Nobis hactenus uidere eam non licuit, & præter ab antiquis dicta, nihil oculati teſtes addere illi poſſumus: eadem in tribus alijs eius generibus fortuna etiam utentes. Audiuimus tamen, in paſcuis quæ ad Populoniam ampliſſima ſint, naſci herbam, quam gregibus ſuis noxiam paſtores uitent, omnibus ijs notis ab eis deſcriptã, præſertimq; ſanguineo radicum ſucco: ſed nihil pro comperto nobis aliud de ea eſt. B

¶ De alia Anchuſa. CAP. XXVII.

EST & alia quam aliqui Alchibiadion, aut Onochiles appellarunt. Hęc a priore diſtat, quod minora habeat folia, ſed ſimili modo aſpera, ramulos exiles, florem purpureum, radices rubras, oblongas. Quæ meſſibus ſanguineum ſuccum fundunt. In ſabuloſis naſcitur. Vis ei folijsq; ineſt, quæ contra uirus cum reliquorum ſerpentium, tum maxime Viperarũ auxilietur, ſiue cibo, ſiue potu, ſiue alligatu. Nam ſi quiſquã mandens in ſerpentis os inſpuat, eum necabit.

C BARBARI COROLL.

ANchusa Onochelos, alij Thexiam, & Archeuion, multi Enchryson: paruo frutice, radice præterq; messibus nigra: tunc em̃ sanguinea est, uiresq; habet. Folijs tritis, odor Cucumeris.

¶ De alia Anchusa. CAP. XXVIII.

ESt & alia huic haud dissimilis, semine puniceo, minore. Cuius semen manducatum, si in serpentis fauces inspuatur, eam interficiet. Radix acetabuli mensura cum Hyssopo & Cardamomo pota, latas uentris tineas excutit.

EX M. VERG. COMM.

QVatuor fuere antiquis Anchusæ. Tres dictæ hactenus: & quæ statim sequit̃ cognomento Lycopsis: etsi postremã hanc priuatim aliqui, & per se docuerint. Omnes cõmune aliquid, & in quo cõueniant habent, ideoq; cognomines: id autẽ maxime, rubẽs radicis succus est: alioquin in medicina uires diuersæ & inæquales illis sunt. Siquidem quæ Onoclea dicitur, prima in earũ censu, adstringentẽ, & subamarã habet radicẽ: ideoq; lienosis, & cũ urinæ malo aliquo doloribus mederi dicta est. Eadem cũ polenta, emplastri modo imposita, sacris ignibus accõmodata credebat̃. Eiusdem folia, q̃ minus q̃ radix refrigerãt & siccant, cõtra fluores alui, q̃s diarrhiã uocant, quondã bibebant̃. Quæ uero Lycopsis dicta est, de qua mox aget̃, maiore adstringendi ui q̃ illa, sacris ignibus magis accõmodata erat. Quæ Onocheles, siue Alcibiadios dicit̃, maiore reliquis oĩbus in medendo ui uiperarũ morsibus in cibo, potuq;, & alligata in usu erat. Quarta omniũ aliarũ breuior, sine nomine, maiore q̃ Alcibiadios illa amaritudine pellendis uentris animalibus in usu fuit. Et hæc in antiquis græcorũ medicis Anchusarum omniũ decreta fuerunt, omnia ut uidetur ab hoc scriptore accæpta.

D

¶ De Lycopsi. CAP. XXIX.

λύκοψις

LYCOPSIS, quæ a nonnullis Anchusa uocatur, longioribus q̃ Lactuca constat folijs, asperioribus, latioribusq;, crassis, ad radicis caput recidentibus. Caule longo, recto, scabro, hirsutis adnatis multis, cubitalibus, flore paruo, purpureo. Radice rubra & adstringente. Nascitur in campestribus. Cum oleo radix illita uulneribus medetur, & cum farina hordeacea ignibus sacris. Sudores peruncta mouet, adiecto oleo.

EX M. VERG. COMM.

PRiuatim, seorsumq; a reliquis Anchusis Plinius de Lycopside hac uigesimoseptimo uolumine, capite decimo egit. Nihil tamen illi tribuit, quod ab hoc scriptore accæptum non fuerit. Idem & Nicander in Theriacis suis fecit, post Anchusam Lycopsidem cum plærisq; alijs numerans. Antiquiores autẽ Græci Anchusæ congenerem fecerunt, secundamq; in eo censu numerabant, hic ultimã docuit: licetq; Anchusam esse non dicat, sed ab aliquibus uocari, historiæ tamen ordo, & quæ illi tribuuntur notæ, Anchusis alijs congenerẽ merito faciunt.

¶ De Echio. CAP. XXX.

ἔχιον

EChion aliqui Aridam, alij Alcibiadion, Romani Alcibiacum nominant. Folia habet prælonga, hirsuta, subalbida, Anchusæ proxima, minora tamen, subrubra, & pinguia, spinulis tenuibus horridula. Cauliculos exiles, numerosos, minutaq; utroq; latere folia, in uersus digesta, nigra, in summo caule minuscula. Flores secundum folia purpureos, in quibus semina capiti Viperarum similia insunt. Radix nigricat, digito tenuior. Quæ non percussis modo a serpentibus ex uino prodest, sed eos qui antea biberint feriri non patitur. Folia &

ſemen idem præſtant mnnus. Lumborum dolores ſedat. In uino aut ſorbitione ſumpta, lac extrahit. A

BARBARI COROLL.

Echios, etiam Dorias a Paulo uocatur. Plinius, Echios inquit, utriuſq; generis Pulegio ſimilis eſt, coronata folijs: altera lanugine diſtinguitur ſpinoſa, cui & capitula ſunt Viperæ. Quidam Echion pro Perſonatia inquit cœpere. Dioſcorides hoc loco unum facit genus Echij, non geminum. Sed Nicandrum uidetur ſequutus eſſe Plinius, in theriacis dicentem, Echios duas eſſe, contra beſtiarum ictus utiles. Alteram humilem, folio Anchuſæ ſpinis horrido, ſed exili. Alteram altiorē, maiore folio, flore pauco, per ambitū purpureo, capitulis Viperæ, cacumine aſpero, aſtrictoq; lanugine. Idem poëta paulo ſupra, quaſi tertiam eiuſdē nominis reddendo, Echios inquit, cognomine Alcibios, herba eſt ſpinoſa, coma ſuſtinente flores, radice alta & exili: quā ad ſerpentes, & inijci uulneribus, & cōmanducari quoq; præcipit. Folia quoq; ipſa non multo poſt, eiuſdē Alcibij cōmendat, quantū manu cōprehendi poſſit. Plinius. 27. uolumine. Alcibios inquit herba, qualis eſſet, apud auctores non cōperi: ſed radicē eius, & folia trita, ad ſerpentis morſus bibi & imponi iubent, folia quantū manus capiat, trita cum uini meri cyathis tribus, radicem drachmarū trium pondere cum uini eadem menſura. Ideo autē qualis eſſet Alcibios apud auctores comperiſſe negat, quoniā præter Nicandri uerba illa, & pauca, & alijs cōmunia quæ prætexui, non legitur qui deſcripſerit. Alteram uero eſſe Alcibion Nicandro q̄ duas illas priores Echios, ſcilicet, oſtenditur: & q̄ Echis hęc, non Echios ab ipſo dicitur. Et q̄ eandem herbam uno loco bis depingi opus non erat. Pli. li. 29. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

Dvo Echij, ſiue Alcibij huius genera antiquiores fecerunt, præſertimq; Nicander utrunq; his uerbis deſcribens. ἔνθα δύω ἔχια πεφάσκεο, τῆς δὲ τὸ μένπον ἀγχούσῃ προσέοικεν ἀκανθῆεν πετάλειον παῦρον ἐπεὶ τυτθόντε καὶ ἐν χθονὶ πυθμένα τείνει, ἡ δ' ἑτέρη πετάλοισι, καὶ ἐν καλύκεσι θάλεια ὑψηλή. ὀλίγῳ δὲ πέριξ πορφύρεται ἄνθει βλάσῃ δ' ὡς ἔχιος σφεδανὸν δ' ἐφύπερθε κάρηνον. Quorum ſenſus ſit. Eſſe duo Echia, habereq; alterum ſpinoſa Anchuſæ modo folia, uerum parua, et per terram ſparſa. Alterum maioribus folijs, & purpureo flore eſſe, aſpero, lanuginoſoq; caule, capitulis Viperarum figura, quod Plinius ait. Item altera, quæ lanugine diſtinguitur ſpinoſa: cui & capitula ſunt Viperæ ſimilia. Nicandri interpres ex Numenij antiquiſſimi ſcriptoris Theriacis, duo Echij genera itidem facit: uocariq; alterum, quod breuius eſt, Ocimoides: quoniā Ocimo ſimilia habet folia: Alterū uero ſpinoſo folio, priuatim Echion. Quod primū a Dioſcoride deſcriptum eſt: mox autē deſcribetur alterū, non ſub Echij, ſed Ocimoidis nomine. B

¶ De Ocimaſtro. CAP. XXXI.

Ocymöides aliqui & hanc Echion uocant, alij Scorpiuron, alij Sparganon, alij Althæam, alij Amaranthida, alij Probathæam, alij Elaphion, alij Antiminon, alij Porphyriada, alij Agion, alij Nemeſion, alij Phileterion, alij Hyænopſolon, alij Thyrſitin, alij Themutin, alij Miſopathos, Latini Ocimaſtrum. Folia fert Ocimi, & ramos dodrantales, hirſutos, ſiliquas Hyoſcyamo ſimiles, ſemine ut Gith nigro prægnantes. Vim habet ſemen in uino potum, qua uiperarum, cæterarumq; ſerpentium morſibus medeatur. Datur iſchiadicis cū melle, uino, myrrha, & pipere. Radice nititur tenui & ſuperuacua. ὠκυμοειδὲς

BARBARI COROLL.

De Ocimoide, nonnihil in Ocimo dictum eſt.

EX M. VERG. COMM.

Qvo ſylueſtris ad ſatiuum diſcrimine Menthaſtrum, Apiaſtrumq; latini ueteres dixerunt, eadem naturæ, & nataliū analogia Ocimaſtrum ab ijſdem dictum fuiſſe, ueriſimile eſt. Plinius tamē ſylueſtre Ocimū contētus dixiſſe, paucis medicinā & hiſtoriam eius abſoluit. Hic in maiore honore ueteribus fuiſſe Ocimaſtrū, ex tam multis eius appellationibus indicat: quarū plures ex alicuius partis ad alias herbas ſimilitudine illi a gentibus per tempora accreue

C runt. Nec difficilius hoc tẽpore quicꝗ̃ eſt, ꝗ̃ earũ multiplices huiuſcemodi rationes inueniſſe: præſertim non bene ſemper ſimilia inter ſe cõparantibus imperitis herbarijs, aut ex una, altera ue ſimili parte neglectis maioribus, & quæ magis ex re ſint differentijs, medicã materiam alijs, atꝗ; alijs appellantibus. Cur autẽ Echion Ocimoides diceretur, ſatis ſuperiore capite dictũ eſt. Cur autẽ Scorpiuron, Sparganion, Althæa, Amaranthis, & Philetærion, quæ omnes in ſcriptore hoc plantæ ſunt, ex earũ ſimilitudine uidendũ eſt. Probatæa deinde, & Elaphios, ut conijcere licet, ouilla & ceruina herba dicta eſt: uel ꝗ quadrupedes hæ libenter ea ueſcantur: uel ꝗ natura docuerit, uel homines inuenerint, uenenatorũ maleficia hoc remedio ab illis arcere. Porphyris mox a colore floris, quemadmodum & Augion ab eius ſplẽdore; Thyrſitis poſtremo ab hirſutis ramulis, quos thyrſorum figura profert.

¶ De Erino. CAP. XXXII.

ἔρινος Erinon aliqui Hydreron, aliqui Ocymöides uocant. Naſcitur apud fontes & fluuios, folijs Ocymi, ſed minoribus, parte ſuperna diuiſis, quinis, ſenisue, dodrantalibus ſurculis, flore candido, ſemine nigro, & acerbo. Folia & caules lacteo ſucco turgent. Semen drachmis duabus, in quatuor mellis cyathis oblitum, oculorũ fluctiones cohibet. Succus cum ſulphure & nitro inſtillatus, aurium dolores ſedat.

BARBARI COROLL.

Erinos herba cognominis arbori Caprifico eſt, ob id a Plinio inter Ficos, Caprificosꝗ; reddita, non naturæ, ſed gentilitatis reſpectu. Lac eius dulce. Galenus hanc non Erinon, ſed Echinon uocare maluit. Vetuſti quoꝗ; Dioſcoridis ſunt codices, in quibus non Erinos, ſed Echinos ſcriptum ſit. Eſt & apud Hippocratem Echini herbæ mentio.

EX M. VERG. COMM.

D Secutus græcorum nomen Plinius, aquatici Ocimi huius hiſtoriam & medicinam inter Ficos libro. 23. capite octauo tractauit. Longeꝗ; a congeneribus ſuis herbam inter arbores deſcripſit: contra ſcriptoris huius præcepta & leges, qui in totius operis proœmio grauiter damnauit, qui literarum ordinem ſequentes, cognata a congeneribus ſuis diuellerent: manifeſto argumento, in tractanda medica materia, indicibus librorum magis, ꝗ̃ totis commentarijs uſum fuiſſe eum ſcriptorem. Poſteriores rem magis, ꝗ̃ nomen ſecuti, inter Ocima de eo tractauerunt: neglectaꝗ; lactei, & qualis in Fico eſt, liquoris una nota, ex qua Plinius Ficis id adnumerauit, ex alijs quæ multæ inter herbas deſcribi herbam cogebant, aquaticum Ocimum, aut Ocimoides, quod Ocimo ſimile ſignificat, appellauerunt. In quo habent grauiſſimum teſtem hunc ſcriptorem, qui inter congeneres herbas, & ſtatim a uero Ocimoide eam tractauit. Nec ſi Græci a ficulnei lactis liquore eam appellauerant, ideo ſeparanda a congeneribus ſuis erat. Illi enim non, quia Ficus, arborue ſit, Erinon, id eſt, Caprificum eam uocauerunt, ſed quoniam Caprificorum modo lac ſectus eius caulis, & expreſſa folia ſtillant. Laudauit aquaticum Ocimum hoc contra uenenata in Theriacis ſuis Nicander, quod in ſcriptore hoc non legi, demiretur aliquis, præſertim teſtante id Plinio. Verſiculus Nicandri eſt, καὶ κλώθοντ@ ἐν ἀρπέζαισιν ἐρίνου. Quod eſt. Et uirentis ad radices montium Erini. Tradidit Diocles, a quo Plinius multa accæpit, Ocimo ſimile eſſe: naſci prope flumina & fontes, & præter id apricis locis, & ad radices montium. Eſt illud etiam animaduertẽdum, credere nos quod in extremo capite eſt, finire aurium dolores inſtillatum ſuccum, de lacteo liquore illo intelligendum eſſe. Is enim eius herbæ ſuccus eſt. Nos tamen χυλὸν inuenientes, ex inſtituta a principio in his nominibus a nobis lege, nihil detorſimus, incorruptam in hoc ſcriptore uocum, & eandem ſemper ſignificationem ſeruantes.

¶ De Gramine. CAP. XXXIII.

ἄγρωστις Agroſtin aliqui Aegicon, alij Amaxitin, Aegyptij Anuphi uocant, Latini Gramen, aliqui Aſyphylion, alij Sanguinalem, alij Vniolam, Hiſpani Apariam, Daci Cotiatam. Aphri Iebal. Gramen geniculatis ſerpit ramulis, a quibus crebro radices ſpargit dulces, articulis

præcinctas. Folia dura, & ut harundinis paruæ lata, in exilitatem fastigiantur. Eaq; iumenta & boues pascunt. Trita radix illitu, uulnera conglutinat. Decoctum eius in potu, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. Calculosa etiam uesicæ excrementa comminuit. A

BARBARI COROLL.

GRamini ab internodijs ramorum, & cacuminibus radices nouæ pullulant. Sunt qui & aculeatum Gramen inuehant, trium generum, Dactyli cognomine. Vnum, cuius in cacumine aculei sunt plurimum quini. Alterum Aizoo simile, Dactylon priuatim uocatum, quoniam digitis medeatur. Tertium genus tenue. Nascitur in parietinis, aut tegulis. Nulla herba gratior iumentis Gramine, siue uiridis, siue in fœno siccata. Tunditur aspersa aqua. Radix adhuc tenera mandendo est. Gramen Marti consecrauit antiquitas, q; ex humano cruore procreatũ crediderit. Quanq; & omnis herba Gramen abusione dicitur. Quidam Saturno dicant, q; ab eo satum primo perhibent. Glaucum uero immortalitatem, huius herbæ cibo consecutũ, Athenæus ex Aeschionis poëtæ uersibus existimat. Pli.li.24.ca.19.

EX M. VERG. COMM.

VVlgatissimũ inter herbas Gramen est. A capris Aegicon; a iumentis Amaxitim antiquitas noĩauit: q; capræ scilicet, & iugo, carpẽtisq; seruientia iumẽta eo passim uescant. Sanguinalem uero, q; humano cruore procreari ueteres falso crediderint. Angustijs urinæ opitulari hic ait: cõuenitq; in eo antiquis medicinæ auctoribus, qui inter diuretica simpliciter id numerãt: ultra quod hic lapidosa etiam uessicæ excrementa frangere ait. Extrema tamen hæc pars in aliquibus græcis aliter legitur, ἕλκη, scilicet καὶ λίθους θρύπτει. quod est, facere Gramen ad urinæ angustias, uessicæq; ulcera, & calculos frangere. Quæ omnia a Plinio. 24. uolumine capite decimonono, totidem, & ijsdem uerbis reddita fuerunt.

De harundinaceo Gramine. CAP. XXXIIII.

EST & harundinaceũ Gramen, priore multo maius, q̃d iumenta necare tradit, præsertim in Babylone. Idq; iuxta uias nascitur. καλαμάγρωστις B

BARBARI COROLL.

CAlamagrostis, a Plinio Gramen simpliciter uocatur, infestum camelis. Quidam Babylonium Gramen cognominant.

EX M. VERG. COMM.

COntraxit Plinius ad Camelos, quæ hic iumenta dixit, enecare Gramen in Babylonis regione iuxta uias nascens. Nec facile est nobis modo ratiocinari, camelos ne ille dixerit; quia multo hoc, & quasi solo ad uecturam iumento semper usa ea regio fuerit: an quia Gramini illi, & animali huic ex naturę antipathia discordia sit. Huic idem, aut simile uidetur esse, quod a Parnasio Gramine statim hic ait: natum in Cilicia Gramen, in cibo sumptum boues exurere: facereq; id alter ex interpretibus ait impositum, alter uero in Sicilia: cum tamen antiqua & uera lectio sit, ἐν κιλικία, & βρωθεῖσα, id est, in Cilicia, & in cibo sumptum. Plinius longissime de omni Gramine, quo diximus loco paulo ante longius egit: neq; ab hoc scriptore adeo diuersus, ut de his ultra agere nos oporteat.

De Gramine Parnasi. CAP. XXXV.

QVod in Parnaso monte gignitur, densius fruticat, folijs hederaceis, flore odorato, candido, semine paruo, nõ inutili. Radicibus quinis aut senis, digitali crassitudine, candidis, mollibus, & mirũ in modũ dulcibus. Succus si in uino cum melle pari, & myrrhæ dimidio decoquat, adijciãturq; piperis & turis tertiæ portiones, probatissimum erit oculorũ medicamentũ. Id in ærea pixide recondit. Decoctũ radicis, idem quod hærba præstat. Semen uehemẽtius urinã impellit. Aluum, uomitionesq; sistit. Natũ in Sicilia Gramen, quod incolæ Cinnã appellant, boues inflammat, si eo uirenti sæpe pascantur.

BARBARI COROLL.

C GRamen Parnaso monte, folium habet Hederæ, densius quam usquam fruticans, cum in reliquo orbe folia in exilitatē fastigent. Succū huius excipiunt propter ubertatē, qui & dulcis est.

Gramen Ciliciū, hoc est, Cinna. Sunt qui & Medon uocent: nec amburi eius recentis pastu boues, sed pinguescere contēdant. Nato alterutris errore, quod alij πίμπρησι τοὺς βόας legebāt, alij πιμπλᾶσιν.

De Siderite. CAP. XXXVI.

σιδηρῖτις Sideritin aliqui Heracleam uocant, Magi Geniturам, aut sanguinem Titani, alij Scorpionis urinā, Pythagoras Parmiton, Andreas Xanthophanea, Osthanes Bœphthalmon, Aegyptij Sendionor, Romani Vertemnium, alij Soleastrum, Aphri Vdedonin. Folia habet Marrubij, sed longiora, satis ad frondem quærcus, aut saluiæ accedentia, minora tamen, & hirsuta. Caules ædit quadratos, palmum sæpe excedentes, non iniucundi gustus, aliquātumque substringentis. In quibus per interstitia, orbiculatæ uertebræ, ut in Marrubio spectantur. Et semen in eis nigrum. Nascitur in petrosis. Illita folia, suapte ui, uulnera sine inflammationis periculo iungunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. ca. 17. Sideritin primam, aliqui ueram Achilleum cognominant, alij Sideriten. Odoris fœdi cum teritur, tradunt. Nostri Sideritin eam, quæ est latissimo folio, Scopam regiam appellant, medentem anginis suum peculiariter.

De alia Siderite. CAP. XXXVII.

D Alia Sideritis binum cubitorum, ramulis exilibus, folio Filicis, in ambitu utraque parte diuiso, pediculo longo, prodeuntibus e summo alarum sinu surculis, longis, tenuibus, capitulo in cacumine orbiculato, aspero, in quo semen continetur, quam Betæ rotundius aliquanto, ac durius. Huius uis foliorumque ad uulnera præcipua.

BARBARI COROLL.

Sideritis secunda, ramulos habet triangulos.

EX M. VERG. COMM.

INgenue fatemur, in tanta ueterum & iuniorū diuersitate, nihil habere nos de Siderite, quod pro comperto tradere ualeamus. Quæ Plinius multis locis nunc de toto Sideritidum genere, nunc priuatim in hac, aut illa tradiderit, facile est omnibus uidisse, & cum uiderint censere. Nolumus nos labori eorū parcere: neque ingenij, iudicijque sui gloriam illis auferre. Quod autē nos in melioribus græcis obseruauimus, tacendū non est. Duo esse illis præcipua Sideritidis genera: Heracleam, id est, priorē illam: & Achilleam, quæ mox dicenda erit. Nec aliter Paulus Aegineta in. 6. tradidit. Eam Græci a ferro Sideritim dixerunt, quoniā glutinādis uulneribus apta, pęrcipuū in bello haberet usum: quod sæpe ab eo metallo in gręcis scriptoribus indicat, ex eadem scilicet caussa, ex qua quę sequit Achillea militaris etiā dicta fuit. Dubitamus nos in priore Sideritide, quo loco hic ait, habere Marrubij folia, longiora tamen, ad Saluiæ, aut Quercus. &c. abūdare earū notarum alterā: fuisseque ex alio Sideritidis gn̄e ab imperitiore aliquo additā. Non enim possunt Querna Saluiæ folijs in cōparatione alterius coniugi: tam dissimilia inter se sunt.

De alia Siderite. CAP. XXXVIII.

Sideritin aliam esse tradunt, quam Crateuas Heracleam uocat, in macerijs & uineis nascentē, folijs Coriani, a radice numerosis, dodrantalibus cauliculis, læuibus, teneris, in rubore candicantibus. Flore purpureo, paruo, gustanti amaro & uiscido. Huius ea uis est, ut quamuis recenti uulneri imposita, sanguinem supprimat.

BARBARI COROLL. A

Sideritis tertia, similis Achilleo est, mox prodendæ, sed candidioribus folijs, & pinguioribus, tenuioribus cauliculis.

❡ De Achillea. CAP. XXXIX.

ἀχίλλειος

ACHILLEAM aliqui Myriomorphō nominant, alij Chiliophyllon, alij Stratioticon, alij Heracleon, Latini supercilium Veneris, alij Acron syluaticum, alij Militarem, alij Millefolium, Aphri Asterchillos, & aliqui Achilleam Sideritin. Dodrãtales, aut maiores gerit scapos, fusorum effigie, quasi minutulis folijs circundatos, crebris in latere foliorum sectionibus, Coriandri similitudine, subfuluo colore, odore multo, non insuaui, medicato, & uiscido. Vmbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulãtibus. Prouenit læto solo. Trita coma sanguinolenta glutinat, & ab inflammationum periculo tuetur. Erumpentem sanguinem inhibet; & cruenta uuluæ profluuia in uellere. Decocto quoq; insident fœminæ fluctione uuluæ laborantes. Ad dysenteriam bibitur.

BARBARI COROLL.

Sideritis Achilleos dicitur, quoniam inuenerit eam Achilles, discipulus Chironis, qua uulneribus mederetur, & Telephum sanauerit. Alij primum Aeruginē inuenisse tradunt utilissimam emplastris: ideoq; pingitur, ex cuspide decutiens eā gladio in uulnus Telepho. Alij utroq; usum medicamento uolunt. Hanc nonnulli Panaces Heracleon appellauere. Nostri proprie Millefoliam, cubitali scapo ramosam: minutioribus q̃ Fęniculi folijs, uestitam ab imo. Alij uerā Achilleon esse dicunt, scapo ceruleo, pedali, sine ramis, ex omni parte singulis folijs rotūdis eleganter circūdatā. Alij primū genus Sideritis Achilleō uerā, ut diximus, acceperūt. Ethruria Millefoliā uocat, herbā in pratis tenuem, a lateribus capillamentí mō foliosam, eximij usus ad uulnera. Boū neruos abscissos uomere, solidari ea, rursusq; iungi, addita axungia, affirmant. Achillios, et Achillion uocatur quarta Sideritis, ut dictum est: et a latinis qbusdā Lumbus Veneris. Dioscorides Supercilium Veneris, non Lumbum dici uoluit, alterutro errore orto, q̃ Græci ὀσφὺν lumbum, ὀφρὺν supercilium appellant.

Pli. li. 25. ca. 5.

B

❡ De Rubo. CAP. XL.

βάτος

BATOS a Græcis, ab alijs Cynosbatos, ab alijs, Selinorition, ab alijs Syntrophos, a Magis Titani sanguis, ab alijs Ibidis sanguis, a Romanis Rubus, ab alijs Sentes, a quibusdam Mōra baticana, a Dacis Manthía, Aegyptijs Hæmōos, alijs Ametros appellatur. Rubus notitiæ uulgaris. Vim habet siccandi & adstringendi. Capillum tingit. Ramorum decoctum, potu aluum sistit, & fœminarum profluuia. Pręsteris morsui accommodatissimum. Gingiuas firmat. Oris uitijs folia commanducata medentur. Cohibent ulcera quæ serpunt. Vlceribus in capite manantibus, oculisq; procidentibus remedio sunt. Condylomatis, & hæmorrhoidibus folia illinuntur. Cardiacis, & stomachi doloribus, trita conuenienter imponuntur. Caules cum folijs tunduntur, exprimiturq; succus, mox sole cogitur, singulari remedio contra omnia quæ modo dictā sunt. Mori in Rubo nascentis, q̃ optime maturi succus, ad oris medicamenta conuenit. Sistit aluus pręmaturi cibo, necnon flore in uino poto.

BARBARI COROLL.

C RVbi multa genera, sed quæ magno separantur discrimine. Chamæbaton uocant humilem Rubum, qui protinus cum paulo accreuit, retro uergit in terram, atque ita radicatur, & Humirubus a Theodoro dicitur. At Rubus inter arbores aquaticas statuitur. Rubi unum genus fert mora, quæ & manduntur. Huius radicis spongiolæ, duricia lapidis uisuntur. Alterum rosas: de quo in Cynosbato dictum est. Flos mori candidus, per messes colligitur. Locus Rubis consitus, quem nos Senticetum & Dumetum uocamus, Græci Batiam, & Apobaton appellant.

Pli.li.24.ca.13

EX M. VERG COMM.

COmmune græcis Batos Ruborum omnium nomen est; quo in toto hoc genere utêtes, additis notis aliquibus, species eius distinguũt. Chamębatũ uerbi causa, Cynosbatõue, aut Idæũ batum uocantes: quæ tria sunt uniuersi generis huius discrimina. Latini mõ Rubum, ut Plinius, modo Sentem, ut Columella appellant, Idæum rubum, uel Sentem, Canisque sentem, & simpliciter sentem seu Rubum: quem autore Theophrasto libro .3. de plantarum historia Chamæbaton, id est, humilem & terrestrem uocauimus. Verba eius quo diximus loco hæc sunt. ἔτι δὲ καὶ τοῦ βάτου πλείω γένη. μεγίστην δὲ ἔχονται διαφοράν, ὅτι ὁ μὲν ὀρθοφυὴς καὶ ὕψος ἔχων. ὁ δὲ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εὐθὺς κάτω νεύων. καὶ ὅταν συνάπτῃ τῇ γῇ ῥιζούμενος πάλιν ὃν δὴ καλοῦσί τινες χαμαίβατον. ὁ δὲ κυνόσβατος τὸν καρπόν: ὑπέρυθρον ἔχει, καὶ παραπλήσιον τῷ τῆς ῥοιᾶς. ἐστὶ δὲ δένδρου καὶ θάμνου μεταξὺ καὶ παρόμοιον ταῖς ῥοίαις, τὸ δὲ φύλλον ἀγνῶδες. Quorum sensus est. Ruborum item plura genera. Præcipuam uero habent differentiam, quod alter recta & in altitudinem erigitur. Alter deorsum & in terram uergit: & cum primum terram attigit, iterum radicatur. Vocantque hunc aliqui humilem, seu terrestrem Rubum. Qui uero Cynosbatos, idest, canis Sentis dicitur, fructũ fert rubentem, punicæ cytino similem. Estque inter fruticem & arborem medius, punicæ similis, folio uiticis. Et hęc Theophrastus de duobus Rubi generibus: quorum alter primo uolumine a Dioscoride descriptus est, alter modo docet. Estque hic Chamæbatos, id est, humilis ille Rubus, Sentis, uel Rubus a latinis simpliciter appellatus. Cuius mora extrema æstate maturescentia, auibus grato, & hominibus non inutili cibo in sepibus nigrescunt. Quæ inter Romanas Rubi appellationes in Dioscoride nunc leguntur: Vaticanaque dicuntur, augustiore unius Romani collis, quam ex reliqua Italia nominis nota.

De Idæo Rubo. CAP. XLI.

βατὸς ἰδαία

D IDæus Rubus appellatus est, quoniam passim in Ida proueniat. Est aũt longe tenerior priore, ac minoribus spinis horrens. Quanquam & sine spinis inueniatur. Eadem præstat quæ supradictus. Cæterum flos cum melle, oculorum collectionibus commodissime illinitur. Ignẽ sacrum extinguit. Stomachicisque ex aqua bibendus datur.

BARBARI COROLL.

RVbus Idæus, in Ida, non alias nascitur, sub arborum umbra, rarioribus aculeis, & minus aduncis.

EX M. VERG. COMM.

IDæus Rubus hic dictus est, quoniam in Ida, nec alibi copiosior nascitur, tenerior, paruis aculeis, & aliquando, ut hic ait, nullis. Tertiũ genus in superiore illa diuisione nostra faciens. A loco græci appellauerunt, ob eam quam diximus causam.

De Helxine, idest, murali hærba. CAP. XLII.

ἑλξίνη

HElxinen aliqui Elitim uocãt, alij Canocersæam, alij Amelxinẽ, alij Eusinen, nonnulli, Amorginen, alij Sucotachos, alij Pychuacos, alij Psychouacos, alij Melampelon, alij Cittampelon, alij Cissamethon, alij Anatetamenon, Romani uolutum Lapparon, Aegyptij Apap, alij Parthenion, alij Sideritin, alij Heracleam, nonnulli Agriam, quidam Clibodion, alij Polyonymon. Nascitur in sepibus, uinetis, maceriis, et segetibus, Folia ei Mercurialis adsunt, hirsuta, cauliculi leniter rubentes, & circa eos ueluti semina aspa, adhęrentia uestibus. Folia refri=

gerandi spissandiq; naturam habent. Qua ex causa sanant illitu ignes sacros, adusta, condylomata, incipientes panos, tumores, inflationesq;. Succus eius cum cerusa, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt aptissime illinitur. Imponiturq; podagris, cum hircino seuo, aut cærato cyprino. Veterem tussim adiuuat, cyatho hausto. Tonsillis inflammatione turgentibus, utilissime & gargarizatur, et illinitur. Succus in aurium dolore infusus, iuuamen præstat. A

HERMOLAI BARBARI COROLL.

Helxine duplex Dioscoridi, & omnino autoribus. Altera Parthenio, altera Cissanthemos ab Hederę folijs uocata. Plinio item duplex, sed aliter. Altera de qua hic agitur Parthenij & Perdicij, siue Perdiciadis cognomine: qm̃ perdices hac præcipue uescantur. Folia tamẽ ei non Mercurialis, ut Dioscorides, sed mixtæ similitudinis, Plãtagini & Marrubio tribuit, cauliculis densis lanas infici, semina in capitibus lappaceis adhærescentia uestibus: a quo & Helxinem dictã uolunt. Hanc Aeoliæ gentes, & Aegyptij edunt. Crassas, plurimasq; habet radices, ut inqt Plinius. Altera idem autor inqt, uerior est Helxine, cui radix foliosa, ex qua similis malo carduus seminis plenus extuberat. Seminalis Acanus a Theophrasto dictus, cuius inciso summo uertice, lachryma erumpit iocundi saporis, Acanthica Mastiche uocata, proptereaq; adulterium ex ea fit, ut diximus. Germinat, atq; floret æstate folio, & caule, lanugines spinosas habens. Hæc Plinius. Nos hanc non Helxinem, sed Ixinem uocari credimus: ut in Chamæleonte candido dictum est: quanq; porro prior Helxine Perdicion, & Parthenion dicatur. Aliud tamen intelligo, Plinium secutus, Perdicion, quæ a nostris herba Vrceolaris uocatur, ab alijs Astericum, folio similis Ocimo, nigrior tantum, nascens in tegulis parietinisq;: ob id & Parietaria, et Muralium, & Muralis uulgo dicta, & Vineago: & Parthenion, qm̃ a Minerua in somno contra præcipitia lapsusq; monstrata est Pericli Atheniensium principi, cũ uernula ei charus ex altitudine cecidisset, Splachnoptes appellatus. Turtures, columbæ, gallinacei annuum fastidium deducere dicuntur Helxina pasti, autor est Plinius. Triplex igitur inuenio Parthenium. Vnum folio Coriandri, quæ Amaracus a Galeno, Parthenium a Dioscoride nominat̃, uulgo Matricaria. Alterũ folio Mercurialis, ut Dioscorides hoc loco, siue Plantaginis & Marrobij, ut Plinius, quæ dicit̃ Helxine, ac de ipsa hic agitur. Tertium folio Ocimi, quæ Parietaria, & Muralis uocetur: de qua mirum est Dioscoridem nihil præcipere, q̃d sciã. Nisi q̃s eum dicat sub Helxine hanc q̃q; accepisse: qm̃ hirsutula sit, & adhærescat uestibus, nec a Mercurialis herbæ folijs omnino multũ distet, præterq; q; Mercuriali serrata leuiter ea sunt, Parietarię non sunt. Sunt qui & Mercurialem ipsam Parthenion quoq; dicant Helxinem, ut Dioscorides in Myosotide scriptum reliquit. Etiam Alsine dicta est. quanq; corrupte in Theophrasto legitur Asine, ubi Theodorus Volucrũ interpretatur, arbores amplexu Hederæ modo strangulantem. Pli.li.22.ca.17 B

EX M. VERG. COMM.

Pluribus, & inter eas aliquot plantis alijs cõmunibus Helxine appellationibus q̃ndam indicata est. Testantur in græcis id Gręcorũ medici, qui Helxinem primo Perdicium, Partheniũ, Sideritim, & Heracleam uocari aiunt. Mox & Cissampelum. Duobusq; capitibus de eiusdem nominis herba agentes, neq; easdem utriq; uires tribuentes, duas manifeste Helxines eodem nomine, sed diuersa natura constituisse uidentur. Præter eos Nicander etiam in Theriacis suis Parthenij primum, mox Helxines facta mentione, utranq; cõtra uenenata laudauit. ἠ καὶ ἐλξίνην, τήνοι κλύβατιν καλέουσι. Quo loco interpres eius, Clybatim, Sideritim, Parthenium, & Perdicium, & omnibus his unam eandemq; plantam uocari ait: iterumq; καὶ μὴν παρθενίοιο. &c. Iterumq; idem interpres testatus est, Parthenium a quibusdam Helxinem, et Perdicium nominari. In latinis Plinius lib. 22. capite. 17. his uerbis græcos secutus est. Helxinem aliqui Perdicium uocant: quoniam Perdices ea præcipue uescantur: alij Sideritim: nonnulli Parthenium. Non licet in tam concordi tot testium fide, tam multis appellationibus dictam fuisse quondam Helxinem, non fateri. Non ideo tamen credendum, unam duas esse plantas, notis & uiribus diuersas. Oportet enim in cognominibus unum esse quod primo, uere, & per se nomine illo indicetur: tum ex simimilitudine ad id nomen alia admitti: quæ genus suum seruantia, in parem nominis tãtum societatem, cõmunionemq; adoptione illa ueniant. Esse autem duas Helxines, dissimiles naturæ inter se notæ ostendunt; & post naturam antiquiores græci, præsertimq; Paulus

C Aegineta priuati, seorsumq́ his uerbis de utraq́ in. 6. agẽs ἑλξίνη δὲ οἱ δὲ περδίκιον, οἱ δὲ παρθένιον, οἱ δὲ σιδηρίτιν, οἱ δὲ ἡράκλειαν. δύναμις δὲ αὐτῆς ῥυπτικὴ καὶ ἀτρέμας μεθ᾽ ὑγρότητος ὑποψύχρου. Quod est. Helxine sunt qui Perdicium, qui Parthenium, qui Sideritim, qui Heracleam uocent. Vis eius est abstersione purgare, & cum frigida humiditate aliqua sensim leniterq́ adstringere. Estq́ hæc Helxines capite hoc a Diosc. tractatæ ex Paulo historia, & medicina. Post quam statim idẽ ait. ἑλξίνη καὶ κισσάμπελος διαφορητικῆς ἐστὶ δυνάμεως, id est, Helxine, quę Cissampelos dicitur, discutiendi uim habet. Huius nulla est in Diosc. historia. Habent quidem impressi, & plęriq́ alij codices, in fine capitis additam magis q̃ a principio descriptam breuissimam eius historiam & medicinam, & quæ huic scriptori accreuisse manifeste uideatur. Eam alij interpretes suis æditionibus coniunxerunt. Nobis, qui opus hoc eo consilio suscępimus, ut ex meliorum fide omnia in Diosc. instaurentur, contra uetustissimos, eosdemq́ optimos testes uertere ea nõ placuit: pręsertim discordi eius ab antiquis medicina, quam in discutiendo Paulus Aegineta, codices uero illi in soluenda aluo esse dixerunt. At duæ sunt Helxinæ, fatemur id quidem: non ideo tamen in Dioscoride legenda quæ illi parum conueniant, & alijs discrepent. Potuit enim huic scriptori satis esse, inter alterius appellationes huius generis meminisse: aut quod in plęrisq́ alijs factũ est, perijsse huic capiti altera hæc Helxine. Ex his duas esse Helxines ratiocinari facile est. Alteram Mercurialis herbæ folijs, ut hic ait: ut autem Plinius, mixtæ similitudinis inter Plantaginẽ, & Marrubium: alteram Hederæ, in uinetis nascentem, ideoq́ Cissampelõ uocatam. Illam primo & per se sic dictam: hanc illi congenerem, aut similem saltem: similemq́ ut nos opinamur, in tenaci uestium nexu illo. Hæc enim Helxines præcipua nota est, & unde factũ illi nomen fuit. Quærendum post hæc etiam, unde tot aliæ illæ appellationes ad Helxinem irrepserint: non utrãq́, sed ut nos credimus, priorẽ illã, quę semina fert in capitibus lappaceis, uestibus adhærẽtia. Possunt euentus eius in alijs plures esse causæ. Sed cur Perdicium dicta fuerit, nulla, pręter a Plinio & Theophrasto allatam: q̃ scilicet semine eius perdices notissimæ aues uescunt: herbam q́ fodiunt, & in ea uolutantur. Iussit hoc nomine uocata uti Absyrtus, ueterinariæ medicinæ græcus autor, contra iumentorum tussim. Verba eius sunt. βοτάνην ἣν ῥωμαῖοι περδίκιον καλοῦσι.

D Celsus etiam secundo medicinæ suæ libro, Muralem herbam nominans, hanc intellexisse creditur: quoniam parietes & muros natalem sibi locum fecerit. Ob quam causam a multis aliquot locis Parietaria nunc etiam dicitur. Hic etiam ἐν φραγμοῖς καὶ τοίχοις, idest, macerijs & muris nasci ait. Sunt hactenus appellationes hæ priori huic Helxinæ proprie ex diuersis causis illi assignatæ: Sideritis uero, & Parthenion alijs plantis proprie, huic uero additæ, & ex similitudine aliqua recepte. Credimusq́ nos, Helxinem ideo Sideritim dictam, q̃ utraq́ Marrubij folio sit. At hic Mercurialis herbæ folio Helxinem describit: alij tamen, præsertimq́ Plinius mixtæ similitudinis inter Plantaginem & Marrubium. Vtraq́ folio aspero est. Sola enim asperitate uestes tenaci nexu hæc retinet. Vtraq́ etiam inter saxa nascitur. Cur autem Parthenios quondam diceretur, nõ satis modo nobis constat. Quæ hoc nomine dicta proprie fuerit, Anthemidi congener herba est, superiore uolumine inter Chamæmalum & Bouis oculum tractata. Cęteris, quæ plures in medicæ materiæ disciplina sunt, addita, & ex similitudine recępta ea appellatio est. Siquidem & Artemisia Parthenion dicta est. Esse autem Parthenion Helxines appellationem, non genus, manifeste indicat Paulus Aegineta: q cum de Helxine egisset, non multo post proposita Parthenio, id tantum ait, εἴρηται ἐν τῇ ἑλξίνῃ. quod est, Dictum in Helxine: quasi per se Parthenion nulla est, sed ex multis una Helxines appellatio. Vulgo fere nota Muralis, Parietariaq́ hæc Helxine. Quemadmodum contra cognitu difficilis quę Cissampelos primo: eamq́ ob causam nominata est, q̃ Hederæ folio in uinetis nascitur: ex qua eius natura factæ aliæ illę appellationes etiam sunt, Melampelon, & Cissanthemon. Omnes enim coniunctum sibi Hederæ nomen habent, natalis loci, & foliorum eius index. Obseruatũ pluribus locis in scriptore hoc a nobis est, plantarũ genera, non nomina appellationibus his ab eo numerari. Factũq́ id hoc loco credimus: q̃m sunt quę in nominibus his utriq́ generi Helxines seorsum competant: discreuisseq́ eas ex his quæ hactenus dicta sunt, non erit legentibus difficile. Adijciemus illud etiam, quam hic Polyonymon, id est, multi nominis appellationem Helxines esse ait, ad priorem illam pertinere. Ea enim est quæ tam multis nominibus indicatur.

De Elatine. CAP. XLIII.

ἐλατίνη ELatine folia habet Helxinæ, minora, rotundiora, pilosa, semipedalibus ramulis, quinis senisue, a radice foliosis, gustu adstrin-

gentibus. Nascitur in segetibus & cultis. Oculorum fluctionibus & inflammationibus auxiliatur, folijs cum polenta tritis & impositis. Eadē cocta sorbitionis usu dysenteriam sistit. A

BARBARI COROLL.

ELatine, folio Casiæ a Plinio describitur: cætera cum Dioscoride conueniunt. Corruptam in Plinio lectionem esse haud sum dubius, librarijs Casiam pro Helxina substituentibus: quandoquidem Elatina modo uisitur, Helxinæ similis, hoc est, folio Hederæ propinquo, non Casiæ: cuius id oleaceum est: ut in Chamælea dicitur. Pli.li.27. ca.9.

EX M. VERG. COMM.

SImilis Helxinæ Elatine est, non simpliciter, sed ei quam folio Hederæ Cissampelon uocari diximus: eamq; ob causam ab Helxine statim tractata. Eam ueteres græcorum medici mediocriter adstringere, & refrigerare dixerunt.

De Eupatorio. CAP. XLIIII.

EVpatorium, siue ut alijs placet Hepatorium, aut Hepatitis, fruticosa hærba est, unum efferens caulem, lignosum, nigricantem, rectum, tenuem, hirsutum, cubitalem, interdum ampliorem. Folijs per interualla Quinquefolij, aut Cannabis similibus, quinquepartito, aut amplius diuisis, nigricantibus, per ambitum serratis. Semen medio caule erumpit, pilosum, deorsum spectās, quod siccatum uestibus inhæret. Contrita huius folia, & cum suillo adipe imposita, ulceribus quæ ægre cicatricem trahunt, medentur. Hærba, aut semen in uino potum, dysenteria, iocineris uitijs, & serpentium ictibus liberat. Nec desunt qui aberrantes, Artemisiam hanc appellarint, cum tamen longe alia sit, uti exposuimus. ἰυπατώριον B

BARBARI COROLL.

EVpatorium, & Eupatoria quoq; dicitur. Regiam & hæc autoritatem habet, folijs plumosis, modo caulis, flore candido, radice superuacua. Mauritani aliud Eupatorium demonstrāt, officinis penitus diuersum figura, sed effectu par, scapo exiguo, fere cubitali, folio Centauri minoris, frutice odorato, sed flore magis, ꝙ luteus ei est, radice superuacua. Passim nascitur.

EX M. VERG. COMM.

FVerunt quondam, & adhuc sunt, magnę inter autores & medicos litis Eupatorium, & Argemone. Nec persuaderi adhuc possunt aliqui, nō esse Argemonem Eupatorium: ex tam multo tempore, tamq; antiquæ fidei in medicina autoribus, ea multorum animis opinio insedit. Licetq; hic iampridem in Anemone, & nunc in Eupatorio dixerit decipi plerosq;, falsoq; credere Argemonem Eupatorium esse: non desinunt tamen quotidie pro ea re uiolenter aliqui certare. Verba eius in Anemone sunt, qualia poterunt uolentes cum libuerit uidere: ea nunc etiā repetita ab eo sunt. Nosq; illorum memores, necessario locum in extremo hoc capite emendauimus: & pro Artemisia, Argemonem uertimus. Quod enim hic ait, quosdam Artemisiam hanc uocasse deceptos, alia enim est ut præmonstrauimus, in Artemisia non legitur, at in Anemone manifeste id inuenitur. Sunt Diosco. in Anemone uerba hæc. ἔνιοι δὲ μὴ δυνάμενοι διορίζειν ἀπὸ τῆς ἀγρίας ἀνεμώνης τὴν λεγομένην ἀργεμώνην, καὶ τὴν ῥοιάδα μήκωνα. περὶ ἧς ἐν ταῖς μήκωσιν ἱστορήσομεν διὰ τὸ τῶν ἀνθῶν ὁμόχρουν φοινικοῦν ὑπάρχον πλανῶνται τὴν ἀργεμώνης εὐπατώριον ὀνομάζοντες. &c. Quorum sensus est, qui in Anemone redditus a nobis fuit: cui & hic respondet locus. Neq; Artemisiam, sed Argemonem falso inquit Diosc. credere quosdam Eupatorium esse. Neglexerūt hoc alij interpretes, quod alioquin multifaciendum erat: ut quale uerū Eupatoriū esset aliquando cognosceretur. Vidimus nos in maioris ciuitatis nostræ Nosocomij hortis natam plantā, quæ omnibus a Diosc. traditis notis, ueram Eupatorium se ostenderet: prȩsertimq; semine in terram decliui, & postꝗ aruerat uestibus hȩrente. Nihil in quotidiana multarū plantarū obseruatione certius antiquæ historiæ respondere aliqñ mihi uisum est: surculosum genus, singularis uirga, lignosa postꝗ aruit duricies, plumosa undiq; aspritas, color liuens magis ꝗ niger, & folia

C per interualla, sed contrarijs pediculis pendentia. Quod non penitus huic scriptori responde-re uidebatur; comparatio tantum erat, qua Cannabis, aut Quinquefolij folijs ea comparaba-tur. Cętera naturæ & Dioscoridi eadem omnia erant. Regiæ dignitatis herba Eupatorium eti-am est, ab Eupatore rege inuenta. Et quoniam iecori præcipue medeatur, quod græci hepar dicunt, ideo Hepatorium, & Hepatitis ab aliquibus dicta.

πεντάφυλλον

De Quinquefolio. CAP. XLV.

PEntaphyllon aliqui Pentapetes, alij Pentatomon, alij Pentadactylon, alij Pseudoselinum, alij Callipetalon, alij Xyloloton, nõnulli Xylopetalon, alij Asphalton, alij Pentacœnon, alij Thymiatitin, Aegyptij Orphitebéocen, alij Enotron, Magi Ibidis unguem, alij Ibidis pennam, alij Hermodactylon, Romani Quinquefolium, Galli Pempedulam, Daci Propedulam appellant. Ramulos fert furculaceos, tenues, palmi magnitudine, in quibus semen. Folia Menthæ, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata. Florem ex luteo pallescentem, interdum auri æmulum. Nascitur in riguis, & aquarijs ductibus. Subrubram habet radicem, oblongam, Veratro nigro crassiorem. Plurimis pollet remedijs. Ius radicis decoctæ ad tertias, si in ore contineatur, dentium dolores sedat. Putrida oris ulcera, collutione sistit. Arteriæ scabricias, gargarizatu læuigat. Contra alui profluuia, & dysenterias auxiliatur. Item articulorum, coxendicumq́ cruciatibus potum. Cocta in aceto & illita, serpentia ulcera cohibet. Strumas, tumores, duricias, abscessus, & distentiones discutit. Ignes sacros, reduuias, condylomata, psorasq́ sanat. Teneræ radicis succus contra iocineris pulmonumq́ uitia D prodest. Item aduersum uenena. Cum hydromelite autem, uel diluto uino, & piperis exiguo bibuntur folia, contra febriũ circuitus. In quartana quidem quaternum ramulorum, in tertiana uero ternum, in quotidiana unius. Tricena quoq́ folia, tricenis pota diebus, comitialibus ꝓsunt. Foliorum succus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrime regio morbo medetur. Illita cum melle, & sale, tam uulneribus q̃ fistulis remedio sunt. Enterocelicis auxilium pręstant. Quinquefolium sanguinis profluuia & potu & illitu sistit. Ad expiatiões, castimonias, et sanguinis eruptiones inciditur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 9. Theo. lib. 9. de planta. hi.

PEntaphyllon, & Pentapteron in Theophrasto, Theodorus Quinq́foliam, & Quinq́pennam conuertit. Aetius hanc Hermubotanem, hoc est, Mercurij herbam uocari tradit. Aegyptij etiam Dissyphi cognominant. Daci Drócila. Itali Psyllitum, Solotam, & Thebeotin: quanquam corrupta puto nomina. Nam & Therumbros, & Theonestron quoq́ dictam inuenio. Radice cum recens est, rubente, nigra: cum inarescit, quadrangula: folio uitis pusillo: augetur, desinitque cum uite: caulibus tenuibus, crebris geniculis. Nomen a numero foliorum. Quidam Græci Chamæzeleon, quasi fruticem terræ uocant. Commendari Quinquefolium fraga terrestria gignendo, Plinius existimat. Ego id, qui uerum esse possit, non intelligo. Nam herba ea quæ fraga gignit, Trifolia est, non Quinquefolia, flore candido, non luteo, in Rheticis & Vindelicis alpibus, etiamnum frequens secus uias. Hippocrates duo uidetur nouisse Quinquefolia. Candidum, quod & herbaceum, & procerius est a terra. Nigrum, quod humilius. Est & quæ Tormentilla uulgo dicitur Quinquefolio simillima, nisi q̃ septem, non quinq́

habet folia. Poteſt a nobis Heptaphyllon uocari, hoc eſt, Septemfolia: ex cuius radice paſtillos theriacos (ſi Dijs placet) officinæ pro uiperarum carne ſubijciunt: quoniam uiperæ modo, ut ipſi putant, nunquam uiſantur. A

EX M. VERG. COMM.

NOuerunt rura omnia Quinquefoliũ, ſoloque hoc nomine maxime cognitum ubique in honore aliquo eſt. Theophraſtus. 9. de plantarũ hiſtoria non Pentaphyllon tantũ uocari ſua ætate dixit, uerum Pentapetes etiam, facto ab aliquibus illi nomine a pennis auium, ut credidit Gaza: ut autẽ nos opinamur, quia in quinque folia ſe pandit, & extendit. Fecit eadem etiã foliorũ forma, ut Pentatomon, id eſt, in quinque partes diuiſum diceretur. Sic Pentadactylon, quod ut in hominis manu quinque digiti ſunt, ſic in ea planta totidem foliorũ diuiſiones. Pſeudoſelinon dictum etiã, quod Apiũ mentiatur, ſitque illi in foliorũ ſectionibus illis quadãtenus ſimile. Quæ itidem illi a gentibus aliæ appellationes fuerunt, aliquã huiuſcemodi cauſſam habuerunt. Quales Callipetalon, & Xylopetalon ſunt, a foliorum ſpecie & duricie factæ. Quemadmodũ ueriſimile eſt, in barbaris illis latere incognitã modo nobis, ex figura, aut uiribus eius rationẽ aliquam. De radice, folioque eius libro. 9. de plantarũ hiſtoria agens Theophraſtus, addidit, nigreſcere Quinquefolij radicem effoſſam, ſiccatamque. Quod a Dioſcoride ideo dictum non eſt, quoniam ſatis fore ſibi hic ſcriptor credidit, ſi qualis ea eſſet cum foderetur, dixiſſet. Poſt id enim tempus medicis certo loco ſignatam, ſeruari relinquebat. Adiecit etiam Vitigineum Quinquefolij folium eſſe, non quantitate (puſillum enim eſt) ſed colore & forma, & quaſi naturã Vitis ſequeretur, augeri ſimul, & tabeſcere cum ea, caules per terram ſpargi graciles, crebras, habentes, ut ille ait κνήμας, non crura, ſed a cruris humani forma inter duos geniculos interualla, quæ κνήμας ille, qua diximus ratione uocat. Videndum illud etiam, quo modo hic Menthæ, ille Vitis folio Quinquefolium eſſe dicat. Nobis male inuicem comparari poſſe plantarum illarum folia inter ſe uidentur: quemadmodum & floris color in pallido albus, ſimul & auri flauo colore dici. Hoc tamen non adeo difficile, ut illud. Videmus enim aliquando in pallore hominis utrunque colorem illum.

¶ De Phœnice. CAP. XLVI.

PHœnicen aliqui Rhon, alij Anchinopa, alij Phœnicopteron, alij Rhonſtachyos, alij Oſthalen, Aegyptij Athnon nominant. Folia habet hordei, ſed breuiora, & anguſtiora, ſpicam Lolio ſimilem, ramos digitorum ſenum, radici aduolutos, ſeptenas octonasue ſpicas. In aruis tectiſque recenter illitis naſcitur. Harum uiriũ compos, ut in uino auſtero pota, alui profluuium, & emanantem uulua ſanguinem ſiſtat, urinæ impetus infrænet. Sunt qui adalligatam in puniceo uellere, & ſuſpenſam, ſanguinem ſupprimere prodant. φοίνιξ B

BARBARI COROLL.

PHœnix a Plinio dicitur herba Phœnicea, inter fruges ab eo poſita: quoniam a noſtris Ordeum murinum uocetur. Pli. li. 22. ca. 15.

EX M. VERG. COMM.

HErbæ nomẽ fecit color, qui non diſſimilis in ea maturis palmulis uidet. Eãque ob cãm Phœnicopteros, a punicei coloris aue dicta etiã ab aliquibus fuit. Naſcit hæc in tegulis frequẽtior, quam in aruis. Dico aũt tegulas nũc a tegẽdo, oẽm qua domus tegit, & hymbris ſtillicidia deriuant materiã. στέγη ẽm hic, non κέραμον dixit: qua uoce Græci indicauerũt, quæcunque familiã a cœleſti aqua tuent, ſiue fictiles tegulæ, ſiue ex materia tabulæ, ſiue ſtramẽta ſint. Hordeũ murinũ Plinius uocari a latinis ait: quod hordeaceo folio ſit, & ſeminibus eius iter tegulas mures ueſcant: hic Loliũ murinũ, a ſpicę figura: uterque idẽ, ſed diuerſa rõne. Quot ramuli, uel potius culmi illi ſunt, tot etiã ſpicę. Diximusque nos, ſedigitales culmos illos, lõgitudinẽ, nõ craſſitudinẽ eorũ itelligẽtes.

¶ De Idæa radice. CAP. XLVII.

IDææ radici folia ſunt ea, quæ Ruſco. Adhærent his, ueluti exigui pampini, in quibus flos. Radix ſpiſſandi, cohibendique naturam habet, his conueniens, quibus adſtrictione opus eſt. Pota citam aluum, ἰδαία ῥίζα

C menſesq́;, & omnem abundantiam ſanguinis ſiſtit.

BARBARI COROLL.

IDæa radix, acerba guſtu, miſceri ſolita luctantium in paleſtra pulueri, ad ea quæ repercutere tantum oporteat, ut Paulus Aegineta ſcribit.

EX M. VERG. COMM.

RAdicem Dioſcor. Pliniusq́; herbã Idæam uocat: alter a tota natura, alter a potiore eius parte, & qua ſola medicinæ inſeruit, eam appellans. Peregrina Italiæ planta eſt, peregrinitatẽq́; ſuam natalis loci cognomine indicat. Ruſco, de qua in extremo uolumine hoc agetur, omnes eam comparauerunt: cuſpidatis ideo folijs herbam intelligere oportet, ſed non tam ſolidis, rigentibusq́; ramulis, ut Ruſcus eſt: quando Helices ſecus folia habere hanc Dioſcorides ait, Plinius uero eiuſdem rei ſignificatione pampinos.

De Rhodia Radice. CAP. XLVIII.

ῥοδία ῥίζα GIgnitur Rhodia Radix in Macedonia, Coſto ſimilis, leuior, inæquabilis. Quæ contrita Roſas redolet. Vtiliſſima capitis dolori bus, ſi madefacta fronti, & temporibus cum Nardo imponatur.

BARBARI COROLL.

HAbetur & Radicis Cinthiæ mẽtio Hippocrati, fouendis fœminarũ locis. Inuenio & Rhodion uocari coloris genus Democrito, Italicũ præferente in uellerũ tinctura: fortaſſe id, quod nos uulgari nomine Roſaceum uocamus. Galenus Rhizam, hoc eſt, Radicem ab eo dici genus quoddam fati ſcribit, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, tribus dũtaxat folijs, ſed proceris, & in terra ſtratis, digitorum duorũ magnitudine, ſimilibus Anchuſæ, radicẽ ipſam prætenuẽ, purgandi uiribus, ſed exiliter. Alia uidet̃ herba, quæ uocat̃ Oxyſa Plinio, etiamſi folia æque terna habet: quippe quæ non purget, ſed contra potius adſtringat, & ad ſtomachũ diſſolutũ, & Enterocleas in cibo detur. Proinde ſunt, qui Oxyn putent eſſe, quam uulgus Tauram, & Triada, hoc eſt, Trinitatẽ, & Sphragida, hoc eſt, ſigillum Solomonis appellauit, folio triplici, aut uno potius in terna diſpoſito, radice capillamẽtis multiplici, flore cũ maculis quibuſdam candidis D ceruleo. Eſt & Ophrys Plinio herba denticulato oleri ſimilis, folijs duobus, quæ capillũ inquit denigrat. Eſt & Mamiras herbulæ cuiuſdam radicula, ut Paulus notat, geniculis frequentibus nodoſis, albugines, & cicatrices exterens, atq́; comminuens.

EX M. VERG. COMM.

ROſæ, quas Græci Rhoda nominant, non Rhodus inſula radici huic nomẽ fecerunt. Qualis autem, & cuius plantæ radix ea ſit, legiſſe me hactenus non memini. Nec integrũ undiq́; caput hoc uidetur. Deſyderatur enim in eo aliquid: præſertimq́;, quo loco hic ait, Imponitur cum Nardo tenuis, & mox fronti temporibusq́; inſpergitur. Duplex remedij ratio docetur: ut imponatur capiti ſcilicet, & inſpergatur ea frons, temporaq́;. Verum in utroq́; deſyderatur aliquid, quo ſcilicet addito liquore inſpergenda ſit fronti & temporibus. ἐμβρεχομένη enim participium, quo hic uſus eſt, id exigit.

De Equiſeto. CAP. XLIX.

ἵππουρις EQuiſetum Græci Hippurin, alij Trimachion, alij Anabaſin, alij Cheredranon, alij Phædran, alij Itiandendron, alij Gis, alij Scœnioſtrophon uocant. Aegyptij Pherphram, Magi Saturni cibum, Romani Equinalem, alij Equi ſalicem, aut Anabaſion, alij Ephydron. In riguis & ſcrobibus naſcitur. Cauliculi prodeũt inanes, geniculati, in ſe farcti, rubeſcentes, ſcabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. In ſublime Equiſetum attollitur, uicinos arborum caudices ſcandens, obuolutumq́; dependet, comis multis, nigris, ut equorum cauda. Radix lignoſa, dura. Vis eius ſpiſſare. Quare ſanguinem naribus erumpentem ſuccus ipſe ſiſtit. Prodeſt dyſentericis in uino potus. Vrinam cit. Sanguinolenta uulnera glutinantur, tritis folijs & illitis. Tuſſim, orthopnœam, ruptaq́; ad-

iuuat. Folijs in aqua potis, dissectiones uesicæ & intestinorum, enterocelæq; in unum coalescere, cogiq; feruntur. A

BARBARI COROLL.

Hippuris, Equisetũ, & Equiselis dicit̃ a latinis, inuisa fenisecis, nascens in pratis. Est autẽ pilus terræ, Equinæ setæ similis, ut nostri tradunt. Græcorũ aliqui Pinũ folijs nigricantẽ, eodem nõie appellant. Hanc uero, quæ hic describitur, folia habere pauca, tenuia, exigua, iunceas comas, semen rotundũ, simile Coriandro. Nasci in arbustis maxime, auctor Plinius, hanc herbã Dioscorides a Romanis Salicẽ uocari tradit: de qua fortasse Verrius, homo doctus apud Festũ intellexerit, cũ diceret, uirgulti genus esse Salicẽ: non ridicule, ut idẽ Festus carpit, interptatus: q̃ ea celeritate crescat, ut salire uideat̃: qñ Græci q̃q; hanc & Iteamdendron, & Anabasin a Salicis quãdã similitudine, & à scandẽdi more uocitant. Alio loco Plinius, Ventoso tractu nascit̃, inq̃t, scanditq; arbores, et ꝓpendentẽ ex ramis, folio nullo cirris nũerosam, qui sunt Iunci geniculati, radice pallida. Nec mirũ sit alicui, q̃ folia modo pauca, modo nulla tribuant̃. facit hoc & auctorũ, quos secutus est, et locorũ, atq; temporũ diuersitas. Hanc ipsam Caucũ, siue Daucum uocari legas in aliq̃t codicibus: uetustã tamen exemplaria id uocabulũ non habent. Pli. li. 26. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

SI uideat nascentẽ aliquis Equisetũ herbam, exeuntẽq; ex terra aliquot diebus contẽpletur, nunq̃ unde futura sit equina cauda in ea intelliget: tam breui, nudo, concretoq; oritur asparago & scapo. Nullibi dissimiliorẽ natura finem, q̃ in hac planta a suo principio fecit. Oritur eñ humani pollicis longitudine, crassitudineq; in acutũ fastigiata: mox procedente tẽpore pandit̃ concretus ille scapus, pandensq; se per interualla, & inter ea certis spacijs iuncea folia, & quasi capillamẽta quædã profert: quæ dum augẽtur, undiq; ad terrã feruntur, eadẽ gracilitate qua in equina cauda pili sunt: quã non potest ostendere, nisi cum aut uiuens prona pendet ex alto, aut secta ad terrã inuerso cacumine descendentibus iunceis & capillatis folijs illis, totã equinæ caudæ imaginẽ reddit. Nota oĩbus planta, & qua nulla in fossis, ꝓpe aquas umbrosis locis frequẽtior nascit̃. Anabasim ab ascendendo aliq eã dixerunt: qm̃ infirma alijs stirpibus libẽter hæret. Charadranon itidẽ, q̃ in fossarũ faucibus, q̃s Græci χαράδρας uocãt, ortus & uita illi sit. Nec minus Ephydrom ob eandẽ cãm. nihil eñ aliud, q̃ ἐπὶ τοῦ ὕδατος .i. in aqua Ephydron significat. B Vocauerũt aliqui etiã Schœnostrophon, q̃ iuncea eius folia illa non aliter, q̃ Cannabis, aut Linũ in funes texunt̃. Græci Salicẽm arborẽ, & Romani Salicẽ equinalẽ ob hanc ipsam causam uocauerũt. Plinius lib. 18. cap. 27. inimicã fenisecis & inutilem pratis dixit: mox lib. 26. cap. 14. iterum de ea agens, non cõuenire inter græcos, nec cum græcis latinos ait. Vulgaris tamẽ descripta a Dioscoridẽ hoc loco herba est, oĩbus locis cognitu & inuentu facillima.

De altero Equiseto. CAP. L.

ALterum Equisetũ, quod aliqui Equition, alij Chedran, alij Gynon appellant. Caulis est rectus, cubitalis, aut maior, inanis. Comis per interualla breuioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum, uulneribus remedio est. Eademq; fungitur facultate.

BARBARI COROLL.

SCiendum Hippurin uocari & piscem quendam, siue Hippurea: quem aliqui etiam Coryphaenem cognominant. Differt ab hoc, qui uocatur Hippus, ab Epicharmo dictus Ispidion, siue ut legunt aliqui, Lispidion.

Differt a priore Equiseto posterior hæc sola comarum breuitate, candore & mollicie: quæ maiores in hac, q̃ in illa notę sunt: ideoq; facillimæ utraq; cognitionis: desyderat̃ solũ, cui æqualem hic caulem eius dicat, congeneris ne sibi antedictæ, an alterius plantæ alicuius? Incertum id est. ἴσον eñ hic tantũ ait, eamq; ob caussam uitij nota signatus locus a nobis est. VERG.

De Cocco, seu Infectorio. CAP. LI.

COccum quo infectores utũtur, frutex est surculosus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent, quæ electa congeruntur. Optimũ gignitur in Galatia, et Armenia. Deinde Asia, & Cilicia. Vltimus ex omnibus Hispanicus. Vis huic spissandi. Vulneribus neruisq; præcisis, con- κόκκος βαφική

C ueniénter ex aceto illinitur. Nascitur quoque in Ciliciæ Quercubus, cochlearum exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & Coccum uocitant.

BARBARI COROLL.

Pli.li.9.ca.41. Differt Coccus Baphica, hoc est, granū tinctoriū, a Cocco Gnidio, siue Grano Gnidio, ut apertissime cōstabit Galenū, & utriusque notas contēplantibus. Magnitudo huic, id est, Gnidio Grano, piperis maior, uis ardens, rotundū, rubensque est colore Cocci. Frutex, qui hoc ferat, Thymælea, siue Chamælea dicit. At qui tinctoriū granū gignit, aut priuatim Coccus dicitur, ut Dioscoridi placere uideo: aut Ilex est Aquifolia. Granū inquit hoc Plinius, rubens est, primumque ceu spectes frutices paruos Aquifoliæ Ilicis. Quisquiliū uocant, Pensionē alteram, tributi pauperibus Hispaniæ donati. Est eñ Ilex gemina, ut Columellę placet. Minor, apibus quæsita, & prolixior, ab oibus improbata mellificio. Omnes inquit Plinius, roboris dotes, Ilex solo prouocat Cocco. Granū hoc Galatiæ, aut circa Emeritā Lusitaniæ in maxima laude inquit habebat. Gignitur & in Africa, & Pisidia. Pessimū in Sardinia. Est autē genus ex eo inquit in Attica fere, & Asia nascens, celerrime in uermiculū se mutans: q̄d ideo Scoletilon uocabant: improbabantque. Limaci paruæ similē: culici, ut Dioscorides affirmat, & Pausanias: qui fruticem hunc in Locride copiosum ad Ambrysom Rhamni amplitudine, præterea Lentisco similem, nigriore tantū, & molliore folio describit. Fructu Solani q̄dem specie, sed Erui magnitudine. Colligendū præcipiunt anteque uermiculus is nascat. Galatæ, qui supra Phrygiā sunt, gentiliter Liyg uocant. Eum fruticē Iones & Græcia tota, Coccū. Anniculo itaque Grano, succus ad pigmēta languidus. Quadrimo euanidus. Ita nec recenti uires, nec senescenti. Colos inter Principales, Imperatoriis tantū paludamētis dicatus: qualis in Rosa micat, & quo nihil aspectu gratius, & in purpuras Tyrias, Dibaphasque, aut Laconicas: etem Tyrio primū tinctas, mox & Cocco tingere mos erat, aut contra, ut fieret Byssinū. Nam & tertio, & quarto, & quinto saturabantur. Vnde noīa illa uestiū, monocoros, dicoros, tricoros, tetracoros, pentacoros in uitis principū. Sit autē granum Tinctoriū, an Phœnicobalanus, atque Palmula, q̄d Hippocrates Phœnicion Coccon, quasi granū puniceum uocauit, æstimaturis relinquo. Illud quoque hoc loco referendū est, Coicina quædam legi apud Græcos texta, quæ nostri ceu Coccina legentes, in Strabone rubra, cōuerterunt. Cæterū Coicina dicuntur a Coice frutice in Aegypto textili: cuius mentio & apud Theophrastum est. Coix inquit, folio Harundinis angulari, ad nexus utilis, a quo & fiscellæ genus Coix attice, ut inquit Pollux, quod dorice Cois dicatur.

D

EX M. VERG. COMM.

Coccum nasci in Ilice Theophrastus lib. 3. de plantari hist. dixit, καὶ ἡ πρῖνος τὸν φοινικοῦν κόκκον: Et Ilex puniceum Coccum. Quē Plinius secutus lib. 24. cap. 4. Coccū Ilicis ait. Idem tamē multo antea lib. 16. cap. 8. dixerat, Seruato Ilicis genere, priuatimque ceu spectes frutices paruos Aquifoliæ Ilicis. Ex quo genere hic fruticem paruū, surculosum dixit: qualem & nostra ætas in legendo Cocco, in Romanorū prouincia quotidie uidet. Barbarus, quod græcos codices secutus fuerit, quos nos etiā uidimus, in quibus non legeretur μικρὸς, eam reliquit partē. Nos ex aliis græcis, Pliniique historia admoniti, eam seruauimus uocem: Paruos eñ frutices ille ait, quē hic θάμνος ἐστὶ μικρὸς φρυγανώδης dixit. Quod autē Dioscorides ait, hærere Coccū fruticibus his ὡς φακοί, id est, lenticularū modo, non ad formā Grani, sed hærendi modū referendum est. Nota modo, & uulgaris res, quæ etiā ex aliis nationibus laudetur. Quod postremo hic ait, in Cilicia nascentē in roboribus Coccum, minimis cochleis similē, ab incolis mulieribus ore auelli, aut excipi, parum certā & uerisimilem nobis habet historiā: neque intelligimus, in quē usum id fieri opus fuerit. Corruptum credimus esse locum, & pro illo τῷ στόματι, quod ore significat, aliter quondam legi potuisse, pertinereque ad tempus, quo legendus Coccus esset.

¶ De Tragio. CAP. LII.

τράγιον Tragium nascitur in Creta tantum insula, Lentisco simile, & semine, folio & ramis. Singulis tamen minoribus. Succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Semen, folia, lachrymaque illitu spicula e corpore eiiciunt. Omnia quoque corpori impacta, euocant. Pota stranguriæ medentur. Calculos uesicæ frangunt. Menses trahunt. Modus in sumptio-

ne est, drachma una. Fama est, syluestres captas sagittis confossas, eius herbæ pabulo spicula excutere. A

BARBARI COROLL.

TRagion alij similem Terebintho faciunt, alij Iunipero per omnia: succo lacteo, qui spissatur in gummi, nascentem non alibi, quam in maritimis Cretæ. Dicitur & Tragonis.

EX M. VERG. COMM.

PEregrino Italiæ, gentibusque alijs frutici nomen in Creta insula tantũ caprinum pecus fecit, ob eam quam hic in extremo capite caussam reddidit. Plinius Terebintho primum lib. 13. capite. 21. mox Iunipero. 27. uolumine, ultimo capite similem fecit. Ex qua hominis diuersa eiusdem rei historia facile est conijcere, modo hos, modo illos delibasse eum auctores: ideoque multis locis non esse earundem rerum eandem illi historiam. Idem liquorem eius lacteum esse, & in maritimis nasci dixit. Nos in peregrino, & ob id incognito frutice nihil habemus aliud, quod monere legentes ualeamus.

De alio Tragio. CAP. LIII.

EST & aliud Tragium, quod Tragoceros aliqui uocant, alij Scorpion, alij Garganon, Romani Cornulacam, Daci Saliam, Aegyptij Sober, Aphri Achœosim. Folia Scolopendrij habet, & radicem syluestris Rhaphani, tenuem, candidam. Quam crudam, uel coctam esse, dysentericis prodest. Folia autumno, hyrci uirus olent: exinde sibi Tragij nomen adoptauit. Prouenit in montibus, & præcipitijs.

BARBARI COROLL.

TRagion hæc minor est priore, nec in Creta solum, ut illud, sed multis locis nascitur, ut Galenus inquit. B

EX M. VERG. COMM.

PRiori posteriorem hanc Tragion cognominem tantũ faciunt Galenus, Paulus Aegineta, Græcorumque alij herbarij omnes, & medici: neque immerito. Siquidem foliorum figura differt, quæ in hac Scolopẽdrij, in illa Lentisci sunt. Differt natalibus: quod illa natiuum sibi solum habet Cretam insulam, hæc ut Paulus Aegineta ait, φύεται πολλαχόθεν, quod est, multis locis nascitur. Differt postremo uiribus: quæ in illa ἑλκτικαί, id est, extrahendi sunt, in hac adstringẽtes: ideoque fluidis affectionibus cunctis accommodata. Accedit his, quod hæc amariore sapore est, qui in illa non sentitur. Cur autem illi idem factum a gentibus nomen fuerit, hyrcinum foliorum uirus fuit. Hanc ipsam Dioscorides Tragocerota, id est, hyrcinũ cornu dictã testatur. Facileque est ex græca hac uoce, Romanã illam Cornulacã, quæcunque ea est, factam fuisse. Scorpij deinde appellatio male ex Trago, quæ mox dicenda est, ad hanc translata fuit.

De Trago. CAP. LIIII.

EST etiam hærba Tragos, quam aliqui Scorpion, aut Tragonon uocant, maxime in maritimis nascens, palmum alta, aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine folijs, pusillis circa ramos acinis, ruffis, multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, gustu multum adstringente. Racemorum grana decem ex uino pota, cœliacis, & fœminis fluctione uuluæ laborantibus auxiliantur. Tunduntur a plærisque, & in pastillos digeruntur, quibus utuntur. τράγον

BARBARI COROLL.

TRagon Asia fert, ueprem ut Plinius dicit, sine folijs, racemis rubentibus, ad medicinæ dumtaxat usum. Hanc & in littoribus nostris gigni modo perhibent herbarij, Iunco marino similem: a quo & Iuncum marinũ multi uocant eam. Tragos alia est, quã nos Hyrculũ uocauimus inter Nardos. Item alia Sitodes, hoc est, cerealis cognominata, inter frugesque dicta.

EX M. VERG. COMM.

PEregrina & hæc Italiæ planta est, si Plinio credimus, qui natale solũ Asiam illi assignauit,

C duobus locis, eam describens.13.uolumine, primũ capite.21.mox.27.capite.12. Quæ poterunt uolentes certius in eo uidere. In Iuncorum genere aliqui eam numerãt, nec dissimilem marino Iunco in aliquibus faciunt. Plinius Veprem uocat, sine folijs, ramis rubentibus, semipedem altam, fruticosam, racemis rubentibus, grano tritici, acuto cacumime, in maritimis nascentem. Quæ eadem fere huic scriptori historia est.

De Iunco. CAP. LV.

σχινολιά OXyschinos aliquibus Schinos læuis, alijs Oxypternos, alijs Solis superciliũ, Romanis Iuncus marinus, aut Manualis dicitur. Duo eius genera. Vnũ leuis nominati. Alterũ acuti, qui in mucronem fastigatur. Cuius etiã duo assignant genera. Vnũ sterile. Reliquũ fert semen nigrũ, rotundũ, & crassiore constat calamo, carnosioreq́;. Tertius est Iuncus, qui uocatur Oloschinos, prioribus carnosior, asperiorq́;, qui similem fructũ in cacumine parit. Semen utriusq́; tostum, ex diluto potum, sistit aluũ, & rubra fœminarũ profluuia. Vrinam cit. Capitisq́; dolores facit. Quæ proxima sunt radici folia, tenera, conuenienter illinuntur aduersus phalangiorũ morsus. Aethiopici Iunci semine somnus allicitur. Sed modus in potione seruandus est, ne sopor fiat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.18. IVnco palustri, Græcos ad funes usos nomini credamus, quo herbã eam appellant, unde funambuli Schœnobatæ ab ijs dicantur. Qui nauigauere in Indos Alexandri milites, Iuncos lapideos uidere per littora simillimos nostratibus. Iunci uterũ turgentem quodã cacuminis callo præferunt: mox cohærentia quædã, uelut oua pariunt, pediculis circa spicaceis, in quibus uascula rotunda, leuiterq́; hiscentia, & in ijs semen nigrũ cuspidis effigie, non dissimile Asterisco, dumtaxat exilius, radice longa: quæ crassior multo fit, q̃ maribus cognominatis. Caput D huic Cepis, et Gethyo simile, in tegumẽtis modice rubentibus. Iuncus palustris, hoc est, Schœnos Helios, in multa gña concidit. Oxyschœnos proprie is est, quẽ marinum Iuncũ uocamus. Sterilem masculũ existimãt, fœcundũ fœminam. Is qui semen nigrũ habet, Melancranis appellatur, quasi Iuncus atriceps, Melancræna dictus Straboni. Vnde funditoribus Balearicis, Amenta, quod & Phileta meminit. Hic sine alijs generibus nascitur ex suo semine: sicut is quem marem nõiamus, ex semetipso, cacumine in terrã defixo. Nam Oxyschœnon, & Holoschœnon, eodẽ cespite, contẽplatum se Theophrastus, & admiratũ scribit. Omniũ radices singulis annis intermori tradunt. Holoschœnon Mariscũ a magnitudine (ut puto) nostri uocant: quẽ admodũ & Mariscas ficus: auctore Festo, quæ Græci Busyca, hoc est, grandiores & fatuas ficos. Ob id & Sycomora esse quidã Mariscas uolunt. Hic & ad tegetes, ut Plinius inquit, & oino uitilia utilissimus, quoniã mollis carnosusq́; fit. Vsus omniũ ad nassas marinas, nexus elegantiã, lucernarũ lumina, pcipua medullæ amplitudine iuxta maritimas alpes tanta, ut inciso uentre, impleãt pene unciarũ latitudinẽ: in Aegypto uero cribrorũ longitudinẽ, non alias utiliorẽ: ob id cribrũ significaturi, Iuncũ effigiant, ut inquit Horus. Idem auctor, in Aegypto scribi Iuncis, nec aliter, affirmat. Videtur aũt palustris Iuncus idẽ cum Scirpo esse, nec in fruticũ inquit Plinius, nec in uepriũ cauliumue, neq́; in herbarũ aliouẽ ullo q̃ suo gñe numerentur iure. Scirpi fragiles, palustresq́;, ad tegulũ & tegetes, e qbus detracto cortice candelæ luminibus, & funeribus seruiũt. Firmior quibusdã in locis etiã rigor. Namq́; ijs uelificant, non in Pado tantum nautę, uerũ in mari piscator Africo, ppostero more uela intra malos suspendẽs. Et mapalia sua Mauri tegũt, pximeq́; æstimãti, hoc uideant esse, quo papyri usu. Ob id etiã sunt apud nos, qui Scirpos interptentur, q̃s Græci Biblos, id est, papyros uocant. Sed fruticosi gñis sunt Papyri, enodes, & sine fronde Scirpi, leues, proceriq́;, ut Festus ait: unde prouerbiũ quoq́; natum sit, Nodũ in Scirpo quæri. Habent Græci & alterũ ex Iunci nomine prouerbium τὸ χοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον, hoc est, Fugiũt funiculũ rubrica tinctũ. Contra reos desidiæ, q̃ Athenis, qui nõ in tẽpore ad concionẽ uenissent, rubricato fune in foro cõprehensi notabant, & mulctabant. Huc uidetur allusisse in Penulo poëta Plautus, cum de scortis uilibus diceret,

Vestras schœno delibutas, schœnicolas sordidas,

Quanquam & rubricatas, hoc est, fuco litas intelligi uult eas. Est & in uerbo Schœnicola adagium, χίνον λιατρώγειν, & ut sint quales Græci χινοτρώγες uocant, hoc est, spartum rodentes: quod item de inertibus & nugarijs, ut Varroni placet, & alienum laborem frustra consumentibus, usurpari solet. Notum est argumentum illius Ocni, de quo multa in castigatione Pliniana diximus. Scio quosdam intelligere, non Shœnum, id est, Spartum, sed Lentiscum, hoc est, Schinum rodi ab segnibus: quia prouerbium id contra eos dici scribant autores, qui nimio se comendi studio superfluunt, ac dentibus exterendis & fricandis incubant: qualis in Lentisco Mastiche uis redditur. Sed schœnotroges tamen in omnibus Græcis codicibus, non schinotroges legas. Sunt qui Schœnotroges a Scilla dictos putent, quam & Aristophanes, & alij Shœnon quoque appellant, & dentibus prodesse constat. Vnde Schœnida Venerem cognominatam Lycophronij sunt qui credant, quod cibo eius accendatur libido: ut Shœnotroges, & Schœniculas hinc quoque dici meretrices autumare liceat. Vel forte Scenicolas ἀπὸ τῆς σκηνῆς, quasi tabernicolæ. Nam & Alicarias, & Prostibulas uocabant, quod circa pistrinulas & stabula uersarentur, ut ait Festus. Scinicolas ab unguento ait pessimo uocatas, quod Græci Schem dicunt. Habetur & Iuncus Euripice uocatus, & Triquetrus, & Odoratus, in suas quisque mentiones adeundi.

Euripicem non desunt qui Tropicem appellent inter recentiores: quorum plerique, ut eruditionis suæ periculum faciant, multis partibus rei latinæ officiunt.

¶ De Lichene. CAP. LVI.

Lichen, qui saxis est familiaris, aliquibus Bryon appellatur. Aspenginosis petris adhæret, ut muscus. Qui illitus sanguinis profluuia sistit. Inflammationes arcet. Impetigini medetur. Iuuat regio morbo correptos, cum melle illitus. Oris & linguæ defluctiones inhibet. λειχὴν A

BARBARI COROLL.

Lichen, siue Lechen est Muscus, de quo hic. Itemque herba alia nascens in petrosis: nomine utrique inuento, quoniam contra lichenas, remedijs omnibus anteponuntur. Folium herbæ unum ad radicem latum, caule uno paruo, longis folijs dependentibus. Vtramque recentiores herbarij Epaticam appellant. Appuli herbam, cuius unum ad radicem folium haberi diximus, Iecorariam, siue Ficatellam cognominant, folio succi pleno, & crasso: ita nominatam, quia iocinoris fibræ similis aspicitur. Diuersa est eodem nomine apud nos, in littore passim nascens, & olitorio foro, ieiuniorum tempore uenalis, hederaceo fere folio, flore purpureo, Lilij pusilli effigie. Conuoluit herba se quibus appropinquat. Soluit aluum cocta, & cruda oleris modo accepta. Sunt & Lichenes sui equis calli, de quibus secundo libro dictum. B Pli. li. 26. ca. 4.

EX M. VERG. COMM.

Eodem nomine malum, & mali remedium græci appellauerunt. Lichen enim impetigo simul, & qui impetigines sanat, herbosus in petris herens Muscus ab eis uocatur: magno argumento, nullo magis præsidio contra eas usuros esse homines. Sciendum tamen, proprium habere genus hunc Muscum ab eo, quo muscantur in torrentibus lapides diuersum. Hic enim in aridis nascitur petris, crassior aquatico illo, & procerior, umbrosis plærumque locis, in saxosis rupibus herens. Vis illi est, ut ueteres græcorum medici decreuerunt, exterendo purgare, mediocriterque siccare, & refrigerare. Iidem, quasi pro comperto illis non esset, de compescendis sanguinis eruptionibus, in scriptoris huius fidem id reiecerunt.

¶ De Paronychia. CAP. LVII.

Paronychia alijs Adocetos, alijs Neuras, alijs Phrynion, Romanis Bouinalis, exiguus frutex in petris nascens, Peplo similis, minor longitudine, maioribus folijs. Illita Paronychijs atque duricijs remedio est. παρονυχία

BARBARI COROLL.

Hanc, & Neurada cognominari docent autores. Quid autem sit Neuras muliebribus malis quæsita Hippocrati, non liquet plane, πρὸς μύσιν ὑστέρων νεύραν καὶ ἄλευρον καὶ σμύρναν. Nisi quis (quod & fere affirmo) non Neurin, sed Nerin, hoc est, Nardum montanum legat.

EX M. VERG COMM.

Fecerunt & huic nomen abscessus, qui ad radices humani unguis fiunt, Paronychiæ a græ-

C cis dicti. His em̃ præſenti remedio herba eſt: eamq; ob cauſam honoris huius p̃rogatiuã, ab antiquioribus herbarijs & medicis ornata, nec alio nomine quondam in uetere medicina cognita eſt. Deſcribunt, effigiantq; eam noſtræ ætatis herbarij, petroſis locis naſcentem, ut hic etiam ait, folijs latifoliæ Lauri: duobus, aut cumpluribus quatuor ramulis: inter quæ ſpicatus flos exit, craſſitudine pollicis & longitudine, colore inter flauum & luteum;

ℂ De Chryſocome. CAP. LVIII.

χρυσοκόμη

CHryſocome, alijs Chryſitis, alijs Chryſanthemon, nonnullis Amaranton, alijs Dioſpogon, Aphris Dubath, uel Buchumath, Romanis Iouis Barba appellatur. Palmi altitudine fruticat. Coma ſpecie corymborum, Hyſſopo ſimili. Radice hirſuta Veratri nigri modo, tenui, Cyperum æquante, guſtu non iniucundo, ex auſtero dulci. In petroſis opaciſq; naſcitur. Radix excalfacit et adſtringit. His conueniens, quos iecur, aut pulmonis inflammatio male habet. Contra purgationes uuluæ, decocta cum hydromelite aſſumitur.

BARBARI COROLL.

CHryſocome ſine folijs, ſine ſemine, ſolo ſcapo, comas habet, fulgore auri, unde nomen. Vocatur & Dioſgenia, hoc eſt, Iouis barba.

EX M. VERG. COMM.

QVod hactenus in Plinio, latiniſq; alijs legerim, nulla inter flores, herba ſue Iouis Barbæ nomine planta numeratur. Inter árbores quidem .16. uolumine, cap. 19. a Plinio his uerbis arbor deſcribitur. Odit aquas, & quę appellatur Iouis Barba: in opere topiario tonſilis, & in rotunditatem ſpiſſa. Inter flores autem in Violarum genere .21. uolumine, cap. 10. & .11. Iouis flos apte ab eodem uocatur. Coronat folio tantum Iouis flos. Pauloq; poſt. Succedunt illis æſtiui Lychnis, & Iouis flos, & alterum genus Lilij. &c. Quinetiam .27. uolumine, ca. 4. idem Plinius aut eundem, aut alium in Violarum tamen genere florem Iouis Flam̃am uocat. Qualiter flos quem Iouis Flam̃am appellauimus in Violis. Dicimus autem alium, aut eundem eo D nomine ſignificari a Plinio florem: quoniam Theophraſto diuerſi flores ſint Διὸς ἄνθος, & φλόξ, id eſt, Iouis Flos, & Flamma. Plinius autem ſæpenumero huiuſcemodi miſcet, & in tanta naturæ uarietate non ſemper illi reſpondet. Quę hactenus dicta a nobis ſunt, ut oſtendatur, quod in Dioſco. nunc legitur Iouis Barbam dici, a Romanis Chryſocomon, in antiq̃s non inueniri. Plinius em̃ int̃ arbores manifeſte Iouis Barbã numerat, ſeorſumq; a Iouis flore, & flam̃a Chryſocomen deſcribit. Negat habere latinam appellationem. Quodq; magis animaduertendum ſit, Iouis florem, flam̃amq; inter Violas cenſeri, & ſine odore eſſe: quod & Theophraſtus itidẽ teſtatus eſt. Cuius floris nota, omnibus figura eſt longe a corymbis diuerſa, quibus hic & alij omnes Chryſocomem florere dixerunt. In Violis em̃ ſinguli flores ſingulis pediculis, & aliq̃ ramulis nituntur: in corymbis uero uno pediculo plures. Illi ſingulares, & plærumq; grandiores: In his aceruus magis, & ueluti grumus florum q̃ flos aliquis eſt. Licetq; in utroq; genere diſcrimina hęc paſſim uidere. Ex his conſtituendum eſt proprium, & aliud a Violis genus habere Chryſocomen: quam Plinius Chryſitin uocari etiam ex eo ait, q̃ comantibus fulgore auri corymbis floret. Et hæ tantum plantæ huius legitimæ appellationes ſunt, cæteræ falſo, & ab imperitis illi accreuerunt. Qui enim poteſt Amaranthos, aut Chryſanthemos dici flos, qui auri fulgore comantibus corymbis ſplẽdet? Cum Amaranthus ſpica uerius purpurea, q̃ flos ſit, & Chryſanthemus alius undiq; a Chryſocome deſcribatur, quemadmodũ nõ multo poſt a Dioſcoride tradetur.

ℂ De Chryſogono. CAP. LIX.

χρυσόγονον

CHryſogonon, aliqui Chryſoſpermon uocant, alij Daſpin, alij Origanum, alij Arcophthalmon, Romani Arilariam. Denſe fruticat, quernis folijs, flore coronarij Verbaſci. Radix ut Rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra, quæ trita cũ aceto, atq; impoſita, muris aranei morſibus auxiliatur.

EX M. VERG. COMM. A

QVale Chrysogonon hoc sit, & unde facto illi nomine sic appellet, nullibi legisse me meminí. Cæteri etiam græci, præsertimq; Paulus Aegineta, quo libro omnem numerat medicam materiam, Chrysogoni huius ad medicinam nullibi meminit. Plinio itidem nulla inter plantas Chrysogoni uox est: similem tamen Chrysocomæ, & alijs à colore auri appellatis nomen facit. Et ex quo hic ipse ait Chrysospermon a quibusdam etiam uocari, conijcere licet, non in flore, sed in semine auri colorem esse. Idem enim Chrysogonon, & Chrysospermon est, aurei scilicet seminis herba. Satis ex historia eius patet, qualis hic frutex sit, & qua notarum obseruatione deprehendi possit.

De Helichryso. CAP. LX.

HElichryson quidā Chrysanthemō, nonnulli & id Amaranton uocant, quo Lymphas coronant. Ramulū habet candidum, uirentem, rectum, firmum. Folia intercedentibus spacijs angusta, Abrotono similia, comam aureæ lucis, in orbem, umbella rotunda, ueluti siccis corymbis dependētibus, radice tenui. Nascitur in asperis, & torrentium alueis. Contra serpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ stillicidia, ruptaq;, coma e uino pota opitulatur. Ciet menses. Sanguinem concretum uentris ac uesicæ absumit, pota cum mulso folia. Ieiunis, trium obolorum pondere, sistit destillationes, data in uino albo diluto. Vestibus inseritur, ut eas ab erodentium iniurijs tueatur. ἑλίχρυσον

BARBARI COROLL.

HElichrysos, & Heliochrysos a Theodoro Aurelia uocatur, ad solis repercussum, comantibus in orbem folijs fulgore auri, a quo nomen. Alij a uirgine Ephesia, quæ hoc flore prima coronauerit Dianam. Coronari eo & Deos Ptolomęus rex Aegypti diligentissime curauit. Vestes odore cōmendat non ineleganti. Existimationem & gloriam parere coronatis flore credit, si unguento se perfundant ex auro, quod Apyron, hoc est, ignem non expertum uocatur. Floret fere cum Viola nigra uere. Flos auri modo fulget. radix summo terræ corio innixa folio cādido, caule tenui & duro, non ut Theodorus inquit, semine, qui carpon, non caulon in Theophrasto legerit. GALEnus hanc Amaranthi nomine significat, nec aliter uocauit, ob id corymbos eius nunq; marcescere, Plinius scriptum reliquit. Philostratus ex Amarantho coronari sepulturas quoq; solitas affirmat, idq; Thessalos instituisse primos ad tumulum Achillis. B

EX M. VERG. COMM.

HElichrysum Plinius in historia pluribus locis, in medicina lib. 21. ca. 25. Heliochrysum eandem aurei floris plantam appellat. Habetq; utriusq; uocis certam primum ex natura causam, tum ex gręcis scriptoribus, Poetas, Theophrastumq; autores: quorum illi Helichrysum, hic uero semper Heliochrysum in plantarum historia nominat. Diuersitatis huius causa est: φ q Helichrysum uocant, aquosis & palustribus locis, quæ græci ἕλη dicunt, nascentem florem indicāt: qui uero Heliochrysum, quoniam ἥλιος Sol græcis est, ad solis repercussum aurea luce fulgentem significant. Quæ illi natura est, non aliter q̃ multis alijs, quæ accedente Solis luce, colores suos uariant, et eos qui non sint habere uidetur. Quod hic significauit, dicens χρυσοφανῆ, id est, quæ aureo colore & luce se ostendant. Sunt tamen qui utroq; modo enunciatum hunc florem a palustribus locis dictum fuisse uelint: neq; ἡλιόχρυσον, in qua uoce Sol est, uerum ἑλιόχρυσον, in qua palustres loci audiuntur, scribendum esse. Quibus literis in Theophrasto scripta etiam nunc ea uox plærumq; inuenitur. Sed nos in melioribus obseruauimus, a Sole id nomen factum. Acceditq; naturæ causa, quæ illi est, ut Plinius ait, ad Solis repercussum aurea luce fulgere: quodq; hic ait χρυσοφανῆ, id est, aureo colore uideri. Cuius euentus nō nisi in Sole causa est. Chrysanthemon eundem hic uocari a quibusdam ait ab eodem auri colore, sed ex alio flore: de quo mox dicetur accępta appellatione. Quod sola nominis, & coloris similitudo fecit. Addidit præterea, Amaranthum ab aliquibus Helichrysum etiam dici: non quia spicatus flos sit, qualis est qui proprie Amaranthus dicit, de quo in Chrysocome dictum paulo ante est, sed ab eadem longioris sine detrimento uitæ natura. Quæ enim proprie Amaranthus a græcis nominata est, spica, ut pręmōstrauimus, uerius q̃ flos est, colore purpureo, sine odore, augusto men

C ſe prouenîens,in autumnum durans:& qui,quod mirum ſit,poſtq̃ defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiſcit.Ideoq; antiquis hibernas faciebat coronas. Summa tamen eius natura in nomine eſt, ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι ,id eſt,q̃a nõ marceſcit a græcis appellati .Ex qua naturę ui,hic etiam ob ſimilitudinem aliquam Helichryſum uocari ait, quia ſcilicet corymbi eius nunquam marceſcunt:eamq; ob cauſam Deorum ſimulachra ad longioris temporis ornatum hoc flore antiquitas coronabat : quod cunctis gentibus adeo tunc cõmune erat , ut hic inter notas eius dixerit eſſe Helichryſum,quo Deorum imagines in templis coronantur . Galenus Amaranthi nomine,ob eam quam diximus cauſam,ſemper hunc uocauit: quemadmodum & ſpicam illam purpuream: ideoq; diligentius ex uiribus & uſu in medicina diſcernendus in eo uter q; hic flos erit.Florere Helichryſum Theophraſtus uere ait , una cum Viola nigra. Eſtq; locus ad extremum ſextum eius de plantarũ hiſtoria uolumen.Idẽ longius lib.9.de eodem egit. Quę item a Plinio quoq; reddita lib.21.cap.11.fuerunt.Et quorum ſit ſenſus.Gratiam,& uitæ gloriam ſibi etiam acquirit,qui Helichryſi flore coronatus,unguento ex auro quod ignem non ſenſerit ſe inſperget.Habet autem Helichryſus florem auri colore,candidum folium, coliculum tenuem & durum,radicem in ſuperficie terræ,eandemq; gracilem. Vtuntur eâ cõtra morſus uenenatorum in uino. Vtuntur & ad ambuſta,cinerem eius melle excipientes .

¶ De Chryſanthemo. CAP. LXI.

χρυσάνθεμον

CHryſanthemon, aut Chalcas,aliqui Chalchitin uocãt,alij Chalcanthon,alij Chalcanthemon,alij Buphthalmõ,Romani Acanthan,Ethruſci Garuleum,Aphri Churſeten. Hærba eſt tenera, fruticoſa,leues proferens caules,& multifida folia; flores ſupra modum ſplendentes,luteos,orbem oculi imitantes,unde nomen traxit; Propter oppida naſcitur.Cuius caules oleris uice manduntur. Flores cum cærato triti,ſteatomata diſcutere produntur. Regio morbo correptis,colorem
D breui reddit,ſi ſequente longo balnei uſu,poſt exitum ebibatur.

BARBARI COROLL.

CHryſanthemos,nec forma,nec uiribus a Buphthalmo ſuperius indicata differt : uerba tantum mutata ſunt,eodem manente ſenſu:ut ne Dioſcoridis quidem caput ſuſpicentur aliqui. Illud notauero, à Dioſcoride quidem uocari hanc etiam Chalcitin , ſed an ſit eadem quæ Plinio Chalceton in uineis naſcens,& iocineri trita imponi iuſſa,neſcio .

EX M. VERG. COMM.

NOs aliquando cogitauimus,quaſi nulla eſſet Chryſanthemus,aut ſi ſit,eandẽ Buphthalmo eſſe,nullam capitis huius habere rationẽ : & q̃d nullũ in re eſſet , nullũ in labore hoc nõſtro etiam fore. Sed in contrariã traxere partẽ Chryſanthemi primũ nomẽ,q̃d a Buphthalmo aliud Dioſc.& Plinio eſt.Mox quę in Chryſanthemo alia a Buphthalmo ſunt:habere.ſ.caules eius lęuorẽ,folia inciſuris diuiſa,nõ ut illa Fœniculi figura,& capillata.Poſtremo ; olerũ mõ in cibos admitti : quod Bupthalmo neq; a ſcriptore hoc,neq; ab alijs tribuit:et q̃d in medicina relinquẽdũ nõ eſt,Buphthalmi folijs cũ cera ſanari duricies tumoreſq;,Chryſanthemo aũt priuatim Steatomata.Acceſſit his etiã,q̃ q nobis eſt ꝓbatiſſimę & antiq̃ſſimę fidei græcus Dioſc.multa toto hoc capite diuerſa habet.Quã em̃ cęteri codices a Romanis Acanthã uocari Chryſanthemõ oſtẽdunt,ille Caltã habet . Et quæ illi πολυχιδῆ φύλλα ,hic προχιδῆ . Quodq; in floris pictura paſſim legiť, καὶ ὀφθαλμὸν κυκλοτερῆ, in eo non eſt. Sic etiam in medicina & remedijs, q ſoli flores felle ſuffuſis mederi dicunť,in eo folia & flores legunť. Tantaq; eſt uarietas,tantaq; ex uarietate ſuſpicio oritur,ut eſſe Chryſanthemon a Bouis oculo aliã credamus:et quę ex Bouis oculo illi accreuerint,ab imperitis & ex ſimilitudine diuerſas plantas miſcentibus , accreuiſſe. Variantem̃ in ſermonis ductu,rerumq; ſerie ſcriptoris huius exemplaria:& quo antiquiora ſunt, eo certiorem coniecturam faciunt , fuiſſe q̃ndam per ſe, & adhuc eſſe,Chryſanthemon a Bouis oculo diuerſam.Accedit his Plinius etiam uiceſſimo ſexto uolumine , capite octauo, Chryſanthemum priuatim nominans:perijſſeque huic capiti quæ propria Chryſanthemi erant:ſucceſſiſſeque illis ex Bouis oculo , quæ eius propria erant , facile crediderit aliquis . PLINIVS enim Chryſanthemo ad ueſſicæ uitia utitur, quorum nulla in hoc capite inter alia Chryſanthemi remedia ratio habita eſt . Qualia obſeruari a nobis hæc potuerunt , talia etiam docentur. Cupimus tamen cuncta a nobis hoc capite dicta,ſuſpiciones,coniecturaſq;,nõ decreta haberi.

Neq; enim alio consilio dicta longius a nobis fuerunt, q̄ ut labore hoc nostro, quicunq; is est, ad ueritatis eruscationē cæteri facilius proficiant. Qui illud etiam meminerint, credere nos cunctas Chrysanthemō adiectas appellationes, a uoce illa Chalca incipientes, alterutram habere rationem & causam. Aut enim ob luteum medīj floris colorem, a simili & concolori æris metallo, quod græci chalcon dicunt, factæ fuerunt: Aut, quod nos magis probamus, quoniam Buphthalmo pariter, & eadem Chrysanthemos Chacla a quibusdam credita & dicta fuerit, ex eo nomine cæteræ illæ omnes Chrysanthemi appellationes, corruptæ tamen fluxerunt. A

¶ De Agerato. CAP. LXII.

AGeraton fruticosa hærba est, palmari longitudine assurgens, simplex, humilis, Origano non dissimilis. Vmbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, Helichryso minor. Nomen ei inditum est, quoniam diutissime flos in sua coloris specie conseruetur. Vis decocti feruens. Huius ustæ nidor urinam cit, & uuluæ duricias emollit. ἀγήρατον

EX M. VERG. COMM.

IN latinis sub hoc nomine nulla, quæ nota nobis sit, plantæ huius historia est. Græci uires discutiendi habere eam tradiderunt: & præter id, leniter inflammationes arcere.

¶ De Verbenaca. CAP. LXIII.

VErbenacam rectam, Græci Peristereona uocant, alīj Trigoniō, alīj Bunion, alīj Hierobotanē, alīj Philtrodoten, Aegyptīj Pem sempe, Magi Iunonis Lachrymam, nonnulli Mustellæ sanguinem, alīj Sanguinem Mercurīj, Romani Cristam gallinaceam, alīj Pheriam, alīj Trixalidem, alīj Exuperam, aliqui Hærbam sanguinalem. Nascitur in aquosis. Nomen ex eo duxisse uidetur, q̄ columbæ circa hanc perq; libenter nersari soleant. Palmi altitudine, & interdum amplius adolescit. Folia e caule prodeunt incisa, & subalbida. Ea singulari ramo, radiceq; sola constare sæpius inuenitur. Folia cum suillo adipe recenti, aut rosaceo imposita, uuluarum dolores finire putãtur. Ignem sacrum illita ex aceto reprimunt. Putrida ulcera cohibent. Vulnera glutinant. Veteraq; ex melle, ad cicatricem perducunt. περιστερεών B

BARBARI COROLL.

PEristereon a Græcis uocata, q̄ columbæ in ea mansitēt. Item Peristerium, unde Columbaris uocatur. Itē Lucinia, & Lustrago, & Militaria. Sunt qui Petonomō a uōlucrū pastu noīent, & a colorū uarietate Panchromon, a nostris Verbena, & Verbenaca, siue (ut arbitror) corrupte Verminaca dicitur. Item Ferraria, non feria, etiamsi Dioscorides ita noīasse uideatur: quandoquidem secundum huius herbæ genus ab ipsomet Dioscoride Sideritis appellatur. Hac & Iouis mensa uerrebatur. Verbenam porro & sagmina, Romani, hoc est, gramen ex loco sacro, præsertim ex arce Capitolīj, cum sua terra euulsum, in publicis remedīs, & in sacris legationibus, cum ad hostem clarigatumq; mitterentur, ferebant: coronatis ita fecialibus & patre patrato, uel fœdera facturis, uel bella indicturis. Sed omnes quoq; frondes sacratas, purasq; per abusionem Verbenas uocabant. Dioscorides duo facit genera, rectum, & supinum. Plinius marē, & fœminam. Mari caules reddendo plures & tenues, itemq; cubitales & angulosos: demū quę cumq; Dioscorides supinę, nisi q̄ rariora mari folia q̄ fœminæ adīcit. Quidam nō distinguūt, sed unum omnino genus tradunt. Vtraq; fortiunę galli, & pręcinunt responsa. Hac perunctos, Magi putant impetrare quę uelint, amicitias conciliare. Colligi circa canis ortum debere: ita, ut ne luna, aut sol cōspiciat, fauis ante & melle terræ ad piamentū datis: circūscriptam ferro effodi, sinistra manu, & in sublime tolli. Siccari in umbra separatim folia, caulem, & radicē. Vtrūq; genus in planis aquosis nascitur. Diuisurę foliorū utriusq; similes quidem omnino quernis, sed maiores. Rectum erui præcipitur, sole arietis signum meante. Non quidē ad omnia, sed ad me- Plí. li. 25. ca. 9

C dicamentum illud, quod propterea Criogenes pastillæs dicitur.

EX. M. VERG COMM.

NVlla in toto herbarum censu Romanæ nobilitatis plus habet ꝙ Verbenaca. Vna enim hac domus purgabať, lustrabatur familia, & Iouis mensa ad sacrificium & epulas uerrebatur. Vna autoribus Romani imperij, conditoribusq; imensum quiddam dedit. Non aliunde sagmina in remedijs publicis, & in sacris legationibus Verbenæ, ꝙ ex hac genti illi fuere: qua corona ti ad hostes clarigatũq; mitterenť: ideoq; sacra Herba uulgo dicta, & cognita. Romani Verbenacã, ꝙ sola & ꝑ se uerbenas faceret, dixerunt, Gentiũ iura, & publicę utilitatis causã secuti. Grę ci, quibus nulli feciales erant, nec idem in legatis ritus, naturam contemplati, Peristereona nominauerunt, a columbis, ut hic ait, facto nomine: ꝙ hæc auis libenter inter eam uersetur.

Pli.li.22. ca.2

¶ De supina Verbenaca. CAP. LXIIII.

ἱερὰ βοτάνη

SVpinam Verbenacam aliqui sacram Hærbam appellant, alij Erigenion, alij Chamælycon, alij Sideritin, quidam Curitin, alij Persephonion, alij Iouis colum, alij Dichromon, alij Callesin, alij Hipparison, nonnulli demetriada, Aegyptij Penphtheuphtham, Pythagoras Erysisceptron, Romani Cincinallē. Ramulos emittit cubitales, aut maiusculos, angulosos, in quibus ex interuallis folia Quercus, sed minora angustioraq;, eisdem diuisuris in ambitu, colore aliquatenus cæsio. Radix longa, tenuis. Flores purpurei, graciles. Folia cum radice in uino pota, illitaue, aduersus serpentes pollent. Eadem drachmæ pondere cum turis obolis tribus, in uini ueteris hemina, quadragenis diebus ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur. Veteres tumores, & inflammationes mitigant. Sordida ulcera purgant. Tota in uino decocta tonsillarũ D crustas abrumpit. Oris nomas gargarisatu cohibet. Aiunt, si aqua spargatur triclinium, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. Datur potandum in tertianis febribus, tertium a terra geniculum, cum folijs circumdantibus, quartanis quartum. Sacram uocant hærbam, quoniam multum ad amuleta, expiationesq; commendetur.

BARBARI COROLL.

PEristereon hyptios, hoc est, supina, frequentior est ꝙ superior. Latissimus est quorundã error, existimantium Verbenam & Peristereon priorem esse: quam olitores Sclaream modo uocant: de qua ueteres nihil dixisse (quod sciam) uehemēter miror. Folium ei Betæ lanuginosum, serratumq; in modum cristæ: flos spicaceus, e ceruleo purpureus, odorata tota, & uulgaris. Nisi quis hanc Alectorolophon, id est, cristam gallinaceam interpretetur. Alectorolophos inquit Plinius, folia habet similia cristæ gallinaceæ plura, caulem tenuem, et semen nigrum in siliquis. Mutat colorem, sed ex nigra albicare incipit, & intumescit, ac exit. Vtilis tussientibus & oculorũ caligini. Solidum semen conijcitur in oculum, nec turbat, sed in se caliginem contrahit. Hęc Plinius. Hoc quidem ipsum facere uidetur semen eius, quam uocant herbarij Sclaream. Folio cristæ simili, ac nigro semine: uerum non in siliquis, sed in folliculis, siue capitulis post florem. Nisi quis siliquas in Plinio pro uasculis quibuscunq; accipiat.

EX. M. VERG. COMM.

SVperiorem Verbenacam græci, ꝙ recto caule riget, Rectam: hanc ꝙ deiectis in terram ramulis quasi iacet, Supinam uocauerunt. Nec solum inter eas hoc discrimen obseruatum ab illis est, sed, ut ex utriusq; historia licet cognoscere, plura alia sunt quibus inter se disconueniant: prę sertimq; numerus, & longitudo ramulorum. Quod idem ambabus est, & quod cognomines eas fecit, foliorũ figura, & in folijs pares incisuræ sunt. Vidimus nos, quã nunc rectã Verbenacam dicunt, multo maiore altitudine ꝙ dodrantali: contraq; Supinã longe breuioribus ꝙ cubitalibus uirgis: & in utraq: q̃d in scriptore hoc nõ legiť, quadrãgulis ramulis: Rectã itidem: singulari caule, sed non singulari radice: nisi hic unam eius radicē forte dixerit, quę crassior a-

lijs est: cæteras uero fibras & capillamenta magis quam radices esse uoluerit. In utraque autem quod paulo ante diximus, eadem serrata, & quernis similia folia sunt. Visaeque nobis plantæ hæ sunt magis ad Plinij, quam ad scriptoris huius picturam accedere. A

De Astragalo. CAP. LXV.

ASTRAGALUM aliqui Chamæsycen, alij Gatalen, alij Onyca uocant, Romani Pinum triuiam, aut Ficum terræ, aliqui Glandulam, alij Thium, alij Nonariam. Astragalus paruus in terra frutex, folijs & ramis lupino similis, flore purpureo, paruo, radice rotunda, Rhaphani modo grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Nascitur in uentosis, opacis, & in uallibus. Eo Memphis Arcadiæ scatet. Aluum sistit radix in uino pota. Vrinam mouet. Vetustis ulceribus, sicca efficaciter inspargitur. Sanguinem supprimit. Aegre propter duriciam tunditur. ἀστράγαλος

BARBARI COROLL.

ASTRAGALUS aliter a Plinio describitur, folio longo, incisuris multis, obliquis circa radicem, caules terni, aut quaterni, foliorum pleni, flores Hyacinthi, radices uillosæ, implicatæ, rubentes, præduræ. Nascitur in petrosis, & Arcadiæ Peneo, siue ut Galenus & Paulus, Pheneo. Colligitur exitu autumni, cum folia amiserit. Siccatur in umbra. Pli. li. 26. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

EX Arcadia, si forte adhuc nomine hoc illic cognoscitur, Astragalus repetenda. Italiæ enim aut nulla, aut tam rara modo est, ut a nullo cognoscatur. Nomen illi, ut uidetur, radix fecit rotunda, duraque: & ob id animalium talo similis. Id enim Astragalus græcis est: a quo quibus pueri quondam luderent, non cubi, tesseræue dicti sunt, sed tali: quibus Ganymedem & Cupidinem Apollonius finxit in cœlo colludentes: & Plinius Astragalizontas Polycleti opus appellauit, in quo si Apollonij carmen lib. 3. in Medeæ amoribus diligenter aliquis, iudicique genus obseruauerit, uictoriæ præmium potius quam fortunæ & ludi instrumentum Astragalos esse intelliget. Locus in eo poeta uidendus his, qui in antiquitatis cognitione diligentiores haberi uolunt. Cur autem Astragalum hanc Chamæsycen Græci, Latini uero Ficum terræ dixerint, in Chamæsyce certius intelligetur. Radicis enim similitudo, cognomines, diuersas alioquin plantas, fecit. Vocarunt præterea ab eadem rotunda crassitudine Romani Glandulam, manifesta rei indicatione. Nasci eam nos in Phæneo Arcadiæ, non in Memphi diximus: quoniam nulla est Memphis Arcadiæ. Et Plinius in Phæneo prouinciæ eius oppido nasci testatur: & præter Plinium uetustissimi & optimi græcorum codices ἐν φαινεῷ adhuc habent. B

De Hyacintho. CAP. LXVI.

HYACINTHUM aliqui Heloniam, alij Porphyrantes, Romani Vacinum, alij Vlcinum uocant. Folia habet Bulbi, dodrantalem caulem, minimo digito tenuiorem, hærbaceum, comam procumbentem, florum purpureorum plenam, incuruam, radicem bulbaceam. Quæ ut creditur, pueris cum uino albo illita, pubertatem coërcet, & non patitur erumpere. Sistit aluum. Pota urinam impellit. Phalangiorum morsibus auxiliatur. Semen adstringentius est, theriacis expetitum. Regium morbum emendat, cum uino potum. ὑάκινθος

BARBARI COROLL.

HYACINTHI, cum Viola nigra erumpunt uere, sed ante Rosam, ut fere omnia, quæ in coronas a montibus petunt. Exeunt & cum Gladiolo, sed eximie in Gallia, ubi & Hysginum eo tingitur. Nam colos in ueste Hyacinthinus, non ex hoc tantum Hyacintho, ut fere creditur, sed e Viola, quæ syluestris Hyacinthus quoque dicitur, traxisse nomen uidetur, Plinio utique. Nisi quis in eo Ianthinum malit, quam Hyacinthum legere. ut Martialis, Pli. li. 21. ca. 11.

Coccina famosæ donas, & Ianthina mœchæ.

C De quo in castigatione Pliniana diximus. Hyacinthi & albi & ferruginei, hoc est, cerulei uisuntur. Nam & lapis frutici cognominis ceruleo nitore fulget, ut Solinus inquit, ut qui colorē coeli dixerunt Hyacinthinū, de ceruleo uideant accæpisse. Porro tam syluestres, q̃ urbani plurimū durant. Comitatur florē hunc duplex fabula, luctum præferēs eius, quē Apollo dilexerit, aut ex Aiacis cruore editum: ita discurrentibus uenis, ut græcarū literarum figura ea legatur inscripta. Pausanias florem qui natus sit extincto Aiace apud Salamina, credi refert editum primo, nec Hyacinthū, sed literis Hyacintho similem uideri ex cādido rubentē, ac Lilio minorē. Idem auctor Cosmosandalon dici florem apud Hermionenses Troezenijs confines, quem ipse Hyacinthū uidetur interpretari. Eo flore coronatos festa, quæ Chthonia uocāt, agere. De Cosmosandalis & Cratinus & Clearchus. Palladius Hyacinthum, & Irim, & Gladiolum a similitudine foliorum uocari dicit. Qui Seruium grāmaticum accusant, q̃ Hyacinthum esse dixerit, quē Virgilius Vacinium in carmine uocarit, Dioscoridem accusant, affirmantem Hyacinthum a Romanis Vacinium appellari. Plinius quoq;, Vacinia inquit, aucupijs Italiæ serūtur, Galliæ uero etiā purpurea tingendis seruorū uestibus. Item alibi. Transalpina Gallia herbis Tyrium atq; Conchyliū tingit, omnesq; alios colores. Item alibi. Mire inquit Hyacinthus in Gallia prouenit: quo ibi pro Cocco Hysginū tingitur. Est autē Hysginus color, a quo Græci uestes Hysginobaphes appellant, hoc tinctas colore. Quo fit, ut recte senserit grāmaticus hac parte, Vacinium Maroni pro Hyacintho acceptum fuisse. Nec obstat, q̃ nigra dicat poëta: quando purpuream quoq; Violam, est ubi auctores nigram uocare soleant.

EX M. VERG. COMM.

Palladius primo sui operis uolumine, capite.37. Hyacinthum cum Iride his uerbis miscuit. Hyacinthum, qui Iris, uel Gladiolus foliorum similitudine dicitur. Obijciet forte mihi hoc loco aliquis, non esse multum Palladio tribuendum, nec posteriori scriptori, & qui degenerante iam decliuiq; latini sermonis candore scripserit, contra antiquiorum dicta fidem habendam. Multa enim in eo sunt, præter multa etiam contra Romanorum uocum proprietatem, dignitatemq;. Fatemur id nos, concedimusq;. Non tamen adeo negligendus scriptor, nec tam longo interuallo ab antiquitatis candore illo distans, ut non uestigia saltem in eo, & coniecturæ aliquæ supersint, quibus deprehendi antiqua ueritas possit: accedentibus præsertim meliorū, & antiquiorum scriptorum testimonijs aliquibus, & rerum necessitatibus. Cogitādum illud D etiam in nominum mutationibus, quæ quotidie a gentibus fiunt, sic plærunq; priora nouis cedere, ut aliquæ semper supersint in nouitate uetustatis reliquiæ: aut mutationis saltem caussæ in illis intelligantur. Neq; ut inquit Hesiodus, penitus uanam perire famā illam, quam, ut ipse ait, multæ famigerant gentes. Isq; ego sum, qui non facile persuadear, quæ de Iride & Hyacintho dicta a Palladio eo loco sunt, temere penitus dicta existimari debeant: sed ut in huiuscemodi fit, mutata penitus nominis potius, q̃ rei æstimatione, quod fuerat commune Iridi & alteri flori, Hyacinthi nomen aliquando, quo tempore ille scribebat, ad solam Irim contractum fuisse. Vtorq; ad hanc rem huiuscemodi coniecturis, Columellæ primum auctoritate: qui eo quo diximus libro & capite de Apium pastionibus agens, & quibus floribus præcipue gaudeant, & generosum mel conficiant, inter cætera Hyacinthum numerauit: addiditq;, coelestis numinis: quæ duæ uoces in graui scriptore non aliam ut credimus habent rationem, q̃ ut Hyacinthum, quem ille Apibus circa aluearia conseri iubebat, ab alio, uulgariq; Hyacintho, & inutili Apibus, ea honoris nota distingueret: appellasseq; Hyacinthum coelestis numinis, quem Palladius dixerat, Hyacinthus qui Iris & Gladiolus dicitur. Neq; immerito maleue Irim Hyacinthum coelestis numinis dixisse credi potest: quando Iris coeleste numen est Iunonis nuncia, & inter coelestia phænomena ex admiratione hominum diuinitatis particeps. Nec aliud, iudicio nostro, intellexisse ea nota Columella uidetur, q̃ non esse simpliciter Hyacinthum circa aluearia conserendum: sed Hyacinthum coelestis numinis, id est, is qui a coelestis numinis nomine etiam indicatur. Ratiocinariq; (si sic intelligendus Columella sit) oportet, cōmune Hyacinthi quondam nomen, & Iridi & Hyacintho priuatim dicto fuisse. Nec tantum duobus his floribus, sed figura Iridi similibus, licet colore diuerso plærisq; alijs. Quod ex eodem Columella in carmine suo manifeste cognoscitur, cū ait. Nec non uel niueos, uel ceruleos Hyacinthos. Quo colore flores Hyacinthi nomine indicari proprie non possunt. Siquidem purpureo flore Hyacinthus, non candido, aut ceruleo est. Credimusq; nos, in Hyacinthis quondam euenisse quod in Violis: in quibus quemadmodū in Iasme primo uolumine testati sumus, figura, florisq; forma, non color genus faceret. Sed hoc latius patet, q̃ res nostra modo exigit.

De Papauere erratico. CAP. LXVII.

A

μήκων ῥοιάς

PApauer erraticum, quod Rhœam uocant, nonnulli Oxytonon, Romani Papaueralem, Aegyptij Nanti, uere quidem in aruis cum hordeo nascitur, flore protinus deciduo, unde & nomen apud Graecos accepit. Folia Erucae, aut Origano, aut Cichorio, aut Thymo similia spectantur, sed longiora, diuisa, scabra. Iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper: flos syluestris Fremij, puniceus, interdum albus, oblongum caput, sed quam Fremij minus: semen ruffum, radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Huius capita quinque aut sex, in uini cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis, quibus somnus accersendus est. Semina acetabuli mensura ex aqua mulsa pota, aluum leniter emolliunt. Ad idem praestandum mellitis rebus, & dulciarijs ammiscetur. Folia cum calycibus illita, inflammationes sanant. Eorundem fotu & perfusione, somnus allicitur.

BARBARI COROLL.

PApauer Rhœas, hoc est, erraticum, capite, ut Theophrastus inquit, unguis pollicaris amplitudine. Legitur uiridiusculum ante messem ordei. Hoc & satiuis ascribitur: quamquam inter syluestria & satiua melius fortasse, quasi medium constituas, quoniam sponte quidem, sed in aruis nascatur. Admonendi tamen sumus, Rhœadis cognomento non hoc tantum Papaueris genus uenire solitum, sed & alia duo syluestria, ut mox liquebit: hoc quoniam flores eius breui decidant, illa quoniam fluat ex ipsis, conuulnerato scapo succus lacteus, Opion appellatus.

Pli. li. 18. ca. 25. 19. cap. 8. 20. cap. 18.

EX M. VERG. COMM.

COmparatur in scriptore hoc inuicem Papauer erraticum hoc, & Anemone, de qua secundo uolumine a Dioscoride, & a nobis actum longius est. Et ut in similibus fit, quorum reciprocae notae sunt, Papaueri huic eadem dicta & credita Anemone est, Anemoneque contra Papauer hoc. Illa agreste nigrumque Papauer, & Meconium uocari dicta est, hoc manifeste syluestri Anemone simile dicitur. Praesenti nec negligenda dubitatione, quales duo hi flores sint, quibus locis inueniendi, quibusque nominibus priuatim indicandi, & quod tota haec res modo exigit, quodnam Papauer hoc erraticum sit. Diximus in Anemones comentationibus nostris longius, quae tunc pro illa dici potuerunt. Inter quae praecipuum illud fuit, non uideri nobis, priuatim Anemones uoce, rubrum Papauer (sic enim modo erraticum hoc appellamus) indicari posse: quoniam quae de Anemone in antiquorum comentarijs legeretur, rubro Papaueri non omnia compete rent: ideoque credere nos, aliam ab illo Anemonen esse. Visa post multa alia ad eam rem sumus capitis huius, & in eo erratici Papaueris historia & descriptione. Quae tota eius esse floris manifeste cognoscitur, qui ruffo colore, & aliquando candido, paucissimis folijs, sed his amplioribus, quocunque pulsu & iniuria deciduis, in triticea & hordeacea segete, Maio praesertim mense floret. Nihil enim naturae exemplari illi in hoc scriptore deest, qui multa breuitate complexus omnia est: deciduum protinus florem, uernos ortus, natalem locum, arua & segetes, & quae alia illi ab eadem natura accepta adscribuntur. Quodque animaduertat aliquis, sponte sua nasci: cum plaerunque Papauer omne satiuum sit. Quod solum afferri contra possit: credique utilius, aliquod Papaueris hoc genus esse illud est quod hic ait. Quo tempore etiam colligitur, cuius laboris & operae nulla est in erratico hoc nostra aetate ratio & usus. Sed non est ex usu hominum ratio in natura accipienda. Mutatur enim quotidie quae homines agunt, placuitque quondam quod nunc in nullo honore est: rursusque multa in honore modo sunt, quae futuris seculis, aut nulla, aut inutilia habebuntur. Praeterea si seruandum semen eius ad medicinam & dulciaria fuerat, tunc legi oportebat cum maturuisset. Meminisse illud etiam necesse erit, cum ab Anemone di uersum Papauer hoc ostedere aliquis cogitabit, in toto Papauerum genere florem in purpureo candidum esse, abundareque in eo candorem, in hoc autem ruffum, aut album colorem totum esse: in hoc oblongum caput describi, breuiusque, & minus quam in Anemone. Quod si recipiendum est, manifeste indicat, Papauer hoc in aruis, & in segetibus nascens illud esse: Nullum enim inter Papauera omnia minore capitulo est. Quod intelligens Theophrastus, ma-

B

C gnitudine humani unguis esse dixit. Meminerit etiam, in Anemone plures numerari colores: in hoc autem duos tantũ, ruffum, & candidum: & ne longiores simus, plura alia inueniet discrimina, quæ collata inuicem, duorum florum duplici historia facillime deprehendentur. Nos interim ex Theophrasto libro nono de plantarũ historia, monebimus ijsdem notis, omnibus idem hoc Papauer, & his uerbis describi. ἑτέρα δὲ μήκων ῥοιὰς καλουμένη. παρομοία κιχωρίῳ ἀγρίῳ διὸ καὶ ἐσθίεται. ἐν ταῖς ἀρούραις δὲ φύεται, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς κριθαῖς. ἄνθος δὲ ἔχει ἐρυθρόν, κωδύαν δὲ ὅσην ὄνυχα τοῦ δακτύλου. συλλέγεται δὲ πρὸ τοῦ θερισμοῦ τῶν κριθῶν ἐμχλωροτέρα δὲ μᾶλλον. Quorũ sit sensus. Alterum uero Papauer, quod Rhœada uocant, syluestri Cichorio simile est: eamq; ob caussam comeditur. Nascitur in aruis, maximeq; inter hordea. Florem habet rubentem: uasculum quantitate unguis digiti. Colligitur ante demessum hordeum uiridior adhuc. Non potest Theophrasti historia hac aptius quicquam ad hanc rem excogitari. Cur autem Græci Rhœada Papauer hoc nominauerint, caussam hic attulit: Quia protinus folia illi decidant, non plantæ, sed floris. Nihil enim minus hoc flore tenax est: & ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, quod est fluere, ῥοιάδα Papauer hoc dictum fuit. Latini, ut hic inquit, Papaueralida diminutiua in græcis forma appellauerunt. Sed hæc posterior uox est, & in latino nomine a græcis formata. Plinius erraticum Papauer uocauit, eadem ratione qua cætera in plantis erratica a latinis dicta fuerunt, sponte sua passim, incultisq; locis, & nullo humano opere nascentia. In comparatione foliorum deinde, credimus abundare insertas imprudenter ab aliquo plantas aliquas. Theophrastus enim syluestri tantum Cichorio comparauit.

¶ De Papauere satiuo. CAP. LXVIII.

μήκων ἥμερος

PApauer satiuum aliqui Chamæsycen, alij Oxytonon appellant, Romani Papauer, Aegyptij Nanti. E satiui genere, quoddam hortensium est, cuius semen in panem densatur, qui sanis in usu sit. Eo etiam ex melle pro Sesama utuntur. Thylacitin uocant. Capitulum habet longum, & semen candidum. Syluestre uero, caput insidens, demissumq;, & nigrum semen. Quod Pithitis nominatur. Nonnullis tamen & ipsum Rhœas dicitur, quoniã eius scapo lacteus succus emanat.

D Tertium magis syluestre, & ad medicinas ualentius, multo his longius, productiore capitulo. Omniũ in commune natura refrigeratrix. Quare si capita ipsa, & folia decoquantur in aqua, somnum fotu conciliabunt. Bibitur decoctum contra uigilias. Calyces cum polenta triti, & cataplasmatis ammisti, ignibus sacris, & inflammationibus prosunt. Tunduntur quoq; uirides, & digeruntur in pastillos, qui siccati ad usum reconduntur. Capita quoq; in aqua coquuntur ad dimidias, iterumq; adiecto melle, dum humor cõeat in eclegmatis lentorem. Id medicamentum in tussi, arteriæ fluctionibus, & cœliacorum affectu, doloris leuamentum præbet. Efficacius tamen redditur, addito Hypocystidis succo, & Acacia. Papaueris nigri semen tritum cum uino bibitur contra citam aluũ, & fœminarum profluuia. In peruigilijs fronti, temporibusq; illinitur, ex aqua. Opium eius magis refrigerat, inspissat, siccatq;. Sumptum Erui magnitudine, dolorem finit, concoquit, & somnum allicit. Tussi atq; cœliacorum ualetudini auxiliatur. Verum si copiosius hauriatur, nocet, cum lethargicos efficiens interimat. Ad dolores capitis, cum rosaceo perfusum efficax est. Aurium dolori, cum amygdalino, myrrha & croco instillatur. Inflammationibus oculorum cum torrefacto oui luteo proficit. Igni sacro, & uulneribus cum aceto, podagris cum lacte muli-

eris, & croco. Somnum accersit, subditum sedi pro Balano. Optimũ habetur graue, & densum, gustu amarum, odoratu soporiferũ, quod facile aqua diluitur, læue, candidum, neq; asperum, neq; grumosum, quod inter colandum non ut cæra cõeat, & in sole diffundatur. Dein admotũ lucernis non atra luceat flamma, extinctum deniq; odoris uim conseruet. Sed Opion glaucio, gummi, aut syluestris lactucæ succo, adulterant. Verum glaucio fucatum in dilutione croci colorem reddit: lactucaceo succo fictum exiliter spirat, & asperius spectatur. Gũmi uitiatum, splendescit, & infirmũ est. Nec desunt qui eo dementiæ deuenerint, ut adipem ei admiscerent. Fictili nouo torretur, ad oculorum medicamenta, dum mollius, atq; ruffius appareat. Diagoras, ut Erasistratus author est, usum eius damnauit, oculorũ lippitudinibus, & aurium uitijs infundi uetans: quoniam uisus aciem hebetaret, & soporem gigneret. Addidit Andreas, illitos eo, protinus excæcari, si non adulteraretur. Mnesidemus usum dumtaxat olfactandi probauit, quoniam ad conciliandum somnum conueniret: alioqui nobis, ut noxio interdicit. Quæ cõmenticia esse, experimento deprehendũtur. Siquidem effectus uirĩũ huiusce medicamenti, fidem faciunt. Quare non alienum fuerit scriptis mandare, quo nam modo is excipiatur succus. Aliqui capita ipsa & folia tundunt, & prælo exprimunt, terentesq; in mortario, digerunt in pastillos. Id Meconium uocatur multum Opio ignauius. Porro Opij faciundi ratio hæc est. Cum ros in eo exaruerit, cultro circumdante asterisco, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum summam cutem incidere oportet, lachrymam exeuntem, digito in concham abstergere. Nec multo post redire, ut concreta inueniatur. Etenim quæ tum, aut postero die etiam offenditur, in uetere pila teri debet, & in pastillos cogi. Cum tamen inciditur, retrocedendum est, ne uestibus succus deradatur.

A

B

BARBARI COROLL.

SAtiuũ omne magis rotundat capita: id syluestri longũ, ac pusillum, ad effectus oẽs ualentius. Optimũ in siccis, & ubi raro pluit. Papaueris satiui tria fecere gña. Candidum, cuius semen tostum in secunda mensa, cũ melle tragematis loco edebatur. Hoc, & panis rustici crustas, ouo affuso cõmendabat. Alterum nigrum, cuius scapo inciso lac exprimitur. Tertium Rhœas, de quo diximus: q̃q̃ nisi maturuisset, edomitum existimari nullo modo posset. Galenus & Dioscorides Papaueris genera sex enumerant. Rhœada, Ceratitin. Aphrodes, Satiuum, siue Thylacitin, & duo alia syluestria. Capite sessili unum: oblongo alterum: quæ & Rhœdas uocant aliqui: propterea q̧ e duobus ijs quæsitum lac, scapo inciso fluat.

Differt Meconiũ ab Opio, si proprie loquaris, sicut apud nos succus a lacte, q̃d & sapor, & lachryma quoq; dicitur. Succus & Meconion uocat, qui decocto, uel crudo Papauere, ut in cæteris exprimit. Lac uero & Opion, quod caule inciso manat e Papauere nigro, ut Diagoras suadet, cum turgescit, ut Iollas cum deflorescit. Incidi iubent sub capite & calice: nec in alio genere ipsum inciditur caput. Humor hic, & herbæ cuiusq; lana excipitur: aut si exiguus est, ungue pollicis, aut lactucis, & postero die magis; quod inaruit pastilli siccantur in umbra. Accenditur syncerũ difficilius, et crebro extinguit. In aqua innatat nebula. Aestiuo sole sudat, et se diluit, donec simile recenti succo fiat. Confictum in posca cõit. Mnesides optime seruari putat, Hyoscyami semine adiecto. Alij in Faba. Adulterat hoc Alexandrię. Thebanũ Opium celebrari ad multa uideo: p̃sertim in collyrijs duobus, q̃ Lynceus, & Proteus, ab Aegineta Paulo co-

C gnominãtur. Sicut Hermolaus & Antoninus, ab Aetio, in quæ non Opiũ modo, sed Acacia quoq; poscit ad repercussum. Achaicũ quoq; Asianũq; Opiũ auctores Græci noĩant.

μηκὼν κερατῖτισ

¶ De corniculato Papauere. CAP. LXIX.

PApauer, Ceratidem, id est, Corniculatum, aliqui Paralion, alij syluestre Papauer, alij Thalassion, Romani Fabulum marinum, Aphri Sisimacam uocant. Folia habet candida, hirsuta, Verbasco similia, in ambitu syluestrium Papauerum more serrata, caule non dissimili, flore luteo, calyculo Fœnograeci, in corniculorum modum inflexo. Vnde nomen mutuatur. Semine Papaueris, pusillo, nigroq;, radice per summa cespitum nigra, crassa. Nascitur in maritimis & asperis. Radici ea uis inest, ut in aqua decocta ad dimidias, coxendicum & iocineris affectus, potu sanet. Prodest his, qui crassa quædam, aspera, aut araneosa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat semen, acetabulo in aqua mulsa poto. Crustas emarginant, illita ex oleo folia, floresq;. Argema ac nubeculas iumentorum perunctas, abstergunt. Sunt qui Glaucium, hoc Papaueris genere factitari existimarunt, falsi quadam foliorum cognatione. Qui hoc Papauer hauserit, non alia accidẽt, q̃ qui Opium ebiberit. Cui eisdem succurritur auxilijs. Semen æstate dum siccum est, colligitur. Decoctum radicis bibitur cum uino, sanatq; dysenteriam.

EX M. VERG. COMM.

D PApauer ceratitis, siue ceraticon, hoc est, cornicularium, syluestre est, cubitali altitudine, folio Verbasci nigri, minus atro. Radice breui & corticosa. Tempestiuum messibus. folia huic minora & tenuiora, q̃ cæteris syluestribus. Nascitur & nitroso loco, & Glaucion a quibusdam appellatur, haud proprie.

EX M. VERG. COMM.

VNus satis Theophrastus est, ut cornicularis Papaueris huius historiam, & tot nominum eius in græcis rationem intelligamus: qui, 9. de plantarum historia inter agrestia numeratum his uerbis descripsit. ταύτης τὸ φύλλον ὡς φλόμου τῆς μελαίνης ἧττον δὲ μέλαν. τοῦ δὲ καυλοῦ τὸ ὕψος ὡς πηχαῖον. ῥίζα δὲ βραχεῖα καὶ ἐπιπόλαιος ὁ δὲ καρπὸς καμπύλος, ὥσπερ τῶν κερατίων. συλλέγεται δὲ περὶ πυροτομίας. δύναται δὲ καθαίρειν τὴν κοιλίαν. τὸ δὲ φύλλον ἄργεμα προβάτοις ἀφαιρεῖ. φύεται δὲ παρὰ τὴν θάλατταν οὗ ἂν ᾖ πετρώδη χωρία. Quorũ summa & sensus est. Huius foliũ nigro Verbasco simile; minus tamen nigrum. Caulis altitudo cubitalis est. Radix breuis, & in summa terra hærens. Fructus inflexus, siliquis, quas Græci Ceratia uocant, similis. Carpitur per messem. Aluũ purgat. Pecoris albugines foliũ exterit. Nascitur ad mare petrosis locis. Ex his dubitauerit merito, quæsieritq; aliquis, ceratite ne hoc Papauer a cornuũ figura simpliciter, ut hic ait Græci nominauerint, An ut in Theophrasto auditur, a ceratijs, quas latini siliquas græcas dixerũt, de quibus primo uolumine actũ a nobis est, quæ & ipsæ inflexæ sunt, & cornuũ figura per longitudinem incuruãtur? Multifacienda scriptoris huius auctoritas, aliorũq; omniũ, qui eum secuti, corniculis fructũ eius comparauerũt. Non spernendus etiã Theophrastus grauis auctor, & in disciplina plantarũ cunctis alijs merito anteferendus. Nobis in Theophrasti sententiã inclinat animus. Etsi nullũ in re discrimen sit: nec si cornibus, aut ceratijs cõparauerit Papaueris huius fructũ aliquis, diuersam rem ostẽderit. Ambo em̃, cornua scilicet, & ceratia in longitudinẽ producta inflectũtur: nec siliquæ illæ aliunde, q̃ a cornibus ceratia a græcis dictæ sunt. Ex eodem Theophrasto nouerit aliquis, etiã agreste Papauer hoc recte dici, cõmuni tamẽ agrestibus alijs appellatione. In eorum em̃ censu est. Nec minus quoniã ad mare nascitur Paralion: Id enim ea uox significat. Quã naturæ, nataliũq; eius notã secuti Latini, Fabiolũ marinum uocauerunt: quoniã ad mare nasceretur, fabaceisq; siliquis in longitudine similia uascula sua ferret. Habere hoc Dioscorides ait folia λευκὰ, id est, candida. Barbarus quasi qui non λευκὰ, id est, candida, sed λεπτὰ, id est, tenuia legeret, folia habere tenuia id dixit. Nescimus nos, an ex suorũ codicum

lectione sic uerterit: an potius a Plinio in ea re monitus, candorem ad tenuitatem transtulerit. A
Verba Plinij sunt. 20. uolumine, capite. 18. Folia minora, tenuioraq; quam cæteris syluestribus. Nos communem omnium quotquot uidimus græcorum codicum fidem secuti, candido colore folia eius esse diximus. Indicare id Theophrastum opinati, cum ait, folio esse hoc Papauer Verbasci nigri, sed minus illo nigro. Sentimus quidem leui argumento hoc niti. In ambigua tamē re, monuisse omnia inutile non fuerit.

¶ De spumeo Papauere. CAP. LXX.

Alterum Papaueris genus, Aphrodes, id est, Spumeū uocatur, ab alijs Heraclium, caule dodrantali, folijs admodū paruis, Radiculæ similibus, fructu inter ea candido. Nam herbula alba est, & spumea tota. Radice in summo cespite. Legitur æstate semen, cum integre adoleuit, deciditq; exiccatum. Datum acetabuli mensura in aqua mulsa, uomitiōe expurgat. Priuatim huiusmodi purgatio, cōmitialib. pdest. μήκων ἀφρώδης

BARBARI COROLL.

Papauer hoc Heracleon, siue Aphrodes, hoc est, Herculeum, & Spumosum dicitur: cuius folia herbæ Radiculæ, quam Græci Struthion uocant, similia sunt Dioscoridi, Theophrastoq; ut multi censent. Et quoniam Struthion etiam passerē significat, Plinius hac parte, folijs inquit, si procul intuearis, speciē passerum representātibus. Verba porro Theophrasti hæc sunt. Papauer, inquit Heracleon φύλλον ἔχει οἷον στρουθός, ᾧ τὰ λίνα λευκαίνουσιν. hoc est, folium habet quale struthos, quo lina candefaciunt. Plinius hæc non de Radicula, ut dixi, quæ lanis demum lauandis aptissima est, curans eas, & conferens candore molliciaq;, ut tradit ipse Plinius. 19. libro, sed de passeribus intelligit. Ex ipso autem Papauere lina inquit splendorem trahunt. Quia tñ Plinio contradicere non prius audeo, quam si possum, contempler oculis, passerum, an Radiculæ speciem Papauer illud præbeat, uerbum Græcum posuimus in latino: ut liberum esset exqsituris arbitrium. Semen huic spumeum, Aestate tunditur in pila. Vtilissimum hoc, medicamento nobili, quod Diacodion, & Asteriacen uocant. Etenim capita Papaueris, & Codias, & Asteriscos Græci appellant. Quin & humanum caput Pöetæ interim Codian uocant, ut inqt Pollux. Fit autem huius Papaueris, aut cuiuscūq; syluestris capitibus. 120. in aquę cęlestis sextarijs tribus, biduo maceratis, in eademq; decoctis. Deinde siccatis, iterumq; cum melle coctis, ad dimidias partes uapore tenui. Addidere postea drachmas senas croci, hypocistidis, turis, acacię, & passi cretici sextarium. Aetius Papauer hoc (ut arbitror) intelligit, cum Mecaphroditon cōmendat, herbam contra uiperas in potu præbens, fortasse quia uomitionibus probetur. B

EX M. VERG. COMM.

Heraclium uocari Papauer hoc tantum Theophrastus eodem libro testatus est. Nec nos scimus, ab Hercule ne sic uocatum fuerit, an ex tam multis quæ toto orbe aliquando fuerunt urbes Heraclia aliqua, ad quam frequens, aut speciosum Papauer hoc nasceretur, nomen illi fecerit. Plures alij a candore & raritate spumæ, quas habet notas, Spumeum nominauerunt. Theophrasti historia de eo hæc est. ἑτέρα δὲ μήκων ἡράκλεια καλεῖται, τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον στρουθίον ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι, ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπόλαιον, τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. καθαίρει ἄνω ταύτης ἡ ῥίζα, χρῶνται δέ τινες πρὸς τοὺς ἐπιλήπτους ἐν μελικράτῳ. Quod est. Aliud etiam Papauer Heraclium uocatur, folium habens Struthio, id est, Lanariæ herbæ, qua lintea dealbantur, similem: Radicem cādidam in superficie terræ, Fructum itidem candidum. Purgat per superna radix eius. Vtuntur ea aliq ad comitiales in mulsa aqua. Quæ non ideo dicta a nobis sunt, ut quę parū feliciter Plinius ex Theophrasto in hoc Papauere reddidit, redargueremus: iampridem enim a Leoniceno, & ab alijs deprehensum id est, sed ut concordem antiquorum duorum scriptorum in hac planta historiam & medicinam ostenderemus: simulq; moneremus, quæ mutata ex communi lectione a nobis fuerūt, autore Theophrasto mutata fuisse: nec illud etiam relinqueremus, accedere nos eorum iudicio, qui Plinium in descriptione Papaueris huius redarguunt, nec posse a quoq; in tam manifesta re satis defendi.

¶ De Hypecöo. CAP. LXXI.

Hypecöon, aliq Hypopheō uocāt. Nascit̄ in segetibus aruisq;, folijs Rutæ, exilibus ramis. Natura eadē quę Papaueris succo. ὑπήκοον

C EX M. VERG COMM.

DE Hypecöo sunt inter latinos Plinio omnia eadem. Nasci in segetibus enim ait Rutæ folijs, & eandem Papaueris succo naturam illi esse.

¶ De Apollinari, & Hyoscyamo. CAP. LXXII.

HYoscyamon, alij Pythonion, aliqui Dioscyamō uocant, alij Adamanta, alij Adamenon, alij Hypnoticon, alij Emmanes, alij Atomon, nonnulli Dithiambrion, Magi, Pythagoras, & Ostanes, Zeleo, Zoroastres Tiphomon, alij Raponticam, Romani Apollinarem, Aegyptij Saphthio, Ethrusci Sabulum, Galli Billinuntiam, Daci Dieliam. Frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, diuisa, nigra, hirsuta. Flores e latere caulis ordine prodeunt, tanq̃ punicorum Cytini, scutulis septi seminum plenis, ut Papaueris. Tres eius differentiæ. Vna semine nigro, floribus pene purpureis, smilaceis folijs, cytinis p̃duris, & spinosis. Alterius semen subflauum, ut Irionis. Flores lutei, folia & siliquæ simpliciores. Ambo insaniam gignunt, & soporem. Ideo in communi usu damnantur. Tertium genus, ut quod mitissimum esset, medici recepere, pingue, lanuginosum, molle, candidi floris, seminisq́; in maritimis ruderibusq́; nascens. In cuius deficientis uicem, ruffum usurpari oportet. Niger ut deterrimus, improbatur. Recēti semine, caulibus folijsq́; tusis, succus in sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annum usq́; prorogatur. Nam facile corruptionem sentit. Extrahi-
D tur etiam separatim ex sicco semine, in aqua calida tuso, et obtrito. Succo autem liquamentũ præstantius, & magis dolores finit. Contusa herba, addita trimestri farina, digeritur in pastillos, & reconditur. Liquamentum primum, & quod a sicco semine exemptum est, collyrijs quæ doloris sensum auferunt, cōmodissime inseri solent. Contra acutas, calidasq́; fluctiones, dolores aurium, atq́; uuluæ mala prosunt. Cum farina autem, aut polenta, oculorum, pedum, cæterarumq́; partium inflãmationes placant. Semen eadem præbet. Tussi, destillationibus, oculorum fluctioni, & doloribus, efficax. Contra mensium abundantiam, & erumpentem aliunde sanguinem, oboli pondere cum Papaueris semine & aqua mulsa bibitur. Podagris subuenit, testibus inflatis, mamisq́; tumentibus a partu, tritum ex uino illinitur. Alijs quoq́; cataplasmatis, quæ doloris leuamentum præstant, ammisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per sese, & ex polenta, utilissime imponuntur. Recentia, ad mitigandos omne genus dolores, oblinuntur. Cum uino ter quaterue pota, sanant algidas febres, quas Hepialos uocant. Cocta olerum modo folia, si acetabuli mensura manduntur, mediocrem insaniam gignunt. Idem efficere tradunt, si colo ulcus sentiente infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

A BARBARI COROLL.

ALter Dioscorides (ut Galenus inquit) Hyoscyamon apud Hippocratem uidetur interpre

tatus, id quod ille κύαμυ κάρπον, hoc est, fabæ semen appellauit. Hyoscyamon uero Græci ui-dentur appellasse, hoc est, fabam suillam, propterea, quòd, ut Hælianus ait, pastu eius herbæ, resoluantur & conuellant apri. Sed remediũ nouere. Aquas enim statim adeũt, et cancros uenant, atque ita protinus saluti restituuntur. A

EX M. VERG. COMM.

HAec est Hyoscyamos illa, contra cuius maleficium hic ipse scriptor pluribus remedijs. 6. uolumine pugnabit. In qua non male damnauerit aliquis naturam, quæ humanæ menti noxiam, & in furorem homines agentem herbam, tam sagaci artificio, contra cœli iniurias omnes munierit & ornauerit. Nec minus etiam demirabitur gentes, quæ tam multis, tamque honestis appellationibus, optabilem ignaris & admirabilem fecerint plantã, quæ alioquin ob eam quã diximus causam, ablegandа ultra Sauromatas fuerat & glacialem Oceanum: ut alsiosis locis illic nascens, ante maturum semen tota aliquando periret. Nisi forte contra uota hæc nostra intulerit aliquis, tam grauem noxam non minore bono eam rependere: optandamque in orbe nostro plantam, quæ tam efficaci remedio contra dolores, quibus tota aliquando perit uita hominis, pugnet. Nec quia menti noceat, ideo doloris lenimenta quæ habet, abijcienda. Parum sapienter enim, quia malo coniunctum sit bonum, ex altero utrunque damnatur: cum liceat distractis in diuersa contrarijs malo prudenter carere, bono autem feliciter uti. Quod in Apollinari herba, præsertim faciendum. Quam Græci Hyoscyamon, id est, suum Fabam ideo uocauerũt, quòd ut in historia sua retulit Helianus, pastu eius conuellantur sues, præsenti mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint. Alij, ut fit, in desyderio salutis, & suauiore uoluptatis sensu, cum ope eius a dolore ad indolentiam quasi diuino quodam beneficio restituti fuissent, non ultra Hyoscyamum a suibus, sed a Ioue Dyoscyamum, id est, Iouis Fabam dixerunt. Vsi eadem nominis ratione illi etiam sunt, qui a medicinæ autore deo Apolline, Apollinarem herbam, & Phythonion eam dixerunt. Phœbeum enim & illud a Pythone nomen est. B Fuerunt contra, qui a maleficio eius Emmanes, id est, in insaniam & furorem agentem eam nominauerint: & a somno quem facit Hipnoticon. Somnificum enim ea uox significat.

De Psyllio. CAP. LXXIII.

PSyllion aliqui Cataphysin, alij Cynocephalion, alij Chrystalion, alij Cynomyam, alij Psyllerin, alij Sicelioticon, Siculi Comidijn, Romani hærbam Pulicarem, aut Silbacium. Aphri Vargugum appellant. Folijs Coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus, sarmentosa in totum hærbula, ramis dodrantalibus. Coma a medio caule exoritur, duobus tribusue conuolutis in cacumine capitulis, semine duro, nigro, pulicum simili. Vnde & nomen. In aruis et incultis nascitur. Vis ei ad refrigerandum, inspissandum, & molliendum conueniens. Articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, uulsis, illitum auxiliatur. Imponitur in dolore capitis, cum Rosaceo, aqua, aut aceto. Enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto, medetur. Teritur acetabuli mensura, & in aquæ sextario madefactum, ubi concreuit aqua, illinitur. Siquidem uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum, calorem reprimit. Contra ignes sacros efficax est. Fama est, si uirens domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Cũ adipe tusum, sordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, expurgat. Succus uermiculosis auribus, aut fluctione laborãtibus, ex melle prodest.

ψύλλιον

BARBARI COROLL.

PSyllium, radice tenui, superuacua, sarmentosum, fabæ granis in cacuminibus, flores canino capiti, ut Plinius non dissimiles, ob id Cynocephalion uocatur, & Cynoides. Corrigendũ enim locum in Plinio putamus, ubi non floribus, sed folijs canino capiti similibus describi- Pli.li.26.ca.10 &.8.

C tur. Alioquin in exemplaribus manu scriptis, floribus, non folijs. Semen in baccis effigie pulicis: unde nomen. Prouenit in uitiarijs. Mendosum & illa quoque parte Plinium existimo, cum dicit, Psyllibus lacteum succum esse, qui densatus in gummi, & sumptus cum melle, uomitiones faciat, præsertimque bilem trahat. Quid enim sint Psylles, non comperi.

EX M. VERG. COMM.

Reuocanda in hunc locum quę superiore uolumine de Conyza constituta fuerunt. Cauendumque legentibus, quoniam duæ Pulicares herbæ in hoc opere nobis sunt, ne difficili utriusque intellectu, earum simul nomina misceantur. Illa enim Conyza Pulicaris, hæc simpliciter Pulicaris dici tunc iussa est. Cur autem diuersas eodem indicauerimus nomine, non leuis fecit causa. Non poterat huic ex græci nominis ratione nota hæc deesse. Græci enim a Psyllis, quæ pulices in ea gente sunt, Psyllion, id est, Pulicarem uocauerunt. Non poterat grœca uox etiam aliter uerti. In illa cogebat omnium hactenus scriptorum consensus, qui Pulicarem eam in commentarijs suis passim uocauerant, a pulicibus pariter indicare. Accedebat deinde his, quod utraque causam aliquam cur sic uocari posset ostendebat. Illa, quod hærentes sibi pulices enecat: Hæc, quod semine, ut Plinius ait, puliceo est: & si uerum sit quod hic ait, uiridem in domum illatam pulicũ generationem prohibere. Descripsit hanc Pulicarem Plinius lib. 25. cap. 9. Pluresque & ille ex adiectis his appellationibus numerauit, Crystalion, Sicelicon, Cynomyam, & Cynoides. Quarũ aliquæ non satis certam modo causam habent: aliquæ a uiribus notisque eius factæ sunt. Qualis Crystalion est, qua indicarunt qui ea usi sunt crassescendi densandique uim quam ea habet. Crystallum enim glaciem grœci uocant: quæ in lapidis duriciem cõcreta, densataque frigore aqua est. Illi simile aliquid Pulicaris huius herbæ liquor habet, ut ex eius in scriptore hoc historia, & ex Plinio patet. Retulit idem Plinius, folijs canino capiti (modo integer locus ille sit) non dissimilibus esse: contra quam hic, qui Cornicis pedi herbæ comparauit. Quo fit, ut uitium in Plinio suspicemur. Nec tamen habemus unde Cynocephalium, & Cynomyiam, in quibus uocibus ex cane aliquid est, dictam fuisse significemus. Sicelicam deinde a Sicilia uocatam, cõijcere facile est. Sarmẽtosam, quã hic χορτώδες Plinius esse dixit. Nos Feni modo foliosam surculosamque potius diximus: longo interuallo distare latinorum sarmenta, a græcorum χόρτῳ scientes: qua uoce illi significant omnes quæ ad Fenum in pratis nascuntur herbas. In uiribus eius etiam nõ parum uariant antiqui scriptores. Hic mollire, adstringere & refrigerare eam dixit. Plinius illi ad refrigerandum & discutiendum ingentem uim assignauit. PAVLVS AEgineta in secundo ordine refrigerare, & præter id medias habere, in siccando & humando uires testatus est. Quæ quoniam non sunt omnibus eadem, signare legentibus placuit. Quemadmodum, & quo loco corruptæ, nec bene respondentis lectionis notam adiecimus, legentes monemus: uideri nobis, quod & Plinius indicat, præcipi a scriptore hoc, contra capitis dolores ex aceto, aquaue, aut rosaceo fronti temporibusque imponi semen. Mox in alijs affectionibus, nteſtinorum ramicibus uerbi causa, aut procidentibus umbilicis habendum in duabus aquæ hemiuis tritum idem semen: & cum aquam, ueluti in gelu & glaciem densauerit, quod uis eius fore intelligendum est, tunc concreto seminis eius diluto illo antedicta uitia inungere. Sed parum certus in scriptore hoc sensus hic est. Cui etiã in antiquioribus & melioribus græcis deest q̃d ultimũ in hoc capite, & ab eo loco legitur, Eadem in feruentẽ aquã dimissa. &c.

D

De Hortensi Solano. CAP. LXXIIII.

στρύχνος κηπαῖος

HOrtensium, seu urbanum Strychnon, Romani Solanum uocãt, alij Cacabulum, Aegyptij Allelo, Galli Scubulum, Aphri Astrismunim. Frutex cibis idoneus, exilis, pusillus, multis concauus alis, folio nigro, maiore quam Ocimi, & latiore, fructu rotundo, uiridi, qui post maturitatem nigricat, aut fuluescit. Hærba innocentis gustus. Natura ei refrigerandi. Quare folia ulceribus quæ serpunt, & ignibus sacris, cõuenienter cũ polline polentę illinunt. Aegilopia, capitisque dolores, trita & imposita sanant. Aestuanti stomacho auxiliantur. Parotidas, cum sale detrita illitu discutiunt. Valet succus eius aduersus ignem sacrum, atque ulcera quæ serpunt, cum cerussa, rosaceo & argenti spu-

ma, ad ægilopas cum pane, infantium adustioni, quam Syriasin uocãt, cum rosaceo perfusus proficit. In colyrijs, aquę uel oui uicem exhibet, contra acutas fluctiones, suffusionesq;. Aurium dolori instillatus prodest. Mensium abundantiã sistit, in uellere subditus. Succus fuluo gallinarum in domibus oberrantium fimo subactus, & linteo appositus, ægilopijs præsentaneo est remedio. A

BARBARI COROLL.

STrychnon, siue ut Galenus Trychnon, satiuum, quod & melan, hoc est, nigrum cognominant, a nostris Solanum dicitur, familiare cibis, in Aegypto maxime. Nihil mali corporibus esse prędicat Xenocrates, cui hoc salutare non sit. Flos huic est candidus, acini, siue poma potius herbacea, & quadamtenus aculeata, in quibus semen. Hoc Romæ uidimus in horto oratoris Galli. Pli. li. 21. ca. 31

EX M. VERG COMM.

VEssicarias in Theophrasti plantis Gaza Strychnos duas appellauit: sopores alteram, furores facientem alteram: quæ huic scriptori in quatuor eius generibus postremæ sunt. Videturq; ex Plinio uolumine. 21. cap. 31. cõmune id nomen omnibus fecisse: cum tamẽ Plinius secundũ eius genus tantum cognomento Halicacabum, Vessicariam uocet: causamq; afferat, q uessicę & calculis prosit: in qua ui subscribentem sibi habet hunc scriptorem, qui οὐρητικὸν ait Strychnon eum esse. Verumtamen dubitari facile potest, an alia nominis eius causa quondam fuerit, qualis in eo mox a nobis dicetur. Vessicarias, ut præmonstratum est, Strychnos omnes ille dixit. Celsus contra, ultimo secundi libri capite, cum numeraret quæ reprimunt simul & refrigerant, post multa his uerbis Solanum Strychnum uocauit. Siser, apiũ, solanum, quam Strychnum græci uocant. hanc intelligens, cui & a Dioscoride præcipua in refrigerando uis assignatur. Nosq; latinæ rei antiquum autorem secuti, Solanum, non uessicariam Strychnum hortensem, siue satiuam diximus, quæ nigris folijs & in extrema maturitate nigro semine ab hoc & ab alijs describitur, pingui cultoq; solo prouenìens: cuius nostra ætate nullus in cibis usus est: & si hic hortense, satiuum, edendo esse & in cibo innocens dicat. Quibus conijcere aliquis merito possit, fuisse quondam in sanitate aliquem eius usum. Solani huius. 9. de plantarum historia Theophrastus duo tantũ facit genera, ὑπνῶδη καὶ μανικόν, id est, quod soporem, & quod furorem gignit. Suntq; de utroq; multa ab eo dicta, quę suis locis ex eius historia a nobis repetentur. Cæteri omnes, autore ut nos credimus Dioscoride, quatuor Strychnos deinceps numerauerunt, Satiuum, hortensemq; hunc, & cibarium: quem omnes nigrum a colore fructus uocauerunt. Mox Halicacabum cognomento, quem priuatim nos Vessicariam a Plinio uocari credimus, rubente fructu, uuæ acini figura. Tertium somnificum, quem fruticosum describũt. Postremo insaniam facientem: diuersis in medicna etiam uiribus, quæ ab hoc scriptore statim patebunt. Obseruauimusq; nos, ad refrigerandum plærũq; usum Solani fuisse, & ex tam multis eius generibus Hortense ad eum usum maxime probasse antiquos. Cæteris enim maleficij periculum magis q̃ remedium inest. Facilis cognitu herba, nunq̃ deceptura incautos, si quas habent tot eius genera discretas folijs, fructu, colore q; nõtas diligentius obseruauerint. Vtitur hortensis huius Solani succo Paulus Aegineta in primo ad refrigerandos in infantibus capitis ardores, quos Græci Syriasim uocauerunt. B

De Vesicaria. CAP. LXXV.

EST & aliud Solanum, quod peculiari nomine Halicacabõ, id est, Vesicariam, aut Physalida uocant, folijs antedicto latioribus. Cuius caules posteaq; adoleuerunt, humi prosternuntur, folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, uesiculis simili, rotundo, lęui. Quo coronarij utuntur, & corollas factitant. Vim usumq; hortensij Solani habet. Verum cibis nequaq; expetitur. Regium morbum purgat, semine poto. Et urinam pellit. Ex utraq; hęrba succus extrahitur, qui siccatus in umbra reconditur, ad eadem ualens. στρύχνος ἁλικάκαβος

C

BARBARI COROLL.

STrychnon Halicacabon folijs Ocimi describitur a Plinio, commendatum quidem & hoc ci bis ab aliquibus, licet hortense præferatur. Radicem Halicacabi bibunt, qui sunt uaticinandi callentes, qui furere ad confirmandam superstitionem aspici se uolunt. Aspidum naturæ in tātum aduersa hæc herba est, ut radice propius admota, soporentur.

EX M. VERG. COMM.

COronaria, quod hic, & Plinius testantur Vessicaria hæc quondam herba fuit. Damnarunt tamen ambo eius in cibis usum, nec ad coronas amasse ueteres aliud in ea uidentur, q̃ uessicas, folliculosq; illos qui per ambitum capitis ex coronis pendentes, grato spectaculo ruberent, turbinati, grandesq;, & Isiaci sistri, ex quo crepitacula pendebāt, imaginē reddentes. Nascitur Vessicaria hęc multa in uineis, in Italia herba uerius q̃ frutex: pfertq; Vessicas illas Septēbri mense colore primū uiridi, mox paulatim rubescēte, turbinatas ut Plinius ait: semen Ciceris magnitudine intra se claudentes, rubro colore, nec nisi extremo Autumno maturescens: in nullo nostra ætate honore, aut usu. Vessicariāq; nos credimus a uessicis his potius, q̃ quia prosit uessicę. Et si Plinius id testetē dictā fuisse, ἐκ τῶν φυσῶν, etem ex uessicis folliculisq; his factum illi nomē est. Nec alit herbā intuentibus uidebitur: tam similes animalium uessicis folliculi illi sunt.

De Solano somnifero. CAP. LXXVI.

στρύχνος ὑπνωτικός

SOLANVM somniferum e Græcis aliqui Dircion appellant, alij Stychnon, alij Manicon, alij Dorycnion, alij Calliada, Romani Apollinarem minorem, alij Vlticanam hærbam, aut Opsaginem, Daci Cycolidē, Pœni Cacabum. Fruticat multis ramis, densis, lignosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, Cotoneæq; mali similiū, plenis, flore grandi, rubro, fructu in folliculis crocato, radice longa, subrubro cortice uestita. Nascitur in saxis non procul a mari. Radicis cortex, in uino drachmæ pondere potus, somnificam uim habet, Opio mitiorem. Semen uehementer urinam cit. Corymbi duodecim, hydropicis dantur. Si quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulsa, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. Decoctus in uino, si in ore contineatur, dētium doloribus auxiliatur. Radicis succus, cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

D

BARBARI COROLL.

The. li. 7. ca. 14 STrychnon Hypnoticon, id est, soporiferum, ab alijs Morion, ab alijs Moly appellatum, Coronarijs in Aegypto expetitur, inuitante similitudine florum Hederæ. Velocius hoc ad mortem q̃ Opium. Inuenio & Strychnen, & Eubepaton, & Callion uocatam: nostri Vesicariam, a folliculis, uel quia uesicæ prosit & calculis. Theodorus omnes Strychnos Vesicarias appellat. Radix huius sanguinis modo rubra Theophrasto candida, cum inarescit. Semen coccineū, folia mali Cotonei, Lactucæue caprinæ: sed hirsuta, magno cespite, in rupibus sepulchretisq; nascitur. Genus hoc Dioscorides libro primo Alicacabū uocauit. Eademq; ad uerbū fere scripsit, quæ nunc in soporifero leguntur. Sed Alicacabus tamen uera est, quæ proximo capite superius descripta est, ut Galenus inquit. Laudāt hoc a locro* ad fruendū, & Tamarisio. *

De Manico Solano. CAP. LXXVII.

στρύχνον μανικόν

STrychnon, siue Solanum Manicon, aliqui Persion, alij Thryon appellauere, alij Andron, alij Pentadryon, alij Enoron, quidam Orthogyon. Huic folium Erucæ simile, maius aliquanto, satis ad spinam, quam pæderota uocant, accedens. Caules a radice eximios emittit, decem aut duodecim ulnarum altitudine adolescentes, caput in

cacumine Oliua maius, & latius, & ut Platani pillula, hirsutius. Florem nigrum. Postquam eo exuitur, racemus exit rotundus, niger, denis; aut duodenis acinis constans, similibus Hederæ corymbis, ut uuæ mollibus. Radice firmatur candida, crassa, caua, cubitali. Gignitur in montibus uento perflatis, maritimis foueis, & uagis. Radix drachmæ unius pondere pota ex uino, facit species uanas, imaginesque non iniucundas obuersari: Sed duplicatus hic modus, ad treis usque dies, mentis alienationem affert. Triplicatus, interimit. Remedio est aqua mulsa copiosius pota, & uomitione reiecta. A

BARBARI COROLL.

STrychnon Manicon, insaniosa herba: quã & Doryon, siue potius Dorycnion uocabãt: quia cuspides in prælijs eo tingerent, passim nascente. Alij Perisson appellabant. foliũ Erucæ maiusculum, capite Gethyi maiore pilosioreque, ut Theophrastus scribit, qui hoc edant uideri sibi pulcherrimos affirmãs. Hoc & coronarijs placebat. Erythron dicebãt, & Neurita qui nequiter occultabãt, ut inquit Plinius. Frutex est surculosus uerius quam herba, ut Plinius tradit: folliculis magnis, latisque, ac turbinatis, grandi intus acino: qui maturescit Nouembri mense.

De Dorycnio. CAP. LXXVIII.

DOrycnion Crateuas Halicacabon, aut Caleam uocat. Frutex Oleæ nuper prodeunti similis. Nascitur in petris non procul a mari, ramis cubito minoribus, folijs Oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modum scabris, flore candido, siliquis in cacumine ceu Ciceris, densis, rotundis, quinis intus, aut senis seminibus, exigui Erui magnitudine, læuibus, firmis, uersicoloribus. Radix ad digiti crassitudinem & cubiti longitudinem adolescit. Id somniferum esse constat. Copiosius haustum mortem adfert. Nec defuere, qui dicerent, semen in amatoria expeti. δορύκνιον B

BARBARI COROLL.

DOrycnion, siue Dorychnidiõ, tam per, c, quam per, ch, etiã pro Strychno Manico acceptũ a quibusdã ueteribus inuenio. Dioscorides & Galenus, uidentur aliud ab eo genus existimasse. Dictum fortasse ita, quod cuspides telorũ inficere mos esset illo, ut in Manico Strychno diximus. Dorycnio gustus lactis est, & confracto emanat.

De Mandragora. CAP. LXXIX.

MAndragorã aliqui Circæum, alij Xeranthes, aliqui Antimnion, aut Antimion, alij Bombochylon, nõnnulli Minon, Aegyptij Apemum, Pythagoras Anthropomorphon, alij Aloëten, alij Thridaciam, alij Cammaron, Zoroastres Diamonon, aut Archinen, Magi Hemionos, aliqui Gonogeonas, Romani Caninũ malum, alij Terrestre malum, quidam Antimelon, nonnulli Dircæam, alij Circæam uocant, quoniam uideatur radix ad amatoria conducere. Duo eius genera. Niger, quæ fœmina existimatur, Thridacias appellatus, angustioribus folijs, ac minoribus quam Lactucæ, graueolentibus, in terra sparsis. Mala gerit luteis ouorum similia, pallida, odorata: in quibus semen ueluti pyrorum. Radicibus inhæret binis, ternisue, inter se conuolutis, nigris foris, in- μανδραγόρας

C tus albis, carnosis, ingētibus. Verum is Mandragoras caule uiduus est. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis Norion uocitatus. Huius folia magna, alba, lata, læuia ut Betæ. Mala q̃ alterius duplo maiora, colore in crocum inclinante, iucunde cum grauitate quadam olentia. Horum pomorum cibo, aliquantum opiliones soporantur. Radix alterius similis, maior, & candidior, orbata caule. Succus fit e cortice recentis radicis tuso, & prælis subiecto, qui terendo coactus, fictili reconditur. Malis quoq; succus depromitur, sed aliquanto ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad usum suspenditur. Aliqui radices in uino ad tertias coquunt, & defæcatum ius seruant. Cyathoq; uno utuntur, in peruigilijs, & doloribus, & ante sectiones, ustionesq;, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, ut Veratrum, per uomitiones bilem atram, pituitamq; extrahit. Verum potu largiore, uita adimitur. Medicamentis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pessis quoq; emollientibus, ammiscetur. Semioboli pondere inditus, menses & partus expellit. Subditus pro Balano, somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit, & ad accipiendam quam effingere optaueris formam, ipsum facile præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus, quas ulcera citarunt, cum polenta illinuntur. Duricias omneis, suppurationes, strumas, & tubercula discutiunt. Stigmata sine exulceratione delent, si

D quinis senisue diebus sensim perfricentur. Folia seruantur in murijs, eosdem ad usus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle aut oleo medetur. Strumas atq; tubercula, cum aqua dissipat. Articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem uinum e cortice radicis ad hunc modum. Ternæ minæ in uini dulcis metretam conijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui secari, aut amburi debent, ut ante dictum est. Siquidem nullo tunc afficiuntur dolore. Sed ueterno quodam pressi, torpescunt. Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur, Item expressus ex eis succus. Nimio tamen odore percussi, obmutescunt. Semen malorum potum uuluas purgat, appositumq; cum sulphure ignem non experto. Rubra fœminarum profluuia sistit. Scarificatis multipharium radicibus, erumpens lachryma, cauo uase recipitur. Est autem lachryma lacteo succo efficacior. Sed non ubiq;, ut experientia docet, radices lacteum succum delachrymant. Alium tradunt esse Mandragoram nomine Morion, in opacis iuxta specus enatum, folijs albi Mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, in orbem circum radicem. Quæ mollis est & candida, paulo maior palmo, pollicemq; crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, offa, obsonioue drachmæ pondere deuoratam, non memoriam modo, sed usum quoq; rationis intercipere.

Obdormiſcit enim homo, eo fere quo comederit habitu, ſenſus impos, ternis quaterniſue ex quo data eſt horis. Hac medici utuntur, cum ſcindendi, urendiq; neceſſitas adeſt. Antidotum eſſe uolunt radicem cum Manico Solano potam. A

BARBARI COROLL.

Mandragoræ fructus niger, ſapore quodã uini, effigie oui: non ut Theodorus putat, racemi βοτρυχοειδέσ, aut βοτρυώδησ, pro eo quod erat ὠοειδὴσ in Theophraſto legens. Fœminæ folia hirſuta, radices carnoſæ, teneræ, cubitales fere. Mala hæc fert Auellanarũ nucũ magnitudine. Mas Arſen, & Hypoplomon quoq; dictus, folio latiore, ut Lapathi ſatiuæ. Cauent effoſſuri contrariũ uentũ, tribus circulis ante gladio circũſcribentes, ad occaſumq; ſpectantes. Succus non ubiq; inuenit, ſed ubi poteſt. Circa uindemias quærit. Odor grauis eius, ſed radicis & mali grauior. Succũ excipiunt deciſo caulis cacumine. Adeo caulẽ habere non dubitant, etiamſi Dioſcorides id negat. Hic & hirſutus fœminæ tribuit. Foliorũ ſuccus Roſcidorũ peſtis eſt, ut inqt Plinius. Mandragorã conclamati frigoris uenenũ eſſe, nemo non ſcit. Inuenio herbæ nomen Andraclon, a ſimilitudine uirili dictæ. An eadẽ hæc ſit cum Mandragora, nõ legi. Sed eſt cur eſſe ſentiã: quippe cum & Anthropomorphon dicat. Niſi quis Andraclon, quia frangat, & occidat hominẽ, dictam putarit: cuiuſmodi uim multæ habent herbæ. Nam & annus uitæ. 63. ut eſt apud Maternũ, Andracles uidet appellatus: quia duplici rõne climatericus ſit, & maxĩe frãgat hoĩes. Alioqn ab hoĩs effigiẽ Andricelon potius, ꝙ Andraclon dici potuiſſet. In quo & illud notandũ, Andricelon apud Græcos, ut Ariſtoteles, & Iulius pollux teſtant, coloris genus eſt, quẽ nos Purpuriſſum dicimus: atq; ita placuiſſe, Theodoro quoq; noſtro liquet. Pli.li.25.ca.11. Theoph. li.9. cap.9.13.

De Morio Mandragora nihil habeo q̃d addi poſſit ĩs, quæ a Dioſcoride notant. Sed quoniã mala Terreſtria & Canina Mandragoræ fructus appellantur, in mentẽ ſubeunt quæ uulgo Melenzana uocitamus, hoc eſt, ut ipſe puto, Mala inſana: de quibus nihil ueteribus ſcriptum fuiſſe, iam deſino mirari, ꝙ multa huiuſmodi repio. Sicut hercle multa quondã fuere, quæ modo uel ignorant, uel certe non habent. Mala ergo inſana e frutice uulgari ſunt, paſſim naſcẽte, ut melones, & cucurbitæ. Pari quoq; cultu, foliĩs prope ficulneis, flore oblongo, ſpecioſo, candido. Manditur uulgo pomũ ex oleo, ſale, pipere, Fungorũ modo coctum. B

EX M. VERG. COMM.

Qui Mandragoram quotidie circũferunt Agyrtæ, iactantq; tanto periculo effodi humana forma, ignaræ plebi eam oſtendentes, ex uno (ut nos credimus) Pythagoræ nomine, eius Anthropomorphos mẽdaciĩ ſui occaſionẽ arripuerunt. Neq; enim uox illa aliud, ꝙ humanæ formæ plantã ſignificat. Acceſſit & Pythagoræ Columella, qui ex eadem ueluti nominũ ſuperſtitioſa oſtentatione, in carmine ſuo cecinit. Quãuis ſemihominis ueſano gramine fœta, Mandragoræ pariat flores, mœſtamq; Cicutam. &c. Non defuerunt illis etiam in iactanda cũ foditur Mandragoras relligione, Theophraſtus in Græcis, in Latinis uero Plinius. Quos non puduit, in tanta rerum grauitate quas ſcribebant, ne quid cõtra cõmunem ſenſum dixiſſe uiderentur, populares, & ſine ratione ritus huiuſcemodi poſteris tradere. Quæ autem Theophraſtus pro Mandragoræ foſſura docuit, huiuſcemodi ſunt. περιγράφειν δὲ καὶ τὸν μανδραγόραν εἰσ τρεῖσ ξίφει, τέμνειν δὲ πρὸσ ἑσπέραν βλέποντα. τὸν δὲ ἕτερον κύκλῳ περιορχεῖσθαι καὶ λέγειν ὡσ πλεῖστα περὶ ἀφροδισίων. Quorum ſenſus ſit. Circumſcribunt & Mandragoram gladio ter: ſecantq; ad occaſum ſpectantes. Iubent & alium ſaltãtem tripudio circumagi: multaq; de Veneris uſu & re dicere. Plinius lib. 25. cap. 11. plæraq; eadem Theophraſto, & his non diſſimilia quædam. Cauent foſſuri contrariũ uentum, & tribus circulis ante gladio circũſcribunt: poſtea fodiũt, ad occaſum ſpectantes. His auctoribus, & quaſi per manus tranſlata huiuſcemodi ſupſtitione, ueriſimile eſt, uanis periculorũ, relligioniſq;, & humanæ formæ mẽdaciĩs celebrari nũc etiã Mandragorã. Cum tñ id potius quærendũ fuerit, cur a ſapiente illo Samio honeſtiore hominis nomine indicata fuerit. Neq; em̃ ueriſimile eſt, quia bina radice, & hominis cruta imitante nitatur, plærunq; in terra ſic dictam ab eo fuiſſe: trinis em̃ aliquãdo hæret, multæq; aliæ ſtirpes huiuſcemodi bifida radicis diuiſione uidẽtur. Abſtruſiorẽ ex religione, cuius ubiq; magnus ille auctor erat, cauſſam habuiſſe id nomẽ oportet. Nos illud ignoramus, relinquimuſq; inueniendũ perit ioribus & docendũ: neq; hoc tantũ, ſed tam multas appellationes alias, q̃bus Mandragorã antiquitas indicauit. Quæ em̃ inter eas notiores ſunt Circæon, & Thridacias, ab hoc ipſo ſcri-

C ptore declaratæ, & per se satis patet. Sunt toto hoc capite aliqua per se, & quoniã non sunt nobis cum aliȷs eadẽ, legentibus aĩaduertẽda. Quale est, q̃d hic ait, poma Mandragoræ ouorũ uitellis similia esse, a Plinio Auellanæ nucis similitudine describi, non leui inter utrãq; formã, coloreq; diuersitate. Theophrastus .6. de plantarũ historia, nisi uitiũ in lectione eius sit, q̃d suspicamur, contra utrũq; uidet̃ de pomi huius colore, & magnitudine tradidisse. Verba eius sunt. ἴδιος δὲ ὁ καρπὸς τοῦ μανδραγόρου. τῷ μέλανι καὶ ῥαγώδης καὶ οἰνώδης εἶναι τῷ χυμῷ. Quod est. Priuatim uero Mandragoræ fructus, quia niger, acinosusq;, & sapore uinosus est. Colore nigrũ, acino uuę æqualẽ, & uinoso sapore pomũ Mandragoræ Theophrastus describit: Hic aũt ouorum uitellis, qui orbiculati sunt, cõparat: & ὠχρὰ, id est, pallida dicit: quã descriptionẽ natura magis confirmat. Discrepant non leuiter etiã ȷ̃dem auctores: ꝙ hic utrunq; Mandragorã caule carere ait, Theophrastus contra eodem loco cum Ferulam descripsisset, subiecit. τῶν δὲ ἄλλων τὰ μὲν ὁμοιότερον τούτῳ τὸν καυλὸν ἔχει καθάπερ ὁ μανδραγόρας καὶ τὸ κώνειον. Quorũ uerborũ sensus est. In reliquis aliæ quidem similiorem huic caulem ferunt, qualis Mandragoras est, & Cicuta. Plinius etiã quo diximus loco idem testatur dicens. Succus fit & e malis, & e caule deciso cacumine. Palãq; ambo hi caulem Mandragoræ tribuunt, quẽ Dioscorides penitus aufert. Non ausim ego inter tam graues auctores tertius ueluti arbiter censere. Sensus id faciet: poteruntq; uolentes uel a peritis audire, uel ipsi totam Mandragoræ naturã obseruare.

De Aconito. CAP. LXXX.

ἀκόνιτον

Aconitum aliqui Pardalianches, aliȷ Cammoron, aliȷ Thelyphonon, aliȷ Myoctonon, aliȷ Therophonon uocant. Folia habet Cyclamini, aut Cucumeris, tria aut quatuor, minora & subhirsuta, caulem palmo altum. Radix scorpiȷ caudam æmulatur, & alabastri modo splendet. Torpescũt, ut fama est, scorpiones admota radice, stupentque. Qui rursum Hellebori contactu excitantur. Oculorũ medicamen-
D tis leuandi doloribus gratia adȷ̃citur. Enecat pantheras, sues, lupos, & feras omneis, in carnibus obiectum.

BARBARI COROLL.

Theoph. li.9. cap.16. Pli. li.27. ca.3

Aconiti primũ genus Pardalianches, & Thelyphonon, siue potius Theriphonon cognominatur. Cæterũ Theophrastus simpliciter, & sine Aconiti mentione Thelyphonon, & Scorpion, a radicis similitudine uocauit, geniculatũ tradens, graminis modo, locis umbrosis, & cætera quæ hic a Dioscoride tradunt̃. Hoc solum genus a Plinio demonstratũ est, hirsuta leuiter eius folia prodendo. Vocatur & Myoctonos: quoniã e longinquo mures odore necat. Inuenio & Myephonon uocari genus herbæ, quã & Sciada quidã noĩant: nec quæ sit ea docent, prætereq; ꝙ Phanias in lib. de stirpibus, hæc habet uerba. Pileari forma sunt, semen Anisi, Feniculi, Coriandri, Caucalidis, Cicutæ, Pastinacæ, Sciadis, quã & Myephonon uocãt. Plinius & Theophrastus, Myophonõ, cui neruosus est cauliculus. Aconitũ porro Theophrastus in Creta, & Zacyntho nasci maxĩe putant: de Lycoctono (ut arbitror) locutus. Sed optimũ in Ponto circa Heracliam, ubi monstrat̃ Herculis ad inferos aditus, quasi ex spumis cerberi canis ortum. Hoc a Thelyphono, ut testatus modo sum, differre arbitror. Constat enĩ folio syluestris Intubi: q̃q; Aetius non Seridis (id enĩ significat Intubũ) sed Iridis syluestris accipit. Radice nõ nucis, ut Theodorus transtulit, sed Gãmari marini specie: quoniã Caryas pro Caridas, uel Carabidas legisset. In quo notãdum, Carabos, qui & Grapsæi sunt, interim pro locustis, interim pro Gãmaris a ueteribus accæptos: ut Athenæus auctor est. Carides uero Squillæ sunt, quas & Curidas, & Coridas, & Colybdenas quidã uocant. Etiamsi marinũ genitale, Nicander Colybdenã putauit. Aconito sane breuis herba, nec superfluens, sed ut Frumẽto. Semen ei tamen in spica non est. Nascitur ubiq;, nec tantũ in cautibns nudis, quas Aconas uocant, unde Aconitũ nõnulli uolunt appellatũ. Aliȷ quia in petrosis parte plurima nascenti, nullus iuxta puluis esset. Aliȷ a pago, siue oppidulo, siue portu Periandynorũ ad Heracliã ita noĩato. Aliȷ quoniã uis eadẽ in mortẽ esset, q̃ cotibus ad aciẽ ferri decutiendã, statimq; admota uelocitas sentiretur. Fructũ eius & foliũ nihil nocere prædicãt. Vim mortiferã in radice haberi. Ad erodendã uti ea medicos: ꝑparari uero posse, ut tollat biẽnio, año, mẽsibus sex, tribus, duobus, uno (rõne etiã pitioribus occulta) miserius perire, q̃ poto eo diutius uitã extrahant. Differri, celerariq; sumẽti

bus exitiū, prout sero, aut ocius collectū fuerit. Debellari pestē eam nō alia radice, ut quidā ex prompsere, sed aut uino, aut melle successu raro. Alioqn reperto in uisceribus ueneno, ceu pari inuēto, nō perimit, sed colluctat cum eo tantū. Ita duo uenena cōmoriunt, ut anīal supersit. Omniū porro uenenorū ocyssimū esse Aconitū, ut tactis quoq; genitalibus fœminini sexus animaliū, eodem die mortē inferat. quo modo interēptas a Calphurnio bestias dormiētes uxores M. Cælius obiecit. Fugitiuos eo in uinculis uti solitos, desponso animo Aconitū seruantibus, instituta capitis pœna. Quod autē sit herbæ genus Acontias uocatū, non reperi. Etem ut Athenæus inquit, grāmaticorū mos est, poëtas, & auctores alios enarrantiū, cum qd huiusmodi occurrerit, quasi cōniuendo præterire, nihil aliud testantes, q̄ aut lapidis, aut animalis, aut floris genus esse. Quo fit, ut parū fidei grāmaticis in hac eruditiōis parte semper habuerim. Aconitū inuenisse prima dicitur Hecate, uenenorū insigni crudelitate fœmina, quæ Persam patrem, Solis filium, perinde crudelissimū, ueneno sustulit, auctor Diodorus. Propterea q; Ouidius in Metamorphosi cum herbā dixit Hecateida, uidetur Aconitum accæpisse. A

BARBARI COROLL.

CONtra Grāmaticorum omnium decreta, Poëtarumq; fidem, quorum illi rationem nominis secuti, ἀπὸ τῶν ἀκονῶν, id est, a cautibus, in quibus nascitur Aconitum, dici passim testantur, hi, præsertimq; Naso in Transformationibus suis cecinerunt, Quæ quia nascuntur dura, uiuacia caute, Agrestes Aconita uocant. Theophrastus. 9. de plantarum historia ubiq; nasci Aconitum testatus est: neq; a cautibus, quas Græci Aconas uocant, nomen illi factum fuisse, sed ab Aconis Periandynorum pago, qui ad Heracliam Ponti est, Aconitum uocari. Amare quidem, & nasci plærunq; in petrosis, non tamen a petris nomen inuenisse. Verba eius sunt, quo diximus loco. φύεται δὲ πανταχοῦ καὶ οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον ἀφ᾽ ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν. αὕτη δὲ ἐστι κώμη τις περιανδύνων, φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους. Quorum sensus ille est, quē paulo ante diximus. Duo hic scriptor Aconiti genera eodem nomine tradit. Theophrastus tamen eodem de plantarum historia uolumine, alterum hoc quod modo docetur simpliciter nomine Thelyphoni tradidit. In his, ut uidetur Theophrasto, & huic, omnia fere eadē sunt. Discrepant tantū, q hic Aconitū, ille Thelyphonō primo uocat nomine: neuter tamē manifestā nominis eius aliquā indicat caussam. Quo fit, ut suspicari aliquis possit, in utroq; corruptā esse hanc uocem: nec Thelyphonon, quod est fœminas, sed Theriophonon, quod est, bestias enecās, quas multas in capitis fine hic numerat, legendum esse locum. Nisi quod Theophrastus ait, plantæ huius radicem genitalibus omnium quadrupedum inditam, eadem die eas enecare, de fœminarum genitalibus intelligedum tantū sit. In quā partem inclinat animus nobis: dicente Plinio lib. 27. capite. 2. tactis quoq; genitalibus fœminini sexus animalium, eodem die inferre mortem. Quod magis adhuc miretur aliquis, sciens neq; in altero Aconito huiuscemodi aliquid testari Theophrastum. Plinius quo diximus loco, tractata simul utriusq; rei historia, unū tantum uidetur Aconiti genus fecisse, eiusq; appellationes aliquot palam indicasse: Pardalianchesq; ab enecandis Pantheris uocari ostendisse, cum ait, Tangunt carnes Aconito, necantq; gustatu earum Pantheras: nisi hoc fieret, repleturas illos situs: ob id quidam Pardalianches uocauere. Thelyphonon etiam, ut diximus, quoniam fœminini sexus animalia enecet, Myoctonon alij, ab enecandis muribus, quoniam e longinquo mures odore enecet. Cammaron, a radicis flexura, quam Carydi, id est, marinæ Squillæ similem habet, quam in historia eius hic scorpionis caudæ similem fecit, & Alabastrorum modo splendere ait. B

De altero Aconito. CAP. LXXXI.

EST & alterum Aconitum, quod aliqui Cynoctonon, alij Lycoctonon appellant, alij Cyamon leucon, Romani Colomestrum. Huius genera sunt tria. Vnum, quo utuntur uenatores: alia duo in usum suum uertere medici. E quibus tertium, quod Ponticū nominatur, magna ex parte in Italia montibus Iustinis exilit: a priore distans, quoniam folia faciat effigie Platani, crebriore diuisura, longiora, & multo nigriora. Caulem Filicis, læuem stylum, cubitali altitudine, aut ampliorem. Semen in siliquis oblongis recondit. Radices in modum Squillæ piscis scirrorum nigrescunt. Quibus ad uenationem luporum utuntur.

C Insertæ siquidem crudis carnibus, & deuoratæ, lupos enecant.

BARBARI CORОLL.

Pli.li.27.ca.3. HVius Aconiti neq; formam, neq; medicinas Dioscorides exequitur. Librariorum (ut arbitror) culpa fuit: tria capita scribentium, cùm duo tantum Aconiti summa genera dicantur, Galeno teste, Pardalianches, & Lycoctonon.

De Lycoctono, cuius species treis haberi constat, in primo Aconiti genere disserui, Theophrastum & Plinium secutus. Lycoctonos dicta est, quia lupos enecet. Habent & nostri rustici ad eundem usum Lupariam uocatam, folio uitis, multas habente diuisuras, & maculas candidas, flore oblongo, luteo. Aetius, Aconitum inquit sunt, qui Aconistomon, & Irin syluestrẽ, & Pharmaciaden uocent, radicula fere graminis.

EX M. VERG. COMM.

QVale Thelyphonon Aconitum descripserit Theophrastus, satis superiore capite dictum a nobis fuit, superest modo alterum hoc. Quod quale in scriptore hoc sit, parũ nobis constat. Dicimus autẽ quale, integrum ne, an corruptũ & decurtatum. Demiramur enim nihil quod ad hominis salutem, aut maleficium pertineat in eo tradi: præsertim docente multa Theophrasto de maleficio eius & remedijs, & præter Theophrastum Paulo Aegineta easdem priori uires illi decernente: priuatimq; lupos enecare, quemadmodum illud Pantheras: ideoq; Lycoctonon hoc, ut illud Pardalianches seorsum uocari: & præter hos Plinio libro. 27. capi. 3. unum tantũ genus utriusq; nominibus indicãte, multoq; aliter q̃ Theophrastus, qui. 9. de plantarum historia alterũ hoc Aconitum his uerbis descripsit. Nascitur ut ferunt Aconitum in Creta, Zacynthoq;. Plurimũ autem & optimũ in Heraclia Ponti. Folium habet Intibi, quod uocant Cichoriũ, figura. Radicem figura coloreq; marinę Squillæ similem: & in hac lœtalem uim esse. Contraq; foliorũ & seminis nullas ad mortẽ uires esse. Herbæ autẽ semen est non surculosæ materiæ. Breuis tamẽ herba ipsa, nec quicq̃ egregium habens, tritico similis, non tamen semen illi in spica maturescit. Non uescitur Aconito ouis, nec aliud quidpiã animal. Adiecit his alia quædã scriptor idem, quæ uolentes relinquimus: ne ultra q̃ opus sit legentes remoremur. Monemus tamẽ, in cognoscendis illis non fore inutilẽ eorum laborem. Nobis cm̃ satis est, pro

D Aconiti historia breuiter hæc signasse: ut quod paulo ante diximus, cunctis certius fieret, non cõuenire penitus in Aconitorũ historia Græcos, Latinosq; antiquos scriptores. Qui tamẽ omnes, excæpto Plinio, duo eius gñ̃a fecerũt. Alterũ quod Pardalianches a Theophrasto, Thelyphonon priuatim dictũ est. Alterũ, quod Lycoctonon: illud ab enecandis Pantheris, hoc a lupis. Et hæc auctore Paulo Aegineta cognomina utriusq; & notæ quondã fuerũt. Siquidem ait. ἀκόνιτον τὸ μὲν παρδαλιάγχες σηπτικῆς καὶ δηλητηρίου δυνάμεως ἐστιν· ὅθεν μὲν αὐτὸ οὐκ ἐπιτήδειον· ἔξωθεν μέντοι ἐπὶ τῶν σαπῆναι δεομένων σαρκῶν χρήσιον αὐτῷ, τὸ δὲ λυκοκτόνον τῆς αὐτῆς ὂν τῷ προτέρῳ δυνάμεως ἰδίως τοὺς λύκους, ἀναιρεῖ ὥσπερ ἐκεῖνο τοὺς παρδάλεις. Quod est. Et Aconitũ quidem cognomẽto Pardalianches exedentẽ, & lœtalem uim habet. Eamq; ob caussam intus cauendum est. Foris tamen in carnibus, quas exedi oporteat, uti licet. Quod uero a lupis Lycoctonon dicitur, easdẽ priori uires habens, priuatim lupos, ut illud pantheras enecat. Et hæc pro altero Aconito hoc ex Theophrasto & alijs inuenta, & obseruata hactenus a nobis fuerunt.

De Cicuta. CAP. LXXXII.

κώνειον CONion aliquibus Aegynos, alijs Ethusa, alijs Apolegusa, alijs Dolia, alijs Amaurosis, alijs Paralysis, nonnullis Aphron, Quibusdam Creidion, alijs Coeten, alijs Catechomenion, alijs Abioton, alijs Abseudes, alijs Ageomoron, alijs Timoron, alijs Polyanodinos, alijs Dardanis, alijs Catapsyxis, Ostani Babathy, Aegyptijs Apemphi, Romanis Cicuta appellatur. Caulem ædit geniculatum, ut Fœniculi grandẽ, in cacumine ramosum, folia Ferulæ, angustiora, graui odoratu. Vmbellæ in summo prodeunt, flores quoq; albicantes, & semen Aniso candidius. Radice non alta, concaua. Cicutæ lœtale uenenũ inest, suaq; ui refrigeratoria necat. Remedio est uini meraculi potus. Succus exprimitur contusis cacuminibus, priusq̃ semina & comæ siccescant, qui sole densa-

tur in pastillos. Præcipuus ad medendi rationem usus est aridi. Miscetur collyrijs, quæ leuandi doloris gratia temperantur. Ignes sacros, & ulcera quæ serpunt, illitu restinguit. Hærba cum coma trita, & testibus circumlita, libidinum imaginationes in somno compescit. Sed genitale resoluit. Lac puerperarum mammis apposita, extinguit. In uirginitate mammas cõercet, & increscere non patitur. Pueris præstat, ut eorum testiculi cibum non sentientes, intabescant. Efficacissima uis Cræticæ, Megarensi, mox Atticæ, & in Chio & Cilicia nascenti. A

BARBARI COROLL.

Cicuta Græce Conion, inuisa & hæc, publica Atheniensium pœna. Semen habet noxium. Caulis eius uiridis: & urit plærumque, ut in Platanis. Leuis hic est, & geniculatus, ut Harundo, nigricans, altior sæpe, binis cubitis. Hinc & spacium, quod est inter cannarũ, ut Seruius existimat, genicula, Cicutã uocari à Marone. Folia Coriandri tenuiora. Semen Aniso crassius. Radice nullius usus, ut Plinio uidetur. Semini & folijs refrigeratoria uis. Quæ si enecat, incipiunt extrema corporis algere. In uino pota, irremediabilis existimatur. Succus exprimitur folijs, floribusque. Tunc enĩ maxime tempestiuus est, & melior. Semine trito expressus, & sole densatus, nocentior quam semen ipsum, ut in Thapsia: cum in reliquis contra fit. necat enim sanguinem exspissando. Hæc altera uis est, & ideo sic necatorum maculæ in corporibus apparent. Ad dissoluenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fuerit autem Cicuta herba, cuius gustatu exercitus M. Antonij cum fame laboraret, pene sit extinctus in Parthia, non traditur: alioquin remedium, ut Plutarchus ait, in uino tantum erat. Plinius quoque, Maxima inquit Cicutæ uis terræ Parthorum. Mox Laconicæ, Creticæ, Asiaticæ. In Grçcia uero Megaricæ, deinde Atticæ. Thrasyas, & discipulus eius Alexias, & hanc, & cætera uenena temperabant, ita, ut sine aliqua offensione, aut tabe tollerent, in quantum uis tempus dilata morte. In Cicuta præcipiebant, ut e Susis, aut prçgelidis opacisque locis ad hunc usum reponeretur. Chij, ut Theophrastus scribit, non terebant eam, ut cæteri cum tegmine, sed hoc detracto, tusam & tenui cribro emissam, ex aqua propinabant. In Ceo insula mos fuit, ut sexagenarij senes, conuocatis necessarijs, solenni sacrificio Cicutam epulati, & coronati biberent. Strabo autor, ut fere in Theophrasto non Chios, sed Cios legendum putem. Cui consuetudini se Valerius quoque maximus secundo libro, interfuisse tradit, in eius insulæ oppido Iulide. Cicutam sunt qui etiam Ephemeron, a celeritate interitus uocarint, ut Photion autor est. Recentiores Cicutæ duo faciunt summa genera. Aquaticæ, frigentis naturæ. Terrestris, calidæ. Terrestris duo item genera. Maius, et Minus. Sed quoniam autorem nullum proferunt idoneum, uereor ne (ut fere solent) hallucinati fuerint. Alioquin Cicutæ similem diximus esse Myrrhin herbam, ob id Cicutariam a nostris appellatam, calentis ingenij. Nam uerba illa Plinij, Caulis inquit Cicutæ uiridis, & urit plærumque, ut in Platanis, quia sensum nullum comodiorem habent, correximus ex Theophrasto ad hunc modum. Caulis Cicutę uiridis, e Susis plærumque Athenas perlatus. Quanque Cicutæ uis est & illa (si Celso credimus libro quinto) exedendi corpora: ut forte seminibus & folijs frigida sit potestas, cauli feruida. Illud uero minus tolerabile, quod Mauritani, uel eorum interpretes, illud Rutæ genus syluestris, quod Dioscorides & Plinius Armalã uocari scribunt, ipsi pro Cicuta capiunt. Sunt qui (quod Galenus ait tertio libro κρασίων) Cicutam Sturno cibum, homini uenenum esse, cõuerterint, Hyoscyamum esse Turdo cibum, homini uenenum: quo nihil esse potest fœdius, imperitius, absurdius. B

EX. M. VERG. COMM.

Auxerunt Cicutæ famam Athenienses, succo eius ad mortem in publicis & capitalibus iudicijs utentes. Alioquin indigna erat herba, quæ in omnium poetarum carminibus & sapientium cõmentarijs inueniretur. Vulgaris, ubique fere nascens, & homini præcipue noxia. Sed hæc est omnium fortuna rerum, ut aliquando ex usu gentium honorem, & quam possunt gratiam inuenerint. Factum id tunc in Cicuta est, quæ neglecta modo & incognita multis iacet. Mutatæque leges, & pœnarum in sceleribus rationes, pecori herbam relinqui cõegerunt, quæ quondã malo hominis fato nascebatur. Et ut testatus Theophrastus est, in quotidianos usus ex Susis frigidissimisque alijs locis maiore diligentia repetebatur. Non erimus ob eam causam nos in eius historia longiores. Quod enim satis sit, ab herbarijs omnibus cognoscitur, Fœniculi caule,

C folio Ferulæ, alijsq; a Dioscoride descriptis notis.

De Taxo. CAP. LXXXIII.

σμίλαξ SMilax a Græcis, Taxus a Latinis appellatur. Arbor Abietis magnitudine, & foliorum eiusdẽ figura. In Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ cõtermina nascens. Auiculæ quæ Italicæ Taxi baccas deuorant, denigrãtur, & qui ederint easdem homines, alui profluuio corripiuntur. Narbone tam præsentis est ueneni, ut si qui dormiãt sub ea, aut in eius umbra subsideant, lædantur, & sæpenumero moriant. Quare de Taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

BARBARI COROLL.

Pli.li.16.ca.10. SMilax, siue Taxus, est ubi a Theophrasto & Dioscoride Milos appellata sit, folio æterno, extremitatibus & lateribus sinuato, ut Quercus & Paliuri, & omnino Ilicis, molliore tantum profundioreq;. Differt & materia ab Ilice, q soluta & tenera in operibus est Taxo, præsertim in Arcadia: ubi & nigra est ac punicea. Flauet in Ida, tam similis Cedro, ut imponat mercantibus, præsertim medulla. Germen ei maxime serotinum. Floret paulo ante solstitium. Fructificat a uergiliarum obitu. Facillime augescit, procera, similis Abieti, minus excelsa, sed alijs * crebrioribus. Folium quoq;, ut scribit Plinius, Abietis, sed pinguius, ac minus uirens. Strigosa, tristis & dira: nullo succo, baccifera. Radices ei graciles, per suma cespitum breues. Circa Idam rara. In Macedonia et Arcadia frequentior. Rotundo fructu, et paulo ampliore q̃ Faba, colore ruffo, tactu molli, ueterinis lœtifero, non item ruminantibus. Sunt qui eum quoq; mandant suaui cibo, & innocentem prædicent. Vmbrosissimis locis prouenit. Fumus ex eo mures perimit. Mari fructus, ut Plinio uidetur, noxius. lœtale quippe. Baccis, in Hispania præcipue, uenenum ineſt. Vasa etiam uiatoria ex ea uinis in Gallia facta, compertum est mortifera fuisse. Sunt qui Taxica hinc appellata putent, quæ nunc Toxica uocantur, quibus sagittæ tingunt in Arcadia, ueneni uel præsentissimi. Repertum innoxiam fieri, si in ipsam arborem clauus æreus adigatur. Conglutinamenta, siue subscudes, ex ea scrinijs & subsellijs parantur. Nunc et arcus, & scorpiones. Nec Taxus uulgo, sed literæ prioris immutatione, Naxus, & Naxius quoq; dicitur: quod nomen & Dioscoridi fuisse cognitum uideo, ubi uenena libro sexto numerat, eodem loco, non Taxum, sed Toxum a Romanis dici credidit. Nec Thymalon, ut hic, sed Thymilon scribendum: quod & Aetius quoq; sequitur. Paulus Thymion. Galenus Taxum etiam dici Cacton inquit. Paulus Cacton spinæ genus esse, quam Dioscorides libro sexto uocauit Axon, cuius pappi recentes, in cibo sumpti strangulant, in quibusdam exemplaribus Ixiæ nominati. Verisimile est hanc esse Cacton, de qua Theophrastus & Plinius loquuntur. Cactos inquit, Siciliæ tantum nascitur suæ proprietatis, cuius in terra serpunt caules e radice, lato folio, & spinoso, quos uocant Cactos, nec cibo desquamatos fastidiunt, gustu amariusculo. Sed & seruati sale uescendo sunt. Vnum caulem rectum habent: qui Pternix dicitur, eiusdem suauitatis, sed uetustatis impatientem. Semen ei lanuginis, quam Pappon uocãt: quo detracto & cortice, teneritas cerebro Palmæ similis relinquitur. Vocant Scaliam, siue ut Plinius Ascaliã. Alibi Plinius, Sunt inquit & cęduæ Palmarum quoq; syluæ, quæ minantes, rursus ab radice succisæ, dulcis medulla earum in cacumine, quod Acrum appellant, exemptaq; uiuunt, quod non aliæ. Vocantur autem Chamæriphes etiam a Theophrasto, folio latiore ac molli, ad uitilia utilissimo, copiosæ in Creta, sed magis in Sicilia. Nunc uulgus Siculum Romanumq; Ciphilionem, mercatu eius frequenti nominat. Aliqui Palmidium ab quadam Palma spadicum similitudine, ut ex quibus scopæ fiant. Margyllion Hispaniæ modo appellant credo, quia bacculas rubentes, margaritis similes ferant, Dumulos uocatas, quibus filo imissis, feminæ supplicationes precesq; suas numerant. Plinius quodam loco, Margarides inquit Palmæ breues, candidæ, rotundæ, acinis q̃ balanis similiores: quare & nomina inquit a margaritis accepere. Diuersum tamen genus hoc ab Hispano illo fecerim, q in meridiano tantum orbe Margarides nascunt, et quidem una tantum eius arbore in Chora, ut idem Plinius affirmat. Iam hoc quod dixi Palmidium uocari, non Siciliæ modo peculiare, sed Aegypto, & Hispaniæ. In Italia quoq; nasci perhibent, non procul Terracina. Mirum quod traditur in Aegypto, ipsis etiam Palmarum quarundam innasci truncis, sed minoris operis ad mandendum. In orbe reliquo duorũ generum, sed eodem cespite prouenient, mas & femina. Sexum distingui semine, quod Pappon, ut dixi

D

musappellant. Fallit hoc imprudentes, opertum cortice multiplici, tunicis ferrugineis interueſtientibus. Cortex Folij modo in latum ex anguſto panditur, & armatur aculeis. Ideoqꝫ latũ & ſpinoſum a Theoph. dictum eſt. Ex huius craſſitudine in Aegypto charta mõ tingitur uilis, ad contegendas inuoluendaſqꝫ ſegeſtriũ uſu merces. Ex tunicis quas intercurſare diximus, in eadẽ prouincia, funes, rudenteſqꝫ nectuntur. Caulis ipſe cęduus quotannis, alioquin adoleſcit craſſitudine in tantum, ut arboris iuſtæ truncum æquet ambitu. A

EX M. VERG. COMM.

CEcinit quondam Maro primus idem, maximuſqꝫ Bucolici carminis latinus autor, Iuniperi ſolet eſſe grauis cantãtibus umbra: monuitqꝫ paſtore, ſ ſub ſpinoſam, denſioriqꝫ umbræ arborem uocandas homini non eſſe muſas. Mox pro Apibus præcepit, Et tua Cyrneas fugiant examina Taxos: nullibi ęqua maleficij diſpenſatione. Siquidem Taxos fugiſſe potius ꝗ Iuniperos homines oportebat: ſi ut hic, & alij tradiderũt, lœtalis homini earum umbra eſt. Plinius. 26. uolumine, cap. 11. de ea ait. Et eſſe in Arcadia tam præſentis ueneni, ut ſi qui dormiant ſub ea, cibũue capiant, moriantur. Et præter Plinium Plutarchus ſui Sympoſij tertio cõmentario, quo capite quærit, Si in conuiuio florum coronis utendum ſit, ἱςοροῦσι γὰρ ὅτι καὶ σκιὰ σμύλακος ἀποκτείνει τοὺς ἐγκαταδαρθέντας ὅταν ὀργᾷ μάλιςα πρὸς τὴν ἄνθησιν. Quod eſt. Ferunt enim & Smylacis umbram, in ea dormientes perimere, quo tempore prę ſertim ad nouos flores turget. Contraxitqꝫ umbræ eius noxam ad id tempus maxime Plutarchus. quod ab re nõ eſt, ob eam quam ille tradidit cauſam, dicens ueluti telis, ſagittiſqꝫ aliquibus uulnerari cerebrum halitu florum per nares attracto: qui cum in hac arbore ſemper lœtalis ſit, in noua florum productione, ob acriorẽ maioremqꝫ eius copiam magis nocet. Deſcripſit Plinius quo diximus loco arborem longius: Barbarus etiam in Corollario ſuo, ex græcis latiniſqꝫ ſcriptoribus omnem eius hiſtoriam collegit: & præter eos uulgaris, notaqꝫ cunctis nunc etiam arbor eſt. Quæ una tantum mutata litera, ꝓ Taxo, Naxus nobis uocat. Duriſſimę materię arbor, & ob id in fabrica expetita, ad ea quę diuturniora futura ſunt. Baliſtæ, arcuſqꝫ nunc etiam ex ea fiunt. Sed quondam in frequentiore eius teli uſu, & ipſa in maiore uſu fuit. Fluores alui baccas eius ueſcentibus fieri, hic ſcriptor ait: B ex eademqꝫ cauſa Maronẽ nos credimus monuiſſe, fugiẽdã Apibus eſſe arborem: ne cita aluo, cui malo obnoxiæ ſunt, perirent. Quia enim ui homini nocet, eadẽ illis nocere credendũ eſt.

❡ De Apocyno. CAP. LXXXIIII.

APocynon aliqui Cynanchon appellant, alij Pardalianches, alij ἀπόκυνον Cynomoron, alij Cynocrambẽ, alij Cynoctonon, alij Phaleõ, alij Cynanchen, alij Oligorõ, alij Hippomanes, alij Oniſtin, alij Ophioſcorodon, alij Cynaricam, alij Elaphoſcorodon, Magi Paralyſin, Romani Braſſicam ruſticam, aut caninam. Frutex eſt paruis uiticulis conſtans, male olentibus, fractu fere inuictis, folio Hederæ, molliore tamẽ, & per extremum acutiore, uiſcoſo, graui odore. Id luteo ſucco turget. Siliquæ ceu Fabarum, digiti longitudine protenduntur, ſemine intus albo, duro, paruo. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, uulpes, & pantheras enecant in cibo data, & ꝓtinus eorũ coxas reſoluũt.

BARBARI COROLL.

APocynon, ſemine acuto, diuiſo, lanuginoſo, graui odore, uirgis minus longis ꝗ Hedera. Pli. li. 24. ca. 11 Quadrupedes necat, ſi ueſcantur, omnes. Eſt & uenenum hominibus. Dicitur & Cynocrambe a Galeno, ab aliquibus Hippomanes. Quanꝗ & uirus defluens ab equarũ inguinibus quo tempore amoris inſania feruntur, Hippomanes appellant. Apud Heſiodum certe Hippomanes herba eſt, quam edentes equi, aguntur in furorem. Dicitur & Capparis Hippomanes. Eſt & ſaltationis genus apud Comicos Apocinon, ſed ſcriptura diſtinguitur.

EX M. VERG. COMM.

INutilis medicinæ huic ſcriptori Canina Braſſica eſt. Poſteriores tamen gręci calidam, ſine ſiccandi ui eam deſcripſerunt. Eamqꝫ ob cauſam emplaſtri modo impoſitam, diſcutiendi uim habere. Plinius prętere a li. 24. capite. 11. Suſpirioſos, pleureticos, & omnes lateris dolores ex aqua ſemen eius ſanare teſtatus eſt. Quo loco iiſdem notis, & paulominus ꝗ iiſdẽ huc ſcriptori uerbis eam effigiauit. Canes, & omnes quadrupedes necare in cibo datam Dioſc. pariter teſtatus.

C Quæ nominis frutici huic præcipua causa est. Pluresq; ex appellationibus eius non aliunde q̃ ex eo usu causam habent. Dico autem, ex eo usu: quoniam sæpe fit a uenatoribus, & aliis quibus syluas, aut alienas domos ingredientibus adlatrari incommodum sit, ut cum odisse canes in cœperint, uenenato aliquo cibo eos intercipiant: quale Apocynon hoc est: quod Paulus Aegineta in. 9. ait ideo Cynocramben, id est, caninam Brassicam, et Cynomoron, id est, canum mortem uocari, q; eos celerrime enecet: eadem q; ui maleficium & lœtalis homini sit. Quod pariter indicat Apocyni uox: nihil aliud grecis significans, q̃ q̃d abesse canes facit. Quẽadmodũ Cynãgos, q̃d canes angit & strãgulat: & Cynoctonõ, q̃d canes enecat. Queoẽs eiusdẽ rei indices uoces, eadẽ hñt causã. In ceteris nõ tã facilis nob, intellectus ẽ, ob eãq; cãm pitioribus relinquunt.

¶ De Nerio, seu Rhododendro. CAP. LXXXV.

νήριον

NERION aliqui Rhododaphnẽ, alij Rhododendrõ, alij Spongiõ, alij Hæmostarin, Romani Rhododendrõ, Lucani Iemaneu, Aegyptij Scympham, Pœni Rhododaphnem appellauere. Frutex est uulgaris noticiæ, longioribus q̃ Amygdala foliis, asperioribusq;, flore in Rosam conformato, fructu Nuci græcę simili, corniculato, qui patefactus quandã floccorum speciem ostendit; Hyacynthi pappos representantẽ. Radice longa, acuta, lignosa, gustãti salsa. Nascitur in amœnis, maritimis, amnibusq;. Flores & folia mulis, asinis & quadrupedum plurimis uenena sunt, hominum uero contra serpentium morsus præsidia. E uino pota, eo magis Ruta addita, imbecillæ etiam animantes, ut pecus & capræ, si aquam bibant in qua folia ea maduerint, moriuntur.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 16. ca. 22.

NErion Sabina quoq; herba dicitur. Sempiternum fronde, caulibus fruticosum. Mel insanum e Ponto contrahitur, Rhododendri flore, quo scatent syluæ. Hoc ne nomen quidem apud nos inuenit latinum, ut Plinius tradit. Galenus hanc intelligit, quotiẽs Rododaphnen nominat, aut Nerion, duobus eam locis prodens. Photion Rhodoniã quoq; dici meminit. Quosdam tamen Rhodoniam interpretatos inquit fuisse uitem, flauas uuas ferentem. Dioscorides Rhododaphnen a quibusdam uocari Spongon scribit. Aetius Spongitin herbam dicendo, procidentiæ sedis utilem, quid intelligat haud scio.

EX M. VERG. COMM.

FEcerunt græcis Rhododaphnẽ Rosæ flos, & Lauri folium, quæ fruticis huius p̃cipue notæ sunt. Fecit idem Rosæ flos & arbor eidem genti Rhododendrũ. Sic enim fruticem hunc etiã uocarunt. Pliniusq; hac sæpius q̃ illa pluribus locis uoce usus est. Nec refert q; hic Amygdalæ foliis folia eius compârauerit. Lauro ẽm & Amygdalæ non dissimilis magnopere foliorũ figura est: longa eiusdem fere latitudinis & in cuspidem acuminata. In cæteris eius appellationibus parum certa nobis ratio est: ideoq; indescriptæ relinquuntur.

¶ De Fungis. CAP. LXXXVI.

μύκητες

FVngorum differentia duplex. Aut enim mandũtur, aut perniciales sunt. Multis de causis uenenosi gignuntur. Si enim clauus ferreus, in quo sit rubigo, aut panni marcor adfuerit: aut si iuxta serpentis cauernam, arboresue, quæ pariunt noxios fructus, erumpãt. Continent nescio quod strigmentum, concretamque pituitam, terraque eruti q̃ celerrime computrescunt, atque marcore uitiantur. Sed qui ueneno imbuti non sunt, suauem in iuribus gratiam habent. Largius tamen sumpti, nocent, & ægrius concocti strangulant, aut choleram morbum citant. Remedio est nitri potus, aut lixiuium cum acida

muria,aut feruefactæ Satureiæ, aut Origani iusculum. Debellantur eti am gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiusdem delinctu cum melle mul to. Corpus alunt, sed ægre dissoluuntur, cum magna ex parte integri i- psi, cum recrementis alui reijciantur. A

BARBARI COROLL.

FVngi cortice, medulla, neruo, uena carent, pediculo admodum æquali: quanquam qui ex ijs Pezicæ a græcis uocantur, nec pediculum, nec radicem habent. Fungos græci Mycetas uocãt: nec distinguunt. Quanquam Paulus etiam Boletos cognouit, Bolitas appellando: quibus & prin cipatum inter Fungos dedit, sicut secundum locum ijs qui Amanitæ nominantur. Sunt & Egi ritæ, sed industriæ fermento in ipsis Populi nigræ truncis diluto aqua; protinus coalescentes. Quorundam facile noscuntur uenena, diluto rubore, rancido aspectu, liuido intus colore, ri- mosa stria, pallide per ambitum labro. Non sunt hęc in quibusdam, siccique & Nitri similes, ue luti guttas in uertice albas ex tunica sua gerunt. Voluã em terra ob hoc prius gignit. Ipsum po stea in uolua, ceu in ouo est luteum, nec tunicæ minor gratia in cibo infantis Boleti. Rumpi- tur hæc primo nascente, mox crescente in pediculo corpus absumit, raroque unquam gemini ex uno pede. Origo prima e limo, & acescente succo madentis terræ, aut radicis ferme glandiferæ. Ini- tio spuma lentior: dein corpus membranæ simile: mox partus, ut diximus. Deprehendisse per niciales, nisi agrestes possunt, atque qui colligunt. Caligaris clauus, & rubigo ferri, aut calybs ue nenatos faciunt. Boletis ortus occasusque includitur septem diebus. Fungorum lentior natura, & numerosa gña, nec nisi ex arborum fere pituita. Tutissimi qui rubent, callo minus diluto quam Boletis rubore. Mox candidi, uelut apice flaminis, insignibus pediculis. Tertiũ genus suillis ac cõmodatũ uenenis. Quidã discreuere arborũ generibus, Fico, Ferula, & gumiferis. Non itẽ Fa go aut Robore, aut Cupresso. Omniũ colos liuidus. Sed ijs aberit argumẽtũ ueneni, quod similio res arbori Fico fuerint. Noxij erunt Fungi, qui in coquendo duriores fiunt. Innocẽtiores, qui ni- tro addito coquentur, si utique percoquantur. Imbribus proueniũt omnia hęc. Siccant penden tes suilli Iunco transfixi, quales a Bithynia ueniunt, Succineis nouaculis, & argenteo apparatu Fungos ipsæ suis manibus delicię coquebãt: unde Gręci hos Deorũ cibo nasci dictitãt, ut Trangl lus in Nerone meminit. Porphyrius, non cibum, sed filios Deorũ Fungos & tubera uocabant, quia puenire uiderent sine semine. Nata forte diuersitas, quod uerbũ θεοτρόφος, & eũ qui alit, & eũ qui alitur significat, accentu mõ cõmeante. Porro Deorum & cibus & alumni ideo uideri possunt, quoniam & eos quorum pater ignotus est, filios terræ dicimus: quod quidem & Cicero in quadam ad Atticum epistola confirmat de Lica. Recentiores alia quoque nomina, uel genera dedere. Oua- tos, ab oui similitudine. Spongiolos, a spõgia. Digitellos, a digitis. Porriginosos, a porrigine. Pezicas, quasi sessiles & pediculis carẽtes. Laciniæ priuatim dicuntur e castanea, magnitudine spectabiles, ut singuli sufficiant. Innocentissimi sunt e rubis & carduis uere nati, rotũditate clusi li, quos inde Prunulos, & Spinulos appellant, & Cardeolos. Orit & e saxo. i. lapide Lyncurio, si ue Lyncęo, uulgari uoce dicto Fungus, admirabili natura. Præciditur hic in esum, & alius sub- nascit anno toto. Pediculi pars relicta duratur in silicẽ, atque ita semp crescit lapis, restibili fœcun ditate: nec credidimus, antequam domi natos ita manducaremus. Nouum et hoc uita sibi cõperit in uiceque multa perdit: quanquam est ubi Plinius hoc innuat, ut in castigatione Pliniana. 20. secundi libri diximus. Sunt & igniarij quidam Fungi, & quibus strigilium uice tostrina utitur. Pli. li. 22. ca. 22 B

EX M. VERG. COMM.

DE tota Fungorum natura, quos tantopere ad cibos & ganeam mortalitas expetit, breuis- sime & uno carmine decreuit Flaccus, cum in Sermonibus suis cecinit. Pratẽsibus optima Fun gis natura est: alijs male creditur. O sapientem pöetam, qui dum ganeam, multosque eius sapo- res didicisse uideri uult, humanæ uitæ tam utiliter consuluerit. Græcorum medici etiam, exce- ptis Boletis, & quos Paulus Aegineta suorum, ut nos credimus, temperorum nomine Ama- nitas uocat, omnes una sententia damnauerunt, frigidos; pituitosos, & crassioris humoris in cibo constituentes. Plinius tamen. 22. uolumine eiusdem numeri capite, proximoque illi longio- re historia, bonitatis eorum, uitiaque, & totam naturam profecus est. Quę poterunt uolentes cer tius in eo cognoscere. Fuerunt medicorum & sapientiorum de Fungorum natura & ui decreta quæ pauloante dicta sunt. Poetæ tamen Boletos pręcipue laudarunt. Et inter antiquos medi- cos Paulus Aegineta primo uolumine de Fungis, Boletisque sic dicens. οἱ δὲ μύκητες ψυχροί τε εἰσὶ καὶ φλεγματώδεις καὶ κακόχυμοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ μὲν βωλίται ἀβλαβέστεροι καὶ ἀπονοικαλῶς ἑψηθέντες.

C οἱ δὲ ἀμανῖται δεύτερας εἰσι τάξεως. τῶν δὲ ἄλλων μυκήτων ἀπέχεσθαι δεῖ. πολλοὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν θανάσιμοι. καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ βωλῖται ἀνεφθότεροι ἐσθιόμενοι κινδύνου παραίτιοι πολλάκις γίνονται. Quorum sensus est. Fungi uero frigidi, pituitosi, & mali succi sunt. Omniū minus nocētes Boleti sunt. Ad summū elixi. Qui uero Amanitę dicunt̄, secūdū post Boletos ordinē habēt. A cęteris abstinēdū est. Plures em̄ eorū mortiferi sunt. Quinetiā Boleti ipsi si minus elixi comedant̄, periculi, mortisq̃ causam hn̄t. Et hęc ꝑ Fungorū maleficio, tutoq̃ usu satis sint. In qbus uidendū, sint ne Pauli Aeginetę Amanitę, Flacci pratenses. Boletos em̄ credimus nos ἀπὸ τοῦ βῶλου .i. a bolo dictos fuisse.

De Colchico. CAP. LXXXVII.

κολχικόν

COlchicō aliqui Ephemeron, Romani agrestē Bulbū uocant. Autumni exitu florem ædit Croci, candicantem, ab eo tempore folia Bulbi, sed pinguiora, caulē palmo altū, ferentē ruffum semē, radicem foris e nigra ruffescentē, quę delibrata, cādida et mollis spectat̄. Lacteo succo madet, atq̃ gustatu dulcis inuenit̄. Bulbus mediā habet rimā, fissurāq̃, qua flos erupit. Plurimū in Messenia, et Colchis enascit̄. Ea comesa, Fungorū more, strangulando enecat. Hāc aūt depinximus, ne a quoq̃ imprudenter pro Bulbo deuoret̄. Miram em̄ incautis uoluptatē affert. Remedia sunt eadem quæ Fungis. Bubulum etiam lac potum auxiliatur, Itaq̃ cū adfuerit, non aliud desyderatur auxilium.

BARBARI COROLL.

Pli.li.28.ca.10 & li.25.ca.11.

COlchicon, & Ephemeron, de quo mox prodetur, Hermodactyli genera a neotericis uocatur. Galenus & Paulus Ephemeron duplex faciunt, Dioscoridem sequuti. Vnum delibutorĳ ueneni ui, de quo hic. Alterum quod Irin syluestrem cognominant, de quo proxime dicemus. Colchicon sane haberi modo passim prædicāt, Ephemeron nesciri. Hermodactyli porro, ex qbus pilulę ad podagras tantopere cōmendantur, ab Aetio & Paulo, Quinq̃foliū sit, an Ephemeron, parū mihi cōstat. Alioqn recentiores ꝓ Ephemero accipiūt. Dioscorides Quinq̃foliū
D Hermodactylō q̄q̃ dici, & morbis articularib. et coxēdici cōuenire ꝓdit, Ephemerō minorib.

EX M. VERG. COMM.

MIsceri in antiquis scriptoribus inuicē Colchicon, et Ephemerō aliqui crediderunt, Nicandrum in Alexipharmacis suis dicentem audientes. ἢν δὲ τὸ μηδείης κολχηΐδος ἐχθόμενον πῦρ. κεῖνο ποτὸν δέξηται ἐφήμερον. Quod est, Si uero Colchidis Medeæ infestum ignem poculum illud hauserit Ephemeron. Mox Plinium inter uenena Colchicum, & inter medicas herbas Ephemeron numerantem. Quinetiam huncipsum hoc loco priuatim de utroq̃ agentem, & inuicem utrunq̃ Colchicon et Ephemeron uocantem. Post hos Paulum Aeginetam, Ephemeron in qnto inter uenena constituentem: mox iterum in .6. Ephemeron his uerbis describentem. ἐφήμερον ὂν δηλητήριον ἀλλ' ὅπερ ἶριν ἀγρίαν καλοῦσι. Quod est. Ephemeron non quod noxium & lœtale, sed quod agrestem Irim uocant. Et ne longiores simus, in cunctis græcis modo uenenū, modo utilem dentibus & tumoribus herbam Ephemeron inuenientes, præsenti & periculosa semper dubitatione. Nisi cognouerit aliquis duo quōdam Ephemeri genera fuisse: alterum quod Colchicon a natali solo diceret̄, flore albicante, crocinio simili: radice bulbi, sed pinguiore: caule dodrantali, notisq̃ alĳs quæ a scriptore hoc in historia eius numerantur. Quod Colchicon Plinius simpliciter nominauit lib.28.cap.10. & Paulus Agineta in quinto Ephemerō: cuius uerba sunt. τοῖς δὲ ἐφήμερον λαβοῦσι ὃ ἔνιοι καλοῦσι κολχικὸν διὰ τὸ ἐν κολχίδι φύεσθαι. Quorum sensus est. His autem qui Ephemerum hauserint, q̄d quidam quia in Colchide nascitur Colchicō uocant. Quodq̃ hic idē scriptor in sexto inter uenena, nō Colchicō, sed Ephemerū uocabit, quo loco cū hic plantā descripsisset, maleficĳ eius & ueneni notas remediaq̃ certius illic docet. Alterū q̄d simpliciter Ephemerū dicitur innocens, & ut paulo ante nos diximus, dentibus & tumoribus utile. Cuius meminit Plinius lib.25.cap.11. his uerbis. Ephemerō folia habet Lilĳ, sed minora, caulem parem. &c. Q̄d hic ipse scriptor mox describet. Et ut rem totam absoluamus: q̄d Paulus Aegineta in .6. descripsit, habereq̃ ait repercutiendi discutiendiq̃ uires, esseq̃ Ephemera duo: & qualia nos diximus uenenū alterū, innocens alterū, satis idem Paulus Aegineta indicat: qui de innocente hoc agere incipiens ait, ἐφήμερον ὂν τὸ δηλητήριον. Quod est. Ephemeron, nō q̄d noxiū & lœtale; &c. Manifesto ex ea ꝓpositiōe, diuisiōeq̃ argumēto, duplex eius genus

esse, alterum q̃d ueneni, & alterũ quod remedij rationem habet. Factum ideo est, dum in antiquis græcis uaga appellatione utrunq; Ephemeron dicitur, ne sine caussa crediderint aliqui, misceri inuicem Colchici, & Ephemeri appellationes. Verumtamen quantum similitudo aliqua nominis cõmunionem in illis fecit, tantũ natura uiribus ea discreuit: eamq; ob caussam in ueterum scriptorum lectione obseruanda diligentius ea uox erit, ut noxium ab utili, & uenenum a medica materia secerni possit. In quo non parũ proderit, de quo agatur, & quomodo obseruasse. Fuerunt qui maleficum illud Ephemerũ dictum putauerint, q; hausto eo, una tantũ die superstites sint, qui id hauserunt: & a similitudine eius, deinde alterum illud. Nos tamen profiteri non audemus, utrius similitudo alteri nomen fecerit. A

De Ephemero. CAP. LXXXVIII.

Ephemeron aliqui syluestrem Irin appellant. Folia habet Lilij, sed tenuiora, caulem parem, florem candidum, amarum, semen molle, radicem unam, digitali crassitudine, longã, adstringentem, odoratam. Nascitur in syluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua, si decocto colluantur. Folia in uino cocta, discutiunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt. ἐφήμερον

BARBARI COROLL.

Ephemeron folijs Lilij, minoribus, semine superuacuo: dictum ita, quod intra diem iugulet, ut Theophrastus putat. Sed illud alterũ genus est, & Colchicon proprie crediderim, folio Ellebori. Radicula omnibus nota. Seruorũ in desperatione confugiũ. Hoc ipsum Colchicon, & Plinius Ephemeri appellatione intelligit, quotiens medicinas contra Ephemerũ impactum cõmemorat. Ephemero radix longa, non ut Colchico rotunda. Quidam Ephemeri uocabulo delibutorij ueneni compositionem quandam capiunt, ut Aetius testatur. Pli. li. 25. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

Satis in Colchico superiore capite de Ephemero hoc dictum a nobis fuit. Quærendum modo superioribus relinquimus, sint ne quos medici & herbarij nunc Hermodactylos uocant, Ephemeron hoc, an Colchicon, illud paulo ante descriptum. Nihil enim modo superest, q̃ monere legentes, dicere Barbarum, habere Ephemeron hoc florem ceruleum, quẽ nos candidum, ex cõmuni, eademq; omniũ quotquot uidimus codicum lectione. Plinium ut uidetur in floris eius colore, potius q̃ Dioscoridem, quẽ uertebat, secutus ille est. Sunt em̃ in historia Ephemeri huius Plinij hæc uerba. Ephemeron folia habet Lilij, sed minora: caulem parem, florem ceruleum. At hic ἄνθη λευκὰ ait, quæ uoces nisi ad candidũ colorem trahi non possunt. Signasse hoc etiã placuit, ut q̃bus auctoribus q̃d diuersum sit uterq; nostrũ uerterit, legentes sciant. B

De Alsine. CAP. LXXXIX.

Alsinen aliqui Anthyllion, alij Myortochon, alij Myrtosplenon, Romani Muris auriculam, Pœni Labatholabat, nonnulli Myos ota uocant, quoniam musculorum aures folia imitantur. Lucis, opacisq; gaudet, unde Alsine dicta est. Hæc erat eadem quæ Helxine, nisi folijs minor, minusq; hirsuta esset. Cum teritur, odorem Cucumis reddit. Vim refrigerandi adstringendiq; obtinet. Oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus aurium doloribus infunditur. Quin & emẽdat omnia quæ Helxine, id est, Muralis hærba. ἀλσίνη

De palustri Lente. CAP. XC.

Lens palustris, quam agriam aliqui, alij Epipteron, Romani Viperalem uocant. Inuenitur in aqua non fluente, muscus Lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ. Propter quod conuenienter collectioni bus, igni sacro, & podagris illinitur per se, & cum polenta. Glutinat & procidentia puerorum interanea. φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων.

C BARBARI COROLL.

LEns palustris, Phacos Epitelmaton a Græcis uocat, sine radice, sine folijs, etiamsi id qd in ea fructificat, simile folio conspicitur, minus habili humore, q̃ ut in eo folium confiari possit. Quidam genus aliud, non quidem in aqua nascens, sed in uliginosis dilutisq;, maius eo tradunt, carens folio, Agriam Phaceam, hoc est, syluaticam Lentem uocantes.

EX M. VERG. COMM.

QVemadmodum in cognomine legumine secundo libro illud describens Dioscorides φακός ὁ ἐσθιόμενος, id est, Lens quæ comeditur dixerat, ut ab hac, & ab Elelisphaco eam separaret: eadem ratione de palustri hac docens, φακὸς ἐπὶ τῶν τελμάτων, quod est, Lens quæ in lacustribus inuenitur, dixit. Cognomines enim, sed natura diuersæ, separari discrimine aliquo debuerāt. Id accæptum est in illa ab usu, in hac a natalibus. Secutiq; posteriores omnes hunc scriptorem, in discriminibus his sunt. Muscum, non herbam hic dicit inueniri, in aquis non fluentibus. Vnaq; uoce illa satis naturam eius indicauit. Fluitat enim in summa aqua Lentis figura, a cuius similitudine nomen inuenit.

¶ De Semperuiuo, seu Sedo magno. CAP. XCI.

ἀείζωον AIzōon maius, aliqui Aithales, alij Ambrosion, alij Chrysispermō, alij Zoōphthalmon, alij Bubophthalmō, alij Stergethron, alij Aeonion, alij Aichryson, alij Olochryson, nonnulli Chrysanthemon, alij Protogonon, alij Boron, alij Notion. Magi Paronychiam, alij Chrysitin, Romani Ceriam cuspiam, aut Iouis caulem nominant, alij Leapetes, alij Sedum maius, Aegyptij Pamphanes. Semperuiuum ideo nominatur, quoniam perpetuo folia uireant, cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, crassitudine pollicari, uirentes, Characiæ Titimali modo insecti, folia carnosa, longitudine pol-
D licari, in cacumine linguæ similia, alia in terram conuexa, alia in capite stantia inuicem: ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. Nascitur in montibus, & testaceis. Supra domicilia etiam seritur. Eius uis refrigerare, & adstringere. Medentur igni sacro, nomis, ulceribus quæ serpunt, oculorum inflammationibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus cum polenta, aut rosaceo perfunditur. Datur in potu contra phalangiorum ictus, dysenteriam, aluiq; profluuia. Teretes tineas potus in uino excutit. Subditus in uellere, mulierum abundantiam sistit. Succus oculorum lippitudinibus, sanguinis uicio concæptis inungitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.13. lib.28. cap.17. lib.26. ca.8.11.

AIzoon maius, aliqui Iouis caulem, siue oculum, alij Digitellum, alij Spegeton, siue Hypogeson, quod in subgrundijs fere nascitur. Aliqui Amerimnon a sollicitudinis depulsu. Sūt qui Trithalles a terno flore. Sunt qui Aeithalles, ab æternitate. Sunt qui Erothales, & Erogenneton, a uerno tempore, aut quoniam amatorijs conueniat. Latini & Sedum maius. Alij Sadum. Opilius Aurelius Sesuuium. Nonnulli Semperuiuam. Vulgus Auricularem. Huic crassitudo caulis plus q̃ pollicaris: folia carnosa, larga, succo, leuia, oblonga. Sedum herbam fuisse putant eam, quæ Glauco immortalitatem dederit, Marino Deo. Fuit & alter Glaucus in fabulis, qui Dracone medico monstrante, contactu herbæ, cuius non redditur nomen, reuixerit sub Minōe.

EX M. VERG. COMM.

VIret ubiq; Sedum in tegulis, nec alibi nūc facile inuenitur, inuasitq; iampridem aliquibus locis plebis animos indigna cœlo opinio, non percuti fulmine domum, in cuius tegulis uireat Sedum, frigoreq; suo plātam cœlestibus illis ignibus aduersari. Quod minus miretur aliquis, memor, ob eam caussam Laurea semper contra easdem iniurias muniſse caput Romanos Cæ-

sares. Sed ignaui, nihilq́ timēdi ignes illi erunt, si tam exiguæ plantæ frigore mortalis fiet flammarum illarum fulgor. Non tanta cœlestibus infirmitas est: nec contra Iouis tela, quibus poëtæ uti Deum ad pœnam finxerunt, tam facile præsidium mortalibus est. Inuenit natalem locum sibi Sedum, in quo procul ab alijs plantis cœlo propinquior, & soli, cuius radios non timeret, copioso succo ipse abundans, eodemq́ frigidissimo terræ humore ad uitam non indigeret. Non aliter q̃ qui in meliore fortuna sibijpsis, ut Lucretius cecinit, ualere & uiuere possunt, nec aliorum ope ad uitam indigent, & ab aliorum iniurijs per se tuti, iocundo animi sensu, pereuntes ubiq́ alios contemplantur: non quia iactari quenq́ sit dulce uidere, sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue est. Quæ Sedi fortuna semper fuit: uirensq́ ipsum in tegulis, æterna uita pereuntes quotannis tota terra nunc æstu, nunc frigore, nunc alijs cœli & naturæ iniurijs plantas alias spectat. Ob quam caussam in tanto nominum ambitu ueteribus fuit: præsertimq́ græcis, qui non contenti a uitæ æternitate Aizoon, & Aeonion uocasse, tot alijs similibus appellationibus id ornauerunt. A

¶ De minore Semperuiuo. CAP. XCII.

AIzōon paruū, alij Petrophyes appellant, alij Brotion, alij Theobrotion, alij Crobysson, alij Chimerinen, alij Ceraunian, Romani Vitalem, alij Semperuiuum, Aegyptij Etijceltam. In petris, parietinis, & macerijs, necnon scrobibus opacis nascitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebro foliatis, exilibus folijs, rotundis, pinguibus, mucronatis, caule a medio emicante, palmū alto, umbellam hærbidosq́ flores & tenues gerente. Folia eisdem cum priore uiribus prædita sunt. B
Semperuiuum quod tenui constat folio, aliqui Aizōon paruum, alij Petrophyes, alij Aizōon syluestre, Romani Semperuiuum minus appellant. Tertium uidetur Semperuiui genus, quam aliqui Andrachnen agriam, aut Telephion uocauerunt, Romani Illecebram, pusillis crassioribusq́ folijs, hirsutis, Portulacæ proximis. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Illita cum axungia strumas discutit.

BARBARI COROLL.

AIzoon minus, Herideis, & Herisithales, & Chrysothales uocatur, a quibusdam Treles, siue Trithales, quia ter floreat. Hoc in muris, parietinisq́ nascitur & tegulis. Fructicosum a radice, & sursum usq́ ad cacumen: folijs angustis, succosis: radice inutili. Vermicularis uulgo dicitur. Sunt qui Iessitin, ut Plinius, aut Hyssitin, aut Isoteos, tribus enim modis scriptum inuenitur, forteq́ Gessitin melius. Quando & maius quoq́ Aizoon Hypogessum dici ostendimus, hoc est, Subgrundiarium.

Tertium genus Aizoi Andrachne agria, hoc est, syluestris Portulaca dicitur: de qua etiam superius ijsdem uerbis a Dioscoride scriptum est.

¶ De Veneris Vmbilico. CAP. XCIII.

COtyledon aliquibus Cymbalion, alijs Scytalion, alijs Cepos Aphrodites, alijs terræ Vmbilicus, alijs Stœchis, alijs Stergethron, Latinis Vmbilicus Veneris dicitur. Folio est in acetabuli formā tornato, ineuidēter concauo, breui in medio cauliculo, in quo semen inest, radice Oliuæ modo rotūda. Succus cum uino circumlitus, instillatusue, asperam carnis excrescentiā, cōstringentē os uuluæ, reprimit. Inflammationibus, sacris ingnibus, strumis, pnionibus illitu auxiliat̃. Stomachi ardorē refrigerat. Folia cū radice comesa, calculos frangunt; urinā cient. κοτυληδών

C Hydropicis ex melle dantur. Hærba utuntur ad amatoria.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.13. Cotyledon paruula herba, cauliculo tenero, folijs pinguibus. Nascitur in maritimis, petrosisq;, uiridis. Non est hæc, ut quidam rentur ea, quæ uulgo Cimbalaris appellatur. Etiam si Cymbalion a Dioscoride uocetur. Est autẽ Cimbalaris herba, folio tenus anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens. Quam quidem nonnulli genus alterũ Capni dictæ faciunt, ut in Capno testati sumus.

EX M. VERG. COMM.

Rara, & nescio an in toto plantarũ censu, similis inuenienda alia, orbicularis, & concaua foliorum in Vmbilico Veneris figura, nomẽ illi in græcis Cotyledonis, in latinis uero Vmbilici fecit. Licetq; Plinius græca uoce Cotyledona semper uocet, res ipsa tamen, & Apuleius in cõmentariolo illo de herbis, uerisimilem, temporibusq; illis congruã eam appellationẽ indicãt. Persuademurq; facile nos, & his, & alijs indicijs, fuisse grȩcæ Cotyledonis Romanã appellationẽ Veneris Vmbilicũ: quales in plærisq; alijs ea gens habuit Capillum Veneris, Supercilium Veneris, & plærasq; alias. Libenter eñ ab ea Dea, quæ totius generationis symbolũ in gentiũ religione quondã habuit, & quæ leporibus & blanditijs uitæ præfecta esset, ad naturæ partes, quæ grata, aut utili aliqua specie nascerentur, nominũ auspicia ueteres Romani sumpserunt. Ex qua obseruatione, uidentes in græcorum Cotyledone circumacta in orbem folia, leni in concauitatẽ descensu, humani Vmbilici formã describere, Vmbilicũ primo: mox ut rei maiestatem aliquã adderent, Veneris Vmbilicum uocarunt. In orbem enim circumagitur, & in concauitatem descendit hominis umbilicus. Eadem, sed non tam honesta ratio fuit in Vmbilico terræ. Adiecit hic etiam κῆπον ἀφροδίτης, id est, Veneris hortũ dici Cotyledona. Idq; Apuleius ille etiã testatus est. Significat aũt κῆπος græcis in cõmuni significationis æstimatione hortum: eamq; ob caussam nos Veneris hortũ uertimus. Oborta tamẽ supicio nobis est, posse κῆπον hoc loco non hortũ indicare, sed tonsuræ, & ornatus capitis, capilliq; antiquã in Perside ratione, qua forte Venus a pictoribus fingeretur: & quoniã circumageretur in ea ante frontẽ in

D orbem capillus, ideo aliqui non ab Vmbilico, quæ pars in homine, prȩsertimq; fœmina saluo pudore ostendi non potest, sed a capite honestiore & aperta cunctis parte appellare maluerint. Hoc eñ nos magis probamus, q̃ si ea uoce significari etiã moneamus mulierũ τὸ ἐφήβαιον. i. pubem, quod græcorum grãmatici docent. Fuisse aũt græcis κῆπον tonsuræ genus, in eius gentis scriptoribus notissimũ est. Suspicio tamẽ coniecturaq;, non decretũ hoc sit. Eadem caussa fuit, cur Cymbalion a cymbalorũ consimili forma etiã diceretur. Concaua eñ pariter & rotunda cymbala sunt. Contra autẽ Scytalion non satis certã habet rõnem: nec nobis rõcinari facile est, quo modo Scytale, quæ longior erat, ad rotunditatẽ per similitudinẽ transferri potuerit.

De altero Veneris Vmbilico. CAP. XCIIII.

Est & alterum genus eiusdem, Cymbalion aliqui uocant, pinguibus folijs, latioribus, ligularum modo densis, circa radicem ambitum oculi describentibus, ut in maiore Semperuiuo, adstringentis gustus, cauliculo tenui, in quo flores & semina Hyperici, radice maiuscula. Facit eadem quæ Semperuiuum.

BARBARI COROLL.

Cotyledon secunda, caule longiore, sed pergracili, gustus asperrimi. Huius usu Hippocrates in cibo fœmininũ sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit.

EX M. VERG. COMM.

Non est quod in altera Acetabulo hac legentes moneamus. Satis enim per se patet historia eius, a Plinio ijsdem uerbis tradita. In medicina autem & remedijs eadem illi omnia quæ maiori Sedo hic tribuit, & ex eo repetenda sunt.

De Vrtica. CAP. XCV.

ἀκαλύφη Acalyphen aliqui Cniden, alij Adicen, Latini Vrticam, Aegyptij Selepsion, Daci Dyn appellant. Acalyphen etiam alteram aliqui Cniphen, Romani Vrticã mollem uocant. Duo eius genera.

Syluestris asperior, latioribus, nigrioribusq; folijs, semine Lini, sed minore. Altera non æque aspera, minuto semine. Folia utriusq; illita, canis morsibus addito sale medentur. Gangrænas, carcinomata, sordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, suppurationesq; sanant. Lienosis cum cærato imponuntur. Faciunt ad profluuia narium cum succo trita, et naribus indita. Menses ciunt, eadem recentia detrita cum Myrrha, & imposita. Procidentes uuluas, contactu resilire cogunt. Semen potũ ex passo, Venerem stimulat. Vuluam aperit. Cum melle delinctum, orthopnoeæ, & lateris & pulmonũ inflammationibus prodest. Thoracem expurgat. Erodentibus medicamentis ammiscetur. Cocta cum conchis folia, aluum emolliunt. Vrinas mouent. Inflationes discutiunt. Decocta cum ptisana, uitia pectoris extrahunt. Mulierum menses euocant, cum myrrhæ modico pota. Inflammatione turgentem uuam, gargarisatus succus reprimit. A

BARBARI COROLL.

Vrtica, ex oĩbus aculeatis generibus notissima est. Acetabulis in flore purpuream lanuginem fundẽtibus. Sæpe altior binis cubitis. Mitior Fœmina est. Inter syluestres, quæ dicitur Cania acrior, caule quoq; mordaci, fimbriatis folijs: quæ uero etiã odorem mittit Herculanea uocatur. Semen omnibus copiosum, nigrũ. Mirum, sine uillis spinarum, aculeis lanuginẽ ipsam noxiam, & tactu tantũ leui, pruritum, pustulasq; adusto similes existere. Notum est remediũ olei. Sed mordacitas non protinus cum ipsa herba gignitur, nec nisi solibus roborata. Incipiens quidem ipsa nasci uere, non ingrato, multis etiam religioso in cibo est, ad pellendos totius anni morbos. Syluestrium quoq; radix omnẽ carnem teneriorem facit simul cocta. Quæ uero ex ijs mitissima, & folijs non mordentibus, Lamium, siue Aononium uocatur, a quibusdam Vrtica iners, & mortua. Album hæc habet in medio folio, sacris ignibus utile. Quidam e nostris discreuere genera temporibus, autumnale appellando, & reliquas ad eandem rõnem. Celebrat & marinã cognomine Plinius ad uesicæ uitia. Condit laudes Vrticæ Phanias physicus, utilissimã cibis coctam, inueteratãq; professus. Si quadrupedes fœtũ non admittãt, Vrtica naturalia earũ fricanda monstrant. In Oeta monte, sterilium, nec iniri se patientiũ caprarũ ubera terentes eã, lac eliciunt. Ex Vrtica in Aegypto fit oleum. Semen colligi messibus oportet. Alexandrinũ maxime laudatur ad omnia. Vrticam Hippocrates Nidã uidetur appellasse, cum alij Cnidã uocent. Est ubi Clidam legas corrupte, ut censeo: nisi aliud genus sit. Grana inquit Clidæ sexaginta, clysteꝛ uuluis injciantur, quas bilis infestauerit. Pli. li. 21. ca. 15. B

EX M. VERG. COMM.

Vrtica nihil in censu olerum inuisius nascitur, igneo pruritu urens: & inde facto nomine. Vescebantur nihilominus ea antiqui. Suntq; eius in cibo usus, testes antiqui in latinis poetæ: quibus iocundum erat Ocimo se & Vrtica recreare. Vbiq;, & omnibus tam nota herba est, ut nihil monere in ea opus sit. Prætereq; a Græcis Cnidem, ab eorum uerbo κνίζειν dictam fuisse. Significat id cum dolore pungi, uexariq;. Vocauit Acalyphas etiam Aristoteles in mari Vrticas tactu eadem in urendo ui. Medetur ea multis in humano corpore morbis, plurimisq; scatet remedijs. Eamq; ob caussam non minus ad medicinam, q̃ ad cibos medicis & olitoribus curanda.

¶ De Galiopsi. CAP. XCVI.

Galiopsis, aut ut alijs Galeobdolon, uel Gallephos, Aegyptijs Aetopi, Latinis Vrtica labeo dicitur. Frutex in totũ caulem & folia habet Vrticæ, læuiora, & quæ grauem odorem trita reddant. Flore purpureo, tenui. Nascit̃ circa sepes, ędificia, ac semitas, ubiq;. Folia, caules, semen, succusq;, duricias & carcinomata dissipãt. Strumas, γαλίοψις

C panos, & parotidas discutiunt. Oportet bis in die tepidũ ex aceto cataplasma imponere, & eius decocto fouere. Ad putrescentia, gangrænas, & nomas, cum sale efficaciter illinuntur.

BARBARI COROLL.

Lege Plin. lib. 27. cap. 9. GAliopsis, & Galion uocatam inuenio hanc.

EX M. VERG. COMM.

TOtam Galiopsis huius medicinam & historiam ijsdem huic scriptori uerbis prosecutus 27. uolumine, capite. 9. Plinius est. Discrepant solum, ꝙ Plinius Galactobdalon uocari ait, quam hic Galeobdolon dicit: & nihilominus lactis, candorisue in ea nihil est, quod Pliniana illa uox significare uidetur. Ignoramus & illud etiam, quod hic Vrticam Labeonem a Romanis dici testatur.

¶ De Galio. CAP. XCVII.

γάλιον GAlion, siue ut alijs Galacion, aut Galerion, nomen ex eo traxit, ꝙ in contrahendo lacte, coaguli uicem impleat. Ramulũ, foliumq; habet Aparinæ simillimũ, rectum: florem in cacumine luteum, tenuem, odoratũ. Flos igni ambustis illinitur. Sanguinis profluuia sistit. Cærato rosaceo Galion ammiscetur, insolatũ usq; dum albescat. Lassitudines reficit. Radix Venerem concitat. Nascitur in palustribus.

EX M. VERG. COMM.

LActeo, non luteo flore Galion hanc posteriores aliqui tradiderunt: testati nomen illi lactis candorem, qui in flore sit, nõ in coagulando lacte uim eius, ut hic ait, fecisse. Describuntq; eam binis folijs, per interualla toto caule usq; ad summũ uestitam, Lauro similibus. Verumtamen scriptori huic, græcisq; alijs in historia eius magis credendũ: præsertim his uerbis docente eam D in sexto sui operis Paulo Aegineta. γάλιον ὠνόμασθαι μὲν ἀπὸ τοῦ γάλα πηγνύειν, παραπλήσιον δὲ ἐστὶν ἀπαρίνῃ. ξηραντικόν τε καὶ ὑπόδριμυ. τὸ δὲ ἄνθος αὐτοῦ πρὸς αἱμοῤῥαγίαν ἁρμόζει καὶ πρὸς πυρίκαυτα. Quorum sensus est. Aui coagulandi lactis dictum Galion est Aparinæ simile. Siccandi uim, mediocremq; acrimoniam habet. Flore eius ad ambusta, & sanguinis ex naribus eruptiones utuntur. Et hoc solum est, quod pro Galio hac dici a nobis possit. Poterit ex notis suis cognosci, & a pastoribus sicubi pro coagulo lactis ea utantur.

¶ De Senetione. CAP. XCVIII.

ἠριγέρων ERigeron a Græcis uocatur, a Latinis Hærbulum, aut Senetio, alias Erechtites. Cauliculo est cubitali, subrubro, folijs continuis, diuisura Eruch, sed minoribus multo, luteis floribus, qui celeriter dissecti, uanescũt in pappos. Nomen uero sibi uendicauit, quoniam flores capillorũ ritu uere canescant. Radice superuacua. Nascitur maxime in macerijs, & circum oppida. Folia cum floribus refrigerãt. Quare illita cum uini modico, uel per sese, testium & sedis inflammationes sanant. Quin & ex manna thuris medentur, cum reliquis uulneribus, tum ijs quæ nerui accæperunt. Illiti cum aceto pappi, idem munus præstant. Verum recentes epoti, strangulant. Totus caulis si coctus in passo potui detur, stomachi dolores a bili contractos, persanat

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 8. plant. ERigeron, a nostris fere Trissaginis specie describitur, & cum mollicia nasci fertur in tegulis, murisq;, cauliculis subrubentibus, lanugine qualis est spinæ, inter diuisuras capitis exeunte. Ob id Galli Xuseam, Callimachus Acanthiden, alij Pappum uocant. Nec deinde Græcis de ea constare Plinius affirmat, alios Erucæ folijs, alios Roboris, sed minoribus multo dixisse. Item radice alios superuacua, alios neruis utili, alios potu strangulante. Nec desuere qui alterũ

genus facerent, nec quale esset demonstrarent: dantes contra serpentes bibendã, edendam uerò comitialibus. Aggredimur medicinas, quia notæ desunt. Nicander uidet aut hanc intellexisse, cum Geraon pogona dixit, nam & nos Senetionem uocamus, aut Tragopogoni similē herbulam, quę uulgo Barba senis dicitur, aut Chrysocomen, quam & Iouis barbam appellamus. Quanquam & Arbor quædam est quæ Iouis barba dicitur, in opere topiario tonsillis, & in rotunditatem spissa argenteo folio, aquas odit, ut Plinius describit, nec adijcit plura. A

EX M. VERG. COMM.

ROmani Senetionem eam uocauerunt, facilem inuentu & cognitu herbam, qua urbani, et in agro agentes passim in acetarijs utuntur. Nasci eam hic ait ad radices parietum, & in eorum rimis, iuncturisque. Verumtamen in cultis locis, et aruis copiosa etiam inuenitur. Theophrastus 8. de plantarum historia, inter κιχωριώδη eam numerauit. Sed uidendum in eo, Cichoriodes ne ille plantas eodem modo semper & ubique appellet. Et an satiuo Intybo, aut erratico similes ea nota significet. Si Senetionis in scriptore hoc historia expendatur, in qua exigua & longe quam Erucæ minora eius folia describuntur, erratico Intybo similia intellexisse oportebit. Sin contra Cichoriodes Theophrasto erit, quod longo & lato folio, & ob id satiuo Intybo simile, aliã cõparationis & similitudinis rationem in eo inuenisse opus erit: aut in alterutro diuersam suspicari plantam. Quale non multo post in hoc capite etiã erat. Quo loco scilicet passim, & in cunctis fere legebatur, ἐν ὀλίγῳ οἴνῳ, id est, in exiguo uino. Non enim sic legendum erat, sed in dulci uino. Quod uetustiores, & meliores græci habebant.

De Thalictro. CAP. XCIX.

THalictron folia Coriandri habet, pinguiora paulo, caulem Rutæ, in quo folia. Quæ trita, illitu antiqua ulcera ad cicatricem perducunt. Nascitur maxime in campestribus. θάλικτρον

BARBARI COROLL.

THalictron, cauliculum habet crassitudine Papaueris: ut inquit Plinius, Rutæ ut Galenus: cubiti, ut Dioscorides, librarijs similitudine uocabulorum deceptis. Nos Rutæ, Galenum secuti uertimus. B

EX. M. VERG. COMM.

SVnt Plinio & huic de Thalictro, exceptis paucis, eadem omnia. Hic Rutæ coliculũ, ille Papaueris habere ait. Ille ulceribus cum melle, hic simpliciter concisa eius folia mederi dixit. Hic contra diutina ulcera, ille ulcera simpliciter sanari eo præcepit. Paulus Aegineta de eo tantum ait, Siccandi sine erosione uim habet Thalictrum. Diutina enim ulcera ad cicatricem perducit.

De marino Bryo. CAP. C.

MArinum Bryon, aliqui Balaryin, alij Iranen uocant. Nascitur in scopulis testaceisque haud procul a mari, gracile, capillaceũ, caulis expers. Præcipua ei spissandi uis, & collectiões cohibendi, & podagras, quas refrigerare opus sit. βρύον θαλάσσιον

BARBARI COROLL.

BRyon Thalassion cognominatur, ut a Bryo differat in arboribus nascente: marina herba hæc, sed in terra tantum nascitur & scopulis: folio herbido ac lato, nec Lactucæ dissimili, rugo fiore tantum, uelut contracta, sine caule: sed ab ima radice principio alio atque alio, plusculis exeuntibus folijs. Pli. li. 32. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

NNon facile persuadeor, esse Bryon hoc loco a Dioscoride tractatum, idem a Plinio libro tricesimosecundo, quinto capite descripto. Hic enim capillatum esse hoc suum dicit, ille Lactucæ folijs, quæ grandia & latiora sunt suum describit. Quæ itidem alia in historia huius traduntur. Omnia Musco magis quam herbæ congruunt. Capillata species, gracilitas, natales in saxis & pisci um testis. Ob quam causam nobis Muscum uertere potius, quam herbam intelligere placuit. Cætera utrisque eadem sunt, ideoque a nobis ulterius non tractata.

T

C

ℂ De Fuco marino. CAP. CI.

φῦκος θαλάσσιον

EFuci marini generibus, quoddam latum. Et alterum ſublongius, & rubens. Tertium candidum, naſcens in Creta, floridum ualde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia uim habent refrigeratoriam, non podagræ modo, ſed etiam inflammationibus, in cataplaſmatis efficaciter utilem. Verum ĳs uti humidis conuenit, priuſq́ exareſcant. Nicander puniceum aduerſus ſerpentes dedit. Hoc Fuco quidam putant mulieres ſuum colorem mentiri. Cum tamen ſit radicula eiuſdem nominis, qua ſeſe fucant.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.25

PHycos non habet alia lingua nomen: ut Plinio uidetur. Etiamſi Fucus inde apud nos dictus eſſe uideatur: quoniam Alga inquit herba ſit potius, hic autem frutex: quanq́ eſt ubi maris Algam uocet & Fucum marinum Lactucę ſimilem: qui conchilĳs ſubſternitur. Genus ei triplex. Vnum folio lato, uiridi, ob id Praſſon uocatum, ab aliquibus Zoſter: radice foris piloſa, intus ſquamatim compacta, prælonga, & craſſa, ut Cepis, & Gethyo. Alterũ ſimile Fœniculo: nec uiride, ſed pallidum, ſine caule: rigens tantum, atq́ ſtans: & eo Copten à duricia uocatũ. In teſtis fractis, ſaxiſq́ naſcitur terra, ut mari tamẽ alluatur. Nam ſuperius inuadit haud procul littore. Extra Herculis columnas magnitudine mirabili. Latitudo quę manu cõprehẽdi neque at. Fertur hoc, fluctu extrinſecus in noſtrum mare, Praſſon ut diximus uocatũ: q̲a pari fronde ſit. Annuũ eſſe traditur. Vtrunq́ pręcipiti uerno enaſci, per æſtatem uigere, autumno flacceſcere, emori hyeme. Tertium gramini ſimile eſt, radice lõga, obliqua, geniculata: caule harũdinis, longe minus q̃ cętera. Alĳ breuius tria gñа folio diſtinguunt. Primum lato. Secundũ longo, quod & rubens ſit. Vltimũ criſpo: quod & Pelagion, & Cretenſe nominatur: q̲a ſpongiarĳ urinatores ex alto id petant. Circa Cretã in petris copioſiſſimũ & pręſtantiſſimum: quo & tęnias, & lanas, & ueſtes inficiant, prouocante purpuras, q̃diu recens tinctura eſt: ita colorẽ alligãs, ut elui poſtea nõ poſſit: ob id & Pſeudoconchylion a Democrito uocat̃, & flos, ſiue Coccus marinus, & a Strabone in Arabico ſinu Miniũ, hoc eſt, ut Nicander utit̃, Bryõ, Muſcũq́. Laudatiſſimum a parte aq̲lonis, quemadmodũ & ſpõgia. Phycos aũt marinũ, ſiue Thalaſſion cognominatur, ut a phyco, id eſt, fuco metallico diſtet. Refrigerãtis apud Galenum eſt naturę metallicũ, & Ceruſſæ proximũ uiribus, etiam tenuitate penetrandi uincens: de quo nihil Dioſco. In Ariſtotele de animalibus, Littoralem herbam, hoc eſt, quæ littus oleat, uidetur intellexiſſe Theodorus, cum uertit Lintuum, id quod ille ἰσθίνα uocat. Fieri tamẽ poteſt, ut littus ipſum, & odor eius in eo uocabulo accipiendus ſit.

D

EX M. VERG. COMM.

VOcauit hoc Plinius plærumq́ Phycon, aliquando tamen maris Algam. Ideoq́ nos utroq́ nomine caput hoc inſcripſimus, & ſi autor ille dixerit libro .13. quo diximus capite, non habere Phycos alia lingua nomen, quoniam Alga herba ſit, ille autem frutex. Nos tamen & Plinĳ, qui Algam maris aliquando uocauit, & aliorum autoritatem ſecuti, non ueriti ſumus Algam etiam nominare. Quod deinde hic ait, Nicandrum contra uenenata Puniceo uti, ſic in eo pöeta ſe habet. ἤτι καὶ φοινίσσον ἁλὶ καταβάλλεο φῦκος.

ℂ De Potamogetone. CAP. CII.

ποταμογείτων

POtamogeton alias Stachyites, apud Aegyptios Etheuchis, Latine Fatalis dicitur, folium Betæ ſimile, hirſutum, paululum ſupereminens extra aquam. Refrigerat & inſpiſſat. Folium pruriginibus utile. Et contra ueterum ulcerum nomas. Nomen ex eo inditum eſt, q̃ paluſtribus & aquoſis enaſcatur.

BARBARI COROLL.

POtamogeton Caſtor hanc aliter nouerat, tenui folio, uelut equinis ſetis, thyrſo leui & longo, in aquoſis naſcentem: cuius radix ſtrumas tollebat. Potamogeton aduerſatur crocodilis. Itaq́ ſecum habent eam, qui uenantur eos.

EX M. VERG COMMM. A

COngrua, et in antiquissimis Græcis a nobis inuenta Potamogetonis appellatio, Betę foliũ etiam est. Nos etiam Fontinalem emendauimus, q̃d in omnibus fantalis legebatur. Naturã em̃ herbę oẽs hæ uoces sequunt. Quemadmodũ & Stachyitis, quasi spicata, ob caulẽ quem ex se mittit, floribus & semine spicatum. Græci aũt Potamogetona a fluminũ uicinitate prope quæ nascit̃ appellauerunt. Vbiq; in aquosis nascitur Betę foliũ hoc, oleris eius egregia similitudine, in cuius folijs maculæ quędam ueluti puncta intercurrunt colore inter puniceũ & luteum.

❡ De Stratiote. CAP. CIII.

STratiotes in aquis nascens, aliquibus fluuiatilis Stratiotes nuncupatur, Aegyptijs Tibus, Magis Aeluri sanguis. Aquis supernatat, & siñe radice uiuit. Vnde cognomentum traxit. Hærba Semperuiuo similis, ni maiora haberet folia. Quæ refrigerant. Sanguinem qui deflu it a renibus, pota sistunt. Vulnera quæ inflam̃ationem minantur, intumescere non sinunt. Ignibus sacris, & tumoribus ex aceto illinuntur. στρατιώτης

BARBARI COROLL.

STratiotes geminus est. Aquaticus: de quo hic agitur. Et Terrestris, Millefolij cognomine, de quo statim post dicetur. Est autem Stratiotes aquaticus, herba Militaris, in Aegypto tantum nata inundatione Nili. Diuersam ab hac Militarem aliã existimo, quam alij eandem quę & Lactoris, aliqui similem dicunt. Est autem Lactoris nota uulgo, ut inquit Plinius, plena lactis: q̃d degustatũm, uomitiões concitat. Hæc & Lactaria, & Anabula nunc dicit̃, Oleæ folio, sed mino re: flore luteo. Sed an una aliqua sit hęc ex ijs quæ Tithymali nominant̃, cõsyderandũ relinquo. Pli. li. 24. ca. 4.

EX M. VERG. COMM.

IN Aegypto & Nili inundatione nasci tantũ Stratiotem hanc, testati omnes alij sunt. Hic, q̃d non ab re miretur aliquis, in homine qui diu illic fuisset in aquosis, simpliciter prouenire. Nullus etiam, quod hactenus legerim, causam nominis reddidit, aut ratione aliqua indicauit. Nec quomodo a castris & militia ad herbam id nomen transierit, docere nos audemus. Stratiotes enim græcis miles est. Obseruauimus tamen in antiquis gręcorum lexicis, non eadem militi penitus uoce eam scribi, sed in quinta græcorum nominũ declinatione & fœminino genere Sjrati otida. Quod licet multifaciendum non sit, in re tamen quæ legentes suspendere posset, non penitus inutilem hanc etiam fore diligentiam credimus. Descripsit Stratiotem hanc Plinius libro 24. capite. 8. ijsdem fere huic scriptori uerbis. Variant tantum, ꝙ sanguinis ex renibus fluentis remedio eius ille masculum tus addit. Verba eius sunt. Sanguinem quoq; qui defluit a renibus, pota cum ture masculo, mirifice sanat. Quod negligendũ in scriptore hoc non est, præsertim congrua turis ad hanc rem ui: & quod uerisimile est, Pliniũ cætera omnia eadem huic scriptori docentem, ex eodem fonte etiam illud hausisse. Nec rarum difficileq; est, scriptoribus a librarijs aliquid aliquando perijsse, & Dioscoridi posse id hac parte deesse. B

❡ De Stratiote Chiliophyllo. CAP. CIIII.

STratiotes Chiliophyllos, exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgit. Folijs auicularum pennas imitantibus, breui admo dum dissectoq; foliorum exortu. Folia syluestre Cuminum simulant, præsertim breuitate, atq; scabricia, breuiora paulo, densiore umbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modũ Anethi, flores paruos, candidos. Nascitur in asperis agris, præcipue circa semitas. Eximij usus ad ulcera uetera, recentiaq;, profluentem sanguinem, & fistulas. στρατιώτης χιλιόφυλλος

EX M. VERG. COMM.

OStendunt pro Millefolia Stratiote ætatis nostræ herbarij coliculum breuibus & exiguis folijs undiq; uestitum, Respondentq; historię huius omnia, exceptis umbellis illis, quas hic dicit Anethi modo in summo eius esse. Quas em̃ nos uidimus, flores magis longiusculis pediculis

C pendentes q̃ umbellæ ſunt; pediculoſq; illos credimns nos eſſe quę hic καρφία .i. feſtucas uocat, & qbus umbellã ſuſtineri ait: ſed ſinguli potius flores q̃ in umbellam plures cõgeſti ſunt. Cęte ra ut diximus, hiſtorię huius egregie reſpõdent. Nulla eſt, quod meminerim modo, Stratiotes Millefolia hęc Plinio, neq; hoc nomine deſcriptam in eo nos inuenimus. Gręci tñ omnes utrũq; hoc genus conſtituerunt, iiſdemq; huic ſcriptori notis diſcreuerunt, Stratiotem aquaticam, & terreſtrem: Millefoliã. ſ. hanc, frigidamq; & humidam priorem illam, poſteriorẽ uero hanc præ ter humorem & frigus habentem aliquid quod adſtringat, deſcribentes.

¶ De Verbaſco. CAP. CV.

φλόμος PHlomon Græci, Latini Verbaſcum uocant. Differentiam duplicem habet, nigrum, & album: in quo mas, & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia ſunt Braſſicæ, piloſiora multo, & latiora, candida, caulis albus, cubitalis, aut amplior, ſubhirſutus, flores albi, aut ex luteo palleſcentes, ſemen nigrum, radix longa, acerba, craſſitudine digiti. Naſcitur in campeſtribus. Verbaſcum qui mas appellatur, oblongius, albis folijs & anguſtioribus, tenui caule. Sed nigrum prorſus albo ſimile eſſet, niſi nigriore latioreq; conſtaret folio. Syluestre folia fert Saluiæ, altas uirgas, & lignoſas, & circa eas ramulos quales Marrubium, flores luteos, auri æmulos. Sunt & Phlomides duæ hirſutæ, rotundis folijs, humiles. Tertia Lychnitis appellatur, ab alijs autem Thryallis, folijs ternis, aut quaternis, uel paulo pluribus, craſſis, pinguibuſq;, apta
D ad lucernarum lumina. Radix priorum duarum adſtringit: quare, quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alui profluuio conueniẽter ex uino datur. Decoctum ruptis, conuulſis, fractis, antiquæ tuſſi auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbaſcum, cui flos aureus, capillos tingit. Et quocunq; abijciatur, blattas in ſe contrahit. Cocta in aqua folia, aduerſus tumores, inflammationes oculorum, ſyderata ulcera, ex uino & melle illinuntur. Cum aceto quoq; uulneribus medentur. Contra ſcorpionum ictus auxilio eſt. Syluestris folia, ambuſtis igni ſunt cataplaſmata. Aiunt in folijs eius quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putreſcere.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.9. VErbaſcum, ſiue Phlomos, ſiue ut Galenus Plomos, etiam in niue naſci poſſe creditur. In albo aliqui Marem, in nigro Fœminam uolunt intelligi. Caulis Verbaſco erectus, Semen inutile. Tertium porro genus non niſi in ſyluis inuenitur, cui herba quæ Romæ Blattaria dicitur, tã eſt ſimilis, ut ſæpe fallat pro ea capta. Eſt autem Blattaria folijs minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo: hinc forte natum, ut Dioſcorides Verbaſco ſylueſtri Blattas contrahi prodiderit. Medicinæ huius capitis ſequenti mentione collocantur.

Phlomides, diſtingui genera hæc pene ſuperuacuum eſt, cum ſint eiuſdem effectus omnia. Thryallida uero & Lychnitin ex argumento appellant: quoniam ad lucernas conueniunt: proinde ipſa luminũ ellychnia Græci, & Phlomos, & Thryallidas quoq; uocant: ut inqt Pollux.

VERG. QVale Verbaſcum omne ſit, & quibus notis tot eius gña cognoſci poſſint, ſatis ex hiſtoria Dioſcoridis patet. Plinius etiam lib. 25. ca. 9. nõ minus in cognoſcendis his pręſidij legentibus afferet. Paucis em̃ mutatis, eadẽ ambobus oïa ſunt. Paulus Aegineta etiã poſt hos multiplex Verbaſcũ eſſe teſtatus, & inter ea quam græci θρυαλλίδα .i. Thryallim uocant, utriuſq; decreta uidetur confirmaſſe. Longius ob eam cauſam de Verbaſco nõ agemus, pręſertim uulgari & nota omnibus herba: & in cuius genere quæ fœmina dicit̃, flore candido, aut palleſcente, ſemine nigro, radice longa, & ut hic ait στρυφνὴ eſt.

¶ De Aethiopide. CAP. CVI.

A

AEthiopis folia habet Verbasco similia, percꝙ hirsuta, densaꝙ, in orbem circa radicem imam redacta: caulem quadrangulum, scabrum, similem Apiastro, aut Arctio, multis concauum alis: semen Erui magnitudine, geminum, in uno conceptaculo: radices numerosas, longas, plenas, glutinosas gustu, quæ siccæ nigrescunt duranturꝙ ut cornua possint uideri. Plurima nascitur in Ida monte Troadis, & in Mesenia. Auxiliatur puruletis excreationibus, Ischiadicis, pleuriticis, arteriæ scabricijs, decocta radix & pota. Quin & cum melle, eclegmatis uicem præbet.

αἰθιοπίς

BARBARI COROLL.

AEthiopis, caulem habet concauum, semen candidũ, radices plenas, molles. Quę ex Aethiopia uenit, eximia est, illico proficiens. Colliguntur radices autumno, siccãtur in Sole aliquot diebus, ne situm sentiãt.

Pli.li.27.cã.3. & li.26.ca.4

EX M. VERG. COMM.

IN Aethiopia probatissimam nasci Aethiopidem hanc, testati alij sunt. Neꝙ ab re forsan, quũ consueuerint homines multa simili ratione indicare. Hic tñ non magis in Aethiopia ꝙ alibi nasci tradit. Ex eo non male aliqs suspicabitur a colore, qui in radicibus eius cum aruerunt uidet, uocari sic potuisse. Sunt enim nigri Aethiopes: quales hic eius radices esse dixit. Hoc nos tantũ conijcimus, illud autem testantur ex ueteribus aliquot. Eamꝙ ob causam nos magis illud probamus: quoniam non est par pondus suspicionis & testimonij. Egit de ea Plinius. 27. uolumine, capite tertio, ijsdemꝙ omnibus notis indicata ab eo est. Videndum in eo tamen, sit ne hæc illi eadem quam. 26. uolumine, ca. 4. inter magicas uanitates Aethiopida parit uocat: monetꝙ polliceri & iactare magos, cõiecta Aethiopide herba, amnes & stagna siccari. Addidimus nos locis in qbus ea nascit, Mesene. s. & Ida, eorũ locorũ regiões: ut certius historia eius oĩs pateret. Plures eñ Idæ mõtes sũt, & Plinius ad Idã Trõadis cõtraxit. Mesene aũt antiqssima Arcadię ciuitas est, lubrico nomine ad Messanã Siciliæ, ideoꝙ certiore indicatione signata a nobis.

B

¶ De Arctio. CAP. CVII.

ARction aliqui potius Arcturon uocant. Similis est Verbasco folijs, nisi quod hirsutiora & rotundiora sunt, caule longo, molli, semine Cumini, paruo, radice tenera, alba, dulciꝙ. Decocta cum semine radix in uino, dentium dolorem mulcet, si contineatur ore decoctum. Ambusta, pernionesꝙ fouentur eodem. Bibitur aduersus coxendicum dolores, & stranguriam e uino.

ἄρκτιον

BARBARI COROLL.

ARction nascitur in petrosis. Ab Vrso nomen obtinet: aliud omnino ꝙ quæ uulgo Branchia ursina dicitur, ueteribus omissa, etiamsi Ebisci modo suppuratoriam uim habet, folijs tã diuersis, ut singula eorum multa esse uideantur, radice glutinosa, multiplici, subalbida.

Pli.li.27.ca.5

EX M. VERG. COMM.

ANimaduertit, docuitꝙ iampridem Nicolaus leonicenus, miscere Plinium uicinitate nominis, ut creditur deceptum, Arction, quam mõ uertimus, cum Arcio, quæ uertẽda mox erit, Personatiamꝙ appellare: cum tamen Arcij, non Arctij propria sit Personatiæ appellatio. Nouisseꝙ id ex scriptoris huius historia facillime omnes possunt. Diuersæ enim plantæ sunt, diuersis notis & uiribus descriptæ. Ideoꝙ græcorum medici & herbarij omnes priuatim, seorsumꝙ utramꝙ descripserunt: & alteram folio Cucurbitæ, alteram Verbasco similem fecerunt.

¶ De Personata. CAP. CVIII.

ARcion alij Prosopida, alij Prosopion, alij Aparinen. Latini Personatam, aut Lappam appellant. Folia habet maiora etiã Cu-

ἄρκιον

C curbitis, & hirsutiora, nigriora, & crassiora, caulem albicantem, quanquam & interdũ uidua caule reperiatur, radice intus candida, foris nigra. Hęc drachmæ unius pondere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extussientibus auxiliatur. Trita dolores in artubus, astrictius uinctis illitu sedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.9. ARcion, siue Prosopites, Personatam quidem in latino sonat, sed pro Petasite tamen capitur a Plinio dicente. Folio Personatę nullum est latius, grandes lappas ferentis: quas non in Arcio, sed in Petasite cernimus. Petasiten interpretor, quam uulgo Bardanam, & Lappam maiorem uocant: Arcion, quæ Vngula caballina dicitur. Plinius differentiam in nomine tenuem cõstituit. Petasiten Personatam, Arcion Persollatam appellãdo: Persollatam inquit, quam nemo ignorat, Græci Arcion uocant: folia habet maiora etiam Cucurbitis, & hirsutiora, nigrioraque & crassiora, radicem albam & grandem. Quæ omnia fere cum Dioscoridis Arcio conueniunt. Nominatur & Persoluta, siue Persolyton a Plinio herbæ genus Aegyptiæ, in hortis feri coronamentis solitum duobus generibus, mas, & fœmina: inhiberi subdita ea, Venerem uirorũ maxime prodendo. Illud cõmonuerim, maiora esse Personatę, hoc est, Petasitę ac Bardanę, quam Persolatæ, hoc est, Arcij & Vngulæ caballinæ folia: radicem Personatæ candidam, digitali crassitudine, fastidiendi odoris, Persolatæ brachiali, & odoratam, flore in spica purpureo. Galenus & hanc, & superiorem eodem Arctij nomine appellat. Quod autem Personata sit, quam Lucius Columella Personam uocari scribit, ne dubitem, facit, quod utilem pecori, quod Vipera momorderit, scarificationi superpositam commemorat: quod & Plinius probat, & propterea a nonnullis Echion, quasi Viperariam tradit appellari.

EX M. VERG. COMM.

PErsonatia hac utebantur quondam ad personas tota Græcia & Italia gentes omnes, quotiens in Theatris, alijsue locis, qui cognosci a populo nollent, egisse quidpiam uolebant: facili, D sed non toto anno ad eam rem ex incultis & pinguibus locis apparatu. Extrema siquidem hyeme, quo tempore nunc expletis totius anni uoluptatibus, ludis & epulis, a ieiunio & cinere, aliam uitam, & alios mores Christiani auspicantur, amissis per gelicidia folijs nullus potest hic eius usus esse. Maio, Junioque mensibus frequentem fuisse palilibus & floralibus uerisimile est: tribus decerptis folijs, quorum uno frontem, duobus alijs utrinque malas uestirent, relictis inter eorum spacia liberis uidendi, spirandi, loquendique meatibus. Est enim foliorum Personatię tanta amplitudo, ut longe maius quàm humana facies est, tribus uestiri spacium possit. Neque immerito hic Cucurbitarum folijs comparauit. Figura enim illis respondet, & si pinguiore loco nascantur, magnitudine etiam superant. Causaque hæc est, cur græci etiam ab eodem personarũ usu Prosopida, & Prosopion uocauerint. Neque enim uoces illæ aliud quam personam indicant. Fuerũt præterea, ut in hoc scriptore legitur, qui in græcis Aparinen, in latinis uero Lappam uocauerint: quoniam illi congener est. Nascitur ubique Personatia: & quoniam desierunt uti ea ad personas, ob eam quam diximus causam Christiani, nec alios habet in sanitate usus, parum hoc nomine nunc cognoscitur.

De Petasite. CAP. CIX.

πετασίτης PETASITES PEDICVLVS cubito maior, crassitudine pollicis, a quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu Fungus dependet. Contra phagedęnas, & ulcera quæ cacoëthe uocant, efficaciter illinitur.

BARBARI COROLL.

PEtasites, dicta uidetur a Petaso, pileum significante apud Græcos: unde Petasati, hoc est, pileati. Apud Catullum enim ita Castor & Pollux dicuntur. Nec aliud in Mercurio Petasus est quam galerus: quanquam Lactantius grammaticus, & alas & talaria cõtineri credidit in ea uoce, quasi petasum pro pinna capiant: cum legendum sit non petasum, sed petalon quocunque loco pinna significatur. Ita enim Græci etiam frondem uocant, ut est apud Iulium Pollucem. Multos decepit corruptus in Plinio locus. Alcamenes inquit Phidiæ discipulus, æreum petasum fecit: qui uocatur Encrinomenos. Alijs petalon, alijs petasum legentibus: cũ legendũ sit, pentathlõ:

quē nostri Quinquertionē uocant, ut est apud Festum: quod & codices manu scripti, & primis impressi formis habent. Quod genus & Myronis, & aliorū operibus ascribitur: ut eodem capite Plinius indicauit. Petasones porro dicimus, quas Græci Pternas, & nostri Pernas uocant, ut Athenæus inquit. De Petasite multa proxime diximus, credentes hanc latine Personatiam uocari, & Græce a quibusdam Echion, ut ait Plinius: nisi quis non Echion, sed Arcion scribi, propter similitudinem cum Arcio, contenderit: cui non contradico ipse. A

EX M. VERG. COMM.

Græca uox Petasus est, Mercurij, & Augusti Cæsaris usu in antiquis scriptoribus celebrata. Vterq; enim Petasatus describitur. Sed alter, dum cœlo precipitem se mittit, aui similis: Alter, dum per diem in sole est, radiosq; eius munito capite Petaso hoc toto anno uitat. Est enim Petasus Galerus, cuius forma inter Græciæ ruinas in Mercurij imaginibus adhuc uidetur, ex Homeri & Maronis uersibus descriptis, antiquitatis studiosis nota. Ornauit eadem uox herbam: uocaruntq; Græci Petasiten, quasi Galeritam herbam, in qua folium pediculo superpositum non aliter in medio, q̄ in Fungis passim uidetur hærere.

¶ De Epipactide. CAP. CX.

EPIPACTIS ab alijs Elleborine, aut Borion uocatur. Parua hærba, fruticosa, exiguis folijs. Iocineris uitijs utilis, & contra uenena pota. ἐπιπακτίς

BARBARI COROLL.

Epipactis, siue quod idē est, Elleborina inter frutices Asiæ, Græciæq; a Plinio reponitur. Pli. li. 13. ca. 20.

EX M. VERG. COMM. Theoph. li. 9.

Peregrina Italiæ, auctore Plinio Epipactis est: qui inter Græciæ & Asiæ frutices eam. 13. uolumine, capite. 20. numerauit. Non satis ut cognosci nostra ætate possit, nec cur Elleborinē uocauerit eam antiquitas descripta. Si nomen ipsum tantū expendatur, non ab re fuerit Elleboro similem, aut congenerem credere. Si contra Theophrastum aliquis audiat libro. 9. de plantarum historia, pro candido Veratro de ea sic tradentem. μίσγεται δὲ πρὸς τὴν φύσιν. ὅπως ἂν ἐμέση τὸ τῆς ἐλλεβορίνης σπέρμα. τοῦτο δὲ ἐστὶ ποάριον. Quorum sensus est. Miscetur autem in Ellebori poculo, ut uomitiones adiuuet Elleborines semen. Herbula autem hæc est. Si quis inq; hæc dicentem Theophrastum audiat, suspicari poterit, non tam quia Elleboro congener sit Elleborinem dici, sed quod Ellebori uim augeat, coniunctaq; illi faciliores uomitiones faciat. Vtraq; enim ex Theophrasto colligi caussa potest. B

¶ De Capno, seu Fumaria. CAP. CXI.

CAPNON, aliqui Corydalion, aut Corion uocant, alij syluestre Coridalion, alij Capnon in hordeis, alij Capniten, alij Marmariten, alij Capnogorgion, alij Chelidonion micron, alij Peristerion, alij Cantharida, alij Chalcocri, Romani Fumariam, Aegyptij Tucin. Fruticosa hærbula est, prætenera, Coriandri similis, folijs candidioribus, undiq; numerosis, cineracei coloris, flore purpureo. Huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq;. Vnde nomen traxit. Illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Commanducata hærba, biliosam urinam trahit. καπνός

BARBARI COROLL.

Capnos, siue Capnion, hoc est, Fumus, duplex. Alia hic descripta nascēs in hortis, & segetibus hordeaceis: alia & nomie & effectu similis, quas pedes Gallinaceos uocāt. In parietibus & sepibus genitā, ramis tenuissimis sparsisq;, flore purpureo, ut inquit Plinius: quā nonnulli modo Cimbalarem uulgo dictam, nescio q̄ recte interpretantur, folio Hederæ prætenui: ut in Cotyledone cōmonuimus. Hanc autē Capnon, quæ nascitur in sepibus Chelidoniam Phragmitem uocare moris est Aetio, ad exinanitiones partium in iocinore curuarū utilem dictam: ut puto, quoniā succo discutit caliginem, ut Chelidonia: & ob id in medicamenta oculorum additur: ut in Collyrium Mareiani, eam Chelidoniam Capnitida cognominantis. Quod si ea dem probetur esse cum Cymbalari, ut quidam coniiciunt, etiam illa similitudo confluet, quod Pli. li. 25. ca. 13.

C folium Hederæ habuerit, quale Chelidonio minori contigit. Propterea consyderari cupio, nunquid non similis, sed eadem omnino sit Capnos hæc, cum Chelidonio minore. Multa certe paria comperio. Cæterum ex eo q Capnon Plinius a nostris Pedes gallinaceos uocari scribit, magnus plærosq; inuasit error, existimantes Capnon a Dioscoride monstratum non aliud genus esse, q̃ quæ uulgo Sanguinaria, & galli Crus dicitur. Pudenda & pœnitenda inscitia: nisi frons attrita multis esset. Quandoquidem ea quæ galli Crus uocatur, Gramini est tam similis, ut ab eo forte non admodum seiungi possit: nisi quod folio minore cernitur, & fibris potius q̃ radice nititur. Id autem q in utroq; summo frutice Trifarin, gallinacei Pedis imitationem habet, candidius in hac q̃ in Gramine conspicitur.

EX M. VERG. COMM.

FVmariæ herbæ notissima res Fumus nomen quondam fecit: haud sane, quia tricliniorum parietibus eorumq; cameris inducta, nigredine noceat: aut quia, ut poëta cecinit, suspensam exploret duretq; ad fabricam materiam, sed quoniam uis illi contra hominis oculos lachrymosa sit, qualis in Fumo est: ob quam caussam Flaccus lachrymosum in carmine suo Fumum appellauit: & Aristophanis seruus, in scænam redisse se dicebat, Fumo coactum, nec potuisse domi cum cæteris esse, ὅτι ἔδακνε τὰ βλέφαρ' αὐτοῦ, quod est, quoniam eroderet palpebras eius & oculos. Quod maximum a Fumo huic parti tedium est: cui potens idem Fumariæ herbæ succus a Fumo indicata in græcis fuit. Nec tantum Capnon æquali Fumo appellatione eam uocauerunt, sed Capnitim etiam, id est, Fumariam dixerunt. Quemadmodum a similitudine Coriandrum, quæ uox in scriptore hoc multifariam creuit. Aliis simpliciter Coriandrum, aliis agreste Coriandrum, aliis diminutiua forma Coriandron uocantibus. Nasci hic in segete hordeacea ait. Plinius tamen adiecit, & hortis: nec male, quoniam frequentior in hortis, q̃ in segetibus inueniatur.

¶ De Loto urbana. CAP. CXII.

λωτὸς ἥμερος

LOtum urbanam, alij Triphyllon, alij Libyon, alij Tripodion, alij Tribolion uocant. Nascitur in hortis. Extractus succus, addito melle, oculorum argema, nubeculas, cæterasq; caligines discutit. D

BARBARI COROLL.

LOtus satiua, non nisi post annũ ex semine suo nascitur. Est & Lotus syluestris. Itemq; Lotus Aegyptia, herbæ omnes: de quibus paulo post agendum nobis erit. Nam de Loto arbore iam diximus. Quæ sint in Columellæ horto Lotæ Phrygiæ, luminibus gemmantibus, haud scio reddere. Apud Hesperios Aethiopas nasci tradit herbam Lotum uocatam Artemidorus, qua uescentes, q̃libet siticuloso & squalenti tractu sitim arceant: ob id & Lotophagi Aethiopes, ut inquit Strabo, nominati sunt. Strabo. lib. 3.

EX M. VERG. COMM.

DIximus primo uolumine de arbore, quam ueteres Romani Celtim uocabant, Loton a græcis dictam: ex cuius materia fistulæ quondam fiebant. Dicendum de herbis hoc loco, quarum prima satiua Lotos est, in hortis quondam uirens, & in delitijs habita: quoniam ampliore longiorisq; uitæ folio in hortis tota æstate uireret. Plinius foliato caule eam tradidit, & antiquiores poëtæ inter herbas Deorum uoluptati nascentes numerauerunt. Quæ omnia hic una ratione tantum indicauit, in paradisis & hortis nasci dicens. Qui deprehendisse eam se iactant, humilem ostendunt herbam, in pratis nascentẽ, numeroso folio, Trifolio paulo minus q̃ undiq; simili. Discrepat, q in Trifolio longiora, minora, & acuminatiora folia sunt: in Loto tria quidem numero, sed longe maiora: nec in acutũ ut in illo desinentia, uerum paulo minus q̃ in orbem circumacta. Quæ si satiua Lotus sit, uulgaris, & cognitu facilis herba est. Fecit trium foliorum eius numerus, ut Trifolium & Tripodium diceretur.

¶ De syluestri Loto. CAP. CXIII.

λωτὸς ἄγριος

SYluestris Lotus, quã aliqui Libyon, alij Triphyllon, Romani Trifolium minus appellant. Plurimum in Libya gignitur, caule cubitali, & sæpe maiore, alis multis, folijs Trifolij pratensis, semine Fœnigræci, multo minore, gustu medicato. Vim calfaciendi & leniter adstringen-

di obtinet. Vitia cutis in facie, maculasq́, cum melle peruncta expurgat. Trita per sese, aut cum Maluæ semine, in uino aut passo bibitur aptissime contra dolores, qui uesicam male habent. A

BARBARI COROLL.

LOtus syluestris inter aculeatas (ut puto) constituitur, caule foliato, ut Crepis ab radice. Quæ sit Crepis nondum comperi. Crepulam certe dici quæ sit Acanthos topiaria, Dioscorides affirmat. Pli.li.21.ca.16.

EX M. VERG. COMM.

SImilior communi Trifolio Lotos hæc q̃ antedicta est, facilis inuentu inter nos etiam herba: & si hic plurimam nasci in Libya testetur, ideoq́ Libycam a quibusdam dictam. Longo enim & acuminato folio, quali Trifolium passim uidetur hæc est. Ideoq́ a Romanis, ut in Dioscoride legitur, Trifolium minus appellata. In qua uoce uitium esse oportet. Quoniam non potest nostrati Trifolio respondere duorum cubitorum altitudo, & minus uocari. Nouimus enim omnes Trifolium: ratiocinariq́ facillimum est, falso minus Trifolio nostro dici aliquid quod bicubitale sit. Vetustiores Dioscoridis latini codices non minus, sed uirus habent. Quæ uox certum non habet intellectum: nec nos augurari aliquid in ea re uoluimus: ob eam caussam quale in alijs erat, tale relictum a nobis etiam est. Folia Loto huic Dioscorides ait simpliciter pratensi Trifolio similia esse: non ut Barbarus uertit, Loti trifoliæ. Non animaduertit ille, quis in uerborum cursus in Dioscoride esset. Neq́ enim pratense Trifolium Loton ille uocat, sed Loti huius folia pratensi Trifolio similia esse testatur.

De Cytiso. CAP. CXIIII.

CYtisus, quem aliqui Telinen, alij Lotum magnū, alij Triphyllon, Romani Trifolium maius appellant. Frutex est albus in totum, ut Rhamnus, ramos spargens cubito longiores, folia Fœnigræci, aut Loti trifoliæ, minora, dorso medio prominente. Ea digitis trita, Erucam olent, gustataq́ Cicer sapiunt. Folia refrigerant. Tumores inter initia discutiunt, si cum pane trita illinantur. Decoctum potu urinam ciet. Nonnulli quod apes alliciat, prope aluearia serunt. κύτισος B

BARBARI COROLL.

CYtisus, siue Cytisum, Hederæ modo uincit & strangulat sata. Contra Cytiso pestis Alimon. Densa Cytiso medulla, Ebenumq́ prouocans. Non ex alio pabulo lactis maior copia, aut meliori: in commodum tamen tantisper dum floret, ut inquit Aristoteles, quoniam fit urentius. Perq́ modica eius herba quadrupedes pinguescunt: ita, ut iumēta etiam ordeum spernant, nec aliud minoris impendi est. Vel mediocri solo prouenit. Seritur semine & caule. Perficitur triennio. Florere desinit uerno æquinoctio, cum & metitur. Aspectu, si quis breuiter exprimere uelit similitudinem, angustioris Trifolij. Frutex hic in Cytno insula inuentus, inde translatus est in omnes Cycladas, mox in urbes Græcas, magno casei prouentu: ut mirum sit, rarum esse in Italia: æstus, algoris, grandinum, niuisq́, omnis demum iniuriæ sine noxa patiens. Intactum quoq́ hostibus, propter nullam gratiam ligni, ab Antinomacho Atheniensi magnis laudibus extollitur. Apium examina Cytiso eliciuntur: quamq́ Democritus & Aristomachus eas prædicent, nunquam de flore Cytisi pabulum contingere. Columella Cytisum, & Zeas, & Carnicin, & Trifarin uocari scribit. Et esse geminam: hoc est, satiuam, & alteram suæ spontis. Pli.li.13.ca.24.

EX M. VERG. COMM.

QVod tacendum huic scriptori non fuerat, lactis copia est, quā in homine facere Cytisum testati omnes sunt. Columella ultimo septimi libri capite, his uerbis ad copiam lactis Cytisum laudat. Mulieres quidem, si lactis inopia premuntur, Cytisum, in qua macerari oportet: & cū tota nocte permaduerit, postero die expressi succi ternas seminas permisceri modico uino, atq́ ita potandū dare. Sic & ipsæ ualebunt, & pueri abundantia lactis confirmabuntur. Plinius itidem lib. 13, cap. 24. de Cytiso hæc ait. Quin & nutricibus in defectu lactis aridū,

C atq; in aqua decoctum potui cum uino dari iubent, & firmiores, celsioresq; infantes fore. Paulus Aegineta etiam comã Cytisi iubet præcordijs prægnantium, contra uomitiones ex uetere uino imponi. Nec minus q̃ Malua discutientis & tepidæ naturæ esse. Notissimus quondã frutex hic omnibus agris consitus, & quo macrioribus, eo citius eum comprehendẽtibus. Nunc quod sciam, nullibi in Italia est: aut si sit cognitus, sine honore iacet. Prima eum mortalibus ostendit Cytnus ex Cycladibus una: & ex ea omnem peragrauit Græciam & Italiam, ubiq; carus & in honore habitus. Post quod tempus in antiquum & natale sibi solum reuersus, non paruum antiqua amantibus desyderium sui reliquit.

De Aegyptia Loto. CAP. CXV.

λωτὸς αἰγύπτια

EST & in Aegypto Lotus, quæ aquis prouenit, plana irrigantibus, caule Fabæ, flore paruo, candido, Lilio simili: quem tradunt occidente sole comprimi, occludique, ad ortum autem aperiri. Adduntq;, caput ipsum uespera aquis condi, & ad exortum solis emergere. Caput quale Papaueris, maximum, & intus grana ceu Milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem Lotos hæc habet, mali Cotonei similitudine, quæ cruda coctaq; manditur. Decoctaq; lutei oui speciem exhibet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.17. lib.22.cap.21. lib.21. cap.17.

LOtus herba Aegypto uernacula est, Caule fabaceo & petasato: folijs densa congerie stipatis, breuioribus tantũ, gracilioribusq;: flores ei similes, ut Theophrastus inqt, Lilio: ut Dioscorides, hordeo. Librariorũ in alterutro culpa, Crinon, pro Crithe, cõtrarie scribentiũ. Copiosi ij & in se farcti, comprimẽtes se ad occasum solis, aperientesq; ad ortũ per uices, donec perficiantur capita, & flos ipse decidat. Fructus in capite Papaueris incisuris, omniq; alio modo, nisi quod crebriora intus grana. Radicem Corsion uocant, opertã nigro cortice, qualis & castaneas tegit: interius candidũ corpus: quod decoctũ cibo gratius est q̃ crudũ, siue aqua, siue pruna. Nec aliũde magis q̃ purgamẽtis eius sues crassescunt. Illud sciendũ, auctore Theophrasto, genera huius plura inueniri, distincta flore, fructu, caule, folio, ut nomẽ fere tantũ cõmune habeant, ratio naturæ tota dissentiat. Loton qui arborem putant tantũ esse, de qua uolumine primo diximus, uel Homero coarguũtur, qui inter herbas subnascentes, Deorũ uoluptati Loton primã nominauerit. Est & Lotometra, quæ fit ex Loto sata: ex cuius semine, simillimo Porri, atq; Milio, panibus in Aegypto pastoralibus maxima aqua, lacteue subactis, negatur quicq̃ esse salubrius, aut leuius, dum caleant. Refrigeratus maiore negocio concoquitur, fitq; ponderosus. Eos qui uiuãt pane illo, nec Dysenteria, nec Tenasmo, nec alijs in uentre morbis infestari prædicant. Incolæ & capita ipsa Loti aceruata putrefaciũt: mox separant a putaminibus, lauando, & siccata tundunt: eoq; pane utuntur. In Euphrate scapus & flos usq; in medias noctes a uespera mergitur, ut ne dimissa quidẽ manu cõprehendi possit. Vertitur deinde, paulatimq; subrigitur, dehiscente flore ad solis ortũ, ut plane a terra absit alte. Hanc Loton in coronas uenire diximus in Myrto: propterea Cratinus eam Stephanonia uocauit: & si Attici omnia foliacea Stephanomata solent appellare. Antinõias uero dicta ab Antinoo: qui e Bithynia fuisse dicitur, per diui Adriani fere tempora, qui & memoriã uiri coluit. In Aegypto, ab eius nomine uocata, delubris etiã in honorem eius dicatis, apud maritimos in Arcadia, quod crimen inde Bithyniam habuisse crederẽtur. Vt illud tamen quod diximus alibi, sciamus, Lotum non quæ ceruleum, sed quæ similem Rosæ florem edat, inuentu rarum, Antinöium proprie uocatum, in assentatiõem Adriani principis, poëta Alexandrino: qui finxisset e leonis cruore, quẽ Adrianus crassantem in Libya necasset, editum, & Antinoïon dicendum, alimentis annuis ex musæo constitutis. Huius rei partim Athenæum, partim Pausaniam auctores habeo. Diminutiua in Paulo forma, Lotarium rubens legi ad psoras utile. Nisi quis non de Loto Aegyptia, sed de syluestri potius accipiat. Pastillus est, siue orbiculus apud eundem Paulum Dialotarion uocatus, ad genitalium, sedisq; uitia.

D

EX M. VERG. COMM.

LOngissime Plinius lib.13. capite.17. & .18. supra decimũ de Loto egit: nihil tamẽ non a Theophrasto antea dictũ retulit. Cuius longior etiã q̃ Plinij de Aegyptia hac Loto historia est. Mul-

ta tamẽ reliquit, quæ nouisse pro Dioscoride necessariũ sit. Eamq; ob causam, nos quæ a Theophrasto dicunt, ijsdem uerbis repetemus, non græcis (longius em̃ id esset) sed qualia in decursu uertere licebit. Ea huiuscemodi sunt. Quæ uero Lotus in Aegypto appellatur, plurima in campis nascit, cum inundata fuerit regio. In ea cauliũ natura eadem quæ Fabæ Aegyptiæ: similiter & foliorũ: quæ ille Petasos, quasi galeros uocat: uerũtamen minora ea, & tenuiora sunt. Nascitur Lotus Aegyptia Fabæ Aegyptiæ similiter. Candidũ habet florẽ. Cuius folia sunt angusta, longitudine liliorũ folijs similia. Nascit numerosus, densus, & sibi inuicem confertus flos ille: cumq; sol occidit, claudit, simulq; uasculũ sub aqua condit: mox oriente sole aperitur, & supra aquã emergit: agitq; id, donec uasculum perficiatur, & flos defluxerit. Vasculi magnitudo est quãta maximi Papaueris, & eiusdem Papaueris modo incisuris intus diuisum. Verũ in Loto crebrius semẽ est, Milio simile. Ferunt in Euphrate hoc amplius uasculũ, & flores uespere usq; in medias noctes mergi, descẽdereq; altius. Neq; em̃ demissa manu inueniri potest. Cum uero illucescit, rursus surgit, subrigiturq;, & ad exortũ solis supra aquã apparet, ac florẽ patefacit: patefactoq; etiamnum exurgit, ut plane absit ab aqua. Coãceruant in unũ uascula hæc Aegyptij, putrefaciũtq;: tum putrefactis, corticẽ in flumine lauantes, semẽ auferunt: siccatũq; & tostum in panẽ pinsunt: eoq; utunt cibo. Corsion uocãt Loti radicẽ hanc: ea rotunda est, magnitudine Cotonei mali, cortice nigro, foris uestita quali in castanea nuce est: intus candida: quæ tosta elixaq;, uitellis ouorũ similis sapore est, gustu suauis. Estur eadẽ & cruda. Et hæc Theophrastus. 4. de plantarũ historia pro Aegyptia Loto. Ex quibus intelligent facile omnes, male in Dioscoride legi, similẽ hordeo esse: nec sic, sed Lilio uertendũ fuisse, cui manifeste Theophrastus eum comparat. Et Plinius ait. Flos qui cãdidus est. &c. quo colore Lilia sunt. Accedit his, quod parũ uerisimile est, tam grandis plantæ, & quæ κωδίαν, id est, papaueraceum uasculum fert, flores hordeaceis similes esse: qui nulli fere sunt. Barbarus in Corollario suo suspicatus id est: & nihilominus in Dioscoride suspicionẽ illam penitus neglexit. Facilis & lubricus in græcis lapsus fuit, a crithe, quod hordeum, ad crinon, quod Lilium significat. A

De Millefolio. CAP. CXVI. B

μυριόφυλλον

Myriophyllon, alij Melphyllon, alij Stratioticen, alij Achillion. Latini Millefolium uocant, aliqui Supercilium Veneris, Galli Beliocandas. Caulis est tener, indiuiduus, unica nixus radice, plurimis folijs, Fœniculo similibus. Vnde nomen accæpit. Caulis flauescit, prædensus, ac ueluti ex industria delimatus. Nascitur in palustribus. Vulnera recentia ab inflammatione uindicat: si uel uiride, uel siccum ex aceto oblinatur. Præcipitatis cum aqua & sale datur.

BARBARI COROLL.

Myriophyllon, q̃q; fere Millefoliam significat, alia tamen uidetur esse ab ea, quæ inter Siderites, Achilleon, & Millefolia cognominatur: itemq; ab ea quam in Ethruria Millefoliam uocari diximus: & ab ea quæ Militaris. Alioqui Græci hanc Myriophyllon, illas uero Chiliophyllon appellare consueuerunt. Pli. li. 24. ca. 16.

EX M. VERG. COMM.

Millefolium Plinius græcam Myriophyllon uocat: haud sane, quia in græca uoce certa eius numeri uis & significatio sit, sed q̃ aptius non poterat in latinis nomen fingi: nec referebat, in re incerta mille potius q̃ decem milia, infinitaue folia illi tribuisse: quod mutato tantum accentu in græcis μύριοι significant. Quemadmodum nec male penitus dixerit aliquis, mille, pluribusue, aut infinitis pilis constare hominis supercilium. Ex cuius similitudine Veneris supercilium hæc ipsa etiam uocata a plærisq; fuit: quoniam scilicet quemadmodum minuti, densiq; pili eam hominis partem uestiunt: sic Millefolij huius coliculos, minuta densaq; uestiunt folia. Quæ licet hic Fœniculo comparauerit, non tamen eadem longitudine sunt. Huius enim breuia admodum, Fœniculi uero longiora, & quasi capillata. Quod comparatur, copia & exilitas eorum tantum est. Eadem ratio Stratioten, & Achilleam uocari fecit. Breuibus enim & numerosis illæ etiam folijs describuntur, & sunt. De Stratiote non multo ante dictum in hoc ipso scriptore a nobis fuit: & de Achillea longe prius, repetendaq; legentibus ex illis comparatio ad hanc est.

C

μύῤῥις

De Myrrhide. CAP. CXVII.

MYrrhis, quam alij Myrrham, alij Conilen uocant, simillima est Cicutæ, caule folijsq;. Radix ei oblonga, mollis, rotunda, cibo non insuauis. Quæ pota in uino, phalangiorum morsibus auxiliatur. Cit mẽstrua & partus. Subuenit & phthisicis cocta in sorbitione. Aiunt quoq; eandem bis die, terue potam ex uino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26.ca.11.

MYrrhis, & Myrrha, siue Murrha, ut ego arbitror a nostris appellata, nõnulli Smyrin. Florem habet Cicutæ: cui & cætero simillima est, minor tantum & exilior. Hanc sunt qui Chærephyllon, siue Chærefolium modo nominatam, & in hortis passim nascentem intelligant. Plinius Chærefolium aliud uidetur genus accæpisse: cum inquit, seri æquinoctio autumni Chærefolium: quod Pæderota Græci uocant, acerrimum sapore, igneiq; affectus, ac saluberrimum corpori. Qũq; uerba hæc postrema de Sinapi dicta uideri possunt, de quo statim auctor idem loquitur. Columella horto suo, breue Chærephyllon appellat. Myrrhis proprie Cicutaria latine dicitur, ut in Geranio testati sumus. Inuenio & Mylam genus herbæ, cuius radix paruo bulbo similis dicatur, cõtrahendi effectu uuluis apposita cum farina Lolij. Miror hanc in Dioscoride nusq; legi, cum tamen & Hippocrates id prodat, & Galenus medicinas eius a Dioscoride accæpisse fateatur. Aetius radicem syluestris Lapathi, Mylen appellatam prodit, utilem decocto in mobilitate, & dolore dentium.

EX M. VERG. COMM.

VErisimile est a Myrrhæ odore Myrrhida, & Myrrham dictã fuisse quondã quã modo tractamus herbã. Nullus tamẽ, quod hactenus inuenerim, aperte id testatus in græcis aut latinis est. Odorata tamẽ radice ab hoc, & a cunctis alijs describitur. Potuitq; illi ab ea nota nomẽ hoc factũ fuisse. Cicutæ similem oẽs tradiderũt. Eamq; ob caussam crediderũt aliqui Cicutariã nũc

D

eam dici. Purgare eam ἔμμηνα καὶ λόχια Dioscorides ait: quæ uoces tã notas in græcis, & in commentationibus his nostris significationes habent, ut longius dixisse de eis nõ oporteat. Quod tantũ monemus illud est: factũ fuisse, dum alter ex interptibus Pliniũ nimis q̃ in scriptore hoc opus erat amat, & sequit̃, pro græcorũ lochijs, partus uerterit. Plinij uerba sunt. Cit menstrua, & partus cũ uino: cum tñ lochia nihil ad partũ pertineant: modo partus, q̃d in cõmuni significatõis æstimatiõe habet significet. Sintq; Lochia secũdarũ, & deinceps a puerperio fœminarũ purgationes: queadmodũ, ni fallimur, in Aristolochia diximus. Idẽ supiore cap. de Millefolio caulẽ eius indiuiduũ uocauit, quẽ ille μονοφυῆ, non qui diuidi nequeat, sed cui singularis nõ numerosus a radice surgit. Hæc nos leuia quidẽ, sed interpti non contẽnenda signamus.

μύαγρον

De Myagro. CAP. CXVIII.

MYagron aliqui Melampyron uocant. Hærba est surculacea, folijs Rubiæ, pallidis, tripedanea. Semen oleosum, collo simile. Quod contusum igni torrent, perunctisq; uirgis ad lucernarum lumina utunt̃. Hoc pingui, scabricias corporis læuigari, atq; expoliri constat.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 8. de plant.

MYagros, siue Melampyros, herba ferulacea, ex cuius semine oleum etiam fit. Paulus Aegineta præter hãc genus aliud facit herbæ, quam Myaron appellat, & Melampycnon: eiusdem per omnia cum Myagro naturæ. Vt librariorũ fortasse culpa euenerit, Myaron, pro Myagro, & Melampycnon, pro Melampyro scribentium.

EX M. VERG. COMM.

SI Melampyro eadem Myagros est, quod Græci omnes testantur, binominẽ herbam facientes, in triticea segete nasci, auctore Theophrasto constituendũ est, qui. 8. de plantarum historia, uolumine Siciliæ Melampyrũ priuatim assignat: & contra q̃ in Auena & Lolio fit innocentẽ, & Tritico nihil officientem describit: nec uox aliud indicat, q̃ nigri coloris Triticum. Quemadmodum forte Myagros, quod mures uenatur & perimit: in illo niger, in plærisq; seminibus color rem certam facit. In hoc rarus euentus, præterq̃ ex historia constitui non potest. Quæ no-

bis nulla est: nec nos nisi ex uocis significatione rei coniecturam hanc facimus. A

ℭ De Oenagra. CAP. CXIX.

OEnagra, siue Oenothera, aut Onuris. Frutex est arboris instar, οἰνάγρα præ grandis, amygdalino folio, Lilio non dissimili, flore rosaceo, magno, radice candida, pusilla, cum siccata est uinum olente. Nascitur in montibus. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit. Illitu quoque tetra ulcera mulcet.

BARBARI COROLL.

OEnagran, & Oenagron, & Oenotherã, & Oenotheram, & Onuthurida, & Oenotheridẽ uocamus, aliqui Onear. Sit hæc & quæ dicitur Oenutta, qua corui & canes inebriantur, ut Helianus inquit, non affirmarim.

EX M. VERG. COMM.

DIscrepant non leuiter in radicis Oenagræ historia Theophrastus & Diosc. Candidã hic, ille rubentem tradit. In reliquis eadem ambobus omnia. Et Theophrasto huiusmodi sunt. Radix Oenotheræ mitiores & hilariores mores facit in uino pota. Habetque folium Amygdalæ simile, uerumtamen latius. Florem rubẽtem ceu Rosam. Ipse grandis, ut inter frutices est. Radix illi grandis & rubens, quę siccata uinum olet. Amat mõtana loca. Ex his multa in impressis scriptoris huius codicibus emendare licuit. Primumque non γλυκύτερα, id est, dulciora eius folia, sed πλατύτερα, id est, latiora legi oportere: Mox in radice non μικράν, id est, paruam, uerũ μακράν, i. longam. Nomen illi ab euẽtu factum. Quodque Theophrastus ait, mitiores & hilariores mores facere, eodẽ pertinet quo hic ait, poto diluto eius leniri ferocientium omnium animalium feritatem. Nomenque id significat, siquidem οἰνάγρα, & οἰνόθηρα, siue οἰνόθηριν ex eadem ui capiendi, tenendi & domandi uoces sunt. Significatque οἰνάγρα quemadmodum & podagra, aliaque huiuscemodi, quæ uino capiat, uenetur & domet. ἀγρεύειν enim in uenatione capere est: nec minus etiam θηρᾶσθαι, a quibus uerbis græci transferentes multa huiuscemodi finxerunt. Et inter cætera B οἰνάγραν hanc, & οἰνόθηραν. Egit de ea Theophrastus cum numeraret quæ diuersis locis uina, aut uinosa alterutram hominis partem, corpus. s. aut animum mouent. Viderurque Theophrastus non tantum ad mulcendam brutorum feritatem uim illi esse ostendere, uerum inter homines etiam uelut inductã non ebrietate, sed quam græci οἴνωσιν uocant, tristiciæ ex uino remissione, usum eius quondam fuisse. Hic tamen ad ferocientia tantum animalia contraxit. Neque abre, quando in iuuencorum domitura Columella præcepit eorum tergora tractare, & respergere mero: quo familiariores bubulco fiant. Idemque a mellarijs etiam in apibus seruari. Rationem ex natura uini colligere facile est. Theophrastus etiam quo diximus loco, eã breuiter reddidit. Non male in ferocia & tristicia hominis, fine ebrietate & poculorum sumptu radice Oenagræ huius uteremur, si quemadmodum inuentu, sic cognitu etiam facilis esset.

ℭ De Crisio. CAP. CXX.

CRision aliqui Buglossum magnum uocant, Romani Spinam κρίσιον mollem. Caulis est tener, duorum cubitorum, triangulo similis, anguli spinosi, per interualla molles, folia Buglosso similia, maiora, subcandida, modice hirsuta, partibus extremis aculeata: cacumen caulis orbiculatum, hispidium, in quo capitula purpurea, quæ soluuntur in lanugines. Radicem huius loco laboranti adalligatam, dolores uaricum sedare, Andreas scripsit.

BARBARI COROLL.

CIrsion potius, quam ut quidam legunt Crision, a uaricibus dicta est, quibus utilis existimatur. Pli. li. 27. ca. 8. ita enim Varices ab Hippocrate dicuntur, quas Aristoteles Ixias uocauit. Huic herbæ similis est quæ Hircina lingua uulgo dicitur, sed caule tamen rotundo, non angulo so ut Cirsion. Nec dissimilis huic uidetur quam Porraginem, siue Borraginem olitores nostri uocant, flore interim purpureo, Cirsion interim ceruleo: quæ si Cirsion non est, mirum quamobrem sit indicta ueteribus, quæ sit & uulgatissima, & cibo gratissima: nisi quis Buglossæ generibus contribuat.

C ἀστὴρ ἀττικός

De Astere, seu Inguinali. CAP. CXXI.

Aster ab aliquibus Bobonion appellatur, ab aliis Astericos, aliis Asterion, quibusdam Hyophthalmon. Romanis Inguinalis, Dacis Rathibis. Cauliculus lignosus, florem in cacumine habens purpureum, lutumue, & in ambitu diuisum Anthemidis modo capitulum, pusilla in eo circa caulem folia, stellæ modo radiata, oblonga, hirsuta. Feruenti stomacho, oculorum inflammationibus, prociduæ sedi, ac inguinibus illitu auxiliatur. Tradunt purpureum florem, si ex aqua bibatur, anginis, et pueris comitiale malum sentientibus opitulari. Inguinum inflammationi recentem illinire conuenit. Si aridus flos sinistra dolentis manu decerpatur, & inguinibus adligetur, dolore liberat. Stellares huius radij noctu splendent: quapropter qui ignari antea non uiderunt, esse inane simulacrum arbitrantur. Mediis saxis & asperis exit. Inuenitur autem ab opilionibus. Crateuas Rhizotomus hęc de ea refert, si uiridis cum axungia uetere tundatur, contra rabiosorũ morsus, turgentia guttura proderit. Suffitu quoq; serpentes fugat.

BARBARI COROLL.

Aster Atticus, siue Inguinaria, foliis oblongis duobus, aut tribus, passim in uepribus nascens, ut Plinius scribit, Argemonion a quibusdam uocari dicens. De hac Galenus bis uidetur scripsisse medicinas, uno loco Astera Atticon uocans, altero Bubonion. Qualis autem Pausaniæ sit herba, quæ in Myœnensi agro ad Iunonis fanum Asterion uocatur, a flumine terram illam rigante, quia in ripis nascitur, cuius folia Iunoni sacra in coronas sibi nectunt accolæ, non
D comperi. Est & alius Aster, nunc uulgo Stella dictus, folio fere Vitis, seu Maluæ potius erraticæ, ad radicem maiore, pluribus, sed minoribus diuisuris: florem fert in modum stellæ, in luteo uiridem, pusillum, & herbæ suæ similem. Ad herniam puerorum, & uulnera commendant hanc. Eius decoctum quæ uirgines uideri uolunt, insident. Veteribus dicta Indicta sit, haud scio.

EX M. VERG. COMM.

Tanta, tamq; pręsens contra inguina, eorumq; dolores uis Inguinalis herbę est, ut adalligata solum in eo malo, medicinam faciat. Idq; grauissimi Gręcorum medici testati sunt, Galenus, Paulus Aegineta, Plinius etiam, & hic ipse, cui non minus curæ fuit hæc inuenire q̃ docere. Sit ergo illi Asteris nomen, a foliorum in floribus figura, & situ: sint & Asteriscos, & Asteriõ. In cunctis enim stellæ uis & significatio est, quam græci astera uocant. Solaq; hæc nominis huius causa habeatur. Non quia noctu & in tenebris stellarum modo fulgeat, ut posteriores græci etiam crediderunt: quorum aliqui inutiliter in extrema capitis huius coronide addiderunt, quæ in aliis interpretibus leguntur ab eo principio, Nascitur autem media inter petras. &c. Omnia enim ex eo loco, usq; ad reliquum caput, ex hac opinione illi accreuerunt. Nos ea reiecimus, nullibi in antiquissimis & optimis græcis, latinisq; inuenta. Quodq; nec Plinius huiuscemodi aliquid non relicturus, nec Paulus Aegineta, nec Serapion, nec antiqua huius scriptoris interpretatio ostendunt. Acceditq; his omnibus, ut cum superstitiosum aliquid, aut q̃d ad religionem nostram pertineat, in hoc scriptore legitur, persuaderi non possumus, eius esse: ut sæpe alias testati sumus. Aster itaq;, id est, stella, ob eam quam prius diximus causam dicta herba Inguinalis est. Adiecerunt illi, ab Atheniensium agro notam ueteres græci, q illic ob soli tenuitatem frequentior, aut melior forte nasceretur. Bubonios eadem ab iisdem græcis deinde dicta est, quoniam Inguinibus, quæ bubonas illi appellant, tam pręsenti remedio medetur, ut adalligata tãtum medicinam in eo malo homini faciat. Hyophthalmos postremo, quasi suis oculus: q totus eius flos animalis illius oculum referre uideatur. In quo animaduertendũ est, quod hic ait, habere Inguinalem herbam purpureum & luteum florem, ad diuersas floris partes referendum esse. Sunt enim in eo purpurei coloris folia. Quod uero medium inter ea folia capitulũ est, Chamæmali mõ lutescit. Et hæc pro nominum & florũ historia satis sint.

A

De Isopyro. CAP. CXXII.

ISopyron aliqui Phasiolon ob similitudinem uocant, quoniam folium, quod est Aniso simile, in pampinos torquet. Capitula sunt in summo caule, tenuia, plena seminis, Melanthij gustum imitantis. Cõtra tussim, & cætera pectoris uitia, semen ex aqua mulsa bibitur. Hepaticis & sanguinem excreantibus utile. ἰσόπυρον

BARBARI COROLL.

ISopyron, & Phasiolos, & Phasilon quoq; dicitur. Alia uidetur herba esse quam Theophrastus Ison uocat. Theodorus more suo, Aequum. Duplici fastigio, nigrum, & candidum. Flos, fructusq; illis pro ratione discriminis, niger, aut candidus: quanq; & medio inquit colore fructus quandoq; cernuntur, & flores in purpuram inclinantes, uirgis & folio tenuioribus atq; leuioribus. In Aetio Ision dici herbam quandam uideo, cuius cibo pituita detrahitur: nec satis animaduerto an eadem sit cum Iso. Alexander quoq; in problematis, si locus memoria non excidit, Ision herbam inter olera dinumerat. Pli. li. 27. ca. 11.

EX M. VERG. COMM.

QVi Isopyron hanc deprehendisse nostra ætate uideri uolunt, herbam a radice statim folio sam ostendunt, & ex medio surgentem coliculum: in quo anteq; in ultimũ cacumen desinat, q̃d florem & sub eo plenum seminis uasculum sustinet, utrinq; uolutæ duæ se spargũt phaselorum cirris & clauiculis similes: quas hic ἕλικας, ut in uitibus uocat: folijs quadamtenus rubentibus, contractioribus q̃ Plantaginis, sed eadem latitudine, & in aliquibus maiore. Quo fit, ne credamus Isopyron scriptoris huius eam esse: si Dioscoridi, Plinio, græcisq; alijs credendum est, qui omnes Anisi folio eam describunt. In cæteris non dissimilis species diligentiam eorum probat. Nobis in neutram partem inclinat animus, & quale a græcis traditur, Isopyron tale redditum a nobis etiam est. B

De Viola purpurea. CAP. CXXIII.

VIolam purpuream, aliqui Dasypodion, alij Priapeion, alij Ion syluestre, alij Cybelion, Romani Violam purpuream uocant. Folium habet Hedera minus, tenuius, ac nigrius, nec multo dissimile. Cauliculus a radice prodit, in quo flosculus suauiter olens, purpureus. Opacis & asperis nascitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per se, & ex polenta illinũtur aptissime stomacho æstuanti, & oculorum inflammationibus, sediq; procidenti. Aiunt quod purpureum est in flore, anginis & comitialibus auxiliari, maxime pueris, in aqua potum. ἴον

BARBARI COROLL.

VIolam, Græci Ion pro flore, Violarium Ioniam, pro frutice appellant. Nicandeein georgicis Ion uocatam credit Violam, quia nymphæ quædam Ioniæ, florem eum Ioui primum dedere muneri. Nascitur uitis modo e supernis: quasi e puppi dicas, non prora, ut Ruta, Sisymbrium, Serpillum: eoq; omnes Phrygana, hoc est, surculi siue cremia Violæ dicuntur: excepta nigra: quæ hoc capite describitur. Viret hæc perpetuo, & ut quidam ferunt, si certo genere colatur, anno toto. Serit plantis ut olus. Vere floret, post Leucoion, & ante Flameam. Cũ Ion Græci dicunt, nigrã, seu purpureã fere intelligunt. Humilis hęc, & latiore folio, statim ab radice multa carnoso exeũte, sine ramis: ob id uulgo loripedem Violã uocamus. Hæ nomine a cęteris distinguunt, soleq; Ia appellatę Gręcis: ut ab ijs Ianthina uestis, et Violacea diceretur. Alia Violarũ genera in Leucoio reddidimus. Violas sarranas, a colore, cum purpureis easdẽ esse apud Columellã arbitror. Purpureas, Vaccinia et Hyacinthũ dici, Seruius gramaticus existimat. Dioscorides quoq; Hyacinthũ latine Vaccinium appellari scribit. Admonendi sunt qui hęc legunt, purpureas Violas duorum generum haberi. Alias inter Loripedes siuę sessiles, de quibus hic agit: alias inter Leucoia, odoratasq; omnes esse. Sed & candidarũ quoq; gemina hæc discrimina cernuntur. Aliæ Loripedes: aliæ Leucoia. Leucoia intelligo, quas Mauritania Cheiri appellat: Loripedes, quæ uulgo Claudæ nominantur, & Maurice Senephigi.

EX M. VERG. COMM.

C QVæ ferrugineos Hyacinthos, & nigra Vaccinia uocari a latinorum poetis fecit nigricãs purpura: uel, ut aptius loquamur, in nigro purpureus color: eadem Theophrasto, græcorumq; alijs scriptoribus causa fuit, ut Viola, quę nunc tractanda a nobis est, nigra diceretur: tam frequenti, receptoq; passim in ea coloris discrimine huiuscemodi, ut multis locis Theophrasti in plantarum historia nihil certius intelligatur: ubiq; μέλαν ἴον dicenti Violam, quæ nigricante purpura, ad murorum radices, hortorum marginibus, & sepibus florens prima, aut cum primis aduentum Veris mortalibus nunciat: nota uulgo, & ubiq; inuentu facilis: quæ toto anno uireat, & flores tenui quidem, sed longiore coliculo altius a terra inter folia erigat, Quæ hic merito Hederæ comparauit: quoniam proxime ad eam figuram accedunt. Murarŭ Violam a latinis uocari in Dioscoride legitur. Nescimus tamen ꝙ uetusta ea uox sit: sed quęcumq; ea est, naturæ eius respondet: quoniam ut diximus, ad murorum radices, umbrosis locis frequens & speciosa nascitur. Eadem causa fuit, cur syluestris Viola itidem diceretur: quoniã in locis non cultis nascitur: nec uiolaria in hortis ut cæteræ illi cognomines habet. Potuit q̃ndam etiã religione aliqua, & numinis gratia comendari; ideoq; Cybelios Viola ab antiquissima dea Cybele dicta, laudem potius ꝙ nomẽ id inuenisse. Sed nobis nulla est eius nominis certa ratio, aut coniectura. Quemadmodũ & reliquę aliæ penitus ignotæ. Nisi Priapeios non dissimili ratione, ꝙ Cybelios ab antiquo ruris & hortorum numine dicta fuerit. Descripsit eam Theophrastus libro sexto de plãtarum historia, dixitq;. προσριζόφυλλον καὶ ἀειφυλλον εἶναι καὶ ὥς τινες φασὶ δυναμένην διόλου φέρειν τὸ ἄνθος ἐὰν τρόπῳ τινὶ θεραπεύηται. Quod est. Exire & uiuere folia eius in radicis capite tantum, perpetuaq; uirere fronde. Id enim uoces illæ duæ significant. Facileq; est uidere foliosum Violæ huius cespitem, nullis caulibus, aut ramulis a terra surgentem, quod cæteræ habent Violę: nec æstu anni arescere, aut hyeme, quod aliæ patiunt, sed post amissos flores, uirentibus folijs medicinæ toto anno etiam inseruire. Adiecit præterea, testari quosdam, posse hanc Violam continue toto anno florere, si aliqua ratione curetur: quam tamen ille

D non retulit, nec quibus locis id excogitauerint homines. Adiecit eodem libro idem scriptor, differre hanc a reliquis Violis in reliqua natura, pręcipue autem ὅτι πλατύφυλλος καὶ ἐγγειόφυλλος καὶ σαρκόφυλλος ἐστιν, q. s. latiore folio ꝙ reliquæ Violæ sit: intelligitq; reliquas Violas Leucoia ab omnibus appellatas: eodẽq; folio sit ἐγγείῳ, id est, terrestri, quod a terra non surgat: & præter id carnoso & pingui. Quæ omnia longius forte dicta aliquibus uidebuntur. Sed nos rerum certitudini consulentes, obscuriores breuitate nolumus fieri. Quo consilio, in Violæ huius signando colore, a principio statim usi sumus: & contra aliorum interpretum æditiones, nigram, nõ purpuream Violam proposuimus. Ne si purpuream diceremus, miscerentur diuersi coloris congeneres flores. Sunt enim in Leucoiorum genere purpureæ Violæ, quas Columella Sarranas ab eadem purpura, & Sarrano ostro appellat, in censu earũ & ordine quæ surculosę sunt: in parietibusq; & hortis nascuntur, aliter ꝙ hæc dispositis in flore folijs, & plures uno pediculo pendentes: quæ proprie & uerius Purpureæ uocantur. In illis enim uera est purpura, quemadmodum in his in nigro purpureus magis color ꝙ purpura. Et hæc pro notissimi floris historia satis sint. Quibus adijciemus, mutasse nos titulum capitis huius, & de nigra Viola inscripsisse: quoniam res id exigebat: & in melioribus græcis, aut nulla coloris nota addita fuerat, simpliciterq; de Viola caput inscribebatur: aut ἴον μέλαν in aliquibus legebatur.

De Cacalia. CAP. CXXIIII.

κακαλία CAcalia quæ Leontice uocatur, folia fert magna, alba. E quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens Robori, aut Oleæ similem. Radix in uino madefacta ut tragacantha, delinctu, aut manducatu per se tussibus, scabricijs arteriæ medetur. Grana quæ post excussum florem innascuntur, trita, & cũ cærato illita, faciem erugant, & cutem extendunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 9. CAcaliam putant esse, cuius semen a Plinio margaritis minutis simile reddatur: dependens inter folia grandia, in montibus fere nascentem. Hanc Galenus Cancanon uocauit. Differt ab hac Acacalis, item Caucalis: de quibus ante dictum est. Paulus Cacaliam, non Cancanum, sed Cancano similem esse tradit.

EX M. VERG. COMM. A

CAcaliam descripsit Plinius. 25. uolumine, cap. 9. Leonticemq; uocari & ipse ait. Minutis margaritis simile habere semen, inter folia grandia pendens: natalesq; illi plærumq; montes esse: nec ultra in historia eius quicq; tradidit. Nos uero descriptũ ab eo florem fuisse optabamus: ut quod in antiquis græcis hoc capite uariat, certius constitueretur. In cunctis enim, uno excepto, q nobis uetustissimus & probatissimus codex Diosco. est, legitur. ἄνθοσ ἔχων ἐοικὸσ δρυὶ ἢ ἐλαίᾳ. Quod si uerbum de uerbo fiat significat, florem habens quercui, aut oleæ similem. Eamq; lectionem secuti cæteti interpretes, Querno, aut Roboris flori similẽ fecerũt. Nos musco, aut oleæ uertimus, ueterum & meliorum codicũ fidem secuti: in quibus ut nos credimus, antiqua & uerior lectio est. λευκὸν ἄνθοσ ἔχων ἐοικὸσ βρύῳ ἢ ἐλαίᾳ. Quod est ut nos diximus, flore candido, musco, aut oleæ simili, Sumusq; ad hanc interpretationem, præter grecorum fidem, latinorum etiam, antiquissimis monumentis usi: inter quæ longobardis literis scriptus Diosco. nobis est, in quo manifeste Bryo similis legitur. Est autem græcis Bryon, qui in torrentibus, aut arboribus concrescit muscus. Cui in comparatione respondent oleagini flores; qui passim a cunctis muscosi dicũtur. Quę ratio etiam nos monuit, muscum magis q quercum, aut robur hoc loco uertere. Nihil enim muscoso Oleæ flori simile habent querni, aut robustei flores. At contra bene ad tertij floris similitudinem alternantur muscus, & oleagini flores.

De Bunio Napi genere. CAP. CXXV.

BVnion aliqui Aton, alij Actinen, alij Anemosphoron uocant. Magi Paradacry, Aegyptij Ersonen, Romani Scopam regiam, Aphri Zigar, nonnulli Thepso. Caulem ædit quadrangulum, digiti longitudine, in quo ramuli minutis folijs ac floribus scatent: folia proxime radicem Apio similia, longe tenuiora, coriandrinis proxima: flores Anethi: semen odoratum, Hyoscyamo minus. Vrinam ciet. Excalfacit. Secundas euocat. Lieni, uesicæ, renibus utile. Tam humidi, q sicci, expressiq; succi caulib. folijs, radicibusq; usus inualuit ex aqua mulsa. βούνιον B

EX M. VERG. COMM.

ALterum, & primum in diuisione Naporum genus Bunion hoc facit: describiturq; a cunctis ijsdem huic scriptori notis & uiribus. Non tamen in sanitatis usu receptũ a gẽtibus, ut alterum & secundum illud est. Quod fœminino genere Buniada græci uocant, secundo uolumine a Rapis statim, quasi eiusdem illis generis, ab hoc scriptore tractatum. Vtriq; radix crassior, sed contra q in Rapis acuminatæ longitudinis: huic etiam exilior q Buniadis; & minor. Egit de eo Plinius lib. 20. cap. 4. cum de reliquo Naporum genere ageret: Nomen ambobus factum aliqui tradiderunt ἀπὸ τῶν βουνῶν. Vocant autem græci inter alia Bunos, tumentia, & quæ in amplitudinem creuerunt: quæ Naporum radicis forma est. Cur autem in Diosc. legatur, Scopam regiam Bunion a Romanis dici, ignotum nobis est. nihil enim habet planta hæc quod scopis congruat: non surculosam naturam, non usum, non folia, non aliud quidpiam quod scoparum rationem indicet aliquam. Ignotæ aliæ appellationes etiam. Sola Arction ex similitudine facta est: quam nos Pauli Aeginetę autoritate instaurauimus. Non legitur in Barbari æditione hoc caput. Nec nos scimus, relictum ne a librarijs imprudenter in exscribendo fuerit: an potius quia de Napis secundo uolumine actum fuerat, ratus abundare, uolens ipse & prudens id reliquerit. Siquidem in Corollario etiam nihil actum de Bunio ab eodẽ est. Verumtamen autoribus græcis omnibus recipiendum, & cum cæteris uertendum fuerat. Qui enim de Pseudobunio agi mox poterat, nisi de uero Bunio actum prius fuisset? Verę enim alicuius oportet falsam & mentientem in plantis esse. Calido temperamento Bunion esse, Paulus Aegineta decreuit: ideoq; urinam, & menses ciere.

De Pseudobunio. CAP. CXXVI.

PSeudobunion palmi altitudine fruticat, in Creta, folia, ramulosq; Napi ferens, acri gustu. Tormina, atq; stranguriam, laterumq; dolores sanant quaterni rami eius poti in aqua. Illiti quoq; cum sa- ψευδοβούνιον

C le & uino, tepentes, anginam discutiunt.

EX M. VERG. COMM.

QVale Pseudobunion sit, præter Dioscoridem, Plinium, cunctosq; alios, qui omnes Napo similem tradiderunt, nomen ipsum etiam indicat. Neq; enim mentiri ueram Bunion, nec fallere carpentes posset, nisi similis illi esset: eaq; similitudine fallens, falsum & mendax Bunion a græcis dictum est. Monere aliud legentes in eo non oportet. Peregrina enim Italiæ herba, & ex Creta repetenda est.

De Chamæcisso. CAP. CXXVII.

χαμαίκισσος

CHamæcissos, alio nomine Chamæleuce, alio Cissos acarpos, aut terræ Corona, aut Selinitis, Latine Hędera pluuiatica dicitur. Folio est Hęderæ, tenuiore, longiusculo, ramulis quinis senisue, dodrantalibus, foliosis, flore Violæ albæ simili, candidiore, ac tenuiore, gustu supra modum amaro, radice tenui, candida, inutili. Nascitur in cultis. Bibunt conuenientissime ischiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis, quadragenisue diebus. Eodem pota modo senis aut septenis diebus regium morbum purgant.

BARBARI COROLL.

CHamæcisson uocant Hęderam, non attollentem se a terra. Spicata est Tritici modo hæc, et Cissos Epigeos, id est, Hędera terrestris appellatur.

EX M. VERG COMM.

SImilem tantum, non congenerem Hęderæ Chamæcisson sua appellatione græci fecerunt: licetq; terrestrē, & humi serpentē Hederā ea uox significet, non tamen Hęderam intelligere oportet, sed herbam cultis locis nascētem, hederaceis folijs, neq; his tota figura. Fastigiantur em in longitudinem: quod in Hędera non fit. Spargit per terram ramulos hæc suos, non plures q̄n q;, aut sex: quemadmodum omnes tradiderunt. Nullos fert corymbos: ideoq; sterilis Hędera a plerisq; dicta quondam fuit. Eadem terræ Corona quondam uocabatur: quoniam ramulos suos per eam spargens, folioso ueluti serto terram coronare uidetur. Eam ob floris colorem Plinius ait Violam albam existimari posse, cum floret. Cæteri lutei coloris florem illi assignant. Nec male forsitan: quando Leucoiorum uox, quibus flores eius hic comparat, nō album magis q̄ reliquos eius floris colores indicat. Eamq; ob causam nos, seruata græcorum uoce, uertimus, Violis quas Leucoia dicunt, similes eius flores esse.

D

De Chamæleuce. CAP. CXXVIII.

χαμαιλεύκη

CHamæleuce lumborum doloribus propicia est, hærba uirens, incuruis folijs, surculisq;, flore rosaceo.

BARBARI COROLL.

CHamæpeuce, non Chamæleuce, ut fere habent codices, legendum arbitror: quoniā Chamęleuce Populago sit, & Bechion, Chamepeuce uero Laricis folio similis ostenditur: unde nomen quasi Larix pumila.

EX M. VERG. COMM.

NVlli inueniuntur in græcis antiqui scriptoris huius concordes in hoc capite codices, duo saltem: tam male & infeliciter actū cum illis etiam in bonis artibus, ex multo tempore est. Sed Chamæleucem alius tractandam in hoc capite proponit: alius pro ea Chamæpeucem habet. In alijs nullum est hoc caput: in quibusdam cum Buglosso, quę sequitur, & in extrema eius parte Chamæleuce miscetur. Et præter id, alij breuissime rem, longius alij absoluunt: tam confuso intellectu, & rei inconstantia, ut quid reddendum nobis esset diu dubitauerimus. Accessit tandem anxijs animo Plinius, monuitq; libro uicesimoquarto, capite. 15. in ancipiti Chamæpeucen potius legendum esse: q̄m quod hic ait ποιεῖ πρὸς ὀσφύος ἀλγήματα ἐν ὑδατι λεῖα πινόμενα, ille dixerit, lumborū & spinæ doloribus propitia est, eodem rei sensu & uerborum ductu. Verisimileq; est, ex his quæ Plinius eadem Dioscoridi reddidit, Chamepeucem legisse, & hanc fuisse eius ætate capitis huius lectionem. Chamæleuces enim aliæ uires, & alia remedia sunt. Descripsitq; idem Plinius eodem loco Chamæpeucem Laricis folijs. Suspendit animo nos tā-

tum Paulus Aegineta libro sexto nullibi tractata Chamæpeuce, Chamæleucem describens: A eamq; in tertio ordine calefacere, in primo autem siccare dicens: quo fit, ne pro comperto constituere aliquid audeamus. Multis em, ijsdemq; magnis indicijs, & auctoribus pugnat: nosq; in tanta uarietate id elegimus, quod latini scriptoris, saltem deficientibus, græcis auctoritate se tueretur. Id certe non tacebimus, uideri nobis non esse integrum Dioscoridis hoc caput. Quale etiam est quod statim sequitur, Buglossum.

¶ De Buglosso, seu Lingua bubula. CAP. CXXIX.

BVglossum Magi Aelurigonon, Osthanes Tranochi, Aegyptij Beson, Romani Linguam bubulam, alij Libanium, Pœni Anasanaph uocant. Nascitur in campestribus & uaporosis. Iulio mense colligitur. Aiunt eam quæ treis thyrsos emittit, cum semine & radice tritam, potamq;, contra tertianos rigores prodesse, quæ quatuor ad quaternos. Ea in uino decoquitur. Hærbam abscessibus utilem esse uolunt. Verbasco simile est, folium in terra sparsum, nigrius, asperum, bubulas imitans linguas. Quod in uinum deiectum, animi uoluptates auget. βούγλωσσον

BARBARI COROLL.

BVglosson, & Buglossos, & Buglossa dicitur. Cato Linguam bubulam appellat: utilem insitionibus obtegendo cortice, ne imber in librum permanet. Pli. li. 25. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

DIximus non multo ante in Cirso, quid alij de ea & Buglosso hac nostra ætate sensissent: diximus etiam, quid nobis in ea re magis placeret, & quibus coniecturis mutata inuicem duarum herbarum nomina crederemus. Polliciti præterea sumus, in Buglosso hac addituros esse aliqua. Quæ nulla modo alia sunt, q̃ propensiores continue in eam partem fieri, ut credamus, B quam ueteres Buglosson dixerunt, nostræ ætatis Borraginem esse. Vtimurq; ad eam rem hac etiam coniectura: q M. Cato. 40. capite operis sui de re rustica, insitionẽ arborum docens, cum instituisset quatenus, & quomodo surculos inseruisse & circumligasse oporteat, addidit. Insuper Lingua bubula obtegito si pluat, ne aqua in librum permanet: eam Linguã insuper librum alligato, ne cadat. &c. Verisimileq; est, in operiendo truncæ & insitæ stirpis rotunda sectione, rotundiore potius q̃ longiore folio uti præcæpisse. At Borraginis tale est. Eius uero quæ nunc Buglossus habetur, longa folia sunt: ideoq; operiendæ rotundæ stirpi minus apta. Scimus quidem, non posse, nec debere rem certã docentes, tã incertis & ambiguis uestigijs niti: potuisseq; antiquos insitores illa etiã uti: quoniã satis esset insitã stirpem quocũq; operimẽto a pluuia defendere: & quod primũ inserenti se obtulisset, luto, palea, alijsq; huiuscemodi uti Non tamẽ negligendũ, qualecunq; id fuerit, ignotæ rei uestigiũ. Nec nos alio consilio id retulimus, q̃ ut haberent legentes, hanc etiã eruscandæ ueritatis ausam: scirentq;, antiquæ Buglossi, quã Cato, oẽsq; alij a boum Linguis, quas imitat, bubulam Linguã dixerunt, hunc etiam fuisse in rustica re usum. In urbana autẽ præcipuũ, quod in scriptore hoc postremũ est, deiecta in uinum Buglossi folia, uoluptates animi, & læticiam augere: neq; ultra hunc usum Boglosso aliud multifaciendum ab antiquis scriptoribus tribui. Plinius. 25. uolumine, capite. 8. sic de ea egit. Iungitur huic Buglossos boum Linguæ similis: cui præcipuum, q in uinum deiecta, animi uoluptates auget, & uocatur Euphrosinon. Mox. 26. capite. 12. Buglosso inarescente, si quis medullam e caule eximat: dicatq; ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei septem folia ante accessionem, aiunt a febre liberari. Quod amuleri potius q̃ medicinæ rationem habet. Paulus itidem Aegineta in sexto de Buglosso hæc tantum monet. βούγλωσσον ὑγρόντε καὶ θερμὸν ἐστι τῇ κράσει· ὅθεν τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνην ποιεῖν λέγεται. Quod est. Humidum calidumq; temperamento Buglossum est. Eamq; ob caussam uino iniectum, læticiam animi facere dicitur. Nec ultra hæc quicquam de Buglosso tradidit. GALENVS etiam nihil dictis ab alijs aliud addidit, quàm tussibus & faucium asperitatibus utilem esse. Nullusque non ex antiquis, læticiæ & uoluptatis spem in Buglossi usu legentibus proponit: quod in Borragine nunc passim fertur. Verisimileq; est, quasi per manus traditam seu opinionem, seu famam ad nos peruenisse, & adhuc seruari. Non utimur ad hanc rem populari omnino sensu, & iudicio plebis; non tamẽ negligimus penitus. Quodq; nos magis urget, Cirsij historia est, in

C qua flores ἀκροπόρφυροι, id est, in summo purpurei describuntur: qui color proprius floris eius est quā Buglossum nūc passim uocant. Vrgent longiora folia quæ in Borragine decurtatæ rotunditatis sunt. At dicet aliquis: boum Linguis similior nostræ ætatis Buglossus q̃ Borrago est. Non negamus id. Verumtamen illud etiam monemus, nescire modo nos quæ fuerit antiquis Græcis comparationis huius ratio: & quid nam boum Linguæ illi comparauerint: uerbi caussa asperitatem, latitudinem, colorem, longitudinemue. Pro nostræ ætatis Buglosso longitudo præcipue & color est: pro Borragine contra tam multa hactenus numerata indicia, quæ diligentius cæteri etiam excutient. Nos enim pro deprehendenda ueritate, cogitanda alijs hæc tantū proponimus. Nec laboramus pro re (cunctis em̄ nota est) sed pro medicæ materiæ antiquis nominibus & historia: quæ a posterioribus græcis toto hoc capite male habita est. Credimusq; nos, ex obseruatis hactenus, non esse Dioscoridis quæ a principio capitis longius leguntur, usq; ad, Verbasco similia habet folia. &c. Quæcunq; em̄ a Serapione, antiqua scriptoris huius interpretatione, & aliquot græcis Buglosso huic tribuunt, nulla alia sunt, q̃ Verbasco similia habere folia. Folio in terrā deciduo esse: eodemq; aspero, & uigriore boum Linguæ simili: idq; in uinū coniectum, lætitiā augere credi. Cætera nulla in antiquioribus græcorū codicibus & latinis scriptoribus sunt. Et Plinius, quæ nunc in scriptore hoc leguntur, dandam esse scilicet Buglossum hanc quæ tres caules protulerit, ad tertianas: quæ uero quatuor, ad quartanas, non Buglosso, sed Cynoglosso tribuit. Verba eius sunt lib. 25. capite. 8. Iungitur & Cynoglossos caninas imitans linguas: aiuntq;, quæ tres thyrsos seminis emittat, eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodesse: quæ quatuor, ad quartanas. Accedit his etiā carpendi Buglossum hanc Iulio mense præceptum: quē hic scriptor Romana uoce ἰούλιον uocat: quod in græcis antiquis scriptoribus nunq;, aut raro inuenitur. Dico autē antiquos, nondum penitus obliterata græcorū re: quoniā post Cæsares Romanos, latinis mensiū appellationibus potius, q̃ græcis, suadente id fortuna eius gentis & maiestate, usi oēs sunt. Quodq; coniunctū huic est, non consueuisse Dioscori. tempoꝝ notas ex mēsibus accipere, sed ex anni tempestatibus: uerbi caussa, solstitijs, uere, autūno, hyemeq;, & æstate. Scimus medicinæ hæc nihil, aut parū conferre. Sed nos herbariā tractamus: conamurq; in hoc scriptore, minus corruptā saltem latinis eam reddere: quoniā integram in tanta posterioꝝ incuria & imperitia impossibile est. Effugerat pene nos

D quod ad Buglossum & Boraginem, earumq; notas adhuc pertinet. Id huiuscemodi est, Cirsij Buglosso hic similia esse folia dixit, mediocriter hirsuta, longioraq;, & albescentia, in extremitatibus aculeata: Buglossi autem φύλλον χαμαιπετὲς, τραχύτε καὶ μελάντερον, quod est, folium in terram deciduum, asperumq;, & nigrius. Conferatur nūc cum naturæ exemplaribus utriusq; historia, carptasq; ex horto Buglossum & Borraginem diligentius contemplemur. Mihi sane prior illa Cirsij historia nostræ ætatis Buglosso respondere, posterior autem Borragini undiq; uidetur. Sunt enim Buglossi folia longiora q̃ Borraginis. Albicant illa, hæc contra nigricant. Illa surgūt, & per se stant in altum nitentia: Borraginis in terra iacent. Estq; illi proprium quod hic ait χαμαιπετὲς, id est, humi stratum folium.

De Cynoglosso. CAP. CXXX.

κυνόγλωσσον Cynoglosson, alij Phyton, alij Caballation, alij Splinēion, alij Scolymon, Romani Linguam canis, aut caninam appellant. Folia latifoliæ Plantaginis habet, arctiora, minora, lanuginosa. Caule uacat, & humi sternitur. Prouenit in sabuletis. Folia cum suillo adipe ueteri, medentur morsibus canum, alopecijs, & ambustis. Emollit aluū, decoctum hærbæ ex uino potum.

BARBARI COROLL.

Cynoglosson, topiarijs operibus gratissima est: dicta, quia caninas imitetur linguas folio. Est ei similis alia, & quæ ferat lappas minutas.

EX M. VERG. COMM.

Canis Linguam herbam nouit Ethrusca omnis rustica plebs. Vtitur enim ad ulcera, & minora uulnera. Ostenditq; eam sine caule, & paulo minus q̃ cunctis ijsdem huic scriptori notis. Nascitur plærunq; inter uites, uiretq; tota hyeme. Nos eam sæpe uidimus folioso cespite, radice pollicis humani crassitudine, albicante colore, & supercurrente asperitate: quam credi-

mus nominis & comparationis ad caninam linguam caussam fuisse. Est enim cani qualis plæriscp alijs animalibus, Scobinæ modo asperior lingua. A

De Phyteumate. CAP. CXXXI.

PHyteuma folia habet Radiculæ, copiosum semen, perforatum, radicem paruam, per summa terræ nitentẽ. Quam ad amatoria conuenire nonnulli scriptum reliquerunt. φύτευμα

BARBARI COROLL.

PHyteuma negat se descripturũ Plinius, quasi superuacuã, & ad amatoria tantũ utilem.

De Leontopodio. CAP. CXXXII.

LEontopodion aliqui Zöonychon uocant, alij Aetonychon, alij Cemos, alij Damnamenẽ, alij Idiophyton, nõnulli Phytobasilã, alij Crossion, alij Crossophthöon, Magi Sanguinẽ Crocodili, alij Crocomerion, Aegyptij Daphnöenen, Romani Minerciũ, alij Palladiũ, alij Flãmulam. Digitalis est hærbula, folia ferens angusta, longitudine ternũ quaternũue digitorũ, hirsuta. Quæ iuxta radicẽ spissiore flocco canescũt. Capitula in summo caule, quasi dissecta, flores nigri: semen usq; adeo spissa lanugine inuolutum est, ut sæpe fallat. Radice parua cohæret. Quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere. λεοντοπόδιον

BARBARI COROLL.

LEontopodion, si amatorijs tantũ nascitur, diuersum uidetur a Leontopodio, de quo Plinius ita scribit, ut ab eo aluum sisti, bilem purgari prædicet, semine lymphatica fieri somnia, campestri & gracili solo nasci, Litheoron & Coripetron ab aliquibus uocari: nisi de hac loquutus intelligatur, cum dixit. Silebitur a nobis & Cemos: cum sit usus eius inquit ad amatoria dumtaxat. Quandoquidem Leontopodion & Cemos uocari Dioscorides hoc loco testis. Cemos autem uidetur appellata, ex floris siue calycis figura: quoniã Pyxidecula Athenis ita nominabatur, per quam suffragia in subiectum uasculum, quod Caddiscum uocabant, demitti consueuerant: quod & Venetijs hodieq; seruatur. Pollux auctor. Leontopodion hanc, & in uetustissimo Dioscoride appictam uidimus: simillimam herbæ quam uulgus ex nostra consuetudine Calendulam appellat, ut eadem omnino esse uideatur: Leonis habere nomen uerisimile est, & illam quam ita carmini suo Columella inseruit, Pli.li.27.ca.8. lib.26.cap.8. 15.13. B

Et hiantis sæua Leonis
Ora feri. Et alibi.
Oscitat & Leo.

Nec præterea quid de ipsa prodam, habeo.

EX M. VERG. COMM.

ESse Leontopodio eandem Camon, de qua Plinius, 27. uolumine, capi. 8. negauit se quicq; scripturum, quoniã ad amatoria tantũ usus eius esset, pro comperto nobis est. Vidimusq; nos antiquissimos & optimos græcorum codices, in quibus non Leontopodion, sed Camos capitis huius titulus est. Habemus & uetustissimũ longobardis literis scriptum latinum Dioscori. In quo pariter non Leontopodion, sed Camos est: ijsdemq; omnibus hoc capite alijs, sola in græcis & latinis tituli capitis, & plantæ appellationis diuersitas est. Magno argumẽto, non differre Leontopodion a Camo, nisi sola appellatione. Profuit plantæ huic binominẽ esse. Perijsset enim tota, nisi amisso altero nomine superfuisset alterum quo indicaretur. Infamis amorũ ueneficijs ea quondã fuit. Credimusq; nos, Camon dictam, quasi frænum. Est enim κημὸς græcis inter cætera reticulatum, aut ex uiminibus textum fræni genus. De quo quotidie in Psalmo auditur: In camo & fræno maxillas eorum constringe: quo quemadmodũ uinciuntur iumentorũ ora, sic in amore amantiũ animi retineretur: eoq; nomine magis q̃ Leontopodij nota ab his qui pro religione, bonisq; moribus amorũ ueneficia hæc odissent, exagitata, appellationem eam in posterioribus amisit. Seruata tamẽ illi a diligentioribus altera est, auctusq; nomi-

C num eius numerus. Sed cuncta nostra ætate parum certam habent rationem. Nec cur Minervium, & Palladiũ a Romanis dici Leontopodion in Dioscoride legat, dicere nos audemus.

De Hippoglosso. CAP. CXXXIII.

ἱππόγλωσσον

HIppoglosson aliqui, & id Antirrhinon, alij Anarrhinon, non nulli Lychnida agriam uocant. Frutex est folia habens Rusci figura, & spinosam comam, & in summo ceu linguas e folijs exeuntes, Capitis dolorem corona ex comis imposita minuit. Malagmatis radix succusq; ammiscetur.

BARBARI COROLL.

HYpoglosson, & Hypoglossa, dicitur, acinos fert rubẽtes Rusci modo. Vidimus & hanc. Corollæ genus Hypoglottidas uocari diximus in Myrto, aut ex hac herba, aut e Lauro Alexandrina, quam & Hippoglottida appellabant. Hippoglossis dicitur & morbus linguæ Hippocrati: quoties tumore obduruit, ita ut saliua deuorari nequeat.

EX M. VERG. COMM.

RVsci, quæ syluestris Myrtus est, folia habere Hippoglosson omnes testantur. Ea non adeo grandia sunt, & præter id in cuspidem acuminata desinũt: eamq; ob caussam, siue magnitudinem, siue equorũ linguæ figurã in ea uoce intelligas, nulla in folijs ratio eius erit. Nec si etiã, ut in Plinio adhuc legitur, græcam præpositionẽ hippo, coniunctã linguæ, a græcis fuisse credideris, scriptori huius historiæ respondebit. ἐπ' ἄκρον enim, id est, in summo linguas exire hic ait, παρὰ τοῖσ φύλλοισ, id est, secus & secundum folia. Quæ hic intelligit in caule suprema: qui desinens non folia profert, sed confertæ lanuginis potius q̃ foliosæ comæ in latitudinẽ se aperiens inuolucrũ: non aliter q̃ in spicatis aliquibus seminibus & floribus fit. Differt tamẽ a Spica: q rotundæ quatuorue plærũq; angulis Spicæ surgunt: in hac q̃d ultimũ in caule exit, in latitudinẽ se explicat. Et quoniã humanam linguã imitatur, ideo facto a græcis nomine, Hippo-

D glosson, quasi grandis lingua dicta est, Et hęc nobis origo noĩs & caussa est. Quæ licet historiæ Plinij diuersa forte aliq̃bus uideat (ille em̃ ait. Et in ijs ceu linguas folio paruo exeunte de folijs) meminerint tamen oẽs, sequi nos græcos scriptores, p̃cipueq; hunc: & in uertẽdis uocibus eius quã debemus fidem illi præstare, qui ἐπ' ἄκρον παρὰ τοῖσ φύλλοισ prodire linguas ex Hippoglosso dicens, q̃d est, in summo & secundũ folia, nõ ex folijs, sed ex summo caule, qua parte desinũt folia exire ea dixit. Id enim ἐπ' ἄκρον aperte significat. Cæteræ appellationes ex similitudine aliqua, uerũ importune illi accreuerunt: ideoq; non tractandæ a nobis.

De Antirrhino. CAP. CXXXIIII.

ἀντίῤῥινον

ANtirrhinon, alij Anarrhinon, nonnulli Lychnida agriam appellant, hærbam caule & folijs Anagallidi similem, flore albæ Violæ, purpureo. Ideoq; syluestris Anagallis nominata est, semine uituli narium. Tradunt perunctos ea, cum Cyprino oleo, aut Lilino, uenustiores fieri: nec ullo medicamento lædi posse, si quis appensum gestet.

BARBARI COROLL.

ANtirrhinon, & Anarrhinon, & Antirrhizon, siue Anarrhizon. Similem Lappæ tradunt. Quidam Lino, ut arbitror corrupta lectione, pro Aparina. Radice nulla, siue minima, flore Hyacinthi, Plinio. Galenus hanc & Bucranion, hoc est, bubulum, aut uitulinum Caput dici meminit.

EX M. VERG. COMM.

PLures in græcis Anarrhinon, q̃ Antirrhinon uocant, a uitulorũ naribus, quarũ figura semen est, facto nomine herbam: quæ folio paulo minus q̃ hederaceo tota figura est: flore qualis Viola purpurei coloris, ut nostræ ætatis herbarij ostendunt: qui deprehendisse nobis eam uident. Multifaciendũ, & in honore habendũ Anarrhinõ hoc erit: si quod hic, Pliniusq;, & ante eos Theophrastus testati sunt, ad gratiã & uenustatẽ homini proficiat. De eo Theophrastus libro. 9. de plantarũ historia his uerbis egit. ἔνιοι δέ φασιν καὶ ποιεῖν τὸ ἀνάῤῥινον καλούμενον, τοῦτο δὲ ὅμοιον ἐστὶν ἀπαρίνῃ. ῥίζα δὲ οὐκ ὑπάρχει οὐδὲ καρπὸσ ὥσπερ μόσχου ῥῖνασ ἔχει τὸν δ' ἀπὸ τούτου ἀλειφόμενον εὐδοξεῖν. Quorũ sit sensus. Gloriã enim ferunt continue Antirrhinon facere. Aparine simile id

est. Radicem non habet. Semen vituli naribus simile: & qui eo unguntur, ad gloriã proficere. Quæ oĩa ijsdem fere uerbis a Plinio reddita sunt. 25. uolumine, capi. 9. Discrepant tamẽ Theophrastus & Dioscorides aliquatenus. Ille πρὸς εὔκλειαν καὶ εὐδοξίαν facere Antirrhinon dixit. i. ad gloriã & honorem: hic ἐπίχαριν fieri eo perunctos, qd ad gratiã tantũ pertinet. Plinius uenustiores fieri dicens, Dioscoridẽ potius q̃ Theophrastum secutus hac parte est. Comparauit Plinius etiam Anarrhini flores Hyacintho, non purpureis Leucoijs: magnitudinẽ eorum seruato colore indicans. Sunt enim Violis illis minores: ideoq; Hyacintho similiores. A

ℭ De Catanance. CAP. CXXXV.

CAtanance aliquibus Dãnamete, alijs Dionysias, alijs Thyrsion, alijs Demos, alijs Cemos, alijs Crotion, Magis Archaras, alijs Arcopus, Romanis hærba Filicula, alijs Datisca, Dacis Caropithla dicitur. Ex eo genere una folia Coronopi habet longa, radicem Iunci modo prætenuẽ, capitula sena, septenaue, in quibus Eruí semen inest. Arescens in terrã flectitur, & se contrahit ad speciem unguiũ milui exanimati. Altera mali paruæ magnitudinẽ explet, radice exigua, colore, figura & magnitudine Oliuæ: folijs mollibus, diuisis, humi prostratis. Semen ut cicer in ramis dependet, multis foraminibus pertusum. Vtramq; narrant in amatoria expeti. Thessalicæ mulieres his uti traduntur. κατανάγκη

BARBARI COROLL.

CAtanance, Thessala est herba. Huius secunda specie ab herbarijs nostris inuenitur Bistorta nomine.

ℭ De Tripolio. CAP. CXXXVI. B

TRipolion aliqui Psychen, alij Merida, alij Potamogitona, alij Stachyten, Romani Callium marem nominant. In maritimis nascitur locis, quæ allidit unda, recedensq; dimittit, neq; in mari, neq; in sicco. Folio Glasti latiore, arido: palmeo caule, in mucrone diuiso. Eius, ut tradũt, flores colorem ter in die mutant. Mane candidi, meridie purpurei, serò punicei conspiciuntur. Radice alba, odorata, callidí gustus. Quæ drachmis duabus in uino pota, aquam, urinãq; per aluum extrahit. In medicamenta digeritur, quæ uenena arcent. τριπόλιον

BARBARI COROLL.

TRipolium, ab aliquibus eadem existimatur quæ Polium, errore manifesto, ut ex earũ descriptionibus apertissime cognosci potest. Radix crassa Tripolio.

EX M. VERG. COMM.

ANimaduertit multo ante nos Nicolaus Leonicenus (cuius diligentia, iudicium & ingenium nunq̃ satis a quoq; laudabitur) uicinitate nominis decæptũ Plinium, Tripolium quod nunc tractamus, cum Polio iampridem dicto miscuisse: & quæ alterius erant, alteri tribuisse. Quod nos modo relinquimus, dictis ab eo id tantum adijcientes, non solum miscuisse ea Plinium, uerum in Theophrasti plantis Gazæ eiusdem lapsus caussam & auctorem fuisse. Qui in eo Tripoliũ legens, plus latino scriptori, quod miretur aliquis, q̃ græco græcus homo detulit. Quodq; in Theophrasto erat Tripoliũ, Poliũ uertit. Theophrasti. 9. de plantarũ historia uolumine ad finẽ, uerba hæc sunt. καὶ ὥς φησι φασὶν τὸ τριπόλιον καθ' ἡσίοδον καὶ μουσαῖον εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι. &c. Ille aũt uertit. Adde Poliũ. quod Hesiodo & Musæo auctoribus, ad oẽm rem seriã, magniq; faciendã perutile prædicat. Esseq; Tripoliũ, non Poliũ in Theophrasto legendũ, multa indicãt: p̃sertimq; q̃d p̃cedit de Periaptis, & Alexipharmacis. i. amuletis ab eo dictũ. Poterãt utriq; q̃d dicimus multa ondere: q̃d scriptor hic. f. & quod Theophrastus testati sunt: sed oĩm euidentissime nomẽ. Neq; eñ Tripolij uox aliud, q̃ quod ter uersat, mutaturq; significat. Quæ rara, & miraculi instar in eo uis est. Fueratq; hoc magis in Theophrasto & alijs optandũ, q̃ quod ille ait, ἀλλὰ τὰ εὐκνίστερα καὶ ἀπιθανώτερα, τά, τε τῶν περιάπτων καὶ ὅλως τῶν ἀλεξι-

C φαρμάκων λεγομένων τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ ὥς δή φασι τὸ τριπόλιον καθ᾽ Ἡσίοδον καὶ Μουσαῖον εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι· διὸ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ σκηνὴν πηξάμενοι. &c. Quorum sensus est. Illa autẽ minus credibilia, & fatui hominis erunt, quæ de amuletis, & quæ ueneficijs aduersantur, tam corporibus, quàm domibus alligata & apposita. Quemadmodum auctoribus Hesiodo & Musæo, dicunt Tripolium ad omnia quæ digna studio sunt, utile esse. Eamq; ob caussam, noctu erecto prope tabernaculo, effodiunt. Et hæc Theophrastus quo diximus loco. Coloris autẽ mutationem, cuius caussam docuisse decebat, ad eas referri caussas, ut credimus oportet, quæ ab eodem de conuersione foliorum, claudentibusq; se & dehiscentibus floribus quibusdam referuntur. Quorum omnium una in sole caussa est: ab eoq; credendum, fieri in Tripolio tertiam per diem coloris mutationem. Quo enim plus, minusue humoris impetu solis ex flore exsuctum fuerit, eo obscuriore, dilutioreue colore fieri credendum est: mixtionibus enim, exceptis primis, cæteri colores constant.

¶ De Adianto. CAP. CXXXVII.

ἀδίαντον. Adianton, alij Polytrichon, alij Callitrichon, alij Trichomanes, alij Hebenotrichon, alij Argion, alij Corion enygron, Aegyptij Epier, Romani Cincinalem, alij terræ Capillum, alij Supercilium terræ, Daci Phithophthethela uocãt. Pusilla gerit folia, similia Coriandri, serrata. Cauliculi quibus exoriuntur, nigro colore nitent, prętenues, palmum alti, folijs filicis, admodũ exilibus, radice superuacua. Neq; caulem, neq; fructum, neq; florem profert. Decoctum hærbæ potũ prodest, spirandi difficultati, suspiriosis, lieni, & felle suffusis, & urinę difficili. Calculos frãgit. Aluum sistit. Serpentiũ morsibus auxilio est. Contra stomachi fluctiones in uino bibitur. Secundas ciet & menstrua. Sanguinis reiectiones D inhibet. Contra serpentiũ morsus crudũ illinitur. Alopecias densat. Strumas discutit, furfures in facie, & manantia capitis ulcera ex lixiuio emendat. Defluentes capillos continet, cum ladano & myrtino, & susino, aut hyssopo, uinoq;. Decoctum eius cum lixiuio & uino infusum, idem præstat. Coturnices, & Gallinaceos pugnatiores facit, in cibos eorum additum. Seritur gratia utilitatis pecorum. In speluncis, umbrosis, & palustribus, circa parietum aspergines, & fontium specus enascitur.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 7. de plãt. ca. 13. Adianton, Capillus Veneris a Theodoro dicitur, frutex topiarius. Aestate uiret, bruma non marcescit. Nomen ei ab euentu, quòd folium eius perfusum mersumq; aqua, simile tamen sicco uideatur. Radice tam parua, ut possit nulla existimari. Locis opacis prouenit. Perdices in bellum armantur, huius herbæ cibo. Callitrichon, & Polytrichon à capillo dicitur, quem tingit, crispum, densumq; faciens. Dicitur & Saxifragum: non tam quia nascitur in saxis, quàm quòd calculos mire frangit: sed nigrum magis: quod & breuius est: & Trichomanes priuatim appellatur: de quo statim indicabitur. Adianton candidum est, & maius nigro, & Polytrichon proprie cognominatur, & ab Hippocrate Calliphyton. Etiamsi est ubi Calliphylon scribatur. Folia utriusq; Filicis inferiora, aspera, ac fusca sunt, contrario inter se positu frequentia. Vmbrosas petras, specus, & manantia saxa diligit.

EX M. VERG. COMM.

Coronat interiores puteorũ parietes, & fontiũ margines Adiantum: & quasi sitiens, quas tamẽ odit & respuit, pronus quærit aquas. Non aliter quàm qui opes sedulus continue quærit, & inuẽtis miser abstinet. Miraculũ in eo Plinius id iactat: quasi non multa alia passim uideantur, quæ naturali corporũ dissociatione, misceri simul quacunq; etiã illata ui nequeunt. Ex eo nominis illi caussa est, quã duobus uersiculis in Theriacis suis Nicander tradidit. Ea est huiuscemodi. ἀχραὲς ἐπ᾽ ἀδίαντον ὃν οὐκ ὄμβροιο ῥαγέντος, λεπταλέη πίπτουσα νοτὶς πετάλοισιν ἐφίζει. Quod est, Purumq; Adiantum, in quo nec descendente imbre, minimũ e cœlo cadens stillicidium folijs

insidet. Docuit idem Theophrastus .8. de plantarum historia. τό τε ἐπὶ τοῦ ἀδιάντου συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ ὑγραίνεται τὸ φύλλον βρεχόμενον, οὐδ' ἐπίδηλον ἐστὶ, διὰ τὸ τὴν ὕγρασίαν μὴ ἐπιμένειν ὅθεν καὶ ἡ προσηγορία. Quorum sensus est. Et quod in Adianto accidit. Neq; enim madet folium eius aqua cõspersum, neq; humoris aliquod in eo uestigium remanet. Vnde & nomen illi factum est. Plinius etiam. 22. uolumine, cã. 21. Aliud Adianto miraculum. Aestate uiret, Bruma non marcescit, Aquas respuit perfusum: mersumq; sicco simile est: tanta dissociatio deprehendit: unde & nomen a Græcis. Omnium græcorum, latinorumq; eadem in nominis origine ratio & sententia est. Vox ipsa etiam indicat. Neq; enim Adiantum aliud est, ꝙ quod οὐ διαίνεται, id est, non madescit. Testatus idem Plinius est Polytrichon, & Callitrichon Adiantum dici: sed diuersa ratione. Polytrichon quidem, quia capilli defluuia explet. Callitrichõ autem, quia eos tingit, & speciosiores reddit: utrunq; enim effectum habet. Theophrastus nihil ultra, ꝙ χρήσιμα εἶναι ἀμφότερα πρὸς ἔκφυσιν κεφαλῆς τριχῶν ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. Quod est. Vtilia ambo genera eius esse ad explendum capillo caput ex oleo inuncta. Sequitur appellationes has Trichomanes, quæ secundo generi, de quo mox agendum erit, priuatim competit. Succedit illi etiam quæ in cunctis grȩcis pariter legitur, Ebenotrichon: ex qua nos credimus in latinis factum nomen, quod in cõmuni usu est Capillus Veneris. Id in antiquioribus inuentum hactenus a me nõ est. Dico autem antiquiores, Theophrastum, hunc ipsum, Plinium, & his æquales alios. Ideoq; oborta suspicio est, ex corrupta uoce illa Ebenotrichon, Veneris Capillum factam fuisse. Be enim syllabam, grȩci, ue pronunciant. Facilisq; potuit lapsus esse ab audito Euenotricho, in Veneris trichas, id est, capillum. Suspicionem tamen hanc, non decretum uolumus esse. Alioquin ex Ebeno, quæ nigro colore est, factum id nomen fuit: & ad Adianti Trichomanisq; nigros coliculos translatũ. Neq; enim aliud Ebenotrichon ꝙ Ebeni capillum, id est, nigrum, & quali colore Ebenus est, significat. Cæteræ Adianti appellationes quæ in Diosco. legũtur, satis certam habent causam & originem: ideoq; a nobis relinquuntur. Sed non relinquenda quæ Theophrastus eodem libro retulit. γένη δ' αὐτοῦ δύο, τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν. χρήσιμα δ' ἀμφότερα πρὸς ἔκφυσιν κεφαλῆς τρίχων ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. φύεσθαι δὲ μάλιστα πρὸς τὰ ὑδρηλά, ὡς δὲ οἴονταί τινες, καὶ πρὸς στραγγουρίαν τὸ τριχομανὲς ποιεῖν· ἔχειν δὲ τὸν καυλὸν ὅμοιον τῷ ἀδιάντῳ, τῷ μέλανι. φύλλα δὲ μικρὰ, σφόδρα καὶ πυκνὰ καὶ πεφυκότα κατ' ἀντικρὺ ἀλλήλων. ῥίζα δὲ οὐχ ὕπεστι. χωρία δὲ φιλεῖ σκιερά. Quorum summa hæc est. Genera autem eius duo. Alterum quidem candidum, alterum nigrum. Vtrunq; tamẽ explendis in capite capillis utile: in quem usum ex oleo confricatur. Nascuntur aquosis locis, & ut opinantur multi, facit ad uessicæ stillicidia quod Trichomanes uocatur: haberq; caulem nigro Adianto similem: folia parua, densaq;, contrarijs inter se pediculis pendentia. Radix illi nulla est: amatq; umbrosa loca. Et hæc pro Adianto & Trichomane Theophrastus: quæ a Plinio ijsdem fere uerbis reddita sunt quo diximus loco, longe diuersa ab his quæ Diosco. tradit: qui Adiantum Coriandri folio describit: neq; in eo candidum aliquod genus numerat, sed nigris coliculis & hoc & Trichomanes describit. Sed nec Theophrastus etiam in qua parte candidum id genus sit, retulit. Verumtamen ut obseruasse licuit, & ex his quæ Theophrastus indicat, totius generis nomen Adiantum est. Idq; statim diuiditur in candidum, & nigrum. Vocaueruntq; candidum, quod comparatum alteri albicantibus folijs sit. Quod enim ad coliculos pertinet, totum genus nigros habet: in candido tamen augentibus se coliculis continue minus nigrescunt, desinuntq; in summo colore uiridi. Sed certius discrimen in folijs est, quæ in nigro minora, pennata, & Filicis modo disposita sunt: in candido qualia in Coriandro, incertis interuallis prodeuntia, et in extremitatibus incisuris diuisa. Longius itidem candidum nigro est. Hancq; rationem secutus Plinius ait. Duo genera eius, candidius, & nigrum breuiusq;. Id quod breuius est, Polytrichon, aliqui Trichomanes uocant. Quæ tota est huius scriptoris historia: qui primo candidum hoc Adianti appellatione, mox nigrum Trichomanis indicat. Non est difficile utrũq; inueniſſe. Sed quoniam frequentius illud nascitur, habetq; easdem huic uires, ideo notius & in frequentiore usu: idq; tantum Veneris capillum nunc uocant. Facillime in Diosco. omnia intelliget, qui oculatus testis, fide sensus ad ea utetur. Neq; enim dubitare poterit, qualia in Adianto Coriandri folia dicantur: & quomõ ἐπ' ἄκρον ἐσχισμένα, quæ alij interpretes serrata & cacuminibus diuisa dixerunt. Cum tamen impares foliorum incisuræ sint, & aliter sectæ ꝙ in serra dentes: neq; in cacuminibus tantum, sed undiq; per extremitates diuidantur. Credimusq; nos, q̃d in Adianti folijs legit, Filici similia abundare, & ex altero genere ad historiã huius translatũ esse: ideoq; uitij nota eo loco adiecta est. Nihil enim Filicis folio Adiantum hoc simile habet: neq; si tota folia, aut earum segmenta inuicem compares. Fuerat ob eam causam animus, duas, tresue illas uoces tanꝙ inutiles relinquere: sed in cunctis græcis latinisq; inuentas seruauimus.

C presertim dicēte Plinio, Vtriq; ramuli nigro colore nitēt folijs Filicis. Verumtn̄, ut pauloante præmonstrauimus, non possunt simul Coriandro & Filici eiusdem plantę folia cōparari. Suspicatiq; sumus, & adhuc suspicamur, nō esse integrā primā huius capitis partem: perijsseq; uoces aliquas, quæ certiorē totius Adianti historiā facerent: & quæ nunc tam incerta leguntur, reliquias illius esse: quæ truncæ intellectum miscent, coguntq; legentes incertis animis inter Adiātum & Trichomanes esse. Sed qualē nos diximus pauloante, ut credimus, utriusq; historia est. Adianti appellatione in toto hoc gn̄e antiqua medicina usa semper est: & q generis ea uox est, & q omnis Adianti eędem uires ad omnia sunt. Paulusq; Aegineta cum de Adianto egisset, de Trichomane nihil tradidit, præfatus, in Adianto dictum de eo fuisse.

De Fidicula seu Trichomane. CAP. CXXXVIII.

τριχομανὲς ἀδίαντον

TRichomanes aliqui Pterion, alij Opteron, Romani Capillarem, alij Pinulam, alij Fidiculam, nonnulli & eam Adianton appellant. Nascitur eisdem in locis quibus Adianton, Filici simile, sed exilius, folijs Lenticulæ, tenuibus, in ordinem utrinq; digestis, aduersis in se, ramulis acerbis, fusco colore splendentibus. Eadem quæ & Adianton præstare posse, constat.

BARBARI COROLL.

TRichomanes Adianti genus alterum, Calytrichi cognomine, breuius & nigrius, tenuissimis iuncis, radice minima, gustatu feruens. Primum uero genus Adiantum Polytrichon uocatum iuncos albos habet, & folia plura, maioraq;: frutice quoq; maior est, ut prædiximus.

EX M. VERG. COMM.

SVspicari ex Trichomanis historia facile diligentioribus erit, quod pauloante dicebamus, credere nos in Adianto uitium esse, relictasq; a librarijs uoces, membrumue aliquod, quo ille Theophrasti exemplo totum Adiantum diuideret, Trichomanesq; hoc non illud Filici similia
D habere folia diceret. Huius enim, non illius iudice sensu similitudo ea est: ideoq; Pterion, quasi Filiculam a quibusdam dici Diosc. ait. Pterin enim græci Filicem uocant: cui folia similia, pariterq; in ramulis nascentia hoc genus habet. Eupteron alij itidem dixerunt: quoniam pennatū folium eius sit, nec aliter q̄ in alis auium pennæ folia deinceps in eo sint. Eas omnes uoces imitati Romani, Capillarem, quę Trichomani responderet: Pinulam, quę Euptero: Filiculam, quę Pterio responderet dixerunt. Græci hoc genus a ui sua Trichomanes uocauerūt, q rara cute fluentem capillum explet, & subnasci facit. μανὸν enim ea gens rarum uocat.

De Xanthio, & Lappa. CAP. CXXXIX.

ξάνθιον φάσγανον

XAnthion aliqui Phasganon, alij Antithesion, alij Chascanon, alij Choeradolethron, alij & hanc Aparinam nominant. Latini Lappā. Nascitur læto & pingui solo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloso, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. Folia Atriplicis habet insecta, Nasturtium odore imitantia, fructum grandis Oliuæ modo rotundum, & ut Platani pilula spinosum, qui contactu uestibus adhærescit. Is ante collectus q̄ perfecte siccescat, tunditur, & fictili uase reconditur. Flauos autem facit capillos, si acetabuli instar tepida aqua madescat, mox caput nitro ante perfrictum illinatur. Alij in uino tundunt, & ita asseruant. Semen aptissime tumoribus imponitur.

BARBARI COROLL.

XAnthion, & Phasganion uocatur a Galeno & Paulo, Phasganon a Dioscoride, Philanthropos ab Aetio, nunc Lappa inuersa, & minor a nostris. Non uidetur quibusdam Xanthion ab Aparina superius descripta differre. Sed cur obsecro Dioscorides & Galenus & cæteri diuersas habuere duobus locis seorsum de ijs prodentes? Quid q in omnibus græcis exemplaribus, Aparina ex interuallo stellata pingitur quasi Rubia: Xanthium multo aliter ostenditur folio Atriplicis, uel ut quidam scribunt, etiam Solani.

EX M. VERG. COMM. A

PLura Lapparum genera, folio, ſemine & natali ſolo diuerſa: obſeruatumq́ꝫ a nobis eſt, quę cumq́ꝫ hamatis uncis, aculeatiſq́ꝫ, & ueſtium tenacibus ſeminibus plantæ ſunt, in græcis & latinis eodem aliquando nomine indicari: in illis Aparines, in noſtris Lappæ. Quæ ueluti generis uox omnibus his eſt. Inter eas & Xanthion hæc eſt, numeratis ab hoc ſcriptore notis ſatis cognoſcenda: ſic dicta a græcis ὅτι ξανθὰσ τρίχασ ποιεῖ, id eſt, flauum capillum facit. Habet & alias appellatiões, ſed nobis parum certas, & ob id alijs relictas. Circa ruſticas domos, pingui ut hic ait, ſed frequentius humido ſolo naſcitur. Idq́ꝫ eſt quod hic ait, areſcẽtibus paludibus. Paludes enim appellat loca etiam, in quibus per hyemem aqua fuerit, æſtate uero aruerint. Omnium autem notarum quæ Xanthio huic a Dioſco. tribuuntur, nulla certior fructu eius eſt. Dico autem fructum Lappam, in qua ſemen eſt: quem figura grandis Oliuæ, & aculeatũ hic deſcribens, facillimam eius deprehenſionem fecit. Sed nihil frequentius præmonſtratis naſcitur locis.

❡ De Auena. CAP. CXL.

AEgilops aliquibus Sitoſpelos, alijs Siphon, alijs Bromos, Romanis Auena dicitur. Hærbula folia Tritici habens, ſed molliora, in ſummo capite ſemina bina, ternaue, rubra, quibus ariſtæ quaſi capillaceæ exeunt. Illita cum farina hærba ægilopijs medetur. Duricias diſcutit. Succus farinæ ammixtus, ſiccatur, & eorundem gratia reponitur. αἰγίλωψ

BARBARI COROLL.

AEgilops necat hordeum: in quo maxime naſci amat. Feſtucago a Gaza dicitur. Plinius Auenam græcam uocauit. Hæc non niſi poſt annum, ex ſemine ſuo gignitur. Vere piloſum ei folium ut Lolio, non tamen ut illi pingue. Immitis aſpectu, ſolum emaciat. Radice, culmoq́ꝫ multiplici, melius in culto erumpit. Remedium, ut arua biennium quieſcant: tum plane luxuriantẽ eam admiſſum pecus obterat & conſumat. The. li. 8. ca. 10 Pli. li. 21. ca. 17 B

EX M. VERG. COMM.

EQuiuoca in græcis ad Auenam cunctis notam & ubiq́ꝫ naſcentem frugem, & eam quam modo tractamus herbam Aegylopis appellatio, latinis aliquot, ut uidetur, præſertimq́ꝫ Plinio & poſterioribus græcis, miſcendi cauſa fuit, quæ alioquin ſeparanda, & in diuerſo genere conſtituenda fuerant. Idq́ꝫ non leui periculo uſus, & turpi rerum incertitudine factum eſt. Qui ẽm poterit pro Auena fruge modo cognoſci, quæ hoc capite a Dioſco. deſcribitur Aegylops, duobus, tribusue ſeminibus in ſummo rubentibus, & inter ea exeuntibus ariſtarum modo capillis, quæ ſecundo uolumine ab hoc ipſo ſcriptore Bromos dicta deſcriptaq́ꝫ eſt: pendentibus in ſummo paruulis ueluti locuſtis, duplici cruore diuaricatis, in quibus ſemen: quæ tota Auenæ frugis pictura, & pręſens imago eſt? Qui etiam poterit idem utriuſq́ꝫ uſus eſſe: cum huius ad oculorum fiſtulas, quas Aegylopas dicunt, præcipuus uſus tradatur: illius ad pultes; quæ tuſſientibus inſeruiant? Qui etiam poterit non imperitus medicæ materiæ haberi Paulus Aegineta, antiquus & medicinæ grauis autor, ſeorſum de utraq́ꝫ agens? Bromonq́ꝫ ſimilem Hordeo uiribus tradens, Aegylopẽ uero diſcutiendi uim habere? Pluraq́ꝫ alia, quæ longius repetenda modo non ſunt. Satis enim eſt, ut diuerſæ ſint, & conſtituantur plantæ Aegylops, & Bromos hiſtoria, & autoritate eius ſcriptoris intellexiſſe. Quemadmodum in hoc ipſo uidere facillimum eſt: qui inter fruges Auenam deſcribens, Bromon eam uocauit: inter herbas autem Aegylopa hoc loco numerans, diuerſam ab Auena herbam, nõ frugem deſcripſit. Qualis autem Auena inter fruges ſit, facile eſt ſecundo uolumine uolentibus cognoſcere: qualis autem Aegylops, hoc loco cognoſcenda erit: in cuius deſcriptione nihil eſt quod ad Auenam frugem pertineat. At Theophraſto Aegylops multis locis nulla alia q̃ Auena eſt: & quæ ab eo illi traduntur, frugi, nõ herbæ competere uidentur. Nolumus nunc nos in ambigua re tanq̃ de cõperta agere. Quæ enim de Aegylope ab eo octauo de hiſtoria & quinto de cauſis plantarum dicuntur, huiuſcemodi ſunt. ἀλλ᾽ ἴδιον τοῦτο τοῦ βολβοῦ λέγεται, τὸ μὴ ἀπὸ πάντων βλαστάνειν ἅμα τῶν σπερμάτων, ἀλλὰ τοῦ μὲν αὐτοετέσ. τοῦ δὲ εἰσ νέωτα καθάπερ τὸν αἰγίλωπα φασὶ καὶ τὸν λωτόν. Quorum ſenſus eſt. Sed proprium hoc Bulbi eſt, non naſci ſimul ex totis ſeminibus, ſed alteram eius partem eodem, alteram ſequenti anno: qualem Aegylopem dicunt, & Lotum. Quod Plinius. 21. uolumine, capite. 17. reddidit. Mirum, Loton herbam & Aegylopa non niſi poſt annum e ſemine ſuo naſci: q̃d

C aliqui, rusticaꝗ presertim plebs Auenæ frugis proprium credunt esse. Idem Theophrastus quinto de plantarum causis, cum ageret de pestibus & iniurijs frugum, ait, καὶ ὅσα δὴ συγγεννᾶται καθ' ἕκαστον σπέρμα οἷον αἶρα καὶ αἰγίλωψ ἐν πυροῖς καὶ κριθαῖς. Quod est. Et quæcunꝗ singulis seminibus connascuntur, ueluti Lolium & Aegylops in triticea & hordeacea segete. Qui locus a Plinio etiam libro decimooctauo, capite decimoseptimo his uerbis redditus est. Triticum simili modo æra, & hordeum festuca, quę uocatur Aegylops. Quam feliciter autem ab eo uersum id fuerit, poterunt uolentes collatis Theophrasti græcis uocibus cum latinis eius uidere. Nos illud monemus, festucam, non frugem Aegylopa a Plinio nunc Auenam dici: quę nihilominus paulo ante Auena ab eodem dicta fuerat. Videturꝗ uagus in græcorum Aegylope, nunc frugem, nunc herbam describere. Suspicetur merito aliquis etiam Aegylopa frugem Auenam esse, Galenum primo de alimentis dicentem audiens: in triticea & hordeacea fruge cum impedimento aliquo infeliciter egerit, in Lolium alterum, alterum in Aegylopem sæpe mutari: quod passim in re rustica & agrorum disciplina iactatur. His, multisꝗ alijs ueterū scriptorum decretis & autoritatibus facile receptum est, Aegylopa inter fruges Auenam indicare. Nec nos in re, quę iam pridem tantopere inoleuit, contra niti decreuimus: & si non desint quibus probare id liceret. Sed quod pro Dioscoridis Auena & Aegylope dicimus, huiuscemodi est, Auenā frugem Bromon illi esse: traditumꝗ de ea iampridem secundo nolumine fuisse. Aegylopem uero herbam omnibus facile cognōscendam esse, si in naturæ contemplatione diligētiores fuerimus: & quas hic illi tribuit seminis in summo coliculo, numeri & coloris notas obseruauerimus. Cubitali fere altitudine coliculus ex folijs, quæ in summa radice sunt, exit Aegylops: pri mumꝗ florem in candido rubentem profert: mox cum defloruit, capillamenta potius ꝗ aristas molles, procidu asꝗ mittit inter grana seminis prodeuntes, duo triaue ut hic ait, sed frequentius tria cum maturescunt rubētia: maiorum locustarum corneis oculis similia semina illa sunt: nec minus nitent: quoꝗ in punicis grana contactu hęrent, eodem & in capitulo Aegylopis semina illa. Nascitur
D macro terreni genere, frequentissima in uineis. Inuenitur tamen & in triticea hordeaceaꝗ segete: quæ causa etiam fuit, ut eodem nomine & hæc, & Auena indicatæ fuerint. Inuenitur tamen & in triticea hordeaceaꝗ segete: quæ causa etiam fuit, ut eodem nomine & hæc, & Auena indicatæ fuerint. Plinius post ea quæ alijs locis dixerat, & ex Theophrasto uerterat uicesimo quinto uolumine, capite. II. ex hoc scriptore totam his uerbis descripsit. Et Aegylopas sanat eodē nomine herba, quæ in hordeo nascitur tritici folio, semine contrito cum farina permixta, impositaꝗ uel succo. Exprimitur hic e caulibus folijsꝗ pręgnantibus, dempta spica, & in trimestri farina digeritur in pastillos. Et hæc de Aegylope obseruata a nobis in græcis & latinis sunt. Relinquimus autem cogitandum legentibus, an satis ad constituendam inter fruges Aegylopem Auenamꝗ existimandam Theophrasti de ea historia sit. Quod enim ad Plinium pertinet, manifeste deprehēditur, frugem in Theophrasto Aegylopem existimasse: in Diosc. aūt herbā paulo ante a nobis descriptam. Non esse aūt Diosc. Aegylopa Auenā, historia eius aptissime indicat. Quę em̄ in sum̄o eius duo triaue grana rubētia, & inter grana illa exeuntes ueluti aristas habet, neꝗ sunt in Auena, neꝗ esse possunt. At in Diosc. legit̄, Bromō dici, & a Romanis Auenā. Impitoꝝ additamēta illa sunt, ab his huic scriptori adiecta, q alterā illā Aegylopis significationē cum hac miscuerint, & ubiꝗ eandem esse crediderint: ꝓpterea, ꝗ hic ait Tritici folio esse Aegylopem, & Theophrastus ea tradiderit quæ paulo ante longius dicta a nobis fuerunt.

De Bromo Auenæ genere. CAP. CXLI.

βρῶμον

BRomos hærba quā aliqui Siphonion, alij Acrospelon uocāt, Auenæ similis est, exiccatoriā uim habens. Decoquit̄ cū sua radice in aqua ad tertias, et iuri colato par modus mellis adijcit̄, rursus incoquit̄, dū liqdi mellis crassitudo fiat. Linteū eo humore imbutū, & naribus inditum, contra graueolentiam ulcerum efficax est. Aliq tritam Alöen addunt, & eo modo utuntur. Cum siccis rosis cocta in uino, grauem oris halitum emendat.

BARBARI COROLL.

BRomos & hæc Auena est, syluestri fere habitu ut Aegilops. Nascitur inter uitia segetis, spicam ferens. Radice copiosa & multiplici, culmo sparsa. De hac & inter fruges, leguminaꝗ secundo libro diximus.

EX. M. VERG. COMM.

SI descripta hoc capite Bromos herba in frugũ genere Auena est, ut in Diosc. legitur bis, nec suo loco actum ab eo de ea fuerit: quod in scriptore hoc absurdum, & historia medicinaq; eius indignum, si in herbarum genere æquiuoca frugi est, non dissimulabo, ignorare me eam palam fateri. Barbarus in Corollario suo syluestris fere habitus hanc esse dixit, multoq; ante inter fruges secundo uolumine dixerat: illic de grano & semine, hic autem de herba tradi: discrimenq; obseruasse in prima eius nominis syllaba ait: quoniam nũc per, o, nunc per, ω, scriberetur. Nos in ignota re, fidem penes autorem uolumus esse. Non tamen tacebimus, non legi hoc caput in antiquioribus & melioribus græcis. Nec qui nobis est uetustissimus latinus Diosc. hoc habet. Obseruauimusq; nos, eiusdem fidei, concordesq; in cunctis & hunc & illos esse magno argumento, nulla quondam in Diosco. fuisse quæ hoc capite leguntur. Nõ uerebimur & illud addere, si diligentius capitis huius phrasis expendatur, ab ingenio & usu uocum Diosco. longissime abesse uidebitur. Quinetiam Paulus Aegineta omnem ex hoc scriptore medicam materiã percurrens, unam tantum Bromon, & eam frugẽ numerauit. Ob quæ inclinat animus nobis, ut credamus adulterinum esse hoc caput, & a posteriore aliquo huic scriptori additum. Scio fore, ut audacior multis in censura hac uidear: & contra aliorum omnium placita, & codicum fidem petulantius de his censere: sed nihil timere nos persuadet studij huius nostri fides, & conscientia: quę sine aliorum criminetione, & rerum iactura, suspitionibus saltem (quoniam forte alia ratione non potest) prodesse conatnr. A

¶ De Glauce. CAP. CXLII.

GLaux Cytiso & Lenticulæ folijs similis, quę superne uirent, auersaq; candidiora spectantur. Ramuli a terra exiliunt quini seniue, tenues, ab radice dodrantem alti. Flores ceu Violæ albæ purpurei exeunt. Nascitur iuxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, salę & oleo in sorbitione, ad reuocandam extincti lactis ubertatem. γλαύξ B

BARBARI COROLL.

GLaux olim Eugalacton ex facto uocabatur. Rami serpunt in terram. Est a quibus non Glaux, sed Glax, & Galax. ut a lacte nominata pronuncientnr. Hac descriptione inuenitur herba in nostris littoribus, ad Medoacum omnino similis: nisi quod florem habet aureum, nõ purpureum. Pli. li. 27. ca. 9.

EX M. VERG. COMM.

EVgalacton, a copia lactis quam facit, uocasse ueteres græcos Glaucem hanc testatus Plinius est, ijsdem, aut parum diuersis notis eam. 27. uolumine, capite. 9. describens. Nec alia figurã nostræ ætatis herbarij eam ostendunt. Relictum in historia eius id tantum ab hoc scriptore est, q folia in ramulis deinceps disposita sunt bina: contrarijs pediculis, & exiguis interuallis pennata. Legebaẽ in hoc capite corrupte κλώνια δὲ ἀπό γῆς, &c. Quod est, ut cæteri interpretes uerterunt, Ramuli a terra. Id nos ueterum gręcorum fide adiuti, & rei necessitate admoniti, ἐπὶ γῆς, quod est, per terram, mutauimus. Fecimusq; id primum autore Plinio, q ait. Rami in terram serpunt: sed multo magis, q inconcinnum erat, bis idem dixisse: primum a terra, mox a radice ramos exire. Satis enim alterum est: nec differt dixisse a terra, & a radice aliquid surgere.

¶ De Polygala. CAP. CXLIII.

POlygala palmi altitudinem petit. Folijs Lenticulæ, gustu adstricto, quæ pota lactis abundantiam facit. πολύγαλον

EX M. VERG. COMM.

POlygalon, & Polygala dicitur. In caule sũmo folia, ut diximus, Lenticulę, gustu astricto.

EX M. VERG. COMM.

QVam habet solam potestatem Polygalon herba, ipsum statim indicat nomen, in quo sola est multi lactis significatio. Breuissime & hanc Plinius eodem libro, sed capite duodecimo descripsit. Breuis herba ea est, singulari caule: in q̃ bina folia deinceps figura Lentis, uerum maiora, paruis interuallis prodeunt. In summo ueluti spicatum foliosum cacumen est.

C

De Osyri. CAP. CXLIIII.

ὄσυρις

OSyris frutex est niger, lentus, ramulos ferens tenues, & in his folia quaterna, quina senaue, ceu Lini, nigra in initio, dein colore mutato rubescentia. Decoctum eius potum iuuat arquatos.

BARBARI COROLL.

OSyris, & Osyrias, ramulos habet nigros, & folia item nigra Plinio. Semen quoq; primo nigrum, post rubescens, cognita mulieribus Smegmate, quod a Galeno, & Paulo, & Aetio Cacorema, siue a pupulis, Corema dici putant.

EX M. VERG. COMM.

LAxandi iecur in medicina uires habere Osyrim, ueteres græcorum medici testati solū sunt: in reliquo uitæ usu mulieribus cognitam herbam dixerunt, quæ ad exterendam lęuigandamq; cutem ea utebātur. Nominis causam & originem nos ignoramus. Nec scimus unde ex Aegypto, in qua gente priuatim Osyris, non contemnendum tunc numen, colebatur, ad herbā transierit. Ostendunt hanc etiam herbarij, modo uera Osyris ea sit: intelligiturq; facile quæ hic ait, folia a principio nigra, mutato deinde colore rubere maturitate, & quasi siccitate eum contrahere colorem: quoniam superiora cōtinue nigro colore uirent, inferiora autem quasi hnmore destituta rubente colore illo uidentur.

De aspera Smilace. CAP. CXLV

σμῖλαξ

SMilax aspera ab alijs Epatitis, alijs Lycanthemon, alijs Cynosbaton, alijs Aniceton, alijs Heliophyton, alijs Anatolicon, alijs Dyticon, alijs Helide, Aegyptijs Lyiste, Romanis Mergina, Ethruscis Radia appellatur. Folia habet Periclimeni, sarmenra tenuia, multa, Rubi modo, aut Paliuri aculeata. Arbores scandit, se conuoluens eis. Fert

D racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustumq; leniter mordent Nascitur in palustribus et asperis, radice dura crassaq;. Folia, et acini & ante & post epoti, uenenorum antidota sunt. Tradunt, si infantibus nuper in lucem æditis, quid ex his tritum propinetur, nulla postmodum uenena nocitura.

BARBARI COROLL.

Theo. lib. 3. de planta. hi. cap. 16.

SMilax trachea, hoc est, aspera, Milax a Galeno dicit, ut a Smilace ꝑ Taxo differat. Ergo Smilax Hederę genus est, Cilicia cognomine. importata em̄ ex ea terra est in Gręciā, folio in acumē piñato qdē, sed & in angulū depsso, nec tñ anguloso, hederaceo, paruo, & ubi pediculo adalligat fere madido, mediū callū spinæ mō tenuē habente: staminaq; non porrecta ex eo, ut in cæteris folijs, sed circa eū cōacta in orbē, ab annexu pediculi, ex q̊ & iulus quidā gracilis, & cōuolutus pampini mō emittit, flore candido, Liliū olente, fructu Solani, aut Melothri, aut etiamnū Labruscæ, racemis ut Hederę pendentibus, aut Vuæ potius. qm̄ ab eodē limite pediculi acinorū exeant: acinis colos ruber, cōplexis nucleos binos, maioribus ternos, minimis singulos. Nigri sunt nuclei, atq; duri. Peculiare habent racemi, ꝙ latera cauliū sepiūt, ꝙq; unus omniū grādissimus propendet sum̄o caule: ut in Rhamno, atq; Rubo. Flore huius coronarij utunt, quanq; syluestri, ut & spinæ acutæ. Hactenus Theophrasti de Smilace sententia. Plinius, Folia inqt Smilacis & Hederę in coronamentū se dedere. Smilacē hāc, & Autophorō, & asperam cognominari uideo penes eū. Coronā ex ea factā impari foliorum numero capitis doloribus mederi. Quidā inqt duo gñā Smilacis dixere. Alterum im̄ortalitati proximū, in conuallibus opacis scandentem arbores, comantibus acinorum corymbis, contra uenenata omnia efficacissimis. Huius lignum ad aures lęuem sonū reddere. Alterū genus culta amare, & in ijs gigni, nullius effectus, ut mox dicetur. Infausta Smilax omnibus sacris, & coronis, qm̄ sit lugubris: uirgine eius nominis, ꝑpter amorē iuuenis Croci, mutata in hunc fruticem. Id uulgus ignorās, plęrūq; festa sua polluit, Hederā existimando, sicut in pöetis, aut Libero patre, aut Sileno, q oīno nescit qbus coronet. E Smilace Codicilli quoq; fiūt. Plurima hęc in ipsis Tēpe uiret, saxa opiēs cōspicuo nitore, oculos tenēs, ut Helianus inqt. Quāq; de Smilace quę Dolichos sit, uideri po-

teſt Helianus dixiſſe. Eſt autē Dolichos, quam Plinius Siliquam ſylueſtrem uocauit, id quod tribus Auctoris eius locis inter ſe collatis, autumo. Vnus eſt libro eius. 18. Siliqua inquit omnis dira adhærendo. Alius. 17. & circa inquit. Tempe Theſſalica, quæ Polypodion uocatur, & quæ Dolichos. Tertius libro. 21. Circa Theſſalica inquit Tempe mirū Siliqua ſylueſtris amplecti radicibus fontem eum dicitur, ſemper florens purpura. Vitruuius tamen hanc, quæ circa Theſſalica Tempe naſcitur, non herbam, ſed arborem intelligit. In Theſſalia inquit fons eſt profluens, ex quo nec pecus ullum guſtat, nec beluarū genus ullum propius accedit: ad quem fontem proxime eſt arbor, florens purpureo colore. A

EX M. VERG. COMM.

TRactata in Croco fabuloſa Smilacis hiſtoria a nobis eſt. Fueruntque tunc ex antiquis aliquę ſcriptoribus repetita, quæ in Plinij & Naſonis lectione nouiſſe pro Smilace hac oēs oporteret. Eo labore nunc, & ut poëta ait, faſce leuati, nec habentes quod illi aliud adijciamus, omnia em̄ ex Theophraſto, & Plinio Barbarus in Corollario ſuo coaceruauit, breuiores in cōmentatione eius erimus. Præſertim naſcente ubique inter ſtirpes, & in ſepibus Smilace, cunctiſque ob eam cauſſam noto ſarmentoſo frutice. Cuius flos candidus eſt, & egregie odoratus. Quæ duæ eius notæ in Dioſcoride non leguntur, in deprehendenda ſtirpe non minus tot alijs ab eo numeratis neceſſariæ: quæ aut forte in hoc ſcriptore perierunt, aut in uulgari ſtirpe neglectæ ab eo fuerunt. Nihil pro cognoſcenda Smilace certius Theophraſti hiſtoria eſt, quam multis toto opere locis, ſed longiſſime ad finem tertij de planta. hiſto. uoluminis tractauit.

¶ De læui Smilace. CAP. CXLVI.

LAeuis Smilacis folia Hederæ ſimilitudinem habent, molliora, læuiora, tenuiora. Huius ſarmenta nullis horrent ſpinis. Conuoluitur arboribus ut prior. Fructum parit Lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac Smilace quadam topiariorum arte tentoria contra æſtus moleſtiam factitantur. Folia per autumnū decidua. Semine cum Doricnio poto, ternis ſingulorum obolis, uaria & tumultuoſa in ſomnis obſeruari traduntur. σμίλαξ λεία B

BARBARI COROLL.

SMilax, ſiue Milax lia, hoc eſt, leuis. Diuerſa eſt ab ea, ut præmonui, quæ Smilax Cepea, hoc eſt, hortenſiana dicitur: de qua & alio loco demonſtratum eſt. Leuem Plinius amare culta, & in ijs gigni ſcribit: ſed nullius effectus eſſe. Galenus ſimiles eam uires habere prædicat, quas aſpera.

EX M. VERG. COMM.

QVatuor in ſcriptore hoc, & in reliquis græcis Smilacis genera numerantur. Verum duo hæc primo, per ſe, & uere Smilaces dicunt. Quæ em̄ ſecundo uolumine a Dioſcoride tradita & hortenſis dicta ab eo & ab alijs eſt, ex eadem ui ueſtiendi ſepes muroſque, & ut hic ait, ſcęnas faciendi, in cenſum & nomē harū uenit. Licetque hederaceo folio illa etiā deſcribatur, fructu tamē & ſemine penitus diuerſo eſt. Hæc em̄ Lupinis, illa Fœnogręco comparat̄. Preterea in cenſu medicæ materiæ, quæ a Paulo Aegineta ſexto ſui operis uolumine tractat̄, quatuor eodē nomine Smilaces numerātur. Aſpera hæc, & ſine aculeis altera: quas Galeni exemplo Milaces, non Smilaces & ipſe uocat: quemadmodū in Croco nos etiā diximus. Tertiā hortenſem illā, cuius fructus lobia, id eſt, ſiliquas uocari, & hic, & ille ait. Quartā poſtremo Taxū arborem: quā aliqui per, y, diſcriminis cauſſa ſcribi uoluerūt. De qua dictū a nobis hoc ipſo uolumine fuit: totaque Smilacū omniū in antiquis græcis hiſtoria hæc eſt. Nec contra codicū omniū fidem, ueterūque medicorū auctoritatē nouare aliquid nos audemus. Non tamē credimus legentibus fore inutile, monere eos, dubitaſſe nos, & adhuc animo pendere: hortenſem illā, lenemque & ſine aculeis eandē hanc eſſe, & pro una duas in hoc ſcriptore legi. Vtimurque ad hanc dubitationē his coniecturis. Vtraque hederaceo folio deſcribit̄. Illa graciles caules & clauiculas, quibus propinquis fruticibus ſe implicet: hæc uiticulas eiuſdē rei ſignificatione habere dicit̄. Illa multo incremēto auget̄, eouſque, ut ſcænas & tabernacula faciat: idē & hæc facere tradit̄. Illa ſemen habet ἀυπνόυρον, id eſt, inſomnioſum: hæc ἐνύπνια πολλὰ καὶ τὰ ταραχώδη, id eſt, multa & tumultuoſa inſomnia facere dicit̄. His nos coniecturis & obſeruationibus moniti, dubitauimus eandē eſſe, & pro una duas numerari. Sed tāti apud nos merito eſt ueterū medicorū auctoritas,

C ut eos sequi potius q̃ solus importune sapere uoluerim: prǽsertim uocante Plinio aliquot locis hortensem illã grǽcorum exẽplo Siliquã. Dico autẽ grǽcorum exemplo, quoniã illi discernentes eam ab alijs, Smilacẽ quidem proponũt: sed statim addũt, cuius fructus Siliqua uocat. Verisimileq; est, hortensem illã in Smilacũ nomen, ut diximus, sola similitudine transisse. Et hæc pro Smilace omni satis dicta hactenus sint: meminerintq; legentes, quã nos modo tractamus, frequentiorem esse, & in usu coronarũ quondam ob floris speciem & odorem fuisse.

De Rusco. CAP. CXVII.

μυρσίνη SYLVESTRIS Myrtus aliquibus, Græcis Myrtacanta, alijs Hieromyrton, alijs Oxymyrsine, alijs Myacantha, alijs Agonon, alijs Scincos, alijs Mintha, alijs Catangelos, alijs Anangelos, alijs Acæron, alijs Ocneron, alijs Cnicem, alijs Lychene alijs Chamæpitys, alijs Chamæmyrte, Beotis Gyrenia, Magis Herculis genitura, Latinis Ruscum appellatur. Foliũ fert Myrti, latius, in formã lanceǽ mucronatũ. Baccæ per maturitatem rubescunt, rotundæ, a medio folio dependentes, osseo intus nucleo. Cubitales ramuli ab radice exeunt, uitiliũ modo lenti, fractu contumaces, foliosi. Radice Graminis simili, acerba, & subamara. Folia & baccæ in uino potæ, urinã cient. Menses pellũt. Vesicæ calculos frangũt. Stillicidio urinæ medentur. Dolores capitis sanant, & regiũ morbum. In asperis & præcipitibus locis enascitur. Decoctum radicis in uino potũ, eosdem præbet effectus. Cauliculi recentes asparagorũ uice, in cibo sumuntur. Amari autem sunt, sed urinam mouent.

D BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 9. MYrtus syluestris, differt a satiua, baccis rubentibus, breuitateq;, ideo & Chamæmyrsine uocatur. Eadem & Oxymyrsine, atq; Ruscus, siue Bruscus uulgo: sed corrupte. Inter herbas sponte nascentes, idoneas cibo numerat, & ex qua fiunt ruri scopæ. Ruscum inquit Verrius apud Festũ, amplius paulo herba est, exilius uirgulto, fructibus non dissimile Iunco. Huius colore mulieres uti solitas, Cato meminit. Hanc & Acoron idẽ Plinius, sed Dioscorides Acæron uocari scribit. Scio fructũ huius Cubebas Maurice uocatas credi: quod q̃ uerum sit, diligenter animaduerti cupio, p̃sertim ab ijs dissentiens qui hoc affirmant. Galenus certe id quod Cubebas medici appellant, ipse Carpesiũ uocauit, duorũ generum, Ponticum, & Laertium, a montibus Pamphyliæ: ubi frequens est ita dictũ. Inueniri hoc & in Sida copiosum tradit: oppidũ id est Pamphyliæ. Naturam, & effectum ei reddit, quales ipsi Phu: gustum quoq; similẽ, tenuioris etiãnum, hoc est, subtilioris substantiæ: propterea & plus uirium in eo esse purgandis, & exterendis intestinis, quæ sint occlusa: non tamẽ par uirtute penetrandi Casiæ, nedum Cinnamomo, etiamsi Quinto inquit ita uidebatur. Vrinam cit, & renes calculis laborantes liberat: quo argumento Mauri syluestris Myrti baccas Carpesium, & Cubebas esse putauerunt: præcipue, cum nec Dioscorides Carpesium, nec Galenus Myrtum syluestrem usquã nominent. Est autẽ odoratum semen Carpesiũ, hoc est, Cubeba. Fœtent syluestris Myrti baccæ, dum recẽtes sunt: ossea in ijs duricia. In Carpesio nihil tale. Superuacuũ existimo, in re confessa quidem, sed a nobis primũ comperta, longiorẽ moram ducere. Illud in transcursu dixerim. Carpesium si ore contineatur, claram uocem facere pronunciantibus: ob id Bernardus Iustinianus, homo in primis doctus, & eloquens, nunq̃ sine hoc semine concionabatur. Sed & illam dotem prædicant: maiorẽ in coitu uoluptatẽ sentiri ab ijs, qui habeant id in ore: quasi non satis sit in ea titillatione mens cõmota, nisi doceamur, quemadmodũ nos Venus adminiculatior, & uiolentior transuersos auferat. Paulus, & Carpesiam uocauit quãdoq;. Nam Opocarpasum, hoc est, lac e Carpaso, siue Carpatho, ut Dioscorides appellat, siue Carpasia, interim, & Carpesia, ut Paulus, ex eodem sit genere, an diuersum non constat. Illud certum est, inter delibutoria uenena poni eum succum, libro huius operis supremo. Est & Carpasium lini genus: quod ut Pausanias ait, solum ex omnibus igni non corripitur.

EX M. VERG. COMM.

RVscum nouisse omnibus facile erit, tam certas in scriptore hoc eius notas ruri inter sepes

A

& rupes obseruantibus. Potuit cuspidatus magis q̃ spinosus frutex in usu medicinæ aliquo & sanitatis quondam, ut hic ait, fuisse. Nunc in nullo honore est. Aliquibus locis tamẽ scopæ ad purganda pauimẽta ex eo fiunt. Pueri etiã rubentes baccas ex folijs eius decerpentes, ceu coralijs per ludũ se illis ornãt. Rustica postremo plebs in carnario suspendit: tueturq; eo a murũ iniurijs pernas, & casei sui fiscellas. neq; eñ acuminata in cuspidẽ foliorũ eius cacumina, penetrare anĩalia illa audent. Quã ob causam Myacanthã.i. Murinã spinam dictã fuisse etiã credimus. Ethruria certe modo non aliunde facto nõĩe appellat. Theophrastus etiam præter hæc lib. 3. de plantanrum historia κεντρομύῤῥινον, id est, cuspidatam Myrtum uocauit.

❡ De Lauro Alexandrina. CAP. CXLVIII.

Λάφνη ἀλεξάνδρεια
ἰδαία
Λανάη
ὑπόγλωττον

LAurus Alexandrina, quã aliqui Idæam, alij Danaën, alij Hypoglotton, alij Zaliam, alij Stephanen, alij Daphnon, alij Samothracicen, alij Methrion, alij Hypoglossion uocant. Folio est maiore quam Rusci, molliore, & candidiore, semine inter folia rubro, Ciceris magnitudine. Ramos spargit in terra, dodrantales, interdum longiores. Radice syluestri Myrto simili, molliore, odorata. Inuenitur in montosis. Difficiles partus accelerat, radice pota sex drachmarum pondere in uino dulci. Et stillicidio urinæ auxiliatur. Sed sanguinem extrahit.

BARBARI COROLL.

LAurus Alexandrina, Carpophyllos quoq; dicitur, quoniam super dorsum folij fructificat. Propria nascitur circa Idam: unde cognomen Ideæ. Plurima & circa Heracleam Ponti. Frutex topiarij, & coronarij est operis.

EX M. VERG. COMM.

B

HAbet Laurus Alexandrina integrę quantitatis folio supernatum a superiore parte paulo supra longitudinis dimidium minus aliud folium, quod ueluti monstrum aliquod in eo super nascitur & uiuit, eiusdem excæpta magnitudine per totum figuræ. Neq; ab re hic utrunq; hoc folium Rusci folijs comparauit: acuminata enim sunt: folaq; ut hic ait, magnitudine, mollicieq; & candore differunt. Habet præterea Alexandrina Laurus hæc aliud, quod Rusco simile sit. ἐπιφυλλόκαρπος enim ut Theophrastus ait, id est, in folijs contra aliarum stirpium naturã fructum fert. Quod hic breuius indicauit, dicens. κάρπος δὲ ἐν μέσοις. &c. Nosq; uertimus, fructum fert in medijs folijs. In quo animaduertendum est, fructum ferre Alexandrinam hanc Laurum, in medio quidem folio, quemadmodum & Ruscus: non tamen simpliciter ut ille, sed in geniculo alterius eius folij, quod nos maiori folio supernasci diximus. Illic enim hæret fructus: eamq; ob caussam potuit hic scriptor ἐν μέσοις dicens, non media folia, sed inter folia medium nasci fructum testari. Quemadmodum Theophrastus libro primo de plantarum historia his uerbis indicauit. καὶ ἔνια καρποφόρα μεταξὺ περιειληφότα τὸν καρπὸν, ὥσπερ ἡ ἀλεξανδρεία δάφνη. Quod est. Sunt & folia quædam fructum ferentia, & inter se fructum amplexa, qualis Alexandrina Laurus est. Inter se fructum amplexa ait, paucis quod dicimus manifeste indicans. Esse autem Alexandrinam Laurum ἐπιφυλλόκαρπον, id est, in folijs ferre fructum, pluribus locis testatur Theophrastus idem: præsertimq; tertio de plantarum historia uolumine. Idæa Laurus etiam dicta hæc, ab Ida monte est, quo loco speciosior & copiosior forte nascitur. Stephanon itidem, id est, coronam, q pro Lauro ad coronas forte uterentur. Credimusq; nos, Alexandrinam Laurum dictam, q Alexander uictor ea usus fuerit: & si Plinius Daphnoidi id tribuat. Sciendum illud etiã, inueniri aliquãdo in ea simplicia folia, quæ supernatũ alterum illud minus foliũ non habent. Sed sterilia ea sunt. Manifesto argumento, supernasci alterũ illud folium fructus causa. Hypoglotton, & Hypoglossidion uocari a quibusdã eandem hic ait. Idẽ monuit & Plinius. Factũq; id nomen a lingua est: nec aliud significat, q̃ quod sub lingua habetur, aut huiuscemodi quodpiam. In quo non facile persuaserit mihi aliquis, a similitudine humanæ linguæ dictam fuisse. Acuminato enim mucrone folia eius sunt: a qua figura longe humana lingua abest. Quo fit ut credamus, potuisse quondam sic dici, quoniam ad siccandam linguæ nimiam humiditatem in pueris forte uterentur. Est enim illi acri-

C monia, & calefaciendi uis. Id tamen in antiquis hactenus inuentum a nobis non est. Verumtamen scimus, Insubres, aliasq; gentes aliquas in balbutientibus pueris uti ea: iuberiq; sub lingua habere, mares duplex eius folium & fœcũdum, simplex uero & sterile illud fœminas. Verumtamen ut diximus, in græcis nullum eius usus habemus auctorem.

¶ De Daphnoide. CAP. CXLIX.

δαφνοειδές

Daphnoides Alypo simile, flos ut Nymphææ, cuius medium nuci Cypressi non dissimile, in quo semen. Aliqui Chamædaphnen, alij Peplion, alij Eupetalon uocant. Cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus, multis inde sursum uersus foliosis. Cortex supra modum uiscosus ramos uestit. Folia Lauri, graciliora, & molliora, fractu contumacia, quorum gustatu os & fauces incenduntur. Flores candidi, bacca cum ematuruit, magna, radix inutilis. Nascitur in montosis. Pituitas extrahit folium recens, uel aridum in potu. Menses ciet & uomitus. Caput inanit commanducatum. Sternutamenta mouet. Baccæ quindecim potæ aluum resoluunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.15. Daphnoides & ipsa Laurus est syluestris, baccis e nigro ruffis, sed alij eam Pelasgon. Alij Cephalon, siue Stephanon Alexandri uocant. Herbarij nostri Laureolam, & hanc & sequentem. Folia huius crassiora Plinio q̃ Laurus, graciliora Dioscoridi. Nec illud præteribo, Dioscoridis mihi uerba non uideri, quibus dicitur, Alypo similẽ hanc herbam esse floribus Nymphææ. Inuenio & qui Alypoides hanc uocent.

EX M. VERG. COMM.

D Non Laurum, sed Lauri formã & spẽm: neq; eam toto corpore, uerũ in folijs & fructu tantum habentẽ herbam Græci Daphnoides dixerunt. Plinius præter nomina quæ in Dioscoride leguntur, Stephanon, id est, coronã Alexandri uocari etiã dixit. Nostræ ætatis peritiores herbarij, hanc priuatim Laureolam uocant; ostenduntq; Laurinis folijs surgentẽ a terra, surculosum fruticem, cõferctis, coaceruatisq; sub folijs seminibus, quæ laurinarum baccarum figura sunt, nigris ut hic etiã ait, in maturitate. Florem uidere non licuit. Eamq; ob caussam nihil pro comperto de eo testamur: sed respondentibus naturæ cæteris notis, uerisimile est, responsuros etiã & flores. In quibus damnauimus nos, & explosimus quod a capitis principio statim legebatur, Alypo simile Daphnoides, & florem Nympheæ habere: & quod sequit̃, in medio floris esse cono simile quiddã, in quo semen: quoniã non responderent Daphnoidis historiæ, & nullibi in antiquissimis græcis & latinis ea legerent̃: & paulo post de flore eius legitimo loco ageretur. Nasci multum Daphnoides hoc Theophrastus in Arcadia testatus est. Numeraturq; ab eo inter ea quæ præcipuam purgandi uim habent. Quod hic etiã indicat, monens per aluũ pituitas ducere, uomitiones ciere, mensesq;, & commanducatum pituitas oris purgare: quinetiam sternutamenta facere: quæ omnia eiusdem potestatis sunt.

¶ De Chamædaphne. CAP. CL.

χαμαιδάφνη

Chamædaphnen aliqui & hanc Alexandrinam appellarunt, alij Daphniten, alij Hydragogon, Romani Laureolam, alij Lactaginem, Galli Vsubim. Virgas emittit cubitales singulari ramulo constantes, rectas, tenues, læues, folia Lauri similitudine, læuiora multo, ac uiridiora, semen rotundum, rubens, annexum folijs. Illinuntur capitis doloribus trita folia. Stomachi ardores mulcent. Ad sedanda tormina cum uino bibuntur. Potus cum uino succus, menses & urinam ciet. Idem facit pesso appositus.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.27. Chamædaphne folio tenui, eadẽ quibusdã & Vincaperuinca est, herba Topiaria, semper uirens, in modũ lineæ folijs geniculatim circũdata, ueteribus inopiã florũ supplere solita, cuius

& comedunt asparagi. Porro mihi alia uidetur esse Vincaperuinca, q̃ Chamædaphne: q; Vincaperuinca non attollitur, sed serpit, ac se in modum lineæ, ut prædixi, porrigit, flore in purpurã ceruleo: Chamædaphne assurgit in cubitalem altitudinẽ, ut Dioscorides, & Plinius confirmãt. Potest tamen etiã Chamædaphne dici Vincaperuinca, id q̃d & Plinio placet. Sed ut testatum sit tamẽ, aliud, nõ idem oĩno genus esse. Alioquin & medicinæ quoq; nõnihil uariant. Hydropicis, & auribus, & aluinis prodesse Vincaperuinca dicitur, Chamædaphne capitis doloribus, urinæ, mensibus ciendis, ardoribus stomachi, torminibus. A

HVmilis & terrestris Laurus Chamædaphne est, sola foliorũ similitudine græcoꝝ adoptione in nomẽ Lauri & honorẽ adscita: topiaria herba, si Plinio credimus, & a latinis herbarijs sua ætate Vincaperuinca appellata. Quæ si ea est quam Ethruria nunc Vincam herbã uocat, qua defunctæ uirgines in gente nostra ad sepulturam coronatæ efferuntur: & qua familiæ apud nos aliquæ, gentili iure suo, primũ ingredientem urbem Archiepiscopum coronatæ, ad portã excipiunt, stipantq;, & per urbem comitantur, cognitu facillima est: in hortis passim nascens, tenuissimis uiticulis potius per terram serpens q̃ uirgis, ut Dioscorides ait, a terra se extollens: folijsq; oleaginis magis q̃ laurinis similibus. Verum a Dioscoridis Chamædaphnes historia longe ea differt, ob eas quas paulo ante numerauimus, & pleraſq; alias notas, quas uolentibus obseruasse facillimũ erit. Meminit Theophrastus Chamædaphnes ad extremũ tertij de plantarum historia uolumen: sed tam breuiter, ut nihil possit ab eo aliud intelligi, q̃ ferre Chamædaphnem fructum folijs adnatum: quod a nostræ ætatis Vinca longissime abest. Ea etiam in nullo ciborũ usu modo est, quod ueteres græcoꝝ medici in Chamædaphne fuisse quondam testantur. Siquidem Paulus Aegineta in sexto de ea agens ait, ἃ καὶ ἐσθίεται. Quod est, Hæc etiã comeditur. Præterea libro primo quo capite docet de omniũ olerum asparagis, cum longius de pluribus egisset, subiecit, παραπλησίως δὲ καὶ ὁ τῆς χαμαιδάφνης ἀσπάραγος, id est, Nutrit similiter etiam & Chamædaphnes asparagus. His nos indicijs, auctoribusq; persuademur, non esse Chamædaphnem Ethruriæ Vincam herbã. Et nihilominus quæ a Plinio Vincaperuinca. 21. uolumine, capite undecimo describit, nostræ gentis Vincæ satis respondet. Siquidem Vincamperuincam ait semper uirere in modum lineæ, folijs geniculatim circumdatam, topiariam herbam, & inopiam florum aliquando supplere. Quæ omnia nostræ huic competunt: in Chamædaphne autem inueniri nequeunt. Quærendum itaq;, qualis Chamædaphne sit, folio Lauri, cubitalibus uirgis, fructu rotundo rubenteq;, & folijs adnato, cuius asparagus in ciborum usu esse possit. VERG. B

De albo Veratro. CAP. CLI.

ELleborum album aliqui Ascida uocant, alij Atomon, alij Pignatoxariu, Magi sanguinem Herculis, alij Polyidos, alij Anaphyston, Aegyptij Somphiam, alij Oure, Latini Veratrum album, Galli Laginum, aliqui Anepsa. Fert folia Plantaginis, aut Betæ syluestris similia, sed breuiora, & nigriora, rubescentia, caulem cauum, quadrantalem, tunicis conuolutum cum arescere cœpit. Radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo capite exeuntibus, Cæparum modo fibratis. Nascitur in montibus & asperis. Radices messibus colligendæ. Optimũ habetur candidum, friabile, carnosum, modice extentũ, nec tamen Iunci modo mucronatum, quod frangẽdo puluerem emittit, & tenuem habet medullã, gustu non admodũ feruens, neq; saliuã subinde ciens. Huiusce modi aũt strangulat. Primatũ Cyrenaicum tenet. Galaticum aũt & Capadocicum, candidiora, & puluere quodam obsita, celerius strangulatus mouent. Vomitione autem uarios extrahit humores. Collyrijs ammiscetur, quæ caliginem oculorum discutiunt. Partus impositum necat. Menses pellit. Sternutamenta excitat. Mures interficit, cum melle & polenta subactũ. Absumit carnes, si coquatur una. Datur per se ieiunis, & cum Se- ἐλλέβορος

C ſama, aut ptiſanæ ſucco, aut halicæ, aut lentis cremore, cum aqua mulſa, aut pulte, aut quauis alia ſorbitione. Cogitur cum pane, & ita inaſſatur. Præparatio corporum, ac uictus ratio diligẽter tradita eſt, cum ab his qui de medica eius potione ſcriptitarunt, tum maxime a Philonide Siculo Ennenſi, cui nunc aſſentimur. Quippe longum nimis eſſet in hac præſertim æditione, de materia, ſimul medicam uiuendi rationem exponere. Dant nonnulli in pulte, aut halicæ ſorbitione, aut paucum antea cibum dari præcipientes, ſtatim Veratrum offerunt, ĳs præſertim, quibus nulla ſtrangulationis ſuſpicio imminet, ſi nulla ualetudo corpus infirmat. Siquidem dum hæc ita contingunt, deiectio nihil periculi minatur, quod non intempeſtiue medicamentũ corporibus offeratur. Vomitiones concitant ſubditæ ex eo balani, cum aceto.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 9. cap. 10. 11. ELleborũ candidũ, hoc eſt, Veratrũ, frigidis gaudet. In Anticyra cõmodiſſime purgari fructu eius, q̊d Seſamæ habet ſimilitudinẽ, Theophraſtus tradidit. Sed hoc Seſamoides uocatur. Coturnicibus ſemen Ellebori gratiſſimũ, ſcribit Ariſtoteles: quã ob cauſam antiqui eas damnauere menſis, nunc quæruntur. Nigrũ a candido radice tantũ differre arbitrantur plærique. Alĳ etiã folĳs, quę candidũ continuo radici annexa, et humi ſparſa habeat, caule ferulaceo, breuioreque quam Albuci. Plurimũ naſcitur in Oeta monte, & optimũ uno eius loco circa Pyrã. Secũdus locus Pontico. Tertius Heleatico: q̊d in uitibus gigni ferunt. Quartus Parnaſio, q̊d adulterant Etolico, ex uicino. Sunt qui & Maſſeleoticũ inter hæc laudent. Albũ cum ſuccidiť, caput aggrauat. Ideoque celeriter effodi præcipiť, & Alliũ præſumi, & uinũ ſorberi: q̊d Dioſcorides & in nigro ſeruat. Pli. li. 25. ca. 5. Leguntur aũt tenuiſſimæ radices, breuesque: ac uelut decurtatæ etiã hæ. Nam ſumma, quæ eſt craſſiſſima, Cepis ſimilis, canibus tantũ purgandis idonea eſt. Veteres radicẽ, corticeque carnoſiſſimũ eligebãt: quo tenuior eximereť medulla. hanc humidis ſpongĳs opertã, turgeſcentẽque, in longitudinẽ findebant, deinde fila in umbra ſiccabant, ĳs utentes: nũc ramulos a radice ſua grauiſſimi corticis ita dantes. Incidiť forficulis Elleborũ, & cribratur. Cortex remanet. Hoc ſubmoto, medulla cadit. Albũ optimũ, & quod celerrime mouet ſternutamẽta. Sed multo terribilius quam nigrũ. Durare uim utriuſque triginta annis putant. Necantur albo muſcæ trito, & cum lacte ſparſo. Galli ſagittas in uenatu tingũt Elleboro, circũciſiſque uulneribus teneriorem ſentiri carnẽ prędicant. Herophilus, Elleborum fortiſſimo duci æquabat. Concitatis enĩ intus oĩbus, ipſum imprimis exire. Ideo errauiſſe antiquos, parcius id prębendo, cum celerius erumperet, q̊d largius daretur. Reddi poſt quatuor fere horas incipit, totũ opus ſeptenis abſoluitur. Nigrum equi, boues, ſueſque cauent, cum impune candido ueſcantur.

D

EX M. VERG. COMM.

QVibus hactenus nihil auditum de Veratro fuerit, pigeatque Plinium & Theophraſtum legiſſe, paratus cunctis Barbarus erit, collectis, & in Corollarium ſuũ reuocatis, omnibus antiquorũ de Veratro obſeruationibus & dictis. Etſi tam nota medicinæ res modo ſit, ut nulla noua cõmentatione indigeat. Rarum ubique naſcitur Veratrum: aliquot locis tamen abundat; nec difficile cognitu eſt: diſcrimen coloris in radice præſertim.

¶ De Veratro nigro. CAP. CLII.

ἑλλέβορος μέλας ELleborum nigrum, aliqui Melampodion uocant, alĳ Ecſtomon, alĳ Polyrrhyſon, alĳ Protion, alĳ Melanorrhyzon, alĳ Cyiraniõ, Magi Zomaritiõ, Aegyptĳ Iſæam, alĳ Elaphine, alĳ Cemeleg, Latini Veratrum nigrum, alĳ Saraca, Daci prodiorna. Appellatur Melampodion, quoniam caprarum paſtor nomine Melampus, furẽtes in ſe Prœti filias, primus purgaſſe, & ſanaſſe fertur. Folia ei uiridia, Platani ſimilia, minora, folĳs Sphondylĳ proxima, ſubaſpera, pluribus diuiſuris inciſa:

caulis asper, flores purpurei, racematim cohærentes, semen Cnici, quod A in Anticyra Sesamoides uocant. Quo deiectiones moliuntur. Radicibus cohęret nigris, tenuibus, a capitulo Cæpæ simili confibratis. Quarum est usus. In collibus, asperis, & sitientibus locis enascitur. Optimũ est quod ex quibusdã petitur terris, ut ex Anticyra. Nigrum inibi probatissimum gignitur. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu, feruensq;, Cuiusmodi est Elicone, Parnaso, & Aetolia natum. Attamen Eliconium præcellit. Veratrum nigrum purgat uentrem. Detrahit bilem, pituitasq;, datum per se, aut cum scãmonia, & tribus obolis, siue drachma salis. Decoquitur cum lente & iusculis, quæ purgationis causa sumptitantur. Prodest morbis comitialibus, melancholicis, insanientibus, articularijs doloribus & resolutis. Menses inditum trahit. Partus necat. Purgat fistulas impositum, & tertio die detractum. Item cõtra grauitatem auditus in aurem demittitur, ibiq; in alterum, aut etiam tertium diem esse sinitur. Scabiem sanat, illitum cum thure, aut cęra & pice, & cedrino oleo. Vitiliginibus, lepris, impetiginibus ex aceto medetur. Dentium dolorem collutione mitigat. Erodentibus medicamentis commiscetur. Hydropicorum uentri utilissime imponitur, factum ex eo farina hordeacea, & uino cataplasma. B Consitum proxime radices uitium, uinum purgandi facultate donat. Huius resparsu domos expiari arbitrãtur. Quare inter fodiendum stantes, Apollinem, Aesculapiumq; precantur: ac uitant Aquilę uolatus. Aduolare enim non sine periculo tradunt. Namq; si auis effossionem Ellebori conspexerit, moriturum qui succidit, augurium est. Celeriter effodiatur oportet. Quoniam odore caput aggrauat. Quapropter ad id arcendum fossuri, Allium pręsumere, & uinum bibere consueuerũt. Nulli ita noxæ opportuni reddunẽ. Veratri albi mõ emedullaẽ.

BARBARI COROLL.

ELleborum nigrum sunt qui Ectomon Melampodion uocent. Hippocrates certe haud aliter fere q; Ectomon appellat Veratrum ipsum, præcipueq; nigrum. Porro Melampodion idcirco dicitur, quia Melampodem inuentorem habeat: quem alij diuinationis peritum, alij pastorem fuisse tradunt: & furentes Prœti filias Elegẽ, & Celænen dato caprarum lacte, quas Elleboro purgatas animaduertisset, sanasse in Arcadia, prope fontẽ Clitorium. Caulis ei similis cãdido. Folia, ut Theophrastus quodam loco tradit, etiam Laurinis similia. Vbiq; prouenit. Religiose hoc colligitur. Nam & gladio circumscribit, & ad ortũ spectat q eruit, precaẽ, ut id liceat sibi concedentibus Dijs facere. Verattũ & nigrũ, & candidũ ex Anticyra cõmendant scriptores, & poetæ. Anticyra uero hæc in Locride, siue Phocide sita est, ut scribunt Pausanias & Strabo. Nam & aliubi legiẽ Anticyra, hoc est sinu Maliaco, & prope montem Oetam: ubi Elleborꝝ quidem pręstantissimum, sed in Phocidis Anticyra melius paratur admistione, ut inqt Strabo, Sesamoidis, de quo statim dicemus. Propterea in Phocidis Anticyram, non in Oetæam Elleborum poturi secedebant.

Pli.li.25.ca.5. The.li.9.ca.10 &.11. Strabo.lib.9.

EX M. VERG. COMM.

QVæ in extremo capite fabulosa, & ad augendam rei admirationem potius q; medicinæ aut historiæ Veratri necessaria a Diosc. referuntur, omnia ex Theophrasti.9. de plantarum historia uolumine, paucis mutatis repetita sunt. Et si ab eo ἐπίθετα, id est, adiecta, & ob id falsa uideri omnia hæc dicantur, Longiores in opere hoc nostro, præsertimq; in re nota eri-

C mus, si ex eo scriptore cōmentationibus his nostris addere ea uoluerimus. Satis sit græcarum literarum peritis locum in Theophrasto signasse: ignaris uero Plinium lib.25. capite quinto audire, eadem illa omnia ijsdem fere uerbis narrantem. Quæ licet plura, nec penitus eadem huic scriptori uideantur, non ideo tamen ex uarietate uitium suspicari oportebit. Aliter eñ hic herbariam, q̃ illi fabulosam historiam docet.

¶ De Sesamoide magno. CAP. CLIII.

σησαμοειδὲς

SEsamoides magnum, aliqui Sesamiten, alij Sesamin, alij Lycoscytalion, alij Anticyricon appellant, quoniam in Anticyra albo Veratro in purgationibus misceatur. Simile est Senetioni, aut Rutæ, longo folio, flore candido, radice gracili, ignaua, gustu amaro, cætera Sesamæ simile. Ventrem purgat. Datur tritum ad bilis pituitæque deiectiones, quātum tribus digitis capitur, addito Veratri albi sesquiobolo ex aqua mulsa.

BARBARI COROLL.

Pli.li.22. ca.25 SEsamoides maius, a similitudine nomen accipit. Hoc nascitur in Anticyra, nec alibi, quod inuenerim. Hoc & Elleborum a Theophrasto dicitur: ut in candido notauimus.

EX. M. VERG. COMM.

SEsamoidi quemadmodum uox, & præter uocem hic ipse scriptor, Pliniusq; testātur, nomē Sesami similitudo fecit. Neq; enim Sesamoides aliud, q̃ quod Sesami speciem & figurā habet significat. Pliniusq; Sesamoides a similitudine nomen accepisse ait: & hic σπέρμα ὅμοιον σησάμῳ, id est, semen Sesamo simile habere. Duorum generum pręter Diosc. autore eodem Plinio, & in græcis Paulo Aegineta, planta hæc est. Siquidem Plinius cum primum descripsisset genus libro.22. cap.25. subiecit statim. Est etiamnum aliud Sesamoides. &c. Paulus uero Aegineta colore candido alterum indicans, suas illi uires assignauit: mox alterum maius appellans Veratrum passim uocari ait. Nec dubitandum, tam certa ueterum scriptorum testimonia sunt, duo

D Sesamoides esse. Vtq; hoc cōnstat, sic contra parum certum est, sint ne eorū in colore, an in magnitudine discrimina. Antiquissimi græcorum codices, quos uidere licuit, colore discernunt: uocantq; prius hoc μέλαν, id est, nigrum, posterius λευκὸν, id est, cādidum. Qui uero passim circumferuntur, a magnitudine & breuitate notas & discrimina eorum ostendunt, μέγα καὶ μικρὸν, id est, magnum & paruum appellantes. Paulus Aegineta alterum λευκὸν, id est, candidum: alterum μέγα id est, grande & maius uocat. Contrariorum tamen ratio exigebat, ut si candido colore alterum signaretur, nigro alterum e diuerso indicaretur: quemadmodum in quantitate factū in alijs codicibus est: in quibus grande primū, mox breue Sesamoides describitur. Pendemusq; nos in ea re animo: tam facilis & lubricus lapsus in græcis est, unius tantum literæ mutatiōe ex nigro ad magnum: et e diuerso. μέλαν nigrum, μέγα grande græcis significat. Receptoq; in primo Sesamoide semel huiuscemodi uitio, facilis in secundo error fuit. Potuitq; hoc & in Diosco. & in Paulo Aegineta pariter fieri. Egre enim persuademur, proposito candido, non reddēdum illi fuisse nigrum. Et si recipienda a colore discrimina hæc fuerint, ratiocinari tunc oportebit, qua parte colores illi in alterutro Sesamoide inueniendi sint. Quod difficillimum erit. Ob eam causam inclinat animus nobis in alteram partem: probamusq;, ex magnitudine magis q̃ ex colore in Sesamoide sumi discrimina. Duplicem enim colorem illum, Veratri exemplo tributum Sesamoidi fuisse ex eo opinamur: quod quemadmodum duplex Veratrum est, candidū. s. & nigrū, pmiscueq; Sesamoides Veratrū, & Veratrū Sesamoides, ob eā quā mox dicemus causam, quondam diceretur: sic etiam ab imperitis rei, creditū fuerit, candidum & nigrū oportere Sesamoides dici: Non quatenus diuersa a Veratro herba Sesamoides est, sed quod illi ob promiscuum ex usu nomen eadem esse credebatur. Fuisseq; usum Sesamoïdis in purgationibus Veratro coniunctum, indicant fere omnes. Hic primum dicens. οἱ δὲ ἐν ἀντικύρᾳ ἐλλέβορον καλοῦσι, διὰ τὸ μίγνυσθαι ἐν ταῖς καθάρσεσι τῷ λευκῷ ἐλλεβόρῳ. Quod est. Qui autem Anticyram incolunt, Elleborum Sesamoides, q in purgationibus candido Elleboro misceatur, appellāt. Idē testatus & Plinius est li.25. cap.5. In Anticyra insula tutissime sumitur: qm̄ ut diximus, Sesamoides admiscent. Testatus & Strabo. 9. suæ geographic uolumine, in descriptione Thessaliæ, priuatimq; Anticyræ, quo loco sic de Elleboro agit. Postea Anticyra, quo nomine & alia est ad sinum latens Maleacum & Oetam montem. Illhic mitem Elleborum nasci ferunt. Hic aūt opti-

me preparatur. Quo circa frequentes huc aduenæ confluunt, purgationis & curationis gratia. Etenim in Laconica pharmacum nasci quoddam Sesamorum semini perquam simile, cui permixtum preparant cæterum Elleborum. Paulus Aegineta tamen certiorem eius rei causam in. 6. attulit. Cuius uerba hęc sunt. σησαμοειδὲς τὸ μέγα ὅπερ καὶ ἀντικυρικὸν ἐλλέβορον ὠνόμασε διὰ τὸ ὁμοίως ἐλλεβόρῳ καθαίρειν αὐτοῦ τὸ σπέρμα. Quod est. Sesamoides maius, quod palam Elleborus nominatur: quia semen eius pariter Elleboro purgat. Ex his ratiocinari facile est, diuersam a Veratro Sesamoides herbam esse: & quia misceretur illi in purgationibus, aut easdem habet uires, Elleborum creditam a multis fuisse: ideoque nigri & candidi, utriusque Veratri modo discrimina ab imperitis inuenisse; sui generis tamen herbam, & quia Sesamo simili semine sit, Sesamoides appellatam. A

❡ De Sesamoide paruo. CAP. CLIIII.

SEsamoides paruum, aliqui Coronion, alij Sesamon syluestre uocant. Cauliculi ei sunt dodrantales, folia Coronopi, minora, hirsutiora, & in cauliculorum cacumine capitula florum pene purpureorum, medio eorum albo. Semen Sesamę fuluum, amarum, radix tenuis. Detrahit bilem, pituitasque semen ex aqua mulsa potum dimidio acetabulo. Illitum ex aqua, tumores ac tubercula discutit. Nascitur in asperis. σησαμοειδὲς τὸ μικρόν

BARBARI COROLL.

SEsamoides minus, folio minore quam Sesami. Nascitur in glareosis. Hoc & Sesamoides candidum, a Galeno dicitur.

EX M. VERG. COMM.

SVperest pro Sesamoide dicendum quod superiore capite imprudenter relictum a nobis est. Nasci Sesamoides in Anticyra. Ideoque ut hic, & Plinius dixerunt Anticyricon uocari. Quæ etiam causa fuit, ut in rei æstimatione miscerentur ab imperitis Veratrum, & Sesamoides; quoniam idem natale solum haberent. In quo uidendum diligentius erit, quoniam duæ Anticyræ quondam fuerunt: altera Phocidis urbs, altera in Maleaco sinu insula, utrobi Sesamoides hoc nascatur. Ex antiquis enim scriptoribus plures ad purgationes Veratro faciendas insulam magis laudauerunt in Maleaco sinu, quam in Phocide urbem. Alij in Phocidis Anticyra tutius sumi Veratrum dixerunt: quoniam Sesamoides hoc illi admisceretur: manifesto argumento, in hac, non illa Anticyra nasci Sesamoides. Animaduertendum & illud, miscere Plinium utriusque Sesamoidis historiam & medicinam: & quæ alterius sunt, alteri tribuere. Quod nominis similitudo, & æquiuoca eorum appellatio uidetur fecisse. Locus est. 22. uolumine, capite. 25. In cuius rei indicatione locus in eo scriptore corruptus adhuc est, granum Sesamæ dari dicens in uino dulci, ad detractiones quantum trinis digitis capiatur. Sesamoidis enim, non Sesamæ legendum autore Dioscoride illic est: a quo cuncta illa Plinius accæpta latinis reddidit. Poterunt uolentes utriusque scriptoris dicta inter se conferre. B

❡ De syluestri Cucumere. CAP. CLV.

SYLVESTREM Cucumin, aliqui Elaterion uocant, alij Grynon, alij Balin, alij Syncrisin, alij Bubalion, alij Scopion, alij Pherombron, alij Peucedanon, alij Notion, Romani Ancetum, alij Agrestem, Pœni Cusimezar. Fructu solo distat a satiuo Cucumere, longe minorem pariens fructum, oblongis glandibus non dissimilem. Folia atque sarmenta satiui refert, radice candida, magna. Nascitur in sabuletis, & prope domicilia, frutice in totum amaro. Instillatus foliorum succus, aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix, ueterem tumorem discutit. Imposita cum resina terebinthina, tubercula rumpit. Ischadicis infunditur. Podagras discutit, decocta ex aceto & illita. Eius decocto dentes in dolore colluuntur. Aridæ farina impetiginem, lepras, & uitiligines abstergit. Nigris cicatricibus colorem reddit. Et in facie σίκυος ἄγριος

C maculas expurgat. Radicis succus sesquioboli pondere, & item cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitamq; deijciunt, præsertim in hydropicis. Deiectiones autem citra stomachi iniuriam mouet. Radicis selibra, præsertim in uini Libyci hemina conteritur, danturq; ex eo terni cyathi triduo, dum tumor abunde deprimi cernatur.

BARBARI. COROLL.

DE Cucumere syluestri, siue anguino, & erratico dictũ in satiuo est. Illud hoc loco meminerimus, Balidem a quibusdam uocari, ut inquit Dioscorides, anguinum Cucumerem. Ego Balin, & Balidem lego dici florem quendam, & alio nomine Ballithum: qui mortuos uitæ restituat: ut & de Arione fabulantur. Photionem habeo grammaticum, qui hoc affirmet post Pliniũ, demonstratam a dracone, qui ea herba catulum sibi occisum reddidit saluti. Cucumerem syluestrem Bubaliõ quoq; dici, autores sunt Dioscorides, & Hippocrates. Est ubi Caprificum ita dici legas: errore nato, ꝙ Caprificus agria, Hyce appelletur. Sluestris uero Cucumis Agriosicys. Alius q̊q; flos habetur, Bellis nomine, pratensis, & candidus, & quadãtenus rubẽs, aduersus strumas efficax: ut Plinio uidet̃. Sit aũt Bellis idẽ, q̃ & Bellius, siue Bellio, & ipse flos pratensis, quem Plinius q̃nquagenis q̃nis barbulis pastillicantibus Coronatum scribit, animaduertẽdũ puto. Quanq; em̃ luteus uidet̃ a Plinio describi Bellio, uolumine primo, & .20. Bellis uero cãdidus sexto & uigesimo, non tñ ita in omnibus Plinianis codicibus luteũ eũ esse legimus. Quidã luteũ ei semen, nõ ipsum florẽ audiũt: & Paralysin uulgo dictã interp̃tant̃: q̃ & primus ueris flos, & Margarita cognominatur: & hyeme q̊q; tota nascit̃, ex occidente, ut q̃dã existimant, in Italiã conuectus. Quinquagenas tñ ei ternas, non q̃nas barbulas inuenio. Laudat̃ ad paralysin, a quo & nomen: itẽq; ad podagras, & Ischiada. Paralysi uocatæ florem habet similẽ, paucioribus tm̃ barbulis. Flos, qui q̃m a lõginquo conspicuus est, Paradelos uulgo dicitur: folio em̃ nõ

D admodũ diuerso: nisi ꝙ serratũ est huic, non Paralysi. Sunt q̃ Buphthalmõ, & Bouis oculũ appellent. nam q̃ Antipatrẽ uulgo dictũ rent̃ eũ esse, liq̃do fallunt̃: cũ sit Antipater surculosus, & flore luteo, quasi Cunilaginis minore. Folia Roris marini latiora, minusq; longa: Christophorianã, & Oculũ Consulis nõnulli uocant. Huius illa ꝓprietas, ꝙ flores post nascentes altius tollunt̃, q̃ prius nati. De cuius rei argumento uideri posset aliq̃bus, hanc herbã esse quam Plinius Impiã nocari tradit. Herba inq̃t Impia uocatur ĩcana, Roris marini aspectu, thyrsi mõ uestita, et capitata. Inde alij ramuli assurgunt, sua capitula gerẽtes. Ob id Impiã appellauere: q̃m liberi supra parentem extollant̃. Alij potius ita appellatã, ꝙ nullũ animal eã attingat, existimauere. Hęc inquit inter duos lapides trita feruet, p̃cipuo aduersus anginas succo. Nec tentari unq̃ eo morbo qui gustauerint: itaque & suibus dari. Quæque medicamentũ id noluerint haurire, eo morbo interire. Sunt qui & in auiũ nidis inseri aliquid ex ea putent: atq; ita non strangulari pullos auidius deuorantes. Hæc Plinius. Cæterũ quanq̃ similitudo in ea proprietate sit, multa sunt inter utrãq; discrimina. Primum, ꝙ Impia, incana est herba: Antipater non est. Alterum, ꝙ trita non feruet. Tertium, ꝙ nec capitula, nec thyrsos gerit, sed flores dumtaxat.

De Elaterio. CAP. CLVI.

ἐλατήριον

E Fructu huiusce Cucumeris, fit medicamentum quod Elaterium uocatur, ad hunc modum. Decerpti Cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, seruantur nocte una. Postridie imposito supra craterem rariore cribro, utrisq; manibus præhensi, sigillatim supino cultro sursum uersus aciem habente finduntur, atq; per cribrum humor in subiectũ uas exprimitur. Simulq; carnosum quod hæsit cribro, quo facilius excidat eliditur, quod ita pressum est, residere finitur, atq; in uicinam peluim demittitur. Coaceruata autem in cribro segmina, dulci aqua perfunduntur, & denuo pressa, abijciũtur. Humor in pelui agitatur, & linteo opertus, soli exponitur. Dumq; steterit, tota supernatans aqua, cum humore concreto effunditur. Hoc uero identidem fieri solet, donec ex-

ſtens aqua liqueſcat: qua ſtillatim exhauſta ſedimentum mortario ſuſcipitur, & conterendo cogitur in paſtillos. Sunt qui ad hauriendam ꝓtinus ſucci abundantiam, cribratos cineres humi inſpargãt, & mediũ cauãtes, triplicatum linteũ obtendant, per q̃d Elateriũ cum ſua humiditate diffundũt, ſiccatũq;, in pila ut dictũ eſt, cõterũt. Aliq ꝓ dulci aqua marinam perfundẽtes, ita eluũt. Alij in nouiſſima lotiõe, mulſam aquã reſpergunt. Elateriũ optimũ eſſe conſtat lęue, nõ põderoſum, cũ cãdore leniter humectũ, guſtu amariſſimum, quodq; lucernarũ luminibus obiectum, facile flagret. Porraceum tamen, ſcabrumq;, ſi turbidum ſpectetur, atq; erui cineriſq; plenum ſit, graue & uitioſum eſſe ſolet. Nec deſunt qui Cucumis ſucco amylum immiſceant, ut candorem ipſum & lęuitatem imitentur. A bimatu ad decennium deiectionibus utile eſt. Integer modus obolus eſt, minimus ſemiobolus, pueris chalci duo. Siquidem copioſius, periculum adfert. Bilem ac pituitam alterutra parte extrahit. Optima ſuſpirioſis eſt purgatio. Quod ſi in animo ſit deiectionem moliri, adiecto ſalis duplo, & ſtibij, quod colorare ſufficiat, ex aqua erui magnitudine catapotia dato: poſtea cyathus unus aquæ tepidæ ſorbeatur. Ad citandas tamen uomitiones, aqua diluens Elaterium, ſubiectas linguæ partes penitiſſime pinna oblinito. Quod ſi quiſq; diſficilius euomat, oleo, aut unguento irino reſoluito. Somnum inhibeto. Porro his qui eximie uacuantur, continue uinum & oleum dari conuenit. Etenim uomendo reſtituuntur. Quod ſi uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, poſca, poma, & quæ ſtomacchum denſando corroborant, offerenda ſunt. Ciet Elaterium menſes. Partus enecat in peſſo ſubditum. Morbo regio medetur, cum lacte naribus infuſum. Diuturnis capitis doloribus liberat. Efficax anginarum unguentum eſt, cum uetere oleo, melle, aut felle taurino.

A

B

BARBARI COROLL.

ELaterium, Theodorus Agitatorium conuertit. Nullum medicamentum longiore æuo durat. Ducentum enim años uim eius pollere Theophraſtus aſſerit. Melius, quo uetuſtius uſq; ad quinquageſimum. Lucernas adhibitum extinguit, hoc enim ueri probatio eſt: ſi prius q̃ reſtinguat, ſcintillare ſurſum, ac deorſum cogat. Pallidum pręſtantius, ac leuiter amarum. Huius cauſa maturius ſecatur. Alioquin ſemen exilit, oculorum etiam periculo. Harũdine ueteres incidebant. Tradũt hoc ſucco tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab auibus. Ad hunc ſuccum Cucumis Anguinus autumno carpitur.

Pli. li. 20. ca. 1.

¶ De Satiuo Cucumere. CAP. CLVII.

SAtiui Cucumeris trita radix, & drachmæ unius pondere pota in hydromelite, uomitus ciet. Si quis facile ſecundum cœnam uomere uelit, binis obolis ſit contentus.

¶ De Staphide agria. CAP. CLVIII.

ſταφὶς ἀγρία

STaphida agriam, alij Triphyllon, alij Steſion, alij Aſtaphida, alij Phthiroctonon, alij Phthirion, alij Apanthropon, alij Polyides, alij Pſeudopathes, alij Arſenoten, Aegyptij Ibeſacœden, Romani hærbã

C Pediculariam uocant. Folia habet Labruſcę, diuiſa, et cauliculos rectos, molles, nigroſq;. Fert florem Glaſti, & folliculos uirides, ſimiles Ciceri, & in his nucleum triangulum, ſcabrum, ex nigro ſubfulueſcentem, intus album, guſtu acrem. Grana quina denaue, ſi trita in aqua mulſa dẽtur, craſſum humorem per uomitum purgant. Sed qui hauſerunt, ambulare debent. Prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulſam potui dare. Quoniam pericula ſtrangulationis inferunt, & fauces adurunt. Trita, & ex oleo illita, phthiriaſi prodeſt. Item prurigini et pſoris. Cit plurimã pituitã cõmanducata. Decocta in aceto, dentiũ dolori colluto ore ſubuenit. Rheumatiſmum gingiuarũ ſiſtit. Vlcera oris manantia, cum melle ſanat. Vrentibus malagmatis imponitur.

BARBARI COROLL.

Pli, li, 23, ca, 2. STaphis, ſiue Aſtaphis agria hæc eſt, quę Pituitaria quoq; dicitur. Cornelius Celſus uuam Taminiam intelligit falſo. Matureſcit enim ſemen huius cum uindemia, nigreſcitq;: cum Taminiæ acini rubeſcant, & in apricis naſcatur: & Ampelos agria ſit, non Staphis agria. Hæc nõ niſi ĩ opacis. Paulus Galenũ ſecutus, duplex genus facit Staphidis, Satiuũ, et Syluestre: ut Satiuum ſit, quã nos Vuam paſſam uocamus, qnto uolumine reddendã. Aſtaphin, qui Attice loquuntur, Oſtaphin uocabant: ſicut Ominthã pro Mintha, ſiue Mẽtha: & Oſtacũ ꝑ Aſtaco. Eſt aũt Aſtacus is, quem nos Gãmarum quoq; dicimus. Porro eſt locus in Aetio ubi legas, Stephanida agriã mendoſe, ut ſuſpicor, pro Staphide agria: qm̃ ad uitia, pſoraſq; capitis cõmendat eã. Niſi quis Stephanida putet eſſe, quam a noſtris Coroneolam uocari diximus, hoc eſt, Cynoſbaton: utiq; ſi & hæc, ut Rubi manantibus in capite præſidio eſſe poteſt.

VERG. D QVam gręci agrian Staphida, ſylueſtrẽ paſſam Vuã ſua uoce intelligẽtes dixerũt, Romani Taminã uuã, Pedicularẽ herbã, Pituitariãq; uocauerũt. Etſi Plinius contra Celſum aliã a gręcorꝫ Staphidagria Taminiam latinorꝫ uuã eſſe teſtatus bis fuerit. Eſt ſane gręcis Staphis, & ut Athenięſes dicere cõſueuerãt Aſtaphis paſſa Vua. Ex cuius ſimilitudine hęc ſylueſtri tñ habitu ab ea diſcreta eſt. Vocarũtq; latini Pituitariã, Pedicularẽq; ex uirib. quas habet. Feruore em̃ ſuo cõmanducata multã pituitã trahit: & erũpentibus e corpore pediculis, ex oleo inũcta aduerſat̃. Quinetiã, ut Plinius ait, in aceto decocta, etiã ueſtes eo tedio liberat. Facilis cognitu herba, tã certis notis a Dioſ. deſcribit̃: parũq; a gręca uoce deflexa appellatiõe, gẽs noſtra adhuc eã indicat. Folia habet plęrũq; ſeptẽ, aliqñ tñ pluribus, nõnunq; etiã paucioríb. inciſuris diuiſa. Vtebant̃ ea ueteres gręcorꝫ medici int̃ alia in his q Venerẽ exercere nõ ualerẽt, ex adipe, cui uuæ huius admixtũ ſemẽ fuiſſet, genitalia inungi iubẽtes. Vtebant̃ & in purgãdo capite, cõmanducandã dantes: eaq; ratiõe pituitas eius partis ꝑ os trahentes. efficaciſſimę em̃ acrimoniæ eſt. Plinius, quẽadmodũ p̃monſtrauimus, falſo Taminiã uuã. 23. uolum. ca. 2. his uerbis uocari ait. Aſtaphis agria, ſiue Staphis, quã aliq uuã Taminiã uocãt falſo. Suũ em̃ genus habet. &c. Idẽ. 26. ca. 14. Taminię uuę uires deſcribẽs, quę Staphidagrię ſũt palã illi tribuit. Verba eius ſũt. Itẽ Phthiriaſi, qua Sylla dictator cõſumptus eſt. Naſcunt̃ q̃q; in ſanguine ipſo hominis animalia, exeſura corpus. Reſiſtit̃ uuę Taminię ſucco, aut Veratri cũ oleo perũctis corporibus. Taminia qdem in aceto decocta, etiã ueſtes eo tedio liberat: quę oĩa ex ui Staphidagriæ huius dicta ſunt: qua pediculos enecantẽ, & Pedicularẽ dici in Dioſ. legit̃. Monere legentes hoc tm̃ uoluimus, ut inueniſſe & ipſi conent̃, an de eadẽ uua Taminia a Plinio duob. locis diuerſe traditũ fuerit. Cur aũt Staphida potius. i. paſſam Vuã, q̃ Staphylẽ. i. ſimplicit̃ uuã ueteres gręci dixerint, folliculorũ figura fecit: qui rugoſam uuam magis q̃ integros uuarum acinos referunt. Ob quã cauſam & Plinius ait, folliculos magis q̃ acinos eam ferre.

¶ De Thapſia. CAP. CLIX.

θαψία THapſiã aliqui Hypopion uocant, alij Pancranon, alij Scammonion, alij Thelyterin, Romani Ferulaginem, alij Ferulam ſylueſtrem, Pœni Bœden. Nomen ideo accæpit, quod in Thapſo eiuſdẽ nominis inſula, primũ inuenta ſit. Tota uero natura Ferulæ ſimilis eſt,

graciliore caule, folijs Fœniculi, umbella Anethi in cacumine a singulis surculis erumpente, flore luteo. Semen quale Ferulæ, latum, sed aliquanto minus, radix nigra, intus candida, longa, acris, crassiore libro uestita. Lactis extrahendi ratio hæc est. Facto in ambitu scrobe, cortices inciduntur, aut radix in fornicis speciem excauata, cooperitur quo merus succus confluat. Oportet illuc sequenti die se conferre, & congestum succum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, & succus organo per quallum expressus, fictili crasso insolatur. Aliqui folium una terunt. Sed inualidior huiuscemodi succus. Hoc autem interest. Quoniam qui ab radice manauit grauius olet, & humidus permanet. E folijs autē extractus exiccatur, atq; teredinū iniuriam sentit. Qui succū colligit, stare debet nō obuersus uento, cum dies apricus est, & a flatu silet. Quoniam ob uaporis acrimoniam facies uehementer intumescit, nudaq; corpora inuadunt pustulæ. Ob id prius liquido cærato, & adstringente, nudas partes illinunt, & ita muniti accedunt. Tam cortex radicis, q̃ succus, purgandi uim habent. Lacteus succus in aqua mulsa potus, utrinq; bilem extrahit. Radicis modus quaterni oboli, cum tribus seminis Anethi drachmis, succi terni oboli, lactis obolus unus. Quod eo amplius assumitur, periculosum est. Huiusmodi purgatio conuenit suspiriosis, & diuturnis laterum doloribus, reiectionibusq;. Datur in cibis, aut obsonio, quibus difficile sit uomere. Tam radix, q̃ succus, omniū maxime quæ pares cū eis uires adepta sunt, uim habent transconcretiuam, ubi ex imo aliquid euocandū est, aut meatuum laxitas alio transferenda est. Vnde succus illitione, & radix recens affrictu, alopecias explent. Radix, succusq; cum æquis ceræ thurisq; portionibus, sugillata liuoresq; tollunt. Sed non plus binis horis dimittantur. Locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cum melle illitus. Lepras tollit. Tubercula discutit, perunctus cum sulphure. Succus in diuturnis pulmonū, laterum, pedum, articulorūq; ualetudinibus utiliter illinitur. Valet ad integendam colis glandem, ijs qui natura, non circūcisione curti sunt. Tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, in pene iacturam resarcit.

BARBARI COROLL.

THapsiæ liquor expressus, efficacior q̃ semen. In Africa uehementissima hæc est. Semen Ferulæ, Thapsiam aliqui uolebant esse falso. Suum enim genus est inani caule, nec excedente baculi longitudinem. Thapsia ob humoris abundantiam opus suum, ut Galenus auctor est, sero perficit. Facile corrumpitur. In Theocrito poëta Thapsos legitur, genus herbæ, tingendis lanis utile: qua & capillus flauescat. Hanc & Xylon Scythicon, hoc est, lignum Scythicum, a Sappho dici putant, uulgo Chrysoxylon. Diuersum porro, an idem sit Thapsos quod Thapsia, iudicandum relinquo. In Aristotelis tertio Rhetorico. Hypopion, sunt e Græcis, qui pro Thapsia, uel alia herba capiant rubente. Nos pro sugillatione uertimus. Pli.li.19.ca.9.

EX M. VERG. COMM.

COgnomines diuersis locis Thapsi urbes, insulæ, Chersonesiq; aliquot Thapsiæ huic quā modo tractamus ab earū aliqua primo quondā sic appellatæ, diuersos natales & diuersas bonitates laudis fecisse uidentur. Nicander in Theriacis suis ex Sicilia Thapsiam in primis contra

C uenata laudauit. νῦν δ' ἄγε τοι, ἐπίμικτα νόσων ἀλκτήρια λέξω, θρινακίην μὲν ῥίζαν ἑλὼν γυιαλθέα θάψου μίξας. &c. Quod est. Nunc age, composita te malorum remedia docebo. Trinacriam sumito Thapsi radicem, quæ corpori medetur, &c. Plinius contra. 13. uolumine, capite. 22. Thapsiam in Africa uehementissimã esse ait. Hic scriptor, quẽ plures alij secuti sunt, in Thapso insula primũ inuentã fuisse ait: nec bonitatis, maiorisq; in ea efficaciæ discrimina aliqua numerauit. Ex eo fit, ut credamus primã Thapsiæ inuentionẽ Thapso, quæ una ex Sporadibus insulis est, deberi: & in ea herbario Crateiæ, qui primos illic plantam, & eius uires obseruasse dictus est: potuisseq; alios ex alijs locis eam potius laudare, q̃ natale solum Africam, Siciliamue, aut alia loca illi assignare. Hanc ueteres Græci Hypopion uocarunt: ancipiti (nisi uitium in Theophrasto sit) & rei, & nominis significatione. Pro qua intelligendum est, significare græcis Hypopion, cui in ultima syllaba, i, non, y, sit, sanguinis ex ictu suctuue, aut iniuria aliqua alia, in quampiam corporis partem concursum, integraq; cute in eo loco cessantem, & q extra uenas sit, quasi mortuum. Auditaq; Hypopij huius uoce, nihil aliud Græci intelligunt, q̃ cessante sanguine nigrescentem cutem. Nec dubium est his mederi Thapsiam: & ab eo remedio nomen id factum illi esse. Siquidem hic ait, ὑπώπια τε ἄρει καὶ πελιώματα. Quod est. Hypopia & liuores delet. Et Plinius rem augens, eodem libro & capite ait. Nero Cæsar claritatẽ ei dedit initio Imperij, nocturnis grassationibus uerberatã faciem illinens sibi cum thure cæraq;: & sequẽti die contra famã cutem syncerã circumferens. Solus Theophrastus libro. 9. de plantarũ historia aliter Hypopia quibus ea medetur intellexisse creditur. Verba eius sunt. ἡ δὲ τῆς θαψίας ἐμετική. ἐὰν δέ τις κατάσχῃ καθαίρει καὶ ἄνω καὶ κάτω, δύναται δὲ καὶ τὰ πελιώματα ἐξαίρειν. ὑπώπια δὲ ποιεῖ, ἀλλὰ λευκά. Quorum sensus est. Thapsiæ aũt uomitoria uis est. Quod si quis eam retinuerit, per inferna pariter & superna purgat. Facit & Hypopia, uerũtamen candida. Ex his (nisi uitiũ in eo scriptore sit) maculas quæ in cute albicãt, Hypopia intellexisse oportet. Neq; enĩ significare aliud potest, q̃d dicit, Facit & Hypopia, uerũtamen cãdida. Estq; hoc q̃d paulo ante diximus ancipiti, id est, ad utrãq; partem significatione Hypopion uocari Thaspiã potuisse. Et si recipiendũ in Theophrasto id est, ad aliã Thapsiæ naturã referenda res erit, ad pallorẽ scilicet a quo Thapsinus color in Phocione a Plutarcho dictus est. Et a Theocrito in Pharmaceutria, καὶ μευ χρὼς μὲν ὁμοῖος ἐγίνετο πολλάκι θάψῳ. Quod est. Et corpus meũ Thapso simile factũ est: nulla alia q̃ palloris significatione, qui color Thapsia fiebat. Consueuerãtq; ueteres, ad excusandã ualitudinem corporisq; morbos, non aliter, nec alio euẽtu q̃ cymino Thapsia se inungere. Potuitq; Theophrastus Hypopia candida pallores Thapsia factos indicare. Quod legentibus significasse satis sit. Et si sciamus Theocriti interpretes, & alios græcorũ scriptores Thapson Chrysoxylon, id est, aurei coloris lignũ, non herbã hanc interp̃tari solitos. Scãmoniũ uocari ab aliquibus Thapsiam in Dioscoride legit̃. Verũtamen nõ potuit ad Thapsiam Scãmoniũ, nisi ex pari in purgãdo ui trahi. Romani ex totius plantæ similitudine, quoniã ut Plinius ait, Thapsia sine dubio Ferula est, ferulaginẽ & syluestrẽ Ferulã eam uocauerũt. Fœniculi folia habere eã Theophrastus dixit: uerũ tñ latiora: caulẽ ferulaceũ, radicẽ candidã, liquorẽ eius efficaciorẽ esse, per superna pariter & inferna purgare. Seminis nullũ esse usum. Nasciq; Thapsiam alibi quidẽ, sed in Attica. Non uesci ea indigenas pecudes: peregrinas aũt uesci ea q̃dẽ, sed aut perire, aut diarrhia uexari. Barbarus in colligẽdo Thapsiæ liquore, quorundã codicũ, quos & nos uidimus, fidẽ secutus, q̃d in Dioscoride passim & uerius legit̃, ἀναιρεῖται τὸν συλλεγέντα ὀπὸν uertit, succidũt eam & tollunt: ἀντὶ τοῦ ut in illis legit̃, id est, radicẽ, non ὀπὸν, id est, liquorẽ interpretatus. Nobis cõmunis lectio uerior & aptior uisa est: quoniã nulla est ad colligendũ liquorem succidendæ & auferendę radicis necessitas. Præterea non semel tantũ, sed sæpius uerisimile est colligi posse liquorẽ eum: & si colligendus est, ex uiuente adhuc in radice sua planta colligendũ esse. Idem q̃d erat κυρτίδιον fiscum uertit, a quo & fiscella dicta est. Nec male quidẽ: nisi Fisci uox nostra ætate ad alterius rei æstimationẽ trãslata penitus iampridẽ esset. Monemus id, ne quis discrepare nos putet. Nulla enĩ rei, sola uocis inter nos differentia est. Quodq; organis ille ait exprimendũ radicis Thapsiæ succũ, scriptoris huius uoces secutus, prælum, torcularue in ea uoce intellexisse oportet.

De Spartio. CAP. CLX.

σπαρτίον

SPartion aliqui Lygon, alij Lobon appellant. Frutex est longas ferens uirgas, sine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus uites uinciuntur, semen lenticulæ in folliculis phasiolorum modo nascens, florem ut albæ Violæ, luteum. Purgant per superna Ellebori uice, citra pericu-

lium flores & semina, quinis obolis in aqua mulsa pota. Semen deiectionem mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tusis extractus succus, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur, si cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere ischiadicis clystere. Strigmenta autem elicit cruenta. A

BARBARI COROLL.

SPartum, siue Spartion Genistã nostri uocãt: fortasse quia genu modo flexilis ad nexus sit, uel quia genibus medeatur dolentibus, multiplici tunicarũ cortice, sponte nascens, & quæ seri nequeat: proprieq; aridi soli iuncus, & terræ uitiũ: quia nihil ibi seri, aut nasci possit, noxiũ animalibus, præterq; cacuminũ teneritate. In Hispania Spartum & pro fune ipso capitur: ut Merinthus, Merindusq; a poëtis. Sint duo Sparti gñã: Vnum quod Genistam uocamus, Alterũ, quod in Hispania, & Africa funibus nascaẽ, leucea, siue lygea potius dictũ ab Athenæo, dubitauit ante nos & Plinius. Dioscorides certe cũm Spartõn dixit, Genistã uidetur intelligere: cuius florẽ in coronas addebant, Apibus gratissimũ. Semen quoq; ipsum, Græci Sparton eodem nomine appellant. Asia e Genista facit lina piscatoria, egregie durantia, frutice madefacto decem diebus: hac & uites alligat, ut Galenus inquit. Sparti quidẽ usus, multis post Homerũ seculis institutus uidetur: quoniã cum Sparta dissoluta dixit, significauerit potius, lata. In agro Thebano copiosa: ut Varroni, Plinio, & Gellio quoq; placet. Nec ante Pœnorũ arma, quæ primum Hispaniæ intulerũt, & cũ sutiles fierent naues: uel Loro, ut in Liburnia: uel Canabo, & Stuppa, ut in Græcia, non Sparto sutas esse constat. Serilla certe, nauigiũ est histricũ ac liburnicũ, a conserendo nomẽ habens: quia Lino Spartoq; stipaẽ, ut Pacuuius cum dixit, Pli. li. 24. ca. 9. lib. 19. cap. 2.

Sparteis suta serillibus,

funiculos intellexerit, qui Sparto cõserant, auctor Pompeius Festus. Idẽ Napuras, funiculos ex stramẽtis uocari tradit. In Africa exiguũ, & inutile gigniẽ. Carthaginẽsis Hispaniæ citerioris portio nõ tota, sed quatenus parit, mõtes quoq; Sparto operit. Hinc strata rusticis eorũ. Hinc ignes facesq;. Hinc calceamina, & pastorũ uestis. Ad reliqs usus laboriose uelliẽ in hyemẽ uix. Facillime tamẽ ab Idibus Maijs in Iunias. Hoc maturitatis tẽpus. Ager unde colligiẽ, minus triginta passuũ in latitudinẽ patet, a littore Carthaginis nouæ, minusq; in longitudinẽ. Longius eñ uehi prohibent impendia. Ideo Spartũ aliter etiã diuulsum, natura interpolatur, rursusq; q̃ libeat uetustũ, nouo misceẽ. Sparto nihil fere utilius nauiũ armamẽtis, machinis ædificatiorũ, alijsq; desyderijs uitæ: inuictũ in aquis, & mari: sicut in sicco, funis e Canabe. B

EX M. VERG. COMM.

VVlgarem Genistam passim & incultis locis nascentẽ, cuiusq; in re rustica ad nexus quotidianus usus est, nõ Hispaniæ Spartum descripsisse hoc capite Dioscorides uidetur. Quas eñ Sparto huic breues, sine folijs uirgas, & natiuo lentore infragiles, quarũ in ligandis uineis usus sit, phaselorũ figuras siliquas, & in his lenticulæ semen, luteumq; leucoiorũ colore florem scriptor hic tribuit, integrã Genistarum quas diximus, & iconiam imaginẽ ostendunt. Nec nos in re alioquin ex scriptoris huius descriptiõe satis certa suspicari, miscereue aliquid audemus. Et si sciamus, a Plinio. 19. uolumine, capite. 2. Spartum aliter descriptum: & medicinã remediaq; omnia, quæ hoc capite a Dioscoride docentur, Sparto, non Genistæ, cui debebantur. 24. uolumine, capite nono ab eodem tributa fuisse. Res enim nos sequimur, & quæ in antiquis scriptoribus uaga aut ambigua sunt, ad certam, quatenus licet, significationem contrahere conamur. Credimusq; ex his quæ in græcis latinisq; diu obseruauimus, monere tuto legentes posse, duo fuisse græcis Sparti genera: quæ tamen alicuius notæ adiectione distinguerẽtur. Quod eñ in Dioscoride nunc forma diminutiua legitur, nouũ discrimen est: ideoq; a nobis non seruatũ. Alterum quod in Hispania nasceretur. 19. uolumine, capite. 2. a Plinio descriptũ: alterum quod Genistæ appellatione a cunctis latinis censeẽ. Indicantq; q̃d dicimus hic ipse primũ scriptor: qui intelligẽs alterũ esse Sparton, nullius (quod hactenus iuenerim) in medicina usus, ut certius cognosceretur, ait, quo uites ligant: eandemq; rationẽ secutus in. 6. Paulus Aegineta, eandem & ipse adiecit discriminis notam, dicens, σπαρτόσ ὧ τὰσ ἀμπέλουσ δέουσι, quod est, Spartus, quo uites uinciunt: nulla addendæ eius notæ necessitate, nisi alterum esset, quod æquiuoca appellatione fallere audientes posset. Estq; ex communi omnium usu adiecta discriminis nota illa. Neq; enim Hispaniæ Sparto uti omnes possunt: at Sparto quo uites ligantur, uti omnes possunt. Vbiq; eñ nascuntur Genistæ, & eundem inter ruris utilia ubiq; usum habent,

C Quod Plinius in Hispaniensis Sparti historia nusquã testatus est. Quodq; illi præcipuũ ab eo tribuitur, ad funes pertinet. Totãq; habet Hispaniæ Spartus, ne longiores simus, diuersam penitus a Genista historiam. Esseq; Sparton Genistam præter hactenus dicta indicat etiã Theophrastus primo de plantarũ historia, Linospartum inter Polylopa numerans.

De Silybo. CAP. CLXI.

σίλυβον Silybum lata spina est, folia ferens Chamæleonis albi. Hæc recens cum sale oleoq; cocta estur. Radicis succus drachmæ pondere potus uomitiones ciet.

BARBARI COROLL.

Silybon, aut Silybos spinosa, perinde, ut albus Chamæleon, cui est similis, ne in Cilicia quidem, aut Syria, aut Phœnice ubi nascitur, coquere tanti est: ita operosa eius culina traditur. In medicina nullum Plinio usum habet.

EX M. VERG. COMM.

Negauit Plinius Silybi huius esse aliquẽ in medicina usum: maiore tñ q̃ hic apparatu ad cibos coqui indicauit. Siqdem cũ oleo & sale elixã comedi Diosc. ait: ille uero ne in Cilicia quidẽ, aut Syria, aut Phœnice ubi nascit̃, coquere tanti esse ait: ita oposa eius culina tradit̃. Ex quibus rõcinari illud facile est, peregrinã Italiæ herbã Silybum esse, & diligentiore cura et opera coqui solitã. Qui descripserunt eam posteriores, latissimis folijs, & in folijs per extremitates latis spinis eam tradunt. Nos in peregrino frutice, quod aliud moneamus, non habemus.

De Vomitorio Bulbo. CAP. CLXII.

βόλβιτον μυρεψικόν Bulbus, quem Vomitorium uocant, folia habet lentiora & multo longiora cibario Bulbo, radicem consimilem, cortice nigro uestitã. Vomitiões concitat, si per se comedat̃, aut eius decoctũ ebibatur.

De unguentaria Glande. CAP. CLXIII.

D Glans unguentaria, fructus est arboris Myricæ similis, magnitudine Auellanæ nucis, cuius nucleus græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo ad preciosa unguenta pro oleo utuntur. Nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido Iudææ. Præfert̃ plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Ea drachmæ pondere pota lienem absumit. Cum Erui farina, & aqua mulsa, podagricis illinit̃. Psoras leprasq; decocta in aceto, uitiligines & nigras cicatrices cum nitro emendat. Et cum lotio lentigines, uaros & papulas in facie, & cutis uitia tollit. Vomitiones mouet. Aluũ cum hydromelite resoluit. Stomacho aduersatur. Oleũ quod ea exprimitur, aluũ potu ciet. Cortex eius magis adstringit. Verum tusæ & expressæ recrementum abstergentibus medicamẽtis adijcitur, quæ aduersus prurigines, & scabricias idonea sunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.12.ca.21. Balanus Myrepsica, siue ut Plinius, et Aetius appellat, Myrobalanos, hoc est, Glans unguẽtaria, ex arbore fit cui foliũ, ut inquit Plinius, Heliotropij: ut Theophrastus (nisi librarius corrupit) Myrti: ut Dioscorides, Myricæ, dũtaxat oblongius. Arbor grandis, incorruptaq;, sed contorta. Vnguentarij corticem glandis eius premũt, odoris gratia. Medici nucleos tundunt, affusa paulatim calida aqua, etiamsi Theophrastus inutiles esse dixit. Galenus unguẽtarios uti scribit, expressæ carnis succo, medicis quoq; utilem esse, carnẽ eius pro uomitorio sumentibus affirmãs. Glans ea magnitudine, & aspectu Cappari, aut nuci potius Auellanæ similis. Lignũ robustũ, usu præcipue nauali, in Arabia nascens. Syriaca dicit̃, & est candida. Contra in Thebaide nigra. Præfert̃ illa bonitate olei, quod exprimit̃, sed copia Thebaica. Inter hæc Troglody

tica uilissima est. Sunt qui Aethiopicam his præponãt, glandem nigrã, nec pinguem, nucleoq; gracili, sed liquore, qui exprimitur, odoratiore: nascentem in campestribus. Aegyptiam, cuius & Hippocrates ipse meminit, pinguiorem esse, & crassiori cortice rubentem, & q̃uis in palustribus nascatur, breuiorẽ, sicciorem q; . Ediuerso Arabicam uiridem, ac tenuiorem: & quoniã sit montana, densiorem. Longe aũt optimã Petræam, ex oppido quod uocant Petram. Plinius, & alij nigro cortice, nucleo candido. Differt a glande unguẽtaria: quæ nux Odorata, siue Muscata uulgo dicitur, incognita ueteribus (ut existimo) de qua in Macher. A

EX M. VERG. COMM.

CAppari magnitudine figuraq; unguentariã hanc glandem comparauit Theophrastus. 4. de plantarũ historia uolumine: utiq; ea unguentarios, & ipse testatus est. Eamq; ob caussam Plinius libro. 12. capite. 22. Myrobalanon uocauit, eadem eiusdem rei significatione cum scriptore hoc: qui Myrepsicen Balanon eam inscripsit, q scilicet unguentis tantũ inseruiat. Diximus primo uolumine de Palmulis agentes, quod ad Balanos græcamq; Balanorũ uocem pertineret, ideoq; relinquendũ hoc loco quod dictum semel est, ne totiens idem repetaĩ. Quod pro re ipsa etiã dicendum fuerãt, a Barbaro undiq; collectũ in Corollario eius expositũ omnibus est. Iisdem em̃ uerbis, ut erat in cunctis diligẽs, ex Theophrasto, Plinioq; omnia de unguentaria hac glande reddidit: signauitq; diligenter, in quibus antiqui scriptores illi in eius historia discrepẽt. Nobis monuisse tantũ superest, augure uateq; aliquo opus esse, ut intelligamus, quo nã modo unguẽtaria hæc Glans a priore libro, qui proprius illi inter unguenta aut aromata locus erat, in quartũ, & ad uulgares herbas transierit: quod conijcere hactenus nobis non licuit.

¶ De Narcisso. CAP. CLXIIII.

NArcissum, aliqui Narcisson Anydron, alij Autogenes, alij Bulbon emeticon, alij Lirion, Romani Bulbum morbitariũ. Sunt & qui ut Lilium, Lirium appellarint. Folia porro similia, tenuia, multo minora, & angustiora, caulis uacuus & sine folijs supra dodrantem attollitur. Flos albus in medio, intus croceus, in quibusdam purpureus, radix intus alba, rotunda, bulbosa, semen uelut in tunica, nigrum, longum. Probatissimum nascitur in montibus, suaui odore. Cętera porrum imitatur, atq; hærbaceum uirus olet. Radix cocta siue estur, siue bibitur, uomitoria est. Ambustis igni prodest cum exiguo melle trita. Præcisos neruos illitu glutinat. Luxatis maleolis, diuturnisq; articulorum doloribus, trita ex melle & imposita subuenit. Vitia cutis in facie, uitiliginesq; cum semine urticæ & aceto emaculat. Cum eruo & melle ulcerum sordes expurgat. Absessus rumpit concoctioni repugnantes. Infixa corpori extrahit, illita cum lolij farina & melle. νάρκισσος B

BARBARI COROLL.

NArcisso, foliũ Albuci, terræ proximũ, sed latius, ut Lilio pingue, frequens, angustũ caule sine folijs herbaceo. Flos in cacumine, post Arcturũ, & circa æquinoctiũ, ac uere, item post Lilium, & Violam, Flãmeam uocatã, membrana inclusus ceu uasculo, ampliusculus, nigricans, oblongus: qui defluens, sponte germinet: præsertimq; defixus in terrã, manu seritur & radice ampla, rotunda, carnosa. Caulis, & cum eo flos erũpit, ut in Croco, anteq; folium: q̃d non anteq; reflorescat, cernit. Caulis cum flore suo emorit. Radix Bulbo assimilis, nisi q non est squamata. Narcissus ter florendo, tria sationũ tempora demonstrat. In coronamenta flore ueniens, a narce, hoc est, torpore dictus, quoniam caput grauet, non ut fabulæ a puero. Plinius duo genera constituit. Vnum flore candido, calice purpureo. Alteri cætera eadem tribuit, sed calicem herbaceum. Omnes inquit serotini, post arcturum enim florent, ac per æquinoctium autumni. Duo hæc inquit genera medici præcipiũt, quasi & alia sint, quæ non recipiant, hoc est (ut arbitror) genus illud quod uere, aut æstate nascitur: ut ex Theophrasti sentẽtiã prædiximus. Sciendum porro est, cum florẽ eius nigrum a Theophrasto dici legimus, non de flore ipso, quẽ candidum esse cõuenit, intelligi, sed de semine: quod & membranã contegi, & nigrũ, ac prælongũ esse constat, quo in terrã cadente, propagat se, atq; serit Narcissum. Eumachus cyrenæus in Rhi Theoph. li. 3.

C crotomico, etiã Crotalon & Acacalida Narciſſum uocari tradidit. Nã Crotos in Hippo erate, ad ulcera uetera, & uulnera recentia ꝓbata, ꝗd aliud ſit ꝙ Narciſſus, nõ uideo. Niſi quis Crotũ pro Crotone, hoc eſt, Cici capiat in eo. Iulius Pollux auctor eſt, Theophraſti morẽ fuiſſe, Liriũ pro Narciſſo dicere. Homerũ uero Lirij appellatione complecti, florũ omne genus. Narciſſum ab adoleſcente ſuimet amore capto, & in eum florẽ conuerſo, natũ in Bœtia Theſpienſes garriunt, fontẽ Donaca monſtrãtes, ubi ſe ſpecularet̃ puer ſtultiſſimus: qui umbrã ſuam a ſe neſciret diſtinguere. Coarguit hanc fabulã uetuſtiſſimus poẽta Pamphilus, qui Proſerpinã multis annis antequã Narciſſus eſſet, captam a Plutone cecinit, carpentem Narciſſos.

EX M. VERG. COMM.

Lilio congenerẽ Narciſſum antiquiores oẽs faciunt, a Lilio ſtatim continuata hiſtoria de eo agentes. Omniũq; certiſſime Theophraſtus lib. 6. de plantaꝝ hiſtoria his uerbis inter cætera de eo agens. ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον, οἱ μὲν γὰρ τοῦτό οἱ δ' ἐκεῖνο καλοῦσιν. Quod eſt. Narciſſus autẽ aut Lirion. Sunt em̃ qui hoc, & qui illo noĩe appellent. Manifeſto argumẽto, congenerẽ, aut ſimilem ſaltem Lilio Narciſſum eſſe. Ex quo Lirion, qua uoce Lilia ueteres appellauerũt, & ipſe quondã dici poterat: & ſi ex antiquis græcis teſtati aliquot fuerint, Lirion priuatim Narciſſum indicare. Quemadmodũ Crinon ſolũ Lilium. Addiderũt quidam, etiã ab Homero flores oẽs una Lirij appellatione indicari. Quod & Ariſtophanes in Comœdia etiã ſeruaſſe creditur. Sed quemadmodũ nos in ſcriptore hoc, & in alijs obſeruauimus, naga hæc noĩa, ſimilitudo, & pene eadẽ natura fecit. Vocariq; ſolitũ Lilium a græcis Lirion, manifeſte hic ſcriptor oſtendit, cũ ait. Quidam etiã quemadmodũ Lilium Liriũ Narciſſum uocãt. Videnturq; Latini una tantũ mutata litera, & ut balbutientes ſolent pueri, pro, r, l, pronũciaſſe: ſicq; ex græcoꝝ Lirio ſuũ Liliũ feciſſe: eodẽ modo quo lepidiſſimus græcoꝝ comicus in Equitibus ſuis bleſa lingua in concione loquentẽ Alcibiadem finxit, ὀλᾷς θέωλος κεφαλὴν κόλακος ἔχει. Cum tñ in eo ꝗd intelligi uolebat, ubi, l, litera audit̃ intelligenda, r, erat, ὁρᾷς θέωρος κεφαλὴν κόρακος ἔχει. Sed ut rem noſtrã agamus, ꝓ cõpto ſit, congenerẽ Lilio, aut illi penitus ſimilẽ Narciſſum eſſe: & quoniã dolores & torpidas capitis grauitates faciat, a narce, ꝗ̃ uoce græci torporẽ indicant, nõ a fabuloſo puero, ut poẽtæ finxerũt, Narciſſum græcis dictũ fuiſſe. Teſtes in eo noĩe rõnis eius ſunt. Plinius 21. uolumine, capi. 19. & Sympoſij ſui. 3. cõmentario, capi. 1. Plutarchus. Cuius obiter de Nar-

D ciſſo uerba hæc ſunt. καὶ τὸν νάρκισσον ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νεῦρα, καὶ βαρύτητας ἐμποιοῦντα ναρκώδεις. διὸ καὶ σοφοκλῆς αὐτὸν ἀρχαῖον μεγάλων θεῶν τουτέστι τῶν χθονίων στεφάνωμα προσηγόρευκε. Quod eſt. Et Narciſſum appellauerunt, quaſi neruos hebetantẽ, & torpidas facientẽ grauitates. Quapropter & Sophocles magnoꝝ Deorum, id eſt, ſubterraneorũ coronamentũ eum uocauit: ꝙ ſcilicet defuncti & morte torpidi, torpido flore merito coronarent̃. Anydron uocaſſe quoſdam Narciſſum etiã in Dioſcoride legitur: idq; nos factũ illi nomẽ credimus, ꝙ longe ab aquis in montanis floret. Quod etiã illi adiectũ eſt Autogenes, quæ uox a ſeipſo genitũ, uel per ſe naſcens ſignificat rationẽ eam habet, quã Theophraſtus his uerbis indicauit. οὗτος δ' ἐκ πίπλων ποιεῖ βλάστησιν αὐτόματον, de flore & ſemine dicta ea ſunt, ſignificantq;. Hic autẽ decidens ſponte ſua germinat & naſcit̃. Etſi idem ſcriptor ſtatim teſtetur, colligi ſemen eius, ſeriq; opere humano, nec minus etiã, ut in cæteris Bulbis plantari radicem. Vocari a quibuſdam etiã Vomitorium Bulbum in Dioſcoride audimus: haud ſane, quia idem Vomitorio Bulbo ſit, qui. 2. uolumine deſcriptus eſt, ſed quia Bulboſę radicis, ſimulq; Vomitorius ut ille eſt: quẽ in antiqua medicina habet pręcipuũ uſum. Serebat̃ quondã in hortis ad coronamẽta Narciſſus: nũc montanis locis, in ꝗbus naſcit̃, quærendus eſt, non difficilis inuẽtu, ſi diligentius quęrat̃. Totam em̃ excæpta caulis altitudine, & calathi ambitu, quæ duo minora, ꝙ in Lilio ſunt, Lilioꝝ ſpeciem referre eum teſtati oẽs ſunt. Et præter id ſerotinus flos (poſt arcturũ enim Auguſto menſe, & ad Autumni æquinoctiũ floret) inter Lilia floresq; alios, qui fere oẽs tunc defecerũt, latere nõ poteſt. Habet & alias in ſcriptore hoc notas, ꝗbus deprehendi poſſit: Folia porracea: quæ Plinius in radice eſſe illi ait, minora tñ & anguſtiora: Concauũ caulem, & ſine folijs dodrantali altitudine: Poſtremoq; florem candidũ, in medio croceũ: & quod alteri eius generi competat, neceſſe eſt, in aliquibus purpureũ. In qua deſcriptione, niſi in cunctis græcis, ꝗs hactenus uidere licuit, uitiũ ſit, ratiocinari oportet, duplicem eſſe Narciſſum. Quod Plinius ſane manifeſte indicat duobus locis. Primum. 21. uolumine. capite. 5. in Lilioꝝ hiſtoria, dicens. Narciſſum uocant, huius alterũ genus candido flore, calice purpureo. Mox eiuſdem libri, capite. 19. Narciſſi duo genera in uſu medici recipiunt. Vnũ purpureo flore: & alterũ herbaceum. Non leui, ut uidetur in docendis his uarietate. Siquidẽ in priore illa deſcriptione, alterũ Narciſſum flore candido, & calice purpureo: in poſteriore alterum purpureo flore, alterum uero herbaceum eſſe dixit. Theophraſtus quod

hactenus in eo obseruauerim, cum sæpius Narcissi meminerit, nulla huiuscemodi generum di- A
uisione usus est: semperq; tanq; unius Narcissus sit de eo docet, nunc folia, nunc florendi tēpus,
nunc caulem describens: a quo credimus Plinium alterum genus herbacenm uocasse. Siquidē
in eius historia inter cætera auditur, τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλλον μὲν ποώδη δέ. Quod est. Caulem quidē
sine folijs, uerumtamen herbaceum. Ex quo potuit Plinius non a flore herbaceum alterum id
genus appellare. Non ideo tamen non recipiendum duplicem Narcissum esse. Hoc enim a
Dioscoride Plinioq; & ab alijs traditur. Sed quę eorum discrimina in flore docentur, non satis
& in scriptore hoc & in Plinio certa sunt. Cętera quidem, ut ex Theophrasto patet, eandem ha
bent historiæ ueritatem. Ille enim .6. de plantarum historia Narcissum his uerbis descripsit. Nar
cissus uero, aut Lirium (sunt enim qui hoc, & qui illo nomine appellent) folium Asphodeli fi-
gura terræ proximum habet: latius tamen q̄ Asphodeli, & quasi liliaceum. Caulem nudum q
dem folijs, uerumtamen herbaceum: in sumo cuius flos est. Semen ueluti in uasculo membra-
na quadam clausum, grande, nigrum, & figura oblongum. Id decidens sponte sua germinat.
Verumtamen id colligentes, etiam in terra depangunt. Serunt & radicem, quā rotundam, car-
nosam & grandem habet. Serotinus flos est. Post arcturum enim & circa æquinoctium floret.
Idem eodem libro in foliorum disciplina ait, Narcissum angusto, numeroso, & pingui folio es-
se. Nec multo post de caulibus plantarū agens ait. Mirabile aūt in cūctis quod in Scylla & Nar
cisso accidit. In alijs enim & quę a principio cōserunt, et per se regerminant, uere folia primum
prodeunt, dein caulis: in his autem, id est, Scylla & Narcisso caulis pręcedit, & in Narcisso flo-
ris tantum caulis. Post quę cum longius descripsisset Scyllæ caulis & floris ortum, subiecit. Cū
autem caulis hic consenuerit, tunc post aliquot dies folia prodeunt. Similiterq; & in Narcisso
fit, πλὴν οὔτε καυλὸν ἕτερον ἔχει παρὰ τὸν τοῦ ἄνθους ὥσπερ εἴπομεν. οὔτε καρπὸν φανερὸν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ
ἄνθος ἅμα τῷ καυλῷ καταφθίνει καὶ ὅταν ἀπανθῇ τότε τὰ φύλλα ἀνατέλλει, id est, Verumtamē nullū ali
um caulem pręterq; floris causa prolatum, ut pręmonstrauimus, Narcissus habet. Manifestum
itidem non habet semen. Flos autem ipse una cum caule arescit, & cum aruerit, tunc folia emer-
gunt. Præterea florere prius Scyllā, postea uero Narcissum, idem paulopost testatur scriptor.
Nosq; tam multa ex eo collegimus, ut facilius & certius deprehendi possit tanti nominis in an- B
tiquorum coronamentis flos. Quæ enim Plinius diuersis locis de eo tradidit, ex Theophrasto
quidem deflexa sunt: sed tanta breuitate ab eo tractata, ut obscuriora legentibus aliquādo sint:
& ut respondere sibi inuicem Theophrastus & Diosc. uideantur. Cuncta enim de folijs, cauli-
bus, & semine ambobus eadem sunt. Floris color, & coloris discrimen in Theophrasto tantum
desyderatur: idq; obseruasse & discreuisse legentes oportet: pręsertimq; quod hic croceū & pur
pureum in medio describit: quod Plinius florem appellat, non satis certo intellectu, totum ne
florem sic uocet, an quę crocata in eo sunt & purpurea, ut hic manifeste docet. Potest enim utra
q; pars flos dici: quemadmodum in Viola nigra de duplicis floris ex disciplina Theophrasti flo
ribus diximus. Nos in Apenninis montibus his nostris, frequentem uidimus florem Augusto
& Septembri mensibus florentē, figura Lilij, dodrātali altitudine: folijs qualia in Narcisso hoc
describuntur: singulari caule, ijsdemq; alijs omnibus, excepto colore, qui nec cādidus, nec pur
pureus ut Plinius docet sit, sed inter candidum & luteum colorem nullius, aut exigui odoris.
Vidimus & in mitioribus collibus natum, sed non tam speciosum, & magis albicantem: diuq;
credidimus Narcissum eum esse: neq; ab opinione ea longius adhuc discedimus. Inclinat em
animus, potuisse antiquis uagum Narcissi nomen esse: & ut in plantarum disciplina sæpe alias
testati sumus, congeneribus, similibusq; multis cōmunem eam appellationem fuisse. Tantūq;
abest, ut constituamus luteo colore Narcissum esse: ut inueniendum hunc florem legentibus re
linquamus, q candido colore sit, croceis intus staminibus, & in aliquibus purpureis: quod unū
in colore eius a Diosc. discrimen tradit. Nobis enim hactenus uidere non licuit candidos Lilio
rum figura flores, capillamentis, aut staminibus intus purpureis. Relinquimus etiam peritio-
ribus cogitandum, probauerit ne hic scriptor Narcissum simpliciter montanis locis nascētem,
ut a satiuo & hortensi secerneret: an desyderari ultra aliqd possit, quale scilicet Plinius ait pro-
batissimum nasci in Lyciæ montibus: in quam partem propensiores trahimur. Superlatiuum
enim illud κάλλιστος, certiores sibi nescio quomodo natales locos exigere uidetur: & prępositi-
uus ille articulus eodem sensu rem etiam indicare credi potest. Suspicio tamen hæc sit, non de-
cretū. Qualis etiā est in uerbo πρασίζει, quod statim sequitur, significet ne uirescere, & herba-
ceo colore esse: an potius a Porro uerbum factum fuerit, significetq; Porri odore sentiri. Quod
tamen nullibi inuentum in antiquis a nobis est. Quæ omnia diligentius obseruanda & consti
tuenda alijs relinquuntur.

C

De Hippophäe. CAP. CLXV.

ἱππόφαιϲ

HIppophäes, alij Hippophyes, alij Hippophanes, alij Hippion, alij Echinion, alij Pelecinō, Romani Lappaginem uocāt, quo fullones uestes interpolant. In sabulosis maritimisq́; nascitur, surculaceo frutice, denso & largo, folijs Oleę, longioribus, mollioribusq́; inter quæ candicantes spinæ emicant, siccæ, angulosæ, interstitio quodam distantes. Flores Hederæ corymbis similes, racematim cohærent, minusculi tamen, & molles, candidi, ex parte rubescentes. Radix lacteo succo madet, crassa, mollis, amara gustanti, ex qua perinde ac Thapsia succus eximitur: qui cum Erui farina subactus siccatur, & ad usum reconditur. Pituitas, bilémq́; detrahit oboli pondere cum mulso & quatuor obolis Erui farinæ. Frutex cum radicibus siccatus tunditur, & cum aquæ mulsæ dimidia hemina tritus datur. Radice liquamentum depromitur, uti in Thapsia. Huius in purgationibus modus est drachma.

BARBARI COROLL.

HIppophäes, siue Hippophyes, & Hippopheon Hippocrati. Galenus hanc & Gnaphon, & Stybon, & Styben quoq; dici putat. Nomen uidetur accepisse, quoniam forte accommodata sit equorum naturæ: quemadmodum & ea, quæ Hippophæston uocatur, post hanc dicenda. Sunt eñ unius fere generis, in binas diuisi species. Vtrūq; nostri Lappaginem (ut arbitror) appellauere. Similis inqt Plinius Anagallidi Lappago uideret, nisi esset ramosior, pluribus folijs, graui odore. Quæ talis est, Mollugo dicitur, quæ uero asperioribus folijs, Asperugo. Neruorū qdē causis utilem Hippophæston Diosco. affirmat. Plinius Lappaginē, quę dicatur Mollugo. Vnde colligunt nonnulli eandem esse Hippophæston, & Molluginem.

D

EX M. VERG. COMM.

SCiendum primo est, spinosum fruticem esse Hippophäes: neq; a Diosc. tantum hoc habitu describi, uerum a Theophrasto, Pliniòq; etiam: quorum alter spinis albis esse dixit, alter ἀνάκανθαν τοῖϲ φύλλοιϲ descripsit, id est, nullas habere in folijs, sed ut hic ait, inter folia spinas: quales ab eodem plures aliæ numerantur. Idq; in eius historia tam manifeste patet, ut nihil de spinis dubitandum sit. Mox ope spinarum quas habet, ad usum uestium translatum a ueteribus fuisse: nec aliud significare Diosc. cum ait, ᾧ γνάφουϲι τὰ ἱμάτια, id est, ut nos uertimus, quo uestes uellicando poliunt. Id enim est γνάπτειν, & ut Athenienses dicere consueuerant κνάπτειν, id est, καταξαίνειν, quod uellicando expolire significat. Quę autem uestium expolitio hæc spinis facta esset, facillimam habet coniecturam: eandem. s. aut illi similem, quam carduis, aut hamis ferreis ætas nostra in nouis & obsoletis uestibus quęrit, iacentem, aut longo usu attritum pilum erigēs: & si in textura flocci, festucæue, aut alterius coloris aliquid inheserit, ope spinarum illarum extrahēs. Eamq; ob causam Galenus Hippophäes hoc Gnaphon etiam uocat: Græcorumq; grammatici eam exponentes uocem, dicunt κνάφοι ἀκάνθαι, ἐιϲ κνάμπτιται τὰ ἱμάτια, id est, Cnaphæ spinę sunt, quibus expoliuntur uestes: quasi non sola hęc spina eum quondam haberet usum, sed plures honoris eius prærogatiua gauderent. Sic etiam κναμπτόμενα ξαινόμενα dixerunt, id est, quæ uellicantur. Galenus tamen, ut diximus, priuatim Hippophäes hoc Gnaphō appellauit. Quę causa etiam fuit, ut quemadmodum in Diosc. nunc legitur, Romani Lappaginem id dicerent. Nec aliud significasse nobis Plinius uidetur, cum ait lib. 27. cap. 10. Hippophæston nascitur in spinis, ex quibus fiunt æneæ fulloniæ. Aeneas enim, ut credimus, uocauit ad eūdem usum æneum instrumentum aliquod hamatum, forficulatumue: quod primo ex ære factum, nomen in spinis postea seruauerit: auditoq; ænearum nomine, instrumentum, additis deinde fullonijs materia & usus intelligeretur. Credimus fore, ut uideantur aliquibus nostra hæc duriora, præsertim cum fulloniam, & fullones receperint iampridem in latina re omnes ꝑ his q̄ uestes purgant: & lotura, aut infectione candorem illis, aliumue aliquem colorem acquirunt. Quod nos non negamus: neq; his quæ nos ꝑ Hippophäe hoc dicimus aduersantur, quę illi de fullonibus dicunt. Potest enim utrumq; ab ijsdem tractari: nec repugnat, posse eum qui uestes lauet, aut in

friciat, eadem qua diximus ratione expolire. Nos enim antiquæ uocis rationem & ueterum autoritatem secuti, quales κναφεῖς quondam fuerint, & quæ uerbi κνάφειν significatio sit, demonstrauimus: quæ nulla alia est quàm, ut græce loquamur, τοῦ ἀποξύειν καὶ ἀποξαίνειν, id est, deradendo expolire uellicareque: & si id patiuntur gramatici, expilare. Nasci fruticem hunc Plinius ait sabulosis, maritimisque locis, scriptorem hunc secutus. Theophrastus sabuloso quidem, sed tenui solo: quas præter ea quæ paulo ante ab eo accepta diximus, quærendas cognoscendasque facile notas has illi tribuit. μονόρριζον δὲ ἱπποφαὲς ἐπίγειον καὶ χαμαίκαυλον, βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ τοῦ θέρους καὶ διαμένει τὸ φύλλον χλωρὸν ἄχρι πλειάδος. χαίρει ὑφάμμοις καὶ λεπτογείοις χωρίοις. λέγεται δὲ ὡς ἐν τοῖς ἐργασίμοις οὐ θέλει φύεσθαι καὶ ταῦτα περὶ τὰ ἄστη καὶ ἐν εὐηλίοις τόποις φυομένη. Quorum sensus est. Singulari radice nititur in terra Hippophaës: terrestre est, & caules per terram spargit: per æstatem germinat & floret: permanetque uiridi folio usque ad pleiadem autumni. Sabulosum & tenue solum amat: diciturque locis cultis nasci nolle, cum tamen circa oppida & apricis locis nascatur. Hæ Hippophaïs notæ a Theophrasto numerantur: quæ ideo a nobis repetitæ sunt, ut pluribus ueluti testibus deprehendi latens frutex possit, & cuius non satis certa nominis origo est. Plinius compositum ab equo nomen opinatus, ait. Debent (de Hippophäe & Hippophæsto sermo illi est) accomodatæ esse equorũ naturæ, neque ex aliis causis nomen accepisse. Quippe quædam animalium remediis nascuntur, locupleti diuinitate ad gerenda remedia. &c. Quod si recipiatur, poterunt eandem cætera quæ pariter composita in græcis fuerint habere rationem.

¶ De Hippophæsto. CAP. CLXVI.

Hippophæston, id quod aliqui Hippophäes appellant, nascitur eisdem locis quibus Hippophäes, estque spinæ fulloniæ genus, humilis herba, sine cauliculo, sine flore, inanibus tantum capitulis, foliis paruis, spinosis, radiculas habens albas, molles, crassas. Succus radice et foliis exprimitur, & exiccatur. Datus cui uoles tribus obolis in aqua mulsa, aquam pituitasque detrahit. Priuatim comitialibus morbis, neruorum uitiis, & orthopnϾ conuenit huiuscemodi purgatio. ἱπποφαιστον ἱπποφαὶς B

BARBARI COROLL.

Hippophæston, hæc uidetur quam Plinius Hippophyes, Theophrastum sequutus appellauit, tributam ei proprietatem scribendo, quod fructum spinosum habeat. Nascitur in spinis, ex quibus fiunt æneæ, ut idem inquit, fulloniæ, capitulis inanibus, foliis multis herbacei coloris, radiculis candidis, quarum succus exprimitur æstate. Idem Plinius sextodecimo uolumine, hanc non Hippophyes, sed plane, ut Dioscorides, Hippophæston nominat, inter herbas quæ fruticibus aliis circumuoluunt sese: quod notatur inquit, & in spina fullonia Hippophæsto, caliculis inanibus, foliis paruis, radice alba, cuius succus ad detractiões in comitiali morbo utilissimus habetur. Qui locus in Plinio, deprauate legebatur ante nos, ita ut ne intelligi quidem posset a peritis. Paulus nõ Hippophæston per, i, sed Hypophæstõ per, y, scribendum putauit. Pli. li. 27. ca. 8. lib. 22. cap. 12.

Miscuerunt in græcis & in latinis aliquot, quod premonstratũ modo est Hippophäes, & quod nunc tractamus Hippophæston, nominis similitudine decepti. Persuasisseque id eis uidentur iidẽ amborum natales, & in artibus usus. Vtraque enim fullonia spina, eadẽque in morbis utriusque plura remedia sunt. Verũtamen seorsum a peritioribus actũ de utraque est. Neque enim omnia penitus eadẽ utrique in historia & medicina sunt. Quinetiã Paulus Aegin. li. 6. cũ de Hippophäe primũ egisset, non multo post de Hippophæsto agit. Nec ut Hippophäes cõposito a uoce hippo nomine scribit, sed a præpositione ὑπό. Hyopophæstõ. Quã rationẽ secutus etiã lib. 27. ca. 8, Plinius est: quãuis antea lib. 22. cap. 12. & hãc, & Htppophäes dixisset, debere equorum naturæ accõmodatas esse. Nos ut illius, sic etiã huius nominis rationẽ ignoramus. Oportet tamen & hanc aculeatã intelligere: ex quo hic ait, & hanc fulloniæ spinæ genus esse. Ratiocinarique facile erit, ut superiore capite premonstrauimus, omnes quibus possent uestes qua ratione diximus expoliri, cõsueuisse ueteres κνάφους, & κναφικὰς ἀκάνθας, id est, fullonias spinas appellare: & ex earum censu hanc etiam esse, quæ non difficilis inuentu erit, tam certis notis ab hoc scriptore describitur. VERG.

¶ De Ricino. CAP. CLXVII.

Cici, aut Croton aliqui Sesamon syluestre uocant, alii Seseli Cyprion, alii Crotona. Aegyptii Sistamna, aliqui Trixin, Magi κίκι κρότον σήσαμον ἄγριον

C Sanguinem febris, Latini Ricinum, alij Lupam. Id nomen accepit, a Ricini animalis similitudine. Arbor prouenit paruæ Ficus altitudine, folio Platani, maiore, læuiore & nigriore, ramis caudicibusq; cauis in arũdinis morem. Semine in uuis asperis, quod corticibus exutum, Ricinũ animal representat: ex quo oleum nomine Ricinum exprimitur, cibis fœdum, lucernis emplastrisq; utile. Grana triginta numero purgata, potu pituitas, bilem, aquamq; per aluum extrahunt. Vomitiones mouẽt. Sed iniucũda admodum est, & molesta purgatio. Siquidem stomachũ uehementer subuertit. Tusa & imposita, uitia cutis in facie, uarosq; expurgat. Folia cum polenta trita, inflammationes oculorum tumoresq; leniunt. Turgentes mãmas cohibent. Eadem ex aceto illita, ignes sacros restingunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.5 lib.15.ca.7. CIci ab ea differt quæ Cuci a Plinio, & Cuciphoron a Theophrasto dicit. Cuci folio & caudice in Aegypto Palmæ similis: quando & eius folijs utuntur ad textilia. Differt, q Palma indiuidua est, At hæc cum adolescit, in brachia ramorum spargitur: quæ pari modo & ipsa finduntur, uirgis breuibus, neq; multis. Pomo rotunditas, quæ manum impleat, colos fuluus, commendabili succo, ex austero & dulci, nec congesto ut Palmulæ, sed discreto: lignum intus grandis, firmęq; duricie: ex quo stragulares annulos detornant, ut Theophrastus inqt: aut uelares, ut Plinius. In eo nucleus dulcis dum recens est. Siccatus durescit ad infinitum, ut mandi nõ possit, nisi pluribus diebus aqua maceratus. Materies nõ ut Palmę rara, neruosa, uirens: sed spis
D sa, carnosa, grauis, dura, crispioris elegantię. Et ob id in magno honore Persis, ususq; ad lectipedes. Hãc a Theophrasto & Persicã textilẽ uocari. Thebaica pfectura copiosam, si q arbitrant,
Herod.ĩ Eut. libro.2. coniecturam potius, q̃ rationem sequunt. At Cici arbor, quam Herodotus Sillocypriũ uocauit, Ricinus a nostris dicitur, ut ipsum quoq; animal, canibus præcipue infestum, qd & Cynoraista grece dicit, & Croton: quanq̃ Theodorus Crotõnas rediuos cõuertit, non ricinos. Ferrini etiamnũ hodie, ut ex Didymo zenotele accepimus, q nobis a secretis est, & Anagnostes, uernaculo uocabulo Rhaistas canum uocant. Dicunt & Cynomyę, a quibusdã. Sed & ouibus molestos esse Ricinos testis est Cato. Vulgus ipsũ eos gręco nomine appellat Cica, Galenus Cica dici uult etiam bestiolas quę frumentũ corrodũt, quarũ cœtus Cion dicatur. Is uermis etiam Cis uocatur: ut infra quoq; diximus. Hippocrates hanc arborẽ uidetur intellexisse, cũ Crotoij
* deos radicem in medicinas quasdam adhiberi commonet. Aliqui non solum Cici, sed Ciceam quoq; nominant. Ab hac arbore conficta iurium uocabula, Cicilendrum, & Cecimandrum, in Plautina fabula, si dixerim, diuinare potius q̃ docere uidear.

EX M. VERG. COMM.

COpiosus in Aegypto quondam nasci Ricinus hic dicebatur. Idq; uerisimile est: quoniam luminum necessitas, sine quibus uitæ nullus est per tenebras usus, faciendis lucernarum funiculis, & oleo aptum deficiente alio omni, optabilem genti illi fruticem fecerat. Etsi Plinius lib.23. cap.5. testetur Elychnia qdem ex eo fieri claritatis precipuę, ex oleo tamen ppter nimiam pinguitudinem lumen obscurum. Nec aliud hic idem scriptor primo uolumine significauit, dicẽs Aegyptios multum indigere, & copiose uti Ricinino oleo. Cogebãtur enim quod comicus ait, si non possent quod uellent, id uelle quod possent. Plinius.15. uolumine, capite.7. altitudine Oleæ in Aegypto & Hispania prouenire ait, caule ferulaceo, folio uitium, semine uuarum gracilium pallidarumq;, quas hic βότρυς τραχεῖς dixit, id est, racemos asperos. Theophrastus duobus locis, primo de historia, mox secundo de causis plãtarum nihil æque in eo admiratus est, q̃ ut ille ait, foliorum ἀνομοιότητα καὶ μετασχηματισμόν, id est, inæqualitatem, siue dissimilitudinẽ & trãsformationem. Numerauitq; primum inter ea quorum folia diuersis temporibus diuersa figura uidentur: uerbi causa, a principio rotunda, mox cum creuerint angulosa, aut ediuerso: qualia ostendunt Hedera, Populus alba, & Ricinus hic. Suntq; de eo scriptoris eius hæc uerba. τὰ δὲ φύλλα τῶν μὲν ἄλλων δένδρων ὅμοια πάντων αὐτὰ ἑαυτοῖς. τῆς δὲ λεύκης καὶ τοῦ κιττοῦ καὶ τοῦ καλουμένου κρότωνος ἀνόμοια, καὶ ἑτεροσχήμονα, τὰ μὲν γὰρ νέα περιφερῆ τὰ δὲ παλαιότερα γωνιοειδῆ. καὶ εἰς τοῦτο ἡ μετάστασις πάντων. Rursusq. ὁ δὲ τῶν φύλλων μετασχηματισμὸς καὶ ἑτέρων κοινός, ἐπεὶ καὶ τὰ τοῦ κρότωνος πε-

ῥιφερῆ φυόμενα τὴν ἀρχὴν ὕστερον ἀπογωνιοῦ ται καθάπερ ἀναδιαρθρούμενα. Quorum ſenſus eſt. Aliarum uero omnium arborum folia ipſa ſibijpſis ſimilia ſunt: Populi uero albæ, Hederæ, & eius quẽ uocant Ricinum diſſimilia, & alterius figuræ. Noua enim & a principio circinata: adultiora deinde anguloſa. Et omnium mutatio talis eſt. &c. Rurſus. Foliorum uero transformatio & alijs cõmunis eſt: quoniam eius qui Ricinus nominatur, a principio naſcentia folia circinata ſunt: tẽpore deinde anguloſa fiunt: quaſi dearticulentur. Quam rationem ex Theophraſto a cæteris relictam addere placuit: ut hac nota etiam deprehẽdi Ricinus poſſit. Etſi uulgaris iampridem hic frutex ſit, feraturq; paſſim in hortis ad ſpectaculum. Neq; enim ætate hac noſtra alium, quem ſciamus in medicina, aut reliqua uita uſum habet. Vocatq; Ethruria Phaſelum Romanum. Diximus de eo etiam in Ricinino oleo: eamq; ob cauſam non erimus in deſcriptione eius longiores. Id tm̃ teſtamur, uera eſſe quæ hic ait, Vomitiones ciere, & per inferna laborioſa purgatiõe purgare. Scimus enim pueros aliquando deuoratis incaute ſeminibus eius aliquot, integram cum ſua nocte diem paulominus q̃ ad mortem eo cibo periclitatos.

De Tithymalorum generibus. CAP. CLXVIII.

Tithymali genera ſeptem, quorum maſculus Characias appellatur, ab aliquibus Cometes, aut Amygdaloides, uel Cobios. Alter Myrthites, qui fœmina exiſtimatur, eũq; Myrſynitem, aut Carty itẽ uocant. Tertius Paralius, quem Tithymalida appellarunt. Alius Helioſcopius. Quintus Cyparyſſias. Sextus Dẽdrodes. Septimus Platyphyllos dicitur.

BARBARI COROLL.

Tithymalum, & Tithymalus penultima producta, Meconion a quibuſdam uocatur. Noſtri Lactucam appellant caprinam, marinamq;. Aliqui Lactariam, quia & Græci Galactida nuncupare ſoleant. Lacte Tithymali inſcripto corpore, cum inaruerit, ſi cinis inſpergatur, narrant apparere literas: & ita quidam adulteras alloqui maluere, q̃ codicillis. Vſus iam & in caſtra, & obſeſſas urbes tranſit. Pli.li.26.ca.10 lib.20.ca.19.et 26.cap.8.

De Characia appellato. CAP. CLXIX.

Characiæ caules ſupra cubiti altitudinem attolluntur, rubri. Lacteo ſucco, atq; acri madent. Folijs Oleę circum ramos, anguſtioribus & longioribus, radice dura, lignoſa. Pendet in cacuminibus caulium coma iunci, & calyculati folliculi, aliquantum caui. In quibus ſemen continetur. Naſcitur in aſperis & montibus. Succus aluum purgat: Trahit pituitam bilemq;, binis obolis in poſca ſumptis. Et cum aqua mulſa nomitiones mouet. Appetente uindemiarum tempore, ſuccus congeſtis ramulis, mox deciſis, & uaſe recluſis excipitur. Aliqui adijciunt farinam Erui, & in paſtillos digerunt, qui Erui magnitudinem impleant. Alij in aridas ficos ternas, quaternaſue guttas inſtillant, ut cũ his inareſcant. Quas ad uſus recondunt. Per ſe etiã tuſus in pila, & in paſtillos cõactus reponitur. Porro cum extrahitur lac, neq; quo uentus aſpiret ſtare quenq;, neq; manus oculis admouere conuenit, ſed ante eius collectionem, corpus, prȩſertim, faciem, collum, ſcrotumq; genitalis, adipe, aut oleo cum uino perungere. Fauces autem exaſperat. Quapropter catapocia, cæra, aut decocto melle oblini par eſt, & hoc modo dari. Binas tamen, ternaſue ficos, purgationis gratia ſumpſiſſe ſatis eſt. Recens lac ex oleo, perunctos in ſole capillos euellit, Renaſcenteſq; flauos χαρακίας

C & exiles efficit. Denicp omnes destruit. Dentium cauernis inclusum, se uat dolores. Sed cæra dentes oblinendi, ne suo delapsu, fauces & linguam uitiet. Tollit illitu impetigines, formicantes uerrucas, pensiles, & quæ Thymi florem repræsentant. Valet aduersus pterygia, carbunculos, phagedænas ulcerũ, gangrænas, fistulasq;. Legitur semen autumno, & siccatum sole leuiter tunditur, feruefactumq; loco mundo reponitur. Folia item siccantur. Semen & folia lactei succi effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui cõdiant admisto cum lacte lepidio, & caseo contuso. Radix drachmæ pondere in hydromelite pota, per inferna trahit. Decocta cum aceto, dentium dolori auxiliatur, colluto ore.

BARBARI COROLL.

CHaracias ramos habet digitali crassitudine quinq;, aut sex. Semen legitur autumno cum coma, succus incipiente pomorum lanugine. Tam feruentis hoc naturæ, ut per se extra corpori impositum, pustulas ignium modo faciat, & pro caustico in usu sit. Nascitur & in maritimis. Alia omnino est Characias, quam uulgaris sermo Charanciam appellat: quoniã septi modo, in hortis fenestrisq; per cancellos, opere topiario digeritur. De qua ne uerbũ quidem apud ueteres habitum inuenio, Balsaminam Ligures Padani uocant, Hierosolymitanum pomũ Ethruria, folio uitis minore, pampinis item uitiũ, turbinato utrinq; fructu, uiscida cute, carnosa, uerrucosaq; per uersus: cucumeris pusilli, & Bucini marini quadam similitudine, malo uerius D ac tubere, q̃ grandi bacca, aut folliculo puniceus, maturo colore, sanguineo quoq; succo. Inanitas confracto. Semina intus aliquot lenticulæ figura continet rubentia, ex quibus oleum exprimitur, ad uulnera præcipuum.

De Fœmina. CAP. CLXX.

μυρσινίτη καρυίτη

FOemina quam Myrsiniten, aut Caryiten uocarunt, similis suapte natura Daphnoidi. Folijs Myrti, sed maioribus, in cacumine acutis, & pungentibus. Ramulos ab radice mittit dodrantales. Fructũ fert post annum nuci similem, mordaci gustu. Nascitur in asperis. Succus, radix, semen, folia, consimilem antedicto sortiuntur facultatem. Sed ad citandas uomitiones inualidior est.

BARBARI COROLL.

TIthymalus Myrsinites, a Theodoro Myrtaria cõuertitur, mollioribus folijs q̃ Myrti. Colliguntur comæ huius hordeo crassescente. Fructus demetitur cum messium maturitate. Hic nõ pariter maturescit, sed pars sequenti anno, & nux uocatur. Inde cognomen dedere Græci Caryitin. Est ubi Theophrastus Clematiam, hoc est, Sarmentulam uocarit, folijs humi sparsam, palmi longitudine. Nisi quis corruptum locum putet, legendumq; non Clematiam, sed Caryitiam censeat.

De Paralio. CAP. CLXXI.

παράλιον

ALiud Tithymali genus dicitur Paralios, quem Tithymalida, aut Mechona aliqui appellauere. Nascitur in maritimis, ramis rubentibus, palmum altis, quinis, senisue a radice exeuntibus. Folijs lini, angustis, paruis, oblongis, in uersus quosdam digestis, capite in cacumine orbiculato. In quo semen ut Eruum, uario colore emicat. Flos albus. Frutex totus cũ radice lacteo succo turget. Similes ad usus recõdit.

BARBARI COROLL.

TIthymalus Paralios, a Theophrasto Coccos appellatur, folio rotundo, semine candido, quo uua incipiente stringitur.

A

¶ De Helioſcopio. CAP CLXXII.

ἡλιοσκόπιον

ALiud genus Helioſcopius dicitur, folijs Portulacæ, rotundioribus, ramulis prodeuntibus a radice, quatuor aut quinq;, rubentibus, dodrãtali altitudine, tenuibus, lactis copioſi plenis, capite Anethi, ſemine in capitulis incluſo. Helioſcopij nomen accæpit, quoniam comas cum ſole circumagat. Circa oppida naſcitur, potiſſimum in ruderibus. Colligitur ſuccus, ſemenq; ut aliorum. Eædem quę ſuperioribus uires, non tamen uſqueadeo ualidæ.

BARBARI COROLL.

TIthymalum Helioſcopium, ſemine albo, columbis gratiſſimo: quod colligitur nigreſcente uua. Nomen accæpit, quoniam capita cum ſole circumagit.

¶ De Cypariſſia. CAP. CLXXIII.

κυπαρισσίας

CYPARYSSIAS in caulem exit dodrantalem, uel maiorem, ſubrubrum, ex quo folia Piceæ ſimilitudine exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora. Et in totum naſcentem Piceam æmulatur. Vnde nomen traxit. Candido ſucco madet. Cui eadem uis quæ ſuperioribus.

BARBARI COROLL.

TIthymalus Ciparyſſias, caule gemino, aut triplici. Naſcitur in campeſtribus.

¶ De Petræo Tithymalo. CAP. CLXXIIII.

B

GENVS TITHYMALI in petris naſcens, Dendroides cognominant, in cacumine largam ſpargens comam, ſucco lacteo prægnans, cauliculis rubentibus, folijs Myrti tenuioris, fructu Characiæ. Eiuſdem effectus cuius ſuperiores, ſimilique modo reconditur.

BARBRAI COROLL.

TIthymalus Dendroides, aliqui Leptophyllon cognominant, maxime cauliculis rubentibus, & ſemine copioſiſſimum.

¶ De Platyphyllo. CAP. CLXXV.

πλατύφυλλος

PLATYPHYLLOS Verbaſco ſimilis eſt. Radix, ſuccus & folia per inferna trahunt aquas. Piſces necat, tuſus & aquæ inſparſus. Reliqua Tithymalorum genera, quæ ſupra ſcribuntur, eadem efficiunt.

BARBARI COROLL.

TIthymalum Platyphyllon alij Corymbiten, alij Amygdaliten a ſimilitudine appellant: nec ullius longiora ſunt folia.

EX M. VERG. COMM.

SAtis uno uerſiculo, & in eo una tantũ uoce in Theriacis ſuis monuit Nicander, quod commune Tithymalis omnibus eſſet, & unde potuerint poſteriores latini nomen illis apte & feliciter facere. Is autem eſt. σάμψυχον κύτισόν τε καὶ εὐγλαγίας θυμαλίδας. Id eſt. Sampſucum, Cytiſumq;, & copioſo lacte plenas Tithymalidas. γλάγος enim eius gentis poëtæ lac aliquando appellant. Eamq; rationem ſecuti ueteres Romani, Lactariam herbam communi appellatione, ob commune omnibus lac, uniuerſum hoc genus uocauerunt. Mox, ut plerunq; in his fit, qui parum didicerunt, quantopere undiq; communia eſſe oporteat quibus conſtituendum genus aliquod eſt, uidentes aliqui non aliter q̃ ex Lactuca ſecta Tithymalis lac fluere, Lactucam uocare incæperunt: cum tamen nullius Tithymali folium ad eius ſimilitudinem accedat. Licetq;

C Lactuca a lacte, quod ſecto eius caule defluit, nomen inuenerit, non ideo tamen hac una in re tantum illi ſimiles plantæ aliæ eodem illi nomine indicandæ fuerant. Nullus enim audita Lactuca, non foliorum eius ſimilitudinem quæret: quæ inueniri in Tithymalo aliqua non poterit. Nec refert, addiderit ne illi quiſpiam ex re aliqua diſcrimen, caprinamq;, aut marinā uocauerit. Semper enim audito Lactucæ nomine, ſimilem folijs illi herbam aliquis cogitabit. Idq; ſentiens Celſus libro. 5. capite. 7. cum Lactucam marinā appellaſſet, adiecit ſtatim, quæ Tithymalos a Græcis nominatur. Intelligebat enim ꝙ late pateret Lactucæ nomen, & quatenus fallere quærentes Tithymalum id nomen poſſet. Multa enim ad mare naſcuntur: nec ſi Lactuca etiam uocari Tithymalus poſſit, totum genus ea uox indicabit. Quæ enim a Græcis Paralios nominatur, ſola ad mare naſcitur, & ſola uere marina dici poteſt. Cæteræ enim montibus, campeſtribus locis, inter rudera, & circa oppida naſcuntur. Veriſimileq; eſt, fuiſſe id nomen tantum in uſu his, qui aut nullam aliam Tithymalum apud ſe naſcentem haberent: aut medicorum, qui ea tantum ad remedia uterentur. Eadem, aut non diſſimilis in caprinæ Lactucæ nomine ratio eſt. Veſcuntur enim capræ, non Tithymalis his tantum, uerum infinitis pene alijs: nec facile erat ex eius animalis cibo tam multiplicem herbam deprehendere. Eamq; ob cauſſam nos, auctore Plinio, multoq; magis ſuadente id ratione, ne Tithymalis aliæ miſcerentur plantæ, ex tot alijs eius appellationibus Lactariam herbam elegimus: quæ tam multis eius generibus inſeruiret, & communem omnibus haberet ex communi omnibus lacte indicationem. Et hæc pro Lactariæ herbæ appellatione ſatis dicta hactenus ſint. Quibus adderem, docerem q; longius, quæ priuatim per ſingulas ſpecies fecerit illi nomina antiquitas: niſi qua licuit breuitate obiter interpres ea docuiſſem, Vallaremq; primum eius genus uocari dixiſſem, non aliter ꝙ & Harundinis genus quoddam Characiam, Plinius etiam uocauit: ꝙ uallis ſeptisq; muniendis idonea ſit: qua ſimilitudine Lactariæ herbæ primum hoc genus Characiam hic etiam uocari ait, altitudine ut hic inquit, ſupra cubitum: ut plærique autem alij, bicubitali, & craſſitudine digitali: quæ tota quantitas erigendis uallis ſatis eſt. In cætetis ex hiſtoria eorum per ſe ratio nominis patet. Nec nos aliud habemus quod ad eā rem certius afferre ualeamus.

D Eamq; ob cauſam relictis huiuſcemodi, ex Theophraſto monebimus, Lactariæ herbæ tria tantū genera ab eo deſcribi. Eam ſcilicet, quæ prima ab hoc numeratur Characiam, ſiue marem: Myrſinitem mox, aut fœminam: poſtremamq; Paralium, quæ tertia Dioſ. eſt. Cuius deſcriptionis quoniā multa erit pro ſcriptoris huius hiſtoria utilitas, nō pigebit longius ijſdem uerbis ex eo omnia repetere. Quæ huiuſcemodi ſunt. Tithymalorum autem maritimus qui Coccos uocatur, circi nata habet folia. Caulem, totamq; plantā altitudine fere dodrantali. Semen candidum. Demetitur cum primū incæperit uua maturitate nigreſcere. Daturq; ſiccatum ſemen & tritum tertia fere acetabuli parte. Qui deinde mas Tithymalus dicitur, oleaginum habet foliū: tota eſt planta bicubitalis: lac ex eo in uindemia colligunt, & cū id curauerint, utuntur. Purgat aūt magis per inferna. Qui etiā Myrtites uocatur Tithymalus, colore candido, foliū habet Myrto ſimile, ſed in ſummo aculeatū. Spargit hic per terrā uiticulas longitudine fere dodrantales, quæ annuū fructum alternant: aliæ ſcilicet nunc, aliæ uero ſequenti anno ab eadem radice exeuntes. Montana amat loco Tithymalus hic. Vocaturq; fructus eius caryon, id eſt, nux. Demetitur cum ad plenā craſſitudinem hordea in ſpica maturuerint. Cumq; ſiccauerint, purgauerintq; ſemē eius, aqua lauant. Siccatumq; rurſus dant bibendum, additis nigri papaueris partibus duabus, ita ut ſit totū unius acetabuli pondus. Purgat autem per inferna pituitam. Si uero nucem ipſam dederint tritam, in uino dulci bibendam, aut in frixo Seſamo comedendam dant. Hæc ſunt quę Theophraſtus de tribus Tithymalorū generibus quo diximus loco docuit, longius ideo a nobis repetita, ut ex eius hiſtoria, tantiq; auctoris teſtimonio plæraq; in Dioſcoride certius cognoſci poſſint: collatisq; ſimul duorum ſcriptorum decretis, uideant legentes, ſi qua aliter ab alijs reddita a nobis fuerunt, auctore Theophraſto, & antiquorum græcorum ope reddita fuiſſe. Quale eſt, quod in ſecundo genere fœminam Myrtitem, & Caryitem diximus Laureolæ, quam Daphnoides uocant, guſtu ſimilem eſſe, colore albicante. Qui color, quoniam in impreſſo, alijsq; aliquot non legitur, relictus ab alijs eſt: & quod ad Daphnoides pertinebat, non plene expreſſum. Legitur enim in antiquiſſimis, τῷ δαφνοειδεῖ τῇ γεύσει καὶ τῷ εἴδει λευκός. Quod eſt: ut nos uertimus: Laureolæ, quam Daphnoides uocant, guſtu ſimilis, colore albicante. Fecimusq; id confidentius Theophraſto adiuuante, qui in Tithymali huius hiſtoria ait, ὁ δὲ μυρτίτης καλούμενος τιθύμαλος λευκός. Quod eſt, Qui autem Myrtites dicitur, candidus Tithymalus. Declarat idem Theophraſtus etiam quid in Dioſcoride, & in ſecundo Tithymali genere eſt, τὸν δὲ καρπὸν φέρει παρ᾽ ἐνιαυτόν.

Quod alter ex nouissimis interpretibus uertit, Fructum fert alternis annis similem nuci. Alter, Fructum fert post annum nuci similem. Nos autem annuũ fructum inuicem alternantes. Manifeste enim id docet Theophrastus. Cuius in ea re uerba sunt, κλημάτια δ' ἀφίησιν ἐπὶ γῆν ὡς σπιθαμαῖα, ταῦτα δ' οὐχ ἁμαφέρει τὸν καρπὸν ἀλλ' παρ' ἔτος τὰ μὲν νῦν τὰ δὲ εἰς νέωτα. Quibus nihil certius audiri potest. Viticulas autem per terram spargit dodrantali fere longitudine. Hæ autem non simul ferunt fructum, sed annua temporum uicissitudine, aliæ quidem nunc, aliæ uero sequenti anno. Sentiens enim Theophrastus non satis intelligi illud παρ' ἔτος, ut certiorem faceret rem, addidit: alias quidem nunc ferre, alias sequenti anno. Idemq; est Dioscoridi παρ' ἐνιαυτὸν, quod Theophrasto παρ' ἔτος. Græcæ præpositionis uis id facit, qua carentes latini, non possunt una uoce id exprimere. Plinius ex Theophrasto locum interpretatus libro uigesimo sexto, capite octauo, ait. Fructus non pariter maturescit, sed pars anno sequente. Cum tamen Theophrasti uerba ea sint, quæ nos proposuimus: neq; ex communi uocum illarum æstimatione, ut nobis uidetur, locus ille aliter intelligi poterit. Idem etiam Paralion, id est, maritimum Tithymalum Coccon uocari ait. Quod forte ex Dioscoride perijt. Est autem græcis Coccos non simpliciter omne granum, sed quod rotundum est: etsi non semper in laudatis scriptoribus ea ratio seruetur. Pertinet ea appellatio ad capituli, aut seminis in Tithymalo hoc figuram, quam in altero Dioscoride περιφερῆ, id est, circinatam, in altero ὡς ὄροβος, id est, Erui figura & magnitudine ostendit. Sunt alia etiam quæ Theophrasto & huic scriptori non penitus eadem sint, & quæ in medicina aliter doceantur. Ea cognitu legentibus facilia erunt. Tria ut uidetur Tithymali genera tantum Theophrastus cognouit. Eaq; sunt, quæ prima a Dioscoride numerantur. Cætera nec illi, neq; herbarijs antiquis in hoc censu fuerunt. Siquidem Crateias, & Micton antiquissimi herbarij, quemadmodum Nicandri interpres testatur, primũ genus masculum dixerunt: appellariq; Cobium, fruticem exiguũ, rubentibus uirgis. Secundum Myrrhinem. Et tertium Tithymalida, qui Paralios est. Cætera enim solo lacte, quo abundant, a posterioribus in censum Tithymalorum recæpta fuerunt. Paulus Aegineta scriptorem hunc secutus, totidem illi genera numerauit. Discreuitq; quibus uiribus, & qua natura communiter priuatimq; singula sunt. Quæ omnia quoniam non erit inutile audisse, ex eo ijsdem uerbis traduntur. Quæ huiusmodi sunt. Prædominantem alijs uiribus acrimoniam habent Lactariæ herbæ omnes. Inest eis etiam ualida amaritudo. Primas habet partes lac: tum semen: mox folia. Particeps & radix earum qualitatum. Eamq; ob caussam in aceto elixa, exesorum dentium dolores sedat. Lac uero cauis eorum inditur. Quod si os tetigerit, q̃primum urendo exulcerat: ideoq; cæra id antea inuoluunt. Secundi enim ordinis in calefaciendo est, quem causticum esse dicunt. Eadem ratione defluunt lacte Tithymalorum inuncti capilli: sed quoniam uehementius est, oleo miscetur. Et si sæpius radices capillorum aliquis inunxerit, exustæ penitus pereunt, glabrumq; relinquunt locum. Eadem potestate pterygia, formicas, uerrucas, & thymos tollunt. Quinetiam scabies, impetigines, carbunculantia, phagedenica, & cancrescentia sanant. Omnium Tithymalorum efficacissimas maximasq; habet uires: qui Characias, id est, Vallaris dicitur: quem etiam marem uocant. Fœmina itidem: qui & Myrsinites uocatur. Quinetiam in petris nascens & arborescens. Post hos qui Verbasco similis est, Cyparissias, & maritimus. Postremus omniũ Solisequus est. Proportione his omnibus respondet eorũ cinis, & lixiuius cinis. Hæc sunt antiquorũ medicorum de omni Tithymalo decreta.

De Pityusa. CAP. CLXXVI.

PITYVSAM aliqui Clema, alij Crambion, alij Paralion, alij Canopicon uocant. Hanc specie a Cyparissia differre constat, etsi Tithymalorum generi assignetur. Caulis supra cubiti altitudinem assurgit, geniculatus, folijs Piceæ, acutis, exilibus, flore paruo, purpureo, semine instar Lenticulæ, lato, radice crassa, candida, succo referta. Quibusdam in locis frutex hic prægrandis inuenitur. Detrahit per aluum radix, drachmis duabus data in aqua mulsa. Item seminis drachma. Succi cum farina subacti cochlearium, in catapotio datur. Modus foliorum drachmæ tres.

πιτυοῦσα
κράμβιον

C EX M. VERG. COMM.

INter arbores libro.24.capite.6.Pityusæ meminit Plinius, & a Picea statim breuissime quam ille credidit satis fore omnẽ eius historiam & medicinã prosecutus est: nulla alia q̃ nominis occasione fretus. Neq; enim Pityi, quã Piceam uocauimus, congener Pityusa est. Frutex siquidẽ hæc, illa uero arbor, totoq; gñe inter se diuersæ. Ille tñ ne cognata a congeneribus suis separare uideret, cognomines potius q̃ congeneres plantas simul & continuata historia descripsit. Hic cõtra, naturã magis q̃ noïa secutus, Lactarijs alijs herbis eam statim subiecit: quoniã parem lactis ubertatẽ, & similẽ in purgando uim habet, nec tanti folia eius Piceæ similia fecit, ut reliquã naturã negligeret. Quod em̃ Pityusa Piceæ simile habet, foliũ tantũ est: cætera Lactariæ herbæ similiorem & congenerẽ faciunt. Ideoq; ait a quibusdã inter Tithymalorũ species & hanc numerari: solaq; specie a Cyparissia Lactaria herba differre. Animaduertit hoc ante nos etiã Nicolaus Leonicenus, longiusq; de tota hac re in cõmentariolo suo egit. Eam uocari a quibusdam hic Clema ait, id est, uiticulam & sarmentũ: quoniã forte quos habet caules, aliarũ modo quæ uiticulas habent, per terram spargit. Paralium uero, quoniã Tithymalo ob lactis copiam similis sit. Quod deinde cæteri interpretes in radice dixerunt uocari eam Turpet, adiectũ Dioscoridi a posterioribus fuit. Id enim in nullis ueteribus græcis aut latinis legitur: nec legi etiam debet, quãdo barbara ea uox est, & a posterioribus medicis quæcunq; ea sit sic appellata. Ob quas caussas, nos libenter & merito ex hoc scriptore eam eiecimus.

¶ De Lathyri. CAP. CLXXVII.

λαθυρίς LATHYRIS, quam aliqui Tithymalum appellant, eamq; Tithymalorum numero adscribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digitali crassitudine, inanem. Gignuntur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & læuiora. Quæ autem in summis ramulis exierunt, minora conspiciũtur, Aristolochiæ,

D aut oblongæ Hederæ figura. In cacumine fructum summis surculis gerit, triplici concæptaculo insignem, rotundum, ceu Capparin, in quo grana intercursantibus membranis distincta continentur, Eruis maiora, rotunda, quæ dum corticibus exuuntur, candida sunt, & gustu dulcia. Nullus radicis usus. Totus frutex lacteo succo turget, uti Tithymalus. Grana sex, aut septem in catapotio, aut cum ficis, aut palmulis deuorata, aluum purgant. Sed aqua frigida postea sorbenda. Trahunt autem bilem, pituitam & aquas. Succus Tithymali modo excæptus, eundem effectum præbet. In gallinaceo iure, aut oleribus folia decoquuntur ad eosdem effectus.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.11. LAthyris, folia habet multa Lactucæ similia, tenuiora, ut Plinius tradit, germinibus crebris. semina Piperis magnitudine, facilia purgatu.

EX M. VERG. COMM.

DEmonstratam paulo ante Pityusam, & quã modo tractamus Lathyrim ob eandem Lactis notã, & purgandi uim, Paulus Aegineta in.6. Tithymalis alijs adnumerauit. Suntq; de Pityusa eius hæc uerba. Et hanc aliqui Tithymali speciem dicunt: quoniã simile lac habet, & utile purgat, de Lathyri autẽ quæ sequũtur. Priuatim hanc quidam Tithymalũ uocant: quoniam pariter illi lac eius purgat: etsi in Lathyri præcipuã purgandi uim semen habet. In qua descriptione animaduertendũ in primis illud est: quod dicitur, priuatim quosdam Lathyrim Tithymalum uocare, eo pertinere, quasi non Lathyris, sed certiore Tithymali nomine ab illis indicetur. Credimusq; nos ex hac descriptione, posterio rumq; temporũ usu, Cataputiam minorem a nostræ ætatis medicis Lathyrim appellatam fuisse. Nihil de Lathyri hac, quod hactenus in eo inuenerim, Theophrastus. Masculino tamen genere Lathyron inter legumina libro octauo de plantarum historia numerauit. Vertitq; Gaza, Cicerculam: quæ nihil ad Lathyrim hanc pertinet. Plinius uigesimoseptimo uolumine, capite undecimo, Lathyrim diuersa penitus ab

hoc ſcriptore hiſtoria tradidit: præſertimq; in folijs, quæ hic Amygdalæ, ille Lactucæ ſimilia fecit: magno ut uidetur figuræ diſcrimine inter Lactucæ, & Amygdalæ folia. Sunt præter hæc & alia, quæ poterunt uolentes inuicem conferre. Nobis ſatis ſit locum ſignaſſe. A

De Peplo. CAP. CLXXIX.

PEplos, quem aliqui Sycen, alij Mecona Aphrodem uocant, frutex eſt lactei ſucci plenus, folijs Rutæ, paulo latioribus, rotunda coma, dodrantali, humi reſperſa, ſemine ſub folijs rotundo, minore quam candidi Papaueris. Pluribus ſcatet auxilijs. Vnicam radicem habet, ſuperuacuam, ex qua fruticat. Naſcitur inter uites, & in hortis. Colligitur meſſibus. Siccatur in umbra, & continue uerſatur. Fructus tuſus, & feruefactus reconditur. Bilis ac pituita detrahitur, acetabulo eius in hydromelitis cyatho poto. Obſonijs inſperſa conturbat aluum. Muria conditur. πέπλος

BARBARI COROLL.

PEplos, ex una tenui radice fruticat. Hanc & Meconion, & Meconitin ab Hippocrate uocari, Galenus auctor. Pli. li. 27. ca. 12.

EX M. VERG. COMM.

MEconion, Meconitimq;, id eſt, Papauer, aut Papaueraceam herbam uocaſſe Peplon hanc Hippocratem, teſtis eſt Galenus. Idem & Dioſcorides teſtatur, ſpumeum Papauer ab aliquibus dici affirmans: poſtq; hos omnes Plinius libro 27. capite 12. Quod non aliunde, quam ex ſeminis ſimilitudine factum eſt: quod omnes albi Papaueris eſſe dixerunt. Paulus Aegineta præter id habere Peplon lac etiam ait, Tithymalorumq; modo purgare. Omnes itidem Sycen uocari dixerunt. Quæ uox græcis Ficum ſignificat: & quoniam lacte arbor ea abundet, ideo Lactariæ herbæ cõmunicaſſe ſuum potuit nomen. Plinius quo diximus loco ijſdem notis deſcriptam facile cognoſcendam diligentioribus reliquit. B

De Peplide. CAP. CLXXX.

PEPLIS, QVAM aliqui ſylueſtrem Portulacam uocant, Hippocrates Peplion, in maritimis naſcitur, largo frutice, candidi ſucci pleno, folijs ſatiuæ Portulacæ, rotundis, inferne rubentibus, ſemine ſub folijs rotundo, uti in Peplo, feruente guſtu, radice ſingulari, ſuperuacua, tenui. Colligi & reponi ſolet. Datur uti Peplos, & conditur. Eaſdem habet uires. πεπλίς

BARBARI COROL.

POrtulacas ſylueſtres uocari herbas tris inuenio. Vnam quæ ſit Aizoi ſpecies. Alteram cognomine Telephion. Tertiã Peplin, ſiue Peplion: de qua præſens mentio. Quid aũt ſit Diplion Aetio, qui ad auctorẽ id refert Aretæum, haud ſcio. Terendũ cum aqua inquit in anginæ morbo Diplium, & ſubiecto linamento, imponendum pectori, quoties præuocatio timetur. Sunt apud Græcos, inter quos Iſacius, qui Peplium, pro Senna modo appellata intelligant. Ego diuerſum puto genus: cum Senna ſiliquas, & in ijs ſemẽ ferat, Peplis nõ ferat. Alia eſt & Senicula, ſiue Sanicula uocata, trãſalpina herba, folio Vitis, aut Apij rubentibus, in fine ſectionũ maculis quibuſdam, ſurculis quoq; rubris ad radicẽ: quæ multis ei fibris ſubeſt, capitulis in ſummo frutice puſillis ſubnigriſq;: huius ſuccũ uulneratis in potum cõmendant.

EX M. VERG. COMM.

NEutro gñe, ſed eadẽ diminutiua forma Galenus Peplion Peplida hanc uocat, & ad ducendam pituitã & bilem ſemẽ eius cõmendat: auctoreq; Hippocrate, diſijciendis inflationibus utilem prædicauit. Paulus Aegineta a decretis ſcriptoris huius non diſcedens, feruidi ſaporis ſemen habere Peplida hanc ait, Peploq; pariter purgare. Quã ob cauſam eandẽ Peplo eſſe aliqui crediderũt, ſolũq; in declinatione nois diſcrimen eſſe. Verũtamen certis diſcriminibus duæ inter ſe plantæ differũt: præſertimq; foliorũ, quæ in altera Rutæ, in altera Portulacæ ſunt. Ex quo

C factum est, ut tertium genus syluestris Portulacæ hæc credita fuerit. Et sane similis illi paulo minus quam tota figura est: adeo, ut facile pro Portulaca fallere legentes possit.

De Chamæsyce. CAP. CLXXXI.

χαμαισύκη

CHamæsycen aliqui Sycen, alij spumosum Papauer uocitant. Ramos emittit quaternũ digitorum, teretes, succosos, in terram deiectos, folia Lentis, parua, Peplum plane referẽtia, tenuia, quæ a terra non attolluntur, semine sub folijs rotundo, ut in Peplo. Neque caulem, neque florem promit. Radice firmatur tenui, superuacanea. Rami ex uino triti uuluæ dolores sedant, in pesso appositi. Tollũt tumores, ac uerrucas omniũ generũ illiti. Decoctorũ cibo, aluus resoluitur. Succus simili effectu prodest. Illitus contra scorpionis ictum auxiliatur. Aduersus caligines oculorum utilis, & hebetudines, incipientes suffusiones, nubeculas, cicatrices, cum melle inunctus. In squallidis petrosisque nascitur.

BARBARI COROLL.

CHamæsyce, pumila Ficus est, quasi terræ Ficum significans.

EX M. VERG. COMM.

QVæ a Lactarijs herbis deinceps a scriptore hoc numeratæ, tractatæque sunt Pityusa, Lathyris, Peplos, & Peplis, uno, quamuis cætera desint, lactis liquore, quẽ sectæ oẽs destillant, facile congeneres, nulla intercedente herba, fruticeue alio, coniunctã merito descriptionẽ in eo habuerunt. Nec aliunde humilis, iacensque in terra terrestris Ficus hæc, quæ tota Chamæsyces græcis significatio est, in ordinem & numerũ illarum uenit: soloque lacte, quod Ficis simile habet, honestiorem quam decebat ab arbore appellationem inuenit. Neque enim ramos, folia, fructusue ficulneos habet. Quod Fico cõmune habet, lac tantũ est. Quã ob caussam parũ proprie D pumilã Ficum, quod aliqui fecerunt, eam aliquis dixerit. Aliud enim est pumilam Platanũ, & Cerasum dicere coactæ breuitatis arbores: & aliud quas Greci Chamæsycem, Chamęcisson, & alia huiuscemodi. Illæ siquidem suũ genus seruantes, sola breuitate ab alijs differunt: hæ similitudine aliqua tantũ, & alicuius solum partis in alio genere constitutæ, deficiente omni alio nomine, ab arbore, plantaue alia, cui in ea parte similes sunt, id impetrarũt. Quod facillime in Chamæsyce hac deprehendĩt: quæ ramulos suos per terrã spargit, & folia Lentis habet parua, ut hic ait, tenuiaque, & in terra iacentia: quæ longissime a Fico arbore absunt: nec relinquit, unde sic uocari debuerit, quam lactis liquor, quo multis oculorum uitijs & morbis medetur.

De Scammonia. CAP. CLXXXII.

σκαμμωνία

SCammonia aliquibus Scambonia radix, alijs Colophonia, alijs Dactylion, Romanis Colophonium, Magis Apopleumonos, Aegyptijs Sanilum dicitur. Ramos ab una radice emittit trium cubitorum, multos, pingues, & qui nonnihil crassitudinis præ se ferant, folijs Helxinæ, aut hederaceis, mollioribus tamen, densis, & triangulis. Flore candido, rotundo, in calathi modum cauo, graueolente: radice prælonga, crassitudine cubitali, candida, graui odore, succo grauida. Legitur ad hunc modum succus. Capite exempto, radix in testudinis speciem cultro excauatur: quo fit ut in cauum confluat succus, qui conchis demum excipitur. Alij scrobes in terra concamerato sinu fodiunt, in quos subiectis Iuglandium folijs, profundunt succum, siccatumque extrahunt. Laudatur autem Scammonium læue, nitidum, rarum, & colore quam simillimum taurino glutini, fungosum, tenuibus fistulis, quale ex Mysia regione Asiæ contermina deportatur. Nec attendere

ſolum par eſt, ſi linguæ tactu albeſcat. Hoc enim euenit adulterato, q̃d admiſto fit Tithymali lacte. Sed longe magis antea narratis. Item ſi nõ uehementer linguam exurat. Id quod miſti Tithymali argumentũ eſt. Natione autem Syriacum, & Iudaicum deterrima habentur, grauia, dẽſa, Erui farina, & Tithymalo uitiata. Succus drachmæ unius, aut quaternum obolorum pondere hauſtus, ex aqua pura, uel mulſa, per inferna bilem & pituitam extrahit. Ad reſoluendam aluum binos obolos cum Seſama, aliove ſemine, ſumpſiſſe ſatis eſt. Dantur efficacioris purgationis cauſa, ſucci quaterni oboli cum duobus Veratri nigri, & Aloes drachma una. Fiunt purgatorij ſales drachmis uiginti ſucci Scamõniæ, in ſenos ſalis cyathos adiectis. Horum modus proportione uirium. Integer quidem tria cochlearia, medius duo, minimus unum. Radicis drachma una, aut altera purgat, cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto, & cum hordeacea farina teritur, cataplaſmate iſchiadicis utili. Partus enecat, ſuccus uuluæ in lana ſubditus. Tubercula diſcutit cum melle, aut oleo illitus. Decocto in aceto perunctæ lepræ abiguntur. Diuturni capitis dolores ex aceto & roſaceo perfunduntur. A B

BARBARI COROLL.

SCãmonia, ſiue ut Cicero, & Plinius quandoq; appellant Scãmonium: quanq; Scãmoniũ ꝑ ſucco eius quoq; carpitur. Frigida amat loca, pingui tamen & arido ſolo naſcens. Lachrymã e radice ſua fundit, folijs albis, pinguibus, radice nauſeoſa. Circa canis ortum ſuccus excipitur. Adulterant Tithymali marini ſucco, maxime in Iudæa: quod etiam ſtrangulat ſumptum. Vis bimo, nec ante, nec poſtea. Laudatur natione Colophonium, Myſium, Priennenſe, ſpecie autẽ nitidũ, cito liqueſcens, uirus redolens, ſomnioſum, linguę tactu lacteſcẽs, & cũ diluit albeſcẽs. Pli. li. 26. ca. 8

EX. M VERG. COMM.

ERimus ueterum & iuniorum exemplo in Scamonię & Scãmonij cõmentatione breuiores. Quotidiani enim in medicina uſus res eſt: nulluſq; non audito alterius nomine, intelligit q̃d ad purgationes præſentem, & maximam uim habet: nouerunt q; omnes quem uendunt officinę, concretum ex radice herbæ liquorem. Quę multis quidem locis prouenit. Probatiſſima autem tranſmarinis regionibus, præſertimq; Aſia, & toto Colophonio agro. Ex qua regione factum illi aliquando fuiſſe nomen hic a gentibus teſtatur. Quę dum probatiſſimum Scammoniũ quęrunt, & ex Colophone Aſiæ id petunt, paulatim fecerunt, ut quæ bonitatis nota erat, in nomẽ & appellationem tranſierit. Verumtamen facile id nomen perijt: ſeruato ubiq; quod primum et aptius illi fuerat a principio factum: quod nos creddimus rationem a foſſura habere: quã hic ad excipiendum liquorem fieri docet. σκάπτειν enim græcis fodere eſt. Vocauitq; gens illa fœminino genere Scammoniam herbam: maſculino autem, aut neutro, excæptum ex ſecta radice eius ὀπόν, aut ὄπισμα, id eſt, liquorem. Fecitq; uſus, qui plærumq; liquoris eius eſt, ut miſcerẽtur quondam, & adhuc miſceantur in appellationibus ſimul, liquor, & planta. Probatiores tãen græci neutro genere ſemper Scamonium liquorem uocauerunt. Sic Plutarchus in commentario, quo docet quibus notis ſecernendus ab amico adulator ſit, cum moneret, non eſſe in calamitate & infortunio caſtigandum hominem: quoniam non aliter reiecturus tunc præcepta illa eſſet, q̃ ſi ægroto aſſidens medicus diceret, ob præteriti temporis uoluptates, nimiam uenerem, lõgiores cœnas, & quotidianam ebrietatem omnia illi ea mala adeſſe. Fieri enim, ut reſpõdeat dolens, iratuſq;, παρασκευάζεταί μοι καςόριον καὶ σκαμμώνιον, σὺ δὲ νουθετεῖς καὶ φιλοσοφεῖς. Quod eſt, Præparatur mihi Caſtorium & Scammonium, tu autem mones & philoſopharis. Protulitq; genere neutro Scammonium, ὄπισμα, id eſt, collectum & ſeruatum in medicinę uſum radicis Scammoniæ liquorem intelligens. Deſcripſit lõgiore hiſtoria Plinius Scammonium & Scammoniam lib. 26. ca. 8. Hortamurq; nos bonarum literarum ſtudioſos, omnia eius ſcriptoris di-

C ctá, singulasq; uoces cum Dioscoride conferre. Neq; enim erit ad utramq; partem negligendū operæprecium. Siquidem intelligent in radicis descriptione, quam hic ait βαρύοσμον, quæ uox græcis graueolentem simpliciter significat, ab eo nauseosam dici: & quam hic ὑποῦ μεστὴν, id est, liquore abundantem, madidam: multaq; alia quæ Barbarus Plinium imitaus, ab aliquibus for te longius a scriptoris huius sensu discessisse uidebitur; madidam enim & ille uertit. Nos quoniam post tot secula sentimus mutatam in multis uocibus antiquam significationis æstimationem, aut si ea adhuc seruetur, apertiorem tamen docendi rationem ineundam in his esse, uertimus graueolentem, & multo liquore abundantem: iisdem uocum uestigiis huic scriptori per plantas eius ingredientes.

¶ De Chamelæa. CAP. CLXXXII.

χαμελαία Chamelæam aliqui Pyros agnen, alij Heracleon, alij Bdelyram, alij Coccon gnidion, Romani Citocacium, nonnulli Oleaginē, quidam Oleastellum uocant. Surculosa fruticat, ramis dodrantalibus. Folia Oleæ similitudinem habent, tenuiora & amara, quæ gustata linguam mordent, & arteriam deradunt. Detrahit pituitam bilemq;, folijs præsertim in catapotio deuoratis. Namq; duæ Absinthij partes, adiecta Chamelææ una, hydromelite excipiuntur, & in catapocia coguntur. Ea aūt in uentre non liquescunt. Siquidē q̄tquot fuere deuorata, regerunt. Folijs cum melle tritis sordida ulcera & crustosa repurgant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 7 Chamelæa, frutex est petrosus. Sunt ei (ut quidam habent codices) mora odorata Plinio. Quidam folia ei amara & odorata scribunt. Simillimum huic oleum inest, ut Oleastro: cuius D & baccas quoq; similes habet, ob id a quibusdam Oleastellum, & Olea cilibraca uocatur, autore Columella, Sirapam inde condi solitam scribente. Sunt qui succum in Gallia, aut Italia nascentis, eundem esse cum Euphorbio putauerint. Sed hic multum infra illum est. Ex hac & granum Cocci plęriq; falso nasci existimauere. Nostri & hanc, & Thymelæā pręcipue Casiā uidentur appellasse. Theophrastus Cneoron: Igino id apud nos Casiā interpretāte. Cuius duo genera feruntur. Candidæ, cui folium cutis modo quadamtenus oleagineum. Nigræ carnosum, Tamarici similius, siue ut in Theophrasto quidam (quos probo) legūt, Myrto. Candida magis humi se spargit, & odorata est, Nigra sine odore. Radix ambabus alta, p̄grandis, rami copiosi, crassi, surculosi, ab terra protinus aut paulo supra emicant, admodum lenti, ut q̄bus ad uinciēdū p̄ iunco utanť. Venere in coronamenta folio. Post Aequinoctium autumni germinant, atq; florem mittunt, qui diutinus eis est. Hæc tota de Cneoro siue Casia Theophrasti sententia est. Dioscorid. Cestron, & Cneoron uocari Thymelęam prodit. At ego non Cestron, sed Cnestrō legendū arbitror, Hippocratis, & Galeni, & codicum uetustorū fretus autoritate. Hoc ipso nomine Cultellus appellatur quo casei scabunť: quanq; & Tyrognestis, & Cobelis q̄q; is dicit Polluci. Liparonis herbæ meminit Aetius, & Alexandria sic uocante: quam aliqui Cnestron ingt nominant, ad ulcera capitis manantia uehementer utilis. Nec indicat is autor, qualis ea sit: utrū ne a Thymelęa, siue Cneoro diuersam, an eandē putarit. Recentiores, ut plęraq; omnia, Chamelęam, & Thymelęā cum Daphnoide turpiter confundunt.

EX M. VERG. COMM.

Non ausim ego dicere, quod fecisse uidentur aliqui, pro comperto mihi esse, græcorū Chamæleam capite hoc a Dioscor. tractatam, Columellæ Cilibracam oleam esse, quam 12. uolumine, capite 49, scriptor ille, propter similitudinem Oleastellum a quibusdam uocari ait. Quæ enim numerantur ab eo illic ad Sirapę confectionem Oliuarum genera, ex arboribus, non fruticibus legi præcipiuntur, poseæ, liciniæ, & culminiæ, omnes in Oliuarum censu inter primas laudatæ: quibus uerisimile est, connumerari debuisse eam quæ egregiæ bonitatis pariter esset: præsertim dicente eodem Columella. Verumtamen habetur præcipua in hos usus olea Cilibraca: quam quidam propter similitudinem Oleastellum uocant. Ratiocinari enim ex his oportet, meliorē, p̄batioremq; Cilibracā oleam præmonstratis illis esse: q̄d parū uerisimile est in Bacca, Oliuaq; illa quę sola similitudine, nō q̄a cōgener oleis sit, in censum earū uenerit. Nec obstat dicere Columellā, p̄pter similitudinē Oleastellū uocari. Potest em̄ ad totius arboris formā id re

ferri. At Plinius. 15. uolumine cap. 7. oleum ex Chamelæa fieri testat, expresso ex oleastris simillimum. Scimus id quidem: & nisi aliud doceatur, ex oliuis oleum etiam exprimi, oporteretq; si exprimendum ex Chamelæa oleum sit, oliuas baccasue in ea intelligi: quod tamen hic in Chameleæ historia non testatur: & si Plinius aperte id dicat, non constituimus ob eam causam Cilibracam Columellæ oleam: etsi Oleastellum uocari a quibusdam ille dicat Dioscoridis Chamelæam omnino esse. Siquidem oportet ad conficiendam Sirapam (sic enim ab eo appellatur, oliuarum cōditurę antiquum genus) meliores probatioresq; oliuas eligi: quæ si in Chamelæa sint, quemadmodum ex Plinio ratiocinari licet, immaturas, asperasq;, & quales in Oleastris sunt intelligere oportet. Non eñ Olea Chamelæa est, sed a foliorū similitudine surculosus, & dodrantalis frutex sic appellatus. Eamq; ob causam, si baccas, aut oliuas fert, quales diximus esse, eas uerisimile est. Patetq; id ex eodem Plinio quo diximus loco, dicente post descriptum ex oleastro oleum, Simillimū huic est ex Chamelęa frutice, folijs Oleastri, baccisq;, frutice saxoso, nō altiore palmo. Quæ tota descriptio longe a scriptoris huius historia diuersa est. His nos rationibus usi, quod in Dios. legitur, aliqui uero Citocatiū Chamelęam uocant, nō mutauimus: & si ea uox nihil modo nobis significet: sed qualis in cunctis grecis est, seruata a nobis fuit. Barbarus literarum prima uestigia secutus, Cilibracum ex Columella interpretatus est. Neq; aliam ob causam longius dicta hæc a nobis sunt, q̃ ut diuersitatis huius, & seruatæ a nobis cōmunis lectionis ratio omnibus pateret. Heracliam mox, id est, Herculeam uocari etiam Chamelæam in Diosco. legitur. Credimusq; nos factum id nomen ex antiqua fabula fuisse, quam ex Pindaro in Oleastro primo uolumine retulimus: q; scilicet Hercules ex Scythia coronatus Oleastro in Græciam redierit: & quoniam similis Chamelææ Oleaster sit, & Oleastro Chamelæa, ideo similitudine decepti aliqui, non Oleastrum, sed Chamelæam Herculeam uocauerint fruticem & coronam. Reliquimus etiam contra aliorū interpretum rationem quod inter has appellationes auditur, οἱ δὲ χαμελαία μέλαινα. Quod est, aliqui autem Chamelęam nigram. Error enim id eorum est, qui græcarum uocum similitudine decepti, Chamelęonem cum Chamelæa miscuerunt. Neq; enim nigredo Chamelææ competit. Qui colore nigro a candido discernitur, Chamelæon est. Et quoniam nihil in Chamelæa id causæ haberet, inutiles eas uoces expunximus. Errasse autem in duabus his plantis non græci tantum, sed latini, & hi quidem inter medicos probatissimi Auicenna, & Serapion uidentur. Qui Mezereon, quæ Chamelæa hæc barbaris est describentes, multa quæ Chamelæoni debentur illi tribuerunt: & ediuerso. Poteruntq; uolentes id certius in Chamelæone, & Mezereon posteriorum scriptorum uidere. Sunt Chamelææ huius appellationes aliæ, uerumtamen impropriæ, & ex alijs plantis importune ad hanc relatæ. Quemadmodum in Tymelæa quæ mox sequitur patebit. Ea enim proprie Pyrosáchne, & Cnidium granum uocatur, si Plinio & antiquis græcis credendum est.

De Thymelæa. CAP. CLXXXIII.

THymelęam alij Chamelæam, alij Pyros agnen, alij Cestron aut Cneoron uocant. Ex qua Granum cnidium, quod est Thymelææ fructus, colligitur. Hoc Syri Apollinū, alij Linum appellant. Quoniam satiui Lini frutex suapte natura similitudinē referat. Virgas edit perpulchras, tenues, tripedaneas, folijs Chamelææ, angustioribus, & pinguioribus, uiscosis, gummosisq; si mordeantur: flore candido, fructu Myrti in modum rotundo, qui inter initia uiret, & tandem rubescit, pulpa fructus dura, foris nigra, intus alba, quæ per inferna bilem, pituitam, aquasq; detrahit, si uiginti granorum pars interna bibatur. Verum fauces adurit. Itaq; cum farina, aut polenta, aut in uuæ acino dari debet, aut melle cocto obducta deuorari. Qui ægre desudant, trito semine cū nitro & aceto inunguntur. Folia quæ peculiariter Gneorum appellantur, per messes colligi debent, & siccata in umbra recondi. Quibus dare libeat, antea tundere, & neruos eximere cōuenit. Illitū

A

B

θυμελαία

χαμελαία

C acetabuli modo cum diluta potione, aquam extrahit. Mediocrius purgat, addita Lente cocta, aut contritis oleribus. Thymelææ farina uuæ acerbæ succo excipitur, & in pastillos diuiditur. Hærba stomacho infesta. Partus imposita necat. Nascitur in montibus & asperis. Hallucinantur qui Coccon Cnidium fructum esse Chamelææ existimant. Falluntur enim quadam foliorum similitudine.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.21 DE Thymelęa, granum, siue Coccum Cnidium enasci constat, Myrti magnitudine, colore & specie foris, autore Dioscoride, non farris, ut in Plinianis codicibus deprauate legitur. De Thymelęa nonnihil & superiore protinus mentione diximus.

EX M. VERG. COMM.

ANtiquæ, & antiquorum scriptorum autoritate receptę appellationes omnes, Thymelææ scriptori adiectæ sunt. Quandoquidem Plinius.13.uolumine, capite.21. his uerbis de Thymelæa egit. Fruticem uero Thymelæam alij Chamæleam, alij Pyrosachnen, alij Cnestren, alij Cneoron. Qui uocum & nominum numerus idem huic scriptori est. Theophrastus itidem primo de plantarum historia de foliorum diuersitate agens, Cneoron Thymelæam uocauit. Eius uerba hæc sunt. τὰ δ' οἷον σαρκόφυλλα τῦπ δὲ ὅτι σαρκώδες ἔχουσι τὸ φύλλον οἷον κυπάριττος μυρίκη μηλέα. τῶν δὲ φρυγανικῶν κνέωρος στοίβη, τῶν δὲ ποωδῶν ἀείζωον. &c. Quod est. Carnosi folij quædam etiã: & id quidem, quoniam carnosum id habent qualis Cupressus, Myrice, & Malus est. In surculoso itidem genere Cneoros & Stœbe, & in herbaceo Sedum. Quæ ex scriptore illo repetita, & cõmentationibus his nostris addita sunt: ut qualis Thymelæa hæc sit certius adhuc cognoscat. D Surculosi generis herba, & carnosi folij: quæ in Diosc. conijcienda magis, quam manifeste intelligenda sunt. Siquidem uirgas in ea dixit, & Lino comparauit, & folia pinguia gumosaque descripsit. Quod totum Plinius ex Theophrasto acceptum eodem loco retulit, similẽ Oleastro Thymelæam faciens: folijs angustioribus, gumosis si mordeantur, Myrti magnitudine. &c. In quo laudandus etiam Theophrastus, qui folium Thymelææ describens, Cneoron eã uocauit: quasi sciret & ipse quod Diosco. testatur, folia tantum ea uoce censeri. In.9. deinde remedia & uires eius tractaturus, Cnidium granum uocauit, easdemque huic scriptori uires illi assignauit. ὁ δὲ κνίδιος κόκκος στρογγύλον ἐρυθρὸν τῇ χροιᾷ μεῖζον δὲ τοῦ πεπέρεως ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τῇ θερμότητι, διὸ καὶ ὅταν διδῶσιν κατὰ ποτόν, διδόασιν γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν ἐν ἄρτῳ ἢ στέατι περιπλάττοντες, καίει γὰρ ἄλλως τὴν φάρυγγα. Quod est. Cnidium uero granum rotundum, coloreque rubens, semen fert Pipere maius, multoque ad calefaciendum Pipere ualidius. Quam ob causam cum dant (datur autẽ ad soluendam aluum) in pane, aut adipe inuolutum dant: alioquin fauces urit. Et hæc nominũ diuersitas in Theophrasti Thymelęa est. Quibus addiderunt alij alia: uocaruntque aliqui Pyrosachnem, ab urendi ui quam habet. Pyr enim græci ignem uocãt. Nec aliud Pyrosachne, compositum ex igne & tenui stipula nomen indicat, quam quod egregie urit. Chamelæa eadem dicta fuit, quoniam ut Plinius ait, Oleastro similis sit: ut hic scriptor autem, quoniã Chamelæę, quæ superiore capite præmonstrata est, folia similia habet: quod totum eodem redit. Quod enim simili simile est, eandem similitudinis causam & principium habere oportet. Cnestrõ postremo eandem hanc Thymelęam uocarunt probatissimi græcorum scriptores Hippocrates, Galenus, & plærique alij. Nobis tamẽ ignota uocis eius origo & causa. Comparauit eam Diosc. λίνῳ σπάρτῳ: neque aliud uoces illæ in cõmuni significationis æstimatione significant quam satiuum Linum. Quærendum tam & eruscandum diligentius opinamur, Lino ne satiuo simpliciter, an surculoso frutici, quem Sparton omnes uocant, & hic eodem hoc libro descripsit, similem Thymelæam dixerit. Nobis in hanc partem inclinat animus: & si aliorum interpretum modo & nos satiuum Linum uerterimus. Genistæ enim similior, quam Lino ex historia, descriptioneque eius uideri potest. Vniuersæ plantæ nomen factum uidetur ab Olea cui similis est, & a Thyma herba cuius habet flores. Paulus Aegineta pręter ea quæ nunc in Diosc. leguntur, radicẽ eius contra sanguinis profluuia cõmendauit, uiribus, saporeque acerbo: eique malo prodesse potã & foris impositam.

De Sabuco. CAP. CLXXXIIII.

ἀκτῆ ACten aliqui Dendron arctu, alij Hemeron, Latini Sabucum, Galli Scobiem, Daci Sebam uocant. Ex eo genere quædam in

arborem assurgit, surculos spargens arundinaceos, teretes, cauos, candicantes, proceros. Folia Iuglandis terna, quaternaue, ex interuallis circa ramos exeūt, grauia odore, minutim in ambitu secta, & in ramulorum cacuminibus cauliculisq; circinatæ umbellæ, quæ florem candidum pariunt, mox fructum Terebintho similem, in nigredine subpurpureū, acinosum, succo madentem, uinosumq;. A

BARBARI COROLL.

SAbucum medulla carere aiunt nonnulli. Theophrastus Carnosam ei adiungit. Fruticosa uirgis arbor: quæ anniculæ, donec folia deciderint in longitudinem crescant. In sena maxime cubita: post id tempus in crassitudinem fundantur. Lignum fungosum, & cum inaruit leuissimum: medulla molli: quæ tota uirgulis eximitur baculorum usu. Siccatum durat, inoffensumq; aquis redditur, etiam decorticatum, quod ei sponte arido contingit. Caudici crassitudo galeæ. Cortex læuis, tenuis, spissus: quem uocant Canopum, cuius a Græcis in Iuliani Oxymelite fit mentio. Radices tellure summa, nec multas, nec grādes agit. Folium minus, quod quidē pars est maioris, molle oblongumq; habet, ut laurus latifolia, maiusculum tamen, latiusculūq; subtus & situ medio rotundius, exacutum, serratumq;. Folium uero maius, q̄d ex illis minoribus quasi coalescit, pediculo uno crasso & neruoso geritur, ceu ramulus, folijs utrinq; geniculatim & ordine iugatis, uno in uerticibus relicto singulari. Subruffa hæc, & fungosa, & de singulis petiolis uniuersa collabuntur. Sunt & in ramis nouellis internodia, sed quasi rudia, inarticulataq;. Flos candidus, ex flosculis minutis, faui specie congestus, e pediculi fissura, graui odore, quanq̄ Lilij. Fructus quoq; racematim pediculo unico dependet, Action uocatus, qui cum ematuruit, nigrescat. Immaturo color uuæ acidæ, paulo maior q̄ Eruum, humore lento. Manus capillumq; inficit. Grana intus sesamacea, non ingrata turdis, sturnisq;. Locis potissimum opacis, & iuxta aquas gignitur. Differt a ferulaceo genere, q plus ligni ac succi habet, q̄ Ferula. E Sabuco magis canoram buccinam tubamq; credit pastor, ibi cæsa ubi gallorum cantum frutex ille non exaudiat. Dictam puto arborem, a Sambuca musico instrumento, quod alij Pectida uocant, alij Magadin: ut in arundine notauimus. Sambuca porro, ab autore uidetur appellata: cui nomen Sambyx fuerit. Vsam tamen ea primam omnium Sibyllā perhibent. Arbor utiq; ipsa non Sambucus, sed Sabucus dicenda est: si Serenio Quinto credimus. B

Pli.li.16. ca.19 26.40. lib.24.cap.8.

De Ebulo. CAP. CLXXXV.

ALTERVM genus Chamęacte uocatur, alijs Heliosacte, alijs Agria acte, alijs Euboica, Romanis Ebulum, Gallis Ducone, Dacis Oliua. Ebulum longe humilius est, magisq; hærbaceo generi assignandum, caule quadrangulo, geniculato, folijs Amygdalæ, ex interuallo longioribus, geniculatim distributis in uersus, graueolentibus, in ambitu serratis, muscario Sabuci flore, & acino eiusdem. Radice nitit lōga, crassitudine digitali. Eadē utriusq; uis & usus, refrigerās, et exiccans, aluo detrahens aquam, stomacho inutilis. Folia, olerum more coquuntur ad pituitam bilemq; detrahendam. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in uino decocta & in cibis data, hydropicos adiuuat. Prodest uiperarum morsibus, eodem pota modo. Vuluas emollit insidentium decocto. Laxat earum spiracula, & uitia corrigit. Acini in uino poti eodem funguntur munere. Denigrant capillos illiti. Folia si prætenera ac mollia ex polenta illinantur, inflammationem mitigant. Ambustis, & canis morsibus illitu prosunt. Vlcera quæ dehiscunt in fistulam, agglutinant. Iis qui podagra tentatur, cū

χαμαίακτη

C seuo hircino prosunt illita folia.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.10 lib.26.cap.8. EBuli, siue Chamæactes, hoc est, Sabuci pumilæ foliorum decocto, muscæ necantur. nam & colibuli macerantur aqua, ut ea sparsa culices abigantur. Baccas, flores ue Ebuli, aut Sabuci uidetur intellexisse Plautus cum dixit in Captiuis,

Laridum, Atq; Ebebulas foueri foculis feruentibus.

Nisi quis herbulas in eo uersu lectitare malit: aut qđ propius est uero, epulas. Ouidius,

Epulisq; foci miscere calentes.

Aut hanc, aut ualde similem esse puto, quam Plinius Actēan uocauit uigesimoseptimo uolumine. Actea inquit, graui foliorum odore, caulibus Anisi geniculatis, semine nigro ut Hederæ baccis mollibus. Nascitur in opacis, & asperis, & aquosis, datur acetabulo pleno, interioribus fœminarum morbis. Pro eo quod Dioscorides in caulibus umbellas, & capitula Chamæacten habere scribit, Plinius caules Anisi reddit ei: quanq; non caulibus Anisi, sed asperis in plerisq; legitur codicibus. Sed exemplaria quædam uetusta legunt Anisi, non asperis.

¶ De Pycnocomo. CAP. CLXXXVI.

πυκνόκομον PYCNOcomon constat Erucæ folijs, acrioribus, scabris, & crassis, caule quadrangulo, flore Ocimi, semine Marrubij, radice nigra, rotunda, lutei coloris, exigui Mali figura, terram redolente. Inuenitur in saxosis locis. Semen grauia somnia & tumultuosa facit, drachmæ instar potum. Tumores discutit, illitum cum polenta. Spicula, adactosq; corpori aculeos extrahit. Folia illitu tubercula, panosq;
D discutiunt. Radix eius in aqua mulsa duum drachmarum pondere, aluum et bilem extrahit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26. ca.8. PYcnocomon, caule tenui, modico.

EX M. VERG. COMM.

SVnt Plinio, & scriptori huic nostro de Pycnocomo omnia eadem: tantumq; non ijsdē uerbis cuncta latinus scriptor ex græco genti suæ reddidit. Locus est. 26. uoluminis. 8. capite. A foliorum confecta densitate nomen illi fecerunt græci. Neq; enim aliud Pycnocomon indicat, q̃ quod densa & conferta coma est. Herbarum autem comæ folia sunt, quæ hic a Plinio relicta aspera constituit. Ille enim crassiora tantum & acriora q̃ Erucæ sint dixit. Non indicauit etiam Plinius, quale semen Pycnocomi sit: non dico autem quale uiribus, sed figura & specie. Desyderauimusq; nos id magnopere, hoc agentes, ut uariam in græcis lectionem teste & autore eo tutius eligeremus. Sunt enim in quibus Marrubij, in quibus Porri seminibus comparetur Pycnocomi semen, una id discrimen faciente litera. Cæteri interpretes communem secuti lectionē, Marrubio simile fecerunt: nos probatiores & uetustiores græcos, & quē habemus egregiæ antiquitatis latinum Dioscoridem secuti, Porro comparauimus: uolumus tamen incertæ nobis rei fidem penes naturam esse. Discrepant in radicis colore Plinius & Dioscorides, ille lutei coloris tantum: hic nigrum primum, mox ὠχρὰν, id est, pallidam, quod idem luteo colori est, descripsit. Suspicari multa in uarietate hac licet: aut deesse Plinio, aut abundare huic nigrum colorem, aut foris nigram, intus uero lutei coloris intelligi oportere, Pliniumq; alterum colorem tātum indicasse: quod suspicari ab re forte non fuerit. Nigram tantum tradit quem antiquissimū habemus latinus Diosco. Quotquot autem græcos uidimus, omnes nigrum & luteum colorē illi assignāt: Eamq; ob causam inclinat animus nobis, ut credamus diuersos colores illos, ad diuersas referri oportere partes. Legentibus tamen hoc liberum sit, donec, ut in semine pauloante diximus, natura & res cognita, tam multas difficultates extricauerint. Animaduertendum illud etiam in uiribus & potestate radicis, dicere Plinium exinanire eam aluum, bilem, & pituitam: hunc autem & reliquos græcorum medicos, bilem tantum: & inter eos præsertim Paulū Aeginetam, qui Pycnocomi radicem, semen, & folia discutiendi & extrahendi uim habere ait: & semen, quia ualidius sit, infixa corpori etiam extrahere. ῥίζαν δὲ ξανθῆς χολῆς εἶναι καθαρτικήν. Quod est, Radicem uero flauam purgare bilem. Id Barbarus extenuare dixit, non satis apto ad eam uim uerbo, ut nouisse omnes facile possunt.

¶ De Apio, seu Radice syluestri. CAP. CLXXXVII. A

APion nonnulli Ischiada, alij Camæbalanam agriam, alij Linozostin, Latini Radicem syluestrem, Pœni Thorphathsadæ appellant. Iuncos duos, siue tres spargit, rubros, tenues. Qui a terra parum attolluntur. Folijs Rutæ, oblongioribus tamen, & angustioribus, hærbaceis, semine paruo, radice Hastulæ regiæ, in formam Pyri turbinata, succi fœcũda. Intus habet succum candidum. Extra, cortices nigros. Superior pars eius uomitione bilem pituitasq; extrahit. Inferior per aluum. Tota utrinq; purgationes mouet. Succum si libet eximere, tusa radix in fictili mergitur, & agitata aqua quod supernatat pinna selectũ, exiccatur. Purgat utraq; parte is succus sesquiobolo potus.

BARBARI COROLL.

DE Apio herba, cognomento Ischas, quæ Raphani syluestris genus est, uolumine secundo locuti sumus. Vbi omnia hæc ad uerbũ fere uidentur esse repetita. Plinius Oposcillam uocauit (ut arbitror) corrupte, pro Apios Ischas.

EX M. VERG. COMM.

HAec est Apios illa solo nomine, sed ab imperitis facto, notissimæ cunctis Raphano congener existimata. De qua longius secundo uolumine in Rhaphano egimus: polliciticq; sumus, iterum hoc loco de ea dicendum nobis esse: haud sane quia superfuerint tunc aliqua, quibus nunc dictis secernenda hæc ab illa esset, sed ꝙ inuenienda hoc loco, ueluti ex aliena possessione, ob eas quas tunc longius percurrimus caussas, ejcienda ex illo erat, tractandaq; cum cæteris, quæ efficaciorem in purgando uim habent. Quales multæ descriptæ hoc libro hactenus, & describendæ adhuc plantæ sunt, syluestres omnes, montibus & incultis locis nascẽtes: non qualis satiua in hortis, aut syluestris in campis Rhaphanus nascitur: quæ nihil huic simile æqualeue, aut idem habet, non ramulos, non folia, non semen, nec radicem etiam. Siquidem in Rhaphanis longiores, in Apio hac rotundiores & pyri similes radices sunt. Quinetiam præter totam speciem obstat color, qui in nulla Rhaphano foris, ut in Apio hac niger conspicitur. Sunt aliæ plures etiam diuersitatis notæ, quas breuitati consulentes expendendas legentibus relinquimus. Apion a radicis forma Græci herbã appellauerũt. Est aũt græcis Apion in pomorum genere Pyrum. Et quoniã pyri forma radix eius sit, contractior tamen rotundiorq;, ideo nomen hoc illi ea gens fecit. Antiquum sane, & quo, scribente Theophrasto plantarũ historiam, Græcia passim utebatur. Neq; hoc tantum, uerum eo etiam quod secundo loco in hoc scriptore illi adijcitur. Verba eius nono de plantarum historia uolumine hæc sunt. τὸ δὲ τῆς αὐτῆς ῥίζης τὰ μὲν ἄνω τὰ δὲ κάτω καθαίρειν θαυμασιώτερον· οἷον τῆς τε θαψίας καὶ τῆς ἰσχάδος, ὃ δ' ἄπιον καλοῦσι. Quod est. Purgare aũt in eadem radice alias partes per superna, alias per inferna, magis mirabile: quales Thapsiæ sunt & Ischiadis, quã Apion aliqui appellant. Testis, ut uidetur, utriusq; appellationis Theophrastus est. Vtq; alterius appellatiõis Apij, scilicet manifesta est ex forma radicis ratio, sic ignota nobis alterius: nec quã ob causam a coxendice, coxendicisue dolore, nisi hoc loco Ischias aliud significet, nomẽ id inuenerit ratiocinari licet. Est quidem omnibus in promptu, facillimũq; ratiocinari, quia purget, & purgando dolores coxendicis leuet, sic forte appellatã fuisse: sed nimis cõmune id est: neq; hic, aut Theophrastus quicq; pro coxẽdicis dolore palam illi tribuerũt. Quo fit, ut nos & si in cõmuni græcorum omniũ lectione nihil mutare ausi simus, credamus non Ischiada, quæ uox coxendicem & eius dolores, sed Ischada, quæ Caricam significat, non absurde penitus existimasse quosdam dici Apion hanc oportere. Similis enim, & turbinata figura non aliter ꝙ Pyrum Carica est. In Theophrasto quidem Ischas passim legitur, non Ischias. Quo fit, ne demiremur, qui in eo Caricam uerterunt. Quemadmodum non constituimus, scriptoris huius codicibus magis, quàm Theophrasti credendum esse. Plinius nec Pyro, nec Caricæ radicem eius comparauit, sed Cepæ: ampliorem tamen ꝙ Cepa sit, eam describens. Legitur paulo post in scriptore hoc, Chamæbalanon dici etiã Apion hanc. Ea uox terrestrem significat glãdem, quasi latentem & obrutam terra glandis forma radicem: oportetq; non glandis simpliciter intelligere, sed ut Græci Balanorum cõmuni appellatione lon- B

C giôres fructus indicant. Cur deinde agrestis, aut montana Raphanus dicta eadem fuerit, satis secundo uolumine in Raphano, & hoc loco dictum a nobis est. Radicem eius, ut fere in cunctis græcis legitur, Spondylio herbæ hic comparauit. Responderetꝗ id naturæ, quoniã & hæc, & Spondylion tertio uolumine tractata, Raphani radice describitur: oportetq; inuicem similia esse, quæ alteri pariter similia sunt. Vidimus tamen nos, in quibus non radix Spondylio similis legitur, sed Asphodelo, & his quidem probatissimis, & antiquæ fidei, quod ab re penitus non est. Siquidem Asphodeli bulbosæ radices illæ, non penitus dissimilẽ huic speciem habent. Secuti tamen communem lectionem & nos sumus, ob eam præsertim caussam, ꝗ hic in Spondylio radicem eius Raphano comparauit: & hæc ob eandem caussam syluestris, & montana Raphanus a multis credita & dicta est.

¶ De Colocynthide. CAP. CLXXVIII.

κολοκυνθίς Colocynthis aliqbus Colocyntha ægos, alijs Sicya picra, alijs Alexãdrina Colocyntha, Zoroastri Tymbra, Ostani Autogenes, Romanis Cucurbita syluatica, Dacis Tustrata dicitur. Sarmenta foliaq; satiuæ Cucurbitæ emittit, per terram repentia, diuisa: fructum in speciem mediocris pilæ conglomeratũ, uehementer amarum, quem legere oportet, cum cœperit in luteum colorem permutari. Medulla fructus purgatoriam uim habet, si quatuor oboli melle cocto Myrrha & Nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Arefactæ pilæ teruntur, & infusæ clysteribus prosunt, neruorum resolutioni, coxendicum doloribus, & coli uitijs, ut quæ bilem, pituitam & strimenta, interdum etiam cruorem eliciant. Fœtus admotæ enecant. Dentium dolorem tollunt, si una repurgetur, & luto oblita cum aceto & nitro inferuescat, hocq; iure decocti dentes colluantur. D Si aqua mulsa, aut passum incoquatur, & sub diuo refrigescat, potu crassum humorem & strigmẽta alui detrahet. Stomacho supra modum aduersatur. Subdita ex ea balano, alui excrementa ejciũtur. Virenti succo utilissime ischiadici perfricantur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.3. Colocynthis, Cucurbita est syluestris, plena ipsa, nec inanis, ut Somphos, minor ꝗ satiua. Primo herbacea, mox pallida, quæ & utilior est, quando eius sunt medicinæ. Hippocrates syluestrem Cucurbitã Sicyonem, & quæ fundo careat, & specie globosa & uniformi fit. Sicyan ἄτμητον, hoc est, insectilem appellat: interiorem uero partem eius, spongiam.

EX M. VERG. COMM.

Cucurbitulam Græcoꝝ exẽplo non male aliquis Colocynthida inter latinos dixisset. Cur enim, si licuit diminuto a Colocyntha, quæ illis Cucurbita est, nomine, syluestrem & amaram hanc Colocynthida dicere: nõ liceat & nobis a latinoꝝ Cucurbita, Cucurbitulã facere, æqnalemq; illis æstimatione & uocis compositione, rei passim notæ appellationem ad medicinã afferre? Nos sane in eam partẽ trahebamur. Fuitq; diu nobis animus, Cucurbitulam huic capiti titulum facere: sed reuocauit nos ab eo consilio, recepta iampridem a medicis oĩbus, & officinis græca uox: multoq; magis, ne æquiuoca appellatione miscerentur simul planta hæc, & quas latini scriptores omnes ad aliũ medicinæ usum transtulerunt, Cucurbitulas eas uocantes, quæ spiritus, & præfocatæ flammæ ui corporibus nostris impactæ in superiorẽ partem & extimã cutẽ sanguinẽ, & q̃ alia opus fuerint, trahũt. Eãq; ob cãm seruata greca appellatiõe, de Colocynthide, q̃ syluestris Cucurbita est, caput inscripsimus. Alioqn Colocynthis parua Cucurbita est. Fecerũtq; eã Cucurbitis alijs congenerẽ Viticulæ folia & fructus: ideoq; tã multas ab eadẽ Cucurbita appellationes alias inuenit. Credimusq; nos, q̃d in Diosco. legitur, οἱ δὲ κολοκύνθα αἰγός, quæ uoces nihil significãt aliud ꝗ capræ Cucurbitam, & a cunctis ex eo caprina Cucurbita reddita est, potuisse q̃ndã legi οἱ δὲ κολοκύνθα ἄγριος, q̃d est, syluestris Cucurbita. Nolumus nũc quęrere, uescanť ne ea caprę, an nõ: amaritudinẽq; eius in cibo sentiãt? & an q̃d ho-

mini nocet, possit alijs animalibus nō nocere. Quotidianum enim id est. Fitq; passim quod Lucretius cecinit, ut non sit idem nobis & brutis multarū rerum sensus. Quippe uidere licet, pinguescere sæpe Cicuta barbigeras pecudes, homini quæ est acre uenenum. Verum quod suspicari hoc nos coegit, plantę genus est, quæ ab omnibus in syluestriū censu numeratur: omnesq; Colocynthida describentes, siluestrem Cucurbitam uocant. Et omniū maxime Plinius lib. 20. capite. 3. Quod a scriptore hoc relinquendū fuisse uerisimile non est. Monere id uoluimus, & si non multifaciendum forte aliquibus uideatur. Fecit amaritudo, quę Colocynthidi maxima est, & omnibus tam manifesta, ut qui plantam, & rem ignorāt, solo Colocynthidis audito nomine, amaritudinem intelligant, ut amara Cucurbita a quibusdam etiam diceretur. Quemadmodum quoniā copiosa in Aegypto nascitur, cuius rei testes etiam sacræ hebræorum literæ sunt, Alexandrina Cucurbita. Et hæc pro Colocynthidis appellatiōibus dicta hactenus sint. A

¶ De Epithymo. CAP. CLXXXIX.

EPithymum Romani Inuolucrum uocant. Flos est e Thymo duriore, Satureię similis. Capitula habet tenuia & leuia, & in eis fibras, quasi capillamenta. Potum cum melle detrahit pituitam, bilemq; atram per inferna. Priuatim prodest melancholicis, & inflatis, acetabuli mensura, ad quattuor drachmas, cum melle, sale & aceti exiguo. Plurimum in Cappadocia & Pamphylia gignitur. ἐπίθυμον

BARBARI COROLL.

EPithymum, flos est Thymi, sed non omnis. Differentia, q hic herbaceus, alterius Thymi candidus. Aliqui eum Hippopheon uocant. Quidam aliter Epithymum tradunt, sine radice nasci tenui, similitudine Pallioli rubens. Pli. li. 26. ca. 8. li. 21. ca. 10.

EX M. VERG. COMM.

QVod in Italia nascens nostrę ætatis herbarij Epithymon ostendunt, id nobis uidetur quod Plinius. 26. uolumine capite. 8. de Epithymo agens aliter ab illo & his uerbis descripsit. Quidam aliter Epithymū tradūt, sine radice nasci, tenui, similitudine Pallioli rubens. &c. B Tenuissimis quasi capillamentis in glomerem conuolutis, & his rubentibus Epithymon hoc uidetur: Floribus minimis, candidisq;, Thymo similibus: nullis ut ille ait radicibus: eaq; forma, ut lanæ, stuppæue glomerem uidere te credas. Quam ob causam, non male crediderit aliquis, potuisse hoc genus a posterioribus Inuolucrum dici. Quod enim ab hoc describitur, & copiosum in Cappadocia & Pamphilia nasci traditur: diuersum, ut ex historia eius patet, et aliud a nostrate hoc est: simile tamen, aut coniunctum Thymo aliquid habere nomen indicat: aut alterum forte Thymi genus esse a Theophrasto & Plinio descriptum, nigro colore: quod tertio uolumine inter appellationes Thymi numeratum ab hoc scriptore est. Theophrastus quidem palam id docet quinto de plantarum historia dicens, καὶ θύμον τὸ μὲν λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν. Quod est, Et Thymon candidum alterum, alterum nigrum. Et Plinius. 21. capite. 10. Totidem & Thymi species, candidum, ac nigricans. Neq; hic aliud indicat, dicens Epithymum Thymi esse florem durioris & Thymbræ similis, quasi alterum sit Thymi genus, mollins, nec Thymbræ simile. Quocunq; autem modo se habet, si non alterum Thymi genus sit, coniunctum Thymo aliquid esse oportet. Id ēm ea uox significat, quod in Thymo est scilicet. Et Paulus Aegineta lib. 6. de eo agens, ait in tertio ordine siccare, calefacereq; Epithymum, & Thymo efficacius esse. Quod ductu & conceptu uocum quod diximus ratiocinari facile est. Nihil autem in eam partem magis nos trahit, q nominis ratio, qua ut diximus, quod in Thymo sit, nascaturue, intelligi oportet. Vtitur eo idem Paulus, ut hic ait, in melancholicorum purgatione: nec minus etiam in ducenda simpliciter aluo. In quem usum bibi in uino iubet.

¶ De Alypo. CAP. CXC.

ALypon surculosa herba est, subrubra, latis ramulis, tenuibus folijs, flore molli, copioso, radice Betæ, tenui, referta acri succo, semine Epithymi. Gignitur in maritimis. Hac plæraq; Libyæ loca scatent. Semen atram bilem dejcit, si mensura Epithymo pari cum sale & aceto sumatur. Verum interanea leniter exulcerat. ἄλυπον

BARBARI COROLL.

C Pli.li.27.ca.4. ALypon, & Alypea, & ut Paulo placet, Alypias, cauliculus est molli capite, non absimilis Betæ: ut inquit Plinius, acre gustatu ac lentum, mordensq; uehementer & accendens. Caput, id est, radicem eius, Betæ similem intelligo, non folia: quippe quæ minuta ei sint: ut Dioscorides affirmat. Deprauatæ in Plinij uigesimo septimo libro Aliphón, pro Alypo legebatur, anteq; ipsi locum indicaremus.

EX M. VERG. COMM.

SEmel tantum, & id etiam breuissime Alypi. 27. uolumine capite. 4. meminit Plinius. Nihil etiam Paulus Aegineta dictis decretisq; scriptoris huius addidit. Vtinamq; omnes nō multo breuius & incertius, q̃ hic de eo tradidissent. Verba em̃ Plinij sunt. Alypon cauliculus est, molli capite, nō dissimilis betæ: acre gustu, ac lentum: mordensq; uehemēter & accendens. Aluum soluit in aqua mulsa, addito sale modico. Minima portio duarū drachmarum, media quatuor, maxima sex, ea purgatione quibus datur e gallinaceo. Horum nihil, aut unum, alterumue in Dios. legitur: cætera aut ab alijs accæpta, aut aliter cognita Plinio fuerunt. Paulus Aegineta ijsdem uerbis Dioscoridi subscripsit, Alypi dicens semen per inferna nigrā purgare bilem, pari Epithymo mensura sumptum, additis aceto & sale. Veruntamen leuiter intestina exulcerare. Quæ tota est in scriptore hoc Alypi medicina. Qui deprehendisse nostra ætate Alypon se credunt, surculosam, ut hic ait, herbam: sed non ultra duos, tresue surculos in ea ostendunt: in qbus per interualla bina sunt folia rubentia, & in summo lutei floris umbella. Quę posset Alypon credi, nisi radix quę in scriptore hoc gracilis & quantitate betæ traditur, in ea longe crassior inueniretur. Potuit illi a ui sua nomen fieri: & quoniam nigram bilem purget, qua purgata animi tristitia in melancholicis pellitur, eaq; pulsa adest statim lætitia humani animi naturalis habitus, sic dici. Est enim græcis Alypon, quod tristitia, doloreq; caret, aut liberat.

¶ De Empetro, seu Calcifraga. CAP. CXCI.

ἔμπετρον D EMPETRON aliqui Phacöides uocant. Nascitur in montibus & maritimis, salso gustu. Sed quo propius terreno fuerit, amarius sentitur. Trahit bilem, pituitam, & aquam, si bibatur in iure aliquo, aut hydromelite.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.9. EMpetron hoc Phacöides a Dioscoride, Prasoides a Galeno & Paulo cognominatur. Fere in saxo nascitur. Recenti uires sunt, uetustate perdit eas. Lapillos qui sufferuefiant, una rumpi affirmāt, quod & in Saxifraga quoq; diximus ex Plinij sententia, ut qui nihil differre ab ea iudicarit: quandoquidē medicinas, quas seorsum in utraq; mētione Dioscorides enumerat, ipse uniuersas Empetro huic assignat. Aut igitur ita sentiendū est: aut Plinium errasse confitēdum. Paulus certe Dioscoridem secutus, mentiones duas habet, quasi duorū generum. Galenus unicam. Empetron Aetius etiam Epipetron, uocari solitum affirmat.

EX M. VERG. COMM.

NAsci in petris Empetron satis indicat nomē. Epipetron eadē significatione ex antiquioribus aliqui etiā uocauerunt. Nec solū, quia Lentis figurā & spēm refert Phacoides, sed Marrubio similē Prasoides etiā. Plinius Saxifragā a latinis uocari ait: miscetq; cum ea quæ priuatim & seorsum a Dioscoride Saxifraga hoc ipso uolumine descripta est. Ex quo iterū suspicari cogimur, quod in Saxifraga dictum hoc ipso uolumine a nobis est, non esse illud in hoc scriptore eo nomine recipiendū: aut si sit, quod uerisimile tamē non est, uariantibus historia & medicina, bis de eadem actum fuisse non multo ante sub titulo Saxifragæ: quæ latina, & iterū nunc sub Empetri, quæ tota græca uox est. Paulus quidem Aegineta, qui totum in. 6. suæ medicinæ Dioscoridem multa breuitate exscripsisse uidetur, Empetri manifeste meminit: Saxifragæ autem nusquā: quod non relinquendū ab eo fuerat, si tunc in Dioscoride Saxifraga legeretur, aut ipse pro diuersa eam recæpisset. Crederemus nos, etiam eādem Saxifragam & Empetron esse, nisi diuersa penitus utriusq; historia & medicina esset. Ob eam causam peritioribus hoc relinquemus, certius de Saxifraga inuenturis, quod recipiendū, constituendumq; sit.

De Clematide. CAP. CXCII.

A κληματῖτις

Clematidem aliqui Epigetin, Aegyptij Philacuon, Romani Ambuxum nominant. Viticulis constat subrubris, folio uehementer acri gustu, & exulcerante. Vicinis inuoluitur arboribus ut Smilax. Tritum semen, & ex aqua, aut hydromelite potũ, bilem pituitamq; detrahit. Illita folia lepras eximunt. Cum lepidio conditur ad esum.

De Labrusca. CAP. CXCIII.

ἄμπελος ἀγρία

Labrusca sarmenta Vitis modo prælonga emittit, aspera, lignosa, rimoso cortice, folijs hortensij Solani, longioribus ac latioribus, muscoso flore, & capillaceo, fructu exiguis uuis simili, post maturitatẽ rubente. Rotunda est acinorum facies. Feruefacta radix in aqua, & in cyathis duobus uini aqua marina diluti pota, humorem alui ciet. Ideo hydropicis datur. Vuæ eius, uitia cutis in facie, & maculas omneis expurgant. Enascentes ramuli cibi gratia condiuntur.

BARBARI COROLL.

Ampelos agria, hoc est, Vitis syluestris, cæditur horis omnibus, sed præcipue autumno. Radice acri, ut Theophrastus scribit, folio spisso, candicante, geniculata, rimoso cortice, uuis rubentibus Cocci modo, ut Plinius. 23. uolumine. Hæc & pro Amuleto, cuius sit proprie uua Taminia. Radix & acini, coria perficiunt, gelidissimaq; eorum est natura. Vt errauerit Theodorus, qui uerba illa in Theophrasto ψιλοῦσι τῷ καρπῷ τὰ δέρματα interpretus ita sit, Fructu defoliant arbores: cum legere debuerit, non dendra, hoc est, arbores, sed derma, hoc est, corium: nec defoliant, sed depsant & subigunt. Pars acinorum æstu moritur, priusq; reliqua: qui & solstitiales dicuntur. Vniuersi nunq; maturescunt: & si prius q̃ tota uua maturescat, detur cibo. Generi gallinaceo fastidium gignit uuas appetendi. Flos huius in racemis candidus dependet Solani per initia, post diuiditur in uitis fere imaginem, sed oblongam. Est ei similis, sed in salictis nascens, ad eosdem usus quæ Salicastrum uocatur, contra hominum & quadrupedũ scabiem. Plinius. 27. ita descripsit. Folio duro, cineracei coloris, uiticulis callosis, rubentibus qualiter flos quem Iouis flammam appellamus in Violis, ferens semen punici mali simile in acinis, ad eosdem effectus. Propterea e recentioribus fuere, qui hanc & flammulam, & Iouis quoq; flammam uocarunt. Est & Labrusca uitis syluestris una species, Oenanthen ferens, duorum generum, albi & nigri, ut Dioscorides post docebit: Neu quemq; decipiat Pliniana lectio, Labrusca inquit Oenanthen fert satis dictam, quæ a Græcis Ampelos agria appellatur, spissis & candicantibus folijs, geniculata, rimoso cortice, fert uuas rubentes, cocci modo, & reliqua. His uerbis Plinius. 23. uolumine duos frutices, non unum designat, Labruscam, & quæ Ampelos agria uocatur.

Pli. li. 23. ca. 1
lib. 27. ca. 7.

B

EX M. VERG. COMM.

Non est siluestris hæc Vitis quam Romani Labruscam dixerunt. Illa enim sola consitionis priuatione à reliquo uitium genere differt: hæc uiticularũ, & racemosi fructus, quẽ fert, similitudine inter Vites numeratur. Eamq; ob causam, duobus locis ab hoc scriptore, hoc scilicet, & a quinti uoluminis principio statim de siluestri Vite agitur. Hæc inter herbas, illa inter Vites: hæc folio hortensis Solani describitur, illa uitigineo folio intelligẽda est. Et nihilominus, quod raro in ea gente fit, utriusq; idem nomen auditur: & utraq; Ampelos agria uocatur. Fuitq; hæc Plinio causa, nominum magis aliquando q̃ rerum rationẽ sequenti: ut bis diuersis locis de eadem siluestri hac Vite importune ageret. Primum. 23. uolumine capite. 1. inter Vites. Mox iterum. 27. capite. 7. inter herbas. Poterunt uolentes certius in eo quod dicimus cognoscere: legentesq; palam deprehendere, paulo minus q̃ totam duobus locis eiusdem plantæ historiam & medicinam esse. Quæ enim folia. 23. uolumine candicantia ab eo dicuntur. 27. deinde cineracei coloris uocantur: nullo discrimine inter candicans, & quod cineracei coloris sit. Quodq; priore illo loco in medicina decernitur, Radix decocta in aqua, & in uini Cöi cyathis duobus, humorem alui ciet, ideo hydropicis datur: in posteriore pariter docetur, Radix eius decocto in aquæ cyathis ternis, additis uini Cöi cyathis duobus, aluum soluit leniter: i-

C deo hydropicis datur. Quæ ex multis monstrasse satis sit: ne dubitent qui in Pliniana lectione occupantur, quales in eo siluestres duæ Vites sint. Vna tamen tantum est, & inutiliter iterũ ab eo repetita, neq; apte inter Vites tractata: quoniam herba sit, & in herbarum censu seruanda fuerit. Nominis ut diximus ratio magis, q̃ rei misceri in eo hæc fecit. Theophrastus. 9. de plantarum historia breuiter, & his uerbis de radice agrestis Vitis egit. θερμαντικὸν δὲ καὶ δριμὺ καὶ τῆς ἀμπέλου τῆς ἀγρίας ἡ ῥίζα, διὸ καὶ εἰς ψίλωθρον χρήσιμον καὶ ἐφηλίδας ἀπάγειν. τοῦ δὲ καρποῦ ψιλοῦσι τὰ δέρματα, τέμνεται δὲ πᾶσαν ὥραν ὀπώρας δὲ μάλιστα. Quod est. Calefacit, acrisq; est, & syluestris Vitis radix. Eamq; ob caussam depilando est, & cutis aspredines exterit. Fructu depilantur coria. Cæditur quocunq; tempore, sed autũno præcipue. Dictum a nobis hoc etiã est, quoniã & a Theophrasto inter herbas Peucedanũ, Daucum, Dracunculũq;, non inter arbores syluestris hæc Vitis numeratur: multoq; magis ob diuersitatẽ remedij ex ea contra cutis asperitates: q̃d hic in fructu & acinis, Theophrastus in radice cõstituit. Videndũ tamẽ, an syluestris hæc Theophrasti Vitis ea sit, de qua nunc agimus: an quæ statim ab hac tractanda erit: exquo depilare fructũ eius dicit: quod a Dioscoride albæ Viti, quæ mox dicetur, tribuitur. Sit ergo inter herbas syluestris Vitis, inter arbores autem Labrusca, suisq; notis utraq; quærẽtibus se ostendat: illa, ut passim omnes nouerũt: hæc, ut a Dioscoride & alijs traditur, satiui Solani folio a principio, paulatim deinde in uitiginei figuram transeunte: uiticulis longis, & quales in Vite sunt lignosis, asperis, rimosi corticis, acinis paruis, rotundis, in maturitate rubescẽtibus: quibus ob seruatis notis, non erit difficile inter fruteta eam, et in sepibus inuenire. Et si non adeo frequens nascatur. Nos qualem hic descripsit aliquando uidimus.

¶ De Vite alba. CAP. CXIIII.

ἄμπελος λευκή

VITEM ALBAM aliqui Bryoniam, alij Ophiostaphylon, alij Chelidonion, aut Melothron, aut Psilothron, aut Archezostin, aut Agrostin, aut Cedrostin appellant. Folijs sarmentis, pampinisq; satiuam Vitem imitatur, sed hirsutiora sunt omnia. Ea quos
D prope se nacta sit frutices, suis clauiculis complectitur. Fructus rubens in uua dependet, quo coria pilis spoliantur. Ex ea asparagi, qui prima germinatione exeunt, decocti in cibo, aluum & urinam cient. Folia, fructus, radix, acrem uim sortiuntur. Itaq; ulcerum phagedænis, gangrænis, chironijs, putrentium tibiarum tedio, efficaciter ex sale illinuntur. Radix corpus abstergit, & cutem erugat. Vitia cutis in facie, uarosq;, lentigines, & cicatrices nigras emendat, cum eruo, creta chia, & fœnograeco. Eodem effectu prodest decocta in oleo, usquedum liquescat. Sugillata tollit. Reduuias committit. Inflammationes discutit illita ex uino. Suppurationes rumpit. Medicamento apte immiscetur, quod carnem exest. Infracta ossa extrahit, trita & imposita. Datur comitialibus in potu, drachmæ pondere cotidie anno toto. Prodest attonitis & uertigine laborantibus, consimiliter assumpta. Contra uiperarum ictus pota drachmis duabus auxiliatur. Partus necat. Mentem interdum subturbat. Cit urinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, difficile spirantibus, strangulatu oppressis, tussientibus, uulsis, ruptis, & laterum doloribus. Lienem ternis obolis pota ex aceto triginta diebus consumit. Illinit̃ ad eadem cum fico. Ad muliebres insessus decoquit̃. Siquidem uuluas purgat, sed abortũ facit. Succus e radice uere exprimit̃, qui trahit pituitã cũ aqua mulsa potus. Ad psoras & lepras semẽ efficaciter illinit̃. Lactis abundantiã facit succus eius, si cũ tritico decocto sorbeat̃.

BARBARI COROLL. A

AMpelos leuce, hoc est, Vitis alba, quæ & Bryonia & Bryonias a Columella, & Madon ab aliquibus uocat, Echetlosis ab Hippocrate, Melothron (ut putāt) a Theophrasto, in coronas folio admissa. Quidam Psilothrū dicunt: quia pelles confici huius acinis, quemadmodū & Labruscæ possint. Huius sarmenta, longis & exilibus internodijs geniculata scandūt. Folia pampinosa, ad magnitudinem Hederæ diuiduntur, ut Vitium. Radix alba, grādis, Raphano similis. Semen in uua, raris acinis dependet, succo rubente, postea crocino. Succus radicis colligi debet ante maturitatem seminis. Pli.li.23.ca.1.

EX M. VERG. COMM.

QVod poterat a legētibus in scriptoris huius Bryonia desyderari, quos scilicet natales habeat, & quibus locis inueniēda sit, Columella Romanus scriptor in carmine suo expleuit dicens. Quæq; tuas audax imitatur Nysie uites, Nec metuit sentes: nam uepribus improba surgens Achradas, indomitasq; Bryonias alligat ulmos. Bacchi uitibus similem, & in sepibus spinas, & aculeatos frutices alligantem describens: quæ tota fere est candidæ in hoc scriptore Bryoniæ historia. Monuit illud obiter etiam Romanus ille auctor, consueuisse ueteres ob quotidianum & multiplicem eius ad uitæ remedia usum, syluestrem alioquin stirpem in hortis conserere: ne eogerentur incultis locis, & inter sepes quærere, quod non in morbis tantū utile esset, sed in sanitatis usu simplex, & sale seruatum etiam placeret. Quod hic primum indicat, dicens comedi e terra primum prodeuntes Bryoniæ asparagos. Mox etiam in primo Paulus Aegineta de omnibus asparagis agens. Et inter latinos Columella lib. 12. capite. 7. multarum herbarum cum floribus & coliculis suis condituram docens. Quæ omnia a posterioribus neglecta, dubium nobis modo utriusq; Bryoniæ nomen & historiam faciunt. Cum tamē nihil ubiq; notius, & medicina etiā nostri temporis, barbaris uocibus in his utens, cognita re, Bryoniam non satis cognoscit. Laudauit magnopere Bryoniæ asparagos quo diximus loco Paulus Aegineta his uerbis. καὶ οἱ ἀπὸ τῆς βρυωνίας ἀσπάραγοι εὐστόμαχοι μὲν καὶ διουρητικοὶ ὀλιγότροφοι δὲ πιττόμενοι δὲ μᾶλλον τρέφουσι τῶν ἀπὸ τῶν λαχάνων. Egerat eo loco is scriptor de his, qui nūc priuatim asparagi dicuntur: mox ea subiecit. Et Bryoniæ asparagi stomacho quidem accommodati sunt, & urinam cient: parum tamen nutriunt: & si cum concoquuntur, olerum asparagis in nutriendo efficaciores sint. Quod totum ad sanitatis usum pertinet. Nam in medicina præter has aliæ ab eodem in sexto uires utriq; Bryoniæ assignantur. Omnes tamen ex hoc scriptore accæptæ, in quibus minus efficacem candida nigram, de qua mox dicetur, tradit. Nec aliud in remediorū usu discrimē inter eas tradidit. Quibus aūt notis & partibus inter se differant, facile erit ex scriptoris huius historia cognoscere: præsertimq; ex foliorum figura, & fructus colore. Sunt enim in alba satiuæ uiti similia folia, pilosiora tamen: in nigra hederæ, priuatimq; Smilaci: fructus in utraq; quidem acinosus, sed in candida πυῤῥὸς ruffus scilicet, in nigra ante maturitatem uiridis, cum maturuit niger. Habet nigra etiā radicis certas notas ab hoc scriptore traditas, quibus facillime discerni ab alia possit. Non erit, ut diximus, difficile in sepibus, & inter fruteta quærentibus utramq; Bryoniam deprehendere: ubiq; enim nascuntur: & cum deprehenderit aliquis, si uoluerit antiquorum exemplo earū asparagis in sanitate uti poterit: sin minus, medicinæ seruare. Numerauit Plinius. 23. uolumine capite. 1. Bryoniæ albæ easdem huic scriptori appellationes Ophiostaphylem, Melothrum, Psilothrum, Archezostim, Cedrostim, & Nadon. Verum ultima hæc Diosc. nulla est: nisi quæ in eo Chelidion legitur, Nadon legi debuerit: aut ediuerso legi in Plinio oporteat. Omnium huiuscemodi nulla satis certa origo est: præterq; Psilothri, quæ a depilandis corijs, quem usum habent acini eius, facta est. Ex quo potuit etiam & Melothron fieri. Siquidē græci μήλωθρα dixerunt βάμματα & καλλωπίσματα, id est, colorum infectiones & concinnationes. Quod corijs forte ex Bryoniæ albæ fructu accederet. Sed in hoc scriptore per, ω, Melothron, in illis per, ο, scribitur. Potuit etiam Ophiostaphyle dici, quasi anguina uua. Id enim ea uox græcis indicat. In sepibus enim uitigineo folio, & acinoso fructu nascitur: in quibus & angues plærumq; latent: quasi crediderint aliqui, ut ex fatiuis uitibus uuæ homini debentur, sic anguibus natura illas eo loco seruauerit. B

De Vite nigra. CAP. CXCV.

NIgra Vitis quam aliqui nigrā Bryoniam uocāt, alij Ghironion ampelon, alij Bucranion, Romani Oblameniam, alij Britanutem, alij Betisalcam, Daci Priadelam, alij Pegrinam, Aphri Lauothen. ἄμπελος μέλαινα

C Folia fert Hederę, sed maiora, smilaceis ꝓxima, caules etiam cognatos. Capreolis suis arbores quasi adminicula cõprehẽdit. Fructus racemati cohęrẽt, qui inter principia uirẽt, & post maturitatẽ nigrescunt. Radix foris nigra, intus buxeo colore nitet. Caules qui primo germinũ partu erumpunt, in olera recipiuntur. Menses pelluut. Vrinas cient. Lienem absumunt. Vertiginosis, comitialibus, neruorum resolutione tentatis prosunt. Radix eadẽ quæ Vitis alba præstat, sed inefficacius. Folia cum uino exulceratis iumentorum ceruicibus commodissime illinuntur. Luxatis itidem imponuntur.

BARBARI COROLL.

AMpelos melæna, id est, Vitis nigra, quam proprie Bryoniam uocant, alij Gynecanthen, aut Aproniam, similem priori, præterq; colore, ut Plinius existimat. Sunt & in folio discrimina, ut Dioscorides, & ipsa quoq; res demonstrat. Huius semen nigrum, Asparago simile. In frutetis, & arundinetis maxime nascitur. Aiunt, si quis in uilla eam extruxerit, fugere accipitres, tutasq; fieri aues uillaticas. Hanc etiam Tannum, siue Tamum quidam uocari putant: & uulgo Tamarum. Q. Columella,

Lubrica iam Lapatos, iam Tami sponte uirescunt.

Sunt qui Thamnum quoq; scribant, non Tamum, aut Tanum.

EX M. VERG. COMM.

RArior inuentu, ideoq; cognitu difficilior nigra q̃ alba Bryonia est: inuenta tamen, totam ueterum scriptorum historiam confirmat. Sunt illi per interualla cum folijs dispositi racemi: &
D qui non ultra octo, decemue acinos ostendunt: multo minore q̃ in punicis magnitudine: & colore ante & post maturitatem quo ab hoc describuntur. Quos tamen hic caules uocat, nos potius uiticulas dixerimus: earum enim speciem magis q̃ caulium habent. Maturescũt acini eius extrema æstate: & ubi minus calet, umbrosisq; locis autumno. Nascitur & hæc, ut in alba diximus, in sepibus, & inter fruteta, propinquas stirpes ascendens, & alligans. Minor hæc q̃ alba est, nec tam late ut illa uiticulas suas spargit. Pares utriusq; uires antiqui omnes esse tradiderũt: ideoq; sine discrimine uti alterutra iusserunt. Licetq; id in Paulo Aegineta cognoscere: qui contra nigras cicatrices, utriusq; ope his uerbis utitur. οὐλὰς μελαίνας αἴρει βρυωνίας ῥίζης λευκῆς καὶ μελαίνης ἑψηθείσης ἐν ἐλαίῳ ἄχρι χυλώσεως τὸ ἔλαιον ἐπιτιθέμενον. Quod est. Nigras cicatrices delet Bryoniæ radicis albæ & nigræ in oleo decoctæ. &c. De eius appellationibus non est qnod dicamus, præterq; Chironiam uitem uocari potuisse: aut q; Chiron medicinæ & herbarum in Thessalia peritissimus, ulceribus iumẽtorum & hominum ex ea primus remedium inuenerit: aut q; Chironijs ulceribus ea ueteres mederentur. Quod autem in scriptore hoc legitur, uuã Taminiam dici a Romanis, falsum est. Alia enim a Bryonia Taminia uua est: quemadmodum Latini antiquiores omnes docuerunt.

De Filice CAP. CXCVI.

πτέρις PTerin Græcorum alij Pterineon, alij Dacidonon, alij Anasphoron, alij Blechnon, alij Polyrrhizon uocant. Magi Hermubain, Romani Filicam, alij Laculem, alij Filifanariam, Aegyptij Asini sanguinem. Folia sine caule, sine fructu, sine flore, ex uno pediculo, cubitali longitudine exeunt, multifida & lateribus pinnata, subgraui odore, radice per summa cespitum nigra, oblonga, multis capillamentis fibrata, subadstringente gustu. Nascitur in montibus & saxosis. Radix latas tineas excutit, sumpta drachmis quatuor ex aqua mulsa. Melius si cum Scamoniæ, aut Veratri nigri totidem obolis detur. Sed qui sumunt, alia prægustare debent. Laborantes lienis incremento recreat: Radix & potu & illitu prodest ijs qui arundinibus cęsi sunt. Probatur maxime,

quæ in arundinetis proueniat & locis Pulegio scatentibus. A

BARBARI COROLL.

PTeris, hoc est, Filix, marcescit fimo iniecto, & ob id pecoris incubitu: quod & in Medica herba nonnulli tradunt. Nullus Filici incisę succus. Radici gustus e dulci astringens. Vna hæc est, & ex ea Flices exeunt, bina etiam cubita excedentes longitudine, hanc marem existimant. A Filicibus Filecta, ut a Caricibus Carecta dicimus. Est autem Carex e qua mollissimę texuntur cathedræ. Folio fere arundinis, uliginoso, & palustri solo plurima. Seruius Caricem describit acutam, & durissimam, Sparto similem. A Filice Feliçones dictos existimant: quos ueteres pro malis & inutilibus accipiebant. Dicebantur & Felicati calices a Filice. Pli.li.27.ca.9.

EX M. VERG. COMM.

INuisam Maro in Georgicis suis, contra in Buccolicis ἁπαλὰν, id est, mollem, & ex eo amabilem Theocritus Filicem, clari rerum omnium peritia poetæ duo dixerunt. Neuter tamen simpliciter, sed alter aratris & frumentario agro, alter pastoribus & pecori: eadem fortuna qua tota fere natura est, quæ benigna semper & utilis, quod alijs importune abstulit, aut in quo nocuit alijs liberaliter dedit & profuit. Sterilitatis, aut parū fœcundi ad fruges agri, indicium Filix est: & præter id obliquis & longis radicibus terram amplexa, bubulcos & boues longioris laboris tedio arantes remoratur. Contra, in montibus, incultisq; locis nascens, grata pecori & pastoribus quæsita: his cubilia & tomenta per hyemē sicca præbens, illi utroq; tempore cibos. Inutilis homini & infelix, nisi eiusdem naturæ benignitate malorum remedijs & medicinæ ipsa etiam se miscuisset: nataq; in nobis uentris animalia enecaret, & perimeret. Quod nō tantum hic docet, sed multo certius Theophrastus ad extremū nonum de plantarū historia uolumen. Cuius de Filicis potestate & ui uerba hæc sunt. ἡ δὲ τῆς πτέριδος ῥίζα μόνον τῷ χυλῷ γλυκύστρυφνος· ἕλμινθα δὲ πλατεῖαν ἐκβάλλει. σπέρμα δὲ οὐκ ἔχει οὐδὲ ὀπόν. τέμνεσθαι δὲ ὡραίαν μετοπώρου φασίν. Quod est. Radix uero Filicis sola, sapore dulci simul & acerbo est. Latos lumbricos pellit. Non semen, non liquorē habet. Ferunt tempestiuā autumno secari. Pluribus in scriptore hoc appellationibus Filix indicatur: pluresq; earum ab alis auium, quarum speciem in ramulis disposita eius folia referunt, factæ a gentibus fuerunt. Pennatus enim & pennatis folijs frutex Filix est. Quæ quoniam numerosa & conferta in pilosis ramulis eius sunt, ideo etiam a quibusdam Dasyclonos dicta est, δασὺ enim hirsutum, pilosum, & asperum græcis significat. Quod deinde in eodē scriptore hoc passim, & in cunctis græcis legitur, uocari a quibusdam Filicē βλάχνον, id est, ut nos uertimus, Blachnon, parum certam nobis habet rationem. Nec scimus, an ex Pulegio, quod βλήχωνα ueteres aliqui nominauerunt, ad Filicem male & importune deflexa appellatio ea fuerit. Siquidē nihil Pulegio & Filici simile, communeue est. Nec legisse meminimus, gustatam pecori primū Filicem, quod Pulegio omnes tribuerunt, Balatū in toto grege excitare: ideoq; sic uocatam fuisse. Et nihilominus, ut pauloante testati sumus, quotquot uidimus græcorum codices, Blachnon uocari Filicem indicant. Solus Nicander in Theriacis suis, nisi alia Filicis in eo ea uox sit, aut male in eo id legatur, aliter appellationem hanc protulit. Versiculus eius est. ἐν δὲ πολύσχιδος βλῆθρον περιβάλλετο χάρτην. Blethrum ille, nō Blachnon Filicem in multa folia diuisam uocauit. Quiq; interpretatus est eum græcus scriptor, Blethrum ait Filicē dici, quæ etiam Blachnon nominetur. Ex quo si recipiendum sit hominis testimonium, colligere oportebit, utroq; modo & Blachnon, & Blethrū Filicem quondam dictam fuisse. Eamq; ob causam nos nihil mutantes, Blachnon uocari eam a quibusdam uertimus. Folia hic sine caule Filicem merito, & ex re uocauit. Sunt enim sibi folia non minuta illa, quæ numerosa & pene infinita totis ramulis disposita sunt, sed quæ uno pediculo cubitali, ut hic ait, longitudine a terra statim, aut ex stipite eius exeunt in plura & minora alia illa foliola diuisa. Nullos habet caules Filix. Si quid enim in ea supra terram extollitur, pediculi foliorum, non caulis rationem habet: quoniam negato illi semine, merito caulem natura etiam negauit. Propter semen enim plærumq; caulis est. Sterilem, & sine semine omnes Filicem dixerunt. Falsumq; est quod iactant aliqui, una solstitiali nocte florere Filicem: eademq; hora cum defloruit, maturum in terram semē cadere: ideoq; nisi aliquis tunc adfuerit, nec uideri florem, nec colligi semen posse. Quæ omnia Agyrtarum cōmenta sunt, humanæ ignorantiæ ad questum tam impudenter illudentium. Neq; hoc mendacij genere contenti, ne quid fraudi eorū & sceleri deesset, religionem etiam cōmętis suis addiderunt. Natali nocte eius, quo (ut sacræ Christianorū literæ testantur) inter natos mulierum maior alius non surrexit, cuncta illa fieri & obseruari præcipientes. Nec sentiunt, quo dierum numero natalis ea nox, & solstitialis illa nunc inter se distent. B

Bb ij

C Sterilis, ut rem nostram agamus, priuataq; semine Filix est. Quodq; a natura sibi ea non inuenit, homini etiam inuidet. Siquidem quod in scriptore hoc non legitur, ueteres græcorum medici & herbarij, posse Filicem dixerunt uiuentes in utero animantium fœtus enecare, et enectos pellere. Quod ab hac statim dicendæ Thelypteridi a Dioscoride tribuitur. Cuius & Filicis pares paulominus quam omnino uires sunt.

¶ De Filice fœmina. CAP. CXCVII.

θηλυπτερίς

Thelypterin, aliqui Nymphæam Pterin nominant, Romani Linguam ceruinam, folijs Filicis, surculosis & quæ non singulari ut illa pediculo fulciantur, radicibus longis, pluribus, latis, quæ ex nigro in luteum flauescunt. Aliquæ etiamnum rubræ inueniuntur. Pellunt lata interaneorum animalia, cum melle eclegmate sumpto. Potæ cum uino drachmis tribus teretes tineas ejciunt. Datæ fœminis sterilitatem faciunt, & prægnantibus abortum, si supergrediantur. Farina humidis ulceribus, & cicatrici repugnantibus inspargitur. Iumentorum ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, ut uentrem emolliant.

BARBARI COROLL.

Thelypterin alterum Filicis genus, fœminam appellant. Folijs hæc bræuior, mollior, densior, canaliculata. Vtriusq; radicibus sues pinguescunt: quæ sunt eis longæ, obliquæ, nigræ, præcipue cum inaruere. Siccant eas sole, Virgilijs occidentibus effossas. Nascuntur ubiq;, sed maxime frigido solo. Vtriusq; lateribus pinnata: unde Græci nomen imposuere. His cimices necant. Serpentem non recipiunt. Vsus radicis in trimatu tantum, nec ultra, nec citra. Laudant in utroq; sexu Macedonicam: deinde Cassiopicam.

D

EX M. VERG. COMM.

Copiosior, & pluribus locis Filix quam Thelypteris nascitur: ideoq; rusticæ & urbanæ plebi notior: & quatenus homini inutilis planta, in minore honore est. Alioquin eosdem natales, easdemq; uires utraq; habet: specie etiam adeo similes, ut imperitos inuicem sæpe fallant. Quod autem maxime simile habent, pinnata folia sunt, eodem ordine & magnitudine in utraq; disposita. Quod contra discrepat inter eas, ramuli, & ramulorum color est: qui fruticosi in hac ab uno principio ex terra oriuntur, & quo colore radices hic esse ait, in nigro ruffo, & aliquando rubente uidentur. Discrepat & illud, quod Filix ubiq; fere nascitur, & contumax agricolæ repugnat, post consitos etiam agros regerminans: Hæc locis incultis, frigidis, umbrosis, & humentibus semper inuenitur. Quam ob causam Nymphea Pteris, id est, Nymphea Filix dicta est: quod nymphas, s. id est solitudines, nemora, & aquas amet. Fœminam Filicem græci eam nominauerunt, non sexus diuersitate aliqua, sed ut ea ratione qualia in plantis & medica materia plæraq; alia sunt, a priore illa discernerent. Plinius, & græcorum herbarij alij, & medici simul, continuataq; historia de utraq; egerunt: hic tamen seorsum: Eumq; nos secuti, duobus capitibus, duas descripsimus plantas. Alioquin non male forsan coniunxisset eas aliquis: tanta inter eas similitudo, & tam commune genus, paresq; uires sunt. Legebantur in hoc capite contra quam oporteret duo. Alterum Barbarus ex Plinio emendauit, in radicum historia. s. in qua male in græcis legitur πλατεῖαι, quæ uox latitudinem significat: cum tamen nulla sit radicibus his latitudo. Vnius literæ uitium & lapsus id fecit. πλαγιαι enim, id est, obliquæ, legi oportet. Plinius de his agens ait. Radices utriq; longæ in obliquum, nigræ. &c. Alterum ambo interpretes ex eodem Plinio emendari posse non animaduerterunt. Est autem ad ultimum capite, quo loco hic ait, κἂν ἔγκυος διαβῆ. &c. quarum uocum sensus quidem est, ut illi crediderunt, Etsi prægnans supergrediatur. &c. Verum non διαβῆ, quod supergredi significat, sed λάβῃ, quod est, sumat, legi oportebat. Sic qui uetustissimus & probatissimæ fidei apud nos est græcus Diosc. habet. Sic ratio etiam ostendit: & Plinius confirmat dicens, Neutra danda fœminis: quoniam grauidis abortum, cæteris sterilitatem facit. Plinio etiam antiquior Theophrastus lib. 9. de plantarum historia de Thelypteride hac his uerbis docuit. ἡ δὲ θηλυπτερὶς χρησίμη πρὸς τὰς ἕλμινθας τάς τε πλατείας καὶ τὰς λεπτάς. πρὸς μὲν τὰς πλατείας ἀναδευομένη μέλιτι. πρὸς δὲ τὰς λεπτὰς ἐν οἴνῳ γλυκεῖ, μετ' ἀλφίτων διδομένη. γυναικὶ δὲ ἐὰν γεδοθῇ, ἐὰν μὲν ἐγκύμονι ἐκβάλλειν φασὶν, ἐὰν δὲ μὴ, τὸ ὅλον ἄτεκνον γίνεσθαι. Quorum sensus est, Vtilis autem contra

lumbricos uentris Thelypteris, & latos, & graciles. Contra latos quidem cum melle, cōtra graciles aūt in uino dulci cum polenta. Quinetiam si mulieri detur, prægnanti quidem abortū, simpliciter autem fœminis sterilitatem facere dicitur. Et hæc Theophrastus eadē cunctis alijs. Oēs, ut uidet, cibo potuue Thelypteridis sterilescere fœminas, grauidas uero abortū facere affirmāt. Nullus aūt, si grauida Filicem hanc supgrediat, fieri abortum testatur. Eamq; ob causam, tot testiū concordi fide & autoritate, aliter q̃ cæteri locum, & ut legitur intrepide uertimus. A

De Filicula. CAP. CXCVIII.

POlypodion aliqui Scolopendrion, alij Pterin, alij Polyrrhizon, Latini Filiculam uocant. Nascitur in muscosis petris, & uetustis arborum caudicibus, præsertim Quærcuum, palmi altitudine, Filici similis, subhirsuta, non tenui perinde diuisura. Radix pilosa, in qua continentur cirri, ceu polipotum, crassitudine digiti minimi, coloris intus hærbacei, austera aliquantum, & gustu subdulcis. Purgādi uim habet. Coquitur cum gallina, aut piscibus, aut Beta, aut Malua, ad aluum soluendam. Aridæ farina aquæ mulsæ insparsa, detrahit bilem & pituitā. Trita luxatis efficaciter illinitur, & aduersus digitorum fissuras. πολυπόδιον

BARBARI COROLL.

POlypodion, nostri, ut Theodorus putat, Filiculam appellant, in Plinio ita legens. Ego Filiculam dicendum arbitror, cum ex Dioscoride, tum ex Filicis similitudine: tum ex Catone, q Feliculam uocauit, ad deijciendam aluum præberi iubens eam. Eodem modo & Columella nominauit. Vnde uinum Polypodites quoq;, ad eundem usum fit, præcipuum in Phœnice oppido eius Byblo: ut inquit Aetius. Post imbres semper emicat hæc herba, floret, & semen non fert. Pli.li.26.ca.8. &.12. B

EX M. VERG. COMM.

FOlia Romanis Filiculā, Græcis pilosæ cauernosæq; acetabulorum modo radices Polypodium fecerunt: exiguam herbam, ideoq; diminuto nomine ab utraq; gente appellatam. Folia enim (quod hic: Theophrastus, Plinius, latiniq; & græci fere omnes testantur) Filici similia habet: radices autem pilosas, minimi digiti crassitudine. Sed quod marinis Polypis cognominem plantam fecit, per longitudinem certis interuallis dispositi concaui tumores, eadem specie et naturæ usu quo in polypis acetabula uidentur, fuerunt. Neq; enim a multitudine pedū, quos nullos habet ut polypum, Polypodium græci herbam nominauerunt, sed quoniam polypo, qua diximus nota similis est, sic quondam uocata fuit: nulla alia q̃ exigui polypi significatione. Diminutum siquidem a polypo nomen Polypodium est. Facile intelliget quod dicimus, qui oculatus testis radicis eius fuerit. Videbit enim qualem nos diximus crassitudine, & uillositate radicem: mox in ea apertos & concauos tumores quosdam, quibus nititur & hæret: non aliter q̃ in mari polypi acetabulis suis hærent, sugunt, & quæ cœperunt tenent. Qualia autem Acetabula sint, & unde ad multas naturæ partes id nomen transierit, in Acetabulo herba, & alibi longius diximus. Idque est quod. Plinius uicesimo sexto uolumine ait. Radix crassitudine digiti minimi, acetabulis cauernosa, ceu polyporum cirri. Felici descriptione usus, rei quam ante eum Theophrastus, & hic scriptor ijsdem fere uerbis tradiderant. Theophrasti uerba libro nono de plantarum historia sunt, quo loco de radicum diuersitate agit, hæc. ἡ δὲ τοῦ πολυποδίου δασεῖα καὶ ἔχουσα κοτυληδόνας, ὥσπερ αἱ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι, καθαίρει δὲ κάτω. φύλλον ἔχει ὅμοιον τῇ πτέριδι τῇ μεγάλῃ καὶ φύεται ἐν ταῖς πέτραις. Quorū sensus est. Pilosa aūt Polypodij radix, acetabula habens, qualia polyporū cirri habent: purgat per inferna. Foliū maiori Filici simile habet, & in petris nascitur. Hic non tam manifeste rem descripsit: sed cum dixisset habere Polypodij radicem cirros polypo similes, cogitanda legentibus reliquit acetabula: quæ necessario eos sequuntur, & sine quibus in polypis cirri esse nō possunt. Alioquin differunt a Cirris Acetabula. Illi enim tota polyporum flagella sunt: hęc autem in flagellis & cirris his cauernosæ concauitates, q bus id animal nititur, apprehendit, & apprehensa exsugit. Et hęc tota Polypodij nominis ratio in græcis, & causa fuit. Romani, quæ certius & in aperto magis erant folia contemplari, Filiculam uocauerūt. Testaturq; id Plinius, eodem loco dicens. Detrahit bilem Polypodium, quam nostri Filiculam uocant. Similis enim Filici est. Sed multo certius ante eum, M. Cato operis sui

C de re rustica capite centesimo quinquagesimooctauo, qui cum familiam rusticam doceret, quo modo aluum deijcere oporteat, plura simul coqui iubebat: frustum de perna Brassicæ, & betæ, cum radice sua coliculos: tum Filiculæ paulum, Polypodium hanc intelligens: cui, testantibus id cunctis alijs, egregia in purgando uis est. Polyrrhizon, id est, multiradicem uocari hic etiam ait, ut paulo ante diximus, a copia radicum: quod nomen accreuisse nos illi credimus ex pilositate eius. Nasci in petris tantum Theophrastus ait. Omnes alij tamen ultra petras in arborum, præsertimq́ quercuum truncis prouenire etiam tradiderunt. Probantq́ officinę, ex quercu magis, q̃ ex petris, aut alijs arboribus. Plinius sub arboribus uetustis nasci ait. Cæteri uero in, nō sub arboribus. Addidit ille tamen uetustatem necessariam Polypodij natalibus. Inter corticis enim rimas nascitur, quas uetustiores tm̃ arbores amisso iuuentutis humore & lęuore ducūt.

De Dryopteri. CAP. CXCIX.

Δρυοπτερίς

DRYOPterin aliqui Pterion, alij Nymphæam Pterin nominant. Nascitur in ueterum roborum musco, Filici similis, multo minore foliorum incisura, radicibus inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbis, in dulcedinem uergētibus. Psilothrum est cum radicibus trita. Illinitur enim primum usq́dum sudorem euocet: mox sudor abluitur, & recens imponitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 9. DRyopteris, folio subdulci diuersa huic, sed similis est, Dryophonō a Plinio uocata, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdatis utrinq́ folijs, Pollicari amplitudine: qualibus Oxymyrsine, sed candidioribus, mollioribusq́, flore candido Sabuci. Edunt cauliculos eius decoctos: semine uero pro Pipere utuntur.

D

EX M. VERG. COMM.

QVerna Filix Dryopteris est: id enim græcis ea uox significat. Eamq́ ob causam ex Filice plæraq́ illi nomina accreuerunt. Polypodio similis eousq́ Dryopteris est, ut sæpe carpentes fallat. Filici enim similis ut illud, & in uetustis quercubus pariter nascitur. Quod discrepat, radix est, & in natalibus muscosę arborum illarum partes. Sapor in utraq́ idem, sed ad medicinam uires diuersæ. Breuissime de ea antiquiores omnes egerūt. Nosq́ eos secuti, nihil ultra de ea monebimus, q̃ oportere in carpendo diligentiores herbarios esse: ne si legentes similitudo fefellerit, nullas Polypodij uires esse utentibus credendum relinquat.

De Cnico. CAP. CC.

κνίκος

CNicus folijs cōstat oblongis, asperis spinosis, caule sesquipedali, capitulo magnitudine grandis oliuæ, flore Croci, semine candido, alioqui ruffo, longo, anguloso. Huius flore in obsonijs utuntur. Seminis tusi succus adiectis amygdalis, nitro, aneto, & melle decocto, cogitur in placentulas, quæ aluum emolliunt. Hæc in frusta quatuor finduntur, quæ nucis Iuglandis magnitudinem impleant. E quibus ante cœnam duo uel tria sumpsisse satis est. Ratio temperandi hæc est. Cnici candidi sextarius, amygdalorum tostorum & delibratorum cyathi tres, anesi sextarius unus, aphronitri drachma una, cum carnibus triginta caricarum. Seminis succus lac cogit, & magis ipsum resoluendæ alui facultate donat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 15. CNecos, a Theodoro Cartamum sermone uulgi dicitur. Multis caulibus, ramisq́ se spargit. De syluestri diximus in Atractylide. In Cneco peculiare illud a Theophrasto redditur: q̃ syluestre tenerius, leuius, & semine copiosius habetur: Satiuum durius, spinosius. Cnicon Italię ignotam, ut Plinius scribit, Aegyptus maxime celebrat, oleo, non cibo gratam. Hoc faciunt

ex semine eius, quo & psitaci nunc aluntur. Cnecos melius quam Cnicos dicitur. Nam & Cnacon, a seminis colore Theocritus pro candido, siue flauo usurpat. Democritus, & omnino chymici florem Cnici Echumenion appellant. Iidem Elydrion herbam nominant: nec quae sit ea docent, praeterquam quod lutei sit coloris. Inuenio tamen in Opisthographis medicinalibus quibusdam, pro Chelidonio minore acceptam Elydrion. A

EX M. VERG. COMM.

AEgyptiam ubique in historia sua, & Italiae ignotam Plinius Cnicon suam facit: conficique in ea gente ex eius semine oleum. Theophrastus, aliique omnes, non magis in Aegypto quam Graecia & alijs locis nasci decreuisse uidentur: simpliciter de ea agentes, nullumque huiuscemodi discrimen in ea indicantes. Eorum nos, priuatimque scriptoris huius historiam secuti, quam nouerunt rura omnia aculeatam herbam intelligimus. Cuius flore ad coloranda obsonia, pro croco rustica plebs passim nunc etiam utitur, Crocumque sarracenum totus Ethruscus ager uocat. Congruunt enim omnes illi quae a scriptore hoc notae illi tribuuntur. Foliorum modica longitudo, incisio, asperitas, aculei, cubitalis caulis, & in eo capitulum: flos itidem Croco similis: postremumque omnium candidum, oblongum, & angulosum semen: eamque ob causam uulgarem, & quotidiani pro Croco usus herbam intelligimus: quam diligentius etiam rura ob eam utilitatem serere consueuerunt. Nolumus, ut factum ab alijs est, quomodo ab agresti suso Cnicos differat docere, & an congener illi, diuersaue sit. Ex Theophrasto enim libro. 6. de plantarum historia nouisse huiuscemodi aliquid forte diligentior quispiam poterit. Qui duo genera Cnici constituens, syluestre, & satiuum, in altero potuit hanc, in altero illam numerare. Locus in eo nobis non satis integer uidetur. Eamque ob causam nihil ultra ex eo constituimus.

¶ Mercuriali. CAP. CCI.

LInozostin marem, e Graecis aliqui Parthenion, alij Argyron, alij Aritrillin, alij Chrysitin, Aegyptij Aphlopho, aliqui Hermu botanion, Latini Mercurialem masculam, alij Tesseculatam. Aphri Asumes uocant. Folijs constat Ocimi minoribus, Helxinae cognatis, ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis: fructu in foemina copioso, quandam racemorum speciem praebente: mari e foliorum sinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis testiculis una cohaerentibus. Frutice dodrantali, aut maiore. Vtraque in oleribus manditur, ad aluum ciendam. Cocta in aqua, epoto iure, bilem aquamque detrahit. Constat ut mares gignantur, hunc facere, ut foeminae illam, si a purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoueantur. λινόζωστις B

BARBARI COROLL.

LInozostis, siue Parthenion a Mercurio inuentus est. Ideo apud Graecos Hermupoan, & Hermubotanen multi uocant. Caule utriusque generis cubitali interdum, sed ramoso in cacumine, geniculis densis. Semen in geniculis dependens. Foeminae solutum & candidum, mari iuxta genicula stans, breue, rarius, contortum. Folia Ocimo angustiora, sed maribus nigriora, foeminis uero candidiora. Radix superuacua, praetenuis. Nascitur in campestr[illegible]us cultis. Pli.li.25.ca.

EX M. VERG. COMM.

COmmendat se statim diuino nomine Mercurialis herba, uulgaris alioquin, uinetisque & campis fere omnibus nascens: aliquibus locis tam copiosa & efficax, ut sapore suo uina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat. Vna, praecipuaque illi in deijcienda aluo naturae uis est, & a cunctis in medicinae usu recepta. Numerauit, quo diximus in Polypodio capite. M. Cato & hanc inter ea quae familiam rusticam ad deijciendam aluum docebat, monens non multum ex ea accipiendum esse. Quae uis quoniam communis illi cum pluribus alijs est, non uidetur diuino nomine ornare eam debuisse. Credimusque nos, quod in extremo capite ex aliorum fide a Dioscoride, & a Plinio.25.uolumine, capite.5. traditum est, diuini eius nominis caussam illi fuisse. Id enim magis Deum hominibus ostendisse decuit, rarum, incognitum, multisque omnibus seculis optatum: qui aut dum aegre ferunt, plures sibi nasci filias: uxorumque suarum in eo sexu foecunditatem calamitosam sibi fore animaduertunt: aut dum nominis sui memoriam, generis subsidium, haeredes fa-

C milíæ, & Reipub. ciues post se quotidianis uictimis & precibus reliquisse optant. Qua ratione alia præstare id sibi possent, a Deo cognouerũt. Factumq; ex eo est, ut Græci ἑρμοῦ πόαν, id est, Mercurij herbam, latini Mercurialem uocauerint: no tam uulgo, ut diximus, & quæ ob nimiã soluendi uim, quam habet, pro maledicto in gente nostra etiam nunc sit.

De Cynocrambe. CAP. CCII.

κυνία

CYnia, aut Cynocrambe, aliquibus Linozostis, Aphris Armas, alijs Asumeslabon dicitur. Cauliculum binum palmorum altitudine emittit, mollem, subalbidum, folia Mercuriali, aut Hederæ similia, certis interstitijs subalbida. Semen folijs adhæret, paruum, rotundum. Folia cum caulibus pota aluum cient. Oleribus commendantur. Ius decocti & pituitam, & bilem, aquamq; detrahit.

BARBARI COROLL.

CYnia non est ea, quam Theodorus Canariam interpretatus est, ut in Culice docuimus.

EX M. VERG. COMM.

QValis canina hæc Brassica sit, non satis nobis constat. Si nomen solum expendatur, eadem Apocyno, quæ non multo ante hoc ipso uolumine tractata est, uidebitur. Si uires, & quæ posse traditur, Mercurialis esse merito credetur: præsertim ijsdem penitus uerbis in hoc scriptore tractata. Quæ enim de ea feruntur, semen eam secus folia habere exiguum, rotundumq;: potam præterea, aluum soluere: & olerum modo coctam, bilem & aquas corporis trahere: omnia paulo ante dictæ Mercurialis herbæ sunt. Quod autem nos maxime suspendit, & in ancipiti turbauit, uetustissimorum græcorum codicum, & latinorum fides est: in quibus non legitur hoc caput. Nec Plinius (quod hactenus deprehenderim) aut Theophrastus de ea alicubi agentes. Inclinat ideo animus nobis, adulterinũ scriptoris huius esse hoc caput, & alterius Mercurialis herbæ traditam ab aliquo sub hoc titulo historiam esse. Censebunt de ea peritiores. Nos enim quod ignoramus fateri pudebit.

D

De Heliotropio magno. CAP. CCIII.

ἡλιοτρόπιον τὸ μέγα

HEliotropium magnum aliqui Scorpiuron uocant, alij Heliotropon, alij Dialion, alij Heliopon, alij Scorpioctonon, alij Sesamon agrion, alij Scorpij uran. Flos ei est effigie scorpionis caudæ. Vnde Scorpiuro ei nomen. Et quoniam folia cum sole circumagat, Heliotropion dicitur. Folia Ocimi habet, hirsutiora & candidiora, & maiora. Ramuli a radice terni, quaterni, aut sæpe quini exiliunt, multis alis concaui: flos in cacumine candidus, aut subfuluus. Incuruatur ut scorpionis cauda. Radix tenuis est, & inutilis. Nascitur in asperis. Decocta ex aqua fasciculo manus plenæ, pituitã, bileq; per aluũ extrahit. Contra scorpionũ ictus & potu & illitu prodest. Adalligat, ut concæptũ adiuuet. Aiunt per horã unam ante accessiones, seminis grana quatuor, quartanas finire, tria uero, tertianas. Illitum semen formicãtes uerrucas, pensilesq;, & thymi florem representantes, & epynictidas exiccat. Folia infantiũ destillationibus, quas syriaseis uocãt, podagris, luxatisq; utilissime illinuntur. Menses cient. Partus trita & imposita pellunt.

BARBA. HEliotropium a Cornelio Celso Solaris herba dicitur, æterno folio. Particulatim ut Ocimum floret: ideoq; perq; diu. Incipiens ab imo per solstitiũ circũagit se cum sole, ut nomẽ indicat, ut ortum eius mane spectet, et eius iter ad occasum usq; persequatur. Sed & nubilo die. Noctu uelut syderis desyderio contrahit ceruleum, ut Plinius ait, florem: album, subruffumq; ut Dioscorides. Genera eius duo. Maius Heliostrophon cognominatum. Et minus. Q̃q; utrunq; semipedalem altitudinem non excedit. Semen in folliculis messibus colligitur. Nasci-

turnō nisi in pingui solo, cultoq; maxime. Colos Heliotropij, unus est e tribus fastigijs, in quę conchilium diuisere ueteres: nostri Verrucariam appellauere: ut ualentem contra uerrucas. Si terram surculo huius circumscribat aliquis, negant scorpionem egredi. Imposita uero herba, aut inde omnino respersum, protinus mori. Formicas certe agri efficacissime necari Heliotropio monstratum est, opilatis herba earum foraminibus. Succum huius excipiunt æstate hora sexta, miscentq; cum uino, ut sit firmior. Multa Magi de ea, sicut de cognomine quoq; gemma pollicentur. Sed hæc propositi nostri haud sunt. A

EX M. VERG. COMM.

Varro rerum rusticarum primo uolumine capite. 46. Heliotropium describens, sic uocari ait, q́ solis ortum mane spectat, & eius iter ita sequitur ad occasum, ut semp eum spectet. In Malua ex Theophrasto omnium huiuscemodi causa reddita a nobis fuit. Scorpiuron mox, & Scorpij cauda a floris, uel ut nos certius dici credimus, seminis inflexione, quæ Scorpionum caudę, ut hic ait, speciem refert, dictum Heliotropium fuit. Scorpioctonon aūt, a uiribus quas contra Scorpionum ictus efficacissimas habet: & quia scorpiones enecet, ideo Scorpioctonō dictum etiam est. In reliquis non tam certa ratio est, ut doceri a nobis possint. Solarem latini priuatimq; Celsus uocauerunt, græcorum imitatione, qui a sole eam indicauerunt. Fuerunt præterea qui Verrucariam uocauerint, quoniam tam multis Verrucarum generibus, quæ ab hoc numerantur, medetur. Numerauit Heliotropium Theophrastus inter ea quæ particulatim florent: ab inferiore parte sumpto principio, mox inter ea quæ perpetuo folio sunt. Ex quibus tam multis notis, facile erit multi nominis quondam & usus herbam & florem deprehendere. Vtebantur enim Solari hac uerba passim ueteres græcorum medici in his naturæ uitijs & morbis, quibus mederi scriptor hic eam testatur: quę nec numero pauca, nec periculo leuia, negligendaue sunt.

De Heliotropio paruo. CAP. CCIIII.

Heliotropion paruum, quod & aliqui Scorpiuron uocant, nascitur in palustribus iuxta lacus, folijs antedicto proximis, rotundioribus, semine acrochordonum uerrucarum modo, pensili, rotundo. Hærba cum suo semine pota, adiecto nitro, hyssopo, nasturtio & aqua, latas tineas teretesq; excutit. Pensiles uerrucas, quæ acrochordones uocantur, cum sale illita tollit. ἡλιοτρόπιον τὸ μικρόν B

BARBARI COROL.

Heliotropium minus, Tricoccum priuatim appellatur. Vbiq; prouenit, folijs non solum minoribus, sed etiam in terram uergentibus. Semen & huic effigie scorpionis caudæ: de quo & Scorpiuron ei nomen est.

EX M. VERG. COMM.

Duo esse Heliotropia, maius scilicet & minus, quo diximus in maiore loco Varro testatur. Verba eius sunt. Nec minus admirandum quod fit in floribus quos uocant Heliotropia. Idem & Paulus Aegineta lib. 6. confirmat, seorsum priuatimq; de utroq; agens. Quibus aūt notis inter se differant, hic satis docuit: nec minus quibus etiam uiribus discrepent. Quod tamen hic additis nitro, hyssopo, nasturcio, & aqua ait. &c. Paulus Aegineta pro Nasturcio (nisi uitium in eo sit) Cardamomum numerat, frequenti in scriptore hoc & alijs, a Cardamo, quæ uox Nasturcium græcis significat, ad Cardamomum lapsu & mutatione.

De Scorpioide. CAP. CCV.

Scorpioides hærbula est, folijs exiguis, semine caudę scorpionis effigie. Illita, scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio. σκορπιοειδὴς

BARBARI COROL.

Scorpioides a Plinio Scorpios uocatur, ex argumento nomine accepto. Est & alia eiusdē nominis effectusq; Asparagi cognomine: sed in totum spina, nullum enim folium habet, caule Asparagi, cacumine aculeato.

EX M. VERG. COMM.

C SCorpionē Plinius uocare hanc aliquot locis uidet̃. Mon satis tñ nobis constat, an ubiq; hãc intelligat. Theophrastus em̃ lib. 9. de plantaꝝ historia Scorpion a radicis, non seminis figura dictã aperte ostendit. Verba eius sunt. οἱ δὲ σκόρπιον καλοῦσιν διὰ τὸ τὴν ῥίζαν ἔχειν ὁμοίαν σκορπίῳ. Quod est. Alij aũt Scorpion uocant, quia scorpioni similem habet radicem. Hic autē seminis eam figuram dicit esse. Cogitandum itaq;, quærendumq;, qualis Scorpioides hæc sit.

Finis LIB. Quarti.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Quintus.

IO. RVELLIO interprete.

SVPERIORIBVS quatuor libris amicissime Ari, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & earũdem lachrymis ac fructibus, itē animalibus, melle, lacte, adipe, frumētis, oleribus. Nec non de omni radicũ, hærbarum, succorũ, seminũq;

D ratione: In hoc autem totius operis Quinto differemus de uinis, & metallicis, & a Vite nostram cōmentationem auspicabimur.

De uinifera Vite. CAP. I.

ἄμπελος οἰνόφορος FOlia Vitiũ, & triti capreoli, capitis dolores illitu mitigant, & inflãmationē stomachi ardorēq; cum polenta. Folia etiã per se, ut quæ refrigerēt & adstringãt, imponi solēt. Potus eorũ succus dysentericis, sanguinē excreãtibus, stomachicis, & grauidarũ malaciæ medet̃. Eadem efficiunt madefacti in aqua capreoli & poti. Lachryma Vitiũ quæ ueluti gũmi in caudicibus concrescit, ex uino pota calculos pellit. Illita lichenas & psoras, leprasq; nitro prius perfrictas sanat. Eadē cum oleo sępius pilis illitis, psilothri effectũ habet, maxīeq; sanies, quã accensa sarmēta Vitiũ exudarunt. Qua & perunctæ uerrucarũ informicationes extrahunt̃. Cinis sarmentorũ et uinaceorum erũpentibus in sede condylomatis & thymijs illitus ex aceto medet̃. Prodest luxatis & uiperarũ morsibus. Contra lienis inflammationē illinitur, cum rosaceo & ruta & aceto.

HERMOLAI BARBARI
Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriachæ Corollariorum LIB. Quintus.

VITIS SATIVA.

Pli. li. 14. ca. 3. VITEM satiuam, Gręci ampelon Hemeron, & Oenoen, & Oenophoron, id est, urbanam, & uinum ferentem uocant. Item Clematida, & Clemacem, interim & Oenanthen: ut placet Iulio polluci. Superuacuum genera eius psequi', quia totidem Vitium affirmantur esse, quot soli. Nascitur passim, & in alto Vitis, & propinqua littori. Durare Vitem ad infinitũ, resubili fœcũditate perhibent, culturæ quodam genere, Theophrasto auctore,

ad Elephantinē: ut idem scribit, & Varro mutuatur. Non decidunt Viti folia, neq; circa Memphin. Ad Deltam quoq; Nili, fere tota uiret semper. Quod & alijs quoq; satis accidit. Capnia uocatur unum Vitis genus, quæ uuam nigram ex candida, & candidam ex nigra sine prodigio ullo ferat. Insanæ Vites appellantur, quæ ad florem usq; perducunt. Quinetiam est ubi Plinius Insanas Vites Triferas appellet: quoniam in his alię maturescunt, alię turgescunt, alię florēt. Smyrnæ Triferam a se uisam, M. Varrone etiam prodente. Vitis candida melius reddit, quo lætius fuit germen: quod quidē & huic, & Fico proprium. Vitibus Capreoli tribuuntur, & Vitię: quos & Clauiculas, & Pampinos uocamus, Græci Helicas. Is est coliculus, ut Varro inquit, Viteus, intortus ut Cincinnus, a capiendo dictus, quoniam ad locum capiendum sursum uersus serpat. Sicut Vitis dicta primo, quoniam inuitatur ad uuas pariendas: & a pariendo Parilema, deinde Palma, literis immutatis. Est autem Palma maior flagellus, unde nascuntur uuæ, Dalma, unius inuersione literæ a uenti flatu dicta: ut idem Varro inquit. Eadem Vitis Caprea nominatur: quia Capreolum pareret. Vitia & pabuli genus est, a uinciendo appellata, q; item Capreolos habet ut Vitis, & ad scapum lupini, aliumue calamum ad quē hęreat, id solet uincire: unde Vitialia, pro pabularibus e Vitia dicuntur. Vitia tamen duplex, feminaris, & pabularis uocata. Recentiores Græci Biciā appellant, a nostris (ut puto) mutuati. Consistit in Vitibus lachryma largior incisis, paulo ante germinatum, partior autumno: & hyemis initio, minus fœcundæ crebrioribus oculis gēmantur, solidioresq; feruntur. Ipes appellamus, uermes in Vitibus nascentes, austrinis flatibus. Peculiaris Viti morbus Tragos, hoc est, Hirculus importuno uento germinibus abscissis: uel imperitia colentiū oblæsis. Theodorus Articulationē uocauit. Hircescere porro Vites dicuntur, cum infœcundæ fiunt: quoniā & Hircus animal, ut inquit Aristoteles, sterilescit pinguedine. Vuæ ipsæ, & pampini laborant Crambo, qui similis rubigini est, sole post humores longos insequuto uehemēti. Est & Niuatio, siue Roratio, quoties uua deflorente uixerit. Præterea Exacinatio, quā Theodorus Exuperantiā appellat. Gręci cittosin, quoties acinæ racemis defluunt. Sine granis interioribus uuas arte nasci, auctores Græci posse docuerunt, Agigarton id genus uocantes. Vites arbustiuę sunt, & simplices. Arbustiuas Græci Anadendritidas, & Dendritidas appellant. Arbusta uero ipsa, siue ignobiliori uoce arboreta ijdem Græci, Anadendradas, & Aminyxidas, & Amamaxidas, Epicharmus, & Sappho. Nam & Arbusculæ testudinū (instrumenti nomen id bellici est) Amaxapodes uocantur: in quibus rotarum uersantur axiculi: ut Vitruuio Pollioni placet. Quamq; nō desunt, qui genus Vitis Amyxidas, & Amamaxidas accipiant. Alij uuam Bumaston, alij Hesperion uocatam interpretantur. Auroschas Parthenio Vitem significat: Eratostheni, ramus eius cum racemo dicitur: Apollodoro Vitis Elinos, quo nomine Philetas, & Nicander ramum eius, non Vitem ipsam capiunt. In Hircania, feracissimam esse Vitem, mirati sunt scriptores: cum sit Aquilonibus exposita. Nam in Carmanis, & Margianis, Arianisq;, crassitudo tanta caudicis est, ut bini homines plerumq; amplecti nequeant, bicubitalibus racemis. Vitem Boetij Thebis primum natam putant: qua & Liber pater.

EX M. VERG. COMM.

QVæ a rusticæ rei scriptoribus in conferenda uinea tam multę numerantur Vites, Amineæ, Psythiæ, Verrunculæ, Bumasthi, & pleræq; aliæ, omnes quocunq; colore maturescunt, uindemiamue, aut rusticā penum explent, una uiniferę appellatione a Diosco. colliguntur. Omnium enim in medicina eadē uis, paresq; in earum partibus ad remedia uires huic scriptori sunt: & si posteriores aliqui in plęrisq; Vitis candido colore uuam maturantis folia, palmites, & capreolos magis probauerint. Quodq; uiniferæ discrimen additum illi ab eo est, nō aliā habet causam, q; ut ea nota satiua omnis Vitis ab alijs, quæ superiore uolumine cognomines illi tractatæ sunt, separetur. Hæc enim ad uindemiam, & sanitatis usum ubiq; fere conseritur & excolitur: illæ sponte sua nascentes, nulla hominis cultura, medicinæ tantū inseruiunt. Hæc passim & omnibus nota, illæ medicam materiam tantum tractantibus, solaq; similitudine aliq gentium adoptione in nomen Vitium recęptæ. De quibus dixisse tunc quæ oportebat satis sit: quemadmodū nunc in quotidiana & notissima re nullū opæprecium laborasse fuerit.

De syluestri Vite. CAP. II.

SYlueſtris Vitis duorum generum est. Alterius uua non maturescit, sed flore tenus Oenanthen nominatam perducit. Altera ad frugem peruenit, paruis acinis, nigra, & adstringens. Folia, caules & cla- ἄμπελος ἀγρία

C uiculæ, quibus repunt, uim habent cultæ Viti ſimilem.

BARBRAI COROLL.

DE Vite ſylueſtri, ſuperiore libro diximus.

EX M. VERG. COMM.

ALia eſt ſylueſtris Vitis hæc ab ea, quæ ſuperiore uolumine Ampelos agria. i. ſylueſtris Vitis dicta etiã a Dioſco. & tractata fuit. Hæc em̃ ſatiuæ congener, ſylueſtri habitu tantũ diuerſa: illa ſola racemoſi fructus ſimilitudine ſic appellata. Eamq; ob cauſam illa ſylueſtris, hęc Labruſca uitis ſit. Nota ubiq;, et cuius flores nunc etiã condiendis & odorandis uinis, quo tẽpore pubeſcit, diligẽtius leguntur. Dicimus aũt pubeſcere, Vites florere, poëtæ noſtri exẽplo: qui felici tranſlatione a pubertate hoĩs uſus, ait, Tunc largo pubeſcit uinea fœtu, florẽ Vitis intelligẽs: qui flauo colore lanuginoſus, primæ in homine pubertatis ſpẽm oſtendit. Græci a flore ἄνθησιν uocant. Quid autẽ Oenanthe græcis ſit, primo uolumine in Oenanthini unguenti confectione diximus, & ab hoc loco non multo poſt etiam dicemus.

De Vua. CAP. III.

σταφυλή VVæ recentes aluum turbant, & ſtomachum inflant. Innocentiores quæ decerptæ diu pependere: ideo, q; in eis copia humoris exiccatur. Vtilesq; fiunt ſtomacho ægrisq;, atq; cibi auiditatem excitant. Vinaceis, aut uinario uaſe ſeruatæ, ori & ſtomacho gratæ ſunt. Aluum ſiſtunt, ſed ueſicam & caput tentant. Et ſanguinem excreantibus conueniunt. Similesq; quæ in muſto fuere. Sapa, aut muſto conditæ, ſtomachum magis infeſtant. At quæ ſolem prius paſſæ, in aqua cœleſti conduntur, minus uinoſæ ſunt, ſiticuloſis, ardentibus, & longis febribus ſalubres. Reconditi uinacei, inflammatis mammis, turgentibus ac præduris, cum ſale illinuntur. D Decoctura eorum dyſentericos, cœliacos, & fœminas fluctione uuluæ laborantes iuuat infuſa. Ad deſſeſſiones ac fotus aſſumitur. Nuclei acinorum adſtringendi uim obtinent. Stomacho utiles ſunt. Inſpargitur farina toſtorum polentæ modo, dyſentericis & cœliacis & ſolutis ſtomacho.

BARBARI COROLL.

VVam, Græci Staphylen, a Staphylo Liberi patris filio, ut Ptolomæus uoluit, appellant. Lenida etiam poëtæ. Nam & Lenæus dicitur is Deus. Alia porro Vua eliqueſcit in potũ, alia eligitur ad ueſcendum: hæc aut in corbulam ſecernitur, ut inde addatur in ollulas: quæ in dolia plena uinaceorum trudantur: alia in piſcinam picatis amphoris demittitur: alia in haram Carnario ſuſpenditur. Vuam Amineam minuſculam, & maiorem, & Apiciam, commodiſſime in ollis condi putauit Cato. Eiuſdem generis in Sapa, & Mulſo rectiſſime ſeruantur. Duracinas, & Amineas, Scancianas, affirmant opportuniſſimas eſſe quæ pendeant: quod genus omnes Conditaneas, & Conditiuas appellamus. Vuæ in palea ſeruatæ, penſilibus proximæ dicuntur. Vuæ uehementiores nigræ. Ideoq; uinum ex ijs minus iocundum. Suauiores albę, quoniã aẽre tranſlucido facilius accipitur. Eſt & Vua Theriace uocata: q; contra morſum omnium beſtiarũ proficiat: cuius rationẽ ferendæ Palladius inſtituit. Florem Vuæ, in cibis dari gallinaceis pręcipiunt, ut pręterea non attingãt uuas: quod & in Labruſca diximus.

Vinaceus, Gręce Stemphylon uocatur. Dicimus & Vinacea neutro genere. Palladius etiam fœminino Vinaceam. Hæc & Floces appellantur, ſicut in Oliua Flaces, atq; Fraces. Vinaceos, poëtæ ſunt qui Brycia, & Brytea quoq; appellent, q̃q; & pro fracibus Oliuarum ſu- Gel. li. 11. ca. 7. muntur. Stemphyla, in Ariſtotelis Rhetorico. ſecundo. Gellius fæcem ipſam e Vinaceis, & oliuis expreſſam, Floces, & Fraces dici ſcribit.

Nuclei acinorum Vuæ, a Græcis Gigarta dicuntur. Palladius excrementa, & ſemina, & grana uuæ interiora nominauit. Ab acinis, Acinaticum dici uinũ exiſtimo Veronenſis agri: ut ſcribit Caſſiodorus, alumnũ, odoris, ſaporisq; ſuauiſſimi, colore purpureo, ineffabili dulcedine, tactu quoq; denſum, atq; pingue: ut carneus liquor, aut potio eſculẽta uideri poſſit. Lau

dantur ex eodem agro & Rhętica ueteribus, in montanis Rhætorū, qui supra Veronam sunt, nascentia: ut inquit Strabo. Ipsos acinos, Cato acina, Catullus acinas, pronunciant. A

EX M. VERG. COMM.

Est illud ante omnia sciendum, a patientia Passis uuis, & uino nomē quondam factum fuisse, si Plinio credimus, 14. uolumine, capite primo dicenti. Quin & a patientia nomen acinis datur passis. Qualis autem ea sit, quantaqꝫ. 13. uolumine, capite. 16. docuit Columella, iubens ad passas eligi maxime albas, dulcissimi saporis, maximis acinis & raris: fieriqꝫ id oportere Luna decrescente, sereno, & sicco cœlo, circa meridiem: lectasqꝫ uuas has in tabulis paulisper porrigi, ne inter se pressæ suo pondere collidantur: mox in aheno, aut fictili aliquo nouo amplo ex sarmentorum cinere factam lixiuiam, usqꝫ ad feruorem calefacere: & cum feruebit, aliquid puri & optimi olei adijcere, simulqꝫ miscere: tum racemos uuarum pro magnitudine binos, uel ternos simul colligatos in ahenum illud feruens demittere: tam diuqꝫ illic habere dum decolorentur, non tamen excoquantur: in qua re agenda moderatione temperamentoqꝫ opus erit. Exemptas dein ex aheno uuas in crate disponi idem iubet, rarius qꝫ ut altera alteram cōtingat. Singulas deinde post tres horas insolatas conuerti. Neqꝫ ubi prius fuerant reponendas: ne relicto illic humore corrumpantur: noctibus etiam tegi, ne irrorentur, aut imbre madeant. Post aliquot postea dies cum modice aruerint, in uasa noua cōdi precipit. &c. Et hæc scriptoris eius Passæ uuæ sunt. Palladij alia ratio est: quam in Octobri mense his uerbis monstrauit, non ut Italia, sed ut Græcia conficere consueuerat. Vuam passam græcam sic facies. Melioris acini, & dulcis, & lucidi botriones in ipsa uite torquebis, & patieris sponte sua inarescere: deinde sublatos in umbrā suspendis, & uuam districtam componis in uasculis: substernis pampinos, sicco algore frigentes. &c. Diuersa hæc a Romana Passæ Vuæ confectio est: quemadmodum & eius conditurae fuerunt. Quæ quoniam longius a Columella eodem capite docentur, non reddentur a nobis. Poterunt enim ab illo uolentes omnia certius audire. Interim autem nos docebimus, primum qua ratione Columella, tum qua Palladius Passum, & uterqꝫ suum conficiant. A Columella. 13. uolumine, capite trigesimonono ex Magonis Africani præcepto (nam eius gentis primum Passi confectio, & maximus usus fuit) sic fieri Passum præcipitur. Vuam præcoquam, bene maturā legere oportet: acina arida, aut uitiosa reijcere: furcas mox palosue qui cannas sustineant, inter quaternos pedes figere, & perticis iugare: tum insuper cannas ponere, & in sole pandere uuas: noctibus uero tegere, ne irrorentur. Cum deinde exaruerint, acina decerpere, & in dolium conijcere. Eodem mustum qꝫ optimum, sic ut acinis superstet, adijcere. Vbi combiberint uuæ, seqꝫ impleuerint, sexto die in fiscellam conferre, & prælo premere, Passumqꝫ tollere. Et hæc conficiendi Passi disciplina ueteribus fuit: & si aliæ etiam rationes ab eo eodem loco numerentur. Palladius non dissimilem huic confectionem Octobri mense sua ætate fieri docuit. Ante uindemiam enim Passum fieri iubet uniuersę Africæ more pingue atqꝫ iocundum. Leguntur Vuæ Passæ qꝫ plurimæ, & in fiscellis clausæ iunco factis aliquatenus rariore contextu, uirgis primo fortiter uerberantur. Deinde ubi uuarum corpus uis cōtusionis exsoluerit, cochleæ supposita sporta comprimuntur. Hinc Passum est quicquid effluxerit, & conditum uasculo mellis modo seruatur. Breuior sane hæc ratio, sed non dissimilis priori. Siquidem quæ a Palladio Passæ Vuæ legi iubentur præcoques illæ, & sole arefactæ Columellæ sunt. Et quas ille musto implet ut succum reddant, hic uirgis flagellat, & lentescere cogit: quamqꝫ hic cochleam, ille prælum: & quam fiscellam Columella, hic sportam uocat. Fuit quondam Passum quotidiani usus: eratqꝫ in sanitate & ualitudine homini pro melle, sine inflationis periculo, ut diximus, quam mel præcipue facit. Exoleuerunt nostra ætate omnia huiuscemodi: ideoqꝫ qualia hæc quondam fiebant, repetita a nobis longius fuerūt: ut cognoscant, intelligantqꝫ omnes, quantopere in Passis Vuis, & Passo a ueterum disciplina & moribus discesserimus: multoqꝫ magis in tam multis Vuarum conditurís, quæ illis pene infinitæ fuerunt, ex Columella, alijsqꝫ rei rusticæ scriptoribus cognoscendæ: ut certius intelligant legentes, quas hic in uinaceis, in ollis, in sapa, & musto, & in cœlesti aqua seruatas dicit. Cuncta em̄ ab eo traduntur eodem operis sui uolumine, capite. 43. Nos enim tam multis obseruationibus commentationes has nostras augere nolumus. Erit etiam ex lectione scriptoris illius aliud operæprecium. Intelliget enim qui id aget, quas hic Passas antea factas Vuas in cœlesti aqua componi iubet, addiditqꝫ, ἐπ᾽ ὀλίγον τὰς τοι αὔτας γίνεσθαι οἰνώδεις, eam habere rationem quam nos locum illum uertentes indicauimus, exiguo scilicet uino, ut uinosæ fiant, conspergi oportere. Ex Passi enim confectione tota ea ratio fluxit, in quo iubet ille uuas in musto demergi ut uinum combibant. Necessarium enim est, ut qui sole natiuus humor in eis aruit, nouo &

C congenere liquore aliquo iterum uuefcat. Idq; nos præcipi a Diofcoride credimus: & si alij aliter locum interpretati fint; quos non damnamus, fed interpretationis noftræ quam debemus caufam indicamus. Quemadmodum a principio capitis huius cõtra q̃ Plinius & alij dixerint locum ipfi etiã uertimus, πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας. Quas uoces Plinius.23. uolumine, capite.2. uertens, ait. Innocentiores, quæ decerptæ diu pependere, qua uentilatione etiam utiles fiunt, ftomacho, ægrifq;. Aegros appellans quos hic ἀσθενοῦντας. Plinium fecuti interpretes alij, ægris ꝓdeffe & ipfi dixerunt. Nobis, quibus infirmum corpus eft, magis uertere placuit; non ob aliam fane caufam, q̃ ut certiore intellectu res nunc pateret.

De Vua paffa. CAP. IIII.

σταφίς VVa paffa alba adftringentior eft. Prodeft efitata caro earũ tuffi, renibus, ac ueficæ. Eftur in dyfenteria per fe cum nucleis. Et decocta in patinis cum melle, admifta milij ac hordei farina & ouo, ualet ad purgandum caput. Eiufdem gratia cum pipere commanducatur. Teftium inflammationes fedat, illita cum lomento fabarum, aut cumini farina. Fauos, epynictidas, carbunculos, enatas in articulis putredines, & gangrænas, fine nucleis trita, & cũ ruta impofita, fanat. Podagræ conuenienter cum opoponace illinitur. Mobiles ungues illita extrahit.

BARBARI COROLL.

VVa paffa Græce Staphis, & Aftaphis Hemeros, hoc eft, fatiua dicitur. Cæterum Apameas inuenio celebrari paffulas.

D

De Oenanthe. CAP. V.

οἰνάνθη OEnanthe uocatur Vitis fylueftris fructus, cum floret. Recondi debet fictili non picato, collectaq; fubftrato linteo in umbra ficcatur. Laudatiffima in Syria, & Cilicia, & Phœnice. Vis ei adftrictoria. Quare pota, ftomacho ac ciundæ urinæ utilis. Aluum fiftit, ac fanguinis excreationes. Contra faftidia & acorem ftomachi, ficca & illita efficax eft. Capitis doloribus tam uiridis q̃ ficcca ex aceto & rofaceo ꝑfunditur. Sanguinolenta uulnera cataplafmate, & incipiẽtes ægilopas, cicatrices in ore, & genitalium nomas, trita cum melle, croco, myrrha, & rofaceo, ab inflammatione uindicat. Peffis mifcetur ad fiftendũ fanguinem. Contra oculorum delachrymationem, & ftomachi ardores, cum polline polentæ, & uino illinitur. Crematæ carbonibus cinis facit ad oculorum medicamẽta. Rediuiuis, paronychia, abfcedentes gingiuas, cruentafq; cum melle fanat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.12.ca.28. & lib.23.ca.1. VVa Oenanthe, quam Vites fylueftres, hoc eft Labrufcæ ferunt, laudatiffima eft in Syria, maxime circa Antiochiæ, & Laodiceæ montes. Item ex alba Labrufca. Sunt qui principatum in unguentis dent in Parapotamia nafcenti; deinde in Antiochia: & Laodicea Syriæ. Tertiũ locum ex montibus Medicis, quæ & utilior medicinę. Quidã omnibus ijs pręferunt e Cypro. Vitis ea quae Maffaris in Africa uocatur, nunc medicis, nunc odoribus tantum gigni Plinius affirmat. Nafcitur in Africa & Vitis quam Vbolima uocant accolæ, oliua in uites infita, utriufq; fructum arboris ferentem: hanc Græci & Eleoftaphylon appellant. Vinum Oenanthium, fit duabus libris florum, in mufti cado maceratis, qui poft triginta dies mutantur. Oenanthen & a uitibus dulce uinum ferentibus arbuftiuis maxime colligi quidam præcipiunt, non fylueftri tantum. Labrufcam dici putant, q; in marginibus terrę ceu labris quibufdam fere nafcatur. Vinum Anthofmias, ab odore floris dicitur, nec idem cum Oenanthino uino eft. Pro preciofo fa

ne capitura Græcis. Eius mentio est apud Aristophanem, & Hippocratem, & alios uel promiscua. Hippocrates certe hoc etiam Anthinē uocauit. Aliq Anthinē, pro Anethino capiunt: ut Galenus inquit. Nam uinum cognomento Hippocraticum, Gallijs maxime transalpinis gratissimum, fictícij generis est, facili ratione. Cinamomum, Saccarũ, et Carpesiũ teruntur in fiscũ: ex eo uinum liquatur, ut transeundo qualitates eas cõbibat. Datur hoc epulis principalibus, cũ Escharite pane bellariorũ uice, qui mos, sed in alio uino, peculiaris Atheniēsibus fuisse legit. A

EX M. VERG. COMM.

Labruscæ uitis tantum Oenanthe medicis flos est, neq; ad medicinam ex alia uite utuntur. Cæteris satiuæ etiam flos, & prima uitium omnium pubertas Oenanthe dicitur. Numerauit inter aues etiam Plinius hoc nomine, quę statos latebræ dies habet, exorientes sirio, occultata ab occasu eius progrediens. Sic forte dicta, q cum uitium prima pubertate hac prodeat. Nec ultra quicq; de ea tradidit: diligens alioquin in Oenanthes huius historia & medicina: quarum alteram.12. uolumine, capite.28. alteram.23. capite.1, longius prosecutus est. Ex eo multa quæ in Diosc. non leguntur, Barbarus æditioni suæ miscuit: quæ poterunt uolentes facile in eo deprehendere. Nobis totidem quatenus licuit & ijsdem uerbis omnia reddere placuit. Eademq; fide monemus, scribere in.6. suę medicinæ Paulum Aeginetam, plurimũ quidem ex Labrusca Oenanthes usum esse: quoniam egregie adstringit, stomachumq; & aluum maxime firmat: uerũtamen traditis his idem statim subijcit. ὁ δὲ Διοσκορίδης ἑτέραν ὑπογράφει ταύτῃ ἐναντίαν τὴν δύναμιν ἔχουσαν, ὅθεν δεύτερα φησὶ καὶ στραγγουρίαν καὶ ἴκτερον ἰᾶσθαι. Quod est. Dioscorides autem aliam describit Oenanthen contrarias huic uires habentem: ideoq; secũdis, stillicidio uessicę, & fellis suffusionibus eam mederi ait. Quorum nihil in capite hoc legitur: neq; in scriptore hoc alibi legisse me memini: & nihilominus non negligenda Aeginetæ autoritas & testimoniũ est, quē credere oportet uera, & quę aliqñ legisset testari. Nobis nihil est q̃d adijcere aliud his ualeamus. Rem tñ signauimus: ut si forte laxandi uires habere Oenanthem aliqñ aliqs inuenerit, autoritate scriptoris eius sciat, aliam ab hac illam esse: alteriusq; uitis quærendum cum florebit fructum, q cõtrarias huic uires habeat. Qualis autem ea sit, non ausim ego dicere. B

De Omphacio. CAP. VI.

Omphacion succus est acerbæ uuæ, nondũ maturescentis e Thasia uite, aut Amminæa. Oportet autem ante canis ortum, expressam melliginem in cyprio uase linteo cõoperto insolare, usq; dum cogatur. Semperq; quod ceruici uasis concretum hæsit, reliquo humori permiscere. Noctu sub dialibus locis auferre. Quãdoquidem nocturni rores ipsum concrescere non sinunt. Eligendum est flauum, friabile, uehementer adstringens & linguã mordens. Sunt qui coquendo melliginem cogant. Prodest contra tonsillas, uuam, ulcera oris, humida gingiuarum uitia, purulentas aureis cum melle aut passo. Item ad fistulas, uetera ulcera, nomasq; ex aceto. Dysentericis & mulieribus fluctione uuluæ laborantibus clystere infunditur. Oculorum claritati & scabriciæ, & erosionibus angulorum conuenit. Bibitur ad recentem sanguinis excreationem, etiamsi rupta parte aliqua contingat, sed pauco & aquatiore est utendum. Valde siquidem exurit. Idem adstringit. Prodest stomacho qui cibi tenax non est, aut tardius cibum concoquit. Item ijs qui ilei dolore conflictantur. Conuenit in grauidarum malacia. Sorptũ auxiliari constat, cum populatim grassatur pestifera lues. Huiuscemodi omphacium non nisi post annos multos bibi potest. ὀμφάκιον

BARBARI COROLL.

Omphaciũ, siue Omphax, idem, acor, siue acrementum uuæ, ab immatura uite dicit, quę Omphax a Græcis uocatur. Est & oleum Omphaciũ, de quo inter unguenta diximus. E Thasia, ut Dioscoridi uidetur, uua, e Psytia, ut Plinio, probatur acor. Cum sunt acini ciceris magni Pli.li.14.ca.14

C tudine, ante canis ortum incipiente pubertate. Precium in libras sex. Solet & aliter fieri, uuam imaturam terendo in mortarijs: siccataq; in sole, postea digeritur in pastillos.

EX M. VERG. COMM.

Non animaduerterunt Diosc. Omphacium uertentes interpretes alij, informẽ, nec reliquo corpori congruẽtẽ in extremis clunibus caudam illi reliquisse: nec aliter q̃ Flaccus cecinit, q̃d ille fingebat monstrum, turpiter in atrum piscem desinere, ex Omphacio Omphacite uinum fecisse. Quod eñ in extremo capite in eorum æditionibus legitur, uis succo adstrictoria. &c. uel ut alter ex eis eam incæpit partem, idem adstringit, prodest stomacho qui cibi tenax nõ sit: et ab his quod totum legitur usq; ad integram capitis huius clausuram, totum ex historia & medicina uinorum, quæ statim sequitur, in Omphacium irrepsit: in qua hic idem ait. ὁ δὲ καλούμενος ὀμφακίτης. &c. Mox, συπτικὴν δὲ ἔχει τὴν δύναμιν καὶ εὐστόμαχον, καὶ κοιλιακοῖς καὶ τοῖς δυσπέπτοις καὶ ἐκλελυμένοις τὸν στόμαχον ἁρμόζουσαν. δοκεῖ δὲ καὶ λοιμικαῖς διαθέσεσι βοηθεῖν. &c. Ne longius q̃ decet tam multa repetantur, omnia, ut uidetur, duobus locis eadem, & importune ab aliquo ex uino ad Omphacium translata: qui Omphacite id uinum uocari sentiens, Omphacio coniungi debere credidit. Verumtamen longo interuallo Omphacium, ab Omphacite uino differt, ut mox in confectione eius legentibus patebit. Debuerant hoc illi animaduertere: nec præterita tantũ, sed inuenienda posthac etiam in scriptore hoc cognouisse. Calcantis enim Homerici maxima illa fuit, & omnium integra semper laus erit, Præterita meminisse, pręsentia intelligere, & futura conijcere: cognitisq; his, apte omnia constituere. Nos eam reliquimus partem inutilem hoc loco, non multo post apposite tractandam. Indicaruntq; id nobis antiquioris fidei codices, in q̃bus nihil huiuscemodi legitur, sed multo magis res ipsa suis locis docens tractanda singula: nec diuersa simul miscenda rerum genera esse: importuneq; bis aliquid nulla urgente necessitate tractari non debere. Discrepant nobis etiam cum alijs interpretibus plæraq; alia, & si forte nõ multi facienda alicui uideri poterunt: quale est, quod alter eorum pro acerbis, necdum maturis uuis, quas græci notissima cunctis uoce Omphacas uocant, acidas dixit: quod priuatim ad saporem pertinet, potestq; in maturitate etiam sentiri. Neque enim acidum ὄμφαξ græcis simpliciter significat, sed acerbum: in quo poterit acidus, poterunt & alij sapores esse: utq; priuatim acidũ dicimus q̃d sapore suo acescit, sic acerbis omnibus cõmunis Omphacis uox est: neq; uuã magis q̃ oliuas, Lauri baccas, & innumera alia nondum matura græci ea uoce indicant: non ex sapore Omphacite oleum, sed ab imaturitate oliuarum appellãtes. Eamq; ob causam, cõmunem eius uocis æstimationem nos secuti, acerbam uertimus. Nec dissimili ratione, quod hic scriptor μήπω περκαζούσης ait: uertitq; idem, nondum nigrescentis: nos, nondum maturescentis, diximus: cõmuniore in uuis eius uerbi significatione usi. Est enim græcis περκάζειν μελανίζεσθαι, id est, nigrescere: est itidem, ποικίλλεσθαι, id est, uariari: est postremo πεπαίνεσθαι, id est, maturari, & maturitate mitius fieri. Fecimusq; id: ne quod hic non decernit, ex albis uuis fieri posse Omphacium negaremus: quod contracta ad nigredinem uuarum maturitate necessario futurum erat. Sunt quidem leuia hæc, uerumtamen non negligenda penitus, in his quæ ad artes & uitam pertinent, in quibus nulla satis fides, aut diligentia hominis unq̃ fuerit. Quales autem Amineæ uites, quas hic cæteris anteponit in disciplina ruris sint, copiosissime docebunt Columella quarto operis sui cõmentario capite. 2. & . 14. uolumine, cap. 2. Plinius. Breuissimeq; omnium felicissime in Georgicis suis Maro, cum cecinit, Sunt & Amineæ uites, firmissima uina. Quæ una firmitatis laus causa antiquis scriptoribus tam gręcis q̃ latinis fuit, ut ad medicinam ex hac uite materiã, uuã, omphacium, & uinum præ cunctis alijs laudauerint semper, & amauerint. Idemq; de Thasijs constituendum est, quarum idem Maro honeste itidem eodem loco meminit. Quod deinde a Diosc. dicit ἐν χαλκώματι ἐρυθρῷ, id est, rubẽte æneo uase, ad genus æris pertinet, q̃d eo colore in hoc usu probabatur. Id Cyprium uas alter ex interpretibus uertit, relicto legẽtibus desyderio, ex qua materia quęrendũ id uas sit. Scimus q̃dem ante ferri cũctis alijs in medicina Cypriũ æs, & in Plinio Cyprium uas, pro æneo ex ea gente intelligi aliq̃n oportere. Verumtñ nõ erat nostra ætate tam obscure dicendum, quod a Diosc. apertissime ostendebatur: præsertim nihil de Cyprio magis q̃ de quo uoluerit aliquis alio ære hæc docente.

D

¶ De Vini natura. CAP. VII.

Vino uetere nerui læduntur, & reliqui sensus, gustu quod suauius est. Quare cauendum ijs qui internam alicuius partis imbecillitatem sentiunt. Attamen in secunda ualetudine, paucum, aqua di

lutum, innoxie sumitur. Nouum inflat. Aegre coquitur. Insomnia pa- A
rit. Et urinam ciet. Aetate medium utraque uitia fugit. Quare ad uictus sanorum ægrorumque usurpatur. Album, tenue, stomacho utile est, ac facile in membra distribuitur. Nigrum uero, crassum est, & cõcoctu difficile. Carnem alit. Et ebrietatem creat. Giluum, utpote quod medium est, medias inter utrumque uires habet. In secunda tamẽ & sinistra ualetudine, cumprimis laudatur albũ. Quin & uina qualitatẽ distant. Siquidem dulce crassis partibus constat. Et difficilius a corpore discutitur. Stomachũ inflat. Aluum & interanea ut mustũ turbat, sed minus inebriat. Renibus & uesicæ aptissimũ. Austerũ per urinã celerius transit, sed capita dolore tentat, & temulentiã gignit. Acerbum ad ciborũ per membra digestionẽ accõmodatissimũ. Aluum & cæteras fluxiones cohibet. Nouũ, neruos minus tentat. Vinũ aqua marina factũ, stomacho aduersatur. Sitim stimulat. Neruos infestat. Aluo aptũ. A ualetudine se recolligentibus inutile. Passum quod uuis sole siccatis in area, aut in sarmento adustis exprimitur, Creticum cognomine, aut Pramnion, aut Protopon, & Sapa, quę fit musto igni decocto, Gręci syrion, aut Hepsema appellãt: quodque Melas dicit, aut Melampsythiũ, crassa sunt, & corpora multũ alunt. Candidũ tenuius, & medium medias sortitur uires. Omnia tamẽ adstringunt, & pulsus reuocãt. Faciũt aduersus uenena, quæ exulcerando necant ex oleo pota, & uomitionibus reddita. Contra cicutas, meconiũ, uenenum, toxica, & concretũ lac. Item contra renũ B
ac uesicę pruritus, rosiones, exulcerationesque. Inflant tamẽ, & stomacho aduersantur. Priuatim prodest Melampsythium, si uenter rheumatismũ sentiat. Album magis cæteris emollit aluum. Gipso conditũ neruis officit, caput aggrauat & incendit, ac uesicæ aduersatur. Contra uenena cæteris aptius. Picaca, aut resinata, excallfaciũt, cõcoquũt. Sanguinẽ excreantibus inimica. Quę uero Parachyta uocant, admistã Sapam recipiũt, caput implent. Temulentiã gignunt. Aegrius a corpore discutiuntur. Stomachũ male habent. Inter Italica uina Falernũ principẽ locũ obtinet, quod inueteratũ perque facile coquitur. Languidos pulsus exuscitat. Aluum abstringit. Stomacho utile. Sed uesicę nocet. Atque ijs qui uisus hebetudinẽ sentiunt, & ad potus crebros minime idoneũ. Albana crassioribus constant partibus. Dulcia stomachũ inflant, Ventrem emolliunt. Sed concoctionẽ non æque adiuuant, & neruosa minus infestãt. Vetustate eadẽ, austerum saporẽ concipiũt. Cecubũ dulce est, & Albano crassius. Corpus & colorẽ alit. Aegre tamẽ coquitur. Surentinũ satis austerũ est. Quare intestinorũ & stomachi fluxiones cohibet. Et cum tenue sit, caput minus tentat. Inueteratũ suauius redditur, & stomacho utile. Adrianũ, & Mamertianũ in Sicilia æque crassis partibus gignuntur. Modice adstringunt, & ocyssime inueterantur, minusque ob

C suam tenuitatem neruos tentant. Paretypianum, & q̃d ex Adriatico sinu defertur, odoratũ ac leuius est. Quare multus epotus fallit. Diu seruat ebrietatẽ, et soporẽ adfert. Istricũ Paretypiano simile ẽ, sed urinã uehemẽtius pellit. Chiũ tñ antedictis mollius, et aptũ potui ẽ. Bene alit, & minus inebriat. Fluctiones cohibet. Oculorũ medicamẽtis utile. Lesbiũ facile mẽbra subit, Chio leuius, & aluo idoneũ. Ephesiũ eandẽ uim habet. Empygela, et Etinolo Asiæ, Mesogites nomine, capitis dolores ciet, & neruos lædit. Cõum uero, & Clazomeniũ, q̃m multam sibi maris aquam uendicãt, facile corrumpunt. Flatus mouent. Aluũ turbant, neruis officiunt. Vinũ omne, ut reliqua in cõmune dicantur, merũ, ac syncęrum, et sua natura austerũ, excalfacit. Facile in membra distribuitur. Stomachum adiuuat. Appetentiã ciborum inuitat. Vires alit, ac robur auget. Somnum conciliat. Et cõmendat colorẽ. Potũ liberalius, auxilio est contra assumptã cicutam, coriandrum, pharicum, ixiam, meconium, argenti spumã, taxum, aconita, fungosue. Contra serpentium morsus, et omniũ ictus quę refrigerando necant, aut stomachũ in uomitiones effundunt. Facit ad longas inflationes, rosionesq; præcordiorũ, ac distentiones & stomachi singultum, & si uenter aut interanea rheumatismum D sentiant. Conueniunt sudatoribus, et quibus corpus im̃odico sudore digeritur (Diaphorumenos uocant) maxime alba, uetera, & odorata. Quę tamen uetustate dulcescunt, renibus ac uesicæ accommodatiora redduntur. Vlceribus, inflammationibusq; in succida lana imponuntur. Tetra ulcera, & phagedænica, & fluctionibus obnoxia commode perfundũtur. Marina austera, & alba, ad sanorum uictus usurpantur. Iis præstãt Italica, falernum, surentinum, cecubum, signinum, & permulta Campanię, & parætypianum ab Adriatico sinu, & siculum, quod mamertianum appellatur. Ex gręcis chium, lesbium in Phygela, & Epheso nascens. Crassa uero & nigra, stomacho negocium exhibent. Inflationem pariunt. Corpus augent. Tenuia tamen & austera stomacho prosunt, et minus carnes alunt. Vetera ualde tenuia, & candida, uehementius urinam ciunt, & dolores capitis mouent. Neruosq; largius pota tentant. In media ætate, ut a septimo año, potui saluberrima sunt. Modus autem pro ætate, & tempore anni, & consuetudine, & qualitate uini definiatur. Non sitire, & modice cibos prolui, optimum est præceptum. Nocet ebrietas omnis, et maxime assidua. Siquidẽ obsessos neruos quotidie relaxat. Largiorq; potus, acutorum morborum adfert initia. Modice tñ inebriari, aliq̃t diebus, maxime post aquæ potus, utile. Namq; ex purgans sensuum excrementa transfert, et per cæca corporis spiramenta discutit. Sed aquam post ebrietatẽ bibere oportet. Namq; a cura cõstãtis temulẽtię quendã auxilij modũ inducit. Omphacites nomine pe culiariter fit in Lesbo, siccata sole acri uua, pauloãte maturitatẽ decerpta,

triduo, aut quatriduo, donec racemi in rugas cõtrahantur. expreſſumq; uinũ cadis inſolatur. Vim adſtringendi habet. Prodeſt diſſolutis ſtomacho, & ilei dolore laborantibus. Item prægnantiũ maliciæ, & crudis. In peſtilentia quoq; ſorptũ auxiliari dicitur. Huiuſmodi uina non niſi poſt multos annos bibi poſſunt. Lora, quam Deuteriam, alij Potimon appellant, fieri ſolet, adiectis metretis tribus aquæ, in uinacea, quibus triginta uini metretæ extractæ fuerint: calcatis uinaceis, expreſſoq; decocto ad tertias parteis, & additis in ſingulos congios binis ſalis ſextarijs. Poſt hyemẽ transfunditur in uaſa. Lora poſt annũ utendum. Etenim celeriter exoleſcit. Conuenit ægris quibus timemus noxam uini, coacti ſæpe deſyderijs eorũ obtemperare. Item a longa ualetudine ſe recolligentibus. Fit & uinum quod Adynamon uocant, Loræ uires habens, hoc modo. Pares aquæ & muſti menſuræ coquuntur molli igne, donec abſumatur aqua: quod ubi refrixerit, elutriatum, picato uaſe reconditur. Alij marinæ & cœleſtis aquæ, mellis, & muſti pares miſcent portiones, & quadraginta diebus inſolant, quo poſt annũ utuntur. Vinum e ſylueſtri uua nigrum adſtringit. Prodeſt alui & ſtomachi fluctionibus, & cæteris quibus conſtrictione & contractione opus eſt. A

BARBRAI COROLL.

Vinum Oenos Græce dicitur. Cratinus Maronẽ uocat. Philalethen ꝓuerbia: quale illud eſt. Vinum, & ueritas. Item illud. Non habere uinũ temones. Pittacus, ut æs frontis, ita uinũ mentis eſſe ſpeculũ. Ariſtophanes Vinum loco Veneris appellat. Poetæ uinũ etiam πηλόν dicunt; quaſi uibrare mentem faciat: Vnde Crapula inquit Photion, dicitur κραιπάλη. Folia Vitis priuatim Oenaria uocant a poetis, & Sarmenta Oenaridos. Ipſa porro uitis, ab Hippocrate nominatur Oenarion. Tenuiſſimũ eſt id q̊d celerrime inueteratur. Nam cui fumi amaritudine aceſcit ætas, inſaluberrimũ putatur. Quo generoſius uinũ eſt, hoc magis uetuſtate craſſeſcit, & in amaritudinẽ corpori minime utilem coit. Saluberrimũ Campaniæ, quodcunq; teuuiſſimũ, utiliſſimũ cuiq;, uiribus edomitis ſacco. Vinum alit uires, ſanguinẽ, colorẽ, ſicut lactis potus, oſſa, frugũ, neruos, aquæ carnes. Simias & quadrupedes digitatas, negant creſcere aſſuetas uini potu. Vnum de dando uino uolumẽ Aſclepiades cõdidit, ab eo cognominatũ, in quo utilitatem eius uix Deorũ potentia æquari poſſe ꝓnunciauit. Vinũ ſuccus eſt, qui feruendo uires e muſto ſibi fecerit. Muſtum Græci Gleucos, & Gleucinẽ uocant aliquando. Vinũ omne, aut Muſtum eſt, aut uetus, ut in ꝓuerbio ſit. Vinum medium pro aqua: quod & prandiũ caninũ dicitur, apud Varronem, & Gellium. In Plauti Caſſina, mendoſus eſt ſenarius. Pli. li. 23. ca. 1. B

Adibo, caninam ſcæuam ſpero meliorem fore.

Scribendum eſt, non ſcæuam, ſed cœnam caninã, hoc eſt, abſtemiam. In Latino agro, & Campano ad montẽ Veſuuium, qui Sumani dicitur, uites modo habentur Græce appellatæ, uino inde preſſo, q̊d Græcũ non ante dicitur, q̃ anno poſt calcatas uuas acto. Vilius, q̃diu annicutũ eſt: ꝓindeq; Viannũ, quaſi, uinũ anni eius, hoc eſt, Ornũ uulgo Tabernæ ꝓdicant uẽdentiũ.

VINI QVALITAS.

De qualitate, & ætate Vini dictũ mox eſt. Vinũ porro tenerũ Græci Apalon, Cato, Lene uocat: cui cõtrarium ſit aſperũ: ut idem auctor appellat, hoc eſt, Scleron, ſiue Durum. Nam & Muria, quæ aſpera eſſet, dura cognominabat Columellæ, Celſoq;. Niſi quis durã Muriã, ſicut durã Picem, nõ pro aſpera, ſed ꝓ denſa ſpiſſaq; accipiat, & utiq; ꝓ Garo. Quandoquidẽ Celſus eã dyſentericis cõmendat, ſicut Garũ Dioſ. De uino temperando, quod Lymphatũ, & Dilutũ dicit, alij alia ꝑcipiunt. Heſiodus tres partes aquæ in unã Vini miſcet. Cæteri meracius fecere, hoc eſt, ut quinq; in duas adderent. Vnde natũ prouerbiũ. ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. Quod Plautus poeta feſtiuiſſimus ſignificat, cum de cantione græca loquitur, in Sticho.

Vide inquit, quot cyathos hos bibimus. Tum ille. Quod digiti ſunt tibi in manu?

C Cantio est græca, ἢ πέντε πίνε, ἢ τρίς πίνε μὴ τέτταρα.
Est aũt sensus: ut aut duas uini partes, ad qnq; laticis, aut unã ad tres bibere oporteat, ad quatu or nõ opteat: ceu futurũ sit dilutius, q̃ sanitatis usus exigat. Anacreon, ut Vinarius poeta, unã uini, duabus aquæ tempat. Alij aliter, p suo quisq; ingenio. Vinũ modice incoctũ, ut Aristoteli placet, minus officit ebrietatẽ uitantibus. Temulẽtæ fiunt & animãtes aliqt, præter hoiem. Sues uinaceis, Corui & Canes herba quã Oenuttã Græci uocãt. Simia & elephãti, uino. Vinũ, cui nomẽ Samagonio, q̃d tradidit Aristoteles, tribus heminis, & quidẽ lymphatis, q̃draginta uiros inebriare dicit. Ebrietatẽ Plato nunq̃, nisi semel anno liberalibus pmisit in legibus. Ante decimũ & octauũ porro ætatis annũ, uino tpandũ penitus existimat: ut ne gustet quidẽ. Mnesi theus Atheniẽsis medicus, inebriari nunq̃, sed statis tñ diebus hilarescere pmisit: q̃d genus Cothonismon a calicis noĩe uocauit: ut dilutũ nihilominus, & sine bellariorũ comitatu biberet. Ac prima quidẽ potio in cõuiuijs, qa meraca erat, cum p̃fatione ἀγαθοῦ δαίμονος, in honorẽ uidelicet Liberi patris, nec tñ tota, sed quasi p̃gustãda prębebat. Postrema uero quoniã diluta esset, & salutaris, cum p̃fatione Iouis liberatoris hauriebat. Vinũ aqua misceri Staphylus Sileni filius instituit: ob id græcũ uulgus non aliter uinũ modo noĩat q̃ Crasin, hoc est, mixtũ.

PASSVM, ET VINVM PROtropon, siue Creticum, siue Pramnon.

Pli.li.14.ca.16. PAssum, hoc est, Glycy, gña habet laudata, Psythiũ: & a colore appellatũ nigro, Melampsythiũ, quæ suũ saporem, non uini p̃ferant. Nam in q̃d additũ est Defrutũ, Glyxis appellat Athenæo. Sapa, quã Nonius scribit uulgo dictã suo tẽpore Mellaciũ, fit musto ad tertiã partẽ mensuræ decocto: sicut Epsema, siue ut Hippocrates Epseton, hoc est, Defrutũ, ad dimidiã: & Calenũ, ad partes e tribus duas redacto. Passum probãt, Ciliciũ, & Africũ: & in Italia, ut q̃d Neapolitanũ uocat, a Columella redditũ, prouincijsq; finitimis. Oĩaq; hæc, ut Plinij uerbis utar, post Gręcũ. Fieri certũ est ex uua, quã Græci Sticam uocãt, nos Apianã, q̃ apes eã impopulari gaudeant. Hanc sunt qui Muscatulã uulgo dictã interpretẽt. Item Venicula, siue ut Cãpani dicũt, Sircula: q̃ et Stacula, & Numisiana appellat, passis, & diutius in uite sole adustis uuis, Staphidion (ut arbitror) uocatũ ab Hippocrate, aut feruẽte oleo. Quidã e quacũq; dulci, dũ præcocta. Q; si, quantũ uuis expssere, adijciãt uinaceis aquæ puteanæ, secundariũ Passum facient.
D Protropos accipit etiã pro musto, q̃d sponte defluit anteq̃ calcent Vuæ, ut est apud Iuliũ Pollucẽ. Hoc protinus diffusum, lagenis suis deferuere patiunt: postea in sole quadraginta diebus torrent, æstatis secutæ ipso canis ortu. Habetur & Protropũ inter transmarina uinũ: quod Athenæus in Lesbo nasci dulce scribit, etiã Prodromon uocatũ ab aliquibus. At Pramnon, siuẽ Pramnion Hippocrates, & prior Homerus celebrauit. Premebat hoc Smyrnẽ regio, ut Alciphron Mæandrius scriptũ reliquit, Montano uico Latonæ prius dicato, postea Latoriæ, nomẽ id Amazonis. Extabatq; id etiãnum Plinio prodente, iuxta delubrũ matris Deum. Nigrũ Galenus fuisse uoluit, Athenæus quoq; nõ crassum, aut dulce, sed durũ, austerũq;: ob id eo Athenienses minime delectari scribit Aristophanes: hoc tñ non Smyrne, sed in insula primũ Icaro natũ putat Seuius, in petra, quo nomen Pramno. Sed & Pharmacitin dici hoc ipsum quãdoq; tradit. Pro ueneno est Sapa, si qs ieiunus a balneis bibat eam. Polybius auctor est, Romanas mulieres nõ uinũ, sed Passum bibere solitas, ad restinguendã sitim. Passum uero dictũ, quia ex uuis passis, siue quas in uite passi sunt aduri sole, premit, simile Cretico, & Aegosthenĩ uocatis. Plautus. Murrinam, inquit, Passum, Defrutum, Mellinam.
Nonius Murinulum, siue Murinulã uocat, quã alij Murrinã, nisi uitiũ in exẽplari sit. Varro, mulieres inquit, natu grãdiores, aut Loram, aut Garũ, aut Defrutũ, aut Passum bibebant, quã Murrinã Plauto appellari putat. Est & Murrina idem q̃d & Myratũ uocant aliqui. Non utiq; a Myrrha, sed a Myro, q̃d est odoramentũ: ut post docebimus. Gellius mulieres inqt Romanas Lauream, Passum, Murrinã potasse: lauream pro lora capiens. Meminit Varro & potionis genus fuisse Mirictã. Nonius duas facit Loras: alterã, quæ sit Deuteria: alterã, quæ Lota constat. Lora uinũ dulce, potõis, inqt, erat cõfectę, mulieribus grãdæuis aptũ: q̃d in qbusdã codicibus lotã, non lorã scriptũ inuenio, distinctionis forte gratia. Laudat a Græcis inter uina dulcia Scybelites: & natũ in Arcadia Thyræũ. De Cilicio uino mentionẽ hoc capite habuimus. Forte aũt hoc sit, q̃d e Pisidia medicinæ usu cõmendabatur Ambladeũ cognomine, ab oppido: ut Straboni placet. Vino autẽ Aegosthenĩ, de quo supra diximus, nomen datũ quidem uidet ab oppido Aegosthene, q̃d in Attica terra est. Cæterũ affirmare non ausim: quãdoquidem Carystiũ ex Euboëa quoq; posset existimari, Carysto ibi celebrata scriptoribus. E Laconia tantũ uenit Carysto uilla id ferente, quod & Alcman põeta celebrauit. Laconicum uidetur fuisse initio: &

q̄d Monobasites dicit, etiāsi Creticū hoc nomine intelligimus, corrūpente uulgo id uocabulū & uocante Maluasium. Moueor, q̄ locus ubi Tænarū in Laconia monstrat, Monobasia dicit hoc tempore, ditionis Venetę id oppidū est, unde in Cretā directo fere cursu nauigat. Forteq; Monobasites uino datū nomē fuerit, non q̄ ibi nasceret, sed q̄ illud primū e Creta cōportaret. Aetate nostra celeberrimū est q̄d Achaicū uulgo quoq; dicit: fortasse id q̄d ex Phliunte, oppido quondā Achaiæ, Phliasiū ab Antiphane prædicatū est: etiamsi nunc aliubi quoq; seritur. A

VINVM GYPSATVM.

Vinum Gypsatum, a Gypso dicitur, sicut a Calce calcatum, a marmore marmoratum.

VINVM PICATVM, SIVE RESINATVM.

A Vino Resinato dicta inquit Plinius est Crapula: siue quia caput tentet, quasi lucta eius: siue q̄ ipsa quoq; resina, & flos eius crudus, qui uinis ad excitādam lenitatem additur, Crapula quoq; nominari solet. Pugnacibus inquit Plinius mustis, plus Crapulæ inditur, lenibus par eius: a quo & uehementia uini, atq; feritas crapulæ significatur uocabulo. Photionis de crapula interpretationem aliam superius explicui. Pli.li.14.ca.6.

VINVM PARACHYTON.

Vinum Parachyton, siue ut Plinius uocat, Diachyton, si modo idē est, fit uuis in sole siccatis, loco clauso per dies septē in cratibus, totidem pedibus a terra alte noctibus a rore defensis, 8. die calcatis: optimi odoris, saporisq; inter dulcia. Etem Parachyma, Græci Defrutū q̄nq; appellant. Vnde uinū originale, hoc est, sine fuco, & sine dulci Aparachyton, & Autiten uocāt. Quamq; & alia significatio Autitæ uini est: ut aliubi monuimus. Timachidas rhodius uini genus passi dulce Hypochytō in Rhodo uocari tradit. Nā uinū Autoceras hoc dicit, q̄d ita est exile, ut dilui nō debeat, ut iquit Pollux. Porro nostri, dulcia uina, Liberi patris Bellaria uocabāt.

PHALERNVM.

Phalernum, quod Græci Phalerinon uocant, nec in nouitate, nec in nimia uetustate corpori salubre. Prima eius ætas a decimo, media a quintodecimo anno incipit. A uigesimo capiti, & neruis est noxium. Duo eius genera. Austerum, cui ruffus color: & dulce, quod tunc demū accidit, cum sub ipsam uindemiam austri flauerint: quo & nigrius efficitur. Athenæus, & Galenus auctores. Phalerno Statinum simile est, tantum leuius. Simile & Venaphranum. B

Albani quoq; duo sunt discrimina, subacerbum, & dulce. Vsus ęque a quintodecimo ætatis anno. Inter Albanum, Phalernumq; Labicano gloria: quod est dulce, ac pingue gustu sentitur. A decimo placere incipiente. Buxentinum Albano simile est, utiq; acerbo.

CECVBVM.

Cecubum iam non gignitur, frequens olim in Terracina, fundisq;: sicut & Setina. Parum a superioribus Statana non longo fuerunt interuallo. Nam Signini nomen celebre aluo sistendæ, in sexennium uetustate melius.

SVRENTINVM.

Surentinum, ueteres maxime probauerūt. Sequens ętas, Albanū, aut Phalernum. Deinde alia alij. Virium plus Surentino, austeritatis Albano, uehemētię minus Phalerno. Surentinū a. 25. anno poculentum faciūt: quoniā macilentum, & aridū cum sit, ægre cōcoquitur, nec nisi uetustate castigatū utentibus prodest, q̄d & Tripholino accidit. Simile est & Aequanū. Celebrantur a medicis & Rheginū, Surentino pinguius, eoq; celerius ad bibendū utile. Item Priuernū Rhegino tenuius: & Phormianū Priuerno simile, dūtaxat crassius. Tiburtino tenuitas redditur: idq; a decimo anno bibitur. Prænestinū Tiburtino pinguius. Gaurano p̄stantiam paucitas quoq; ipsa facit: ualidū hoc, & p̄crassum. Marsicū austerum. Austerū & Barbinū Athenęo, q̄d Balbinum dicit, Balbiæ proueniens Plinio. E Campania p̄pe Cumas, Vluanū cōmendāt: quinto demū anno poculentū, leue. Iam Calienū, quod & Phalerno pręferūt, ad utilitates stomachi. Fundanū plus iusto alit: ideo parcius erat cōuiuijs: q̄ & caput, & stomachū tentabat. Sabinum leuitate p̄ponebatur omnibus. Vsum eius a septimo ad quintumdecimū ætatis annum probabant. Nomentanū a quinto anno incipit: nec leue, nec admodum suaue. Spoletinum suaue, coloris aurei. Caulinum prope Capuam, fortasse id quod eo loco tradit Polybius Anadendritin uocari, prælatū omnibus. Circa Neapolim Trebellicum. Herbulo color niger, non multos post annos candidus: delicatū hoc, & percq; leue. Tarentina, & quæcunq; illo tractu habentur, tenera sunt, & dulcia, & amica stomacho: cuiusmodi Lagaria, non procul Grumento nascentia, Messalæ potu, & salute, ut Plinius retulit, insignia. Beneuenti fiebat Infumatum, quod Græce Capnias dicitur, a Platone comico, quemadmodum & uuæ fabrorū ferrariorum, maxime fornacibus ex Africa, præcipua Tiberij Cæsaris cura.

C Pli.li.14.ca.6. per omnia. *

ADRIANVM.

ADriana optima, ex intimo sinu Adriatici maris: quæ Pucina, a loco ibi sito dicta sunt: & a Græcis Pyctana, medicamentis aptissima: quibus Liuia Augusti octuaginta duos quibus uixit annos, retulit accæptos, non aquosis. Haud procul a Timaui fonte, saxeo colle, maritimo afflatu, paucas coquente amphoras, Britannorum regi adeo gratũ, ut quotannis deferendũ sibi curaret. Mamertinũ uero, a colonis eius loci, non Messeniũ, ut inquit Strabo dicitur, etiãsi circa Messanã in Sicilia proueniat. Hoc & Italicũ quoq; dicitur, etiãsi extra Italiã, ut Athenæus inquit, nascit. Siculũ est, & Potulanũ ab auctore dictũ, qua proxima est Italiæ Sicilia. In eadem prouincia & Taurominitanis honor lagenis, pro Mamertino plærumq; subiectis.

PRAETVCIVM.

PRætucia ex supero mari, sicut & Ancone nascẽtia, & quæ a palma uua forte enata. Palmesia appellant: ut Plinio placet. Cassiodorus, Vinũ quoddã inquit Brutiũ appellauit, Palmatianum laudare cupiens antiquitas. Nos Stypsin, asperũ, sed gratũ suauitate. Nã licet inquit, inter uina Brutia uideat extremũ factum, tñ est bene gñali opinione p̃cipuũ. Est eñ suaui pinguedine molliter crassum, uiuacitate firmũ, nari uiolentũ, candore perspicuũ, q̃d ita redolet ore tractatũ, ut merito illi a palma uideat nomẽ impositũ. Viscere defecta cõstringit, uulnera madida desiccat, lassum pectus reficit. Prætuciũ mulso p̃cipue cõuenire dicit, sicut Apamenũ Syriæ. Inter externa Syriacũ est: & q̃d reges Persarum bibebant, Chalyboniũ uocatũ: ut Straboni placet. Hoc Possidonius in Damasco Syriæ nasci tradit, eorũdem regum cura satum.

HISTRIANVM.

HIstriano p̃ximũ natione Liburnicũ fuit, ex Issa insula, q̃d Agatharchides p̃fert oĩbus.

CHIVM.

CHium, & Chiothes dicitur, hoc & Thasium. E uinis trãsmaria ueteribus fuere in summa gloria. Theophrastus Thasium, quod magistratus bibebant, anteponit omnibus. Tertio loco habebatur Clazomeniũ, postq; parcius mari condere cœperũt, utiq; post homerica illa, Pramnion, & Maronites, siue, quod idem est, Maronæum, in Thraciæ maritima parte genitum, uities tantum addito aquæ miscendum Homerus censuit. Vim eius ad Plinium durasse legimus,

D prodentem sextarios singulos, octogenis aquæ dilui: nigrum colore, & odoratum, & uetustate pinguescens. Hinc (ut arbitror) Cratinus, uinum ipsum appellabat Maronem. Nam Monarites aliud uini genus est, Cappadociæ Melitena eius parte nascens, non postferendum nostratibus præstantia. Maronæum, a Marone filio Euanthis, satum publicatumq;, Philostratus in heroicis suis testatur. Pramnion, à uite Primna dictum uolunt, aliqui a mansuetudine: quidam a caudicis crassitudine, quasi distinguatur a Crucio uocato. Est autẽ Crucium e uitibus altissimis, q̃les Aricinæ sunt, acerbiusculũ, & asperũ. Porro Thracia putant & Ismaricũ a Polluce, Biblinũ ab Homero noĩatũ: siue q̃ Biblina ea terra diceret, q̃ nũc Tisara, & Oesyma noĩatur: siue ut Epicharmo placet, a Biblinis Thraciæ mõtibus uocatis. Seruius Naxiũ id existiat, q̃d Archilochus nectari cõparatũ scribit a Bimblino, siue Biblo amne. Hoc ĩ Sicilia Poliũ, siue Polæum appellari, q̃m a Polide sicyonio, siue Rhegino, qui Syracusis regnauit translatũ eo sit. Quidã a uite Biblia, q̃ in Italia ἰὑλεον dicat. Nã Byblos p, y, oppidũ est ĩ Phœnice uetustissimũ: ut q̃d a Saturno conditũ putet: ubi uinũ quoq; medicamẽtosum ex herba fidicula cõficit: ut diximus. Differt a Maronæo Mareoticũ in Aegypto, a Maria lacu dictũ, ubi nascit, ad uetustatẽ quoq; diffundi solitũ. Nã uicinũ ei Libycũ appellatũ, p̃sertimq; ad Antiphras notũ: improbat uel adagio, q̃m minus uini, q̃ maris habeat. Alexãdriæ id uulgo bibũt præcrude ac Zythũ: ut Strabo inq̃t: etiãsi nõ Zython, sed Zygon interp̃s in eo legerit, & ad põdera uti uino eo Alexãdrinos ineptissime cõuerterit: in quẽ errorẽ & Domitius Veronẽsis p̃nus corruit, in Propemptico Papinij, q̃d incipit, Si quibus audaces amor est seruare carinas.

Oĩa porro trãsmarina septẽ, in sex annis ad uetustatẽ mediã peruenire existimant. Vino Chio ueteres in oculorum uitijs uti solitos, nomen ipsum indicat Collyriorum quorundã, quæ Græci Chiaca cognoĩant. Hoc uinũ & Ariusia, à loco, & optimũ q̃d esset Aristæum uocabant, Iulius Pollux auctor. Nigrũ uinũ in Chio primũ fuisse Theopompus auctor est. Nam et uitẽ serere in eadẽ insula, repertũ putant ab Oenopione Liberi patris filio: qui & urbẽ in ea condidit.

LEsbium, sponte naturæ suæ mare sapit. Hoc & Protropũ dicitur quotiens dulce est, itemq; Prodromon, Athenæus auctor. Quærat aliquis in Victruuio, quis sit uerborum sensus, cum dicit. Sed animaduertimus insulam Lesbon, uinum protirum, maloniam, catacecaumenen, Item Lydiam molliton. Corrupta lectio: quæ sic restituẽda est. Sed animaduertimus insulam Lesbon Protropon, Mœoniam, Catacecaumeniten; Lydiam, Tmolitẽ dare. De Protropo di-

ctum est superius, de Tmolite statim fiet mentio, de Catacecaumenite Strabo. Catacecaumene inquit regio est, quam alij Mysiam, alij Mœoniam appellant. Dictam uero ita, quod nihil in ea praeter uinum gignatur: idque nobilissimum, ambusta uelut igni terra. A

EPHESIVM.

Ephesium Defruto, & mari conditur: ideo insalubre. Phygelites appellatū ab oppido propinquo, quod Phygelam Plinius, Pygellam plærique noīauere. In nomine sunt & transmarina, & Leucadiū, & Sapia, & Thasium: quibus principatū dat Hermippus in oppido Opunte: quod et Plautus in Penulo demonstrat, sumptū ab Eubulo. Item ex Euboea Sciatho, et e Peparetho insulis. Quanquam postremū hoc, multi sunt qui dānant. Iam e Syria Phœniciū uocatum quādoque Cycliū: cuius & Xenophon in ascensu meminit. Laudatur & Magneticū, & ut alibi diximus, Mendæum. Præterea ex Acantho urbe. Nam Cirimphiū asperum contēnitur. Troezenij, ut ait Aristoteles, Anthedonidiū, & Hyperiandiū cōmendant, auctorum suorū noībus, Hypero, & Anthe: quēadmodū & Althephiadiū ab Altephio: qui ex Alphei nepotibus fuit. Apyrū quoque uinū ab Alcmane poeta memorat. Est aūt Apyron, quodcūque nō est coctū. Laconica sunt Pentalophiū a quinque collibus, ubi nascit uocatū: item Denthiadiū, siue Denthis: & Oenuntiū, & Onoglis, & Stathiniū, a locis omnia, quæ iuxta Pytanem sunt oppidū eius terræ. Theophrastus Erythæum molle salsumque: idem Heracleoticū tradit odoratū, atque durum.

MESSOGITES.

Messogites, & Tmoliū, aut quod idem est Tmolites, duo sunt uini gn̄a, noīe a montibus Lydiæ imposito, qui Thmolus, & Messogis appellant. Messogites uero nobilissimū a loco Aromeum nomine, correpta secūda syllaba, ut Straboni placet. Tmolio per se gratia, ut uino non est, sed cuius dulci admixto, reliquorum duricia suauitatem accipiat simul, & ætatem. Ex eadem Lydia & Metropolite uinum cōmendant, ab oppido eius uno Metropoli uocato.

VINVM INCOMMVNE.

De uino Incōmuni, nōnihil & in mentione Annosi diximus. Nunc illud adijcio. Vinum omne in infantia dulce est, tum uidelicet cum Mustum dicitur. Vbi aūt pubescit, suauius efficitur, quam dulcius. Dulcedo enim feruendo adimitur Vinis. Vinum porro, aut uetus, aut nouū est. Media ætas a medicis introducta est. Vulgo nescitur. Vnde notum prouerbium Varroni, Medium uinum, prandium caninum esse: hoc est, quia nullum tale uinum habeatur. Vt uellus asininum Aristophani, pro eo, quod nusquam sit. B

VINVM OMPHACITES.

Vinum Omphacites, siue Omphacinū, uidetur idem esse, quod & Biæon Græci appellauere: quanquam marinam ei aquā largiorem misceri adijciunt. Cætero cōueniunt. Medicinæ item congruunt. Vt errare uideantur, qui non Biæon, sed Bion, quasi a uita deriuatum nomen scripsere: cum Plinius, a festinatione, quasi uiolenter fiat, uocari prodiderit.

VINVM DEVTERIA.

Deuterias nostri Loras, siue Loreas, ut Cato, & secundaria, & operaria uilla nominant. Pli.li.14.ca.10. Lora, quod lota acina fiat, uocatur. Inter Deuterias, & Fecatum Cato appellat fæcibus uini expressum, quod a Columella Fecinum dici puto, a Polluce Trygephanion. Plinius Tortiuum inquit, nouissime expressum intelligo: quod Cato Mustis tingendi gratia, ut pigmentum aliquod adijciendum præcipit. Græci hoc uulgo Thamnam uocant, apud quos Autites uinum, pro Deuteria sunt qui capiant. Alij pro syncero, alij pro nostrate, hoc est, non alienigena, sed patrio Galeno. Galenus in Hippocrate Autiten interpretatur, quasi autoetitem, hoc est, anniculum, siue ornum. Est & Tornij uini mentio apud Hippocratem, ad pulmonū præsidia. Vitiosum uinū Græci Tropian, & Ectropian, & Oxynon dicunt. Genus uini est & quod Grapinam uocant, subasperū. Nulli ex his plusquam anno usus. Erant & quæ Spurca dicebantur uina: sed apud Pontifices, hoc est, quæ sacris adhiberi uetabantur: ut Defrutū, & Dilutū: & igni tactum: sed & Mustū quoque, antequam deferuesceret. Vinū porro malū, Amphis græce dicitur a Soscrate, quasi dubiū: ita enim uocauimus & nos, auctore Plinio Fugacia. Præliganea uocantur & quæ ad operarios, ut Cato inquit, ex misellis uuis premūtur. Circumcidanea uero, siue ut Varro, Circumcisita uina dicimus, cum calcatis uuis scopi earū, siue scopia, ut Cato, cum folliculis prælo subijciuntur iterū: hoc est, ubi desijt fluere circumcisis extremis: non dissimile Tortino, quod Græci Bostrichitin (ut puto) uocant. Tortinū enim Columella dicit esse Mustum, quod post primam pressuram uinaceorū circumciso pede exprimitur.

VINVM ADYNAMON.

Adynamon ratio faciendi uaria, sed omnibus fere cognita.

C EX M. VERG. COMM.

DIscedentibus quondã ex Sicilia in Italiam Troianis, quæ uniuersæ classi & genti satis forent uina, bonus subinde cadis onerarat Acestes: Carthaginēsis regina etiã, exceptis a naufragio ijsdem cum rege suo, centũ instituerat famulas, totidemq; pares ætate ministros: qui dapibus onerarent mensas, & pocula cunctis deinceps ponerent. Ipsa etiã cum laticum in mensam libasset honorem, Bitiæq; poculũ increpitans dedisset, tanta copia diffundi uinũ iussit, ut cum pleno ille se proluisset auro, post alij omnes biberent proceres. Tantus præterea, & eousq; uini laudator in suo carmine Homerus quibusdam uisus est, ut una hac suspicione, uinosus facile creditus fuerit. Fuerunt & in alijs cœnarũ apparatibus numerata a poëtis, præsertimq; a Flacco in carminibus suis, tam multa & generosa uina, ut naturæ copiam, & hominum pro uita & uoluptatibus studium & artem merito aliquis in uino admiretur. Nullus tamen, toto orbe nascentibus uinis, & quibus tunc gentes maxime uterentur, plures, certioresq; ad salutem & noxam scriptore hoc notas assignauit: nec aliunde, ad utramq; fortunã, ex uini usu maior homini, q̃ ex eo occasio est. In cæteris enim unius, aut alterius horæ uoluptas in cõuiuio quæsita uino est: laudauitq; unusquisq;, aut quod maxime apud se natũ nouisset, aut quod ingenio, naturæq; suæ aptissimũ sentiret: in hoc longiore historia, cunctorũ habita rõne, singulorũq; in natura decretis uiribus, nihil desyderandũ legentibus relinquit: siue ad uoluptatē cœnas, siue ad honorem cõuiuia & epulas, siue ad ebrietatem cõmessationes, siue in quotidiano usu pocula, siue ad medicinã remedia parasse aliquis sibi uelit. Magna sane in multiplici hoc bono, & liberalior naturæ uarietas: nõ minor tamē scriptoris huius diligentia, qui obseruatis toto orbe per se nascentis, & humano artificio exculti uini potestate & uiribus: a principio statim uetustatē in eo damnare incipiens, uariato librariorũ incuria sermonis ductu, dubitandũ legentibus reliquit, simpliciter ne, uitanda foris & intus uetusta uina sint, his qui uitiosa & infirma interiore aliqua parte sint: an uitanda intus tantũ his, qui infirma & uitiosa interiore aliqua parte sint. Dubitationi huic, & si non multifacienda sit, caussam dedit, q; in antiquis græcis diuerso loco librarij dictiones eas pupugerunt. Sunt enim in quibus legitur, ἀσθένεσι μέρος ἐχόντων ἔνδον παραιτητέον. &c. Quod est. His quibus uitiosa & infirma interior aliqua pars sit, uitanda esse hæc uina. In aliquibus autem, ἀσθενέσιν μέρος ἐχόντων ἔνδον παραιτητέον. &c. Quod est. Vitanda his intus uina hæc esse, id est, non bibenda, qui infirmã aliquam partē habent, non interiorem magis q̃

D exteriorem: quasi intus damnãdus, foris aũt concedendus eorũ usus sit. Nos in ambiguo communiorē lectionem secuti, & ex potiore, frequentioreq; uini usu, grauioreq; eius noxa rem docuimus, uitanda his uetusta uina pcipientes, qui interiore aliqua parte infirma sint.

¶ De Melitide uino. CAP. VIII.

οἶνος μελιτίτης

MElitides datur in longis febribus, quæ stomachum infirmarũt. Namq; aluũ emollit. Vrinam ciet. Stomachum expurgat. Prodest articulario morbo, renibus, imbecillo capiti, & mulieribus abstemiis. Odoratum siquidem est, & corpus alit. Distat a mulso quod fit e uino uetere, austero, & melle exiguo. Melitides autē adiecto ad quinq; congios austeri musti, mellis congio, & salis cyatho, cortinis magnis, quo magis ad efferuescēdum locus pateat, fieri oportet, sensim asperso sale. Cũq; efferuere desierit, in alia uasa transfunditur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.14.ca.9. DVlci e genere est Melitites, sed austerum seculis, Iam fieri desijsse Plinius existimat. Sit autem Melitites id, quod in Pseudulo uocat Plautus Mellinam illo uersu,

Murrinam, Passum, Defrutum, Mellinam,

in medio relinquimus.

EX M. VERG. COMM.

DEsierat, quo tempore naturalē historiam suã Plinius cõmentabat, multoq; antea in usu esse Melitite hoc uinũ: quoniã inflationes faceret, damnatũ: & nihilominus confectionē eius, et ipse docet. 14. uolumine, capite. 9. eandē huic scriptori, aut paulo diuersam, medicinãq; itidem 22. capite. 24. Quo minus miretur aliquis, nunc in nullo honore esse, uixq; in medicina nomen eius audiri. Antiquiores tamen oẽs, ad explendã totius uini historiã de eo cum cæteris uini ge-

neribus tradiderunt: non inutili penitus, sed quod posset medicinã & ipsum augere, & humanæ saluti aliquando adesse: præsertimq;, ut hic ait, γυναιξὶν ὑδροποτούσαις. Quod cæteri interpretes mulieribus uini abstemijs, ex Plinio uerterunt, nos simplicius, aquã bibentibus: haud sane quia non id ꝓbemus, sed ꝙ nescimus, an uini abstemias simpliciter mulieres hic dicat: an in fœtura uinum fastidientes, ideoq; aquã bibentes. Ex quo em̃ hic uini huius usum ad mulieres priuatim contraxit, certã etiam priuatimq; in fœminis cognoscendam causam intelligi uoluisse uidetur. Si em̃ simpliciter uini abstemijs dandum hoc uinũ sit, non magis fœminis ꝗ uiris dandũ erit. In utroq; enim sexu abstemios uini passim uidemus. Quodq; in fœminis, idem in uiris etiã hoc uinum poterit. Credimus ideo nos sic intelligi locũ oportere: fastidientibusq; in fœtura uinum mulieribus Melitide dandũ. Eamq; ob causam, quoniã latius patet abstemij uox, bibentes aquã mulieres nos diximus. Eoq; pertinere uidetur quod statim sequitur, Odoratum em̃ est, & nutrit. Quorum alterũ pertinet ad discutienda fastidia: alterũ ad uitæ nutrimentum, quo tunc maxime ad incrementũ & firmitatem fœtus prægnantes indigent. Quod etiã a Dios. constituitur νεφριτικοῖς, id est, cum urinæ malo aliquo renum doloribus prodesse, in melioribus græcis non legitur. Nos tamẽ comunem secuti lectionẽ, eam seruauimus uocem, medicis diligentius excutiendum relinquentes, quo modo huic malo prodesse Melitide hoc uinũ possit. Adijcimus illud etiam, quoniã neruorum infirmitati omnes utile tradiderunt, & inter latinos Plinius, etiã non male suspicaturum aliquem, quoniã idem in græcis renum & neruorũ uocis principium est, uocatq; ea gens renes νεφρούς, neruos autem νεῦρα, potuisse eas librariorum imperitia uoces commutari, & pro neruis renes scribi. Medicinæ quidem id certius responderet: in qua præcipitur, uitanda omnibus uina esse quibus uitio aliquo laborant nerui: tutoq; his pro uino Melitite hoc dari. Coniecturas tamen hæc nos, non detreta esse uolumus.

❡ De Mulso. CAP. IX.

MVlsum e uetere uino austeroq;, & bono melle factum præfertur. Minus enim inflat, ac celeriter id genus uigorẽ adipiscit. Vetus corpus alit. Media ætate, aluo prodest. Vrinã pellit. Ab ultimo cibo sumptũ nocet. Et inter initia potum implet. Dein appetendi auiditatẽ reuocat. Fit mulsum duabus uini metretis, ammista una mellis. Aliqui quo celerius præberi possit, mel cum uino coquũt, & ita transfundunt. Alij utilitatis gratia, ad sextarios sex musti feruentis, unum mellis adijciunt, & ubi ferbuerit, uase recondũt. Dulce aũt permanet.

οἰνόμελι

A

B

O BARBARI COROLL.

OEnomeli, hoc est, uinum Mulsum: quamq; nostri sine uini mentione hoc intelligũt, Mulsum dicentes. Vinum hoc facillime cum melle cõcorporatur, quod in dulci nunq; euenit. Mulsum in Thracia primus Aristeus comperit. Multi senectam longam intinctu Mulsi tolerauere, neq; alio ullo cibo. Regium morbũ Varro cognominatum aquatorium tradit, quoniã curetur Mulso. Cisibilites genus uini est, in Galatia nascens, & Balincium in Sicilia, quæ saporem Mulsi, non uini præbeant. Ex musto, quod fit Mulsum, Græci Nectar uocant.

EX M. VERG. COMM.

FVit quondam in honore & dignitate Mulsum, uulgaris res, et quotidianus homini potus: qui rusticas & urbanas cellas pariter augeret: nec aliter ꝗ cętera uina, cum opus esset, ad usum familiæ seruaretur. Nunc mutatis moribus, & faciendę homini medicinæ rationibus solũ eius auditur nomẽ. Idq; inmerito, modo uera sint quæ Plinius tradidit, interrogatũ Pollionem Romulum Cæsaris hospitem, centesimũ annum excedentẽ, qua nam ratione maxime uigorẽ illũ animi corporisq; custodisset? Respõdisse, foris oleo, intus Mulso. Egregia sane utriusq; laude, sed eo Mulsi maiore ꝗ olei, quo meliora, uitalioraq; hominis intus ꝗ foris principia & uires sunt. Quo magis demiremur, exoleuisse penitus Mulsi usum: qui multus antiquis ideo fuit, ꝙ ꝑsuaderentur, omnẽ animę asperitatem dulcioribus succis mitigari, spiritus leniri, transitũ, & molliores fieri meatus, experimentaq; in se ipso cuiq; esse. Quando omnis animi impetus cibo & potu mollitur: eoq; pręsertim, qui non solum corporum medicinam, sed & morum etiam habeat. In quo genere Mulsum præcipue laudauerunt ueteres. Cuncta tamen hæc bona præsens inflationis periculũ & noxa inutilia homini fecit: desieruntq; uti eo homines, nocere

C sibi ea ratione sentientes: paulatimq; cum usu confectionis ratio etiam periit. Nos tamen si cui nouisse eam gratum sit, ex Palladio qualis scribente eo erat docebimus. Qui.12.libro in Octobri mense de Mulsi confectione sic docuit. Mustum de maioribus & egregiis uitibus post.20.dies q̃ leuatum fuerit, ex lacu quantum uolueris sumis: & ei mellis non despumati optimi quintam partem prius tritam fortiter donec albescat admisces: & agitabis ex canna uehemẽter. Mouebis autem sic per dies.40.continuos, uel quod est melius quinquaginta: ita, ut cum moueris mundo linteo tegas, per quod facile confectio æstuanda suspiret. Post dies ergo quinquaginta munda manu purgas quodcunq; supernatabit, & in uasculo gypso diligenter includis, & ad uetustatem reseruas: melius tamen si in minora & picata uascula proximo uere trãsfundas: & gypsata diligẽter operies, & in terrena & frigida cella recondes, uel harenis fluuialibus, uel eodem solo uascula ex aliqua parte submergas. Hoc nulla uitiatur ætate si diligẽter effeceris. Et hæc de confectione Mulsi satis modo dicta sint. Quibus in scriptore hoc addendum fuerat: quidnam, & qua ratione hic dicat simpliciter implere Mulsum: nisi id medicis constituendum relinquere mus, qui ex uini mellisq; natura quid, & quo modo Mulsum impleat facile intelligent.

¶ De Aqua mulsa. CAP. X.

μελίκρατον

AQua mulsa easdem quas Mulsum uires possidet. Decocta utimur, cum moliri deiectionem, aut uomitionem incitare uolumus, ut iis qui uenena hauserunt ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominibus elanguescentis pulsus, quos illi dixere Microsphyctos, tussientibus, peripneumonicis, & iis qui immodico sudore digeruntur. Iam paratum repositumq;, quod aliqui hydromeli ꝓprie uocant, media æta D te Adynamo uino, aut Loræ correspondet, & similem uim adipiscitur. Quare inflãmationibus alicuius membri plus q̃ Lora prodest. Inueterati tamen usus damnatur, inflammatis, aut constrictis. Sed laborãti stomacho, aut cibum fastidienti, sudatoribusue conuenit. Fit duabus pluuiæ aquę ueteris ad unam mellis partem additis, & insolatis. Alii fontanam aquam adiiciunt, & ad tertias parteis decoquunt, & ita recondũt. Nec desunt qui hydromeli appellent, q̃d a melle elutis aqua fauis confici soleat. Sed meracius facere conuenit. Aliqui id coquunt. Aegrotantibus noxium est: q̃m plurimam sibi floris cerei partem uendicat.

BARBARI COROLL.

MElicraton, & mixtum mel, & aqua mulsa dicitur interim, & dulcis aqua. Rationes aquæ mulsæ conficiendæ plures sunt apud rei rusticæ scriptores. Alia res est Metaceras apud Hippocratem, quæ uox egelidum, siue quod idem est, tepidum mixtum significat, hoc est, Galactodes syncrama. Iulius Pollux nescio q̃ recte, Melicratum inquit est, quod nunc Oenomeli uocamus. Cæteri magno hæc discrimine separauerunt. In Aethiopia Troglodytæ Melicratum e cuiusdam herbæ floribus conficiunt, proceribus bibendũ uini loco, sicut dilutũ Paliuri, populo. ¶

Hydromeli, secundum Aquę mulsæ genus est, saporem uini uetustate assequitur: nusq; magis laudatũ, q̃ in Phrygia, ex imbre quidem puro, & melle: damnatum multis annis, iisdem uitiis quibus uinum, nec iisdem utilitatibus.

EX M. VERG. COMM.

FRequens, & nullo nõ fere capite repetita μελικράτου, et ὑδρομέλιτος huic scriptori uox est, tam exiguo rei discrimine, si substantia & usus æstimetur, ut totam nominis, nullam autem rei differentiam fuisse antiquis in ea merito quispiam crediderit. Vtraq; enim melle, & aqua constat: & iidem fere Plinio & aliis utriusq; usus sunt. Quod differre in eis uidetur, sola confectionis ratio est. Quam plerię non tanti faciunt, ut diuersi generis ob id eas faciant. Hic tamen, et post eũ Plinius, omnesq; alii seorsum de utraq; agentes, diuersas merito constituisse creduntur. Eamq; ob causam diuersis nominibus in scriptore hoc indicatas, diuersis & nos appellationibus eas indicauimus, dulcem alteram, mulsam aquã alteram appellantes. Fuitq; nobis dulcis aquæ au-

ctor Columella, qui postremum Hydromelis genus, quod maceratis aqua fauis fieret, a Dios. A
proprio, & uero Hydromeli additum dulcem. 13. uolumine, capite. 11. aquã nominauit: inscri
pto etiã de dulcis aquę confectione capitis titulo: ut diuersis uocibus in opere hoc, diuersa sal-
tem confectio Hydromelis ab aqua Mulsa ostenderetur. Etsi quod maxime inter eas differt, so
la ætas est: dicente Plinio. Mulsę aquę genera duo. subitę, ac recentis alterũ: inueteratæ alterum.
Nec Plinio tñ, sed hoc ipso scriptore etiam: qui cum Melicratum, quam nos Mulsam aquã in
terpretati sumus, ꝓposuisset, subitã & recentem illã Plinij intelligẽs, subiecit statim, τὸ δὲ σκευα-
στὸν καὶ ἀπόθετον. Quod est, ut nos uertimus, Quæ aũt maiore apparatu inueterata seruatur. &c.
In qua descriptione Hydromel, id est, dulcem aquã a nobis dictam intelligi tantũ uoluit: prǽser
tim cum adiecit, quã priuatim quidã Hydromel uocant. Congeneres eñ, & eiusdem substan
tiæ dulcis, & Mulsa aquę sunt, & sola uetustatis ratione inter se differũt. Eamq; ob causam pro
miscuum in medicina usum habuerũt: præterq; in quibus nouitas, aut uetustas eius priuatim
exigeretur. Quod nos ignorantes, seruatis ubiq; scriptoris huius uocibus, ijsdemq; uestigijs eũ
secuti: ubi Hydromel erat, dulcem: ubi Melicratũ, Mulsam aquã semper reddidimus: ne si hoc
magis q̃ illud exigeretur genus, uocũ earũ uarietate, & inconstantia, grauiore periculo morbo
rum remedia miscerentur. Quotidianus, ut uidetur, cõmunisq; utriusq; huius aquę quondam
fuit usus. Indicantq; id rei rusticæ Romani scriptores: qui nisi ad usum familiæ confici, & serua
ri consueuisset, nunq̃ in ruris disciplina de cõfectione eius tam certe docuissent. In quo monu-
isse illud uolumus: a Columella lib. 13. capite. 12. Mulsam appellari aquã utrumq; hoc genus:
a Palladio contra in Iulio mense Hydromel: quoniã, ut diximus, facile miscebantur, quæ tan-
topere inter se similia erant: prǽsertimq; ab his, qui non ut in medicina oportet, certũ illud & ex
actum quærerent. Docuit Hydromelis confectionem Plinius lib. 14. capite. 17. uinumq; ap-
pellauit, ob eam quę mox patebit causam. Verba eius sunt. Fit uinum ex aqua ac melle tantũ.
Quinquennio ad hoc seruari cœlestẽ iubent prudentiores aliqui. Alij statim ad tertias partes
decoquunt, & tertiã mellis ueteris adijciunt: deinde quadraginta diebus canis ortu in sole ha-
bent. Alij diffusa ita decimo die obturant. Vocatur hoc Hydromel, & uetustate saporem uini
assequitur. Saporem uini uetustate assequi Hydromel Plinius ait: eamq; ob causam uinum uo
cari: cum tamen nihil uini admixtum habeat. Hic non saporem uini, sed uires asseq dixit, Lo-
ræq; pares habere uires: utile instaurandis in ualetudinę ægrotorum uiribus: q̃ apperentibus
his uinum innocenter potu daretur. Diximus ex Plinio, quale Hydromel quondam fuerit: di- B
cemus nũc ex Columella, qualis Mulsa aqua fuerit: ut utriusq; certior ratio pateat. Verba eius
sunt. Hæc aũt non uno modo componitur. Nam quidam ante multos annos cœlestem aquã
uasis includunt, & sub dio in sole habent. Deinde cum sæpius eam in alia uasa transfuderint, &
eliquauerint (nam quotiens etiã per longum tempus diffunditur, aliquid crassamenti in imo
simile feci reperitur) ueteris aquæ sextarium cum libra mellis miscent. Nonnulli tamen cum
austeriorem uolunt efficere gustũ, sextarium aquæ cum dodrante pondo mellis diluunt: & ea
portione repletã lagenam, gypsatamq; patiuntur per caniculæ ortũ in sole quadraginta diebus
esse: tum demũ in tabulatum quod fumũ accipiat reponunt. Nonnulli, quibus nõn fuit curæ
cœlestem inueterare aquã, recentem sumunt, eamq; usq; in quartã partem decoquunt: deinde
cum refrixerit, si dulciorẽ Mulsam facere uolunt, duobus aquæ sextarijs sextarium mellis pro
miscent: si uero austeriorem, sextario aquę dodrantẽ mellis adijciunt: & his portiõibus factam
in lagenam diffundunt, eamq; sicut supra dixi. 40. diebus insolatam in tabulatum postea quod
suffumigetur reponunt. Et hæc quidem Columella: cui non dissimilia Palladius instituit quo
diximus loco. Docet præterea Columella alterius dulcis aquæ confectionem, quæ maceratis
aqua fauis, & fauorũ ceris fieret: quã Dios. in postremo capite numerat. Eam poterunt uolen-
tes in eo scriptore uidere. 11. tertijdecimi uoluminis capite: quę in medicinæ usu damnata ab eo
est: quoniã stomachi, & pręcordiorum inflationes faceret: confectionẽ tamen eius monstrauit,
quoniam condituris oliuarum, aliarũq; huiuscemodi rerum pro Defruto utilis esset, & cibariũ
saporẽ haberet. Prodesse Mulsam aquam, dariq; decoctã Dios. ait. τοῖς μικρὸν σφύζουσι καὶ ἀσθενέσιν,
quod est, ut nos uertimus, his qui pusillis uenarũ pulsibus & multa corporis infirmitate sint.
Plinius tamen aliter docere rem uidetur. Vigesimo eñ secundo uolumine, capite. 24. ait. In-
uenio etiã apud auctores hunc potum bibendũ alsiosis. Item animi humilis & pręparci, quos il
li dixere Micropsychos. Videturq; Micropsychos & humilis & præparci animi eos appellare,
quos hic μικροσφύκτους, & ἀσθενεῖς uocat. Quæ omnes uoces ad corpus, non ad animũ referendæ
sunt. Monuisse id placuit, quoniã diuersa penitus Mulsæ aquæ tribuisse auctores hi uidentur.
Nobis in scriptoris huius sententiã magis inclinat animus. Relinquimusq; peritioribus cogitandũ

C quale sit quod a Plinio dicitur. Sunt aũt pusillis uenarum pulsibus huic scriptori homines, qbus, ut Galenus in diffinitionibus suis docuit, exigui uenarum pulsus sentiuntur ad minimam longitudinem, altitudinemq; & latitudinem extollente se & insurgente arteria.

¶ De Aqua. CAP. XI.

ὕδωρ AQuam in uniuersum, propter locorum proprietates & peculiares naturas, cœlum, & alia plæraq;, difficile est experiri. Magna tamẽ ex parte optima est dulcis, syncera, nullius omnino qualitatis particeps. Et quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. Ad hæc, quæ & facili uia fertur, & citra molestiam. Si nec inflationes creet, nec corruptioni cedat.

BARBARI COROLL.

AQua profluens, utilior existimatur stagnante, ac pigra. Tum putealis quærenda. Cisternarum ab alijs laudatur, argumento subtilitatis: ut quæ subire in cœlũ, ac pendere potuerit. Ab alijs damnatur: ut quibus sordium, & limi, & animalium quoq; plurimum inesse sentiatur, citissimumq; ideo calefiat aqua pluuiã, computrescatq;, minime durans in nauigatione. Grandinis quidem potus, in confesso pestilentissimus. De niue, & glacie dissident sententiæ: alijs subtilissimas eius elementi partes arbitrantibus, quia pendeant in sublimi: alijs crassissimus, atq; iccirco insaluberrimus inde haustus, qm̃ exinanitũ sit qcquid tenuissimũ in ijs erat. Liquor omnis congelatione minuitur: & rore nimio scabies fit, pruina uredines. Aqua septies putrefacta, purgataq;, nõ putrescit amplius. Amnica nõ statim utilissima, sicut nec torrentiũ. Palustres, pluribus locis salubres. Parthorũ reges e Choaspe, & Euleo amnibus tm̃ bibunt: eæ quãuis in longinqua comitant̃ illos. Salubritatis argumentum est, anguillis scatere amnes, sicut uitij limũ, & frigo-
D ris in fontibus tineas: ut quæ uulgo nominãtur Lampredæ, quasi lampyrides, aut Lampetræ, a lambẽdis petris, in cibos admissæ lautioris uitæ: interim anguillarũ amplitudine, parte plurima digiti minimi crassitudine, palmi longitudine: cętero anguillis pusillis, & murenulis simillimæ: nisi q septem habent a capite in collum foramina. Aquæ ante omnia improbant̃ amarę, & quę scrobẽ statim impleanr. Fontes, Gręci nymphas: & altrices Liberi patris cognominanr, in sacris uinalibus, quę ipsi Lęnea dicunt: qa uinũ addenti, modũ eius augeãt: siue qa, ut Theophrastus inqt, uites pcisę, aquã reddũt, & illachrymãt. Est & cœlestis aqua, siue potius diuina, chrymistarũ: quã et Democritus, et Mercurius Trimegistus nouere, mõ θεῖον ὕδωρ, mõ scythiticũ laticẽ appellãtes, mõ Pneuma, hoc est, spiritũ ex ætheris natura, & essentia rerum qnta: unde aurũ poculentum, & iactatus ille, nec dum inuentus philosophorum lapis, & sabulum constet. Hinc & arti datum nomen, Psammurgicen, & Mysticen, & Hamophysiã, & sacrã & maximã uocando, ceu literas quasdam seclusas habeat, & a quibus profanum uulgus arceri cõueniat. Hoc genus laticis (ut arbitror) significat epigramã nuperrime in agro Patauino, iuxta oppidulũ Atestẽ inuentum opere lateritio, ac proinde fragili, per imprudentiamq; manus rusticæ proscindentis ibi terram, corrupto: cuius memoria ne pereat, uerba prætexuimus.

Plutoni sacrum munus, ne attingite fures:
Ignotum est uobis hoc, quod in orbe latet.
Namq; elementa graui claudit digesta labore,
Vase sub hoc modico maximus Olybius.
Adsit fœcundo custos sibi copia cornu,
Ne precium tanti depereat laticis.

Abite hinc pessumi fures. Vos quid uoltis cũ uostris oculis emissicijs? Abite hĩc uostro cũ Mercurio petasato, caduceatoq;. MAXVMVS MAXVMVM DONVM PLVTONI HOC SACRVM FACIT.

¶ Tertium discrimen aquæ mulsæ, Apomeli dicitur.

EX M. VERG. COMM.

Ἄποιον, ut græcorum uoce utamur, probatur aqua. Dico autẽ, ἄποιον, quasi sequalem, id est, qualitate omni carentem: quę nihil odoris, colorisue aut saporis habet, & friget. Si enim ex terra emergens, calebit metalli alicuius, aut subterranei ignis contagio per quod transierit, medica

mentosa & infecta plærumq; erit: quales diuersis locis medicinæ tantum utiles inueniuntur, à medicis per tempora deinceps cognoscendæ, & ex infectionis caloris'q; sui natura, ad sanitatis & morborũ remedia transferendæ. Vt quæ sulphurosæ fuerint, neruis medeãtur: quæ calumi nosæ, sanguinis reiectionibus, & non suo tempore & ordine purgantibus se fœminis: quæ nitrosæ & salsæ, capiti: quæ ferratæ, stomacho & lieni prosint, alijs'q; uitijs & morbis alijs potesta tibus altæ. In quo non tantũ bonitates, uires'q; earum ad sanitatẽ, sed uitia etiam ad morbos cognouisse oportebit. Quæ tota res quoniã longior est, tractari hoc loco nec debet, nec potest: Illud tantũ meminisse semper oportebit: quoniã multus & quotidianus aquæ homini & peco ri usus est, nihil diligentius curandum homini esse: neq; id tantũ quod Socrates præcipiebat, nõ agendum his locis nobis esse, in quibus nec iusticia, nec profluens aqua perennis erit, sed quã citissime & longius fugisse illinc, ubi uitio aliquo infectæ aquæ uarios subinde faciant morbos: quales multis locis fuisse quondam audiuimus, & esse adhuc quotidiana experientia cognosci mus. Pro qua re satis huic scriptori fuit monere, qualẽ oporteat quæsijsse & probasse aquam, ἀμέτοχον, ut inquit, οἱ ασθλπποτοῦν ποιότητοσ. Quod est, ut nos uertimus, cuiuscunq; qualitatis expertem. In quo subscribentes sibi habet posteriores omnes græcorum medicos, ἄριστον ὕδωρ λέγοντας τὸ ἀποιότατον καὶ κατὰ γεῦσιν καὶ κατ᾽ ὀσμὴν, id est, probatissimam esse aquã, quæ omni penitus in gustu & odore qualitate carebit. Quin etiã adiecerunt, aspectu & oculis purissimã esse oportere: hanc'q; bibentibus utilissimã fore, & suauissimam. Licet'q; hic probari puram, dul cem'q; dicat, non tamen intelligenda aquæ dulcedo est qualis in cæteris rebus dulcis sapor sentitur & est: sed quod hic ait γλυκὺ, quæ uox in cõmuni significationis æstimatione, dulce significat, pro suaui, & in potu amabili recipiendum est. Sic enim Paulus Aegineta ἡδὺ in hac ipsa re uocauit. Siquidem ad aquæ suauitatem satis est, ut sine odore, sapore'q;, & aspectu pura solo frigore cõmendetur. Et hæc dulcedo eius est, quã hic cõmuni dulcedinis uoce indicauit. Cætera huic & alijs comunia sunt. Sed longe plura ab alijs quã a Diosco. de tota ratione Aquarum dicuntur. Quæ in Plinio, Victruuio, rei rusticæ scriptoribus, mille alijs græcis, latinis'q; auctoribus cognoscenda uolentibus relinquimus. Longior enim & numerosæ uarietatis ea disciplina est. Quod'q; hic, quoniam multiplex erat, professoribus cognoscendum deinceps reliquit, tractari ob eandem causam a nobis non debet.

A

¶ De Aqua marina. CAP. XII.

B

θαλάττιον ὕδωρ

Aqua maris calida est, & acris. Stomacho aduersatur. Aluum enim conturbat. Pituitã expellit. Si uero calida ad fotus adhibeatur, elicit, & discutit. Neruorum uitijs, & pernionibus ante ulcera prodest. Miscetur cataplasmatis ex hordeacea farina, & emplastris, & discutientibus malagmatis. Ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur. Ad tormina calida, psoras, pruritus, impetigines, & mammas turgẽtes foueri utile est. Liuores suffitu discutit. Ad uenenatos ictus qui tremorem & refrigerationẽ adferunt, salutaris intelligitur, maxime scorpionũ, phalangiorũ, aspidum'q;. Etiam si quis in calidam descẽdat auxiliatur. Et malo habitu cõfectis iamdiu corporibus, neruis'q;, balneæ ex ea utiles. Hydropicos, capitis dolores, auriũ grauitates feruentis uapor leuat. Syncera, & sine potabilis aquæ mistione reposita, uirus deponit. Sunt qui etiã præcoquant, & ita recondant. Datur ad purganda corpora per sese, aut ex posca, aut cum uino, aut melle. Verum post deiectionem, dant gallinæ, aut piscium iuscula, ad domandam morsus acrimoniam.

BARBARI COROLL.

Aquam maris, hoc est, hydor thalassion, probant ex alto haustã, nulla'q; dulciũ mixtura. Hæc rubiginem ferro exterit celerrime. Dulcescit enim argilla percolata. In mari expansa circa nauim uellera madescunt halitu maris: qui postea dulcis exprimit. Demissæ ræticulis in mari cõcauæ e cera pilæ, aut uasa inania obturata, dulcẽ intra se colligũt humorẽ. Vetustate uirus deponit. Cõdunt aquæ rosis, & Rosaceæ uocant, hydrorhodina, & hydrorosata Græci appellant.

C EX M. VERG. COMM.

POterunt quibus procul a mari agentibus marinam aquam, & remedia eius negauit natura, maris aquam non multo sumptu laboreq;, ex ueterum disciplina sibi facere. Præcęperũt hi, quatuor aquę sextarijs, salis sextariũ misceri: hisq; utriusq; rei portionibus, salsissimi maris uim & naturam impleri. Moderatissimum tamen putari, supradictam aquę mensuram octonis cyathis salis temperari: quoniam ita & neruos calefaciat, & corpus non exasperet. In quo mirum est, quantopere saluti hominis natura cauit, modo uera sint quę illi retulerunt, si plus q̃ sextarius salis cum aquę sextarijs quatuor mergatur, uinci aquam, salemq; non liquari. Intelligens eñ nociturum quod nimis fuerit, certam incuriæ & ignorantiæ hominum legem huiuscemodi natura prępscripsit. Poterunt itaq; procul a mari agentes, marina aqua morbos, uitiaq; corporum suorum hac ratione curare. Quæ ut certius cognoscãtur, non pigebit aliqua hoc loco signare, quæ aut mutata a nobis, aut cum alijs eadem nobis non sunt. Quorum illud primum est: dixisse nos purgare marinam aquam pituitam, & pręter pituitam bilem: quoniam utraq; in uetustioribus & melioribus græcis legebatur: & Plinius lib. 31. cap. 5. dixerit, bibi non sine iniuria stomachi ad purganda corpora, bilemq; atram: alioquin in cõmuni lectione pituitam tantum purgari indicatur: & posteriores gręcorum medici pituitę utilem tantum dixerunt. Signamus nos rem, & diuersitatis nostræ causam reddimus.

De Thalassomelite. CAP. XIII.

θαλασσόμελι

QVod Thalassomeli uocat̃, uehemẽter purgare cõstat. Tẽperat̃ aũt æqs portiõibus maris, mellis, & imbris ex alto, defęcatis, et picato uase per canis æstus insolatis. Alij ad binas marinę cõctę sigulas mellis adijciũt, et uase cõdũt, moderatius aq̃ marina, et mitius.

D EX M. VERG. COMM.

NIhil certius in Plinio Thalassomellis huius confectione est. Eam, 31. uolumine, capite quinto docuit scriptor ille. Sed qui alter ex scriptoris huius interpretibus eo duce usus est, uertitq;, confici Thalassomel æquis portionibus maris, mellis, & imbris ex alto: qui totus uerborũ Plinij in hac ipsa re ductus est, quod in Dioscoride non legitur addidit, & quod a Plinio dicitur importune, nec suo loco reddit. Quod eñ Plinius ex alto dicit, non ad imbrem in eo pertinet, sed alterius membri principium est. In quo cum dixisset, melle, mari & imbre confici Thalassomel: sumpto iterum sermonis principio, ex alto, & ad hunc usum aduehi, non imbrem, sed maris aquam dixit: nec littoralem, ideoq; lutulentam, aut dulci aqua mixtam, sed ex alto, id est, longinquiore mari petendam esse: quod in cœlesti aqua & imbre dici non potest, qui ex altiore parte cœli repeti nequit, sed dum decidat expectandus, & cum deciderit colligendus est. Non animaduertit, pungendas in Plinio uoces eas esse, anteq; ex alto, & ad hunc usum aduehi iuberet. Facile pręterea erat meminisse in poetis, altum passim mare, non cœlum, aut aerem dici: & Columellam lib. 12. cap. 26. marinam aquam ad muriæ confectionem de alto peti iubere. Verba eius sunt. Quod si ager maritimus est, silentibus uentis de alto q̃ quietissime mari sumenda est aqua. Pertinet hoc ad huiuscemodi confectionum disciplinam. Semperq; non nisi ex alto procul a littore, ob eas quas diximus causas, petenda est maris aqua. Quod forte in scriptore hoc desyderauerit quispiam. Ideoq; a nobis longius repetitum id est.

De Aceto. CAP. XIIII.

ὄξος

ACetum refrigerat, & adstringit. Stomacho utile. Appetentiam excitat. Erumpentem undecumque sanguinem, potu incessuue sistit. Prodest alui fluctionibus coctum cum cibis. Cruentis uulneribus inflammationes arcet, in succidis lanis, aut spongia impositum. Reprimit procidentia sedis, uuluæq;. Item abscedentes gingiuas, & sanguine manantes. Ad nomas, & ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum aliquo conuenienti efficax est. Phagedænas ulcerum, nomasq; fotu continuo cohibet. Podagricis calido fotu cũ sulfure auxiliatur. Sugillationes rapit, cum melle illitum. Contra capitis

ardores cum rosaceo in succidis uelleribus, aut spongia imponitur. Ad aquam intercutem, grauitatem aurium & sonitus, sibilosq; feruentis uapor proficit. Instillatum quoq; aurium uermes necat. Panos cōercet tepidi fotus, aut si imbuta aceto spongia admoueatur. Pruritus permulcet. Contra uenenatos morsus, qui refrigerando nocent, calidum commode fouetur. Et frigidum ijs, quæ exurens uirus eiaculantur. Calidū potum, atq; uomitionibus redditum, aduersus omnia uenena efficax est, przsertim contra meconium & haustam cicutam. Conglobatum in uentre sanguinem, lac coagulatum, fungos, ixiam, taxumq; cum sale. Haustu uoratas hirudines si sorbeatur eijcit. Tussim ueterem mitigat, & recentem lacessit. In orthopnœa calidum commode sorbetur. Gutturis fluctiones gargarizatum inhibet. Anginis, & iacenti uuæ conuenit. Contra dentium dolorem calidum colluitur. A

BARBARI COROLL.

Acetum, id est, Oxos, uini quidē uitium est. Sed ad luxuriam cessit hominibus: tot ad usus expetitū, sine quibus uita, ut inquit ille, mitior exigi non posset. Est & Vapda uitium uini, sed nulla ex cōmendatione. Quin probrosa quoq; res, uel hominū conuitio, quorū degenerauit animus. Fit aūt Vappa, cum iterū sponte musta feruent. Infusum terræ acetum, spumat, saxa rumpit, quæ non ruperit ignis antecedens. Cibos quidē & sapores, non alius magis succus cō mendat & excitat. Compescitur eius asperitas, tosto pane, aut uino, aut sale. Contra iners, accenditur pipere, aut lasere. Acetum fit etiam non ex uino cōmentitium multis modis: sicut uinum & oleum, sine uuis & oliuis. Acetum aliud non esse q̄ culpatum uinum, quis nesciat? Mixtum oleo Grçci Oxelæon, sicut aqua Oxycratum, nos Poscā, Puscamue dicimus. Ipsi quoq; Grçci Phuscam, ut Paulus & Aetius. Insubres & Ligures Padani, uinum fecatum, siue Loram uulgo fere Poscam nominant. Nam acetum rosaceum, Oxyrhodinon græce dicitur. Acetum natura frigidum comprobat Galenus. Calidissimum Theophrastus existimauit. B

EX M. VERG. COMM.

Qvale homini uinum natura dederit ex aceto, quod uitiū eius est, facillime ratiocinabitur aliquis. Intelliget em̄, omnium bonorū eius quæ tam multa numero usuq; necessaria & grata homini sunt, id maximū merito esse, cuius labes & uitium, tam multas medico salutis, patri uero familias uitæ occasiones affert. Cibos quidē & sapores nō allus magis succus cō mendat, aut excitat: nullus etiā tam efficaci remedio contra tot mala pugnat. Neq; ausim ego dicere, utrobi liberalior humano generi omniū pareris natura fuerit. Id certe omnes sine inuidia fatebimur: esse quidem multorū, quæ sponte suā uitiata, bonitatē suam amiserint, in sanitate & morbis aliquē usum: esse itidem, quæ uitiari & corrumpi ob easdē causas a nobis cogātur: sed nihil frequentiore opera, maioreq; diligentia, q̄ uinum in quotidianos uitæ usus ad contrariam aceti fortunam transfertur. Cogiturq; deficiente aceto acescere uinum, tantū naturæ munus: ut omnem domesticā rem nihilo minore q̄ uinum gratia ad cibos, & ciborū conditura instruat. Rara, & quæ uni Diogeni inter sapientes cōtigerat laude. Vt em̄ ille paupertate sua inter gentes claruit, quotidianamq; ex infelicitate laudē inuenit: non dissimili ratione ex uitio gratiā sibi acetum fecit: nec quicq̄ in uitiorū naturæ censu tam multos habuit semp, & adhuc habet usus: ex quorū numero hic tantū eos tradidit, quibus aliquando ad salutē medicina indiget. In eis satis certa omnia sunt, nec quicq̄ est quod legentes monere longius oporteat. Quod inter Barbarū & nos unum discrepat tantū significabimus: idq; ad uenena pertinet, quæ ille uenenata nominauit. Verba Dios. sunt, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα, quæ qualia sint ipse statim numerat: opium, cicutam, concretum in grumos sanguinem, & lac, fungos, ixiam, & taxum: quorum nullum rite uenenatum dicitur. Venena enim ipsa sunt, Venenata autem quæ uiuentia animalia parem uenenis illis noxam ictu, morsuue illatam relinquunt. Suntq; primum in natura uenena, mox eiusdem maleficij communicatione uenenata: ideoq; in diuerso genere constituenda, nec simul miscenda: præsertimq; in hoc usu in quo bibendum acetum est: tum uomitionibus reddendum. Quod in uenenis quotidianum est. In uenenatis autem fieri ne-

C quit, quæ foris nocuerunt, non hausta nocent: ideoq; uomitionibus reddi non possunt.

De Aceto mulso. CAP. XV.

ὀξύμελι

ACetum mulsum, quod Oxymel uocant, hoc modo temperatur. Aceti heminas quinq;, salis marini pondo, mellis minas decem, aquæ sextarios quinq; pariter coquito, decies efferuescente cortina, atq; ubi refrixerit diffundito. Sumptum crassos humores extrahere, & ischiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodesse creditur. Contra morsum eius uiperæ quam Sepa uocant, haustum meconium, ixiamue, auxilio est. Anginis utiliter gargarizatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.14.ca.17 lib.23.cap.3.

OXymeli a Themisone, & Asclepiade medicis damnatum prædicant, Acetum mulsum latine dici potest. Nam mixtũ cum saccharo pro melle, Oxysachar appellatur.

EX M. VERG. COMM.

DOcuit duobus locis Aceti mulsi confectiõem Plinius, primum.14. uolumine, capite.17. tum.23. capite.3. alterã simpliciter, alterã ex Dieucæ antiquissimi medici auctoritate: nec eodem modo utrãq;. Siquidem in alterius confectione cœlestem, in alterius marinã aquã sumi iubet. Ex eo non importune suspicari aliquis possit, deesse huic scriptori in oxymellis confectione aquæ genus. Neq; em̃ uerisimile est, q̊d non eodẽ modo a gentibus tunc fieret, incertũ ab eo relictũ fuisse. Locus in Plinio primũ est lib.14. cap.17. Suntq; de Oxymelle eius hæc uerba. Quinetiam acetũ melle temperabãt: adeo nihil intentatũ in uita fuit. Oxymel hoc uocauerũt: mellis decem libris, aceti ueteris heminis quinq;, salis marini libra, aquæ pluuiæ sextarijs quinq;, sufferuefactis decies: mox obturatis, atq; inueteratis. Et hęc prima Plinio Oxymellis confectio fuit. Alterã deinde.23. uolumine, capite.3. idem his uerbis tradidit. Oxymel antiqui, ut Dieuces tradit, hoc modo temperabant. Mellis heminas decem, aceti ueteris heminas quinq;, salis marini pondo, thymbræ quadrantẽ, aquæ marinæ sextarijs quinq; pariter coquebãt, decies deferuescente cortina: atq; diffundebant, inueterabãtq;. Quæ omnia præterq̃; in genere aquæ eadem huic scriptori sunt: desyderariq;, ut diximus, in eo id tantũ potest. Verũtamen ut nos in medicinæ scriptoribus alijs, Galenoq; pręsertim quarto lib. de his quæ faciunt sanitatem obseruauimus: quemadmodũ non erat una conficiendi Oxymellis ratio, sic etiã non unum, idemq; placuit diuersis eius auctoribus aquæ genus: uerũ cœlesti alij, marina alij usi sunt, pluresq; simpliciter potabili. Neq; omnes antea melli & aceto mixtã inueterabant, sed in ipso usu aquã, statim Oxymelli non aliter q̃; in uino fit, miscebant. Testis eius rei, quo diximus loco Galenus est, qui despumato præcedente coctura melli aceti tantũ misceri iubet, quod gustanti nec acidum, nec dulce nimis sentiatur. Cumq; duo hæc miscuerit, iterum coqui ambo simul præcipit, usq; dum diuersi liquores inuicem penitus se miscuerint, nec crudum bibentibus acetum sentiatur. Ex quo tempore cum exiget usus, misceri aquã præcipit, eodem temperamẽto quo ad potum uina aquis temperantur, nullo aquæ discreto genere. Quo fit, ut potabilem simpliciter intelligi oporteat. Et hæc pro Oxymelle dicta hactenus satis sint.

De acida Muria. CAP. XVI.

ὀξάλμη

ACIDA MVRIA, quam Græci Oxalmen uocant. Contra nomas fotu, putrida ulcera, canum morsus, & uenenatos ictus auxiliatur. Sanguinis fluctiones post excisos calculos sistit, si statim calida in uulnus inijciatur. Prociduam sedem reprimit. Dysentericis si nomas sentiant, infunditur. Oportet autem eam ex lacte instillare. Hirudines sorbitione, aut gargarizatu necat. Furfures & manantia capitis ulcera exterget.

BARBARI COROLL.

OXalme dicta, q̊d ex aceto & sale fiat, quasi acetũ salsum efficaciter, si sit recens acetũ.

EX M. VERG. COMM.

Mixtis simul aceto & muria, quemadmodũ in Galla primo uolumine dictum iam pridẽ à nobis est, Oxhalme quondam fiebat. Indicatq; id nomen etiam: quã illi ad ea excogitauerunt, in quibus sale & aceto opus esset. Præferebantq; inueteratam: quoniã recentibus aceto & sale efficacior erat. Quos aũt priuatim in medicina usus quondã habuerit, hic satis docuit: eamq; ob causam ad Thymoxalmem, cognatam ei rem, sermonem nostrum nos transferemus. A

❡ De Thymoxalme. CAP. XVII.

θυμοξάλμη

Thymoxalme ueteres utebantur, dabantq; laborantibus imbecillitate stomachi, ternos quaternosue cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus. Crassos humores, atrosq; trahit. Hoc modo factitatur. Thymi triti acetabulũ, salis idem modus, rutæ, pulegij, polentæ, singulorum exiguæ portiones in uas conijciuntur, aquæ terni sextarij, & aceti terni cyathi infunduntur, & circumposito linteo sub dio madescunt.

BARBARI COROLL.

Thymoxalme, quasi thymata salsilago dicitur.

EX M. VERG. COMM.

Rara hæc in antiquis medicinæ scriptoribus auditur uox: nõ multi ideo fuisse usus aliquis Thymoxalmem credat. Ad explendam tamen historiam, quoniã nihil intentatum uita sibi reliquit, confectionem eius hic docuit: quæ Oxalme eadem esset, nisi ex horto adiectæ illi herbæ pauloante numeratæ fuissent, quæ ex uiribus suis in diuersis corporum nostrorum uitijs eam cõmendarent. Fuisseq; usum eius in ducenda per aluum pituita, testis hic ipse in Thymo herba est. Siquidem habere Thymum ait δύναμιν πινόμενον μετὰ ἁλῶν καὶ ὄξους ἄγειν φλεγματώδη κατὰ κοιλίαν. Quod est, Potum cum sale & aceto pituitosa per aluum ducere. Quo genere remedij Thymoxalmem hanc indicasse palam uidetur: quę Thymo, aceto, & sale præcipue conficiebatur. Testatus in Pulegio etiã hic ipse est, multis ex ea herba remedijs efficaci uirium societate acetũ addi. Qua ratione Thymoxalme quæ inter cætera aceto etiã constat, nunc Pulegiũ additur. B

❡ De Scyllino aceto. CAP. XVIII.

ὄξος σκιλλητικόν

Scyllinum acetum hoc modo fit. Scylla quæ candida fuerit expurgata conciditur, traiectaq; lino segmenta modicis interuallis, ne se contingant, siccantur in umbra quadraginta diebus. Mina eorũ in aceti boni sextarios duodecim immergitur, & uase diligenter operto, septenis diebus in sole madescit. Post eum numerũ dierũ Scylla eximitur, & expressa abijcitur. Defæcatũ acetũ transfunditur & reponitur. Alij Scyllæ minã, quinq; aceti sextarijs miscent. Alij citra exiccationẽ repurgantes, parẽ mensurã adijciunt, & senis mensibus macerari patiunt. Id multo magis humorũ lẽticias digerit. Gingiuas humore prægnãtes collutione stringit. Et motos dentes firmat. Putredines oris, & graues halitus tollit. Durat fauces, & callosas facit. Vocẽ expedit, & limpidã canoräq; reddit. Datur stomachicis, ęgre cibũ cõcoquẽtibus, melancholicis, comitialibus, uertiginosis, mente captis. Itẽ uuluarũ strangulationibus, lienis incremẽto laborantibus, ischiadicisq;. Imbecillos admodũ recreat. Corpus sanũ reddit, & bonũ colorẽ pręstat. Oculorũ aciẽ exacuit. Tarditatem quoq; auriũ infusione purgat. In summa, ad oĩa efficax. Cauẽdũ tamen intestinis exulcerationibus, in capitis dolore, aut neruorũ ui-

C tijs. Datur quotidie ieiunis sorbendũ, inter initia exiguũ, paulatim adaugendo ad cyathum usq;. Nonnulli binos dant cyathos, aut largius.

BARBARI COROLL.

Pli, li. 20, ca. 9. ACetum Scilliticum, & Scillinum, & Scillatum quoq; dicitur, & Scillites graece.

EX M. VERG. COMM.

VVlgarem fuisse quondã Scyllitici aceti confectionẽ, & ex ea quotidianũ in familia usum, qui eam docuerũt tam multi ex ueteribus indicant Plinius, Columella, Palladius, & in graecis quicũq; ad sanitatẽ & ualitudinem humanã rem aliquãdo instruxerũt. Nouerant enim, q̃ multas utroq; tempore acetũ id utilitates habet. Earumq; studio nullus nõ propriae, familiaeq; suae saluti consulens paterfamilias, Scyllite acetũ per aestatem a se confectũ domi seruabat. Monstrauerũt priuatim suas confectiones singuli: quas ne longiores simus, repetere hoc loco consilium nobis non est. Locos tantũ in latinis signabimus: eritq; uolentibus haec nouisse legendus Plinius lib. 20. capite. 9. Columella lib. 13. capite. 34. Palladius in Iulio mense, capite. 8. Hi enim omnes praedictis locis suas Scyllite aceti confectiones docuerunt. Suntq; illis omnia eadẽ, aut parum diuersa: praeterq; in numero dierũ, quibus insolandũ acetum hoc est. Plinius enim quadraginta & octo diebus id agendũ esse praecipit, Palladius. 40. quod hic septem tantũ diebus fieri iubet. Ex eo suspicati sumus. 40. dierum numerũ, quo hic monet siccandã in umbra esse Scyllam, pertinere ad insolationem potuisse: aut septem diebus illis, quo spacio iubetur insolari acetũ hoc, deesse quadraginta numeri notã: nec septem, sed quadragintaseptem, aut octo diebus oportere id agi. Verba Plinij sunt. Gypso deinde oblitus cadus ponitur sub tegulis totius diei solem accipientibus: post eum numerũ dierum tollitur uas. Intelligitq; numerũ. 40. & 8. dierũ, quem nõ multo ante proposuerat. Palladij autẽ, Et. 40. diebus patieris esse sub sole. Obseruauimusq; nos quadragenariũ hunc numerũ in medicina, confectionibusq; his ueluti decretoriũ esse. Eamq; ob caussam inclinat animus, ut credamus non septem, sed quadraginta & septem, octoue amplius diebus insolandũ acetum hoc esse anteq; in uasa diffundatur, & seruetur. In cõmuni tamen graecorũ omniũ lectione nihil mutare ausi sumus. Quemadmodum non

D procul a fine totius capitis etiã, quo loco hic ait, In uniuersum ad omnia uim habere Scyllite acetum. Cauendũ tamen in interioribus exulcerationibus, capitis doloribus, & neruorũ infirmitati. Qualia illic erant, omnia seruauimus: q̃uis quae ultima duo sunt, coniungi praecedentibus non possint: multoq; minus, ut in cunctis graecis leguntur, per se stare: modo uera sint quae Plinius & alij tradiderunt. Hic enim dolorem capitis, & neruorũ infirmitatem excipit: iubetq; caueri in exulceratis interaneis, dolore capitis, & neruorũ infirmitatibus: Plinius aũt de capitis dolore quidem nihil agit, sed neruis infirmis perq; utile ait esse. Quod intelligẽs Barbarus, mutata dicendi forma, capitis doloribus, neruis infirmis quotidie ieiunis bibendũ esse uertit. Nobis qua decet interpretem fide, nihil in scriptore hoc mutare placuit. Vitium tamen, aut uitij suspicionem saltem signauimus: monemusq; iterum, male sequacem habere, quae eo loco sunt uoces intellectum: ideoq; medicis diligentius omnia illic expendenda esse. Credimusq; nos, deesse eo loco aliquid, quo iuberetur in capitis dolore, & infirmis neruis bibendum ieiunis Scyllite acetum esse: uerum ut diximus, nihil addi, interponiue ab interprete debuit. Fuit etiam satis nobis a principio, purgatam tantum Scyllam dicere: quoniã nihil aliud q̃ καθάραι in Dioscoride legeretur. Quae autem ab alijs multa addita sunt: direptis, duris, & extrinsecus positis, &c. omnia ex Plinio huic scriptori addita fuerunt.

De uino Scyllino. CAP. XIX.

σκιλλητικὸν SCyllinũ uinum fit hoc modo. Dissectam uti dictũ est scyllam, & sole siccatam contundito: minam eius tenui cribro incernito, & linteo illigatam, in uicenos sextarios musti recentis ac boni demergito. Vbi trimestri spacio maduerit, elutriatum uinum obstructo diligenter uase recondito. Licet quoq; sic humida Scylla uti. In orbiculos Rapi modo dissectam duplicato pondere, quadraginta diebus insolari oportet, & inueterascere. Alia parãdi ratio. Scyllae dissectae & repurgatae tres minas, in Italicam metretã musti demittito, & senos menses in uase obstructo mace

rari finito. Post id tempus excolatũ uinum recondito. Vtile est contra cruditates, & ciborũ corruptiones. Item ijs qui reuomunt cibũ, & si pituita in uentre, aut stomacho cõierit. Prodest lienosis, male habitis corporibus, aquæ inter cutẽ, regio morbo, difficili urinæ, torminosis, inflationibus, resolutioni neruorum, rigoribus longis, uertiginosis, & uulsis. Menses pellit. Minime neruos infestat. Hoc uinum uetustate fit melius. Cauendus in febre usus, aut si interanea ulcus sentiant. A

EX M. VERG. COMM.

SVas etiam Scyllitæ uini Columella & Palladius, quibus paulo ante locis diximus, confectiones docuerunt, huic scriptori in eo, quod mox dicemus, tantopere contrarias, ut uitium in altero non suspicari, sed constituere oporteat. Dico autem alterum, quoniam concordes sibi inuicem Columella & Palladius, alterã contrarietatis huius ambo faciunt partem. Ea huiusce modi est. Iubet ad uini huius confectionem Diosc. sectam in sole siccari Scyllam, ξήρανον ἐν ἡλίῳ, quod est, siccato eam in sole: illi autem contra in umbra siccari præcipiunt. Columellæ in ea re uerba sunt. Taleolasq; sectas suspende in umbra, ut adsiccentur. Palladij, Scyllam de montanis, aut maritimis locis sub ortu caniculæ procul a sole siccamus. Nec quicq; omnibus in eo quod docent certius est, tam aperto sensu a singulis concæptæ uoces suæ sunt: eo fit, ut nullæ in contraria re partes nostræ sint, q̃ rem simpliciter signasse. Grauis enim scriptoris huius æstimatio, dignitas, & fides: graues etiam in re latina scriptores illi sunt, præsertimq; Columella: quem ego nunq̃ crediderim in uulgari re, & quæ quotidianum haberet usum, decipi debuisse: & nihilominus, ut uidetur, contraria huic illi docent. Relinquemus ob causam de tota hac re peritioribus censendum: illud tantũ monentes, duorum fidẽ, contra unius auctoritatem certare: certioremq; habere rationem, ut in umbra potius q̃ in sole arescat Scylla: quoniam ui sua exsuctam, omniq; humore citius exhaustam, inutilem, aut saltem minus efficacem sol faciet: quod contra in umbra fit, in qua paulatim arescens, nihil, aut parum ex uiribus suis amittet. Et præter hæc in scyllite Aceto, cuius eandem merito in ea re aliquis credat esse rationem, ab hoc ipso scriptore pręcipi, in umbra siccari Scyllam: admittendamq; potius eam rationem, in qua hic alijs, & huic alij cõueniant, q̃ eam in qua hic nec sibi, nec alijs. Quod deinde dictum a Diosco. est, secandam raporũ modo Scyllam esse, ex Columella repetendum nouisse id uolentibus est. Is enim. 12. uolumine, capite. 54. de Raporum conditura hæc docuit. Raporum q̃ rotundissima sumito: eaq; si sunt lutuosa, detergito, & summam cutem nouacula decerpito. Deinde, sicut consueuerunt salgamarij, decussatim ferramento lunato incidito: sed caueto ne usq; ad imum præcidas Rapum. Salem inter incisuras Raporum, non nimium, minutum aspergito. &c. Hic incidendi Rapa modus est: quo in incidenda Scylla Diosco. uti iubet: ut positam in tabula, scilicet integrã Scyllam, cultello decussatim incidas, ita tamẽ, ne usq; ad imum præcidas. Quid autem decussare sit, & decussatim incidere, mathematici primum, tum rei rusticæ auctores, & in architectura & fabrica periti facile ostendunt: qui omnes decussis, & in decussim ductas lineas appellant, quæ non ad rectos angulos, sed quadamtenus transuersæ cadentes, & in alias lineas incurrentes græcæ literæ. χ. Romanæ autem. X. faciunt: quæ quoniam denarij numeri, quemadmodum nũc etiam est, quondam nota fuit, ab eo numero decussis, & decussare uerbum latinis fecit. Ex rusticorum salgamorum disciplina itaq;, secanda duabus transuersis, & in decussis incisuris Scylla, ut nos credimus, erit. B

¶ De Vinis marinis. CAP. XX.

MArina uarie factitantur. Aliqui enim statim quũ decerptę sunt uuæ aquã maris ammiscent. Alij in area uuas sole siccant: quibus calcatis, marinã adijciunt. Alij passas prius uuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt. Id magis Passi generibus adscribitur. Quæ tamen austeriore gustu temperantur, contra febriũ aduentantium indicia ualent, si modo meliora non adsint. Aluum subducunt. Prosunt purulenta extussientibus, aut si dura aluus exerceat. οἱ θαλάττιοι οἶνοι

C Quæ ex Aminæis uinis fiunt, caput tentant. Stomacho aduersantur, flatus creant. Verũ quo plenior habeatur historia, ijs qui huius studio tenerentur, non inutile existimamus uarias uinorum compositiones adferre. Non quod frequẽs eorũ, aut necessarius existat usus, sed ne quid omisisse uideremur, quod ad eorũ rationem attineret. Sunt aũt quædam ex ijs factitia, minoris curæ ac impendij, quæ cadunt in usus. Vti quæ ex cotoneis malis, pyris, siliquis, item myrti baccis componuntur.

BARBARI COROLL.

VInum Tethalassomenon, hoc est, marina aqua factum, duo fere habet genera. Biæon, de quo dictum est. Alterum Leucočnion, aut etiã Leucochran, marina in album mustum confusa. In alijs autẽ gentibus Tethalassomenon, id est, mari conditum uocatur, a serui furto origine accæpta, sic mensuram explentis. Habetur & Thalassites, uasis musti deiectis in mare: quo
* modo Cato pręcipit, quadriennio Secundus. Rhodiũ Coo simile est. Phorineum salsius Coo. Medicinas aliquot ex uino marina aqua facto legas, & ubi Dioscorides de qualitate uini loquitur. In hunc usum quidã ex alto peti mare iubent, seruariq; ab æquinoctio uerno, aut certe nocte solstitio, Aquilone flante. Hauriri aũt circa uindemiam: si hauriatur, decoqui.

Vinum factitium Incommune.

NVllum uinum factitium, præterq; quæ specierum uetustate fiant, plus anno durare putant: & plura ne tricenis quidem diebus. Vinum ex siliqua, Ceratites, hoc est, siliquatum appellatur Præstantissimum ex syriaca. Factitium uinum Græci Oenon Sceuaston appellant. Quidam Propomata: quæ quidem ut sua quoq; sponte nascantur ex uitibus, ratio a Græcis inuenta traditur. Condebant & nitro uina. Item marmore. Item sulphure, ac cinere: quod miremur. Veteres e uitis maxime sarmentis, aut quercu.

EX M. VERG. COMM.

POterant, auctore Celso, uina omnia hæc simpliciter Salsa a nobis appellari. Is em̃. 6. primi
D uoluminis capite, inter solutę alui remedia, negat salsum bibendũ homini uinũ. Habetq; id manifestã ex decretis ab hoc scriptore rationẽ: qui deijciendæ aluo, & his qui dura aluo erunt utilia ea esse docens, facile post se alios monuit, non esse augendã salsi uini potu alui solutionem. Sed ancipitẽ uocis eius intellectũ fugientes, noluimus dubitari a legentibus, posse qualia uina hæc quondã fuerint, & an satis esset illis salem miscuisse. Diximus id, quoniã poterant alij interpretes, si erat illis animus, in titulo capitis huius a rei substantia discedere, ex Celso honestiorem titulũ uinis his præferre. Aptius enim Salsa, a sapore simpliciter, q̃ marina, aut græca uoce Tethalassomena dicta ab eis fuissent, præsenti legentiũ dubitatione, quæ nam adiectæ uocis eius caussa & ratio esset. Tradiderunt præter scriptorem hunc salsi uini huius confectionẽ, etsi non penitus eandẽ, non tamen oĩno dissimilẽ. Plinius quidẽ. 14. uolumine, capite. 8. quo loco ait. Salsi uini huius originẽ, a furto serui ortam, marina aqua explẽtis, quod subtractũ in dies fuerat, Columella aũt. 13. uolumine, capite. 22. & 6. Quos poterunt uolentes audire, & ex eorum decretis etiã salsi uini confectiones discere. Nos interim ad reliquas uinorum confectiões interpretationem & cõmentationem hanc nostram transferemus.

De uino Cydonite. CAP. XXI.

κυδωνίτης
μηλίτης

CYdonites, nomine alio Melites appellatur, & ita fieri consueuit. Mala cotonea exẽptis seminibus, frustatim rapi modo scinduntur, & duodecim minarũ pondo, in musti metretã triginta diebus demerguntur. Postea defæcatũ uinum reponit. Alia faciendi ratio. Oportet ad singulos mellis sextarios, denos succi cotoneorum tusorum, pressorumq; adijcere, & ita recondere. Vinum hoc adstringit. Prodest stomacho, dysenteriæ, hepaticis, renum uitijs, & urinæ difficultati.

EX M. VERG. COMM.

COniunximus ex meliorũ in græcis codicũ lectione Cydonitę uini & mellis confectiõem. Continuata enim historia in illis duo hæc capita leguntur. Habetq; id ex uirium utriusq; similitudine rõnem. Cydonitę uini confectionẽ monstrauit Palladius in Octobri mense, capite. 20.

sed tam diuersam, & scriptoris huius disciplinæ adeo contrariam, ut utilius nihil de ea egisse fuerit. Malomellis autem cōfectionem Columella .12. uolumine, capite .45. tam manifeste tradidit, ut cōmentationibus his nostris eam addidisse inutile non fuerit. Post traditam ab eo scriptore longius seruandorum pomorum, præsertimque cydoneorum in melle disciplinam, huiuscemodi leguntur. Hæc ratio non solum ipsa mala custodit, sed etiam mulsi saporis liquorem præbet, qui sine noxa possit intra annum dari febricitantibus: isque uocatur Melomeli. Quæ omnia huic scriptori eadem sunt: præterquam quod Columella intra annum uti eo cōcedit, hic post annum mitius fieri ostendit. Sed locus in hoc claudicat, & ideo uitij nota signatus est. A

De Melomelite. CAP. XXII.

MElomeli, quod & Cydonomeli nominant, sic fit. Cotonea mala seminibus suis castrata, in quamplurimum mellis, quo demergi possint conijciuntur. Id post annum mitescit, mulso non dissimile. Præstat eadem quæ superior compositio. μηλόμελι κυδωνόμελι

De Hydromelo. CAP. XXIII.

FIt Hydromelon duabus mensuris aquæ coctæ, & sub caniculæ sidus insolatæ, additis ad unam Melomelitis facti ex cotoneis. Vis huius eadem est. ὑδρόμηλον

BARBARI COROLL.

HYdromelon, aliud est quam Hydromeli, ut constat. alioquin & sine melle fingitur quandoque, ut Paulus existimat. Laudabatur in Græcia quod e Cibyra fictilibus pusillis austerum, uinosumque solebat inuehi.

EX M. VERG. COMM.

NVllum, quod hactenus inuenerim, hoc nomine in re latina Hydromalum est. Factū illi ex aqua & Malomelle, quibus constat, nomen est. Fuisse autem græcis usum eius quę tradit conficiendi disciplina, & eius gentis medici aperte ostendunt. B

De Omphacomelite. CAP. XXIIII.

OMphacomelitis faciendi ratio hæc est. Acerbæ uuæ immaturæ & tribus diebus insolatæ exprimuntur, & ad ternas succi parteis, mellis optimi despumati singulæ partes adijciuntur, & insolatum in uasa transfunditur. Vim adstringendi ac refrigerandi habet. Stomachicis, cœliacisque conuenit. Vsus post annum est. ὀμφακόμελι

BARBARI COROLL.

OMphacomeli, hoc est, mel acerbum, siue acidum.

EX M. VERG. COMM.

DOcet in Augusto mēse Omphacomellis etiam confectionem Palladius. Ea neque omnino diuersa, nec penitus eadem huic scriptori est. Quæ potiora in ea sunt, ambobus eadem sunt. Quam hic tradit, ex antedictis nouisse facile est. Palladius suam his uerbis docet. In uuæ semiacerbæ succi sextarios sex, mellis triti fortiter duos sextarios debebis infundere: & sub solis radijs diebus quadraginta decoquere. Vocat Palladius semiacerbas uuas, quas hic ait μήπω περκαζούσας, id est, nondum integra maturitate nigrescentes. Et quod hic simpliciter iussit, insolandum esse eum succum, Palladius .40. diebus fieri id præcipit. Cætera paulo minus quam eadem ambobus sunt.

De uino Apijte. CAP. XXV.

FIt e pyris perinde atque cotoneis uinū Apijtes nomine, sed ita ut pyra non magnopere maturescant. Ex siliquis etiam, mespilis, sorbis simili modo temperatur. Omnia hæc genera acerba sunt, & adstringunt, atque intestinas fluctiones cohibent. ἀπίτης

C BARBARI COROLL.

Vinum e Pyro, Sorbo, Mespilo, Siliqua, Cerauniа. Differt porro Apìites, ab eo quod Apia tos etiam græce dicitur: φ illud e Pyro fit, hoc ex Apio.

EX M. VERG. COMM.

Longe aliter e pyris uinũ cõfici in Februario mense Palladius pcipit. Et qm q̃d ille instituit, aliud ab hoc penitus esse credimus, nihil ex eo ad hũc scriptorẽ afferimus. Quacp breuitate Plinius lib. 14. cap. 16. uinũ ex siliqua Syriaca & e pyris, malorumq; omnibus generibus fieri docuit, eadem nos in scriptore hoc uina eadem primo uertimus, & nunc cõmentamur.

De uino Oenanthino. CAP. XXVI.

οἰνάνθινος Elabrusca fit, hoc est, uite syluestri, quod uocatur Oenanthinum. Sicci flores minis duabus musti metreta macerati, post triginta dies mutantur, mox colatum uinum recõditur. Facit aduersus stomachi imbecillitatem, cibi fastidia, cœliacos & dysentericos.

BARBARI COROLL.

Vinum Oenanthinum, quasi labruscatum conuertas. De hoc in Oenanthe dictum.

EX M. VERG. COMM.

Nihil ab hoc scriptore in Oenanthini uini cõfectiõe Plinius mutauit, e labrusca. i. syluestri uite fieri dicens: floris eius duabus libris in musti cado maceratis, & post. 30. dies mutatis. Qualẽ aũt legere florẽ eũ oporteat, ex Palladij disciplina dictũ in Oenanthino unguento a nobis est.

De uino Rhöite. CAP. XXVII.

ῥοΐτης οἶνος Fit e punicis malis maturis quod Rhöitẽ nominant, succo expresso ab acinis eorum, quibus lignosus nucleus abest, Apyrina uocant, aut decocto ad tertias, & ita reposito. Efficax est contra fluctiones D internas, & febrim cum alui profluuio exortam. Stomacho utile. Adstringit aluum, & urinam mouet.

BARBARI COROLL.

Rhoites, & uinum dicitur, & mel, quo punica mala condiuntur.

EX M. VERG. COMM.

IN medicina quotidianus ex punicis expressi uini usus est. Certa etiam in scriptore hoc eius confectio. Nihil ob eam causam de eo ultra agendum.

De uino Rhodite. CAP. I. XXVIII.

ῥοδίτης Rhodites sic fit. Rosarum siccarum tusarumq; minam linteolo deligatam in sextarios octo musti demergito. Et post tres menses, defæcatũ uinum transfundens, recondito. Vtile ijs qui febri carent, & ad stomachi coctiones, & dolores in fine potum, & contra humidas aluos, & dysenterias. Fit quoq; ex succo rosarũ, addito melle q̃d Rhodomeli uocant, quod arteriæ scabricijs conuenit.

BARBARI COROLL.

Rosaceum uinum est hoc, siue ut Palladius, Rosatum.

Rhodomeli, hoc est mel rosaceum, aut rosatum. A Paulo etiam Rhodostactõ dicitur. Nam Rhodomelon ex rosis & cotoneis malis conficitur.

EX M. VERG. COMM.

Rosatũ uini genus hoc Palladius in Maio mense appellat. Cõfectionẽq; eius qualis sua ætate erat, his uerbis docet. Quinq; libras rosę pridie purgatę, in uini ueteris decẽ sextarios mergis. Post. 30. dies despumati mellis librã adijcis, & uteris. Nec multo post Rhodomel suũ idem etiã docet, quod huiuscemodi est. In succi rosæ sextarijs singulis libras singulas mellis admisces, & 40. diebus sub sole suspendis. Docuit præterea in Octobri mense deficientibus rosis, qua ratiõe uinum quod idem rosaceo posset, conficeretur. Ea confectio huiuscemodi est, Folia citri uiridia

in sporta palmea missa in musti nondum feruētis uasa depones, & claudes: exemptisq; his post 40. dies, addito melle ad modum rosati cum placebit uteris. A

❡ De uino Myrtite. CAP. XXIX.

MYrtites fit baccis nigris post maturitatem tusis, & organo expressis. Aliqui ad tertias coquunt. Alij baccas prius sole torrent, & quaternis sextarijs contusarum, ternas aquæ heminas adijciūt, & uini ueteris parem modum. Postea exprimunt et seruant. Magnopere adstringit. Stomacho utile. Fluctionibus uētris ac stomachi prodest, & contra intestinas ulcerationes & profluuia. Denigrat capillos. μυρτίτης

BARBARI COROLL.

VInum Myrtites, hoc est, myrtatum, Cato docuit fieri e nigra: postea compertum ex alba. Genus uini Plinio est & Myrtidanum, ab ipso nominatum, e syluestris Myrti baccis: quo & manus tingunt. Myrtidanum Dioscoridi frutex est, non uinum, ut diximus. Aliud genus uini est Myratum: unde Myrata potio, non a myrrha, sed a Myro, id est, odoramento: quod & Iulius Pollux Myrinen uinum appellauit, nostri Murinam. Quanq; inquit sunt, qui Myrinem etiam pro dulci capiunt: quod et Plinio placet ex Lelij Senilę Capitonisq; sententia. In comœdia certe noua, Myrines, hoc est, odoratum uinum, Trimma dicebatur. De hoc & in Lota diximus. Nā Myrrha conditum amarissimum sit oportet: quippe quod in cruce Domino sit prębitum, non oblectamenti, sed cruciatus proposito: idq; non tam Myratum, q̄ Myrrhatum scribere oportet. Est & Myrtites pro melle myrtato acceptum quandoq;. Pli. li. 14. ca. 16

EX M. VERG. COMM.

MYrtitæ uini confectionem in latinis rei rusticæ scriptores omnes quam norerant & exercebant sua tempora tradiderunt M. Cato operis sui de re rustica cap. 25. Palladius in Ianuario mense cap. 17. Columella. 12. uolumine, cap. 38. Postq; hos omnes Plinius. 14. uolumine, cap. 16. Omnes, excępto Catone, & Columella, simpliciter tusis myrti baccis. &c. fieri uinum hoc tradiderunt. Duo illi ad certum fruticis eius genus rem contraxerunt, nigræ myrti baccis fieri prępientes: & ex duobus generibus in hoc usu nigram tantum probantes. Catonis uerba sunt. Myrtam nigram arefacito in umbra. &c. Columellæ uero. Nigri generis baccæ cum sunt maturæ. &c. Eo fit, ut credamus quod a principio capitis huius legitur, μύρτα μέλανα παρακμάζοντα λαβόντα. &c. quod est, Sumito nigras myrti baccas cum iam maturitate sua dilabuntur, non ad nigrum in maturitate baccarum colorem simpliciter referendum esse, sed ad alterum myrti genus, quod priuatim nigrum ab antiquioribus uocatum est. Quod enim ad maturitatem pertinebat, in uoce παρακμάζοντα indicabatur. Duobusq; illis autoribus redditus a nobis locus est, & ad nigræ myrti baccas contractus. Fecimusq; id confidentius: quoniam in omni medicinę usu prælata candidæ nigra myrtus semper est. Non erit inutilis labor, antiquorum mores in his cognouisse cupientibus, quæ a Columella longius quo diximus loco de myrtitæ huius uini cōfectione præcipuntur legisse. Diligens enim, & pro hominis uita ubiq; operosus homo, diligenter id etiam gentem suam & posteros docuit. B

❡ De uino Myrsinite. CAP. XXX.

MYrsinites sic temperat̄. Rami nigrę myrti cū suis baccis et folijs tusi, decē minarū pōdo, in tribus musti cōgijs feruescūt, donec duo supersinr, aut certe sesqcongius relinquat̄. Id uinū colatū ad usus recōdit̄. Cōtra furfures, ulcera ī capite manātia, eruptiōes papularū, gingiuas, tōsillas, & purulētas aureis efficax est. Sudores sistit. μυρσινίτης

EX M. VERG. COMM.

ALtera hęc ex Myrto uini confectio est. Differt a priore: q̄ illa baccis tm̄, hæc ramulis, folijs & baccis myrti cōstat. Indicatq; in gręcis manifeste utrāq; nomē. Quod em̄ myrtite ab illis dicit̄, ex baccis quæ gens illa myrta uocat, factū est. Quod uero myrsinite, ex toto frutice quē myrsinē ijdem græci appellant: eamq; ob causam alterum nos Myrtite græcoꝝ & latinoꝝ mō, alteꝝ Myrteū latina tm̄ cōformatiōe diximus. Fuit ꝓpria gręcoꝝ altera cōfectio hęc, si Pli. credimus,

C lib.14.cap.16.dicenti. Græci uero & alio mõ teneris cum suis folijs in albo musto decoctis. &c.

De uino Letiscino, et Therebinthino. CAP. XXXI.

χίνινος οἶνος

Lentiscinũ similiter ut Myrsinites temperatur. Nec secus Terebinthinum. Namq; bacciferi eorum rami sumi debent. Similes insunt uires. Adstringunt. Stomacho accommodantur, & defluctionibus intestinorum, uesicę, & stomachi, & sanguinis profluuio. Vlcera omnia fluctionibus obnoxia, fotu ad cicatricem perducunt. Fluctiones uuluæ ac sedis, insessione cohibent.

BARBARI COROLL.

Schininum uinũ, hoc est, Lentiscinum, siue Lentiscatũ dicitur. Si mastichen uero capiat, Mastichites uocabitur. Vtuntur in hoc cum pice diligentiores, ut inquit Plinius, nigra mastiche, quam in Ponto similem bitumini prouenire tradunt, radice Iridis, oleoq; additis.

De uino Palmeo. CAP. XXXII.

φοινικίτης

Palmulas maturas, quas uocant Chydæas, in urseolum imo pertusum, & obstructum, picata arundine demittito: lino foramen sit obturatum, & quadragenis sextarijs ternos aquæ congios infundito. Quod si ipsum ita dulce esse non libeat, quinq; congios infudisse satis est. Post decem dies detracto ab arundine linteo, assumito uinũ crassum & dulce, & reponito. Suaue illud quidẽ, sed capiti noxium. Cõtra D fluctiões ꝓpter adstrictoriã uim efficax. Stomachicis, cœliacis, sanguinẽ expuentibus conuenit. Aliqui idem addita aqua iterum capiunt, & tertio, quarto, quinto, sextoue faciunt: quod tandem acore uitiatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.14.ca.16

Palmeo uino Parthi & Indi utuntur, & oriens totus. Phœnicites appellatur, quod ex triuiali palma constat. Id autem quod ex abiete palma fit, Spathites, & Elatites quoq; dici põt.

EX M. VERG. COMM.

Tota, ut sic loquamur, diametro in Palmei uini confectione distat ab hoc scriptore Plinius. Ille eñ.14. uolumine, capite.16. palmularum modio iubet aquæ tres infundi congios, hic decẽ modijs eam mensuram infundi pariter pręcipit. Magna inter hos scriptores mensuræ eius diuersitate, & cuius causam nos ignoramus. Nisi in alterutro mensuræ illius nota eam fecerit. In gręcis omnibus, quas hactenus uidere licuit, nulla est nunc numeri alicuius nota, sed integra uox δέκα, id est, decem. Qui itidem nobis est uetustissimus, & longobardis literis scriptus latinus Dioscо. decem, manifeste ostendit. Pliniani contra codices omnes eodem modo, & his uerbis leguntur. Maturarum, quas uocãt chydæas, modio in aquę congijs tribus macerato. &c. Quod autem nos diximus, potuisse mensurę eius notam diuersitatis huius causam facere, huiuscemodi est. Græci denarium numerum decimæ, ut illi constituerunt in aliarum ordine literæ suæ nota, quę iota est, indicant. Signantq; illam, ut uidere passim licet, eadem figura qua latini suum, i, Latini e diuerso unitates suas in numerorum incremento eodem illo, i, signant. Concurruntq; in eandem formam græcorum denarij numeri, & latinorum unitatis notæ. Potuit ex eo diuersitas hæc fieri, & quod decem in Diosc. legendum erat, unũ a Plinio intelligi, non ex græcæ, sed ex latinæ notæ illius indicatione. Credimusq; nos ueriorem scriptoris huius, q̃ Plinij historiam esse. Exigua enim mensura modius est, nec futura satis ad transferendum in tres aquæ congios uini saporem: multoq; minus in quinq;, ut hic etiam iubet.

De Vino Catorchite. CAP. XXXIII.

κατορχίτης

Catorchites aliquibus Sycites uocatur. In Cypro fit, ita ut Palmeum. Sed hoc interest, quoniam pro aqua tantundem humoris adijciũt, in quo recenter pressa uinacea maduerint. Caricæ quæ chelidoniæ, aut phœnicæ appellantur, præsertim nigræ, macerantur, uti di-

ximus, & post decem dies humor excipitur. Atque iterum aut tertio, idem modus aquæ in aqua uinacea maduerint, infunditur. Simili modo intercedente spacio, quarto aut quinto assumitur. Demaceratarum liquor non secus acorem contrahit, & aceti usum præbet. Id tenue est. Flatus gignit. Stomacho aduersatur. Fastidium parit. Aluo tamen prodest. Vrinam ciet. Menses trahit. Lactis ubertatem facit. Vitiosum sanguinem creat, & elephantiasin adfert, ut potio quam Zethon appellamus. Aliqui sex amphoris, decem salis sextarios adijciunt. Alij muriæ amphoram, quod non facile uitiatur, & aluo idoneum fore censent. Alij Thymum & fœniculum imo subijciunt, & caricas superponunt, & ita uicissim, donec uas expleuerint. A

BARBARI COROLL.

SYcites uinum, aliqui Palmiprunum, siue Palmiprimum uocant. Nam eius quod Sycinum appellauere, sicut & Ithacomeliæ, & Lectispagitæ, obliterata iam ratio est.

EX M. VERG. COMM.

SYcatum non male aliquis hoc uinum dixerit. Honesta enim, & quotidiani usus in animaliũ iecore aliquando ea uox in re latina fuit: neq; ab re. Cur enim liceat græcis Sicytę uinum hoc a ficis, quas ea gens syca appellat, dicere: Latinis autem a ficis Ficatum dixisse turpe sit. Infelicius bonas artes profitentur, qui sic uetustatem amant, ut nihil suo tempore nouum oriri posse existiment. Nobis semper placuit quod Flaccus ait, licuisse indies, licereq; signatum pręsente nota producere nomen. Ideoq; titulo capitis eam nos uocem addidimus, quam placere legentibus optamus. Satis in scriptore hoc Ficati uini per se confectio patet, nihil ideo de ea agimus. Quod desyderari a legentibus possit tantum monemus: quas hic chelidonias ad uini huius cõfectionem exigit, in ficorum censu ab antiquis scriptoribus inter primas numerari. Laudauit eas Athenęus in tertio sui Dipnosophistę, campestribus locis conseri præcipiens. Laudauit Columella in carmine suo, Purpureęq; Chelidoniæ. Laudauit, ut cæteros omittamus. 15. uolumine, capite. 18. Plinius, nouissimam sub hyeme maturari Chelidoniam dicens. Eam nos credimus a Chelidonijs in Illyrico gente dictam fuisse. Neq; ab re est, nouissimam sub hyeme maturari quę in frigidissima regiõe primũ ꝓuenerit. Oẽs colore eã describũt nigricãtis purpurę. Neq; eñ Colu. aliud significauit dicẽs, Purpureęq; Chelidonię: et hic phœnicas. i. colore palmulaꝝ uocari, et nigras esse testatus, eodẽ cæteris colore describit. Facile ex his notis erit Chelidoniã ficũ uolentibus cognoscere, colore nigricantis purpurę, & postremę oĩm aliaꝝ maturitatis. B

¶ De uino Sycomorite. CAP. XXXIIII.

FIt & e Sycomoris eodem modo uinum. Sed in acetum acre degenerat: quoniã nominata præualet uis eorum, ut fluentis liquoris dulcedinem retinere possit. συκομορίτης

BARBARI COROLL.

VInum e fico Aegyptia, siue Alexandrina, item ex Cypria, cuius acetum Alexandrino melius est, Sycomoriten Græci uocant.

¶ De uino Resinato. CAP. XXXV.

REsinatum uinum populatim factitari solet. Copiosum in Galatia. quoniam uinum illic cõacescat, uua non maturescente. Ideoq; refrigerat, nisi picea resina temperetur. Resina autem cum cortice tũditur, & amphoræ, dimidiata hemina permiscetur. Aliqui ubi efferbuit excolant, separantes resinam. Alij relinquunt. Hæc uina uetustate dulcescunt. Omnia capitis dolorem & uertigines faciunt. Concoctionem tamen adiuuant. Vrinam ciet. Tussientibus ac destillatione uexatis cõ- ῥητινίτης

C ueniunt. Item cœliacis, dysentericis, mulierum mensibus, & hydropicis, & fœminis fluctione uuluæ laborantibus. Altis exulcerationibus infunditur. In hoc autem genere nigricans magis albo constringit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 14. ca. 16 Vinum Rhetinites, hoc est, resinatum, de quo & in Pissite, id est, Picato dictum.

EX M. VERG. COMM.

Haec sunt Resinata uina illa quę Martialis in Epigramate suo dicebat, relictis Phalernis importune bibere hominem: quoniam potu illa delectarent, hæc plærumq; amarescerent: quo gustu nunc etiam aliquot locis in Græcia bibuntur. Neq; enim conditurae eius ratio penitus exoleuit. Quondam tam cōmunis condiendi hac ratiōe uina in gentibus disciplina erat, ut hic Resinati uini nota & titulo simpliciter contentus, nec quicq; ultra hoc testatus desyderare legentes modo cogat, quo Resinę genere uina hæc condirentur. Barbarus ex Larice addidit: cum tamen in scriptore hoc non magis Larigna, q̃ quęuis alias intelligi resina possit. Resinatum enim tm̃ hic ait, & nihilominus multiplex resina est. Dubitandum etiam, quam intelligi Galatiam oporteat: eam ne quæ in Asia, an quæ ultra Alpes ad Septentrionem est. Verum cum hic dixerit, nō maturescere illic ob gelu uuam. &c. aptius de ea quæ ad Septentrionē ultra Alpes est intellexisse fuerit. Etsi nusq; legisse me memini, consueuisse Gallos resina condire sua uina.

¶ De uino Strobilite CAP. XXXVI.

στροβιλίτης Strobilites fit maceratis in musto nucibus pineis, recentibus, fractisq;. Præbetq; resinati effectus, si quis madefactas nuces pini musto decoquat. Potum conuenit ĳs qui tabitudine conficiuntur.

BARBARI COROLL.

D Hoc uinum Hippocrates Coniam uidetur dixisse, q; arbor, e qua nuces pineæ funduntur, Conos, & Strobilos uocetur: ut alio loco docui. Galenus Coniam, pro Pissite cepit.

EX M. VERG. COMM.

Nucleis Pineis, non nucibus condit hoc uinum Barbarus: nos contra nucibus, nō nucleis. Anceps ad totam nucem, & nucleos eius in græcis uox diuersitati causam dedit. Secutus ille Plinium est lib. 14. cap. 16. dicentem: Fit nucleis Pineis: hi musto madidi exprimuntur. &c. Nos in ambiguo, quæ scriptoris huius decretis responderent, potius elegimus. Primo enim uolumine, capite de pino, nucibusq; & nucleis eius manifeste monuit, totas nuces ab arbore decerptas, contusas, in mustoq; decoctas, uetustę tussi & tabidis prodesse. Quod totum idem hoc loco auditur. Nisi forte in prima capitis huius parte de nucleis, in secūda de nucibus agi dicatur: quod tamen parum uerisimile est: cum hic dixerit recentes strobilos, & cōtusos, quod nucibus magis q̃ nucleis cōgruit. Præterea remedĳ tota uis in resina est, quę multa foris in nucibus, nulla in nucleis hæret.

¶ De Vino Cedrino. CAP. XXXVII.

κεδρίνος ἢ ἀρκεύθινος ἢ κυπαρίσινος ἢ δάφνινος ἢ πιτυίνος ἢ ἐλάτινος

Cedrinum, Iuniperinum, Cupressinum, Laurinum, Pineum, aut Abiegnum simili ratione fiunt. Diuisos recenter ramos cū fructū ædūt, aut soli, aut balneo, aut igni, admouere oportet, uti desudēt, cōgioq; uini minam unā permiscere, & post duos menses transfundere. Et anteq; recondantur insolare. Facticiorū uinorū uasa impleri debēt. Nāq; nō plenis uasis, uina in acorem corrūpuntur. Medicata aūt uina, recte ualentibus insalubria. Omnia excalfaciunt. Vrinā ciēt, & substringunt. Laurinū tamen uehementius excalfacit. Fit quoq; e fructu Cedri maioris uinum, congio musti, adiecta tusarum baccarum selibra. Diebus quadraginta insolari debet, & defæcatum in uasa transferri.

¶ De uino Iuniperino. CAP. XXXVIII.

ἀρκευθιδίτης Fit etiā uinū e baccis Iunipi, nō alit̃ q̃ cedrites, et ad eadē ualens.

EX M. VERG. COMM. A

DIffert, ut uidetur, re primū, mox nomine etiā quod ex eadem Cedro, sed non ijsdem eius partibus fit uinum. Quod enim ex materia eius conficitur, Cedrinum: quod ex liquore, Cedrite ab antiquis græcis dictum est. Iisdem & nos nominibus duo discreuimus genera: licetq; in pluribus græcorum, tribus capitibus seorsum hæc docerentur, nos tamen naturæ in arboribus his similitudinem, & partium coniunctionem, mox meliorum græcorum fidem secuti paulo minus q̃ congeneres plantas, & earum partes uno eodemq; capite clausimus: reddidimusq; singulis, qua licuit certitudine, quæ sua erant.

De Vino Cedrite. CAP. XXXIX.

CEdrites hoc modo fit. Cedriam dulci aqua lauant, & singulas amphoras singulis cyathis diluunt. Et ita musto replent. Hoc genus uini excalfacit, extenuat. Tussi utile sine febre, pectoris, laterumq; doloribus, uentris & interaneorum ulceribus, purulentis excreationibus, mulieribus uuluæ malo opportunis, hydropicisq;. Facit aduersus uentris tineas & rigores. Contra uenenatos ictus auxiliatur. Serpentes necat. Aurium doloribus instillatum medetur. κεδρίτης

BARBARI COROLL.

VInum Cedrites, a Cedrino differt: q, Cedrites e Cedria fit, Cedrinum ex Assulis Cedri, aut fructu.

EX M. VERG. COMM.

DEbuerat resinato coniungi statim Picatum uinum: quoniam nihil aliud q̃ combustæ resinæ fluxus Pix est. Hic tamen plura ex arboribus his confecta ante numerauit uina, quæ aut resinam ipse ferrent: aut resinæ pares haberent uires: nec nisi post eas Picatum docuit uinum. De quo eadem huic omnia Plinius tradidit libro. 23. capite secundo, ex quo poterunt uolentes multa intelligendo huic scriptori necessaria audire. B

De Vino Picato. CAP. XL.

PIcatum ex liquida Pice, & musto temperatur. Picem autem primum marina, aut muria tantisper eluere oportet, dum inalbuerit, & syncæra maris aqua defluat. Mox aqua dulci proluenda. Congijs octo musti, uncia Picis una aut altera adijcitur. Vbi efferbuerit & constiterit, in uasa diffunditur. Hoc genus uini excalfacit, concoquit, purgat, abstergit. Vtile doloribus pectoris, iocineris, lienis & uuluæ, si sine febre sint, ueteri rheumatismo, exulcerationibus in altum recedentibus, tussi, suspirijs, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præsertim in succida lana impositum. οἶνος πισσίτης

BARBARI COROLL.

DIximus de Pissite, id est, Picino, aut Picato etiam superius.

De Vino Absinthite. CAP. XLI.

ABsinthite faciundi ratio euariat. Aliqui enim duodequinquaginta sextarijs Italicarum amphorarum, ammistam Absinthij Pontici libram decoquunt ad tertias parteis, & ubi infuderint nonaginta aceti sextarios, & Absinthij selibram, ac diligenter permiscuerint, diffundunt in uas, dumq; conquieuerit defæcant. Alij absinthij minā in amphorā demittunt, tusamq; & raro linteo deligatā, in decem congijs musti macerant, binis mensibus. Alij absinthij quadrantē, alij trientē, & Nardi Syriacæ, Cinnamomi, casiæ, floris iunci odorati, calami, elatæ, palmarū, ἀψινθίτης

C singulos sextantes inijciunt in metretam musti, & tundentes prius pila, obstructo uasis spiraculo, binis ternisue mensibus dimittunt. Postea defæcatum uinum transfundunt ad usus. Alij addunt in musti cadum, celticæ Nardi drachmas quatuordecim, & Absinthij drachmas quadraginta lintheo inuolutas, & post quadragesimum diem elutriant. Alij in uiginti sextarios musti, absinthij libram, & siccæ pini resinæ sextantem immittunt, & post decem dies excolant, & recondunt. Vtile est stomacho. Vrinam cit. Tardam concoctionem accelerat. Hepaticis, regio morbo, & renũ uitijs auxiliatur. Fastidia discutit. Iis prodest quibus stomachus negociũ exhibet. Valet cõtra longã precordiorũ distentionẽ & inflatiões, teretesq; uentris tineas, & remoratos menses. Contra hausta ixiæ uenena q̃ plurimũ potum, & uomitionibus redditũ auxiliat̃.

BARBARI COROLL.

Vinum Absinthites fit & alio modo circa radices uitium consito, sicut Elleborites.

EX M. VERG. COMM.

Sacris Romanæ gentis celebratũ quondam Absinthiũ est. Siquidem latinarũ ferijs certantibus in Capitolio quadrigis, uictor Absinthiũ bibebat: sanitatem, ut par est, præmio dari honorifice tunc existimãtibus Romanis, cuius seruãdæ, restituendæq; non parua merito inter olera laus Absinthio debetur: tam multiplex uis eius est, & in firmando stomacho tam efficax. Ob quod sapor eius in uina transfert̃. Fitq; Absinthite uinũ toto hoc capite a Dioscoride longius descriptũ: ne deesset gentibus tractandæ Absinthio medicinæ ratio hęc etiã: quã docuit & Columella. 12. sui operis uolumine, capite. 35. his uerbis. Vinũ Absinthite sic condire oportet. Pontici Absinthij pondo librã cum musti sextarijs. 4. decoque usq; ad quartam. Reliquũ quod erit
D frigidũ, adde in musti amminęi urnã. &c. Simplex, ut uidet̃, Absinthite uini huius Columellæ conditura est. Dioscorides operosior: neq; una, aut altera, sed pluribus rõnibus instituta. Quæ omnes satis per se patent: tractariq; hoc tempore etiam possent, nisi quæ Absinthij, aliarumq; rerum pondera & uini mensuræ nunc in Dioscoride leguntur, suspecta nobis essent: non tam quia uarie in antiquis græcis legũtur, q̃ quia alicubi maiora, alicubi minora, q̃ rei usus exigit esse nobis uidẽtur. Nos nihil mutauimus, communem lectionem in cunctis secuti. Monemus tamẽ, sicubi conficiendi Absinthite uini studium aliquando fuerit, quod ad pondera & mensuras in eo pertinet, diligentius expendendum illi prius esse.

De Vino Hyssopite. CAP. XLII.

ὑσσωπίτης

Hyssopites e Cilicio Hyssopo maxime laudatur. Fitq; similiter foliorum Hyssopi tusorum libra in amphorã musti coniecta. Lintheolo raro cum quibusdam lapillis folia inuoluũtur, ut degrauatus ponderusculo fasciculus sidat. Vinum post quadraginta dies defæcatum elutriatur. Contra pectoris, laterum & pulmonis uitia, ueterem tussim, & suspiria prodest. Vrinam cit. Torminibus & rigoribus febriũ circuitu repentibus auxiliatur. Menses mouet.

BARBARI COROLL.

Vinum Hyssopites, potest & iuxta radices sato uinum fieri, ut Absinthites.

EX M. VERG. COMM.

Non est Hyssopitæ uini nostri orbis gentibus desperanda penitus confectio. Et si hic, Plini usq; ex Cilicia tantũ Hyssopo probatissimũ fieri dicunt. Columella eñ quo diximus in Absinthite loco, nulla aliunde petita Hyssopo Hyssopite suũ conficit. Poterũtq; uolẽtes suæ regionis Hyssopo uinũ condire, si non omniũ aliarũ, probatissima ea saltem quæ inutilis oĩno non sit.

De Vino Chamædryite. CAP. XLIII.

χαμαιδρυίτης

Simili modo Chamædryites fieri solet. Excalfacit, discutit. Con-

uulſis, regio morbo, uuluæ inflationibus, tardæ concoctioni, incipienti aquæ inter cutem, ſubuenit. Inueteraſcens melius redditur. A

¶ De Vino Stichadite. CAP. XLIIII.

STichadites non ſecus temperatur. Congijs ſex ſtichadis minam addere oportet. Craſſiciem, inflationes, laterum, neruorumqꝫ cruciatus, & perfrictiones diſcutit. Comitialibus commode datur, cum Pyrethro & Sagapenio. στιχαδίτης

¶ De Aceto Stichadico. CAP. XLV.

FIt ad eadem Acetum e Stichade herba, ut paulo ante diximus, aceto macerata. Quod eoſdem implet effectus. ὄξος διὰ στιχάδος

¶ De Vino Ceſtrite. CAP. XLVI.

FIt Vinũ e Betonica, quã Ceſtron pſychotrophon appellant. Herbam ſemine maturo prægnantẽ, cũ ſuis ramulis minæ pondo, congijs duobus muſti macerant, & poſt ſeptimum menſem transfundunt. Ad multa interaneorum uitia, ut frutex ipſe pollet. Et ut in uniuerſum dicatur, facticia uina, ſibi miſturarum uires adſciſcunt. Quare non difficile fuerit, ijs qui illarum naturas norint, uinorum uires coniectura quadam conſequi. Verumtamen uinorum uſus febricitantibus abdicandus. Fit etiamnum e Betonica Acetum ad eadem uitia utile. κεστρίτης

¶ De Tragoriganite uino. CAP. XLVII. B

TRagoriganites fit quaternis Tragorigani drachmis, in quaternos muſti ſextarios coniectis, & poſt tertium menſem transfuſis. Prodeſt torminibus, uulſis, ruptis, laterum doloribus, ſpirituum diſcurſationi, ægris concoctionibus. τραγοριγανίτης

¶ De Vino Bunite. CAP. XLVIII.

ENapis fit uinum nomine Bunites, drachmis duabus tuſi Napi in ſextarios duos muſti additis, & cæteris eodem modo factis. Prodeſt ſtomachicis, & dimicatione, aut longo equitatu fatigatis. βουνίτης οἶνος

EX M. VERG. COMM.

NApis inter cætera condiri uinum hic ſcriptor ait: prodeſſeqꝫ armorum, & equitandi labore defatigatis: neqꝫ haberet a reliquorum diſciplina diuerſum aliquid conditura eius, ſi eſſet Naporum contra laſſitudines priuatim uis aliqua. Aut ſi ratiocinari liceret, cur magis laboribus illis duobus, quam tot alijs curſus itineris, pilæ, remigij, ſaltusqꝫ proſit. Omniũ enim idem euetus eſt, & ob eam cauſſam eadem conſtituenda remedia ſunt. Teſtatur tamẽ id Dioſcorides. Fuiſſeqꝫ id ab antiquiſſimis Grȩcis obſeruatum & inſtitutum. 23. uolumine, capite ſecundo Plinius etiam confirmat: & ſi in græcorum oſtentationem totam huiuſcemodi ille rejciat rem. Eius uerba ſunt. Et alias modum exceſſerat medicorum in his oſtentatio: ueluti e Napis uinum utile eſſe ab armorum, equitatusue laſſitudine præcipientium. &c. Nos ex tam multis hoc ſignauimus, ut ſcrupulum legentibus injceremus, quo cogerentur & ipſi remedij eius ex uini & Naporum uiribus cauſſam inuenire. Docuit præterea hic ſcriptor, Marrhubio notiſſima omnibus herba condiri uinum. Certiorem tamen eius condituram decimotertio uolumine, capite. 32. tradidit Columella. Ea huiuſcemodi eſt. Vinum Marrhubij multi utile putant ad omnia inteſtina uitia, & maxĩe ad tuſſim. Cum uindemiã facies, Marrhubij caules teneros, maxĩe de locis incul-

C tis & macris legito: eosq; in sole ficcato: deinde fasciculos facito, & tomice palmea, aut iuncea ligato: & in seriam mittito, ita ut uinculum extet. In musti dulcis sextarios ducentos Marrhubij pondo libras octo adijcito, ut simul cum musto deferuescat. Postea eximito Marrhubium, & purgatum uinum diligenter oblinito.

δικταμνίτης.

¶ De Vino Dictamnite. CAP. XLIX.

DICTAMNI drachmas quatuor macerato quaternis musti sextarijs. Facit aduersus stomachi fastidia. Menses & purgamentum a partu subducit.

πρασίτης οἶνος

¶ De Vino Prasijte. CAP. L.

MArrhubij adulti folia tundito, & sextarios octo in musti metretam demittito, et reliqua consimiliter facito. Conuenit hoc uinũ pectoris uitijs, & omnibus quibus Marrhubium.

θυμίτης

¶ De Vino Thymite. CAP. LI.

THymi tusi & cribrati uncias duas lintheo colligatas, in amphorã musti adijcito. Valet contra ægras coctiones, fastidia, dysenteriam, neruorum & præcordiorũ dolores, hybernos horrores, & uenenata animalia, quorũ morsum frigus insequitur, aut putrescit locus.

θυμβρίτης

¶ De Vino Thymbrite. CAP. LII.

SImili modo e satureia uinũ fit, quod eadẽ quæ Thymites præstat.

ὀριγανίτης

¶ De Vino Origanite. CAP. LIII.

SIC quoq; Origanites ex Heracleotico Origano conficitur. Facit
D eadem quæ Thymites.

καλαμινθίτης
γληχωνίτης

¶ De Calaminthite, & Abrotonite uinis. CAP. LIIII.

E Calamintha, Pulegio, Abrotono uina fiunt eodem quo Thymites modo. Prosunt stomachicis, cibum fastidientibus, et regio morbo: q urinam moueant.

κονυζίτης

¶ De Vino Conyzite. CAP. LV.

FIt & item e Conyza uinũ, contra uenenata ante alia efficax.

ἀρωματίτης

¶ De Vino Aromatite. CAP. LVI.

ARomatites ita fit. Palmæ, Aspalathi, Calami, Nardi gallici, singulorum quatuor sextarios sumito, Postq; contriueris musto subigito, coactis ingentibus offis, & in sextarios duodecim austeri musti deiectis, operculato uase, quadraginta diebus quiescere sinito. Deinde ubi fæce expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ratio. Calami uncia, Phu drachmæ septem, Costi drachmæ duæ, Nardi Syriaci drachmæ sex, casię uncia, croci drachmæ quatuor, Ammomi drachmæ qnq;, Asari drachmæ quatuor, omnia simul trita, & lintheo colligata in caddũ musti demergunt. Et postq; uinum deferbuerit, transfunditur. Facit ad pectoris, & laterum, & pulmonis dolores. Difficili urinæ, rigoribus, retardatis mensibus, atq; ijs qui per frigora iter faciunt, potum conuenit. Pituitæ crassiciem extenuat, Colorem alit. Somnum conciliat. Dolorem finit. Renum & uesicæ uitijs auxiliatur.

BARBARI COROLL. A

VInũ Aromatites, hoc eſt, odoratũ, parabilius, & ſimplicius Catoni e ſerta, Iunco, Palma. Athenæus auctor eſt, ut in Myrtite diximus, potiõis genus ex aromatis confectũ, q̊ ueteres uterent̃, appellari Trimma. Diximus & de alio Aromatite, q̊d Hippocraticũ recẽtiores uocãt.

EX M. VERG. COMM.

AB Aromatis, quæ odoramẽta ſunt, Aromatite uino nomen græci fecerũt. Neq; ab re tam multis odoramẽtis condit̃. Nota in conditura eius oĩa ſunt, & niſi in ponderũ, & menſurarum notis uitiũ in græcis fuerit, q̊d fere ſuſpicamur, certa in reliquis ratio erit.

¶ De Vino e Pipere, Myrrha, & Iride. CAP. LVII.

FIt & Vinum ad deſtillationes, cruditates, tuſſim, inflationes, & ſi humor in ſtomacho coĩjt, Myrrhæ duæ drachmę, Piperis candidi drachma una, Iridis drachmę ſex, Aniſi drachmę tres. Omnia plenius tuſa & linteolo inuoluta in ſex uini ſextarios conĩjciuntur. Vinum poſt triduum colatur, et in lagena reconditur. Datur poſt deambulationem meraculum cyathi unius menſura.

¶ De Nectarite uino. CAP. LVIII.

FIt quoq; Nectarites ex Helenio hærba, quã alĩj Medicã, alĩj Sym- νεκταρίτης
phyton, alĩj Idæon Phlomon, alĩj Oreſtion, alĩj Nectarion uocãt. Radice ſicca pondo quinq; drachmarum linteolo colligata, & in congios ſex muſti addita, & poſt tres menſes effuſa. Facit ad ſtomachi & pectoris uitia. Vrinam pellit.

¶ De Vino e Syriaca Nardo celtica, & Malabathro. CAP. LIX. B

E Syriaca Nardo & celtica, Malabathroq; uinum factitatur hac ratione. Singulorum ſelibram in binos muſti congios mittito. Poſt menſes duos colato. Datur cyathus unus cum tribus aquæ. Hoc Vinum efficax eſt contra uitia renum, hepaticos, regium morbum, & urinæ difficultatem. Prod eſt ſtomachicis, atq; ĩjs quos pallor decolorat. Alĩj beſſem, aut ſextantem acori, & celticæ Nardi quadrantem, in muſti amphoram adĩjciunt.

BARBARI COROLL.

HVic uino pipere & melle addito, fiunt quæ alĩj Condita, alĩj Piperata appellant. Acetum quoq; piperatum fieri ſolebat.

¶ De Aſarite uino. CAP. LX.

ASſari quadrantem in ſenos muſti ſextarios itidem demittito. Id ἀσαρίτης
uini genus urinam ciet. Hydropicis, & regio morbo laborantibus, hepaticis, iſchiadicisq; conuenit.

¶ De Vino e ſylueſtri Nardo. CAP. LXI.

RAdicis ſylueſtris Nardi recẽtis & tritę, cribratæq; beſſem, in congium muſti conĩjcito. Duos menſes quieſcere ſinito. Vtile eſt hepaticis, difficili urinæ, inflationibus, ſtomachicis.

¶ De Daucitate uino. CAP. LXII.

RAdicis Dauci contuſæ drachmas ſex in muſti amphoram im- δαυκίτης

C ponito, & similiter transfundito. Facit ad dolores thoracis, præcordiorum, & uuluæ. Menses pellit. Ructus ciet, & urinam. Prodest tussi, ruptis, uulsisque.

ἐλελισφακίτης

¶ De Saluiato uino. CAP. LXIII.

SAluiæ unciam in musti amphoram, quod idem cum ceramio est, mittito. Valet contra renum, uesicæ, & laterum dolores, reiectiones sanguinis, tussim, rupta, uulsa, & suppressos menses.

BARBARI COROLL.

SAluiatum uinum, a Saluia dici nouimus. Saluiatum uero quo ueterinarij utuntur, potionis genus est. Poton Græci uocant ex ordeacea, aut triticea farina & sale: a quo fortasse Saluiatum. Quidam in Columella Saluiatum, aut Salinatum legere malunt. Ab eo salinare uerbum deducitur.

πανακίτης

¶ De Panacite uino. CAP. LXIIII.

PAnacis unciam in musti congium mittito, & transfundito. Prodest ruptis, uulsis, fractis, orthopnœæ. Lienis crassitiem extenuat. Contra tormina, coxendicum dolores efficax est. Tardas concoctiões accelerat. Menses & partus extrahit. Aquæ inter cutem, & serpentium ictibus auxiliatur.

ἀκορίτης

¶ De Acorite uino. CAP. LXV.

VIna ex acoro & dulci radice consimili modo fiunt. Oportet enim singulorũ uncias in senos congios mittere, tribus mensibus macerare, mox in uas transferre. Faciũt ad pectus & latera. Et urinã mouẽt.

σελινίτης

¶ De Selenite uino. CAP. LXVI.

D SEminis apij recentis, maturi, & cribrati drachmæ nouem in musti amphoram demittantur. Appetitum excitat. Stomachicis & difficili urinæ auxiliatur. Oris halitum commendat.

μαραθρίτης καὶ ἀνήθινος

¶ De Marathrite, & Anethino uino. CAP. LXVII.

EX Fœniculo, Anetho, & Petroselino, uina eodem modo fiunt, & ad eadem efficacia.

¶ De uino e flore salis. CAP. LXVIII.

FIt & e flore salis uinum multo ad purgandum efficacius, quam uinum aqua marina temperatum. Fauces, uesicam, renes, & stomachum infestat. Quare neque in secunda, neque aduersa ualetudine prodest. Fit etiam uinum quod Phthorion uocant, quoniam partus necat, & abortus facit. Veratro aut scammonia, aut syluestri cucumere, iuxta radices uitium sato. Siquidem uites sibi illorum uires adsciscunt. Id uinum partus enecat. Datur ieiunis mulieribus quæ ante uomuerunt, cyathorum octo mensura dilutum.

BARBARI COROLL.

VInum e salis flore, Halosanthiten Græci appellant.

θυμελαίτης

¶ De Vino e Thymelæa. CAP. LXIX.

RAmorum Thymelææ cum suis folijs, & fructu triginta dra-

chmas mittito in congios tres musti,& leui igne coquito, donec congij duo supersint, defæcatumq; recondito. Aquosa purgat excrementa,& lienem absumit. A

BARBARI COROLL.

Vinum Phthorion, aliqui Ectromaticon appellāt, ex Elleboro in Thaso fit, ibi & uinū cōdi perhibent, alterū ad soporem, alterū ad uigilias. Cato Ellebori radices in pila contundi præcipit, circū uitem dandas. Vtile id uinum fore ad mouendam aluum, sine periculo. Theophastus in Arcadiæ oppido Heræa, uinum tradit esse, cuius potu fœminæ pariant: uiri mente commoueantur. In Achaia saltu Cerynienſi uinum & uitem nasci, quę fœminis gustata faciant abortum, in Troezene steriles. Idem auctor, uina quædam scribit Ethica uocari: Theodorus uertit, moralia: etiāsi mendose scriptū est, molaria quandoq;. Laudantur, q; celeriter purgāt se, ac cōsistunt, quoniā tenuia sunt, & mixturæ immunia, ob id Ethica dici potuere, quasi castigata. Vinū Phthorion.

De Vino e Chamælæa. CAP. LXX.

Chamelæa dum floret, cū folijs tusa, & cribrata decem drachmarum pondere, in musti congium additur. Post duos menses uinum in uas transfertur. Aquæ inter cutem, hepaticis, & lassitudine confractis efficax est. Item mulieribus quæ a partu ægre purgantur. χαμαιλαίτης

De Vino Chamæpityino. CAP. LXXI.

Chamæpityinum simili modo fit; ad eadem conueniens. Vrinam quoq; ciet. χαμαιπιτύινος

De Vino Mandragorite. CAP. LXXII.

Librum radicis concidito. Segmenta lino traijcito, quod selibram æquat in musti congios decē demittito. Ibiq; esse sinito ad menses treis. Media potio heminæ dimidium, bibitur, passo in duplum addito. Aiunt heminā uini congio mistam, potu saporē adferre. Cyathus unus cū sextario uini potus, enecat. Mediocris usus eius, doloris sensum aufert. Fluctiones incrassat. Olfactu, instillatu, potuq; idē præstat. μανδραγορίτης B

De Vino Elleborite. CAP. LXXIII.

In congium musti aqua marina diluti, drachmas duodecim nigri ueratri triti in linteo mundo, mittito. Dumq; efferbuerit, in marinæ aquæ congios quatuordecim aut quindecim transfundito. Et ubi pleniuscule fregeris, injcito. Post aliquot dies colato, & utitor. Dato cyathum unum ex aqua in potu ad aluum soluendam ijs qui euomuerunt a cœna. Alia ratio. Veratri drachmas uiginti, iunci odorati uncias duodecim, spicæ syriacæ uncias tredecim, cribratas & linteo colligatas in septem uini cōi sextarios, diebus quadraginta macerandas indito. Postmodum colato. Dabis in potu sesquiheminam. Aliter. Decoctæ marinæ aquæ ex pelago petitæ sextarios duodecim, ueratri candidi libras sex, quadragesimo die q̄ madefeceris, colato, & utitor. Alia ratio. Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas in senis musti sextarijs diebus quinis denis macerato, mox colato, & semestri exacto, utitor. Id uini genus abortus facit, & partus necat. Aut uuas in ἐλλεβορίτης

C sole siccatas imponito in musti metretam (implet autem metreta congios decem) & gypsum in uinum mittito pondo drachmarũ uiginti, et biduo residere sinito: conijcito ueratri nigri uncias triginta, iunci odorati, calami, singulorum drachmas triginta, baccarum iuniperi sextarios duos & heminam, myrrhæ & croci singulorum drachmam, inuoluens linteolo diebus quadraginta appendito: postea colato, dabis heminas treis aut duas dilutas. Purgat a partu & abortu fœminas. Menses extrahit. Contra strangulatus uuluæ efficax.

BARBARI COROLL.

DE altero Elleborite, dictum est in Phthorio.

De Vino Scammonite. CAP. LXXIIII.

σκαμμωνίτης SCAMMOnites sic fit. Radicis scammoniæ per messes effossæ, tritæ & linteo colligatæ drachmas quinq;, in uini congium mittito, ad dies triginta. Aluum purgat. Bilem & pituitam extrahit.

BARBARI COROLL.

DE altero Scammonite legitur in Phthorio.

EX M. VERG. COMM.

SAtis per se patent quæ fictitij Vini tam multa gña supiore capite collecta a nobis sunt. Nihil ob eam causam ultra de eis agemus: sed festinantes ad reliqua, quæ uertẽda in scriptore hoc alia supersunt, interpretationis, cõmentationisq; nostræ laborem transferemus.

D De oĩbus metallicis, et primũ de Cadmia. CAP. LXXV.

καδμίας EX Cadmiæ generibus optima est Cypria, Botryitis nomine, densa, modice grauis, et in leuitatem magis declinans, racemosa facie, colore spodij: quę fracta cinerulenta est, & ęruginosa. Proxima habetur foris cærulea, intus candidior, internatis segminibus, onychitæ lapidi similis. Cuiusmodi sunt quæ e ueteribus metallis effodiuntur. Quædam etiam Placodes, id est, crustosa dicitur, lineis quibusdam perinde quasi zonis cincta: ob quod eam Zonitin appellauere. Alia Ostracitis nominatur, gracilis, & magna ex parte nigra. Sed quæ testaceam faciem habet, terram amplexa est. Improbatur candida. Oculorum medicamentis Botryitis nomine, & Onychitis, utiles. Reliquæ ad emplastra, & farinas quæ cicatricibus inducendis insperguntur. Ad eadem Cypria prodest. Ex Macedonia uero, Thracia, & Hispania delatæ, improbantur. Cadmiæ effectus adstringere, caua explere, sordes expurgare, exiccare, corporis meatus infercire, excrescentia in carne coercere, crustas creare, & ulcera quæ cacoethe uocantur, ad cicatricem perducere. Gignitur Cadmia ex ære in fornacibus candente, fuligine egesta flatu, & lateribus camerisq; fornacum applicata. Prægrandes autẽ ac ferreæ sunt fornaces, ab officinis appellatæ Acestides, per summa nullo spiraculo relicto, cõcameratę: ut quæ ab ære iactantur sursum corpuscula cohæreant, & inibi detineanť: quę cũ spissius insidẽt, in corpus concracescunt, & modo genus unum eius, modo alterũ, mõ omnia perficiũt. Extrahitur & Cadmia cremato lapide cui Pyritæ cognomẽ est, mõti sole supereminente.

In quo etiã quædam quaſi uenæ, chalcitis, myſios, ſoreos, melantheriæ cærulei, chryſocollæ, atramenti ſutorij, diphrygiſq; inueniunt. Nec deſunt qui Cadmiam in lapidũ fodinis inueniri tradant: falſi quadã lapidum cognatione. Reperitur & apud Cumas lapis nullã ſui uim oſtendens. Ii eo depræhenduntur, ꝙ ſunt Cadmia leuiores, nullumq; alienũ mandentibus ſaporẽ exhibent. Cõmanducatus aũt lapis, dentes offendit. Cadmia, utpote cum cedat, eſum nõ reſpuit. Alio aũt diſcerni poſſunt argumento. Cadmia in farinã detrita, & aceto ſubacta, in ſole ſe cõprimit. Quod in lapide nunq̃ accidit. Item tritus, & igni appoſitus lapis, proſilit, & fumũ igni ſimilem eiaculatur: Cadmia uero quieta manet, fulginemq; luteo colore, aut æreo ſplendentem expuit, uario zonarum diſcurſu. Inſuper lapis ignẽ expertus, atq; refrigeratus, colorẽ mutabit, ac leuior multo fiet: ſed Cadmia nihil euariat, niſi quis eã aliquot diebus cremauerit. Fit & in argenti fornacibus cãdidior, ac minus ponderoſa, ſed uiribus nequaq̃ comparanda ærarie. Vritur Cadmia ſuperior carbonibus obruta, donec tranſlucida ſpectetur, & ferrei ſtercoris modo bullet: mox extinguitur uino aminnæo. Sed quæ ad pſorarum medicamenta præparatur, aceto. Alij hoc modo. Exuſtam cõterunt in uino, rurſumq; fictili crudo torrent, donec pumicoſa uideatẽ. Iterumq; tritam ex uino, urunt donec in cinerem redigatur, nihil ſcabriciæ retinens. Hac ſpodij uice utuntur. Lauatur in mortario trita, effuſa ſubinde aqua, dum ſordidũ nihil emergat. Dein coacta in paſtillos reponitẽ.

A

B

BARBRAI COROLL.

CAdmiam uocant & lapidem quendam eroſum, ex quo fit æs, fuſuris neceſſarium, medicinæ inutile: quamq̃ Galenus lapidoſam Cadmiam circa Solos in Cypro inſula naſcentẽ, fornacariæ prælatam ætate ſua meminit, inuentu raram. Poſſidonius quoq; lapidem Cadmiam ex Cyprio tantum ære fieri commemorat. Fit aũt Cadmia, de qua hic loquimur, etiam in argenti fornacibus; candidior ac minus grauis, ſed minime cõparanda ærariæ. Plinius Capnitin, hoc eſt, Fumariam appellat eam, quæ ſit tenuiſſima, in ipſo fornacium ore inuenta: quã flammæ eluctantur exuſta, & nimia leuitate ſimilis fauillæ. Secunda Botryitin, hoc eſt, Racemariam: quia interior ſit, & cameris dependeat: cui prima dignatio tribuitur, grauior priore, leuior ſequentibus. Duo huius colores, cinerius, & puniceus, qui & melior. Friabilis hęc, oculorumq; medicamentis utiliſſima. Tertium genus Placitis, aut Placodes: & ipſa ex argumento, quoniã cruſta ſit uerius q̃ pumex. Ponderoſiſſima hæc, & intus uaria. E lateribus fornacis fluunt ex ea duo genera, Onychitis extra pene cerulea. Intus Onychite, modo maculoſa, Oſtracitis tota nigra; & cæterarum duriſſima: unde nomen.

EX M. VERG. COMM.

NOn potuerunt metalla etiã, & ſi naturæ ſolidiſſimæ ſunt, pares iniurias temporũ, & librariorum incuriã, duas bonarũ artium, & antiquorũ ſcriptorum maximas calamitates & peſtes, euadere. Habet em̃ hoc etiam caput, quod ſuſpicemur aliter quondã legi potuiſſe, quod in antiquis exemplaribus uariet, & quod duobus locis neceſſario deſyderetur. Quod ſuſpicamur eo loco eſt quo legitur. Vocatur & Oſtracitis, alia concretione ſua ἰσχνή. Quam uocem neſcio quomodo gracilem, nos etiã alios imitati diximus. Neq; em̃ Cadmiæ gracilitas congruit. Si enim minore craſſitudine deſcribenda erat Cadmia hæc, tenuem, nõ gracilem dici oportebat. Per latitudinem em̃ Cadmia extenditur: poteſtq; tenuis, aut contra craſſior concreſcere: & nihilominus ἰσχνὴν hic dicit: quæ uox per longitudinem ſubtile, & gracile ſignificat. Eapropter dubitauimus eum uertentes locũ, non ἰσχνὴν, quod eſt gracilem, ſed ἰσχυρὰν, id eſt, ualidam & efficacem legi potuiſſe; ut non ad habitum & figuram, ſed ad poteſtatem & uires referenda ea uox

C fuerit. In quo non tam persuasit suspicari id, facilis ob literarum & soni uicinitatem ex altera in alteram uocem & significationem lapsus, quam Plinius de hac ipsa Cadmia agens lib.35.cap.10.fortissimam ceterarum eam esse dicens: quasi ἰσχυρὰν, non ἰσχνὴν ipse tunc legisset. Cōmunis tamen græcorum omnium ea lectio est. Et qui latini scriptoris huius codices circumferuntur, his uerbis eam describunt. Est & alia quæ Ostracitis dicitur tenuis, & nigra, eadem fere tenuitatis & gracilitatis significatione: eamq; ob causam nihil nos ex cōmuni lectione mutauimus, contenti suspicionem hanc nostram legentibus indicasse. Quod deinde in scriptoris huius exemplaribus uariat, coniunctum his statim sequitur: habentq; uetustiores græci, & quibus nos magis deferimus, hæc uerba. γαιώδη δὲ καὶ ὀστρακώδη κεχρημένη ἐπιφανεία, coniuncto scilicet cum superioribus sensu. Qui fit, ut nos uertimus, uocari Cadmiam aliquam testaceam, gracilem, plærumque nigram, terrestri, testaceaue superficie: quasi rationem & causam hic scriptor redderet, cur testacea Cadmia hæc appellaretur, quoniam terrestri, aut marinis testis simili superficie sit. Qui uero impressi codices passim circumferuntur, alium, & qui forte a uero non discrepet his uerbis indicant sensum. γεώδης δὲ ἡ ὀστρακώδη κεχρημένη ἐπιφανεία. qui scilicet sit, terrestrem esse Cadmiam, quæ testacea superficie sit: ideoque in medicina minus utilem. Nos antiquiores græcos & latinos secuti, terrestri, testaceaue superficie Cadmiam illam esse descripsimus. Nec eo secius audisse hoc legentes inutile penitus nō fuerit. Quemadmodum contra pro comperto his esse illud oportet, perijsse huic scriptori aliqua quo loco hic ait, adhærente parietibus & cameris eius fauilla. &c. Quæ enim statim sequuntur, Grandes hæ, ferreæq; sunt ab ærarijs acestides appellatæ, in summis fornacium cameris compactæ. &c. integro & apto sensu coniungi nequeunt. Cæteri interpretes nihil deesse hoc loco suspicati, ad fornaces rē detorserunt: uerteruntq;, grandes, ferreasq; fornaces eas esse, & ab ærarijs acestidas uocari. Nō animaduertentes, si sic legatur, contra eius artis leges & obseruationes fieri ex metallo in eū usum fornaces: quæ eodam igne candentes & ipsę fluent, aut liquefacto æri concorporabuntur:

D nec ab ærarijs in eo usu tractari aliqua ratione poterunt. Quod præterea sequitur, ut retineant, considantq; in eis quæ ab ære sursum feruntur, ad cameras & earum conuexitatem simpliciter referri non posse: neq; fornaces a græcis acestidas uocari: sed ex quo hic ait, ab ærarijs acestidas uocari, oportere aliud quidpiam ea uoce significatum suspicari. Quibus ueluti impedimentis nos admoniti, suspicati uitium primum sumus: mox ex antiqua scriptoris huius interpretatione id manifeste deprę hendimus. Seruant em̄ adhuc in ea ueræ lectionis exigua uestigia aliqua. Quæ huiuscemodi sunt. Multi uero ponunt ferreas hastas, & longas. &c. Ex quibus ratiocinari facile est, consueuisse qui Cadmiam quærerent, ferreas uirgas ueluti axes transuersas in summa fornacis camera in eum quem hic docet usum suspendere. Eritq; sequax hic sermonis ductus, ut cum dixerit Diosc. Fit Cadmia ex ære in fornacibus accenso, adhærente fornacium parietibus, & cameris eius fauilla: interim solere ærarios, ut aptius hæreat & considat Cadmia, in summa fornacis camera transuersos axes, aut tegulas componere: esseq; has grandes ferreasq;, & ab ærarijs acestidas uocari. Qua uoce græci ab Acesta Siciliæ ciuitate plostelli genus huiuscemodi axibus compactum uocabant. Non longe postremo a fine necessario desyderat, quod tamen restitui facillime potest. Locus est ubi de cremanda Cadmia agitur: in quo cum in cunctis græcis legatur, post eius cocturam, tum uino aminęo restinguitur: sequaturq; statim: quæ uero ad scabiem aceto. &c. necessario deesse aliquid constituendum est. Dicendi enim modus hic græcis pariter & latinis parum congruus. Nec habet sequacem sermonis ductum aduersatiua particula illa quę sequitur, quę uero ad scabiem aceto. &c. Nisi pręcesserit aliud a quo quod sequitur separetur. Nec sane decebat hunc scriptorem, aliam restinguendi crematam Cadmiam rationem docere, priuatimq; ad scabies eius usum cōtrahere, nisi diuersam in diuerso usu restinguendi rationem antea docuisset. Habendæ Plinio hoc loco ingentes gratiæ. Ostendit em̄.34. uolumine, cap.10. quibus additis et insertis in integrum restitui locus hic posset. Verba eius sunt, & ut nos credimus a scriptore hoc accępta. Restinguitur uino amineo, quę ad emplastra præparatur: quæ uero ad psoras, aceto. Vocauitq; ille psoras quas nos scabies cutis. s. asperitate omnes. Nihil itaq; certius hoc loco erit: respondebuntq; sibi omnia, si quis post Cadmiæ cocturam legat: restinguitur uino amineo, quæ ad emplastra præparatur: quæ autem ad scabies, aceto. Fecit id Barbarus ex Plinio accæptum, ut diximus. Verumtamē in græcis pars ea nō legitur: nec nos addere huic scriptori eam uoluimus, satis fore rati locum signasse. Volumus legentes in eo etiam monere, quod a principio capitis huius non est nobis cum cæteris interpretibus idem: maluisse nos rubiginosum dicere, quam eruginosum, quod in scriptore hoc ἰώδης est. Scimus quidem ἰὸν in metallicis æruginem plærumq; esse, ab ære dictam, quæ metallo illo &

humoris alicuius, præsertimq; aceti habitu, quemadmodũ non multo post hic describet, fiat: cuius in medicina multus est usus, uiridi semper colore. Nouimus etiam hunc scriptorem in ea significationis æstimatione hac uoce plærumq; uti. Veruntamen scientes duos in Cadmia ab antiquis græcorum medicis laudari colores, cinereum, & puniceum: nec posse æruginem quia uiridis sit, cinereo, aut puniceo colore describi ex altera græcæ illius uocis significatione, nam & rubiginem ἰὸν græci aliquando dicunt, rubiginosam diximus, in qua uoce puniceus color sit. A rubore enim, rubigo dicta est, & scabricies quæ igne semper fit: quorum nullum in ærugine dici poterat, quæ uiret, & humoris alicuius aspergine, non igne conficitur. A

ℭ De Pompholyge. CAP. LXXVI.

Pompholyx specie sola, non genere a Spodio distat. Siquidem Spodios nigricat, & plærumq; ponderosior est, palearum, pilorumq; plena: quasi derasum quiddam, ac detractum ab ærariarum officinarum pauimentis, fornacibusq; uideatur. Pompholyx uero pinguis est, & candida, usq; adeo leuis, ut in auras euolare possit. Cuius duo fluxerunt genera. Vnum ad aëris colorem uergens, suppingue. Alterum magnopere candidum, summamq; leuitatem nactum. Candida fit Pompholyx, quoties in perficiundo ære, fabri præstantiorem facere uolentes, detritam Cadmiam cumulatius insparserint. Namq; tenuissima fauilla quæ effertur, in Pompholygẽ cöit. Cæterum Pompholyx nõ ex æris modo materia & fabrili industria factitatur, sed ex Cadmia quoq;, ad gignendã ipsam eximie proflata. Cuius faciundę ratio hæc est. In domo binis tectis operta, fornax extruitur: iuxta quam mediocris fenestra uersus tabulatum a supernis partibus pateat. Domicilij paries fornaci proximus, tenui foramine ad fornacem usq; perforetur, ad excipiendam follis narem. Ostium mediocre habeat, pro exitu ingressuq; artificis fabricatum. Domuncula altera cöiuncta sit, in qua & folles & flator suo munere fungantur. Deinde carbonibus in camino succensis, assidens artifex, Cadmiam particulatim fractã inspargit, a locis supra fornacis caput extructis. Idem negociũ obit artificis minister, simulq; carbones adijcit, usq; dum indita Cadmiæ copia prorsus absumatur. Itaq; egesta suffitu, tenuis pars & leuis materię in summã domũ euolat, & parietibus tectisq; adhærescit: conflatũ inde corpus, inter initia erumpentibus aquarũ bullis simile prodit: postea maius incrementum capescens, elaboratis lanis simile redditur. Ponderosius autem in subiecta pedibus loca se recipit. Sed hoc fornacibus offunditur, illud domus pauimento cohæret. Quod tenuiore deterius existimandũ est, ideo ꝙ multum terrę collegerit, & spurcicia in aceruatione referciatur. Sunt qui hoc modo tantum fieri Spodium arbitrantur, de qua ante dictum est. Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto odorem æris pręstat, colore aliquantum piceo, sapore luti horrido: & si fraudem nõ experta, flagranti carbone inferuescit, aëreum colorem contrahit. Antedictis autem notis, diligenter attendendum est. Siquidem a nonnullis πομφόλυξ B

C adulteratur taurino glutino, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis grossis, & quibusdam consimilibus. Quod facile cognitu fuerit. Quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum quæ antedicta sunt. Pompholygem ita lauari oportet. Ligatam linteo mundo, modiceꝗ raram, aut siccam, aut aqua respersam in labellum demittito, quod imbrem cõtineat, & huc atꝗ illuc fasciculum deferens, immergito. Ita enim limosa pars eius ac dulcis effluet, et omne crassamentum in linteolo remanebit. Postea residere sinens, aquam cum cinere colis incernito, & nouam infundens, agitato, & effundito, mutata tantisper aqua & colata, dum arenosi nihil sidat. Demum aquam exprimito, & siccatum cinerem recondito. Alij quantum maxime fieri potest siccant, et manibus in aqua conterunt, dum mellis crassamentum imitetur. Deinde linteo faucibus excepturi uasis obtento, aut laxius illigato, colant: & quo facilius transeat, infusa per linteum largiore aqua, cinerem conturbant: mox spumosum quod traiectum est & supernatat uasi, concha excipiunt, & fictili nouo ad usus recondunt. Quod uero resedit, et sensim cribratum, in aliud uas transfundunt, relicto harenoso quod pessum ierat. Rursus la-
D pidosa sidere patiuntur, & in uas aliud excolant. Hoc identidem faciunt, donec cinis merus & harenæ expers inueniatur. Alij paulatim integram in aqua respergunt, arbitrati arenas lapillosꝗ suo pondusculo degrauatos, pessum ire. Pilos autem & paleas leuitate sua in sublime attolli. Cæterum cinerem medium separant, & in pilam coniectũ ut Cadmiam eluunt. Quinetiam lauatur uino Chio marina aqua diluto, modis quos supra diximus. Et ita redditur adstringentior, ꝗ̃ aquis elota. Vis Pompholygis adstringere, refrigerare, explere, purgare, obstruere, & aliquantum exiccare. Inter medicamenta numeratur quæ sensim crustas obducunt. Quod si Spodium torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua, colliges in paitlllos: fictiliꝗ nouo, subiectis leuibus prunis orbiculos continuo uersabis, dum assiccati fuluescãt. Neꝗ ignoranrandum, ex auro, argẽto, plumboꝗ fieri Spodíon. Verum post Cypriam Plumbea maxime commendatur.

BARBARI COROLL.

DE Pompholyge, ac Spodio, cõmuni usu hic agitur: differentia, ut aliqui existimant, ꝗ Põpholyx paratur lotura: Spodion, siue Spodos illota est. Quidam id quod candidum sit, leuissimumꝗ Pompholygen dixere, & esse æris & cadmiæ fauillam, & ut nomen indicat ampullam: qualis est bullantiũ aquarum. Spondiõ uero nigriorẽ, ponderosiorẽꝗ, mixtis scintillis aliqñ et carbonibus. Optimã e Cypro: ꝓpterea Hippo. Melancypriõ, quasi atramentũ cypriũ uocatã interꝑtant aliq. Nam Possidonius e Cyprio tñ ære fieri Spodiõ existimauit, ut Straboni placet: fieri ꝗ liquescentibus Cadmiã ærario lapide leuissimã. Hęc euolãs e fornacib. & tectis adhęrescẽs, a fuligine distat cãdore: q̃d minus cãdidũ ex ea fuerit, imaturę fornacis argumẽtũ est, hoc qđã Põpholygẽ uocãt. Qđ uero rubicũdius ex ijs inuenit, acriorẽ uim habet: exulceratꝗ, adeo ut cũ lauat, si attingat oculos, excęcet. Est & mellei coloris Spodos, in qua plurimũ æris intelligit: sed q̃dcũꝗ genus lauãdo fit utilius. Habet & i argẽti fornacibus Spodos, quã uocãt Lauriotin, fortasse quã Illyriotin Hippo. nescio an corrupte. Lauriõ certe locus erat in Attica, ubi Argẽti fodi

hę quõdã fuere, ut inqt Pausanias. Vtilissima hęc oculis, quę fiat ĩ aurarijs. Spodiõ & ex plũbo fit, eodẽ modo quo ex ære Cyprio mõstrauimus. Fit Pompholyx et ex sola quoq; Cadmia, ut Galenus testatur. Aetius inuentu inquit rara est Põpholyx, & adulterari facilis. Laudatur uero non candida, sed quæ subliuet, quæq; carbonibus insperſa, flammã ignis auream uideri faciat. A

EX M. VERG. COMM.

PRæfatus a principio statim hic scriptor, specie solam, genere nullã habere diuersitatem in metallicis Bullam & Cinerulã, promiscuum in medicina monuit utriusq; cum opus erit fore usum: simulq; ueniam dari sibi a legentibus petijt, si mutatis inuicem nominibus his confectionem, loturamq;, & usum toto hoc capite utriusq; docuisset. Quod ẽm in eis differt, color, pondus, & puritas tantum est. Substantia eadẽ, & uires in utraq; pares: tantũq; abest, ut rei discrimen aliquod antiquitas fecerit: ut Bullam sola lotura differre a Cinerula aliqui testati fuerint. Hic tamẽ certius rem docens, certas utriusq; notas reddidit. Quæ deinceps ab eo traditæ, repetendæ inutiliter a nobis modo non sunt: indicantibus prǽsertim earũ etiam nominibus, nõ rei, sed partium diuersitatem. Pompholyx ẽm, quæ a nobis Bullæ nomine reddita est, Bullarum in aqua similitudine cõcrescens, eademq; figura quasi clauso intra se spiritu, ut in offensa aqua fit, tumens, indeq; inuento nomine ui flammæ egesta, & hærens ex materia æris, quod leuissimum purissimumq; erat secũ detulit. Contra aũt Spodion, quã Cinerulam uertimus, grauiore pondere, sordidiorq;, non aliter q̃ cinis extincto igne mixtis carbonum reliquijs subsedit. Accessit etiam utriq; color, qui in altera ob eam causam nigricans, in altera candidus, partium itidem, nõ substantiæ diuersitatem ostendit. Eoq; pertinet quod in Cinerula hic ait, esse eam ueluti fornacum purgamentũ, & quasi quod scopis uerritur. Non aliter q̃ infimi, & pro re rustica stercoris generibus græci συρματῖτιν κόπρον uocant, id scilicet, quod undiq; scopis in unũ collectum fuerint: quale in purgandis triclinijs, totaq; domo quotidie in certum aliquem conueritur locum. σύρμα enim, qua uoce hic usus est, nihil indicat aliud. Quemadmodum & σποδὸς, siue σπόδιον, non simpliciter cinerem, sed sordidum, & in quo extinctorum carbonum reliquiæ superſint aliquæ. Id enim nos obseruauimus inter τέφραν, & σποδὸν græcorum discrimen. Neq; hic aliquando θερμοσποδιὰν dicens aliud, q̃ feruentem cinerem eumq; in quo ardentium adhuc carbonũ exiguæ reliquiæ sunt intelligi uult. Cognouerunt discrimen hoc latini etiam, si Columellæ credimus lib. 2. capite. 15. de generibus stercoris agenti: in quorum censu prodesse etiam satis ait cinerem, & fauillam: in altero rem notam significans: in altera cineri mixtos carbones, & eorum quas diximus reliquias. B

De Antispodo. CAP. LXXVII.

QVONIAM Spodos sæpenumero desyderatur, necesse est ostendere, quæ simili uirtute polleant, ut in Spodij locũ suffici possint, Antispoda uocant, quo q; modo sumi debeant. Folia itaq; myrti, cum floribus & baccis immaturis, in fictili crudum coniecta, inditoq; operculo continua foramina habente uruntur fornacibus, donec figlinum percoquatur. Iterum in fictile aliud crudũ transferuntur: quod ubi perassatum fuerit, exempta lauãtur ad usus. Idem quoq; fit e termite syluestris oliuæ, si habeatur: sin secus, satiuæ cum suis floribus, aut malis cotoneis dissectis, & detractis ossibus, aut gallis, aut laceratis linteolis. Item ex moris immaturis, id est, candidis, in sole prius arefactis, aut terebintho, aut lentisco, œnanthe, aut mollibus rubi folijs, uel e buxi coma, uel pseudocypero cum flore. Alij ficus in sole antea siccatas, eodem modo parant. Alij taurinum gluten. Alij succidas lanas asperas, pice, aut melle irrigatas. Quę omnia in Spodij uicem usurpantur. ἀντισπόδιον

BARBRAI COROLL.

ANtispodion est & cinis fici, caprificiq;, ac lentisci: e buxi quoq; coma est, pseudo Cyperi, & Terebinthi, & Oenanthes.

C κεκαυμένος χαλκός

De Aere usto. CAP. LXXVIII.

AEs ustum probatur rubrum, quod contritu colore Cinnabarim imitetur. Nigrum uero plus ꝙ deceat exustum est. Fit autẽ e clauis solutarum nauium, fictili crudo compositis, subsperso sulphure, cum sale pari: omnibus uicissim insparsis, fictile circumlito figulari creta spiramento, fornacibus inditur, donec figlinum percoquatur. Quidam pro sulphure & sale alumen inspargunt. Alij sine sulphure ac sale fictili, aliquot dies urunt. Alij sulphure solo utuntur, fuliginem tamen excutiunt. Alij oblitos scissili alumine clauos, cũ sulphure & aceto, fictili crudo cremant. Alij in æneа olla aceto resperſos, urunt, & iterum aut tertio idem efficiunt: postea recondunt. Principem locum tenet in Memphide combustum: proximum in Cypro. Adstringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit. Vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Vitia oculorum emendat. Excrescentia in carne consumit. Nomas cohibet. Vomitus ciet, cum Hydromelite potum, aut cum melle delinctũ, illitumue. Lauatur ut Cadmia, mutata quater in die aqua, donec nulla prorsus sordes emergat. Aëris recremẽtum, stercusue, quam scoriam uocant, eodem modo lauatur, & eandem uim, sed imbecilliorem habet.

BARBARI COROLL.

AEs ustum, Græci Calchon cecaumenon uocãt: Celsus uero cum Cinerem cypriũ uocat, aut Cypriũ æs, crematũ, aut Spodion cypriã intelligit. Aegyptus collyrij modo terri in coticulis. Fuligo æris, siue ut Aetius appellat, ærariorũ fabrorum, Ephestia græce dicitur.

D Scoriam metallorum, Græci, & Scoriam, & Cibdelin uocant: ut Photioni placet.

EX M. VERG. COMM.

PLinium secutus Barbarus, colorem in cremato ære probauit, qui ad Minij speciem accederet: rubentis quidẽ, eodemq́, aut non dissimili Cinnabari colore fulgentis: non tamen, ut hic paulo post docebit, re & substantia eiusdem: cum alterũ ex Hispania, alterũ ex Libya quondã afferreret: uulgareq́ Minium & copiosum, Cinnabari autem exiguũ & rarum esset: & quo tantum in uariandis lineis pictores uterent. Ex eo quoniã in consimili genere poterant Cinnabari & Miniũ diuerso colore esse, alterũq́ profundiore, alterum dilutiore rubore uideri, a uocibus scriptoris huius discedere longius ipsi noluimus. Et quoniã in cremato ære colorem hic probauerãt, eundem nos etiã probauimus: nec aliter ꝙ hic Cinnabaris colore in attritu crematũ fieri descripsimus. In cuius confectione non est quod miretur aliquis, probare hunc clauos solutarum nauiũ. Fuit enim æris quondã largior, ꝙ ferri copia: eousq́, ut arma etiã quibus ad bellum uterent ex hoc metallo fierent: si græcorũ poetis, præsertimq́ Homero credimus. Erat in fabrica quotidianus itidem æris usus: in qua prelatũ diu ferro id est, non ob copiam tantũ, quæ maior ferri aliquãdo fuit, ꝙ quia nulla rubigine perit æs, & in quotidiano attritu contumacius durat. Eaq́ est caussa, cur hic æreos clauos in nauigijs dixerit. Cur aũt ex solutis nauibus potius, ꝙ nouos quæri præcæperit, aliã habet rationẽ: quoniã scilicet aptius in eo usu æs illud sit, quod attritu domitũ, & cõsuetudine laboris ueluti mansuefactũ erit. Multa enĩ sunt quæ in nouitatẽ sua minorem, ꝙ in uetustate, ob nimias uires, utilitatẽ habent. Nec aliũde factum fuisse nos credimus, ut uetusti æris & in clauos iampridem conformati, multoq́ labore edomiti, ad hanc rem usus esset. Potuit etiam ex nauigijs magis, ꝙ ex ædificijs quæri: quoniã ex mari, saleq́ eius aliquid bonitatis ad hunc usum æri accreuisset: quod antiquiores illi experti, posteris sua fide recipiendũ tradiderunt. Satis cætera in hoc capite patent.

ἄνθος χαλκοῦ

De Flore Aeris. CAP. LXXIX.

FLos Aeris, quem nonnulli clauorum ueterum Psegma, quasi ramentũ, noĩarunt, optimus est, friabilis, in attritu fulueſcens, milij

effigie, breuis, ponderosus, modice splendens, atq; constringens, qui de limatam æris scobem nõ recepit; qua sæpe adulteratur. Sed id facile deprehenditur cum dentiũ illisu dilatantur ramenta. Fit aũt, cum æs fornacibus fusum, in receptacula delabitur, per cola fistularũ ad ea pertinentiũ. Circa eas eñ occupati, sordes expurgantes, aquã clarissimam infundunt, refrigerare uolentes. Itaq; repetino concretu, ac addensatione, expuit, & scatet antedictus flos. Adstringit, & excrescentia coercet. Offusam oculis caliginem emẽdat, sed magnopere mordet. Quaternũ obolorũ pondere datus, crassum humorẽ extrahit. Carnosa narium uitia absumit. Eruptiones papularum cum uino cohibet. Contra diuturnas aurium grauitates tritus, in eas per fistulam flatu impellitẽ. Vuam, tonsillasq; reprimit, farina eius cum melle admota. A

BARBARI COROLL.

FLos æris, ho ceſt, Chalcuanthos, differt a Chalcantho, quod àtramẽtum est sutoriũ. Differt & a Squama, quę ui atq; ictibus clauis & panibus æreis excutitur: Flos uero ex ijsdem cadit sponte. Fit aũt in ærarijs officinis, iam fuso ære atq; percocto, additis etiamnũ carbonibus, paulatimq; accensis. Tum repente uehementiori flatu expuitur æris Pala quædã (ut Plinij uerbis utar) quod Psegma, Floremq; uocãt. Est aũt Pala proprie, ut inquit Strabo, purgatioris auri gleba semilibralis: a quo translatum id nomẽ est & ad alia. Plinius alio loco Palacas in Hispania dici massas auri scribit, in puteis repertas, decussis pondere: quas & Palacranas uocant: sicut minutum quod est, Balancẽ. Democritij chymistæ aphrodites sperma, hoc est, Veneris semen. Nã & ipsum æs nõ alio q̃ Veneris uocabulo pnunciant. Iidem Ascion chalcõ, pro æris flore accipiunt, hoc est, quasi exumbratũ æs interpreter. Sunt qui Florẽ diuersum inttelligãt a Psegmate, sed ratio faciendi eadem. In utroq; solũ quo Psegma excipiatur, stratum esse iubent. B

¶ De Squama æris. CAP. LXXX.

SQVAMA æris excussa clauis cyprio ære fabricatis, crassa quidem ipsa. Bona est quæ Helitis nominatur. Sed ex malo ære, aut candido, uitiosa intelligitur. Quam utpote tenuem & inualidam damnamus, maxime approbantes crassam, ruffam, præsertim si aceti respersu rubiginem contrahat. Vim habet adstrictoriam, extenuantem, reprimentẽ, & erodentem. Nomas cõercet. Vlcera ad cicatricẽ perducit. Pota ex aqua mulsa aquam trahit. Aliqui farina subactam, dant in catapotio. Additur ad oculorum medicamenta. Genarum scabriciam absumit, & fluctiones exiccat. Lauatur hoc modo. Siccæ æris squamæ expurgatæ selibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter conturbatur, quousq; pessum ierit. Abijcitur quod emersit, & effusa aqua, hæmina cœlestis hymbris adijcitur, & distenta manu, squama quasi exiccanda sit, uehementer confricatur. Dumq; lentorem emittere cœperit, aqua sensim ad sex heminas usq; superinfundit, terendo ualide. Squama ad latus mortarij colligitur, ibiq; apprimitur. Quo facto, expressus humor pixide ex ære rubro facta, excipitur. Hoc est enim uelut flos Squamæ, ualens uiribus, & ad ocularia medicamenta cumprimis efficax. Inutile quod superest. Lauatur, donec nullam prorsus lenticiam excernat, & linteo opertum biduo conquiescere sinitur, effusaq; extan-

C te aqua, ubi ſiccatum erit, reconditur pixidicula. Alij ut Cadmiam lauant, & reponunt.

BARBARI COROLL.

SQuama, hoc eſt, lepis, etiam e ferro in uſu eſt, ex acie, aut mucronibus maxime ſimili, ſed acriore ui, q̃ rubigo. Cyprios clauos, de quibus hic habet̃ mentio, Palladius cuprinos clauos: & cuprinū æs, pro cyprio ære appellat. Aeris inquit Celſus, duæ ſpecies ſunt: alia tantū æris: alia rubri æris. Veteres ipſum æs rude impolitūq; dicebant Raudū, ſiue Rodū: unde porta Romę, ꝙ ærata eſſet Raudera, et Rauduſcula, ſiue Rauduſculana uocaret̃. Quid ſi pomi genus int̃ citrea, q̄d Rantiū uulgo dicit̃, ab æris colore quaſi Raudiū uocariſ? hoc eſt, fuluū. Eſt eñ fuluū æs, ut inquit Ennius. Q᷑q; & a Neratio fortaſſis inuentore, Neratiū dici potuit. Niſi quis non Rantiū, ſed Araniū, quaſi Arianū, id eſt, Perſicū, a gente uelit appellatū. Eſt enim Aria, ut inquit Hellanicus, & ſi recte memini, etiā Herodotus, & Plinius, & cæteri, Perſica quædā regio. Quid item ſi malū Arantium, ab Arantia oppido Achaiæ dictū coniicias? q̄d & pomis fertile ſcribunt fuiſſe: a quo effectu, poſteri Phliunta noiauere, ut inquit Stephanus: proinde Lacedæmonij mēſem, in quo terra fructibus abundat, Phliaſion appellāt. Accedit, ꝙ Herculem mala Heſperidū, Arantiam primū tuliſſe credunt, auctore Pauſania. Sed uereor, ne quis me alias inuidiæ obnoxiū, etiam nimio iuuandi rem latinā ſtudio, lapſum prædicet.

EX M. VERG. COMM.

QVæ tria ex uno eodemq; ære in medicinæ uſu deinceps a ſcriptore hoc numerata hactenus fuerunt, æs, ærisq; flos, & Squama, non aliter q̃ de bulla & cinerula non multo ante hic dixit, ſpecie tantū inter ſe differunt, genere nullā habent differentiā. Ex eadem eñ materia, eoſdem fere uſus & effectus præſtant. Nec aliter de his ueteres tradiderunt, q̃ ut æris partes haberi tria hæc uellent. Longius de his docuit Plinius uolumine.34.capite.11. Qui licet aliter a ſcriptore hoc de his tradere uideatur, re tamen eadem omnia docet. Nec aliud eſſe diſcrimen oſtendit, q̃ ꝙ Squama excutitur ictibus, flos ſponte cadit: alterūq; illud Squamæ genus, quod Stomoma dicunt, ſubtilius eſſe, ex ſumma ſcilicet lanugine decuſſum. Eſt eñ græcis Stomoma ferri acies: & uerbum illis στομοῦν aciem in ferro trahere ſignificat: cum in cote ductū, reductūq; acuitur, & acuendo exteritur. A quo euentu quæ ſubtiliſſima ex ære detrita eſt, Squama, Stomoma dicta ab ea gente eſt: quaſi in trahenda acie in cote detrita. Squamā æris probauit hic, quæ in Cyprijs ærarijs. &c. Damnauit contra, quæ ἐκ τοῦ φαύλου χαλκοῦ ἢ ἐκ τοῦ λευκοῦ decuſſa fuiſſet: non ex malo ære, promiſcuoue, ut alij interpretes uerterunt, ſed uulgari & uili. Neq; enim malum, promiſcuumue æs ea uoce indicatur, ſed uulgare, quod omnibus locis inuenitur: ideoq; Cyprio comparatum, nullius, aut exiguæ dignitatis & æſtimationis. Sequitur ab hoc loco ſtatim in probatione Squamæ huius participium ἰουμένην. Quod alter ex interpretibus ad rubiginē retulit: cum tamen iudicio noſtro ad Aeruginem, quæ propria æris eſt, contrahenda uox illa fuerit. Communis enim metallis omnibus rubigo eſt, quia rubet ſic dicta. Quæ autem in ære concreſcit, aceti, aut alterius etiam humoris aſpergine, aut halitu, ærugo uiret. Quemadmodum in confectione eius mox dicetur.

D

De Squama ex acie decuſſa. CAP. LXXXI.

λεπίδος στόμωμα

SQuamæ ex acie, aut mucronibus decuſſæ, quam uocant Stomoma, eadem uis. Lauatur modo ſimili, & reconditur. Sed ad moliendam alui deiectionem inefficacior eſt.

BARBARI COROLL.

STomoma, genus eſt Squamæ ſubtilius, ex ſumma uidelicet lanugine decuſſum.

De Aerugine raſa. CAP. LXXXII.

ἰὸν ξυστόν

AERVGO raſa fit ijs modis. Super doliolum, aut aliud conſimile uas aceti q̃acerrimi, æneum uas, præſertim concameratum, ſin minus, planum uerſetur: ſitq; exterſum, nullumq; habeat ſpiramentū. Exempto uaſe quo doliolum obturaueris, decimo quoq; die inſidens Aerugo deraditur. Aut æris lamina in cadis ſuper acetum ita ſuſpen

ditur, ne attingat: & totidem post dies raditur. Aut massulæ æris, aut laminæ, uinaceis iam acescentibus conduntur, & simili modo uersantur. Quinetiã ex delimata æris scobe æruginem facere licet. Nec nõ e laminis, quibus bracteę auri conclusę malleo ducuntur. Si quis eas aceto respargat, & ter aut quater uerset, donec æruginem contrahant. Tradunt æruginẽ in Cyprijs metallis gigni, lapidibus quibusdã nonnihil æris habentibus, quibus ærugo efflorescit. Adduntq̃, nõnunq̃ per caniculę æstus e quodã specu manare. Sed hoc exiguum, & optimũ esse: illud speluncis effluens, copiosum quidẽ; & boni coloris, sed uitiosum, quod lapides multos collegerit. Pluribus aũt modis adulterant. Aliq pumice, alij marmore, alij atramẽto sutorio. Sed deprehẽdemus pumicem, aut marmor, pollice sinistræ manus madefacto, & æruginis portiunculã in alterũ atterente. Siquidẽ eam diffundi constat. Marmoris aũt pumicisq̃ partes cõeunt non dissipatę, demumq̃ tractatione crebra & humoris complexu dealbescunt. Quin et dentiũ appressu. Siquidẽ syncęra cedit: leuis, sine asperitate. Atramentũ uero sutoriũ, igne coarguitur. Namq̃ si fictile, aut lamina, adulterata ærugine illinatur, & ferventi cinere, aut carbonibus incalescat, mutabit colorem. Atramentũ sutorium rubescit, quod ustum suapte natura talem sortitur colorem. A

BARBARI COROLL.

AErugo rasilis, quã Græci uocant Ion xyston, minus probatur e squamis. Ocyssime contrahit æruginem coronarium æs. Aeruginem maxime Rhodiam adulterant marmore. Deprehendit papyro, galla prius macerato. Nigrescit enĩ statim ærugine illita. Deprehenditur & uisu, maligne uirẽs. Aerugo æris, à Columella est ubi ænea rubigo dicta sit. A Vitruuio Eruca nominatur, eadem quæ rasilis a specie uermiculi eius; ut conijcio, qualis Rhodo fingebatur. Ob id & genus alterum æruginis, ut mox liquebit, Scolex appellabatur. Nam & morbus quidam arborum, nunc Rubigo, ut Plinius, nunc Aerugo appellarus est, ut Hieronymus, quem Græci Erysiben, Rhodij Erethiben uocant, a colore, ut nos Rubiginem: a quo & Robur dictũ sit, quia plurimas huius coloris, quasi uenas habeat. B

❡ De Aerugine Scolecia. CAP. LXXXIII.

AEruginis quam uocant Scoleciam, duo sunt genera. Quædam fossilis est. Altera facticia. In mortario cyprij æris dimidiam heminã aceti albi acrisq̃, pistillo cupreo conterito, donec strigmenti crassitudinem imitetur. Deinde aluminis rotundi, salis fossitij, translucentis, aut marini q̃albissimi, solidiq̃ drachmam unam, aut certe cum nitri pari pondere terito in sole, æstuosissimis diebus, sub sidus caniculę, donec colore æruginẽum, & coaugmẽto strigmẽtosum fiat. Vbi aũt se in uermiculorũ speciem contraxerit, recondito. Efficax & boni coloris redditur, si duas parteis urinæ ueteris, cum una aceti adieceris, & alia quæ dicta sunt peregeris. Sunt qui æruginem rasilem, quę in apparatu non respondit, gummi misto digerant in formas, & ita uendãt. Quod genus, ut uitiosum improbatur. Fit & quædam ærugo ab aurificibus, mortatio & pistillo cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurũ fer- ἰὸν σκώληκοτ

C ruminant. Antedicta æruginum genera, usto æri correspondent. Sed magis effectu ualent. Sciendum fossilem Scoleciam præstantissimam esse. Derasam sequi. Postremo loco facticiam. Mordacissima tamen est, & magis adstringens. Aurificum autẽ Aerugo rasæ correspondet. Aerugines omnes adstringunt, extenuant, excalfaciunt. Oculorum cicatrices emendant. Lachrymas cient. Nomas sistunt. Vulnera ab inflammatione tuentur. Vlcera ex oleo, cæraq; ad cicatricem perducunt. Callos & sordida ulcera purgant, cum melle coctæ. Callum fistularum erodunt, cum ammoniaco, collyrij modo in eas adactæ. Ad gingiuarum autem excrescentias, & extuberationem utiles. Magnopere extenuant genarũ crassiciem, cum melle illitæ. Verum post illitionem spongia ex aqua calida locus fouendus est. Resina terebinthina exceptæ cum ære & nitro lepras abigunt. Vritur particulatim fracta, in fictili patina, flagrantibus prunis superposita. Versaturq; donec se mutet, & colore subcinerescat. Postea refrigerata reponitur. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum est, sed non prorsus eundem colorem cremata contrahit.

BARBARI COROL.

Scolecia Aerugo fit & per se rasa, ex ærario lapide quem Chalcithin uocant. Nominatur autem Scolecia, siue Scolex, uel quia se contrahat in uermiculos sponte, uel quia fingatur in eos arte. Aristoteles, In Cypro inquit insula, ærarijs fornacibus, ubi Chalcites lapis pluribus diebus uritur, uermiculi medio igne quadrupedes, & pennati nascuntur, paulo muscis grandibus maiores, qui per ignem ambulent, & saliant quamdiu ibi sunt, uiuentes: cum euasere longius paulo, moriuntur. Pyralides, siue Pyroti nominantur, uel ut in quibusdam Plinianis codicibus, Pyraustæ.

D Aerugo aurificum, hoc est, Santerna, quæ a Græcis Ios Chrysochoon, & Chrysocolla dicitur, gluten est & ferrumen auri eius, quod argentosum uocant. Signumq; est, si addita ea, nitescit. E diuerso ærosum contrahit se, hebetaturq;, & difficile annectitur. Fit autem id glutinum præter ea quæ a Dioscoride scribuntur, etiam auro & spuma argenti additis, unaq; contritis. Vtrum uero Santerna hæc, an alterum genus intelligatur a Theophrasto, chytos argyros, hoc est, argentũ fusile, quum dicat, & mortario, & pistillo æris terẽdo confici & aceto, nondum liquet. In Santerna certe sola, q̃d quidem sciã, mortarium & pistillũ ex ære cyprio desyderant, sed cũ urina impuberis, non aceto. Inuenio & Argentũ mentitum, hoc est, Pseudargyron uocari, q̃d ex lapide quodam usto fiat Anderis, in Troade: itemq; in Lydia prope Tmolum: huic æs addendo mixtura prouenit, Orichalcum a quibusdam appellata, ut Straboni placet. Cæterũ Chrysocolla dicit & panificij quoddam genus, ut in Tritico docuimus. Santernã fortasse dictam putẽ, quasi Xanthernã: quippe cum legamus Aeruginẽ hanc a Græcis quãdoq; dici Xanthesin, a colore flauo: qualis aureus est. Ob id & Latex diuinus ille, tingendo auro chymistis tantopere quæsitus, plærũq; Ios Xystos, & Aerugo nominatur.

Aerugo ferri, hoc est, rubigo, deraditur humido ferro, clauis ueteribus. Hac Telephum Achilles sanasse proditur: q̃q; id quidam ex ærea cuspide factũ interpretantur.

EX M. VERG. COMM.

Monstrauit Victruuius suæ Architecturæ libro septimo cum de coloribus ageret, Aeruginis unam tantum confectionem, eam scilicet quæ secunda huic scriptori est: suntq; eius post conficiendæ Cerussæ disciplinam hæc uerba. Eadem ratione lamellas æreas collocantes efficiunt Aeruginem, quæ Eruca appellatur. &c. Vocatq; insecti, & uermis nomine Erucam, quã cæteri omnes Aeruginem dixerũt. Nec nos scimus, q̃ integra in eo scriptore ea uox sit. Aliqui quoniã insecti, quod Græci Campem dicũt, ea appellatio est, Vermicularem illã Aeruginem ex similitudine ab antiquis Romanis dictã eo nomine fuisse existimãt: nos tamẽ, quoniã quam Victruuius Erucam appellari ait, a uermiculari distat, nec aliquid illi simile, aut cõmune habet, uerum ut diximus, secundum huic scriptori genus facit, confirmare id non audemus: du-

bitamusq; in Victruuio male Erucam forsitan legi: ueramq; lectionem, æneam, aut æream esse: quoniam latini scriptores aliqui æruginem nominantes, æneam, aut æream semper addiderūt: ut ex quo metallo æruginem dicerent, certius indicarent. Neq; ab re: quando ut in græcis ἰὸσ cōmunis ad æruginem & rubiginem uox est: sic forte in latinis aliquādo fuerit, promiscueq; ærugo in cunctis metallis diceretur, & si priuatim in ære ea uox in usu postea esse tantum cœperit. Conijcimus hæc, non decernimus: eamq; ob causam poterunt arbitrio suo de his legentes sentire. Quo loco deinde hic scriptor ait, fieri itidem æruginem ex delimata æris scobe, laminisue illis ἀπὸ περιεχόμενα τὰ χρύσα πέταλα ἐλαύνεται. &c. nosq; uertimus, quibus inclusa aurea coronarum folia extenduntur: adiecimus nos coronas, quæ nullæ tamē in Diosc. sunt: propterea, q; de his necessario agebatur: nec poterant aurea folia illa aliter, q; in coronis intelligi. Quod græci aliquot iudicant de coronis agentes: breuissimeq; Plinius dicens. Ocyssime uero contrahit coronarium æs æruginem: illud intelligens, quod in extendendis ex auro bratteolis in foliorum figuram, in usu ea tempestate esset. Quod nunc alia ratione fit. Vitium non multo post signauimus, quo loco scilicet de deprehendendo rasilis æruginis adulterio agitur. Male em̄ sequax illic sermo est: nec satis (alioquin certa res) patet. Docet enim pumice, aut marmore adulteratam æruginem humore & attritu deprehendi: quorum altero defluit, altero albescit ærugo. Quod in sincera nō fit. Numerātur deinde inter alias uermicularis æruginis uires a Diosc. δάκρυον ἄγειν. quod est, lachrymas ciere, trahere & ducere: idq; tam manifeste, ut in scriptore hoc intelligi aliter res nequeat. Nescimus tñ nos, q; integer locus ille sit: non tam quia Plinius de ærugine rasili, cui uermicularis non adeo dissimilis est, lib. 34. cap. 11. ait. Vis eius collyrijs oculorū aptissima, & delachrymationibus mordendo pficiens: q; quia in oculorum medicina compescuntur, nō pritantur delachrymationes. Erit id medicis diligentius animaduertendum.

De Rubigine ferri. CAP. LXXXIIII.

RVbigo ferri restingit. Sistit fœminarum profluuia admota. Potuq; præstat ne concipiant. Illita ex aceto, ignibus sacris, & papularum eruptionibus medetur. Perq; utilis ad scabricias genarum, parónychia digitorum, & reduuias. Condylomatis prodest. Gingiuas firmat. Podagras illita lenit. Alopecias replet. Vinum aquaue, in quā cādens ferrum sit restinctum, potu cœliacis, dysentericis, lienosis, cholera laborantibus, & dissolutis stomacho auxiliatur. ἰὸσ σιδήρου

BARBARI COROLL.

FErrum Græce sideros appellatur: candens hoc, nisi duretur ignibus, corrumpitur. Rubens inhabile est tundendo, neq; anteq; albescere incipiat aceto, & alumine illitū fit æri simile. A rubigine uindicatur Cerussa, & Gypso, et Pice liquida. Hæc est temperatura a Græcis Antipathia dicta. Ferunt quidam & religione quadam id fieri.

EX M. VERG. COMM.

MAluimus in Ferro ob colorem Rubiginem, q; æruginem dicere, ob eas quas non multo ante tradidimus causas. Alioquin idem uitiosus in cunctis metallis euentus est, communiq; uoce a græcis omnium metallorum læuori contraria scabricies uocata est. ἰὸν enim in cunctis metallis uocant, quod uetustate, humore, cessatione ue asperitatis & mali coloris illis accreuit. Habent etiam ἐρυσίβην qua rubiginem indicent: sed ut nos obseruauimus, in frugibus potius q; in metallis. Legentes illud etiam in capite hoc monemus, uidisse nos in græcis, nec negligendæ fidei codicibus, in quibus nulla erat extrema eius pars illa, quā iubetur demergi aqua, uino ue cādens igne ferrum. &c. Nos tamen ut erat seruauimus, ex quotidiano rei usu, & ex eo quod Celsus monuit lib. 4. capite. 9. inter lienosorum remedia: pro quibus ait, & post cibum aqua a ferrario fabro petitur, in qua candens ferrum subinde tinctum sit.

De Stercore ferri. CAP. XXXV.

STERCVS ferri, quam Scoriam uocant, eadem potest quæ rubigo, sed inefficacius. Aconito ex hydromelite potum opitulatur. σκωρία τοῦ σιδήρου

C

EX M. VERG. COMM.

MEtallorum ſpurciciam ueteres græci Scoriam uocauerunt: Romani, autore Celſo. lib. 5. capite. 5. Recrementum eam dixerunt. Necꝙ in metallis modo, uerum in multis alijs recrementi uoce uſi ſunt; ut primo uolumine in Crocomagmate dictũ a nobis etiam eſt. Græci in metallis priuatim Scoriam ſuam ſeruarunt.

πεπλυμένος μόλιβδος

❡ De Plumbo eloto. CAP. LXXXVI.

LOtura Plumbi ſic fit. In mortarium plumbeum aquam inijciens, piſtillo plumbeo terito, donec nigreſcat aqua, & ſucci modo craſſeſcat, aut cœnoſa reddatur. Linteolo deinde colato, aquam infundens: quo facilius quidquid eſt reſolutum incerni poſſit. Hoc facito uſꝗdum ſatis habuiſſe uidearis. Vbi conſederit, priorem aquam effundens, nouamꝙ adijciens, ut Cadmiam lauato, donec nulla extet nigricia. Poſtea in paſtillos cogens reponito. Quidã ſcobem mundi Plũbi lima quæſitam, mortario lapideo, piſtilloꝙ terunt: aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricant, donec nigreſcat. Mox ubi craſſamentum peſſum ierit, colligunt in paſtillos. Nam tritum uehementer, ceruſſæ ſimile redditur. Alij elimatę ſcobi modicam plumbaginem adijciunt. Affirmantes ita elotum Plumbum præſtantius eſſe. Poteſt refrigerare, adſtringere, obſtruere, mollire, explere caua. Siſtere oculorum fluctiones, & ulcerum excreſcentia. Sanguinem ſupprimit. Prodeſt contra ſedis ul-

D cera, condylomata, & hæmorrhoidas ex roſaceo. Item ad ea quæ ægre cicatricem ducunt. Et in totum ſpodij effectus præbet. Niſi ꝙ non obducit cruſtas. Integrum Plumbum affrictu, marini ſcorpionis, draconiſꝙ plagis auxiliatur.

EX M. VERG. COMM.

LOturam Plumbi Plinius etiam inter latinos. 34. uolumine, cap. 18. adeo ſimilem huic ſcriptori docet, ut alieni decreti potius interpres ꝗ ſui autor uideri poſſit. Niſi aliqua addidiſſet, qbus non uariari rem, ſed certius & aptius tractari aliquis credat. Quale ſtatim eſt quod in eo legitur, cœleſtem exigi aquam: quæ in plumbeum mortarium conijcienda erit, ut plumbeo piſtillo circumacta, mutuo mortarij & piſtilli attritu, plũbi ſubſtantia nigreſcat & craſſeſcat. Quę duo tantum ille dixit, non ut cæteri interpretes addiderũt, donec ſucci modo craſſeſcat, aut cœnoſa reddatur; non animaduertentes quod a Dioſcoride dicitur, unum tantum eſſe καὶ γίνηται ἰλυώδης, id eſt, in limum craſſeſcat: quæ uero ſequuntur, ἢ χυλώδης ἢ πηλώδης, gloſſemata & interpretationes illius fuiſſe, Dioſc. codicibus ab aliquo adiectas, dum uult certius indicare quid ἰλυώδης ſit: quæ deinde ab imperitis librarijs in Dioſc. coaluerint. Idem enim omnes ſignificant: nec Plinius ut diximus, aliud ꝗ, donec craſſeſcar, inquit. Quale etiam non multo poſt quo loco hic ait. Quidam purum plumbum lima deterentes in lapideo mortario, lapideo piſtillo terunt, addidit ille, Thebaico, lapideo. ſ. mortario: ſed ex ea gente lapide, ex qua ad uſum medicinæ mortaria, ut idem Plinius teſtatur, pręcipue probabantur. Quod & ſi non multifaciendũ forte alicui uideatur, non tamen inutile penitus nouiſſe fuerit. Quemadmodum maiorem diligentiam exigit, qui ſtatim in Dioſco. ſequitur male ſequax, nec certo ſenſu locus: in quo ſpacium, & in ſpacio uitij nota relictũ a nobis eſt. Cæteri quod ueriſimile erat, & rei neceſſitatem ſecuti, locum iudicio ſuo magis ꝗ ex uocibus quæ illic modo legantur expleuerunt. Quod poterunt græca intelligentes uidere. Nobis non uiſum eſt alienis noſtra miſcere.

κεκαυμένος μόλιβδος

❡ De Plumbo uſto. CAP. LXXXVII.

VRitur Plumbum ſic. Super ꝗtenuiſſimas Plumbi laminas, fictili nouo inditas, ſulphur inſpargito, additiſꝙ rurſus laminis,

interiecto semper sulphure, usqꝫ dum uas expleueris, succendito. Flagrāte autem Plumbo, ferrea rude uersato, donec perfecte redigatur in cinerem, nihilqꝫ non ustum hæserit. Tum demum obstructis naribus, eximito. Alioquin halitus Plumbi noxius sentitur. Aut elimatam scobem in olla cum sulphure urito. Alij laminas in fictili crudo, ut dictum est, imponunt fornaci, aut foco, et circumlinentes operculum, dato exili spiramento urunt. Alij pro sulphure cerussam, aut hordeum inspargunt. Alij integras laminas imponentes, acri igne utuntur, & rudicula ferrea continue mouent, dum in cinerem soluantur. Sed difficilis huiusmodi ustio: & si uehementius uratur, contrahit spumæ argenti colorem. Magis placet nobis prima. Plumbum ustum lauatur ut cadmia, & reconditur. Eosdem effectus habet, quos plumbum elotum, sed multo acriores. A

BARBARI COROLL.

PLumbi halitus combusti, canes ocyssime interficit, sicut omnium metallorum muscas, & culices: q̃obrem non sunt ea tedia in metallis. Plumbum crematum, cui cerussa sit admixta pari portione, aut hordeum, Spodio cyprio a medicis præfertur. Retostum Plumbum est, quando uocetur a chymistis Helcysma. Laminis Plumbi ad lumborum renumqꝫ partes adaligatis, somnia Veneris inhiberi prædicant: quod & Caluus orator, & Franciscus Barbarus auus meus fecere. Athletas Galenus eo remedio uti solitos affirmat. Plumbum græci Molibdon uocant. Multum aeris in Plumbo esse argumentum est, quod in statuis aspicitur. Plumbū em̄ q̃d pedes earum lapidibus ferruminat, & annectit, ita plærumqꝫ intumescit, ut ex ijs lapidibus crystalli modo pendeant uerrucæ. Multa Plumbi genera connumerant chymistæ græci. Marinum sordet, & asperum est. Sabyesium, & Dalmatense nitet, ac molle dicitur. In Sardiano teneritas, & ærositas aspicitur. Pli. li. 34. ca. 18 B

EX M. VERG. COMM.

ERit operæprecium certiorem adhuc Plumbi cocturam nouisse cupientibus, Plinium. 34. uolumine, cap. 18. audire. Multa enim quæ desyderari posse nunc uidentur, certius ab eo traduntur. Qualia sunt, cum sulphuri quod Plumbi lamellis inspergendum est, minutum adijcit: iubetqꝫ, trito sulphure ad eam rem uti: & cum, non naribus tantum occlusis Plumbi cinerem tolli, sed spiritus foraminibus: ut os etiam complecteretur, per quod respiratione poterat eadem contrahi noxa. Et cum in fornacem coniectum fictile, in quo Plumbi delimata scobs erit, tamdiu coqui uult, donec percoquatur figlinum. Et cum ferro misceri præcipit, præter ferrum, ferulaceis rudibus idem fieri etiam indicans. Nec minus cum cerussam, aut hordea pro sulphure inspergenda pari pondere cum plumbo sumi monet. Multaqꝫ alia eodem modo docet, quibus poterit coctura Plumbi certius tractari. C

De Recremēto Plumbi. CAP. LXXXVIII.

REcrementum Plumbi, quod Scoriam uocant, optimum est dēsum, fractu contumax, cerussam plane repræsentans, nihil plumbosi habens, quod ad mali colorem accedit, & uitri splendorem imitatur. Eadem quæ plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lauatur in mortarijs infusa aqua, & refusa summa aquæ parte, quæ luteum colorem duxit. Idqꝫ sæpius, dum recrementum absumatur. Dein quod subsidit crassamentum, aqua effusa, digeritur in pastillos. σκωρία μολίβδου

EX M. VERG. COMM.

MOnstrante id Celso Romani sermonis candido autore, græcorum Scoriam Recrementū diximus. Locus in eo est quinto suæ medicinæ libro capite. 18. cum ait. Plumbi recrementum Scoriam molibdu græci uocant. Quid autem in metallis scoria & recrementum sit, satis non multo ante in Ferro dictum a nobis fuit. Plinius eodem quo in coctura plumbi diximus loco

C de Scoria, sed angustius q̃ hic aegit.

De Molibdoide lapide. CAP. LXXXIX.

μολιβδοειδὴς λίθος

Molibdoides lapis a plumbi similitudine dictus. Corresponden tem recremento uim habet, & eodem modo lauatur.

BARBARI COROLL.

Lapis plumbarius, hoc est, Moliboides, differt a Molibdęna, hoc est, Plumbagine, ut statim constabit.

De Stibio. CAP. XC.

στίμμι

Stimmi optimum quod splendidissimum est, modoq; nitedularum emicat, confractu crustosum, nihil terrae aut sordidi habens, friabile, quod Stibi appellarunt, alij Platyophthalmon, alij Larbason, alij Gynaecion, alij Chalcedonion. Vis eius adstringere, obstruere, refrigerare, excrescentia in carne cohibere, ulcera ad cicatricem perducere, sordes et ulcera oculorum expurgare. Sistit & sanguinem e cerebri membrana profluentem. Et ut in uniuersum dicatur, uis usto plumbo similis est. Priuatim ambusta igni, in crustas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum. Crustosas exulcerationes ad cicatricem perducit, cum caera & exigua cerussa. Torretur adipe circumlitum & carbonibus obrutum, donec carbunculetur adeps. Exemptumq; restinguit̃ mulieris lacte, quae marem peperit, aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus succensis efflatum, quoad flagret. Si enim paulo magis concremetur, plumbum fit. Lauatur ut cadmia, & aes. Sunt qui ut plumbi recrementum eluant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 33. ca. 6. Stimmi, nos Stibium, & Stibi dicimus, in argenti metallis inuenitur, spumae lapis candidae nitentisq;, non tamen translucentis. Aliqui Alabastrum uocant, Alabandum, & Alabandicum Aetius. Duo eius genera. Mas horridior, scabriorq;, & minus ponderosus, minusq; radians; & arenosior foemina, quam magis probant: nitet friabilis scissurisq;, non globis dehiscens: Platyophthalmon uocatur, quia dilatet oculos. Gynecion, quia mulieribus obseruiat, cilia tingentibus, semiorbesq; pingentibus. Vnde scitum illud, geometriam exercere foeminas in cilio, pręsertim in Hispania. Hippocrates certe Stibium significat, ut Galeno placet: aut crustas in eo inuentas, q̃ties Tetragonum in medicina nominat. Democritus Stibium nisi locis distinguit, Italicum, & Chalcidonium prodendo. Quidam non adipe utuntur coquentes, sed fimo bubulo. Habetur & Stimmi cognomento Regis Alexandri: sed cõpositio medicamẽti ea est ad oculos. Rhyadas, hoc est, qui delachrymationem arcere non possunt, q̃n per maxillas defluat.

D

EX M. VERG. COMM.

Stibium hoc est, quod in medicinae usum a ueteribus inuentum, corruptis moribus paulatim ad formae lenocinium concessit: cum natiuo decore non contentae mulieres, ad fucum & amoris illecebras abuti eo inceperunt. Auditur pro muliebri fuco ea uox aliquando in sacris hebraeorũ literis, cum praecipitur, ne stibio depinxerit aliquis oculos suos. Quam uocem ignorantes aliqui, a stoebe, quę huic scriptori herba est, Stibium dici & fieri crediderunt: cum tamen in Plinio, & Celso nihil aque notum sit: tradideritq; Plinius. 33. uolumine, cap. 6. principalem illi usum circa oculos esse: ideoq; Platyophthalmon uocari, quoniam eos dilatet, eorumq; fluctiones & lippitudines inhibeat. Et quoniam in cura decoris & formae eo mulieres utebantur, γυναικεῖον, id est, muliebre etiam dici: & si adiectiuo illi potuisse quondam coniungi substantiuum aliquod nomen, suspicari aliquis possit: Verbi causa, fucũ, pigmentumue, aut simile aliud q̃d piam. Possunt desyderari alia etiam, quae multa Plinius quo diximus loco longius tradit, uolentibus in eo scriptore cognoscenda.

¶ De Molibdęna, siue Plumbagine. CAP. XCI. A

MOlibdæna optima est flaua, argenteæ spumæ æmula, modice μολύβδαινα
splendens, cum teritur ruffa. Cocta cum oleo iocineris colorē trahit. Vitiosa est quæ aërem, aut colorem plumbeum refert. Gignitur ex auro & argento. Est etiam quædam fossilis, iuxta Sebastiam & Corycum inuenta. Quo in genere probatur quæ lapidosa non sit, aut recrementosa, sed nitens & flaua. Vim habet spumæ argenti, aut recremēto plumbi similem. Vritur, lauaturq; eodem modo. Miscetur conuenientissime medicamentis, quæ Liparas uocant, atq; emplastris minime mordentibus. Carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit. Glutinantibus tamen medicamentis, aut abstergentibus non conuenit.

BARBARI COROLL.

MOlibdęna, hoc est, Plumbago, quam & Galenam uocamus, communis est plumbi, & argenti uena. Commendantur friabiles, & modice ponderosæ. Quæ sint fossiles, metallicas appellant. Laudatissimæ quæ in Zephyrio fiant. Sunt qui Molibdænam inter spumas argenti collocent. Fossilis Molibdęna est, & ad uicum Ergasteriam uocatum, inter Cyzicum, & Pergamū octo & quinquaginta millibus a Pergamo distantem. Nominatur & Molibdæna, id est, Plumbago herba Plinio, contra serpentes, etiam in aruo, folio lapathi, crassa radice, hispida: quæ cōmanducata, si oculis subinde religetur, Plumbum, quod est, genus uitij, ex oculis tollit. Pli.li.25.ca.11.

EX M. VERG. COMM.

GAlenam bis terue trigesimo tertio & quarto suæ historiæ uoluminibus græcorum, metallicam Molybdęnam Plinius uocauit: nō tam ut a Molybdena Plumbagineq; sui generis herba, quam. 25. eiusdem historiæ uolumine, cap. 11. priuatim Plumbaginem dixerat, alia appellatione secerneret: q; quia scribente eo suam historiam, hæc erat priuatim metallicæ Plumbaginis appellatio, ab Hispanię Galecia, ut credimus, facta, in qua celeberrimę quondam metallorum fere omnium fodinæ fuerunt. Quæ quoniam nostra ætate nulla est, nec habet ea uox aliquā nūc significationis æstimationem, impune, & sine inuidia relicta a nobis fuit: pręsertim in re quæ ex substantia sua certius indicanda erat. Plumbago ob eam causam Molybdęna hæc dicta: & ne cū herba misceretur, ex metallo nota illi adiecta est. Herbam quo diximus loco Plinius manifeste Plumbaginem uocauit: causamq; addidit: quoniam si commanducata oculis subinde religet, Plumbum quod est in ea parte uitij genus, tollat. Metallum toto hoc capite Diosc. nihil simile communeue cum herba habens, quæ in Plumbi nomen & honorem ex usu tātum recepta est: id autem ex plumbi substantia iustius Plumbaginis nomen inuenit. Gigni hanc ex auro & argento hic scriptor ait: quale autem id sit Plinius ostendet, adherescere dicens argenti & auri fornacibus. Ostendet itidem plumbi uenam esse Plumbaginem: multaq; alia, quę nos breuitati cōsulentes, relinquimus in eo scriptore nouisse ea uolentibus exposita. Fit quod nouerunt metallici, Plumbago alterius metalli, argentiq; pręsertim coctura: quodq; excretum ex his plumbosum fuerit, Plumbago ueteribus fuit. Verumtamen fossilis eadem quondam inueniebatur ad Coryci, ut nos uertimus, Sebastiam, in Asia tunc notissimam regionem: cui Corycum hic adiecit, ut a reliquis quæ diuersis regionibus Sebastię urbes & oppida tunc audiebantur, separaret. Fuit enim frequens id quondam nomen: numerabaturq; in Armenia Sebaste ciuitas, numerabatur in Iudæa, numerabantur & alijs locis aliæ: omnes in Romanorum Cæsarum gratiam sic dictæ. Quas enim Augustas Germania, & Hispania nominauerunt, eas græci Sebastas, & Sebastias dixerunt. Est enim Sebaston gręcis idem quod Romanis Augustum. Intelligitq; hic scriptor κατὰ σεβάστιαν καὶ κώρυκον ἑυρισκομένη dicens, Coryci Chersonesum hoc nomine quōdam in Asia sic appellatam.

B

¶ De Recremento argenti. CAP. XCII.

REcrementum argenti, quod Scoriam uocāt, aut Helcysma, aut τοῦ ἀργύρου
Encauma, molibdænæ uim habet. Quare emplastris quæ phę σκωρία
as appellant, additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt, utpo

C te cum adſtringat, extrahatq́;.

EX M. VERG. COMM.

COniunctum natalibus plumbagini argẽti recrementũ eſt: ideoq́; paulominus q̃ cõtinuata hiſtoria a Dioſ. docet̃. Fit em̃ ex argento utrũq́;. In ſcorię metallicorũq́; recrementorũ omniũ genere, ſolum argenti recrementũ priuatim Helcyſma gręcis dictum eſt. Teſtatur id Plinius. 33. uolumine, cap. 6. his uerbis. Scoriam in argento græci uocant Helcyſma. Teſtantur idem græci latiniq́; omnes: nec aliunde q̃ ab extrahendi ui quam habet, factum illi nomen eſt.

De Spuma argenti. CAP. XCIII.

λυθάργυρος SPuma argenti quædam gignitur ex harena, quam Molibditin uocant, in fornacibus conflata, donec perfecte incandeſcat. Altera ex argento. Tertia ex Plumbo. Probatiſſima eſt Attica. Secunda Hiſpanienſis. Has ſequitur quæ fit Dicæarchiæ, id eſt, Puteolis, Baijs, in Campania, & Sicilia. Plurima enim hiſce locis e flagrantibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore ſplendet, Chryſitis appellatur, melior cæteris. Quæ in Sicilia, Argyritis. Quæ ex argento, Calabritis. Vis autem adſtringere, mollire, explere caua, excreſcentia in carne reprimere, ad cicatricem ducere, refrigerare, & occludere. Vritur Argenti Spuma, confractis partibus ad magnitudinem iuglandium, ita accenſa follibus. Abſtergitur inſidens ſpurcicia, & reconditur. Aliqui quater aceto, aut uino reſtinguentes, iterum urunt & eadem proſequuti, repo-

D nũt. Lauat̃ ut cadmia: ut Argyritidi nominatę, aut ſi deſyderet̃, alteri cãdor detur, ea in parteis magnitudine fabarum confracta, chœnicis atticę menſura, fictili nouo ſuperfuſa aqua, adiectis candidi tritici quatuor ſextarijs, priuatimq́; pugillo hordei, linteolo raro auribus uaſis alligato, coquitur, donec hordeum fractum dehiſcat. Deinde omnia in nouum craterem oris ampli transfunduntur. Triticum abijcitur. Spuma argenti uehemẽter manibus affricando, aqua lauatur, aſſiccataq́; in thebaico mortario teritur, affuſa feruente aqua, donec diſſoluatur. Excolata aqua, iterum tota die teritur, & ueſperi infuſa calida aqua ſinitur. Mane colis excernitur. Alia infunditur, atq́; ter die excolatur. Id ſeptem diebus fieri ſolet. Poſtea additis ad ſingulas minas Spumæ argenti, quinis ſalis foſſilis drachmis, infuſaq́; calida aqua, ter in die teritur, & addita aqua excolatur. Cumque inalbuerit, calida infunditur, dum nullam ꝑrſus ſalſedinem reſipiat. Demum ardentiſſimo ſole ſiccata, eiecto prius humore, reconditur. Sin minus, mina Spumæ Argyritidis diligenter teritur, addito ſale foſſili trito, triplicato pondere, in fictile nouum conijcitur. Aqua infunditur, ita ut ſupereminieat. Mouetur quotidie mane & ueſperi, aquaq́; ſuperinfunditur, priore nequaquã effuſa. Hoc fit triginta diebus. Namq́; niſi moueatur, craſſeſcit uſq́; in duriciẽ teſtę. Poſt hęc effuſa leniter muria, in thebaico mortario Spuma argenti teritur: cõiectaq́; in fictile aquam continens, manibus diligenter agitatur, mutata ſubinde aqua, donec nullum ſalſedinis indiciũ præbeat. Deinde quod

ex argenti Spuma candidum apparet, in uas aliud transfertur, & reda= A
ctum in pastillos, plumbea pixide conditur. Alij Spumam argenti in fabarum magnitudines confractam, in uentre suillo crudo ex aqua co= quunt, dum uiscus eliquescat, exemptamq; cum sale pari terunt, & ut su= pra dictum est, lauant. Sunt qui salis libram unam, & Spumæ argenti tan tundem in sole terant, aqua continue mutata, dum candor ei detur. Alia ratio. Sumito quantamuis Argenti Spumam, ubi lana candida inuolue ris, fictili nouo indita aqua, cum pugillo fabarum recentium, repurga= tarumq; decoquito. Cumq; fabæ disruptæ fuerint, lanaq; dealbuerit, ex emptam Argenti Spumam, & altera lana inuolutam, iterum coquito; cy= athum aquæ & parem fabarum modum adijciens. Eadem tertio quæ su pra, facito. In summa, tantisper dum lana iam non inficiatur. Insuper transfundens in mortaeium, ad singulas salis fossicij libras adijcito octo= genas Spumæ Argenti drachmas atticas, & terito, intermittensq; nitri q; albissimi cum aqua diuisi, drachmas quadragintaseptem indito. Iterum terito, donec satis candoris contraxisse uideatur. Ita autem fundens eam ex alto in fictile oris ampli, adiecta largiore aqua, ubi considere desierit, colato. Vicissim eadem prosequere, dum pura aqua dulcisq; effluat, & nullam salsedinem præ se ferat. Postremo in fictile nouum translatam, co lato sensim omni humore, soli quadraginta diebus, sub caniculæ sydus exponito, & siccata utitor. Elotam autem constat ad oculorum collyria B
prodesse, & ad cicatricum fœditates tollendas, ad rugosas facies, & cica= tricosas, laceratasq; & macularum plenas.

BARBARI COROLL.

Spuma argẽti, hoc est, Lithargyros, distat a Scoria, quo a fęce spuma. Lithargyros, purgan tis se materiæ uitiũ est, Scoria purgatæ. Tria Spumæ huius gñ̃a nostri habent. Chrysitin: quæ fit ex ipsa uena, & est optima. Secundam Argyritin ex argento. Tertiam Molibditin, plumbi ipsius tusura, quæ fit puteolis: & plærũq; omnes hi colores, in eisdem tubulis inueniũtur. Qui dam duo genera eius nouere, quæ uocant Stelerythida, & Peumenen, tertium Molibdænam: de qua diximus. Omnis autẽ Spuma, fit ex cocta sua materia, ex superiore catino defluens in inferiorem: eo sublata uerruculis ferreis in ipsa flamma conuoluitur uerruculo, ut sit modici ponderis. Est autẽ, ut ex ipso nomine intelligi potest, feruescentis, & futuræ materiæ Spuma. ffert Argyrolithos a Lithargyro, ut in lapide Selenite diximus. Pli.li.33.ca.6.

EX M. VERG. COMM.

Opera græcis, ut uidetur Lithargyri sui confectio fuit: licetq; præter argentũ ex plumbo etiã fieret, a meliore tamẽ metallo nomen seruauit. Compositaq; ex argento & lapide appella tione, ex qua præcipue fieret, substantiã græci indicauerunt, Lapidem, uenam eius metalli in- telligentes: quæ conflata igne, ut in coctura omni fit, eam ueluti Spumã redderet. Latini coctu ræ eius euentũ, & quod ex ea fieret contemplati, eiusdem metalli seruato nomine, Spumam ar genti uocauerunt. Fuitq; non Plinio tantũ, sed cunctis alijs Romani sermonis primis auctori- bus, in indicanda re hac propria & quotidiana ea uox. Nec dubitandum alicui est, non esse lati nis argenti Spumam, quæ græcis Lithargyros est. Vnusq; satis in ostendenda re Plinius erit, qui: 33. suæ historiæ uolumine, capite. 6. omnem Spumæ huius confectionem, discrimina, ap- pellationes, cocturam, loturamq;, & usum similiter huic docuit, Argenti Spumam semper ap pellans. Eritq; sciptorem eum legẽtibus, in tota hac re non paruũ operæprecium. Multa enim angustius ab hoc scriptore dicta certius audient: & ex his quæ aliter ab eo traduntur, suspicari in Dioscoride male forsitan legi aliqua poterunt.

C ψιμύθιον

De Cerussa. CAP. XCIIII.

Cerussa fit hoc modo. Infuso in urseum oris lati, aut fictile labellũ q̃ acerrimo aceto, laminam plumbeam supra fictilis spiraculũ, subiecta prius arundinea tegete, firmato: superiectisq; uelaminibus, ne halitum expiret acetum, ubi resoluta fuerit, defluensq; deciderit, humorem purum ad summa delatum colato. Crassamentumq; transfundito. Debet quoq; siccari in sole, mox trusatili mola teri, alioquin tritum cribrari. Postea quod superest duri, in tenues partes redigendum, cribrandumq;. Vicissim eadem tertio, quartoq; facienda. Melior quæ primo cribrata est, & medicamentis oculorum assumenda. Secundum locum tenet sequens, & reliquæ suo ordine. Nec desunt qui ligneam rudem in medio uase appendant, & supra cratem plumbum imponant, ita ut acetum non contingat, inditoq; operculo circumlinentes dimittunt. Post dies aliquot, laxato obturamento uisunt. Cumq; resoluta materia fuerit, reliqua ut supra diximus exequuntur. Si autem quis in pastillos uelit digerere, aceto acri subacta diuiditur in pastillos, qui in sole siccantur. Aestate tamen supradictum opus obeundum est. Ita enim candida atq; efficax redditur. Quinetiam hyeme paratur, urseis supra furnos, balnea, aut fornaces impositis. Ascendẽs enim calor, idem quod sol præstat. Laudatissimam fieri putant Rhodi, & Corinthi, aut Lacedemone. Proximã Puteolis.

D Torref hoc modo. Flagrantibus igni carbonibus, fictili nouo, maxime attico, tritam Cerussam imponito, & assidue uersato. Cumq; cinereum colorẽ traxit, eximẽs refrigerato, & utitor. Est & aliud urendi genus. Trita patinis supra prunas imponitur, & ferulacea rude mouetur, donec similis sandarachæ fiat. Extractaq; ad usus ministratur. Quæ uero ita parata est, Sandyx a quibusdam dicitur. Lauatur Cerussa cadmiæ modo. Vis ei adstringere, occludere, emollire & explere. Insuper excrescentia reprimere, & ad cicatricem perducere. Miscetur cæratis & emplastris quæ liparæ uocantur, pastillisq;. Est autem lœtalis eius potus.

BARBARI COROLL.

Pli.li.34.ca.18. Cerussa, hoc est, Psymithion, colos est e candidis. Fuit & terra per se in Theodoti fundo Smyrnæ, ad nauium picturas ueteribus: de qua tamen in terra Melina differendum nobis est. Nunc omnis Cerussa ex plumbo & aceto fit. Sandyx uero ex Cerussa, si torreatur æqua portione rubrica admixta. Q̃q; Virgilius herbam uidetur intellexisse uersu illo,

Sponte sua Sandyx, pascentes uestiet agnos.

Si Plinio, et Seruio grãmatico credamus, qui herbã dicit esse Sandycem, ex qua Sandycinus color fiat. Quidam pro colore ipso acceptã a poëta Sandycem existimant. Preciũ Sandycis in libras asses bini, & semis, hoc est, dimidiũ eius quod Sandaracæ. Paulus Sandycẽ, et Siricon, & Sericon uocari scribit. Syricon Aetius, & Plinius: hinc hodieq; Mauritani Sarcon eam nominant. Syricũ inquit Plinius, facticius est colos, ex Sinopide ac Sandyce mixtis, quo Miniũ sublinit, adulteraturq;. Nam Scyricũ, aliud genus est, ut in Ceruleo noĩauimus.

EX M. VERG. COMM.

Dant gentibus Cerussam plumbariæ officinæ. Conficiuntq; eam huic scriptori eodẽ modo Plinius & Victruuius; alter historiæ naturalis, 34. uolumine, capite 18. alter suæ architecturæ, 7. cõmentario. Laudantq; ambo, & cunctis alijs præferunt Rhodiam; non tamen bonita-

tis eius censum per gentes ultra faciũt. Hic diligentior, & humanæ saluti certius, & ex professo consulens, post Rhodiam Corinthiam & Lacedæmoniam, & ab his quã Campaniæ Dicæarchia conficiebat, numerauit. Nec aliquid legentibus in Cerussæ confectione desyderandũ reliquit, quàm dierum numerũ, quo operculatum & circumlitũ uas illud dimittendum sit. In prima si quidem confectione, donec solutũ fuerit plumbum. In secunda, δὶ ἡμερῶν ἀφαιροῦσιν, &c. Quã partem deficiente dierũ numero, post aliquot dies, nos uertimus. Potuit quidem numerus ille huic scriptori librariorum incuria perijsse. Verumtamen Victruuius etiã nullo temporis certo decreto spacio (post certũ enim tempus tantũ ait) quæ a Dioscoride incerta relinquuntur confirmasse uidetur: esseq; tempus id, cum solutũ fuerit plumbũ. Plinius rem certius tractans, his uerbis rem docet. Fit & alio modo, addito in urceos aceti plumbo obturatos per decem dies. Credimusq; nos, & paulominus quàm pro comperto testamur, diebus scriptoris huius adijciendum esse denarium Plinij numerum. Inconcinnus enim, & scriptore hoc indignus sermonis ductus ille est. Neq; enim δὶ ἡμερῶν aliud, quàm post dies, significat. Quæq; a nobis, & ab alijs indefiniti numeri uox, aliquot, addita est, ad concinniorẽ sensum, & maiorem rei certitudinem addita est. Quemadmodum a principio capitis etiam, cum diximus (uentricosi id uasis genus est) græcorum Gastram certius indicantes, & uasis in medio tumentis formam ostendentes, qua olearij urcei nostra ætate passim uidentur. Quod Plinius intelligẽs, urceos in hoc ipso usu sæpe appellauit. Quã deinde hic μολιβδίνην πλίνθον imponendam uasis ori dixit, Barbarus cõmunem eius uocis æstimationem secutus, laterem plumbeum imponi iussit. Alter aptius, laminam plumbeam. Nos tegulam, ceriore adhuc, ut credimus similitudine, & græcæ uocis seruata significatione. Siquidem πλίνθον appellatione laterem quidem plærunq;, aliquando tamen omnẽ in ædificio necessariam figlinam, lateres scilicet, imbrices, tegulas, & si qua in hoc genere alia sunt antiquiores Græci uocauerunt: & ex tegularum similitudine hic plumbeam Plinthum dixit uasi huic superponendam esse, cuius patentius os lateris unius latitudine totũ tegi non poterit. Quinetiam in columnis architecti Plinthum nominauerunt, quod in earum basi spiris subiacet. Vtq; in superiore capitulo Abacus, sic in inferiore basi Plinthus est, exæquata latitudine ueluti tabula. Sunt & alia his similia in reliquo capite, quæ nobis & alijs eadem non sunt, legentium diligentiæ & censuræ relicta.

A

¶ De Chrysocolla. CAP. XCV.

B

χρυσοκόλλα

CHRYSOCOLLA laudatissima Armeniaca, colorem Porri quàm simillime reddens. Secundum locum sibi uendicat Macedonica: & proximum Cypria. Quo in genere præfertur pura. Damnatur quæ terram, aut calculos collegerit. Ratio lauandi hæc est. Tusam infusa aqua, mortario ex passa manu ad pilam uehemẽter fricato, & statim quàm consederit colato. Alteram infundens aquam, rursum terito. Hæc uicissim prosequere, donec pura, syncæraq; spectetur. Dein siccato in sole, & ad usus recondito. Quod si urere uolueris, ex ea terens quod satis esse uidebitur, patinis supra carbones adponito, & alia facito quæ supra diximus. Dos Chrysocollæ ad purgandas cicatrices. Excrescentem carnem coërcet. Adstringit, purgat, excalfacit, & modice corpus mordendo exest. Inter medicamenta intelligitur, quæ uomitiones concitant, & necem inferre possunt.

BARBARI COROLL.

CHrysocolla, humor est in puteorum scrobibus, per uenã auri canaliensis defluens, crassescente limo rigoribus hybernis, usq; in duriciã pumicis. Laudatiorẽ eandem in ærarijs metallis, & proximã in argentarijs fieri compertum est. Inuenitur & in plumbarijs, utilior etiam auraria. Macedonicam Democritus æris similem ærugini describit. In omnibus autem ijs metallis fit, & cura multum infra naturalem illam, immissis in uenam aquis leuiter hyeme tota, usq; in Iunium mensem: dein siccatis Iunio, & Iulio: ut plane intelligatur nihil aliud Chrysocolla, quàm uena putris. Natiuam duricia maxime distinguit, Vuam uocant: & tamen illa quoq; herbã quam Luteam appellant, tingitur. Natiua est, quæ lino, lanæue ad succum bibendum tundi- Pli. li. 33. ca. 5.

C tur in pila: deinde tenui cribro cernit: postea molitur. Demũ tenuius sic cribratũ, quicq̃d non transmeat, repetit in pila: & iterũ molitur: puluis semper in catinos digerit, ex aceto macerandus, ut omnis duricia soluat, ac rursus tundit, dein lauat in concis, siccaturq;. Tum tingit Alumine fissili & herba supradicta, pingiturq; anteq̃ pingat, nisi rapiat colorem. Addunt & Scytanum, & Turbystũ. Ita uocant medicamenta sorbere cogentia. Cum tinxere pictores, Turesoblin uocãt, Medici Acessin, quae non fit tincta. Duo eius genera: pictoribus luteae, quae seruat in lomenta: & liquidę, globulis sudore resolutis. Vtrũq; in Cypro fit. Alij tribus eam gñibus distinguunt. Asperam, quae taxat in libras septem. Mediã, quae denarijs quinq;. Attritam, quã & Herbaceã uocant, quae tredecim. Luteam porro dictã putant, ab herba cognomine, a qua etiã adulterat. Et em̃ Ceruleo uiridiue sublitã, & pro Chrysocolla inducũt, uilissimi gñis, fallacissimiq;. Creta aestimat sestertijs in libras. Nouitius est & anularius, sed candidus, quo muliebres picturae illuminant ex Creta, & ipse admixtis uitreis gẽmis ex uulgi annulis, unde & nomen. Chrysocollam in Hispania copiosissimã haberi narrãt. Sublinunt aũt arenosam, priusq̃ inducant atramẽto, & paretonio. Haec sunt tenacia eius, & colore blanda. Paretoniũ quoniã est natura pinguissimũ, & propter lęuorẽ tenacissimũ, attramẽto inspergit: ne paretonij candor pallorem Chrysocollae afferat. Strauit Chrysocolla spectaculis circi arenã princeps Nero.

EX M. VERG. COMM.

Duplex antiquis Chrysocolla fuit, si Plinio in latinis, in graecis uero eius gẽtis medicis credendũ est: Altera, quae in cunctis fere metallis, laudatior tamẽ in aerarijs inueniret. Altera, quae ut graecorum scriptores docent, rubro aere, & impubis pueri urina: ut autem Plinius monuit, Cypria aerugine, & eiusdem pueri urina addito nitro temperaretur. Hanc aurũ operibus inducentes, agglutinando auro necessariam sibi uendicauerunt, ab hoc usu nominatã existimantibus cunctis. Siquidem nihil Chrysocollae uox aliud, q̃ auri glutinũ indicat. Metallicam cõtra illam medici sibi seruarũt. Naturalem, per uenas auri defluentem, crassescente limo hybernis frigoribus usq; in duriciem pumicis, de qua tantũ hoc capite agitur: indeq; facto nomine. Quãuis ut antiquiores omnes testant, laudatior in aerarijs metallis flueret: proximaq; illi in argentarijs: postrema aũt in plumbarijs, quae auraria priore illa uilior etiã esset: & nihilominus nomen illi ex auro factum est: ob preciũ, bonitatesq; alias, deferentibus auro hunc etiã, ut credi-

D mus, honorẽ gentibus. Nihil metallicam Chrysocollam peritiores aliud esse tradiderũt, q̃ humorẽ per puteos metalloꝝ defluentẽ, qui frigore, ut pręmonstratũ est, in pumicis duriciem duret. Nec minus cura etiã fiat, sed multo infra naturalẽ illũ, immissis per metalloꝝ uenas aquis leuiter tota hyeme usq; in Iuniũ mensem: dein eo tẽpore siccatis, ut plane intelligatur, putrẽ metalli uenã esse Chrysocollã, colore uiridi: ob quã caussam hic primũ laudauit, τῇ χροιᾷ κατακόρως πρασίζουσαν. quod redditũ a nobis est, usq; ad satietatem uirentẽ. Satietatẽ intelligẽtibus, q̃d abundet, & ex copia facto fastidio minus placeat. Nec ultra id quicq; adiecimus, totidẽ huic scriptori uerbis rem ostendẽtes. Caeteri interpretes quae ab eo non dicunt, plaeraq; addiderũt. Alter ad Porri colorẽ contracta re, ratus πρασίζειν uerbũ, quoniã graecis πράσον Porrũ sit, eius oleris colorẽ tantũ indicare: cum tamen oẽm uiredinẽ eo uerbo graeci indicent: hoc uno ut caetera omittamus, indicio, q̃ πρασιὰς in hortis uocat ea gens, cõsitas oleribus, ideoq; uirentes areas. Alter ex Plinio longius, q̃ oportebat rem descripsit: qui. 33. uolumine, capite. 5. Chrysocollae huius bonitatẽ indicans, ait. Summa cõmendationis est, ut colorem herbae segetis letae uirentis, q̃ simillime reddat. Quae tota, τοῦ κατακόρως πρασίζειν in scriptore hoc summa est. Potuit ille sui auctor, non alieni operis interpres, qua magis placuit rõne, quod scribebat docere. Interpretem contra auctoris sui uestigijs inhęrere oportuit: ne frustra cogeret aliquãdo herbã, & uirentes letas segetes, quę nullae in scriptore hoc sunt, aliq̃s quęrere. Hęc est Chrysocolla illa, qua Romanae historiae scriptores, stratum a Nerone circũ maximum dixerunt, qua die concolori panno aurigaturus esset. Bonitatis Chrysocollae censum per nationes aliter Plinius, quo diximus loco tradidit. Reliquit enim Cypriam: & pro ea largissimã in Hispania inueniri ait. Victruuius septimo suae architecturae libro, pingendis parietibus, forte utiliorem solã Macedonicam laudauit. Verba eius sunt. Chrysocolla apportatur a Macedonia. Foditur autẽ ex his locis, qui sunt proximi aerarijs metallis. Quotidianus & multus fuit quondã in pingendis triclinijs, cubiculis, & porticibus Chrysocollae usus: quoniã syluarum, & uirentis agri modo oculis color eius blãdiret: quemadmodũ nũc etiã, sed alio colore, uiridi scilicet creta, passim fieri uidemus. Quod superest, unũ adhuc monebimus: contra aliorũ aeditiones a nobis redditum, quo loco scilicet hic ait, habere Chrysocollã δύναμιν σμηκτικὴν, ut fere in cunctis legitur, οὐλῶν, quae uox cicatricũ, significat. Ideoq; ab illis, Valet cicatrices exterere, et ad purgãdas cicatrices, locus red-

ditus est. A nobis aūt, ad extergenda ulcera, cōtracta res fuit. Habuimusq; in ea diuersitate au ctores, ueterū primo & meliorꝫ codicū fidem: in qbus ἑλκῶν, id est, ulcerū, non οὐλῶν, id est, cicatricū legitur. Mox Paulū Aeginetam. 6. suæ medicinæ libro testatū, ἕλκεσιν κακοήθεσιν ἁρμόζειν, id est, dolosis et maleficis ulceribus accōmodatam esse. Et si recipiendū sit, quod quadamtenus simile fuerit, Pliniū etiam qui eodem loco ait. Vsus Chrysocollæ, & in medicina est ad purgan da uulnera, non adeo dissimili ulcerum & uulnerum natura euentuq; : ut non possit hoc etiam ueluti teste, quod dicimus confirmari. Adijciemus præterea, ne suspiciones nostras etiam relin quamus: non penitus ab re forsitan fore cicatrices legi, non tamen simpliciter, sed oculorum. Quoniam idem eodem loco Plinius dixerit, Miscetur & collyrijs ad oculorꝫ cicatrices. Quod si recipiendum sit, perijsse oculorum uocem eo loco constituendum erit. Verumtamen nullibi in græcis inuentis oculorum cicatricibus aliquibus, & in probationis fidei inuentis ulceribus, accedente Pauli testimonio, in ancipiti illud elegimus. A

❡ De Armenio lapide. CAP. XCVI.

ARMENIVS lapis præfertur læuis, colore ceruleo, perq; æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ Chrysocolla præstat, sed inefficacius. Quinetiam usum habet ad pilos in palpebris alendos. ἀρμένιος λίθος

BARBARI COROLL.

ARmeniū, siue lapis Armenius, & Armeniacus, inter colores floridos uocatos deponitur. Sunt aūt Colores floridi, q̄s dominus fingenti p̄stat, Miniū, Cinnabaris, Chrysocolla, Indicū, Purpurissum. Ideo em̄ q; preciosi sunt, legibus excipitur, ut a domino, non a redēptore repræsentent. Cæteri austeri nominant. Armenia hūc mittit. Lapis est Chrysocollæ modo infectus: optimuq; est quod maxime uiret, cōmunicato colore cum Ceruleo, in libras tricenis quondā nūmis. Nunc inuenta per Hispaniā arena, quæ similem curā recipiat, ad denarios senos uilitas redijt. Distat a Ceruleo candore modico, qui teneriorē Armenio colorem efficit. Differt sine dubio ab Armenio, ea gleba quā Bolon armeniam uocamus, dicendam inter Cretas. Pli. li. 35. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

MIttebat quondā Armenia sui nominis lapidem hūc. Chrysocollæ modo is infectus erat, colore maxime uiridi, sed cum Ceruleo cōmunicato. Idq; est q̄d hic ait, καὶ τὸ χρῶμα κυάνιον ὁμαλόντι. Vertimusq; nos, in quo ceruleus color aliquis est, & æqualiter cōmunicato sibi eo colore splendet. Meminit Armenij Victruuius etiam libro septimo, sed ut doceret tantū, quem in architectura, & pingendis parietibus usum quondam habuerit. B

❡ De Cæruleo. CAP. XCVII.

CAerulei origo ex ærarijs metallis in Cypro. Copiosius ex harena littorali, secundum quosdam sub cauatos specus maris inuenitur, quod magis probatur. Eligi debet merum. Vritur ut Chalcitis. Lauatur ut Cadmia. Vim habet reprimentem, & modice erodentem. Crustas gignit, & exulcerat. κυανός

BARBARI COROLL.

CEruleum, siue lapis Ceruleus, hoc est, Cyaneus a Theophrasto, Galenoq;, Cyanos masculino & fœminino genere pronunciat. In argenti & auri metallis fit, sicut & Sil: de quo prius ut agatur, cōmodius est. Color Sili, ut Ochræ luteus; qui tamē cremato Sile marmoroso, aceto q; restincto, abit in purpureum: quod nos experti sumus, & testantur Victruuius, atq; Plinius. Optimū Sil, quod Atticū uocatur. Preciū in pondo libræ. 22. Proximū Marmorosum, quo tantū utuntur ad abacos: quoniam marmor in eo resistit amaritudini calcis. Hoc subdimidio Attici precio est. Tertium genus est pressum: quod alij Scyricum uocant, ex insula Scyro. Iam quidem & ex Achaia, quo utunt ad picturę umbras. Cuius preciū sextertij bini, uel octoni. At quod uocatur Lucidū, uenit e Gallia, precio Scyrici dupondijs detractis, quo & Attico utuntur ad lumina. Effoditur & ad uigesimū ab urbe lapidem in montibus: quod quidem crematū adulteriū est pressi. Deprenditur amaritudine, & quoniam resolutū est in puluerem. At Ceruleum non limus, sed lapis, & harena est. Huius genera tria ueteribus fuerunt. Aegyptiū, quod ad syncera, meracaq; lomenta maxime probaretur, Scythicum, ad dilutiora; & enim hoc di- Pli. li. 33. ca. 12.

C lui facile. Cumq; teritur, in quatuor colores mutatur, candidiorem, nigriorem, crassiorem, tenuiorem. Q; hoc Ceruleo in commune Theophrastus, non Scythico solũ tribuit. Tertium quod & præferebat Scythico, Cyprium. Adulteratur aũt Aegyptium, ut idem Theophrastus ait, quodã genere, idq; in gloriã regis Aegyptij adscribit, qui primus tinxit. Alio loco Plinius hęc tria Cerulei, siue Cyanei fastigia, Aegyptiũ, Scythicum, et Cypriũ, inter gemmas, nescio q̃ recte collocauit, ut in castigatione Pliniana indicauimus. Etenim scire oportet, Cyanon etiam gemmã esse proximam, & germanã Iaspidi. Ea uero, de qua hic agitur, metallicam & arrosam esse. Ea res peperit errorem scribentibus, ut utrũq; genus pro uno ceu obliti confunderent. Accessit his Puteolanũ, & Hispaniense, harena similiter ibi cœpta confici. Victruuius Ceruleũ ait fieri, harena cum nitri flore in farinã cõtrita, & æris Cyprij scobe admixta factis orbiculis: qui siccati urceo fictili condunt in fornace, ut consudent, atq; ita Ceruleũ colorem pręferũt. Tingitur aũt omne Ceruleũ, & in sua coquit herba, bibitq; succũ. Reliqua curatio eadem, quæ Chrysocollæ. Ex Ceruleo fit quod uocatur Lomentũ. Perficitur id lauando, terendoue. Et hoc est Ceruleo candidius. Precia eius. 23. in libras. Cerulei. 18. Vsus in Creta, calcis impatiẽs. Nouissime superuenit Nestorianũ, ab auctore Puteolis id curante. Fit ex Aegyptij leuissima parte. Preciũ. 40. in libras. Idem & Puteolani usus, pręterq; ad fenestras. Vocant Cyllon. Est & subtilissimũ genus Lomẽti, quinis assibus taxatũ, q̃d Atticũ uocant, hoc est, ut puto λώμα. Q; Lomentũ ipsum a Theophrasto λώμα dici uideo. Cerulei synceri experimentũ, in carbone ut flagret. Fraudat uiola arida decocta in aqua, succoq; per lintheũ expresso in cretã erethriam. Sile primi instituere pingere Polygnotus & Mycon Attico dũtaxat. Hoc secuta ætas ad lumina est usa. Ad umbras aũt Scythico, & Lydio. Lydiũ Sardis emebat: q̃d nũc, ut ait Plinius, obmutuit. Difficillime terit Sil. Ab hoc, ut arbitrant aliqui, Silatum uinũ: quod & Sil uocat, & Silaceus color. Sil & Ausonius poëta nominat, latiaris, an peregrina sit uox addubitans. De uino Sil, Cornelius mentionẽ habet. Silatũ porro & lentaculũ, & prandiculũ dicebant: quoniã ieiunis & ante prandiũ uinum bibere meracũ moris esset. Auctor Festus. Ob id Græci Dianestismon, & Acratisma id appellabant. Sunt qui a Seseli, quod Tordilon & Sile dicitur, Silatum uinum deriuent. Sed auctorem nec ij ullum habent. Erat autem ientaculum, ut Athenæus tradit, buccea ex uino: quod genus barbari, a uino & pane Vippam uocant.

EX M. VERG. COMM.

D Colorum duplex quondam, quemadmodum & nostra ætate, ratio fuit. Nascuntur enim aliqui, & exigua aut nulla hominis opera ad temperaturam indigent. Finguntur contra alii, & sine hominis opera nulli sunt. Nascuntur Ochra, Minium, Chrysocolla, & plæriq; alij. Fingebantur autem quondam atramentum, ærugo, hyalos, pluresq; alij, quibus similes nostræ ætatis pictura, nunc etiam multos alios fingit. Facileq; erit uolentibus antiquorum in his temperaturas, confectionesq; omnes a Plinio & Victruuio audire. Ceruleum in utroq; genere quondam fuit. Nascebatur enim & fingebatur. Illud in metallorum fodinis, præsertimq; æris: in quo genere Cyprium hic cęteris anteponit: Hoc littorali harena, nitro, æreq;, ui ignis excoctis eosdem in pictura habebat usus. Fuitq;, ut fere omnium in natura rerum fortuna est, multiplex Cerulei bonitas, ex nationibus confectionisq; temperatura ab antiquioribus obseruata. Quæ omnia a duobus illis scriptoribus certius docent: ab altero naturalis historiæ. 33. uolumine, cap. 13. ab altero. 7. suæ architecturę cõmentario. Quæ potuissent, debuissentq; a nobis repeti hoc loco, nisi ijsdẽ uerbis cuncta illa in Corollario suo Barbarus collegisset. Nec eo secius nostra hæc legentes hortamur, historiæ pigmentorumq; disciplinæ huius magistros sibi antiquos scriptores illos potius fecisse. Intelligent enim certius, quid nam in Ceruleo hic dixerit. Nasci in Cypro, in ærarijs fodinis, & ex littorali harena copiosissimum fieri Ceruleum: quod in toto hoc capite præcipuum est.

¶ De Indico. CAP. XCVIII.

ἰνδικόν

INdici duo genera. Vnum sua sponte nascitur, tanquã spuma germinatione, Indicis harundinibus exiens. Alterum infectoriæ dant officinæ. Et est spuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices siccant. Optimũ existimatur, quod Cærulei speciem præbet, succosum, & læue. Inter medicamenta est quæ uelociter adstringunt, & inflammationes, tumoresq; rumpunt. Purgat & reprimit ulcera.

BARBARI COROLL. A

INdicum Ceruleo proximum est, ex India nō pridem, ut Plinius inquit, apportari cœptum: cuius precium in libras. 17. alibi denarios uiginti reddit, inexploratę sibi hoc inuentionis fuisse tradens, & inter Cerulei genera constituens. Ratio in pictura, ad incisuras, hoc est, umbras diuidendas ab lumine. Quod ex India inquit uehitur, harundinū spuma est, adhærescente limo, cum teritur nigrū. At in diluendo mixturā purpuræ, Ceruleiq́; mirabilē præsentat. Alterū spuma est purpurę. Adulcerant uero Indicum, stercora columbina, uel cretā selinusiam, uel anulariam uitro inficientes, ut Victruuius ac Plinius testatur. Probatur carbone. Reddit em̄ sincerū flammā, excellentis purpuræ, & dū fumat, sapit mare: ob id quidā ex scopulis id colligi putāt.

EX M. VERG. COMM.

VNum tantum Indici genus ostendi nūc potest: neq; antiquum forte illud qood ab Indis in quibus nascitur nomen sibi fecit. Alterum ex quo desijt tingi purpura, nullum inter gentes est. Nouerunt nunc omnes Indicum, quem nostra ætas habet, eamq; ob causam in uulgari re nihil ultra nobis laborandum.

¶ De Ochra. CAP. XCIX.

OChram leuissimam, & uehementer luteam eligere oportet, meram, & aliena materia uacantem, non lapidosam, friabilem, natione Atticam. Vritur hæc, & lauatur cadmiæ modo. Vis eius adstringere, erodere, collectiones & tubercula dissipare, Excrescentia in carne reprimit. Caua cum cærato explet. Et articulorum tofos comminuit. ὤχρα

BARBARI COROLL.

OChram, Iuba tradit in insula rubri maris Topazono gigni. Sed inde non peruehitur ad nos, inquit Plinius. Ochram si quis interpretari cupiat, Luteam aptissime conuerterit. Nisi Lutea ut herbæ & Chrysocollę geuus esset. Exoleuit inquit Attica Ochra Victruuius. Inueniebatur autem tum multis locis etiam in Italia. Pli.li.35.ca.6. B

EX M. VERG. COMM.

A Pallore nomen Ochræ antiquitas fecit. Terra ea est quæ quondā in Attica laudatissima fodiebatur. Vtq; illi precium & honor in pictura maximus fuit, sic nostræ & uulgari multiplex & sine honore aliquo usus est. Quos habuit & habet in medicina usus hic docuit: quos autem in pictura, pictores iampridem quotidiana tractatione nouerunt.

¶ De Cinnabari. CAP. C.

HAllucinantur qui Cinnabarin Minio eandem esse existimant. Minium em̄ in Hispanijs ex lapide quodam argenteæ harenæ permisto, temperari solet. Alioqui non dignoscitur. Fornacibus autē in florentissimum flagrantissimumq; colorem permutatur. In metallis uero strangulantem halitū eructat. Itaq; facies incolæ uesicis obuelant, ut per illas spectent, nec respirando noxium āerem attrahant. Ea pictores ad sumptuosa parietū honestamenta utuntur. Cinnabaris, quæ ex Aphrica deferē, magno constat. Hactenus inuenitur, ut uix uersicoloribus pictorum lineis satisfaciat. Densum, nec dilutum colorem reddit. Quare quidā Sanguinē esse draconis existimauerunt. Vim habet Cinnabaris Hæmatitæ lapillo eandē, uerum efficaciorē. Conuenit ad oculorum mendicamenta. Magis em̄ adstringit, & sanguinē cohibet. Ambustis igni, & papularum eruptionibus cærato excepta medetur. κιννάβαρι

BARBARI COROLL.

CInnabari ueteres usi sunt ad monochromata, hoc est, ad ea quæ coloribus singulis pingebantur. Adulteratur sorbis tritis, aut caprino sanguine. Preciū sinceræ nummi quinquaginta. Pli.li.33.ca.17.

C Est autem Cinnabari, siue Cinnabaris, uera sanies draconis elisi, elephantorum in pugna commorientium, pondere permixto utriusq; animalis cruore. Neq; alius est color qui in picturis proprie sanguinem referre possit. Pinxerunt & ephesio Minio: ubi primum id repertum est, autore Theophrasto, ac Victruuio. Vtrumq; omissum est, inquit Plinius: quia nimis acre existimabatur. Tum quia curatio magni operis erat, ideoq; transiere ad Rubricam, & Sinopidē. Minium sane inter pigmenta magnæ autoritatis fuit: quando & Iouis ipsius simulachri faciem, festis diebus miniandam censores locabant. Triumphantium quoq; corpora, Minio lini solita leguntur. Ideo & in unguenta triumphalis cœnæ addebatur. In Aethiopia & totos tingi proceres, & Deos, hoc colore moris fuit. Inuentū Theophrastus tradit, hāc multo ante se a Callia atheniense, initio sperante, aurum posse excoqui harena rubente in metallis argenti. Reperiebatur tamē inquit, iam tum in Hibena (malo enim ita q̄ in Hispania conuertere, ut in castigatione Pliniana diximus) sed durum & harenosum. Item apud Colchos in rupe inaccessa, decutiendum sagittis. Sed id esse adulterum. Optimum autem supra Ephesum. Clibianis agris Iliba Minium scripsit nasci, & in Carmania & Aethiopia Harenā illam Ephesi, quam diximus Cocci colorem habuisse, prædicant. Hanc teri solitam: dein lauari, & quod subsidat, iterum lauari. Differentiam artis esse: qua alij Minium faciunt prima lotura, apud alios dilutius id esse: proptereaq; Plysma dici: sequentis autem loturæ optimum. Minij uenæ Romam ex Hispania signatæ perferebantur, ad dena milia fere pondo annua. Romæq; lauabantur, statuto lege precio, septuaginta in libras, officinis eius, inter ædem Floræ & Quirini positis. Atq; hoc uerum erat Minium. Quod uero Dioscorides commemorat, adulterinum ac deterius. Namq; est alterum genus, in omnibus fere argentarijs, & plumbarijs metallis, qnod fit exusto lapide uenis permixto. Non ex illo, cuius uomicam liquoris æterni Argentum uiuum nominant, sed alijs simul repertis, qui steriles etiam sunt plumbi: nedum argenti. Tales cremati tunduntur in farinam: & hoc est secundarium Minium, perq; paucis notum, multum infra naturale illud sabulum. Hoc ergo adultera-
D tur Minium in officinis: unde præda societati. Item Syrico. Sublimi autem Syrico Minium, compendij ratio monstrauit, & alio modo furtis opportunum erat: pictoribus plenos subinde penicillos abluentibus. Sidit enim in aqua Minium, constatq; furantibus. Sincero Cocci nitor. Secundarij autem splendor in parietibus sentire debet imaginem: quanq̄ hoc rubigo quædam metalli est. Sisaponensibus autem miniarijs in Betica, unde ad nos nec aliud fere inuehebatur, suæ uenę. Harena excoquitur, sine argētoq; ea, contra quam alijs regionibus. Idq; celerrimum auri modo probatur ferro, & melius auro candente: fucatum quod est, nigrescit. Sincerum retinet miniaceum colorem. Inuenio & calce adulterari. Solis atq; Lunę contactus inimicus. Vindicatur ab hac iniuria, si parieti siccato, cera punica cum oleo liquefacta candens, setis inducatur. Iterumq; admotis gallæ carbonibus, aduratur ad carbonem usq;, postea candelis subigatur: ac deinde linteis puris, quo modo & signa nuda marmorea nitescunt: quæ Loricatio græce appellaē Coniasis. Autor Victruuius. Miniū in uoluminū q̄q; scriptura usurpaē, clarioresq; literas, uel in auro, uel in marmore etiā in sepulchris facit. Inē uenena esse Miniū nemo dubitat.

EX M. VERG. COMM.

CRedidit Plinius contra q̄ hic testatur, saniem draconis elisi elephantorum morientium pōdere, permixto utriusq; animalis sanguine Cinnabarim esse. Nec solus credidisse id uidetur: cū hic plures idem sibi etiam persuasisse testetur. Quod ex grauiore Cinnabaris precio factum fuisse uerisimile est, dum nouitate & miraculo aliquo mercium suarum precia augere mercatores conantur. Verumtamen arguendo tam impudenti eorum mēdacio satis unus hic scriptor sit, qui totius naturæ peritissimus, qualis uera Cinnabaris sit, optime cognouisset, & saluti humanæ consulens, non id tantum monuerit, sed falso etiam existimari Minio eandem Cinnabarim esse. In quo decæptos quondam fuisse, & decipi adhuc posse homines non adeo difficile fuit & erit. Rubent enim ambo, & in pictura eundem tunc habebant usum. Discrepant tamen, ut hic docet, nationibus: q; altera ex Libya, alterum ex Hispania quondam afferebatur: & illa in medicinæ usum, hoc inter uenena, aut ueneni saltem maleficium habentia recęptum fuerat. Vtriusq; seruantur nostra ætate nomina. Habetq; gens nostra quo passim utitur, uerbum miniare, a Minij colore factum: quo pingi, uariariq; libros, & librorum titulos eo colore dicat. Habent Cinnabaris nomen omnes in nostro orbe fere gentes: quo non rem, sed colorem illum indicēt. Qui enim nunc ruber color eum habet usum, ex argento uiuo conficitur: quemadmodum ex Minio argentum uiuum. Quod totum nouerunt qui hæc tractant: ideoq; a nobis aliud agentibus relinquenda huiuscemodi sunt. Satis enim legentibus erit, ex scriptore hoc didicisse, quale utrumq; fuerit, & qua ratione inter se differant: tamq; nunc ueram Cinnabarim uidisse homini

difficile esse, ꝙ quondã Minium facile erat: cuius quotidianus usus & tractatio Romæ quondã fuit, ex Hispania per redemptores eius metalli, ut illic curaretur, allati. Relictum in Cinnabaris & Minij huius historia non procul a principio spacium a nobis est, uitijꝗ nota signatus locus: quoniam male sequax uerborum & rei ductus illic esset: exigeretꝗ sibi aliquid, quod ad discernendam a Minio Cinnabarim antea dictum pertineret; a quo statim hic inferret, aliter nõ posse cognosci. Siquis aũt totam Minij confectionẽ, temperaturam, uitia, bonitates, & usum audire optauerit, Plinium & Victruuium auctores habebit: quorũ alter. 33. suæ historiæ uolumine, capite. 17. alter suæ architecturæ cõmentario. 7. longius omnia illa prosecuti sunt. A

De Argento uiuo. CAP. CI.

Argentum uiuum fit ex Minio, quod abusiue Cinnabaris dicitur. Patinis fictilibus, imposita ferrea concha Cinnabarin continente, & calice coöperta, argilla superlita, carbonibus succendunt. Siquidem detersa fuligo, quæ calici insidet, refrigerata in Argentum uiuum coit. Quinetiam inuenitur in argenti fodinarum tectis, stillatim concretũ. Alij per sese in metallis inueniri tradunt. Seruatur in uitreis, aut plumbeis, aut stagneis, aut argenteis uasis. Siquidem aliam materiã omnem exedit, & defluere facit. Potum uim pernicialem habet. Suo eñ pondere interna exest. Remedio est lac multũ subinde potum, & uomitionibus reiectum, aut uinum cum absinthio, aut apij decoctum, aut semen ormini, aut origanum, uel hyssopum cum uino. Auri limata scobs, id est, ramentum ꝗ tenuissimum epotum, mirabili est auxilio. ὑδράργυρος B

HERMOLAI BARBARI COROLL.

Hydrargyros, siue Hydrargyron, ex Minio fit tantum secundario. A pospermatismũ Draconis non desunt qui uocent in arte chymica Hydrargyrum: ut fel Draconis Hydrargyrum, quod e stanno fit, & quod ex auro Discũ solis. Fit & ex marmore, ut Victruuius refert Argentumꝗ id uiuum nominat. Sudor calici detersus in confectura Hydrargyri liquorem aquæ habet, argenteo colore: unde nomen Hydrargyro. Idem guttis facile diuiditur, & lubrico humore confluit. Hydrargyro quemadmodum & Argento uiuo argentum inauratur solum, nunc prope. Cum & in æra simili modo aurum duci legitimum quondam fuerit. Sed alia ratio inuenta est e uiliori materia, ut paulo post dicemus. Quæ aũt hic de noxa Hydrargyri a Dioscoride scribuntur, Plinius Argento uiuo tribuit. Credo Hydrargyri genus haberi duplex. Factitium, quod proprie Hydrargyron dicatur; & Metallicum, cui sit Argenti uiui nuncupatio dicata. Est aũt Argentum uiuum, argentei liquoris uomica: qui in lapide in uenis Argenti reperto, inuenitur: qui & ipse in Argentũ excoquitur, & Achrosyalon priuatim uocatur a Chymistis. Quamꝗ & pro Scitherite lapide Aphrosyalos ab ijs accipitur. Venenũ rebus omnibus est Argentum uiuum. Omnia ei innatant, præter aurum. Id unum ad se trahit mere: ideo & optime purgat, ceteras eius sordes expuens crebro iactatu fictilibus in uasis. Ita uitijs eius abiectis, ut & ipsum ab auro discedat, in pelles subactas effunditur, perꝗ eas sudoris uice defluens, purum relinquit Aurum. Ergo & hoc cum æra inaurantur, sublitum bratteis, pertinacissime retinet: uerum pallore detegit simplices earum, aut prætenues: qua propter id furtum quærentes, oui liquore candido usum eum adulterant: mox & Hydrargyro. Inaurandum uero æs cruciatur ignibus, accensumꝗ restinguitur sale, aceto, alumine: postea exarenatur, an satis recoctum sit splendore deprẽdente. Iterũꝗ exhalatur igni: ut edomitũ, mixtis pumice, alumine, Argento uiuo inductas bratteas accipiat. Argentum uiuum non large inueniri solitum affirmant. Candidum id, & fugaci corpore, nec usꝗ consistens. Omne tamẽ corpus fusile recipiens atꝗ in se contrahens. Qui Metallicas species adulterant, & Chymistæ a fundendo appellantur, siue a succis quos herbarũ maxime conquirunt, immutant rebus nomina: siue ut alijs maligne occultent, in quibus ipsi hallucinantur: siue ut præstigias suas uelut quædam mysteria uenerabiliores faciant. Argentum uiuum Hermem, hoc est, Mercurium appellant. Sed aliter quam Græci Aurum Solem, Argentum Lunam, & alia fere ad hunc modum omnia. Multos huc

Pli.li. 33. ca. 6. & 8.

*

C Auaricia sola compulit frustra, nondum inuento, qui non oleum et impensam perdiderit: ut de ijs iure dici possit quod Demetrius Phalereus in eos cauillatus est, qui aurum per cauernas scrutantur, & in eã spẽ patrimonia sua cõferunt & absumunt. ἃ μὲν ἤμελλον οὐκ ἔλαβον, ἃ δ' εἶχον ἀπέβαλον. hoc est, quę capere debuerant, non cœperunt: quæ possidebant, amiserunt, ut Athenæus, et ante ipsum Strabo meminit. Argentum eos uiuũ p̃cipue torquet, indignantes tam proximam argenti probi spem elabi manibus, nec spissari, aut inhiberi motum eius ullo fere modo posse. Argentũ q̃dem iam tingitur tam simili colore auri, ut nec marculo, nec coticula, nec pondere, nec alio q̃ lateris & ignium argumento deprehendatur. Quæ probatio Cõmentitia & Cupellaria uocari solet: q̃m cõmẽtũ illud laterculis, hoc est, in cuppa uratur. Malũ hoc iam late patet: nec Auaricia solũ, aut Luxuria censenda, sed puerilis quędã uanitas, & ostentatio diuitiarũ ludicra, totis abacis ex hoc adulterio, uel principũ epulas ornantibus. Hinc passim moneta falsa cuditur, præsertim Veneta: maiore furto, q̃a nullum sit aurũ, uel argentũ Veneto sincerius. Pręfertur omnibus numis orbe toto Venetus. Huic crimini, Decemuiralis potestas, non aliter q̃ aut lesæ maiestatis, aut uiolatæ religionis obiecta est. Nihil fere tñ, aut graues pœnæ sontibus constitutæ, aut imẽsa pręmia deferentibus proposita iuuere. Non erat prius cautum, ne cui liceret metalla cruciare. Monetarios tantum leges oderant, Chymistas esse patiebant. Hoc ipso anno quo hæc prodimus, Chymistas quoq; ipsos capitales fecere: simul ut occasionem sceleris adimerent: simul, ne quis ætatem suam tereret in follibus & ustrinis et capunculis futilibus, quę iam conuicio desidiæ Choridiola, siue Scoridiola græce nominantur.

EX M. VERG. COMM.

STare loco nescit, micat, tremitq;, & suo pondere hac & illac facile fertur Argentum uiuum. Vnãq; hanc rationem in eo contemplati ueteres Romani, insensibili alioquin rei, uitæ sensum Argento huic tribuerunt, uiuum uocantes. Græci ediuerso non motum, sed fluidum & aquosum eius habitum admirati, Hydrargyron, quasi aquosum argentum nominauerunt. Omnes tñ cõmuni consensu in Argenti censu id constituerunt: uel q̃ candore suo simile argento sit: uel quod magis uerisimile est, quoniam in argentarijs metallis cũ argento inuenitur: uel q̃ priuatim & per se similem argento uenam & uomicam habet. Fuit enim hoc primum Argentum uiuum in metallis natum, & a natura gentibus datum. Quo deficiente, ut fuit semper urgente ne-
D cessitate aliqua ingeniosa humana gens, fingi cœptum est, et ex alijs metallis artificiose cõfectũ. In quotidianos uitæ usus pro illo concessit. Quo magis miret aliquis scriptorem hunc, a fictitio historiam Argenti uiui incæpisse, quam Plinius a naturali. 33. uolumine, cap. 6. auspicatus fuerit his uerbis. Est & lapis in his uenis, cuius uomica liquoris æterni Argentũ uiuũ appellat. &c. Et cum longius de eo egisset, fictitium ex Minio eiusdẽ uoluminis, cap. 8. docuerit, hic tñ artem naturæ anteposuit: nec scimus, an bonitatem, efficacioresq; in fictitio q̃ in natiuo uires hac ratiõe mõstrare uoluerit: habereq; in artibus & medicina fictitiũ aptiorẽ natiuo usum. Duplex ex his quæ p̃monstrata sunt Plinio Argenti uiui genus est, huic uero triplex. Fictitiũ ex Minio, quod in fossura argẽti inuenit. Et quod per se metallum est, perpetua liquoris uomica a Plinio fluere dictũ. Est pręter hęc quartũ etiã genus, eodẽ fere quo ex Minio modo ex marmoris fragmẽtis & assulis quæ marmorarij disijciũt, factum. Docet id a Vitruuio quo pauloante diximus loco. Quæ conficiendi id ratio quoniam multiplex est, & longa rerum serie tractatur a nobis, legenda in eo scriptore uolentibus relinquitur.

De Rubrica, seu Minio sinopico. CAP. CII.

μίλτος σινωπική

MInium sinopicum maxime probatur graue, densum, ad iocineris imaginem uergens, calculorum expers, concolor, in resolutione succosum. Effoditur in Cappadocia spelũcis quibusdam, expurgatumq; defertur in Sinopen urbem, in qua uenditur. Vnde cognomentum accepit. Vim habet exiccatoriam, quasi inducendo obstruentem, & adstrictoriam. Quapropter uulnerarijs emplastris, & pastillis exiccãtibus, & adstrictorijs commisceri solet. Aluum sistit, in ouo sumptum, aut clystere infusum. Datur iocineris uitio laborantibus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 33. ca. 7. RVbrica Sinopis, quam Celsus Minium Sinopicum appellat, inuenta primum in Ponto

dicit. Nascitur Rubrica & in Aegypto, & Balearibus, & Africa: sed optima in Lemno & Cappadocia: ut in mentionibus duabus proximis indicabitur. Species Sinopidis, aut Sinopicæ tres. Rubra. Et minus rubens. Et inter has media. quæ præfertur omnibus: quia minus adulteretur, ob id & Autarcen uocari Theophrastus eam prodidit. Preciũ optimæ in libras. ii. denarij. Vsus ad penicillũ, aut si lignũ colorare libeat. quę plus rubet, utilior est abacis. Idem preciũ eius, quæ Pressior uocat, & est maxime fusca. Vsus eius ad bases abacorũ. In medicina quoq; blandus emplastris & malagmatis, quæ dicunt Phæa. Troianis etiã temporibus, Rubrica hoc est, Miltos in honore fuit, Homero teste: qui naues Miltoparias cõmendandi gratia uocauit. Alioq rarus in picturis. Rubrica & in ferrarijs metallis nascitur, picturis apta. Fit & ex Ochra, ut dicemus. Quid sit apud Columellã in apum cura lutum punicum, nisi sit Rubrica, non satis uideo. Legitur sane Rubricam ex Africa uenire, quã Cicerculum uocabant, cuius precium octoni asses. Legitur & Lutum uenetũ abluendis maculis quęsitum: de quo & Martialis poeta meminit. Nisi quis hanc intelligat, quam dixi Pressiorem uocari, & maxime fuscam esse.

EX M. VERG. COMM.

QVod in Sinopide Rubrica maxime optauerit nouisse aliquis, eadem ipsa est: ut optima, & quæ ueteribus cognita tam multis remedijs medicinam instruxit, uti ætate hac nostra liceret. Cætera enim quæ de ea a Diosco. docentur, in hoc ipso, & in Plinio satis per se patent. Eamq; ob causam relictis omnibus alijs, illud tantum monebimus: ob coloris similitudinem, & hanc, & Fabrilem, & Lemniam Rubricam Minium sæpe appellasse ueteres aliquos: non tamen simpliciter, sed adiecto semper gentis, aut usus cognomine aliquo: uerbi causa, Sinopicum Lemnium, & Fabrile, Minium nominantes. Sic Celsus aliquando, sic plures alij usi sunt. Cætera quæ de omni Rubrica dici poterant, ab alijs ex antiquis scriptoribus collecta, sine legentium desyderio a nobis relinquuntur.

¶ De Rubrica fabrili. CAP. CIII.

Rubrica fabrilis, ad omnia Sinopide inferior est. Optima Aegyptia, & Carthaginensis. lapidũ expers, friabilis. Gignitur in Iberia quę ad occidentẽ spectat, Ochra exusta, & degenerante in Rubricã. μίλτος τεκτονική B

BARBARI COROLL.

RVbrica fabrilis, hoc est, Miltos tectonice, utilissima fabris est: quæ in Aegypto nascitur & Africana: quoniam maxime sorbetur. Hæc & in Lemno fit, diuerso genere ab ea quæ Sphragis appellatur. Sicut & qua lintearij, fullonesq; utuntur, in lauando extergendoq; uiribus præcipua. Galenus auctor. Ochra excoquitur in Rubricam, ollis nouis luto circumlitis. Commentus hoc esse dicitur Cydius quidam, incensis casu officinis. Quo magis arsit in caminis, hoc melior, quia nigrior, & carboni similis efficitur. Vtcumq;, talis Rubrica deterior quã natiua semper, ut Theophrastus inquit. Pli.li.35. ca.6.

EX M. VERG. COMM.

LIcebit uolentibus ex Plinio fabris aptæ Rubricæ huius historiã, bonitatem, natales, temperaturã, omnemq; usum.35. uoluminis, capite.6. certius intelligere: ideoq; nos parato omnibus eo scriptore, nihil cõmentatiõibus his nostris in re alioqn nota adijciemus. Factũ Rubricę huic cognomẽ a fabrica est, in qua dirigendis lineis, colorandoq; ligno multus semp fuit eius usus.

¶ De Lemnia terra. CAP. CIIII.

LEmnia terra, cuniculoso in specu nata e Lemno insula, palustri loco defertur, inibi electa, & caprino sanguini permista. Quam incolæ cogunt in pastillos, & imagine capræ signant. Vnde & Sphragida appellauere. Vim antidoti habet, contra perniciosa uenena singularem. Pota cum uino, & pręsumpta, euomi uenena cogit. Contra ictus morsusq; animaliũ, quæ exitiale uirus eiaculantur, prodest. Antidotis familiaris. Sunt qui hac ad sacrificia utantur. Est & dysenteriæ utilis. λημνία γῆ

BARBARI COROLL.

RVbrica, siue terra Lemnia, quã Celsus Minij Glebam uocat. Palmam huic dedere Mi- Pli.li.35. ca.6.

C nio proximam. Hæc est antiquis multum celebrata, cum insula sua, in qua nascitur. Hac Minium sublinũt, adulterãtq; qualis & in Cappodocia effodit speluncis: quę saxis adhæsit, excellere existimat. Glebis suus color, extra masculosus: hac usi sunt ueteres ad splẽdorem. At Sphragis uocatur inquit Galenus, quoniam Dianæ signum habeat a Sacerdote impressum: nec animalium sanguinem misceri, sed triticum & hordeum piamenti gratia, illi terræ dari. Rubet ambusti modo tumulus in Lemno: ubi hęc legitur, prope oppidum Ephestiada cognominatum: quod in eum locum Vulcanus ceciderit, quo orientem spectat insula. Ibi nihil iuxta nasci, aut uirere. Siccari Lemniam, nec remollescere sub digito protinus tactam, ut Rubrica. Philoctetem sanatum ea ex Hydri morsu, Philostratus scribit: ob eamq; rem nouum insulæ nomen inditum, ut pro Lemno diceret Acesa. Huius insulæ uectigalia senatus populusq; Roman. concessit Atheniensibns fouendo.

EX M. VERG. COMM.

Non est cæteris græcorũ scriptoribus, pręsertimq; Galeno eadem huic scriptori Lemniæ rubricæ, seu terrę historia. Hic enim ex cuniculoso specu, palustribusq; eius insulę locis afferri ait: illi in ea insula montem esse dixerunt, ambustorum modo rubentem, sterilem, in quem poetæ e cœlo pulsum cecidisse Vulcanum ferunt: ex quo terra hæc legitur, non procul ab Ephestiade eius insulæ oppido: signariq; Dianæ, non capræ signo a sacerdote eius hanc terram: nec sanguinem illi caprarum misceri, sed fruges alias, piamenti causa monti illi defodere incolcs: pluraq; alia, quę huic scriptori non conueniunt. Quinetiam nihil ab eis dictum est quale a Diosco. dicitur, uti ad religionem & initiationes quosdam hac terra.

¶ De Atramento sutorio. CAP. CV.

χάλκανθον Atramentum sutorium genere quidem unum & idem est, molle & concretum, sed in specie differentias treis habet. Vnum namq; humoribus stillatim in cuniculos quosdam colatis, concrescit. Quare ab ijs qui Cypria metalla perficiunt, Stalactis appellatur. Petesius ipsum Pinarion uocat, alij Stalacticon, id est, stillaticium: alij Pecton, Ephthon, Aracton, Lonchoton. Alterũ simplici ratione fit in speluncis. Postea transfusum in excauatos scrobes, concrementũ capessit. Quod Pectõ, id est, Cõcreticium proprie nominatur. Tertium dicitur Coctile, & ĩ Hispania fieri solet, sed inutile, ac inualidissimũ esse cõstat. Ratio parandi hæc est. Aqua madefactum decoquunt: mox in piscinas transfundunt, & residere patiuntur. Hoc certis diebus cõalescit, in compluries formulas digestum, tesserarũ speciem reddẽtes, quæ racematim inter se cohærescunt. Optimum esse creditur, cæruleum, graue, concretum, translucens. Cuiusmodi Stillaticium est. Ab alijs Lonchoton nominatũ. Proximum Concreticiũ. Coctile uero ad infectus & denigrationes aptius cæteris esse compertum est. Sed ad medicinæ usum inualidius esse, experimenta docẽt. Valet adstringere, calfacere, & crustas inducere. Latas uentris tineas necat, drachmæ pondere deuoratũ, aut cũ melle linctũ. Vomitus ciet. Aduersus hausta fungorũ uenena, ex aqua potum auxiliat. Purgat caput aqua dilutum, & in uellere naribus instillatum. Vritur, ut paulo post in mentione chalcitis ostendemus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 34. ca. 12 Chalcanthum, aut Chalcanthos, aut Chalcãtes, ut Strabo appellat, a Cornelio Celso Atramentum sutorium fere semper conuertitur, cognationem æris græci nomine fecerunt. Fit in Hispania, e puteis stagnisq;, id genus aquæ habentibus. Decoquitur ea, admixta dulci pari mensura, & in ligneas cortinas funditur. Imobilibus super has transtris dependẽt restes lapillis extẽtę,

quibus adhærescens limus, uitreis acinis, imaginem quandam uuæ reddit. Exemptum ita siccatur diebus. 30. Hoc Ephthon uocāt, quod fit & salis modo flagrantissimo sole, admissas dulces aquas cogente. Color est ferrugineus, siue ceruleus, percp spectabili nitore, uitrumcp esse creditur. Diluendo fit Atramentū, tingendis corijs. Fit & pluribus modis, genere eo terræ, in scrobibus cauato: ut Dioscorides tradit. Purissimū est, q̄d Stalactida, siue Stalagmiā, hoc est, Stillaticium uocant. Sed ex eo candidum colore uiolam sentiente, Leucoion nominant, cętera uiolacea. Fit aūt quod Pecton uocatur, & in saxorum catinis pluuia aqua corriuato limo gelascente: a quo & nomen habet. Factitium pallidius est q̄ fossile: quantum colore, tantū & bonitate uincitur. Maxime probant Cyprium in medicinæ usu, quod & solum Possidonius esse credidit. Chalcanthum Galenus in Chalcitin lapidē mutari tempore, incipiens a superficie, testatus est. In harena Vrsorū & Leonum ora Chalcantho aspergi solita dicuntur: tantacp erat uis in astringendo, ut mordere non possent. Differt Chalcu anthos, id est, æris flos, a Chalcantho latius q̄ ut monendū sit: etiam si Democritus in chymicis florem æris dicendo Chalcanthum intellexisse uideatur: ut Chalcanthū nominando, luteum oui significare uoluerit. Atramentū est & quod Melanteriam Græci dicunt, explicandum suo loco. Itemcp Melan. Differt Calacanthum a Chalcantho: quod illud herbæ genus est, muscas, murescp necans, nec aliud de ea proditum inuenio: quamcp Græci uulgo Calacanthium accipiunt pro Chalcantho. A

EX M. VERG. COMM.

AEri cognata res est Chalcanthum. In ærarijs em̄ metallis, ut metallici docent, plærumcp concrescit. Indicatcp id in græcis nomen: in quo q̄ primum æs intelligitur. Romani, quoniā eo tingendis corijs gentes uterentur, a nigro colore quē reddebat, Atramentū: & a sutrinis in quibus coria tractantur, sutorium nominauerūt. Genera, confectionescp eius satis hic docuit. Nec nos parum laborauimus in restituenda capiti huic antiqua integritate. Qualis aūt ea sit, & quibus ablatis, mutatisue factum id a nobis fuerit, collatis cum nostra aliorum æditionibus, facile uolentes intelligent. Poterunt a Plinio etiam Atramenti huius sutorij easdem confectiones, genera, & nomina intelligere historiæ suæ. 34. uolumine, capite. 12. Eadem enim omnia huic & illi sunt. Quod in medicina, & remedijs monere uolumus, illud est. Quod hic Atramentum sutorium contra fungos cum aqua bibi ait, non multo post cum ex professo de fungorum maleficio agetur, cum aceto bibendum in eo periculo pręcipitur: ut tunc certius docebitur. B

De Chalcite. CAP. CVI.

χαλκῖτις

CHalcitis præfertur similis æri, friabilis, nec lapidosa, nec inueterata, intercursantibus oblongis uenis, splendentibuscp. Huic abstersoria uis inest, excalfaciens, & crustas ulceribus obducens. Purgat quæ oculis & eorundem angulis hærent. Ad ignem sacrum, & ulcera quæ serpunt, efficax est. Sanguinem e uulua & naribus erumpentem, cum succo porri sistit. Carunculā gingiuis enatam, depascentia ulcera, tonsillascp, eius farina compescit. Vsta, & cum melle trita, oculorū medicamentis longe utilior redditur. Callum genarum & scabriciam absumit, abstergitcp. Fistulas tollit, collyrij modo in eas adacta.

BARBARI COROLL.

CHalcitis, hoc est, lapis ærarius, ita dicitur, quoniā ex ipso Aes coquitur. Distat a Cadmia fossili, quod illa ex subdialibus petris ceditur, hic ex obrutis. Item q̄ Chalcitis friat se statim, natura mollis, ut uideatur lanugo concreta. Est & alia distinctio: q̄ Chalcitis tria præter se genera complectitur, Aes, Misy, & Sory. Habet autē æris uenas oblongas. Probatur mellei coloris, gracili uenarum discursu. Putant & recentem meliorem esse, quoniā uetustate Sory fiat. Maceratur autē in fictilibus ex aceto circumlitis fimo diebus. 40. & colorem Croci trahit. Chalcitis inueterata, ut Galenus inquit, etiam in Misy transit, a summa cute incipiens. Pli. li. 34. ca. 12.

EX M. VERG. COMM.

CHalcitim uocant metallici lapidem ex quo æs coquitur. Habet is plures, ut illi uocant, distinctiones, nō repetendas hoc loco: quoniā ex Plinio cunctas alij suis Corollarijs inseruerint. Et si uetustiores aliquis amet auctores, to tam unus Plinius rem lib. 34, capite. 12. docebit.

C ψωρικόν

¶ De Psorico. CAP. CVII.

FIt ex ea medicamentum, quod Psoricon uocant, duabus Chalcitis partibus, cum una Cadmiæ additis, & ex aceto tritis. Oportet autem in fictili obruere fimo, diebus quadraginta per caniculæ ardores: sic enim fit acrius. Idem quod Chalcitis potest. Alij pares utriusq; portiones in uino terunt. Vritur Chalcitis fictili nouo, uiuis carbonibus superposito. Modus autem ustionis in humidioribus est, dum ipsa Chalcitis bullas excitare desierit, & perfecte inaruerit. In reliquis uero, dum mutata in floridum colorem fuerit, & sanguineum, aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda est. Insidens autem spurcicia flatu expellenda. Mox reponenda. Torretur etiamnum perflatis carbonibus, usq; dum luteo colore pallescat. Aut fictili subditis candentibus prunis, subinde uersata, donec conflagret, & colorem mutet.

EX M. VERG. COMM.

COniunxerunt Chalcitidi Psoricon hoc aliqui: nec sine caussa penitus. Ex ea enim, ut præmonstratum est, fingitur. ficticium enim, non natiuum: nec simplex, sed compositum est. Nos tamen ueterum græcorum rationem secuti, qui seorsum a Chalcitide de Psorico egerunt, diuisa historia, & alio capite a Chalcitide, statim Psoricum prosecuti sumus. Medicamentum id est, sic dictum, quoniam contra scabricies & asperitates cutis, quas Græci Psoras, dicũt uim & usum quondam haberet. Quæ autem sit huic scriptori eius confectio, satis ex eo patet. Cæteri tantum græcorum medici ad confectionem eius non Cadmia, sed Spuma argenti usi sunt: neq; ex uiribus eius minus aptam forte uim contra cutis aspetitates Psoricum habebit. Cætera huic, & alijs omnia eadem sunt: qui fimo obrui, &.40. diebus sub sole habendum omnes præcæperunt: quoniam ea ratione maiores in siccando uires acquireret: ipsum magis
D extenuaretur, & in erodendo mitius Chalcitide fieret. Est illud in medio capite certius cognoscendum: in cocturæ spacio, et q̃diu coqui metallicũ aliquid oporteat, quæ nam hic πολυύγρα, id est, humore abundantia, quorum cocturæ finis sit, cum bullas agere desierint, & aruerint, dicat: & quæ reliqua intelligi ibidem oporteat, quorum cocturæ finis sit in speciosiorẽ colorem mutatio: in uno ne Psorico constituendum id sit, an in cunctis metallicis: decreueritq; hic, & appellauerit humore abundantia Psorica, quæ copioso aceto, aut uino temperata fuerint, reliqua uero quæ aridiora: an simpliciter de cunctis metallicis, omniumq; coctura intelligere id oporteat. In quam partem inclinat animus nobis, non tam ex concæptis illic uocibus, quæ in hunc sensum facile legẽtes ducunt, q̃ quia non uidetur, quo referenda reliqua illa sint, cum de uno tantum Psorico agatur. Eamq; rationem nos secuti, de cunctisq; præcipi eo loco opinati, ad omniũ metallicorũ cocturam rem contraximus. Plinius.34. uolumine, capite.12. de eodem Psorico hoc, sed nõ eodem penitus huic modo egit. Prius enim fimo in sole obruit, q̃ Cadmiam illi misceat. Cætera huic & illi eadem fere omnia sunt.

μίσυ

¶ De Misy. CAP. CVIII.

MIsy assumendũ natione Cyprium, auri simile, durũ, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet. Vim habet, & ustionem cum Chalcitide eandem, citra Psorici compositionẽ, excessu defectuq; differens. Aegyptium aũt cæteris præstat, ut pote quod efficacius habeat, Sed ad ocularia medicamẽta multo supradicto inferius.

BARBARI COROLL.

Pli.li.34. ca.12 MIsy, quidam putauere fieri exusto lapide, in scrobibus, flore eius luteo, miscente se ligni pineá fauilla. Re uera autem ex Chalciti fit lapide, concretum natura, discretumq;, optimũ cum teritur: arenosa qualitas, siue terrea, similis Chalcitidi. Hoc miscent, aurum purgant. Lapidiosius est q̃ Sory.

EX M. VERG. COMM. A

DEprehenderunt metallici in Chalcitide lapide, ex quo diximus excoqui æs, tria contineri. Aes primũ: mox Misy hoc de quo nunc agitur: & tertium Sory, de quo non multo post agetur: non tanq̃ eiusdem substantiæ partes, sed diuersi generis cõcreta simul, discretaq; quasi metalla aliqua, quæ coctura deinde, rationibusq; alijs separata in usum uitæ traherentur. Quale aũt hoc Misy sit, satis hic, satis etiam Plinius quo diximus loco docuerunt. Hic breuissime medicinam, & remedia eius numerauit, æquale uiribus Chalcitidi faciens. Plinius tamen longiore certioreq; historia multa addidit, quæ uidisse in eo operæprecium fuerit. Docentur autẽ ab eo quo diximus pauloante capite & libro. Cæteri etiam græcorum medici in genere exulcerantium medicamentorum cum ualidiore adstrictione Misy hoc numerauerunt: minus tamen q̃ Chalcitis erodere, quia tenuius ea sit. Addidit pręterea Galenus Chalcitim: & quod nõ multo post dicetur Sory, uetustate in Misy hoc mutari a superficie incipiente statim mutatione.

¶ De Melanteria. CAP. CIX.

MElanteria geminæ est originis. Quædam in faucibus cuniculorum quibus æs eruitur, salis modo cõcrescit. Alia uero in summa facie supradictorum locorũ cõit, quæ terrena est. Quinetiam inuenitur in Cilicia, & alijs quibusdam regionibus fossilis quædã. Præstat quæ sulphuris colorem trahit, læuis, pura, æquabilis & quæ contactu aquæ confestim nigrescit. Vim causticam obtinet Misy similem. μελαντηρία

M. BARBARI COROLL.

MElanteria, ex nomine quidem ipso atramentum significat: quemadmodum & Melan: de quo post dicemus. Differt: q̃ Melan factitium & librarium, siue scriptorium atramentum est: Melanteria uero terra.

EX M. VERG. COMM.

FEcit Melanterię nomẽ color, qui in metallica natiuũ, sin fossili contactu aquę illi accedens, semperq; & in omni niger est: nõ male a latinis Atramentum metallicum dicta aliquando est. Græcis tamen uocibus in hoc Romana medicina plęrumq; usa est: uocaruntq; latini nõ minus q̃ græci Melanteriam metallicum hoc atramentum, in ærarijs fodinis concrescens, & ut uerisimile est, æris naturæ. Veteres græcorũ medici in genere efficacissime astringentium eãm nominauerunt: facilem ex historia huius in ærarijs metallis inuentu. B

¶ De Sory. CAP. CX.

SOry existimarunt aliqui Melanteriam esse, aberrantes. Siquidem sui generis est Sory, ei non absimile. Verum Sory uirus inest graue, & nauseam mouens. Inuenitur etiam in Aegypto, & alijs quibusdam regionibus, ut in Libya, Hispania, & Cypro. Pręfertur Aegyptiũ, quodq; frianti nigrius apparet, spongiosum, suppingue, insup adstringens, & olfactũ, deuorationeq; magnum uirus olens, ita ut stomachus in uomitiones effundatur. Quod autem friatum scintillas Misyos modo non emittit, & alterius generis esse, & inualidum censendum est. Vim & ustionem supradictis similem habet. Dolori dentium, cauernis inditum medetur. Labantes firmat dentes. Ischiadicis ex uino infusum auxiliatur. Illitum cum aqua uaros extinguit. Medicamentis ammiscetur, quæ capillos denigrant. Hæc autem fere omnia quæ ustionem experta non sunt, perustis ualidiora esse existimantur, præter salem & uini fecem, nitrum, calcẽ, & consimilia, quæ cruda remissiora sunt. Combusta enim uiribus efficaciora redduntur. σῶρυ

BARBARI COROLL.

C SOry Cyprium oculis utilius, cæterō ſuperatur ab Aegyptio: alterius nationis Sory, q̃ Aegyptium. Si teratur, ſplendeſcit. Sory craſſius eſt q̃ Miſy. Chalcitis mediā inter ea qualitatē habet. Galenus auctor. Deſcribitur Sory a Democrito, ceruleum, ſcabrum, ſemper inueniri ſolitum in ipſo Miſye, uocatum ab aliquibus Calchanthum uiride.

EX M. VERG. COMM.

HOc eſt Sory illud nō multo antè dictū a nobis in Chalcithite cōtineri. Quodq; ea īuetera fieri etiā Plinius ait, ſatis ab hoc & ab eo deſcriptū, ideoq; non dicendū a nobis iterū, neq; ex ſcriptoribus antiquis repetēda ad Soreos huius hiſtoriā modo quæ in illis, præſertimq; Plinio parata oībus, & expoſita ſunt. Docet em̄ ille longius genera, bonitates, uſusq; eius oēs.

¶ De Diphryge. CAP. CXI.

DIphrygis tria genera eſſe credūtur. Quoddam enim metallicum eſt, quod in Cypro ſola gignitur. Lutoſum namq; defertur, ex luto cuiuſdam inibi regionis, poſtea delatum, ſole ſiccatur, mox circumpoſitis ſarmentis uritur. Diphryges ideo uocatum eſt, q̄ & a ſole, & a ſarmentis uratur, areſcat, & ferme torreatur. Alterū perfecti æris, quaſi ſubſidens fex eſt. Siquidem poſt frigidæ aquæ offuſionē, ut ſupra retulimus, cum de flore æris diſſereremus, ſublato ære fornacū ima parte cohærēs id genus inuenitur, & adſtrictionem, & guſtum æris habens. Tertium ſic fit. Lapidem Pyriten, ut calcem cremant, in camini aliquot diebus, cumq; colorem rubricæ contraxerit, eximētes recondūt. Quidam tradunt ex ſola materia lapidē æris gignente fieri, quoties in dictis areis aſſata, & in ſcrobes translata peruratur. Tunc enim ambientem ſcrobis locū comprehen-

D dit, & exemptis lapidibus æquale nihil inuenitur. Præfertur quod ſaporem æris reddit, rubiginoſum, adſtringens, & linguam uehementer exiccans. Quod ſibi exuſta ochra non uendicat, quæ cremata Diphrygis uice uenit. Vis eius adſtringere, perpurgare, excreſcentia conſumere, ulcera ſerpentia, & quæ cacoethe uocant, ad cicatricem perducere. Suppurationes terebinthina, aut cærato excæptum diſcutit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.34.ca.13. QVatuor habent, qui Aes perficiunt, Aes, Scoriam, Florem, Diphryga. Aes ipſum in catino defluit, Scoria extra fornaces, Flos ſupernatat, Diphryges remanet, auctor Plinius. Quidam perhibent in fornacibus globos lapidis qui coquantur, ferruminari: circa hunc Aes feruere: ipſum uero non percoqui, niſi tranſlatum in alias fornaces: & eſſe nodum quendam materiæ, id quod relinquitur ex cocto, Diphryga uocari.

EX M. VERG. COMM.

EAdem huic ſcriptori Diphrygis Plinio undiq; hiſtoria eſt, nec quicq̃ ab eo felicius ſimul & breuius ex hoc ſcriptore redditū aliquādo fuit. Locus eſt. 34. uolumine, capite. 13. Diphryges em̄ uocari ab eo, q̄ bis torreatur, inquit. Triplicem eius originē eſſe. Fieri ex Pyrite primū lapide in fornacibus cremato, donec in rubricā excoquatur. Fieri itidem in Cypro ex luto cuiuſdam antri arefacto prius, mox paulatim circumdatis ſarmentis excocto. Fieri poſtremo in fornacibus ſubſidente æris fæce. Differentiam eſſe: q̄ Aes in catino defluit, Scoria extra fornaces, Flos ſupernatat, Diphryges remanet. Addidit præterea, tradi a quibuſdam ferruminari globos lapidis, qui in fornacibus coquūtur: circa eos feruere æs, ipſos uero non percoqui, niſi in alias fornaces tranſlatos, & eſſe nodū quendam materiæ: idq; quod excocto ſuperſit, Diphryga uocari. Ex quibus ratiocinari facile eſt, quatuor ærarijs in coctura æris redire res, æs, ſcoriam, florem, & diphryga: quoꝝ quemadmōdum non diſſimiles, ſic non penitus æquales uires in medicina ſunt. Nosq; ex antiquo ſcriptore ijſdem uerbis commentationibus noſtris illa adfecimus: ut ſcirent primum legentes, recæpta a latinis ſcriptoris huius decreta fuiſſe, mox ha-

berent uolentes inueniendi & colligendi Diphrygis a Plinio traditā certiorem rationē. A

❡ De Auripigmento. CAP. CXII.

AVripigmentum in eisdem metallis, quibus Sandaracha gignitur. Optimū existimatur crustosum, aureo colore micans, nulli materiæ permistum, fissile. Quale Mysiæ & Hellesponto nascitur. Huius duo genera fluxerunt. Vnum supra dictum est. Alterum glandis effigie, pallidum, & colore Sandaracham imitans, glebosum. Ex Ponto & Cappadocia defertur. Secundum locum tenet, has nactum dotes. Torretur in testa noua, uiuis carbonibus subiectis. Assiduoq; uersat, donec igne flagret, & mutet colorem. Deinde refrigeratum, tritumq; reconditur. Vim habet adstrictoriā & erodentem. Crustas cum uehementi punctione excitat. Reprimit quæ excrescunt, & capillos euellit. ἀρσενικόν

BARBARI COROLL.

ARsenicum, siue Arrenici tria genera. Coloris in auro excellentis. Alterum pallidius, & Sandarachæ similius: quod sit deterius. Tertiū quo miscetur aureus color Sandarachæ, quasi ex prioribus duobus iunctum. Vtraq; hæc squamosa: illud uero siccum, purumq;, gracili uenarum discursu fissile. Arsenicum nos, & Auripigmentū uocamus: ut Paulo, & Victruuio, & Plinio, & Celso placet, Democritij Chymistæ Androdamanta quandoq; hoc appellant. In Carmania duos haberi montes Onesicritus tradit, alterum Arsenici, alterum Salis.

EX M. VERG. COMM.

AVripigmenti in pingendo adhuc usus aliquis est, ex quo Romani quondam illi nomen fecerunt, utunturq; eo nunc passim in pingendis librorum frontibus bibliopolæ. Accessit nostra ætate etiam, qui antiquioribus, ut credimus, nullus erat alius Auripigmenti usus. Trito enim, pediculosos accipitres suos aucupes inspergunt, pręsenti contra eā labem remedio. Duplex eius genus hic fecit. Alterum quod fulgore auri splendet. Alterum quod βαλανοειδῆ uocauit. Significatq; ea uox, ut omnes uertimus, quod glandis formam & speciem habet. Non tamen respoodere his quæ sequuntur id uidetur. Qui enim potest aliquid glandis figura esse, quod glebosum paulopost dicitur. Ob eam causam suspicati sumus, ad colorē posse eam pertinere uocem: & eum quidem puniceum, qualis non in glandibus simpliciter, sed qualis in maturis palmulis est: quas græci cōmuni aliarum glandium nomine Balanos aliquando uocant: ut primo cōmentario in Palmulis & Balanis testati sumus. Vbiq; enim & passim coloris hoc discrimen in Auripigmento uidetur, præcipueq; in pingendo apparet: quo tempore dilutum humore aliquo ad eam rem necessario puniceum illum quem diximus colorem representat. Facitq; ad hoc quod coniunctum illi statim est σανδαραχίζον, id est, colore Sandarachæ, cuius color flammeus & rubens describitur. In hanc partem diu inclinauit animus nobis, & adhuc propensiores sumus. Nihil tamen contra aliorum interpretum æditiones mutare in re non satis certa uoluimus. B

❡ De Sandaracha. CAP. CXIII.

SAndaracha probatur ruffa, & aliena materia uacans, friabilis, Cinnabaris colore, sulphuris uirus redolens. Dos eadē & ustio, quæ Auripigmento. Explet alopecias, resina excepta. Scabros ungues eximit. Contra phthiriasin ex aceto efficax est. Tubercula cum adipe discutit. Prodest ad narium orisq; ulcera, & cæteras papularum eruptiones cum rosaceo. Item condylomata. Datur ex mulso purulenta extussientibus. Suffitur quoq; cum resina, aduersus ueterem tussim, rapto per fistulam nidore. Vocem expedit, cum melle delincta. Suspiriosis cum resina in catapotio, optime datur. σανδαράχη

BARBARI COROLL.

C Sandaracha inuenitur & in insula rubri maris Topazono: ut Ochra. Sed inde ad nos importari negant. Inuenitur autem & in aurarijs, & argentarijs metallis: ut in Paphlagonia Pimolifeno tractu, urbe Pompeiopoli. Sed & in Scythia proxime flumen Hypanin optima. Fit & adulterina ex Psimythio, in fornace cocto: idq; incendio facto ex casu repertum est. Colos esse debet flammeus, precium in libras asses quini. Victruuius multo meliorem usum præstari ex ficticia, q̃ ex fossili Sandaracha pictoribus existimat.

EX M. VERG. COMM.

Duplex quondam græcis & latinis scriptoribus cunctis Sandaracha fuit. Metallica pluribus locis fossilis, ut testati Plinius, Victruuius, pluresq; alij sunt: qui ad Hipanim Scythiæ fluuiũ optimam omniũ inueniri tradiderunt. Ficticia deinde & adulterina, quæ excocta cerussa fieret. Illa aptius medici, hac pictores felicius usi sunt. Auripigmento æqualem in censu remediorũ uitæ græcorum medici eam fecerunt, discutientibus & repurgantibus medicamentis eam miscentes. Cerussæ substantia Sandaracha est: indicatq; id Victruuius septimo suæ architecturæ cõmentario, dicens. Cerussa uero cum in fornace coquitur, mutato colore ad ignem incendij Sandaracha fit. Id autem incendio facto ex casu didicerunt homines, & ea meliorem usum præstat, q̃ quæ de metallis per se nata foditur. Et hæc Victruuius. Plinius addidit, flammeum debere in ea esse colorem: & si hæc ipsa torreatur, æqua parte admixta rubrica, Sandycem fieri: qui ueteribus poëtis, præsertimq; Maroni color notissimus est. Et si crediderunt aliqui herbam Maroni Sandycem esse cum cecinit, Sponte sua Sandyx pascentes uestiet agnos, cum tamen id nullam eius intellectus necessitatem habeat. Quod enim ab eo dicitur est, fore eam tunc felicitatem, ut sponte sua colores in ouium uelleribus nascantur, & inter pascendum agni colorentur: neq; id pastu Sandycis futurum, sed quod nos credimus, colorem Sandycis contrahendum simpliciter ab eo dici.

¶ De Alumine. CAP. CXIIII.

στυπτηρία

Omne Aluminis genus fere in Aegypto, & eisdem metallis inuenitur. Est enim scissile quoddam, quasi flos sudorue eiecticius terræ. Gignitur & in alijs quibusdam locis, in Melo, in Macedonia, in Liparis, Sardonia, Hierapoli Phrygiæ, Aphrica, Armenia, & plærisq; alijs regionibus, Rubricæ modo. Plurimæ eius species, uerum ad medendi usum scissile, rotundum & liquidum expetuntur. Optimum est scissile, præsertim recens, candidissimum, gustu perq; adstringens. Calculorum expers, nec glebulose, aut assulose compactum, sed sigillatim in capillamenta quædam canescentia dehiscens. Quale est quod Trichitis, quasi capillare nominatur, in Aegypto natum. Reperitur quoq; lapis huic Alumini persimilis, qui gustus iudicio dignoscitur, q non adstringat. Damnat in rotundi genere, q̃d manu confictũ est. Sed ex figura deprehendit. Assumẽdum aũt suapte natura rotundũ, bullis turgens, albo propius, atq; ualidius adstringens. Præterea nõnihil palloris cũ quadam pinguedine præ se ferens, sine harenis, friabile, natiõe Aegyptiũ, aut ex insula Melo. Liquidi probatio, ut sit lympidũ, lacteum, æquale, & semper succo madens, sine lapidibus, atq; quendã caloris igniculũ expirans. Vim habent excalfaciendi, stringendi, sanandi, & expurgandi, quæ caliginẽ pupillis oculorũ offundunt. Genarũ carnem, cæterasq; excrescentias extenuant. Scissile rotundo efficacius intelligit. Vri & torreri Chalcitidis modo debent. Putrescentia ulcera cõpescunt. Sanguinis fluctiones inhibent. Gingiuas humore prægnãtes comprimũt. Motus dentium cum

aceto et melle firmant. Prosunt cum melle ulceribus oris, eruptionibus papularum, & fluctionibus aurium, cum sanguinalis hærbæ succo. Lepris conueniunt cum brassicæ folijs, aut melle cocta. Item pruritui & unguium scabricijs, pterigijs & pernionibus, aspersa cum aqua. Valent cum aceto, fæce & galla, pari pondere cremata, ad phagedænas ulcerũ, & cum salis duabus partibus, ad uitia quæ pascunt. Fursures cum ero & pice illita abstergunt. Ad lendes, pediculos, ambusta, cum aquæ illita auxilio sunt. Contra tumores, et graue alarum inguinumq; uirus, illinuntur. Ex melo autem aduectum, mulieribus prestat ne concipiat, ante coitum ori uuluæ inditum. Partus quoq; extrahit. Gingiuis si caro excreuit, uuæ, ac tonsillis accommodantur. Auribus & uerendis cũ melle illinitur. A

BARBARI COROLL.

ALumen Græcis ab astringendo Stypteria dicitur. Qui uolunt hoc exprimere, salsuginem terræ finiunt. In Cypro candidum, & nigrum, exigua coloris differentia, cum sit usus magni: quoniam inficiendis claro colore lanis, pellibusq;, candidum liquidumq; utilissimum est, contra fuscis, atq; obscuris nigrum: ob id Byrsodepsicon utrumq; cognominatur. Et aurum nigro purgatur. Fit autem omne ex aqua limoq;, hoc est, terræ exudantis natura; corriuatũ hyeme; Solibus æstiuis maturatur. Quod fuerit ex eo precox, candidum efficitur. Laudatissimum in Aegypto Alumen: proximum in Melo. Quanq; in medicina Aegyptio prælatum. Nascitur & in Hispania, & Ponto, & Strongyle insula. Phorimon uocatur liquidum, cui notæ optimi respondeant. Quod an sit adulteratum, deprehendit succo punici mali. Sincerum enim mixtura eius nigrescit. Est & genus alterum, quod Paraphoron uocant, pallidæ, & scabræ naturæ, & q̃d inficitur galla. Concreti uero Aluminis genus id quod Trichitin appellauere: fieri arbitrantur ex lapide, propterea & Chalcitin uocant, quem Hippocrates Meliada, quia fit e Melo, nominat: ut sit sudor quidam eius lapidis, in spumam coagulati. Strongyle duas habet species. Fungosum, atque omnium ore dilui facile: quod in totum reijcitur. Melius pumicosum: & foraminum fistulis simile spongiæ: nec inficiens nigritia. Optimum ex omnibus rotundis, Melinon. Aluminis, ut breui comprehendam, sex habent ut Galeno summa genera. Scissum, siue scissile. Rotundum, Astragaliotes, hoc est, talare. Hygron, id est, liquidum. Placitis, & Plinthitis, hoc est, crustarium. Et Latercularium. Alumine prælita non incenduntur: id quod & obsidione Athenarum sub L. Sylla Quadrigarius compertum scribit. Pli. li. 35. ca. 14 B

EX M. VERG. COMM.

QVæ sit uniuerso Alumini præcipua dos & uis, nomen indicat. Ab astringendo eñ quã multam & egregiam potestatem habet, græci Stypteriam uocauerunt. Longe plura q̃ hic discrimina eius & genera Galenus & Græcorũ medici alij numerauerunt: monstrante, ut par est, quotidie nouum aliquid natura, & adijciente antiquorum inuentis experiẽtia quod ab illis nondum inuentum, aut obseruatum fuerit. Ea nos in scriptoribus illis cognoscenda relinquimus. Scriptori huic tantum inseruientes, qui a principio statim dicens esse Alumen scissile, ὡσπεὶ τῆς βολιτίδος ἄνθος. Quod ab alijs, nobisq; pariter ueluti glebosi flos uersum est; non leuẽ suspicionem nobis iniecit, potuisse quodam aliter legi: quoniam in toto Aluminum censu nullum Bolitidis nomine indicatur. Præterea glebam βῶλον greci dicunt, &, ω, litera scribunt. In cũctis autem, quos hactenus uidere licuit, scriptoris huius græcos codices, o, paruo uox illa legitur. Accessit his Plinius etiam lib. 35. cap. 14. de scissili Alumine hoc his uerbis agens. Concreti Aluminis unum genus Schiston, id est, scissile græci appellant, in capillamenta quædam canescentia dehiscens. Vnde quidam Trichitim potius appellauere. Hocq; fit ex lapide: exquo & id Chalcitim uocant: ut sit sudor quidam eius lapidis in spumam coagulati. Hæc nescio quo modo historiæ & uocibus scriptoris huius respondere omnia uidentur. Id quidem in confesso est, de eodem scissilis Aluminis genere ambos agere. Potuitq; hic florem, quem ille sudorem nominat, dicere. Et si id sit, non sine ratione dubitauerit aliquis, Bolitidẽ scriptoris huius in Chalcitidem Plinij mutandam esse: qui Chalcitim uocari alumen etiam hoc ait, q; ex lapide fiat: sitq;

C ueluti sudor quidam eius lapidis in spumam coagulati. Hoc nos monemus, eruscandæ ueræ lectionis & inueniendæ rei non contemnendam occasionem hanc legentibus porrigentes.

De Sulphure. CAP. CXV.

θεῖον SVlphur optimum existimatur uiuum, quod Apyron uocant, nitedulæ modo splendidum, perlucens, minime lapidosum. Probatur in genere Sulphuris ignem non experti, quod uiret ac præpingue spectatur. Plurimum in Melo & Lipara gignitur. Supradictũ Sulphur cal facit, discutit, & celeriter concoquit. Prodest tussibus, suspiriosis, purulenta extussientibus, in ouo sumptum, aut suffitum. Pręterea partus, usti nidore extrahit. Lichenas, scabros ungues, cum resina terebinthina mistum, aufert. Cum aceto autem illitum, ad lepras efficax est. Vitiligines tollit. Scorpionis ictibus addita resina medetur. Cũ aceto uero, draconis marini, scorpionisq; plagas sanat. Pruritus toto corpore erumpẽtes, cum nitro detersum sedat. Regiũ morbum emendat, insparsum frõti cochlearis mẽsura, aut in sorbili ouo sumptũ. Facit ad grauedinẽ, & destillationes. Sudores quoq; cõspersum inhibet. Podagricis cum aqua & nitro illitũ, cõducit. Grauitatẽ auditus, suffiti nidore raptim per fistulã hausto, sanat. Lethargicos suffitu excitat. Erumpentẽ undecũq; sanguinem sistit. Fractis auribus cum uino & myrrha illitum medetur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.35.ca.14. SVlphur Græce Thion, nascitur in insulis Aeoliis, inter Siciliam, & Italiam, quas ardere cernimus. Nobilissimũ in Melo. Sed & Neapolitano, Campanoq; agro collibus: qui uocant Leucogæi. D Libyæ cuniculis effossum, curatur igni. Genera quatuor. Viuum, hoc est, Apyron, siue ignes non expertum: gignitur solidũ, id est, glebosum, eoq; uno ex omnibus generibus medici utuntur: cętera liquore constant, & perficiuntur oleo incocta. Viuum effoditur, translucetq; ac uiret. Alterum genus appellant Bolon. Quidam pro Sulfure tantum crudo Bolõ capiunt. Tertium uocat Egula, cuius unus dũtaxat usus, ad suffiendas lanas fullonũ officinis, qm candorẽ tm̃ molliciẽq; cõfert. Quarto utunt ad Ellychnia maxime conficienda: ex eo Cautõ uocant. Cęterum tanta ei uis est, ut morbũ sonticum dẽphendat nidore. Lusit & Anaxilaus eo, condens in calice nouo, prunaq; subdita circũferens, exardescentis repercussu, pallorẽ dirũ, uelut defunctorũ effundente conuiuis. Harpacticon, siue Harpax appellat in medicamẽtis, a celeritate uellendi. Habet & in religionibus locũ, ad expiandas suffitu domos. Sentitur uis eius & in aquis feruentibus. Neq; alia res facilius accenditur. Fulmina qdem, & fulgura Sulfuris odorẽ habẽt. ac lux ipsa eorum sulfurea est. Porro sulfur in uenis terræ ceu decoctus quidã adeps est, tã ualida & firma confusione partium, ut oleũ eius arte nulla separari possit in rebus cęteris. Propterea cũ oleacea, & ignea, nõ salsuginea sit eius natura, haud facile diluitur. In spiritũ, siue nebulã facile attollit, ac sublime fit. Crematũ cum ære, uiolaceum colorẽ: cum hydrargyro, ceruleum facit. Sunt hæc chymistis notissima, non aliud magis in conficiendo auro cõmendãtibus, q̃ Sulphur: quippe quod splendorẽ, & colorẽ metallis afferat: ut corpus, & materiã hydrargyros: ꝑ indeq; fit maris uice Sulphur, Hydrargyros uero, id est, Argentũ uiuum fœminæ: ut Democritus propterea omnis generis metallici spumã esse Argentũ uiuũ prodiderit. Duobus ĳs, pharmacum illud famigeratũ potius q̃ compertũ etiam, Philosophici lapidis nomẽclatura nobile. ☞ Conficit ab Osthane, Mercurio, Chane, Zosimo, Agathodęmone, Democrito. Quanq̃ & alĳ scripserũt de miris, ne dicã figmẽtis huius peritię, Orus, chrysorychites, Pebichius, Comerius, Ioañes, Apuleius, Petasius, Pelagius, Africanus, Theophilus, Synesius Olympiodorus Alexãdrinus: recentiores ĳs Stephanus ad Heracleũ Cęsarẽ, Heliodorus ad Theodosiũ. Iã fœminę. s. Cleopatra uirgo, Taphnutia, quę minus ꝓbat, & Iudeę gẽtis Maria, quã plurimi sequunt. Autores ĳ, occulẽdę rei gratia, nihil fere suis nominib. appellãt: ut ipsam Sulphuris, & Hydrargyri fuliginẽ Argyriõ nama, hoc ẽ, Argenteũ fontẽ dicant. Asemon uero, fuliginis eius ferruginẽ.

EX M. VERG. COMM. A

FEcerunt Sulphuris quatuor alij genera, quæ ut græcos omittamus, a Plinio.35.suæ historiæ commentario cap.14.suis nominibus, notisq; priuatim indicantur & numerantur: hic duo tãtum: alterum ignem non expertum, quod uiuum nominant: alterum uero quod igne confectũ fuerit. Diuersitatisq; eius non alia fuit causa, q̃ q; cæteri pluribus locis & multiplex nascens Sulphur, quale in plerisq; artibus & uitæ necessitatibus aliquot quæsijsse id oporteat, docẽt: hic medicinam tantum tractans, ex omnibus generibus uiuo, & ignem non experto illo præcipue indigebat. Eo enim medici plærumque utuntur: quoniam natiua, & sua uis efficacior illi quam cæteris est. Eamq; ob causam in uniuerso Sulphure una illa differentia merito usus est. Græci ἄπυρον uiuum illud uocant, non alia uocis indicatione q̃ q; igne careat. Celsus libro quĩto, cap.18. altera nota idem indicauit, Sulphuris ignem non experti quod Apyron uocatur, dicens. Maro contra Georgicorum suorum.3. commentario, in pecoris medicina uiua Sulphura appellauit. Contrarium uero illi alterum genus ijdem græci πεπυρωμένον uocãt, igne incoctum intelligentes. Quotidianus, & numerosus inter homines Sulphuris usus est. Indiget em̃ eo plærisq; artes. Indiget & ad q̃tidiana igniaria, expiationesq; domus: sed nullibi utilius q̃ in morbis, q̃bus numero multis, & periculo grauibus medet̃. Quæ omnis ratio ab hoc scriptore, & quo pauloante diximus loco, a Plinio copiosissime tractata, repeti a nobis inutiliter non debet.

De Pumice. CAP. CXVI.

PVmicis probatio, ut magnopere leuis, spongiosus, teri facilis, nec harenosus, item fragilis, & candidus. Crematur flagrantissimis carbonibus obrutus, et ubi canduerint, extractus, uino restinguitur odorato. Iterumq; incensus extinguitur: & tertia ustione exemptus, & per se refrigeratus, ad usus conditur. Vis eius adstringere, gingiuas abstergere. Purgat cum calfactione, quæ caliginem pupillis offundunt. Explet ulcera, & ad cicatricem perducit. Excrescentia cohibet. Fit ex farina eius dentifricium. Corpori crustam obducit. Auellendis capillis aptus. Theophrastus autor est, si quisq; in bullientem urseum uini Pumicem iniecerit, feruorem statim sedari. κίσηρις B

BARBARI COROLL.

PVmicis farinam, potores in certamine bibendi præsumere, sed nisi uniuerso potu impleantur, periclitari Theophrastus autor est: qui & Eudemum pharmacopolam, in uigesimas secundas uices durasse scribat. Ingressumq; balneas, nihil omnino reiecisse: sed quasi non bibisse, ita cœnitasse, Pumice uidelicet, ab septima statim potiõe hausto, primum ex aceto aspero, mox ex uino. Vt errauerint qui locum eum in Theophrasto de uiginti duabus Ellebori potionibus acceperunt, cum ex Plinio id facile deprehendi possit. Pumice in musti cados addito, non ad præsens modo, sed in totum feruere uina desinunt ui siccifica. Pumicis duo significatus. Alter notus omnibus. Altero dicuntur ita & cætera saxa erosa annis, qualia in ædificijs, ut Plinius inq̃t, Musæa uocant dependentia, ad imaginem specus natiui arte reddendam. Nunc inde Musaica uulgo nominantur, preciosissimis dicata templis. Inuentum id Agrippæ quidam referunt acceptũ. Huiusmodi operis artifices Musearios Cassiodorus, & Iustiniani leges uocãt, etiãsi muscarios corrupte multi lectitent. Am̃ianus Marcellinus, Musiciũ opus nominat. In uitis cæsarũ, quas ab Adriano Iulius Capitolinus, & alij cõplures scripsere, pictura de Musæo nominat̃, etiã si mendose legebatur, de musco. Laudatissimi Pumices sunt in Melo, Scyro, Aeolijsq; insulis. Probantur teri faciles. Poliendis libris accom̃odãtur: unde Repumicatos appellamus. Pumex græce Cisseris uocat̃: q̃d nomen aliud nihil significat, q̃ erosum. Etem̃ uermiculus triticarius, et ordearius Cis dicit̃, ut Ips cornicularius, Trips lignarius, Sis uestiarius, Ix nitiarius, si Photiõi grãmatico fides habenda est. Pumicem ueteres etiã spongiã uocabãt. Nã & e maris quoq; spuma coalescit aliq̃n: itemq; ex arena littorali: ut in insula Cyclade Nisyro. Victruuius, quæ nũc inquit, sub Vesuuio monte Spongia, siue Pumex Pompeianus uocatur, ex cocto alio genere, lapidis, in hãc redactus uidetur generis qualitatem. Talis autẽ Pumex inquit, & circũ AEtnam gignitur, & collibus Mysiæ, qui catacecaumenos a græcis, hoc est, deustus appellatur. Talis & Pli.li.36.ca.16

C Lipareus est, ut inquit Theophrastus: alioquin antequam uratur, niger, leuis, atque farctus. In Melo quoque insula, idem autor est, Pumices quandoque in altero gigni lapide: ponderosum, & nigrum esse Siculum: qui & cæteris præfertur.

EX M. VERG. COMM.

CRedimus scriptoris huius Pumici ab aliquo, qui omnem eius historiam eodem loco habere uoluerit, accreuisse quod in extremo capite ex Theophrasti. 9. de plantarum historia acceptum legitur. In uetustioribus enim græcis nulla est ea pars, neque in medicina necessitatem aliquam habet. Nec Dioscoridis etiam historię, decretisque omni ea reiecta parte nocuerit aliquis. Retulit id Theophrastus quo diximus loco: acceptamque ab eo rem eam omnem Plinius etiam docuit, 36. uolumine, cap. 16. quo loco tractata itidem omnium Pumicum historia & medicina, scriptoris huius decretis omnibus subscribit: additisque aliquibus, cocturæ, usuique Pumicum non parum profuisse uidebitur. Nos breuitati consulentes, ea relinquimus: monemus tamen omnes, non fore inutilem eadem hæc in eo scriptore legentibus operam. Aut si Plinium audire noluerint, Barbarum saltem uisere, in quo omnia ex Plinio iisdem uerbis tradita leguntur. Notissimus nunc etiam omnibus Pumex, a græcis Cisseris, ob fistulosas concauitates quas habet, nominatus. Cis enim ab eis dicitur, qui in tritico & hordeo cum referbuerunt, nascitur uermis. Cui natura est, semina illa cuspide potius, quam ore quam habet exiguis foraminibus terebrare: quibus foraminibus quoniam similis sit fistulosus ille Pumicum habitus, quasi ab his uermibus perforatus fuerit, Cisseris Pumex dictus est.

¶ De Sale. CAP. CXVII.

ἅλς SAl fossilis efficacior est, communiter si est candidus, calculis uacans, & perspicuus, densus, æquali compage. Peculiariter Amoniacum genere laudatur, si modo findi facile possit, rectisque segminibus diduci. In marino Sale eligendius est candidus, æqualis. Probatissimus in Cypro fit, & Salamine Cypri, & Megaris, in Sicilia & Aphrica. Sed inter D dicta salis genera lacustris præfertur: sed multo ualidissimus est Phrygius, nomine tapęus, ut tritæus, aut ganteus. Salis natura, in commune perque utilis est. Adstringit, abstergit, expurgat, dissipat, reprimit, extenuat, & crustas inducit. Sed hoc interest, quod alius alio sit prestantior. Quin & a putredine uindicat. Ammiscetur medicamentis psoras abstergentibus. Excrescentia in oculis reprimit, & pterygia consumit. Cæterasque carnis extuberationes tollit. Clysteribus infunditur. Discutit lassitudines ex oleo illitus. Contra hydropicorum tumores auxiliatur. Dolores in saccis fotu mitigat. Et pruritus sedat, ex oleo & aceto infrictus, donec ad ignem sudent. Item lichenas, lepras, psorasque. Anginam ex melle, aceto, & oleo illitus leuat. Tonsillis, uuæque cum melle tostus, ulceribus in ore manantibus, gingiuis quas humor uexat, & phagedænis ulcerum cum polenta crematus illinitur. Aduersus scorpionum ictus cum lini semine. Contra serpentium morsus cum origano, melle, hyssopo. Aduersus cerasten cum pice, aut cedria, aut melle auxiliatur. Contra scolopendrę morsus cum melle & aceto. Aduersus uesparum ictus, & crabrones, albidasque capitis pustulas, thymos, & tubercula cum seuo uitulino. Furunculos cum uua passa, aut suillo adipe, aut melle discutit. Testium tumores cum origano & fermento maturius concoquit. Crocodilorum morsibus auxiliatur, tritus in linteolo & intinctus aceto, ita ut uinculis loca constringantur. Prodest ad bestiarum morsus, sugillationes in fa-

cie, ex melle. Contra haustum opium & fungos, cũ aceto mulso bibit. A
Luxatis imponit cum farina & melle. Ambustis igni cum oleo impositus, pustulas erumpere non patit. Podagricis itidem imponitur, & aurium doloribus cum aceto. Ignes sacros & ulcera quæ serpunt cum aceto, aut hyssopo illitus sistit. Vritur fictili, diligenter opertus, conditusq; prunis, usq; dum efferuescat. Aliqui fossilem subacto polline, obliniunt, & carbonibus subijciunt, usq; dũ pollen exuratur. Solet & sal cõmunis eodem modo uri. Sed aqua semel abluitur & siccatus in ollam cõopertam mittitur, subdito igne, moueturq; donec iam non exiliat.

BARBARI COROLL.

SAl omnis, græci halas uocant, Panaceam Lucretius, a remediorum multitudine. Aut fit, ut palustris, & maritimus: aut gignitur, ut fossitius: utrumq; pluribus modis, sed causa gemina. Coacto humore, aut siccato, siccatur in lacu Tarentino. Item lacu Cocanico, in Sicilia, & alio iuxta Gelan, & Pachynum, tanti splendoris, ut sentiat imaginem. Item in Phrygia, Cappadocia Aspendi, ubi tantum noctu subuenit, quantum inrerdiu auferas. Omnis est alius Sal minutus, atq; non gleba. Lacus duo in Bactris sale æstuãt. In Cypro, Citticum, ab oppido id nomẽ. Extrahũt & Memphi, e stagno: dein sole siccant. Apud Caspias portas, quæ Salis flumina appellantur, superficie densantur in salem, amne reliquo fluente uelut sub gelu. Itẽ circa Mardos, & Armenios, & in Bactris amnes Ochus, & Oxus, ex appositis montibus deferunt Salis ramẽta. Lacus in Africa, & quidem turbidi, salem ferunt. Calidi quoq; fontes, sicut Pegase. Oromenus, salis mons natiui est apud Indos, in quo ceditur renascens, magno uectigali Regũ. Carris Arabiæ oppido muros, domosq; massis salis faciunt, aqua ferruminãtes. Inuentus & iuxta Pelusium, inter Aegyptum quoq; & Arabiam etiam per Africæ squalẽtia detractis harenis, usq; ad Hammonis oraculum, qualis crescere affirmatur cum luna noctibus. Hammoniacus tractu Cyrenaico celeberrimus, sub harenis, unde nomen, similis est colore alumini fissili, longis glebis, neq; perlucidis, ingratus sapore, sed medicinæ utilis, leuissimus, intra specus suos in lucẽ uniuersam prolatus, uix credibili pondere ingrauescens. Adulteratur cocanicõ & cyprio, mire simili. In Hispania citeriore Egelestę, ceditur glebis pene translucentibus, cui iampridem palma a plærisq; medicis tributa. In Medis Atropatena regione, stagno cui Spauta est nomen, sal coit, pruritum & dolorem tactu ciens. Remedium, oleo inungere. Omnis locus in quo reperitur sal, sterilis est. Vulgaris plurimus in salinis, mari affuso, non sine aqua dulci, sed imbre maxime iuuante, ac super omnia sole multo. Africa circa Vticam, construit aceruos salis ad collium speciem: & in agro Rauẽnati, Ceruia: ob id, ita ut puto, nominata, quasi Aceruia: qui sole & luna indurati, nullo humore diluuntur, uix ut ferro cedi possint. Fit tñ & in Creta, sine riguis aquæ dulcis, & in Aegypto. Fit & puteis in salinas ingestis. Prima densatio Babylonię, in bitumẽ liqdum cogit oleo simile, quo et in lucernis utunt. Detracto subest sal. Et in Cappadocię puteis, ac fonte quem in salinas ingerunt, ubi & specularium modo lapidum effodit, magno glebarum pondere: quas uulgus Micas uocat. In Chaonia excoquunt aquã ex fonte, refrigerandoq; salẽ faciunt inertem, nec candidũ. Galliæ, Germaniæq; aquam salsam lignis ardentibus infundunt. Hispaniæ quadam sui parte puteis hauriũt salsuginem, Muriã appellantes. Quercus ad id optima, alibi Corylus laudat. Carbo etiã in salẽ uertit. Quicũq; ligno conficit sal, niger est. Vmbri harundinũ, & iuncorum cinerem excoquũt aqua, donec exiguũ supersit humoris. Quin & muria salsamentorum recoquit ad naturam suam consumpto rediens liquore, uulgo e menis iocundissimis. E stagnis maxime laudat Phrygius, Tattæi cognomento: et Tarentinus, quẽ antiq ad medicinæ usum uehementer probant. Tattęus e Cappadocia, magna Phrygię parte stagno. Tatta Morimenorum gente nascit. Nam q fossilis in Cappadocia sal est, in laterculis affertur. Colopeno et Camiseno tractu multus, ut Straboni placet, fœminis gratissimus, qa cutis nitorẽ faciat. Magis tamen extendit Cittieus. Salsissimum Salem putant, q sit siccissimus. Suauissimũ esse Tarentinũ, eundemq; candidissimum. Fragilis qcunq; candidus, pluuia dulcescit oĩs. Suauiorẽ rores faciunt, copiosum aqlones. In Igni nec exilit, nec crepitat Acãthius, ab oppido ubi nascit uocatus. Nec Tragaseus ppe Smynthiũ in Troade, ab aqs, quę Tragasa dicunt, appellatus: siue ut Iulius Pollux, a Tragęo, cui Neptunus agros in Salẽ uerterit. Licebat hũc omnibus

Pli. li. 31. ca. 7. & 9.

B

C gratuito colligere. Vectigalem fecit Lysimachus, obaruit: uectigalibus remissis, denuo erupit. Sed nec ullius spiritu crepitat in igne, nec ramẽtum, aut tenuis Sal. Agrigentinus, ignis patiẽs, ex aqua crepitu exilit. Rubens Memphi, croceus in Cappadocia, idemq́ odoratissimus. In Bactris ruffus circa Oxum Cẽturupis, et in Aetna purpureus, & in Lusitania, ut inqt Strabo, purpureus albet. Iumentorũ, & boũ oculis Tragaseus, & Beticus pfert. Ad obsoniũ, & cibũ utilior quisq́ facile liquescit. Item humidior. minus eñ amari sunt. ut Atticus, & Euboicus. Seruãdis carnibus aptior Megaricus: qm̃ acer, & siccus est. Condit Sal odoribus, quo & pulmentarij uice usi ueteres. Adeoq́ necessariũ elementũ est, ut transierit intellectus ad uoluptates animi quoq́. Nam ita, ut inqt Plinius, Sales appellant. Hinc dicta salsa, & uia salaria: qm̃ ea sal ad populos portari consueuisset. Ancus Martius salinas primus instituit, & populo congiarium e Sale dedit. Sine Sale, hoc est, mola salsa, nullũ sacrũ fiebat. Caunites efficax i collyria. Tebaicus ad pruritum. Laudat & a Sodomis Galeno. Sal, uitrũ, atq́ nitrũ, sulfuri cõcoctũ, in lapidẽ uertit. Cornea piscatorũ corpora dicunt, qa sole, & sale obduruerũt. De Agrico sale mentionẽ in Columella inuenias: nisi p gñe nitri capiat, qd Agrion uocari docebimus: haud scio pterea qualis sit.

ℂ De Spuma salis. CAP. CXVIII.

ἁλὸς ἄχνη

HAlos achne spumosi salis ramentum, in exilibus petris inuentum, cui uis eadem quæ sali.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 31. ca. 7. HAlosachne salis genus, & hoc sponte natum, spuma ex aquis maris in extremis littoribus ac scopulis relicta. Hæc enim omnis rore densatur, & est acrior quæ in scopulis inuenitur. In igni nec crepitat, nec exilit. Ad omnia in quæ sales, probatur: spuma iocundior & utilior, Halosachnen uocant, & unum e quinq́ Alcyonij generibus.

EX M. VERG. COMM.

SAtis seipsam solo nomine cõcrescens in littoralibus petris, & in mari scopulis, fluctuũ aspergine, salis lanugo potius q̃ spuma indicat. Plinius Spumam. 31. uolumine, cap. 7. appellat, ex propria achnes in grecis significatione. Hic tamen ἐπίψηγμα eam esse dicens, lanuginem magis, cum iam in saxis concreuit, describere uidetur, facilem cognitu & inuentu rem.

ℂ De Muria. CAP. CXIX.

ἅλμη

D MVria effectus salis præbet. Abstergitq́. Dysentericis infunditur, etiãsi nome intestina corripit. Ischiadicis ueteribus ad fotus, aquæ marinæ usum præstat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 31. ca. 8 SAlsugo, id est, Halme, iteq́ Muria uocari põt, q̃q́ & aliud genus Murię inter sales diximus. A Garo differt Halme, etiãsi utrũq́ ad pisces Galeno teste ptinet. Garus est sanies intestinorum ipsa, ut diximus secũdo libro. Halme uero muries & salsilago pisciũ inueteratorũ, hoc ẽ, ius salsum in q̃ seruant, quã mulieres nostræ uulgo Salimuriã appellant. Hęc a ueteribus & Salsugo. thasia uocari solita est: ita condebant, inueterabantq́ pisces ij, qcũq́ in pruna et craticula cõmode coq possent. Ob id eos Aristophan. Anthracidas, hoc ẽ, prunarios & carbonarios uocauit. Nos ut arbitror Aleculas. Huiusmodi sunt Smarides, & Menę. Itẽ Chalcides, quas & Chalcidicas, & Sardas, & Sardinos quoq́ appellãt. Nã Chalceus. i. Saber, alius piscis ẽ orbiculari specie, Cyzici frequẽs. Carbonarij sunt & Trichides, quas & Trichias uocãt. Nã Trichiades ab Aristot. dicunt quę Thyñides sint: quas tñ ipsas, ut Atheneus, qnto de partib. animaliũ uolumine Trichidas nominat. Eiusdẽ sortis arbitror Epsetos, a coquẽdo nomiatos, q̃s Artemidorus etiã Plestos uocauit. Sed in Aristot. Theodo. Naricas interptatus est, nescio q̃ uere. Piscis certe minutus ẽ Narica, ut Festus inqt. Plautus muriaticã Naricã i uasis stagneis apportat i comœdia. Illud in transcursu dixerim, Sardinos ab Aristot. intelligi nõnunq̃ eos, q a nõnullis Eritimi uocant. Differũt porro Eritimi, ab Erythinis. Nã Eritimos, ut dixi, sarda ẽ, uel sardę similis. Erythinus aũt is ẽ, q a nostris uocat Rubellio. His gñibus pximę sunt & Thryssę, quas Gaza noster, et ante Gazã Georgius tiphernas, in Straboñe Alosas, cõi pisciũ cũ mugili & delphinis Nilo. Sed ita cur uocẽt, nondũ cõpi. A qbus distãt, q Thrattę siue Thrassę nominant, et a qbusdã Thettę. Pisciculus et hic pusillus ac uersicolor. De Alosis ẽ qd dubitẽ, sint hę q̃s Romanũ uulgus Latias appellat, Alosas Gallia & Germania, Culpeas Venetia, in imensũm platis, quę Tiberino amne capiant: an genus aliud. Athenæus qdem Laton piscem cõmemorat, quem Archestratus

poeta præstantissimũ in Italia nasci cecinit, præsertimq; freto siculo. Hunc in Nilo grandissimũ euadere ducentas excedentẽ quandoq; libras. Esse aũt candidissimũ, & suauissimũ, oĩbus modis paratũ, similem glandi uocato, qui amne Istro capiat. Ex aceto & muria fit, qd oxalme dicitur. Sicut apud Cratinũ ex allio & muria Scorodalme. Qui iocularem quæstionẽ, siue gryphum in cõuiuio propositũ non soluissent, multabantur haustu muriæ, sed ita, ut in uino paulatim, & cum interspiratione biberet. Apud alios uictis meracũ, uictoribus osculũ dabatur. A

EX M. VERG. COMM.

PRo comperto nobis est, deesse huic capiti uires, potestatesq; illas oẽs, quas sali hic idẽ scriptor paulo ante assignauit. Neq; enĩ uerisimile est, ex tã multis, unã tantũ extẽdi scilicet dictã ab eo fuisse. Persuadetq; id non tã antiqua scriptoris huius interptatio, in qua deinceps multæ aliæ numerãtur, q̃ Plinius. 31. uoluminis, cap. 8. plures & ipse numerãs, spissare, mordere, extenuare, siccare, & quæcũq; alia hic scriptor toto hoc capite docet: a quo ĩsdem uerbis oĩa reddita sunt. Credimus nos factũ id ab aliquo, cui satis esset, in sale ea audisse, laboriq; in scribendo iterũ quæ semel scripta fuissent parcens, eas neglexerit. Repetẽdæ itaq;, et in hoc caput reuocandæ ex sale oẽs illę erũt. Barbarus græcoꝝ Halmen Salsuginẽ uocauit, latioris forte ambitus, q̃ grecoꝝ Halme certa res exigeret, uoce usus. Nos Muriã auctoribus Columella, Plinio, Romanisq; scriptoribus alijs appellauimus: qui in medicina, & domestica re Muriã semp uocauerũt. Ea duplex ueteribus fuit. Altera, qua in cõditura uini uterent: cuius cõfectionẽ & usum Columella docuit. 12. uolumine, capite. 26. Altera, quæ dura ab illis uocabatur: cuius confectionẽ & usum idẽ scriptor eodẽ uolumine, sed capite. 6. & 7. tractauit: qua in condituris oleũ, radicũ, pomoꝝ, salgamorũq; omniũ usa antiquitas est. Soluũq; hoc genus Halmẽ Dioscorides uocat: quoniã altera illa admixto sibi melle, nullũ nisi in uindemia habebat usum. Eius confectio a Columella his uerbis docet. Dolium q̃ patentissimi oris, locato in ea parte uillæ quæ plurimũ solis accipit. Id doliũ aqua cœlesti impleto. ea est enĩ huic rei aptissima: uel si non fuerit pluuialis, fontana dulcissimi saporis fit. Tum indito sportã iunceam, uel sparteã, quæ replenda est sale candido, ut candida Muria fiat. Cum salẽ per aliq̃t dies uidebis liquescere, & ex eo intelligis nondũ esse Muriam maturã, alium subinde salẽ tamdiu ingeres, donec in sporta permaneat integer sal, nec minuat. Quod cum aniaduerteris, scias habere Muriã maturitatẽ suam. Et si meliorẽ adhuc uolueris, in uasa bene picata diffundes, & opertã in sole habebis. Omnẽ enim mucorẽ uis solis aufert, & odorẽ bonũ prebet. Est illud etiã maturæ Muriæ experimentũ, ubi dulcem caseum in eam dimiseris: si pessum ibit, scias esse adhuc crudã: si innatabit, maturã. Et hæc cura antiquoꝝ Muria fuit, qua in condituris salgamoꝝ uillici & patresfamilias utebant. Medicina aũt in plærisq; morbis, præsertimq; interaneoꝝ exulcerationibus, & coxẽdicis doloribus eadem rõne, qua secundo uolumine in Garo idem hic scriptor monuit: ut exulcerata ad cicatricem perduceret, & quæ exulcerata non essent, ad ducendum ulcus proritaret. B

De Flore salis. CAP. CXX.

FLos salis flumine Nilo defluit. Lacubus tamẽ quibusdam innatat. Assumendus qui crocei coloris est, odore ingrato, ceu Gari. Interdum longe magis uirus olet, gustuq; mordacior, & pinguiter lentus. Fucatus aũt rubrica, aut scrupulosus, improbatur. Preterea syncærus nõ nisi oleo resoluitur. Adulteratur nõnulla ex parte, etiã aqua diluente factitiũ colorem. Ad ulcera quæ cacoëthe uocant, & phagedænas, genitaliũ nomas, & purulentas aureis efficax est. Oculorũ hebetudines, cicatrices, albuginesq; tollit. Emplastris, unguentisq; coloris caussa, ut rosaceo, miscetur. Sudorem cit. Aluũ turbat in uino, aut aqua sumptus. Stomachũ male habet. Additur acopis & smegmatis, quæ albandi capilli gratia componuntur. Et in uniuersum, acris est, & feruentis naturæ, ut sal. ἅλος ἄνθος

BARBARI COROLL.

FLos salis, id est, Halosanthos, siue Halysanthon, & Halasanthion, non fit, nisi aquilonibus. Est autẽ fauilla salis, quæ leuissima: ex eo est & candidissima, in totũq; diuersa res a sale, humidiorisq; naturæ, & crocei coloris, aut ruffi. Si fæces imæ concutiant in uasis, uelut rubigo salis Pli. li. 31. ca. 7.

C adulteratur, & testa trita. Florem Salis Cato uocat, qui e populari Sale candidus arte factus fit. Propterea & Alabaster a Democrito quandoq; dicitur.

EX M. VERG. COMM.

PEregrina, nec satis certa res Italiæ quondã salis hic Flos fuit. In Aegypto inueniri ab hoc, & ab alijs dictus, paludibusq; & fontibus quibusdam innatare. Quo minus demiretur aliquis, nũc in medicina parum cognosci, & nullum eius esse usum. Salis ueluti rubigo quædam ab alijs dictus salis Flos est, quoniam colore ruffo fit. Commendabatur tunc, qui olei pinguitudinem quandam redderet. Quod sane miretur aliquis, ab olei pinguitudine diuerso penitus sale. Certissime de eo Plinius. 31. uolumine, capite septimo egit: nihilq; nõ ab hoc scriptore traditum, ijsdem reddidit uerbis. Ob quam caussam longius de eo non agimus, in scriptore eo cognoscenda relinquentes, si qua nouisse alia de eo aliquis optauerit.

De Nitro. CAP. CXXI.

νίτρον PRæfertur Nitrũ læue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum quiddã. Quale ex Illyrico affertur, a Buniorũ ciuitate. Humores transfert qui alicubi concreuerũt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 31. ca. 10. NItrum, Græci & Litron, uocãt attice. Veteres hoc ignorauere medici. Non multũ a Sale distat, nec quisq; Theophrasto diligẽtius de eo prodidit. Exiguũ fuit apud Medos, canescentibus siccitate conuallibus, uocabant Halmirhaga, minus etiã in Thracia, iuxta Philippos. Sordidum terra, quod appellant Agrion. Omissum est e quercu cremata fieri, propter impendia. Nitrosæ uero aquæ, multis locis reptæ, sicut & sulphurosæ, aluminosæq;, sed sine uiribus densandi. Optimũ, copiosumq; in Clitis Macedoniæ, q̃d uocant Chalæstricũ, quo in pane utũtur pro sale: cui & proximũ est natura, purũ & candidũ, nitroso ibi lacu exiliente, e medio dulcis aquæ fonte: quo semp emicante, nec augetᷣ tamen, nec effluit. Ibi fit Nitrũ Canis ortu, nouenis D diebus. Si fuere imbres, salsius, per aquilones deterius: totidẽq; cessat, ac rursus ĩnatat, ac deinde cessat. In Aegypto non nasciᷣ, sed conficiᷣ fuscũ, lapidosumq;, nitrarijs Nilo infuso. Siccanᷣ excedente eo, decedente madẽt. Succo Nitri. 40. diebus cõtinuis, non ut in Macedonia statis, protinusq; ut densari est cœptũ, rapitur: ne liquescat. Conditũ in aceruis durat in lacu Asanio, & quibusdã circa Chalcidem fontibus. Sũmas aquas dulces, et poculentas tradunt: inferiores nitrosas. In Nitro optimũ quod tenuissimũ, & ideo Spuma melior, Aphronitrũ uocata. Sordidum tantũ probãt ad inficiendas purpuras, tincturasq; oẽs. Nitrariæ circa Memphim peiores, ubi & circa Naucratin dũtaxat solebant esse in Aegypto, nunc multis in eadem prouincia locis egregie uisunᷣ. Lapidescit circa Memphim, multis ibi tumulis ex eo saxeis. Faciunt ex ijs uasa. Liquatũ cum sulphure coquẽtes, carbonibus ferruminãt in lapidem. Ruffum ibi exit a colore terræ. Adulteraᷣ calce, quod & pungit gustu, odoremq; reddit uehementẽ. Syncerũ uero facile resoluiᷣ. Inueterant ibi Nitro res pro sale. Igni non exilit Nitrum, nisi e testa: nihilq; gignit, aut alit. Cum in salinis herbæ, in mari tantũ algæ tot anĩalia nascanᷣ. Nitrariæ calciamẽta protinus consumũt. Vlcera allata, eo celerrime sananᷣ. Ibi facta tarde. In Nitrarijs, non lippiunt. Aegyptiũ teneriores facit Rhaphanos, sed obsonia alba, & olera uiridiora. Salnitrũ uocabulo uulgi diciᷣ, pulueri conficiendo necessariũ: quo ad bellica tormẽta utunᷣ, nouitia, pœnitendaq;, ac pessimo publico inuenta. Diuersum a Nitri generibus existimo, indictũq; ueteribus, etiamsi locus in Plinio est, ubi de hoc gñe loqui uideaᷣ. Sed eum nos mendosum credimus.

EX M. VERG. COMM.

FVerunt quondam Nitri pluribus locis non aliter, q̃ aliorꝫ metallorũ nitrariæ fodinæ: aliquibus etiam siccatis sole nitrosis aquis & paludibus fiebat. Et ne longiores simus, nullũ quale nostra ætate est, ficticiũ Nitrum tũc erat: nec eum quem nostra ætate usum, in missilibus igne tormẽtis habet, in antiqua militia habuit. Vtebatur eo medicina tantũ. Nihilq; Apsyrto in ueterinaria medicina frequẽtius est. Quoniã salis modo auiditatẽ cibi morboso pecori excitaret. Simulq; quã habet pellendi ui purgaret. Vtebaᷣ & ganea, in qua periti eius obseruauerãt, tenerescere Nitro multa, præsertimq; herbarꝫ radices, candorẽ obsonia contrahere, & olera uirıdiora fieri. Ex quo usu Martialis etiã cecinit. Ne tibi pallentes moueant fastidia caules, Nitrata uiridis brassica fiat aqua. Quod totũ legentes monuisse placuit, ne quis ab hoc, et ab alijs de Nitro dicta, de Nitro nostræ ætatis, quẽ Salem Nitrum oẽs passim noĩant, dici existimet. Laudauit antiquitas Nitrũ ob diuersos usus, diuersis locis nascens. Hic ex bunis spongiosum alijs ante-

posuit: non satis certa loci indicatione. Omittimus quæ Plinius .31. uolumine, capite .10. retulit, optimũ, copiosumq; in Clitis Macedoniæ nasci. Nihil enim quod ille ait ad scriptoris huius Bunos pertinet. Qui si hoc loco colles simpliciter significant, fossile & ex montanis erutũ cæteris uidetur Dioscorides antepostuisse: sin contra, non colles ea uoce, sed certũ aliquem significauit locũ: in ambiguo tunc res est. Plures enĩ diuersis regionibus urbes, & oppida hoc nomine in antiqua Geographia audiuntur: quia in collibus ædificatæ habitarentur sic nominatæ. Bunos enim Græci cespitibus erectas aras & tumulos uocant. Siquidem in Illyrico, in Epiro, nec procul ab Antycira eodem nomine Buni urbes & oppida fuerunt: ut testati Stephanus Bizantius, Plutarchus, pluresq; alij sunt. Nobis inclinat animus in eam quæ non procul ab Antycira à Plutarcho describitur, in commentariolo, cui titulus est, utrobi, in terrestribus, an in aquatilibus brutis maior sit prudentia. A

¶ De Spuma Nitri. CAP. CXXII.

SPuma Nitri optima esse putatur leuissima, glebosa, friabilis, colore pene purpureo, aut spumosa, & mordens. Qualis ex Philadelphia Lydiæ defertur. Secunda est Aegyptia. Quin & in Magnesia Cariæ gignitur. Vim & ustionem salis habet tam Nitrum, q; Spuma eius. Præterea Nitrum tormina sedat, si tritum cum cumino bibatur, in hydromelite, aut sapa, aut aliquibus quæ inflationes discutere possunt, uti Ruta, uel Anetho. Febribus circumitu redeuntibus illinitur, ante suspectam accessionem. Miscetur emplastris, quę extrahunt, & discutiunt, extenuant, & lepras abstergunt. Cum aqua autẽ calida, aut uino infusa, inflationes, purulentas aureis, & sonitus earundem sanat. Sordes expurgat cum aceto instillata. Canum morsibus ex asinino adipe, aut suillo medetur. Resinæ admista furũculos aperit. Aquæ inter cutem cum fico illinitur, opisthotonisq; iam remissioribus, & luxatis cum cærato. In resolutione linguæ pani cõmode permiscetur. Aliqui supradicta carbonibus urũt, subiecta prius testa noua, donec incandescant. ἀφρὸν νίτρου B

BARBARI COROLL.

APhronitrum, siue Aphrolitron maxime laudatur, quia fit Nitri pars tenuissima. Hoc ueteres negabant fieri, nisi cum ros cecidisset prægnãtibus nitrarijs, sed nondũ parientibus: itaq; non fieri incitatis: etiã si caderet. Alij operimẽtorũ, aceruorũq; fermẽto gigni existimauere. Proxima ætas in Asia colligi tradit, in speluncis distillans molibus: specusq; eos Colycas uocant, dein siccãt sole. Lydiũ in pastillis affert. Aegyptiũ in uasis picatis, ne liquescat. Vasa quoq; eã sole inarescentia perficiunt. Differt Aphronitrũ, ab Aphonitro. Id q̃d Spuma sit, tritum esse in pollinẽ affirmãt. Candidũ, & triticeæ farinæ simile. Aphonitrũ uero, siue Apholitrũ congelati specie coit: eoq; in balneis quotidie, ut Galenus inquit, ad exterendas sordes utimur. Plí. li. 31. ca. 10.

EX M. VERG. COMM.

NEc eadem, nec diuersa Nitro penitus nitri Spuma antiquis fuit: ijsdem locis cum Nitro nascens, & æquali illi potestate: aspectu tamen alia, quo tenuior Nitro, eo etiã melior. Discrimen in nascendo potius q̃ substantiæ eius erat. Prægnantibus enim, sed nondũ parientibus nitrarijs, ut Plinius ait, Spuma colligebatur. Eratq; ob tenuitatem suam Nitri Spuma præuius, & in summũ emergens, simulq; concrescens humor. Sunt tamẽ in grecis, qui testentur fieri Nitri Spumã, a ceruorũ nitri, ueluti fermẽto quodam, ex quibus referuẽtibus hæc ueluti Spuma emergeret. Quod in multis alijs fit, feruore suo se purgãtibus. Addiderũt alij, in priore illa colligendę nitri Spumæ rõne, non concerni eã in nitrarijs, nisi nocturni accesserint rores. Quocũq; aũt modo se res habuerit, q̃d tenuissimũ ex Nitro se proferebat, id nitri Spuma quondã dicebatur: multi, ut uidet in medicina usus, a Nitro sola bonitate diuersa. Ob quã caussam, & si forte uno, eodẽq; capite continuata historia de utroq; traditũ quondã a Dioscoride fuerit, nos tamẽ aliorũ omniũ rationem secuti, seorsum de utroq; egimus. Neq; est quod ultra moneamus, q̃ fuisse quondã pro sale aliq̃bus locis Nitri huius usum: tanta illi similitudo coloris, saporis, & to-

C tius substantiæ est. Posseq; adhuc inueniri, & in eodẽ usu gentibus aliquibus esse: id tamen pro comperto nobis nõ est. Quemadmodũ sine controuersia a cunctis recipit, nullũ fuisse usum, nec confectionẽ aliquam eius, q̃d nunc decocta terra ad usus bellorũ fingit, & Salem Nitrũ uocant. Magna cum illo similitudine, & naturæ id generantis imitatione excogitatũ.

ℂ De Fæce. CAP. CXXIII.

τρύξ ELigenda Fæx maxime a uino uetere, Italico: sin minus, ab alio con simili. Fæx aceti uiribus longe acrior est. Crematur ut alcyonium, ante diligenter siccata. Sunt qui noua testa igni largo urant, usquedum penitus incandescat. Alij uiuis carbonibus Fæcis glebam obruunt, & idem opus prosequuntur. Experimentum est legitimæ ustionis, ut aërio nitore inalbescat, linguamq; tactu urere uideatur. Eadem urendæ Fæcis aceti ratio. Vis ei supra modum urens, & abstergens. Vlcera ad cicatricem perducit. Vehemẽter exest, siccatq;. Sed recenti utendum est, quoniam celeriter exanimatur, aperta, & nullo uase condita. Lauat̃ ut Pompholyx. Quæ ustionem experta non est, tumores & per sese, & cum myrto cohibet. Ventris, stomachiq; fluctiones illita sistit. Muliebre profluuium, imo uentri, aut genitalibus imposita, mitigat. Panos discutit, nondum exulceratos, & tubercula. Turgentes mammas suiq; lactis impatientes, cum aceto peruncta extinguit. Cum resina uero ambusta, & scabros ungnes aufert. Addito lentiscino oleo illita nocte tota, ruffat capillum. Elota, oculorum medicamentis, ut spodos adijcitur. Cicatrices,
D & eorum caligines eadem abstergit.

BARBARI COROLL.

VIni Fæx, grece Tryx uocatur, utiq; nõ usta, sicut usta Sphecle, quasi fæcula, interim Sphe clem pro fæce cruda quoq; Græci capiunt, ut Paulus. Fæci tanta uis est, ut descendentes in cupas enecet. Experimentũ dimissa præbet lucerna, q̃diu extinguatur descensionis periculũ denuncians. Siccata recipit ignes, ac sine alimẽto perflagrat, cuius uis & natura quæ Nitro. Fæx cum expirauerit, lauandis corporibus, & uestibus est utilis. Fæx aceti pro materia acrior sit oportet. Vtriq; multum adijcit uirium crematio. Habet & suam sapa fæcem. Cratinus poëta comicus, hoc est, Tryga, pro uino quoq; accipit aliquando. Apud nos quoq; Fæculam, qui dixerit, pro uino meminisse uideor.

EX M. VERG. COMM.

SEdimentũ uini, cum in dolio deferbuit, Fæx est: nota omnibus, & nisi in medicina uires ali quas habeat, homini penitus inutilis. Crudę pariter & coctæ usus quondam fuit. Vocauit Fæcem posterior græcorũ medicina etiam Pheclam. Copiosaq; in græcorũ medicis ea uox est, qua crematã priuatim significant. Eius non meminit Dioscorides, quoniã sua ætate nullũ erat forte adhuc id nomen. Illud humaniores literas profitentes nouisse, & obseruasse uolumus, quod a nobis dictum est. Vtendum recente est: citissime ẽm efflata ui languet: eamq; ob caussam diligentissime operculanda: nec nisi uase aliquo clausa seruanda est: a Plinio breuius & aptius dici, Celeriter exanimatur, non incluso condita. In quo exanimandi uerbo usus, animam ad omnem halitum, & ut Græci dicunt, ἀπόῤῥοιαν, contraxit.

ℂ De Calce. CAP. CXXIIII.

ἄσβεστος CALX HOC modo fit. Marinorum buccinorum testas igni condito, aut feruenti clibano nocte dimittito: postera die si candidissima fuerit, extrahito. Sin aliter, iterum urito, usquedum uehementer inalbuerit. Dein ubi in aquam frigidam immersa fuerit, in fictile nouum conijcito, & exacte pannis operiens, noctem unam conquiesce-

resinito. Mane eam extrahens, si ad intentum finem perducta est, recondito. Fit & e glebis lapidum crematis, necnon e uili marmore: quæ cæteris præfertur. Vis omni Calci in commune ignea, mordens, adurens, & crustas inducens. Quibusdam alijs immista ut adipi, oleo, concoquendi uim assumit, & dissipat. Vlcera ad cicatricem perducit. Efficacior existimatur recens, nec aspersa aquis. A

BARBARI COROLL.

CAlx uiua, id est, Asbestos. Differt ab ea Calce, quã Græci Titanon appellant, ut spẽs a genere: item a Maltha, quæ fit ex Calce recenti. Vino restinguit, mox tundit cum adipe suillo, et ficu duplici linamẽto: quæ res omniũ tenacissima, & duriciã lapidis antecedens. Quod malthatur, oleo perficitur ante. Galenus in Hippocrite, Maltham pro cera capit. Pli.li.36.ca.24

EX M. VERG. COMM.

TItanos inter uenena ab hoc ipso scriptore sequenti commentario nominatur, quæ hoc loco Asbestos ab eodem dicta est: specie tantũ, ut aliqui crediderunt, diuersa: ut nos autẽ in græcis obseruauimus, solo architectorum usu: qui Titanon intellexisse uidentur, eam qua parietibus tectoria inducerentur. Et quoniam Gypso id aliquando fieret, Gypsum sæpenumero ea uox græcis etiam significat. Quinetiam τιτανίζεσθαι uerbum illis inter cætera, Gypso inducto tegere & oblinire est. Verumtamen sola Calx utraq; appellatione illa indicatur. Quæ potuit ex diuersa materia, ut hic ait, facta, in architectura diuersos habere usus. In medicina tamen contraq; in ueneni maleficio, utrumq; enim Calx præstat, nullum huiuseemodi discrimen a natura accæpit. Omnis enim Calx sine generis discrimine nocet, & prodest.

De Gypso. CAP. CXXV.

GYPSVM VIM habet adstringendi, obstruendi. Sanguinis eruptiones, sudoresq; cohibet. Sed potum strangulat, quodam suffocationis modo. γύψος

BARBARI COROLL.

GYpsum, siue Gypsus, siue Spygos, ut Theophrastus quoq; noïat, plura habet gña. Nam & coquit e lapide, ut in Syria, & Phœnice, ac Thurijs. Et terra fodit, & quidẽ summa eius cute, ut in Cypro. Copiosa itẽ Aetolia, circa Peroebiã, atq; Tymphem: a quo & Tymphaciũ, siue Tympheticũ uocatur. Qui coquit lapis, non dissimilis Alabastritæ esse debet, aut marmori eroso. In Syria durissimos ad id eligũt, coquũtq; fimo bubulo, ut celerius urant. Optimũ fieri compertũ est ex speculari lapide: qui & Diapahnes uocat, squamam uitalem habente. Gypso madido utendũ est, quoniã celerrime coit. Inepta fit operi duricies: tamẽ rursus tundi, & in farinã resolui patitur. Natura Gypsi caloris in terendo tanti, ut rudiculis non manibus tractari possit. Tenacissimus ob id usus eius in albarijs sigillis ædificiorũ & coronis gratissimus, & ad uaporaria conclauiũ apud nos, quæ Mappas ex nostra consuetudine uocamus. Græci pro Cymolia, uestibus poliendis, Tymphacio utebant Gypso, Theophrasti ætate. Hinc Gypsati uenalitiorũ pedes, ut in Cymoliã dicet. Est & in Gypso q̃d flos appellat, ueteres Chymistæ, Argentum uiuũ, gelu astrictum, hoc est, spissatum, iam addensatumq;, Gypson uocabant. B Pli.li.36.ca.24

EX M. VERG. COMM.

COgnata calci res Gypsum est. Plura numerantur eius genera, priuatimq; a Plinio libro 36. capite. 24. Poterunt uolentes ab eo singillatim omnia audire. Posteriores græcorũ medici de uiribus eius certius docuerũt, siccare, & opplere Gypsum dicentes, & in compescendis sanguinis profluuijs cum farinæ polline, & oui albo usum eius esse. Cremari ut cætera Gypsum etiam, crematumq; opplendi uim amittere, sed in siccando efficacius fieri.

De Sarmenticio Cinere. CAP. CXXVI.

SArmentorum Cinis urendi uim habet. Cum axungia autẽ, uel aceto illitus, fractis neruis, articulorum collisionibus, & neruorum nodis prodest. Cum nitro & aceto excrescentias carnis in scroto reprimit. Serpentium canumq; morsibus illitus ex aceto medetur. Crustas obdu- τέφρα κληματίνη

C centibus medicamentis ammiſcetur. Fit ex eo lixiuium contra præcipitationes, & fungorum uenena, cum aceto, ſale, & melle.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 17. ca. 9. Cinis, Græce Conis, & Spodion, & Tephra dicitur, & Coloſcertos poetice. Sed lixiuium Conia. Apud nos Lix: unde Lixiuiũ, & Lixiua, & ut Columella uocat Lixiuia. Cinis foci uocatur: dictus forte, quia luxatis in potu proſit. Vnde Gladiatores cum deluſiſſent, hac iuuari potione uidebantur. Cineri omni uim aſtrictoriam ineſſe, Dioſcorides uoluit. Negat id Galenus: utiq; ficulneo. Ipſum quoq; uinum, quod anteq̃ prælo preſſum ſit, aut nimium calcatæ uuæ in lacum muſti fluxerit, Lixiuum, aut Lixiuium muſtum appellatur, a Græcis uero Prochyma. Nam & Protoſtactum inuenio apud Paulum. Sed pro cinere Lixiuio, qui primus diſtillauerit, ut coniectura capio. Calidum cinerem Hippocrates Marilem appellauit.

¶ De Alcyonio. CAP. CXXVII.

ἀλκυόνιον ALcyonij quinq; eſſe genera, compertum eſt. Vnum enim ſpiſſum, acerbi ſaporis, ſpongioſa facie. Item tetri odoris, ponderoſum, & piſcem olens, quod plerũq; in littoribus inuenitur. Alterũ pinnulæ oculorũ, aut ſpongiæ ſimile, fiſtuloſum, & læue, odorẽ algæ referens. Tertium uermiculi forma, & colore, magis purpureum, quod Mileſium uocant. Quartum ſuccidis uelleribus non diſſimile, ſpongioſum, læue. Quintũ figura fungi, ſine odore, aſperum, parte interna quodammodo pumicoſum, foris læue, acre. Quod plurimum in Propontide iuxta inſulam Besbicon appellatam gignitur. Patrio nomine Halos achnen uocãt.

D Duo priora, in fœminarũ ſmegmata aſſumuntur. Contra lentigines, lepras, uitiligines, nigricias, & maculas in facie reliquoq; corpore. Tertiũ ijs qui difficili urina uexantur, aut harenulas in ueſica colligũt, idoneum eſt. Item renibus affectis, aquæ inter cutem, lieni. Vſtum autem, & ex uino illitum, alopecias replet. Poſtremum dealbandis dentibus aptum eſt. In alia abſterſoria, pſilotraq; aſſumitur cum ſale miſtum. Si quiſquam Alcyonium cremare uelit, in crudum fictile mittat: & oblinens uaſis ſpiraculum luto, ita fornaci mandet: & cum figlinum percoquetur: extrahens ad uſus recondat. Lauatur ut Cadmia.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. ca. 5. FIt in mari Alcyonium ex nidis, ut aliqui exiſtimãt Cæicum & Alcyonum: quas noſtri Alcedonas uocant, quaſi Algedonas, ab Algore, ut alij, e ſordibus Spumarum craſſeſcentibus, alij e limo, uel quadam maris lanugine. Quo candidius, hoc minus probabile. Dioſcorides quinq; genera dinumerat. Plinius quatuor. Primũ quale Dioſcorides. Secundum molle, lenius, odore fere algæ. Tertium candidioris uermiculi. Quartũ pumici & ſpongiæ putri ſimile, pene purpureum: quod optimum: hoc & Mileſium uocatur.

EX M. VERG. COMM.

NOn auſim ego nunc cenſere, an quæ in antiquis græcorũ & latinorum poëtis, diſcedentibus a ſe mari, aut eodem elemento ad ſe reuerſuris coniugibus, & amoribus ſuis Halcyonios precabantur dies amicæ & uxores, bona fide pro ſalute eorũ uota, preceſq; conciperent: An ut liceret illis per brumam ſeptem diebus, tranquillo mari, ad nitorem læuoreq; cutis Halcyonium tuto expiſcari. Mala enim mulieris mens, & ad nouas uoluptates ſedulus animus, conciliandis nouis amoribus continue ſtudet: gaudetq; aliud agere credita, quibus ſubinde placeat formę ſuæ lenocinio quærere. Id certe ueriſimile eſt, & facile credat aliquis: Halcyonium, quo quotidie ad uultus decorem uterentur, certius q̃ Halcyonios dies nouiſſe fœminas: relictaq; uiris tota maris & nauigationis obſeruatione, unde ſpeciem ſuam augerent diligentius curaſſe: neq; ex fabuloſa Ceycis, & Halcyones hiſtoria aliud, q̃ Halcyonium nouiſſe lenocinio for-

mæ nascentem in mari rem: siue ex Halcyonum nidis reliquiæ, siue crassescentes spumarũ sor- A
des, siue limus & maris lanugo quædam id sit. Nomen illi Halcyones marinæ aues fecerunt,
haud sane quia ex earunt nidis Halcyonium mari innatet, sed quia ex eo mari innatanti & flui-
tanti Halcyones aues nidos sibi ad fœturam faciant. Prius enim Halcyonum nidis spuma &
lanugo illa maris est: tum ex ea Halcyonum nidi: & quoniam Halcyonibus ad fœturam inser-
uiat, Halcyonium dictum est. Discrepat in generum numero ab hoc scriptore Plinius: ille qua
tuor, hic quinq; genera eius facit, nec ijsdem notis ambo quotcunq; ea sint indicant. Quodq;
a Plinio non numeratur, quintum illud nobis uidetur fungorum figura, sine odore, & asperũ.
Poterunt id certius uolentes in Plinio uidere lib. 32. capite. 5.

¶ De Adarce. CAP. CXXVIII.

FIt in Cappadocia quod Adarces appellatur. Est aũt concreta sal ἀδάρκης
silago, humidis & palustribus locis siccitate emergens, & harun
dinibus ac hærbis agglutinata, colore flori lapidis Asiatici similis, &
omni forma molli Alcyonio, & aliquantum cauo proxima, tanq; lacu
stre Alcyonium esset. Ad euellendas lepras, lentigenes, lichenas, & ui-
cia cutis in facie accomodatur. Et in summa, uis ei acris. Humorẽ euo
cat, qui in aliqua parte concreuit & ischiadicis prodest.

BARBRAI COROLL.

ADarca, & Adarcion, & Adarces, & Adarcos dicitur. Item Calamochnus, id est, calami Pli. li. 16. ca. 37
lanugo. Plinius latinum Adarcæ nomen putauit, in Italia nascentis circa tenues harundines,
hoc est, in cortice calamorum, sub ipsa coma, e spuma aquæ dulcis ac marinæ, ubi se miscent.

EX M. VERG. COMM.

CAlamochnum, id est, harundinũ lanuginem Adarcem hunc in græcis aliqui nominaue- B
runt: facto, quia in harundinibut concretæ lanuginis modo inuenitur, illi hoc nomine. Credi
musq; nos, non excusandi lapsus Plinio occasionẽ eam dedisse uocem. Is enim quod ante nos
alij etiam deprehenderunt, lib. 16. capite. 37. inter harundines Adarcem his uerbis numerat.
Est & in Italia nascens Adarca nomine palustris. &c. Tum cum totã fere naturã percurrisset,
ageretq; de aquatilibus. 32. capite. 6. inquit. Inter aquatilia dici debet & Calamochnus, latine
Adarça appellata. Nascit̃ circa harundines tenues, spuma aquæ dulcis, & marinæ, ubi se mis-
cent. Plura sunt duobus his locis eius scriptoris errata. Primum, q plantã cum hærente & ad-
nata illi spuma miscet, confunditq; rei intellectum: tum q Adarcam latinã uocem esse affirmat,
cum græci passim pro sua ante latinos usi ea fuerint: mox in Italia nasci, contra Dioscoridis, &
aliorum omnium decreta. Barbarus etiam hoc capite quod Diosco. περὶ πιγνύμενος καλάμοις καὶ
χορταρίοις ait, monetq; concrescere Adarcem in harundinibus, & herbarum cremijs, farraginẽ
dixit, contra rei rusticæ auctores omnes, farraginis uoce in ea re usus. Habet enim farrago cer
tæ rei in pecoris pabulo significationem; ut certius illi docuerunt.

¶ De Spongijs. CAP. CXXIX.

ESpongijs alias mares appellauere, tenui fistula, spissas, quarum σπόγγοι
duriores Tragos nominarunt. Fœminas autem, quæ contrari-
as dotes habent. Vruntur eæ ut Alcyonium. Recentes sine pinguitu-
dine uulnerariæ sunt, & tumores reprimũt. Recentia uulnera ex aqua
poscaue conglutinant. Veteres sinus ex decocto melle iungunt. Vetu-
stæ autem inutiles. Aridæ & ligatæ lino, si penicilli modo adigantur,
occlusa ulcera, callosq; laxant. Recentes & uacuæ senilia ulcera, & quę
fluctione laborant, aut cuniculatim exedunt, impositu siccant. Sangui-
nis profluuium sistunt. Crematarum cinis ex aceto, aridæ lippitudini
auxiliatur. Et ubi quid abstergere, aut adstringere opus est. Vtilius,

C in oculorum medicamentis lauare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profluentem sanguinem sistit. Candidæ cura fiunt, e mollissimis recentes, per æstus tinctæ salis spuma, quæ petris cohæret. Insolantur inuersæ, hoc est, parte caua sursum spectante: et qua adhæsere, deorsum. Si uero æstiua serenitate ad lunam sternantur, perfusę salis spuma, aut maris aqua, maximum candorem referent.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 9. ca. 35 lib. 31. cap. 11.

SPongia, græce spongos appellatur, itemq; Spongia, ut dicunt Attice. Inter Zoöphyta, hoc est, quę nec animalium, nec fruticum naturam, sed tertiam ex utroq; sortiantur. Nascuntur oēs in petris. Aluntur conchis, pisce, limo. Vbi auulsorem sensere, contrahunt se, ac multo difficilius uelluntur, exprimentes abundantiam humoris, abscissę uero saniē emittentes. Circa Toronem, ut inquit Aristoteles, uesci conchis minutis intra eas repertis cōstitit, auulsasq; aiunt, & ex relictis radicibus recrescere. In petris cruoris quoq; inhæret color, Africis pcipue, quę generant in syrtibus. Maximæ fiunt Maucæ, sed mollissimi circa Lyciam penicilli: in pfundo autem nec uentoso molliores, unde ablatæ sint spongię. In Hellesponto circa Maleam uero aspę ac densę, putrescunt in apricis: ideo optimę in gurgitibus. Viuētes, madētesq;, ac illotę, nigricant. Adhęrent nec parte, nec toto. Intersunt eē fistulę quędam inanes, quaternæ fere, aut quinæ, per quas pasci existimantur. Item alię, sed superne concretæ: & subesse membrana quædā radicibus earū intelligitur. Viuunt longo tempore. Pessimæ sunt Aplysię, quia erui nō possunt, in qbus maximę sunt fistulæ, & reliqua densitas spissa. Cęterū aliter discreuere genera. Earum qdam tria faciēdo. Spissum ac predurū & asperū, qd Tragos, idest, Hirculus uocetur. Alterum spissum & mollius, quod Imauos. Tertium tenue, densumq; Achilleū, inuentu rarū. Hoc galeis & ocreis insēritur, ne strepitum gestatu cieant. Ex eo peniculi fiunt. Medici inscitia, ad duo eas genera redegere. Africanas, quarū firmius sit robur. Rhodiacas, quę ad fouendū molliores. Nunc aūt mollissimæ circa Lyciæ urbis Aniphelli muros inueniuntur. Mares quę dicuntur persorbent, tingūturq; in delicijs aliquando & purpura. Fœminis fistulę maiores, ac perpetuę: Tragis tenuissimę

D ac densissimæ. Ab aquilone genitas cęteris pręferunt. Nec usq; diutius durare spiritum medici, q̄ in Spongijs affirmant. Sic & prodesse corporibus, quia nostro suum misceant. Hoc genus remedij Apospongismō Archigenes, & secuti eū medici appellant. Quia uero de peniculis diximus, scire oportet, nō Spongias mō, sed & e codis q̄q; setas, Penicillos a ueteribus esse nominatos, quibus calciamenta tergebant: ob id & Tergenteas uocabant eas aliq: nos uulgo Setulas. Est eē penis, idem qd cauda. Vnde Penita ossa, obsegmen carnis porcinę cū coda significat.

EX M. VERG. COMM.

TErtium habēt in natura Spongiæ ordinem nec frutices, nec animalia, sed inter utrūq; hoc genus medium quiddam, in quo mixta simul animalis, & plantæ natura est, Zöophyta græci omnia appellant. Pluribus locis in mari nascentes, diuersisq; nominibus ab antiquis distinctæ: quoniam non una sit earum forma, bonitas, & usus. Hic quod ad faciendam ex ejs homini medicinam pertineat, satis hoc capite tradidit. Quod autem ad historiam, certius Aristoteles libro qnto de animalium historia, a quo accæpta omnia Plinius lib. 9. primum capite. 35. tum. 31. capite undecimo ijsdem retulit uerbis. Quæ a Barbaro in Corollario suo etiam collecta, sine desyderio legentium a nobis relinquuntur. Quomodo autem uulnerariæ Spongiæ sint, manifeste docuit eodem loco Plinius, dicens. Fracturæ, & uulnera spongijs utilissime fouent. Sanguis rapitur in secando, ut curatio perspici possit: & ipsæ uulnerum inflammationibus imponuntur. Multaq; alia, quæ idem scriptor & alij in uulnerum curationibus tradiderunt. Quod dictum a nobis est: ut scirent legentes aliter uulnerarias esse Spongias, q̄ plura alia sint quę toto hoc opere a Dioscoride τραυματικά, id est, uulneraria dicuntur.

De Corallio. CAP. CXXX.

κοράλλιον

COrallium, quod aliqui Lithodendron appellarunt, marinum esse fruticem constat, qui imo extractus duratur statim, atq; emergit, tanq̄ offuso äere protinus concrescat. Plurimum inuenitur Syracusis, in promontorio cui Pachino nomen est. Laudatissimum rubens, co

lore Haſtulæ regiæ, aut Sandycis meri, nec ſecus terenti facile cedens, A
æquabili uſquequaq; cõcremento, rurſus algæ, aut fuci marini odore, q̃ ramo ſiſſimum, cinnamomi æmulum, forma fruticis. Quod autem in lapidis duriciam cõit, ſcrupuloſum, inane, & lacunoſum, uitioſum exiſtimatur. Adſtringit & mediocriter refrigerat. Excreſcentia cõercet. Oculorũ cicatrices abſtergit. Vlcerum caua, & cicatrices explet. Contra ſanguinis reiectiones magnopere efficax eſt. Vrinæ difficultati auxiliatur. Quin & potum ex aqua lienem abſumit.

BARBARI COROLL.

QVantum apud nos Indicis margaritis precium, tantum apud Indos Corallio. Gignitur & in rubro mari. Sed nigrius. Item in Perſico uocatur Iace. Laudatiſſimum in Gallico ſinu circa Orchadas: & in Siculo circa Heliam, & Drepanum. Naſcitur & apud Grauiſcas in Italia, & ante Corniculum, & Neapolin Campaniæ, maximeq; tubens: ſed molle, & ideo uiliſſimum Erythris. Color ſub aqua uiridis. Baccæ eius candidæ ac molles. Extra rubeſcunt, indurantur q;, ceu corna ſatiua magnitudine ac ſpecie. Aiunt tactu protinus lapideſcere ſi uiuat. Itaq; occupari, euelliq; retibus, aut acri ferramento præcidi, a quo & Corallio, quaſi curallio ἀπὸ τῆς κουρᾶς nomen inditum: nec aliter ſane Theophraſtus, q̃ Curallium appellat, a radendo ſcilicet: ob id & Gorgonia quoq; dictum putatur: itemq; Dendritin, hoc eſt arboreum. Probant q̃ maxime rubens, & q̃ ramoſiiſſimũ. Damnant inane, aut concauũ. Auctoritas Baccarum Indis, utroq; ſexu precioſa. Religioſum etiã id geſtamen Haruſpices eorũ, uateſq; inprimis habent, priuſq̃ hæc noteſcerent. Galli gladios, ſcuta, galeas adornabant Corallio: poſtea Indis Vniones ſuas pro Corallio mutuantibus, in penuria eſſe cœpit. Surculi eius infantiæ ad alligati, tutelam habere creduntur. Ignibus diu repugnant. Eſt & lapis Corallius, uel ut q̃dam ſcribunt Colaris, multũ a Corallio diuerſus, Pyrites s quibuſdam appellatus: quoniã ſit plurimus ignis illi. Sed eſt alius etiamnum Pyrites, in mentionẽ ſuam ſeruandus. Qualis porro lapis Erythros, hoc eſt, rubens, ab Hippocrate ſignificetur, quo mulieres inquit explorantur, an B
ſint prægnantes, niſi aut Corallium ſit, aut Pyrites, aut etiã Hæmatites, affirmare nihil habeo. Pli.li.32.ca.2.

EX M. VERG. COMM.

CReſcit arboris modo, & in duriciem lapidis duratur in mari Corallium. Nota nunc res omnibus, ſed in nullo fere honore, ſi antiqua repetatur eius gratia, qua precioſiſſimis in natura gemmis prælatum in gentibus aliquibus diu fuit. Siccandi, & mediocriter repurgandi uim illi ueteres græcorum medici tribuerunt: ideoq; cruentis ſputis, ut illi etiam tradiderunt, utile.

De Antipathe. CAP. CXXXI.

QVod Antipathes uocãt, Corallium eſſe arbitrantur, ſpecie tantum diſtans. Eſt autem colore nigro, arboris figura, ramoſum magis. Vires ſupradicti habet. ἀντιπαθὲς

BARBARI COROLL.

ANtipathes, pro genere Corallij, quale ſit in Plinio, haud facile docuerim: niſi quis intelligat fruticem circa Troglodytarum inſulas, naſcentẽ in alto, quẽ Iſidos Plocamon uocari tradit, Corallio ſimilem, ſine folijs ſentiri eum, ſe capi, durariq; colore in nigrum, cum cadat frangi. Theophraſtus Corallij duo uidetur ſtatuere faſtigia. Vnum quod rubens, rotundumq; eſt, ut Radicula in mari naſcens. Alterum huic nõ multũ diſſimile: quod Calamus inquit uocatur Indicus: qui duratur in ſilicem. Plinius inter gẽmas enumerat Corallida, minio ſimilẽ: quæ in India, Syeneq; gignatur. Fortaſſe per Theophraſti tẽpora, minus erat Corallij uulgatus uſus. Pli.li.37.ca.10

De Phrygio lapide. CAP. CXXXII.

PHrygius lapis quo infectores in Phrygia utuntur, a qua nomen accæpit. Naſcitur in Cappadocia. Optimus habetur pallidus, modice grauis, inæquali compage corporis, intercedentibus albis ſegmentis, ut in Cadmia. Vritur autem uino optimo perfuſus, uiuiſq; car λίθος φρύγιος

C bonibus obrutus perflatur assidue follibus, donec mutato colore ruffescat. Rursus eodem uino restinguitur. Hoc iterum & tertio faciendum. Attendēdū tamen, ne minutim confringatur, et in fuliginem euanescat. Vis crudo ustoq; adstrictoria, expurgans. Vlceribus crustas quadamtenus inducit. Ambustis cum cærato medetur. Lauatur ut Cadmia.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 19 LApis Phrygius, gleba est pumicosa. Plinius medicinæ utilem negauit.

EX M. VERG. COMM.

GEntis nomen habet Phrygius lapis, pumicosa, ut Plinius ait, gleba: Italiæ semper peregrinus, nūc aūt nulli cognitus: & ex eo, quod pręcipuum habere fertur, in nullo nostra ætate usu.

¶ De Asio lapide. CAP. CXXXIII.

Ἄσιος λίθος ASius lapis assumi debet pumicosus, leuis, fungosus, item friabilis, scissiles uenas melini coloris ad imū actas habens. Eius flos, salsugo subflaua est, summo lapide insidens, compagine tenui, colore in aliquibus albo, in aliis pumici simili, ad luteum uergētc. Admotus linguæ aliquantum mordet. Vim habet uterq; adstrictoriam, et modice erodentem. Ammistus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula discutit. Longe ualidior flos existimatur. Cæterum siccatus flos, uetera ulcera et cicatrici repugnantia sanat. Excrescentia cohibet. Tetra ulcera & fungis similia, cum melle expurgat. Vlcerum caua explet, depascentiaq; cū cęrato sistit. Fit cataplasma ex eo podagris, misto fabę lomento, & lienosis ex aceto & calce. Prodest phthisicis linctu. Podagrici iuuantur pedibus in solio, ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoq; loculi, qui corpora erodunt, & luxuriantem carnem, & corporū crassiciem absumūt, uice nitri in balneo. Si lauare libet, cadmiæ modo lauatur.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 17 ASius, et Asia petra dicitur. Est et Assius per duplex, ss, ab Asso Troadis, ut inquit Plinius. Sed ab Asio diuersus. Ille Sarcophagos quoq; nominatur, ab effectu: qualis & in Lycia, & in Oriente habetur. Et in Mysia quoq; inueniri eum Stephanus affirmat. At noster hic per simplex, s, fere scribitur ab autoribus, gustu salsus. Corpora defunctorum condita Sarcophago, consumi intra. 40. diem, sed illata quoq; mortuis, lapidea fieri traduntur. In Oriente adalligata uiuentibus erodunt ea.

EX M. VERG. COMM.

LOnge breuius q̄ hic cæteri græcorum medici lapidis Asii, florisq; eius uires tradiderunt: extenuare qdem, sed sine erosione dicentes. Eamq; ob causam humentes & flaccidas carnes absumere una πλαδαρῶν σαρκῶν uoce complexi, quę tam multa singillatim a Diosc. numerantur.

¶ De Pyrite lapide. CAP. CXXXIIII.

πυρίτης PYrites lapidis genus est, a quo æs extrahitur. Eligi debet æris similitudine, facile scintillas ædens. Vritur sic. Melle irrigatus molli pruna continuo flatur follibus, donec ruffescat. Alii in carbones igni candentes, lapidem melle perfusum deiiciunt, & ubi ad fuluum colorem uergere cœperit, extrahunt. Efflatoq; cinere, rursus madefactū cremant, donec æquabili tenore assiccatus, friabilis reddatur. Siquidem sæpe facies summa solum uritur. Ita crematus, siccatusq; reconditur. Si eloto opus sit, lauari debet ut cadmia. Tam crudi, q̄ usti uis est excalfa-

cere, abstergere, offusam oculis caliginem expurgare, duricias concoquere, & concoctas discutere. Resina exceptus excrescentia in carne cohibet, sed calorem quendam & adstrictionem parit. Ita ustum nonnulli Diphryges appellant. A

P. BARBARI COROLL.

PYriten, sunt qui & Sideriten uocitent, & Androdamanta, & Bostrychiten. In Cypro reperiri uolunt, & in metallis, quæ sunt circa Acamaniam. Vnum argenteo colore, qui & Argyritis a Democrito cognominatus uidetur. Alterum aureo. Aliqui tertium genus faciunt, quod plurimum ignis habeat, ponderosissimumque sit: quos & uiuos appellamus. Hi exploratoribus castrorum maxime necessarij: quia clauo, altero ue lapide percussis, excutiuntur scintillæ, quæ sulphure exceptæ, aut fungis aridis, aut folijs celerrime ignem trahunt. Pyrites & gemma est, nec scio an diuersa ab hac. Nigram esse inuenio, & attritu digitos urentem. Pro Pyrite, in medicinas uenit Mylios, siue Mylitis, Cochlax appellatus, hoc est, molarius, insula Nisyro plurimus, ab Hippocrate Lapis niger, ut Galeno placet. Mylias ab Theophrasto & Heliano, ex Aethna monte fluens, luti nigri modo in Sicilia, post durescens colore custodito. Fluunt & Pyromachi dicti, ut idem Theophrastus ait. Pli. li. 36. ca. 19.

EX M. VERG. COMM.

IGniarium fuit quondam, quemadmodum & nunc etiam est Pyrites lapis. Factumque illi ab igne nomen, haud sane quia caleat, aut ignis modo fulgeat, sed quod inuicem attritus, aut ferramento aliquo percussus, ignis modo igneas scintillas ex se mittit. Dico autem igniarium, quodcunque ad instaurandum nouum ignem homines excogitarunt, Semina siquando hesternæ male condita flammæ, Vt prima sub luce solet cinefacta, perissent. Habent, præstantque id uulgares lapides omnes, sed omnium maxime qui durissimi & metallici sunt: qualis Pyrites hic est, cuius ab hac potestate bonitas probatur. Antepofuit enim hic cæteris eum qui concolor æri est, & qui facillime, & quantum uoluerit aliquis leui pulsu scintillas ignis aget. Quod ideo adiectum illi a Diosco. est, quoniam plura ad instarandum nouum ignem lapidis huius genera & bonitates sunt. Quæ ex eadem ignis potestate & natura eodem nomine omnia tunc censebantur. Egit de his Plinius libro. 36. capite. 19. plures & ipse Pyrites numerans lapides: & inter eos genus unum faciens plurimum habentium ignem, quos uiuos tunc uocabant, ponderosissimos: quibus exploratores in castris uterentur: quoniam clauo, uel altero lapide percussi, scintillas statim ederent: quæ sulphure exceptæ, aut fungis aridis, uel folijs, dicto celerius ignem traherent. Quos Maro etiam felicissime in primo suæ Aeneidos descripsit dicens. Ac primum silicis scintillam excudit Achates, Succepitque ignem folijs, atque arida circum Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam. Validissimum in discutiendis tumoribus, concretionibusque Pyritem lapidem hunc ueteres græcorum medici dixerunt. Contra duricies, quas Scirros ea gens uocat utentes, cremato primum, mox acerrimo aceto restincto. Nec minus contra concretum in grumos puerperarum lac. B

De Hæmatide lapide. CAP. CXXXV.

HAematites optimus habetur friabilis, puro colore niger, durus in se, & æqualis, nulla sorde ammista, nulloque zonarum discursu. Vim habet adstringentem, & excalfactoriam aliquantum. Oculorum cicatrices & scabriciam cum melle purgat. Cum lacte autem muliebri, lippitudini, collisionibus, & oculis cruore suffusis conuenit. Bibitur contra difficultatem urinæ, & fluctiones mulierum in uino, & ab ijs qui sanguinem reiecerunt, cum succo punici mali. Fiunt ex eo cotes & collyria oculorum uitijs apta. Vritur ut Phrygius, uino tantum subtracto. Modus ustionis est, ut modice leuis fiat, & bullis quibusdam inturgescat. Sunt qui Hematiten ita adulterant. Densam glebam rotundamque schisti lapidis, cuiusmodi sunt quæ radices uocantur, uase figlini operis, quod αἱματίτης

C ferventem cinerem contineat, condūt, paucaq́ interiecta mora eximūt, experiunturq́ si trita ad cotem Hæmatitæ colorem reddat: q̄ si ita res se habet, reponunt: sin minus, iterū obruūt, & subinde conspiciētes per iculum faciunt. Siquidem in cinere diu dimissus, colore mutato dissipatur. Coarguitur male confictus, scissilibus uenis. Quippe in rectos uenarum discursus refringitur, & longe secus se in colore habet. Namq́ floridū reddit, Hæmatites uero sanguineum atq́ Cinnabarin imitantem, inuenitur in sinopico minio. Fit & e magnete lapide, uehementer ambusto. In Aegypto sponte naturæ cum metallis enascitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 20 HAematites reperitur in metallis. Vstus Minij colorem imitatur. Adulterant Schisto: sed distinguūt uenæ rubentes. Est & Magnetis genus unum Hęmatites appellatum. Præter hoc qn q́ genera Hematitarum traduntur. Aethiopicum, cui & principatus datur. Alterum Androdamanta uocant, colore nigro, pondere ac duricia insignem: & inde nomen, præcipueq́ in Africa. Trahere autem in se argentum, æs, ferrum. Experimētum eius esse, in cote ex lapide Basanite. Reddere enim succum sanguineum. Tertium genus Arabici, uix reddentis succum sanguineum. Tertium genus Arabici, uix reddentis succum ad cotem aquariam, aliquando croco similem, pari duricia cum secundo. Quarti generis Helatites uocatur, q̄diu crudus sit. Coctus uero Milites, aut etiam Miltites, ad omnia utilior q̄ Rubrica. Quartum ijs adijcitur Schistos, de quo protinus mox agitur.

EX M. VERG. COMM.

CRuento sanguinis colore cōspicitur Hæmatites: & inde illi nomē. Plura eius gn̄a numerat Plinius li. 36. ca. 20. oīa Italię peregrina, ut ex eorū nominibus cōijcere licet. Idem bonitatis oīm notas eodē loco docet: multaq́ alia, quę uidisse in eo inutile nō fuerit. Vtilis medicinæ & inter uitę remedia q̄ndam lapis hic fuit: medebaturq́ inter cætera oculis. In quorum usum fiebāt ex eo collyria, ut hic ait, & Aconia: quæ a cotibus, quas græci aconas dicunt, dicta in Hebeno pri D mo uolumine certius descripta a nobis fuerunt.

De Shisto lapide. CAP. CXXXVI.

σχιστὸς λίθος SChistos lapis in Iberia Hispaniæ contermina gignitur. Probatur maxime, qui croci colorem æmulatur, friabilis, suapte natura fissilis, concremento & serie cohærentium uenarum, Ammoniaco sali similis. Vim exhibet Hæmatitæ, sed ad omnia infirmiorem. Quin & caua replet, muliebri lacte perfusus. Ad procidentia, rupta, item genarū crassiciem, & uuas oculorum, magnopere efficax est.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 20 LApis Schistos cognationē cum Hæmatite habet, sed peculiare in Schisto, q̄ splendet. Est & Schistos alterius omnino generis q̄ Hęmatites, quem cognominant Anthracitin, nasci tradentes in Africa nigrū: qui attritus reddat aquarijs cotibus ab ea parte quæ fuerit ab radice, nigrum colorē, ab altera parte croci. Sunt & gemmæ plures hoc nomine carbunculi: quarum aliæ preciosæ sunt, aliæ uiliores, ut quæ nascuntur in Græcia: Theophrastus autor, ac Plinius.

EX M. VERG. COMM.

QValis habitu, concretioneq́ sua lapis hic sit, nomen, sed longe certius hic scriptor ostendit. Illud a scissili crustarum eius diuisione factum est: hic Hammoniaco sali comparans, certissima nota totam speciem eius indicauit. Plures in græcis Hæmatitæ congenerem Schistum hunc lapidem fecerunt. Sotacus tamen ex antiquissimis scriptoribus, alterius generis tradidit. Plinius duplicem colorē illi tribuit, ab altera parte nigrum, ab altera croceum. Vocariq́ a carbonum nigro colore Anthracitem: hic tamen simpliciter κροκίζοντα, id est, croci colore esse dixit. Nosq́ ad certiorē coloris eius intellectū, luteū addidimus. Vtilē oculorū medicamētis tm̄ Plin. Schistū lapidē hūc testatus ē. Ideoq́ nos credimus, quę multa numerata a Diosc. mala hoc capite sunt, cōcaua, rupta, p̄cidētia, crassas palpebras, & uuas, oīa ad oculos p̄tinere.

De Gagate lapide. CAP. CXXXVII. A

IN Gagatarum lapidum genere præferendus qui celeriter accenditur, & odorem bituminis reddit. Niger est cõmuni ex parte, squallidus, crustosus, perq; leuis. Vis ei molliendi & discutiendi. Deprehendit sonticum morbum suffitus. Recreatq; uuluæ strangulationes. Fugat serpentes nidore. Podagricis medicaminibus, & acopis additur. In Cilicia nasci solet, qui influens amnis in mare effunditur, proxime oppidum quod Plagiopolis dicitur. Vocatur autem & locus & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur. γαγάτης

GAgatẽ aiunt & in Leuco Pamphyliæ (ut arbitror) promontorio, aut Lyciæ, ꝑpe Cyprũ insulã, expelli mari, atq; infra duodecim stadia colligi. Solinus & in Britania Gagatẽ gigni tradidit. Planus est, pumicosusq;, nõ multum a ligno differens, fragilis odore, si teratur grauis. Fictilia ex eo inscripta nõ delentur. Accenditur aqua, oleo restinguitur. Deprehendere dicitur uirgines suffitu. Hoc & magi utunẽ in ea quã a securis argumento uocant Axinomanciã: peruri eũ negantes, si euenturũ sit, quod quisq; optet. Dictum a fluuio in Lycia cognomine, Diosco. affirmat. Nullum se Galenus in Lycia cõperisse tradit amnẽ, qui Gages, aut Gagates uocetur. Photion grãmaticus, oppidũ in Lycia fuisse Gagas a Rhodis conditũ scribit. Plinius Rhodiopolin a Gagis diuersam facit. Stephanus Gagas oppidũ in Lycia fuisse, q̃d Palecontichos ante diceret. Crustaceos uero lapides, atq; nigros, & q in ignẽ additi exilem flãmam ederent, bituminis odore in Syria Coele inuẽtos sibi meminit, in collibus mari mortuo circũdatis ad orientẽ solẽ spectãtibus: ubi & Bitumẽ q̃q; nascit: utilissimos tumoribus in genu diuturnis. Pli.li.36.ca.19

EX M. VERG. COMM.

QVi Gagatem statim sequitur Thracius lapis, a Diosco. & ab alijs dictus Gagate eadem oia posse, miscendi simul utriusq; noras & euentus Plinio causam dedit, tradendiq; libro.35. capite. 19. Accendi aqua, oleoq; restingui: q̃d non Gagatæ, sed Thracio lapidi Nicander in Theriacis suis, & hic in lapidum historia aperte tribuerunt. Nicandri de utroq; uersiculi sunt, primumq; de Gagate. ἄλλοτε δ' ἀζαλέην καίων ἐγγαγγίδα πέτρην, ἥν οὐδὲ μαλεροῖο πυρὸς περικαίνυται ὁρμή. Quorũ sensus est. Aliquando aũt Gagatem siccũ lapidẽ urens, quẽ ualidi ignis impetus non domat. Accendi quidẽ igne Gagatem Nicander ait: non tamẽ ut cætera eo absumi, sed in urendo bituminis odorem tantum sentiri. Paulo deinde post de Thracio agens, inquit. ἢ σύγε θρηΐσσαν ἐνὶ φλέξας πυρὶ λᾶαν ἥ θ' ὕδατι βρεχθεῖσα σελάσσεται, ἔσβεσε δ' αὐτὴν τυτθὸν ὅτ' ὀδμήσεται ἐπιῤῥανθέντος ἐλαίου, τὴν ἀπὸ θρηϊκίου νομέες ποταμοῖο φέρονται, ὃν πόντον καλέουσι. Quorum sensus est. Aut Threicium in igne lapidẽ urens, qui aqua respersus flãmas agit. Extinguitur aũt exiguo insperso oleo. Lapidẽ hunc a Thracio flumine pastores quẽ Pontum nominant afferunt: quę tota est in scriptore hoc Thracij, non Gagatæ lapidis historia. Plinius aũt quo diximus loco de Gagate inquit. Mirumq; accenditur aqua, restinguitur oleo. Quod, ut præmonstrauimus, in Nicandro, & ut mox in scriptore hoc in Thracio lapide patebit, nõ Gagatæ, sed Thracio cõpetit. Diximus nos comitiales suffitu dep̃hẽdere Gagatẽ, quos hic ἐπιληπτικοὺς palã nominauit. Cęteri interp̃tes acceptã ex Plinio uocẽ, sonticũ morbũ dep̃hendi eo dixerunt: cõiore mali illius indicatione q̃ nunc forte oporteat usi. Alter etiã comunem secutus lectionẽ, in Cilicia nasci Gagatem ait: cum ex Geopraphis, Plinio, melioribusq; græcis in Lycia uertendum fuerit. B

De lapide Thracia. CAP. CXXXVIII.

LApis Thracias dictus, nascitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen est. Vis ei Gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo restringui. Quod in bitumine accidit. θρακίας

FIt lapis Thracias, qui exemplaribus Plinij quibusdam Meiulla dicitur, trium generum, uiridis, pallidę, sanguineis guttis. Non habeo certum proferre. Nomen gentis suę habet, ut cecinit Nicander: quemadmodum & Cappadoces in Argæo Cappadocię nascentes, simili cum prioribus natura, qui & in lacteum cremorem soluãtur, ut Galenus & Paulus ægineta scribũt: qui & Ageroton lapidem cõmemorant, astrictoriam, & discussoriam uim habentem, & gutturis inflammationibus auxiliarẽ: quo sutores uti soleant ad dandum calceis nitorem. Præter- Pli.li.37.ca.10

C ea & Hieracitin, ut Diogenes scriptũ reliquit, subuiridem ex atro coloribus itẽ aliis resperſum, quẽ qui gestet, muscæ non infestent. Hunc literis quibusdã inscriptis, contra sanguinis eruptiones ualere perhibent. Addiderũt iis & Indicũ, subruffum colore, attrituq́;, succo purpureo manantẽ, nec ualido, nec denso corpore. Inuenio & Perdicitin, siue Perdiciatin, et aliũ a sorbi similitudine, ut uitrũ cognomẽto Scythicũ, ad oẽs duricias pollentes. in compositionẽ illam quæsitas quæ Pamplethes, & Diacinnabareos uocat̃ ab Aegineta Paulo. Vitem ad oculorũ quoq; suffusiones cõmendãt, cum felle aspidis acontiæ uocatæ, mirabili effectu, post quintum diem repræsentata curatione. Id fel, in serpentis eius dorso, iocinori annectitur, ut Aetio placet.

De Magnete lapide. CAP. CXXXIX.

μαγνίτης

MAgnes lapis optimus est, qui ferrum facile trahit, colore ad cæruleum uergente, nec admodum grauis. Datur cum aqua mulsa, trium obolorũ pondere, ut crassos humores eliciat. Sunt qui Magnetem crematum pro Hæmatite, uendant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 16

LApis Magnes, quẽ & Magnitin Græci dicunt. Itẽ Sideritin & Heraclion, id est, Herculeũ. Magnes ab inuẽtore uidet̃ appellatus. In India nunc, & passim inuenit̃ in Hispania quoq;. Repertus aũt scribitur clauis crepidarũ, & baculi cuspide ferrata hærentibus, cum armenta pasceret. Quinq; genera eius ferunt̃. Aethiopico principatũ dant, argentoq; rependit̃. Inuenit̃ in Aethiopia Smiri. Ita uocat̃ regio harenosa. Ibi & sanguinei coloris, sanguineq; reddẽs, si teratur. Sed & crocum, Hæmatites cognomine, in trahendo ferrũ, non eadẽ natura, qua cæteri Magnetes. Aethiopici argumentũ est, q̃ Magnetem quoq; aliũ ad se trahit. Secundũ genus Magnesiacum, e Magnesia, & contermina ei Macedonia, a Bebonea locatum petentibus dextra. Tales ruffi, nigriq; sunt. Tertiũ in Echio Boetiæ, ruffi coloris plus habens q̃ nigri. Quartũ circa Alexandriã Troadem, nigrũ, & fœminei sexus, ideoq; sine uiribus. Quintũ in Magnesia Asiæ, deterrimũ (nam & candidus est) neq; attrahit ferrum, similis pumici. In eadem Aethiopia mons haud procul gignit lapidem Theamedem, cui contraria Magneti natura, ferrum omne abigens

D respuensq;. Trahitur ad Magnetem ferrum, quia sola fere materia ea, uires ab eo lapide conceptas diu retinet. Aliud apprehendens ferrũ, ut annulorũ catena uideatur: quod quidem imperitum uulgus appellat, ferrum uiuũ, uulneraq; ex tali asperiora fiunt. Lapis hic & in Cantabria eruitur. Non ille Magnes uerus, caute continua, sed sparsa, Bubbatione (ita appellant) nescio, an uitro fundendo perinde utilis: nondũ enim expertus est quisq̃. Auctor Plinius. Ferri utiq; inficit aciem, ut Magnes. Dinocrates architectus Alexãdriæ templũ Arsinoẽs concamerare cœperat Magnete lapide. Intercessit mors, & ipsius, & Ptolomæi regis, qui id sorori suæ fieri cupierat, ut simulacrũ eius e ferro pendere in aẽre uideret̃: quod genus præstigiæ, ad superstitionem suam Arabes cõmenti dicunt̃ in eo feretro, ubi auctor eius sectæ conditus existimatur. Diogenianus Magnetem uerum argento scribit̃ esse tam similem, ut decipiat. Nec hunc lapidem, qui ferrum ad se trahat, Magnetem, sed Heracleoten appellandum esse.

De Arabo lapide. CAP. CXL.

ἀράβικος λίθος

ARabus lapis elephanti maculæ similis. Is tritus illitu Hæmorrhoidas exiccat. Eius cinis dentifricio optimus.

De Galactite. CAP. CXLI.

γαλακτίτης

GAlactites appellatur, q̃ lacteum reddat. Cinerei tamen est coloris, ac gustu dulcis. Ad oculorum fluctiones conuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pixide plumbea recondere, propter uim glutini, quod obhæret.

BARBARI COROLL.

GAlactites, ait Plinius, ex uno colore lactis est, succo quoq; eius & sapore, a quo nomẽ: de hac intelligat, an diuersa, dubium: quando cineris colore traditur a Dioscoride, non lactis. Est & Galaxia, quam aliqui Galactitem uocant, intercurrentibus sanguineis, aut candidis uenis. Nam Chalaxia, grandinũ & colorem, & figuram habet, unde appellata est, adamãtinaq; duricie. Narrant etiam in ignem additæ, manere suum frigus. Ergo Pliniana Galactites, quam

aliqui & Leucogageam, & Sinephyten, & Leucographin appellant, uidetur ei proprior. Quæ & Morochthos, & Leucographis, & Galaxia Dioscoridi & Galeno dicit, ut paulo post liquebit. Vtcunque, infantium adalligata collo, saliuam facere dicitur. In ore aūt liquescere: memoriam adimere uel iniuriarum. Mittit eam Nilus, & Achelous quoque amnis. Sunt qui & Smaragdum, albis uenis circumligatū, Galactiten inquit uocent. Est & gemma Galaicos, distans ab hac, Argyrodamanti similis, paulo sordidior. Inueniuntur aūt binæ, aut senæ. A

¶ De Melitide. CAP. CXLII.

MElitites omnia Galactitæ similis. Hoc tantum interest, quod dulciorem succum remittit. Eiusdem ut Galactites effectus. μελιτίτης

BARBARI COROLL.

MElitites lapis dictus, quia succū tonsus melleum emittat. Differt ab hoc Melichrus: cuius plura sunt genera. Melleus colore. Differt & Melitis a malo, cuius imitatur colorē appellatus.

¶ De Morochtho lapide. CAP. CXLIII.

MOrochthus lapis, quem aliqui Galaxiam, aut Leucographida uocauerunt, in Aegypto nascitur: quo utpote molli, & facile liquescente, linteones dealbandis uestibus utuntur. Spiracula corporis obstruere uidetur, conueniens ijs qui sanguinem expuunt, cœliacis, & uesicæ doloribus, cum aqua potus. Itidem fluctionibus uuluæ, impositus uelleri. Mollibus oculorum collyrijs miscetur. Explet enim caua, atque delachrymationes sistit. Idem cærato exceptus, ulcera quæ fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit. λίθος μόροχθος

BARBARI COROLL.

LApis Molochthus, aut Morochthus, siue ut Galenus & Paulus uocauit, Moroxus, & Graphis, haud uideo eundem cum eo esse, qui Molochitis, a colore maluæ dicitur, spissius uirens: nec translucida, reddendis laudata signis, & infantium custodiæ. Sit autē Morochthus, quem Plinius in ore ait liquescere, de quo in Galactite diximus, ex collatione Dioscoridis suboderari potest aliquid, dicentis mollē eum esse, diluique facilem, ut uel idem cum Pliniano, uel similis esse uideri possit. Nominatur & Morochthos Plinio, sed inter gemmas, lacte sudans porraceo. Idem auctor & Leucographin inter herbas collocat: nec qualis ea sit, reperisse unque fatetur, eosdem ei effectus reddens, quos hoc loco Dioscorides, Galenus, cæteri, ut propterea non desint, qui Plinio quasi pro herba lapidem acceperit, increpitent. Sed auctor grauissimus, aliorum sententiam, non suam opere toto recitat. B

¶ De Alabastrite lapide. CAP. CXLIIII.

ALabastrites uocatus Onyx, crematus, resina aut pice assumpta duricias discutit. Stomachi dolores cum cærato læuat. Gingiuas comprimit. λίθος ἀλαβαστρίτης

BARBARI COROLL.

ALabastrites, siue Onyx in Alabastro Aegypti, circa Thebas nascitur: quem in ædificiorū quoque ornamentis includunt. Nascitur in Syriæ Damasco, candore intercincto, uarijs coloribus. Cæteris omnibus candidior. Probatissimus in Carmania: mox India. Iam quidem & in Syria, Asiaque. Vilissimus, & sine ullo nitore in Cappadocia. Probatur maxime mellei coloris, in uertice maculosi, atque non translucidi. Vitia in ijs corneus color, atque candidus, & quicquid uitro simile est. Alabastrites, ad unguentorū fidem laudatissimus: unde uas, id est, Onycem unguentarium uocamus, quod & Alabastum, & Alabastrū quoque dicitur, etiā e uitro interim. Est & Onyx inter ostrea, ut uolumine secundo patuit. Habet & Onyx gēma: in qua unguis humani similitudine candorē esse dicūt. Alabastrites porro, & in Arabiæ montibus, & Germania quoque reperit, ex quo & uasa potoria, & pedes lectorū, & sellæ delitijs factæ. Itē amphoræ, & urcei cadorū magnitudine. Iā columnæ. 30. duos pedes longæ. Sunt que hac amplitudine, nō Onycem, sed Onychitin uocēt. Differt ab Alabastrite Alabandicus, siue Abalandicus: & eīn utroque

C modo legitur. Color Alabandico ſubnigrat ex ruffo. Perſpicuus eſt, ut ignis, & quibuſdã quaſi rimulis uenisq; dehiſcit. Capillos albos, attritus inficit. Dicitur Alabaſtrus Democrito, & ſal omnis, & calx uiua; quæ de putaminibus ouorum conficitur. Hæc ipſa Encephalos quoq; dicitur a chymicis, & marmor Thebaicum, & Claudianum.

¶ De Thyite lapillo. CAP. CXLV.

λίθος θυίτης

LApis nomine Thyites, in Aethiopia gignitur, ſubuiridi colore, Iaſpidem imitatus. Liqueſcens tamen lacteum ſuccum reddit. Vehementer mordet. Tenebras quæ pupillis obuerſantur expurgat.

BARBARI COROLL.

LApis Thyites, a Plinio Mortarium uocatur, quoniam Thya mortarium ſignificet: etiam Acone dictum Hippocrati, ut Galeno placet.

¶ De Iudaico lapide. CAP. CXLVI.

ἰουδαϊκὸς λίθος

IVdaicus lapis in Iudæa naſcitur, glandis effigie, candidus, ſcita admodum configuratione, diſcurrentibus lineis quaſi induſtria detornatis. Solutus nullam qualitatem manifeſtam guſtui repræſentat. Poteſt ciceris magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum calidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos in ueſica comminuere.

BARBARI COROLL.

HIc & Tecolithos uocari cœptus, quia calculos abſumat: q̃d à Galeno falſum exiſtimat.

¶ De Amianto. CAP. CXLVII.

λίθος ἀμίαντος

AMiantus lapis in Cypro naſcitur, ſciſſo Alumini ſimilis, quo ut pote flexili, pannos tantum oſtentationis gratia texunt, qui ad ignes coniecti ardent quidẽ, ſed flammis inuicti ſplendidiores exeunt.

BARBARI COROLL.

D LApis Amiantus, ueneficijs reſiſtit omnibus, præſertim magorum. Hoc q̃d de lapide Adiantho dicitur. Texi ex eo uela, quorum ignis uelut aqua ſordes eluat. De lapide quodam naſcente in Caryſtho Euboëæ, Strabo retulit.

¶ De Sapphiro. CAP. CXLVIII.

σάπφειρος

SApphirus lapis, percuſſis a ſcorpione potu prodeſſe exiſtimatur. Contra inteſtinas exulcerationes bibitur. Excreſcentia in oculis, uuasq;, & puſtulas inhibet, & ruptas membranas cogit.

BARBARI COROLL.

SApphiri aureis punctis collucent, ceruleæ, raroq; cum purpura. Optimæ apud Medos, nuſquam tamen perlucidæ. Præterea inutiles ſculpturæ, interuenientibus criſtallinis centris. Sapphirum gemmarij inter Iaſpides collocant.

¶ De Memphite. CAP. CXLIX.

μεμφίτης

MEmphites in Aegypto iuxta Memphin inuenitur, calculorũ magnitudine, uerſicolor. Tradunt trito & illito, quæ urenda, aut ſecanda ſunt, ſine periculo obſtupeſcere, ita ut non ſentiant cruciatũ.

BARBARI COROLL.

LApis Memphites, gemmantis eſt naturæ.

¶ De Selenite lapide. CAP. CL.

σεληνίτης

SElenites lapis, quem aliqui Aphroſelenon appellarunt, quoniã noctu plenus, creſcente luna reperiatur. Naſcitur in Arabia, candidus, tranſlucens, læuis. Huius ramẽta comitialibus in potu dari iubent. Eo ad

amuleta mulieres utuntur. Arbores adalligato eodē frugiferę reddunt. A

BARBARI COROLL.

Selenites, fulgore melleo pſpicuus nomine accepto, quia imaginem Lunæ reddat in dies ſingulos augeſcentis, minuentiſq; numero. Hunc ſemper Galenus Aphroſelenon appellat, Chymiſtæ Aphroſelenon, etiam Comarin, & a leuitate ponderis Cupholithon, & Argyrolithon quandoq; uocitant. Habetur & Comaris apud eos Scythica, pro Arſenico & ſulphure. Itemq; pro lapide philoſophico, toties a nobis indicato, coarguendi potius & irridendi propoſito, q̃ monſtrandi. Seleniten Euſtathius alium quoq; lapidem intelligit, qui & Aſterius, & Lychnites uocetur, naſcens in Thracia Pallenes littoribus, auctore Dionyſio. Plinius Lychniten ab Aſterio diuidit, itemq; Selenite. Sed ut hęrbarum, ſic & lapidum uocabula confundimus.

De Iaſpide lapide. CAP. CLI.

Iaſpidum quędam Smaragdum imitatura. Alia Chryſtallū, ſimilis pituitæ. Alia nō diſſimilis āeri: ob id uocatur Aërizouſa. Alia ueluti fumo infecta, quæ Capnias ex argumento uocatur. Quędā lineis albis & reſplendentibus præcingit, Aſſyrios appellata. Alia Terebinthinæ ſimilis, quæ Terebinthizuſa dicitur. Alia colore Calaida gemmā æmulatur. Omnes amuleta eſſe traduntur, & accelerare partum femoribus appenſæ.

BARBARI COROLL.

Lapis ſępe trāſlucet ac uiret. Smaragdo ſimilis Indica eſt. Cypria, colore glauco & pingui. Perſica, ſimilis aëri: quæ ob id Aerizuſa uocatur. Thermodontiaca, cerulea: & Scythica inter ceruleas omnes optima. Phrygia purpurea. Cappadox ex purpureo cerulea, atq; non effulgens. Thracia Indicæ ſimilis. Chalcidica turbida, præfertur omnibus, quæ purpuræ quicq; habet: ſecunda quę roſæ: tertia quę Smaragdi: quarta cœlo autumnali matutino ſimilis: quę Boëa appellat, & Aerizuſa. Similis eſt & Sardæ, imitata & uiolas. Non minus multæ ſpecies reliquę: ſed omnes in uitro ceruleæ, aut chryſtallo ſimiles, aut pituitæ, atq; muco, ſiue ut Plinius, Myxis. Item Reſinę Teberinthi, quā & Terebinthi Zuſam uocant, inter ceruleas & ipſam marē exiſtimātes. Nam quę Iaſpachates appellatur, ex Iaſpide Smaragdo ſimili, et Achate proprietatem ſuā habet. Pręſtantiores Sphendone, id eſt, fundā cludi ſolent, id eſt, patentes, nec prætereq; margines auro amplectente. Vitiū eſt & breuis nitor, & longe ſplendēs, & ſal & omnia, quę in cæteris gēmis nitro adulterata coarguitur, extra fulgorē ſpargendo, atq; nō continendo in ſe, nec in diuerſa. Quæ Sphragides uocantur, quoniā optimæ omniū ſignent: ea quæ Smaragdo ſimilis ꝑ tranſuerſum linea candida ꝑcingitur. Orienti familiariſſima, pro Amuleto, Garāmatiās uocat, quæ pluribus Polygrāmos. Eſt & Onychi puncta, quæ Iaſponyx dicitur, & nubē cōplexa, & niues imitata, quæ ſtellata rutilis punctis eſt, & ſali megarico ſimilis, & fumida, Capnias, ſiue Capnitis appellata. Magnitudinē Iaſpidis, undecim unciarū uidit antiq̃tas, effigie Neronis thoracata. Inter ceruleas, poſt Scythicā Cypria: poſt quā Aegyptia. Adulterat̃ maxime tinctura, Idq; in gloriā Regū Aegypti aſcribitur ei, q̃ primus tinxit. Ineſt aliquando ceruleis aureus puluis: nō ut in Saphiris puncta. Galenus Iaſpidē medicinę utilē, Chloron Iaſpin, hoc eſt, uiridem cognominat. Inſcribi iuſſit in Iaſpide draconem radios habentē Necepſos Rex, ad ſtomachi fulturā. Sed idem ꝓfectus eſt, in torque ſuſpenſo eo rudi, ita ut os ſtomachi attingat.

De Aëtide lapide. CAP. CLII.

Aetides lapis eſt ueluti prægnans, cum quatitur alio in utero ſonante. Grauidis continet partus, cum lubricæ ſunt uuluæ & parū tenaces, ſiniſtro brachio adalligatus. Sed parturientibus e brachio amoueatur, & feminibus alligetur, ut ſine doloribus pariant. Furem deprehendit, ſi quis in pane conditū offerat. Fur em̄ manſum deuorare nō poterit. Quinetiam concoctus, furem coarguit. Quippe decocta cū eo, deuorare non poterit. Tritus & cærato exceptus, cyprino, aut gleu=

C cino, aut alio excalfaciente, comitiales magnifice iuuat.

BARBARI COROLL.

LApis Aëtites, quem aliqui Gagiten dixere, Strabo Gangiten, in Armenia repertũ scribit: quo serpentes fugant: hunc, an alium accipiat, nondũ liquet. Inædificatur nido aquilarũ, non tamen omniũ, nihil igne deperdens: sed uis eius medica, non nisi nido direpti. Aiunt binos in ueniri, marem, & fœminam: nec sine ijs parere Aquilas, & ideo binos tantũ. Genera eius quatuor ferũtur. In Africa pusillus & mollis, ac uelut in aluo habens argillam suauem, candidam. Ipse friabilis: quem fœminam existimant. In Arabia mas durus, & similis gallæ, aut subrutilus: in utero continens lapidem durũ. Tertius in Cypro, colore Africani, amplior tamen atq; dilatatus. Cæteris enim globosa facies. Habet in aluo harenam iocũdam, & lapillos. Ipse tam mollis, ut etiam digitis fricetur. Quarti generis Taphiusius uocatur, nascens iuxta Leucadem in Taphiusa: qui locus est dextra nauigãtibus ex hac ad Leucaden: inuenitur q; in fluminibus candidus ac rotũdus. Huic est in aluo lapis, qui uocatur Callimus: nec quicq; tenerius. Nam Calais, aliud genus est lapidis, a quo & Calainus color, pro Veneto, si Photioni credendum est. Ego etiam sordidũ colorem, Pliniũ secutus, Calaini appellatione possum capere. Amplitudine inquit conspicua, sed fistulosa & sordiũ plena est Calais. Hic & Augites a multis dicitur. Quæ uero Calaina ostraca nominat Aetius, pilos extenuantia, considerantibus relinquo. Apud chymistas uiuæ calcis aquam inuenio Calaion uocari. De Calaino etiam colore, Dioscorides in Iaspide supra mox cõmeminit. Iidem Aetiten pro Chrysolitho, & Porphyrite, & Chrysochromo cognomine Macedonico, & Polychromo accipiunt.

¶ De Ophite lapide. CAP. CLIII.

ὀφίτης

OPhitæ genera multa. Quidam grauis est odoris, niger. Alter cinereo colore spectatur, punctis distinctus. Tertius lineis quibusdam candidis intercinctus est. Omnes contra capitis dolores, & serpentium ictus prosunt. Feruntur qui lineas habent, lethargo, & capi-

D tis doloribus auxiliari.

BARBARI COROLL.

OPhites, marmor est serpentiũ maculis simile: a quo nomen. Duo eius genera: molle candidum: nigricans durũ. Ex Ophite, columnæ nisi paruæ admodũ inueniuntur. Inter Ophitas existimari fere possunt, propter colorem, quod Augusteum uocãt & Tiberiũ, In Aegypto utriusq; principis temporibus reperta. Differunt, q maculas diuerso modo colligũt. Augusteum undatim crispatur in uertices: Tiberium sparsim, conuoluta canicie spectatur. Theophrastus lapidem Chiũ uocando, uidetur Ophitem intellexisse. In Aegypto inquit, nascitur lapis niger, translucidus, Chio similis. Quem locũ Plinius ita uertit. Theophrastus inquit auctor est, trãslucidos lapides in Aegypto inueniri, quos Ophitæ similes ait. Fortasse, quia uersicolores illas maculas, ut ait Plinius, primæ Chiorum lapidicinæ ostenderunt.

¶ De Lapidibus Spongiarum CAP. CLIIII.

LAPIDES in Spongijs inueniuntur, qui uesicæ calculos rumpunt, in uino poti.

BARBARI COROLL.

LApides, qui nascuntur in Spongijs, & ipsi uocantur Spongiæ, quidam eos Cysteolithos uocant: quia uesicæ medeantur. Sunt & Pumicum in genere, quos Spongias uocant: ut in Pumice docuimus.

¶ De Lithocolla. CAP. CLV.

λιθοκόλλα

LIthocolla glutinum, quo lapides coniunguntur. Fit autẽ ex marmore, lapide pario, & taurino glutino. Potest candente specillo admotum, incommodos oculis pilos replicare.

BARBARI COROLL.

LIthocolla nomine, significat glutinum ex lapidibus.

A

ℂ De Ostracite. CAP. CLVI.

OStracites testæ similitudinem habet, glebosus, & in laminas fissilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice utuntur. Menses drachmæ pondere potus ex uino sistit. Si quattuor diebus a coitu bibatur sicilici pondere, fœminis prestat ne concipiant, Cum melle autem impositus, mamarum inflamationes lenit, & nomas cohibet. ὀστρακίτης

BARBARI COROLL.

OStracites a testa nomen habet. Transilit & ad gemmas. Siquidem, ut Plinio placuit, Ostracias, siue Ostracites, altera est testacea & durior, altera Achatæ similis. Nisi quod Achates politura pinguescit. Duriori tanta uis inest, ut aliæ gemmæ scalpantur fragmentis eius. Habetur & Ostracides, cui Ostrea nomen, & similitudinem dedere.

ℂ De Smyride. CAP. CLVII.

SMyris lapis est, quo annularij scalptores lapides expurgãt, ad erodendum, et urendum utilis. Gingiuis quas humor uexat, prodest. Dentifricio commendatur. σμύρις

BARBARI COROLL.

NOta uulgo Smyris, uel ipso nomine, quanq̃ Smyrium potius q̃ Smyrin officinæ appellant: cuius fragmentis gemæ aliæ scalpantur: quo usu Plinius secundus non Smyrin, sed Ostracicen uocauit, ut superius proxime notauimus.

ℂ De Harena. CAP. CLVIII.

HArena e littoribus sole feruefacta, hydropicorum tumores exugit, si capite tenus in ea obruãtur. Torreri solet ad aridos fotus, pro milio, aut sale. ἄμμος B

BARBARI COROLL.

HArena littorum, grece Psammos, & Hammos Aegialitis uocatur. Quę porro calculosa lapidiosaq̃ est, Acholax poetis dicitur. Harena secantur marmora premente eam ferra, in prætenui linea uersando, tractuq̃ ipso diuidente. Aethiopica ad hoc maxime probatur. Proxima Indica, & scabrior: qua combusta poliunt marmora. Scabra est & Naxia, & a Coptis quæ uocatur Aegyptia. Postea inuenta est, non minus probanda, ex quodam Adriatici maris uado ęstu nudante, obseruatiõe nõ facili. Fraus deinde secandi, quacunq̃ harena fluuiatili, quæ quod crassior est laxioribus segmentis terit, ita sectæ attenuantur crustæ. Polituris accõmodant Thebaica, et quę fit e pumice, aut Porro lapide, hoc est, Tofo. De Sabulo puteolano, Cãpanoue, itẽ de Ethrusco, q̃d ꝓprie Carbunculus uocãt, nihil dicturus sum, nisi q̃d Campanũ ex usta terra, Carbunculus ex cocta materia efficitur. Autor Victruuius. Romę uulgo Puteolana dicitur harena quocunq̃ loco fossilis, modo quæ in calcem conueniat. Plí. li. 36. ca. 22

ℂ De Cote. CAP. CLIX.

E Cote Naxia, quod exacuẽdo ferro detetitur, illitum alopecias ad pilum reducit. Virginum mammas cohibet, nec increscere patitur. Potum ex aceto lienem absumit. ἀκόνης ναξίας

BARBARI COROLL.

COtes, siue lapis Naxius, id est, Acone, sicut olearis Cotes, Elæa cone. Diu placuit Cotes e marmore Naxio, ut & simpliciter Naxium dicatur. Ita uocant in insula Cypro genitas. Vicere postea ex Armenia. Differre putant Cotem a lapide Coticula: uon solitum inueniri, nisi in flumine Timolo, siue Tmolo (nam utroq̃ modo recte dicitur) a mõte, ut arbitror, cognomine in terra Lydia. Nunc uero passim quæ alij Heraclium, & Lydium appellant. Sunt autem lęues, & calculis similes, quaternas uncias longitudinis, binasq̃ latitudinis non excedentes: siue ut Theophrastus inqt, calculi amplissimi, dupla magnitudine, p̄terea specie lata, nõ rotũda: q̃d a sole fuit in ijs melius, q̃ q̃d a terra. Sed & caloribus imodicis deterius respõdẽt. Fiunt em̃ aspergi Plí. li. 36. ca. 22

C ne quadã ex alto reuocata, quasi lubricę, ut idẽ Theophrastus ait. Iis Coticulis periti cũ e uena siue nũmo lima rapuerint, experimentum protinus dicunt, quantum auri, quantũ argenti aut æris habeant scrupulari differẽtia, nunq̃ fallente ratiõe: incipientibus a minimis notis, hoc erat granũ, post colybus, tũ duo chalchi, dein quatuor moria, ut Theophrasti uerbis agã. Lapis & Chrysitis, & Basanos chrysochoice, hoc est, index aurarius uocat, quo, ut gręci aiunt, aurũ explorat, obryzũ sit, atq; probũ, an improbũ uitiosumq;. Quanq̃ Basanistes & ꝑ mortario qñq; accipit. Porro dicitur Obryzũ, quasi abryzũ, hoc est, delicatũ sincerũq;. Vt Photionis etymo utar. Vocãt aũt Obryzũ, q̃tiens simili colore rubet ignis, ut inqt Plinius, & aurũ q̃d apyrõ appellãt, purum est: idq; habet nomen, q̃a igne nõ egeat: quale arabicum esse Diodorus tradit; q̃d inter Abileos, Gasandosq; foditur. De arabico Auro & literę sacrę meminerunt.

De Lapide Geode. CAP. CLX.

λίθος γεώδης

GEodes lapis, adstringit, siccat. Caligines oculorum discutit. Illitus autem ex aqua, testium mamarumq; inflamationes sedat.

EX M. VERG. COMM.

GEoden ex argumento appellant, quoniam amplexus est terram.

EX M. VERG. COMM.

REpetemus & id quidem q̃ breuissime licebit, ex græcorum decretis, quas uniuerso lapidũ generi uires, priuatimq; singulis, & his præserrim quos deinceps ex toto eorum genere hic scriptor numerauit, naturam dedisse autiquiores deprehenderunt. Quæ huiuscemodi sunt. Siccãt non aliter q̃ Terra omnis lapides omnes. Priuatim tamen Magnes, quem & Heracleum lapidẽ uocant. Hæmatitæ æquales habere uires dictus est. Notus ubiq; hic lapis, mirabili naturæ euentu, ex interuallo ferrum ad se trahens: & quasi sensus, manusq; illi sint, omnium rerum domitricem materiam illam cedere & parere sibi cogit: non aliter q̃ toto orbe monstra cessisse quondã uiribus Herculis traduntur. Ob quam causam ab Hercule Heracleum credidere aliqui dictũ fuisse. Verumtamen non desunt qui non ab Hercule, sed ab Heraclia Magnesiæ dictum uelint. Et D quemadmodum a Magnesia Magnes, sic Heraclius ab Heraclia dictus fuerit. Sic Lucretius libro .6. credidit dicẽs. Quod superest agere incipiam, quo fœdere fiat Naturę lapis hic ut ferrum ducere possit. Quem Magneta uocant, patrio de nomine Graij, Magnetum quia sit patrijs in finibus ortum. Et si Plinius autore Nicandro, a Magnete inuentore nominatum testetur. Euripides non hunc Magnetem in carmine suo uidetur uocasse, sed Indicem, quo argentarij utuntur. Versiculus eius est. τὰς βροτῶν γνώμας σκοπῶν ὥστε μαγνῆτις λίθος. Quod est, Hominũ mentes ueluti Magnes lapis probans. Arabicus Ebori similis, siccandi repurgandiq; uires habet. Lactarius scissili eadem omnia, sed minore efficacia potest. Melitites a sapore mellis nominatus quadãtenus calefacit. Morochthos, quem a candore lactis Galaxiam, & Leucographida uocari Dioscorides ait: quo prędictis omnibus mitior est, quia nullas habet efficaciores uires, eo msgis sine dolore curat. Eamq; ob causam, in mollibus corporũ partibus ad inducendas cicatrices usa eo antiquitas est. Plinius tertiam lapidis huius appellationem inter herbas numerauit lib. 27. nominis uicinitate cum leuce deceptus. Poterunt uidere id uolentes. Nos enim festinantes hęc tm̃ signamus: pręsertim, cum ante nos alij id etiam deprehenderint Alabastritæ cinerem q̃dam ex ueteribus bibendum dederunt cibum in stomacho non continentibus. Hunc primo Onychẽ, ab humani unguis similitudine ueteres græci nominauerunt: quemadmodum secundo uolumine in Indico Onyce diximus. Nunc eo loco dictis adijciendum est, græcos præter Onychem Alabastritem etiam uocasse, ab usu .s. qm̃ ad Alabastra unguentorꝫ usus eius esset. Fuerunt aũt græcis Alabastra lapideæ pixides, in quibus ob frigiditatem suam diutissime & felicissime odores seruarent: sic dicta, quoniã ob læuorem suum e manibus laberentur. Et qm̃ ex Onyche hoc alabastra illa fierent, ideo Alabastrites lapis dictus est: priusq; Onyx fuit: tum facta ex Onychẽ alabastra Alabastritẽ uocari lapidẽ fecerunt. AEquiuoca in græcis, ut uidetur, ad unguem & lapidem Onycis uox est: poteritq; aliquando ubi parum certa res sit, legẽtes fallere: quemadmodum primo uolumine in Bdellio dubitari potest, lapidi ne, an ungui id Diosc. comparauerit. Simpliciter enim ὄνυχι ὅμοιον esse ait. Nos nihil illi aliud adiectum inuenientes, unguem uertimus: id enim tutius uisum est, & si Alabastritæ huic lapidi simile forte Bdellium ille fecerit. Q̃d tunc relictum monuisse nunc satis sit. Quemadmodum a mortariorum usu Thyitem eum qui statim sequitur dici intellexisse. De quo pręter tradita a Diosc. nihil certum in antiquis græcis inuenimus. Disijcere renum calculos dictus ab illis Iudaicus est. Ob easq; uires posteriores gręcorum medici Tecolithon, id est, calculos absumentem eum uocauerunt. Sapphirũ cõtra scorpio

num ictus bibi utiliter, ijdem græci dixerunt. Lunarem comitialibus utilem. Iaspidem, qui uiri di colore sit, alligatum, & in anulo gestatum, cibum in stomacho non continentibus prodesse. Qui autem subuiridi, quãm efficacior sit, oculorum cicatrices & pterygia extenuare. Ophitē adalligatum, contra uiperarum morsus prodesse. Calculos in uessicis frangere, in spongijs inuentos lapides. Ostracitem, & Geodem, id est, terram intra se complexum, efficaci ad siccãdum ui esse: ideoq; inflammatis tumoribus egregie prodesse. Smyrim repurgandi uim habere: ideoq; dentifricijs accõmodatum esse. Refrigerandi uim habere etiam crediderunt ueteres græci, quod ex Naxia cote confricato ferramento detritum fuerit: eaq; ui crescentibus uirginum mamis, & puerorum testibus utile. Quod uero ex olearia Cote detritum pariter fuisset, capilli defluuiã; quas alopecias dicunt, explere. Plures alios etiam medicinæ utiles lapides numerauerunt post hunc scriptorem posteriores græci: uerum ab eo relictos, nos etiam relinquimus: in re quæ iam pridem desijt in honore esse, legentes mõnuisse hactenus contenti. A

¶ De Terra. CAP. CLXI. γῆ

OMnis terra ad medendi usum recepta, summam & primam uim habet occludendi. Sed specie distant, cum alia adiũctis quibusdam, ad alia sit utilis.

BARBARI COROLL.

TErra, hoc est Ge, omnis sicca est in medicina ui, præsertim appellata Georgumene, hoc est, agricolaris. Nam terra Aegyptia, e luto eius fit. Sunt qui Aegyptiam, pro singulari terra interpretentur. In nomine est & Cretica, minus pollens, & plus habens aëris quã ceteræ: usus ad exterendas sordes argenteis uasis celebratissimus. Et Armeniæ glebæ locus, siue lapis ea, siue ut Galenus mauult terra nominetur: quia madescat aqua interius, non summa tñ cute, ut lapides. Vulgato eius usu, contra pestilentiam, quæ Galeni ætate fuit, & contra deploratos phthisicos: ob id in Africã & Alexandriã nauigare solitos, ex Armenia Cappadociæ cõtermina inuehit: ui maxime siccifica, luteo colore, aut pallido, teri facilis, usu mõ lapidis: minimũ tñ harenosa lapido saue, sed Samio Asteri lęuore similis, uerũ põderosior ac densior. Syri eã Zazinacha appellãt, ut Aetius inqt, urbē in cuius mõte nascit Vagauanaga uocari: agrũ in q mõs ille sit Agaraces uulgo dici, cui similis ē effectu, quę Alanę cognominat. Est & Carasenia ex oppido Tauricorũ peninsulę, qua uulnera oĩa sanant. Quod aũt genus Cretæ sit, quã Hipyocrates Schediada nominauit, duorum discriminũ, haud plane scio: quemadmodũ nec illam quam Conchyliũ Xenophon, alij Cenchyliũ uocant lapidem, ut inqt Pollux. Agricolaris duæ summæ differentiæ, infinitis inter eas medijs. Nigra, quæ & pinguis est. Alba, quã græci uocant Argilon, hoc est, Argillã, Sabuloni similē, acieiunã, sordidã, famelicã. Sunt & alia duo. Terræ gña. Pharmacitis, hoc est, medicata: cuius species Eretrias, & Samia, & Rubrica, & Lemnia, & quæ sequuntur cæteræ. Metallicum: in quo lapides, & fere quæcunq; supra diximus, orsi a Cadmia.

Plí. de terræ generibus lib. 17 capite, 8.

B

¶ De Eretriade. CAP. CLXII. ἐρετριάς

ERetriæ duæ sunt, una uehementer alba est, altera cinericia. Optima habetur ad cinereum colorem uergens, perq; mollis, quæ si per æramenta tractim ducatur, lineam uiolaceam refert. Lauatur ut Cerusa, aut hunc in modum. Teritur ex aqua, & ubi pessum ierit, humor leuiter excolatur. Siccata solibus iterum teritur, interdiu adiecta aqua, ut uespere considat. Antelucanis colo excernitur, & demum in sole trita, si fieri potest, digeritur in pastillos. Quod si tosta desyderetur, pastilli magnitudine Ciceris in fictile perforatũ conijciuntur, oreq; uasis diligenter obturato, supra carbones continenter follibus perflantur. Vbi uero cinis in fauillas se conuertit, aut æreum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adstringentem & refrigeratoriam, leuiter mollientem. Caua explet, & sanguinolenta conglutinat.

BARBARI COROLL.

ERetria, & Eretrias terræ suæ nomen habet. Hac Nicomachus & Parasius usi.

C

φὶ σαμία

¶ De Terra Samia. CAP. CLXIII.

Samia præfertur candida,leuis,tangenti linguæ glutinoſa, mollis, ſuccoſa,friabilis. Cuiuſmodi eſt quam aliqui Collyrion, & uocarunt & uocant. Duę enim ſpecies eius. Vnam ante diximus. Altera Aſter appellatur,cruſtacea, & cotis modo prædēſa. Vritur ac lauatur ut Eretria. Vimq; conſimilem habet. Sanguinis reiectiones ſiſtit. Fœminis fluctione uuluę laborantibus,cum flore ſylueſtris punici datur. Teſtiū & mam̄arū inflammationes illita ex roſaceo & aqua refrigerat. Sudores arcet. Contra ſerpentiū morſus et uenena pota ex aqua auxiliat̃.

BARBARI COROLL.

Terra ſamia,genus eſt candidi coloris, quemadmodum & Melinon, de quo in Crea melina diſſeritur. Porro Samia quæ Aſter uocatur,globoſior eſt q̃ ſpecies eius altera Collyrion, utraq; tamen candida. Naſcitur & in Samo quoq; Melinum,ſed pictores eo quod ſit e Samo nō utebantur,propter nimiam pinguitudinem,ſed eo quod e Melo. Accubātes effodiunt ibi, hoc eſt,nō ſtantes,ſed aut in obliquum,aut ſupini uenas ſcrutantur in ſaxis, autore Theophraſto: quæ ut Iulius Pollux inquit,Geophania uocantur. Aſter, non niſi quarta demum aggreſſione proditur.

λίθος σαμίος

¶ De Samio lapide. CAP. CLXIIII.

Samius lapis,in Samia terra inuenitur, quo aurifices utuntur poliendo auro,ut reſplendeat. Probatur candore & duricia. Vis ei adſtrictoria,et refrigerans. Prodeſt ſtomachicis potus. Senſus hebetat. Verum ad lachrymationes oculorum & ulcera cum lacte efficax eſt. Partus,ut tradunt, adligatus accelerat, & conceptus fœminarum cuſtodit.

D

χία γῆ

¶ De Chia terra. CAP. CLXV.

Chia eligi debet candida, uergens ad cinereum, Samiæ ſimilis. Eſt autem globoſa,albaq;. Sed ficticijs formis differens. Vis eadem quæ & Samię. Extendit faciem,& erugat,atq; ſplendidam reddit. Colorem in facie & corpore toto commendat. In balneis pro nitro deterget.

σελινουσία γῆ

¶ De Selinuſia terra. CAP. CLXVI.

Eadem præſtat Selinuſia. Maxime laudatur quæ uehementer reſplendet, candida, friabilis & aqua dilui celerrima.

BARBARI COROLL.

Selenuſia,lactei coloris eſt,eadēq; lacte diluta,renouandis albarijs tectoriorū probatur.

κιμωλία

¶ De Cimolia. CAP. CLXVII.

Cimoliæ duo genera,candida,& ad purpureum inclinans. Optima exiſtimatur quæ innatam habet pinguitudinem, tactuq; frigida ſentitur. Vtraq; aceto diluta,parotidas, & alia tubercula diſcutit. Ambuſta igni ſi ſtatim Cimolia oblinantur,puſtulas non ſentient. Teſtium duricias,& totius corporis collectiones cohibet. Igni ſacro imponitur. In ſumma,utraq; multum in medicina commendatur,ſi incorruptæ originis,nec ſpuria aſſumatur.

BARBARI COROLL.

Terra Cimolia, siue ut Hippocrates & Pollux & Nicocharis appellant, terra Mectis, siue Smectis, ab extersu a Cimolo quidem, una Cycladũ. Sed tñ laudatur maxime Thessalica. Nascitur & in Lycia, circa Bubonem oppidum. Est & alius usus Cimoliæ in uestibus. Nam Sarda, quæ affertur de Sardinia, candidis tantum probatur, inutilis uersicoloribus: & est utilissima omniũ Cimoliç generũ. Preciosior Vmbrica, & quam uocant Saxũ. Proprietas Saxi, quod crescit in macerando, atque põdere emit: Illa uero mensura. Vmbricã nõ nisi poliendis uestibus assumebant. Primũ igit uestibus abluebat Cimolia Sarda, dein sulphure suffiebat: mox desquamat Cimolia, quæ est coloris ueri. Fucatus enim nigrescit, & effundit sulfure: ueros aũt & pciosos colores emollit Cimolia, & quodã nitore exhilarat contristatos sulfure. Candidis uestibus Saxũ utilius a sulfure, inimicũ coloribus. Græcis uicem Cimoliæ Gypsum tymphaicum implebat.

A

¶ De Pnigite terra. CAP. CLXVIIII.

Quæ Pnigitis dicitur, colore Eretriæ similis est, grandioribus tantum glebis. Manum si quis admoueat, refrigerabit. Tactu linguæ usque adeo glutinosa, ut pensilis hæreat. Cui effectus idem qui Cimoliæ, paulo tamen infirmior. Hanc aliqui pro Eretria uendunt. πνιγῖτις

BARBARI COROLL.

Pnigitis, nigra est, ut Ampelitis, glutinosior quandoque quam Samia.

¶ De Testis. CAP. CLXIX.

Fornaceæ Testę, uehementer tostæ, crustas ulceribus obducunt. Quare prurigini, & pabularum eruptionibus medentur. Podagricis prosunt. Strumas discutiunt, cærato exceptæ. ὄστρακα

B

BARBARI COROLL.

Testas, Ostraca uocant græci.

¶ De Terra fornacum. CAP. CLXX.

FORNACVM terra, quę retorrida fuluescit, eiusdem cum Testa effectus.

BARBARI COROLL.

Terra usta, siue tosta, itemque russa, quæ a græcis Catopos & Caminitis atque Pyrra dicit, nõ eadem est cũ ea, de qua Plinius ita meminit. Vsta casu primũ repta incẽdio, Pyræ cerussa in orcis cremata, quam primus Nicias tabulis inusserit. Optima nunc Asiatica habetur usta, quæ & Purpurea inquit uocatur. Preciũ eius in libras æris quinque. Fit & Romę usta cremato silice marmoroso, restinctu aceti, purpureo colore, ut inquit Victruuius. Sine usta non fiunt umbræ. *

¶ De Melia terra. CAP. CLXXI.

Melia colore cineream Erethriam imitantur, aspera tactu. Ea digitis friata, derasi pumicis modo crepitat. Vim habet aluminosam, sed remissiusculam, id quod gustu deprehenditur. Modice linguã siccat, purum corpus reddit, & colorem cõmendat. Pilos extenuat. Vitiligines & lepras abstergit. Pictoribus usum præbet, ut colores diutius perennent. Emplastris quæ Chlorę dicũtur, efficaciter inseritur. Ex omni Melia terra, & omni alia in uniuersum, eligi debet recens, mollis, non lapidosa, friabilis, quæ cum humorem attigerit facile resoluatur. μηλιάς γῆ

BARBARI COROLL.

Colores, præter Cerussam, candidi erant antiquitus duo. Melinum, ab insula Cycladũ Melo dictum: quod & in Samo quoque nascitur, ut diximus. Linguam tactu siccat omne Melinum. Taxatur in libras, singulis sextertijs. Melinum porro, a terra Melina, siue ut gręci appellant, Me

C liade, atq; Melia nihil distat. Alterum candidi genus, Paretonium uocatur. Nomen loci habens ex Aegypto. Spumam maris esse dicunt, sordidatam cum limo, propterea & minutas in eo spectari conchulas. Fit & in Creta insula, & Cyrenis. Adulteratur Cimolia decocta, cōspissataq;. Preciũ optimo in pōdo sex librarum. E candidis coloribus pinguissimo, & ꝓpter lęuorē tenacissimo tectorijs. Fuit & Smyrnæ terra, Theodotios ita nominata, quia Theodoti fundus is erat, in quo id genus Cretæ primo sit inuentum. Hanc Plinius inter candidas enumerat, qua ueteres inquit, ad nauium picturas utebantur. Victruuius inter uirides, optimā credi uoluit.

¶ De Ampelitide terra. CAP. CLXXII.

ἀμπελῖτις EX Ampelitide terra, quæ Pharmacitis nomine, in Seleucia iuxta Syriam nascitur, laudatur inprimis nigra, piceę carbones referēs, assulosa, æquabili splendore, quæ detrita, accæpto oleo statim eliquescit. Vitiosa censetur candida, & cinerea, quæ in liquorem non resoluitur. Vim dissipandi & refrigerandi habet. Ad calliblephara additur, tingendis capillis idonea. Vsus ad illinendas uites sub germinationis tempus. Vtpote cum innascentes uermiculos enecet.

BARBARI COROLL.

AMpelitis, bitumini est simillima. Vocatur ita, quoniam uitibus, qua gemant illitis, arcere creditur uermes Ipas, siue Senipas a gręcis appellatos, a nobis Voluoces, & Conuoluolos: etiamsi Voluocem alij dumtaxat intelligunt, qui prærodat pubescētes uuas. Theophrastus hāc in Cilicia coqui tradit, atq; ita lentescere, uitesq; obungere. Hæc & Pharmacitis dicitur, etiamsi nomen hoc medicatis omnibus commune est, ut inquit Galenus.

EX M. VERG. COMM.

QVod ad omnem terram cōmuniter priuatimq; hanc, aut illam a græcis traditum pertinet, sic se habet. Siccat omnis terra: & nisi mixtam, coniunctamq; sibi aliam habuerint qualitatem, nullam habet erodendi uim. Sin autem feruida illi qualitas aliqua accesserit, eā omnem lotura amittit. Primumq; a ueteribus græcorum medicis efficacissime adstringere Eretria dicta est. Crematamq;, & lotam sine erosione siccare, & in toto eius genere probari & anteponi cunctis alijs quæ cinereo colore est. Samiam, quoniam glutinoso lentore sit, utilem omnibus quæ leniri oporteat. Omnesq; sanguinis eruptiones, quacunq; parte erumpant, compescere. Chiam & Selinusiam maiore & efficaciore repurgādi ui esse: ideoq; mulieribus ad nitorem & læuorem cutis usum eius fuisse. Quinetiam carnibus ulcera explere, & ad cicatricem perducere, prętertimq; ambusta. Cimoliam, quam a Cimolo insula nominauerunt, mixtas refrigerādi discutiēdiq; habere uires: & hoc simplicē, nec lotā: lotā uero magis refrigerare, & ambustis ex posca mederi. Pnigitim deinde pares Cimoliæ uires habere. Hanc nigro colore esse tradiderunt ueteres græci. Ampelitidem a uineis appellatam ferunt: ꝙ contra īnascentes uitibus uermes, gemmasq; earum erodentes, usus quondam eius esset: siccandi discutiendiq; egregias habere non sine erosione uires. Numerauerunt & alias aliquot relictas ab hoc scriptore posteriores græci. Aegyptiam, cuius luto contra incipientes cutem subire aquas, & duratos lienes uterētur. Creticam, quam sine erosione similem Ampeliti constituerunt. Alanam, quam Armeniæ glebæ æqualem fecerunt. Omniumq; postremam Armeniam glebam, quam adhuc Armenium Bolum uocant. Cuius multiplex fuit & est in medicina usus. Numerabantur ab eis etiam in Terræ cēsu Lemnia, Sphragis, Sinopis, Rubrica, & Fabrilis. De quibus quoniam nō multo ante priuatim actum ab hoc ipso scriptore, & a nobis est, nihil ultra hoc loco agetur.

¶ De Fuligine pictoria. CAP. CLXXIII.

ἀσβόλη FVligo qua pictores utuntur, ex uitrarijs officinis colligi solet. Siquidem ei palma tribuitur. Vis ei ad adstringendum & erodendum efficax, Fracta cum rosaceo cærato, ad cicatricem perducit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.35.ca.6 FVligo hæc a gręcis Asbolon, & Asbole uocari solet. Inuenti sunt pictores, qui e sepulchris carbones infectos effoderent ad attramentū tectorium, siue quod idem est, Pictorium. Sed cōmodius tñ fit ex fuligine, resina exusta, aut pice: propter quod officinas & laconica etiam ædifi

cauere, fumo excipiendo. Fit ex sarmentis, sed laudatissimum e tædarum Schedijs, ita enim uocat assulas Victruuius. Igitur Fuligo quæ parieti & cameræ curuaturis adhærescit collecta, partim componitur ex gummi subacto ad usum atramenti librarij, partim tectores glutino admixto in parietibus utuntur. Adulteratur fornacium, balnearumque Fuligine, quo ad uolumina scribenda utuntur. Sunt qui & uini fæcem arefactam excoquant: quæ si ex bono uino fuerit, Indici speciem imitari uideatur. Polygnotus & Mycon e uinaceis fecere, Tryganon uocatum. Apelles commentus est, ex ebore combusto, quod Elephantium uocant. Fit & e tædis ligno combusto, tritisque in morario carbonibus. Mira in hoc Sepiarum natura: sed ex ijs non fit. Omne autem Atramentum sole perficitur, librarium, & tectorium, glutino admixto: quod autem aceto liquefactum est, ægre eluitur. A

EX M. VERG. COMM.

FAcilis cognitu pictoriæ Fuliginis huius in Victruuio confectio est. Eam longius scriptor ille septimo suæ architecturæ libro tractauit. Poterunt uolentes ab eo non eius tantum, sed librarij Atramenti etiam, quod statim sequitur, certam audire rationem: ideoque nos nihil ultra de his agimus. Monemus tamen, quod in hoc capite a Barbaro uersum est, fracturas perducere ad sanitatem Fuliginem hanc, assumpta cera Rhodia, longissime a Dioscoridis sensu abesse. Neque enim quod hic ait, σὺν ῥοδίνῃ κηρωτῇ ad gentem & insulam Rhodum pertinet, sed ad cæratum quod rosaceo unguento coactum fuerit. Notior res, & toto hoc opere totiens repetita, ut ostendi a nobis aliter non debuerit.

¶ De Atramento librario. CAP. LXXIIII.

ATramētum quo scribimus, Fuligine e tedis coacta colligitur. In singulas libras gummis, ternæ Fuliginis unciæ adijciuntur. Fit etiam e Resinæ fumo, & pictoria Fuligine, de qua paulo ante diximus. Assumitur autem Fuliginis mina, Gonus sesquilibra, Glutinis taurini, Atramenti sutorij, singulorum sesquuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamentis. Ambustis ex aqua commode illinitur. Sed non ante soluatur quam cicatricem induxerit. Sanatis siquidem ulceribus, sua sponte decidit. Cæterum habes amicissime Ari abunde, quæ tradenda duximus, non pro operis modo, quem destinaueramus, sed pro materiæ & auxiliorum medicinalium copia. μέλαν γραφικόν B

BARBARI COROLL.

DE Atramento scriptorio, quod & librarium uocatur, & græce melan graphicon, dictum est in Fuligine pictoria, Chalcantho, Melanteria.

¶ Finis LIB. Quinti.

C

PEDACII

DOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Sextus.

IO. RVELLIO interprete:

VPERIORIBVS amicissime Ari libris, tradidimus de aromatibus, oleis, unguētis, arboribus, & eorundem fructibus, lachrymisq; : Item animalibus, melle, lacte, seuo, frumentis, oleribus, hærbis, radicibus, liquamentis, uinis, metallisq;. In hoc uero totius operis ultimo, facultates eorum recensebimus, quæ prodesse nobis, aut officere possunt. Vitantes itaq; nomenclationis tædia, ad institutum reuertemur. Huiuscemodi autem Tractatus, cum bifariam distributus sit, in partem uenena præcauentem, ita ut ne fallant sumentes: aut siquando per imprudentiam dentur, ut tum quoq; innoxia fiant, irritaq;. Et in partem auxiliatricem. Primum disseram de præcauendi modo: quem esse difficillimum plærique Maiorum arbitrantur, q̄
D dantes clam uenena, ita insidias temperant, ut peritissimum quemq; decipiant. Siquidem uenena sua amaritudine, permistis dulcibus spoliant, & graue odoris uirus mistura odoramentorum eximunt. Aut medicamenta immiscent, quæ leuandæ ualetudinis gratia dari solent, & præsertim quæ infirmioribus, ut Absinthium, Tragoriganum, Cunilam, aut Hyssopum. Quinetiam Thymum, Irim, Origanum, Castorium, aut si quid medicamentis cognatum habere saporem uideatur. Aut potionibus inserunt, aut uinis, aut iuribus, aut passo, aut mulsæ aquæ, musto, succis, lenti, polentis, aut medicaminibus. Aut concinnantes ipsi, edulijs admiscent. Quare qui in ea suspicione sunt, condita edulia uitare debent, omniq; intensa saporis qualitate, dulcium, aut salsorum, aut acrium abstinere, nec sitibundi affatim bibere, aut esurientes uoraciter comesse, semperq; ad saporem esitatorum diligenter attendere: præsertimq; bibentes, frigidam aquam præsumere. Satiato enim appetitu, qualitates ægerrime concoquuntur. In infirmis quidem facile uitare possumus potiones auxilij gratia dari solitas, quas offerunt improbi, qui beneficia moliuntur. Itaque ob id laborantes morbo, non perinde audentium iniurijs patent. Et hæc quidem, ne facile seducti homines, capiantur dolis ueneficorum, occasio est & facultas. Sed alia expeditior, ut suspitiosi aliqua præsumant, quæ uenenorum uires hebetent, & inefficaces irritasq; reddant. cuiusmodi Caricæ sunt cum Iuglandiū nucibus manducatæ, & quæ Cedromela uocant, id est, Citria, semi-

nis Napi drachma cum uino. Item folia Calaminthæ, aut terra quæ Lemnia sphragis appellatur, pondere pari cum uino. Aut Rutæ folia, & nucis Iuglandis nucleum, aut Caricas duas, & salis callum ieiuni sumant, & nullo ueneni genere lędentur, Antidota ex uino sumpta eundem effectũ præbent. Inter quæ intelligitur magnum metridatium, quod scinco & sanguine temperatur. Quin & sæpe uenenis obsistũt peculiares affectus in corporibus, certo quodam modo constitutis, & quadam cibi potusq; qualitate, aut uini copia ita temperatis, ut cum uenenis dissentiant. Siquidem ingesti ueneni uires frangunt; atq; iam priore alimento farctis, præclusisq; meatibus, obstant ne membratim per digestionem insinuetur. Verumenimuero quoniam fortunæ temeritas interdum similia discrimina, peregre agentibus affert, absq; ullis insidijs hominũ, nonnihil disserendum mihi de hac re necessariũ duco. Iamprimũ igitur culinam apparare loco sub diali conuenit, cibosq; & potus in huiuscemodi loco struere. Si id fieri cõmode nequit, secunda erit conditio hæc, apparandi, apponendiq; sub tecto. Sed tum diligenter laquearia animaduertenda. Frequenter enim a superioribus contabulamentis animalia decidũt, exigua quidem, sed quæ non modicam perniciem moliantur, ut phalangia, stelliones, & alia quædam reptilia. Porro uinaria uasa diligẽter intueri oportet. Namq; reptilia odore uini illiciuntur, quæ interdum sorbentia, noxium uirus eructant: interdum uero delapsa, immersaq; moriuntur, & exitij caussas haurientibus afferũt. Sed hæc hactenus dicta sint, cauti & prouidi, insidijs ne pateant. Quod si qui sua sponte, aut ex quorundam insidijs sumpserũt, auxiliari primo quoq; tempore oportebit. Siquidem dum comites singulorum uenenorum notæ expectantur, immedicabile fit uenenum, & paulisper neglectum, medicamentis ægre cedit. Quare si qui compotes mentis, se uirus sumpsisse fateantur, aut eorũ qui aderant testimonio constet, protinus ad idonea remedia transeuntes, facile peculiari natiuæq; constitutioni restituemus. Neq; enim ijs assentimur, qui prorsus auxilia in huiuscemodi frustra adhiberi contendunt. Quo enim modo uitia, quorum caussæ corporibus insident, medicinam admittunt, & quæ forinsecus incurrunt uenena, medendi rationem aspernantur? Aeque uero omnes morbi pro caussarum ingruentiũ magnitudine, aut pristinis affectionibus, qualitatibusq;, quibus sit opportunũ corpus, uel medicabiles sunt, uel nullis cedunt medicamentis. Quod si qui forsan obmutescentes, aut temulenti, aut nolentes alioqui uenenũ egeri, nullam nobis eius cognitionem præbeant, tum protinus accedendũ ad ea quæ communiter epotis quibuscunq; uenenis opitulari consueuerũt. Atqui nullum magis in omnia ualens auxilium dari potest, quam ut proximo loco uirus foras exhauriatur, priusquam inualescat. Quare sine mora, calidum oleum ex aqua, aut seorsum, ut uomitare cogantur, da-

C ri conuenit. Aut si oleum natura loci negat, butyrum cum aqua calida, aut malua, aut lini semine, aut trago, urtica, fœnogræco, aut halicæ decocto uicem eius exhibebit. Hæc enim non modo uomitionibus exigent ui illa sua laxatrice, aut nauseam ciente, sed aluum quoq; subducent, & corporum inanitione ita aduersabuntur, ut acrimonias eorum hebetent. Id quod euidenter huiuscemodi argumẽto deprehendere licet. Esto ut quisquam uiua calce, uel uini fæce, aut cantharidibus, aut alio quouis acri corpus exulcerare statuerit, is si ipsum oleo leniter illinat, exulceratione non accipiet. Atqui neq; uehementer adstringi corpus, neq; refrigerari poterit, si antea perungatur. Quinetiam uomitus non ob id modo q uacuet, & noxium humorem excernat, iuuamentũ adfert, sed quod assumptum uirus nonnunq; odore, coagulatis globulis, aut colore, prodat. Quippe cum odore & amaritudine meconium, colore cerusam gypsumue, globulis lac, aut sanguinem animalis recens iugulati ostendat. Nam grauis odor regestorum, leporis marini, aut rubetæ ueneficia deprehendit: ita ut nonnulla ab ijs remedia peti possint, ad idonea singulorum auxilia transeuntibus. Oleo, maluæ decoctum ammiscetur, aut glaucium, aut adeps anserinus, aut pinguiũ carnium iura, lixiuium lignorum cinere factum. Vbi uero uomitus diligenter citatus fuerit, ne quid in uentre coie-

D rit, quæ hæserunt intestinis reliquiæ clystere acri deuocentur. Facit & nitrum tritum, & cum hydromelite sumptum. Vina uetera liberalius epota, gallinacea iura, præpingues pisces, uetustæ carnes, pinguesq;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur. Aluum namq; subducunt, uti diximus, & stomachum resoluentia, proniorem ipsum ad uomitionem reddunt. Et uenenorum acrimonias hebetant, atq; meatus obstruentia, celerem uirium penetrationem inhibent. Quinetiam medicamẽta dantur, quæ cõmuni dote prosunt, ut Lemnia terra, Agaricum, Abrotonũ, Irio, radix Eringij, semen Pastinacæ & Calaminthæ, Nardum gallicum, Castoriũ, Ferulæ uirentis medula, flos Rhododendri, succus Marrubij, Laser aut Laserpitium, Sagapeniũ, Peucedani succus, aut Panacis, & radix quã Magudarim appellarũt, Aristolochia longa, syluestris Rutæ semen, & Betonicæ (quã Cestron noĩant) folia. Singula cũ uino drachmæ pondo sumi debent. Effectum præbet Polij decoctũ, & Seseli, & liquida Pix lincta. Magnifice ferũt opem, antidota quæ in calce operis scripta reliqui mus. Cõmunis ratio præstandi auxilij, ita se habet. Cęterũ ab ijs quæ con sueuerũt euenire, cõmunia remedia sumptitari possunt. Fere enim uires uenenorum quam plurimorũ, in affectus consimiles, corpus tandem redigunt. Quam ob caussam plærisq; cõmunia conducũt auxilia. Permulta etenim uenenorum genera, cõmunes tamen, nec multi ijsdem affectus oriuntur. Neq; fieri potest, ut omnia quæ contingere solita sunt, unũ uenenum sequantur. Alioquin superuacaneus esset uenenorũ tractatus, si-

gillatim remediјs ab authoribus traditis. Neqꝫ uero in uno eodemqꝫ promptum est inuenire, ut stomachi, iecoris, renum & uesicæ dolore uehemẽter crucietur, ut singultuat, erodatur, contremiscat, refrigeretur, obmutescat, conuellatur, pulsus elanguescat, ueterno prematur, caligent sensus, strangulетur, sitiat, sanguis erumpat, febre conflictetur, ægre lotium reddat, torminibus uexetur, crebro uomitet, nausea prematur, rubescat, liuore suggilletur, pallescat, desipiat, stertat, uiribus deficiatur, & plæraqꝫ alia eueniant. Vnumquodqꝫ uenenũ in generales affectus diducitur: ut pauca numero & communia demonstrentur, quæ enenire consueuerũt. Quare in singulis quæ supra diximus, non facile fuerit deuoratum uirus cognoscere. Nam stomachi & linguæ erosio, uentris ac renum inflammatio, uehemens urinæ difficultas, & interdum cruoris exitus, laceratio, & in plurimis partibus quiddam adustionis sensus, non in Cantharidibus modo potis reperiuntur, sed in Erucis quoqꝫ pinorum, & Bupreste, & Salamandra. Porro eos qui Meconium hauserunt, non modo ueterno, aut sopore premi, stertere, liuore, suggillari, torpere, refrigerari, stupescere, sensu priuari constat, sed eos etiam qui Mandragorã, aut Cicutam deuorarunt. Delirium non Hyoschyamus tantũ infert, uerũetiam quæ Toxica appellantur. Itidem aconitum, & mel quod in Heraclea pontica gignitur. Strangulatio non minus in fungis, q̃ in sanguine taurino, lacte, aconito, cerusa, gypso conspicitur. In summa, difficile unum uni ueneno proprium inuenire signum, quod haustum uirus prodere possit. Maxime, qꝫ hæc cæterorum etiam uitiorum, quæ in corpore exoriuntur, communia sequi solent. Cæterum in his, quæ celeriter enecant, adnotari fortasse, quod inspectum fuerit, licet, ut postea trademus. Sed ijs qui ad longas ægritudines spectant, nihil ad medendi rationem difficile, dumtaxat, quod pertineat ad indicia noxæ, utpote cum uenena statim atqꝫ præsentaneam uim illam perdiderunt, transmutata in longos affectus communia reliquorum uitiorum remedia, compositionesqꝫ flagitent: cum uenefica proprietas non amplius insit. Si uero longa sit affectio, in aliquod diuturniorum morborum genus recidet, a quibus facile fuerit medendi rationem assumere. Sed de ijs quæ generaliter auxiliantur, hactenus. Consequenter quæ priuatim singulis prosunt, scriptis mandabimus: si prius simul exposuerimus, quæ ex singulis ordinibus exitialem, aut maleficam uim sortiunt: ut medicinæ studiosi, intra obseruationẽ cauti, quibusdam eorũ medicamentorũ misturis utant, quæ memoriæ literarũ tradita sunt, & ab authoribus descripta. Imprudentia em̃ magnas adfert noxas, & sæpe continuo usu eorũ, homo in perniciem agitur. Proinde animalia quæ exitiosam uim habent, hæc sunt. Cantharides, Buprestis, Salamandra, pinorum Erucæ, Lepus marinus, Rubeta, & Rana palustris muta, deuorateqꝫ Hirudines. Semina sunt, Hyoscyamus, Coriandrũ, Cicu

C ta,Gith,Mandragora,Psylion.Liquamēta,Meconium,Opocarpason, Thapsiæ succus, Elaterium. Radices quas mittit chamæleo,aconitum, thapsia,ueratrum,ixia, agaricum nigrum,ephemerum,quod aliqui colchicum uocant,ꝙ in Colchide nascatur.Hærbæ oleracꝫ,Smilax,quam aliqui thymion appellant,Romani Taxum: Solanum manicum,quod et doricnium dicitur: Sardonia herba,quæ ranunculi genus est:corniculatum Papauer,Phtharicumt, Toxicum, Ruta siluestris, Fungi.Ab animalibus taurinus sanguis recens, coagulatum lac,mel Heracleæ in Ponto genitum.Metalla,gypsum,cerusa,calx,auripigmentum,duo Sandarachæ genera, spuma argenti,adarce, plumbum, &quod argentum uiuum dicitur. E uitibus uinum abunde post balneas potum, aut passum, & frigida aqua similiter.

De Cantharidibus. CAP. I.

κανθαρίδες QVibus datæ sunt Cantharides,signa eueniunt grauissima. Ab ore enim ad uesicam usꝫ cuncta erodi sentiuntur. Picem, aut simile quiddam Cedriæ resipiunt. Dextra præcordia inflammantur. Vrinam ægre reddunt.Et subinde cum lotio sanguinem emittunt. Strigmenta non secus atꝫ dysentericis, aluo deferuntur.Fastidia urgent.Animo linquūtur.Obortacꝫ uertigine concidunt.Postremo mente abalienantur. Ergo anteacꝫ tale nonnihil accidat,dato oleo, aut supradictorum aliquo,uomere cogantur. Mox ubi uomitione plurima reiecerunt, halicæ aut oryzæ, tragi aut ptisanæ cremor,aut decoctum maluæ,aut seminis lini,aut fœnigræci,aut radicum altheæ,quam latinus sermo Ebiscum appellat,clystere infundatur. Præterea Nitrum eisdem dandum,ex hydromelite:ut quæ stomacho adhuc,aut intestinis adhærent, lingendo excernantur, ac descendant. Quæ nisi intercidantur,ingesta ex Nitro aqua mulsa uacuari debent.Detur deinde uinum, aut passum,in quo pineoli nuclei, aut cucumeris semina contrita sint, aut ex lacte,aut mulsa,aut anserinus adeps in passo liquefactus,inflammatæ aut partes hordei farina aut mulsa perunganter. Ab initio admota cataplasmata nocent: ꝙ citatus ab eis calor, illapsum uirus ita remoratur, ut in principes se parteis insinuet. Ipsa tamen interiecto tempore,molestissimis inflammationibus opitulantur. Vtpote quæ dolores & permulceant & leniant. Quo tempore corpus calfaciente oleo, quo facilius introeat, eluere par est. Cæterum omnibus medicina, ut noxium uirus per summa corporis excernatur. Deiectiones multifariam moliri oportet,ne affectus infigatur, & stabilitatem capessat. Gallinaceis carnibus, & hædinis, aut suillis, catulis, maxime pinguibus. & tenerrimis uesci debent. Siquidem aluum cient, atꝫ uenenorum acrimonias hebetant. Vinum dulce liberalius ebibatur.Prodest Thuris cortex, & Samia terra, quæ After appellatur: si quaternæ singulorum

drachmæ cum passo sumantur. Item Pulegium, ex aqua tritum. Irinum aut rosaceum cum rutæ decocto, recentes uitis ramuli, cum passo detriti. Longe omnium potentissime antidota auxiliantur, in quatuor drachmis aquæ mulsæ pota. A

EX M. VERG. COMM.

INfames quotidianis experimentis, & in interiore usu a cunctis damnatę Cantharides semper fuere. Quales autem hæ sint, satis .2. uolumine a scriptore hoc, & a nobis dictum est. Tractata que tunc omni earum medicina & historia, nihil nisi maleficium, in quo diligentiorem esse hominem oporteat, relictum modo est. Quale autem id sit, satis in scriptore hoc patet. Patent & remedia, quæ ab eo deinceps tradita sunt. Idque tam certe & diligenter factum est, ut nihil monuisse legentes nos oporteat: & si plurima in nobis aliorũ æditionibus contraria, aut diuersa saltē leguntur. Quę diligentius, & exactius prosequi posthac nobis animus non est. Festinamus enim longiore quam a principio credidimus, opere hoc defatigati. Cupimus tamen pro nobis in eo legentes laborare: collatisque aliorum in hac parte æditionibus, scriptori huic, & in eo humanę saluti opem ferre. Ipsi interim in Cantharidibus his non tacebimus, discrepare alterius interpretis æditionem a nostra, quo loco Diosc. negat inflamationibus potu Cantharidum factis, imponenda a principio ex hordeacea farina fomenta: caussam afferens, διὰ τὸ ὑπὸ τῆς γινομένης θερμασίας κατέχεσθαι τὸ δοθὲν στηρίζον ἐπὶ τοὺς τόπους ὄντας κυρίους. Quod uersum ab eo est. Quia excalfactis corporibus remedia contineantur, quæ muniendis & defendendis illata uitalibus fuere. Nos autem contrarium concipientes sensum, diximus. Propterea quod accedente calore retinetur quod datum fuerit, uenenum uitalioribus partibus inhærens. Retulit ille τὸ δοθὲν, id est, quod datum est ad remedia: in quo rei, & sibiipsi, ni fallimur, aduersari uidet. Negat hic ob calorem a principio fomentis utendum esse: redditque causam, quoniam s. retineatur. &c. Manifesto argumēto sumpta a contrario ratione, uelle conarique Dioscoridem, pelli & excludi pro hominis salute quæ intra eum sunt. At in remedijs optandum quęrendumque id non est. Quæ quo diutius intra hominem fuerint, eo certius medebuntur. Idque nos cogitantes, de ueneno intelligi oportere in eo participio credidimus: eamque rationem secuti, locum ut in æditione nostra legitur uertimus. Dicet forte aliquis, de remedio intelligendum ob eam causam esse: quoniam nisi descendat, egrediaturque uomitione, aut alui deiectione sumptum id remedium, uenenum una non educet, simulque cessans nullam afferet in hoc periculo opem. Non spernendum penitus id esset, nisi hic subiecisset, retineri quod datum fuerit uitalioribus partibus inhærens: quod nisi de ueneno apte intelligi non potest: & si intellexisse hoc modo etiam id oporteat, ad uenenum & unde mali principium est tota reuertitur res. Non conuenit etiam nobis cum cæteris interpretibus quo loco hic scriptor ait, dandas cōtra Cantharidum maleficium animalium pingues carnes, καὶ ἁπαλώτατα. Eam uocem cæteri ex cōmuni eius æstimatione uerterunt, tenerrimas: nos autē, longiore coctura flaccescentes. Fecimusque id autoribus græcorum medicis, qui in scriptore locum hunc signantes, τακερὰς in hoc usu carnes exigunt. Significat autem id quod diximus, lōgiore coctura, & eousque tenerescētes, ut diminutę primum a sua quantitate, omnem etiam amiserint duriciem. Suntque coctura, non ætate tenerrimæ hoc loco intelligendæ carnes. Iidem etiā dulcis aquæ balneis in hoc periculo uti iubent. B

De Pinorum Eruca. CAP. II.

IIs qui Erucas Pinorum hauserunt, ilico dolor in ore & palato exoritur. Vehemēs alui, linguæ ac stomachi inflamatio torquet. Intestina dolor excruciat, ita ut pruriginem sentire uideantur. Corpus totū exæstuat, fastidium urget. Quibus est succurrendū, remedijs quæ deuoratis Cantharidibus dantur. Peculiariter tamen pro simplici Oleo et Irino, Melinum quod e cotoneis pomis & oleo temperat, accipiemus. πιτυοκάμπη

EX. M. VERG. COMM.

SAtis secundo uolumine de Erucis dictum a nobis est. Nūc legentes monuisse aliud nō oportet, quam tunc de olerum, nunc priuatim de Picearum Erucis agi: simili quidem, & natura congenere insecto, uiribus tamen & maleficio dissimili. Siquidē quæ in piceis nascunt, præsentem mortis habent causam, ab oībus passim dānatę: priuatique a scriptore hoc, qui saluti humanę cōsulēs, notas

C uenení earũ et remedia breuiť qdẽ, sed certissime tradidit. Meminisse illud tñ legẽtes uolumus, quę cognomines his in mari nascunť, Erucęq́ adhuc passim aliq̃t gentibus uocanť, nullũ habere ueneni maleficium, sed mare incolentibus gentibus in mensarum precio & honore esse.

¶ De Bupreste. CAP. III.

βούπρηστις

QVi Bupreſtin biberunt, non diſſimile Nitro uirus ſapiunt. Stomachi, uentriſq́ uehemens dolor inſequitur. Tam uẽter q̃ ſtomachus mirum in modum ut in aqua intercutem difflatus, inturgeſcit. Vniuerſa corporis facies contendiť. Vrina ſupprimiť. Quibus eadem quæ potis Cantharidibus auxiliantur. Priuatim poſt uomitus & uacuationes, quas clyſteribus molimur, aridę ficus ꝓſunt. Itẽ earum decoctũ ex uino. Vbi uero iam fere pericula inclinantur, thebaicarũ Palmularũ cibo, aut earũdem tritarum in mulſo, aut lactis potu iuuãtur. Pyrorũ etiamnũ omne genus eſſe, & lac humanũ bibere, cõuenit.

EX M. VERG. COMM.

PEſtis acerba boũ Bupreſtis eſt: & inde illi a gręcis nomẽ. Rarũ in Italia animal, antiq autores aliqui hoc tradiderunt. Nunc frequẽtius q̃ agreſtis fortuna & res patiatur, interempto quotidie boue, ruris colono, inueniri agricolę lamentantur. Scarabeo lõgipedi ſimillimum tradũt. Fallit inter herbas, bouẽq́ maxime: hauſtumq́ ita inflamat, ut rumpat. Vniuerſo qdem pecori nocet, ſed in maiore bouis q̃ aliarum quadrupedum iactura: ab eius noxa priuatim nominatũ eſt. Cecinit in Alexipharmacis ſuis notiſſimos de eo uerſiculos Nicander: nihilq́ non ab hoc, & ab alijs dictum & ipſe etiam in notis & remedijs monuit. Addidit tamen, colorari labra eius qui Bupreſtidem hauſerit. Verſiculus eius eſt. ἀλλ᾽ ἤ τοι λίτρῳ μὲν ἐπιχρώζουσα χαλινά. Ex quo iniecta nobis ſuſpicio eſt, quod nitrum in ſcriptore hoc legitur, in Nicandro autem λίτρῳ, potuiſſe
D quondam forte aliter legi: nec maleficij Bupreſtidis notam in uiroſo tãtum odore nitri eſſe, ſed in putris corruptiq́ tabi colore ſimul & odore. In cõmuni tamen græcorum omnium lectione nihil mutauimus. Relinquimuſq́ in bubus ſaltem diligentioribus obſeruandam rem. Quos etiam monere uolumus. 22. uolumine eiuſdem numeri capite, Bupreſtim Plinio herbam eſſe, quã tamen ille non deſcribit: & ſi Græcos, magna inconſtantia, in ciborum laudibus eam habuiſſe dicat: eoſdemq́ remedia tanq̃ contra uenenum prodidiſſe, boumq́ uenenum eſſe ipſo nomine indicari, quos diſſilire deguſtata fatentur. Quod quale in eo ſit, legentes uiderint. Nobis enim conſtitiſſe ſibi græci uidentur, nec niſi in uenenorum cenſu Bupreſtim conſtituiſſe.

¶ De Salamandra. CAP. IIII.

σαλαμάνδρα

SI Salamandram hauſerunt, linguæ inflammatio conſequitur, mens præpeditur. Tremor cum torpore, aut horrore quodam ac exolutione accedit. Partes nonnullæ corporis liuoribus circumquaq́ ſuggillantur. Sæpeq́ diutius immorante ueneno, putreſcentes defluunt. Quibus præſtabimus cuncta quæ potis Cantharidibus. Peculiaria uero remedia, reſina, pinus, aut galbanum ex melle linctum, & triſaginis decoctum, in quo nuclei pinei conterantur, urticæ quoq́ folia, cum lilijs & oleo decocta. Proſunt etiam oua teſtudinis marinę, aut terreſtris, cocta. Item ranarum ius, cum quibus eringij radix incocta ſit.

EX. M VERG. COMM.

DEſcribitur a ueteribus Salamandra Lacerti figura, ſtellato corpore, nunq̃ niſi magnis & continuis imbribus proueniens: tanta natiui & intra ſe congeniti gelu ui, ut ignes non aliter q̃ glacies extinguat. Retulerunt ijdem, ſanie, quæ lactea ore eius euomitur, quacũq́ hominis parte contacta, defluere pilos: quodq́ contactum fuerit, natiuum colorem in uitiliginem mutare. Addiderunt alij, inter quos & Plinius eſt. 29. uolumine, capite. 4. inter omnia uenenata maximum Salamandræ ſcelus & maleficium eſſe. Siquidem aliorum uenenis ſinguli, nec plures pa

riter intereunt: Salamandra improuidos necare totos populos potest. Nam si arbori irrepsit, omnia poma ueneno inficit: & eos qui ederint, frigidissima ui enecat. Idem familiæ periculũ est, si contacto ab ea ligno panis incoquatur. Vel si in puteum deciderit. Habet tamẽ talis, & tanti mali uis remedia aliquot, quæ capite hoc a Dios. docentur. In quibus a principio statim non est cum alijs idem nobis, quod ad notas haustam Salamandram sequentes pertinet. Illi enim quod nunc in Dios. legitur καὶ διανοίας ἐμποδισμός, significatq; usus mentis impedimentũ, ut in eo legebatur uerterunt. Nos autem ad sermonis impedimentum, auctoribus græcorum medicis eam transtulimus rem. Siquidem Paulus Aegineta de Salamandræ maleficio agens, καὶ λαλιᾶς ἐμποδισμός ait: significatq; illi, nõ mentis, sed linguæ ad sermonẽ impedimẽtum: quod alijs eius mali notis magis cõgruit, linguæ inflãmationi, resolutioni, tremoriq;, quæ omnia sermonis potius q̃ mentis usui officere uidentur. Accessit his etiam in Alexipharmacis suis utriusq; sane euentus testis Nicander, sed in eo quod nos dicimus certior. Versiculi eius sunt. αἶψα μὲν ἐμπρήσθη γλώσσης βάτος, ἄψ δ' ὑπομάλκης δάμναται, ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἅψεα λύει. οἱ δὲ περισφαλόωντες ἀτεβρέφοι ἑρπύζουσι τετραπόδης, νοεραὶ γὰρ ἀπόφρενες ἀμβλύνονται. Eorũ sensus est. Statimq; incenditur lingua: & torpore contrahitur. Vrgensq; malus tremor, membra soluit. Illi uero aberrantes, ueluti infantes quadrupedes repunt. Mens enim illis hebetatur. Vtraq; a Nicandro ueneni Salamandræ nota numeratur, & linguæ, & mentis impedimentum. Sed nos magis amauimus, quod Aeginetam & Nicandrũ testes & auctores habet: præsertim dicente hoc impedimẽtũ, quod linguę & sermoni aptius q̃ menti tribui uidet. Persuasitq; id etiã quod Nicander ait, inflammari linguam, & torpore contrahi. Quo loco aduerbio ἄψ usus est, quod retro significat: & μάλκη uoce, quæ in contractione ex gelu facta apte dicitur. Est enim ut græcorum grammatici docent, μαλκιᾶν, frigore contrahi manus & torpere: quod suo gelu Salamandra in lingua facit: torpenteq; ea impeditur eius usus. At Nicander ait, hebetari eis mentem. Fatemur id quidem, nec multo ante diximus, probasse nos hoc magis q̃ illud, quia plures id testarentur: & q; aptior hic sermonis ductus nobis uideretur. Nunc autem illud addimus, non aduersari huic sententiæ Nicandrum, sed hanc ultra alias notam mali huius eum ostendere. Nos sic sentimus, & nihilominus poterũt uolentes quod magis probauerint sequi. Nobis grauissimus testis Paulus Aegineta est, toto huius scriptoris capite hoc in cõmentarijs suis exscripto. Testati cæteri omnes sunt, nõ tam qui ex professo hæc docuerunt, sed qui obiter Salamandræ meminerunt poetæ, scriptoresq; alij, ueneno eius defluere humani corporis pilos omnes. Sic Martialis mulieri imprecabatur. Hoc Salamandra caput, uel sæua nouacula nudet. &c. Et nihilominus a scriptore hoc, alioquin diligentissimo, nihil huiuscemodi traditur. Non tamẽ negligentiæ, ignorantiæue eius aliquis id adscripserit. Qui cum bifariam nocere, foris scilicet contactu, & intus haustu Salamandram sciret, alterumq; illud malum leuius esse, nec nisi dehonestamentũ decoris facere, alterum in quo de uita ageretur diligentius obijt. Quam rationem secutus Plinius .10. uolumine, capite. 67. quomodo cõtactu foris Salamandra homini nocet, breuius docuit. Ait enim. Sanie eius quæ lactea ore uomitur, cõtactas hominis partes totum amittere pilum, idq; quod contactum fuerit colorem in uitilignem mutare. Reliquo deinde opere, multis locis intra hominem infecti huius maleficium hoc, aut illo remedio curari præcepit: hic autẽ, ut diximus, τοῖς σαλαμάνδραν λαβοῦσιν id est, his qui Salamandram hauserint, remedia instituit. Crediderunt aliqui etiam, male in hoc capite legi, remedium illud quod ad Vrticæ folia cum Lilijs decocta pertinet: asserẽtes, auctore Appollodoro, ut Plinius testatur, non cum Lilijs, sed cum testudine legi oportere. Plinij uerba sunt lib. 22. capite. 13. Appollodorus & Salamandris cum iure decoctæ testudinis. Ratiocinatiq; in eo sunt, ἀπὸ τῶν χελωνῶν, quæ uox testudines significat, facile κρίνων, id est, Liliorum fieri potuisse. Verumtamen in cunctis græcis eadem lectio est, & Paulus Aegineta inquit, ἢ κνίδης φύλλα συνεψηθέντα κρίνοις. Quod est, Vrticæ folia cum Lilijs decocta.

De Ephemero. CAP. V.

SVmpto Ephemero, quod aliqui Colchicon, aut syluestrem Bulbũ appellant, pruritus in toto corpore excitatur, nõ secus atq; ijs qui urtica, aut scylla lacessuntur. Interna rosionem sentiunt, Stomachus cum ingenti grauitate exæstuat. Cæterum inualescente morbo, cruor strigmentis ammistus, per aluum exigitur. Quibus ut ijs qui Salaman ἐφήμερον

C drã hauserunt, uomitione, aut clysteribus auxiliari conueniet. Sed antea q̃ uenenum inualescat, dandum est decoctum frondium Quercus, aut glandium, aut florum mali granatæ. Lac bibere prodest, in quo serpyllum sit decoctum. Itẽ succum sanguinalis hærbæ, aut ramorũ uitis, aut rubi, aut medullę recẽtis ferulæ, aut myrti. Baccæ autem myrti tusæ tritæq;, & aqua maceratæ, ut liquor inde sumatur, opem ferunt. Medius sardoniarum glandium liber, similẽ effectum prębet, si crudus in aliquo supradictorum succo sumptitetur. Origanum quoq; cum lixiuio epotum. Eximie iuuantur asinini lactis, aut bubuli potu, etiamsi in ore cõtineant. Ita, ut quibus copia lactis huius adsit, nõ aliud desyderetur.

EX M. VERG. COMM.

QVale Ephemeron hoc sit, & quibus locis frequens nasci quondam diceretur, satis dictũ quarto uolumine ab hoc scriptore, & a nobis est. Potuit, quia sumptum ad unam diem uitam proroget, sic a gręcis nominari. Non aliter q̃ multa alia, quę ob hanc ipsam causam Ephemera, ab eadem gente appellantur. Obseruatum in hoc capite illud a nobis est: uomitiones, & clysteribus intestinorum inundationes, quas hic ex Salamandra ad Ephemeri remedia repeti iubet, nullas in ea legi. Oportereq; ob eam causam suspicari, aut in Salamandra remediorum eorum rationem deesse, aut (in quam partem nobis inclinat animus) quoniam Cantharidũ modo curatur Salamandra: in ea eñ hic ait, cũ fecerimus omnia quę in Cantharidibus iussa sunt. &c. non ex Salamandra, sed ex Cantharidibus uomitiones, clysteribusq; exinanitiones illas repetendas esse. Vtrisq; enim pariter competunt, & ex utrisq; pariter imperari possunt. D Licetq; non legantur in ea: quia tamen fiunt, non male id fieri percipitur. Est illud etiam animaduertendum, quam Dios. ait castanearum mediam tuniculam. &c. eam intelligi oportere, quæ inter corium & carnem eius ferrugineo colore est. Et pręter id, quemadmodum primo uolumine in Castaneis hic monuit, non tuniculam eam tantum, sed carnem ipsam etiam contra Ephemerum uim habere: efficaciorem tamen tuniculam hanc esse. Quod & Nicander in Alexipharmacis suis etiam testatur.

¶ De Dorycnio. CAP. VI.

δορύκνιον

DOrycnion, quod & aliqui Manicon Solanũ appellarunt, epotum, lactis saporẽ in gustu refert. Vehementes singultus ciet. Humor linguã uexat. Sanguis subinde reijcitur. Strigmentosa quędã perinde quasi dysentericis, aluo egeruntur. Itaq; anteq̃ aliquid ex ijs eueniat, auxilio sunt antedicta, uomitus, clyster, & quęcunq; potum uenenum expellere possunt. Priuatim ijs opitulatur aqua mulsa, lac caprillum, aut asininum, dulce uinum, quod tepidum cum aniso bibatur, nuces amaræ, gallinacea pectora decocta. Quinetiam conchylia omnia tam cruda quam tosta esse salutare est. Conueniunt & locustæ marinę, & gammari, & pota eorundem iuscula.

EX M. VERG. COMM.

POtest, nec male quidem, falso ue Dorycnium uocari quodcunq; tela, cuspides, & ut Poeta cecinit, ferrumq; potest armare ueneno. A ferratis enim lancearum cuspidibus, quas græci dorata uocant, factum illi nomen est. Præstiterunt id, & adhuc præstant multa. Antiquitas tamẽ, si Plinio credimus, furiosi Solani succo ad eam rem primatim usa est: uocauitq; ob id Dorycnium. Verba Plinij sunt. 21. uolumine, capite. 31. Hoc est uenenum, quod innocentissimi auctores simpliciter Dorycnion appellauerunt, ab eo, q cuspides in prælijs tingerentur illo passim nascente. Esseq; Dorycnium furioso Solano idem, hic primum testatur, dicens: Dorycnium, quod quidam furiosum Solanum dicunt. Testatur Plinius quo diximus loco certius: testantur græcorum medici & herbarij omnes. Vtq; ab hoc ipso scriptore, 4. uolumine lœtale sim-

pliciter dictum Dorycnium est, sic certius, & ex professo nunc notæ & remedia eius docētur. In quibus duo tantum, ex Nicandro alterum, alterū ex Paulo Aegineta monebimus. Sequi haustum Dorycnium hic ait, ὥσπερ γάλακτος ποιότης ἐν τῇ γεύσει. Quæ uoces nihil significant aliud, q̃ lactis in gustu qualitatem, quæ nulla alia q̃ sapor est. Pertinet enim ad gustum ea tantum̃ qualitas. Nicander tamen in Alexipharmacis de hoc ipso Dorycnio agens, inquit: ἀλλ' ἄγε δὴ φράζοιο δορύκνιον οὔτε γάλακτι ὠπῇ τε βρῶσίν τε περὶ στομάτεσσιν ἔικται. Quod est. Sed age Dorycnium etiā cōtemplare. Cuius circa os lacti similis est aspectus & cibus. ὠπὴν enim ille uocat, quod uidetur, & oculis sentitur: id aūt color est: βρῶσιν uero q̃d estur: & ex eo saporem, duasq; notas has numerat colorem & saporem, & utrunq; lacti similem. Hic tamen solum saporem indicasse uidet. Nisi aliquis in cōmuni illa qualitatis uoce qua usus est, colorem etiam intelligi uoluit: uerumtñ eam qualitatem ad gustū hic tm̃ contraxit. Alterū q̃d ex Paulo Aegineta monemus, ad remedia pertinet. Quod enim hic ait, cum aniso tepidum passum, ab eo cum exiguo aniso dari præcipitur. Potuit ea uox scriptori huic perijsse. Eāq; ob causam ignotā legentibus esse noluimus.

¶ De Aconito. CAP. VII.

Aconitum statim in lingua inter bibendum, cum adstrictione quadam dulcescit, gustantibusq; maxime cum exurgere conātur, uertigines offundit. Lachrymas ciet. Grauitatem pectori & præcordijs adfert. Simulq; crebri spiritus deflantur. Quare uenenum uomitione abigi, aut clystere per aluū egeri opus est. Vtimur inter arcentes potus origano, ruta, marrubio, uel absinthij decocto, cum uino absinthite, uel semperuiuo, uel abrotono, uel chamælæa, aut trisagine. Prodest etiamnum opobalsami drachma, cum melle aut lacte, cum castorio, pipere, & ruta, æquis ponderibus ex uino. Coagulum hædi, leporis, aut hinnuli cum aceto. Ferri quoq; stercus. Item uinum in quo aurum, ferrū, argentumue candens restinguatur potum. Lixiuiaq; cum gallina & uino decocta, aut carnium præpinguium iura cum uino sumpta. Fertur & aiuga priuatim ipsis subuenire. ἀκόνιτον

EX M. VERG. COMM.

A Testibus contra testes, ut in iudicijs quotidie fit, pro Aconito agendum nobis est: & unus contra multorum fidem audiendus, haud sane quale Aconitum sit dicentibus: lœtale enim oēs esse affirmant: sed unde facto nomine in poetis, scriptoribusq; alijs tantopere infamis sit. Grammatici siquidem, poetę, & qui plantarum historiam aliquando scripserūt, a cotibus & petris, in quibus nasci fertur dictum esse uolunt. Naso in Transformationibus suis lib. 7. notissimos cecinit uersus. Quæ quia nascuntur dura uiuacia caute, Agrestes Aconita uocant. Plinius. 27. uolumine, cap. 3. eosdem natales illi tribuens, ait. Nascitur in nudis cautibus, quas Aconas uocant: & ideo Aconitum aliqui dixere, nullo iuxto ne puluere quidem nutriēte. Secuti hos plures alij, idem tradiderunt. Tamq; a grammaticis id recæptum est, ut non facile sit decreta eorum conuellere. Conabimur tñ, ueritati consulentes: unusq; cunctis his uelut in acie obijcietur Theophrastus. Qui lib. 9. de plantarum historia nasci quidem petrosis locis Aconitum tradit: nō tāen a petris nominari, sed a Periandynorum uico, quem Aconas uocabant: ad quem copiosum & efficacissimū nasceretur. Verba eius sunt. φύεται δὲ πανταχοῦ καὶ οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον ἀφ' ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν, αὕτη δὲ ἐστὶ κώμη τις τῶν περιανδύνων, φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους. Quorum sensus est. Nascitur autem ubiq; Aconitum, non in Aconis tantum, a quibus appellationem habet. Vicus autem Periandynorum Aconæ sunt. Amat præcipue petrosa loca. Aequiuoca loci & cotis appellatio, diuersitati huic causam dedit: multoq; magis ī petris natales eius. Vtris autem magis credendum sit grammatici censebunt. Est enim omnium grauis, nec damnanda fides. Theophrasti tamen autoritatem poetis, Plinio, grammaticisq; nunq; ego ex æquo contulerim. Anceps in hoc capite etiā locus est: illic scilicet ubi contra Aconitū remedia docentur. Dubitari enim potest: iubeat ne Dioscorides sumi cum uino Lixiuiam, & elixos gallinaceos: an potius contra Aconitum prodesse lixiuiam, in qua una cum uino elixati gallinacei fue-

C rint. Nos in ambiguo id elegimus quod ab aliјs græcorum medicis confirmatur.

μέλι ἐν τῷ ἡρακλείᾳ

¶ De uenenato Heracliæ melle. CAP. VIII.

MEl Heracliæ in Ponto, ubi aconitum gigni solet, Athenis Ionia, Euboice Siderites nominatur: quod qui edunt, bibuntue, non secus afflictantur, quàm qui Aconitum ebiberunt. Iis eadem quæ poto Aconito conueniunt. Adiuuantur in primis cõtinuo uini mulsi potu, cui rutæ folia sint adiecta.

κόριον

¶ De Coriandro. CAP. IX.

COriandrum ob odorem latere non potest. Epotum autem, densam uocem facit. Insaniam adfert, a temulentis non aberrantem. Qui sumpserunt, pudenda dictu blaterant, totiusque corporis odore uenenum fatentur. Quibus post uomitionem irino oleo concitatam, uti retulimus. Merum & per sese, & ex absinthio potum auxiliatur. Item oleum. Nec secus oua in eodem exinanita, si liquefacta in muria sorbeantur, & epota muria, & ius salsum ex gallina & ansere. Passũ quoque cum lixiuia sumptum.

EX M. VERG. COMM.

FAmosa in Carmine suo Coriandra appellans Columella, ancipiti uoce usus, cogitandũ posteris reliquit, quotidianum ne eorum usum laudauerit: an magis in ueneni maleficio, q̊d habent, monere legentes ea ratione uoluerit. Vtrumque enim nouisse hominem uerisimile est, præcępisseque eorum inter hortensia consitionem: & nihilominus quoniam homini nocerent, una illa uoce, nimium, ut hic in Coriandro ait, usum eorum damnasse. Quod ab hoc ipso .3. uolumine factum est, cum monuit, maiore copia sumptum Cotiandrum graui periculo mentem cõmouere: ideoque nimium, & continuum uitandum eius usum. Factum & ab aliјs græcorum medicis & herbariјs omnibus, inter quos & Nicãder poeta est. Cuius antiquissimus interpres, syluestri Coriandro, non satiuo ueneni maleficium assignat. Nos tamen in plantarum, & medicæ materiæ historia, syluestre in hoc genere hactenus non inuenimus. Et quoniam omnes Coriandrum simpliciter nominant, unum tantum genus eius credendum. Plura quàm Diosc. numerauerit remedia contra Coriandri furorem a Nicandro tradũtur. Nolumus nos ea docere. In eo enĩ scriptore parata omnibus sunt. Quod autem nobis cum aliјs nõ conuenit, ex eo, et Paulo Aegineta confirmandum est. Id scilicet quod hic ait ὠάτε κενωθέντα ἐι τὸ ἀυτὸ καὶ λιθέντα σὺν ἅλμῃ ῥοφούμενα. Qui locus quomodo ab aliјs & a nobis redditus fuerit, facile erit uolentibus cognoscere. Quod autem cum altero eorum nobis non conuenit, remediј huius ratio & usus est. Ille enĩ quæ Dioscorides ὠὰ κενωθέντα, id est, oua omni intrinseco humore uacua appellat, nec ultra quàm illis adiјcit, Oua in patinam depleta & subacta cum salsugine, uertit. Remediumque instituere uidetur, quasi deplere oua oporteat: & quod ex eis depletum est, subigendum esse, & cum salsugine sorbendum. Nobis contra uisum est non quod in ouo clauditur quęrendum esse, sed depletis omni suo humore ouis, eorum putamina. Vtimurque ad hanc sententiam rationibus his: quod in cõstituendo ouorum usu, huic & aliјs, semper satis fuit ouis uti præcępisse. Quod enim in illis usum plærumque habet, interior liquor est: & si hac magis quàm illa parte uti oporteat, tunc uitellum aut albumen seorsum imperari. Idque tam late in hoc scriptore & aliјs patet, ut certius ostendi non sit opus. Hoc autem loco cum iubeat hic scriptor, depletis, id est, uacuis ouis contra Coriandrum uti, putamina eorum tantum imperari opinati sumus. In eamque sentẽtiã nos primum traxit Paulus Aegineta, qui ὠὰ κενωθέντα ἐπὶ τὸ ἀυτὸ λειανθέντα, in hac ipsa re itidem dixit, id est, euacuata oua, & in seipsa, id est, nullo alio in loco trita & infracta. Traxit & Nicader, qui in Alexipharmacis suis inquit. πολλάκι δ᾽ ὀρταλίχων ἁπαλὴν ὠδῖνα κενώσας, ἀφρὸν ἐπισκεράσαιο. &c. Qđ est. Sæpiusque gallinarum mollem partum euacuans, spumam superinfundens. Manifeste iubet is, gallinarum oua deplenda esse: depletisque his nihil superest quod intelligi possit, quam putamina. Accedit his communis deinde sensus, in quo auditis depletis ouis, nihil quam putamen

D

intelligi relinquitur.

A

❡ De Psyllio. CAP. X.

PSYLLION epotum, corpori toti frigus & torporem cum exolutione & mœrore quodam affert. Cui omnia quæ exhausto Coriano auxiliantur. ψύλλιον

EX M. VERG. COMM.

REfrigerat Psyllion, quę Pulicaris herba est. 4. uolumine a Dioscoride tractata: suoq; frigore uitæ noxias perfrictiones & algores facit. Et præter algores corporis resolutiones, & mentis tristiciam. Qualis ea sit, & quomodo ueneni maleficiū hominis uitæ afferat, ex historia eius facile legentibus patebit.

❡ De Cicuta. CAP. XI.

CIcuta pota, uertiginem excitat, oculisq; caliginem offundit, ita ut eminus non cernatur. Singultus ciet. Mentem turbat. Extremi artus gelantur. Deniq; conuulsi suppresso arteriæ spiritu, strangulantur. Quare inter initia, uti in reliquis, Cicutam uomitu excutiemus. Postmodum deiectionem moliemur: ut quod ad intestina prolapsum sit, excernamus. Tum demum in meracam potionem, quæ maximo est auxilio, deueniemus, dantes nonnihil intermissionis. In qua proderit lac bubulum potui datum: aut absinthium cum pipere, & uino castorio, ruta, mētha cum uino: aut amomi, cardamomi, aut styracis uncia: aut piperis cum semine urticæ & uino: aut lauri folia. Item laser ex oleo & passo. Passum per sese largius potum proficit. κώνειον

EX M. VERG. COMM.

B

SVnt scriptori huic, & grecorum medicis in Cicutæ remedijs omnia eadem: plæraq; tamen illi adijciunt, quibus tota certius tractetur res. Quale uerbi caussa est, quo loco hic Piper simpliciter instituit, illi commune addiderunt: utendumq; communi Pipere iubent, ut longum & album ab hoc usu excluderent. Quale itidem cum Lauri folijs teneritudinem adijciunt, tenerisq; eius arboris folijs uti præcipiunt, summos ut nos credimus coliculos eius intelligentes. Quale etiam cum decernente hoc Amomi, Cardamomiq;, aut Styracis drachmam, illi unciam constituunt. Similiaq; his plæraq; alia, quæ uolentes diligentioribus in hoc studiorum genere relinquimus.

❡ De Taxo. CAP. XII.

SMilax a quibusdam Thymion, a Latinis Taxus appellatur. Frigiditatem uniuerso corpori, strangulatus & celerem interitum infert, cui eadem quæ Cicutæ conueniunt. σμίλαξ

EX M. VERG. COMM.

DIcta a nobis quarto uolumine de Taxo arbore fuerunt, quæ satis tunc fore credidimus. Nihil nunc monuisse aliud legentes oportet, q̄ ex eo loco repetendam eius historiam: cognoscendamq; arborem, quam ueteres græci non Smilaca tantum, sed Thymion etiam uocauerint. Hæc enim altera eius appellatio quondam fuit, & si uarie in antiquis exemplaribus legatur: solaq; umbra, non succo tantum homini lœtalem: non tamen semper, sed ut Plutarchus Symposij sui tertio commentario monuit, quo tempore prægnās flores profert. Ex quo quod in historia scriptoris huius, quo diximus loco legitur, lœtalem umbram homini Taxum esse, non nisi cum floret, intelligendum est. Nec caret ratione aliorum quorundam florum exemplo, quorum halitu homini sæpenumero nocetur.

C ¶ De Carpasi succo. CAP. XIII.

EPotus Carpasi succus, soporem, citamq; strangulatiōem adducit. Adiuuantur autem qui hauserunt, epotæ cicutæ remedijs.

EX M. VERG. COMM.

CArpessiā quinto suæ medicinæ cōmentario uocat Paulus Aegineta, cuius liquorē oēs homini lœtalē faciunt. Meminit eius aliquādo Plinius. Nobis de gñe herbę nō satis cōstat. Verūtamē frigore noxiā intelligere oportet, exquo ijsdem Cicutæ remedijs illi succurritur.

¶ Sardonia hærba. CAP. XIIII.

σαρδόνιος πόα

SARDONIA Ranunculi hęrbæ generi assignatur, quæ uescentibus mentem adimit, & quadam neruorum distentione labia in rictum contrahit, ut risus speciem præbeant. A qua quidem affectione, de Sardonio Risu adagium in uulgus aperte manauit. Post uomitum peculiariter conuenit aqua mulsa liberalius epota, lac, irrigatio, perunctioq; a pinguibus totum corpus excalfacinentibus. In calidam aquam, oleumq; descendant. Sed tum multum perfricare & inungere expedit. Et in summa, curam omnem quæ conuulsioni neruorum adhibetur, exequi oportet.

EX M. VERG. COMM.

NOuerunt nostræ ætatis herbarij Sardoniam herbam, Risus Apium appellantes. Apuleius in commentario illo de herbis, Sceleratam herbam nominat, manifesta a maleficio eius nominis rōne. Nos longius de ea secundo uolumine in Ranunculo herba egimus: quodq; tunc factum est, inutiliter agi iterum hoc loco non debet. Poterunt uolentes ex commentationibus
D illis nostris quæcunq; opus erunt in hunc locum reuocare.

¶ De Hyosciamo. CAP. XV.

ὑοσκύαμος

HYosciamum potum, aut comesum similem ebrijs abalienatiōem mouet. Sed facile medicamentis cedit. Auxiliatur aqua mulsa copiose data, lacq; præsertim asininum, si id desyderatur, caprillum, uel bubulum, uel aridarum ficuū decoctum. Faciunt ad id etiā nuclei pinei, aut cucumis semen ex passo sumptum, & uinum salsum cum adipe suilla recenti passoq;: itidem urticæ semen, aut nitrum ex aqua, & intubus erraticus, & sinapis, & nasturcium, radix cepæ, & allium. Et hæc singula cum uino sumantur: post conquiescant, ut uinum concoquatur.

EX M. VERG. COMM.

QVæ cognoscendæ Apollinari herbæ necessaria erant, quarto uolumine in historia eius dicta iampridem ab hoc, & a nobis fuerunt. Quo loco, cum dictum a Dioscoride fuerit μανιώδη καὶ καρωτικόν esse Hyosciamum. Quarum uocum altera insaniam, altera soporem significat, dubitandum, quærendumq; legentibus reliquit, an desit hoc loco, an abundet illic altera illa soporis uox. Ex his sane quæ hoc capite traduntur, abundare illic uidetur. Exquo inquit imperandam esse quietem, ut potum ebriorum modo uinum concoquant. Quæ imperanda non erat, si κάρον, id est, soporem Hyosciamus faceret. In maleficio eius præterea a græcorū medicis nihil aliud, q̄ ebrietati similis amentia numeratur. In angusto uersatur res, ut aut ex Hyosciami historia eam expunxisse uocem oporteat, aut quod illic καρωτικόν est, contra cōmunem uocis eius æstimationem ad capitis affectionem aliam transferendum sit. Omnia toto hoc capite, omnibus eadem sunt; præterq̄ in extremo calce, in quo aliter uoces suas concipit Paulus Aegineta: monetq;, imperandā esse quietem, ut non aliter q̄ ebrij potum somno concoquūt uinū. Sic etiā quiete sua qui Hyosciamū hauserint, ueneni eius uim pariter concoquāt. Nihil em̄ in re alioquin haud multifacienda mutauimus, satis imperatā quietē fore opinati.

¶ De Mandragora. CAP. XVI.

A

MAndragora si bibatur, confestim sopor insequitur, exolutio, ac uehemens ueternum, nihil temere distans a lethargo. Cui anteq; aliquid ex iis accidat, uomitus ex aqua mulsa proderit. Postea nitrũ, & absinthium, ex uino dulci aut passo sumantur. Caput rosaceo & aceto perfundatur. Proficit excitatio & motus corporis, & olfactus eupatorii, & piperis, sinapis, castorii & rutæ, tritorum in aceto, & liquidæ picis, & odor e lucernarum extinctu. Quod si ægre ii reuocentur, sternutamenta mouere, aliisq; communibus auxiliis uti conueniet. μανδραγόρας

EX M. VERG. COMM.

SOpit q; primum malo somno hominem Mandragoras. Idq; non tantũ hoc loco Dioscori. sed in historia. 4. uolumine longius ab eo traditũ est. Remedia nunc tam noxiæ quietis traduntur. Primũq; locum uomitiones, & mulsa aqua sibi uendicauerunt. In quibus non cõuenit nobis cum aliis interpretibus. Illi enim uomitiones, & aquã mulsam coniunxerunt, uomitus ex aqua mulsa prodesse, & uomitiones moueri, & aquã mulsam dari dicẽtes. Nos ex Græcorum medicorum disciplina, conferre quidem uomitiones diximus, sed a uomitionibus statim mulsam dari aquam. Habuimusq; in eo auctorem Paulum Aegineatam, qui scriptoris huius caput hoc exscribens ait, ἁρμόζει δὲ πρὶν τούτων τὶ συμβῆναι ὅτι ἔμετος, καὶ μετὰ τοῦτον μελίκρατον. Quod est. Prodest priusq; quicq; horum fiat uomitus, & post hunc aqua mulsa. Cogitauimus etiam, quoniã ab eodem scriptore inter Mandragoræ remedia non numeratur Eupatorium, multoq; magis, quoniã nihil quod ad hoc faciat in decretis Eupatorii a Dioscoride traditur, aut abundare eam uocẽ, aut pro quapiã alia male eam illic legi. Quod signasse tantũ uoluimus.

¶ De Meconio. CAP. XVII.

B

EPoto Papaueris succo, quem Meconion uocant, consequitur ueternum, cum perfrictione & pruritu uehementi: ita ut sæpe inualescente ueneno tanta erumpat prurigo, ut hominem excitet. Corpus id medicamentum olet. Post citatam oleo uomitionem, acres clysteres auxiliantur, acetumq; mulsum cum sale potum, aut mel cum rosaceo calido, merum cum Absinthio aut Cinnamomo copiosum, aut calidum per sese acetum, nitrum ex aqua, & origanum cum lixiuia, aut passo, & rutæ syluestris semen cum pipere, uino & panace, piperq; cum castorio & aceto mulso, uel cum satureia, aut origani decocto cum uino. Ii olfactilibus excitandi. Ob enatam pruriginem in balneas descendãt, & foueantur. Post lauacrum prodest iurium pinguium usus, cum uino, aut passo. Medulla etiam ex oleo pota. μήκων

EX M. VERG. COMM.

NVmerant a Nicandro in Opii potu, p̃ter pfrictiões, soporẽ, languorem, pruriginẽ, & toto corpore Opii odorẽ, notæ aliæ plures: pallida facies, labrorum igneus color, exigua & frigida respiratio, liuescentes ungues, distortæ nares, & concaui oculi. Addidit illud etiã, odorem quẽ Dioscorides ait toto corpore reddi una cum sudore, ueluti ex labore euaporari.

¶ De Corniculato Papauere. CAP. XVIII.

PApauer quod Corniculatũ appellãt, & potu, & cibo eadẽ inferre cõsueuit quæ Papaueris succus. Nec aliis expugnat auxiliis. κερατῖτις μήκων

¶ De Pharico. CAP. XIX.

PHARICON, quod uocant, sapore syluestre Nardum imi- φαρικὸν

C tatur. Resolutionem neruorum potum adfert, cum conuulsione & delirio. Oportet autem post uacuationes uinum Absinthiten potui dare, cum Cinnamomo, aut Myrrha, aut Nardo gallico, quod Serinē aliqui uocauerunt, aut Spicæ nardi duas drachmas, & myrrhæ totidem obolos, cum passo, iri, & rosis ex uino. Derasumq; caput illinire hordeacea farina cum aceto, & trita ruta.

EX M. VERG. COMM.

QVid, qualeq; fuerit Pharicum, non satis inter antiquos scriptores constat: simplex alijs, alijs contra compositū tradentibus: & quod hactenus legisse me meminerim, nullo eorū, siue simplex, siue compositū fuerit genus eius, & substantiā indicante. Incerta posterioribus græcis ratio nominis etiā fuit, & si a gentibus & locis aliquot Græciæ dictum oēs testent. Quidam em̄ a Pharis in Arcadia: quidā a Pheris in Thessalia: quidā postremo a Pharide in Laconia, cuius meminit Homerus, Pharicū dictum uoluerūt. Nec desunt, qui ab inuētore sic uocatū putent. Athæneus in tertio sui Dipnosophistæ, quo loco de Cotoneis malis agit, nisi uitiū in eo sit, non Pharicum, sed Phariacum noīauit. Verba eius sunt, τὸ γοῦν φαριακὸν φάρμακον. &c. Nec ipse etiā, alioquin in huiuscemodi multus & diligens, quicq̄ de nomine, aut substantia ueneni huius docet. Refert tamē, quod miretur aliquis, in cæteris non legi, neq; inter remedia a quoq; numerari, infringere ueneni huius uires mala Cotonea: & ex Philarcho in. 6. historiarū suarum narrat, Cotonea hæc mala odoris sui bonitate lœtalium uenenoꝝ uires hebetare: Pharicumq; hoc uenenū, Cotoneis malis mixtū, amissa nocendi potestate euanescere: deprehensumq; id fuisse, dato homini Pharico q̄d inter Cotonea mala fuisset, nullo mortis, aut ueneni maleficij secuto euentu. Cæteri itidem oēs proposito Pharico, descriptisq; notis, & traditis remedijs nihil ultra de eo docuerunt. Quo fit, ut credamus, tam notum tunc oībus fuisse Pharicum, q̄ nunc nobis incognitū est: & ut in re nota fit, tacuisse cætera omnes qui de eo agerent. Ne descripta re, male & scelerate agere, & uenenis uti discerent homines.

D ¶ De Toxico. CAP. XX.

τοξικὸν

TOxicum ex eo nominari uidetur, q̄ barbarorum sagittæ eo illinebantur. Qui biberint, labiorum & linguæ inflatione torquentur. Incoërcitus furor uarias ijs imagines obuersat. Quare uix medicinæ locus est, raroq; qui hauserunt, euadent. Vinculis ergo cohibendi, ut uinum dulce cum rosaceo bibere, & reuomere cogantur. Rapi semen bibendum. Priuatim ijs conuenit quinquefolij radix, & hircinus sanguis, aut caprillus, eodem modo sumptus. Roboris, fagi, aut ilicis cortex cum lacte tritus. Malaq; cotonea trita esse, aut cum pulegio & aqua bibere, conueniet. Amomum & balsami semen ex uino. Sed qui periculis defuncti sunt, diu lecticis decumbunt: & ubi surrexere, stupidi reliquum uitæ tempus degunt.

EX M. VERG. COMM.

PLinius. 16. uolumine, capi. 11. de Taxo arbore agens, his uerbis Toxica descripsit. Hanc Sestius Smilacem a Græcis uocari dixit, & esse in Arcadia tam p̄sentis ueneni, ut si qui dormiāt sub ea, cibūue capiant, moriant. Sunt qui & Taxica hinc appellata dicāt uenena, quæ nūc Toxica dicimus: q̄bus sagittæ tingunt. Sunt, ut uidet Plinio, Toxica ex Taxi arboris succo confecta uenena. Huic aūt ægre credat aliq̄s, idem Plinij Toxicis hoc esse. Siquidē non multo ante priuatim de Smilace. i. Taxo arbore egit, perfrictionesq; & strangulationes suo frigore facere dixerat: ideoq; non credendū aliter, & iterū de ea ab eodē nunc agi: p̄sertim non congruētibus, nec ijsdē in utroq; ueneno notis. Relinquit ob eā causam, ut credamus a sagittis Toxicū noīatū fuisse, certi quondā gn̄is uenenū, q̄d ex q̄tidiano frequētioreq; usu antiq̄tas sic appellauerit: scissetq; tunc oēs uenenū, & ueneni propriū genus. Nunc aūt in multiplici ad tingēdas sagittas, cuspidesq; alias ueneno, quo passim uti, nisi obstarent leges, liceret, non facilem habet intellectum, nec discerni ex eo usu, & ab alijs potest, quē multis cōmunem & eundem habet.

¶ De Ixia. CAP. XXI. A

IXia quæ Vlophonon appellatur, inter potandum aliquid Ocimo simile redolet. Vehementem linguæ inflammationem excitat. Mentem mouet. Omnes excrementorum exitus supprimit. Strepitum cum animi deliquio ciet. Iis intestina latrant, nec secedit quicq̃. Post uomitionem, aluumq; resolutam, auxilium præstat, aqua in qua Absinthiũ maduerit, ex uino largiore, aut aceto mulso pota. Rutæq; syluestris semen, aut laseris radix. Item Tragorigani decoctum, cum aliquo supradictorum, aut lacte, aut resina terebinthina, aut nardo, aut castorio, aut laserpicio, quorum singuli oboli conueniunt. Quin & nuces Iuglandes, cum resina, castorio, & ruta tritæ, ita ut singula drachmæ pondus æquent. Itidem Chamelææ, aut Thapsiæ, aut Absinthij succi sicilicum cum aqua mulsa, & acetum calidum potum. ἰξίας

EX M. VERG. COMM.

VIscum pluribus locis Plinius græcorũ Ixiam hunc uocauit: duo diuersi generis in plantarum historia, nulla discriminis adiecta nota, eadem appellatione indicans. Quod an uicinitate nominis in græcis deceptus fecerit (Ixon enim illi arborum Viscum, Ixiam uero quod nunc tractamus uocãt) an sciens, uolensq;, negata sibi in latina re appellatione, qua Visco penitus similem rem indicaret, non est propositũ nobis modo ostendere. Fecimus enim id in Chamæleone: & ante nos certius, longiusq; non multo ante hæc tẽpora Leonicenus diligentissimæ lectionis, & egregię eruditionis homo, in Epistola ad Menocium Lucensem medicũ idem etiã fecerat. In qua multa breuitate, summaq; diligentia ueterũ & posteriorũ scriptorũ, de tota hac re dicta collegit. Quorũ summa est, aliud ab Ixia hoc Viscum esse: hoc in multarũ arborũ ramis nasci, nec ueneni maleficiũ habere: illum ad radices Chamæleonis, albi spinæ noxiũ adnasci, pluribusq; alijs inter se notis & uiribus distingui: patereq; id in grẹcis, quibus Viscum ἰξὸς sit, non ἰξίας: quæ uox a Visco quidem facta fuerit, non tamẽ Viscum significet, sed quod paulo ante diximus, Chamęleonẽ album: cui, quemadmodũ hic tertio uolumine tradidit, aliquibus locis Viscum adnascitur: quo pro Mastiche ad nitorẽ cutis mulieres quondã utebantur. Et hũc non in arboribus natũ, illud inter uenena numeratũ quondã est: ideoq; Vlophonos dictum: quoniã, ut in historia utriusq; Chamæleonis hic docuit, canes, sues, quadrupedesq; alias in cibo enecet. Non debuerat, ut uidet̃, cũ Visco misceri Ixias, qui Viscarius potius adiectiua forma, q̃ Viscum a Græcis noĩatus fuisse uideri potest: ideoq; nos, ne simul æquiuoca uoce duo diuersa miscerent̃, alterum Viscum, alterũ uoce græca Ixiam noĩauimus. Barbarus Pliniũ secutus, masculino gñe græcorũ exẽplo Viscum Ixiã hunc uocauit: q̃d in dispescenda re non semper satis est. Illud uolumus legẽtes monere hoc loco, cũ proponeret a pincipio uoluminis huius Diosco. quæ in tota natura ueneni maleficiũ habent, inter radices Chamęleonẽ, non Ixiam numerasse: in reddendis deinde notis & remedijs, Ixiã, non Chamęleonẽ noĩasse. Nec dubitandum alicui erat, hoc, aut illo loco uitiũ esse. Idem eñ Ixias, & Chamęleon est: nisi Paulus Aegineta quinto suæ medicinæ, uolumine ijsdem oĩbus uerbis scriptorẽ hunc cõmentarijs suis miscens, Ixiæ & Chamęleonis duo seorsum capita legẽtibus cognoscenda reliquisset. In quorũ altero albi, in altero nigri Chamæleonis maleficia traderet notis & remedijs penitus diuersa. Respondetq; id duorũ Chamæleonũ historiæ. Vterq; enim Vlophonos æqua nocendi potestate noĩatur. Eamq; rõnem, ut credimus, secutus Paulus Aegineta, seorsum de utroq; inter uenena etiã docuit. Quod si easdẽ notas ambo haberent, ijsdẽq; remedijs curarent̃, crederẽ ego hunc scriptorẽ breuitati consulentẽ, uno eodẽq; capite de utroq; egisse. Sed cũ diuersa in eis oĩa sint, uitiũ suspicari oẽs cogimur: relictũq; in uenenorũ censu Ixiã, in notis deinde & remedijs Chamæleonẽ. Neq; eñ uerisimile est, reliquisse hunc, q̃d alij cõmentaria eius exscribentes, tradiderunt. Irrepsisseq; id uitiũ uerisimile est, ab aliquo, qui medicæ materiæ, & plantarũ historiæ parum peritus, bis repetitũ idem esse ratus: tanq̃ superuacaneam utrobiq; alteram reliquerit uocem. Persuademur nos hoc facile, ex eoq; præsertim, q in censu uenenorum propositus Chamæleon, in remedijs deinde redditus Ixias est. Quod futurum non erat, nisi proposi- B

C tus a principio Ixias cum Chamæleone fuiſſet. Nec proponendus Chamęleon, ſi reddendum aliquid in eo poſtea non erat. Ixiæ tota res in ſcriptore hoc patet: nec repetere quæ pręmonſtrata ſunt, opus eſt. Quid autē in Chamæleone deſyderari poſſit, id nos ex Paulo Aegineta repetemus: qui ut cætera ab hoc ſcriptore accæpta cōmentarijs ſuis inſeruit, ſic Chamæleonē etiā exſcripſiſſe credendus eſt. Verba de Chamæleone nigro eius hæc ſunt. Hauſtum Chamæleonem nigrū eroſio, dolorq; ingens ſequitur: & cum ſtomachi euerſione totius corporis tremor. Accedit mox & conuulſio, bilioſiq; & ſpumoſi uomitus. Sunt etiā quibus ſingultus cum priuatione uocis, diſtortiq; uultus fiunt. Confert triticeæ farinæ cremor pinguis calidusq;. Tum uomitus & lactis potus. Prodeſt clyſteribus etiā infundi quod lene ſit. Proſunt & fomenta emplaſtri modo impoſita. Verū contra ſtrangulationes, liuoresq; facientē Chamæleonē, proderit potum Abſinthiū, nitrumue cum aceto mulſo, aut Raphanis. Proderunt & præcordijs impoſita fomenta. Sunt hæc nigri Chamæleonis ex Paulo Aegineta notæ & remedia. Quæ ob eas, quas paulo ante diximus cauſſas, ne quid huic operi deeſſet, addere placuit.

De Cerusa. CAP. XXII.

ψιμμίθιον

CErusa ſuo colore proditur. Quippe palatum, gingiuæ, lingua, & commiſſuræ dentiū, candamore quodam inficiuntur. Singultus, tuſſim ac linguæ ariditatem excitat. Iis extrema frigeſcunt. Mens labat. Membra torpeſcunt. Quibus dare conuenit aquam mulſam, aut ficuum, aut maluæ decoctum, aut lac calidum, aut Seſamam ex uino tritam, uel lixiuiam ex ſarmentis factam. Amaracinum oleum, aut Irinum, Perſicorum oſſa cum Lilij decocto. Columbina oua cum thure, aut hordei decocto, aut prunis, aut gummi quod ulmus plorauit, aut humore quem ulmea folia reddiderunt, cum tepida aqua. Sed tum quocq; uomant. Conuenit etiam Thapſiæ ſuccus, aut Scammoniæ
D cum aqua mulſa potus.

EX M. VERG. COMM.

SVnt toto hoc capite plura, quæ alijs interpretibus, & nobis eadē non ſunt. Diuerſitatisq; noſtræ una eſt cauſa, ꝙ impreſſum ſcriptoris huius illi codicem ſecuti, alios eiuſdem rei auctores non conſuluerūt, nec quæ aptius & uerius dici poterant, cogitauerūt: ideoq; qualia ſe oīa obtulerūt, talia etiā reddita ab eis ſunt. Nos contra auctore Nicandro, & antiquis græcoꝝ medicis, q̊d in ſcriptore hoc erat, & Perſicorū oſſa cum Liliorū decocto, cum hordei decocto uertimus. Illi enim non σὺν κρίνου ἀφεψήματι, quod eſt, cum Lilij, ſed σὺν κριθῶν, quod eſt, hordei decocto dixerūt. Eadem rōne quod legebatur, ἢ κοκκυμήλοις, ſignificatq;, cum prunis, cum prunorum gūmi uertimus. Quiq; folijs ulmi cōtineri humor dicebatur, foliculis eius arboris contineri diximus. Illis enim, non folijs continetur. Pluraq; alia mutauimus, quæ monētibus illis naturæ rerum, & ueneni huius remedijs male reſpondebant. Quæ poterunt uolentes per ſe certius uidere. Cogitabunt etiam, in Perſicorum oſſibus, quæ Ceruſſæ aduerſari hic ait, an trita oſſium eorum putamina, an interiores nucleos intellexiſſe oporteat Nicander ſane in Alexipharmacis ſuis putamina intellexiſſe uidetur. Verſiculi eius ſunt. καίτε κατατριφθέντα μετ᾽ ἀργέοντος ἐλαίου σκληρ᾽ ἀπὸ περσείης κάρυα βλάβος οἷον ἐρύξει. Quod eſt. Quinetiam tritæ cum ſplendente oleo duræ Perſicæ arboris nuces malum egregie diſijciunt.

De Fungis. CAP. XXIII.

μύκητες

FVngorum alij genere, alij copia lædunt. Omnes tamen ſtrangulatus ſuſpendio ſimiles concitant. Quibus confeſtim ſuccurrendum. Communiter ex oleo uomere cogendi. Mirifice iuuat lixiuia ex ſarmentis, aut pyraſtri ſurculis, epota cum ſale, poſca, & nitro. Pyra, aut folia pyraſtri cum fungis decocta, ſtrangulantem illam uim auferunt, manſaq; eiſdem auxiliantur. Aduerſus Fungos gallinacea oua cum po-

ſca proficiunt, adiecta ariſtolochiæ drachma. Item abſinthium cum ui- A
no melleq; ſumptum, & ex aqua potum. Apiaſtrum ex nitro, Panacis
radix in uino, Fæx uini cremata cum aqua, Aeris flos ex aceto, Radix
ſinapis & naſturtium eſu proſunt.

EX M. VERG. COMM.

NAſcuntur ab æſtiuo & autumnali imbre ſtatim euocante ſole Fungi omnes. Nec minus q̃ tonitrua tubera, optabiles Fungi pluuias eo tempore hominibus faciunt: haud ſane omnibus, ſed his qui, ut Heſiodus cecinit, infelicitatem ſuam & malum amantes, naturæ potius monſtris & uenenis q̃ melioribus & tutioribus cibis ueſci gaudent. Male, exceptis pratenſibus, autore Flacco, alijs creditur Fungis. Male etiam, autoribus græcorum & latinorum medicis, in cibos receptis ueſcimur. Omnes enim, ut hic a principio ſtatim monuit, uel genere, uel copia nocent. Eamq; ob cauſam debueramus tam male tuto cibo abſtinere omnes. Verum quoniam noui- tate potius q̃ ſuauitate eius illecti, præſenti uitę periculo æſtiuas & autumnales cœnas hoc cibo etiam inſtruimus, debuerant cæteri interpretes in docendis factarum a Fungis ſtrangulationũ remedijs, diligentiores eſſe: meminiſſeq; ambo, non pręcipere Dioſco. contra Fungos bibendũ ex aceto æris florem, ſed atramentum ſutoriũ. Nec ſi etiam χαλκοῦ ἄνθος paſſim in ſcriptore hoc legatur, pluris librariorum incuriam, q̃ ſcriptoris huius decreta facere: in quo cum reſpondeãt primis ultima, & ſibijnuicem omnia, facile erat ex Atramẽto ſutorio, quod Chalcanthum græci uocant, locum emendare. Quæ enim ipſe hic ſcriptor pro Fungorum maleficio ilic monet, huiuſcemodi ſunt. καὶ μύκητας λαβοῦσι βοηθεῖ. Quod eſt, Et his qui Fungos hauſerint opem fert. Priuatim inter cęteras quas habet Atramentum ſutorium uires, Fungis opem ferre a Dioſco. dicitur. Quod Flori æris neq; ab hoc, neq; ab alijs tribuitur. Oportebat etiam alterum eo- rum non coniungere, copulareq; ſimul, ſalem, & nitrum, ſed hoc, aut illud pręcipere. Hic enim alterutro uti monet. Habetq; res certam ex natura rationem: quando ſimilis, aut non adeo di- uerſæ naturæ ſunt nitrum & ſal. Sunt etiã plæraq; alia, quę non ſunt nobis cum illis eadem, ſed B leuiora, & ob eam cauſam relicta. Monemus illud etiam, quod a legentibus forſan deſyderari poterit. Quæ hic iubet ſimpliciter, gallinarum oua cum poſca bibi, non uideri nobis integrũ. Siquidem gręcorum medici ἀφεψημένα ἐν ὀξυκράτῳ ſumi iubent. Quod eſt, in poſca elixa. Quin- etiam quod hic ait, μέλι ἐσθιόμενον, id eſt, mel in cibo, illi ἐκ λειχομένον, id eſt, in edegmate dicunt. Et quam hic Panacis radicem tantum, illi radicem & ſemen. Addiderunt pręterea, quoniã in Fun gis a uenenatis corroſi aliqui non tãtum ſtrangulant, ſed ex diuerſa alterius ueneni ui inteſtina exulcerant, dandum in eo periculo copioſum abſinthium, caricarumq;, & origani decoctum: mulſa aqua cogendos ad uomitum qui in periculo ſunt: calida lauari aqua: imponendãq; præ- cordijs emplaſtri modo farinam hordeaceam, hydrelęo maceratam. Relictum hoc ut credimus a Dioſco. eſt: quoniam ad aliud ueneni genus pertineret. Quod ex ſuis notis cognitum ſuis re medijs etiam curandum eſſet. Hoc enim capite de Fungis, eorumq; maleficio, non uenenato- rũ uenenis agebat. Monuerunt ijdem græcorum medici nos etiam, ut in extremo capite contra q̃ alter ex interpretibus fecit, non Cardamomũ, ſed Naſturciũ uerteremus. Illi enim manifeſte καὶ κάρδαμα ἐσθιόμενα, id eſt, in cibo Naſturcia Fungorum maleficio aduerſari teſtati ſunt.

De Gypſo. CAP. XXIIII.

LApideſcens Gypſum ſtrangulationem creat. Quare eadem pro- γύψιο ferenda ſunt, quæ manſis Fungis auxilia. Inter quæ habe- tur maluæ decoctum, quod etiam olei uicem penſat. Vtpote cum pin- gue ſit, euomendoq; lubricitatem inducens, deradi corpora non ſinit. Quod ubi duratur in lapidem, efficit. Quinetiam prodeſt oleum ex a- qua mulſa, aut ficorum decocto. Lixiuia e ficulneo cinere, aut ſarmentis facta, cum uino copioſiore pota. Origanum, aut thymum cum lixiuia, aut aceto, aut paſſo. Loca decocto maluæ proluenda.

EX. M VERG. COMM.

NOn eſt quod in Gypſo legentes moneamus, præterq̃ autoribus ijſdem græcorum medi- cis paſſum clyſteribus infundi, nõ cũ origano, aut thymo, lixiuiaq; & aceto bibi a nobis in ex-

C tremo capite dictum fuisse. Illi enim remedium sic docent: uisumq; est rationem habere, q; male uidentur similiter coniungi posse, & alternari diuersarum uirium acetum, & passum. Poterunt tamen legentes quod magis probauerint sequi.

αἷμα ταύρειον

¶ De sanguine Tauri. CAP. XXV.

TAuri recens iugulati sanguis epotus, spirandi difficultatem strãgulatumq; concitat. Faucium meatus cum neruorum distentione præcludit. Lingua rubescit. Cruore dentes inficiuntur. Quædam concreti sanguinis uestigia, inter eorum cõmissuras restant. Quare uomitum uitabimus. Sanguinis enim globi per extractionem eleuati, magis stomacho inculcantur. Dari ergo opus est quæ concretum sanguinem discutiunt, aluum subducunt. Grossi lacteo succo turgentes ex posca, & nitrum per sese auxiliantur. Nec secus coagulum omne, cum aceto & laserpitij radice, aut lasere. Itidem & brassicæ semen, cinisq; ficulneus. Conyzæ folia, cum pipere, & rubi succus ex aceto. Aluus resoluẽda. Seruatis fluida per sedem ingeri consueuerunt. Stomachũ, aluumq; hordeacea farina ex aqua mulsa perungere oportet.

EX M. VERG. COMM.

SVnt hominis & brutorũ sanguinis notę, uires, & euentus uarij. Quemadmodũ .2. uolumine longius dictũ in sanguinibus a nobis est. Nunc unius tñ describenda malefica uis, & in tota
D sanguinũ historia damnandus Tauri nuper iugulati: q qm̃ celerrime coit atq; durescit, ideoq; pestifer homini, præsertimq; potus. Veneni maleficio infamis, miserabili genere mortis græcorũ historias & poetas implet. Deprehenderũt id in diuina re mortales, cũ iugulatis ad sacrificiũ tauris, q aderant superstitiosiores calentem adhuc biberent: noua & indigna deo ratione hac sanctitatẽ incolumitatẽq; suã augere se existimantes. Nullus tñ clarius hoc genus mortis q; Themistocles fecit, q post pulsum e græcia Xerxẽ, exul a patria, accepto ab Artaxerxe exercitu, siue nolens, siue desperans quę illi cõtra grecos pollicitus fuerat pstare: in Ionię Magnesia decerpto cultrario ipse taurũ in sacrificio tenens, exceptũ poculo sanguinẽ repente hausit: ut esset eo tempore anteposita uitę mors, perpetuũ uoluntatis honorisq; sui testimoniũ, q̃d semper ciues sui meminissent. Caneretq; pro se in Helena Sophocles ἐμοὶ δὲ λῷστον αἷμα ταύρου γ' ἐκπιεῖν. καὶ μὴ γε πλείω τῶν δ' ἔχειν δυσφημίας. Et Aristophanes in eqtibus suis. βέλτιστον ἡμῖν αἷμα ταύρειον πιεῖν. ὁ θεμιστοκλέους γὰρ θάνατος αἱρετώτερος.

γάλα ἐμπυτιασθέν

¶ De Coagulato lacte. CAP. XXVI.

EOs qui coagulatum lac hauserunt, frequens strangulatio inuadit, q; in globulos quosdam lac cöalescat. Quibus pro antidoto iuuandis, coagulum ex aceto damus. Et bibere sæpius cogimus. Damus & calaminthæ folia arida, item succum. Aut laserpitij radicem, aut laser cũ posca. Thymũq; ex uino, & lixiuiã. Sed nulla salsilago obijciat: qm̃ magis lac coiret, & in caseũ densaret. Neq; illos uomere conuenit. Siquidem concretũ lac sese in stomachi angustias insinuans, strãgulat.

EX M. VERG. COMM.

NOn habet ueneni maleficium Lac simpliciter coagulatum, alioquin nullus esset in cibo eius usus: sed quod anteq; concreuerit admixto illi coagulo aliquis biberit. Coit enim in stomacho, & coaguli ui, quod illi admixtũ est, concrescit in grumos: concretioneq; illa interiores obstruit meatus: obstrusisq; his, strangulationes facit. Plinius mali periculiq; huius genus diuersis locis diuersis uocibus indicat. Nos ex re, & ex gręci nominis ui, lac proposuimus q̃d admixtũ habebit coagulum. Id em̃ ἐμπυτιασθὲν participium indicat. Cęteri interpretes coagulatum simpliciter lac uerterunt. Nobis placuit certiorem illam rei indicationem sequi. Placuit etiam inter remedia nihil potius q; quod ignoraremus asserere, quo loco. s. relictum inane spacium nõ pro

cul a fiine capitis est. Quem alter interpretum dissimulauit, alter lutum simpliciter dixit. Dioscoridis uerba sunt, καὶ τὴν πηλοποιικτικὴν κονίαν. Pertinetq; id ad lixiuiæ genus aliquod: quale autem, non satis nobis constat: nisi forte hic pręceperit utendum lixiuia quæ non per cinerem, sed terram traiecta fuerit. πυλὸν enim lutum & aqua dilutam terrã græci uocant. Sed nihil in ea rẽ cõpertũ aliqñ nobis est. Potuit forte etiam ea imperari lixiuia, quę non traiectã per cinerẽ aqua, sed uino facta esset. πηλὸν enim antiquissimi uinum etiam uocauerunt. Et in hanc partem inclinat nobis animus. Nihil tñ constituimus, integram rem peritioribus seruantes. A

De Argenti Spuma. CAP. XXVII.

SPuma argenti pota, stomacho, uentri, & interaneis grauitatem cum magnis torminibus adfert. Et nonnunq; põdere suo intestina uulnerat. Vrinam supprimit. Corpus intumet, plumbeamq; deformitatem cõcipit. Quibus subuenit secundum uomitionem, potum syluestris horminij semen, myrrhæ drachmæ septem. Absinthium, hyssopum, apij semen, aut piper, aut ligustri flos ex uino. Aridum palumbis fimum, cũ nardo & uino. λιθάργυρον

EX M. VERG. COMM.

VNa tantum litera Cypros, quæ latinis Ligustrũ est, a Cypero, q quadratus odoratus Iuncus ijsdem dicitur, differt. Ideo facile fuit in antiquis exemplaribus sctiptoris huius alteram uocem pro altera scribi. Diuq; nos anxij, cum uariarent in his antiqui etiam græcorum medici, Nicandrum testem secuti, Ligustrum uertimus. In eo eñ carminis necessitas non aliter q̃ ligustrũ legi posse & debere ostendit. Versiculus eius est. κύπρου τε βλαστῦα νεανθέα. Quod est. Et Ligustri nuper florentes germinationes. B

De Argento uiuo. CAP. XXVIII.

ARgentum uiuum potum, eadem quæ Spuma Argenti infert. Eisdemq; utendum auxilijs. Lac copiose potum auxiliari constat, sed postea euomant qui hauserunt. ὑδράργυρον

De Calce, Sãdaracha, & Auripigmẽto. CAP. XXIX.

CAlx, Sandaracha, & Auripigmentum, pota, aluum et intestina cum uehementi erosione excruciant. Præbenda cuncta quę suffrenare & soluere possunt, & facilem lubricamq; aluum reddunt. Cuiusmodi maluæ succus est. Dandum decoctum seminis lini, uel fructus Tragi hærbæ, uel Orizæ, lacq; cum aqua mulsa copiosum, iura pinguia, & boni succi. τίτανον σανδαράχη ἀρσενικόν

De Lepore marino. CAP. XXX.

QVi Leporem marinum biberunt, piscium uirus olẽt. Intercedẽte aliquo tempore, aluus dolore afficitur. Vrina sistit. Et si quãdo eam reddere contingat, purpureum colorem referet. Omne piscis genus auersantur, & odio habent, Fœtido ac graui sudore manant. Biliosus uomitus, interdum sanguini promiscuus subsequitur. His dandũ lac asininũ, uel passum cõtinue, aut radicis malue, foliorũq; decoctũ, aut trita cyclamini radix cum uino, aut ueratri nigri, aut scamonij drachma cũ aqua mulsa, puniciq; mali acinis. Cedria cõtrita cũ uino efficax ẽ. Anserinus sanguis ut tepebit potus. Sed cũ pisces oẽs respuant, aspernenturq;, solis fluuiatilibus cancris uesci possũt, bibuntq; eos admisto uino, adiutiq; præcoquunt. Cumq; comesse pisces coepe- λαγωὸν θαλάττιον

C rint, suæ salutis indicium est.

De Rubeta. CAP. XXXI.

φρυνὸ

RVbeta, aut Rana palustris assumpta tumores ciet. Pallor corpus uehemẽter decolorat, ut plane buxeum spectetur. Spirãdi difficultas torquet, & grauis halitus oris, singultusq;. Inuita genituræ profusio consequitur. Adiuuantur secundum uomitionem multo meri potu, & harundinis radicis binis drachmis, aut cyperi. Breuiter cogendi unt, ut exercitationi & cursui se credant, ob torporẽ quo corripiũtur. Quinetiam quotidie lauandi sunt.

De Hirudine CAP. XXXII.

βδέλλα

DEuoratæ cum aqua Hirudines, si ori uẽtri adhærent, tractione partium, nonnullam suctionis imaginem præbent. Eo enim argumento hausta Hirudo deprehenditur. Has muria sorbitione excutit, & syrenaicus succus, aut laserpitij folia, aut betæ, cũ aceto, aut posta niuis glebula, cum posca. Nitrũ ex aqua gargarizetur, aut atramentum sutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreant, iniecta lupinorum farina, aqua frigida ore contineatur, et ad eam Hirudines exilient. Prouidendum etiam ijs, quæ & si ferendi auxilij gratia tradantur, non mi-
D nora tamen cæteris uenenis pericula sæpius adferunt. Qualia sunt album Veratrum, Tapsia, Elaterium, Agaricum nigrum. Siquidem ea strangulatus concitãt. Aut immodicas deiectiones mouent. Quibus ea medentur quæ in Fungorum mentione & similibus retulimus. Nimios autem deiectionum impetus, medicamentis quæ excrementa supprimunt cõercebimus. Necq; negligenda quæ gliscente sensim nocumẽto, pericula ingerunt. Quo in numero sunt syluestris Ruta, Gith, et nouæ Glacies.

EX M. VERG. COMM.

PLura & certiora pro haustis Hirudinibus docent græcorum medici. Primumq; inter notas numerant quæ nullæ in hoc scriptore sunt, floridi, ut illi aiunt, idest, uiui sanguinis excreatiões. In remedijs etiam lupinorum farinam addunt. Ex eorumq; disciplina, ut uidetur, nouissimorũ alter interpretum scriptori huic remedium illud addidit, quod alioqn in scriptoris huius codicibus inuentum a nobis hactenus non est. Causam etiam afferunt, cur frigidæ aquæ sensu, quæ ore contineatur, prosiliant faucibus hærentes Hirudines. Ea est, q; frigidæ aquę appetentes, ad eam festinant. Adijciunt & illud, Cimices dedisse aliquos: quod hic ipse secundo uolumine in Cimicibus præcæpit. Nec male suspicetur aliquis, deesse huic scriptori hoc loco inter remedia, quod alibi in historia cognitum, imperatumq; fuerat. Galenus priuatim Allijs usum se fuisse testatus est, nec alio indiguisse remedio.

De Axe. CAP. XXXIII.

ἄξος

AXos flos est spinę eiusdem nominis. Eos qui uescantur, sola uomitio recreat.

De Aqua frigida. CAP. XXXIIII.

ψυχρὸν ὕδωρ

AQua frigida habunde pota, aut meracũ uinum liberalius epotum, aut passum, præsertim a balneo, aut cursu, aut uehementi

exercitatione, ſtrangulatus, & dolores infert. Vbi ſanguinis miſſio prõtinus, & uacuatio imminentia ſoluũt pericula. Sed de notis ueneficiorum remedijs, & cauendi modo, hactenus dicta ſint. Subiungeremus etiã antidota neceſſaria quæ præclare auxiliantur, quibus utimur, quale metridatium eſt, præſertim quod ſanguine & ſcinco temperatur: uerum quoniam alijs in locis diligentiſſime ſcripta ſunt, hic ab eorum deſcriptione ſuperſedemus. A

EX M. VERG. COMM.

Monendi hoc loco legentes ſunt, quas hic ſcriptor Antidotos tam ſæpe laudauit, & quas ſubiecturum ſe commentarijs his in fine pollicetur, nullas ætate hac noſtra in eius exemplaribus, quæ uidere hactenus licuit, inueniri, ideoq; non expectandas a nobis.

¶ Finis LIB. Sexti.

PEDACII DIOSCORIDIS

De Venenatis animalibus, & rabioſo Cane, LIB. Septimus.

IO. RVELIO interprete.

DE BESTIIS quæ uirus eiaculantur, & exitialibus uenenis, ut circuitus medicinalis ad umbilicum perueniat, ſermonem facere propoſuimus, & quidem cæteris non minus neceſſarium, ijs qui medicinæ artem exercent. Vtpote cum adminiculo eorũ quę in eo traduntur, doloribus, periculis, & cruciatibus, homines liberari conueniat. Hic Tractatus in ſummas parteis duas, ſicuti ab initio relatũ eſt, diſtribuitur. Nam qui de feris uirus inſpuentibus diſſerit, Theriacus dici ſolet. Qui uero de amoliendis ueneficijs, Alexipharmacus: de quo cõmentabimur, ſimul quæ ſequi conſueuerunt, quęq; nonnihil auxilij ferunt, explicabimus. Omnia in promptu & ad manũ artificem habere oportet, propter urgentem ſæpenumero neceſſitatem. Siquidem pauca e uenenis & uirulentis animantibus, tarda & graſſantia ſenſim pericula cient, ita ut dilatione admittant. Plæraq; uero prꝗſentaneam perniciem afferunt. Hominum aũt partim male alteris cogitantes, ingenita prauitate maleficiũ ita temperare ſtatuerũt, ut ſpacium curanti liberũ non relinquant: partim triſti aliquo euentu oppreſſi, hauſto ſponte ueneno, mortem ſibi cõciſcere conantur: qui poſtea deprehenſi, aut reſipientes, & uitæ cupidi, præſentaneã opem poſcunt. Non deſunt qui hoſtiles ſagittas illinientes, aut fontes, aquaſq; puteanas hac labe poluentes, citam aduerſa B

C rijs perniciẽ moliunt̃. In quibus ipsis maleficiũ nõ subito, sed aliquãto post respõdere natura sua cõparatũ est, tũ nisi primo quoq; tẽpore cõerceat̃, & remedijs subĩde excipiat̃ ueneficiũ, frustra postea succurrit̃, occupatis iã corporibus exitiali ui ueneni. Proĩde nõ uulgari industria diligẽtiaq; in ea re utendũ est: ut quod in alijs incõmodis ars cõsueuit, in his quoq; salutẽ mortalibus præbeat. Quin & apud priscos modus hic unus existimabat̃ eius partis. Sed recẽtiores ipsum discreuerũt, nominãtes præcautionẽ & modũ præcauẽtẽ, salubris sanãtisq; mediũ statuẽtes. Qui parua & leui supra modũ persuasione freti, magno in errore uersant̃. Siquidẽ treis in humanis corporibus cõstitutiões esse cõtẽdũt. Vnã, qua sani degimus. Alterã, qua sinistra ualetudine corpora laborãt. Tertia, mediũ inter utrãq; locũ sibi uẽdicat. In qua positi, sanitatẽ specie mẽtiunt̃, facileq; in morbos & pericula cõcidũt, ꝓpter mortiferã uĩ quæ in eorũ corpus incũbit. Queãdmodũ in ijs uidere licet, quos excãdescẽs rabie canis momorderit, necdũ tamẽ aquã horrẽt: in ijs quoq; qui cãtharidas hauserũt, sed nõdũ urinæ tormẽto cruciantur. Tripartito igit̃ artẽ digeri, triplicicq; cõstitutiõi respondere tradũt. Salu-
D brẽ partẽ esse uolũt, quę sanitatẽ tuet̃. Pręcauẽtẽ, eandẽq; ꝓhibentẽ, quę obstat q̃ minus in morbos incidant. Et in sanitatẽ, qua uitia discutiunt̃. Quibus ita respõderi põt. Qđ primũ ꝑ illud additamẽtũ nõ treis corporis tñ, sed quatuor haberi cõstitutiões fatendũ esset. Quippe ut aliq sunt, q necdũ morbo laborãt, morbo tñ maxime ob impendentẽ causam sunt obnoxij: ita sunt q iã priore morbo defuncti, nondũ tñ secũdę ualetudini restituti sũt. Id q̃d a morbo ꝓximo sese recolligẽtib. cernere licet, q uiriũ recreationẽ et robur desyderãt. Sed queãdmodũ ægrotãtiũ cura ad partẽ medicamẽtariã ꝑtinet, ita q̃d morbos amolit̃, eidẽ subijci par ẽ. Ad arcẽdas eñ ualetudines uehemẽtib. utimur auxilijs, altiore scarificatu, ustionibus, amputatiõe, derodẽtibus epithematis, potionibus ꝑniciei occurrentibus, et plęrisq; alijs. Verũ enimuero sunt usq; eo rudes nõnulli, ut ne remedia qdẽ appellent, quæ morbos arceãt. Cuius sentẽtię inire rationẽ haud ꝓmptũ est. Etẽñ cũ uerbũ ipsũ, p̃cauere, tũ opus p̃cauẽtis, modũ omnino auxiliarẽ remediariũq; p̃seferũt. Mirũ uero, nisi etiã sua illa distributione partiũ, eos cõplectunt̃ q in pestilentis cœli statu morbo nondũ correpti sunt, pesti tñ ꝓpter obuersantis ãeris occasionẽ, opportuni, & in morbum proni reddunt̃. Dicere forsitan qs posset, salubris institutionis alimẽtaria pręcepta nõ aliud esse, q̃ arcendorum morborum rationẽ. Quippe cum firma reddere corpora, et minus uitijs obnoxia nitamur, ut inoffensa ualetudine degãt, nec morbis conflictentur. Neq; id silentio prætereundum, quod peculiariter ad rẽ pertinet: non oportere medicinæ partium distributionẽ, totidẽ corporis cõstitutiõibus respõdere, sed naturas peculiarib. uniuscuiusq; notis

conijcere: ut suis locis ostendimus. Cum ijs igitur, non pluribus agendum. Illud magis adnotare cōuenit, affectus qui a uirulentis animalibus, uenenisq; contrahuntur, cæcos uocari. Quin & ea quæ eisdem auxiliantur, nulli sunt addicta caussæ. Quapropter quęstionibus obseruatoriæ artis, quæ ratione fulciatur, annumerari solent. Neq; ex se uerū deprehenditur, affectus huiusmodi cęcos esse. Nam quod semper se protrahit, & nullum in quibusdam necessarijs usum exhibet, non facili coniectura colligi potest. Et si secundū proprietates prorsus cęcos eos affectus concedimus, qui ab exitialibus uenenis, & animātibus quæ uirulento morsu sæuiunt, contrahūtur, non tamē quod ad opus nonnullū usum præbet, datq; medendi occasionem, aut imperceptibile, aut cęcum, nulliue caussæ obnoxium reputatur, sed magis ab ipso quis impulsus, fidem quam habet & opinionem de abditorū cognitione confirmare poterit. Nam etsi sæpe minora sunt, q̄ ut sensibus percipiantur, euidenter tamē ex alijs correspondentibus deprehenduntur. Diocles autem in eo commentario, quem Plistarcho dicauit, satis modos perstrinxit, ad hanc uerborū sententiam scribens. Nosse quis hoc potest, cum in alijs non paucis, tum in uiperis & scorpionibus, & reliquis id genus, secum animo reputans: ut quamuis exiguo sint corpore, uixq; conspectui subijciantur, magnorum tamen discriminum ac dolorum caussas inferunt. In quibus nihil præter quandam corporis exiguitatem, uehementiamq; præ cæteris animantibus datam illis, facile fuerit spectare. Quanta enim scorpij magnitudo, aut corporis moles existimari potest? si ad eius ictum comparauerimus, aut reliquorum id genus carne perimentium, Quorum aliqua uehementes cruciatus excitant. Alia erodunt, & putredines cient. Nec desunt quæ præsentaneam perniciem moliantur. Nonne quod a phalangij morsu uirus ingeritur, uniuersum corpus excruciat? At neq; quis uehementiam ipsorum a mole deprehendere posset, cum prorsus exiguo corpore cōstent. Ergo φ hæc ad affectus referantur, constitit inter omnes. Verum φ exacte deprehensum sit, uim quandam ipsis inesse mortiferam, quæ permista corporibus molestiarum quæ exoriuntur, caussa sit, in confesso est, & omnium consensu defenditur. Nec quisq; offendi posset usqueadeo contentionis studio flagrans, qui aliunde exoriri molestias asseueraret, q̄ a materia mortifera partem corporis attingente. Porro id fuit quod inter utilia artis opera dicere cogit, nos nihil prorsus lædi ab incomprehensione per proprietatem communis caussæ, cum euidenter, tum indicari possit, cum deprehensa est. Ideo Erasistratus empiricorum pertinaciam graui cauillatione incessens, cæcis affectibus caussas assignauit, inficiatus, communem caussam, quæ morbis accessit, esse incomprehensibilem. Et hanc in eo quem de caussis scripsit commentario aptissime prodidit. Nec ferendos eos esse censuit, qui se dicant in quibusdam, ut

C in uenenis, serpentium ictibus, & cæteris id genus trita medendi ratione contentos esse. Obseruatio igitur comprehensionis caussarum, nobis perfecte diuidentibus satisfaciet. Primum enim per genus comprehendi non possunt. Quod autem sit lœtifera uis, corporaq; permutans, ita ut perimat, ex ijs quæ per genus, non per speciem uagantur, medelam subscribit, qua hæc hebetare, & prorsus expugnare liceat. Quando subiunxit. Ad aquam dulcem, & potui idoneam uenit quis, & ante obseruationem in uomitū, propter ferientis uehementiam, & demorsæ partis fracturam, Cucurbitulas adfixit: urentia medicamēta, aut ea quæ uim eandem adipiscuntur admouit: postremo partem amputauit. Secum reputauit medicamina, quæ ad summa cutis adijciuntur, immissæ ad intima perniciei repugnare. Hæc itaq; quæ proposuit Erasistratus, ueritati consentanea sunt, nec arti refragātur. Sed methodicos demirari licet, qui mortiferam uim corporibus illapsam, negociorum, quę ipsa facessit, esse causam diffiteantur. Verū rudiuscule nomini attendūt. Nam apud ipsos palam immisa uis φθοροποιόν, id est, mortifera nominatur, φθοροποιόν autem aliquid esse uolunt, quod nullius rei sit caussa. Aiunt hæc nomina μάρσιππος, & ἀνακαλύπτειν, esse reliquis omnibus similia, in quibus partes quædam dictionum non pro uirtute, sed nuda prolatione comprehenduntur. Enim uero quemadmodum in his uocibus μάρσιππος, & ἀνακαλύπτειν, partes uernaculos & præcedentes non retinent significatus, sic in hoc uerbo φθοροποιεῖν
D partes productionis gratia non pro uirtute coaluerunt. Hinc ad caussarum differentias transeunt. Affirmantq; caussarum aliquas euidentes esse, quæ dum aduersam ualetudinem crearūt, separantur, cuiusmodi sunt frigus, labor, insolatio, æstus, & similia. Quasdam continentes, quæ permanent postq; morbum excitarunt, hoc est, cum præsentes sunt, & effectus eorū adsunt: cum increscunt, effectus augentur: cum decrescunt, minuūtur: & cum desinunt, finiuntur. Quin per se prodeuntes effectus, alicuius finis gratia esse possunt. Tales quidem probatissimæ sunt caussarū differentiæ, quarū nulli phthoropœon subijci potest. Euidens ēm caussa non est, quoniā morbus ipse permanet, nec corpore separatur. Nec continens causa dici potest, cum magna ex parte hæc adsit. Quemadmodum accidit ijs qui a rabioso cane sunt demorsi. Quod si neq; euidens caussa, neq; continens fuerit: neq; ad finem coadiuuantē caussam referri potest. Si uero a nulla caussarū differentia phthoropœon deducere possumus, caussam non esse fatebimur. Quod autem asserunt, nomina quædam in se non habere parteis rerum significatiuas, sed nuda & simplici prolatione ficta esse: fateri necesse est. Verū non omnia, sed perpauca talem nansisci conditionem existimandum est. Nanq; ποιεῖν, in hoc nomine φθοροποιόν, perinde atq; adsumpta profertur: sed peculiarissimam usurpat significationem. Quemadmodum enim φθορᾶς, id est, corruptionis nomen

mutationem in peius significat, sic hoc uerbum ποιεῖν sumi debet, ut nihil A
in dictione φθορά sortiri se declaret, neq; prorsus id significat, quod omnes
audiunt: & hinc simile redditur, παιδία ἔχειν δίψος. Si dant a corruptione sa-
lubrem fieri morbũ, conceduntutiq; ui huiusce uerbi ποιεῖν, nisi quid cor-
ruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, ostenditur per sin-
gulas caussas, quæ corporibus subijciuntur, præsertim in immissis uene-
nis. Verum nõnihil subiacere caussarũ differentijs produnt. Quinetiam
aberrarunt, non exactam diuisionem assumentes. Qui uero se dogmati-
cos profitentur, caussam esse partim præparantem, partim continentem
asserunt, ut inguinum ulcus, & inguinariam febrim, quod effectui tum
assistant, tum etiam separentur, ut a fractis præcipitatio. In summa, quo-
ties quidpiam suapte natura caussa fuerit, nec ulla diuisione comprehen-
ditur, uitiosum est, neq; caussæ adscribitur eorũ quæ idem genus sortiun
tur. Sed quod phthoropœon, id est, mortiferũ caussa sit, nomen ipsum ar
gumento est, & in ijs quæ contingunt apertius ostenditur. Quid aliud
caussæ arbitrant̃ esse post impressum a serpentibus ictum, q̃ ex animan
te uim & illapsum in corpora uirus? Neq; enim frigus, neq; æstum, neq;
cruditatem, neq; aliud quicq; caussari possunt. Verum quoniam caussa-
rum differentijs gaudent, & aliquas continentes, alias euidentes appel-
lant: ipsis dicendum, altero istorũ modorum euidentem dici caussam, quod
effectum præcedit, & corporis compagem occupat: continentem uero, B
quod morbis præsentibus adest: qua separata recedunt, quæ cum ipsa eue-
nerant. Sed de ijs hactenus. Fatẽdum itaq;, mortiferam uim intrinsecus
manifestissimam esse caussam. Ipsamq; principem facere scopum opor-
tet. Et anteq; morbis conflictentur, uarijs modis est certandũ, donec uis
tota corporibus excutiatur. Modo in loco præsertim principatum non
obtinente, ante coërceatur, q̃ altius irrepens uiscera tangat: aut eius per-
nicies eluatur: aut iam membratim peruagatura suffrænetur. Itaq; uene-
na si hausta sunt, crebris uomitionibus: si morsu impressa, scarificatio-
ne, affixis cucurbitulis, exuctu, carnis circumscriptione, nonnunq; am-
putatione extremæ partis, euocantur: clysteribus, & impositu medica-
mentorũ acrium cohibentur. Hæc simul utiq; arcere uirus & eluere pos-
sunt. Restinguũtur meratiore potu, aut passo nulla aqua diluto, uel con-
trariorum esu, quæ acrimonia sint prædita. Postremo deiectio alui, euo-
catus sudor, & alia quædam in commune, quæ membratim demonstra-
bimus, auxiliantur. Verumenimuero non lœtiferam modo materiam,
sed & magnitudinem, & tempus efficere scopum & propositum opor-
tet. Etenim ab ijs remedia q̃plurimum discrimen capessunt. A magni-
tudine quidem, cum nonnulla ex uenenis, & uirosis animalibus pericu-
la minantur. Alia putredines altas, aut exteriores excitant. Alia uehe-
mentissimos dolores, aut cæcos cient. Alia uix medicamentis cedunt,

C & magis minusue molestias excitant. Oportet aũt ea quę pericula ferunt euincẽtibus auxilijs expugnari, & minus infesta mitioribus. Quippe abſurdũ fuerit, in maioribus tardiore medicamentorũ uſu homines in diſcrimen afferre: in minoribus uero, uehementiũ auxiliorũ iniuria laceſſere. Finitio a tẽporibus in promptu eſt. Aut eñ ſubito in pericula & præſentes moleſtias adducit, aut ſenſim & dilatas in tempus. Itaq; præſentibus multa ſimul auxilia repræſentari oportet: reliquis paulatim. Hæc quadã artis formula breuiter definita ſint. Iam membratim procedamus.

¶ Signa rabioſi Canis & demorſorũ ab eo. CAP. I.

DE rabioſi Canis morſu ſermonem alijs præpoſuimus, φ id animal domeſticum ac frequens eſſe conſueuit, & rabie ſæpius corripitur, ac perit, ab eoq; caueri difficile. Inde periculum ineuitabile hominem manet, niſi multis utatur auxilijs. Canis plærumq; flagrantiſſimis æſtibus in rabiem effertur. Interdum quoties frigora inceſſerunt. Rabioſus autem, potum & eſcam auerſatur. Largam ſpumantemq; pituitam naribus & ore proijcit. Torue, et ſolito triſtius intuetur. In omnes paſſim ſine latratu irruit. Aeque feras, homineſq; tam familiares, φ ignotos mordet. Nec protinus infeſtum quicq; infligit, niſi ut uulnus dolorem. Exinde morbus ille, qui ab aquæ metu Hydrophobicus graia eſt uoce appellatus, contrahitur. Euenit autẽ cum diſtentione neruorũ, totiusq; corporis D rubore, præſertim faciei, cum ſudore & languore quodam. Aliqui auræ ſplendorẽ fugiunt. Alij ſine ulla doloris intercapedine uexant̃. Sunt etiã qui canũ more latratus ædant, interuenienteſq; morſu adoriũtur, ac mordentes ſimili uitio labefactant. Niſi forſitan narratione unũ, aut alterum euaſiſſe audiamus. Siquidem Eudemus ſuperaſſe quendã affirmat. Themiſonem aliqui demorſum in idem uitium incidiſſe, & euaſiſſe fatentur. Alij amico aquam expaueſcenti, morem gerentem, & officium exhibentem, quadam naturarum concordia ſimilem ſubijſſe affectum: ſed poſt multos tandem cruciatus, ſeruatum extitiſſe. Moleſtiſſimum itaq; genus morbi, a quo multos anteq; ipſum experirentur, uindicauimus. Et com plures ab alijs medicis ſeruatos nouimus.

EX M. VERG. COMM.

NVmerãtur ab antiquis græcorũ medicis, præter dictas ab hoc ſcriptore plures aliæ rabidi Canis notæ. Sitire ſcilicet tunc eos, non tamẽ bibaces eſſe. Quod Celſus libro. 5. etiam in timente iam aquã homine teſtatur. Anhelos præterea, ſuſpirioſoſq;, & languidis flaccidiſq; auribus uideri. Quinetiã, quod hic ait, ſine latratu omnibus pariter inſilire, copioſius illi explicãt, docentq; mutos tunc penitus, & ueluti inſanos fieri: eouſq;, ut nec domeſticos etiam noſcant. Quod licet a Dioſcoride conſtitutũ etiam fuerit, cum inquit, ſine latratu omnibus pariter inſilire, beſtijs, hominibuſq;, contubernales, & alienos mordere: neſcio tamẽ, quomodo certius illud eſt. Occaſionem ſane obtulit, ut quod male inter notas timẽtis iam aquã hominis in Dioſcoride legebatur καὶ ἀπυρίας, quã uocem alter interpretũ, cum languore, alter, cũ faſtidio uertit, ad ignorantiã huiuſcemodi nos transferremus: & quaſi ἀπορίας legi oporteret, cum ſui, domeſticorũq; ignorantia, uerteremus. Inter cætera enim quæ docent græcorum grãmatici, ſignificare aporian, ἀγνωσία, id eſt, cognitionis priuatio eſt. Añaduertimus etiã, quo loco inane ſpa-

cium relictũ, & uitij nota adiecta a nobis est, in male sequacis sermõis ductu deesse aliquid. Ab exceptione em̃ quod sequitur statim membrũ principium habet: non ineleganti tantũ, sed infirmo penitus sensu. Oportuit enim prius constitui aliquid, unde quod sequitur, exciperetur. A Quale autẽ id quondam fuerit, manifeste Paulus Aegineta indicauit, qui ijsdem huic scriptori uerbis eadem docens, cum eo produxisset rem, moneretq́; iam & ipse accurrentes mordere rabientes homines, morsuq́; suo suã in alios affectionem transferre, subiecit statim plæraq́; alia, & inter cætera, τῶν δὲ ἐμπεσόντων εἰς τὸ πάθος οὐδένα ἴσμεν περισωθέντα, πλὴν ἐξ ἱστορίας ἕνα ἢ δύο. Quorum sensus est. Omniũ uero qui in hanc affectionem deuenerint, nullum nos seruatũ scimus, præterq̃ ex historia unum, duosue. Quæ si scriptori huic inseratur, apte spacium id totum explebunt. Nos ea signamus, ut habeant uolentes, unde locum instaurare possint. Docent præterea ijdem græcorũ medici, aliorũ quidem accidentiũ manifestam esse caussam, occupatis scilicet ueneno illo partibus cunctis. Metum uero aquæ fieri aliqui eorũ dixerunt, ex nimia siccitate: quasi in contrariũ habitum mutata penitus humida eorũ substantia. Verũtamen Ruffus antiquæ medicinæ grauis auctor, insanię ex atra bili genus id esse, testatus est, magna ueneni eius cum humore illo similitudine: nec secus q̃ atra bile insaniẽtes scimus alios alia timere. Idq́; sentire etiã uidentur, qui dicunt, Canis qui momorderit imaginem in aquis, opinari eos se uidere: eoq́; metu territos aquã fugere, & auersari. Monent etiã, quoniã non statim rabidi Canis morsum sequitur metus aquæ, sed circa quadragesimã fere a morsu diem adest, & aliquando serius, opinãtes aliquãdo homines non rabire Canem qui momorderit, festinata morsus cicatrice caussam affectioni huic dedisse. Id ne fiat, docuerũt qua indicatiõe usus aliquis rabire, aut non rabire Canẽ intelligat. Iubentq́; iuglandis concidi nuces, diligenterq́; his uulnus obstruere & circũligare. Mox sequenti die solutas & ablatas, gallinaceis in cibo apponi: & si his a principio non pascantur, fame ad uescendũ cogi: futurũ enim superstites uiuãt, si nõ rabierit Canis. Sin cõtra, postera die peribunt. Tuncq́; ad uulneris dilatatiõem festinandũ. Iterumq́; post paucos dies eadem indicatione utendũ: & si non perierint gallinacei, tunc a periculo tutũ uulnus ad cicatricem perducendũ. Creditur indicationis huius auctor quondã fuisse Oribasius. Nolumus illud etiã relinquere, uideri nobis, quod hic ait, nullum a metu aquæ seruatum sciri. &c. credidisse aliquos de his intelligendum esse, qui non a rabido Cane, sed rabiente & aquã iam timente homine morsi fuerint. Hic tamẽ simpliciter tradidisse id uidetur.

B

¶ Remedia demorsorum a Cane rabioso. CAP. II.

RAtio medẽdi duplex. Vna cõmunis, qua utendũ in omnes morsus, quos uirulentæ animãtes impresserunt. Alia peculiaris priuataq́;, eorum dumtaxat, quos rabiosi Canes momorderint. Quæ nõnullis quidem summã opem ferre consueuit. Alijs uero inutilis, maxime qui ex multo iam tempore ictũ accæperunt. Quæ ad hanc pertinent, primũ exponemus. Deinde cursim perstringemus, quæ ad cõmunem medendi rationẽ pertinent. Cancros itaq́; fluuiatiles, cum sarmentis albæ uitis cremare oportet, & cinerem eorum q̃minutissime tritum habere reconditũ. Itidem gentianæ radicem tusam, cribratamq́; reponere. Quoties aũt Canis rabiosus morsum intulerit, in quaternos cyathos uini bina cineris cancrorum cochlearia, unumq́; gentianæ conijciantur. Hæc in polentæ madefactæ modũ subacta, quatriduo bibantur. Inter principia medicamentum hoc modo detur. Atqui si ab illato morsu duo, aut tres dies fluxerit, curationem auspicabimur a triplicato pondere, supra id quod ab initio retulimus. Optimũ hoc aduersus rabiosorum morsus auxilium, quod & multis unum satisfecit, eoq́; cum fiducia uti licet. Sed ut alijs etiamnum auxilijs contra ineuitabile periculum muniamur, nihil cæteris uti prohibet. Satius autem multo fuerit, medicamentorum sæuitiam tolerare, q̃ propter negligentiam in discrimen adduci. Nec ita in demorsis

C a rabioso animali maiora uulnera uereri oportet, uti minora, & ulcusculis cutis similia. Quippe maiori uulnere copiosus sanguis emanans, potest nonnihil uirulenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit. Quin a maioribus abscedentes carnes hinc auferre, & labia acie scapelli circumscribere, & præhensam hamo carnẽ amputare oportet. In utrisq; circũstantia loca altioribus ulcusculis scarificanda: ut sanguinis uacuatio resistat, ne uenenũ membratim insinuetur. Cucurbitulæ cũ multa flãma agglutinatæ id iuuamenti præstant, ut ueneni uis extrahatur.

EX M. VERG. COMM.

QVos hic iubet, Vitis albæ sarmentis crematos simpliciter seruari fluuiales cancros, nec qua ratione seruandus per se eorum sit cinis monet: græcorum medici cremari quidem præcipue, sed in æneo cyprio uase, ut purus, & per se colligi cancrorũ cinis possit. Et quia forte ex eo ære medica uis aliqua contra canis rabiem esset. Ex ea enim insula in omnes medicinæ usus æs laudabatur. Relinquimus hoc capite etiam cogitandum, quod in eo instituitur remedium cancorum cineris cochlearia duo, gentianæ uero unum, meraci uini cyathis quatuor mixta a prima die usq; ad quartam bibenda esse: quotidie ne hac mensura bibenda ea sint: an ex quo quatuor cyathi uini sunt singulis diebus usq; ad quartã, bibendus cyathus unus tantũ sit. Nobis in priorem illam rationem inclinat animus. Credimusq;, singulis diebus totam esse illam bibendam mensuram. Arbitrarium tamen legentibus id relinquimus.

De Vstione. CAP. III.

COntra uirulentos ictus, Vstio expeditissimum est auxilium, utpote cum ignis cætera uiribus prestet. Simul quod uirus domet,
D & ferri penitus non patiatur: simul q pars ignem experta, deinceps non uilem, nec indecoram loci instaurationem efficiat, manente diutius exulceratione. Animaduertendũ ex eo tempore cum crustæ decident, ne ulceris oræ coälescant, & cicatrice induantur: sed si fieri potest, ad præfinitũ tempus ulcerationes, & sordidas adhuc, & inflammationẽ minantes, prorogari conuenit. Quod inditum ijs salsamentũ optime præstabit, & sylueſtre allium detritũ. Item cæpe, succusq; præsertim cyrenaicus, aut qui medicus, aut parthicus appellatur. Tritici grana tam mansa, q̃ non mansa imponantur, siquidem subacta pistaue, ob perfusionem uulnera dilatant. Sunt qui a mandentium ieiunio sibi aliquid asciscere arbitrentur, quod suapte natura resistat. Verumtamen id non constat. Cæterum tempestiue his utendum. Si uero, quod persæpe accidit, ante dies præfinitos cicatrices coirent, committerenturq;, manum postulabunt. Namq; eas diducere, carnemq; scapello circinare, aut iterum inurere expediet. Vbi uero propositum tempus præterijt, ulcus ad cicatricem ducendum, & emplastro quod e salibus conficitur, locus comprehendendus. Nec multo post sinapismo utendum.

EX M. VERG. COMM.

QVæ de Adustione toto hoc capite a Dioscoride præcipiuntur, a Nicandro longe prius instituta pariter fuerant. Versiculi eius in theriacis sunt. ἢ κραδίην γλαγόεντα χέας ὀπόν, ἢ σίδηρον καυστηρῶν θάλψειαν ὑπὸ στέρνοισι καμίνου. Iubet & Columella septimo rei rusticæ suæ uolumine, capite undecimo contra rabidi Canis morsum uetere salsamento uti. Nihilq; non idem omnibus in eodem periculo remedium est.

¶ De Ratiõe uictus in morsu rabiosi Canis CAP. IIII. A

QVæ ad partem ictam pertinent præsidia, ita se habent. Cæterũ uictus rationẽ ex ijs quæ ueneno aduersantur, coniectura quadam colligere oportet: simul ut ueneni uires hebetet, restinguatq;, simul ut arceat, quominus ad intima pernicies illabatur. Etenim assumpta, perniciosarũ uirium penetrationi resistunt. Quorũ utrumq; præstare potest uini meracioris passi, & lactis potus. Quippe qui hæc oĩa capiunt ad curã, nonnihil ueneno obijciunt, quod omnẽ eius acrimoniã obtundat. Simili modo alliorũ, porrorũ, cæparumq; cibus: ꝙ ea difficulter cõficiantur & aboleantur. Nam multos dies huius cibi qualitates remanent: quo tempore nec euincuntur, nec permutanẽ a mortifera ui. Cõtrarijs illa uis expugnatur. Cui rei antidotorũ usus accõmodatur, & theriaces, metridatij, & eius quod eupatorio temperatẽ, deniq; omniũ quæ magnã aromatum partẽ sibi uendicant. Quippe aromata omnia uiribus & substantia ægre permutantur. Quare in corporibus euincunt. Victus ratio hoc modo se habet. Nosse conuenit, pauorem aquæ nõ stato, definitoq; tempore exoriri. Plurimũ tamẽ ad quadragesimũ usq; diem neglectis deferri cõsueuit. Post semestre etiã nonnullos inuadit. Quendã post annũ aquã horruisse, nobis præsertim cõpertũ est. Narrant & aliquos post septenniũ aquæ metu fuisse tentatos. Inter principia demorsorũ a Cane rabioso curandi ratio talis est. Verũenim uero si ea quæ retulimus auxilia primis diebus prætermissa fuerint, nec scalpro carnẽ circinare, nec ustionẽ experiri operæpreciũ est. Non eñ quod iam ꝑtransijt satis euocare possent. Nulla utiq; adiectionis utilitas, sed in cassum corpora doloribus sternentur. Alter uero curationis modus accedat. Deiectio magnũ præbet iuuamentũ: utpote cũ mouendo, corporis habitũ trãsmutet. Et quæ colocynthidẽ recipit hiera, item lac scistum quod simul deiectionẽ moueat, & uenenum domare possit. Cibi acres, & meraculi potus, quibus uis ueneni uehementer retunditur, quotidie sumi debent. Cæterũ sudores ante cibos, & post etiã ciendi. Dropacismi, sinapismiq; particulatim per corpus totum adijciendi. Sed longe omniũ efficacissimum auxilium, Elleborismus cognoscitur, quo cum fiducia nõ semel atq; iterũ, sed frequentius ante quadragesimum, uel post hoc tempus uti licet. Tantam eñ uehementiã hoc auxilium habere fertur, ut quidã qui iam aquæ metũ sentirent, sumpto Elleboro, simulac primum morbi impetum experirentur, fuerint seruati. Nam & iam uitio tentatos neq; parũ adiuuare potest. Itaq; primũ curam contra rabiosi Canis morsus, breui sermone exposuimus. Iam ad alia quæ uenenatis morsibus sæuire consueuerunt, transeundum. Notas uno prætextu, deinde cõmunem medendi modũ, qui omnibus conuenire possit, explicabimus. Cursim postremo subiungemus ea, quæ B

C sua proprietate nonnullis auxilium præstare possunt. Subnectemus etiam uenenata quæ nullis cedunt remedijs.

¶ Finis LIB. Septimi.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De notis eorum qui a uenenatis demorsi sunt, LIB. Octauus,

IO. RVELLIO interprete.

¶ De Phalangijs. CAP. I.

φαλάγγια Emorsis a Phalangijs, locus quidē ipse, quasi ab impacto aculeo rubet, non intumescens, nec ꝑ ambitum calidus, sed mediocriter subrubens. Vbi uero contrariorum occursu refrixit, cōsequit̄ corpore toto tremor, distētiones circa poplites et inguina, cōuulsionib. nō dissimiles. In lūbis collectio exorit̄. Perpetua
D urinę libido lacessit, multaꝗ reddēdis excremētis colluctatio. Vniuersa cute frigidus sudor emanat. Collachrymāt oculi, offusisꝗ nebulis caligāt

¶ De Scolopendra. CAP. II.

σκολόπενδρα SI Scolopēdra, aut dicta Ophioctene morsum intulit, locus per ambitū liuore sugillat̄ & cōputrescit, interdumꝗ, licet raro, fęculētus atꝗ ruber cernit̄. A morsu ipso exulcerari locus incipit. Vlcus id negocium exhibet, fere remedijs inuictū. Pręterea toto corpore prurigo sentit̄.

EX M. VERG. COMM.

HAbet mare Scolopendras: de quibus secundo uolumine ab hoc, & a nobis longius actū est. Habet & terra: uerum multiplices, nec eiusdem formæ, maleficijꝗ omnes. Eam ob causam hic inter uenenata tantum numerat. Quę quondam ab enecandis anguibus Ophioctene priuatim dicebatur. Notū omnibus Scolopendarum genus: priuatim tamen incognita nobis Ophioctene, quam unam in eo genere ueneni maleficium habere hic ostendere uidetur. Etsi posteriores græci marinæ etiam huiuscemodi uim aliquam assignarint, discreuerintꝗ utriusꝗ morsus notas: a marina dicentes tumorem aliquando fieri pellucidum, & aquę similem: a terrestri uero rubentem: quam hic tm̄ proposuisse credi debet, nec nisi de terrestri monuisse. Addiderūt ueteres græci aliqd, nec tm̄ morsus eius liuescere, sed tumere, & extolli etiā locū tradiderunt.

¶ De Scorpione. CAP. III.

σκόρπιος SCorpionis morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, uicissimꝗ dolore premitur. Modo siquidem exæstuat, modo frigore occupatur, labor repente fatigat: aliquando meliusculę habet, aliquando recrudescit. Consequitur sudor, horroris sensus, & tremor. Extremæ corporis partes refrigescunt. Inguina extolluntur. Tubercula in sede prosiliunt. Capilli eriguntur. Pallor membra decolorat. Dolor tanꝗ ex pungente acu, per uniuersam cutem sentitur.

❡ De Pastinaca marina. CAP. IIII.

A

SI marina Pastinaca percussit, protinus accidunt molesti dolores, assiduæ conuulsiones, labor, & imbecillitas. Mens percussis labat. Postea obmutescunt. Oculi caligant. Percussus autem locus in ambitu cum uicinis partibus denigratur, & ita obstupescit, ut tangentem non sentiat. Hunc si quis premat, atra sanies, crassa & male olens excernitur.

EX M. VERG. COMM.

NOn adeo ueneni maleficio infamis marina Pastinaca est, ut non eadem naturæ & morbis aliquando utilis, suas ab hoc ipso scriptore laudes secundo uolumine inuenerit. Eas, omnemq; eius historiam poterunt uolentes illinc, & ab alijs de natura animalium scriptoribus facile audire. Græcorum medici nullas ex morsu eius notas descripserunt: quoniam nõ posset piscis quod possunt uenenata alia latere, sed ex morsu eius statim mali causa omnis pateret.

❡ De Mure araneo. CAP. V.

A Mure araneo percussis, circa morsum in orbem inflammatio exoritur, nigraq; pustula diluta sanie turgens exurgit. Proximæ partes liuent. Rupta pustula, deuorans ulcus, nõ ei dissimile quod serpit occupat. Intestinorum quoq; tormina, difficultas urinæ, et humoris offusio consequuntur. μυγαλῆ

EX M. VERG. COMM.

ADdiderunt ueteres græcorum medici Muris aranei morsibus, quę ab hoc scriptore nõ dicuntur has etiam notas. Dolores, qui pulsuum modo per interualla pulsent: & in singulis dentium eius animalis ictibus rubores: disruptam præterea pustulam illam candidum ostendere ulcus: nec solum propinqua depasci loca, sed corruptas etiam decidere ex his locis partes. Erãt de araneo Mure dicenda multa quę ueteres tradiderunt, nisi quę satis esse possint secundo uolumine dicta a nobis iampridem fuissent. B

❡ De Vipera. CAP. VI.

SI Vipera momordit, corpus intumet, uehementer arescit, subalbidumq; colorem concipit. Sanies a uulnere profunditur, suppinguis, mox cruenta. Pustulę adustis similes erumpunt, & antea depascẽs ulcus, quod in proxima repens non summa modo corporis, sed intima quoq; corripit. Gingiuæ ijs cruore suffunduntur. Inflammatio circa iecur erumpit. Tormina & biliosi uomitus sequuntur. Sopor, & urinæ difficultas accedit, & frigidus sudor offunditur. ἔχις ἔχιδνα

EX M. VERG. COMM.

FIeri in Viperę morsu prę̨ter numerata a Diosc. græcorum medici hæc etiam dixerunt. Dolores a principio in morsu ipso: mox toto corpore etiam: uiderię; in morsu exiguo spacio inter se distantia exigua duo foramina: fluereq; primum ex his sanguinem, & aquosum humorem: tũ oleosum tantum humorem: postremo uiridi æruginis colore, quod Viperæ uenenum aliq esse crediderunt. Tumoribns prę̨terea, quos hic numerat, liuores illi addiderunt: rubores itidem, oculorum uertigines, stomachi resolutiones, & animæ defectus. Cuncta hæc tamen illi περὶ ἐχεων, ἢ ἐχιδνῶν tradiderunt, nõ satis certa nobis indicatione, duo ne illi serpentium genera, an unũ tantum duobus nominibus indicent. Nobis, quatenus obseruauimus in scriptoribus alijs, nõ uidentur differre Echis, & Echidna: duplexq; unius animalis potius nomen quam duorum duo esse uidentur. Paulus Aeginera duo manifeste genera constituit. Inquit enim, ἀκινδυνώτερον δὲ δοκοῦσιν ἀπαλλάττειν οἱ δηχθέντες ὑπὸ ἐχίδνης ἢ ἔχεως. Quod est. Minore autem periculo euadere credũtur qui ab Echidna, quam qui ab Echi morsi fuerint. Cęteri tamen, ut diximus, duo hæc genera

C miscent, pſertimq; latini, Viperam utrūq; appellantes: tanta est similitudo, tamq; in cūctis congener earum natura. Barbarus inter pestis huius notas, κάρον ab hoc scriptore fieri dictum, capitis grauitatem interpretatus est. Cum tamen ad soporem, ut sæpe alias testati sumus, ea uox tantum in græcis pertineat. Alter ne bis de uomitu ageret, tremores reliquit: nesciens ἔμετον corruptam illic uocem, τρόμον legi oportere: quod meliores græci omnes indicant.

σκυτάλη ἀμφισβαίνη

De Amphisbæna. CAP. VII.

Consimilia eueniunt ijs qui ab Scytala nomine, aut Amphisbæna demorsi sunt. Eademq; fere auxiliantur. Quare hoc uenenū priuatam descriptionem sortitum non est, q̄uis non eidem generi assignandum sit.

EX M. VERG. COMM.

Diuersa duo hęc animalia sunt. Indicant id Lucanus poeta in. 9. omnesq; alij. Eapropter cū male in scriptore hoc locus hic legeretur, coniungerenturq; simul Scytale, & Amphisbæna, quasi duplex unius tantum nomen esset, nos & rei ipsius, & aliorum scriptorū auxilio, locum in integrum restituimus.

δρυΐνος

De Druino. CAP. VIII.

A Druino morsis pustulæ, molestiq; dolores incidunt, præsertim qua dilutæ saniei emissarium subest. Quinetiam erosio, torminaq; consequuntur.

EX M. VERG. COMM.

Libet ex Paulo Aegineta addere quæ cum maleficio suo hanc pestem certius aperiant. Eius de Dryino uerba hæc sunt. In radicibus Quercus, a qua arbore nomen inuenit, uitam Dryinus
D agit: tam malefica, parataq; ad nocendum ui, ut calcatus tantum cute nudos hominis pedes relinquat, totisq; cruribus tumorem faciat. Ferunt pręterea, quod magis mirentur omnes, nudari cute manus pariter eorum, qui curationem eius tractauerint: & si quis interfecerit, male olere bestiolam, suoq; illo odore omnium aliorum odorū sensum auferre. Inter notas morsus eius, numerauit idem Paulus, etiam cum rubore circa morsus locum tumorē fieri. Desyderauimus & nos Dryini morsus notas uertentes, qua parte corporis erosiones illæ fiant: uerbi causa, stomachi, aut alterius cuiuspiam in homine partis. Nobis in stomachum inclinat animus: sed in nullo græcorum ea uox inuenta a nobis est.

αἱμόῤῥοος

De Hæmorrhoo. CAP. IX.

AB Hæmorrhoo ictis uehementes cruciatus accidunt, qui breuē strigosamq; prorsus raritatē ex continuo dolore præbent. Ex plaga copiosus cruor effluit. Et si qua cicatrix corpore nonnusq; adfuerit, frangetur, & sanguine manabit. Excrementa per aluum cruenta eijciuntur. Profluensq; sanguis in globos coit. A pulmone sanguinem extussiunt, & nullo deniq; remedio euomunt.

EX M. VERG. COMM.

Foeminino genere nono sui carminis uolumine Lucanus serpentem hanc Hæmorrhoidem dixit descriptisq; longissime cunctis eius euentibus, miserabilē omnibus Romani militis mortem fecit. Nos plæraq; in alijs de Hæmorrhöo hoc tradidimus. Eamq; ob causam relicta nūc omni eius historia, quæ etiam ex eo poeta repeti potest, monemus, uideri nobis in hoc capite male legi locum cui uitij notam adiecimus, & in quo discrepant a nobis reliqui interpretes: ideoq; relinquere peritioribus instaurandum quod in eo uarie legitur, ex dolorum continuitate breuia, angustaq; reddi corpora. Alij enim id totū aliter reddiderunt. Nos cōmuniorem secuti lectionem eo quo legitur modo uertimus. Et quem reliquit Barbarus sanguinem, quoniam in Dioscoride non legerat, ex alijs græcorum scriptoribus reddidimus. Ille enim e loco ictus multum excerni liquorem tantum ait, nulla eius liquoris indicatione: cum tamen sanguinis ea sit, & sic in melioribus adhuc legatur.

¶ De Dipsade. CAP. X. A

QVos Dipsas percussit, intolerabilis ardor premit. Sitisq; usq; eo pertinax, ut satiari non possit, ac sine ulla intercapedine excruciet. Et si potum affatim trahant, ilico in eandem sitim relabuntur. Iis uero qui per initia potum nõ hauserunt, simile quiddam prorsus accidit. Quare propter cõtinuam sitim, & Prester, & Causon, aut Psas appellatur. Διψάς

¶ De Hydro. CAP. XI.

AB Hydro demorsis ulcus dilatatur, & liuidum ac ingens euadit. Sanies ex eo multa & atra & male olens, non secus atq; ijs quæ serpunt ulceribus expuitur. ὕδρος

EX M. VERG. COMM.

AB aquis græci Hydron, Romani a natatu, qui tutus in eo elemento terrestrium animalium motus est, Natricem nominauerunt. Pulcherrimum hoc anguium genus, q̃d in aqua uiuit nullis serpẽtiũ ueneno inferius aut ignauius. Ex quo Romanus Cęsar, turpis & malefici ingenij hominem, Natricem se Populo Romano nominis & imperij sui hæredem alere lamentabatur.

¶ De Cenchro. CAP. XII.

CEnchri morsum, qui uipe**r**ino ictui similis est, putridũ ulcus sequitur. Carnes antea ut in aqua inter cutem prætumidę, defluunt. Letargo corripiuntur, et ueterno pressi, somnos captant. Erasistratus eos iocinere, uesica, coloq; conflictari autor est. Quippe dissectis ipsis, omnes fere partes corruptæ reperiantur. κέγχρος

EX M. VERG. COMM.

PLuribus hic maculis uariatã tingit aluũ, ut Lucanus cecinit. Quæ q̃m Milij seminibus similes sunt, quam frugem græci cenchron uocant, nomen serpenti hoc fecerunt. Plura quo diximus loco poeta ille de serpente hac egit, quæ poterunt uolentes ab eo audire. B

¶ De Ceraste. CAP. XIII.

A Ceraste percussis locus attollitur, cum duricia pustulosus. E plaga sanies profluit, modo atra, modo pallidior, sed circa concrementum totum rutilescit, genitale intenditur, mens labat, oculorum caligo exoritur, deniq; rigore neruorum distenti commoriuntur. κεράστης

EX M. VERG. COMM.

HAbet Cerastes hic cornu figura callosam in fronte carunculam, unde illi nomen factũ est. Cornu enim ceras, græci uocant. Diuersus hic ab his uermibus est quos Plinius in Cossorum genere in arboribus nasci tradit: & Cerastas pariter appellat. Sunt Diosco. & græcorum medicis, pręsertimq; Paulo Aeginetę de Ceraste hoc omnia eadem: pręterq; ubi hic κιρροειδὲς fieri, etc. quod interpretes alij ad colorem simpliciter contraxerunt, rutilescere & ruffescere dicẽtes. Nos κιρσοειδὲς in alijs legentes, eorum sententiam potius secuti, uaricum modo tumere totum corpus his diximus. Id enim magis placuit, cæteris notis magis congruere uisum. Tument enim uarices, quam in hac peste pręcipuam notam hic numerauit.

¶ De Aspide. CAP. XIIII.

AB Aspide ictis, uulnus exiguum prorsus, quasi ab adacta acu citra eleuationẽ conspicit̃. Sanguis exiguus ille q̃dem, sed ater destillat. Caligo uelox oculos obnubit. Labor in totũ corpus multiplex, omnino leuis, & nõ sine uoluptate cõsequit̃. Ideo Nicãder perpulchre cecinit. At uir perit absq; labore, discolor, atq; uirẽs. Aliquãtulus cordis ἀσπίς

C æstus afficit. Frons ꝑpetuo reuellitur. Genæ cõtremiſcũt, quaſi ſine ſenſu in ſomno uacillent. Hos mors tollit ad diei trientẽ non dilata.

EX M. VERG. COMM.

TRia Galenus Aſpidum genera eſſe teſtatur: numeratq; primum eius quam Cherſæam uocant: mox eam quæ Chelidonia dicta eſt: tertiam poſtremo quam Ptyada nominauerunt. In omnium nominibus naturæ earum indicatio & nota aliqua eſt: ſed nulla certior, & quam ſolam cognouiſſe nunc ſatis ſit Ptyade illa, quæ omnium perniciosiſſima eſt. Siquidem erecto in anteriorem partem collo, ex interuallo quod ſatis ea fore coniecerit, uenenum in hominem iaculatur, eoq; nihil aliquando huiuſcemodi timentem, & incautum conſpuens perimit. Et quoniam græcis ptyin, expuere ſit, ideo Ptyada eam nominauerunt. Ex hoc genere ferunt Aegypti reginam Cleopatram, cum deuicto Antonio Auguſtum uictorem timeret, ſiniſtrę mammæ admouiſſe, morſuq; eius ſeruitutem, & uictoris triumphalem pompam euaſiſſe.

¶ De Baſiliſco. CAP. XV.

ERaſiſtratus in libro quem de medicaminibus & uenenis condidit, de uocato Baſiliſco ſcite ita refert. Cum Baſiliſcus momorderit, uulnus ad auri colorem exflaueſcit. Itaq; in plurimis quæ uirus eiaculantur, comites notæ ita ſe habent. Tranſeuntes utiq; ad medendi rationem, primum, ut fieri poterit, de communibus diſſeremus.

EX M. VERG. COMM.

RAro, ut græcorum ſcriptores retulerunt, uidetur Baſiliſcus: totius ideo hiſtoriæ eius fidẽ

D penes autores hic eſſe uoluit. Eo enim pertinet quod Dioſc. inquit in cõmentario de uenenis & remedijs, Eraſiſtratum de Baſiliſco teſtatum fuiſſe: cum momorderit, ſufflauo, & quaſi aureo colore plagam fieri. &c. Vidiſſe tamen eum eos oportuit, qui traiectam per caput eius diadematis figura, candidam lineam contemplati, Regulum ob eam cauſam nominauerunt. Lucanus nihil de Baſiliſco aliud inquit, ꝙ, Sibilaq; effundens cunctas terrentia peſtes, Ante uenena nocens late ſibi ſummouet omne Vulgus, & in media regnat Baſiliſcus harena. Quod Plinius 29. uolumine, cap. 5. cõfirmauit dicens. Baſiliſci, quẽ etiã ſerpentes ipſi fugiunt, alios olfactu necantẽ: qui hominẽ uel ſi aſpiciat tãtum dicit̃ interimere. &c. Veneni eius penetralẽ per oĩa uim, non multo poſt idem poeta deſcripſit. Quod totum poterunt uolentes in eo uidere.

¶ Cõmunis curatio in oẽs ictus uirulentos. CAP. XVI.

ADuerſus quidem omnem animalis ictum, quod uenenum uibrat, oris ſuctio conuenit. Sugentem uero oportet ieiunum nõ eſſe, ſed & cibum ſumpſiſſe, & uino os abluiſſe. Poſtea exiguũ olei in ore continens ictum exugat. Locus ipſe ſpongia fouendus. Deinde ſcarificandus. Sed ulcuſcula altius imprimere expedit: quo uiroſa materies profundo euocetur. Circinatio aũt carnis, & ſectio, ſcarificatione lõge potentius opitulant̃. Namq; ab ijs duo peculiaria ꝑſidia fiunt. Vnũ, ꝙ uirus e loco tollitur. Alterum, ꝙ ante occurrens ꝙ̃ interna ſubeat, cũ ſanguine copioſo excernit̃. Quod ſi locus carnis circũſcriptionẽ nõ admittat, cucurbitulę cum largiori flãma adfigendę ſunt. Sed iã de uſtione, ſupra in rabioſorum morſu diſſeruimus. Si uero icta pars, utpote extrema, ſectionẽ cõmode nõ reſpuat, prȩſertim in omnibus ſerpẽtibus, ut aſpide, ceraſte, & ſimilibus, ꝓculdubio amputanda eſt. Conuenientiora ſupradictis auxilia ſunt quę Epithemata uocant. Imponat̃ ſarmẽticius cinis, aut ficulnus, cum lixiuio, ſubacta ſtacte, garo, & acri ſalſamento. Porri, cepe, & allia mõ minutiſſime cõtrita illinunt̃, mõ cremata uul-

neribus iniiciunt. Quinetiã diſſecti gallinarũ pulli cũ maxime tepent, A
percuſſo loco conuoluunt. Nec deſunt q hiſce tanq̃ diſcordia quadam
naturali pugnantibus utant. Verũ huius rationẽ inire facillimũ fuerit.
Gallinę em̃ calida natura p̃ditæ ſunt: argumẽto, q̃ deuoratũ inſigne ui-
rus eliquẽt, & aridiſſima quęq̃ ſemina conſumãt. Itẽ nõnunq̃ harenas,
lapilloſq̃, q̃s faucibus inſinuarint, diſſoluunt. Itaq̃ animãtis calore, ſp̃us
ictę partis impetũ capeſcẽs, uenenũ exigit. Nec me fugit, qd ĩ ægypto fi-
eri ſoleat. Cũ ſpicas Aegyptij metũt, ollã picis paratã habent, et appen
ſam faſciã. Tunc em̃ maxime ſerpentiũ iniurias expaueſcũt, tum ꝓpter
ſpicilegij tempus, tũ q̃ opacis ſimul abditę ſpeluncis, & cauernis, denſo
q̃ aruorum ceſpite deliteſcunt. Moleſtiora em̃ animalia, et uirus eructã
tia Aegyptus in campis ferre conſueuit. Vbi ergo aut in pedẽ, aut par
tem aliã morſum intulerunt, aſſidentes, faſciam in ollam picis conijciũt,
& ſemel, aut iterum brachiũ, aut crus paulum ſupra uulnus obligãt, &
arctiſſime duo e pręſentibus diſtringũt: locũq̃ ſecantes qua circũactus
eſt laqueus, picẽ inſtillant. Cũq̃ ſatis uulnus excepiſſe uidet, laqueũ re-
ſoluunt, et cępis, alijſq̃ ſupra memoratis illiniunt. Pręterea pix liq̃da cũ
ſale trito et feruẽte illita, p̃ſentanco eſt auxilio, ſi iugiter innouet. Con-
uenit et cedrus, & fimũ caprarũ ex uino decoctũ. Locũ aceto calido, ca
lamintha in lotio, maris aqua, aut acida muria decocta, foueri ſalutare B
eſt. Quinetiã nõ deſunt emplaſtra uehementiſſima, & calidiſſima, quæ
uenenum elicere, expugnare & diſcutere poſſunt. Cuiuſmodi ſunt quę
ex ſale, aut nitro, ſinapi, & ſemine roriſmarini componuntur. De qui-
bus conſequenter erit tractandum. Eraſiſtratus aũt nõ iniuſta reprehẽ
ſione eos inceſſit, q incognitas ad hunc uſum facultates conſcripſerũt:
ut elephanti fel, teſtudinis ſanguinẽ, aut crocodili oua, & cõſimilia. Nã
cũ iuuantia quędã literis tradidiſſe uident, plane in hęc ſola incidenti-
bus impoſuerunt. Quare talia deuitanda ſunt: cũ difficile, niſi regia fa-
cultate, perueſtigari poſſint: neq̃ quo noſtra fides ijs obſtringatur; fre-
quẽti obſeruatiõe ſufficiẽs exp̃imentũ p̃ſtiterint. Quæ aũt ad cõmunẽ
omniũ uſum ꝑtinẽt, quęq̃ facile ſuppeditari, & omnibus a ſerpente p-
cuſſis auxiliũ ferre queũt, ſubiungẽda uident. Intubus itaq̃, & Erica, &
Aſtragalus cũ aceto potus, contra oẽs ſerpẽtiũ morſus auxiliant. Itẽ Bi
tumẽ, et uirẽtes Plãtani pillulę in uino diluto coctę, & Paliuri decoctũ,
radix Ariſtolochię, et Eringij. Decoctę etiam Lauri baccę, et deuoratę,
Piperq̃ largius eſitatũ, Ruta, Anetũ, et Cyclaminus. Coma porrorũ pri
uatĩ ex pane, aut alliũ, aut cepe, ſalſamẽtaq̃ q̃acerrima, origani decoctũ
cũ uino potũ, fœniculi, pulegij, calamĩthę porrorũq̃ ſuccus cũ melle de
ſorptus. Hęc qdẽ a plãtis conq̃runt. Ab animãtibus uero quędã cõmo
de peti ſolẽt. Gallinaceorũ cerebella in cibo, leporinũ coagulũ cũ uino.
Itidẽ caſtorij ſextãs. Teſtes marinæ teſtudinis ſumpti, multũ ꝓdeſſe tra

C dunt. Mustella sale inueterata inter auxiliaria medicamenta est. Inuenitur etiam prius exenterata, saleq́ue siccescens inueteratur: ex aqua binas drachmas cum uino bibisse satis est. Sed de simplicibus quæ dari solẽt hactenus. Percussis a serpẽte prodest alui deiectio, diffluens sudor, urina copiose reddita. Composita etiã quædam recenter remedia polliceri tradũtur. Vtopij, & myrrhæ singuli oboli, piperis quicunx. Ea melle excipiuntur, & instar ægyptiæ fabæ dantur. Itidem syluestris rutæ seminis, gith, cumini æthiopici, aristolochiæ, galbani, singulorum pares portiones tritæ, & cum erucæ succo subactæ, digeruntur in pastillos, qui drachmæ pondus æquent. Dantur ex ijs terni cyathi cum uino. Hæc habui de cõmunibus auxilijs quæ dicerem. De peculiaribus remedijs cõtra bestias quæ uenena uibrant, consequenter est dicendum.

EX M. VERG. COMM.

COpiosiores, certioresq́ue in cõmunibus his contra uenenata remedijs posteriores græcorum medici fuerunt. Neq́ue imerito, accrescentibus arti quotidie nouis eorum experientijs. Quas deinceps obseruantes, qui saluti humanæ diligentius consulerent, monuerunt, non esse cucurbitulis simpliciter utendum, sed anteq́ue uulneri admoueantur, propinquas confodiendas esse partes; ut pluribus quasi canalibus una cum sanguine & spiritu uenenum foras trahatur. Addiderunt præterea, in repleto hominis corpore, secta uena mittendum esse sanguinem: quod nullibi a scriptore hoc præcipitur.
D Et in admouendis morsibus, aut ictibus uenenatorum, dissectis gallinaceis, cæteris omnibus mares anteposuerunt. Deficientibusq́ue his, ne quid ad faciendam homini medicinam deesset, dissecta eodem modo, & admota animalia alia in eum usum receperunt. Aliam a Dioscoride causam reddentes: quod scilicet uenenum in se trahunt, & dolores leuãt. Quinetiam uri locum, & ignis crustã uulneri induci iusserũt. Quod in scriptore hoc tm̃ signatũ, cũ de adustione dictũ a se fuisse ait. Pluraq́ue alia, quæ longius poterunt uolentes ab eis audire.

Finis. LIB. Octaui.

PEDACII

DIOSCORIDIS

Cõtra Venenatos morsus LIB. Nonus,

IO. RVELLIO interprete.

NIHIL inter ferientium uenenatorũ notas de Vespis, et Apibus articulatim digessimus: quod conspicuę omnibus forẽt, & nihil excellens, aut notatu dignũ in his obseruaretur: inter remedia tamẽ earum meminisse non fuit alienum.

De Remedijs cõtra Vesparũ, Apũq́ue ictus. CAP. I.

ADuersus Apũ, Vesparũq́ue ictus, prodest illita malua, & hordeacea farina cũ aceto, ficulneum lac in uulnus instillatum, a muria, aut maris aqua fotus.

EX M. VERG. COMM.

QVę neglexit Diosc. Apiũ & Vesparum ictus, notas & signa posteriores excępunt. Ab Apis ictu dicẽtes statĩ sentiri dolorẽ, rubere locũ, tumere, propinquas & increscere partes, spi

cuſuq; in uulnere relinqui. In Veſpis deinde eadem, ſed intenſiora omnia: nec relinqui ſpiculũ. Addiderũtq; in remedijs, lutũ, & bubulum fimũ, quibus illeuiſſe ictus utile ſit: & pter hæc con ciſa, & poſita mori arboris folia. Relinqui aũt ab Apibus in ictu ſpiculũ Ariſtoteles. 3. de anima liũ hiſtoria, & Nicander in Theriacis ſuis teſtant: ſuoq; illo telo caſtratas perire. A

De ictis a Phalangio. CAP. II.

PHalangiorũ ictibus ficulneũ cinerem, adiecto ſale trito & uino im ponere oportet, aut radicem ſyluestris punici q tenuiſſime tritã, aut ariſtolochiã hordei farina & aceto ſubactam. Vlcera aqua maris pro luenda, aut apiaſtri decocto. Folia eiuſdem illinenda. Lauacris perpetim utendũ, & potionibus quæ hæc medicamẽta recipiant, abrotoni ſemen, aniſum, ariſtolochiam, cicer ſylueſtre, cuminũ æthiopicum, cedrides tri tas, platani corticem, & trifoliæ hærbæ ſemen. Priuatim aũt ſingulorum ex ijs binas drachmas dare cum uini hemina conuenit. Item myricæ fru ctus, & chamæpityos, & uiridiũ cupreſſi pillularũ decoctum, ammiſto ui no. Sunt qui fluuiatilem cancrũ in ſuccum redactũ, cum aqua, aut lacte, aſſumpto apij ſemine confeſtim moleſtijs liberare prodant.

EX M. VERG. COMM.

SVnt in græcis nec reprobandæ fidei codices, in quibus non Aniſo, ſed Anetho contra Pha langiorum morſus pugnatur. Nos tamen eiuſdem ſcriptoris huius decreta in Aniſo ſecuti, quod utile his quæ uenenum ictu, aut morſu relinquunt, ab eo dictum eſt, Aniſum, ut in com muni lectione erat, reddidimus.

De morſu Scolopendræ. CAP. III.

SI Scolopendra morſum infixit, ſal q pleuiſſime tritus ex aceto uulne ri inſpargendus, aut ruta ſylueſtris ſuperponenda. Locus acida mu ria perluendus. Danda in potu ariſtolochia cum uino, aut ſerpillum, aut calamintha, aut ruta ſylueſtris. B

EX M. VERG. COMM.

ADiecerunt remedijs his ueteres græcorum medici plæraq; alia. Cinerem aceto macera tum, aut ſcyllam uulneri iubentes imponi. Quodq; hic iubet, oxhalme fouendum eſſe locum, auctore Archigene antiquiſſimo medico, calido oleo fieri aliqui inſtituerũt. In potionibus e ti am aſphodeli radice uſi ſunt.

Remedia ad Scorpionis ictum. CAP. IIII.

PErcuſſis a Scorpione, præſenti eſt auxilio ficulnum lac in uulnus inſtillatum. Scorpius ipſe qui ictum uibrauit, tritus, & percuſſo loco impoſitus, ſuæ plagæ remedium eſt: ob quandam, ut conſtat diſcor diam. Præterea tritus, & impoſitus cum ſale, lini ſemine, & althæa conue nit. Sulphur ignem non expertum, reſina terebinthina excæptum, & em plaſtri modo adiectum, auxiliatur. Itidem galbanum ad ſplenij formam ductum, & calamintha, quæ trita illinatur. Et farina hordei in uino para ta, in decocto rutæ. Semen trifoliæ hærbæ tritum, & uulneri iniectum, o pitulatur. Hæc ad affectum locũ pertinent. Poſt hæc q efficaciſſimis po tionibus utendum: cuiuſmodi ſunt ariſtolochiæ, preſertim corticis binæ drachmæ cum uino. Tuſa gentiana, & pulegiũ decoctum, & baccæ lauri pauco numero tritæ, & calamintha cum poſca, in qua magnopere diſco qui debet. Cupreſſus cum uino, & ruta. Nec ſecus ficulneum lac, laſerpi

C tium si adsit: sin desyderetur, peucedani succo utendum. Efficax est potus trifolij succus, & ocimi semẽ. Omnibus autem ijs perpetuus lauacri usus, euocatus sudor, & dilutæ uini potiones registrum.

EX M. VERG. COMM.

NOn poterat sine græcorũ latinorumq; scriptorũ aliquot ope integra huic scriptori Scorpionũ morsus curatio nunc esse: tam longe ab antiquæ lectionis ueritate deuiã, parum diligentes græcorũ librarij eam fecerant: pro parthico lasere, peucedanũ: & pro cyperide, cupressum modo nobis ostendentes. Id cæteri interpretes, aut in extremo opere festinantes, aut scorpionum iniurias parũ timentes, qualia in impresso scriptoris huius codice omnia legebãtur, talia etiam uerterũt. Cum tamẽ utriq; facillimũ fuisset: & si græcorũ medicos, præsertimq; Paulum Aeginetam nunq̃ antea legissent, ex Plinio locum emendare: qui.21. uolumine, capite.18. de Cypero agens, inquit. Cypero uis in medicina. &c. pauloq; post. Radix aduersus serpentium ictus, & scorpionum præsertim remedio est. Aut si ex Plinio id etiam agere noluissent, in scriptore hoc saltem meminisse debuerãt, contra scorpionum ictus Cyperi radicem præcipue laudari. Sed omniũ aliorum certissimus instaurandi eius loci auctor Paulus Aegineta illis fuisset, Cyperide contra scorpionum ictus manifeste utens. Debuerat & illud homines monere, nihil huiuscemodi cupresso, aut ab hoc, aut ab alijs tribui. Eodemq; modo pro Peucedano, cui nulla contra scorpiones uis est, parthicum laserpiciũ mutare. Quod hic ipse scriptor contra uenenata omnia in Silphio laudauit, id alter ex eis melioris codicis, quem ipsi etiam uidimus, ope adiutus, animaduertit, & felicius uertit. Sed certius totam & ipse scorpionum rem absoluisset, si eundem Paulum Aeginetam libro.5. de his agentem diligentius audisset. Sunt enim in reliquo capite pleraq; alia, quæ ab eo, & ab altero parum apte uersa fuerunt: quæ nos breuitati consulentes, relinquimus. Multoq; magis, ut quæ addiderunt, mutaueruntue in his posteriores græcorum medici, breuiter dicamus: quæ huiuscemodi sunt. Althea, quæ hibiscus est, simpliciter hic uti iubet. Respondetq; hoc decretis ab eo in ea herba: in qua testatus est, Altheæ folia uenenatorum morsibus, & ambustis mederi. Illi autem semini has tribuerunt uires.
D Et quas hic iubet sumi pauciores lauri baccas, illi decem tantũ decernunt. Quinetiam, argenti laminã uulneri impositam, egregie prodesse testantur. Bibendum præterea Sulphur uiuum in uino additis piperis granis octo. Laseris liquorem cum tritis cancris, Nigellæ, & Aethiopici Cymini, & Viticis semeri, cunctaq; æquali pondere cum uino iubent.

E ¶ Aduersus marinæ Pastinacæ, Scorpij marini, & Draconis ictus. CAP. V.

EI qui a marina Pastinaca icitur, omnia quæ de Viperarũ morsu paulo post referemus, simili modo conueniunt. Peculiariter autem ictus a marino Scorpione, & Dracone inferuntur, qui molestos cruciatus cient. Interdum autem, sed raro nomas excitant. Quibus absinthij, saluiæ, aut sulfuris ex aceto triti potio subuenit. Pastinaca diuulsa, & uulneri imposita, sui ictus medela est.

EX M. VERG. COMM.

VEnenis ex mari addidit hoc loco Dioscorides Draconem, & Scorpium, nullis tamen descriptis antea eorum maleficij notis & signis. Quod quare factum ab eo sit, non facile est conijcere. Nisi forte, quia alia piscium q̃ terrestrium ratio sit: possuntq; terrestria fallere incautos, marina autem nisi in aperto nocere homini nequeunt, ideo relicta a scriptore hoc illa fuerint. Siquidem posteriores græcorum medici, & ipsi nihil huiuscemodi addiderunt. In remedijs tamen copiosiores præter ab hoc scriptore dicta præcæperunt, plumbo confricandum esse marini Draconis ictum, Trito serpillo, aut elixa lente, aut uiuo sulphure obstruendum locum: eundemq; hoĩs urina fouendũ. Et absinthiũ in diluta uini potione dandũ: dandum & ficulneorum surculorũ in dulci uino dilutum. Contra Scorpij uero ictus, mullum piscem dissectum imponi iubent. Quod miretur aliquis a scriptore hoc relictum fuisse: cum secundo uolumine de Mullo pisce agens, inter cætera uim hanc illi tribuerit. Nisi satis fore credidit, semel quocunq; loco de eo traditum fuisse. Adijciunt præterea, uiuo sulphure confricãdum esse locum, bibendasq; tritas lauri baccas numero tres.

❡ De morſu Muris aranei. CAP. VI. A

SI Mus araneus momorderit, auxiliatur ex galbano ſplenium per ſe uulneri exterius impoſitum, aut medicamenti modo aceto tritum, & hordeacea farina cum aceto mulſo illita. Quinetiam Mus ipſe, qui morſum intulit, ſi diſſectus apponatur, ictus ſui ueneficia luit. Reſiſtunt quoque acini dulcis punici decocti, & illiti. Item porri, & allia contrita, necnon aquæ calidæ fotus. Sed hæc ad locum pertinent. Prodeſt potum abrotoni decoctum, maxime ſi in uino detur. Præterea ſerpyllum, & galbanum, & eruca uino madefacta, recentes cupreſſi pillulæ cum aceto, & cyclaminus ex aceto mulſo, & pyrethrum cum uino, & chamælæonis hærbæ radix. Nec deſunt qui literarum monumentis tradiderunt, tritum Murem araneum contra ſuos ictus cõmode bibi. Quam hiſtoriam apud alios inuentam, dignam dumtaxat cenſuimus, quæ annotaretur. Alij aſſeuerant, demorſum non alias exulcerari, niſi extrinſecus Mus araneus aſtiterit, tum quoq; auxiliari referunt.

EX M. VERG. COMM.

MVlta ſunt quæ alia, & aliter pro Muris aranei morſu ueteres græcorũ medici docent. Primumq; inter ea quæ emplaſtri modo imponũtur, non dulcis punicę acinos, ut cõmunis fere lectio habet, ſed Malicoriũ imponi iubent, aptiore remedij genere q̃ ſi quis acinos dixerit. Numerant mox agreſtem maluam, & ex aceto tritum ſinapis ſemen. Cumq; & ipſi calida aqua, uerumtamen marina (quam uocem deeſſe huic ſcriptori ſuſpicamur) locum foueri præcæperint, adijciunt ſtatim, cremata hordea ex aceto imponenda eſſe. In potionibus deinde, non numerata ab hoc ſcriptore, adijciunt ſiſymbrium, ſaluiam, hedinum agninumue coagulum, gentianæ radicem, aut uerbenacam, cunctaq; cum uino. Quinetiã cum uino bibendum tritum Murem araneum dicunt. Facere ad hoc ueneni genus myrrham pondere ſemiſſis drachmæ, & ariſtolochiæ corticis drachmas quatuor. Sunt & alia ab eis in huiuſcemodi malo obſeruata & tradita remedia, ſed efficaciſſima, & præcipua hæc ſunt. Poſt quæ erat dicendum nobis, cur in extremo capite uitij nota æditioni huic noſtræ addita ſit. Sed tam aperta erit græca intelligentibus eius conſilij ratio, ut nihil iacturæ ſit eam non tradidiſſe, præſertim in extremo opere ad ea quæ ſuperſunt feſtinantibus. B

❡ Ad morſum Viperæ remedia. CAP. VII.

SI Vipera morſum impreſſit, fimum caprinum cum uino impoſitum opitulatur. Item laurus & abrotonum & galbanum ſplenij loco ſuperiectum. Origanum uiride inditum. Pulli gallinarũ diſcerpti, & confeſtim admoti. Erui farina, aceto mulſo ſubacta. Radicis cortex uſq; eo tuſus, ut in puluerem ſolutus abeat, & ſcylla toſta detritum chamæmelum, hordeaceum cataplaſma in aceto mulſo præparatum: ſed locus ante calida foueatur. Hæc loco imponuntur. Contra uiperinos ictus rubus cum uino prodeſt. Aliqui anchuſam tenui folio conſtantem auxiliari produnt. Leporini coaguli in uino terni oboli bibuntur, & porracei ſucci hemina in mero, & foliorum apiaſtri ſuccus, & ſylueſtris ruta. Hæc in uino potari debent. Merum continuo bibendum, allia mandenda, & cepe, & porri recentes, ſalſamenta acerrima, & opipara. Simplicia hæc ſunt. Percuſſis a Serpente præclare auxiliatur medicamentum quod myrrhæ, piperis, caſtorij, floris portulacæ ſeminiſq;, dimidio acetabulo conſtat.

C Hæc omnia in cretico passo teruntur, aut in alio probato uino. Erasistratus in eo libro, qui περὶ δυνάμεων, id est, de uiribus inscribitur, plæraque alia tradidit, quæ ictis ab Vipera auxilium ferre possunt. Inter quæ talia maxime laudantur, gallinacea cerebella cum uino pota, semen satiuæ brassicæ tritum, & acetabuli mensura cum uino potũ. Quinetiam bonum est digitum in liquidã picem intingere, deinde uinũ, quo digitus fuerit elutus bibere. Hæc sunt quæ contra Serpentium ictus auxiliantur.

EX M. VERG. COMM.

SVnt toto hoc capite a scriptore hoc decreta, quæ contra Viperas imponi, comedi & bibi oporteat. Quæ item simplicia, & quæ composita eius mali remedia sunt. Adiecerunt his alij græcorum medici plura alia. Elixas in cibo ranas: in poculis meraci uini potiones, tam pręsenti remedio, ut si quis remedio eo utatur, nullo alio opus sit: Marinæ testudinis, cum agresti cimino succum, sanguinemque: Leporis, inuliue triobolari pondere coagulum: Siccati ceruini genitalis drachmam: Panacis cum uino radicem: Agarici drachmã: Iuniperi baccas: Asphodeli radicem: Concisa pistacia: Viticis semen: inueteratæ mustelæ drachmas duas: Fluuiales marinosue cancros per se, & cum pediculari herba, quam Staphidagriam uocant, saleque & polio: Aristolochiæ, cum myrrha radicem: Gentianæ, baccarumque lauri parem mensurã melle excæptam. Oribasius prætereapriuatim, quam alij Aristolochiæ radicem, radicis ille corticem sumi iubet. Addit & castorium, & opium: iubetque, habita uirium ratione, in diluta uini potione dari. Lycus Sandaracam & Anethum adijciebat. Archigenes Lauri folia in oleo decocta imponi iubebat. Tamque in toto hoc genere remediorum abundant græci, ut multum illis merito secuta tempora debeant: qui dum saluti humanæ consulunt, nihil intentatum reliquerũt. Poterant plura alia etiam numerari, sed ex multis satis hæc fore opinati sumus. Poterunt enim uolentes a Paulo Aegineta & hæc & plura alia certius audire.

D

¶ De Amphisbænæ morsu. CAP. VIII.

DE Amphisbæna mentionem hoc loco fecimus, quoniam fere remedijs ad Viperas scriptis, percussi ab ea, adiuuari soleant.

EX M. VERG. COMM.

BReue quidem, non leuiter tamen corruptum in cunctis fere græcis, quos hactenus uidimus, hoc caput erat. Id aliorum scriptorum, & eius qui mihi omnium uetustissimus & probatissimus græcus codex est ope, & ex hoc ipso scriptore in eam quæ legitur in æditione nostra formam restitutum est.

¶ Contra Druini ictus remedia. CAP. IX.

A Druino ictis conuenit aristolochia cum uino pota, trifoliũ hærba, radix hastulæ regiæ similiter assumpta, & fructus ex omni quærcus genere. Tusæ ilicis radices, & illitæ parti ictæ auxiliantur.

EX M. VERG. COMM.

QVas hic dolorem lenire tantum Ilicis radices tusas, & loco impositas ait, cæteri remedio esse dixerũt. Hic παρηγορεῖν, quod ad leniendum dolorem pertinet, inquit, illi ἀρήγειν, quod ad opem remediumque & salutem.

¶ De Hæmorrhoi, & Dipsadis ictu. CAP. X.

HAEMORRHOI, Dipsadisque morsus, uelut immedicabiles a plærisque maiorũ deplorati relinquebantur. Quare si peculiaribus contra Dipsadem remedijs egeamus, cõmunia experiri operæpreciũ erit. Protinus aũt scarificatione uti, ustionem facere, & si locus patiat̃, amputatiõe opus erit. Consequẽter quàm acerrima cataplasmata admouere, de quibus sępenũero diximus. Nec me fugit, acres cibos maxĩe a salsamẽ

tis utiles esse. Meracæ potiones, & lauacra prosunt, quæ subinde interiecto breui spacio assumenda sunt, priusq́ morbi genus emerserit: quo semel erumpente, opem ferre non potest ulla medici opera. In ictu Hæmorrhoi eadem prosunt. Insuper quæ in commune opitulantur, ut scarificationes, ustiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in Dipsade definiuimus. Quinetiam decocta uitis folia, & cum melle trita. A

EX M. VERG. COMM.

INuenisse se ab antiquioribus tradita Paulus Aegineta, quæ præter supra dicta uulneri imponerentur, hæc etiam inquit. In Dipsadis morsu concisa portulacæ folia ex aceto: Polentam itidem: Rubiq́ concisa cum melle folia. Plantaginem præterea, Hyssopum, Allium, Elaphoboscum, Porrum, Rutamq́ & Vrticam. In Hæmorrhoi autem hæc ipsa, & præter hæc elixa uitis folia cum melle concisa. Nec minus Hæmorrhoi ipsius crematum caput in potione datum: aut cum Irino oleo Scordion herbam: comedendasq́ in periculo hoc passas uuas. Non conuenit deinde nobis in hoc capite cum alijs, quo loco hic scriptor ait, ὑιδίναι δριμυφαγίαι χρησιμεύειν καὶ μάλιστα τὰν ἀπὸ τῶν ταριχηρῶν. Illi enim Drimyphagias frequentem in hoc scriptore uocem, ad acres tantum cibos contraxerunt. Nos ut est communis & propria eius uocis in medicina æstimatio, ad eas uomitiones retulimus quæ accremento ciborum quæruntur. De quibus actum longius secundo uolumine a nobis in Omotharicho est.

¶ De morsu Hydri. CAP. XI.

SI morsum Hydrus adegit, prodest origanum tritum, & aqua subactum, lixiuia cum oleo indita, aut aristolochiæ cortex, aut quærna radix minutim contrita, & hordei farina cum aqua & melle colliquato. Bibuntur etiam binæ aristolochiæ drachmæ in diluto uino, aut poscæ cyathis duobus: deinceps marrubij succus, uel decoctum utriusq́ cum uino. Fauus recens datur in aceto. B

EX M. VERG. COMM.

NOn satis certa in hoc capite omnia in græcis sunt. Pluribus enim locis a reliquorum græcorum disciplina uariant, quæ hic scriptor pro Natricis morsu constituit: non tamē adeo diuersa nobis uisa sunt, ut mutare aliquid, aut addere placuerit. Illud tantū monemus, quod Barbarus ait, bibendū porri succum, &c. nos Marrubij dixisse, concordi in hanc uocem græcorum aliorum medicorū præcepto: qui prasij, id est, marrubij, non prasi, id est, porri succo uti iubent. Potuit ille suorum codicum fidem sequi: nos cōmunem lectionem, & ueterum auctoritatem magis amauimus. Addiderunt græcorū medici remedijs ab hoc scriptore numeratis Nasturcium, Asphodeli semen, floremq́, & cum uino fœniculi semen.

¶ De morsu Cenchridij. CAP. XII.

MOrsis a Cenchridio auxiliatur lactucæ fructus cum lini semine illitus, & satureia trita, & syluestris ruta, & serpyllum cum duodecim hastulæ regiæ drachmis, & tribus uini cyathis, aut aristolochiæ radix. Item cardamomum, & gentiana.

EX M. VERG. COMM.

COrruptū, maleq́ habitum a librarijs aliquot locis caput hoc est. Licetq́ Pauli Aeginetæ auxilio totum restitui posset, satis tamen nobis fuit pro Cardamomo, quod passim in eo legebatur, Cardamon, id est, Nasturciū uertere. Factumq́ id est, non tam quia ut diximus Cardamo græcus ille scriptor manifeste utitur, q́ quia hic ipse scriptor in Nasturcio dixerat, ἑρπετῶν τί ἐστιν ἀντιφάρμακον πινόμενον. Quod est, Potum serpentibus remediū est. At Cardamomū etiam id præstat. Scimus id quidem: sed utentibus ad hanc rem Nasturcio alijs in ambiguo, id potius elegimus, q̊d græci alicuius scriptoris auctoritate defendi posset. Vitiū suspicati sumus illic etiā esse, quo loco non integræ lectionis notā adiecimus. Credimus em̄ legi quondam potuisse ali-

C ter eum locũ, καὶ ἕρπιλλος σὺν ἀσφοδέλῳ λελειωμένος, ποτιζόμενα δὲ παραχρῆμα κενταυρίου τῆς ῥίζης δραχμαὶ δύο σὺν οἴνῳ κυάθοις γ. Quorũ sensus est. Et Serpillũ cum Asphodelo tritum. Potiones aũt statim Centaurij radicis drachmæ duæ cum uini cyathis tribus. Nihil nos tamen mutauimus, locum legentibus signasse contenti. Sumusq; ad hoc Pauli Aeginetæ disciplina, & præcæptis usi: qui totum scriptoris huius caput ijsdem uerbis commentarijs suis adscribens & miscens, quo diximus modo totam hanc rem docet.

¶ De percussis a Ceraste. CAP. XIII.

SI Cerastes, aut Aspis percusserit, cita partis amputatio suffragatur. Quare sine mora ictam partem amputare, aut scalpro confestim circumcidere, & ijs similia prosequi oportet. Vrentia insuper admouenda. Siquidem uirus hoc ueneno Basilici simile est.

¶ De morsu Aspidis. CAP. XIIII.

IIs qui ab Aspide feriuntur, quæ de Ceraste scripta sunt auxilia dari debent. Nam uenenum hoc quemadmodum Basilisci, aut sanguis bubulus, celerrime in arterijs sanguinem cogit

EX M. VERG. COMM.

SEorsum, duobusq; capitibus de Ceraste hic scriptor & Aspide egit, contra q̃ in Græcis alij omnes fecerunt: qui simul de utroq; docuerunt, certius remedia hæc etiam tradentes. Dico autem certius, non quia plura, aut alia, sed quia expohtis remediorum illorum causis & tractationibus, certiorem legentibus totã hanc rem fecisse uidentur. Nos eam relinquimus, non tam breuitati consulentesq;, q̃ quia nihil huic scriptori contrarium, aut aliud in eis est.

¶ De Basilisci morsu. CAP. XV.

D AD Basilisci morsum, ut Erasistratus author est, auxiliatur castorij drachma in uino pota. Item papaueris succus.

¶ Ictuum remedia ita se habent.

EX M. VERG. COMM.

QVæ ab Erasistrato contra Basilici morsum instituta quondam fuisse Diosco. ait, ueteres græcorum medici incerta sibi esse tradiderunt: propterea, q eorũ periculum nunq̃, aut rarissime ab aliquo factum fuerit. Et hæc quidem hactenus. Nobis sane longe plura, & maiore q̃ a principio cogitauimus operis incremento aucta. Dioscoridi uero, & legentium desyderio (tam late tota hæc res patuit, & nos tam multa, quod iampridem sentimus, parum certe diximus) nunq̃ satis futura: nisi uoluntatem nostram magis q̃ officium manes eius amauerint: & qua solent humanitate bonarum artium, & humanitatis professores nostra hæc excæperint: nec quatenus aliquid præstitimus, sed quid conati fuerimus; in honoris & officij censu nobis numerauerint. Reliquimus nos in extremo hoc opere quæ ab interpretibus alijs importune, & contra suam etiam iudicium addita huic scriptori fuerunt. Pro comperto enim nobis est, non esse eius, quæ tam leuiter, superstitioseq; in eis docentur. Relinquimus & quæ aliquando polliciti sumus in ultimo opere, addituros nos esse, Colorũ proprias cum suis discriminibus uoces: & antiquorum ponderum, mensurarumq; omnium antiquas rationes: præsertimq; quibus græcorum mensuris & ponderibus antiqua Romanorum, & nostrorum temporum pondera & mensuræ respondeant. Non tamen auferetur, quod nunc non datur. Cogitamus enim ueterum quorundam exemplo, & ex Theophrasti disciplina, de floribus commentarium, in quo certior Colorum omnium, in natura sumptis ab ea exemplaribus, ratio & historia tradet. Adijcieturq; illi quod ad pondera illa, & mensuras pertinet. Nunc enim ampliore uolumine librarios & legentes defatigare, uisum non est.

¶ Finis LIB. Noni.

QVAE SEQVVNTVR, NON VIDENtur esse Dioscoridis.

¶ De Rhamno.

Rhamnū, si quis eruat silente luna, & secū ferat, contra uenena, & improbos hoīes proderit. Pecoribus iuuādis appendit. Nauigijs circūponi solet. Valet cōtra capitis dolores, & laruas. ῥάμνος

¶ De Artemisia.

Artemisiam hærbam, si quis teneat dum iter facit, lassitudinem discutiet: & si in pedibus ferat, bestias, & lemures abiget. Si sanguis circa artus cōaluerit, ramulos ex rosaceo in olla serue facito, & locum totum oblinito, cum somno indulgendum est. Strangulatui uuluæ mirum in modum auxiliatur. Vrinæ stillicidia, & opisthothonum leuat. ἀρτεμισία

¶ De Pentadactylo.

Pentadactylū, si qs circū corpus portet, nullo dolore afficiet. Oculos, strumas, callosos tonsillaꝶ tumores, uuā, articulos sub lingua, neruoꝶ dolores, & dentes, psorā perniciali fame cōtractā iuuat. Remoratos a partu mēses eijcit. Infusa manibus ex aqua tepida cōtra terrores, fascinū, & laruas mirū in modum cōmendatur. Vellito hærbam cum luna crescit oriente sole. πενταδάκτυλος

¶ De Verbenaca.

Verbenaca recta genitale intendit, sed supina exiccat. Recta appensa, doloribus oculoꝶ auxiliat. Contra hebetudines eorundē & capitis dolorē efficax est. Trita ex aceto, lassitudinē reficit. Strumas, callosos fauciū tumores statim discutit. Febriū horrores sanat, si qs foliū ex aduerso stans ramulos tenuerit. περιστερῶ

¶ De Dictammo.

Dictammū siccatū manibus terito, & redigens in farinā adiecta uini stilla corpus tangito. Si quidē contra oēs serpentiū iniurias auxiliatur. Vlcera, & putrescentes nomas præpurgans explet. Adactis corpori aculeis oblinit, ut p̄senti sit auxilio. Ad lienē, et in abditis locis uitia inflāmationę turgentia, redactū in farinā illinito. Hærbā uere, magnis æstibus, autūnoq; eruito. δίκταμνος

¶ De Saluia.

Saluia singultū, tussimq; discutit. Omnibus malis ulceribus cum cæra & rosaceo sumpta auxiliat. Lienis dolorē, dysenteriāq; pota cū uino albo pari modo sanat. Sanguinē excreantibus, potu medet. Ad extrahenda uuluæ onera efficax est. Pessimæ mulieres pessum ex ea subijciūt, ut partus excutiant. ἐλελισφάκος

¶ De Cupresso.

Cupressus hęrba cōtra raucedines auriculasq; ꝓdest. Induratos tōsillaꝶ tumores, aquā intercutē, & coxendicū cruciatus p̄sanat. κυπάρισσος

¶ De Centaurio.

Centauriū contra inflāmata uitia, & pulsantes ictus ualet. Fœminis uuluæ malo laborantibus auxiliat. Stillicidij urinæ, calculorūq; tormēta leuat. Hærbam uere oriente sole legito. κενταύριον

¶ De Buphthalmo.

Buphthalmū crescente luna legere oportet. Facit aūt contra pauores, laruas, & mala medicamēta, fascinationes, ut pote cū eas auertat. Radicē si quis mandat, dentē expuet, fluctionēq; cōfestim sistens auxiliat. Quin & uentrē resoluit. βούφθαλμος

¶ De Pæonia.

Pæonia hærba per æstus caniculæ ante solis ortū uellit, appensaq; cōtra uenena, fascinū, pauores & laruas ꝓdest. Itē contra febrē cū horrore uenientē, diurnā nocturnāue, & aduersus tertianā. Prodit lemures a mōte in q̄ nascebat fugasse. παιονία

¶ De Moly hærba.

Moly hærba si secta radice feratur, ueneficiorum & fascinationis amuletum est. μῶλυ

¶ De Marina quærcu.

Marinā quærcū, cū rosaceo & oleo misceto, & faciē illinito cū ad negocia te cōferes. Vegetiores reddit pueros imo uentri appensa, & ad arcēdos pauores nocturnos manu teneto. Cōtra fascinū, & oīa maleficia ꝓdest. Corpus tuet. Cum eīn fascinātes recedūt, arescentē ramulū occludit: & cū ꝓpius accedūt, aperit.

¶ De Chrysanthemo.

Chrysanthemon, si terra ante solis ortū eruat, & collo appendat, ueneficas mulieres, oēisq; fascinātes amolit.

¶ De Erysimo.

Erysimon cū uino tritū, aduersus uentris dolorē bibit. Si qs grana septē domū ingesserit, rixæ & iurgia concitabunt.

¶ De Elleborine.

Elleborine aliq̄bus Epipactis, alijs Borion dicit. Frutex est exiguus, minimis folijs constans. Bibit contra omne uenenū, & iocineris uitia.

τέλος.

¶ ARGENT. APVD IOANNEM SCHOTtum librariū, 28. Augusti, Anno Christ. M. D. XXIX.

Chartarum numerus, præter Indicem, 183.

INDEX
VOCVM

ferè omnium quæ paſsim in COROL=
LARIIS Hermolai Barbari, Anno=
tationibus M. VERG. ipſiuſq;
DIOSCORIDIS
Simplicium deſcriptione continentur.

INDEX

Io. Schottus Librarius Lectori. S D.

Polliciti sumus Lector candide, idq; ab ipso Operis nostri frontispicio, binos Indices, quod ingenue quidem fatemur. Verum ut est sapientis, pro tempore mutare consilia, longe melius compendium in animum subijt, ut duos, in unum contraheremus: nõ tam ut tibi uestiganti singula quæq; obuiam, & ob oculos essent, q̃ ut pensi quoq; nostri finem felicius adsequeremur. Id ut boni consulas, rogamus. Vale.

¶ Litera A.

¶ Litera B

¶ Litera M.

¶ Litera P

¶ Litera V

obolus.
cyathus.
triobolus.
denarius.

[illegible]

[illegible]